

Est 31
Aug 4th
Vol 8.
Vol 5

R. P.

MATTHAEI DE MOYAS SOCIETATIS IESV.

IN COMPLVTENSI COLLEGIO,
quondam sacræ Theologiæ Scholasticæ, & inde in
Imperiali Matritensi pro Scholis Regalibus, facultatis
Moralis Primarij Professoris, & Toletani
Archiepiscopatus Synodalnis
Examinatoris.

SELECTÆ QVÆSTIONES EX PRÆCIPVIS THEOLOGIAE
Moralis Tractatibus.

DE OPINIONE PROBABILI. DE RELIGIONE.
De Pœnitentia. De alijs Sacramentis. De Censuris.
Et ex alijs Miscellaneæ.

AD ILLVSTRISSIMVM ET REVERENDISSIMVM
pariter, ac litteratissimum Dominum Doctorem, D. Dionysium Perez
de Escobosa, in causis olim adversus Perdueles fidei, Hispalis, &
Murtia, integrum Vindicem, Quasitoremque Apostolicum Dele-
gatum Glandomyrensis postmodum, tandem Sarabicensis
Ecclesia Meritissimum Antistitem, Regis Caroli

Secundi à Consilijs, &c.

CVM PRIVILEGIO.

Matriti, Ex TYPOGRAPHIA REGIA,

Anno M. DC. LXXI

РЯД
ГЛАГОЛАМ
УОИЕД
СОЦИАЛИЗАЦІІ

IN COMPLIMENTIS CONVENTO
douglas' geological series, which in
abundant fossils found in the
Tertiary rocks of the Pacific Coast.

ALLEGORY OF THE

SELECTED QUESTIONS EX TRINITATIS THEOLOGIE
Moralis Theologica

DE OPTIMA PROBABILITATE RELIGIONE
De la meilleure probabilité de la religion

Et ex multis modis

AD TUTAM RIZZERIA ET SANCTISSIMUM

Sanctissimum Sacramentum Domini nostri Iesu Christi
de Ego deum in meo spiritu sancto dicitur. Et

quoniam hoc est corpus meum et sanguis meus. Quid
est hoc nisi corpus et sanguis meus?

Ecce enim omnia in me sunt vestrum. Ecce et vobis
omnia in me sunt.

Et quoniam omnia in me sunt vestrum. Ecce et vobis
omnia in me sunt.

Et quoniam omnia in me sunt vestrum. Ecce et vobis
omnia in me sunt.

Et quoniam omnia in me sunt vestrum. Ecce et vobis
omnia in me sunt.

Et quoniam omnia in me sunt vestrum. Ecce et vobis
omnia in me sunt.

ILLVSTRISSIMO ET REVERENDISSIMO
pariter, ac litteratissimo Domino Doctori. Domino
Dionysio Perez de Escobosa, in causis olim aduersus
Perdueles fidei, Hispalis, & Murtiæ , integerrimo
Vindici, Quæsitorique Apostolico Delegato. Glan-
domyrensis postmodum, & nunc Sarabicensis
Ecclesiæ Meritissimo Antistiti, Regis
Consiliario, &c.

EVIS hic tibi sistitur liber, Illustrissime Dynastes;
tanquam Cliens patrono, vt causa spectatissimo
Iudici, vt mendicus munificentissimo largitori,
vt vernula hero, vt obœratus amplissimo Mecœ-
nati. Appellaui meum, quem caligine delitescen-
tem tua benignitas, vt videat lucem, requirit. Ia-
cebat vt meus, vsque dum tui luminis mutuatus splendorem velu-
ti spiritum hauriret, & vitam. Effudi rudem, vt finges; incomptum,
vt comas iacentem, vt erigas; clanguem, vt sospites: nec meus iam,
sed tuus dici merito possit, qui à me inanibus tantum lineamen-
torum umbris donatus, de tuo gremio, (vti de summo iubare) pul-
cher, elegans, fastigiatus assurgat, & viuidus. Meum dixi, vt potiori
iure vendices tuum, qui te nil habere putas, nisi quod dederis. Meus
igitur quantulus est hic labor, si à te prodiret, in pauperes exvnda-
ret, nec tuus iam sed pauperum diceretur. Aequum ergo est, vt ex
meo pauperculi penu repetas, quæ sint tua, qui te tuaquè omnia
pauperibus erogasti. Meum dixi, vt qui omnino sim tuus. Meum di-
xi, vt quod nequirem munere repederem nomine, hosque meos de
te benemerendi conatus, dicendi arte, fallerem; quos rebus gestis,
quin de tuo accipiat, nulla virtus explebit. Litem tandem dirimat li-
ber ipse, qui transfuga meus in tuam ambit recipi clientelam, vt fa-
cto ipso se vocitet, tuus, dum à labore fugit audire, meus. Nec ibo in-
ficias, aleam ita subiisse potiorem, bonoquè adspirante genio, eius-
modi delectum instituisse, vt te patrono ea gauderet forte, quam
natalium ius negauerat apud patrem.

Quantum ergo ex tuo patrocinio authoritatis, & nominis huic

operi acerescat, vñus ille, qui te, tuasquè dotes habuerit exploratas,
affatim iudex esto. Errau'i fateor, legem præscripsi arduam, & inac-
cessam. Quis enim tuarum laudum momēta summis quamus stu-
dio perpendet? Quis vastissimum virtutum Oceanum, non dicam
bolide pertentauit, sed nec primoribus degustauit labellis? Evolvat
Hispalis quantopere, Eminentissimo Archipræsule Spinula, Vicarias
ipsius gereus Ecclesiasticam promoueris disciplinam, vitia detrives,
amaueris æquitatem, cōceptam de te spem, apud nimis religiosum
Principem, quam candide sustinueris, longèquè superaueris. Haud
prætereat vñbs eadem tuum pro religionē tuenda tyrocinium, cum
in sacrum ibidem tribunal cooptatus, advocati, acerrimique vindi-
cis partes obicitis, cruentum hæresi bellum intuleris, vniuersam im-
pietatem eliminaueris, sartam tectam Christianam veritatem af-
serueris. Nec Mentalia (vulgò Martia) subtileat qualem ad sacram
fidei Senatum adlectus, in tanto munere exequendo te gesseris, quā
nullo negotio tricas dissidentium exsolueris, quām cordate ius di-
xeris, quām eximia, usque admiraculum, Cæsarei iuris, Pontificij-
què peritia, doctissimorum etiam animos in tui admirationem
abstuleris. Clamitet Gandomyrensis primæua tibi sponsa, buccinet
Sarabricensis; quæ modo te Pastorem reueretur Ecclesia, excel-
sum animum aduersus sacra demissum, aduersus propheta surre-
ctum, sibi pauperem, pauperibus diuitem, comem maiestatem,
qua bonos allicis, improbos retrahis, afflitos ergis in spem, ac vitā.

Omnia hæc, licet maxima, minora profecto sunt virtute, ac mag-
nitudine tua: Vnde compertum habeo æquum eis numquam pos-
se contingere æstimatorem. Minax tamen hæc moles, inaccessus
tuarum virtutum scopulus non mihi invidiam debet conflare, sed
veniam, quæ audaciæ, & temeritatis opinione me exoneret, cùm
ex plurimis, pauca tua rudi contendi perstringere penicillo, quan-
uis aliquanto magnitudinis detrimento, nullo tamen dispendio ve-
ritatis. At vereor in silentio mendacium, cùm in veritatem idem fe-
rè sit solœcismus, & silenda dicere, ac dicenda tacere: nec remissa se-
cius, quam prætervolantia tela scopum non colliment. Hic tamen
non despero te mihi & patronum, & mitissimum iudicem adfatu-
rum, qui ingrauescenti huic veritatis vulneri, modestiæ tuæ phar-
maco medearis, qui tibi parcitatem meam imputes, & in meo

cri-

crimine tibi ignoscas: tibi, inquam, cui religionem propriæ laudes inijciunt.

Strictim attigi, quibus sis perfunctus honoribus, quæ munera obieris. Honores? Munera? Imò labores, officia, quibus exhaustis interdum, vel præstitis, Regias vrbes, præcipuos Hispaniæ Tractus demerueris. Duplici omnino, & iudicali, & Pastoricia es potestate initatus. Hæ tibi præcipuae artes fuere: in eis ita integratam iudicis temperasti, clementia Pastoris; vt numquam non mulcendo æquitatis, & iudicando semper misericordiæ memineris. O numinis proprium inuentum! Stadium fæliciter studiorum emensum, factumque scientiarum omnium ex optimis quibuscumque litteris encyclopediam, te suum militem diuina exornauit Pallas, ac omnium disciplinarum infulis instructum, cælestibus iam armis communivit. Induit tibi pro torace iustitiam, & pro caside certum iudicium induxit, vt in campum adversus vitiorum agmina invictus antagonistia prodires. Nec iustitiae te depereunti, exterrum hoc armorum subsidium exhibere fuit satis: Nam vbi primum Astræa illa, quæ sordentes terras ob inylta flagitia reliquerat, te subsellia præmentem inspexit, hilari statim fronte tuis sinibus est illapsa, ibique vt in molli gleba ætherea virtutum condidit semina, vberrimos in dies fructus paritura: manus quoque diuina sua tanto muneri supereffile instruxit; stateram lævae, dextræ gladium inferuit, vt non iustus modo, quin viuos etiam ipsius iustitiae vultus, spiritu, ore, ac habitu ad vnguem referre sis visus.

Quod monstrum auderet in pugilem sic armatum, nisi sensu exutum, vitamque pertessum? Quænam de auernis latebris, acta diris, erumperet fera, quæ Herculeos tecum non formidaret amplexus? vel altius spem tanti certaminis figeret, quam tuæ gloriæ, suæ potius, adscribere, si, vt est fatale, succumbat? Nullum tibi æquitatis Alcidi periculum facessit effrænata habendi lido, immanis illa auri sacra famæ, quæ veluti Mænalaica aeripes cerua aureis impedit cornibus, & vt per uigil draco Hesperidum pomis lacepsit obrizis. Nostri equidem, & expertuses, quod beatitudo summa sit inopia cupiditatum. Ille prædiues, qui desiderat nihil. Capax animus virtutum diuinitis opprendus; læta alacris mens conscia recti. Hoc tu seuerioris philosophiæ tinctus oraculo voces illas Pithij consulentes Philippo

Tela adhuc in bellis argentea, & omnia vinces.

ostendisti mendaces: mil enim aurum ius, vel roboris in te habuit, qui ea contentus es mediocritate, quam nec modestia respuere, nec integritas consuecerit auferari. Vnde nullam tibi iam certamen extimescendum, qui tot in yna (Ceu Hercules Hydras) pullulantes iugulas cupiditates. Qui strenue adeò

Scelerum matrem, qua semper habendo

Plus sitiens patulis rimatur faucibus aurum,

Trudis avaritiam.

Qui ad maiora natus non dignates ambis, sed te ipse ambiunt, religiosum Herculem, à quo cum avaritia eius etiam

Fædissima nutrix

Ambitio, qua vestibulis, foribusque potentum,

Excubat, & pretijs commertia poscit honorum,

Pulsa simul.

Quam pulchre integritas resonat tua Ciceronis illud plenum desiderij suspirium Catonem percipientis æmulari, cum aiebat. O te fælicem, M. Porci, à quo rem improbam petere nemo audet! Nec enim feritate terroris, aut expectatione perliceris, vt vel metus, vel spes à te cum iure valeat extorquere pugnantia; sed illibatus, integer, non minis tantum, verum blanditijs, precibus, rimas omnes occluseris.

His monstrorum conculcatis horroribus, quid cætera perce-
sere opus est? Sed quæ tibi instructæ acies ad teterim adeò ostenta
devincenda opem præstitere, virtutes. Quæ arma? quæ vires? qui
spiritus diuinitus tibi ad tot victorias sufficiet? virtutes. Quæ ex tot
triumphis exuviae? quæ spolia in trophæum reportata? Non alia
profecto quam virtutes, & quæ ex virtutibus fama diffunditur. Quæ
tantis demum manent famæ præconia virtutibus?

Quæ nec ventura filebunt

Lustra, nec ignota rapiet sub nube vetustas.

Consulto igitur tuarum virtutum facinora, supervacaneum duxi,
edere singillatim, vt quæ nulla olim ætas conticescat, & ab eo tan-
tum cupiant sciri, à quo ambient coronari.

Inter eas tamen præclaras tuarum virtutum dotes, longè illa
benignitas, & quasi innatus tibi erga litterarū studiosos, sese amor

extollit, ut ad hanc vnam videatur te natura genuisse, exercuisse geniu-
nius, fortuna seruasse. Plura hic de peculiari tua in me animi pro-
pensione, & favoribus, gratus animus non inepte ad tutandam
spem producere poterat; sed iniucundum tibi auspicor fore, si ea
sensibus tuis obijciam, quae obliuisceris, quam facis, beneficentius.
Et si verum fatear, satis mihi, & hisce laboribus consultum, præstan-
tique compensatos præmio iudicabo, si meus hic, politis tuis, & li-
matis auribus, se probauerit liber. In eo quantumcumque est, quod
præstisti, quod sentio quam sit exiguum, id omne tuæ in primis, Il-
lustrissime Antistes, & eruditorum spongiæ permitto. Tibique ex
Ecclesiæ bono, & studiorum votis id vnum deprecor, vt olim ad-
scribendus cœlestibus, quos merito augebis, tandiu superstes agas,
quandiù

Iliacos equare senes, aut vincere possis.

Illusterrimæ tuæ

Addictissimus Capellanus

Mattheus de Moye.

LECTO.

LECTORI BENEVOLO.

Bineunte licet ætate, moralibus disciplinis enixe deditus, has tamen lucubrationes prælo committere, adhuc hærebam, assidua lectio edocetus nullam ferè in Ethica questionem extricandam occurrere, nullam ex eius principijs consecutionem eruendam, quam secundiora aliorum ingenia non præoccupauerint. Ceterum cum Doctores in hoc florentissimo seculo, in extrema declinasse animaduerterem, alios in laxiora sèpè, alios in strictiora semper: indeque conscientias habenas, aut plus iusto laxandas, aut nimium comprimendas. Ut vtrumque vitium fugerem, & nonnullos scriptores de Ecclesia benemeritos, à laxorum, & nouatorum infami nota ab aliquibus malignè, vel ignoranter invita vindicarem, medium statui carpere viam, & selectiores disputationes, quæ aliarum basis, & fundamenta sint, in fasciculum colligere, gratius meo Lectori sic facturum ratus, quam si apud alios tritis, & passim obuijs, paginas replerem, foliaque magis, quam fructus propinarem. Utque haud leui hoc officio, arctius mihi te obstringerem, authores ferè omnes hinc inde concertantes, in prolixis voluminibus sparsos, eorum fideliter excerptis verbis, in vnum coegi, vt meum singulis veritatis scopum propinquius attingentibus, calculum maturius adiungerem, & in unaquaque controversia, quid tenendum, pro tenuitate mei iudicij, definierem. Quæ ut æqui bonique consulas, in memoriam seuocare libuit. Principis eloquentiae sententiam, ex libro Rhetor. cap. i. excerptam. Cuius vestigijs in Ethicis tradendis institisse, vitio non vertes. * Ut artem, inquit, dicendi præscriberemus, omnibus vnum in locum coactis scriptoribus, quod quisque commodissimè præcipere videbatur, excerptissimus; & ex varijs ingenij excellentissima quæque libauimus. Ex his enim, qui nomine, & memoria digni sunt, nec nil optimè, neque omnia præclarissimè quisquam dicere, nobis videbatur. Quapropter stultitia nobis visa est, aut à bene inuentis alicuius recedere, si quo in vitio eius offenderemus: aut ad vitia quoque eius accedere, cuius aliquo bono præcepto duceremur. (attende) Quod si in ceteris quoque studijs, à multis eligere homines commodissimum quodque, quam se levni alicui certo vellent addicere, minus in arrogantiam offenderent, non tantopere in vitijs persecuerant, aliquo ex inscitia leuius laborarent. * Sic Cicero rhetoricatur, sic & ego theologizare decreui. Quamuis enim omnes, qui præcesserunt Scriptores tanti vbiique faciam, ut eorum sententias venerabundus suspiciam, nulli tamen alicui certo me addicere volui, sed ab alijs bene iuuenta ita suscipere, vt si quæ minus vera deprehenderim, modestè deserere, vel explodere quieverim, memor consilij Philosophi Cordubensis, lib. de vita beata, cap. i. * Nil ergo, inquit, magis præstandum est, quam ne peccatum ritu, sequamur antecedentium gregem, pergentes non quò cunduan est, sed quæ itur. Atqui nulla res nos maioribus malis implicat, quam quod ad rumorem componimur, optimarati ea, quæ magno assensu recepta sunt. Quorum exempla multa sunt. Neque ad rationem, sed ad similitudinem viuimus. Inde ista tanta coacruatio aliorum supra alios ruentium. Noec enim applicari antecedentibus: & dum vniquisque mavult credere, quam iudicare, nunquam de vita iudicatur, semper creditur. Versatque nos, & præcipitat traditus per manus error, alienisque perimus exemplis. Sanabimur, si modo separemur à cœtu. * Haec tenus Seneca.

Omnium igitur opinones in re controversa referens, nec laxioribus collato studio adhærebo, ne ad rumorem componi, & ad similitudinem potius quam ad rationem scribere videar: Nec strictioribus, ex industria me addicam, vt vel sic minus in arrogantiam offendam, & aliquo ex inscitia leuius laborem: sed quas veritati conformiores iudicaverim, siue pro lege, siue pro libertate pugnantes, propt' Doctoris munere adstringor, eligam semper. Quid quæque veri habeat diligenter inquiram; & nulli parcens labori inuentum docilis prosequar. * Sin autem (vt cum Cicerone mea vota expromam) temere aliquid alicuius præterisse, aut non satis eleganter sequuti videbimur, docti ab aliquo facile, & libenter sententiam mutabimus. Non enim parum cognosce, sed in parum cognito, stultè, & diu perseverare, turpe est: propterea quod alterum communi hominum infirmitati, alterum singulari vniuersiisque vitio est attributum.*

Ne autem plagiarius habear, Lectorum monitum velim, nonnulla me ex opusculo
Ama-

Amadæi Guimenij,& ex eiusdem supplici libello ad Emin. Cardinales, in has lucubrations coæcum deriuasse. Sed tamen necessarium prudentiores duxerunt, ut cuiusdam Neotherici Scriptoris calumnias omnino multas diluerem, in fumumque & umbras abire facerem, quæ contra Amadæi Guimenij, in opinionibus restituendis, fidelitatem stylum exerens, declamatoremque agens passim iactat.

Anno igitur 1665 abortus est liber Pontificio fulmine in utero percussus ab Alex. VII, in Bulla Cum ad aures, edita die 26. Iunij, eiusdem anni. In quo eius Author Vincen-
tius Baro, (quem cæteri Baronum, ipse vero Baronum æquiuocè conuertit) effreni li-
centia, opinions omnes, quas ex varijs Authoribus fideliter excerptas, iustæ defensionis
causa, Amadæus traduxerat, ipsimet per summam calumniam affingit. Insuper Docto-
rum verba consulto præteriens, ut infidelis citationis illum incusat, in contrarium sen-
sum detorquet, aut alia à se conficta superaddit, & non raro authoribus infalutatis, co-
rum verba intrepide negat, omnemque in Amadæum lapidem mouet. Sed infœlici exi-
tu; quia nullum in toto opere emisit (mirabile dictu) qui in fundibulari caput, obliquo
ictu, non ceciderit. Et ut ex uno criminis omnia discas, (quod omnem admirationem su-
perat) doctissimi, & Religiosissimi viri R.P. Fr. Luisij de Valentia, censoris Opusculi Ama-
dæi, elogium & subscriptionem callide eleuare molitur, & his non quiescens, nec inter
viuos illum vniquam deguile persuadere tentat. Quibus stupefactus Amadæus, in sup-
plici libello ad Eminentissimos Cardinales, in hæc verba prorrupit.* Aliqualem ego, et si
prætentam, Baronio excusationem meditabatur, ut à temeritatis nota eius ausum exime-
rem, quod in questione facti sic scriperit, quasi ad nullius viri docti oculos, nec aures,
eius opus perventurum esset, sed solum apud imperitos, & ignorantes evoluendum, qui iux-
ta ipsius dicteriorum calumniarum, & conuictorum colluuiem, cause iustitiam me-
tientes, in Amadæum concitarentur. Sed iam neque apud istos Baronium fidem ullam
facturum video, postquam illum inveni serio negantem in vniuerso extitisse Reueren-
dissimum P. Fr. Luisium de Valentia, ex Capuccinorum Ordine, vitum grauissimum, &
in Hispania, præcipue in Regnis Valentie, & Murcia, doctrina, prudentia, & religione
notissimum, qui ex prescripto Vicarij Generalis Archiepiscopi Valentini, Amadæi
Opuscolum anno 1660, ad prælum Valentia approbavit: ut in fronte operis præmitti-
tur, his verbis. *Approbatio admodum R.P. Fr. Luisij à Valentia, Ministri Provincialis semel,*
& iterum Ordinis Fratrum Minorum Francisciadum Capuccinorum Provincialis Sanguinis
Christi, in Regnis Valentia, & Murcia, Sacre Theologiae Antecessoris, ac Lectoris tubilaci, &
apud Fidei Indices sacros in utriusque Coronæ Senatus, Consiliarij Qualificatoris. Huius
ergo tanti viri, (qui hoc anno 1666, paucis ab hinc mensibus, plenus meritis natale so-
lum cum cœlesti otolio commutauit) non solum memoriam abolere, sed nec inter viuos
vniquam extitisse, Baronius suadere tentauit. Imò parum id censens, nec Capuccinorum
Provincialium sanguinis Christi, in vniuerso ordine esse, nec fuisse, testari, & comprobare
ausus est (pag. 267. primæ editionis, disp. 2. sect. 5. art. unico) *Plures*, inquit, *suspicabantur*
commentitium esse illud Capuccini elogium, & fraude Authoris ingestum suo opusculo. Ea op-
pinione nil, verius probant Capuccinorum querimonias iustissimæ, & Præpositi Capuccinorum
Generalis omni exceptione maius testimonium, cui cum sui Ordinis res omnes sint notissi-
me; nec Provincialium, aut celebriorum virorum nomen illum lateat, ut ab uno illustri Capuc-
cino accepi; sancte iurauit, nullam extare hoc nomine sanguinis Christi sui Ordinis Provin-
cialiam, nec ullam cognomento Luisum à Valentia Exprovincialem. Sic ludit Baronius, isto-
que emendicato R.P. Generalis Capuccinorum verè commentatio testimonio, armis ac
nomine loricatus, insidiosa arte, in ultimam Amadæi stragem molitus est. Sed dum pri-
mum hæc fabella ad Hispanorum aures pervenit (vt prælagus Amadæus prædixerat)
non solum Doctores omnes, & Religiosi viri Vniuersitatis Valentiae, sed utriusque Sena-
tus Regnum Valentie, & Murcia Domini Inquisidores, tam ingens commentum ex
vlliis hominis cerebello prodire potuisse, obstupuerunt: & debit is inde præconijs, fidem
Baronianam, ut in præterbum abiret, commendarunt. Quæ non paucis stomachum
mouit, & ad tanti sceleris pænam, calamum non cohenduni, sed stylum exerendum
iudicarunt. Verum hanc Baronij criminationem opus non est aliter retundere, quam
mutuatis Tertuliani verbis ex capite sexto in Valentinianos. Si ridebitur, inquit, mater ipsi
ipsis satisiet. Multa sunt sic digna reuinei, ne grauitate adorentur. Congruit, & veritati, ride-
re, quia letans: de amulis suis ludere, quia secura, &c. ubicumque dignus risus, officium est.

Nihilo ministrātamen, quia Vincentius Baronius iterato luci dedit eius medi librum, cui titulus *M. inductionis ad Theologiam moralem pars altera*, &c. auctoritate Apostolica in praecita Bulla *Cum ad aures*, prima luce nondum potitum, sed præla fatigantem, prohibitum, tub pena excommunicationis ipsofacto incurrendæ, Contra legentes, aut penes le retinentes, aut locorum Ordinarijs, aut hæreticæ pravitatis Inquisitoribus non consignantes: idè ab aliquibus questionibus in hoc opus deriuandis, iustæ defensionis causa, abstinere nequibо: tum etiā ne Tyrone nonnulli, vt audio, in suo errore persistat, non percallentes scopum Amadæi non fuisse de opinionibus, quas refert, iudicium ferre, sed eas auctoribus restituere. Tametsi in quarta editione Matriensi, dissonantia duetus plures reprobauerit, pluresque graui censura notasset, (vt in supplici libello testatur) si Tribunalium fidei iudicium de ipsis ferendum non sperasset, contentus in prologo prædicto, illas se referre, non vi probabiles, sed ut *Anonymi non simplex inde innocescat animus, qui non eas vt debuisset; sed quæ vnius, vel alterius Iesuitæ, et si inter alios communis, in censuram vocauit.*

Ex quibus aperte intelligitur, non Authorum quorumlibet patrocinium Amadæum suscepisse, sed vnius, vel alterius ex Iesuitis, vt ab imposturis Anonymi, & Gregorij Escalapes eius pedissequi, strenue vindicaret. Et quasdam tantum opiniones, quas vitiligatores isti ad inuidiam vniuersæ Societati conciliandam, vt temerarias, scandalosas, & erroneas traduxerant, ab hac foedissima nota luculenter purgaret: vnde in coronide sui operis cōcludit, dicens: *Quomodo sc̄andalose, & erroneæ? Vbi scandalū? Vbi error?* A quibus nō exemit propositiones per summā calumniam Iesuitis affixas, neque alias ex varijs Auctoribus iure defensionis excerptas, & traductas. Hunc autem fuisse Opusculi scopum, & exitum, satis comprobat præfatio Amadæi ad Lectorem, & rigorosum libri examen, auctoritate Apostolica, viris doctissimis commissum. Quo diligenter præmisso, anno 1665. & 1666. Summus Pontifex Alexander VII. inter quadraginta & quinque propositiones ex varijs Auctoribus, quas vt scandalosas damnauit, & prohibuit, vnam super viginti, ex præfato opusculo eas referente, deponit. Quarum vix vna Iesuitam patrum agnouerat, vt constat ex ipso, vbi suis restituuntur Auctoribus, & ex supplici eiusdem Amadæi libello ad Eminent. Cardinales & Sacrae Congregationis Indicis integerim iudices, nouam opusculi editionem ab ipsis recens confisi, exorantis, vt opinionebus, quas ex alijs refert, suum omnibus, prout desideratur, (ne indocti in aliqua offendat) iudicium adiungat. Et nisi mea me fallit spes, res pro votis succedet, & feliciori exitu, Quia nec sine Datio, clarus Alexander. Interim vero, dum opus prælo paratur, ex questionibus, quas Amadæus historicè tantum, prout ad suam causam agebat, tetigit, in has disputationes, eas solum deriuabo, vel in compendium redactas attingam, quæ venenosæ morsui paratum antidotum exigunt. Ne (vt ait Cyprianus lib. vni. ad Demetr.) diffidentis esse incipiat, quod tacemus, & dum criminationes falsas contemnimus refutare, videamus criterio agnoscere. VALE.

Formalia Authorum verba, duplii asterisco, ** continentur.

FACULTAS R. P. PROVINCIALIS SOCIETATIS Iesu in Provincia Toletana.

Genesius de la Puente, Societatis Iesu in Provincia Toletana Præpositus Provincialis, potestate ad id mihi facta à Reuerendo admodum Patre nostro Paulo de Oliva Præposito Generali, facultatem facio, vt liber inscriptus Selecte Questiones ex preci-
piis *Theologiae Moralis Tractatibus*, P. Matthæi de Moya nostræ Societatis Theologi, & eiusdem Societatis grauium, Doctorumque hominum iudicio approbatus, Typis man-
detur. In quorum fidem has litteras manu nostra subscriptas, & sigillo nostro munatas
dedimus. Matriti in nostro Imperiali Collegio, die 3. Maij anno Domini 1669.

Genesius de la Puente,

CEN.

*CENSVRA REVERENDISSIMI PATRIS
Ioannis Antonij Velazquez, Societatis Iesu, in Castellana Pro-
vincia semel, & iterum Provincialis: & in Regio Salmanticensi
Collegio quondam sacrarum litterarum interpretis, & nunc pro-
cœtu Immaculatae Conceptionis B. Virginis à Rege Phi-
lippo Quarto, & à Carolo Secundo
deputati.*

LIBRVM, cui titulus *Selectæ questiones ex præcipuis Theologice moralis tradi-
tionibus Authore R.P. Martino de Moya Societatis IESV, olim in Collegio
Complutensi Sacre Theologie Scholastice Professore, ex commissione D.
D. Don Francisco Forteza, Toletana Diœcesis Vicario Generali*, cui
id iuris est, ad censendum traditum accurate legi, & attente pervolvi, eumque
dignissimum censeo, qui publicam lucem aspiciat; cum nihil orthodoxæ fidei, ni-
hil bonorum morum integritati contrarium contineat; quinimò sit ex optimo-
rum Doctorum piacitis, veluti ex varijs floribus texta corona pulcherrima spirans
per quam suauiter, & salubriter ad veram, solidamque moralis doctrinæ cognitio-
nem, & accuratam difficultatum ad praxim spectantium solutionem:
præsertim verò illud hoc in opere maximè laudandum censeo, quod cum hodiernate
tempestate valde sit anceps, morales dissertationes pro dignitate conscribere,
tum quod ea de re, libros scribendi nullus sit finis; tum vel maximè quod dimicent,
plerumque ex utraque acie Scriptores; dum alij actum agentes communia, & ve-
tera transcribunt, quin aliquid de suo addant; alij è contrâ noua, & cruda nullo
Doctore, aut ductore prævio velint obtrudere, de quibus dixisse videtur Hypo-
theses: *Præceps, & labi facilis est nimia sui confidentia: possimusque illis aptare, quod* *Comicus de novis sui ævi comœdijs cum novis nostri temporis nummis compo-* *sitis, quibus minus pondus, & incertus valor est, opportunè dicebat*

Nam nunc novæ, quæ prodeunt comedie

Multò nequiores sunt, quam nummi noui.

*Hypo-
theses.*

*Plantus
in Casina.*

Auctor quidem inter hos scopulos securè incedat: exprimentis illud Quintilianii
monitum, ut nova communiter, communia noviter dicantur: nam cum una ex parte
vetera, & communia tangit (vt est in omnigenæ doctrinæ scientissimus, & in li-
bris moralibus versatissimus.)

Vno sè pectore cuncta vetustas

Condidit, & maior collectis viribus exit.

*Claudianus
de Man-*

Maius siquidem pondus; lucidiorem claritatem, & maiores, seu valentiores vires
ab ipsius ingenio, & explicandi facilitate accipiunt, vt scribam doctum in Regno
cœlorum monebat Vincentius Lyrinensis. O Sacerdos! O tractator! O Doctor! si te
divinum munus idoneum fecerit ingenio, exercitatione; doctrina, i, esto spiritualis ta-
bernaculi Beseelel pretiosas divini dogmatis gemmas exculpe, fideliter copta, ador-
na sapienter, adiice splendorem, gratiam, venustatem: intelligatur te exponente illu-
strius, quod ante obscurius credebatur: Per te posteritas intellectum gratuletur, quod d
antea vetustas non intellectum venerabatur. Sed enim cum alia ex parte, novum ali-
quid ingenium eius parturit, & ex propria pharetra deponit; sic se omnino ge-
rit, vt eidem Vincentio adhæreat ibidem subiicienti: *Eadem tamen, quæ didicisti cap. 27,*
doce, *vt cum dicas nouæ, non dicas noua:* eam nimirum rationum firmitatem, &
similitum ex alijs Doctorum placitis ratiocinationum soliditatem, suis opinioni-
bus inigerens, vt velut altis radicibus innixa subsistant: Iam vero si aliqui nonnulla
ex his sub luce maligna aliquando esse voluerint; pro Auctore stabit illud se-
timæ Synodi. Fuit apud nos quoddam prærium sine ferro, dum sermones iaciunt, & *Synodus*,
iaciuntur, sed triumphale habemus trophyum, veritatem, quæ non vincitur: Ergo in actione 3.
vsum,

Cassiod. vsum, & fructum plurimorum, quam primum liber iste publicè appareat. Sic
lib. 9. ep. enim Cassiodori verbis cenieo: Neque enim fieri poterat, ut quem tantus Auctor,
22. familiis tanta produxerat, sententia nostra in corrigendum aliquā inveniret. Ma-
triti in hoc Imperiali Societatis Iesu Collegio, die decima Maij, anno 1669.

Ioannes Antonius
Velazquez.

Licencia del Ordinario.

NOS el Doctor Don Francisco Forteza, Abad de San Vi-
cente de la Sierra, Dignidad en la Santa Iglesia de Tole-
do, y Vicario de esta Villa de Madrid, y su Partido, &c. Por la
presente, por lo que à Nos toca, damos licencia, para que se
pueda imprimir, y vender un libro, intitulado: *Selecta Quaſtio-*
nēs, ex precipuis Theologia moralis Tractatibus, compuesto
por el Padre Matheo de Moya, de la Compañía de Iesvs, aten-
to à que de la censura del Padre Juan Antonio Velazquez, de la
misma Compañía, à quien le remitimos, consta no contiene
cosa contra nuestra Santa Fe, y buenas costumbres. En Madrid
à treze de Mayo de mil y seiscientos y sesenta y nueve.

Doct. D. Francisco Forteza.

Por su mandado

Juan Bautista Sanz Brano.

APPRO-

APPROBATIO REVERENDISSIMI PATRIS
Magistri Fr. Francisci Antonij de Isassi, Regalis Ordinis Redemp-
torum Beatae Mariae de Mercede in Provincia Castella
Provincialis, Philippi Quarti, & Caroli
Secundi, Concionatoris.

Regi Senatus iussioni obtemperans selectissimum hoc opus Reuerendissimi P. M. Matthæi de Moya Societatis Jesu, primi, meritoque Primarij Professoris, &c. ex præcipuis Moralis Theologie Tractatibus excerptum sedulo inspexi, eiusdèque solidissima dogmata introspexi, ex visceribus securioris doctrinæ depræpta, planum iter animarum saluti parantia. De quibus fas est impunè evulgare: Omne tulit punction, dum miscuit utile dulci. Sanè augustinissimi Authoris resolutio (ut cum Plinio lib. 1. epist. 8. loquar) mihi (imò & omnibus peritis) pro ratione sufficit. Quippe eiusdem suffragium in omni re litteraria, vti sanctionem plaudent cuncti, amplectuntur Aulici confessus, subsequuntur præstantiores Theologi, omni hæsi- tatione avulsa. *Nil est enim* (fatur idem Plinius epist. 22.) *grauius, sanctius, doctius: Quam peritus ille, & privati iuris, & publici: Quantum rerum? Quantum exemplorum? Quantum antiquitatis tenet?* *Nil est enim quod discere velis, quod ille docere non possit.* Cuncta hæc propalat opus hoc, mirabili Synopsi, quæ veraciter retuli, dilu- cidè continens. Adeò ut præstantissimi Doctoris fœtum se ipsum prodeat, scientiarumque patrem, illius fuisse genitorem buccinet. *Magna Doctorem nostrū* (prosequitur ipse lib. 2. epist. 3.) *fama pra- cesserat, maior tamen inventus est, summa namque in eo est facultas, copia, ubertas; proœmiatur aptè, narrat apertè, pugnat acriter, colli- git optimum, ornat excelse, postremo docet, delectat, adficit.* Annecten- remi plura tantum virum depingentia. Ne tamen assentoris no- xa videar conspurcatus, quæ cunctis patent, licet invitus silebo. Igi- tur quidquid in hoc opere edoctum, resolutum, opinatum, stabili- tum, fidei & moribus apprimè consonum iudico, & firmo. Salvo, &c. in hoc Matritensi Coenobio Regalis, Redemptorisque Familiae Verbiparæ de Mercede, die 16. Iunij, anno Christi 1669. Descensio- nisque Virginis Matris ad nostri instituti erectionem 451.

F. Franciscus Antonius de Isassi.

Suma del Priuilegio.

TIENE PRIUILEGIO el Padre Matheo de Moya de la Compañía de Iesus, para imprimir este Libro, en todos los Reynos de Castilla, por espacio de diez años; y para que ninguna otra persona, sin poder, ó facultad suya, le pueda imprimir, ni vender, sopena, de que qualquiera que lo contrario hiziere, pierda la impression, e incurra en pena de cincuenta mil maravedis, como mas largamente se contiene en su original, despachado en el oficio de Gabriel de Aresti, Escriuano de Camara de su Magestad, à 13. de Julio de 1669.

Errata sic corrigere.

IN prologo ad Lectorem, Pag. 5. deguisse, lege, degisse. Fol. 18. n. 3. hausto, l. haustu. Fol. 20. n. 18. defensatum, l. defensasse. Fol. 48. n. 54. ponderunt, l. sp̄ ponderunt. Fol. 54. n. 3. de iustitia, l. de iniustitia. Fol. 79. n. 2. proposito, l. prop̄positio. Fol. 81. n. 4. etiā, l. tam. Fol. 84. n. 4. iustitia, l. iniustitia. Fol. 170. n. 3. Minorum, l. Minorem. Fol. 182. n. 4. linea vltima, illum, dele. Fol. 185. n. 5. imperatos, l. imperatis. Fol. 205. n. 16. scire, l. ciri. Folio 210. n. 29. incestu, l. incestui. Fol. 219. n. 1. id, l. sed. Fol. 264. n. 20. poscere, dele, & adde dicere. Fol. 266. n. 23. perfectionem, l. perfectiorem. Fol. 280. n. 3. incurso, l. inverso. Folio 281. Salas, l. Casalas. Fol. 329. n. 8. in reliquis, l. in reliquos. Fol. 365. anticipati, l. ancipi. Fol. 387. n. 9. probabi, lege, probari. Ibi, peccato, l. peccatori. Fol. 397. n. 17. quæ, l. qui. Fol. 397. timere, l. temere. Fol. 412. n. 7. in fine, constans, l. non constans. Fol. 430. n. 12. leui, l. luci. Fol. 433. n. 5. potiebantur, l. potiebamur. Fol. 441. n. 17. tuo, l. ex suo. Fol. 487. n. 7. dispensationem, l. dispositionem. Fol. 491. n. 19. personas, l. sponsos. Fol. 499. n. 4. eliciendam, l. alliciendam. Fol. 547. n. 8. obligationem, l. obligatio non. Fol. 572. n. 20. telem, l. tezum. Fol. 576. n. 5. cliuerit, l. elicuerit. Fol. 599. n. 19. tua re, l. suadere.

¶ Este Libro intitulado, *Selectæ Questiones ex præcipuis Theologia Moralis Tractatibus*, corresponde con su original, con estas erratas. Madrid, y Julio 5. de 1670. años.

Lic. D. Francisco Forero de Torres.

Suma de la Tassa.

TASSARON los señores del Consejo este Libro intitulado, *Selectæ Questiones ex præcipuis Theologia Moralis Tractatibus*, escrito por el Padre Matheo de Moya de la Compañía de Ieuss, à seis maravedis cada pliego, como consta de la certificacion, que della diò Gabriel de Aresti, Escriuano de Camara de su Magestad, su fecha en Madrid à onze de Julio de 1670.

INDEX

I N D E X
TRACTATVVM, ET QVÆSTIONVM,
QVÆ IN HOC OPERE CONTINENTVR.

TRACTATVS PRIMVS.

De Opinione probabili.

Quæstio 1. Quid sit opinio probabilitatis que ad illam requirantur? fol. 1.

Quæstio 2. De opinione speculatiæ, & practicæ probabili, fol. 3.

Quæstio 3. Vtrum vnicus grauis Doctor possit sibi opinionem probabilem efficeret? fol. 5.

Quæstio 4. Vtrum ad probabilitatem extra eccliam opinionis sufficiat authoritas viiis grauis Doctoris? fol. 7.

Quæstio 5. Vtrum sit obligatio eligendi tuiorem opinionem, et si minus probabilem? fol. 14.

Quæstio 6. Vtrum saltem sit obligatio eligendi tuiorem, si probabilior sit contraria pugnante pro libertate? & quid si pars probabilitatis? fol. 26.

Quæstio 7. Vtrum Regij Consiliarij in imponendis tributis, teneantur eligere probabiliorem opinionem? fol. 51.

Quæstio 8. An subditi habentes opinionem probabilem de iniustitia tributi, à solutionis onere eximantur? fol. 54.

Quæstio 9. Vtrum liceat opinionem minus tutam eligere circa Sacra menta? fol. 57.

TRACTATVS SECUNDVS.

De Religione.

DISPVATATIO PRIMA.

De Voto, & Iuramento.

Quæstio 1. An votum castitatis, vel Religionis emissum à valde proelui invenerem, obliget ad abstinendum à matrimonio? & quid si flagitiae post emissum votum adveniat? fol. 65.

Quæstio 2. Vtrum votum castitatis, vel Religionis possit aliquando commutari virtute Cruciatæ? fol. 71.

Quæstio 3. An iuramentum quod non cedit in utilitatem eius, cui præstat, possit virtute Cruciatæ commutari? fol. 77.

Quæstio 4. Aia reseruato veto, ma-

neat etiam reseruatum iuramentum? folio 79.

Quæstio 5. An votum, vel iuramentum de eroganda eleemosyna alicisi pauperi determinato, possit post eius acceptationem, virtute Bullæ commutari? folio 81.

Quæstio 6. An quando est probabilis opinio, quod taxa alicuius mercis sit in iusta, & propterea venditor falsis ponderibus, vel alias iniustitiam compensat, possit postea à iudice interrogatus id totum iure iurando negare, subintelligendo se iniuste non fecisse? fol. 82.

DISPVATATIO SECVNDÁ.

De Horis Canonieis.

Quæstio 1. An qui preces Deo fundit cum proposito actuali peccati mortali, novum orando peccatum committat? & quid si voluntariè distractus recitet? fol. 89.

Quæstio 2. Vtrum Regulares satisfiant præcepto recitandi Horas Canonicas, si mentaliter tantum recitent? fol. 92.

Quæstio 3. Vtrum mutatio officij diuini in aliud breuius, v.g. si loco officij de Feria, dicatur de Sacramento, vel de Sancto, sit peccatum mortale? & quid de officio Resurrectionis? fol. 96.

Quæstio 4. Vtrum Pensionarius teneatur ad officium parvum B. Virginis, si pensio ad vitam sustentandam non sufficiat? fol. 105.

DISPVATATIO TERTIA.

De Oratorijs.

Quæstio 1. Vtrum virtute Cruciatæ possit quisque sine alio priuilegio, in domo priuata Oratorium érigere, quod ab Episcopo designetur, & approbetur ad celebrandum? fol. 110. Vbi an licentiam concedere queat Illustris. Commissarius Cruciatæ? fol. 110.

Quæstio 2. Vtrum finito tempore, pro quo indultum Oratorijs concessum fuit, liceat virtute Cruciatæ in eo celebrare, vel celebrari facere? fol. 117.

¶ 2 Quæstio

Index Tractatum, & Questionum.

Quæstio 3. Vtrum Regulares possint in Oratorio non approbato ab Ordinario, vel in Altari portatili, in dominibus priuatis secularium, virtute suorum priuilegiorum celebrare? fol. 122.

TRACTATVS TERTIVS.

De Sacramento Pœnitentie.

DISPV TATIO PRIMA.

De integritate confessionis.

Quæstio 1. In quo consistat confessio-
nis integritas, & quæ causæ ab illa excusen-
tent? fol. 125.

Quæstio 2. An satisfaciet integrati confessionis, qui vnum indiuiduum phy-
sicum peccati pro alio subrogauerit? fol.
127.

Quæstio 3. Vtrum peccata sic debeant
in confessione explicari, vt Confessarius
percipiat, post ultimam confessionem fuisse
commissa? fol. 130.

Quæstio 4. Vtrum qui habet iudicium
probabile pro vtraque parte, an mortale
commiserit? teneatur confiteri, saltem si
magis propendeat? fol. 136.

Quæstio 5. Vtrum sit obligatio confi-
tendi peccata dubia? fol. 138.

Quæstio 6. An qui peccatum ut du-
biū confessus est, teneatur, dubio ces-
sante, ut certum confiteri? fol. 150.

Quæstio 7. Vtrum sit obligatio confi-
tendi lethalia in confessione oblita? fol.
155.

Quæstio 8. An qui scienter ex vere-
cundia tacet in confessione peccati mor-
tale teneatur aliorum confessionem ite-
rare? fol. 162.

DISPV TATIO SECUNDA.

*De distinctione numerica pec-
catorum.*

Quæstio 1. Vnde sumatur distinctio
numerica in peccatis merè internis? fol.
169.

Quæstio 2. An tactus, & oscula, quæ
præcedunt absque intentione copulæ, si
hæc postea subsequatur, debeant in con-
fessione explicari? fol. 176.

Quæstio 3. An plures copulæ absque
interruptione morali vnum numero pec-
catum constituant? fol. 177.

Quæstio 4. Vtrum, qui vna actione
pluribus iniuriam infert, vt si vno istu-

decem occidat, vnicum tantum peccatum
committat? fol. 181.

Quæstio 5. Vtrum ad confessionem
quidquam referat, vnum, vel plura pec-
cata in una actione pluribus iniuriosa
reperi? fol. 183.

DISPV TATIO TERTIA.

De circumstantijs peccatorum.

Quæstio 1. Vtrum circumstantiae no-
tabiliter aggrauantes intra eamdem spe-
ciem debeant in confessione explicari?
fol. 189.

Quæstio 2. De circumstantia *Quis*, fol.
192.

Caput 1. Vtrum habens castitatis vo-
tum debeat in confessione illud expli-
care, si aliquo suo peccato alterius spe-
ciei, seu consilio, fuerit causa, vt alij non
habentes votum contra castitatem delin-
quant? fol. 193.

Caput 2. An qui violauit votum so-
lemne castitatis: verb. grat. Religiosus, vel
Sacerdos, aut sacris initiatus, vel cum his
carnaliter se commiscentes teneantur in
confessione explicare solemnitatem vo-
ti? fol. 193.

Caput 3. An qui prauo suo exemplo,
vel consilio inducit habentem votū ca-
sitatis, ad peccandum contra castita-
tem, teneatur in confessione explicare
votum proximi, cui scandalum dedit?
fol. 196.

Caput 4. An Confessarius, qui pœ-
nitentem carnaliter cognovit, teneat-
tur, hanc circumstantiam in confessio-
ne aperire: & an possit a peccatis, quo-
rum fuit complex, absoluere? fol. 198.

Quæstio 3. De circumstantia *Quid*, seu
circumstantia *Quid*, fol. 200.

Caput 1. An in peccato furti debeat
eius quantitas expressè in confessione de-
clarari? ibidem.

Caput 2. Vtrum, qui cum matre coi-
tum habuit, satisfaciat, si in confessio-
ne dicat, commissum incestum? fol. 206.

Caput 3. An peccata contra naturam
in consanguineis, vel affinibus, habeant
malitiam grauem incestus? fol. 210.

Caput 4. An in peccatis contra natu-
ram, opus sit in confessione explicare cir-
cumstantiam bestialitatis, vel sodomitæ,
vel pollutionis? an vñ sufficiat, dicere, pec-
caui contra naturam in materia castita-
tis? fol. 212.

Index Tractatus, & Quæstiōnum.

Caput 5. Corollaria, fol. 214.

Caput 6. An defloratio virginis sponte consentientis contineat nouam speciem malitiae in confessione explicandam? fol. 216.

Caput 7. Vtrum in delectatione morosa de re turpi explicari debeat circumstantia status personæ, quæ peccanti obijcitur, v. gr. an consanguinea, an nupta, vel voto castitatis adstricta? fol. 218.

Caput 8. Corollaria ex dictis, fol. 220.

Caput 9. Vtrum in peccato odij, sit in confessione explicanda qualitas mali proximo desiderati, vel coniunctio personæ, cui desideratur? fol. 225.

Caput 10. An iudicium temerarium, & detractio distinguantur specie in ordine ad confessionem? fol. 227.

Quæstio 4. De circumstantia ubi, fol. 229.

Caput 1. De fatto commisso in loco sacro, ibidem.

Caput 2. De effusione seminis, vel sanguinis in loco sacro, fol. 230.

Caput 3. Vtrum tactus impudici, & turpes in Ecclesia habeant malitiam sacrilegij in confessione explicandam? fol. 235.

Caput 4. Quid veniat nominis loci facti quoad furtum, & sanguinis, vel seminis effusionem? fol. 236.

Quæstio 5. De circumstantia. *Quomodo*, fol. 237.

Caput 1. An pœnitentia teneatur in confessione explicare consuetudinem peccandi? fol. 237.

Caput 2. An saltē rogatus à confessario ad id obligetur? fol. 238.

Caput 3. Quomodo se accusare debeat, qui habet consuetudinem peccandi? fol. 242.

DISPVTATIO QVARTA.

De obligatione iterandi confessionem.

Quæstio 1. Quando, & quomodo sit iterauda confessio? fol. 243.

Quæstio 2. An rustici, qui inculto modo confessi sunt, non potentes distingue re species, neque numerum peccatorū, tenentur, si postea possint, ad confessiones iterandas? fol. 246.

DISPVTATIO QVINTA.

De dolore, & dispositione, quæ peccatorum absolutionem præcedere debet.

Quæstio 1. An ad effectum huius Sacra menti requiratur contritio, an sufficiat attritio? fol. 246.

Quæstio 2. Vtrum ad prædictum effectum sufficiat bona fide confiteri lethalia

cum desiderio veniae, aut cum eorum displicentia? fol. 249.

Quæstio 3. An ad valorem Sacramenti requiratur vera attritio, an sufficiat existimata? fol. 252.

Quæstio 4. Ex quo motiuo debeat esse attritio, ut sufficiat ad effectum Sacramenti? f. 255. Vnde opinione M. Sotii, fol. 256.

Quæstio 5. An quando de solis venialibus fit confessio, sufficiat accedere cum eorum displicentia, aut desiderio recipendi Sacramentum, & eius effectum? fol. 260.

Quæstio 6. An pœnitens teneatur sub mortali habere dolorem efficacem de omnibus venialibus, quæ confitetur? fol. 267.

Quæstio 7. De proposito requisito ad valorem, & effectum confessionis de venialibus, fol. 268.

Quæstio 8. An ad singulas confessiones requiratur nouus actus doloris? fol. 269.

Quæstio 9. Quanto tempore posse dolo r confessionem præcedere? fol. 272.

Quæstio 10. An dolor ad Sacramentum requisitus debeat præcedere confessio nem? fol. 272.

Quæstio 11. Quale debeat esse proposi tum ad valorem, & effectum Sacramenti? fol. 276.

Quæstio 12. An sufficiat propositum formale non peccandi de cetero, absque detestatione formalis peccati præteritis? fol. 279.

DISPVTATIO SEXTA.

De forma Sacramenti Pœnitentia.

Quæstio 1. An moribundus, qui in absentia confessarij, verbis, aut nutibus confessionem petiit, aut vera signa pœnitentiae dedit, absoluendus sit, si testis aliquis deponat? fol. 280.

Quæstio 2. Quid si testis deponat in absentia infirmi? fol. 282.

Quæstio 3. An moribundus, qui non audiens, neque loquens dubia doloris signa exhibet, absoluendus sit? fol. 289.

Quæstio 4. An moribundus, qui nec confessionem petiit, neque illa signa contritionis dedit, possit absoluiri? fol. 290.

Quæstio 5. Vtrum moribundus, de cuius petitione confessionis testis deponit, possit in absentia sub conditione absoluiri, si prudenter timeatur, aliter sine illo Sacramento decessurus? fol. 300.

DISPVTATIO SEPTIMA.

De Ministro huius Sacramenti.

Quæstio 1. Vtrum solus Sacerdos sit Minister idoneus, & quid ultra ex parte illius ad

Index Tractatum, & Quæstionum.

ad valore*n* absolutionis requitatur*s* fol. 314.

Quæstio 2. Vtrum Parochi possint sibi eligere confessarium: an etiam non approbatum ab Ordinario*s* fol. 317.

Quæstio 3. Dubia nonnulla occurrentia circa approbationem confessarij*s*, fol. 324.

Quæstio 4. Vtrum confessarius, qui ex ignorantia vincibili, seu grauiter culpabili, non præcepit poenitenti restitutio nem, ad illam, eo non restituente, maneat obligatus*s* fol. 328.

Quæstio 5. An confessarius muneri suo satisfaciat interrogando poenitentem, an doleat de peccatis, & affirmanti credere debeat*s* fol. 331.

DISPUTATIO OCTAVA.

De Ministro ad reseruata.

Quæstio 1. Qui & quot sint casus reseruati*s* fol. 335.

Quæstio 2. Vtrum, qui ignorat reseruationem illam incurrat*s* fol. 337.

Quæstio 3. An dubium de peccato reseruato tollat eius reseruationem*s*: & quid si post absolutionem cesseret dubium*s* fol. 339.

Quæstio 4. An possit superior conce deres facultatem absoluendi à reseruatis sub onere comparendi*s* fol. 340.

Quæstio 5. Vtrum Regulares possint in foro conscientiae absoluere fœculares à casibus Bullæ Cœnæ*s* fol. 343.

Quæstio 6. An Regulares post decre tum Urbani VIII. die 17. Nouemb. anno 1628. potuerint absoluere à casibus Episcopis reseruatis*s* fol. 346.

Quæstio 7. Vtrum validè absoluatur, qui bona fide confitetur casum reseruatum Sacerdoti non habenti iurisdictionem*s* fol. 353.

Quæstio 8. An teneatur confessarius se conformare opinio*n* Regularis exigentis absolutionem à reseruatis virtute Cruciatæ*s* fol. 354.

Quæstio 9. An confessarius possit cre dere poenitenti dicenti se habere licen tiam à superiore, vt à reseruatis absoluatur*s* fol. 365.

Quæstio 10. An confessarius, qui opin ionem Bullæ Cruciatæ pro absoluendis Regularibus, probabilem existimaret, possit illum absoluere eiusmodi priuilegij omnino ignorantum, vel co*n*ti*n*ollentem*s* fol. 365.

Quæstio 11. An petita, & non obtenta facultate absoluendi a reseruatis, possit confessarius ab illis direc*t*e absoluere*s* fol. 366.

Quæstio 12. Vtrum inferior Sacerdos possit, nulla urgente necessitate, absoluere à reseruatis cum onere comparendi coram superiori*s* fol. 370.

Quæstio 13. An qui habens reseruata potest Sacerdoti inferiori confiteri, ad id ante communionem tencatur*s* fol. 373.

Tractus quartus Miscellaneus, De alijs Sacramentis.

Quæstio 1. Vtrum peccet mortaliter Sacerdos administrans Sacramentum in peccato mortali*s* fol. 377.

Quæstio 2. Vtrum ob grauem metum liceat uti simulatione in administratione Sacramentorum*s* fol. 384.

Quæstio 3. An Sacramento invalido ex defectu intentionis Ministri, gratia nihilominus sacrificans à Deo conferatur*s* fol. 391.

Quæstio 4. An præcepto annua communionis satisfaciant fideles, si in Ecclesijs Regularium Eucharistiam tempore Paschatis suscipiant*s* fol. 398.

Quæstio 5. Vtrum qui ad celebrandum, vel communicandum confessus est, si poste recordetur lethalis in confessione obliiti, teneatur ante communionem confiteri*s* fol. 401.

Quæstio 6. Vtrum Sacerdos, qui habens copiam Confessoris ex malitia celebrauit, non præmissa mortalium confessione, teneatur poste*n*, quam primum confiteri*s* vbi de præcepto Tridentini*s* fol. 407.

Quæstio 7. An qui sacrilegè plures comunicauit, si actum contritionis poste*n* eliciat, vel attritus confiteatur, recipiat simul omnes gradus gratiarum, quos receperisset ex opere operato, si dignè semper communicasset*s* fol. 411.

Quæstio 8. An qui habuit voluntariam pollutionem, possit præmissa confessio ne, eodem die communicare*s* fol. 416.

Quæstio 9. Vtrum non baptizatus baptismi aquæ possit validè ordinari, & Sacerdotium recipere*s* fol. 420.

Quæstio 10. An qui ob probabile du bium baptismi ordinē Sacerdotalem sub conditione iterum recipit, possit eodem die omnes ordines, omissis etiam solemnitatibus suscipere*s* fol. 422.

Quæ-

Index Tractatum, & Questionum.

Quæstio 11. An absolvè loquendo, emittere Sacramentum confirmationis sit peccatum veniale? & quid si ordines fasciendi? fol. 425.

Quæstio 12. Vtrum etas ad ordines computari possit à die conceptionis? fol. 428.

Quæstio 13. Vtrum Religiosi possint ordinari ante legitimam ætatem à Tridentino præscriptam? fol. 432.

Quæstio 15. Vtrum ad incurendum impedimentum criminis dirimenti matrimonium, notitia impedimenti requiratur? fol. 437.

TRACTATVS QVINTVS.

De Censuris.

Quæstio 1. Vtrum incurratur irregularitas ex homicidio omnino occulto? fol. 442.

Quæstio 2. Vtrum Episcopi, & alijs iurisdictionem quasi Episcopalem habentes possint dispensare in irregularitate ex homicidio voluntario omnino occulto? fol. 444.

Quæstio 3. Vtrum Prælati Regulares etiam locales possint cum subditis dispensare in irregularitate proueniente ex homicidio voluntario, et si omnino occultum non sit? fol. 448.

Quæstio 4. Vtrum omnes confessarij Regulares possint dispensare cum sacerdotibus, in irregularitate ex homicidio, etiā voluntario omnino occulto? fol. 450.

Quæstio 5. Vtrum virtute Cruciatæ possit dispensari irregularitas, quæ est purè pœna peccati? fol. 452.

Quæstio 6. An qui abortum procuravit, dubitat verò an foetus esset animatus, irregularitatem incurrit? fol. 456.

Quæstio 7. An adulteri, qui in vita sua defensionem cum moderamine inculpatæ tutelæ, maritum invasorem occidit, fiat irregularis? fol. 460.

Quæstio 8. Vtrum damnati ad triremes sint irregulares? fol. 463.

Quæstio 9. An sit improbanda consuetudo, qua quibusdam in locis Catholicis sunt Patriai filiorum hæreticorum, Ministerio hæretico baptizant? fol. 465.

Quæstio 10. Vtrum incidat in excommunicationem contra legentes libros hæreticorum, qui audit alium legentem, ipso autem incitante, aut petente, vt legat? fol. 469.

Tractatus sextus Miscellaneus.

DISPUTATIO PRIMA.

De Legibus.

Quæstio 1. Vtrum acceptatio legis sit conditio necessaria ad eius obligationem? fol. 473.

Quæstio 2. Vtrum qui ex iusta causa dispensatus à Pontifice, absque illa limitatione ad non ieiunandum per totam vitam, possit tali dispensatione vti, si causa cessauerit? fol. 477.

Quæstio 3. An sit licitum vti dispensatione, sine causa obtenta? fol. 479.

DISPUTATIO SECUNDA.

De Peccatis.

Quæstio 1. Vtrum habens voluntatem perpetrandi omnia peccata venialia, sola que vitandi mortalia, grauiter delinquit? fol. 481.

Quæstio 2. Vtrum in re venerea detur paruitas materiae? fol. 485.

Quæstio 3. Vtrum licitum sit intendere delectationem, quæ ex cibo, & potu non immoderatis captatur? fol. 493.

Quæstio 4. An qui sollicitat foeminam sine intentione executionis, ob solam ostentationem amoris, certo sciens illam minimè ad assensum alliciendam, neque ad scandalum afferendam, delinquit mortaliter? fol. 499.

DISPUTATIO TERTIA.

De Homicidio.

Quæstio 1. An licitum sit accusatorem falsum occidere? an etiam testem, & iudicem? si oppressio innocentis aliter vitari non possit? fol. 502.

Quæstio 2. An licitum sit occidere latronem, re valoris accepta fugientem, quando aliter recuperari non potest? fol. 504.

Quæstio 3. An Proscriptum, seu Bannatum à Pontifice, aut ab alio Principe, licet ubique occidere? fol. 508.

Quæstio 4. Vtrum ad vitandum periculum vitae, vel infamiae puellæ prægnantis licitum sit procurare abortum foetus inanimati? fol. 512.

DISPUTATIO QVARTA.

De Restitutione.

Quæstio 1. An filius possit salarium exigere à patre mercatore, vel agricultore pro operari illo officio ab ipso impedito? fol. 515.

Quæ-

Index Tractatum, & Quæstionum.

Quæstio 2. An acceptum pro iniusta sententia, homicidio, vel adulterio, tenebris naturali, aut positivo iure restituere? fol. 519.

Quæstio 3. An Iudices, & alij Ministri publici teneantur restituere munera liberaliter à litigantibus donata? fol. 525.

Quæstio 4. An qui paulatim modica usurpans ad notabilem quantitatem peruenit, mortaliter delinquit? & ad restitutionem sub lethali teneatur? fol. 534.

Quæstio 5. Vtrum peccatum mortale furti, ex suo genere, grauius sit quam sodomia? fol. 539.

Quæstio 6. Sit ne usura aliquid supra sortem exigere pro obligatione non revertendi mutuum intra certum terminum? fol. 546.

Quæstio 7. Sit ne simonia pecuniam promittere ad consecutionem Beneficij, quando non est intentio standi promissis? fol. 552.

DISPUTATIO QVINTA:

De Ieiunio.

Quæstio 1. An qui labore, siue ex bono, siue malo fine, suscepito, ut ad aliquem occidendum, vel ad in sequendam con-

cubinam defatigatur, excusatetur à præcepto ieunij, fol. 556.

Quæstio 2. Aliqua dubiola circa præceptum ieunij, fol. 563.

DISPUTATIO SEXTA.

De Precepto charitatis Dei, & proximi.

Quæstio 1. An detur speciale præceptum actus amoris Dei super omnia? fol. 567.

Quæstio 2. Quo tempore hoc præceptum obliget? fol. 574.

Quæstio 3. Vtrum maritus, qui vxorem adulteram suspicatur, possit ei occasionem offerre, ut in adulterio deprehensam corrigat? fol. 579.

Quæstio 4. Vtrum diuites laici teneantur erogare proximo eleemosynam de superfluo? fol. 583.

Quæstio 5. Vtrum licitum sit desiderare alteri mortem, & de illa gaudere, non quatenus illi mala, sed quatenus desideranti utilis est? fol. 589.

Quæstio vltima. Aliarum compedium, pro Amadzo à Baronij vitilagationibus, vindicando, fol. 594.

TRA-

TRACTATVS PRIMVS

de Opinione Probabili.

CVM prudentiae iudicium proxima sit regula operationum moralium, tractatui de opinione probabili primum deberi locum non dubitaui, vt selectis quæstionibus ad mores pertinentibus, aliter præclusus aditus pateret. Si enim opinionum probabilitas, ad excusandos à peccato actus humanos, nil deseruiat; oleum, & operam omnes scriptores perdiderimus. Quia post rem vndique sedulo, & matutinè exagitatam, supra hominis ingenium est, in libertatis fauorem, certæ veritatis sententiam elicere, aut ita inualescentis, vt penenullam opinioni contrariæ probabilitatem relinquat; quam aliunde, naturæ lumine, ab omni peccati periculo prorsus alienam, quibusvis etiam rudibus, & illiteratis notissimum est. Ne ergo labor in his lucubrationibus à me impensus (& qui à reliquis, qui nos præcesserunt) deinceps in improperium veniat, tractatum hunc præmittere opere pretium duxi.

QVÆSTI O PRIMA.

Quid sit opinio probabilis? & que ad eam requirantur?

1 **E**x actibus humanæ cognitioni subiectis, pauci sunt, quorū honestas, aut malitia iuditio metaphysice, vel physicè, vel moraliter certo cognoscatur; ni tales sint, quorum ignorantia inuincibilis dari nequeat, aut quos ex fide Diuina, vel Ecclesiæ traditione, aut vnanimi Patrum consensu, malos, aut bonos esse aperte constet. Vnde fit, iudicium, quod communiter efformare possumus de honestate actus, ex nullo ex predictis capitibus nobis innocentemente, non posse transgredi terminos assensus probabilis.

2 Qua propter opinio probabilis, vt ait M. Ioannes Martinez de Prado, tom. 1. quest. moral. cap. 1. de consc. quest. 1. §. 1. * Est assensus intellectus ad unam partem, cum formidine alterius, propter motum probabilem. ** Priorem, inquit, partem docet D. Thomas 1. p. quest. 79. artic. 9. ad 4. & 2. q. 1. art. 4. Vbi docet, quod quando intellectus assentit alicui, non quia sufficienter mouetur ab obiecto

proprio, sed per quandam electionem; voluntariè declinans in unam partem magis, quam in aliam; si hoc sit cum dubitatione, & formidine alterius partis, erit opinio. * Et inferius, quest. 2. §. 3.

* Probabilitas, opinionum intrinseca nulla pure humana Doctorum auctoritate potest tolli, siquidem eo ipso, quod ipsa habeat rationem probabilem, vel textum, ex quo probabiliter inferatur, & nil in contrarium sit decisum, nec eidens adducatur ratio, qua conuincat esse falsam, semper manet probabilis. * Cui consentit M. Hyacinthus Donatus eiusdem instituti, tom. 4. addit. ad practicam. tract. 1. 2. q. 37. num. 5. Inquiens.

* Opinio, seu sententia probabilis est, quæ inititur rationi alicutus momenti, dummodo tamen pro opposita non sit aliquid conuincens, ut potest textus clarus, vel ratio eidens. * Huic definitioni adhaerent communiter Doctores, Thomas Sanchez, in sum. libr. 1. capit. 9. num. 6. Layman lib. 1. tract. 1. capit. 5. §. 1. qui de communi testatur. Angelus Maria Verricelli tom. 1. quest. mor. tract. 2. quest. 2. Machado tom. 1. discurso practic. deprobabil. opin. artic. 2. §. 1. dicens esse communem, & Caramuel. in Apologemate pro doctrinæ de probabilitate Epist. 2.

Quos sequitur Frat. Franciscus Bonæ spei in Apologemate retorto contra Caramuel.dub.7.præsumpt.4.num.44, in fine, dicens.* Opinio probabilis positivè inter Catholicos est, quæ (semper Sacrae Scripturæ, & Ecclesiæ definitionibus, communis SS. Patrum consensu, & legge naturæ salvis) fundatur in auctoritate alicuius, vel aliquorum Doctorum in Ecclesia probatorum rationibus congruis, & solutione congrua fundatorum oppositæ opinionis, cum fornidine de huius veritate.* Quibus consentit Magist. Araujo in decisionibus moral. vbi de statu ciuili, disp. 9.num. 1.

3 Definitionem hanc opinionis probabilis prout à Thomistis citatis traditam, & ab alijs communiter receptā, adiungunt Iesuitæ ferè omnes cum Suarez. Ceterum F. Vincentius Baronius, ex Præclarissimo Prædicatorum Ordine, in libro nuper edito, cui titulus est *Manuductionis ad moralem Theologiam pars altera, in qua D. Thomæ vera mens de singulariis vita humanæ, & Christianæ officijs, inter rigidas, & laxiores opiniones, media defenditur, contra Amadæum Guimeñium*, totus est in hac definitione opinionis probabilis evellenda ideoque in eximium Doctorem Franciscum Suarez disput. 1. sect. 1. §. 4. fol. 33. Sic inuehitur. * Primum fundamentum totius questionis, nempe ad conciliandam opinionum probabilitatem, duas ex Suarez conditiones requiri, ut scilicet nil contra illam conuinicens afferatur, deinde ut firmo aliquo nitatur fundamento. Mihi omnino suspecta est utraque condito. Imò prima absolute falsa est: nam si opinio non definit esse probabilis, nisi contra se habeat aliquid conuinicens, in tuto erunt opiniones contra immortalitatem animæ, contra originem mundi è nihilo, aliasque fidei veritates, quæ cum ex Caramuele, & Nominalibus demonstrari nequeant, nil conuinicens afferri potest contra opiniones ipsius aduersas; ac proinde, si ster prima coditio, verè probabiles erunt, & tutæ. * Hactenus Baronius, qui similia intorserat contra Caramuellem in opere contra illum inscripto, *Theologia Moralis aduersus laxiores probabilitates, p. 1. disp. 2. sect. 1. exam. 2. epist. Caram. art. 2. §. 2.*

Ceterum huic obiectioni satis occurritur explicatione illius primæ

conditionis, prout à Fr. Francisco Bonæ spei, vbi supra, cum alijs communiter. Opinio enim Luterani, aut Calvinistæ, & similes ab Ecclesia damnatae congruis rationibus non innituntur, & habent contra se Sacram Scripturam, Ecclesiæ definitionem, & Patrum consensum. Vnde his, & alijs factis deficiunt conditiones ad probabilitatem requisitæ: & in hoc sensu verè dicitur, quod aliquid conuinicens contra se habeant, quia nomine *demonstratio*, ut explicat Caramuel loco à Baronio citato, solùm intelligitur *conclusio syllogismi, cuius utraque præmissa ita est certa, ut neutra in dubium, aut questionem probabilem vocari possit. * In hoc inquam sensu, propositio dicitur certa, & indubitata, ut patet ex his, quæ tradit in *Apologemate de probabilitate*, num. 309. & 311. (vt bene aduertit Fr. Francisco Bonæ spei in suo Apologemate retorto, dub. 7. num. 35.) vbi ait* certæ, & indubitatae præmissæ sunt, de quibus nullus prudenter dubitat, nullus iudicat esse improbabiles. Huc pertinet articuli Fidei, siue veritates determinatae ab Ecclesia, &c. * Hac Caramuel, quæ bene ponderat Bonæ spei, vbi supr. fol. 86. Indè concludens contra Baronium * ista demonstratio Caramuelis fortior est ad conuinendos Ethnicos, & impios, quam sit istius auctoris principiū: standum, scilicet, pto lege contra libertatem.*

4 Probabilitatis duo sunt principia, auctoritas docentis, & ratio, cui nimitur. Quæ ab auctoritate proximè desununtur, dicitur probabilitas extrinseca, nam quod viris doctis, & pijs videtur, non potest non probabile iudicari. Quæ vero à rationis potestate, intrinseca vocatur. Hinc opinionem probabilem à principijs intrinsecis nuncupamus, quando rationibus pro utraque parte accurate persensis, & nulla eidenti pro altera reperta, vni potius, quæ alteri, ex imperio voluntatis determiniarum assensum, cum formidine veritatis oppositæ intellectus præstat. Vnde quod fundamentum, seu motiu um assentiendi maioris fuerit ponderis, eo maior erit intrinseca opinionis probabilitas, siue pro lege, siue pro libertate. Opinio vero probabilior a principijs extrinsecis, seu à loco ex-

Q V A E S T I O II.

De opinionē speculatiuē, & præ-
etice proba-
bili.

extrinseco dicetur, quando motivum proximum, & immediatum assentiendi maioris est auctoritatis: quando plures, Dicitur, qualitate, & numero Doctores, opinio pro se recenset. Dixi proximum, quia re benè inspecta, intellectus ideo mouetur ad assensum, quia supponit, Auctores optimis rationib[us] dactos fuisse ad sic opinandum; vt benè notauit Pat. Bardi tract. de conscientia, discept. 4. cap. 1. num. 2. Quia sine ratione, ita tensiōe incredibile est; alias graues, pijs, & docti non essent. Hoc autem rationis motivum ex aliena vniuersitate, vel plurimum Doctorum fide, confusè cognitum, est revera, quod intellectum mouet ad assensum. Dixi, ex qualitate, & numero Doctorum, maiorem sibi extrinsecam probabilitatem opinionem arrogare: quia non raro Doctores (vt ait Seneca de vita Beata) * sequuntur antecedentium gregem, pergentes non quo eundem est, sed qua sit. Nullus enim veritatem indagare curauit, nec vtriusque partis rationes, & motiva diligenter appendit. Unde pluralitas quandoque Doctorum nil probabilitatis opinioni superaddit, cum ea, qua pollet, qualis qualis fuerit, ad vnum, in cuius verba iurarunt, reducatur: Unde Magist. Sotus lib. 1. de Iustit. quæst. 6. artic. 6. in fine, prime conclusionis. Lepide satis dicit: * Parum ad rem refert, quam sit numerosa citatio, vbi ratio non adhibetur noua.*

5 Siue autem probabilitas opinioni competit, à loco intrinseco, qualis communiter euenit opinioni respectu Doctorum, qui veritatem, appensis fundamentis, indagarunt; siue ab extrinseco, vt communiter indoctis, & non numquam etiam doctis, qui sola auctoritate aliena ducti opinioni assentiuntur, parum ad rem facit, quia in ordine ad excusandum à peccato operantem, nullum Doctores constituunt disserimen: siue enim probabilis sit ab intrinseco, siue ab extrinseco, si probabilis prætice euadat, eamdem illi vim inesse concedunt,

quoad securitatem
conscientiæ.

*****
*****
***

1 **N**ON conueniunt Doctores in explicatione diuisionis opinionis in speculatiuē, & prætice probabilem. Mag. Arauxo in decisionibus moralib[us] de statu ciuili, disput. 9. assert. 1. num. 7. inquit, illam esse opinionem probabilem speculatiuē dumtaxat, qua potest defendi, & suaderi in cathedra, propterea quod ratione falsiatur, illam vero probabilem prætice, quæ est de his, quæ ad mores spectant, & in humanis negotijs ad proximam, sine secunda, inueniri posse. Explicit exemplo opinionis Caietani 3. part. quæst. 66. artic. 5. affirmantis, validè baptizari sub hac forma: *Ego te baptizo in nomine genitoris, & geniti, & procedentis ab utroque;* & tamen licet hæc opinio (inquit) speculatiuē probabilis sit, non licet in præxi illa forma vti. Quo etiam exemplo vtitur Ioannes Martinez de Prado tom. 1. quæst. moral. cap. 1. de conscientia, quæst. 2. §. 2. num. 7. aliud subdens ex Mag. Ioann. a S. Thoma 1. 2. disput. 12. artic. 1. (quo itidem Vincentius Barontius, in operre contra Amadiūm, rem hanc explicat.) Ut si venator probabiliter, imo & probabilius opinetur, in nemore esse feram, quam hominem, non licet iaculare ad eam occidendum. Ceterum hæc, & similia exempla non videantur ad rem: quia alia opinio versatur circa valorem Baptismi, alia circa licitum eius usum: & similiter una circa existentiam hominis, vel feræ; altera circa iaculationem sagittæ. Et non est opinio probabilis, quæ asserat, licitum esse iaculare quemadprobabiliter iudices esse hominem, licet probabilis esse feram: nec est opinio affirmans licitum esse baptizare sub illa forma probabili, omissa certa, qua Ecclesia vtitur. Quando autem venatori sit opinio probabilis, quod arcenda fui mortis causa; ad quam ius habeg cum periculo alieni damni; licet sagitta impetrere animal, quod probabilius,

Tractatus Primus.

4

aut æquè probabilitè feram, ac hominem reputat * ex gravi, & probabilitè dubio, ne quod tibi apparet, vniuersit, aut latro, qui in se insurgant, nisi illos occupet, * tunc tagittam ex arcu emittere, à peccato immune Baronius ipse fatetur, vbi infra *disput. 1. sect. 1. fol. 47.* Hoc igitur exemplo Autiores citati abutuntur, siquidem quando opinio versatur circa operationem iaculandi, opinio speculatiuè probabilis, practicè etiam probabilis est.

2 Difficultas ergo solum est, an quando opinio speculatiuo modo versatur circa operationem, verb. grat. Sit necne licitus hic contractus? Stare possit, intellectum probabilitè iudicare absolute, & secundum se licitum esse, & tamen non esse probabile practicè, quod illam celebrare liceat? Cui difficultati affirmatiuè respondendum est; quia opinio speculatiuè probabilis est, quæ in communi, præscindendo à circstantijs, quæ in praxi occurrere possunt, dictat, talem contractum licitum esse. Practicè verò probabilitè, quando dictamen conscientiæ ultimo applicans voluntatem ad operandum, perpenis omnibus circstantijs, iudicat, hic, & nunc licitum esse operari. Certissimum autem est, posse contingere, intellectum iudicare in communi, contractum aliquem, eius natura considerata, licitum esse, & tamen, attentis circstantijs concurrentibus, nequire, iuxta dictamen practicum prudentiæ, licite celebrari; vel propter legis humanæ prohibitionem, vel propter scandalum, vel quia in grave aliorum præiudicium cedit &c. Quapropter negari non potest, opinionem illam asserentem contractum esse licitum, præscindendo à circstantijs probabilem esse speculatiuè, non verò practicè, quia deficit dictamen prudentiæ ad operandum requisitum. Ut enim ad praxim deueniatur, aliæ circstantiæ considerari debent, quæ in speculatiuè illam non venerunt. Idquè solum intendunt Doctores asserentes, non omnes opinions circa actiones humanae speculatiuè probabiles, esse practicè probabiles: plus enim exigitur ad probabilitatem practicam, quam ad speculatiuam, quia potest adesse ra-

tio probabilis speculatiua, & tamen, quia hic, & nunc adeat aliquod inconueniens, quod in speculatiuam considerationem non venit, non detur, vt debet, practicum dictamen ad licite operandum. Sic & bene explicant Magist. Ioann. à S. Thom. 1. 2. *disputat. 22. artic. 3. §. Primum ergo.* Magist. Prado vbi supra, num. 3. Thom. Hurtadotom. 2. *resolut. moral.* tractat. 10. cap. 3. numer. 27. & ahj. Quibus conuenit Vincentius Baronius 2. part. *Manuduct. disputat. 1. sect. 1. artic. 2. §. 5. fol. 46.* dicens: * Probabile practicè à probabilitè speculatiuè distingui, ex circstantijs adiunctis, quas probabile speculatiuum excludit, attentis solum rei principijs. Probabile verò practicum porrigitur ad qualcumque rei, de qua opinamur, accidentiaris circstantias. * Sic ille: & bene quidem.

3 Igitur si in considerationem speculatiuam omnes circstantiæ, & inconuenientia, quæ in praxi postea occurrit, deuenient, & tamen intellectus speculatiuo modo procedens, omnibus penatis, iudicauerit, contractum esse licitum, implicabit omnino opinionem speculatiuè probabilem, non esse probabilem practicè, quia nil de novo occurrit, quod iudicium practicum discordare ab speculatiuo, efficere possit: vt bene aduertit Thomas Sanchez libr. 2. de Matrimon. *disputat. 41. num. 5.* vbi sic: * Observandum tamen est, ex opinione speculatiua, quam quis habet, teneri simile iudicium practicum formare, vt si speculatiuè, & in communi sciat (vel opinetur) aliquid esse vsum, tenetur practicè, & hic, & nunc idem scire, (vel opinari) nisi aliqua ratio specialis cogat, &c. Quia cognitio speculatiua dirigit voluntatem ad opus: ergo tale debet esse iudicium practicum, quale est speculatiuum. * In hoc sensu opinionem speculatiuè probabilem, esse etiam probabilem practicè, tradit Ioannes Sanchez in *Seleclis.* *disputat. 44. numer. 63.* & *disputat. 54. numer. 11.* dicens: * Imperceptibile esse, aliquam opinionem esse speculatiuè probabilem, (modo scilicet supra explicato) & in praxi tuto amplexari non posse. * Quem sequuntur M. Serra 1. 2. *quest. 19. artic. 6. dub. 4. §. Docent etiam.* Francisc.

de

de Lugo cap. 3. quæst. 4. Leander à Sacram. Spinola, Joann. Henr. Narbon. Aneria Machado, & plures alij apud Dian. 2. p. tract. 13. resol. 5. & 12. & p. 9. tract. 6. Miscel. resol. 21. & p. 10. tract. 11. resol. 47. §. nota verò. Dominus Caranuel in Apologemate Epist. 4. num. 140. & strictius alij speculatiū probabilitatem negant opinioni, si practicè etiam probabilis non sit. Quos sequitur M. Hyacinthus Donatus, ex Ordine Prædicatorum tom. 4. Additionum ad practicam, tract. 12. var. ref. quæst. 38. Vbi sic [An omnis opinio speculatiū probabilis, sit etiam practicè probabilis? Negant Granado, Suarez, Garcia, Sanchez, Merola, & alij plures. Oppositum tamen, quod existim o de iure veritus, docent Ioann. Sancius, Pasqualius, Pellizarius, &c.] & infra num. 5. [Quod si opinio speculatiū probabilitas inequit ad praxim reduci ob aliquā legem sibi resistentem, vel ob aliquod inconveniens ex praxi opinionis originum, (attende) signum est, quod neque sit speculatiū verè probabilis, quamvis tale inconveniens in esse speculatiū non cognoscatur. Quando. quidem non potest homo operari, secundum probabilitatem speculatiū, nisi applicet tale iudicium ad mensurandam, & diligendam operationem, secundum regulas recte rationis, quod scilicet, sit moraliter certus, quod ex vsu, & praxi talis opinionis, nemini fit iniuria, nullum emanat exinde inconveniens, nulliusvè conscientia lèditur.] Hæc Mag. Donatus, quibus rem magis explicat.

4. Hinc iam amice Lecto, magis miraberis Vincentij Baronij ausum, in opere contra Amadeum 2. part. Man. disputat. 1. sc̄t. 2. §. 3. fol. 167. Vbi hunc Auctorem, vel ex eo, quod predictam opinionem referat, sic carpit. [Quoad illi mī consequitionem ab opinione speculatiū probabili, ad practicē tutam, tantum abest esse necessariam, aut probabilem, vt falsissimam & periculosisimam esse, atque Atheismum inuehere, multis locis, & argumentis demonstratum sit, superioribus disputationibus, Isic ille. Quem doleo in domesticos, ita exarsisse, cum in veio, & legitimo sensu iuxta superius dicta, eos exponere potuisset. Preter-

quam quod, vt nonnemo bene notauit, si intercurrant in praxi nouæ circumstantie, quæ non fuerunt consideratae speculatiū, alias casus in speculatione proponitar, & alias exercetur in praxi. Variatio autem casu, quid minimum sententias discordare, sicut & invariato non discrepare, cum probabilitas, quæ est in praxi, sit eadem metu numero probabilitas, quæ est in speculatione, omnibus circumstantijs consideratis, vt concedit ipse Baronius verbi, ex illo dati, num. 2. Quia solum ratione, ab opinionē speculatiū prabili, ad practicē probabilem, consecutionem necessariam Doctores citat nos edocent, quibus ipse dilecti non potest.

QVÆSTIO III.

Vtrum unicus graui Doctor possit sibi opinionem probabilem efficere?

I PARS affirmativa omnino tenenda videtur, si vir doctus sit, & prudens, & in Theologia morali, non parū versatus, qui proinde principia ab auctoritate & à ratione, pro contraria, & communi sententia ad ducta, expendere, & argumenta probabiliter dissoluere possit. Ratio est, quia eorum, quæ ad mores perinent, & nec Ecclesiæ definitione, vel traditione, nec aliquo decreto Pontificio nobis constat, ratione naturali veritas adquirenda est. Ergo si vir doctus nouam aliquam ab alijs nō excoigitata in aede efficacem inuenierit, vt in assensum determinatum partis contrariae vehementer ferat, ex eiusque visceribus solutionem congruam & probabilem argumentis cōtrarie adhibeat, quibus nulla ductus nouitatis affectatione, nec vanæ gloriæ appetitu, suam sententiani probabiliorē contraria censeat, non est, cur illam, sicut & alias quæ inter Doctores probatae auctoritatis probabiliores communiter habentur, licet, & laudabiliter sequi non possit. Idemque similiter dicendum, si ratio, cui cōmunis sententia innititur, & quæ aditum probabilitati contrariae, ysq; modo præcludebat, ad trutinam ab uno viro docto vocata, minoris ponderis inueniatur; eo quod à

magno aliquo Doctore primo excogitate, alijs, qui in eius verba iurarunt, absque alia veritatis inquisitione, subscripsérunt; & ex eisdem fundamentis, & motiuis, quasi eritatem inconclusam potius supposuerunt, quam probarunt. Si ergo Doctor alius, omnibus expeniis, probabili tantum fundamento contraria & communem sententiam innixam inuenerit, rectè poterit, contra omnes, qui præcesserūt, opinionem propriam probabiliorem, aut saltem probabilem iudicare, & ad proxim deducere.

2 Vrgetur, quia nisi temerè, dici non potest, plures opiniones nouas, quas D. Thom. cōtra omnes, qui ipsum præcesserunt scriptores, inuenit, non fuisse ipsi sufficienter probabiles, vt ad proximi reducere posset. Et simili ter, quas D. Bonau. quas Scot. quas Caietan. & alijs viri Doctissimi validis rationibus comprobarunt & vt probabiliores in Scholas induxerunt.

3 Confirmatur, quia si ab his, & similibus Doctoribus, & Theologiae moralis magistris, de nouo a se inuentæ opiniones tales censeretur, vt ipsi absque lethali non possent illas sequi, ne quiscent, absque grauissimo scandali peccato, alios eas edocuisse, nec cōsuluisse, minusque typis mandasse, vt pote occasionem spiritualis ruinæ illis præbentes. Est ergo euidentis, virum doctum, prudentem, & in Theologia morali versatum posse, post diligētem contrariæ, & cōmunis sententiaæ fundamentorum discussionem, nouam, & singularem sententiam contra omnes probabilem practicè sibi efficere, & iuxta illam consilium præbere. Alias nullo tempore, opiniones modo antiquæ, nouæ fuitent, aut eius inuentores grauiter in earum evulgatione peccassent, donec aliorum consensus accessisset; quod dici non potest, neceſſe enim est aliquem sine duce in opinionem incidisse. Nec mirum, quod opiniones nouæ non raro prodeant ab alijs Doctoribus non excogitatae; vt ait M. Bañez 2.2. quest. 6.2. art. 5. dub. 4. §. ad arzum. [Ad primum, quod erat ex multitudine Doctorum. Responderetur, quod in rebus moralibus obscuris & difficillimis decidendis, non mirum est, si alicui viro docto sese offe-

rat aliqua noua ratio, vt opinetur cōtra communem sententiam, merito, & non temerariè, & isto modo sunt introductæ plurimæ opiniones contrarie alijs, quæ solebant esse communes.]

4 Probatur secundo. Quia doctrinæ morales, eti ab omnibus Doctoribus vñanimi consensu traditæ, non sunt euidentes (licet suis defensoribus quandoque tales appareant) plerumque enim probabiliores tantum sunt, quæ tamen vt indubitatæ supponuntur propter rerū inevidētiā, & intellectus imbecillitatem. Ergo vir doctus in Theologia Scholastica, & morali maxime versatus, in euidentiam hanc cognoscere poterit, & contrariæ sententiaæ probabilitatē ostendere. Præcipue, quia vt ait Glosa in cap. ad nostram, de consuetudine, interdum reuelatur minori, quod maior nescit: & vt inquit Caiet. 2.2. quest. 141. art. 4. §. ad p. imum, [male cum humano ingenio actum eierit, si nil scire possemus, nisi quod Aristoteles dixit.] Et bene quidem, nam vt scripsit Quintilianus lib. 10. institutionis Oratoris, cap. 20. [Pigri est ingeni contentum, esse his, quæ ab alijs inuenta sunt. Quid futurum erat temporibus illis, qui sine exemplo fuerunt?] Denique probat M. Ioannes Martinez de Prado, quia probabilitas opinionum intrinseca, nulla pure humana Doctorum auctoritate tolli potest, eo quod vel pro se habet rationem probabilem, vel textū, ex quo probabiliter infertur, ideoque dum nil in contrarium sit decisum: [Nec euidentis, inquit, adducatur ratio, quæ conuincat esse falsam, semper manet probabilis.] Sapè autem contingit, opinioni ab uno solo Doctore assertæ omnia hæc conuenire. Non ergo est vnde probabilitas negari illi debeat. Ideo hanc nostram sententiam communem esse credo Doctorum. Quam sequuntur Vazquez 1.2. disp. 62. cap. 3. M. Ioann. à S. Thom. 1.2. disp. 18. art. 3. §. si vero. Mag. Serra quest. 19. art. 6. dub. 4. §. Si queras. Mag. Ioann. Martinez de Prado tom. 1. quest. moral. cap. 1. quest. 2. §. 3. & plures apud illum.

**

QUÆSTIO IV.

*Vtrum ad probabilitatem extrinsecam
opinionis, sufficiat auctoritas unius
gravis Doctoris?*

§. PRIMVS.

Referuntur Doctores affirmantes.

SI opinio singularis procedat in causa ab alijs non ventilato, qualis ex varietate circumstantiarum occurtere solet, cui proinde non ex aliorum auctoritate, sed ex ratione, ex principijs Theologie moralis, respondendum sit, conueniunt Doctores, vnius viri docti, & in Theologia morali versati, auctoritatem sufficere, ad conciliandam suæ opinioni eam probabilitatem, qua alij in praxi vti possint, quia tanti viri auctoritas non est fundamentum leuis momenti; nec prudenter iudicari potest opinionem illam accurate examinatam non fuisse, & argumentis, quæ contra illam fieri possunt, Doctorem illum, non satisfacturum. Imo addunt Vazquez, *vñi supr. disp. 62. cap. 4. num. 8.* Thom. Sanchez *lib. 1. summ. cap. 9. & 10. num. 6. & plures alij imprudenter facturum virum doctum,* qui alterius opinionem improbabilem statim iudicaret, eo quod sibi videatur rationem aliquam contra illam habere evidenter, & insolubilem. Nam quisque prudens sui argumenti fallaciā iure timere potest, & alios faciliter negocio solutionem præstituros ibi suadere, vt non raro contingit: ideoque superbie potius, vel ignorantia, firmitatem illam proprij iudicij, quam rationis evidentiæ vertere debet.

2. Difficultas ergo, & sanè gravissima, solum est, an quando vnius Doctoris opinio, in re morali, est contra omnes, qui illū præcesserūt, fiat nihilominus ex illius auctoritate sufficienter probabilis, vt alij in praxi amplectantur? Affirmant quatuor superviginti Doctores, quos citatos sequitur Vericelli *tum. 1. quæst. mor. tract. 2. Singularium, quæst. 5. inter quos Syluester, Angel. Nauar. Vizquez, Sanchez, Villalobos, Clavis Regia, Moltesius, Pasqualigus, Rolandus, & alij.* Quibus adde M. Serra *1. 2. quæst. 19. art. 6. fol. mihi*

365. Vbi sic. [Quamvis vnius solus sit talis opinionis auctor, si tamē sapiens maxime cognitus, & probatus sit, sufficit ad illā probabilem efficiēdam, nisi alias constaret ab omib⁹ improbari.] Et sequuntur M. Ioannes Nider *in consolatorio timoratae conscientiae edito Romæ anno 1604, part. 3. capij. 11. §. tertio patet, in fine, ibi:* [Item dicit idem Vvilielmus, quod frater simplex, vel quilibet homo cum salute pōtest sequi in consilijs, quanicumque opinionem voluerit, dummodo aliquius magni Doctoris opinionem sequatur.] Et M. Hyacinthus Donatus *tom. 4. additionum ad praet. var. ref. tract. 12. quæst. 37. ibi:* [Ex quibus collige, auctoritatem vnius Doctoris p̄ij probi, & docti qui rem ex professo discussit, posse efficere vnam opinionem probabilem, ex quo eius auctoritas nō est leuis sed alicuius ponderis, propter rationabile fundamentū, cui innititur.] Quod probat cum Syluestro, *verbō opinio. num 2. quæst. 2. in fine, exl. 1. C. de veteri iuri encl.* Vbi dicitur. [Sed nec ex multitudine auctōrum, quid melius, & æquius est, iudicato, cū possit vnius, & fortè deterioris sententia multos in aliqua parte superare,] & fauet (*inquit*) D. Thom. quodlib. 3. art. 10. Vbi ait [posse quempiam amplecti opinionem, quam à suo magistro (docto scilicet pio, & probo) iudicuit, in his, quæ ad mores pertinent.] Quibus adhæret Mag. Acacius de Velasco Episcopus Oreolensis *tum. 2. resol. mor. verb. opinio, resol. 316. ibi:* [Muchos Doctores absolutamente, y sin excepcion ninguna defienden, que solo un doctor que aya impreso, es bastante para hacer opinion probable, con tal, que la tal opinion no este abrogada por alguna ley, o Canon, ni tenga algun error, ni notada por los Superiores, a cuyo cargo esta, ni el Doctor padezca alguna nota en el buen nombre, y yosiento lo mismo con Syluestro, y otros.] **3.** Sunt etiam pro hac sententia, Plures alij, Thom. Hurt. *tum. 1. resol. mor. tract. 4. cap. 8. resol. 8. num. 1018. ibi.* [Vnius auctoris clasici auctoritas sat est ad efficiendam opinionem probabilem, in praxi sequendam, vt tenent ferē omnes,] & num. 911. [Vnus Doctor clasicus sufficit ad constituendā opī-

opinionem probabilem, ut tenent Sanchez, Valdellus, Vazquez, Motelinos, Martinez, Curiel, Arauxo, & innumeri, quos citat, & sequitur Pasqualigus, decis. 360. qui cum multis ex citatis, & alijs, quos ipse adducit, putat hoc esse verum, etiam si communiter contrarium sentiatur, si tamen unus doctor firma aliqua ratione nitatur. Unde Castro Palao dicit, hoc nemini dubium debere esse,] sic ibi & iterum, tom. 2. tr. 10. cap. 3. num. 33. Bonacina tom. 2. tractat. 2. dist. 2. de peccatis, quest. 4. p. 9. ibi: [Ad efficiendam opinionem probabilem non requiritur multitudo Doctorum, sed sufficit auctoritas unius Doctoris valde periti, & bonae conscientiae, modo non constet talis opinionem continere errorem, aut abolitam, & antiquata fuisse.] Sic ille. Cui adiunge Solorcanum de iure Indianorum, tom. 2. lib. 3. cap. 1. in fine. Vbi sic [Is qui opinionem probabilem sequitur, securus est in conscientia: & probabilis opinio dicitur, quae vnius, vel alterius docti & grauius viri auctoritate innititur.] Sic ille, tridecim authores ibi referens, & plures, tom. 1. libr. 3. cap. 2. num. 38.

4 Sed quid si de mandato Sanctae Inquisitionis expuncta sit? Respondet Caramuel in Theolog. fundam. part. 1. fol. 17. in Epistol. dedicatoria ad Innocentium 10. [Scio, communi Theologorum iudicio, has inhibitiones habere tantum vim opinionis probabilis, aut probabilioris, ut plurimum,] & 2. part. Theol. fundam. fol. 5. num. 12. [Quando liber, inquit, vel sententia interdictum, non asseritur esse improbabile, sed iusa manere in gradu probabilitatis, in qua ante erat, ob bonum publicum, vel priuatum, nec dictari, nec defendi precipitur.] Et audatius 1. part. Theol. fund. num. 182. & 259. & 285. Totis viribus suadere contendit. [Quod non datur in mundo visibili auctoritas condemnandi opiniones probabiles.] verum eiusmodi positiones non bene audiunt apud Theologos. Et contra ultimam acriter insurgit ex doctissima Dominicanae familia M. Ioannes Martinez de Prado in Academia Complutensi Primarius. D. Thomae Cathedrae dignissimus moderator, tom. 2. Theol. mor. cap. 33. in appendice contra Caramuel,

quest. 2. §. 3. num. 22. Vbi distinguens probabilitatem intrinsecam, ab extrinseca, quae ex auctoritate docentis deposita sunt; Caramuelis positionem de prima probabilitate verissimam putat, de secunda vero falsissimam, Verba eius sunt. [Si ergo opinio sit intrinsecè probabilis, sicut nulla humana auctoritate fieri potest, quod bonum sit malum, & quod lux sit tenebra: ita nec fieri potest, quod probabile sit improbabile. Quando autem probabilitas ex extrinseca, & apparet, quamvis per accidentes deservire possit, ut operantes, & errantes inuincibiliter excusentur a peccato; tamen per se loquendo, ad Papam primario, & auctoritatem, & ad dominos Cardinales, & supremos fidei iudices, pertinet declarare, quid tenendum, ad fidei, & inorum integritatem, & quid operandum. Et hac via videamus innumeratas propositiones antiquitas existimatatas probabiles, hodie declaratas improbabiles.] Hactenus Mag. Prado. Verum cum opinio intrinsecè probabilis (ut potest firma ratione innixa) posset adhuc in re esse falsa, videat Martinez, quomodo potestatem id declarandi neget Pontifici in his, quae ad mores pertinent. Quia propter censem contrariam sententiam omnino veram esse, & apud Theologos communiter receptam; & hanc sustineri non posse; quia condere leges, declarantes, quid sit iustum, pertinet ad potestatem collatam Petro, & eius successoribus, Matth. 16. & 18. Luc. 22. Ioann. 21. cap. in novo, dist. 21. cap. ita Dominus, dist. 19. cap. omnes, dist. 22. extra uag. unam sanctam, de maiori. & obedient. cap. solit. eod. tit. cap. cum adueniant, cap. quodcumque 14. quest. 1. cap. ad Apostolicę de re iudicat. in 6. cap. nouit de iudic. capit. per venerabilem. Qui filii sint legitimi. Vide Nauarr. dict. cap. nouit. notab. 6. in principio, num. 11.

5 Ex quibus fit, non esse audiendum Caietanum tom. 2. opusc. tract. 6. cap. 2. vbi sententiae Caramuelis fundamenta iecit; sic enim inquit, [Summi Pontificis iudicio promissa est omnis veritas de necessariis ad salutem fidelium, & non omnis veritas naturaliter scibilis, aut moralis. (& infra:) Et propter haec, sicut in his, quae sunt fidei, Summi Pontificis auctoritas omnibus praest ratio.

Amadso

tionibus; ita in his scibilibus supra tam ipsum, quam quemcumque alium iudicem, ratio naturali lumine roborata, locum obtinet; contra quam sola authoris naturæ authoritas statuere, aut decidere aliquid potest. * Hæc Caietanus. Quem omnes reprehendunt. Videatur M. Ambrosius Catharinus in *Annotationibus libr. 6. fol. 562.* vbi adductis Caietani verbis, illum carpit, dicens: * Quo in loco pernitiosè errat. * Sed contra Catharinum nouissimè pro Caietano militat Vincentius Baronius 2. p. contra *Amadeum*. pag. 17. dicens: * Quid verius hoc asserto Caietani, quid ini quis censura Catharini, quam refert, & sequitur *Amadeus*. * Sed quidquid sit de censure Catharini: defendere Pontificem posse errare in his, quæ ad mores pertinent, graui nota dignum censeo, cum pluribus, quos refero in opuscul. pro *Iesuitis tractat. de Baptismo*. Nec enim Deus Ecclesie suæ sufficienter prouidisset, ni veritatis moralis iudicium illi reliquist. Et fannè si ut fateretur ipse Baronius 1. p. disp. 2. sect. 4. fol. 241. * Quisquis negaret hanc propositionem (licitum est, & plium cole re, & credere immaculatam Conceptio nem Deiparae) de hæresi vehementer esset suspectus, quod dubitaret de certa fide nimirum de Ecclesiæ authoritate, emergentia circa religionem dubia dirimendi. * Cur idem non dicet de illo, qui Ecclesiæ authoritatem deneget dirimendi dubia emergentia, circa actus ad alias virtutes morales pertinentes? Consequentiam desidero.

§. II.

Singularis aliorum sententia.

6 **H**is alij non contenti addunt, opinionem vnius Doctoris contra communem, sola eius authoritate, fieri sufficienter probabilem, ut quisque, etiam doctus, possit licet, & tuta conscientia iuxta illam operari, etiamsi à principijs intrinsecis falsam, & improbabilem existimet. Ita docent Angelus Maria Verri celli in *quest. mor. tom. 1. tract. 2. quest. 5. nro. 8.* Vbi sic: * Puto, posse me operari secundum opinionem vnius grauis recentioris contra communem, & contra propriam opinionem, quamvis iudicem illam esse falsam secundum principia intrinseca. * Pasqualigus in *decisionib. decis. 23. num. 2.* Arriaga 1. 2. *tom. 1. disp. 24. sect.*

3. num. 10. & Tanerus 1. 2. *disp. 2. de actibus humanis, quest. 4. dub. 3. num. 34.* & sequentibus. Probant, quia vir doctus potest tanquam indoctum segerere, & propriū iudicium iudicio viri docti submittere. Ergo, & illius opinionē amplecti. Secundo, quia potest sibi formare iudicium, quod illa opinio probabilis sit, etiamsi probabilis sibi non videatur; sufficiens enim ad hoc motuum est authoritas Doctoris, quem credere non debet absque ratione motum; alias eius authoritas nil operaretur. Tertiò, nam quando pro opinione stant tres, aut quatuor Doctores, potest secundum illam operari, licet ipse à principijs intrinsecis falsam, & improbabilem existimat, ut tenent Vazquez, Lelius, & Ioannes Sanchez, quos citatos sequitur Verricelli *tom. 1. qq. mor. tract. 6. sect. 14. n. 93.* Ergo probabilitas extrinseca sufficiens ad rectè operandum, stare potest cum iudicio speculatio de improbabilitate, & falsitate opinionis à principijs intrinsecis; ita cum citatis tradit expessè Verricelli vbi supra, & cum pluribus Ioannes Sanchez in *select. disp. 41. num. 8.* afferentibus subditū teneri obédire superiori præcipienti, quantumuis iudicet opinionem superioris esse falsam.

7 Fauent huic sententia quotquot asserunt, confessarium teneri absoluere poenitentem, quoties pro illo steterit aliorum probata authoritatis opinio, etiamsi confessarius à principijs intrinsecis falsam iudicauerit: ita M. Sotus in 4. dist. 18. quest. 2. art. 5. ad 5. §. Vnde ad argumentum, vbi sic ait: * Quamvis Sacerdos existimat, opinionem (scilicet poenitentis) esse falsam, non tamen inde existimare debet, sibi non licere ipsum absoluere, siquidem propter probabilitatem excusat ille à culpa. * Quem ex eodem ordine sequuntur M. Mercatus, de contractibus cap. 15. Mag. Candidus, & alii quos citatos sequitur Machado *tom. 1. in discursu pratico, de probabilitate opinionum. artic. 6. & 7.* Quibus adde Bonacinam, & alios quos sequitur Bossius p. 1. tit. 1. §. 22. num. 207. Ioannes Sanctius in *selectis disp. 41. num. 7 & 8.* & *disp. 44. num. 35. §.* Qualiter autem. Quamvis enim hi Doctores de opinione poenitentis loquantur, quando non ab uno tantum Doctore, sed ab aliquibus probata authoritatis defendit, conueniunt ramen omnes licere, imo & debere confessarium iuxta opinionem alienam ope ra;

rari, quamvis à principijs intrinsecis falsam, & improbabilem existimet. Quid a fortiori dicere tenetur, licet vnius tantum sit Doctoris, si tamen tantæ auctoritatis, vt probabilem efficere possit, vt de opinione quam superior doctus, & prudens in præcipiendo sequitur; docet Vazquez 1. 2. disp. 62. cap. 6. num. 33. Cui subditum obedire cogit, contra propriam opinionem; & ita in genere, tradit Thomas Hurtado 19 m. 1. tr. 8. t. 4. cap. 3. resol. 6 2. num. 875. ibi:
 * Si opinionem pœnitentis alij sequuntur, vel si pœnitentias est vir valde doctus, potest confessarius per media extrinseca, assentiri opinioni pœnitentis, quamvis ipse per media intrinseca iudicet improbabilem, & sic potest deponere iudicium practicum, quo iudicat esse improbabilem.* Hac Hurtado ex Clericorum Minorum doctissimo cœtu.

§. III.

Auctoris indicium.

Auctoritas vnius tantum Doctoris, regulariter loquendo, non est sufficiens motuum, vt eius opinio singularis contra omnes Doctores, censematur probabilis, ita vt eam contra propriam, quam veram omnes existimant, tuta conscientia sequamur. Ratio est, quia vnius auctoritas leuis momenti fundamentum censerri debet, comparatione auctoritatis plurium Doctorum contrariam solidis fundamentis tacentium, quibus mihi non constat ab uno illo Doctori satisfactum. Hoc argumentum maioris ponderis erit, si perpensis viaici Doctoris rationibus, quibus ad suam contra omnes opinionem ductus fuit, iudicet vir doctus parui momenti esse, & à principijs intrinsecis improbabilem: vt benè docent Vazquez 1. 2. disp. 62. n. 17. & Thom. Sanch. lib. 1. Sum. cap. 9. Ratio est, quia auctoritas docentis etenim est fundamentum prudens assentiendi opinioni contra omnes Doctores, quatenus quisque sibi suadet, virum doctum non potuisse moueri ad singularem illam opinionem, absque ratione magni momenti, quæ, alijs etiam postea expendentibus, talis videatur. Sed qui, ratione persa, à principijs intrinsecis falsam, & improbabilem adhuc censem, nec ab alijs approbatam novit, planè iudicat nullius momenti ratione fuisse ductum; ergo sola illa

lius auctoritas non est sufficiens motuum ad probabilitatem extrinsecam illi conciliandam.

9 Vrgetur, quia licet plures ex antiquis opinionem aliquam defensauerint, si tamen postea eorum perpensis fundamentis, omnes moderni tanquam falsam, & improbabilem reiecerint; nemo, qui talis senserit, potest antiquam illam opinionem amplexari. Si ergo nec plurium Doctorum auctoritas sufficit efficere extrinsecè probabilem opinionem, quam perpensis illius fundamentis, à principijs intrinsecis falsam, & improbabilem quis censerit; & plurium etiam auctoritas nullius ponderis est, quando rationis momenta abesse noscuntur, qui fieri potest, quod vnius Doctoris auctoritas ad probabilitatem extrinsecam sufficiat? Ideo, ita & bene, cum Vazquez, Thoma Sanchez, Garcia, & alijs, tradit Mag. Ioann. Martinez de Prado tom. 1. quest. mor. cap. 1. quest. 2. §. 4. dicens esse rem per se notam.

10 Si verò fundamenta, quibus ille Doctor ad eam opinionem ductus fuit, examinare quis non possit, aliter discendum videtur; si enim tantæ auctoritatis apud viros doctos habeatur, vt prudenter censerri nequeat, opinionem singularem contra omnes tenuisse, quin omnibus contraria, & communis sententiæ fundamentis accuratè perpensis, probabiliter satisfecerit, & ratione de novo excoxitata, vel antiqua nouis confirmationibus reborata solidarit; eius auctoritas, vt principium extrinsecum, sufficienter mouere potest, vt fidem prudenter quisque maxime illiteratus, illi praestet, sibique suadeat opinionem illam graui aliquo fundamento initi, & ideò esse ita probabilem, vt possit licetè iuxta eam operari. Idque præcipue locum habere poterit, quando Doctor ille ab alijs omnibus estimaretur tanti ingenij, tantæque doctrinæ, prudentiæ, & probitatis; vt meritò iudicaretur eius auctoritas æquivalere auctoritati plurium: vt benè docent Angelus Bossius tom. 1. tract. de conscientia, puncto 1. §. 19. nn. 174. & Breserus de conscientia, lib. 3. cap. 3 num. 31. Nam in tali casu ex illius auctoritate potest prudenter deduci, non debile habuisse fundamentum ad sentiendum contra communem. Immo addo, tantæ auctoritatis posse esse Doctorem, vt quisque prudenter suadere sibi queat, postquam eius etiam fundamentata perpendiculariter, non illa per-

percalluisse, dum leuis ponderis censuit. Quia propter, ut indoctum, respectu illius se gerere poterit, & illius iudicio se submittere, indeque alienam opinionem contra propriam amplecti: quia et si a principijs intrinsecis improbabilem censem, potest tamen iudicio alieno tanti Doctoris, potius quam proprio fidere, eiusque sententiam extrinsecè probabilem habere: sèpè enim videmus aliquos recentiores damnare ut falsas aliorum opiniones, quæ de novo contra communem prodierunt, quas tamen postea alijs scriptores doctissimi communis calculo receperunt. Huic conclusioni non dissentiet P. Bardi *tract. de conscientia, discept. 4. cap. 5. n. 4.* Vbi ait: Si Parochus opinionem illam docens sit vir doctus, & prudens, & affirmet illam ex professo ponderasse, poterit aliis vir, etiā doctus fidem illi praestare, absque alio examine; nam talis viri auctoritas valde inuitat ad fiduciam illius opinionis probabilitatem: et si obligationem ad examinandam opinionem imponeremus, vel ad alios viros peritos consulendos, nil auctoritati talis docentis opinionem deferrenius: quod non videtur consentaneum, cum opinio illa non leue habeat fundamentum in doctrina hominis prudentis, & non parum in scientijs versati.

11 Rudes autem, & illiterati, qui per se rationum momenta expendere non possunt, si inuincibiliter ignorent opinionem, quam vir doctus sequendam consulit, singularem esse, & contra omnes Doctores, certissimum est, licet posse iuxta illam operari, quia sufficientem quisque diligentiam praestit ad notitiam veritatis adquirendam, dum virū doctum, & in re morali non parum versatum consuluit, cuius proinde iudicio prudenter stare potest. Alioquin in oppidis, vbi unus Parochus est, nullus posset iuxta illius consilia operari, sed huc illuc peregrinari teneretur, viros doctos inquirens, ut sic nosceret, an alijs etiam opinio Parochi probabilis haberetur: quod rationi consentaneum non est. Hæc conclusio videtur Sylvestri verb. *Opin. quest. 1.* Vbi sententiam eorum, qui censem, excusari a peccato sequentem opinionem sui Magistri, admittit in his, in quibus potest esse ignorantia inuincibilis, id est in quibus ipse ignarus est, & aliorum tantum consilio, & iudicio ducitur, ut bene explicat P. Vazquez cum Iuritus *disp. 62. citata, cap. 8. n. 42.* cum

Henrico, & M. Conrado, quos ibi refert. Addo, idem dicendum, licet vir doctus illiterato manifestaret, singularem, quam illi consultit, opinionem cùle contra omnes Doctores, qui illuni præcesserunt. Sic docent Azor, Villalobos, Torres, Lorca, Ioannes Sanchez, & alijs, quos citatos sequitur Verricelli *tom. 1. tract. 2. q. 8. st. 5. n. 6.* & alijs. Quod a fortiori tenere debent quotquot afferunt, discipulum posset tuta conscientia amplecti opinionem sui Magistri probi, & docti, nil inquirendo de probabilitate opinionis. Panorm. Imol, Scatia, Cagnol. Neuz. Azor, Villalobos, Brelerus, & alijs, quos citatos sequitur Pasqualigus *decis. 28.* & ante illos D. Thomas *quodlib. 3. art. 10.* Quibus diuersitate non potest P. Vazquez vbi supra, ut constat ex ratione, qua conclusionem probat. * Nam si quisque doctus, & probus (inquit) potest se qui opinionem suam relicta aliorum opinionem, cur etiam non poterit iuxta eam operari illiteratus, qui doctrinæ illius, & moribus merito fidere debet? Etenim quicumque illiteratus recte aduertit, Doctorem illum esse probum, & tutu cœscientia sequi eam opinionem in operando, & in prebendo alijs consilium; ergo etiam ipse illiteratus colligere potest inde singulare iudicium, quo credat, sibi etiam licere, quod iudicat licitum esse probo, & docto viro. *

12 Nec deterrere debet operantem opinionis nouitas, quando auctoritas docentis, & rationis pondus in illam, contra communem ferunt: prudenter enim potest credere, alios etiam doctissimos eidem opinioni subscripturos, ut nouis etiam alijs non raro contigit. Quod bene ponderat M. Gallego *tract. de consc. probabili, dub. 21.* * Noster (inquit) Angelicus Doctor multa scripsit, & docuit contra alios, qui ante ipsum scripserunt, & tamē eius opiniones statim, ac ab ipso traditæ sunt, existimatæ sunt probabiles: tū propter maximam eius auctoritatem apud omnes Theologos; tum, quia non leuis, sed rationabilibus fundamentis ductus est ad sic opinandum. * Quem, alijs etiani opinionibus Doctorum magnæ auctoritatis, elementum sperare debemus, nec statim improbabilitatis notam illis invrere: hoc enim utilitat communis non leue prædictum pararet. Cui consulens Angelicus Preceptor *opusc. 19.* sic scribit: * **Vtilitas communis nō solū debet**

bet procurari, ut sit quocumque modo, sed ut sit optimo modo, quo fieri potest. Quantò autem Doctores magis multiplicantur, tanto virilitas communis, quæ ex doctrina prouenit, magis crescit, quia vni manifestatur, quod alteri nondū notum est. Propter quod dicitur Sapientiæ 6. *Multitudo sapientium sanitas est orbis terrarum.* *

13. Non ergo opinio improbanda, quod ab antiquoribus non fuerit tradita: ut bene aduertit Villalobos *tum. I. Sum. tract. I. dīfic. 4. n. 17.* * No por solo ser nuela la opinion se debe reprobar, que Sāto Thomas, y otros Doctores graues dixerō muchas cosas, y buenas contra vexezes de antiguos. * Cui facit Caramuel *in Apolog. Epist. 4. n. 163. fol. 95.* * Angelici præceptoris doctrina (inquit) antiqua est, noua fuit, an ideo debuit reijci? audiatur S. Antoninus 3. p. *Histor. tit. 23. cap. 7. §. 5.* Qui tantum abest, ut esse nouam neget, vt potius illam ab ipsamēt nouitate commendet. * Cuius vestigijs insistens Vincentius Baronius *in opere contra Ama-dæum disp. I. secc. I. fol. 19.* discipulos D. Thomæ commendat ob nouas opiniones, quas ex eius doctrinæ fonte scatulientes quotidie hauriunt: * D. Thomæ (inquit) doctrina solida est, & quæ plus pateat introversus. Qui præcessere Interpretes Cajetanus, & alij, quasi fissionis metallicæ opifices, venias aurii aperuerūt, non exhausterunt. Suprà discipulorum captum esse Magistri mentem probant, quæ ex illa noua quotidie eruuntur, superioribus ignota, & occulti. * Non ergo opinio, si noua, expungenda. Quia ut scripsit Tacitus *Dialogo de oratore 9. Vitio malignitatis humanæ, vetera semper in laude, præsentia in fastidio sunt.* Quod luculentius Hieronymus *Epistola 108. Quæritur ingenium probari, quasi vinum ab antiquitate.*

14. Ex quibus deduces, recentiorum opiniones, & si cōtra Doctores antiquos, non ideo spēnendas, sed ratione potius, quam antiquitate appendendas. Nam ut iure notauit M. Arauxo *in Decis. Moral. disput. 9. de Statu Ciiali, assert. 3. num. 14.* * Quandoque cōtingit in practicis, & moralibus, sicut in speculatiis, opinionem minus cōmuniūem, & paucorum Neothericorum, esse probabiliorem, prop̄terea quod efficacioribus fulciatur rationib⁹, quam opinionem communem, &

à pluribus Doctoribus, etiam antiquis, communiter receptam, & probatam, eo quod isti non ita accuratè inconuenientia, aut argumenta in contrarium perpenderunt, sicut iuniores, tum experientia ducti, tum frequentia disputationum exercitati. * Sic ibi. Quos sequitur Pasqualigus, addens, cæteris paribus probabiliorem censendam opinionem recentiorum, quando concurrit cum opinione veterum. * Quia dum concurrit (inquit) auctoritas veterum, & recentiorum, debet præsumi, quod auctoritas recentiorū fundetur in meliori ratione, quia recentiores res sciunt motiu veterum, & ea ex-pendunt, & scientia semper magis in dies crescit: Veteres autem non habebant tam notitiam, quantam habent recentiores, & ideo auctoritas recentiorum præferenda est. * Sic Pasqualigus *decision. 364.* Ex quibus infert, eum, qui nequit ponderare fundamenta opinionum veterum, & recentiorum, debere ratione auctoritatis censere probabiliorem illam, quæ est recentiorum. Verum id absolute non approbo, quia, ut ait Sylvester verb. *Opinio, n. 2.* si ad auctoritatem attendamus, concurrentibus antiquis, & modernis, antiqui sunt præponendi. * Quia temporis diuturnitas videtur aliquam auctoritatem attulisse. * Et longè maiorem esse antiquorum, quam recentiorum, bene ait P. Bardi *tr. de conscient. discip. 4. cap. 6. n. 7.* Vnde nisi appareat noua aliqua ratio, siue ex lege, siue ex decreto, siue aliud orta, quæ veteres latuerit, eorum sententia præferenda est. Nec facile credendum viuis Doctoris opinionem, ni maximæ auctoritatis sit, extrinsecam probabilitatem sibi conciliare, quando contra communem antiquorum militat.

S. IV.

Collaria.

15. **E**X dictis colliges primo, falsam, & improbabilem esse sententiam afferentiū, opinionem typis datam ab aliquo iuniore, & moderno, eo ipso debere censeri probabilem, dum nō constet ab Ecclesia fuisse rejectam. Ratio est aperta. Primò, quia recte stare potest auctorem libri esse Doctorem à gradu, nō à doctrina; iuniores, & moderni, non probum, & prudentem, sed audacem, &

vanae gloriæ cupidum, & turpis lucri gratia scribentē. Non ergo opinio in eius libro reperta statim probabilis cēsēda, licet à Sede Apostolica reiecta non fuerit. Secundō, quia, vt supra diximus, maioris auctoritatis sunt auctores, quos antiquitas commendauit, quām iuniores; & tamen opinio in aliquo ex antiquorum libris inuenta, non ideo à lectore probabilis statim censerē debet, vt eam tuta conscientia sequi possit, dum diligen-
tiam non adhibuerit ad sciendum, an antiquata, & ab omnibus recentioribus, vt improbabilis, & falsa reiecta; ex aliqua noua lege, quam illi ignorarunt, aut ex aliqua Ecclesiæ declaratione, vel Pontificio decreto postea damnata. Idem ergo de opinione Doctoris moderni iudicium ferendum est, quia forsan hæc ignorauit, aut leui fundamento, & solo innouandi pruritu ductus, eam opinionem typis dedit, quam reuiseores librorū permittere non debuissent: quos ego aliquando à lethali non excusarem, vel quia onus approbandi suscipiunt, cui se ineptos agnoscunt, vel quia libros, ne prælibatos quidem approbant.

16 Hac ratione quotidie experintur, opiniones plures ab antiquis, & modernis traditas, & typis datas, iure fuisse ab Ecclesiæ damnatas, quatum plures adduxi in opusc. pro Iesuitis, nulli verò suffragium adiungens, nec probabilitatem villam adstruens, sed questionem facti pro Iesuitarum vinditijs instituens, vt imposturas aperirem, & à laxonum nota innoxios, auctoribus suis opinionibus restitutis, demonstrarem. Quarum ad viginti, quæ in p̄fato opusc. ex varijs Doctoribus, iustæ defensionis causa, fideliter excerptæ referuntur, vt minimum, vt scandalosas, inter alias, damnauit Sanct. P. Alexand. VII. anno 1665. & 1666. & ferè omnes ipse reprobaueram in edit. Matritensi anno 1664. Quarum syllabum feci in libello supplici ad Eminentissimos S.R. Ecclesiæ Cardinales. Inter damnatas autem dic 24. Septembbris anno 1665. vigesima septima est, quanii in præsenti reiçimus.* Si liber sit alicuius iunioris, & moderni, debet opinio censeri probabilis, dum non constet reiectam esse à Sede Apostolica, tanquam improbabilem. Sic ibi.* Non ergo sufficit, quod opinio in libro moderni reperiatur, nec quod ab Ecclesiadamna-
ta non fuerit, vt probalis censeatur. Eccle-

sia enim Dei (vt nos præmonuit Augustinus tom. 2. Epist. 119. cap. 19. in fine)* inter multam paleam, multaque zizania con-
stituta multa tolerat, & tamen quæ sunt contra fidem, vel bonam vitam non ap-
probat.*

17 Colliges sc̄ndō quanta diligen-
tia, & quo examine debeant fideles in re-
bus dubijs, Theologos doctos inquirere,
quorum consilijs tutè acquiescere pos-
sint: Sunt enim plerique, qui non viros
doctos, & probos; sed magistros prurien-
tes auribus querant. Ex doctis verò com-
muniter habitis, licet cnique etiam do-
cto plures consulere, donec excusantem
ab obligatione inueniat: vt docent Illust.
& Reuer. M. Fr. Petrus de Tapia Archiep.
Hispal. in sua Catena mor. lib. 1. quæst. 8. art.
14. n. 5. & 6. Thom. Sanchez lib. 1. De-
calog. cap. 9. n. 24. Zumel. Castro Palao.
Valdelus, Bresserus, & alij, quos sequitur
Pasqualigus, decif. 33. n. 4. Verricelli tom.
1. quæst. mor. tract. 2. quæst. 39. M. Candidus,
& alij quos citatos sequitur Machado tom.
1. disc. pract. art. 7. n. 9. Quia vnicuique lici-
tum est suo iure vti, per lictum, & hon-
estum medium, quale est varios Doctores
consulere, sicut & varia volumina volue-
re, ad fauorabilem opinionem inuenien-
dam. Hoc enim recta intentione fieri pos-
se indagandi veritatem, & firmo animo
nil mali faciendi, dubium non est. Ad-
uertere tamē oportet, quod casu quo duo,
vel tres, vel plures viri doctissimi nullum
pronuntiauerint matrimonium, aut facien-
dā esse restitutionem; vt horum sententia,
ab alio quam mutuvis docto reuocetur, ne-
cessē est, vt pœnitens, vel consilens vo-
ce, aut scripto ei referat rationes, auctor-
itates, & fundamenta illorum, vt hic ea
consideret, & argumenta dissoluat: aliās
non erit tutus in conscientia, vt benè tra-
dit Verricelli suprà, quia facile potest
iste decipi, si contraria fundamenta ig-
noret, cum tot viri docti contrarium
docuerint.

§. V.

Qui Doctores consulendi?

18 I autem inquiras, quinam ex Do-
ctoribus consulendi? Respondeat Ma-
gister Victoria in Relect. de Indis insula-
nis prop. 1. fol. mihi 291. * In rebus du-
bijs, quilibet tenetur consultare illos,

ad quos spectat hæc docere, alias non est tatus in conscientia, siue illa dubia sint in se licita, siue illicita (¶ num. 3.) Si post consultationem rei dubie, definitum sit à sapientibus, illud esse licitum, qui sequitur sententiam illorum est tatus, etiam si alias sit illicitum. * Qui autem sunt hi sapientes? Quando res non sunt examinande per leges humanas, sed per Divinas? Respondet. * Hæc determinatio non spectat ad Iurisconsultos, vel saltem non ad solos illos, quia Iuristæ non sunt satis periti, ut per se possint eiusmodi quæstiones definire.*

16 Iam ex Theologis, qui consulendi? Respondet Verricelli *supr. qu. est. 39. §. dico 3.* Debere consuli Theologum doctum, in quo sit æqualitas, aut maior doctrina in Theologia moralis. * Addidi, inquit, doctum in Theologia moralis, nam scio frequentissimè euenire, ut magni non minis concionator magnæ doctrinæ reputetur, & sine difficultate ad eum, tanquam doctissimum confessarium recurratur, tamen ille in re moralis, ac casibus conscientiae minimè versatus, sit re vera indoctus, vnde sæculares falluntur, putantes sedetissimum habere confessarium.*

17 Respondet Bresserus *lib. 3. de conscientia, cap. 3.* Nec virum doctum in sola Theologia Scholastica sufficere. * Constat enim multos insigni ingenio, & Doctrina in Theologia Scholastica, pa- rum in Morali, ac casibus versatos. * Quem sequitur Pat. Bardi *de conscientia, discept. 4. capit. 4. numer. 5.* * Non est satis, inquit, perfectè scholasticam, & speculatiuam Theologiam callere, si agatur de rebus ad moralem Theologiam spectantibus: frequeuter enim agnoscimus nonnullos in speculativa peritos, ieiunos tamen esse de conscientiae casibus. * Quos sequitur Fr. Franciscus Bonæ spei in *Apologem. retortu, dub. 7. resolut. 2. fol. 142.*

18 Et omnium optimè Illustrissimi Archiepiscop. Hispal. Mag. Tapia vbi supra *qu. est. 8. artic. 21. numer. 7.* vbi ad Reges & Principes pro bono Regni, & conscientiae regimine hanc monitiunculam dirigit. * Princeps in querendis consilijs, & formandis, seu faciendis consultationibus pro securitate sue conscientiae; pridentem, atque cautissimam debet adhibere diligentiam, maximè in eligendis Doctoribus, seu consultoribus, &c. In

consulendis igitur Doctoribus ad formandam conscientiam, & asequendam opinionem practicè probabilem, hæc obseruare debet. Primum, querere Doctores pro materijs tractandis. Non enim omnes Doctores callent res, quæ aguntur: Si enim soli speculationi metaphysicæ dumtaxat sunt dediti, aut soli prædicationi incumbunt, quamvis in his ministerijs sint in populo, aut curia famosi, non sufficiunt ad res Moralis Theologiarum, aut regiminis expediendas. Secundum debet attendere in consiliorum timorem Dei, qui placere ipsi, non hominibus querat. Hinc tertio caneat consultores ambitionis, qui honores auctiupantur, & ambitione à Regibus, quibus propterea in opinionibus nimium placere desiderant, eorum gratiam, & fauorem auctiupantes. * Sic doctissimus vir.

19 Ex quibus inferes: quantum Regibus, & Principibus in consultationibus cauendum à Theologis, Episcopatus, & Dignitates ambientibus. Quibus proinde in memoriam reuocare libertatem reuelationem Sanct. Brigitæ *cap. 48.* Nimirum, tres Reges apparuisse in conspectu Domini ad iudicium vocatos; vnumque ex illis ad inferni poenas damnatum excusationem de suis peccatis allegare dicentes, leviros doctos, & littoratos Consiliarios, & confessarium consuluisse. Cui responsum est, nullatenus esse validam, aut proficiam excusationem, quia tam illi Consiliarij, quam confessorius, erant passione affecti, ut potè à Rege muneribus, & dignitatibus subornati. Quæ planè confirmant, quæ de qualitatibus in Doctore requisitis ad suam contra omnes opinionem probabilem efficiendam, superius diximus.

QVÆSTIO V. Vtrum sit obligatio eligendi tutiorem opinionem, etiam si minus probabilem?

1 **Q** uod sit obligatio, totis viribus contendunt nonnulli recentiores. Quorum mentem, ut accuratius ponant aliqua præmittere oportet. Primo, quorūscumque Doctores dissident, an aliquid operari sit licitum necne? opinio, quæ negat esse licitum, tutior dicitur: quia illi adhærentes, cum ab operatione abstineant, nulli discrimini ope-

operandi contra legem, adhuc materialiter, se committunt; ideoque omnes opiniones pro legis obligatione securiores dici solent. Econtra vero, quæ pro libertate voluntatis, vel pro commmodo, siue priuato, siue communi, pugnant, affirmantes actum esse licitum, minus tutæ dicuntur, quia earum usus periculum materialis peccati annexum important: forsitan enim actus ille coram Deo re ipsa prohibitus est, licet nobis ignotum. Præmitto, 2. ex dictis quæst. 1. opinionem ab intrinseco probabiliorum dici, quæ maioribus à ratione fundamentis nitorunt, quod cum in indubio non constat, & dispergit ingeniorum conditio, non est facile diffinire, quænam probabilior, quæ paris, aut minoris probabilitatis sit? Thomistæ tuas probabiliores iudicant, & his contrarias Scotistæ. Et inter opiniones quæcumque, quæ apud auctores melioris notæ probabiles communiter habentur, nulla est, quam illius patroni probabiliorum non censeant. Quapropter illiterati omnes, qui opinionum momenta non à ratione, sed ab auctoritate extrinseca entendent, eam opinionem sibi probabiliorum habere solent, quam à confessario, seu Theologo consultis acceperunt. Litteratis vero, & in Theologia morali non parum veritatis aliter contingit, nam cum rationi, & fundamentis nitorunt, ea probabilior apparebit, quam ipsi fundamentis perpensis, rationi magis conformem iudicauerint.

2. Præfati igitur recentiores toti sunt in suadendo: quotiescumque varietas sit opinionum inter Doctores, omnes teneri sub præcepto tutiorem opinionem eligere, etiamsi alias minus probabilem, & minus rationi conformem iudicent. Et quod magis, hoc fuisse Diu. Thomæ placitum eruere tentant, ex *Quodlibeto* 8. artic. 13. Vbi S. Doctor sic scribit: * Quando sunt duas opiniones contrariae de eodem, oportet alteram esse veram, alteram esse falsam: aut ergo ille, qui facit contra opinionem Magistrorum (ut potè habendo plures præbendas) facit contra veram opinionem. Et sic cum faciat contra legem Dei, non excusat à peccato, quamuis non faciat contra conscientiam. Hæc D. Thomas. Quibus expressè damnare videtur non amplectentem opinionem tutiorem pro lege, nempe affirmantem illud citum esse plures habere præbendas, quæ-

uis opinio contraria, & probabilis pro commodo, & libertate, licitum esse propugnet; inio & pluribus probabilior videatur. Quinimo (vt constat ex D. Thomæ verbis) idem sentire videtur, licet duas præbendas retinens certitudinem habeat, id esse licitum, si tamen ex contraria opinione pro lege, dubium aliquod ei suboriatur. * Aut non habet (inquit) opinionem, sed certitudinem (quod sibi licet habere plures præbendas:) Sed tamen in quandam dubitationem inducitur ex contrarietate opinionum, & sic, si manente tali dubietate, plures præbendas habet, periculo se committit, & procuidatio peccat, ut potè magis amans beneficium temporale, quam propriam salutem. *

3. Ex quibus Reu. P. Fr. Julius Mercurius Cremohensis, Ordinis Prædicatorum, in *Basæ totius Moralis Theologie*, p. 2. artic. 21. Sic optimè deducit. * Noto ex hoc textu non solum non licere, secundum D. Thomam, sequi minus probabilem affirmantem actum esse licitum, in concursu probabilioris oppositæ; sed etiam peccatum esse sequi magis probabilem assertorem actum esse licitum, in concursu minus probabilis negantis, quando ex illa minori probabilitate potest oriri aliqua dubitatio, (attende) sicut non potest non oriri, quia medium probabile semper aliquo modo vrget. Deducitur euidenter, quia si, secundum Diu. Thomam, peccat, qui sequitur sententiam, de qua habet certitudinem, quando ex opposita inducitur in dubietatem, tanto magis peccabit secundo probabilem, etiam si maiorem probabilitatem habeat, dummodo ob oppositam aliquo modo probabilem, in aliquam dubietatem inducatur. * Sic Mercurius, quod ex verbis Diu. Thomæ, ut sonant, euidenter deducit.

4. Ideo eandem sententiam, quo ad rem principaliter controvèrsiam defendit nouissimè Vincentius Baronius ex eodem Prædicatorum Ordine, ex familia Tolosana in lib. suprà citato, contra *Amadeum Guimenium*. In quo liberalissimo cornu iniurias, probra, & calumnias diffundit. In hoc igitur libello pluribus in locis, obligationem eligendi opinionem tutiorem etiam minus probabilem aperiissime docet. Quinimo ægre fert ullum fuisse Dominicanum, qui ab hac sententia dissenserit, & si quem offendit,

rit, t degenerem à D. Thomae doctrinā Thomistū denegat. Vide illum fol. 15. Vbi licet ait: * A Sancto Doctore, in cuius verba iurant Dominicani, hoc dogma inconcusum habent: Quod agitur contra legem, semper estē malum, nec excusari per hoc, quod sit secundum conscientiam, quacumque probabilitate munita; quæ in certitudinem moralem nunquam sit euasura, quandiu reclamabunt Doctores graues, & contra stabunt rationum momenta.* Et fol. 55. ait: * Neminem magis sanctissimo Preceptorē abhorruisse a licentia opinionum probabilium contra legem, quandoquidem nullam illarum, re ipsa falsam, dissidentibus inter se Doctoribus; patitur in peccati excusationem trahi, quacumque probabilitate, & ignorantia.* Vide etiam illum, fol. 98. Vbi itidem sic: * Constans est sancti Doctoris sententia, falsam, & aduersam legi opinionem (nempē re ipsa, & coram Deo) nunquam excusare a peccato, si Doctores desideant. * Et iterum Amadæum carpens, fol. 141. * Nos, inquit, ex D. Thomae certissima regula nullam opinionem in quantumlibet probabilem censemus tutam, si falsa sit (nempē re ipsa) nec desit unus, aut alter grauis Theologus, qui reclamet. Amadæo tutam facit probabilem opinionem falsam, legi aduersam, unus Doctor, alijs reclamantibus apud D. Thomam, ne quidem mille, si unus adsit, qui pro lege pugnet: ergo non nobis cū Amadæo commune. * Et his non contentus de obligatione eligendi tutiorem nos admonet, his verbis, fol. 356. * Necessarium est, ad delectum opinionum moralium, ut tutioribus, etiam minus probabilibus adhæreamus, quod careant omni periculo peccati.* Et fol. 375. * Opinio pro libertate præter falsi commune, peccati etiam singulare periculum adiunctū habet, quo aduersa pro lege omnino caret, & hoc nomine est anteponenda probabilitori, ut omnes ex consilio cedent, nos etiam ex precepto necessarium contendimus.* Omitto plura.

5. Ita que secundum præfatos Thomistas, iuxta D. Thomam, & eius legitimam scholam, dissidentibus Doctoribus, opinio tutiore ex necessitate præceptam amplectenda est, & contraria, etiam si probabilit, nequit absque lethali ad praxim reduci, eo quod forsitan, re ipsa (licet nobis ignotum) falsa, & legi Dei contraria

sit; ideoque periculum peccati, quo opinio contraria caret, necessariò adiunctum habeat. Hæc est horum recentiorum sententia, quam non solum à D. Thoma, sed ab omnibus antiquis acceptam blaterant, & oppositam hoc tempore communem negantem obligationē amplectendi opinionem tutiorem, tanquam nouam, & morum corruptelis viam aperientem reprobant.

§. I.

Iudicium Auctoris.

6. **H**anc ego opinionem libenter amplerer, nisi quam isti recentiores in commune Reipublicæ Christianæ bonum, ego in totalem animarum pernicie vergere iudicare. Ex illa enim horronda corollaria euidenter, & ineuitabiliter deducuntur, quibus totam Respublicam Christianam turbari necesse est. Primo, in quacumque materia morali, valetas sit opinionum, nulla Diu. Thomæ opinio, et si probabilior, asserens aliquem actum esse licitum, poterit tuta conscientia ad praxim deduci, quia cum pro lege sit opinio contraria; hæc tutior est, atque adeo, et si minus probabilis, ex necessitate præcepti anteponenda, vnde cum ferè nulla sit, in moralibus, D. Thomæ opinio (extra materiam rationi naturali demonstratam, aut Sacra Scriptura, vel decreto Pontificio firmatam) in qua omnes Theologi conueniant, sed hinc inde in varias contradictioni oppositas frequenter abeant, quarum alteram veram, alteram falsam esse, necesse est; sit planum ex opinionibus D. Thomae in re morali nullā libertati fauenter, ut potè minus tutam contraria pro lege, posse ad praxim deseruire, sed omnes sub lethali fugiendas, quia eas amplexari adiunctum habet singulare peccati mortalis periculum.

7. Secundo sequitur, quascumque opiniones fauorabiles afferentes aliquem actum esse licitum (et si in hoc conueniant D. Thomas, & Scotus) inutiles prorsus esse ad praxim, & neminem posse illas tanto amplexari, si contraria vnius, vel alterius grauis Doctoris pro lege militet: * Quia nec mille quidem Doctores (ait Baronius supra) faciunt probabilem, & turram opinionem fauenter libertati: si unus adsit, qui pro lege pugnet.* Atq; adeo illa maior probabilitas, quam D. Thom.

& Scotus simul, eorumque discipuli suis opinionibus conciliarunt, non prædicta dicenda erit, sed speculativa: quia opinio prædictæ probabilis, id est, iuxta quam operari possumus, ea tantum est, iuxta D. Thomam (ut ab his recentioribus expositum) quæ tutior, licet minus probabilis, vel quæ ita communis apud Doctores est, ut pro contraria nullus gratus Theologus militet, alias cum ex ista in aliquam dubitationem induci necessarium sit (ut ex D. Thoma contendit Iulius Mercurius supra) nemo, licet certitudine de veritate benignæ opinionis habeat, porrexit luxta illam operari, nam periculo peccandi se committeret.

8 Tertiò sequitur, D. Thomam ferè ab omnibus suis discipulis pañsim deserit. Quia fere omnes docent, licetum esse amplecti opinionem probabiliorem minus tutam, & plures minus etiam probabilē, quorum longum syllabum dabo infra. Quos proinde fatendum est, aut D. Thomas intentem non assecuratos, quæ his tantum recentioribus affulxit, aut contra prædictum eius doctrinæ sequendæ iuramentum defecisse.

9 Quartò sequeretur D. Thomam grauius deliquerit: sequendo opiniones probabiliores minus tutas, & eas discipulis tradendo, relicta tutoribus pro lege ab alijs magistris traditis, quia occasione fidelibus tribuit, tanti Doctoris auctoritatē innixis, eas amplexandi relinquendo tutores Scotti, aut aliorum Doctorum, & si minus probabiles, pro lege certantes. Hoc enim a peccato eximi non potest, si vera sit regula, quam prefati recentiores Sancto Doctori affingunt, & quam ut inconcussum apud Dominicanos dogma retineri, dicit Baronius supra: quia *vbi vnu inquit, grauis Doctor adiit, qui pro lege pugnet, nec mille possunt facere probabilem, & tutam opinionem negantem. * Et ex opinione pro lege, & si minus probabili, non potest, ut ait Mercurius, non oriens aliqua dubitatio, quæ electionem opinionis minus tutæ illicitam reddat. Quapropter si os ipse commilitones, sic exhortatur. * Canticant ergo Thomistæ, & obseruent, dubium ex diuersitate opinionum secundum D. Thomam, esse dubium prædictum, quia qui operatur cum tali dubio peccat dum cōmittit se periculo. * Quod autem Diu. Thomas plures opiniones minus tutas (etsi probabiliores) docuerit, &

amplexatus fuerit, constabit ex infra dictis. Hoc argumentum vrgent Frat. Luis de la Cruz in *exposit. Bull. Cratiae, numer. 8.* Et Illustriss. Episcopus Quitensis. D.D. Alphonſus de la Peña, & Monte negro, in *itinerario aureo pro Indorum Parochis libr. 5. tract. 4. s. 20. numer. 4. fol. 558.* dicens: opinionem obligantem ad electionem tutoris esse. * Contra toda razon, y equidad, por condurar contra toda razon a tantos hombres doctos, y piros, que ordinariamente enseñan opiniones probables, aunque menos seguras, y a muchos Santos, y Doctores de la Iglesia, que muchas veces enseñan opiniones probables, las cuales no son las mas seguras. Este fundamento, a mi juicio es bastante para la prueba de nuestra conclusion. * Sic ille.

10 Quinto se queretur, mortaliter peccasse omnes Summos Pontifices, qui in voto solemni castitatis eum Monachis profectis dispensarunt, ut matrimonium contraherent. Alexandr. III. Honor. II. Celestin. III. Clemens II. & alijs. Sequela est manifesta, quia amplexati sunt opinionem minus tutam, relicta tutori pro lege naturali, & Diuina, quam D. Thomas, & plures ex discipulis sequuntur, atque adeo cum dubio prædicto, quod à peccato inexcusabiles reddit. Nec opinione probabili se protegere possunt, nam quod agitur contra legem exculari non potest opinione, quacunque probabilitate munita, ut tortis viribus contendit Baronius supra. Sequitur similiter peccasse omnes Pontifices, qui in matrimonio raro, non consummato dispensarunt. Gregor. VII. Martin. V. Eugen. IV. Paul. III. Gregor. XIII. Pius IV. Pius V. & alijs quos adducit Caramuel in *Apologeticæ, de probabilitate, epist. 4. r. fol. 11.* cum amplexati fuerint opinionem minus tutam, (immo secundum Sotum in 4. dist. 47. quæst. 1. artic. 4. vers. His tamen) nullam probabilitatis effigiem representant, relicta tutori, & probabiliori Scotti, Bonaventure, & aliorum grauium Doctorum, pro lege naturali, & Diuina pugnantium. Sequelas has concede re, temerarium censem Doctores. Legas quæsto Basiliu Legionensem de matrim. libr. 9. capit. 3. numer. 1. Vbi sic: * Illad tamē statuamus primum: quod ad proxim attinet, tuta conscientia Pontifices disper fare potuisse, &c. Ut cuncta tuta conscientia

tia faciant, sufficit probabilis Doctorum opinio, quam haec tenus non damnauit Ecclæsia, quæ asserit, dissolui posse. Eset autem valde temerari iuri afferere illos Summos Pontifices in eo euidenter errasse, vt docet Gregor. de Valentia 4. tom. disp. 10. quæst. 1. punct. 7. *

11 Sexto sequeretur: grauiter diliguisse Patres Concilij Lateran. & grauius Leonem 10. qui * Sacro approbante Concilio declarauit, esse licitos montes pietatis, in quibus à singulis mutuatarijs aliquid ultra sortem exigatur, pro coru mēdē montium indemnitate, ob solas ministrorum impensas, absque lucro dictorum montium. * Sæquela est manifesta; quia amplexatus est opinionem minus tutam, relictæ tutiori pro lege naturali, quam tuebatur Caietanus tom. 2. opusc. tract. 6. absoluto anno 1496. (vt ipse ad finem operis notat) & quam mordicus post concilium defendit Sotus de iust. lib. 6. quæst. 1. art. 2. & sequitur Baronius ipse, vt infra videbimus. Dixi, quod sequeretur peccasse Patres Concilij, quia prefata declaratio proximam fidelibus occasione peccandi obtulerunt, opinionem minus tutam eis proponendo, sicut de facto, iuxta recentiores citatos, peccant omnes, qui auctoritate Concilij Lateran. innixi montes pietatis cum conditione supra posita erigunt, aut eis inseruiunt, vel ad eorum conseruationem cooperantur. Hi enim omnes contra opinionem Caietani, & Sotii, & ipsius Vincentij Baronij, pro lege naturali militantem operantur, & per consequens, si eius notitiam habuerint, nequibunt periculo peccandi non se committere, tūm quia cum dubio practico, vt ait Mercurius; tūm quia nulla opinionum probabilitum re ipsa falsa, dissidentibus inter se Doctoribus, quanicumque probabilitate, & ignorantia in peccati excusationem trahi potest, vt ex D. Thoma. Dicit Baronius, ybi supra.

12 Septimò denique sequeretur omnes summas, & libros de rebus moralibus tractantes debere iussu Pontificis vtricibus igaibus tradi, vt potè occasionem proximam peccandi offerentes. Quia vix villa est in tota Theologia Morali pro libertate opinio, quæ non habeat contradictionem probabilem, & tutiorem pro lege; cum autem omnes hanc teneamus, (vt supponunt aduersarij) ex præcepto sequi, & alteram benignam, & si probabiliorem

fugere, nullusque excusationem à peccato, ex eo quod probabilem, immo, & probabiliorem opinionem pro libertate se etatus fuerit, prætendere queat, nulla ex benignis opinionibus poterit absque peccato ad praxi deduci. Vnde libri omnes quibus continentur, nisi ad illaqueandas fidelium conscientias, ut animarum perniciem, inutiles prorsus erunt. Quia occurrente dubio circa legem, omnes etiam illiterati naturæ lumine ducti securiorem partem agnoscunt: aliarū vero opinionē, fauentiū libertati, notitiā habere, & auctoritate grauium Doctorū munitas inuenire, pernitiolum valde est, & cō magis, quo Doctores maiore auctoritate polleant, quia tanto maiori fide ad proximā casā reducent. Ideoque facilius capientur, & se in lethalia sibi occulta p̄cipites agēt. Ut quid ergo huiusmodi opiniones, tam graui animarum præiudicio præla fatigant, vt quid paginas replent, nisi ad laqueos fidelibus in ieiēdos, & ad homines, veluti hamo, ad æternū ignem capiendos? Quid ad hæc Vincentius Baronius, si vnu, vel alter Doctor, (vt ipse saepius inculcat) pro lege militans illicitum reddit usuni contrariae opinionis probabilioris pro libertate? Exhibeat quæso, vel unam libertati fauentem, quæ contraria non impetratur?

§. II.

Baronij evasiones insufficientes demonstrantur.

13 NOnnullas rentauit Baronius; nē uno hausto tot absurdā deuoraret. Ad exempla opinionum minus tutarum, quas Summos Pontifices amplexatos fuisse, numero decimo ostendimus, respondet 1. part. *Theologiae Moralis aduersus laxiores probabilitas, & contra Caramelem, disput. 2. sect. 5. fol. 438. & 350.* Ad primum de dispensatione voti solemnis castitatis, cum Monacho professo ad contrahendum matrimonium, ait nullam ex contrarijs opinionibus, quarum altera affirmat, Pontificem posse dispensare, altera negat; tutam apparere; ideoque adducto exemplo, nullatenus probari, ex facto Pontificum licitum esse amplecti opinionem minus tutā, relictā tutiori, nec huic prin-

principio innixas fuisse voti solemnis castitatis dispensationes, sed antiquæ, & certissimæ iuris regulæ: nempe, cum dubia res est, & nulla pars tuta appareat quia vnde pericula impendent, eam partem eligendam, vnde minus mali timieatur.

14. Sed contra manifestè, quia opinio tenens, Pontificem dispensare non posse, & quod inde elicitur, nempe, non esse licitum Monacho professo ex dispensatione Pontificis, ad matrimonium trahere, non solum est probabilior in Schola Thomistica, sed in omnibus est tutior, ut potè, quæ omne periculum materialis etiati peccati remouet, quo non caret opinio contraria cōcedens Pontifici potestatem dispensandi, & inde Monacho facultatem contrahendi ob probabilitatem valoris dispensationis. Huius enim opinonis praxi ineuitabile periculum subest faciendi re ipsa contra votum, & contra sextum Decalogi præceptum, si re ipsa votum solempne indisponibile sit, quod soli Deo notum est: hoc igitur periculum subire, tam Pontificem dispensationem concedendo, ratione cooperacionis ad peccatum alienum, quam Monachum, illa vtendo, ex terminis notum est; quia neuter alio præcepto ad id constringitur: nec id in dubium ab aliquo huicisque Theologo vocatum est: nec Pontifices dispensare dicuntur prætextu obligationis, sed potestatis ex iusta causa. Fallo ergo, & absque fundamento scripsit Baronius, nullam partem contradictionis tutam apparere, quandoquidem opinio pro lege voti, & castitatis, nullo occurrente incompositibili præcepto, certissimè tuta est.

15. Ad secundum exemplum de dispensatione in matrimonio rato, vt ad secundas nuptias transitus fiat, respondet Baronius fol. 338, certum esse, Pontifices posse dissoluere matrimonium ratum, non consummatum; & consequenter, sic dispensatum ex causa iusta, posse licite aliud inire. Quia opinionem moraliter certam, & si minus tutam, eligerelicitum est. Lepide quidem dictum, sed gratis. Non inficior valde probabilem esse opinionem asserentem, Pontificem posse dispensare, seu dissoluere matrimonium ratum: hoc vero moraliter certum esse, firmiter nego; nam contraria opinio pro lege, vt ait Sanchez de Matrim. lib. 2 disp. 14. n. 1. * Probabilissima est, & illam te-

nent communiter Theologi. * Pro qua ex Thomistis refert Paludanum, Victoriam, Petrum de Soto, Martinum, & Bartholomaeum de Ledesma, Tabicham, & alios: & (quod Baronium iugulat) adeò veram putauit M. Dominicus de Soto lib. 7. le iust. q. 2. art. 5. vers. Et licet peregre, & in 4. dist. 27. quæst. 1. art. 4. vers. His tamē nil obstantibus, vt nullani probabilitatis speciem habere, dixerit opinionem alteram, quā certam Baronius iactauit. * Revera (inquit) opinio hæc, quamvis aliquibus sustentabilis appareat, mihi tamē, salua semper Ecclesiæ censura, nullam probabilitatis effigiē repræsentat. * Cui consonat M. Petrus de Ledesma de Matrimon. quæst. 67. art. 2. dub. 1. dicens: esse improbabilem. Et Pontificem neutri quam posse matrimonium ratum dissoluere, expresse tenent cum Scoto omnes Scotistæ, & innumeris alij Doctores, tam ex Thelogis, quam ex iuriis peritis, apud Sanchez supra. Quæ si animaduerisset Baronius, non esset iij lct, oppositum esse certum; cum probabile ad summum, longè iuxta sui instituti auctores. Quos cum alijs sequitur Leander à Sacram. tom. 2. tr. 9. disp. 5. q. 7. Debet ergo Neothericus iste, vel inuitus fateri, summos Pontifices opinioni minus tutæ adhæsse, & in praxi amplexatos fuisse, non ratione certitudinis, sed probabilitatis, & ex hac capite excusandos a peccato, dum matrimonij rati dissolutionem concesserunt, sicut & illos, qui ex probabili opinione pro libertate ad secundas nuptias transferunt.

16. Et præterea validum argumentum ad hominem cōtra Baronium, quia vt ipse tradit vbi supra ful. 383: cum Mercoro; quamdiu dissident opiniones Doctorum de re, licita sit, aut contra legem? numquam potest quis esse certo conscientius, se nil mali agere, quia ex dissidio Doctorum suboritur aliqua suspicio, & formido erroris, ratione cuius periculo peccandi se committit; ac proinde dissidentibus Doctoribus (inquiunt) exculari nequit à peccato prætextu opinionis probabilis: ergo neque potuerunt Pontifices, quos hæc Doctorum dissensio latere non potuit, sicut neque alij, qui ex opinione probabili valoris dispensationis ad secundum matrimonium transierūt: nullus enim potuit esse certo conscientius, se nil mali agere: ergo vel tenetur Baronius,

palinodiam decantans fateri, opinionem probabilem dissidentibus Doctoribus sufficere ad excusandum à peccato sequentes minus tutam, aut irreuerenter pronunciare, Pontifices dissolentes matrimonium ratum peccasse mortaliter, non minus, quam dispensatione tantum probabiliter.

§. III.

Exemplis alijs Baronius convincitur.

17 **A**d alia fundamenta, quibus ostenditur D. Thomae auctoritatem eleuari, eiusque opiniones pro libertate ad securitatem conscientiae insufficientes esse, si Scotus, vel alius grauis Doctor reclamet, solutionem veritati, & facto repugnantem Baronius parauit. Iactat enim, D. Thomam nullam opinionem minus tutam relictam tuitiori probabili, sequutum fuisse. * Nulloque exemplo (inquit, 1. part. contra Caramuelum disp. 2. sect. 6. §. vlt. fol. 401.) probari potest, hoc vñquam a D. Thoma factum; nam ex omnibus Sancti Doctoris scriptis, auctor in Theologicis versatissimus (nemp̄ P. Ferrerius) nulla referre potuit, præter duo, de dilata confessione, & de vnitate detestationis omnium peccatorum: at verò demonstrauimus, minime fuisse securas intra probabilitatis finies, sed inde extra illæ vi argumentorum, & in ordinem superiorum euexisse. * Quod est, dicere, D. Thomam nullam opinionem minus tutam, seu pro libertate, sequutum fuisse, nisi moraliter certam, cuius proinde contraria pro legge non sit probabilis, licet tutior.

18 Cæterum, plures opiniones minus tutas; quarum contrariæ tuiiores pro lege probabiles sint, D. Thomam defensatum, tradit M. Ioannes Martinez de Prado tom. 1. Quæst. Moral. cap. 1. de conscient. quæst. 4. §. 2. ex D. Antonino 1. part. tit. 3. cap. 10. §. 10. * Et exempla (inquit Prado) innumerâ possent proponi, vt asserit D. Antoninus. * Quibus probetur, D. Thomam sequutum fuisse opiniones, quas probabiliores indicauit, relictis tuioribus, probabilibus. Quæstio facta est, idèque Baronum exemplorum colluvie obruere, & apertæ falsitatis conuincere, facile erit.

19 Primum sit. Plures Theologi tueruntur, peccatum esse mortale alloqui, vel salutare excommunicatos, in cali-

bus non concessis; quos sequitur Sanctus Raymundus lib. 3. Sum. §. 40. & ibi M. Ioannes de Friburgo eius commentator litt. c. Cæterum Sanctus Thomas in 4. dist. 18. quæst. 2. art. 4. quæstiunc. 3. contrariam opinionem minus tutam defendit. * Alijs probabilius (inquit) videtur, quod non semper peccat mortaliter, sed solum quando in crimen sibi participat, vel in contemptum Ecclesiæ. *

20 Secundum. Quâni plures grauissimi Theologi defendunt, eum, qui confitetur absque dolore sufficienti ad remissionem mortalium, quæ clauibus subiicit teneri, iterare confessionem; nec satisfacere fictionem, seu defectum doloris confitendo: vt videtur est apud Leandrum tom. 1. tract. 5. disp. 7. quæst. 2. 3. & tamen sententiam contrariam minus tutam amplectitur D. Thomas in 4. dist. 17. quæst. 3. art. 4. quæstiunc. 1. in corpore. Vbi sic: * Confessio etiam potest esse in eo, qui non est contritus, & quamvis tunc non percipiat absolutionis fructum, tamen recedente fictione percipere incipiet: vnde non tenetur iterare confessionem, qui fictus accedit, sed tenetur postmodum fictionem suam confiteri. *

21 Tertium. Opinio probabilis inter Doctores asserit, eum, qui peccat, alias non peccaturus, ex confidentia misericordiæ Dei de remissione obtainenda, teneri hanc circumstantiam confidentiæ in confessione explicare. Sic D. Bonavent. apud Nauarr. cap. 6. n. 3. Cordub. in Sum. quæst. 2. 2. & alijs: & tamen contrariam opinionem minus tutam sequitur D. Thomas 2. 2. quæst. 2. 1. art. 2. ad 3. dicens: * Peccare sub spe venie quandoque percipiendæ, cum proposito abstinendi à peccato, & pœnitendi de peccato: hoc peccatum diminuit, quia per hoc videtur habere voluntatem minus firmatam ad peccandum. * Quod proinde in confessione explicari non debet.

22 Quartum. Plures Thomistæ, Sylvester, Sotus, & alijs, quos sequitur Ludevicius Lopez quæst. 1. art. 2. dub. 2. pagina 1064. probabiliter asserunt. Circumstantiam ingratitudinis peccantis post remissionem peccatorum, esse speciale peccatum in confessione explicandum: & tamen contrariam sententiam sequitur D. Thomas 2. 2. quæst. 107. & in secundo scripto super librum sententiarum dist. 2. 2. art. 2. * Ingratitudo (inquit) non trahit in

in aliud genus specialis peccati, ideo nec confitenda.*

23 Quintum. Probabilissima est opinio adstiens obligationem confitendi circumstantias notabiliter aggrauantes, quam ex The mistis sequuntur plures, ut videre licet apud Dianam tom. 1. tract. 7. de circumstantijs aggrauantibus, resol. 1. & part. 3. tract. 4. resol. 6. 7. quos referemus infra tract. 5. de P. nit. disp. 3. quæst. 1. Nihilominus contrariam sententiam minus tutam tradit expreſſe D. Thomas in 4. sentent. dist. 16. quæst. 3. art. 2. quæstiunc. 5. ibi.* Quidam dicunt, omnes circumstantias, quæ aliquam notabilem quantitatem peccato addunt, necessarium esse confitendi, alij verò dicunt, quod non sunt de necessitate confitendæ, nisi circumstantiæ, quæ ad aliud peccati genus trahunt, & hoc probabilius est.* Sic ibi. Et iterum dist. 22. quæst. 1. art. 4. & opusc. 12. quæst. 6. & alibi.

24 Sextum. Satis probabilis & communis est opinio afferens, poenitentem, neque ex licentia confessari j posse iniungat sibi poenitentiam per alium implere: quam tenent M. Nuggus 2. part. quæst. 14. art. 2. Vazquez de P. nit. quæst. 94. art. 2. dub. 4. M. Martinus de Ledesma 2. part. 4. quæst. 14. art. 4. Et tamen contrariam minus tutam defendit D. Thomas in 4. dist. 20. quæst. 1. art. 2. ad 3. quæstiunc. dicens: * Non est permittendum, quod aliquis pro alio poenitentiam faciat, nisi defectus aliquis appareat in poenitente, vel corporalis, per quem sit impotens ad sustinendum, vel spiritualis, per quem non sit promptus ad portandum.*

25 Septimum. Sententia inter Doctorum valde probabilis est, non licere confessario, etiam de licentia expressa poenitentis, reuelare peccata sibi confessa: quam tenent Scotus dist. 21. quæst. 2. & plures apud Nauarum cap. Sacerdos num. 154. quos sequitur Ludouicus quæst. 7. art. 2. dub. 2. conclus. 1. pag. 484. Et tamen contrariam sententiam minus tutam sequitur D. Thomas in 4. dist. 21. quæst. 3. art. 2. in corpore. dicens: * Potest poenitens facere, ut illud, quod Sacerdos sciebat ut Deus, sciat etiam ut homo: quod factum eum licentiat ad dicendum. & ideo, si dicat, non frangit sigillum confessionis: tamen debet cauere scandalum dicendo, ne fracto sigilli prædicti reputetur.*

26 Octavum. Valde probabilis, & ferè communis est sententia afferens, non licere confessario ut scientia confessio- nis ad faciendum, vel omissendum ali- quid, quod non esset facturus, vel omissu- rius, ut videre licet apud Sanchez lib. 3. de Matrim. disp. 16. & apud Dianam 3. part. tract. 4. resol. 76. Nihilominus sententiam oppositam minus tutam sequitur D. Tho mas in 4. dist. 21. quæst. 3. art. 1. quæstiunc. 1. ad 4. dicens: * Ex multis alijs causis ali quis redditur indignus ad prælationis of- ficium, quam ex peccato, sicut ex defectu scientiæ, vel ætatis, vel alicuius huius- modi, & ideo qui contradicit, nec suspi- cionem de crimine facit, nec confessio- nem reuelat.* Et iterum quodlib. 5. quæst. 6. art. 13. * Alia occasione accepta posset subditum sibi confessum ab administra- tione remouere.*

27 Nonum. Plures & graues Theo- logi probabiliter docent, laicum bapti- zantem in casu necessitatis in peccato mortal i, & excommunicatione peccare mortaliter, & similiter Sacerdotem, etiam sine solemnitate: quos lequitur Vazquez 3. part. dist. 136. cap. 3. Et tamen contrariam sententiam minus tutam amplecti- tur D. Thomas in 4. dist. 24. quæst. 1. art. 3. quæstiunc. 5. ad 4. ibi: * Quandocumque exhibet se, in aliquo actu, ut ministerium Ecclesiæ mortaliter peccat (nempè si in peccato mortali existat;) secus autem est, si in alia qua necessitate aliquod sacrum contingeret, vel exequatur in illo casu, in quo etiam laicis liceret; sicut si baptizaret in articulo necessitatis. * Et iterum 3. part. quæst. 6. art. 6. ad 3.

28 Decimum. Grauissimi Theolo- gi tinentur, ad ultimum, qui baptizatur, tene- ri habere contritionem peccatorum mor- talium ante commissorum. Ita Nauar- rus cap. 1. n. 27. & cap. 11. num. 7. Victoria quæst. 23. M. Baltanas in Martiria con- fessorum, fol. 22. & M. Sotus de Instrucione Sacerdotum lectio 4. de Baptismo, & plu- res apud Dianam 3. part. tract. 4. resol. 13. Et tamen contrariam sententiam minus tutam defendit D. Thomas in 4. dist. 6. quæst. 1. quæstiunc. 1. ad 5. dicens: * Ad hoc, quod homo prepareret se ad gratiam in Baptismo percipiendam, præexistit fi- des, sed non charitas, quia sufficit attritio præcedens et si non sit contritio.*

29 Undecimum. Subtilis Doctor Scotus dist. 7. quæst. 2. Petrus de Soto lect. 2. de

de Sacram. Confirmationis, & plures alij probabilitate asserunt, baptizatos, ex præcepto diuino, teneri hoc Sacramentum recipere. Nihilominus contrariam sententiam tuetur D. Thomas 3. part. quæst. 72. art. 8. ad 4. Nam, secluso contemptu, non recipientem à peccato mortali excusat, ibi: * Hugo de Sancto Victore dicit, omnino periculum esset, si ab hac vita sine confirmatione migrare contingeret: non quia damnaretur, nisi forte propter contemptum, sed quia detrimentum perfectionis pateretur.*

30 Duodecimum. Doctissimorum opinio est, peccatum mortale esse, accipere Eucharistiam post pollutionem voluntaria in eadem diem, etiam præcedente confessione. Sic Nauarrus de Penit. dist. 6. cap. 1. & in Manuali cap. 21. n. 51. Couarr. in Clement. Si furiosus, part. 3. n. 8. & alij. Contrariam tamen sententiam minus tutam sequitur D. Thomas 3. p. quæst. 80. art. 7. in corpore. * Ex necessitate (inquit) impedit hominem ab huius Sacramenti perceptione, solum peccatum mortale. * Quo per confessio-nem ablato; ex quadam tantum congruentia, non ex necessitate, impedire asserit. Sic ibi ad secundum, & ad quartum.

31 Decimumtertium exemplum sit. Sacerdotes diuites non posse licet stipendium pro Missis suscipere, tradunt probabilitate Sylvester verb. *Simonia*, quæst. 3. & Graffius lib. 11. *Decision. aurear. cap. 96.* & alij apud Suarez disp. 86. sec. 3. Nihilominus contrariam sententiam minus tutam defendit D. Thomas quodlib. 6. art. 10. ibi: * Reddere debitum, est actus iustitiae; & ideo ad hoc, quod alicui reddatur, quod ei debetur, non refert, utrum sit diuines, vel pauper. Naturalis autem ratio dictat, ut illi, qui pro populo in spiritualibus laborant, à populo stipendia sua sustentationis accipient.*

32 Decimumquartum. Promissionem mere internam factam homini matrimonij futuri, obligare ad contraheendum, tradunt Martinus de Ledesma 2. part. 4. quæst. 18. art. 1. dub. 13. Molina tom. 2. de Inst. disp. 266. & alij, quos refert Thomas Sanchez lib. 1. de Matrim. disp. 3. n. 4. dicens, esse satis probabile. Nihilominus contrariam sententiam minus tutam defendit D. Thomas 2. 2. quæst. 88. art. 1. in corpore, ibi: * Obligat homo se homini ad aliquid per modum promissionis, &c.

Sed promissio, quæ ab homine fit, homini non potest fieri, nisi per verba, vel quæcumque exteriora signa: Deo autem potest fieri promissio per solam interiore cogitationem.*

33 Decimumquintum. Probabilis sententia est, eum, qui post matrimonium bona fide contractum, incipit dubitare de obitu prioris coniugis, ex causa probabili, non posse reddere. Quia maius est periculum in reddendo (est enim incontinentiae contra castitatem, & contra prioris matrimonij iustitiam, quam in non reddendo, in quo solum est iniustitiae periculum) sic M. Petrus de Soto lect. 2. de Matrim. Altisiodorensis, Adrian. Medina, & alij, apud Sanchez de Matrim. lib. 2. disp. 41. n. 43. Et tamen contrariam minus tutam amplectitur D. Thomas in 4. dist. 38. in fine, in exposit. litteræ, ubi sic. * Si autem postea oriatur dubitatio aliqua de vita prioris viri ex aliqua causa. Si causa illa facit (tantum) probabilem dubitationem, debet reddere. * Quem sequuntur Thomistæ, & alij communiter, quos citatos laudat Sanchez supra num. 45.

34 Decimumsextum. Virginem deflorantem, facta matrimonij promissione, teneri saltem defloratae restituere, & de nuptijs prouidere, etiamsi notabiliter dignior sit, & indicia facti consensu præbuerit, docent grauissimi Doctores apud Sanchez de Matrim. lib. 1. disp. 16. n. 18. Et tamen contrariam sententiam tuetur D. Thomas in 4. dist. 28. quæst. 1. art. 2. ad 4. ubi sic: * Sufficit, si ei de nuptijs prouiderit: & ad hoc etiam non tenetur, ut quidam dicunt, si sponsus sit melioris conditionis, aut aliquod signum eidens fraudis fuerit, quia presumi probabilitate potest, quod sponsa non fuerit decepta, sed decipi se finixerit.*

35 Decimumseptimum. Peccatum esse mortale, consummare matrimonij, antequam recipientur benedictiones Ecclesiæ, affirmat D. Antoninus 3. part. tit. 1. cap. 16. in fine. Paldanus, Tabiena, & alij, apud Sanchez lib. 3. de Matrim. disp. 12. n. 2. Et tamen contrariam sententiam minus tutam defendit D. Thomas in 4. sentent. dist. 28. quæst. 1. art. 2. ad 3. ibi: * Si sponsa sponsum admittat, excusatur à peccato.*

36 Decimumoctavum. Probabilis opinio est, Prælatum non posse secum dis-

dispensare in lege ieiunij imposita à superiori, licet cum subditis possit. Quam tenent Paludan, Manuel Rodriguez, Azor, Miranda, & alij, quos refert Leander a Sacram. tom. 3. in quinque precep. Ecclesiæ, tract. 5. disp. 10. quæst. 25. Et tamen contrariam sententiam minus tutam defendit D. Thomas 2.2. quæst. 185. art. 8. in corpore, dicens: Religiosum factum Episcopum secum posse dispensare in ieiunijs ex præcepto regulæ obseruandis, modo, quo * etiam Prælati Religionum in talibus secum dispensant.*

37 Decimum nonum. In graui necessitate proximi esse obligationem elargiendi eleemosynam de necessarijs ad statum, docent valde probabiliter Sotus, Cano, Victoria, & alij, quos citatos sequitur Bañez 2.2. quæst. 32. art. 2. dub. 4. Nihilominus contrariam sententiam minus tutam sequitur D. Thomas 2.2. quæst. 32. art. 5. ad 3. Vbi, ultra euidentem, & virginentem necessitatem proximi, requirit ad obligationem granem elargiendi eleemosynam, quod quis * habeat superflua, quæ secundum statum præsentem non sunt sibi necessaria, prout probabiliter aestimari potest. * Et iterum art. 6. loquens de bonis necessarijs ad statum propriæ personæ: * De huiusmodi ergo eleemosynam dare, est bonum, & non cadit sub præcepto, sed sub consilio.*

38 Vigesimum denique exemplum sit. Grauissimi Theologi docent, quemlibet teneri extremè indigenti dare eleemosynam ex bonis simpliciter necessarijs ad conseruationem sui status, sine quibus omnino amittetur, quod esse certum, dicit Trullenech lib. 1. in Decalog. cap. 5. dub. 8. n. 5. & vt probabilius sequuntur Azor, Villalobos, Thomas Sanchez, Suarez, Vazquez, & plures apud Leandrum tom. 6. tract. 5. disp. 2. quæst. 17. Et tamen contrariam sententiam minus tutam tenet D. Thomas 2.2. quæst. 32. art. 6. ibi: * De huiusmodi enim eleemosynam dare, est bonum, & non cadit sub præcepto, sed sub consilio. Inordinatum autem esset, si aliquis tantum sibi de bonis proprijs substraheret, vt alij largiretur, quod de residuo non posset vitam transfigere conuenienter secundum proprium statum, & negotia occurrentia. Nullus enim conuenienter viuere debet.* Quæ D. Thomæ verba excludere obligationem, conuenienti extremè indigenti ex bonis

necessarijs ad decentiam status, modo superius dicto, tradit M. Prado tom. 1. Theolog. Moral. cap. 13. quæst. 3. n. 30. & plures Theologi, quos referam infra tract. 7. quæst. 8. §. 5. Quorum expositio firmatur verbis subsequentibus eiusdem Angelici præceptoris: * Quando occurrit (inquit) extrema necessitas alicuius priuatæ personæ, &c. Laudabiliter prætermitteret aliquis id, quod ad decentiam sui status pertinere videretur, vt maiori necessitatì subueniret. * Quibus præceptum excludere, discipuli exponunt, & consequenter D. Thomam minus tutam opinionem amplexatum fuisse. Quid plura? Alijs parco, ne lectoribus fastidium patriam, nam vt D. Antoninus, & M. Prado adnotarunt vbi supra, innumera exempla possent proponi, quibus demonstratur, D. Thomam non tutiores opiniones, sed sibi probabiliores, et i minus tutas, vbique amplexatum fuisse. Quid ad hæc Baronius!

39 Respondebit forsitan pro omnibus, quod produabus vbi supra; nullam, scilicet, opinionem tutiorem à D. Thoma desertam, probabilem esse: quia minus tutas, quibus adhæsit, vi argumentorum in superiorum certitudinis ordinem euexit. Cui solutioni insistens 2. p. Mund. contra Amadæum Guimenium disp. 1. sect. 1. fol. 39. cum in quandam subtilis Scotti opinionem tutiorem pro lege, contra minus tutam D. Thomæ pro libertate incidisset, respondet, ex opinione Scotti pro lege non oriri graue dubium, sed scrupulum deponendum, & contra illum operandum. * Scrupulus (inquit) es- set, si ex opinione Scotti dubitaret.* Qua vna solutione nos edocet, solas D. Thomæ sententias minus tutas licere nobis amplecti, deponendo scrupulos, quia hiantum, & non vera dubitatio, quæ ab operando retrahat, ex Scotti, aut aliorum grauium Doctorum opinione tutiori pro lege, subortri possunt. Lepidè quidem dictum! Sed quid, si Scottistæ de suis opinionibus idem dixerint? Licitum scilicet esse, Scotti opiniones contra D. Thomam, et si minus tutas amplecti, & dubium ex opinione D. Thomæ pro lege subortum, non graue, sed scrupulum tantum reputandum? Quid, si de alijs etiam opinioribus benignis alii scriptores graues, & docti idem pronuncient? Si concedas oleum, & operam perdidisti:

si neges; ostendas quæso, cur solius D. Thomæ opinione minus tutæ hoc priuilegio gaudent? Omitto inconsequentiam Baronij redarguere, cùm apertè afferat ubi supra: * Nec mille Authores sufficere, ad tutam efficiendam opinionem fauitem libertati, si vñus adsit, qui pro lege pugnet. * Ergo nec D. Thomas, nec Scotus, nec vterque simul sufficiet, si Doctor alter sit, qui reclamet. Este uidens consequitio; quia vt ait Iulius Mercurius *suprà artic. 7. fol. 87.* * Motiuum probabile contra aliquam sententiam semper causat dubium graue, & formale (scilicet præticum.) Ergo quoisque intellectus stat in tali dispositione, semper est dubius. * Semper igitur erit peccatum lethale, dissidentibus Doctoribus, opinionem Diu. Thomæ, aut Scotti libertati fauientem, et si probabiliorem amplexari. Nullus Thomista, nullus Scotista concedet.

§. IV.

Corollaria.

40 **E**X dictis euidenter deducitur, aut Omnia absurdâ superius adducta, uno haustu ab his Neothericis deuoranda, aut D. Thomam immunem prorsus, esse ab impostura obligationis eligendi tutiorem opinionem. Insuper absque ullo prorsus fundamento Baronium iactasse, apud D. Thomam, & Dominicanos dogma inconcussum esse ex præcepto eligendam tutiorem opinionem. Nam quod D. Thomæ id falso adscribatur, ostensiuni est supra: quod autem alijs Thomistis, res adeo per se nota est, vt probatione non egeat. Testes aduoco omnes viros doctos, & processum præsento ex omnibus in re morali voluminibus conflatum, in quibus ferè nulla inuenitur opinio pro libertate, quæ vnum, vel plures ex Dominicanis patrinos non veneretur. Et in terminis, non esse obligationem eligendi tutiorem opinionem, tradunt Mag. Victoria, cuius verba dedi sup. *quæst. 4. num. 18.* D. Antoninus Syluester, Albertus Magnus. Ioannes Nider. Vvñhelmus. Thomas Villar. Bañez. Candidus Medina, Gregorius Martinez. Perrus de Ledesma, Ludouicus Lopez. Marcus Serra. Ioannes Martinez de Prado. Barnabas Gallego. Acacius de Velasco. Sotus. Tapia. Texeda, & alij, quorum verba dabo infrà.

41 Et quod mirabilius Baronius ipse pluribus in locis refert, à Theologis antiquis, & recentioribus Thomistis, id ipsum fuisse traditum. Vide illum 2. p. *Manud. contra Amadæum Guimenium disp. 4. sect. 1. §. 1. fol. 345.* ubi sic scribit. * Certum est D. Antoninum illos laudas (nempè Sanctum Leonem, Albertum Magnum, & D. Thomam) & fuisse interpretatum, iuxta propriam sententiam, quæ omnino damat delectum opinio- nis minus tutæ, nili aduersam probabili- tate vincat, & eam fuisse mentem om- nium antiquorum Theologorum, & re- centiorum Thomistarum, Alvarez, Lopez, Gregorij, Ioannis Martinez, & Baptista fusæ probauimus. * En amice lector, ipso Baronio testante, non est apud Dominicanos inconcussum dogma ex præcepto eligendam tutiorem opinio- nem: potest enim minus tutæ eligi, si probabilitate vincat. Quod & ipse Baro- nius, licet sibi contrarius palinodiam de- cantans in toto suo opere, intendisse, fa- tetur *fol. 330.* dicens: * Standum conten- dimus pro lege, quamdiu maiori, aut pa- ri probabilitate pollet contra commo- dum, & libertatem. * Non ergo quam- diu minori. Igitur saltem quoties opi- niones minus tutas pro libertate, pro- babiliores quisque censeat, licet poterit eas amplecti, relictis tutioribus pro lege.

42 Inficiari nequibit Baronius, quia & minus tutas ipsem et amplectitur, quādo probabiliores putat. Hinc 1. part. *Theo logie Moralis contra Caramuelum disp. 2. sect. 4.* negat diuitibus obligationem redimendi captiuos, apud Turcas redemp- tione maximè egentes, cum tamen tu- tor sit contraria opinio pro lege chari- tatis, quam tenent Caetanus, Maior, Azor, Filliuci, Villalobos, & alij, quos sequitur Leander à Sacram. *tom. 6. tract. 5. disp. 2. quæst. 20.* Insuper 2. part. *Manud. contra Amadæum disp. 1. sect. 1. fol. 95.* re- licta tauri quadam opinione Sancti Raymundi, sui instituti grauissimi Do-CTORIS, contrariam minus tutam cum D. Antonino amplectitur, dicens: * Con- gressum vero sola voluptatis causa inter coniugatos, licet Sanctus Raymundus damnet peccati mortalis, verior tamen, & tuta D. Antonini sententia est, si nil prætermittatur, quod ad generationem conferat, veniale esse tantum pecca- tum. *

43 O Baroni! Quo iure tuas opiniones contra legem pro libertate tutas vocitare audes, cū re ipsa falsa esse possint, & a sancto Doctore, in cuius verba iurant Dominicanii, hoc dogma (ut afferis) incōcusum habeant; quod agitur cōtra legem semper esse malum, * nec excusari per hoc, quod sit secundum conscientiam, quatumque probabilitate munita? * Nolo tamen tuis opinionibus, etiā minus tutis, securitatem negare. Fateor, tutas esse, & a peccato excusare. Sed quæso, deleas, quæ tibi non constans postea scribis fol. 141. * Nos (inquis) ex D. Thom. certissima regula nullam opinionem quantumlibet probabilem censēmus tutam, si falsa sit (nemp̄e re ipsa, & contra legem) nec deficit unus, aut alter grauis Theologus, qui tecum clamet. * Deleas, etiam rogo, quod scribis fol. 375. opinionem tutiorem anteposendam probabiliori minus tutæ? * Quod nos (inquis) ex præcepto necessarium contēdimus. * Hæc enim non cohærent cum doctrina, quam verbis, & exemplis nuper nos edocuisti, dum licitam, & tutā merito concessisti electionē opinionis minus tutæ probabilioris contraria pro lege.

44 Maneat ergo Baroni in posterum stabilitum ex tua, & tui instituti Doctoriū sententia, licitum esse uti opinione minus tutâ ad gradum certitudinis non euēta, sed intra fines probabilitatis contenta, dū probabilior sit contraria tūtori pro lege. Quo euelluntur omnia fundamenta, quæ contra electionem opinionis minus tutæ, paris, vel minoris probabilitatis cōtraria pro lege consecisti; cum falsa quandoque probabiliora sint veris. Et apertissimè falsitatis coniunctur omnia ex tuis scriptis fideliter excerpta, ubi supra numer. 4. quibus obligationem adstruere tentasti, eligendi opinionem tutiorem, etiam si minus probabilem: Nullaque re ipsa falsam dissidentibus inter se Doctoribus in peccari excusationem trahi posse, quacumque probabilitate, & ignoratiā, & ne quidem milie. Authores tutam facere probabilem opinionem re ipsa legi aduersam, si unus adsit, qui pro lege pugnet, necessariumque esse ad delectum opinionum moralium, ut tūtoribus, etiā minus probabilibus adhæreamus, quod careant omnī periculo peccati. Quæ opinia modo iure quidē refractas, dum verbis supra datis, & exemplo adhibito, liberam facultatem facis eligendi opiniones minus tutas, si probabiliores sint contrariis pro lege.

45 Ex dictis evidenter constat, mala omnia fide Baronium, ut incōcusum ex D.

Thom. apud sui instituti Authores, dogma iactasse, ex præcepto eligendam tutiōrē opinionē pro lege. Nec credo, vir Religiōfus hæc protulisset, si suarū constitutio nū memor esset. Illis enim huius sāctissimi instituti professoribus iniūgitur, vt in cōsilijs præladiis ab opinionibus austriis caueat, quales, vt ex terminis patet, illæ tantū esse possunt, quæ pro lege probabiliter militat, pugnantibus alijs probabilius, aut æquè probabiliter pro libertate. Quarum constitutionum obseruantia Dominicanii Scriptores in prologo suorum operum religiosè promittunt. M. Barnabas Gallego. * In eligēdis (inquit) opinionibus, statui apud me illud, quod in Glossa prologi nostrarum constitutionum adnotatū est. Ibi igitur tex. 1. §. 3. ad illa verba: Cum ordo noster specialiter ob predicationem, & animarum salutem, &c. Sic habetur: Declaramus, quod tria sunt præcipue, quæ salutē impediunt animarum, & annumeratis duobus primis sic habetur: Tertium est nimia austertas in consilijs, & opinionibus: terrent enim homines ex hoc in tantum, vt salutem propriā negligant. Quapropter relaxanda est (quantum fieri potest) rigiditas, & austertas in consilijs, ac homines benignè tractandisunt. Haec tenus in nostris constitutionibus. Cū igitur hoc à tot, religiosissimi misq; viris nostri Ordinis declaratū, & decretum fuerit: ego illis adhærendo non rigidus, & austerus in eligendis opinionibus ero; sed benigniores, probabiles inter Thomistas, & alios Doctores amplectar. Iudicanda ergo est benignior opinio illa, quæ conscientiā soluit, quam ea, quæ cām ligat. * Hucusque Gallego. Et ante illum M. Barthol. Fumis in Armilla, eiusdem constitutionis tenax verbo, opinio, num. 5. fol. mihi 911. * Opinio, (inquit) quæ soluit, potius sequenda est, quam ea, quæ ligat. *

46 Quos sequuntur. M. Serra 2.2. tom. 2. in epist. ad Lectorem, ibi * Benigniores opiniones, aut amplector, aut earum probabilitatem non reficio, ne pluribus claudam cœlium, sed omnibus viam Domini faciliorē demonstrō. * Et M. Ioann. Marti. ez de Prado in Vniuersitate Complutensi, Primarius olim Sacrae Theologie moderator, tom. 1. quæst. Moral. in Proximio: * Cum pro neutra parte (inquit) aliquid coniunctens, quæ pars est veritas, affertur, curabo benigniores amplecti, vel earum probabilitatem indicare: cum ordo noster Prædicatorum ob animarū salutem ab initio noscatur institutus, & animarū salus impediatur, (vt notatur in Glossa consti-

tutio num) nimia austerritate in consilijs, & opinionibus. * Sistas quæsto paulisper amice lector, vt expendas quid cum his constitutionibus commune habeat Baronius? Potest ne maior esse austertas in consilijs, & opinionibus, quam strictior rem semper consulere, & ex præcepto sequendam tradere, nullamque relinquere opinionem practicè probabilem fauitem libertati, si unus sit Doctor, qui reclamet? Quid ad hæc?

QVIÆSTIO VI.

Vtrum sit obligatio eligendi tutiorem opinionem, si probabilior sit quam contraria? Et quid si pars probabilitatis?

§. PRIMVS.

Opinio affirmativa refertur.

Certissimum est, diuersum quid est se opinionem esse probabiliorem, & esse tutiorem, vt docent communiter Theologi, quos sequuntur Thom. Sanchez tom. I. Sum. lib. I. cap. 9. num. 5. & Illustris. ac Reuer. M. Tapiæ Archiepiscopus Hispanensis in Catena morali, q. 8. art. 11. §. 1. n. 1. M. Texeda tom. I. controu. Theologæ moral. lib. I. tract. 2. controu. 7. num. 3. Quia non ab eodem principio opinionum securitas, & probabilitas suborintur; probabilitas enim desumitur ex fundamētis probatiuis; securitas vero ex remotione periculi: quo fit, vt sèpè opinio minus probabilis sit magis secura, & è cōtra, opinio minus secura sit magis probabilis, v.g. opinio asserens teneri quem statim post peccatum commissum cōsideri, securior est, minus tamen probabilis. Et è contra opinio id negans probabilior est, sed minus tuta. Semel autē statuto, non esse obligationem eligendi tutiorem opinionem, vt docent communiter Theologi, quia nullibi hoc præceptum, vel naturale, vel diuinum, aut Ecclesiasticum inuenit. Quod inquirimus est, an si opinio tutior pro lege militans sit etiam probabilior, quam contraria pro libertate, sit ex necessitate præcepti preferenda?

Prima, & communis antiquorum Theologorū sententia, teste Baronio (cuius verba habes, supr. n. 41.) partem affirmatiuam tuetur, ac proinde grauitate pecaturum, qui opinionem probabilem fauitem libertati sequatur, relicta tutiori, & simul probabiliori pro lege. Ita Sylue-

ster verb. opinio, n. 1. in fine, & verb. dubium, q. 2. Cōradus de contr. lib. q. vlt. D. Anton. I. p. tit. 3. cap. 10. §. 10. reg. 4. Tabien. Paludan. Angel. Almain. Gerson. Cordub. & alij, quos refert Pater Salas I. 2. tom. I. tr. 8. disp. vni. sect. 5. n. 46. & sect. 6. n. 61. Caic tan. Armilla. Sotus, & alij quos citatos sequuntur M. Prado tom. I. tr. I. q. 3. §. 2. n. 14. & M. Arauxo in decisionibus moralibus disp. 9. de statu ciuili, assert. 3. n. 1. 19.

3 Addunt alij idem omnino dicendū licet opinio tutior probabilior non sit, sed paris probabilitatis cum contraria pro libertate. Quod adeo firmum apud Thomistas esse, iactat Baron. in opere contra Amadæum, disp. I. sect. I. fol. 48. & 49. vt nullum ex eis fuisse, qui contrariū scripserit, confidenter asserat. * Thomistæ, inquit, recentiores nunquam eo delapsi sunt, vt expressis verbis docuerint, opinionem pro libertate paris cum aduersa pro lege probabilitatis, securam esse, seu practicè probabilem, &c. Quod præter citatos quatuor, aut quinq; expressè docet Ludou. Lopez, &c. Quibus addo duos magni nominis Ioanni. Martinez de Prado, & Arauxo, quos sibi aduersari Amadæus non diffitetur, * Sic Baronius. Quæ non leui admiratione scripta legi, cum Amadæus Ioann. Martinez de Prado expressè reluctantem, eius transcriptis verbis, ibidem adduxerit, tract. de opinione probabili, proposit. I. Et M. Arauxo non meminerit. Verum vt morē ego amico gererem, vtrumq; consului, & Baronii vt de more habet in suum caput, deceptū apertissimè inveni. Igitur Arauxo in decisionib. moral. disp. 9. citata de statu ciuil. assert. 3. n. 12. fol. mihi 428. Sic scribit: * Pro huius asserti declaratione, prænotare oportet. Primò, concursum, siue conflictum duarum opinionum probabilium posse contingere dupliciter: nimirū, aut quando ambæ sunt apud sapientes, & in scholis æquè probabiles, plus minusvè: aut quando vna apud eosdem notoriè, & constat èr est magis probabilis, quam altera. Et quidem in primò euidentu (attende) non teneatur sequi magis vnam, quam aliam, cuius ratio euidentis est apud omnes Doctores, quia tunc vtraque opinio æqua lance propendet: vtraque pariter mouet, & inclinat intellectum, & vtramque proponit intellectus sub æquali probabilitate voluntati cum iudicio indifferenti, cum autem iudicium est indifferens, liberum, ac licitum est voluntati, quam libuerit sequi partem, ergo tunc quam-

libet harum opiniorum in praxi liberè, ac licet e potest amplecti voluntas,* Quid clarius?

4 Recolui etiam locum Mag. Ioann. Martinez de Prado tom. 1. quæst. mor. tract. 1. quæst. 4. §. 3. num. 12. (ab Amadeo ibidem citatum) & idem proorsus sententem inuenio. Legas quæsto: * Dico tertio inter duas opiniones æquè probabiles, licet eligere minus tutam. Sequitur ex dictis q. 3. conclus. 1. Præterea probatur, nam qui inter opiniones æquè probabiles vnam eligit in practica, habet certitudinem moralē, quod recte operatur: quia inquisita veritate quantum potuit, si in re erret, inuincibiliter ignorat, & actus est formaliter bonus. Ergo in re, quamlibet tuto sequi potest.* Et infra.* Non cadit sub præcepto, quod vitimus mala materialiter, quia homini hoc est impossibile, supposito, quod in multis habet ignorantiam inuincibilem (nimicum, quia post adhibitam diligentiam, veritatem non inuenit) ergo inter duas opiniones æquè probabiles, quamlibet etiam minus ruta amplecti potest. Et hanc conclusionem tenent Autores primæ, & secundæ sententiæ quæstionis præcedētis. Sed ex his, qui nobiscū ibi sentiunt, tenent Mag. Soto, & Nauarro. * Iam qui sint Autores illius primæ, & secundæ sententiæ, recole quæst. 3. præcedentem. Vbi sic: * Fuit, inquit, semper hæc conclusio communis, & interminis tenent S. Anton. Sotus, & communiter Thomistæ, & interpres Diu. Thomæ. * Hæc Magist. Prado (upr. Obiectio autem, quæ ex verbis Syluestri, & sancti Anton. contra superioris dicta fieri poterat, respondet ipse Mag. Prado quæst. 4. citata num. 14. * Sylvestris exponi potest de dubitate, ut patet conferendo cum his, quæ docet, verb. *opinio, quæst. 1. in fine,* & attendendo intentum illius. Manifestè etiam de dubitante ad neutrā partem determinato loquitur sanct. Anton. 3. part. titul. 14. capit. 19. §. 8. Vnde non benè pro contraria parte refertur. Ad illud, quod obijicitur de periculo, benè respondet Baptista dub. 4. conclus. 7. num. 684. Quod est periculum mali phisi, non mali moralis. Et hoc periculum potest subire homo sine ullo peccato, quia idem periculum est, cum sequitur opinionem probabilem (minus tutam) quia cum non sit infalibilis, potest in re esse falsa. * Hæc tenus Magist. Prado, Quæst.

deliter transcribere placuit, vt vel ex his mi lector, Baronij fidem agnoscas, & apertissima falsitatis coniunctum doleas.

§. II.

Contrariæ sententiæ Auctores:

5 Secunda sententia tenet, licitum esse amplecti opinionem minus tutam fauente libertati, non solum probabilem, aut æquè probabilem, sed etiam minus probabilem contraria pro lege. Ita communiter Theologi, cum Mag. Bartholomæo de Medina, cuius sententia (ait Vazquez 1. 2. disput. 62. capit. 4. num. 14.) Iam in scholis, & multo ante communis fuit. Andiamus discipulos Diu. Thomæ. Mag. Thom. Villar in Summ. controversiar. in 1. 2. Diu. Thomæ tractat poster. de conscientia, 4. part. §. 6. inquirens. * Vtrum ex duabus opinionibus, quis probabilem, probabiliori reliqua, sequi possit? * Respondet. * Partenit affirmatiuam teneo cum Medina, Lorca, Martinez, Cornejo, Montesinos, & pluribus alijs. * Et infra. * dices, esse quidem rectæ rationi conforme, tamen quia opinio probabilior est conformior, & securior; eam sequi obligamus. Contra, inquit Medina, quia nemo ad id, quod melius, & perfectius est obligatur. * Mag. Bartholomæns de Ledesma in summario, in editione Salmantina anno 1585. tract. de panitent. difficult. 14. conclus. 5. * Hæc conclusio est contra Adrianum quæst. 5. de confes. dub. 7. Vbi dicit, quod quis tenetur sequi tutionem opinionem, & contrariam etiam probabilem omittere. Sed nihilominus nostra conclusio est verissima. Et probatur tunc ex vsu vniuersali omnium; tunc quia, si est probabilis, habet pro le graues Autores, urgentes querationes. * Pro hac ipsa opinione non incongruè citari sollet M. Soto lib. 6. de iustit. quæst. 1. artic. 6. in fine. Vbi absque limitatione dicit: * Quandos sunt opiniones probabiles inter graues Doctores, utramque sequaris in tuto habes conscientiam. * Quia, ut patet, nullum constituit discrimen inter probabilem pro libertate, & probabilem pro lege. Quod expressius tradit in 4. dist. 18. quæst. 2. artic. 5. ad 5. §. Vnde ad argumentum. Dicens confessarum teneri absolute penitentem sequentem opinionem probabilem, contra propriam ipsius confessarij op-

nem probabiliorem, & tutiorem. Cuius rationem reddit: * Si quidem propter probabilitatem excusatur ille a culpa. * Sic sentit Mag. Sotus loquens de poenitente, qui vult perseverare in contractu, quem iuxta probabilem opinionem doctorum probatæ authoritatis, licitum putat, contra aliorum tamen opinionem probabiliorem, & tutiorem, ut potè pro lege pugnantem. Sentit ergo apertere opinionem probabilem fauente libertati excusare operantem à peccato, quamvis minus tuta sit quam contraria, & licet probabilitate vincatur.

6 Hac Soti autoritate oppressus Baronius illam obnubilare tentat, in opere contra Amadeum *disput. 1. sect. 1. §. 2. fol. 16.* Dicens falso pro hac parte Sotum ab Amadeo citari in 4. *dist. 18. quest. 2. artic. 5.* * Quia eo loci datum docet, licere adhaerere opinioni probabili, cum stat pro lege, &c. non quando pro commodo. * Sed quidem nil à veritate magis alienum Baronius dicere potuit. Et ut clare innotescat: En quæstionem, de qua ibi Mag. Soto. * An confessarius teneatur absoluere poenitentem, qui non secum consentit volens manere in contractu, quem contra ipsius opinionem putat non esse usurarium. * En Baroni, poenitens adhaeret opinioni pro commodo afferenti contractum non esse illicitum. Econtra vero confessarius opinionem pro lege pugnantem sibi probabiliorem amplectitur. Et tamen in hoc opinionum confictu, afferente Conrado confessarium ordinarium teneri poenitentem absoluere, secus delegatum. Respondet M. Soto nullum esse faciendum discrimen: * Sed hoc solùm, inquit, distinguendum, an opinio poenitentis sit probabilis inter Authores probatæ authoritatis, necne? Si opinio illa est probabilis, tunc Sacerdos, siue ordinarius, siue delegatus tenetur eum absoluere. * Subiectas infra id c. se verum: * Quamvis Sacerdos existimet opinionem esse falsam, siquidem propter probabilitatem excusatur ille à peccato. * Est ergo indubitate Mag. Soto sentire opinionem probabilem pro commodo, seu libertate excusare à peccato, quamvis contraria pro lege, non solùm tutior, sed & probabilior sit: ac proinde poenitentem, qui innixus opinioni probabili pro commodo nolit a contractu desistere, ab-

soluendum esse. Cui apertissimè opponitur Vincentius Baronius, ibi supra, dum censet opinionem probabilem pro libertate non excusare a peccato. Quod non solùm est contra Mag. Soto ubi supra, & in alijs locis, vbi plures sententias minus securas amplectitur, sed contra communem sui instituti Auditorum sententiam, ut ex referendis magis constabit.

7 Eandem sequitur Mag. Acacius de Velasco Episcopus Oriolensis *tom. 2. verb. Opinion probable. resolution. 316. num. 7. ibi.* * Digo lo primero. La mas comun, y recibida opinion de los Doctores es, ser licito, y seguro en conciencia, seguir la opinion probable, aunque sea dexando la mas probable. La primera parte se prueba, porque en siendo opinion probable, es conforme a razon, &c. La segunda parte se prueba, porque no ay obligacion de hacer siempre lo mejor, &c. A demas, que sino fuera cosa licita, y segura el seguir la opinion probable, dexando la mas probable, y mas segura, sin duda que pecarian los Doctores, y Maestros, que enseñan opiniones probables por la parte menos segura; porque daban ocasion para pecar a los que vian dellas. Y es muy ageno de equidad, y de razon, condenar en esta parte a tantos varones doctos, y pios, que enseñaron opiniones probables, dexando las mas probables, y seguras. Pruebase tambien, porque venios, que los Sumos Pontifices, en las cosas de la Iglesia, que no estan determinadas, y definidas, sino debaxo de opinion de Doctores, siguen sus opiniones probables, y no siempre las mas probables, y mas seguras, &c. Y aunque parece, que Cayetano niega esta opinion, quando dice, *in summa, verbo. Opinio.* * In operandis, nisi tutiorem partem eligendo, non licet opinionem cuiusque sumere. * Pero en realidad de verdad (attende Baroni) no habla Cayetano en este lugar de opinion probable, sino de qualquiera opinion, aunque no sea probable, lo qual es manifiesto, &c. De Sylvestro dizen tambien a gunos, que tuuo la opinion contraria; pero se engañaron. * Sic Illustrissim. Pat. Mag. Acacius, addens numer. 10. in fine, plures, & graues Doctores pro hac sententia militare, pro qua in margine citatos refert Magist. Bañez 2. 2. question. 10. art.

*art. 1. Mag. Candidum disq. 3. art. 20. dub.
1. M. Medinam 1. 2. quæst. 19. art. 6. M. Ledesma in sum. tom. 2. tr. 8. cap. 22. & alios, quos sequuntur M. Ioann. Nider vbi supr. part. 3. cap. 11. §. 3. Vbi inquit hanc sententiam * patere ex antiquis satis tam Theologis, quam iuris peritis, & auctoritatibus modernorum Theologorum famosorum, * & M. Baptista, apud M. Prado tom. 1. cap. 1. de conscientia, q. 4. num. 10. vt constat ex fundamentis, quibus nascitur, quæ, vt notat ipse M. Prado, non tantum probant licere eligere minus tutam probabilem, sed quacumque probabilem.*

8 Idem prorsus docet Mag. Barnabas Gallego, ex eodem instituto, in tractat. de conscientia, edito Matriti anno 1648. vbi de conscientia probabili, dub. 1. ibi: * Inquirimus in praefenti, utrum sit licitum relictæ opinione probabiliori, & magis tuta sequi opinionem probabilem, & minus tutam? In hac igitur re est prima sententia, quæ dicit non esse licitum, &c. Secunda sententia, quæ est longè probabiliior, mihi magis placet; (& pro nostra resolutione habenda est) docet licitum esse sequi in præxi opinionem minus probabilem, & minus tutam, dummodo sit practicè probabilis, relictæ probabiliori, & tutioni, &c. Hæc igitur secunda sententia cùm minor est inter Thomistas. Eā docent Bartholomæus de Medina 1. 2. q. 19. art. 6. dubio ante penultim. Dominicus Bannez 2. 2. quæst. 10. art. 1. corollario penultimo. Petrus de Ledesma in summa, tom. 2. tract. 8. cap. 22. diff. 2. circa undecimam conclusionem. Gregorius Martinez 1. 2. quæst. 19. art. 6. dub. 6. Didacus Alvarez 1. 2. quæst. 19. disput. 80. Ludouicus Lopez 1. part. instruct. cap. 120. & 287. Vincentius Candidus tom. 1. disq. 3. art. 20. Petrus de Lorca 1. 2. tract. 1. disp. 39. memb. 2. Ludouicus Montesinos 1. 2. disp. 29. quæst. 5. §. 3. Petrus Cornejo tom. 1. tract. 8. disp. 3. dub. 6. Petrus de Aragō. 2. 2. quæst. 63. art. 4. dubio penultimo. Et ibi Michael Salón controuers. 2. conc. 4. Ioannes Malderis Episcopus 1. 2. quæst. 19. artic. 5. disp. 6. 8. Marcus Serra 1. 2. quæst. 19. art. 6. dub. 4. Quietiam conatur explicare Caetanum, & Sylvestrum primam sententiam non docuisse. Hanc sententiam comuniorem inter Thomistas sequuntur alij plures Authores. His sunt Suarez, Valentia, Vazquez, Azor. Thomas Sanchez, Ioannes Sanchez, Diana, Salas, Nicolaus Vandellus, Petrus de Nauarra, Layman,

Sayro, Granade, Filiucius, Bassanus, Nauarrus, Becanus, Leisius, Henriquez, Reginaldus, Ludouicus de la Cruz, Basilius Ponce, Villalobos, Ludouicus de Torres, Ioannes de Lugo, Sanctarellus, Nicolaus Garcia, Barbolla, Portel, Machado, Tannerus, Castro Palao, Francisc. de Lugo, & alij. * Hactenus Mag. Barnabas Gallego vbi suprà, singulis suis citatis locis, quæ breuitatis causa omitto.

9 His adde alios ex eodem ordine viros celeberrimos. Illustrissimum P. Mag. Petrum de Tapia Archiepiscopum Hispanensem in doctissima sua *Catena Morali*, lib. 1. quæst. 8. artic. 12. Vbi ait. * Opinio etiam minus probabilis, dum tamen sic probabilis practicè, potest eligi tuta conscientia, relictæ probabilitati, & tutioni ita Medina, Bannez, Ledesma, & alij plures. * Et Mag. Franciscum Lopez de Texeda tom. 1. controv. Theologie Moralis, lib. 1. tract. 2. controv. 7. numer. 9. ibi: * Quando utraque pars est secura, & tuta, vt contigit, quando utraque pars est probabilis, bene potest sequi opinionem probabilis; probabiliori, & securiori omissa; cum tuta, & secura sit: alias enim probabilis non esset. * Quod iterum firmat controv. 9. dicens. * Opinio probabilis quocumque malitia periculum, quod fortassis in ipsa te reperitur, aufert, & tollit. * Iden sentiunt alij, quos refert Mag. Ioannes Martinez de Prado vbi supr. cap. 1. quæst. 3. §. 2. Qui licet hanc opinionem non sequatur, inquit tamen esse communissimam. Et non parum fauet, §. 3. dum asserit sèpè in præxi licere sequi opinionem minus probabilem, nee reperiisse Authores, qui hanc conclusionem expressè negent. * Probatur, inquit, ratione Caetani, quia sèpissimè sufficienti adhibita diligentia, latet non solum homines plebeios, sed etiam homines doctos, quæ sit opinio probabiliior: Et sèpè falsa quo ad rem ipsam, quoad nos sunt probabiliora veris. * Sic Prado. Quem cum latere non posse, opinionem quam viri docti probabilior censem, minus probabilem alij Doctoribus videri, & econtra: Et Ignorare nequeat, indoctis aliud non esse fundamentum ad iudicium maioris probabilitatis opinionis ferendum, quam Doctorum pluralitatem, quos numero, & qualitatis pondere metiri, est moraliter impossibile, videtur ma-

nifestum, tām docto, quām indocto sufficere ad securitatem conscientiæ, quamcumque maluerint eligere opinionem, ex his quæ inter Doctores probatæ auctoritatis probabiles habentur. Siquidem quacumque electa, semper verificatur, probabiliorē sibi, vel alijs Doctoribus eligere. Quemlibet autem posse operari iuxta aliorum opinionem, propria relicta, commune est apud Theologos.

10 En Baroni, quot, quantique Doctores ex familia Dominicana propugnant, & expressis verbis doceant, opinionem pro libertate, non solūm paris, sed etiam minoris, cum aduersa pro lege, probabilitatis, securam esse, & practicè probabilem. En quot quantiquè tuum illud inconcussum dogma aperte concutiant.

§. III.

Autoris iudicium.

11 CVM Doctoribus secundæ sententiæ pronuntio, licitum esse, opinionem minus tutam, minusque probabilem eligere, relicta tutiori, & probabiliori. Communem hanc sententiam, nullū ex fundamentis cōtrariae deserere cogit. Immo cum communis antiquorum Theologorum, & Thomistarum teneat, licitum esse, opinionem probabiliorē, etiā minus tutam eligere, eorum vestigijs insīstens, hanc ego amplector, quia probabiliorē iudico. Quod proinde, qui senserint, tutā conscientia, iuxta communem Theologorum sensum, amplecti poterunt, & à peccati periculo imminentes erunt.

12 Quod autem à principijs extrinsecis nostra hęc sententia probabilior sit, nemo in dubium vertere potest, vt ex numero, & qualitate Doctorum, quos pro ea congregati, euidenter euincitur. Quibus adde Fr. Franciscum Bone spei Ordinis F. Beatæ Mariæ Virginis de Monte Carmelo in *Apologemate retorto contra Caramuelum pro doctrina Domini Prosperi Facanani ad caput.* * Ne innitaris, * dub. 7.n. 287. & 298. Fr. Patricium Sporer ex Ordine Minorum in *Tyrcinio Theologia Moral.* cap. 3. a 7. tert. 8. §. 2. n. 42. & alios ex varijs familijs Autores, quos recenset Vincentius Barinus in *opere contra Amaleum disp.* I. sect. 1. §. 5. fol. 49. nempè Ludouicum Beja, Lezana, Vrbanum Petrum à Sancto Iosepho, Maletum, Pelbatum, Hauceum, Caspensem, Gesualdum, Leandrum à Sacram. Hie ronymum Garcia, Auersam, Pasqualigū,

Marcum Vidal, Spinulam, Merulā, Guarzinum, & Ianuarium: & esse communem Doctorum omnes fatentur. Et docet nouissime Illust. D.D. Alphonsus de Monte negro Episcopus Quitensis, in *Itenerario aureo para P arochos de Indios lib. 1. tr. 4. sect. 2 o. vbi* ait. * Nuestra conclusion es cierta, y muy comun, tiendenla muchissimos Autores, que ab extrinseco la hazen mas probable, y tambien lo es ab intrinseco. * Ergo hoc uno fundamento ductus vnuquisq; poterit opinionem minus tutam, minusque probabilem circa honestatem operationis, dissidētibus Doctoribus eligere. For mo sic argumentum, licitum est iuxta communem Doctorum consensum, opinionem probabiliorē pro libertate, etiā minus tutam eligere, sed quando Doctores dissident, probabilior opinio asserit, licitam esse, quam malueris, partis electionem, ergo.

13 Confirmatur, quia nullum argumentum contra reflexam hanc demonstrationem fieri potest, quod aequè non militet contra Doctores directè afferentes, non esse obligationem eligendi tutiorē opinionem, si contraria pro libertate probabilior sit: aequè enim in uno, ac in altero casu exponitur operans periculo faciendi contra legem: aliud autem non est in amplectenda cōmuni opinione de licito delectu minus tutæ, minusque probabilis, relicta tutiori probabilior: ergo sicut in primo casu periculum solidum est mali phili, non moralis, & ideo opinio probabilior de honestate actus elicendi excusat operatē a malitia formalī, & à peccato, ita similiter excusat probabilior opinio reflexa de licita electione minus tutæ, minusque probabilis, relicta tutiori.

14 Secundò probatur, quia iudicium de honestate actus elicendi nequit à principijs intrinsecis probabilius esse omnibus operantibus, sed his tantum, qui in re morali non parum versati, opinionē fundamenta excuserint, & rationibus vndiq; perpenſis, maturo consilio partem præferrēdam discreuerint: rarissimi autem sunt, qui hoc iudicium formare possint; ergo viros tantum doctissimos in re morali lex illa eligendi probabiliorē opinionem ligare poterit, & hi tantum licet nequivibunt pœnitentes in confessionario fauorabili opinione iuuare, & consulentes benigna opinione reficeret; sed tenebuntur,

iuxta quam, ipsi probabiliorem censem, consiliū præbere, aut si de maiore probabilitate dubitent, differre, vñq; ad sufficientē adhibitam diligentiam. Quo quidem one re, alijs confessarij & Theologi minus docti, quibus id moraliter, præ inopia doctrinæ, vel librorum, impossibile sit, non grauabuntur, sed dum primum pœnitentem, aut quemuis alium consulentem audierint, absque mora poterunt illi respondere, & opinione aliena pro libertate consolari, quam ab alijs Doctoribus, alijs etiam reclamantibus, probabiliorem censi nouerint. Nec ipsis maiorem diligentiam adhuc bere incumbet, ad probabiliortatem opinionis indagandam: quia neque à p. incipijs intrinsecis, cum eorum vim non penetrant, neque ab extrinsecis, cum hæc ex Auctorum numero, & qualitate pendeat, quos ad lacentem appèdere nemo potest: immo & quandoque pauci pluribus præualere debeant. Vnde quæcunque opinio pro libertate ab Auctoribus probatae auctoraris defensata, iure poterit ab indoctis probabiliors, aut saltem eque probabilis iudicari, quia minor probabilitas eis constare non potest. Iam, si hæc ita se habeant: Væ Doctoribus, quos strictissima hæc obligatio solum tenebit! Felices indocti, qui quam maluerint viā arripuerint, ad salutis terminum peruenient. Quis non videat, hæc irrationabilia esse? Ideò huic opinioni nō assentior, de qua merito M. Bartholomæus de Medina 1. 2. quæst. 19. art. 6. quæst. 6. dixit: * Hæc sententia cruciat animos timoratos, * & P. Thomas Sanchez lib. 1. Sum. cap. 9. num. 14. * Intolerabile onus, & multis scrupulis expositum eset, si opiniones probabilitates inuestigare tenemur. * Maximè cum non raro, quæ magis apparent vera falsa sint, vt dixit Aristoteles, vnde Caietanus 2. 2. q. 100. art. 7. in fine. * Contingit aliquando magis apparere, percipi, satisfacere, & mouere, argumenta falsa, quæ solutiones eorum. * Quis ergo inter opiniones probabiliorrem discerneret?

15 Tertiò probatur, quia in dubio melior est conditio possidentis: Quæ regula non solum in materia iustitiae, sed in alijs etiam locum habet; ita vt ratione possessionis libertatis, licitum sit praticè deponere dubium speculativum, & contra illud operari, vt docent grauissimi Theologi, quos citat, & sequitur Tho-

mas Sanchez lib. 1. de Matrim. disp. 9. & lib. 2. disp. 41. num. 32. Suarez, Henriquez, Ioannes Santius, Villalobos, Santarcellus, & alijs penes ipsos, quos citatos sequitur Diana 4. part. tract. 3. resol. 2. & cum Soto, Sylvestro, M. Baptista, M. Gallego, & alijs triginta, apud illum, defendit M. Prado tom. 1. quæst. 9. §. 1. n. 3. §. 2. n. 10. Et merito: nam vt lepidè scripsit Caramuel in Apologem epist. 2. n. 83. fol. 36. * Plus inter se differunt moneta aureæ, quæ uno grano præponderant, quam opiniones plus, & minus probabiles: illas autenī nemo nudis oculis, nemo mente distinguit, libella illatum differentiam percipimus, qua mens humana, nisi cœlitus adiuta, caret, vt probabilitates examinet. * Vnde hæc est iam communis & vera. Fundamentum est: primo, quia vt pluribus probat M. Prado vbi supra à n. 8. perfectè verificatur, quod voluntas possidet suam libertatem, ac proinde sicut in foro externo, cognita obligation dubia, nemo ad illam cogitur, ita neque in interno. Cui facit regul. 11. de Reg. Iuris in 6. Vbi dicitur: Cum sunt paria iura obscura, reo fauendum est potius, quæ actori: Posse for autem (inquit Prado) semper est reus, quia ipse non postulat, sed ab ipso postulat actor: ergo dum non sit certa obligatio, fauendum est possessioni libertatis. Secundò, quia tota ratio, quare id valeat in materia iustitiae, non est ex aliquo peculiari talis materiæ, sed ex communi ratione dubijs inuincibilis, quod semper excusat, in quantum, scilicet, inuincibiliter ignoratur malitia retinendi reni alienam, & obligatio eam restituendi, quæ tamen ignorantia eadem est, etiam in materia aliarum virtutum, sed opiniones contrariae circa honestatem actus verè generant dubium, vel proprium negativum, nempe suspensionem actus, quando intellectus neutri parti assensiū præstat, vel positivum, vt quando vni determinatè assentitur cum formidine maiori, vel minori veritatis partis contrariae, (vt eruditè probat Dominus Faenanus in cap. Ne innitaris, n. 142.) ergo in dubio præcepti (quod semper manet speculativum, dum non fertur iudicium moraliter certum,) licetè quis poterit practicè deponere dubium, & operari ratione possessionis suæ libertatis, quæ per præceptum dubiuni superueniens spoliari non debet, sicut nec bona fide

fide possidens, in materia iustitiae re posse fissa priuandus propter dubium suborum, quod sit aliena. Nam dum id certo non constet, praeualet possessio cum iudicio probabili, quod sit propria. Ergo dum certo moraliter non constet de malitia actus, & aliund sit iudicium probabile de eius honestate, operari licebit ratione possessionis libertatis.

16 Quapropter Sanchez lib. 2. de matrimon. disp. 41. num. 36. ex Henriquez, & alijs ait: quoties dubium est, an impossibile sit praeceptum naturale, diuinum, vel humanum, de aliqua re, eo non obligatur dubitans.* Quia donec constet de praecepto, possidet voluntatis libertas.* Quod tenet etiam Suarez tom. 5. in 3. part. disp. 40. sect. 5. num. 15. Sà verb. dubium n. 2. Et plures alijs quia ante hoc dubium bona fide possidebatur libertas; & dubius superveniens, quod solita diligentia vincit nequit, non tollit bonam fidem, vt probant Couarr. Regula professor. 2. part. §. 7. n. 4. & Sarmiento 2. select. cap. 10. num. 5. cum alijs, quos referunt. Quo principio ab obligatione voti excusant dubitantem de emissione, Mag. Sotus lib. 7. de iust. quest. 3. art. 2. locum. 2. Medina lib. 1. sum. cap. 14. §. 7. Ludouicus Lopez 1. part. instruct. cap. 45. §. dubitans de voto, & plures alijs. Ergo ni inconsequenter loquantur, dubitantem etiam de existentia praecepti, excusare debent ab obligatione.

17 Vrgentius premo ex M. Soto in 4. dist. 27. quest. 1. art. 3. §. inò vero. Vbi probat, coniugem dubitantem de valore matrimonij posse, post adhibitam diligentiam, debitum petere, ratione possessionis suæ libertatis.* Quod si arguas (inquit) illa facit contra dubium, ergo peccat. Respondetur ad antecedens, dubium esse duplex, scilicet speculatiuum, & practicum. Et quidem agere contra dubium speculatiuum non est peccatum, sed age- re contra practicum. Dubitat autem illa speculatiuè, an ille sit suus, sed non inde sequitur, quod dubitet, reddendum esse debitum, aut petendum, quod est dubium practicum, inò per possessionem sit certa, quod utrumque potest.* Ergo licet speculatiuè quis dubiter, propter Doctorum dissidium, sit necne praeceptum prohibens aliquam operationem, non sequitur, quod practice dubitet licere sibi operari, quia per possessionem suæ libertatis sit certus, quod potest. Vnde pro hac fen-

tentia stare debent omnes, qui cum Soto sentiunt, M. Martinus de Ledesma, & M. Ludoutus Lopez, & alij, quorum sententiam probabilem iudicant M. Victoria, Cano, Peña, Gallo, Bariez, Henriquez, Manuel Rodriguez, & alij apud Sanchez lib. 2. de Matrim. disp. 41. Qui disp. 4. n. 2. & 4. rectè admonet, possessionem præualere contra dubium, non solum quando negatiuum est, nempe suspensiuum actus, sed etiam quando posituum, scilicet, quando habet assensum opinatiuum utriusque partis, quo censeat, esse probabile, matrimonium esse validum, & esse probabile, validum non esse, quæ cum contradictione non sint, rectè compatiuntur in eodem intellectu. Inò idem dicendum putat, licet probabilius iudicet, matrimonium esse inualidum, quod prædicterat disp. 42. num. 8. & sequitur cum Petro, & Martin de Ledesma, & cum Ioanne Sanchez, & Villalobos, Verricelli tom. 1. qq. mor. tract. 2. qu. est. 2. 5. num. 3.

18 Non me latet Baronium 1. p. contra Caramuel, disp. 2. sect. 5. art. 3. fol. 317. & 324. totis fixibus contendere, & intrepidè affirmare, regulam illam iuris: in dubio melior est conditio possidentis, apud iuris civilis Authores, & Sacrorum Canonum interpres, valere tantum in foro indiciali, non autem in foro conscientiae. Verum vt clarè costet, quād falso, & sine fundamento id scriplerit: Illi oppono eiusdem instituti Authorem virum doctissimum M. Ioannem Martinez de Prado contrarium assertentem ex communi Doctorum tom. 1. quest. moral. cap. 1. quest. 9. num. 3. vbi sic. * Dico tamen primo, etiam in foro conscientiae in dubijs melior est conditio possidentis. Ita expresse Soto in 4. dist. 27. quest. 1. art. 3. §. ad huiusmodi, & relect. de secreto, me. nb. 3. qu. est. 2. §. & quamvis. Syluester verb. prescriptio, 1. qu. est. 3. & Authores communiter: viginti quinque refert, & latè sequitur M. Baptista, disput. 209. dub. 4. conclus. 1. & triginta Doctores refert, & sequitur Gallego de conscientia dubia, dub. 79.* Hæc Prado, quæ Baroniū obmutescere compellent.

19 Quarto aliter probatur, quia opiniones contrariae, etiamsi inæqualis probabilitatis, verè generant dubium de honestate actus, sit ne contractus licitus, nec ne? Ut tradit Aristoteles 1. Topicor. cap. 9. in princip.* Sunt autem (inquit) problemata, de quibus contrarij sunt syllogis.

ni: dubitationem enim habent, vtrum sic se habeant, an non eo quod devtris que sunt rationes suasibiles. * Et rem dubiam aestinari, secundum ius Canonicum, quando vtrinque sunt opiniones probabiles, pluribus iuris capitibus probat Dominicus Facnanus vir sane doctissimus in cap. Ne innitaris, num. 148. & 149. Sed dubium, quod facta diligentia vincere non potest, ignorantiam inuincibilem constituit; ergo qui post sufficientem diligentiam ad inquirendam veritatem de existentia praecetti naturalis, vel diuini, vel humani, dubius adhuc manet, nequit in operando delinquere, quia ignorantiam inuincibilem excusare a peccato, fide sanctum est. Quod autem eam generet eiusmodi dubium, si post factam diligentiam vincere non possit; constat ex D. Thoma 2. sentent. dist. 22. quæst. 2. art. 2. Vbi ait: * Si talis sit ignorantia, cui nullo modo admisceatur ratio culpe, ex eo, quod ignorantia est, sic excusat in toto, sicut ignorantia inuincibilis, & ignorantia particularis, adhibita tamen debita diligentia. * Quem sequitur M. Syluester verb. Ignorantia, quæsto 4. ibi: * Si sit ignorantia talis, quæ sit in uoluntaria, &c. omnino à peccato excusat ex D. Thoma 1. 2. quæst. 77. art. 3. * In uoluntariam autem ex D. Thoma dicit esse, quæ studio insuperabilis est: * Nulla (inquit) ignorantia inuincibilis, id est, studio insuperabilis, est peccatum, quia non est voluntaria, nec imputatur ad negligentiam, si quis nesciat, quod scire non potest. * Sic etiam M. Prado tom. 1. Theol. Moral. cap. 2. q. 12. §. 2. n. 5. ibi: * Probat S. Thomas 1. 2. q. 76. art. 2. quia ignorantia inuincibilis dicitur; quia studio superari non potest, &c. D. Thom. sequuntur Sylvester, & omnes Thomistæ. * Et proximus ad nostram conclusionem tom. de Penit. q. 3. de contrit. dub. 3. num. 23. cum M. Petro de Soto. * Probabile, inquit, iudicium cum bona fide, & diligentia debita, faciunt ignorantiam facti, vel iuris, vel utriusque, esse inuincibilem. * Quibus consentit M. Hyacinthus Donatus ex eodem Ordine Prædicatorum in Addit. ad practicam tom. 4. tract. 7. quæst. 70. Vbi ignorantiam inuincibilem appellat, si * cum præcesserit cogitatio de re opinibili, & adhibita fuerit omnis diligentia ad inquirendam veritatem, non fuit inuenta. * Sic ille ex Thoma Sanchez lib. 2. de Matrim. disp. 41. n. 46. cum pluribus ex hoc prin-

cipio defendantibus, coniugem post matrimonium bona fide contractum dubitantem de eius valore, post adhibitam diligentiam, veritate non assequuta, debitum petere. * Quia inuincibilis (inquit Sanchez) ignorantia est, quæ sufficiente adhibita diligentia, vinci non potest. * Quod tenet apud illum alij Doctores: & expressè M. Sotus lib. 4. de Iust. quæst. 5. art. ultimo ad finem, & in 4. dist. 27. quæst. 1. art. 3. vers. Imò vero, & dist. 37. quæst. unica, art. 5. ad finem, vers. Dum vero conjugatus. Vbi rationem reddit, quia post adhibitam diligentiam ad indagandam veritatem: * Iam est in bona fide: nam tunc vanum est, habere positivè assensum virum illum non esse suum. * Ergo similiter, qui post adhibitam diligentiam de existentia praecetti, de illo dubitat, in bona etiam erit fide possessionis suæ libertatis, & vanum illi erit, habere assensum circa existentiam praecetti prohibentis, sed liberè, & licite, quem fortè habuerit, deponere poterit, & opposito adhæcere. Et ita in terminis tradit nouissimè ex Ordine Minorum Fr. Patricius Spörer in Tyrocinio Theolog. Moral. cap. 4. num. 72. * Lex (inquit) inuincibiliter ignorata, & non sufficienter proposita, & intimata, non obligat, secundum omnes, atqui idem est de lege, post sufficientem inquisitionem dubitare, ac eam ignorare: Ergo in dubio iuris non est obligatio ad tutiorem partem. * Sic ille. Quod pluribus probat Valdellus in Theolog. Moral. lib. 4. disp. 8. n. 7. & 8. & disp. 9. n. 1. Cum Suarez de censuris disp. 40. sect. 5. num. 15. Henriquez lib. 8. de Eucharist. cap. 48. n. 3. & Sanchez lib. 1. in Decalog. cap. 10. n. 32. 20 Ex hoc capite, sequentes opinionem probabilem excusant à peccato M. Bartholomæus de Ledesma in Sum. tract. de Paxnit. vbi de Confess. dific. 4. §. Tertia conclusio. ibi: * Aliquando propter ignorantiam inuincibilem, quam quis habet, sequi potest opinionem, quæ tamen, re vera, est contra ius naturale, & diuinum: nam quandocunque sunt duas opiniones contradictorie de eodem, alteram veram, alteram falsam esse oportet: quia tunc non liquido constat, qui eiusmodi opinionem sequitur, excusat proprie ignorantiani illam. * Et M. Prado t. m. 2. Theolog. Moral. cap. 33. in appendice contra Caramuellem, §. 3. n. 22. ait, probabilitem extrinsecam deseruire posse; * ve ope.

operantes, & errantes inuincibiliter excusentur a peccato. * Et *tom. 1. cap. 1. quæst. 4. §. 3. n. 12.* excusat à peccato amplectentem opinionem minus tutam & quæ probabili contrarie: * Nam in piaëstica (inquit) habet certitudinem moralém , quod rectè operetur , quia quæsita veritate quantum potuit, si in re erit, inuincibiliter ignorat. * Et sequenti etiam minus probabilem ex eodem principio eximit M. Martin. de Ledesma in *2.4. quæst. 8. art. 4. fol. 68. in editione Conimbricensi anno 1560.* Vbi sic: * Ideo dico priùs , quod probabile est , sed parum , quod solum circumstantia mutantes sp̄ciem sunt confitenda , quia hoc communiter dicunt Theologi, vt S. Thomas, Bonaventura, & alij : & ideo, vel hoc est verum, vel qui hanc sequuntur opinionem, excusat ignorantia inuincibili. * Sic ille (quem miror opinionem D. Thoma parum probabilem dixisse.) Quibus consensit M. Arauxo in *Decisib⁹ Moral. tract. de statu Ciuiili, disput. 9. assert. 3. n. 16. & assert. 4. n. 22.* Vbi ex Sylvestro ex hoc capite excusat sequentem opinionem probabiliorem minus tutam. * Quia operatur (inquit) & procedit bona fide, hoc est, iuxta prudentem meliorem aestimationem; ac proinde ignorantiam inuincibilem , & iustam patitur, per quam ab omni culpa excusat. * Idem autem contingit operanti ex opinione probabili , quia ignorantiam inuincibilem non constituit maior probabilitas, sed dubium, quod post adhibitam diligentiam, veritate non assequita, remanet. Et ita fatetur ipsemet Arauxo *suprà assert. 3. n. 16.* dicens: * Per accidens, & ratione ignorantiae inuincibilis, & iuste, posset excusari à peccato sequens opinionem minus probabilem, relicta probabiliori, vt benè Sylvester. *

21 Obiicit Baronius *1. v. contra Cararam. disp. 2. scilicet 1. art. 3. §. 2. fol. 155.* ignorantiam inuincibilem tolli, aut resoluti in ignorantiam vincibilem , ratione dubij, vel opinionis probabili: pro lege, vt colligitur ex Patulo ad Rom. *cap. 1.* Vbi inexcusabiles pronunciat antiquos Philosophos, quod cum Deum cognouissent ex creaturis , vt Deum minimè coluerint: Philosophi autem cognitionem tantum probabilem de unitate Dei, & de eius existentia habuerunt. Respondeo, falsum supponere Baronium: habue-

runt enim , aut evidentem, aut mortaliter certani notitiam Dei , ita vt prudenter de eius existentia dubitare non possent. Quid satis exp̄cit Paulus , in. quiens; * Inuisibilla enim ipsius à creatura mundi, per ea, quæ facta sunt, intellecta, conspicuntur: sempiterna quoque eius virtus, & diuinitas, ita vt sunt inexcusabiles , quia cum cognouissent Deum, non sicut Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt. * Quæ ponderans Sanctus Bernardus serm. 31. in *Cantic⁹* : sic inquit: * Cuni autem de eo, quem non videt, cetera vides, sc̄is indubitanter existere, quem oportet inquirere, vt inquirenti non fraudet gratia, ignorantem negligenter non excusat. Verum hoc videnti genus commune. In promptu enim est iuxta Apostolum , omni videnti ratione inuisibilia Dei per ea , quæ facta sunt intellecta conspicere. * Ideoque nullam nationem ita rudem, & hebetem fuisse; vt laboret ignorantia inuincibili vnius Dei , crudite probat D. Solorçanus *tom. 1. de Iure Indiar. lib. 2. cap. 13. a. num. 70.* Vbi plures Auctores congerit.

22 Rogabis: quanta esse debet diligentia ad veritatem comparandam adhibenda, per quam inuincibilis redditur ignorantia? Difficultatem hanc attigit P. Thomas Sanchez *lib. 1. Sum. cap. 16. n. 36.* & cum Vazquez, & alijs arbitrio boni viri relinquendum dicit. Sed quidem, si Doctores dissidentes probatae auctoritatis sint, idque vir doctus agnoscat, vel indoctus à peritiore Theologo, vel Parochio intelligat, sufficiens hæc diligentia censeri debet: quia dubium, ex dissidio Doctorum, vincere, impossibile moraliter iudicare: & ad diligentiam frustra adhibendam nemo tenetur; vt benè in alio simili tradit ipse Thomas Sanchez *lib. 2. de Matrim. disp. 41. n. 1. 47.* Vnde Fr. Franciscus Bonæ Spei in *Apologeticæ retorto contra Caramualem*, hanc fortè diligentiam cuilibet adhibere possibile censens, concludit, quemlibet posse suam ignorantiam inuincibilem efficeret: * Talem (inquit) ignorantiam esse in humana facultate positam, nemo est, qui dubitet. * Sic *dub. 7. n. 300.* Ad cuius probationem vtitur verbis Domini Fagnani ex *n. 212. negantis:* * Esse suprà humanam facultatem habere moralēm certitudinem de omnibus eligibilibus: * Quod Bonæ Spei sic intelligit: non esse

suprà humanam facultatem , veritatē inquirere , qua non reperta , certitudinem quisque habet , posse licet , quam maluerit partem eligere : nam vt recte ait M. Victoria in Relect. de Indis Insulanis n. 33 . * Ad ignorantiam inuincibilem satis est , quod fecerit humanam diligentiam ad sciendum . * Hæc autem satis adhibetur , dum veritatem sciri non posse , ex Doctorum dissidio aperte constat . Quod videtur sentire P. Salas tom. 1. in 1. 2. q. 6. tr. 3. disp. 4. sec. 1. n. 8 . Et tradit aperte Verricelli tv. 1. qq. mor. tr. 8. q. 57 n. 11 . * Certum inquit , est , quod ignorantia iuris , in quo sunt opiniones hinc inde , excusat etiam iurisperitum à dolo , culpa , & poena : quia opiniones Doctorum faciunt rem dubiam , & tantum quis est in culpa , quando articulus est indubitatus . Alexander conf. 19. nu. 11. vers. Non enim debet vol. 7 . * Nec dubium speculatum , quod diuersitas opinionum generat , potest obstar , ut ex dicendis magis constabit , dum de iudicio pratico certo , ratione possessorum libertatis , & ignorantiae inuincibilis efformando , infra egerimus .

§. IV.

Obiectio prima ex doctrina D. Thomæ deprompta , contra delectum opinionis pro libertate .

23 **P**rimam , & in hac materia principaliorem desumunt aduersarij ex celebri loco D. Thomæ quodlib. 8. art. 13 . Vbi hæc scribit : * Illud , quod agitur contra legem , semper est malum , nec excusat per hoc , quod est secundum conscientiam , &c. Dicendum ergo est , quod quando sunt duas opiniones contrariae de eodem , oportet esse alteram veram , & alteram falsam . Aut ergo ille , qui facit contra opinionem Magistrorum , ut potè habendo plures præbendas , facit contra veram opinionem , & sic , cum faciat contra legem Dei , non excusat à peccato , quamvis non faciat contra conscientiam . * Hæc D. Thomas quæ si vera , vt sonant , vñ operantibus ex opinione probabiliori , imò & moraliter certa , ni securiorem semper eligant , in qua nec periculum mali physici possit esse . Exponendus ergo est ; nam , vt ipse ait in fine articuli , * si ex contrarijs opinionibus in nullam dubitationem inducitur , non committit se discrimini , nec pec-

cat . * Et tamen evidenter inveni est , contingere posse , quod licet non dubitet ; faciat , re ipsa , contra veram opinionem , & sic contra legem Dei . Ergo itare potest , quod faciat contra legem Dei , & tamen excusat à peccato ; nempe beneficio opinionis probabilis , quæ licet minus tutta dubium practicum excludat . Explicati ergo debet D. Thomas de conscientia erronea dubia , aut ignorantia vincibili laborante , quando , conscientiam non excusat , dixit . Et sic se explicat Angelicus præceptor quodlib. 3. art. 10. dicens : * In his , quæ pertinent ad fidem , & bonos mores , si sequatur opinionem erroneam alicuius Magistri , ignorantia non excusat . * Quando autem id contingat , exprimit infra his verbis : * Qui ergo assentit opinioni alicuius Magistri contra manifestum scripturæ testimoniū , siue contra id , quod publicè tenetur secundum Ecclesiæ auctoritatem , non potest ab erroris vitio excusari . * Quid clarius ? Ergo si hæc non concurrant , vel assentienti opinioni alicuius Magistri non occurrant ; nec sit illi ratio vlla dubitandi studio , aut diligentia superabilis , excusabitur à vitio erroris . Vnde M. Bartholomæus Fumus in Armilla verb. Opinio , num. 1 . * Si non apparet (inquit) opiniones esse contra bonos mores , neque contra determinationem Ecclesiæ , neque contra sacram Scripturam , & sequitur aliquis tales opiniones credens benefacere , & sine pertinacia , non peccat , etiamsi tales opiniones essent falsæ , imò hæreticæ , sed non manifeste . Vnde nunc multa sunt hæretica condemnata , quæ ante a sine peccato poterant teneri secundum D. Thomam 1. part. quæst. 32. artic. 6. quia manifestus error non erat . * Hæc M. Fumus . Quibus D. Thomæ loca optimè conciliantur .

24 Et sic exponunt D. Thomani Thomistæ antiqui , & recentiores , vt videat licet apud Sylvestrum verb. Opinio , quæst. 1 . Vbi sic : * In spectantibus ad fidem , aut mores S. Thomas dicit , quod tales non excusat in his , quæ sunt manifeste , & clarè determinata alicubi . Quo etiam modo (attende) secundum Archiepiscopum intelligitur , cum dicit , quod in opinionibus , faciens contra verum , licet non contra conscientiam , non excusat à peccato : puta habendo plures præbendas : quia facit contra legem Dei . Alias (inquit) contradiceret sibi in eodem libro ,

bro, quod non est credendum. Et est verū, quia in talibus non excusat ignorantia. Panormitanas verò (qui afferit, excusari à peccato, qui sequitur opinionem aliquius Doctoris, licet postea appareat, esse falsam) loquitur in obscuris, & est verum. * Hæc Sylvester cum D. Antonino, quos sequuntur Magister Ioannes Nider in *consolatorio timoratæ conscientiæ part. 3. cap. 11.* Vbi adductis verbis D. Thomæ ex *Quodlib. 8. art. 13.* Quando sunt due opiniones contrarie, de *odem, &c.* sic ait: * Hæc verba D. Thomæ non possunt intelligi, nisi de illis, vbi manifestè patet ex Scriptura, vel Ecclesiæ determinatione, quod sit contra legem Dei, & non de illis intelligit, vbi illud non apparet, sicut se ipsum declarare videtur *quodlib. 3. art. 10.* Alias enim sibi contradiceret in eodem libro, quod non est credendum. Ex quibus sequi videtur, quod non oportet semper tutiorem opinionem eligere de necessitate salutis, sed sufficit tutam eligere. * Et infra §. *Tertio patet in fine.* * Idem item Vilhel. in materia de decimis, recitans duas opiniones, dicit: quod illa prima opinio, scilicet, quod antiquas decimas sine peccato in feudis retinere possunt laici, & quod ad hæredes transcant, benignior est, & ideo magis amplectenda. Item reperi in libris Veteribus Ordinis nostri Prædicatorum responsa plura, quæ data esse videntur à Domino Alberto, quæ idem sonant, &c. (Et *cap. 13. §. Quarto patet.*) Concludendum est ex prædictis omnibus, quod probabilis certitudo sufficit in Moralibus, vt non exponat se quis periculo. * Haec tenus M. Ioannes Nider. Quibus, & mentem D. Thomæ exponit, & ab obligatione eligendi tutiorem opinionem excusat. Ergo secundum D. Thomam, quod agitur secundum conscientiam probabilem peccatum non est, quamvis alias, re ipsa, contra legem Dei sit. Nec aliud periculum incurrit, qui ex opinione probabili operatur, ac qui ex probabiliori, aut sibi moraliter certa, minus tamen tuta: nam, vt constat ex superius dictis, cum veritatem, dissidentibus Doctoribus, adquirere non possit, ignorantiam eius inuincibilem habet. Quam excusare à peccato, etiam si iuris naturalis, vel diuinis sit, est per se notum, & constat ex D. Thoma *Quodlib. 8. art. 15.* Vbi ait: * Error autem conscientiæ quandoque habet vim ab-

soluendi, seu excusandi, quando, scilicet procedit ex ignorantia eius; quod quis scire non potest, vel scire non tenetur.* Et infra. * Quando vero error conscientiæ non habet vim absoluendi, est, quando scilicet ipse error peccatum est, vt cum procedit ex ignorantia eius, quod quis scire tenetur, & potest.* Hæc ibi, & in 2. *sentent. dist. 22. quest. 2. art. 2. in corpor. §.* His ergo visis, & de veritate, *quest. 17. artic. 3.* & 4. Cùm ergo, dissidentibus Doctoribus error conscientiæ procedat ex ignorantia eius, quod quis scire non potest: planè sequitur, hunc errorem excusare à peccato: procedit enim ex ignorantia inuincibili, *id est, studio insuperabili*, vt explicat Sylvester verb. *ignorantia, quest. 4.* Et ex D. Thom. & communi Thomistarum tradit *Prado num. 19. citatus.* Dicere autem, dari non posse ignorantiam inuincibilem contra ius naturale, vel positivum, quod scire nostra referat, quandiu dissident inter se Doctores, omni prorsus caret fundamento; quia Doctorum dissidium solum ingerit dubium speculatum de honestate actus, quod non tollit certitudinem iudicij practici, quod est regula immediata operationis. Iudicium autem moraliter certum, circa licitum hic & nunc, inuoluit ignorantiam inuincibilem malitiæ in operando. Sicut in opinione Domini Fagnani, & Baronij, opinio, seu iudicium moraliter certum speculatum de honestate actus, seu de prohibitionis defectu, ignorantiam legis inuincibilem continet, quæ forsitan datur: à cuius transgreſione ignorantia illa excusamur.

25 Genuinam D. Thomæ expositionem, quam ex mente discipulorum celebri loco ex *Quodliber. 8. art. 13.* nuper exhibui, acriter reiectam inuenies a Vincen-
tio Baronio, 2. part. *Manudict. contra Ama-
daum Guimenium, disput. 1. sect. 1. art. 2. §. 1.
fol. 12. & 13.* Vbi D. Thomæ locum falsatum, & præter eius mentem explicatum expostulat, sic inquiens; * Cum mens D. Thomæ lex sit eius scholæ: & totius familiæ Dominicanæ, superiore disputatione demonstratum est, sanctum Doctorem adeò tenacem esse opinionis a lege stantis, vt aduersam, si falsa sit, (nempe re ipsa, & coram Deo) negat, quantcumque probabilitate polleat, à peccato excusare, &c. Locum D. Thomæ ex *Quodlib. 8. art. 13.* refert *A madens tract. de opinion. proba-*
bis.

bili, numer. 6. &c. Hic fidem Guime-
ni appello: locum Diui Thomæ tacito
exemplo, quod habet ab ignorantia
rerum facti, omnino corrupti.* Et in-
frâ: * Hoc pro comperto, & confessio
apud omnes ponit (nempè D. Thomas)
ad culpam non imputari quamcumque
ignorantiam, maximè rerum facti, quæ
infinite sunt, sed earum tantum, quas te-
scire referat, & possis, quales sunt iu-
ris naturalis omnes. * Hinc in Ama-
dæum immisericorditer lectores conci-
tat.* Ex vno (inquit) crimine disce om-
nia eruditè lector. An putas, Amadæus
bona fide, & sincerè quidquam factu-
rum, cum adeò illustrem Diu. Thomæ
locum, qui sit omnium controværsia-
rum basis, & regula falsarit? Hactenus
in Amadæum Baronius, cuius fidem, iu-
re, non iniuria, appellare possemus, Di-
ui Thomæ locum ex *Quodlibet. 8. art. 13.*
semel, & iterum recolui, & nullum in
eo adducit sanctus Doctor exemplum ab
ignorantia rerum facti. Omnes, qui le-
gerint, in testes aduoco. Addo, neque ad
rem, quam ibi pertractat, exemplum fa-
cere, quia quæstio est de varietate opinio-
num circa legem: *Vtrum qui habet plures
præbendas peccet?* Quapropter extra rem
omnino erat exemplum ab ignorantia
rerum facti, quod proinde nec D. Tho-
mas adduxit, nec Amadæus tacuit. In
quo ergo corrupti? In quo falsauit? Quor-
um igitur tot inanum verborum stre-
pitus, tot iniuriarum, & calumniarum
colluies.

26 Sed Baronium excusatione non
defraudo; forsitan amanuensis incuria
lapsus iste in concinnatum eius opus
irrepsit, sicut & alij passim, in quos in-
cidit, imponendo Amadæo opiniones;
omnes, quas ab alijs traditas refert. Im-
mo & quandoque Authores, quos non
adducit: ut videre licet in syllabo lo-
corum, quæ in fronte sui libelli ab Ama-
dæo corrupta, & falsata falsissimè obtru-
dit, dicens: * *Pag. 37.* Antoninus truncatus,
& præter eius mentem explicatus. Si-
cuit Albertus Magnus: *Pag. 38.* Siluester: *Pag.
40.* Aluarez Truncatus: *Pagin. 43.* Nuño
extra mentem citatus. *Pagin. 44.* & 45. Ilde-
phonsus Truncatus: *Pagin. 47.* Martinez
præter eius mentem explicatus. *Pag. 48.*
Paulus de Blanchis extra Thesis citatus,
& ibidem Ludouicus Lopez truncatus.*

Hæc de probabilitate opinionum loca
ab Amadæo falsata, & truncata iactat
Baronius, & ab illius corruptelis vindicanda
promittit, quem ego, vt ab hoc one
re leuarem, ea consulete opus non ha-
bui; dolui vero apud illum, in fronte li-
bri contra Amadæum, scripta inuenisse,
quia ex vno criminis omnia didici. Non
aduertit homo, vt debuisse, à pagina 21.
sui operis usque ad quinquagesimam, non
contra Amadæum Guimenium disputa-
re, sed contra Stephanum de Camps, in
quæstione facti instituta in suis in Ianse-
nium libris, ubi cum pro se adduxisset D.
Antoninum, Albertum Magnum, Syl-
uestrum, Aluarez, Nuño, Ildephonsum,
Martinez, Paulum de Blanchis, & Ludo-
uicum Lopez, omnes mala fide a Patre de
Camps inductos Baronius ipse contendit.
Sit esto: Quid inde contra Amadæum?
Sed forsitan ad horrorem lectori incutien-
dum, tot falsarum citationum cumulo,
præfatos Doctores Baronius congesit,
quasi nil faceret, citationes falsas ei im-
posuisse, ni Authores etiam impone-
ret. Hinc velleni Baronij fidem lecto-
res agnoscant, & ad alia, quæ contra
Amadæum obiicit, obseruent. In por-
tu enim impegiisse, infelix præsiguum
est.

27 Locum alium Dia. Thomæ, re-
fert Amadæus ex *Quodlibet. 3. art. 15.* (&
nos adduximus ubi supra) in quo Ange-
licus Doctor errorem conscientia pro-
cedentem ex ignorantia eius, quod quis
scire non potest, dicit excusare à pecca-
to: secus si ex ignorantia eius, quod quis
scire tenetur, & potest. Quæ doctrina est
verisimilia, & pluribus in locis ab Angeli-
co Doctore tradita. In hoc ergo articulo
decimoquinto, in exemplum ignorantie
excusantis (quæm iniuncibilem vocat ali-
bi) adducit ignorantiam rerum facti, quia
notior est, & passim obvia: Ut * si quis (in-
quit) intendens accedere ad uxorem suam
& alia ei supponeretur, eo nesciente.* In
exemplum autem ignorantiae vincibilis,
non excusantis à peccato, (quia & ipsa
propter negligentiam peccatum est) ad-
uocat ignorantiam rerum iuris natura-
lis sub lethali prohibentis fornicatione.
* Mortaliter (inquit) peccarer, licet cre-
deret fornicationem simplicem esse pec-
catum veniale.* Est enim clarè, & expre-
sè alicubi determinatum, esse mortale.

& secundum Ecclesiae consuetudinem fidibus sufficienter propositum. Non tamen propterea negat Angelicus Doctor, de apicibus iuris naturalis, immo & de fornicatione aliquando; dari etiam posse ignorantiam inuincibilem, excusantem peccato, ut constat ex his, quae habet 1.2. quest. 100. art. 11. Vbi tria distinguens præceptorum moralium genera, tertio loco ait: * Quædam verò sunt, quorum ratio non est adeò cuilibet manifesta; sed solum sapientibus, & ipsa sunt præcepta moralia superaddita decalogo, tradita à Deo populo per Moysen, & Aaron. * In quorum exemplum adducit fornicationem, & viuram. Et quod mirabilius, ipsum Baronius 2. part. Manud. disput. 4. sect. 1. fol. 342. & sequentib. Totus est in probando contra Vendrochium. * Dari posse ignorantiam inuincibilem in remotissimas iuris naturalis fimbrias, quales à decalogo sepositas, scriptura de usuris tradit. * Quod iterum contra eundem premit fol. 394. & sequentib. Et inferius, fol. 407. §. 5. ignorantiam inuincibilem malitiæ fornicationis possibilem esse, ex Diu. Thoma, & Mercoro contra Vendrochium acriter propugnat. Quod defendunt plures alij Theologi, quos sequuntur Lora 1. 2. tom. 2. disput. 30. de Peccatis, memb. 2. Vazquez 1. 2. disput. 122. Sotus de instit. libr. 5. quest. 1. artic. 5. in fine, Suarez, Coninch, Sanchez, & alij, quibus subscribit Cardin. de Lugo tom. defide, disput. 19. sect. 1. num. 2. & Mag. Arauxo 1. 2. quest. 76. artic. 4. dub. 5. Vbi sic ait: * Alia denique sunt iuris naturalis, quæ mediatae, & cum aliqua difficultate ex primis principijs deducuntur, cuiusmodi sunt mendacium, propter liberandum innocentem, simplex congressus cum scorno, soluta mercede, & de his potest apud homines etiam Christianos, saltem indoctos, esse probabilem, & inuincibilem ignorantiam, &c. Etiam potest dari ignorantia probabilis, & inuincibilis iuris diuini scripti, & positivi, quantum ad necessaria ad salutem, ne dum interfideles, sed etiam inter fideles. Hæc conclusio est expressa Diu. Thoma 2. 2. quest. 110. artic. 2. & 3. part. quest. 69. artic. 4. ad secundum. * Hæc Arauxo vbi supra & iterum quest. 64. disput. 2. sect. 3. diffic. 1. vbi plures citat. Quos cum Mag. Soto, Medina, Alvarez, Gregorio Martinez, &

alijs sequitur M. Prado 10. n. 1. quest. moral. cap. 2. quest. 19. §. 6.

48 In prædicto ergo Diu. Thomæ loco, articulo decimo quinto, nuper citato, prætermisit A madæus in suo pro Iesuitis opusc. omisi & ego, consulto exempla, quibus Angelicus Doctor doctrinam vniuersalē circa ignorantiam vincibilem, & inuincibilem tradidit, dicens: hæc excusa re à peccato, securus illam; quia alia est eius, quod quis scire potest, & tenetur; alia eius, quod scire non potest. Quæcum tam rerum iuris, quam facti, iuxta Diu. Thomam, eiusque discipulos, nec Baronio ipso, (licet sibi contrario) excepto, contingere possit; ideo tam ad res facti, quam iuris, doctrina eius generalis, in hoc articulo decimo quinto, & alijs locis tradita ab omnibus Theologis extēditur. Si enim ignorantia inuincibilis sit, fide sanctum est, à peccato excusare, siue facti sit, siue iuris; idque intendit Diu. Thomas, ut certum statuere, sicut & ignorantiam vincibilem tam facti, quam iuris, vim excusandi non habere, licet claritatis gratia in exemplum inuincibilis; ignorantiam rerum facti; & in exemplum vincibilis, ignorantiam rerum iuris adduxerit. Quorum meminisse, nisi ad implendam paginam necessarium non putauit Amadæus, contentus habere principium hoc inconcussum ex Diu. Thoma, & omnium doctrina: quamcumq; ignorantiam eius, quod quis scire non potest, seu ignorantiam inculpatam excusare à peccato. Hanc autem interuenire in concursu opinionum contrariarum probabilitum, siue facti, siue iuris, est verissima sententia. Et huic principio maximè innititur communis Theologorum concedens delictum opinionis minus tutæ, minusque probabilis. Vt ex supra dictis satis conatur.

§. V.

Secunda obiectione de conscientia dubia.

29 **N** II apud Theologis magis sanitum, quam mortaliter delinquere operantem rem grauter prohibitam, cum conscientia dubia. Hanc igitur resultare, ex confictu contrariarum opinionum probabilitum circa honestatem actus, totis viribus, contendit Diu. Prosperus Fagnanus in capit, ne

ne ininitaris, quem sequitur Vincentius Baronius in sua manuductione, 1. & 2. part. contra Illustriss. Caramuel. & Amadeum Guimenium, ex quo principio ad tutoren semper opinionem eligendam hi recentiores nos conantur adstringere. Igitur conscientiam dubiam ex contrariis opinionibus pullulare probant ex D. Thom. Quodlibet. 8. articul. 13. supra citato, ubi de Clerico habente certitudinem, quod sibi licet plures habere præbendas, Sic scribit. * Si tamen in quandam dubitationem inducitur ex contrariete opinionum, si manente tali dubietate, plures præbendas habet, periculo se committit, & proculdubio peccat, ut potè magis amans beneficium temporale, quam propriam salutem. * Ex quibus concludi videtur, dubium, quod ex contrariete opinionum procedit, practicum esse, & conscientiam dubiam constitueret: alias non esset, cur manente tali dubietate, nequiret operatio licita euadere. Sic discurrevit Iulius Mercurius in Basætius Moral. Theologie, 2. part. artic. 2. 1. fol. 161. Vbi ex verbis Diu. Thom. nonnulla valde notanda deducit. Primum, certitudinem speculatiuam de honestate actus stare posse cum dubietate graui, & practica de eodem obiecto, ex diuerso medio. Secundum: ex contrariete opinionum probabilitum, quarum altera pro lege, altera pro libertate pugnet, non posse non oriri dubium practicum efficiens illicitam electionem opinionis minus tutæ, et si probabilioris pro libertate: atque adeò operantem cum dubio circa honestatem actus, quod ex huiusmodi contrariete opinionum nascitur, operari ex conscientia dubia, & proculdubio peccare. Vnde concludit. * Caveant ergo Thomistæ, & obseruent, dubium ex diuersitate opinionum, secundum Sanct. Thom. esse dubium practicum, quia qui operatur cum tali dubio peccat, dum committit se periculo. * Hæc Iulius Mercurius. Cui consentit Vincentius Baronius 1. part. Manuduct. disput. 2. sect. 6. fol. 383. dicens, neminem excusari à peccato contra legem, ex hoc, quod operetur secundum conscientiam, id est, secundum dictamen probabile, & opinatiuum. * Quandiu enim (inquit) dissident opiniones Doctorum de re, licita ne sit, aut con-

tra legem, nunquam potest quis esse certò conscius, se nil mali agere, quia ex dissidio Doctorum suboritur aliqua suspicio, & formido erroris. * Ac proinde cum conscientia dubia operabitur.

30 Cæterum quidquid sit de compatibilitate dubij practici cum certitudine de veritate obiecti, quod non leuem difficultatem alibi examinandum ingerit. Quod ex conflietu duarum opinionum, de quibus supra, non oriasur necessario dubium practicum, tradit expressè Diu. Thom. ibidem. * Aut ex contrariis (inquit) opinionibus in nullam dubitationem inducitur, & sic non se committit discrimini, & non peccat. * Secundo quod cum dubietate speculativa orta ex contrariete opinionum recte compatiatur certitudo practica, qua licita euadat operatio; est communis omnium antiquorum Theologorum, & recentiorum Thomistarum sententia, quos referam infra, & §. 6. Immo & ipsius Iulij Mercurii, ubi supra afferentis dubietatem speculatiuam posse stare cum certitudine practica; non ergo necessaria illatione deducitur conscientia dubia, ex conflietu contrariarum opinionum; dubitatio enim ex illo procedens speculatiua est, non practica.

31 Dices: dubium practicum necessario subsequi ad speculatum. Respondeo, verum esse dubitante speculatiuè rem aliquam esse licitam, debe re per se loquendo dubitare etiam practicè, vt bene cum Thoma Sanchez Bresero, Francisco de Lugo, & alijs, tradit Pater Bardi de conscientia, disceptat. 5. capit. 2. numer 3. Quia ex dubio speculatiuo per se loquendo, oritur practicum, nisi circumstantia aliqua, vel motiuum superaddatur ob quæ à iudicio speculatiuo discordare possimus, censes iudicio alio mortaliter certo posse contra dubium speculatum operari, vt in re praesenti propter rationes, & motiuum supra expressa nobis contingit. Quamuis enim ex solo voluntatis imperio ne queat deponi dubium practicum, quod ex dubio speculatiuo per se oritur, sed necessariò debeat esse causa aliqua rationabilis; talem vero existimamus, ex communis Doctorum, duo illa principia

vniuersalia suprà stabilita : aliud quod in dubio melior est conditio possidentis: aliud , quod ignorantia , quæ facta sufficienti diligentia vinci non potest,& equa valet ignorantiae inuincibili. Quibus politis, prudenter,& absque errore iudicat homo sibi licitum , & honestum esse operari. Quod iudicium immediate directum operationis est certum , & evidens, vt benè ait Lessius de iust. lib. 1. de prudent. dub. 1.

32 Sensus ergo genuinus loci Diu. Thomæ est , eum , qui ex contrarietate opinionum in dubitationem practicam inducitur , (vel quia suspendit omnino assensum , neutri parti contradictionis illum præbens , vel quia censens eis probabile peccare , & probabile etiam non peccare , non deposito primo iudicio , vt potest , in actum prodit , absque alio iudicio certo superaddito) periculo se committere , & proculdubio peccare , quia operari absque illo assensu certo , de honestate actus , est illum velle , siue bonum , siue malum , & operari censendo probabilius peccatum committi , etsi probabilius etiam oppositum iudicetur , & equa ualeat dicere : siue peccatum sit , siue non abstinere nolo ab operando. Imprudenter ergo , & temerè hoc iudicio operabitur , vt sol idè probat D. Fagnanus in capit. ne innitaris , num. 98. Secus vero dicendum , si cum dubietate illa ex contrarietate opinionum suborta , coniungatur iudicium aliud , certum practicum , circa licitum hic & nunc , ultimo applicans voluntatem ad operandum , quo intellectus certo moraliter iudicet non peccare , vt contingit subdito obedienti præcepto superioris , persecutante dubio de honestate rei præceptæ : vt dubianti de iustitia belli. Iuxta illud Augu stini libr. 22. contra Faustum , cap. 75. * Iustus si forte , etiam sub rege homine sacrilego militet , rectè potest eo iubente , bellare , si quod sibi iubetur , vel non esse contra Dei præceptum certum est , vel an sit certum non est. * Sic exponunt D. Tom. communiter discipuli Mag. Bartholomæus de Ledesma tract. de Pœnitent. ubi de confess. diffic. 14. * Stante (inquit) dubio speculatio de alicuius sententiae veritate , poterit nihilominus sic dubitans in practica , non tantum illa vti , verum etiam certus esse , quod illam sequendo benè fa-

ciat. * Mag. Ioannes Martinez de Prado tom. 1. qq. Theolog. Moral. capit. 1. quest. 4. §. 3. numer. 12. ** Inter duas opiniones & quæ probabiles , licet eligere minus tu tam ; nam qui vnam eligit , habet certitudinem moralem , quod rectè operatur. * Et iterum quest. 8. num. 4. Certum est , quod dubium speculatum , de rectitudine operis non tollit , quod in praxi licet absque dubio operemur , ut patet in illo , qui sequitur opinionem probabilem. * Illustriss. ac Reuerendiss. Mag. Didacus Aluarez , Archiepiscop. Tracensis in 1. 2. quest. 19 artic. 6. disput. 89. numer. 3. ad 4. * Respondetur sufficere , quod homo se applicet ad operandum , per cognitionem certam practicè , quæ habetur per opinionem practicè probabilem , nec est necessarium sequi regulam certissimam. * Quapropter Mag. Arauxo in decisionibus Moral. de statu civili , disp. 3. n. 16. assert. 9. 16. affert , non obstare illam regulam iuris incertum est dimittendum , & certum tenendum , ex capit. sequis de Pœnitent. * Quia iste (inquit) est sibi certus moraliter , cum in moralibus sufficiat certitudo ex probabilibus orta , secundum Philosop hum libr. 1. Ethicor. * Quibus facit Mag. Ioannes Nider ubi suprà , capit. 13. §. Quartò pater , ubi ait : * Quod probabilis certitudo sufficit in moralibus , vt non exponat se quis periculo. * Nec obstat regula alia iuris in dubijs tutior pars est eligenda : quia vt ait Mag. Arauxo disput. 9. citata , assert. 1. numer. 9. * Non est in dubio , qui probabilibus rationibus flectitur ad vnam partem potius , quam ad alteram. * Quod tenet etiam Sylvest er verbo , confessio secundo , quest. 2. Mag. Sotus in 4. dist. 27. quest. 1. artic. 3. & alij communiter ex Nauarro in Man. capit. 27. numer. 284. Vbi ait regulam illam iuris procedere tantum in propriè dubio , quale non est cum sufficiente authoritate , aut ratione , altera pars creditur. Quam expositionem dicit Mag. Prado capit. 1. quest. 4. numer. 5. esse Sylvestri verb. opinio , quest. 1. in fine. * Et iam communem omnium. * Quos sequitur Vetricelli tom. 1. quest. Mor. tract. 2. quest. 10. num. 5.

33 Ut omittam regulam hanc , nec in dubio proprio , & stricto , nempe quando intellectus hæret , nulli parti assensum

S. VI.

De ultimo iudicio ad licitè operandum
requisito.

præbens, locum habere extra casus determinatos in iure, ut capit. ad *Audientiam* capit. significasti 2. de homicidio, & capit. innenis, de sponsalibus. Atque adeo in alijs non esse de præcepto, sed de consilio: Sic Diu. Antoninus, Syluester, Nauarro, Henriquez, Malderus, Moura, Villalobos, Mag. Candidus, Mag. Baptista, & alijs apud Magistrum Prado ubi supra, capit. 1. quæst. 8. num. 9. & apud Bardi de conscientia, cap. 3. discept. 5. num. 2. &c. 3.

34. Explicationem aliam nostris principijs valde congruentem, tradit M. Baptista disp. 209. dub. 3. notab. 5. numer. 1081. cuius meminit M. Prado ubi sup. nempe regulam illam iuris, in dubio tutor pars est eligenda, non habere locum, quando restringit possessio. Cuius rationem reddit.* Quia regula illa 65. de regul. iur. in 6. In paridelicto, vel causa potior est conditio possidentis, vniuersalior est. Vnde possidens non tenetur sequi tutiorem partem.* Ergo cum dissidentibus Doctoribus circa honestatem actus, & prohibitionem legis, voluntas suam libertatē possideat, non tenetur tutoirem sequi partem. Sed instat Baronius 1. part. *Manuduct. contra Carismulem*, disp. 2. sect. 5. fol. 327. eodem momento, quo rationis compos., & dolicapax est homo, ligatur lege diuina priore quocumque actu, aut peccato, & forte datur lex, de qua dubitat, illum adstringens, & Deus scit re ipsa ligatum: Ergo dubia, & forte nulla est possessio. Respondeo libertatis possessionem ad operationes legē non prohibitas certissimam esse, qua per legem dubiam nemo spoliatur; nec Deus sic, hominem lege non sufficienter proposita ligari, sed potius oppositum: taliter autem se habet lex, siue naturalis, siue diuina, siue humana, de qua dissidium est inter Doctores probos, & doctos, an cibliget. Addit Fr. Franciscus Bonæ spei, in lib. cuius titulus *Noctua Belgica*, dub. 8. num. 246. fol. 84. * In casu dubiæ possessionis standum pro libertate, quia in dubijs quod minimum est, sequimur, odiisque sunt restrin- genda, & fauores ampliandi. Quo funditus euertitur fundamentum

Baronijs.

35. **A**n verò iudicium moraliter certum necessariò requiratur ad honestatem actus eliciendi, an sufficiat iudicium practicum probabile quo quis licitum iudicet, et si cum formidine partis contrariae, hunc contractum hic & nūc celebrare? Non conueniunt Doctores. Notinulli hoc sufficere existimant. Ita M. Petrus de Ledesma de matrimon. quæst. 45. art. 1. in fine, quem sequitur Illustris. Archiepiscopus Hispalensis Petrus de Tapia in *Catena Morali*, lib. 1. quæst. 8. art. 12. ubi ait: ad recte operandum solum requiri, quod quis retineat dictamen.* Sibi lice re eligere quam maluerit opinionem, quā uis hoc iudicium non sit sine formidine.* Quod tradit etiam Antonius Perez certamine 10. scholastic. cap. 2. dicens: Sufficere iudicium opinatiuum cum formidine, sine ullo iudicio certo, vt homo recte operetur: * alias (inquit) nullus esset scriptulorum finis, nec terminus.* Et cum Ger- sone, Pasqualigo, Baldello, & alijs tenet Verricelli tom. 1. quæst. tract. 2. quæst. 11. à nu. 2. & plures alijs. Et sic exponit D. Thomam *Quodlib. 8. art. 13.* M. Medina 1. 2. q. 19. art. 6. conclus. 1. dicens: Solum contendere eum, qui propter varietatem opinio- num dubitat de probabilitate sive opinio- nis, non posse illam sequi: secus qui de probabilitate non dubitat, licet cum for- midine assentiat obiecto. Videatur Vazquez 1. 2. disp. 62. cap. 5. & 9. & Salas 1. 2. tom. 1. tract. 8. disp. unica, sect. 4. & sect. 16. num. 144. Vbi cum pluribus tradit suffi- cere, quod probabiliter quis iudicet, opi- nionem esse probabilem, & quod opini- onem probabilem liceat sequi.

36. Verum contraria sententia asserens, necessarium esse ad recte operandum iudicium practicum moraliter certum, est omnino tenenda. Hanc partem solidè probant omnia fundamenta, quæ conge- rit Dominus Fagnanus in cap. ne innitans. num. 98. Cuius verba refert, & sententiam, laudato auctore, sequitur Fr. Franciscus Bonæ spei in *Apologemate retorto*, dub. 7. num. 180. fol. 180. & resol. 9. n. 283. fol. 199 & fol. 207. à n. 263. Et ante illos Caietan. tom. 1. opuscul. tractat. 31. respons. 3. dub. 7. Arriaga in 1. 2. disput. 13. sect. 2. subsect. 2.

Granado in 1.2. *controuer.* 2. *tract.* 12. *disp.*
 3. *seft.* 34. Bard de *conscient.* *discept.* 1. *cap.* 9.
num. 5. Lessius de *iust.* *lib.* 1. *cap.* 1. *dub.* 1. *nu.*
 5. M. Prado, *vbi sup.* *cap.* 1. *quest.* 3. *§.* 1. *num.*
 5. P. Lessius *lib.* 1. *de iust.* *dub.* 1. & P. Suarez
 in 1.2. *disp.* 12. *seft.* 3. *nu.* 2. Vbi sic ait. * Di-
 cendum primò, vt voluntas sit recta, ne-
 cessarium esse, vt sequatur iudicium con-
 scienciarum practicè certum de honestate ob-
 jecti, & actionis: ita Doctores omnes, Diu.
 Thom. Caietan. Adrianus, Nauarr. Cor-
 duba. Ratio omnium est illud Ecclesiast.
 13. *Qui amat periculum, peribit in illo.* Ergo,
 vt homo moraliter rectè operetur, oportet
 excludere omne dubium, & periculum
 malitia: hoc autem non fit, nisi iudicio
 certo, saltem praktico. * Hæc Suarez, à
 quo non dissentire Doctores, qui pro con-
 traria sententia referuntur, assentit Oui-
 do 1.2. *tract.* 5. *de conscient.* *controuer.* 1. *pu-*
ctio 2. *num.* 11. illosque benè exponit Bar-
 di *de conscient.* *discept.* 1. *cap.* 9. *num.* 7. Nimi-
 rum, non requirere ad honestè operandu-
 dum iudicium moraliter certum specula-
 tiuum circa honestatem obiectiuam re-
 rum. Quod verùm esse, omnes Theolo-
 gi conueniunt, si vnum excipias Domi-
 num Prosperum Fagnanum, cuius fun-
 damenta eo tendunt, vt probent, necessa-
 riū esse iudicium moraliter certum de
 honestate actus secundum se, excludens
 probabilem opinionem partis contra-
 riæ.

37 Sed quidem, vt benè Ioannes Mar-
 tinez de Prado ex communi Doctorum
 assentit *cap.* 1. *de conscient.* *quest.* 3. *§.* 1. *num.*
 6. Duplex cognitione dirigit actum: alia re-
 mota circa honestatem actus secundūse,
 cui cum formidine assentitur intellectus:
 alia proxima de actu hic, & nunc in his
 circumstantijs iuxta regulas prudentiæ
 exercendo. Hæc practica simpliciter est;
 illa verò speculativa; quia quasi specula-
 tiuo modo procedit, & est remota actus
 regula non excludens formidinem par-
 tis oppositæ. Dominus vero Fagnanus
 cognitionem hanc speculatiuam de ho-
 nestate actus, totis viribus contendit, de-
 bere esse moraliter certam, vt vel sic usum
 opinionum, etiam probabiliorum, fauori-
 um libertati prorsus exterminet. Sed fru-
 stra: quia stante formidine de bonitate
 actus secundum se, potest ex alijs motiuis,
 et si probabilibus tantum, iudicium mora-
 liter certum efformari, excludens pericu-
 lum peccandi. Hic est scopus, quem

omnia eius argumenta, & conglomeratae
 authoritates respiciunt, quæ si alij Theo-
 logi attingant, cum probabili opinione
 formidolosa de honestate actus, non erit
 cur ad cognitionem speculatiuam mora-
 liter certain adstringantur. Quod autem
 iudicium practicum certum moraliter
 rectè cohæreat cum iudicio speculatiuo
 assentiēti cum formidine honestati actus
 secundum se, tradit etiam Caietanus *tom.*
1. opusc. *tract.* 17. *responsonum*, *respon.* 13.
 Vbi ait: Formidinem ex parte intellectus
 modo speculatiuo ortam ex contraria
 opinione pro parte tertiari, non tollere,
 quod quis credat absque formidine par-
 tis oppositæ, quod sibi liceat operari, hic
 & nunc, non obstante formidine de ope-
 rista parte in uniuersum considerata. Insu-
 per quod iudicium practicum moraliter
 certum procedere possit ex principijs
 probabilibus, constat ex ipso Fagnano,
sup. num. 99. Vbi sic ait: * Si rationes pro-
 babilis sint plures, & tanti ponderis, atque
 momenti, vt illis intellectus sine illa for-
 midine acquiescat, & iudicet, rem ita se
 habere, hæc est moralis certitudo, qua suf-
 ficit ad rectè operandum. * Cum igitur
 stante formidine, seu dubietate de boni-
 tate actus secundum se, ex contrarietate
 opinionum proueniente, plures superad-
 dantur rationes probabiles à possessione
 libertatis, & ab ignoratiā inuincibili peti-
 tæ, quibus intellectus sine illa formidine
 acquiescat, & iudicet, licetum esse hic, &
 nunc operationem illam elicere, vel con-
 tractū celebrare, &c. Fateri tenetur Fag-
 nanus, hanc esse moralem certitudinem,
 quæ sufficiat ad rectè operandum. Non er-
 go opus est, quod primum illud, & remo-
 tum iudicium circa honestatem actus
 moraliter certum sit, & formidinem ex-
 cludens; quandoquidem dubietas specu-
 lativa, & certitudo practica, (vt benè ex
 communi sententia tradunt Martinez, &
 Mercurius supra) in eodem intellectu de
 eodem obiecto rectè compariuntur, quod
 Dominus Fagnanus inficiari non potest.
 Videatur Caietanus loco supra citato, vbi
 pluribus id probat, vt ex illo refert P. Vaz
 quez 1.2. *disp.* 62. *cap.* 5. *nu.* 21. & 22. Sub-
 neقتens pro hac sententia stare, etiam Na-
 uarrum in *cap.* *siquis*, *de Pœnitent.* *disp.* 17.
num. 61. 62. & 63. Quibus consentiunt
 Doctores omnes, §. precedenti citati. Et
 iterum Mag. Ioannes Martinez de Prado
tom. *de Pœnitent.* *quest.* 84. *dub.* 4. *de peccat-*
tis

tis dubijs, §. 6. in fine fol. 32. Qui habet (inquit) opinionem.* Format iudicium certum practicè, quod hic, & nunc non peccat, sicut in omni casu quo sequitur opinionem probabilem. Quia licet speculatiuè sit probabile, quod hoc facere est peccatum, in praxi est certum, quod prudenter eligitur, & turum, quod est rectum solum probabilitate.*

38 Ex quibus deducitur, omnia argumenta, & auctoritatum colluuiem diligenter congesta, quibus probabilistas obtuere tentauit Fagnanus, solum militare contra unum, vel alterum recentiorum, qui iudicium probabile practicum ultimo applicans voluntatem, existimauit sufficere ad licite operandum; non verò contra nostram, & communē Theologorum sententiam, qui solum concedimus, licitum esse amplecti opinionem probabilem, adiuncto probabilitati opinionis iudicio moraliter certo, de licto eius vsu: secus minimè, quantumuis opinio minus tuta probabilior sit tutior. Nullum contra hanc conclusionem Dominum Fagnanum argumentum adducere, collatis locis, & ad verbum ex scriptis, luculenter ostendit Fr. Franciscus Bonae spei Carmelitanus in *Apologem. retorto, contra Caramuellem pro Domino Fagnano,* (quod, vt verum fatear, in Fagnanum potius contortum censeo) nam vno hoc verbo iudicij practici moraliter certi, opinioni probabili adiuncti, omnia quæ Dominus Fagnanus contra licitum usum opinionum probabilem congesit, conuelluntur, & inania prorsus ad scopum sui operis redduntur.

39 Et re bene inspecta, hoc vno, quod subiectio argumento, omnibus ab eo confessis satisfit. Iudicium moraliter certum de honestate operis, hic & nunc eliciendi, est sufficiens ad licite operandum, vt faretur ipse Dominus Fagnan. supra, & omnes Orthodoxi indubitatim habent: sed iudicium de licto usu opinionis probabilioris, aut etiam probabilis pro libertate, relicta tutiori pro lege, est iudicium moraliter certum. Ergo licitum est, prefatū iudicium, vt regulam immediatam, & proximam, secundū prudentiae leges, ad operandum assumere, & illi se conformare. Respondebit forsan D. Fagnanus, hoc iudicium non esse moraliter certum; sed non facilè probabit, quia vt ipse docet ubi supra,* Sufficit, quod certitudo

oriatur ex probabilibus, id est (inquit) quæ generatur ex probabilibus conjecturis, & arguentis, &c. Quia etsi argumenta huiusmodi, seorsim considerata, non concludant omnino, nec sint evidentiæ, sed tantum probabilia, tamen si simul itantur, & sint multi ponderis, sunt apta nata generare talem certitudinem, vt virtus apprehensiva cognoscat, vel apprehendat absque vlla trepidatione rem ita se habere. Atque ita cause sunt probabiles, sed effectus ex illis resultans est omnino certus, & infalibilis. * Sic ille. Hæc autem concurrede de facto in iudicio ultimo, & practico de usu licti opinionis probabilioris, aut etiam probabilis pro libertate, ratione duplicitis motivi supra memorati, possessionis scilicet libertatis, & ignorantiae inuincibilis veritatis obiecti, quando Auctores probare auctoritatis circa honestatem actus dessident, est communis Doctorum sententia. Habent ergo omnes iudicium moraliter certum, quo, & ipsi dirigantur, & alios etiam dirigere possint, omnimodam securitatem conscientiae in opinionibus probabilibus sequendis offerentes.

40 Ex quibus fit, eodem omnino fundamento, quo D. Fagnanus probat, posse ex probabilibus generari iudicium moraliter certum speculatiuum de honestate actus, nos etiam probare, compari posse iudicium practicum moraliter certum, de usu licti opinionis probabili. Nam, vt benè ait M. Ioann. Martinez de Prado: * Hoc iudicium practicum non sequitur adæquatè, & formaliter ex opinione speculativa admittente formidinem circa honestatem actus secundūm se, sed sequitur ex certissimis regulis prudentiæ, quia ista non regulatur penes id, quod in re est, sed quia adhibuit diligentiam, quam potuit, & sic semper est vera practicæ, vt declarat M. Ioann. à S. Thom. 1. 2. disp. 12. art. 3. §. Secundum probatur. Et hanc certitudinem in ipso exercitio etiam rustici habent, per quæ facillimè argumenta coirunt. * Hactenus M. Prado cap. 1. quæst. 3. num. 7. Et ante illum Suarez 1. 2. disput. 12. sect. 3. num. 3. Quibus fit satis Vincen-
tio Baronio 1. part. Manud. disp. 2. sect. 2. art. 3. §. 2. fol. 174. Certitudinem iudicij practici oppugnati, quasi adæquatè deducunt ex sola opinione speculativa proba- bili includente formidinem circa hone- statem actus. * Ex illa (inquit) non potest de-

*Tertia obiectio de æquali securitate
opinionum.*

deduci certa conclusio prudentiae: quia repugnat manifestè certiorem, vel firmiori rem esse conclusionem qualibet præmissarum, cum debiliorem sequi debeat.* Sic ibi, sed oblitus, quæ paulò antea, §. i. in fine fol. 172. scripsérat, dicens: * Non potest negari, non licere iubido detrectare militiam, quamvis ius bellis sit dubium. Sed inquires, quid fieri potest, ut conclusio certior sit principio, cum quidquid habet necessitatis, aut virium à principio, vndē oritur, mutuo accipiat? * En Baroniū eadem difficultate implicatum, à qua se facilè expediuit dicens: * Id verissimum esse de progressu scientiarum, & assensu speculatiuo, iam monuimus; securus est de agendis, quorum iudicium ex prudenteria complectum est, & omnibus attentis statuit, quid pro tempore factō sit opus.* Sic Baronius, & bene quidem. Solutionem quoq[ue] mente retineat, & sicut cum iure belli speculatiu[m] ē dubio; ita, & cum lege speculatiu[m] ē dubia, conclusio[n]is certitudinem componet.

41 Ex quibus manifestum fit, quām longè stent Doctores, qui vsum probabilitum opinionum concedunt, ab admittenda doctrina, quām illis imponit D. Fagnanus in cap. ne innitaris, num. 175. Vbi ait* Hæc Theorica liberè profitetur licitum esse operari cum conscientia absolutè dubia, contra manifestum Sacrorum Canonum testimonium, & contra vnanimem Theologorum, & Canonistarum sententiam. * Sed quidem in nullius Theologumentem id vñquam venit: nullus enim probabilistarum somniauit, licitum esse operari cum conscientia dubia; solū enim concedunt, licitum esse operari cum iudicio speculatiuo probabili, circa honestatem actus, quod nos etiam admittimus, dummodo illi adiungatur iudicium aliud practicum, moraliter certum, de licto vñi opinionis probabilis, quod est dictamen conscientiæ certæ contradictione oppositæ conscientiæ dubiæ; quia vt ait Prado vñb[is] supr. capit. 1. de conscient. quest. 3. num. 6.* Hæc certitudo adest cum probabilitate opinionum, quia certū est, quod stante formidine de bonitate actus secundum se, in praxi possim illum exercere, Hanc sententiam tenent Nauarr. & eis communem testatur Suarez, & pro ea vñdecim Authores refert M. Baptista.*

Sic ille, & ego.

42 **C**ontra superius dista, obijciunt tertio nonnulli, si nostra sententia vera eset, sequeretur opinione omnes probabiles pro libertate æquè tutas fore, ac probabiliores pro lege. Quod non solum absurdum, sed incredibile prorsus est. Hoc consectorium ex dictis, necessaria consequitione deducividetur; quia si certum est, virtute prædicti iudicij practici, moraliter certi, nulli discrimini peccandi se committere sequentem opinionem practicè probabilem pro libertate, relictæ probabilitori pro lege, nulla opinionis certitudinem erit alia. Quia vbi nullum est periculum, aqua est securitas.

43 Concedunt plures, & grauissimi Doctores sequelam, si de imputabilitate peccati sermo sit, quia licet negari non posset, opinionem pro lege materialiter tutorem esse; quod nec mali physici periculum incurrire queat, qui illam sequatur; æquè tamen certum est, malum morale vitari, sequendo contrariam probabilem pro libertate. Vndē si de opinionibus, quoad imputabilitatem ad culpam loquamur, tot Authores recensere debet sententia, quæ asserit, omnes opiniones probabiles esse æquè tutas; quot defendunt certissimum esse non peccare, qui sequitur opinionem probabilem, adiuncto iudicio moraliter certo de licto eius vñ.

44 Et in terminisi ita tradit Ioannes Sanchez in selectis disp. 42. num. 12. Vbi sic scribit.* Si enim nullum est peccatum sequi opinionem probabilem, vt tenent multi probatissimi, non erit magis tutum vnam sequi, quām alteram quoad impunitatem. Nam si quis non peccat, minus tutam sequiendo, non minus tutè, quam alius incedit quoad incurram culpam, quia non est dari magis, aut minus inter peccare & non peccare. * Et iterum disp. 44-num. 66.* Dum communiter inquit Doctores, inter opiniones probabiles dari vnam securiorem, & tutiorem alteram non sic est intelligendum, quod maius periculum incidendi in culpam inueniri possit vnam opinionem sectando, quām aliam, &c. Solū ergo in eo sensu, inquit Doctores, vt dicere tenentur, vnam opinionem tutorem esse alia, quod videlicet sequens

quens vnam contingat, non solum non incurere culpam formaliter, verum nec materiale peccati attingere: verb. grat. Dicat vna opinio, hoc esse restituendum, & alia assi met non esse restituendum: ille, qui iuxta opinionem obligantem, restitucionem egerit, non solum non peccat formaliter, verum nec materialiter: cum dissonantia, nec etiam materialis inueniri nequeat in restituendo. In non restituendo tamen, forte posset reperiri dissonantia materialis, &c. Vnde concludimus inter opiniones probabiles non dari vnam tutiorem alia, quoad imputabilitatem.*

45 Angelus Maria Verricelli *tom. I. quæst. mor. tract. 2. quæst. 10.* postquam statuit licitum esse amplecti in praxi opinionem probabilem, omissa probabiliori,* etiam si probabilior esset tuior.* Ad secundum contra hanc conclusionem argumentum; sic ait: * Respondetur, quod sequens opinionem probabilem, nulli se exponit periculo, &c. Vnde recte ait Ioannes Sanchez *in select. disp. 44. nu. 56.* quod inter duas probabiles opiniones, nulla datur opinio formaliter tuior, aut securior, quia cum securitas in eo sita sit, ut operans ex illa, nullo modo Deum offendat, quancumque opinionem probabilem sequens æquè tutus est, quia nullo modo Deum offendit.*

46 Ioannes Machado *tom. I. Discurso Práctico, art. 4.** Entre opiniones probables, no ay mas certeza en el obrar, ni mayor riesgo de cometer culpa en elegir la menos cierta, siendo probable, &c. Por que ni la mayor probabilidad toca en certidumbre, ni la menor llega à declinar en duda, sino que ambas se quedan en una misima esfera de conciencia probable. De donde se sigue claramente, que no está menos lejos de incurrir en culpa, el que sigue la vna, que la otra, &c. Demánera, que quando los Doctores contrarios enseñan, que unas opiniones son mas seguras, que otras, no es creible, que fuese su intento dezir lo del incuso, è imputabilidad de la culpa, sino solamente de lo material della. Que es dezir, que Pedro, que sigue la opinion mas probable, que le obliga à restituir, ésta mas seguro, no solamente de cometer culpa formal, sino tambien material. Esta doctrina assi entendida enseñan grauemente Thomas Sanchez, Doctor Sanchez y Vazquez.* Sic

Machado, quem citatum sequitur nouissimè illustris. D. D. Alphonsus de la Peña & Montenegro, Episcopus Quitensis, in *Itinerario para Parochos de Indios, lib. 5. tr. 4. ses. 20. num. 7. fol. 559.* ibi: * Esto de ser mas segura, no sé ha de entender en quanto à incurrir pecado, o imputabilidad de culpa, sino solo à lo material della.*

47 Garamuel in *Commentarii regul. S. Benedicti, disp. 6. de opinione probabili, n. 58. & 61.* & in *Theologia fundam. fundam. 11. de opinione probabili, n. 268.** Omnes opiniones probabiles sunt per se æquæ tutæ, & securæ; quia illa opinio est tuta, & secura in conscientia, quæ si iuxta illam exactè opereris, te liberabit à mortali, & veniali: at hoc æquè præstabit quæcumque probabilis opinio, ergo quæcumque est æquè tuta, & secura.* Quod intellige quoad imputabilitatem; nam vt ipse ait in *Apologemate de opinione probabili, epist. 4. n. 134. fol. 74.* Negari non potest vnam esse alia tuiorem materialiter.* In materia, inquit ieunij, sicut multæ sunt opiniones benignæ, multæ etiam sunt duræ, & seueræ. At hæ materialiter loquendo sunt tuiiores.*

48 Pasqualigus in *decisionibus mortibus, decis. 359. de Opinione probabili.** Videtur, inquit, ferè omnes admittere vnam opinionem esse tuiorem altera, dum passim dicunt hanc, vel illam esse eligendam, ut potè tuiorem, &c. Nihilominus ex probabilibus opinionibus vna non esse tuiorem altera, docent Henriquez *in proœmio Sum. Sanchez lib. 1. in Decalogum, cap. 9. nu. 14.* Ioannes Sanchez *in selectis, disp. 44. nu. 66.* Castro Palao *I. part. tract. 1. disp. 2. p. m. fol. 2. nu. 3.* Et idem videtur sentire Azor *tom. I. lib. 2. cap. 16. ju. est. 2. circa finem.* Vnde æqualiter vnuquisque sequens opinionem probabilem potest esse securus. Fundamentum est, quia quod opinio sit tuta dicit, quod operans secundum ipsam certus sit, quod Deum non offendat, nec quantumvis sit tutissima potest aliquid amplius suprà hoc præstare. Hoc autem totum præstat quælibet opinio probabilis, quia operans secundum dictamen rectæ rationis, certus est, quod Deum non offendat: & quia inter operari secundum dictamen rectæ rationis, & non operari secundum ipsum, non datur medium, ideo in hac certitudine non datur magis, & minus, & vna opinio probabilis non reddit magis certum, quam alia, quod Deus non offendatur.*

49 Reuer.P.Fr.Leander à Murcia in *Disquis.Mor.in 1.2.D.1 hom.lib.1.disp.unica,refol.17.n.6.** Si sermo sit de securitate , quæ securum reddit operantem à peccato , omnes opiniones probabiles , quæ versantur circa honestatem, vel turpitudinem alicuius actus , vel opinantur , an sit licitus, vel illicitus? præceptus, vel non præceptus sunt æquè tutæ, & non est vna tutior alia. Ita Doctores 1. sententia, nempe Ioaannes Sancius ubi suprà. Quintana dueñas tom. 2. singularium ad 3. Ecclesiæ præceptum, tract. 8. singul. 8. n. 6. Caramuel ubi suprà. Diana 2.p.tract.13. Franciscus de Lugo, Ioseph. Rocaphul, & Escobar de Mendoza in *Theolog. Moral. lib. 2. sect. 1. cap. 2. n. 22. fol. 34.** Sic ibi. Et iterum lib. 2. disp. 1. refol. 16. n. 10.* Omnes opiniones practicè probabiles sunt æqualiter securæ quoad imputabilitatem, & vna non est securior altera.*

50 Hieronymus Garcia in *Sum. tract. 1. dñfic. 5. dub. 2. n. 7. ibi:** De lo dicho co-ijo con ambos Sanchez , Vazquez, y Machado , que no estará menos lexos de incurrir en culpa el que sigue la vna opinion , que la otra ; de manera , que quando los Doctores enseñan , que son vnas opiniones mas seguras , que otras , no es creible fuese su intento dezirlo del incurso , è imputabilidad de la culpa , sino sola-mente de lo material della.*

51 Bernardus Estubrochius Theologus Vienensis in *Notis aduersus Vendochium editis Coloniae anno 1659. sect. 3. de probabilitate, §. 2. ibi:** Dicendum mihi videtur omnem opinionem verè probabilem certo tutam esse , &c. Ac proinde æquè tutam, imò cum esse tutam sit tantum peccatum excludere , peccatum excludi non potest magis, vel minus, quod scilicet in indubibili positum est. Hinc eo ipso, quod aliqua opinio non est tuta, non est verè probabilis, & vicissim.*

52 Fr. Franciscus Bonæ Spei Carmelitanus in *Apologemate retorto contra Caran. de ignorantia inuincibili, dubio 7. num. 46.** Physicè, inquit, & moraliter non datur opinio tuta tutior, vt infrà n. 208. & n. 333. videbimus. * Et num. 208. fol. 191. * Vnde puto, inter sententias tutas non dari vnam tutiorem altera, bene inter certas, & probabiles, vnam certiorem, & probabiliorem altera, quia hæc à motinis, illa à carentia omnis periculi peccandi talis dicitur, * Et num. 221. fol. 218. * Omnis

opinio, quam licet sequi , est æquè certa, certitudine, quod illam sequendo nō peccemus. * Addit vero, & bene, in se ipsa nullam opinionem probabilem habere certitudinem hanc moralem, sed ex alio iudicio adiuncto certificari intellectum de honestate actionis, & quod non sit peccatum illam elicere.

53 Et quod magis P. Franciscus Suarez de censuris, tom. 5. in 3. part. disp. 40. sect. 5.* Dices de hoc ipso esse opiniones , an sit in iure expressa irregularitas necne? Ergo saltem quando probabilior sententia affirmat esse expressam, id satis est, quia illa est pars tutior , quæ semper eligenda est, vt iura dicunt. Respondeo negando consequentiam , quia eo ipso , quod contraria opinio est probabilis, sufficit ad assentum practicum moraliter certum, & consequenter ad tollendum omne periculum, (attende) ac proinde non potest altera pars propriè dicitur; vtraque enim est omnino tuta. * Sic ibi, quod pre-dixerat 1. 2. disp. 12. sect. 6. num. 8. His verbis. * Quia tunc reuera non est contraria pars tutior in ordine ad conscientiam; neque ibi est aliquod dubium practicum, nec periculum. * Quo principio probat eximiens Doctor licitum esse amplecti opinionem probabilem negantem actionem aliquam esse prohitam.

54 Ex quibus deduco, pro hac opinione referri posse omnes, qui periculum peccandi excludunt ab vsu opinionis probabilis. Illustriss. ac Reuer. M. Acat. de Velasco tom. 2. refol. mor. verb. opinio, refol. 320 num. 2. ibi : * En todas las materias , y en cualquier negocio, aunque sea de grande importancia , siguiendo opinion probable, aunque sea menos segura(nempe materialiter) se obra con toda seguridad de conciencia. * M. Texeda to. 1. controuer. Theolog. moral. lib. 1. tract. 2. controu. 9.* Opinio probabilis , quodcumque malitia periculum, quod fortassis, in ipsa re, reperiatur, ab ea aufert, & tollit. * M. Prado tom. 1. Theolog. mor. cap. 1. quest. 4. §. 3. num. 16. * Ad illud, quod obiicitur de periculo, bene respondet Baptista , quod est periculum mali phisici, non periculum mali moralis, & hoc periculum potest subire homo sine villo peccato , quia idem periculum est, cum sequitur homo opinionem probabiliorrem, quia cum non sit infallibilis, potest in re esse falsa. * Thomas Hurado tom. 2. refol. mor. tract. 12. nu. 2085.*

Quan-

§. VIII.

Iudicium Auctoris circa securitatem
æqualem opinionum.

* Quando quis habuit rationes verè probabiles, quod non esset mortale, manifestum est, quod non commiserit mortale.* M. Petrus de Ledesma de *Pœnit. capit. 13. dub. 8.* Postquam nonnullas sententias contrarias recensuit, concludit: * Esta ultima sentencia bien sevè, que es más segura; pero todas ellas tienen su probabilidad, &c. y parece, que no ay peligro ninguno en seguir qualquiera de estas sentencias. * Quem loquendi modum obseruant Thom. Sanchez tom. 1. Summ. lib. 1. cap. 9. n. 14. * Quia sicut opinio probabilis, inquit, in speculatiis est, quam absque deceptionis, & erroris periculo amplecti licet, ita in moralibus opinio probabilis est, quam absque peccandi periculo sequi licet, &c. Nec sequens opinionem probabilem agit contra conscientiam, nec se exponit periculo peccandi sic formaliter, id est, ita ut illi peccatum imputetur, &c. Sed materialiter, id est, admittendi id, quod à parte rei peccatum est. * Et P. Vazquez 12. disput. 62. cap. 9. n. 44. Vbi ait: * Hominem sequentem opinionem probabilem, non se exponere periculo peccandi, ita ut formaliter ipsi imputetur, sed tantum periculo faciendi id, quod, in re, forsitan prohibitum est. * Qui quidem Doctores, licet expressè non asserant omnes opiniones probabiles esse æquè tutas, implicitè tamen dicunt, dum omne periculum peccandi formaliter a carum praxi excludunt. Quibus faciunt omnes, qui opinionis probabilioris, et si minus tutæ delectum concedunt, quem proinde omnis periculi peccandi expertem docent: ut videre licet apud M. Arauxo in *decis. moral. de Statu ciuili. disp. 9. causa 6. n. 4.* * Nec tunc (inquit) Petrus manet commissus alicui periculo exercendi ordines sacrilege. * Nempe, quia * etiam admissio, quod talis opinio in re sit falsa, coram Deo, & hominibus, liberatur per bonam fidem. * Quod ergo illi, de vsu opinionis probabilioris, quoad imputabilitatem, docent; id ipsum alij de praxi opinionis probabilis tradunt.

55 **H**ÆC sententia, in sensu ab auctoribus citatis intento, est omnino certa, quam ultra rationem attatam, hæc efficaciter probat. Opinio fauens libertati moraliter certa, circa honestatem actus, æquè certo excusat à peccato, ac opinio pro lege, ut omnes Theologi concedunt (& nec Fagnanus, nec Baronius ipse negare possunt, cum ad tutiorum eligendam obligent, & tamen opinione pro libertate moraliter certa contenti sint.) Sed quicunque sequitur opinionem probabilem pro libertate, habet ex alijs motiis (possessionis libertatis, & ignorantiae inuincibilis) opinionem moraliter certam, seu iudicium practicum moraliter certum de honestate actus, prout hic, & nunc, iuxta regulas prudenter exercendi; ergo quancumque opinionem probabilem eligat pro libertate, æquè tute quoad imputabilitatem operatur, ac si opinionem pro lege militanti eligeret.

56 Nihilominus licet hæc doctrina in hoc sensu verissima sit, non est cur voces *magis, & minus tutæ opinionis* non retineamus, quandoquidem alia a periculo, tam mali physici, quam moralis remouet, alia à periculo tantum mali moralis, quæ proinde minus tutæ materialiter iure dicitur. Nec est, qui dissentiat. Ut omittam quoad formale etiam posse, in aliquo vero sensu, vnam alia tutiorem dici: quia, quando opinio materialiter est minus tutæ, dictamen conscientiae solum est moraliter certum, quod in eius praxi non sit peccatum: quando vero materialiter etiæ tutior est, est evidenter certum, quia lumine naturæ notum est, sequentem opinionem pro lege, omissa contraria pro libertate, non peccare: ergo in hoc legitimo sensu, opinio pro libertate minus tutæ formaliter dici potest. Cæterum licet dictamen practicum dirigens operationes pro lege, magis certos, & securos nos reddat de licito vsu opinionis, & de vitando peccato, quam dirigens operationes pro libertate, & in hoc sensu omnes opiniones non sint æquè tutæ; tamen quoad imputabilitatem, si reflexio, ut potest, fiat suprà effectum moralis certitudinis iudicij practici,

stici, euidens omnino cuique erit, sequentem dictamen moraliter tantum certum non peccare. Quapropter reflexione facta omnes sunt aequetutae, & aequetsecundum reddunt operantem.

57 Quod sic facilè probabo. Deus non iubet impossibilia, sed de omnibus agibilibus habere dictamen phisicè, vel metaphysicè certum, est impossibile, ergo ad rectè operandum id habere non iubet. Ergo solum exigit dictamen moraliter certum. Ergo qui eo ductus operatur, non peccat. Omnes istæ consequentiae sunt euidentes, quia ex præmissis euidentibus deducuntur. Ergo euidentis metaphysicè est, operantem cum iudicio practico, solum moraliter certo de honestate actus, non peccare. Neque hoc Dom. Fagnanus, neque ipse Baronius inficiari potest. Vnde inferes, quod licet certitudo dictaminis practici quoad operationem pro lege, maior sit, ut potè metaphysica, quam certitudo dictaminis dirigentis ad operandum pro libertate, ut potè moralis tantum, conclusio tamen illa expræmissis certis, & euidentibus, ut supra deducta, nempe, quod peccatum aequè evitetur, qui sequitur dictamen practicum moraliter tantum certum de honestate actus, ac qui dictamen certum metaphysicè, aequè euidentis est in utroque casu, & certitudinem metaphysicam continet: ideoque in hoc sensu omnes opiniones probabiles ratione iudicij adiuncti, de quo supra, aequè tutæ sunt. Nec aliud intendunt huius opinonis patroni.

58 Ex dictis patet responsio ad ea, quæ Vendrochius in *Notis ad Epistol. 5. Provinciam Montaltij*, contra nostram sententiam, congerit argumenta.* Spondent (inquit) casuistæ, probabilem opinionem etiam falsam (scilicet re ipsa, & coram Deo) sequentibus omnimodam securitatem. Magnificum promissum, &c. Quæro igitur ex casuistis, hoc ipsum dogma, an omnino certum sit, an vero tantum probabiliter verum? Certum esse, si respondeant, pergam querere, vnde nam istam, ut ita loquar, certitudinem repeatant? An ex scriptura? At multis Scripturæ locis impugnatur hoc dogma. An ex patribus? Qui possent hoc dicere casuistæ, qui nullum pro eo Patrum testimonium obtulerint, cum manifestè a D. Thoma hoc commentum explossim fuisse, antea patuerit.* Sic Vendrochius apud Francisc-

cum Bonæ Spei *dub. 7. num. 223. & 311.* Sed his iam satis factum est: fide enim diuina constat, inuincibilem malitiæ ignorantium excusare a peccato, & Deum impossibilia non iubere. Quæ duo principia lumine etiam naturæ notissima sunt, & pluribus scripturæ, & patrum testimonijs contra Ianenistas à non paucis comprobata. Præterea nos sèpè habere ignorantiam inuincibilem malitiæ agibilem, vel euidentis nobis est, vel inuincibiliter iudicamus, ac proinde eodem prorsus modo res se habet, ac si ignorantia illa re vera inuincibilis esset. Insuper euidentis est, & ex definitis euidenti etiani consecutione deducitur, certitudinem tantum moralē de vitando peccato, quæ ex conjecturis, & probabilibus fundamentis generatur, sufficere ad licet operandum, & ita expressè fatentur aduersarij; in re autem præsenti plura eiusmodi concurrunt ad apprehensionem suauam talis iudicij, ut constat ex argumentis pro licto usu opinionis practicè probabilis supra confessis. Merito ergo omnimodam securitatem iuxta illam operantibus spondemus, sicut omnes Theologi antiqui sponderunt omnibus, qui opinionem probabilem, et si minus tutam pro libertate amplectentur. Et sicut modo spondent Dom. Fagnanus, & Baronius, omnibus, qui opinionem moraliter certam: cum tantum utraque re ipsa, & coram Deo falsa esse possit. Quibus non dissentire D. Thom. D. Antoninum, D. Albertum Magnum, D. Bonaventuram, & alios Ecclesiæ Patres, Pontifices, & cœcilia, cum opiniones plures fauentes libertati, relictis tutioribus pro lege, sequuntur fuerint, euidentissimum est, & collatis locis suprà demonstratum.

§. IX.

Objectiones contra aequalem securitatem opinionum diluuntur.

59 **O**bijcies 1. In phisicis, qui distat à fouea per quatuor passus, remotior est à periculo incidendi, quam qui distat per duos, ergo in opinionibus magis distabit à periculo peccandi formaliter, qui sequendo opinionem pro lege restituit, quam qui adhærendo opinioni contrariae pro libertate non restituit. Respondeo, concessò antecedenti, negando consequentiam, quia in phisicis

periculum materiale , & formale incide ndi non distinguuntur , secus in moralibus , vbi materiale peccati à formalis distinguitur . Sic & benè respondet Illustriſſim Episcopus Quitenſis Monte negro in doctiſſimo ſuo itinerario ſuprā citato lib. 5. tract. 4. refol. 20. numer. 9. fol. 559. * Esta cercania (inquit) ſolo es de caer en culpa material , eſto es , esta mas cerca de lo phisico del pecado , no de lo formal , porque como eſte ſe regula por la conciencia que diſta , v. g. ſe puede no reſtituir : tan lexos eſta de peccar formal , y malicioſamente , como el que ſigue la opinion mas probable , que dize que reſtituya. * Quæ ſecurioretiam eſt , nemp. materialiter , vt ſupra explicui. Quod optimo exemplo ipſe explicat dicens : * Como ſi Dios reuelaffe al que diſta del río ocho paſſos , y aſſi miſmo al que diſta ſolos dos , que ninguno dellos caeria en el ; tan ſeguro eſtaría el uno como el otro , aunque phisicamente , mas cerca eſtaría el que diſta dos paſſos. * Hæc eſt genuina huius argumen ti ſolutio , non ea , quam adhibet Ioannes Sanchez in ſelect. diſp. 44. numer. 66. dicens : Disparitatem eſſe. * Quod in moralibus voluit Deus nullum periculum incidenti in culpam incurrere operan tem iuxta opinionem probabilem. * Sed non placet , quia non in promiſſionem Diuinam , hæc immunitas a peccato reducenda eſt : licet enim ex reuelatis circa ignorantiam inuincibilem , & circa præcepta ad poſſibilia tantum ; per legitimam conſequentiā hoc deducatur , vt vidimus : infertur tamen etiam euidenter ex eisdem principijs , prout lumine naturæ notis. Quæ moralis euidentia circa-licitum hic & nunc à peccato prorsus excusat.

60 Obijcit. 2. Baronius 1. part. contra Caramuelem , diſput. 1. ſect. 2 artic. 3. §. 1. * Opinio tuta ea eſt , quæ ab omni periculo ſalutis , & peccati eſt remota , at qui plures opiniones , & ferè omnes , quæ ſtant pro libertate contra legem licet ſibi contrarijs probabilioreſ , vix vñquam earent periculo peccati : Ergo tutæ non ſunt. Respondeo , opinionem tutam eſſe , quæ caret periculo peccati formalis , eti à periculo materialis peccati remota non ſit : aliás non ſolū ferè omnes , vt ait Baronius , ſed nulla

pro libertate opinio , eti moraliter certa , tuta eſſet ; quia omnes , eti moraliter certæ , poſſunt , re ipſa , & eoram Deo , eſſe falſæ ; nam , vt ibidem Baronius be nè inquit , * certiſſimum eſt Aristotelis dictum : falſum interdum magis ſpeciem veri , quam ipsum verum habere. * Nulla ergo opinio , quæ ſtat pro libertate contra legem , caret periculo materialis peccati , quantumvis moraliter certa nobis appareat. Vndē miror Fagnanum , & Baronium , aliosque recentiores , qui totis nixibus hac tempe state ad hanc opinionem intrudendam conſpirarunt , non animaduertiffe , instauri euidenter poſſe , pluribus exemplis , quibus demonstratur opinions , quas Diu. Thomas , Scotus , Caſtanus , & reliqui antiqui Theologi ſequuti ſunt pro libertate , periculo mali phisiſi , ſeu materialis peccati carere non potuisse , & tamen certiſſimum eſt , innumeratas opinions huius gencriſ admiſſe , & quidem , vt probabilioreſ tantum. Quia vt ex eorum scriptis quisque facile experi ſi poterit , nullus eorum ſuas opinions moraliter certas vocat , & raro poſſet , cum contrariae pro lege probabilitate nō careant : ſentiant ergo tutas eſſe licet moraliter certæ non ſint. Nec ego auderunt aliud inſinuare , ne diū assertiuē pronun tiare. Quini mo addit Caramuel in Apolog. de probab. epift. 2. num. 88. Vnū valde notandum nimirum , non ſolū eſſe ve rum opinions probabiles omnes eſſe æquæ tutas , ſed inter probabiles , quæ beigniores , peraccidens eſſe turiores , quia fragilitati humanae , facilius eſt benignam exequi , ergo peraccidens opinio beignior eſt tutior. Cui facit illud Sylue stri verb. Confef. 1. num. 2. quæſt. 2. * Licet ſit tutius , v. g. ſtatiſ habita opportunitate conſideri , quam diſferre , non tamē tutius eſt tenere , quod ſic obligemur. Quia viri timorati haberent maximas occaſiones pecandi. * Probat. 2. Quia ipſo Baron. teſtante , diſput. 2. contra Caramuelem , ſect. 1. artic. 3. fol. 136. Tuta eſt ſententia , quæ pro libertate negat neceſſitatem conſtritionis perfectæ ex præcepto , aut medijs efficacia neceſſariam ei , qui in articulo mortis ſola attritione ad Sacramentum accedit. Inſuper tuta eſt opinio , quæ ſtat pro libertate contra legem , negans , amifeſſa per peccatum lethale gratia , illius

reum debere statim per contritionem, vel confessionem à peccato exurgere. Et tamen eiusmodi opiniones remota non sunt ab omni periculo salutis, & peccati materialis; si enim talis coram Deo sint, qui sola attritione confessus decedat, damnabitur: & materiale peccatum, sicut & alias opiniones probabiles sequutus, operando contra legem (si re ipsa existat) incurrit. Ergo ut opinio sit tuta, non requiritur quod ab omni periculo salutis, & peccati remota sit: hoc enim, nec moraliter certa caret.

61 Instat Baronius argumento, quod od nouum, validissimum, & demonstrationis vim habere, iactat loco supra citato fol. 26. * multo tutius est, imo, & prorsus necessarium, è duabus opinionibus probabilibus eam eligere, quæ nullum habeat dubitandi locum, seu cui nulla subsit suspicio, illicitam esse rem, quam probat, & hoc fit evidentissimum, atqui quoties una opinio probabilis stat pro lege, altera verò pro commodo, vel libertate, ab illa, euidens est lumine naturali, abesse omnem peccati dubitacionem; ab ista verò nunquam tolli omnino potest: ergo prima tuta est, & eligenda; altera vero abiicienda, ut dubia, & periculosa. * Sed contra euidenter ad hominem; quia opiniones, quas ipse numero precedent, ut tutas eligit, tales non sunt, quæ nullum habeant dubitandi locum, & quæ nulli subesse possint suspicioni, illicitam esse rem, quam probant; nec nisi tenere dici potest oppositum esse evidentissimum, cum grauissimi Doctores disideant. Contra secundo: quia viginti opiniones D. Thomae, quas quæst. 5. §. 2. (relictis alijs) in exemplum adduximus, tutæ sunt, eligiique possunt absque ullo periculo peccandi, & tamen cum Doctores alij reclament, nulla est, quæ dubitandi locum non relinquat, & cui aliqua non subsit suspicio de re illicita quam probat: Ergo ut opinio sit tuta, non requirit eiusmodi conditiones. Ex quo etiam aper-
te conuincitur falsitatis definitio opinionis tutæ ab isto Neotherico conficta, tum vbi si dicitur disput. 2. sect. 1. art. 3. §. 1. fol. 142. Vbi ait: * opinionem tutam eam esse, quæ argumentis, quantum materia moralis patitur, validis fulta, nulla

aliundè ratione, aut opinione colliditur. * Hoc enim opinionibus D. Thomæ suprà memoratis non competit; & tamen turas esse, nec Baronius ipse inficiabitur. Contra denique; quia nulla opinio moraliter certa pro libertate talis est, vt ab illa, euidens sit lumine naturali, abesse omnem peccati dubitacionem, qua evidentissimum est carere opinionem pro lege; & tamen opinio illa pro libertate tuta est: non ergo abiicienda, vt dubia, & periculosa, & altera necessario preferenda. Neque ad excusandum à peccato quidquā facit excessus ille evidentiae metaphysicæ ad morale, nec quod opinio pro lege evident certitudine à peccati etiam materialis periculo remotissima sit; secus opinio pro libertate; quandoquidem utraque omne periculum peccati formalis excludit: ex quo capite quoad imputabilitatem & quæ tutæ dicuntur. Argumentum igitur Baronii, nec vim demonstrationis habet, nec validissimum est, sed inibelle propositum.

62 Et ut luculentius pateat, in ipsum retor queo, ex his, quæ tradit disp. 2. sect. 1. artic. 3. §. 2. fol. 153. Vbi ait: * Improbabiles pro lege opiniones magis sunt certæ honestatis, & securæ, quam quæcumque à Caramuele, & à Diana probabilissimæ pro libertate inuestæ. * Atqui opiniones probabilissimæ pro libertate tutæ sunt, secundum communissimam Theologorum sententiam, & iuxta ipsum Baronium, quando contrarie pro lege sunt improbabiles: ergo in hoc saltem evenit aequum certum est, non peccare, qui illas sequitur, aequi improbabiles pro lege, licet tutiores: ergo cum periculo metaphysicè inæquali vitadi malum physicum, seu materiale peccati, recte cohæret aequalis securitas non peccandi, seu opiniones esse aequaliter tutas quoad imputabilitatem. Hanc ergo aequaliter securitatem conuenire assertimus cuicunque opinioni probabili circa licitum, ratione ultimi iudicij moraliter certi de cius licto delectu hic & nunc. Neque aliud contendunt Doctores, dum omnes opiniones probabiles circa licitum aequaliter tutas quoad imputabilitatem docent. Et miror Baronium aliter intellectisse vbi supra, dum recensitis quibusdam opinionibus pro lege, quas improbabiles esse dicit, concludit: * Audebit ne Caramuel suis pro liberta-

tate opinionibus eā securitatem afferere, quā vēndicamus validē opinionibus pro lege stantibus? * O Baroni? sed nec tu audes, & tamen his contrarias pro libertate, quas ibi recenses, æquè tutas, quo ad imputabilitatem habes. Quid da hæc?

QUÆSTIO VII.

Vtrum Regij Consiliarij in imponendis tributis teneantur eligere probabilem opinionem?

1 **Q**uestionem hanc in terminis attigit Diana 1. part. tractat. 3. de Parlamento, resolut. 20. & parte in negatiuam probabilem putauit, plures pro illa referens, Morlam, Lorcam, Hurtado, Martinez, Aluarez, Delrio, & Hieronymum Garcia, quām etiam tenent Petrus de Náuarría de restitutione, lib. 3. cap. 1. num. 268. & 296. & Mag. Barnabas Gallego tract. de cons. probabili circa Regem, dub. 19. Vbi ait: * Si inquiras vtrum Rex in imponendis tributis sequi possit opinionem probabilem? Respondet affirmatiuè: quia non debet esse p̄ioris conditionis, quām reliqui, qui possunt iuxta probabilem opinionem operari. * Et pro hac sententia plures stare; fatetur Ioannes Sancius in selectis, disput. 44. numer. 48. prop̄ē finem, quos rétulisse, dicit disput. 33. numer. 35. vbi Cordona, Malerus, Antoninus, Vega, Salón, Moure, & alij. Et in genere idem sentit Mag. Acacius de Velasco, tom. 2. resol. moral. verb. Opinio, resolut. 316. & 320. numer. 2. Vbi sic: * En todas las materias, y en qualquier negocio, aunque sea de grande importancia, siguiendo opinion probable, aunque sea menos segura, se obra con toda seguridad de conciencia. * Et Pasqualigus decis. 26. numer. 3. * Censeo igitur vniuersaliter, & semper licitum esse, sequi quācumque opinionem, etiam minus probabilem, in quacumque materia, absque limitatione, ita vt quando est illicitum aliquid fieri, ideo illicitum sit, quia non adest opinio probabilis, quod sit licitum: quod debet intelligi, quando opinio se habet, vt regula operandi, nec transit in obiectum electionis. * Sic ibi.

2 Huius sententie fundamentum

est, quia Regis Consiliarij sunt indices inter bonum commune, & vaſſallos Regis; atqui index potest ferre sententiam, secundum opinionem probabilem relicta probabiliori circa ius partium: ergo in imponendis tributis non tenentur eligere probabilem opinionem. Hoc fundamento ductus Diana probabilem putauit hanc doctrinam, pro qua ultra supra citatos adducit omnes Doctores, qui afferunt, indicem in ferenda sententia non teneri amplecti opinionem probabilem circa ius partium. Quam ipsem Diana pluribus in locis amplectitur, 2. part. tract. 13. resolut. 3. cum Lora, Aluarez, Ioanne Sanctio, Triuino, & Delrio, afferente, esse communem castiarum, & part. 9. tract. 8. resolut. 62. cum Francisco de Lugo, Dicastillo, & alijs, & part. 11. tract. 2. resol. 60. cum supra viginti alijs Doctoribus. Quibus adde Thomam Hurtado tom. 1. tract. 3. capit. 6. resol. 44. num. 314. vbi ait: * Ferè omnes conuenire, * & Verricelli tom. 1. quæst. tract. 2. quæst. 15. Vbi plures.

3 Eandem tinent viri alij doctissimi Mag. Serra 2. 2. tom. quæst. 67. artic. 3. dub. 2. * Dicendum est septimo, posse iudicem sententiam ferre secundum opinionem probabilem, & non requiri, vt eam ferat secundum probabilem.*

4 Mag. Thomas Villar in 1. 2. tract. poster. de cons. 4. part. 8. §. fol. 785. * Index in sententijs ferendis, sequi potest opinionem probabilem, probabiliōri relicta, etiam contra propriam opinionem, dummodo probabilitas sit circa ius, non verò circa factum.*

5 Mag. Franciscus Lopez de Texeda Salmanticensis Sacre Theologie professor tom. 1. controv. Moral. Theolog. libr. 1. tract. 2. controv. 7. num. 7. ibi: * Dico secundò ex duabus opinionibus probabilibus ex parte iuris, potest iudex adferendam sententiam probabiliōri dimisiva tibi probabili, si revera credat eam probabilem esse.*

6 Mag. Tapia Archiepiscop. Hispalensis, in Catena Moral. quæst. 8. artic. 17. num. 7. * Inter opiniones autem inæquales, probabile est, quod iudex potest eligere minus probabilem, &c. Quia si non posset sequi minus probabilem, non esset dicenda probabilis, atque adeo

adeo, nec minus probabilis, sed improbabilis.

7 Mag. Barthol. de Medina 1. 2. quæst. 19. artic. 6. dub. penult. ad ultim. * Quando sunt duæ opiniones in iure, altera probabilis, altera vero probabilius, licitum est iudicii probabilem amplecti.

8 M. Gregor. Martinez Segouiensis tom. 1. in 1. 2. part. 2. quæst. 29. art. 6. dub. 6. conclus. 2. fol. mihi 1067. * Etiam iudex in sententijs ferendis potest sequi opinionem probabilem, relictâ probabilius, etiam contra propriam opinionem, dummodo probabilitas sit circa ius, non vero circa factum, quia circa factum tenetur sequi, quod probabilius est.*

9 Mag. Petrus de Ledesma in sum. tom. 2. tract. 8. de iust. commut. capit. 2 2. post II. conclus. diffic. 2. ibi: * La segunda dificultad es mayor, quando una de las opiniones de derecho es mas probable, si es licito en tal caso, que el Juez siga la opinion probable, dexando la que es mas probable, &c. A esta dificultad se responde, ser mas probable, estando en derecho Diuino, y natural, ser licito, que el Juez siga la opinion probable, dexando la mas probable. Esta sentencia tiene Medina, y Orellana, y otros muchos Autores, particularmente los discípulos de santo Thomas.* Hæc Ledesma.

10 Ex quibus evidenter deducitur Regios Consiliarios, secundum communem sententiam prefato principio innixam, in imponendis tributis, non teneti eligere probabiliorem opinionem, cum enim inter ius Regis, & vassallorum, iudices constituantur quo ad iustitiam tributi, si opiniones circa ius dissideant, poterunt communi sententiae inhærentes, quam maluerint, etiam minus probabilem amplecti. Quapropter ad aliud principium recurrentum est, ut contrariam sententiam, ut probabiliore tueri possimus:

11 Quidquid ergo sit de probabilitate prefatae sententiae, quando opiniones versantur circa ius, (cuius contrariam, scilicet, teneri iudicem in conscientia indicare secundum probabiliorem tuerunt Vazquez, Filiuci us, Reginaldus, Valentia, Becanus, Torres, Layman, Azor, Tannerus, Tomas Sanchez, Sotus, Bañez, Syluester, & alij apud Dia-

nam 1. part. tract. 3. resol. 20. & apud Verricelli tom. 1. quæst. Moral. tract. 2. quæst. 15.) Asserendum nobis est, Ministros Regios in imponendis tributis teneri elige-re opinionem probabiliorem circa iustitiam illorum. Ratio est, quia diuersitas opinionum circa iustitiam tributi, non versatur circa ius, sed circa factum, an scilicet causa occurrentis, quam Princeps repræsentat ad impositionem tributi, sit sufficiens ad illud imponendum, atten-tis circumstantijs boni communis, & fa-cultatum vassallorum. Ergo si omnibus pensatis Ministri Regis, qui iudices con-stituuntur inter bonum commune, cui Princeps consulit, & populum, probabilius iudicent causam non esse suffi-cientem, vel facultates non suppetere, & ideo tributum fore iniustum; tenen-tur opinionem, quam probabiliorem iudicant, amplecti: sunt enim opiniones circa factum, in quibus iudices non ha-bent delectum, sed ad probabiliorem eligendam adstringuntur, secundum com-munem Theologorum sententiam, cui Doctores supra citati suscribunt, con-stituentes, & merito discrimen, quan-do versantur circa ius, & quando circa factum, vt bene aduertit Verriceli tom. 1. tract. 2. quæst. 19. num. 11. Vbi sic.* Ad-uerterendum denique, quod quamvis multi doceant, omissa probabiliori opiniōne iuris, posse iudicem secundum probabilem ferre sententiam, at secus est in opinione facti, nam debet secundum probationes probabiliores ferre sen-tentiam in causa ciuili, etiani contra posseſſorem, &c Ita Villalobos Garcia, Ioannes Sanchez, Sayrus, Salas: ratiō discriminis est, quia Respublica obli-gat iudicem ad ferendam sententiam secundum allegata, & probata quoad fa-cium. At quoad ius committit iudicis doctrinæ, ac prudentiæ iurium interpre-tationem. * Quod esse manifestum, ait Ioannes Sanchez in selectis, disput. 44. nu-mer. 51. §. in secundo statu. Et in hoc om-nes conuenire, dicit Machado tom. 2. libr. 6. punto 2. tract. 1. docum. 6. fol. mihi 371. ibi: * Todos los Doctores conuien-en, en que está el Juez obligado, sin duda, a sentenciar en las causas ciuiles, por la parte, que en materia de el he-cho, tuviere mas probable opinion en su favor, esto es, mas eficaz probanza,

con

con que se probò el hecho.* Hoc principio solidius alijs, hæc sententia suaderi videtur: quam omnes Doctores Societatis tueruntur, licet ex diuersis conuicti, ut videre licet apud Bardi tract. de cons. discept. 4. cap. 25. & apud P. Andream Mendio in doctissima & tatera opinionum moralium, disert. 6. quæst. 1. num. 11. Apud quos Pat. Vazquez, Pat. Azor, Pat. Layman, P. Bussembau, Pat. Reginaldus, Pat. Valentia, Pat. Dicastillo, Pat. Castro Palao, Pat. Bresserius, Cardin. de Lugo, & alij. Quibus adde omnes, qui asserunt, iudicem semper in causa ciuili teneri eligere opinionem probabilem circa ius, nedum circa factum. Quam pluribus ci-tatis docet Henriquez de Pontificis Romani claus, lib. 4. cap. 18. num. 4. * Alias (inquit in Gloss. litt. H.) ferè semper liceret iudici sententiam ferre pro amico, & pretium offerente. Quo nil est pernicio-sus in praxi. * Et solidè probant Dicastillo lib. 2. de iust. tract. 20. disp. 3. dub. 5. num. 94. Card. de Lugo tom. 2. de iustit. disp. 36. num. 92. Pat. Bardi vbi supra, cap. 17. num. 10. dicens contrariam sententiam (et iam si circa ius tantum opiniones versentur) esse improbatum, falsam, & Thomas Sanchez in sum. tom. 1. lib. 1. capit. 10. Nec hanc sententiam vñquam retractauit, vt ei imposuit M. Arauxo in decis. Moral. de statu ciuil. disp. 9. casu 6. num. 2. dicens: * Hæc sententia sustinenda est cum Bannes co, Maldoro, Fillucio, Becano, Tannen, & Thoma Sanchez in summa tom. 1. libr. 1. cap. 10. licet postea (attende) in selectis, dis-put. 44. num. 50. à priori sententia recesserit. * Sed miror virum doctum, & eruditum: eò delapsum, vt Ioannem Sanct. cum Thoma Sanchez confuderit. Selectas disputationes Ioanni restituat, & Thomam nullibi contrarium habebit.

§. V NICVS.

Corollarium.

12 **E**X dictis inferes, omnino reiçien-dam sententiam, quam probabi-lem putauit M. Serra 2. 2. quæst. 67. artic. 3. dub. 2. §. dicendum est septimo. Quæ siue op-niones versentur circa ius, siue circa fa-tum, concedit iudici liberum delectum opinionis minus probabilis: Sic enim scribit: * Non est improbable, tam in causis ciuilibus, quam in criminalibus,

posse iudicem sequi ex opinionibus pro-babilibus ex parte iuriis, aut facti, quā ma-luerit, non solum, si æquè probabilis sit, vt vult Bonacina tom. 2. disp. 2. quæst. 4. p. 9. n. 15. Sed etiam si sit minus probabilis: si tamén probabilis sit; quia quam maluerit opinionem sequendo prudenter agit, & opinio, quæ quibusdam videtur probabi-lier, alijs videtur minus probabilis, &c. Nec est verum, inquit, partem, pro qua stat opinio probabilius iuris, aut facti, maiora merita cause habere, nam hæc non pendet ex hominum opinione, sed ex ipsa re; & quamvis vñus melius pro-bet factum, sitamen alijs bene, & suffi-cienter probet, non propterea illa maio-ra merita habet, cum possit factum so-lum benè, & sufficienter probatum maio-ris esse meriti ad causam, de qua agitur, quam factum illud probatum melius: * Sic M. Serra, cui obiter consensit Fr. Lean-derà Murcia in disquisit. moral. in 1. 2. lib. 1. disp. 2. nica, resol. 17. num. 8. vbi sic: * licet sit probabilis opinio, quæ docet, posse iudi-cem in iudicando in rebus ciibilibus sequi opinionem probabilem circa factum, re-licta probabiliori; sine dubio est securius, si sequatur probabilem opinionem, cum ex contraria inimineat proximo graue damnum. * Quorum opinio com-muniter reiçitur; nihil enim apud om-nes magis sanctum, quam iudicem de-bere indicare, secundum allegata, & pro-bata, merita causa ponderando: ad hoc enim munus à Republica constituitur.

13 Adde, quod licet citati recentio-res probabilitatem aliquam extrinsecam præfate contra communem opinioni conciliare possent (quod ego non admit-to) nihil minus Ministri Regij illi adhæ-re non possent, quia iudices contra communem sententiam iudicantes, et si opinionem vnius, vel alterius patrocinio munitam sequantur, peccare mortali-ter, & teneri parti restituere, tenent com-muniter Doctores, quos citat s' sequitur Verricelli tom. 2. quæst. Moral. tract. 2. q. 1. 16. Quod probat ex receptissima, & anti-quissima omnium Tribunalium con-suetudine, quam habere vim legis, vbi deficit lex, tradunt Bald. in cap. ne innita-ris, & alij communiter. Ex quo princi-pio docent, iudicem, contra commu-nem sententiam ferentem punien-dum in Syndicatu, & compellendum parti restituere, & presumi per ignoran-tiam

tiam iudicasse. Pro qua opinione Ioannes Maria Corasius in tract. de com. opin. lib. 3. tit. 8. num. 16. infinitos Authores citat, dicens, hanc opinionem non habere contradictem.

QUESTIO VIII.

An subditi habentes opinionem probabilem de iniustitia tributi, à solutionis onere eximantur?

1. **Q**uando certum est, tributa esse iusta & utiliter expendi, communis sententia tenet, debere in conscientia solvi, etiam ante omnem iudicis sententiam; vt patet ex illo ad Rom. 13. Cui tributum, tributum, &c. Quam adeo certam, ait Sanchez in consilijs, lib. 2. cap. 4. dub. 1. num. 8. & 9. * Vt Castro contrariam errorem appellat. * Vnde fit ominino rei sciendos Angelum, Nauarr. Bejam, Duardum, & alios apud Dianam 1. part. tractat. 10. resolut. 19. Item Sayrum, Faraonium, & Ioanem Sanchez apud Bossum 1. part. §. 24. num. 290. & 296. Qui oppositam sententiam amplectuntur, existimantes tributa & vectigalia esse leges poenales, quas in conscientia non obligare autuamit, non aduententes Rempublicam ex contractu debere Principi congruum dignitatis subsidium.

2. Dificultas ergo solum est: An quando non est certum tributa esse iusta, teneantur subditi in conscientia soluere? Negant plures, quos citatos sequitur Verricelli tom. 1. quest. tract. 2. q. 32. num. 5. Petrus de Nauarra lib. 3. de restit. capit. 1. num. 267. Salon tom. 1. quest. 5. artic. 4. controu. 2. Malderus 2. 2. tract. 5. cap. 6. dubia 4. §. dico 6. Et alij, quos refert Ioannes Sanchez in selectis, disp. 33. num. 35. * Inter quos (inquit) est Angelus, Syluester, Armilla, Caietan, Aragon, Gabriel Rodriguez, id dicens de nouis tributis, Vilalobos, & alij. * Quibus adde Ludouicu cum Lopez, Vegam, D. Antoninum, & alios, quos citatos sequitur ipse Sanchez, disput. citata, afferentes, subditos habentes opinionem probabilem, quod tributum sit iniustum, non peccare non solvendo, quos refert Ioannez Martines de Prado tom. 1. quest. cap. 1. q. 7. §. 10. Et se, quitur Mag. Barnabas Gallego tractat. de conscientie, probab. circa Regem, dub. 19. dicens: pro hac opinione stare D. Anton. & Lu-

dovic. Lopez, & ei fauere Caietanum, Syluestrum, & Armillam. & teste Lessio lib. 2. de iustit. capit. 33. num. 67. Est communis Doctorum, quibus ipse nonnulli s. citatis consentit. Plus addunt alij, nem pè, dubitantes de iustitia tributi non teneri soluere, ita cum Caietano, & alijs Mag. Texeda tom. 1. controu. tract. 1. diffic. 26. num. 3. Et de nouis tributis loquens tenet Molina tom. 3. de iustit. tract. 2. disp. 274. & apud illum, Caietanus, Sylvester, Gabriel, & Medina, quos sequitur M. Ioannes de la Cruz in direct. part. 1. quest. 7. artic. 3. dub. 1. conclus. 2. Vbi ad argumentum, quod in dubio presumendum est pro Rege; respondet, hoc debere intelligi, quando non agitur de interesse ipsius Regis.

3. Ceterum, si opinionibus his standum esset, vix occurreret casus, quo obligatio soluendi tributa subditos teneret, quia vix villam Gabellam esse iustum, tradit Caietanus, verb. & eccligal. cap. 3. Et omnes ferè dubias esse Mag. Fumus, verb. Gabella, num. 16. Et omnia noua vectigalia, & veterum noua incrementa, nisi constet de eorum iustitia, presumi iniusta, ac proinde in conscientia non deberi, tradunt Caietan. Sylvester, Fumus, Aragon, Gabriel, Driedo, & alij apud Lessium lib. 2. cap. 33. dub. 8. num. 63. & iniustum esse tributum, quod imponitur soluendum ex rebus, quae communiter ad usum vitae humanae emuntur, vt ex pane, vino, oleo, & carne, tuentur apud Lugo tom. 2. de iustit. disput. 36. sect. 2. num. 24. Caietan. Tabiena, Sotus, Ledesma, Zanardus, & alij, quos refert etiam Diana part. 2. tract. 3. resol. 28. Vnde, si probabilis opinio de iustitia tributi, vel dubium circa iustitiam, sufficeret ad exigendum ab onere solutionis, & scilicet certitudo iustitiae ad solutionem constringeret, vix, quoad noua saltē tributa, casus occurreret, quo vassalli constrictos se agnoscerent.

4. Dicendum ergo est, subditos teneri tributa soluere, nisi euidenter apparet iniusta. Ratio est, quia impositio tributi se habet veluti sententia iudicis pro bono communii contra vassallos; at qui priuatus re sua per sententiam, tenetur ei parere, etiamsi probabile, immo & probabilius sibi oppositum apparet: ergo similiter in nostro casu. Sic cum Mag. Soto de iust. lib. 4. quest. 6. artic.

4. sentit P. Vazquez opus de rebus cap. 6. §. 3. dub. 5. n. 78. Dicens teneri patere,* & itandum iudicio superioris, nūl præferant vestigia Tyrannidem.* Confirmatur ex doctrina communi Doctorum apud Sanchez in Sum. lib. 6. cap. 3. num. 5. quos ipse sequitur, afferentes, vt subditus teneatur obtemperare, sufficere non sciat euidenter esse iniustum, & extra limites potestatis superioris, id quod iubetur. * Quæ (inquit) sententia constat ex S. Augustino,* & docent viginti alij auctores, quos ibi refert. Cuius ratio est, quia in causa dubijs, melior est conditio superioris, utpote qui in possessione potestatis præcipendi existit, qua spoliandus non est, nisi ubi constiterit, limites suæ potestatis exceedere, rem iniustum præcipiendo. Ergo, cum Princeps sit in possessione potestatis imponendi tributa, quando, iuxta probabilitatem Ministris opinionem, iusta censeantur, nequibunt subditi ab onere parendi eximi, dum euidenter non apparet iniusta, & consequenter potestatem Principis excedere.

5. Denique hæc sententia probatur ex principio illo per se noto; bellum esse non posse iustum materialiter ex vtraque parte: ex quo euidenter deducitur, si certum fuerit, Principem, & eius Ministros posse imponere tributa, certum etiā fore, subditos ad solutionem obligari: alias innane, & ridiculum esset præceptum, cum vim obligandi non haberet: mandatum enim, & obedientia sunt correlata. Cum ergo ex communi Theologorum sententia, sine controversia sit, Principem posse tributa imponere, si iuxta probabilitatem opinionem iusta censeantur: eadem certitudine tenendum est, subditos ad sic imposta soluenda, adstrictos manere.

6. Secus verò esset, si Ministri Regij, opinione probabili omissa, minus probabilitati, circa iustitiam tributi, sequentes illud imposuissent: tunc enim cum probabile tantum esset, tributum inponi potuisse, locus maneret, opinioni contrarie ex parte subditi, quæ ab onere solutionis illum eximeret. Quam tueruntur M. Gallego de conscientia probabili, dub. 19. & de conscientia dubia, dub. 99. Et pluribus citatis Diana 1. p. tract. 3. de Parlament. ref. 21. Nauarra, Lefsius, Reginaldius, Megala, Salon, Malderus, Trullēhc Card. de Lugo, & alijs, quos citat, & cum limitatione sequitur

M. Prado tom. 1. quæst. moral. cap. 1. de consciencia. 7. §. 10. pro casu, scilicet, quo magis probabile sit, tributum esse iniustum; iesus si æquè tantum non probabile. Quamus enim bellum iustum materialiter ex vtraque parte omnino repugnat, non tamen est inconueniens, quod itante opinione vtrinque probabili, quia inuincibiliter ignoratur, quæ sit in revera, detur formaliter iustum ex vtraque parte. Vnde Princeps suam opinionem probabilem sequens, iuste probabiliter imponit (iuxta opinionem plurium, quos præcedenti quæst. adduximus) & subditi similiter contrariam, aut probabilem, vt plures volunt, aut probabiliorem, vt concedit Prado cum M. Ludouico Lopez, iuste negant. Et in hoc sensu intelligendi sunt Doctores omnes, qui subditum habentem opinionem probabilem de iniustitia tributi excusant ab obligatione soluendi. Supponunt enim Principem non certo iure, sed ex probabili tantum opinione, gabellam imposuisse.

7. Hinc deduces, quid censendum de censura Vincentij Baroniij in operc contra Amadeum disput. 1. sect. 1. §. 2. fol. 20. Vbi has opiniones * periclitissimas * appellat; eo quod iustum bellum ex vtraque parte accendant. Sed vir doctus non aduerit, Doctores omnes admittere, ex confitu opinionum, dari posse iustum bellum formaliter ex vtraque parte, & solum negare iustum materialiter, scilicet sine eo quod ex parte aliqua sit error, siue ignorantia inuincibilis veritatis. Ut videre licet apud Diana 6. p. tract. 4. ref. 24. Et in re presenti, negari non potest a Thomistis quæst. præcedenti citatis, qui ex opinione probabili, tributa iuste imponi, defendunt: ino nec ab illis, qui ex sola probabili. Quia ex una parte concedunt Ministros Regios sequentes opinionem, quam probabiliorem iudicant, circa iustitiam tributi, posse illud impone-re, & ex alia tueruntur, subditos habentes sibi probabilitatem contrariam opinionem de iniustitia talis tributi, posse non soluere. Opinio enim, quæ probabilius visa est Ministris Regis, minus probabilis alijs viris doctis, & probis videri potest, & cum subditi possint suam probabilitatem opinionem amplecti, ab onere soluendi eximentur, vt cum M. Lopez, & alijs concedit M. Prado ubi supra. Et potiori iure, si ad eorum opinionem recurrent, quæ asse-

asserit subditos ad solutionem non tene-
ri, si non conitet de iustitia tributi: Quam
ex Sylveit. Caietano, Armilla, & alijs re-
fert Ioannes Sanchez *supr. disp. 33. n. 35.*
Quia licet sit probabilior opinio de iusti-
tia tributi, respondere adhuc poterunt
non constare de iustitia. En Baroni in
omnium opinione, bello iusto ex vtraque
parte patet aditus. Vnde planè deduces,
aut omnes opiniones *periculosisimas* à te
vocandas, aut suprà commemoratas ea
nota non esse fadandas. Vide Ioannem
Sanchez in *Selatis disp. 33. num. 42. §. Sed*
est., & *disp. 43. n. 32. §. Nec reputandum in-*
conueniens, & *disp. 44. n. 58. & 59. Vbi plu-*
res citat admittentes bellum iustum ex
vtraque parte, quando Princeps opinione
probabili ducitur: * Alias, inquit, nun-
quam daretur casus belli iusti ex opinio-
nibus probabilius. * Et tenent apud il-
lum Victoria, Malderus, Couartuu. Filiuci-
cus, Pesantius, & alij. Et est communis, vt
benè expendit P. Granado 22. cont. 3. de
Charit. tract. 12. disp. 4. sect. 3. §. 3. num. 36.
* Nec, id est, peculiare, inquit, in nostra opi-
nione: nam secundum omnes Doctores,
sive uterque Rex putat esse certum ciuita-
tem ad suum regnum pertinere, uterque
iuste bellaret formaliter, sed unus re ipsa
falleretur, & ex parte eius esset bellum ini-
ustum materialiter. * An vero ad iustum
bellum requiratur certitudo moralis ini-
stite causæ: Affirmant Vazq. Victoria,
Salas, Molina, Villalobos, & alij, quos se-
*quirit Verricelli *tom. 1. qq. mor. tr. 2. q. 34.*
n. 38. Alij vero maiorem probabilitatem
sufficere asserunt. Ita Suarez, Valentia,
Filiucius; quos sequitur Granado *vbi sup-*
pr. n. 29. sed de his alibi. Hic autem suffi-
ciat contra Baronium demonstrasse bel-
lum iustum formaliter, ex vtraque parte,
*in nulla opinione vitari posse.**

Ratio ergo, ob quam asserere de-
bemus, Ministros Regios nequire minus,
aut æquè probabilem opinionem ample-
cti in impositione tributi, petenda non
est ex inconvenienti belli formaliter iu-
sti ex vtraque parte, cum hoc parui ha-
beri debeat, & passim à Doctoribus omni-
bus admittatur, tam in tractatu de bello,
quam de tributis: sed ex eo desumenda,
quod Iudex opinionem probabilem
circa factum (imo & circa ius, vt opinor)
amplecti teneatur: hoc enim onere mu-
nus iudicis subit, ideoque persona, scien-
tia, & prudentia prædicta à Principe suffi-

citur, vt rectum possit exercere iudicium:
quæ quidem qualitates non desideraren-
tur, si aliorum probabilis opinio ad feren-
dam sententiam sufficeret. Hinc etiam
pro obligatione certa soluendi tributum
detulit argumentum ex potestate cer-
ta, & indubitate superioris ad imponenda
tributa, quæ iusta. Ministris, & Theologis
pijs, & doctis consultis, probabilius appa-
reant. Si enim certitudo iustæ cause ad
eorum impositionem necessaria foret,
cum hæc sèpè non concipiatur, bonum
publicum aperto periculo frequenter ex
poneretur, quod priuato subditorū pre-
ferendum est. Debet ergo haberi certa, &
indubitate potestas hæc in Principe, &
consequenter obligatio soluendi in sub-
ditis; quantumuis opinio contraria de in-
iustitia tributi alijs probabilior videatur.
(quidquid contradixerit M. Prado supr.)
nec constet de iustitia tributi, vt alij dixe-
runt. Quorum opinio rei scienda est, quia
bellum formaliter iustum, ex vtraque par-
te, nequit non accendere cum fere nun-
quam deficiat subditis opinio de iniusti-
tia tributi; vel raro constat de illius iusti-
tia, sed eos lateat opinio, cui Ministeri Re-
gis in eorum impositione steterint, an pro-
babiliori de illo rum iustitia: an æquè, aut
minus probabili? Vnde tenendum est, quo-
ties de iniustitia tributi, vel de inutili di-
stributione certo non constet, nullius
opinionis præsidio, posse subditos à solu-
tione excusari, quia certa secus manet
Principis potestas ad obligandum.

9. An vero iustæ gabellæ, ad quas in
conscientia soluendas, subditi tenentur,
solvi debeant, si ab exactoribus non pe-
tantur? Sub lite est. Thomas Hurtado *tom.*
2. variar. tract. 8. cap. 1. resol. 9. num. 175. ¶
198. Ex Thomistarum doctrina collatis
locis, totus est in probando partem nega-
tiuum. * Sententia, inquit, quæ asserit, non
teneri in conscientia quemque solvere ga-
bellas, etiam iustas, nisi ab exactore, per
se, vel per suos ministros exigantur (etiam
si occulte, & secretò transvehat merces,
& eas vendat) validè probabilis est. Sic te-
nent Soto, Bañez, &c. Idem tenet Tabie-
na, &c. Vnde satis benè Martinez de Le-
desma *2. part. 4. q. 18. art. 3. conclus. 3. pag.*
259. Sic dicit: * Gabella, vt nunc soluitur
communiter, scilicet petita à publicano,
& non alias est, tributum honestum, & mo-
deratum, & tenentur ciues solvere, &c.
Addictam D. Thom. *2. 2. q. 87. art. 1.*

ad 5. Vbi loquens de decimis idem clarè docet. Quidquid dicat Suarez *tom. 1. de relig. lib. 1. cap. 37. nro. 2.* D. Thom. sequitur ibi Cajetan. * Haec tenus Hurtado Egoverò licet eos, qui bona fide, absque fraude, & dolo, non solum, probabiliter existimem, ab onere restituendi liberari, si tributa ab exactoribus non petantur, eo quod ita videatur constare ex usu, & consuetudine communiter receptis, que voluntatem Principis non aliter obligantis interpretantur; nunquam vero sentire potero, excusandos, qui consulto merces occultant, ut ab exactoribus non petantur, & potiori iure, qui decimas non solvunt: quia *fraus*, & *dolus* nemini patrocinari debent; nec intentio Principis his fauens præsumi potest: ut benè docent Palacios, Angles, Cordoua, Menchaca, & alijs, quos sequitur Thom. Sanchez *tom. 1. consil. lib. 2. cap. 1. dub. 10.* & M. Tapia in Catena *lib. 4. de legibus, q. 11. art. 13.* Vbi sic. * Dicendum est non possé tributarios, fraude, aut dolo *occultare* tributa iusta, quamvis eorum solatio non obliget, nisi petantur, iuxta dicta articulo procedenti. Quod si fraudauerint, tenetur ad restitutionem. *

QUÆSTIO IX.

Vtrum liceat opinionem minus tutam eligere circa Sacra menta?

1. Piniones circa Sacra menta in duplice sunt differentia, alias versantur circa valorem, alias circa licitam administrationem. Contingit quenodo raro, dari opinionem probabilem de Sacra mento valore, sub hac vel illa materia, vel forma, & tamen eius usum illicitum esse, & grauiter peccatum, qui sub illis ministraret; aut propter Ecclesiæ prohibitionem, aut propter consuetudinem legitime introductam, aut propter damnum (si forte falsa sit opinio) proximo imminens: quod saltem ex charitate vitare tenemur. Hinc secundum omnes Theologos, baptizare non licet in nomine Genitoris, & Geniti, & Procedentis ab utroque, tametsi probabilis valde sit Cajetani opinio, & aliorum asserentium eiusmodi baptismum esse validum. Similiter confici non potest cum aqua rosacea, vel distillata ex vite, cum adeat naturalis, licet pro valore baptismi sub hac materia, sint qui suffragium ferant.

2. Difficultas ergo est, an quando cir-

ca licitam administrationem Sacramenti, opinio minus tuta probabilis est, liceat eam eligere, & ad proximam venire, relata tuto ri? Pro parte affirmativa plures referri solent, sed non omnes hanc questionem versant. Quia praescindentes ab opinione praesupposita, circa licitam Sacramenti administrationem, hic, & nunc, sub hac materia, vel forma, inquirunt, an liceat amplecti opinionem probabilem minus tutam circa valorem Sacramenti, illudque administrare sub materia, vel forma tantum probabili, relata certa? In qua questione, seclusa necessitate salutis proximi, id non esse licitum, est communis Doctorum sententia: illa vero urgente, ex precepto charitatis administrari debere. Quia hoc preceptum præstantius est, quam religionis de non frustrando Sacramento, ac proinde huins periculum postponendum: ut benè annotat Vincentius Baronius 1. p. Theolog. mordisp. 1. sect. 4. §. 1. fol. 39. Ceterum extra casum necessitatis, probabili tantum Sacramento subvenire, quando certè valido potest, nequit non esse contra charitatem proximi, quem exponimus periculo carendi fructu Sacramenti. Quinimò & contra Religionem, propter Ecclesiæ prohibitionem, extra casus permisso, de quibus Doctores psalmi. His positis.

3. Quod inquirimus est, an quando valor Sacramenti non est certus, est tamen inter Doctores probabilis opinio, circa licitam eius administrationem, in his circumstantijs, liceat minus tutam amplectari? Negant moderni, qui ad tutiorem opinionem circa licitum eligendam obligant. Affirmant vero communiter Theologi, qui opinionem probabilem circa licitum, et si minus tutam in quacumque materia a peccato omnino excusare defendunt. M. Petrus de Ledesma in *Summ. tom. 2. tract. 1. de Fide, cap. 5. post 6. conclus.*

* Tengo por regla cierta, que la opinion probable en las cosas morales, siempre se puede seguir de la manera que es probable, aunque sea en agotio de tercero, y en materia de Sacramentos, y esto s'opena de no ser probable. * M. Acacius de Velasco *tom. 2. res. mor. verb. Opinio, resol. 316.* & 320. n. 2. * En todas las materias, y en qualquier negocio, aunque sea de gran importancia, siguiendo opinion probable, aunque sea menos segura, se obra con toda seguridad de conciencia. *

4 Eandem sententiam (etsi plus contendere videatur) defendit M. Serra 1.2. tom. 2. quæst. 19. art. 6. dub. 4. * In administratione, inquit, Sacramentorum, licitum est, omisso eo, quod tutius, sequi opinionem probabilem afflentem, sic vel sic validū, & non irritum fieri Sacramentum, aut eius effectum suscipi: si tamen Ecclesiæ usus, & consuetudo id permittat, & non prohibeat. Probatur, nam circa potestatem, & iurisdictionem Sacerdotis ad absoluendum pœnitentem, sine quibus nulla est absolutio, & pœnitentiæ Sacramentum est inualidum, multæ sunt opiniones probabiles; qualis est, quæ afferit in articulo mortis simplicem Sacerdotem posse absoluere pœnitentem, etiam præsente Sacerdote approbato, vel proprio: & afferens approbatum in una Diœcesi posse in altera audire confessiones habentium Bullam Cruciatæ, eosque absoluere; sed has licet sequi, quoties se obtulerit occasio, etiam si tutius esset, pœnitentem in articulo mortis absoluiri a Sacerdote proprio: & habentem Bullam Cruciatæ absoluiri ab approbato in Diœcesi, in qua est, & ad quam pertinet. Ergo.* Sic M. Serra.

5 Pro eadem opinione militant Medina 1.2. quæst. 19. art. 6. quæst. 5. §. Ceterum magna est, pag. 308. M. Baptista disp. 208. dub. 12. & M. Prado tom. 1. Theolog. moral. cap. 1. quæst. 6. n. 6. ibi: * In omnibus, & per omnia easdem opiniones practicè probabiles, quas tuto, & licet sequimur in alijs materijs, tuto, & licet eas amplectimur circa materiam, & formam Sacramentorum; & circa iurisdictionem, & usum, & ritus, & ceremonias. Sola est differentia, quod practica probabilitas a distinctis capitibus sumitur in hac materia, ac in alijs. Et quod facillimè circa Sacraenta contingit, aliquid esse speculatiuè probabile, & non esse practicè probabile.*

6 Quibus adde Card. de Lugo tom. de Pœnit. disp. 7. scil. 13. n. 6. 273. ibi: * Regula illa, quod in operando liceat sequi sententiam probabilem, vera est in vniuersitate, si sermo sit de ultimo iudicio circa licitum, vel illicitum hic & nunc. Neque obstat illa alia regula, quæ dicit circa materiam, & formam Sacramenti Baptismi, & Ordinis saltem Sacerdotij, non licere sequi sententiam probabilem: nam ibi non est sermo de probabilitate circa licitum, sed circa valorem; verb. grat. materia, vel forma. * Et infra num. 275. * In

quæstione practica, vbi agitur de obligatione practica hic, & nunc, licitum semper est amplecti sententiam probabilem.*

7 Probatur à priori, quia principium vniuersale, quod probat, adhærentem opinioni probabili practicè versanti circa licitum, non peccare mortaliter, idem probat in quacumque materia; sicut principium quod vniuersaliter probat, totum esse maius sua parte, idem in quacumque materia euincit. Opinio autem probabilis circa licitum, ut ex dictis in hoc tractatu apertissime constat, constituit operationem conformem rectæ rationi, quia se illi conformans, habet iudicium ultimum practicum certum, quod hic, & nunc tibi liceat operari. Ergo qui opinioni probabili practicè circa licitam Sacramenti administrationem adhærens, hoc ultimo iudicio ducitur; prudenter, & iuxta rectam rationem operatur, siue opinio minus tuta parvis, aut maioris probabilitatis sit, ut vult M. Prado supra, siue minoris, ut reliqui Doctores citati. Quia æqualis, vel maior probabilitas supplere non potest valoris defectum, si Sacramentum ex sua institutione validum non sit, ut potè essentialiter requisitis non constans; ac proinde negata obligatione eligendi opinionem tutiorem circa licitum, vel illicitum, sicut excusat ut peccato eliges minus tutam, parvis, vel maioris probabilitatis, ita & qui minus probabilem, si vere probabilis supponatur.

8 Secundò à posteriori à nonnullis probatur, quia opinio afferens, ex dispensatione Pontificis licitam esse consecrationem Episcopi ab uno tantum consecrati, est minus tuta, quam contraria: nititur enim opinioni speculatiuè probabili circa valorem talis consecrationis, cuius contrariam adstruentem tres Episcopos posture diuino ex Sacramenti institutione requiri (ideoque consecrationem Episcopi ab uno factam inualidam esse) defendunt aliqui apud Sylvestrum, verb. consecratio 1. num. 1. ibi: * Vnde si consecratur à paucioribus nil ageretur secundum Glossam, in cap. Episc. de tempot. Ordinis, & secundum Glossam Raymindi. * Hostiensis, Hugo Archidiaconus, Panormitanus, & ferè omnes iutisperiti, ut ait Turrecremata, & ex illo refert Thomas Sanchez tom. 2. confil. lib. 7. cap. 1. dub. 15. numer. 26. probabilem censens. Item Caieranus, Coninch,

ninch, Philibertus Marchinus, & plures, quos sequuntur Castro Palao tom. 4. tract. 27. punc. 14. n. 13. Diana p. 10. tr... ref. 29. Bernal de Sacram. disp. 4. 9. sect. 2. n. 5. Laurentius Brancatius tom. 3. disp. 8. artic. 4. n. 8. q. dicens: * Neque pro Episcopo haberem, sic ordinatum, * & alijs. Ex Aniceto Papa in Epistola differente de S. Iacobi minoris ordinatione in Episcopum Hierosolymitanum, ubi ait: * Patet profecto, eam formam, instituente Domino, tradidisse, non minus, quam à tribus Episcopis debere Episcopum ordinari. * Sic Anicetus explicans testimonium Anacleti epist. 2. Decretali cap. 2. Vbi hunc consecrationis modum se tradere dixerat, prout Dominus tribuit. Probant insuper ex Ioanne Papa III. in Epistola, quæ habetur *tomo 2. Conciliorum*, dicente: * Omnia quæcumque maxima Concilia affirmant, illum non esse Episcopum, qui minus, quam à tribus Episcopis, Metropolitani etiam auctoritate, fuerit factus. * Et tamen opinionem circa licitam consecrationem Episcopi, ab uno tantum confessam, et si minus tutam, sequuntur frequenter Sunimi Ecclesiæ Pontifices, ut quotidiane Episcoporum apud Indos consecrations testantur, & plures Gregorij XIII. Pij V. & Alexandri VII. ex Henriquez lib. 10. de Ordin. cap. 24. ex Machado tom. 2. lib. 4. p. 6. rr. 2. docum. 6. & Brancatio vbi sup. n. 89. referuntur à D. Ioanne de Caramuel in *Apolog. epist. 4. fol. 83. n. 146.*

9. Quod autem minus tuta sit opinio afferens, Episcopum ab uno tantum Episcopo validè consecrari (& accedente dispensatione Pontificis, etiam licetè) est cui dens ex apprehensione terminorum, quia si re vera, ex Christi institutione, ad eius valorem tres Episcopi requirantur, consecratio ab uno tantum nulla erit: Ergo ab uno consecratus, non erit Episcopus: ergo neque alijs, quos ipse consecraverit: ergo neque erunt Sacerdotes, quos ordinauerit: ergo neque validæ absolutiones, quas isti impenderint. Et cum non raro ex Indis ad Europam Episcopi ab uno tantum consecrati reuertantur, totius ferè orbis Episcopos, Sacerdotes, sacrificia, & consequenter Sacraenta Eucharistia, & Pœnitentia, in dubium, seu opinionem reuocari necesse erit: quæ omnia pericula certissimè euirantur, si tres Episcopi in consecrationem concurrat. Ergo ex praxi Pontificum (cum res ad-

huc definita non sit) aperitè colligitur, licetum esse amplecti opinionem minus tutam circa Sacramenti valorem, & licitam eius administrationem, licet verissimum sit, probabilitatem opinionis defectum valoris Sacramenti supplere non posse.

§. I.

Effugium Baroni.

10. R Espondet Baronius 1. part. aduersus Caramuel, disp. 2. sect. 5. fol. 34 r. contrariam opinionem, pro valore consecrationis Episcopi ab uno tantum confessæ, probabilitatem esse; & per consequens, &c, quæ ex dispensatione Pontificis eiusmodi consecrationem licitam asserit. secus Pontificem dispensare non potuisse. En. eius verba: * Addo, non potuisse ab illo dispensari hac in re, si probabilius constaret, iure diuino, Episcopi consecrationem ea forma esse faciendam, quia in re sacramentaria, quæ sunt necessaria ad mediū efficaciam, nulla possunt excusari ignorantia, aut probabilitate suppleri. * Sed contra manifestè ad hominem; quia nec maior probabilitas supplere potest defectum valoris consecrationis, neque evitare damna innumeraria, quæ ex illo pullulare necesse est: ergo licet probabilius constaret, Episcopi consecrationem ea forma validam esse, non potest à Pontifice dispensari, neque illo modo fieri licitus talis opinionis, et si probabilitioris usus; sicut neque (ipso Baroniō testante) opinionis Caietani circa Baptismum sub ea forma in nomine Genitoris, & Geniti, &c. * Etsi probabilissima sit: propter periculum relinquendi proximum sine Baptismo. Quod opinione alia tauri relieta ineuitabiliter imminet, quantumvis opinio circa valorem probabilitate adstruatur. Quia in re sacramentaria, quæ sunt necessaria ad mediū efficaciam, nulla possunt excusari ignorantia, aut probabilitate suppleri. Nequibit ergo Pontifex majori opinionis probabilitate excusari in electione opinionis minus tutæ, si alias ad tutiorem, et si minus probabilem eligendam adstringatur, ut hic auctor totis nixibus probare tentat; ut constat ex testimoniuni colluui, quæ ex illo adduxi quæst. 5.

11. Contra secundo: quia ipse Baronius sibi non constat: nam disput. 2. citata, sect. 1. art. 3. fol. 135. Tradit opinionem tutiorem circa Sacraenta, quæ sunt neces-

faria

saria ad medijs efficaciam, ex precepto eligendam, relecta contraria, quacumque probabilitate munita. * Consequitur (inquit) manifeste, cum de medijs ad salutem comparandam institutis lege naturali, aut positiva agitur, semotis quibuscumque probabilitatibus, quae stant contra, semper tunc adhærendum. * Quod prædixerat *diss. 1. sect. 2. art. 3. fol. 24.* * Omnes (inquit) concedunt, dari interdum formam, & materiam Sacramenti probabilem, & longè probabiliorem sententia, quæ id negat; quæ tamen usurpari nequit, & adhiberi forma illa probabilissima, omissa communis, & solita, citra peccatum mortale, nisi vrgeat necessitas, & periculum salutis illius, qui iuuandus est Sacramento. * Ergo cum nulla in præsenti vrgeat; & talis opinionis usus grauissimis periculis sit expositus, illicitus prorsus erit, adhuc admissa maiore probabilitate opinionis pro valore consecrationis Episcopi. Quod magis constat ex his, quæ tradit *diss. 2. sect. 1. fol. 133.*

12 Contra denique tertio: quia dum opinionem minus tutam circa Sacramenta liceat amplecti, nemo titulo minoris probabilitatis ab eius praxi abstinere tenebitur; quia opinio Scoto minus probabilis, probabilior D. Thomæ videtur, & econtra: & ideo quam quisque doctus à principijs intrinsecis minus probabilem contraria censeat, poterit auctoritate extrinseca probabiliorem iudicare, & certo certius poterit indoctus, cui maior probabilitas est imperceptibilis. Ergo si opinionem minus tutam circa Sacra menta necessaria ad salutem, necessitate medijs, seu necessaria ad medijs efficaciam (qualem Episcopi consecrationem vocat Baronius) liceat amplecti, minus etiam probabilem Pontifici dispensanti, dum alijs probabiliorem, sequi licebit: Potuisset ergo Pontifex hac in re dispensare, et si probabilius sibi non constaret, Episcopi consecrationem iure diuino sub ea forma validam esse. Quibus Baronij solutio omni ex capite futilis ostenditur.

§. II.

Vera, & tenenda sententia.

13 **D**uplici conclusione clauditur. Prima est: quotiescumque fuerit opinio probabilis circa licitam administrationem Sacramenti hic, & nunc, sub hac materia, vel forma, inten-

tione, vel iurisdictione; se illi conformans licet ad proxim deuenire potest, efformando ultimum iudicium practicum certum, quod sibi liceat, iuxta illam operari. Id euincunt Doctores, & fundamenta communis sententiae de electione opinionis probabilis circa licitum, etiamsi minus tutæ, minusque probabilis circa valorem Sacramenti. Cuius beneficio à peccato excusantur omnes, qui se illi conformantes operantur.

14 Secunda conclusio. Nequit esse practicè probabilis opinio circa licitam administrationem Sacramenti valoris tantum probabilis (seculi necessitate) quoties ex eius usu, damni graui periculum, cui proximus cedere non possit, probabiliter subsequi potest. Hanc conclusionem à principijs intrinsecis verâ reputo. Monocor, quia nulla opinione, et si probabiliori speculatiuè, si re ipsa, & coram Deo falsa sit: & nulla ignorantia, quantumvis inuincibili ex dissidio opinionum suborta, vitabitur damnum salutis æternæ proximi, cuius etiam periculum sub lethali ex charitate vitare tenemur: ergo nulla opinio potest reddere licitam proxim sententiae minus tutæ circa valorem Sacramenti in his circumstantijs: ergo à principijs intrinsecis nulla potest esse practicè probabilis circa licitum, quando datum irreparabile, seu cui cedi non potest consecuturum est probabile. Confirmatur, quia opinio probabilis practicè, seu iudicium ultimum circa licitam operationem hic & nunc, est assensus prudens rectæ rationi conformis: nem o autem potest prudenter iudicare, licitum sibi esse administrare Sacramentum dubium, seu probabilis tantum valoris, relinquendo certo validum, & fructuosum, quando hoc adhiberi potest, & secus imminet probabiliter datum irreparabile æternæ salutis proximi, sicut nullus medicus prudenter operabitur, qui applicet medicamentum, quod iudicatur probabiliter proficuum, reliquo certo, quo mors certissimè vitabitur. Hoc lumine naturæ notum. Et go eum usus opinionis minus tutæ, et si probabilioris, circa valorem Sacramenti, quando tunc vti possumus, vergere possit probabilius in grauissimum damnum proximi, cui ipsi cedere non potest, nequit esse practicè probabilis opinio circa licitum talis opinionis usum.

15 Secundo probatur, nam ex eo, quod

quod lege iustitiae teneamur vitare homicidium, implicat seclusa necessitate (ut ait Baronius 2. part. disput. 1. sect. 1. fol. 47.) esse opinionem probabilem circa licitam emisionem sagittæ ad occisionem animalis, quod venator à longe stans, probabilius censet, feram esse, quā hominem; eo quod major probabilitas opinionis circa natum animalis, nequeat vitare homicidium, si re ipsa præfatum animal fuerit homo: ergo cum lege charitatis teneamur, salutis spiritualis proximi dñmnum evitare, nequibet esse opinio probabilis circa licitam applicationem medij, quod periculum probabile æternæ damnationis importet; quia maior probabilitas circa valorem Sacramenti, nequit vitare æternæ damnationis periculum proximi, qui certo Sacramento iuuari poterat. Nequit ergo esse probabilis opinio circa licitum usum opinionis minus tutæ, et si probabilioris, circa valorem Sacramenti, relata certa, & tutiori, ex qua nullum periculum imminet.

16 In hoc sensu veram existim opiniōnē asserentium, quod si solum attenderemus reuerentiam debitam Sacramento, liceret quamcumq; opinionem probabilem sequi, circa valorem, nisi obstat̄ usus, & consuetudo recepta Ecclesiæ: Si vero attendamus fructum Sacramenti, vel dñmnum proximo imminens ex defectu va-
loris, tenemur tutiorem amplecti. Ita Vazquez 1. 2. disp. 63. cap. 2. & 3. Thomas Sanchez lib. 1. Sum. cap. 9. n. 33. & sequentibus. Basilius Pontius lib. 4. de Matrim. cap. 25. num. 8. & 9. Villalobos de cons. dific. 13. & alij. Et est conforme sententia D. Augustini tom. 10. Homil. 41. de Penit. Vbi loquendo de articulo mortis inquit: *Tene certum, & dimitte incertum.* Quapropter dissidentibus Doctoribus, circa valorem Ordinis Presbyteratus, vel Episcopatus suscepti; debere dubitantes, iterum sub conditione ad eundem gradum promoueri, ad idque ex lege charitatis, & iustitiae adstringi, ait Bard. de cons. fol. 3. 10. discept. 6. cap. 11. p. 6. §. 2. n. 6. & 8. Eo quod malum, quod timeatur est irreparabile, & innotabile dñmnum fidelium vergat, nil propterea adiuuante probabilitate opinionis. Si enim reuera Ordo Sacerdotalis, vel Episcopalis invalidè suscep̄tus fuerit; quot inde mala: expendat lector. Ideo cum Bardi sentiunt Diana part. 5. tract. 13. resol. 47. 48. & 49. & tract. 14. resol. 64. & 6. part. tract. 8. resol. 19. Vericelli tom. 1. qq. Moral. tract. 2. quæst. 27. n. 11. Angelus Suarez, Valentia, Granado, &

alij, quos citatos sequitur Leander à Sacra-
ment. tom. 1. tract. 1. quæst. 14. Et esse obli-
gationem iterandi Sacra-
menta, quando
prudēter dubitare possimus de corū valo-
re, ait Lugo tom. de Fide. dis. 1. sect. 13. n. 321
& Quintana dueñas tom. 1. fin. 10. fol. 19.

17 Si autem dñmnum, quod ex opi-
nione minus tuta pro valore Sacra-
menti, (si falsa esset) subsequi potest, tale sit, cui
proximus queat cedere, locus manere po-
test probabilitati opinionis circa licitum
eius usum, atque adeo si apud Doctores
probabilis habeatur, licet operabitur, qui
ei se conformet. v.g. Est opinio probabilis circa iurisdictionem Sacerdotis ad ab-
soluendum à reseruatis: & similiter est
opinio, quod liceat iurisdictione hac pro-
babili vti, & pœnitens rei conscius hunc
eligit, relieto alio, in quo certa iurisdictio
residet: in hoc casu licet potest confessari
ius electus illum absoluere, quia scien-
ti, & volenti nulla fit iniuria: licet enim
contingeret, Sacramentum ex defectu iuri-
sictionis infructuosum esse, huic dñ-
no potest pœnitens ipse cedere, sicut &
nolle absolutionem recipere. Periculo au-
tem frustrationis Sacra-
menti, ex opinio-
ne probabili de eius valore, se exponere,
nullum est peccatum contra Religionē,
vt tēnet communis Doctorum sententia,
apud Machado tom. 1. discurs. pratico, art. 5.
Nam probabilis opinio negans prohibi-
tionem administrationis, satis euincit, le-
gem non esse sufficienter promulgatam,
& propositam; ideoque vim obligandi nō
habere: ex iudicio autem prudenti se ex-
ponere periculo operandi contra legem
non sufficienter propositam, non est pe-
riculo peccandi se committere, vt ostendit
quæst. 6. §. 7. quia tunc, re vera, non est
contraria pars tutior in ordine ad con-
scientiam, neque ibi est aliquod dubium pra-
etatum. Sic in casu, quo opinio minus tuta
probabilior sit, discurrunt plures, tā ex
antiquis, quam modernis. Et quando mo-
raliter certa omnes fatentur, quamvis re-
uera semper sit periculum efficiendi ma-
terialiter contra legem.

18 Rogabis, an quod diximus de iurisdi-
ctione Sacerdotis, procedat etiam in arti-
culo mortis? Respōdeo affirmatiè, quia
pro eo articulo omnibus Sacerdotibus in
omnia peccata æqualis iurisdictio con-
ceditur, vt probabo tract. 3. de Penit. dis-
put. 7. quæst. 3. Instabis: plures Doctores
oppositum asserere, ergo vel dici debet,
nullam esse opinioni contrariae pro-

probabilitatem practicam , aut negare tenemur , simplicem Sacerdotem posse in articulo mortis licet absoluere , si ad sit alius approbatus , neque hunc a casibus reseruari , si superior adsit : quia relinquare medium certum , & eligere minus tutum , licet probabilius , ex quo periculum æternæ damnationis proximi probabiliter imminet , est contra omnes prudentias , & charitatis regulas . Si enim re ipsa falsa sit probabilior opinio , quæ indiscriminatim cuicunque Sacerdoti , pro articulo mortis , æqualem iurisdictionem concedit , & alias poenitens sola attritione confiteatur , cum probabilitas maior communis opinionis defectum iurisdictionis ad valorem Sacramenti requisitæ non suppleat , poenitens sic dedecens absque dubio in æternum peribit : tenetur ergo propter periculum salutis , medium certum Sacerdotis approbati , etiam quoad reseruata sibi eligere , & incertum , & probabile tantum relinquare .

19 Respondeo , moraliter certum esse , nullius Sacerdotis absolutionem ex defectu iurisdictionis in articulo mortis inualidam esse , quia certum moraliter est , piam matrem Ecclesiam ad vitandum salutis æternæ damnum , ex diversitate opinionum imminens , æqualem omnibus Sacerdotibus iurisdictionem concessisse ; & ut docent communiter Doctores , ex I. Barbav. de offic. Prætoris , error communis sufficit ad gestorum validitatē . Quod ad opinionem probabilem Doctorum extendunt Thomas Sanchez lib. 1. in decalog. cap. 9. num. 35. & libr. 3. de Matrimon. disp. 22. Basilius de Leon lib. 5. de Matrim. cap. 19. num. 8. & cap. 20. num. 7. Bonacina , Mag. Serra. Mag. Baptista. Mag. Gregorius Martinez , & alij apud Ioann. Martinez de Prado tom. 1. Theolog. Moral. capit. 1. quest. 6. §. 2. n. 17. & cum pluribus Thomas Hurtado tom. 2. resol. Moral. tract. 12. cap. 1. n. 2055. dicens : *Esse omnino certum.*

20 Dices , neque hoc probabilissimum fundamentum animum paccare ; quia certum etiam moraliter est , attritionem cognitam cum Sacramento Poenitentiae sufficiet ad eius valorem . & fructum , & tamen in articulo mortis , ob salutis æternæ periculum , tenetur peccator actum contritionis elicere , ut tenent Suarez tom. 4. in 3. part. secl. 4. numer. 18. Thomas Sanchez tom. 1. in decalog. libr. 1. cap. 9. num. 34. M. Nugnus 3. part. tom. 2.

quest. 2. artic. 4. & plures apud Dianam 3. part. tract. 4. resol. 9. 8. & apud Leandrum à Sacram. de Pœnit. disp. 7. quest. 8. Eo quod , cum fide certum non sit , attritionem cum Sacramento sufficere , locus maneat periculo damnationis æternæ , quod ex charitate vitare tenemur . & a quo neque moraliter certa opinio , si re ipsa falsa sit , hominem liberare valet ; licet eum , qui se illi conformauerit , a novo peccato non eliciendi contritionem eximat . Ergo à simili , eti certum moraliter demus , in articulo mortis , nulli Sacerdoti deficeri iurisdictionem in omnia peccata , tamen cum de fide certum non sit , neque ex terminis evidens , sicut est obligatio eliciendi actum contritionis , eo quod sit medium certum , quo omne periculum salutis vitatur ; ita & eligendi Sacerdotem , in quo certissima iurisdictione resideat , cui nullum periculum subesse possit .

21 Vtrique difficultati eadem solutio respondet . Dico ergo , eum , qui attritione cognita confessus est , non habere obligationem eliciendi actum contritionis . Ratio est , quia nemo potest in hac vita adquirere certitudinem methaphysicam de statu gratiæ , sed solum moralem ; ideoque cum ad impossibile nemo teneatur , dum hanc per Sacramentum Poenitentiae ex attritione cognita adeptus fuerit , ad aliud medium non tenetur . Confirmatur , quia nequit peccatori certius constare , eliciisse actum contritionis , quam adeptum fuisse gratiam per Sacramentum cum attritione susceptum . Ergo sicut qui certus moraliter esset de actu contritionis , in nulla opinione ad hunc iterandum teneretur , eo quod certus moraliter sit de statu gratiæ ; ita qui certus moraliter fuerit de hoc statu per Sacramentum ex attritione susceptum , ad habendam contritionem non tenebitur . Consequentia videtur irrefragabilis , quia re bene inspecta , magis certus moraliter quisque esse debet , quod Sacramentum cum attritione gratiam causauerit , quam quod actum contritionis eliciuerit : illud enim ita certum est , vt oppositum sit dignum censura ; secus istud . Ergo non est obligatio eliciendi actum contritionis in articulo mortis , sed præcepto charitatis plenè satisht . Sacramento Poenitentiae cū attritione cognita suscepto , vt bene docent Coninch , Beccanis , Laym. Fagund. Philip.

Faber , Turiianus , Salas , & plures alij, quos citatos sequuntur Cardinal. de Lugo de Pœnit. disput. 7. sect. 13. numer. 262. Mag. Prado vbi supra, quæst. 5. §. 4. numer. 14. Diana , & Leander locis cito- tis.

22 Hinc ad argumentum de iurisdictione presto est solutio , pro articulo mortis certa esse moraliter omnibus Sacerdotibus æqualem in omnia peccata iurisdictionem ; secus Ecclesia sub opinione reliquisset salutem omnium, qui opinionem minus tutam circa iurisdictionem pro eo articulo ignorantia inuincibili elegissent , credentes sine villa hæsitatione à quolibet Sacerdote æquè validè , & licite absolui posse. Quod dicere , plusquam temerarium est : sed euidenter sequitur , si ex conflitu opinio- num iurisdictionis pro eo articulo incerta , & probabilis tantum relinqueretur. Ideo Sacerdotem absoluente ex quacumque opinione reuera probabili intrinsecè , vel extrinsecè , circa iurisdictionem , validè absoluere , id que moraliter ita certum esse , vt oppositum sit improbabile , & falsum , tradit Verricelli in qq. Moral. tom. 1. tr. 2. quæst. 25. Vbi pluribus id probat , cui lubens subscribo.

23 Obijcies contra nostrā conclusio- nē m. directè militare factum Pontificum de quo supra , qui opinionem minus tu- tam in consecratione Episcopi sequunti sunt ; dispensationem concedentes , vt ab uno tantum Episcopō fieri posset , cum tamen a tribus ex necessitate Sacra- menti , vt validè fiat , effici debere ; valde probabile sit. Est ergo practicè probabilis opinio circa licitam administrationem Sa- cramento valoris tantum probabilis , etiam si graue damnum proximi inde subsequi possit , alias grauter deliquerint , tam Summi Pontifices dispensantes , quā Episcopi consecrantes , & consecrati. Respondeo 1. Pontifices , & Episcopos dis- pensatione vtentes , secundūm commu- nem sententiam , excusari à peccato , quia id præstiterunt innixi opinioni contrariae statuenti probabile esse practicè , lice- re vti opinione minus tuta in administra- tione Sacramentorum valoris tantum probabilis , dum Ecclesiæ prohibitio deficiat , non obstante periculo damni alijs probabiliter inferendi. Quām tueri ali- quos recentiores refert Vazquez 1. 2. tom. 1. disp. 63. cap. 1. num. 3. & tenent M. Bartol.

de Medina 1. 2. quæst. 19. artic. 6. §. * Cete- rum , * Cenedo in pract. quæst. 8. numer. 23. Castro Palao tom. 1. disp. 2. punct. 5. num. 8. Vbi contra Vazquez , Villalobos , Anton. Perez , & vtrumque Sanchez , inquit. * Nul- lis mihi se offert casis , in quo ob chari- tatem proximi tenearis vti sententia om- nino certa * pro qua refert Montesinos , 1. 2. disp. 29. quæst. 5. num. 23. 2. Huic igitur opinioni adhærentes ab omni peccati la- be immunes seuerè pronuntio.

24 Cæterum cum probabilitas opini- onis , quantacumque sit , non possit red- dere validam consecrationem , si deficiat Minister à Christo Domino constitutus , (vt in confessō est apud omnes ,) quia sicut in Ecclesia nulla est potestas ad confiden- dum Sacramentum Pœnitentia , v. g. si non sit Sacerdos , qui est eius Minister : ita neque ad Sacramentum Ordinis Sacer- dotalis , vel Episcopalis , si re ipsa non detur Minister ex institutione Christi de- terminatus. Ideo si Minister ex necessita- te Sacramenti ad consecrationem Epis- copi , sint tres Episcopi , nulla & in valida prorsus erit consecratio , si ab uno , vel duo bus tantum fiat. Ex quo tot , tam ingen- tiaque absurdia sequuntur , vt me iudice , nulla in'vniuersa Theologia morali quæ- stio sit , quæ sententia Pontificia , è Cathe- dra rem hanc definiente magis indigeat.

25 Interim verò , ad pacandos fide- lium animos , dicendum existimo , Pon- tificem , qui primo , facto ipso dispen- sationis , declarauit (vt potuit) ius di- uinum circa Ministrum consecrationis Episcopi : & Ecclesiæ notum fecit , alium esse ordinarium , nempè tres Episcopos , aliū ex commissione , seu delegatione , & hunc esse vnum , vel duos Episcopos tantum ; illum inquam , in re tanti mo- menti , maturo consilio processisse , præ- tio Theologorum examine , & auditis Eminentissimorum Cardinalium votis , & speciali Spiritus Sancti assistentia , qualis ad res fidei est illi promissa , ne in consecratione Episcopi , vt potè in me- dio ad salutem animarum necessariò , ex cuius veritate , Sacra- menta , & sacrificia dependent , error aliquis omnia cassa red- dens immisceretur. Atque adeò post pri- mam dispensationem Pontificis , cano- nizatam mansisse sententiam , quæ do- cebat Ministrum ex commissione , conse- crationis Episcopi , esse vnu , vel duos Epis- copos ; ad eumque certitudinis gradum

euectam , vt contraria nullam modo habeat probabilitatem . Moueor ad hoc assertum ex loco Diu . Pauli ad Ephesios 4. vbi ait : * Et ipse dedit quosdam quidem Apostolos , quosdam autem Prohetas , alios Pastores , & Doctores , ad consummationem sanctorum , in ædificationem corporis Christi : donec occurramus omnes , &c . * Vbi docet Apostolus , vt benè ponderat Bellarminus tom . 2 . lib . 4 . cap . 8 . de notis Ecclesiæ . § . * Sed ut nis , *) Futuros Pastores in Ecclesia , usque ad diem iudicij : tunc enim omnes occurremus Domino in unitate fidei . Quod autem Episcopi sint Pastores gregis Domini , constat ex Act . Apost . 28 . ibi : * Attende vobis , & universo gregi , in quo vos Spiritus Sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiæ Dei . * Ex quibus apertissimè constat Ecclesiæ Dei esse non posse sine Episcopis , & Sacerdotibus . Vnde Hieronymus in libr . contra Luciferianos . Ecclesia (inquit) non est , quæ non habet Sacerdotes . *

26 Modo licet . Si Episcopus ab uno , vel duobus tantum consecratus , non esset verè Episcopus , non esset apud Indos Ecclesia , quia nullus ibi esset Episcopus ; cum omnes , vel à uno tantum consecrati , vel à pluribus , qui verè Episcopi non erant ex hoc defectu . Nulli Sacerdotes , quia non a vero Episcopo ordinati . Quod probabile esse negare non poterit , qui post dispensationem Pontificiam , probabile adhuc iudicauerit , consecrationem Episcopi nisi à tribus Episcopis esse invalidam . Si autem semel admittatur probabile , apud Indos non esse Ecclesiæ , quia nec Episcopi , nec Sacerdotes . Nec apud Hispanos inueniri , inferri inde quisque poterit ; quia Episcopi ibi consecrati , & Sacerdotes ibi ordinati , quorum plures ad Episcopatum promoti sunt , totam fere Hispaniam repleuerunt . Vnde probabile foret in Hispania nullum esse verè Episcopum , quia nullus est à tribus verè Episcopis consecratus ; nullum verè Sacerdotum , quia à nullo verè Episcopo ordinatum , ac proinde nec Ecclesiæ , nec Sacraenta Eucharistiae , poenitentiae , ordinis , & Extremæ uincionis . Adde quod cum Pontifex possit ubique terrarum dispensare , vt ab uno Episcopo consecratio fiat ; si de facto dispensaret , reliqueret probabile , breui tempore nullum in Ecclesia Dei Episcopum , vel Sacerdotem futurum . Quæ non solum falsa , & improbabilia , sed ut heretica de-

clarari digna censerem , ut potè contra Pauli testimonium , supra citatum , vbi Christum Dominum quosdam dedisse Pastores , tradit : Donec occurramus omnes . Nempe usque ad diem iudicij . Ergo principium , ex quo tot absurdâ deducuntur , plusquam fallum est , ac proinde potest dispensationem Pontificiam dubitare non licet verè Episcopum esse , et si ab uno tantum consecratum . Quia ut ait M. Bannez 2 . 2 . quæst . 1 . art . 10 . dub . 8 . conclus . 4 . * Non potest Summus Pontifex errare , ita ut approbet leges pernicioſas , aut nocuas saluti animalium , & oppositum dicere (inquit) esse hereticum , & ut benè Mag . Canus lib . 6 . de locis . Proposit . Secunda . * Si Pascua salubris doctrinæ oibüs Christi non daret , sed posset eas erroribus falsis , & perniciosis pascere ; nimis non esset a Christo Ecclesiæ prouisum . * Sed qui perniciōsior error , quam Episcopis , & Sacerdotibus Ecclesiæ Dei orbare , ex quo tot , tantaque irreparabilia mala in dies imminent ? Nequit ergo Pontifex in præfata dispensatione errasse .

27 Secundò probatur à posteriori , argumento mihi efficacissimo . Communis Theologorum opinio est eum , qui probabiliter credit non esse baptizatum , teneri sub conditione baptizari , & eum qui probabiliter opinatur non esse Episcopū , vel Sacerdotē , obligari ad ordines sub conditione iterandos : videtur tamen experientia , omnes de baptisi valore probabiliter dubitantes , iterationem baptisimi sollicitè petere ; nullum vero Episcopum ab uno tantum consecratum , vel Sacerdotem ab eiusmodi Episcopo ordinatum de obligatione iterandi scrupulis angit , nedum ordines iterum sub conditione recipere . Nec à viris doctis , & Religiosis suatione , & consilio ad iterationem conditionatam inducuntur , tamen ex defectu Ordinis Episcopalis , vel Sacerdotalis verè suscepti , tot absurdâ consequi certissimè videant . Signum ergo euidentis est , omnes fideles , ea certitudine credere Episcopum ex commissione Pontificis ab uno consecratum , esse verè Episcopū , & ab illo sacris insignitos veros Sacerdotes , ac si à tribus Episcopis consecratus fuisset . Est ergo iam certissimum ad consecrationem Episcopi , ex commissione unū Episcopū sufficere , posseque Pontificem munus hoc vni , vel duobus de-

legare, & improbabile prorsus Episcopum sic consecratum non esse verè Episcopum. Et sanè quis dubitet Apostolos per vias mundi plagas dispersos, sic succeſſores in Episcopos conſecraſſe? Vbi nam ad manus habuit, D. Thomas Apoſtolus ad Indos pergens, in vastissimis illis regionibus, tres Episcopos, qui ſecum nouum Epifeopum conſecrarent? Ergo ex Christi institutione licet Minister Ordinarius ſint tres Episcopi, ut ſuadent teſtimonia, que contraria opinio allegetat, Minister vero ex commiſſione unius Episcopus eſſe potest. Sicut duplex eſt Minister Baptiſmi, aliud ſolemnitatis, nempe Sacerdos, aliud neceſſitatis, ſcilicet qui cum que ſeculariſ.

28. Et ſic olim in Eccleſia quandoque practicatunt, ſuaderi putant non pauci ex Clemente Romano lib. 8. Constitutionum, cap. 27. Vbi dicitur * Quod ſi deſtituta coegerit ab uno ordinari, quod propter periectionem, aut aliam cauſam plures adere non poſſint, afferatur decretum commiſſionis pluriunt Episcoporum. * Et ex D. Gregorio Magno, qui commiſſit D. Auguſtinuſ Epifcopo Cantuarienſi, ut ipſe Iolus Epifcopos conſecraret, quando alij non eſſent, ut habeatur in Reſponſione 8. ad interrogatiōnes ipſius D. Auguſtinii. Ceteruni horum authortati non fido, quia de libri Clementis authore non ſatis conſtat: & teſtum D. Gregorij mendoum eſſe, colligitur ex lib. 12. Epiftolarum reſtri in fine: Quapropter ad diſpenſationes a Summis Pontificibus poſteā conſecras recurrendum eſt: de quarum valore, ut dixi, dubitare non licet: eſſet enim alſiſtentiam Spiritus Sancti in hiſ, quæ ad fidei conſeruationem neceſſaria ſunt, in dubium renoſcare. Quod neſa eſt. Qua propter Veracruz in ſpeculo, 2. part. art. 27. cum Sancto Antonino, Caicano, & Armilla, iure optimo ſcripſit: * De Pontificis poſteate poſtquam diſpensatio dubitare, instar ſacrilegi eſt, * eſſet enim Chriſto Domi- no quāli exprōbrare, quod non ſatis Eccleſia ſuę prouidiffet, ut benē adnotat Illuſtriss. Montenegro Epifcopus Quitenſis, apud Indos in ſuo itinerario, ſeff. 26, fol. 506. Quod autem diſpenſatio ipſa vim quandoque habeat ſtatuti, tradit Sylvester verb. votum 4. n. 5. in fine. Vbi loquēs de diſpenſatione in voto ſolemni caſtitatis, quā Pontificem concedere poſſe negat, licet

contrariae opinioni innixum aliquando feciſſe conſtet: Sic inquit. * Aliud eſt face- re de facto, aliud determinate, quod ita poſſit fieri de iure. Quod ſi faceret Papa, vt Papa, id eſt, ut caput & tens adiutorio niem brorum, conſultando factum, & faciendo quod in ſe eſt, ut ſciat veritatem, tali deter- minationi ſtandum eſſet neceſſariō. * Quis autem crederē poterit in re tanti momen- ti, ex cuius veritate dependet, Sacerdotes ritē initiatos eſſe, ac verū in multis Chriſtianorum Prouincijs Eucharistiæ nunc eſſe sacramentum, Pontificem, ut tale non proceſſiſe? Facto ergo ipſo queſtionem de Ministro confeſerationis Epifcopi, à Summo Eccleſia capite ſolutam eſſe dubitare non debemus, nec poſſimus.

TRACTATVS SECUNDVS de Religione.

DISPUTATIO PRIMA.

De Voto, & Iuramento.

QUESTIO PRIMA.

An votum caſtitatis, vel Religionis emiſſum, a valde proclivis in venerem, obliget ad abſtinendum a matrimonio? & quid ſi fragilitas poſt emiſſum votum adueniat.

§. I.

1. Q uod primam queſtionis partē, negatiuam ſententiam ample- tuntur grauiſſimi Doctores aſſerentes poſſe licitē matrimonium contrahere, ac ſi votum nō emiſiſet. Sic M. Petrus de Le desima in ſum. 2. p. tr. 10. de voto, cap. 2. poſt 4. concl. §. * Lo ſexto, y ultimo digo. * fol. mihi 6 17. * Si Pedro (inquit) ſe ſiente muy flaco, y con mucho peligro de ofender a Dios, no eſta obligado a cumplir el voto ſimple que haze de Religion, preſumiendo de ſi, moralmente hablando, q la Religion por la imperfección ſuya, le ha de fer de mas daño, que prouecho, &c. Mas ſi haze voto ſolemne de Religion, es valido el voto, y obligatorio. Esta doctrina ſaca caſi claramente de S. Thomas, y de Ca- ietan. 2. 2. q. 88. ar. 2. ad 3. Pruebale lo primero, en quanto a la primera parte. Solo el acto de virtud es materia devoto, como

ya está declarado) y en nuestro caso el tal voto considerado en tal individuo, dixa de ser acto de virtud, y redundar en daño espiritual del que le haze, luego no es valido. Lo segundo se prueba: El voto se deve hacer de lo que es mas útil, y prouecho al alma de el que le haze, como consta de su definicion, y de la doctrina de todos, y en nuestro caso no se halla esto, como consta de sus terminos: luego no es valido el tal voto.* *Quid clarius?*

2. Hanc doctrinam deducere sibi vindetur Ledesma ex D. Thoma, & Caietano, & bene quidem: quia abstinere à nuptijs non magis est materia voti, quam maceratio carnis per vigilias, & ieiunia, sed haec non ut cumque est materia voti: quia vt ait D. Thomas. *Non est Deo accepta, nisi in quantum cum debita discretione fit, vt scilicet concupiscentia refrenetur, & natura non nimis grauetur, & sub tali tenore possunt huiusmodi sub voto cadere.* Ergo idem dicendum de abstinentia à nuptijs, nempe solùm posse sub voto cadere, quando natura non nimis indè grauetur, secus si propter fragilitatem res aliter se habeat, & in præiudicium & periculum animæ voti obseruatio vergere videatur.

3. Ideo hanc opinionem, cum Ledesma, tenet Bonacina *tom. 2. circa 2. decalogi præcep. disput. 4. quest. 2. punct. 1. num. 26. dicens*. * Octauo sequitur, invalidum esse votum castitatis, vel Religionis, vel non nubendi, factum ab eo, cui salubrius est matrimonium, ob incontinentiam, & lapsus in res venereas. Ita Petrus de Ledesma, & alijs apud Sanchez *lib. 4. cap. 8. n. 9. contra eundem Sanchez num. 10. Ratio est*, quia votum debet esse de meliori bono; in tali autem casu, non est de meliori bono, cum melius, & salubrius volunti sit matrimonium, quam abstinentia à matrimonio. *Sic ille. Eiusdem sententiae sunt Quintanadueñas *tom. 1. Singul. tract. 9. Singul. 1. 2. num. 6. & alijs quos citatos sequitur* Leander à Murcia Capuccinus in *Disquisit. lib. 2. disp. 2. resol. 23.*

4. Et probabilem esse, dicit Homobonus de Bonis in *consult. mor. vol. 1. p. 2. resp. 28. vt testatur Diana part. 4. tract. 4 resol. 10. 2. Vbi sic*: * Au votum castitatis, vel non nubendi factum à procliti in venerem valcat? Hic casus potest frequenter accidere, & Homobonus de Bonis putat, probabilem esse sententiam, tale votum invalidum esse, cum ab eo sit factum, cui ob in-

continentiam, & in carnis peccatum lapsus, matrimonium salubrius sit. Sed tu cogita.*

5. Quibus consentit Fr. Martinus de S. Joseph in *Monitis confess. tom. 1. lib. 1. trat. 41. de Matrimonio. 6. Vbi sic*: * El que hizo voto de castidad, ó Religion, siendo cosa cierta, que le está mejor casarse, por la experiencia que tiene de sus caidas, y flaqueza en pecados de carne, o presumiendo de si, con consulta de hombre prudente, y docto, a quien comunicó sus caidas, que la Religion le ha de ser de mas daño, que prouecho, es muy probable, que no le obligan estos votos: porque no son de meliori bono para el que votó, y contra el consejo de san Pablo, Corinth. 7: *Quod si non se continent nubant: melius est enim nubere, quam viri.* * Sic ibi. Et probabilem etiam putat Trullenbach in *decalogum, tom. 1. lib. 2. cap. 2. num. 18. dicens*: * Invalidum videtur votum castitatis, vel Religionis, vel non nubendi, factum ab eo, cui salubrius est, matrimonium ob incontinentiam, & lapsus in res venereas. Ita Petrus de Ledesma, & Bonacina; quia hoc votum non censetur de re meliori. Oppositum tamen tenet Sanchez, & forte verius, obidique talia vota emitentes, si contrahere velint, solent, & tenentur petere dispensationem à Pontifice, vt etiam primæ sententiae Authores concedunt. Signum est ergo, talia vota esse valida. * Sic Trullech, qui sententiam Ledesma, & Bonacina probabilem putat, & ab illis solùm discedit ob inconsequentiam doctrinæ, quare ipsa videtur ineuitabilis, vt modestè facetur Sanchez in *sum. tom. 1. lib. 4. cap. 8. n. 9. dicens*: * Addit Ledesma, teneri hunc impetrare dispensationem: quod non intelligo: Si enini votum est irritum, non eget dispensatione, et si eget, non est irritum. * *Quod eodem iure potuisset contra Bonacinam, & alios contorquere.* Quapropter Martinus de S. Josephi, vbi supra, consequenter ad illorum opinionem, quam ipse, vt vidimus, valde probabilem putat, sic ait: * Ysiendo así, no parece necesario pedir dispensacion a su Santidad, pues dode no ay voto, no ay dispensacion del. * Et ad proxim petendi dispensationem respondet: * Que esto procede de no acabar de ajustar, si el casarse con las malas inclinaciones, y caidas dichas, es mas útil: q ajustado bien esto, las razones en que se funda la primera sentencia, parece q no admitten solucion.*

6 Et sanè D. Thomas 2.2.q.88.art. 2.ad 3.in cuius auctoritate fundatur Ledesma ad exigendam dispensationem,nō dicit,esse de necessitate, sed de congruentia.* Sed quia in his, inquit, quæ ad se ipsum pertinent, de facili fallitur homo in indicando, talia vota congruentius secundum arbitrium superioris sunt, vel seruanda, vel prætermittenda. Ita tamen quod si obseruatione talis voti manifestū grauamen sentiret, & non esset facultas ad superiorem recurrendi, non debet homo tale votum seruare.* Sic D. Thomas, quæ ita exponit Caietanus *ibidem ad 3.** Nota, quod littera non dicit, quod quando obseruatione voti est manifestè nocua notabiliter, requiratur recursus ad superiorem, etiam in promptu habitum, sed dicit, quod congruentius secundum superioris arbitrium, &c. Et ratio est, quia definit in fali casu res promissa (sicilicet, abstinere) esse pro tunc materia voti, ex quo non est pro tunc actus virtutis talis maceratio corporis, vt in littera habes.* Hæc ille.

7 Propter hæc votum non nubendi, & castitatis (propterea abstinendum à matrimonio refertur) non obligare in casu posito, valde probabile mihi videtur. Quod sic vterius ab opposito probo. Votum contrahendi matrimonium est validum in aliquibus circumstantijs: ergo in eisdem votum non nubendi inualidum erit. Consequentia est euidentis, quia votum nubendi ideo est validum, quia est de meliori bono in talibus circumstantijs: Si autem nubere est maius bonum, non nubere minus bonum erit: ergo in talibus circumstantijs votum non nubendi erit de minori bono, ac proinde inualidum. Igitur omnes Doctores, qui defendunt, votum nubendi aliquando esse validum, tenentur à fortiori dicere, votum non nubendi in illis circumstantijs emisum inualidum esse.

8 Votum igitur nubendi validum esse, quoties ob fragilitatem, & frequentes lapsus vitandos, emititur, tradit Eminentis. Caiet. 2.2.q.88.art. 2.vbi sic: *Quoniam status non semper consonat persona, quoniam multi sunt in statu continētium, qui non sunt continentes, quibus dicitur ab Apostolo: *Melius est nubere, quam vivi, &c.* Sic opinor, votum nubendi factum, propter fornicationem vitandam, ab impotente se continere, propter

suam fragilitatem, &c. esse validum. * Sic Caietanus: cuius sententia referens Arauxo in decif. mor. 2. p. disp. 11. q. 7. num. 5. ait: * Hæc est opinio Caietani satis probabiliis.*

9 Eandem cum M. Cano tuerit etiā M. Ludouicus Lopez 1.p. instruct. cap. 44. dicens: * Votum absolute ducendi vxorem, non valet absolute loquendo, quia qui sic voulit, descendit ad imperfectum statum, secus si ob vitandam fragilitatem carnis, quam sœpè in se expertus est, sic voulit: quia hæc circumstantia facit magis bonum, quod de se est minus bonum. Ita Nauarrus, & Canus contra Sotum.* Hæc Lopezius. Et consonat M. Zanardus 1.p. Sum. cap. 4.8. de Voto, §. Octauo dico. Vbi docet, quandoque licitum esse voulere opera consilijs opposita, nimirum: * Si ista opera huic mala fuerint.*

10 Quibus consentit, plures referens, Thom. Sanchez lib. 1. de Matrim. disput. 4. n. 7. ibi: * Secunda sententia verior ait, id votum validum esse, ac obligare ad ducendam vxorem. Probatur primo, quia huic est melius, & consilium, ducere vxorem, iuxta illud D. Pauli ad Corinth. 7. *Melius est nubere, quam vivi.* Ergo id votum tanquam de meliori bono firmum erit. Et confirmatur, quia ad honorem Dei, vt gratius aliquid sit, non refert, quid in universali, & in se consideratum præstantius sit; sed quid hic, & nunc præstat: (actus enim humani ex circumstantijs adiunctis, bonitatem, aut malitiam sortiuntur) sed huic est melius, attentis omnibus circumstantijs, vxorem ducere, ergo valet votum, &c. Et ideo hanc sententiam tenent Caietanus, Bellarminus, Nauarrus, Henriquez, Molina, Angles, Lopez, Philippus, Manuel, & communiter Iuniores dicti.* Sic Sanchez. Quibus adde Azorium, Valentiam, Suarium, Filliicum, Layman, & alios, quos citatos sequitur Bonacina tom. 2. disp. 4.7. 2. pun. 1. num. 21. dicens: * Abstinentia à matrimonio, licet ex se sit opus consiliij, nihilominus fieri potest, vt ob aliquam circumstantiam non sit opus consiliij, & consequenter votum de contrahendo matrimonio validum sit. Propterèa votum de contrahendo matrimonium factum ab eo, qui se cognoscit imbecillem ad resistendum temptationibus carnis, validum est, cum attentis circumstantijs melius sit matrimonium, quam eius omissione, & melius sit nubere, quam vivi,

vri, vt inquit Apostolus. * Igitur in his circumstantijs votum non nubendi irritum erit, cum sit de minori bono. Ergo qui in illis votum castitatis emiserit, solum erit adstrictus ad abstinentiam ab illicitis voluptatibus, non vero a matrimonio contrahendo, quia quoad hanc partem, irritum fuit tale votum, & proinde nulla eget dispensatione, quoad praedictum effectum.

§. II.

*Quid si fragilitas, & propensio ad venere-
rem contingat post emissum
votum?*

11 **S**uspendetur ne obligatio abstinentiae a matrimonio, ita ut licet possis illud contrahere? Per legitimam consequentiam ex superiori dictis hoc inferri, censent viri doctissimi. Thomas Sanchez in Sum. tom. 1. lib. 4. cap. 8. n. 9. dicens: * Hinc rursus posset inferri, tria haec vota (nempē Castitatis, Religionis, & noīa nubendi) emissa ab hoc homine ante eam incontinentiam, non obligare ea superueniente, sed huic tunc integrum fore absque dispensatione illa matrimonium inire, quia quando videnti constat, aliquid aliud esse melius, quam materiam a se promissam, potest propria auctoritate in id commutare. At huic constat, salubrissimum fore illi matrimonium. Secundo, quia, vt diximus, quod ante emissum votum efficit, vt res promissa sit inepta voti materia; si eo emiso superueniat, tollit voti obligationem. Si ergo haec, ante emissam haec vota, contingentia irritarent illa, tollerent quoque obligationem superuenientia. Fateor, argumenta haec fortissima esse, & speculatiū persuadere intētum. * Haec Sanchez. Quae ad minimum euincunt, hunc Auctorem sentire, non esse magis probabile, votum non nubendi emissum à proclivi in venerem esse irritum, quam eius obligationem suspendi, superuenienti postea fragilitate, & periculo incontinentiae; eum unum ex alio necessariò inferri cenieat, vt constat ex dictis.

12 Quod autem circumstantia adveniens post votum missum, quae si antea adfuerint, irritum redderent; eius obligationem, aut tollat, si est perpetua; aut suspendat, si temporalis; tradit cum omnium Magistro D. Thoma, M. Dominicus Baltanás in Margarita Confessor. Hispanis edita

anno 1526. fol. 66. dicens: * Secundum Beatum Thomam, quidquid votum impedit, si prius esset, aufert obligationem, etiam voto factō. * Et idem de iuramento docet fol. 133. Idemque tenet cum doctissimis Dominicanis P. Thomas Sanchez lib. 4. cap. 2. num. 23. dicens, D. Thomas, Sylvestrum, Tabienam, & plures Doctores hanc regulam tradere: * Id liberat, voti, aut iuramenti obligationem, quod si a principio accidisset, impedit ea fieri. * Quae quidem regula (inquit ipse) sic intelligenda est: * Vt sicut non valeret, quando materia esset ab initio mala, indifferens, aut maius bonum impedit, ita si quae a principio erat legitima materia, efficiatur postea mala, indifferens, aut maius bonum impedit, efficiet, vt cesseret obligatio, & ita explicant Caietanus in Sum. verbo Votum, cap. penult. & 22. quæst. 88. artic. 3. col. penult. vers. Ad hoc dicitur, quod de Voto. Sotus lib. 7. de Iustit. quæst. 2. art. 1. ad 3. vers. Ex his, quæ dicta sunt. * Haec Sanchez.

13 Vnde planè deducitur, Doctores, qui haec duo principia simul defendunt: Votum non nubendi missum à proclivi in venerem est irritum: Et circumstantia, quæ aduenit post votum missum, quae si ab initio esset, reddere territum, si postea eveniant, efficit, vt cesseret obligatio, non posse negare, quod si fragilitas carnis, post votum non nubendi missum, adueniat, suspendatur obligatio talis voti. Abstinere enim a nuptijs, quae anteā erat legitima voti materia, effecta iam est inepta; cum maius bonum impedit. Ex quibus infertur, huic opinione dissentire non posse M. Petrum de Ledesma, quia, vt vidi mus, votum non nubendi factum à propenso in venerem, dicit esse inualidum. Et simul cap. 3. fol. mihi 624. defendit, circumstantiam aduenientem post votum validè missum, eundem effectum causare, ac si præcessisset. Verba eius sūt. * La tercera duda en esta materia, ysetima en orden, es, si ay algunos casos en que uno no quede obligado a guardar el voto simple de Religion, que de hecho fue firme, y valido? Respondo que si. El primer caso es, quando despues de hecho el tal voto, se obreuiene algun impedimento. * Vnde ex eo, quod senectus præcedens impedit valorem voti Religionis, infert ipse, votum missum à juvēne superueniente senectute, non obligare. * Corre (inquit) la misma razon, y se halla el mismo impedimento.*

14 Cui consentire etiam debet Bonacina *tom.2 disp.4.q.2.punct.1.* quia docet, ut vidimus, votum non nubendi esse nullum, quando propter fragilitatem, melius est vobis nubere: & simul defendit *punct.7.n.5.** Obligationem voti tolli, vel suspendi, quoties tempore adimpletionis voti, materia voti facta est impedimenta maioris boni.* Ergo si post votum castitatis, vel non nubendi emissum, superueniat fragilitas carnis, suspendetur obligatio voti, quia non nubere, quæ fuit materia primi voti, facta est impedimenta maioris boni, siquidem homini fragili melius est nubere: & fragilitas facit, sit iam de consilio Apostolico, iuxta illud: *Melius est nubere, quam viri.**

15 Quapropter doctissimus P. Leander à Sacramento *tom.2 tract.9 disp. 23. §.5.q.2.* postquam tres opiniones retulit, aliam communem affirmantem, prædicta vota Castitatis, Religionis, & non nubendi, etiamsi ab homine fragili emissâ, esse valida: aliam nuper relatam Petri de Leideina, & Bonacinæ id negantem: & aliâ, inde inferentem, ob fragilitatem superuenientem voto, eius obligationem suspendi: concludit, hanc opinionem esse probabiliorem speculatiuè; & id probare argumenta superius facta. * Quia certi, inquit, ut fatetur Sanchez fortissima sunt, & persuadent speculatiuè prædicta vota facta ab eo, cui salubrius, & melius est ob incontinentiam antecedentem, aut superuenientem, matrimonium contrahere, esse irrita, & inualida, & consequenter posse absque ulla dispensatione matrimonium inire. * An vero hæc sententia sit etiam practicè probabilis, & tuto amplecti possit? Discutit statim *quest. 3.* & resoluit affirmatiuè dicens: * Sed ego probabiliter respondeo, esse prædictam opinionem, practicè etiam loquiendo aliquatenus probabile, tunc que amplecti posse. * Sic ille.

16 Quem citatum sequitur Leander à Murcia *vbi sup.n.5.* dicens. * Ex hoc casu, & similibus colligitur cum communis Doctorum sententia, quod si post votum emissum materia ei sdem voti efficiatur incepta, vel impossibilis, fiet etiam votum irritum, & inualidum; etiamsi prædictum votum simplex sit Castitatis, vel Religionis, dum tamen certo moraliter constet, materiam voti post emissum votum redditam fuisse, vel impossibilem, vel inep-

tam. Nec verum est iudicandum, quod aliqui antumant: Votum debere esse de meliori bono in se, & non de eo, quod melius est vobis: tum, quia hoc est contra communem omnium sententiam; tum, quia manifestè est contra consilium Apostoli, &c. * Sic Leander à Murcia cù Leandro à Sacramento. Probat eterque ex principijs sententiæ (de qua egi *tract. de opin. probab. q.2.*) afferentis, opinionem speculatiuè probabilem, esse etiam practicè probabilem, quando, nempe, in praxi nil occurrit, quod in speculationem non venire rit (ut in presenti contingit) quam, ultra Ioannem Santium, & Machado, tenent grauissimi Doctores, & Magistri apud Dianam *p.10. tract.11. resol.47.* M. Serra, Spinola, Ioannes Henriquez, Narbona, Auersa, & Franciscus de Lugo, Quintanadueñas, Escobar, Dicastro, & alij. Quibus consentit M. Donatus *tom. 4. addit. tract.12. variar. resol. quest. 3. n. 4.* ubi sic:

* Posterior verò opinio est vera, attendendo solum ad principia intrinseca probabilitatis opinionis: hoc enim modo considerata opinio, certum est, quod ea quæ est speculatiuè probabilis, etiam in praxi est probabilis; quia praxis oritur ex speculatione, tanquam effectus à sua causa, & sequitur naturam illius, ut dixit Santius citato loco. * Monet verò, & prudentissime Leander à Sacramento, cognitionem circa obligationem huiusmodi votorum, cum res graviissima sit; & in quibus, proprium semper iudicium suspectum est, remittendam esse confessario docto, & cordato, qui omnibus circumstantijs perpensis, declarat, an votum fuerit validum; an vè ob superuenientem fragilitatem eius obligatio suspendatur.

17 Fatoe ingente, difficile dicitur paritatem reddi, inter eum, qui emisit votum præcedente fragilitate carnis, & cum, cui superuenit post votum emissum: quandoquidem votum deinit esse de maiori bono. Quod suaderi videtur ex dictis, nam si quis fragilitate cognita post emissum votum non nubendi emitteret contrarium votum nubendi, hoc secundum iuxta sententiam Caetani Soti, Molinae, Bellarmini, & aliorum, validum foret, cum esset de meliori bono, ut ipsi fatentur. Ergo votum nō nubendi prius emisum non obligaret, quia ad duo contradictoria vobis adstringi, impossibile est.

18 Iam si respondeas cum Sanchez

suprà, & Valentia 2.2. disp. 6. q. 6. punct. 2. diffic. 4. maius bonum non iudicandum relatiuè ad youentem, vt indiuiduum particolare est, sed vt est pars Ecclesiæ, cui melior est status cælibatus, quam coniugij: non videtur solutio firma, tum propter dicta a Leandro supra; tum, quia fidelis quicumque, ante yllum emissum votum, verè est pars Ecclesiæ; & tamen quia respectu illius, vt indiuidui particularis, maius bonum est nubere, dicunt isti Doctores cum Caietano, Soto, & alijs suprà citatis, votum nubendi validum esse, quia, vt ait Sanchez lib. 1. de Matrim. disp. 4. num. 7.

* Ad honorem Dei, & vt gratius ei aliquid sit, non refert, quid in vniuersali, & in se consideratum præstantius sit, sed quid hic, & nunc præster, (actus enim humani ex circumstantiis adiunctis bonitatem, aut malitiam fortiuntur) sed huic est melius, attentis omnibus circumstantijs, nubere; ergo valet votum. * Quæ doctrina vt n. 2. notauit, desumitur ex D. Thom. & Caietano 2.2. q. 8. art. 2. ad 3. Vbi de voto mace- rationis carnis similiter discurrent. Considerandum ergo est ad honorem Dei, & vt gratius aliquid ei sit, id, quod melius est huic indiuiduo, secundum se considerato, non vt est pars Ecclesiæ. Et ratio videtur manifesta, quia secundum hanc cō siderationem, votum nubendi nunquam esset validum, quantumvis fragilitate carnis aliquis grauaretur, quia indiuiduo, vt parti Ecclesiæ (vt ipsi tradunt) in quibuscumque circumstantijs, melius est non nubere; ac proinde quantumvis ante votum emissum se fragilem cognosceret, validè castitatem youeret, quod ipsi negant.

19 Aliud verò dicendum de voto so lemni castitatis, aut de voto etiam simpli ci in Societate Iesu, constituentibus statum Religionis, & ad hunc finem emis sis, vt omnes fatentur: quod multis sua det Leander a Murcia in disquisit. moral. lib. 2. disp. 2. resol. 2. 4. Vnum modo sufficiat discrimin, quod in his circumstantijs (secundum omnes) locum habet principium illud Patris Valentiae, & P. Sanchez numero præcedenti adductum, nempe, quod materia solemnis voti non consideratur, vt magis, vel minus bona indiuiduo secundum se considerato, sed vt parti com unitatis, cui maius semper bonum est a iuptijs abstinerre propter perfectionem atus, & vitanda scandala, & perturbatio- es ex opposito oriunda. In hac parte om-

nes Theologi conueniunt, alias plures quotidie allegare possent, nō esse Religiosos, & professionem fuisse nullam. Quod sufficit reddere practicè improbabilem contrariam opinionem. In votis vero sim plicibus castitatis, & Religionis hoc inconueniens non reperitur, neque scandalum, aut Ecclesiæ perturbatio timeri potest, ex eo quod in prædictis circumstan tijs inualida sint: ideoque opinandi locus relinquitur, & additus practicæ probabilitati, vt vidimus.

§. III.

Vera Sententia.

20 **Q**uamvis opinio proposita, §. 1. valdè probabilis sit, contraria tamen tenendam censeo, nempe votum castitatis, vel Religionis a valdè proclui inuenienti emissum, validum esse. Ita P. Thomas Sanchez vbi suprà, lib. 4. sum. cap. 8. num. 10. Vbi ait: * Oppositum esse contra communem Ecclesiæ sensum. * Et P. Castro Palao tom. 3. tract. 15. disp. 1. punct. 8. num. 14. Vbi vt indubitatum, apud Doctores supponit. * Si stante, inquit, illa facilitate, & peccandi consuetudine, votum castitatis, & Religionis emitteres, quis auderet dicere invalidum esse votum, esto esset inconsideratum? * Probatur primò, quia matrimonium non est absolute melius proclui in venerem, sed ex suppositione, quod nolit alijs medijs orationis, abstinentiæ, & poenitentiæ vti; ideoque absolute, & simpliciter loquendo, status cælibatus perfectior illi est. Ergo qui post suam fragilitatem, & notam in venerem propensionem, castitatem vouet, sciens, & volens se obligat ad non nubendum, & consequenter ad alijs medijs, ad sedandas tentationes, vtendum: vndè tale votum, et si à valdè proclui emissum, validum est, & consequenter absq; dispensatione matrimoniū inire nequibit. Secundo probatur, quia, vt benè ait Sanchez suprà, de prauata cupiditas plurimos falleret falso existimantes se continere non posse, atque ita plurima merita, & egregia opera, Ecclesiæque utilissima impiderentur.

21 Ad fundamentum contrarie opi nionis desumptum ex valore voti nubendi, emissi à propenso in venerem. Respon deo, tale votum solum habere vim con ditionatam obligandi ex suppositione, quod nolit, qui emisit, alijs medijs ad ca stē

stè viuendum conductentibus vti ; atque adeò tale votum , hac voluntate durante, adimplere tenebitur : sevis verò absolute, & si impliciter loquendo , quia pro suo nutu alia media applicare potest, & sic in cælibatu permanere. Ita P. Suarez *tom. 2. de Relig. lib. 2. cap. 9. à n. 12.* Lefsius *lib. 2. cap. 40. dub. 7. n. 45.* Coninch *3. p. tom. 2. dis-put. 2. dub. 10.* Layman *lib. 4. Sum. tract. 4. cap. 2. n. 12.* Quos sequitur Castro Palao *tom. 3. tract. 15. disp. 1. punct. 8. num. 14.* qui cum Soto, Aragon, & alijs probabilius putat, præfatum votum de matrimonio contrahendo inualidum esse , quia impedit maius bonum formaliter, nempè vitam cælibem, & Religionis statum ; ergo adhuc posita illa facilitate, & peccandi consuetudine, non potest à Deo acceptari.

22 Si verò post emissum votum fragilitas carnis adueniat , specialis est difficultas , quia neque implicitè videtur votuens se obligasse ad media rigo rosa abstinentiæ , & extraordinariæ penitentiæ & forsan si propensiō illa in venerem præcessisset , non emitteret votum , & quandoque id certo moraliter iudicat. Nihilominus cum hic causus non sit ex raro contingentibus, sed ex illis, qui pro diversitate occupationis, & ætatis euenire solent, & aliunde votum sit in possessione obligandi, pro illo sententiam ferendam censeo; ideoque tenendum, vountem impliciter se obligasse ad alia orationis, & penitentiæ media adhibenda, quibus a tentationibus carnis vehementibus liberetur, & melius sibi reddit à matrimonio abstinerem, quam oppositum.

23 Rogabis, an predicta Castitatis, & Religionis vota à propensiō in venerem, siue ante, siue post fragilitatem cognitam, emissa , sint Pontifici reseruata? Respondeo, partem negatiuam esse satis probabilem , quia Doctorum auctoritas, & argumenta contra eorum valorem, §. 1. & 2. adducta, efficaciter uadent, non esse certam talium votum obligationem ; ac proinde non esse reseruata, quia cum reseruatio sit odiosa, ad soli vota, certo validia, restringenda est , vt tradunt Sanchez in *Sum. lib. 4. cap. 40. n. 26.* & *cap. 44. n. 3.* Suarez *tom. 2. de Relig. lib. 6. de Voto, cap. 26. n. 6.* quos sequitur Machado *tom. 1. lib. 2. p. 3. tract. 13. docum. 1. n. 4.* dicens: * De este principio infieren Sanchez, y Suarez por doctrina, y regla general, que todas las veces, que sobre el valor del voto se

ofreciere alguna duda moral, ó sea de hecho, ó de dotecho, ó la duda sea negativa por conjeturas, que no bastan para determinar el juicio; ó sea positiva por las opiniones contrarias probables: semejante voto , aunque sea de qualquiera materia reseruada, por el mismo caso que en si tiene duda, no se debe tener por reseruado, y assi le pueden comutar el Obispo, y el Confessor aprobado por la Bula.* Et confirmatur, quia sicut aliqua vota reseruantur Pontifici, ita & nonnulla peccata, sed reseruatio peccati non extenditur ad peccata dubia, sed tantum ad certa, vt cum Suarez, Henriquez, Filiucio, & Huitado defendit Lugo de *Punitent. disp. 20. n. 16.* Et cum Sanchez, Bonacina, Trullench, & communi Doctorum, contra Armillam, & Cordubam, tenet Diana *p. 4. tract. 3. resol. 4.* ergo reseruatio voti non extenditur ad votum dubij valoris, sed certi. Consequentia videtur legitima. Vnde infertur, eiūmodi vota, cum Pontifici reseruata non sint, posse etiam à Regularibus virtute suorum privilegiorum commutari, vt ex infra dicendis constabit. Idemque dicendum putat Henriquez *lib. 11. de Matrim. cap. 15. n. 8.* quando ab impuberibus, ex metu leui fuerunt emissā , quia non sunt perfectè voluntaria, & reseruatio, vt potè odiosa, restringi debet.

QVÆSTIO II.
Vtrum votum Castitatis, vel Religionis possit aliquando commutari virtute Cruciatae?

§. I.
Nonnulla præmittuntur:

I A D plenam huius quæstiōnē no titiam suppono primo , per clausulam Bullæ Cruciatæ, concedi: *Vota omnia (Ultramarino, Castitatis, & Religionis dumtaxat exceptis) in aliquod subsidium huius expeditionis, per Confessorem commutari.* Suppono secundo , votum Castitatis, quod hic excipitur , illud tantum esse, quod Summo Pontifici est reseruatum: nimurum, votum perpetuum, perfectum, & absolutum omnimodæ castitatis: quod comprehendit omnes actus, tam internos, quam externos, ad quos virtus castitatis extenditur. Nam cum reseruatio sit odiosa, & iuri Episcoporum deroget, stricte in-

interpretanda est, ut docent communiter Doctores, quos citatos sequuntur Thom. Sanchez lib. 8. de Matrim. disp. 9. n. 5. & lib. 4. Sum. cap. 4. n. 4. 8. Clavis Regia, Suarez, Trullench, & alij, cum Machado tom. 1. lib. 2. p. 3. tract. 13. docum. 4. fol. 280. Quibus adhæret doctissimus M. Barnabas Gallego in Bulla cap. 9. p. 3. dub. 151. Vbi sic scribit. * Preguntase, que se requiere, para que el voto de castidad sea propiamente reservado, desuerte, que no se pueda por la Bula commutar? Responde: regla general es de todos los Doctores, que tratan esta materia, que el voto de castidad, que su Santidad exceptua en la Bula por reservado para si, se debe entender del voto de castidad perpetua, total, y perfecta. Porque en faltando alguno de estos requisitos, le falta tambien, y cessa la causa de la reservacion, y por consiguiente puede legitimamente commutari los Confessores electos por la Bula, pues ella le concede autoridad para ello, excepto los dichos reservados.* Hæc ille, & est communis Doctorum sententia.

2. Adde ex Sanchez lib. 8. de Matrim. disp. 10. n. 4. & 5. quem alij Doctores sequuntur, votum castitatis solum esse perfectæ castitatis, quando affectus in eam directè fertur: secus si in aliud, quod consequi optat; idèque in hoc casu, cum deficiat a perfectione, vel conditionatum sit, non subiacet reservationi. Verb. grat. (inquit Sanchez) dum quis morbo oppresus, aut in alio periculo constitutus, promittit Religionem, si incolumis evaserit. Huiusmodi votum erit verè conditionale, quando animus vountis fuerit, quasi inire contra dictum innominatum cū Deo: faciam, ut facias, id est, si hoc milie concesceris, ingrediar Religionem. Quia voluntas non fertur directè in Religionem, sed in consequencionem incolumitatis, ad quam obtainendam offertur Deo. Et talia communiter sunt eiusmodi vota: si sanuero, si incolumis evasero, Religionem, Castitatem, aut peregrinationem voueo, ut benè ait Sanchez supra n. 5. in fine. Quæ doctrina est valde obseruanda. Vide Diana p. 6. tract. 8. resol. 16.

3. Ex qua inferunt ferè omnes, virtute Cruciatæ commutari posse vota omnia conditionalia, & penalia Castitatis, & Religionis, quia non ex affectu harum virtutum. Item votum non nubendi; votum non fornicandi; votum non petendi de-

bitum, etiamsi communi coniugum consensus præstitum; & similia, quia neutrum illorum est omnimodæ castitatis, nec totale, sed partiale, ut potè quod non se extendit ad obiectum adæquatum huius virtutis, cum plures sint actiones virtute castitatis prohibita, quæ nullo ex his votis comprehenduntur. Limitat verò, & bene P. Thom. Sanchez lib. 8. de Matrim. disp. 9. n. 2. dicens, hoc temperandum esse, dum in fauorem tertij id petentis, cuius interest, votum, vel iuramentum emissum non fuerit (ut si coniux à coniuge petat, ut sub iuramento, vel voto se obliget ad abstinendum ab alio matrimonio) tunc enim sicut non potest Episcopus dispensare, ita nec virtute Cruciatæ queit commutari; eo quod coniugis illius intersit propter filiorum bonum; & ut eius amor, honor, amicitiaque cum eius consanguineis conieretur; ac proinde ius tertio adquisitum sit, cui Episcopus derogare nequit. Et ita etiam sentiunt Antonius de Escobar in Moral. 1. theolog. tract. 1. exam. 17. cap. 9. n. 144. & cum Maldero, & Lessio, Diana 1. p. tract. 11. resol. 59. & omnes debent.

§. II.

De Voto virginitatis.

4. Circa votum virginitatis non conueniunt Doctores, an partiale, an totale castitatis sit? Et quidem cum hoc ex intentione vountis debeat, ad illam recurrendum est. Si enim constet, vountem solum intendisse, se obligare ad integratem corporalem, seu virginale claustrum seruandum, non erit votum totale, sed partiale castitatis, ut potè ad primum solummodo actum, quo virginitas deperditur, vitandum obligans: qua amissa, subsequentes actus non erunt contra votum. Sic Doctores omnes.

5. Si verò hanc expressam intentionem limitantem non habuerit, dicunt communiter censendum esse votum totale castitatis, & per consequens ab Episcopo indispensabile, & virtute Cruciatæ incommutabile. Sic M. Corradus p. 1. Respons. quæst. 286. M. Candidus disq. 25. art. 8. dub. 10. & 11. & est communis Doctorum, quos citatos sequuntur Sanchez lib. 8. de Matrim. disp. 9. n. 9. & disp. 15. num. 4. & in Sum. lib. 4. cap. 4. n. 65. Leander à Sacram. tom. 1. disp. 14. tract. 5. quæst. 113. Diana p. 1. tract. 11. resol. 60. & plures.

6. Contra alij existimant, nunquam censendum esse votum totale castitatis, nisi quis habeat expressam intentionem vogandi absolutam, perfectamque castitatem, aliter vero votum in favorem videntis interpretandum, & de sola virginitate editum credeendum esse. Sic videtur sentire Doctissimus Fr. Franciscus Pichon in opere *Matrim. disp. 7. sect. 4. nro. 65. fol. 45.* dum ait; quod animus videntis virginitatem * communiter interpretatur, quod solum fuit ad solam abstinentiam a primo actu venereo coitus.* & *disp. 6. cap. 2. sect. 3. nro. 107.* prædixerat, Episcopum posse dispensare in voto virginitatis; * Nisi (qui vovit) in animo habuerit seruare castitatem simpliciter. * Cui alij consentiunt. Itaque discrimen inter hanc, & primam sententiā in eo stat, quod prima non exigit, quod expressè intendat, se obligare ad castitatem, ut ad eam obligatus maneat, sed sufficere, quod non habeat expressam intentionem limitatam ad primum actum, quo virginitas de perditur. Secunda vero exigit expressam intentionē se obligandi ad castitatem, vt ad hanc seruandam teneatur, & alterum voto virginitatis interpretandum cum limitatione ad solum primum actum.

7. Ego vero maioris claritatis gratia sic distinguendū censeo. Aut vovens cognoscit differentiam inter voto virginitatis, & voto castitatis, aut non. Si primū erit voto partiale ad integratatem solum corporalem seruandā obligans, quia tale votum hoc tantum obiectū respicit, & ideo ad hoc solum intendit se obligare. Si secundū erit voto totale castitatis, nam cum nullum discrimen inter utrumq; vt iubebitis, & puellis communiter accidit (agnoscat, eandem intentionem utrobiq; exprimit, licet diuersis vocibus, pro diuerso statu, in quō reperitur. Virgines enim votum virginitatis dicunt se emittere, alij vero (cum eam amiserint) castitatis votum, quia illarum votum primum etiam actū virginitatis conservatiū respicit, secus votum aliorū. Addo, euī, qui dubitat, an virginitatis votū, prout à castitatis distinctum, an voto absolutum castitatis emiserit, posse in suā libertatis favorem resoluere; quia licet certum sit emisisse votum, ac proinde pro voto stet possēsio in quantum ad existentiam voti ad unum, vel alterum extremum, hoc nihil aliud est, quam esse certum votum disiunctiuē obligans. votum autem disiunctiuū in quacumq; materia relinquit liberam electionem cu-

iuslibet extremi determinatē, quia respectu cuiuslibet determinatē est dubium, & cōle querer pro libertate itare debet possēsio. Ex quo principio, satis cōmune est apud Doctores votum disiunctiuū, cuius altera solum pars est materia reseruata (vt in p̄senti contingit) non esse reseruatuū. Et ita in terminis docent Suar. Bonac. Saachez. Rebell. Valent. & alij apud Dian. 3. p. tr. 6. Misc. ref. 50. Afferentes, certū de voto, & dubiū de qualitate voti, posse eligere, quod sibi favorabilius fuerit, vt si vovit castitatem, & dubitet, an perpetuam, vel temporalem, non teneri ad perpetuā. Ergo qui cerrus devoto dubitat, an totale, an partiale castitatis fuerit, non tenebitur ad totale, sed partem, quam maluerit, eligere poterit, & consequenter tale votum non erit reseruatum, sed virtute Cruciatæ cōmutabile. Quod verum puto, etiam post electionem materia reseruata, quia dum hanc determinatē postea non voverit, solum devinctus manet voto disiunctiuo, quod cōmutabile est, vt diximus.

§. III.

De Voto absolute castitatis.

8. Difficultas solum est, an voto totale absolutum, & perfectum castitatis possit, aliquo in casu, virtute Cruciatæ cōmutari? Et pro parte affirmativa efficiaciter argui videtur. Nam confessarius virtute Cruciatæ potest commutare omnia vota, quae iure ordinario potest Episcopus dispensare, vt docent communiter Doctores. Sed Episcopus, iure ordinario, potest in aliquibus circumstantijs, in p̄dicto castitatis voto dispensare, ergo in eisdem, virtute Cruciatæ, poterit confessarius illud commutare. Argumentum videtur concludere, si Episcopus aliquando iure ordinario id possit: poterit autem, si tale voto in aliquibus circumstantijs non fuerit reseruatum, quia secundum communem Theologorum sententiam, vota omnia non reseruata Pontifici potest Episcopus iure ordinario dispensare.

9. Ad rem ergo. Quod in aliquibus reseruatum non sit, ostenditur ex verbis doctissimorum fideliter transcriptis. Thom. Sanchez lib. 8. de *Matrim. disp. 10.* postquā numero tertio p̄misserat: * Seclusa reservatione, integrū esse Episcopis dispensare in suis dicecessibus, in omnibus votis, sicut Pontifici, in toto orbe, ratione vero reservationis modo, nequire dispensare in absolutis castitatis, & religionis votis, post huc, inquit, n. 2. 2. sic scribit: * Hac votu-

rum reseruatio, nō ita amate, ac strictè accipienda est, quin licet Episcopo dispensare in his votis castitatis perpetua, & religionis, quando magnum incontinentiae periculum imminet, nec facilis aditus ad Pontificem patet, præ paupertate, vel alia causa. (attende) Quia iure optimo credi potest non esse mentem Pontificis velle in tali casu rese: uare sibi hæc vota: neq; est verisimile, velle eum, ut animæ laqueis irretire in tanto periculo versentur (& infra.) Imo ob easdem rationes, idem dicendum est, quamvis non immineat periculum incontinentiae ex mora, si aliud quodcumq; graue periculum immineat, ut grauis scandali, vel magni damni tertie personæ.* Hæc Sanchez ubi supr. & iterum in Sum. lib. 4. cap. 40. n. 32. & 34. eadem reddens rationem: pro qua alios refert, dicens: * Hanc cum alijs doctrinis, & multis Doctrinibus allegatis lib. 8. de Matrim. disp. 9. n. 22. tenent Leonardus, Petrus de Ledesma, Suarez, &c.*

10 Vide Lessium lib. 2. de Inst. cap. 40. de voto, dub. 18. vbi à n. 125. Casus nonnullos referens, in quibus Episcopus potest in voto integræ castitatis dispensare; sic ait: * Quartus, quando cumque est magnum periculum incontinentiae, &c. & non sit facilis recursus ad Pontificem, vel eius delegatum: tunc enim (attende) quia est necessitas, censetur Pontifex non intendere reservare, sed permittere Episcopo, ut sua potestate ordinaria, quam deposita reseruatione habet, existatur. Non enim vult, suam reseruationem esse in euerionem; sed in edificationem animarum.*

11 Quibus faciunt Hieron. Garcia ex religiosissimo coetu D. Hieron. in Polit. regul. tr. 4. p. 2. diffic. 1. dub. 6. n. 10. * Puede el Obispo dispensar quando ay necesidad virgen te, y peligro en la tardanza, y no se puede recurrir al Papa. (attende) porque no es de creer, quiera el Pontifice en estos casos, que este reseruado el tal voto.*

12 M. Rafael de la Torre Dominicanus tom. 1. in 2. 2. q. 8. 8. a. 1. 2. disp. 3. n. 14. probat Episcopum aliquando in voto absoluto castitatis dispensare posse. * Quia iure divino, inquit, concessa erat facultas dispensandi super omnibus votis dispensabilibus, & hæc potestas summi Pontificis auctoritate limitatur, ne in actum exeat respectu aliorum. Sed credendum non est (attende) summum Pontificem interdicere hanc potestatem super hæc vota dispensandi, ergo inest modo Episcopis talis potestas. Pro-

batur minor, quia talis prohibitio esset in graue præjudicium Ecclesie, & in Christi offendam.*

13 M. Petr. de Ledesma in Sum. p. 2. tr. 10 de voto, cap. 8. ad vlt. argum. §. Digo lo quanto, sic scribit: * Considerando solo el derecho diuino, tiene los Obispos en sus Obispados, en orden a la dispensacion en los votos, tanta autoridad como tiene el Sumo Pontifice en toda la Iglesia, &c. y no lo pueden aora hazer sin el especial autoridad del Papa, por estar reseruados los dichos cinco votos a la Sede Apostolica (attende,) y no es de creer, que el Papa en la tal reverencia pretendiese limitar la dicha autoridad de los Obispos, aun quando no hubiese facil recurso a su Santidad, &c. Porq; tal reseruacion redundara en graue daño, y perjuicio de la Iglesia, y en ofensa de Christo, porque muchos tienen muy justa causa de pedir dispensacion en los dichos cinco votos, &c.*

14 Eandem sententiam, quando magna periculum incontinentiae imminet, & non est facilis aditus ad Pontificem præ paupertate, ex eodem principio tuetur Diana p. 6. tr. 6. resol. 30. * Quia non est, inquit, credendum, esse mentem summum Pontificis velle in tali casu reseruare sibi hæc vota, neque est verisimile, velle eum, ut animæ laqueis voluntarijs irretitæ, in eo periculo sine remedio relinquatur. Et ita docet expressè Sanchez, Sylvester &c. * Et p. 11. n. 8. resol. 49. defendit cum Dicastillo tom. 2. de Sacr. tr. 8. disp. 11. dub. 17. n. 305. Superiorum non reseruare peccatum pro circumstantijs urgentis necessitatibus, sic Doctores citati.

15 Ex quibus sic instauratur argumentum. Confessariis virtute Crucis, aut iubilæi, potest comitutare vota omnia non reseruata Pontifici, sed votum castitatis, aut religionis non est Pontifici reservatum, quoties ratione incontinentiae est periculum in mora, aut est alia iusta dispensationis causa, & non est facilis aditus ad Pontificem (vt docet omnes Doctores supra citati.) Ergo in his circumstantijs virtute Crucis, aut iubilæi potest comitutari.

16 Hoc argumento conticctus totu: concedit Palquigius de iubilæo, q. 306. verba eius sunt. * Facultas comitutandi vota concessa in iubilæo, se extendit ad omnia vota non reseruata: vota autem castitatis, & religionis, quando substant talibus circumstantijs, vt possit in ipsis Episcopus dispensare, non sunt Pontifici reseruata. Ergo po-

terunt virtute iubilæi commutari. Minor probatur. Reseruatio est tantum in ædificationem, non autem in destructionem, vt habet Concil. Trident. *sej. 14. cap. 7.* & proinde ex sui natura non se extendit ad casus, ad quos si se extenderet, esset in destructionem: esset autem in destructione, si se extenderet ad vota, in casu, in quo si non possent Episcopi dispensare, pateret, grauiissimum damnum etiam spirituale esse, non autem utilitatem: ergo vota in talibus circumstantijs non erunt reseruata, non quia subtrahantur à reseruatione ex præsumpta voluntate Pontificis, sed quia reseruatio ipsa non comprehendit. * Hæc Pasqualigus. Cuius opinionem probabile putat Bossius *tr. de tripli iubilæo, sect. 2. ca. 20. n. 25.* quia contrariam, quam sequitur, vocat verioram, & sustinent alij, quos suppresso nomine refert Rodriguez in *§. 9. Cruciatæ, num. 118.*

17 Et quod regulares in prædictis castitatis, & religionis votis dispensare, seu illa commutare possint, defendunt ex eodem principio non pauci viri docti. Quorum verba fideliter etiæ ex scripta dabo, Croulers in *Regul. S. Franc. c. 4. lec. 2. 9. fol. 785.** Dubitare, inquit, hoc loco aliquis poterit, quod cū mendicantes dispensare possint in omnibus votis, in quibus possunt Episcopi, vt tum sicut Episcopi dispensant in voto absolute castitatis, & religionis, quædo vouens taliter est constitutus, vt propter incontinètiam votum huiusmodi ut ipsi maximè periculosū, nec est facilis votum habenti recursus ad Pontificem, vel propter paupertatem, vel propter distantiam: vtruni, inquam, in tali casu possint Mendicantes dispensare, vel commutare per priuilegia sua? Negat Sanchez *libr. 4. Sum. cap. 43. n. 7.* Et ratio eius est, quia in tali casu votum huiusmodi est vere reseruatum, &c. sed per accidēs potest Episcopus in illis dispensare, ex quadam benigna voluntatis reseruantis interpretatione. Verū ego non video, quomodo per accidēs tam id possit Episcopus, quandoquidem ipse met Sanchez *cap. 40. n. 25.* doceat, quod seclusa reseruatione, sit integrum Episcopis dispensare in suis Diœcesibus in omnibus votis, sicut Pontifici in toto orbe. Restat ergo, vt dicamus, id posse Episcopos, quia ex modo reseruationis rationi congruo constat, id Episcopis mansisse residuum ex antiquo iure, quod habebant dispensandi in omnibus votis per suas Diœceses, sicut Pontifex. Quæcum ita se ha-

beant, non video, quare Ordines Mendicantes per sua priuilegia valentes dispensare in votis, sicut Diœcesanus, in hoc, vel simili casu id non possint: * Hæc Croulers, qui potuisse de inconsequentia redarguere P. Sanchez, cum locis citatis vbi supra assertuerit, Pontificē noluisse reseruare hæc vota, in prædictis circumstantijs. Quæ proinde iure ordinario, sicut & alia non reseruata, poterit Episcopus, & consequenter superiores Mendicantes, per sua priuilegia dispensare, & inferiores commutare.

18 Dicitis consentit Fr. Ludouic. à Concept. in *Examine veritatis, tom. 1. tract. 1. de Matrim. ca. 30. fol. 102.* vbi sic: * Suppono in his, & in milibus casibus, Episcopos ordinariam habere iurisdictionem ad dispelandum, & non solum per Epicheiam, vt quidam dicunt, vel vt alij existimant, ex commissione Summi Pontificis. Ita iure communi possunt in valde probabili sententia Episcopi dispensare. * Ex quo principio sententiam Croulers, quantum semper in corde retinuerat (vt ipse ibidē fatetur) in medium sic profert. * Ducor ex cōmuni Theologorum, præfettim regularium sententia assente, posse Prælatos, imò & quoscumque Religiosos ab ipsis Prælatis, alias iurisdictionem quasi Episcopale habentibus, deputatos, dispētare virtute priuilegiorum, in illis omnibus, quæ iure cōmuni, & ordinario ad Episcopos spectant. Cumque, in probabiliori sententia, prædictum votum (simplex castitatis perpetua, absolute, & ex omni parte perfectæ, & votum Religionis simplex, de quo etiam procedit quæstio) ad Episcopum iure cōmuni, & ordinario pertineant, poterunt si milititer vigore priuilegiorum, non solum Prælati, sed etiæ subditi regulates ad confessiones seculariū deputati, modo dicto, in talibus dispētare, prædictis in casibus.*

19 Pro eadem sententia ex eodem principio militat Reu. P. Leander à Murcia Capuccinus in *Regul. Sanct. Francisci cap. 7. q. 7. §. 2. n. 56.* Vbi sic: * En quanto a los dichos votos (nimis castitatis, & religionis, de quibus supra,) quando concuren las circunstancias de necesidad, y la posibilidad en la persona que hizo el voto, de recurrir al Papa, los pueden dispensar los Obispos; es en modo de los Doctores. Y q̄ queden reseruados a los Obispos por derecho ordinario, se prueba: porque por derecho Diuino tiene el Obispo en su Obispado tanta autoridad como el Papa en toda la Iglesia. Y así cesando por las

circunstancias dichas la reseruacion del Papa, poterit Episcopus iure ordinario in illis dispensare. Luego si los Regulares pueden dispensar en todos los votos, que puede los Obispos por derecho ordinario, por el mismo caso podran en los dichos casos.* Sic ille.

20 Denique ex recentioribus hanc sententiam à principijs intrinsecis veriorem existimat Fr. Franciscus Pichon, Ordinis Minor. in tr. de Matri. diss. 6. c. p. 2. sc. f. 3. n. 136. fol. 396. ubi sic: * Difficultas potest esse, utrum Religiosi ex hac potestate delegata (per sua priuilegia) possint dispensare in votis reseruatis Pontifici, scilicet castitatis, Religionis, peregrinationis ad S. Iacobum, ad Romam, & Terram Sanctam, ratione necessitatis, in casu, in quo possunt Episcopi dispensare? Communis sententia negat Suarez, Sanctius, &c. Quia in generali cōcessione non veniunt vota reseruata, nisi in concessione exprimitur; sed contra hoc fundamentū potest obisci Episcop in casu necessitatis possunt, ergo etiam Religiosi. Patet consequentia. In casu necessitatis illa vota non censentur reseruata. Ergo suppositum fundameⁿti communissimae sententiae falsum omnino est, &c. Nec valet tunc dici, ex benigna interpretatione mentis Pontificis, Episcopum dispensare, per quod non desinunt talia vota esse reseruata: hoc enim implicitorum est evidenter, si benigna interpretatione mentis Papæ non equiualeat iudicio, quo Episcopus judicet prudentissime, quod non fuit mens Pontificis, ut votum esset reseruatum in tali, & simili casu. In casu autem necessitatis, prædicta vota manet in terminis iuris communis, & sic non sunt reseruata stante tali necessitate. Vnde cum Episcopi ordinaria potestate possint in illis dispensare, non est fundamentum sufficiens ad denegandum Religiosis talem potestatem. Quare (attende) njauctoritas extrinseca Doctorum oblitus, attendendo ad fundamentum rationis, veterior videtur sententia opposita sententiae communissimæ, & illam tuerunt nostri Croulers, & perdoctus Ludovicus de la Concepcion (locis supra citatis).* Sic doctissimus vir.

21 En amice lector, q̄sot quantiq; Doctores sentiant, vota castitatis, & Religiosi non esse Pontifici reseruata in casu virginis necessitatis; ideoque Episcopū iure ordinario in illis posse dispensare: ac proinde, & Prælatos Regulares, & confel-

sarios ab illis deputatos, & consequenter omnes, quibus ex privilegio id cōcessum fuerit, posse, in predicto casu, illa commutare, cum habeant potestatem commutandi omnia vota non reseruata. Vnde videatur inferri, omnes Authores concedentes, regulares post virtute privilegiorum cōmutare votum castitatis, vel Religionis, in casibus, quibus Episcopi iure ordinario id possunt; idem à fortiori dicere debere de confessarijs virtute iubilæi, aut Bullæ Cruciatæ, quia vota castitatis, & Religionis, & quæ excipiuntur in privilegijs regularium, ac in iubilæo, & Cruciatæ. Et utrobiq; de solis reseruatis sit exceptio; qualia non esse prædicta vota in casu necessitatis, Doctores suprà citati contendunt.

§. IV.

Authoris iudicium.

22 **N**ihilominus contraria, & cōmutans sententia tenēda est, pro qua militant Stuar. Sanch. Laym. Henrīq. Rodrig. Mirand. & alij, quos citatos sequitur Lezana in Sum. tom. 4. verb. votum. n. 21. & plures alij. Probatur primò, quia omnes Doctores antiqui concedentes Episcopis potestatem dispensandi in huiusmodi votis, in casu virginis necessitatis, cā negarent regularibus, & confessarijs electis virtute iubilæi, & Bullæ Cruciatæ: & qui concedant, iure ordinario id competere Episcopis, quod pro tali euentu non censemunt reseruata, negant nihilominus id licere regularibus, aut alijs virtute Cruciatæ, & hæc fuit communis omnium Theologorum, usque ad hanc tempestatē, certissima sententia. Vnde infertur, exceptionē pati debere illud commune principium; Regulares virtute suorum priuilegiorum, & confessarij virtute Cruciatæ possunt commutare omnia vota, quæ Episcopus iure ordinario potest dispensare. Cui innititur sententia contraria, quæ si principium nullam admittet exceptionem, non solum probabilis, sed verissima foret. Limitatio igitur adhibenda, iuxta communem Authorum sententiam, hoc est: virtute Cruciatæ, aut priuilegiorum Regularium, post commutari omnia vota, quæ modo in quovis euentu, communiter, & regulariter potest Episcopus dispensare. Hanc limitationem adhibeo, quia apud antiquos omnes, & modernos, paucis exceptis, principium illud, sic receptum inuenio. Et ideo prefato recentiorum argumento sic respondet Bardus in Bulla, part. 2. tract. 7. cap. 2.

z. se. f. 5. n. 141. ibi: * Respondeo, per Bullam dari facultatem commutandi omnia vota, quæ absolute, & per se non sunt reseruata Pontifici, non autem illa, quæ per accidens, & quantum sufficit ad subueniendum necessitari fidelium non sunt reseruata.*

23 Cuius ratio esse potest: quia virtute Bullæ Cruciatæ, solum delegatur confessario facultas commutandi omnia vota, exceptis castitatis, Religionis, & ultramarino: ergo non delegatur facultas cōmutandi votum castitatis perfectum, & absolum, at qui etiam in casu virginis necessitatis, & quando non est reseruatum Pontifici, vere retinet rationem voti perfecti, & ab soluti castitatis, ergo adhuc in isto causa commutari nequit. Virgetur, quia virtute Cruciatæ id solummodo potest circa vota confessar us, quod ipsi in ea cōceditur, sed circa voti absoluti, & perfecti castitatis cōmutationem, nil in Bulla conceditur: ergo in nullo euentu poterit virtute Bullæ commutare, Quæ quidem ratio æquè probat de regularibus virtute priuilegiorum, cum in eisdem similis exceptio reperiatur, & certissimum sit Pontificem posse sibi, & Episcopis reseruare predicta vota, & de facto reseruasse, iuxta communem Theologorum sententiam. Et sic omnino tenetum, alias latissimis pateret additus ad predicta castitatis, Religionisque vota commutanda, & facile confessores, præcipue indostri, virginem necessitatem crederent, quæ vere talis non esset.

QUESTIO III.

An iuramentum, quod non cedit in utilitatem eius, cui præstat, possit virtute Cruciatæ commutari?

1 **C**æsus est: iurasti António, te audiaturum Missam, vel non commisurum fornicationem, poteris ne virtute Cruciatæ, præfati iuramenti commutacionem obtinere? Negarunt nonnulli, suo iudicio ea tenacitate adhærentes, vt contrarie opinioni notam invrere non renuerint: Sed ego affirmavi sententiam cum alijs communiter sustineo, quām si missimis principijs innixam censeo. Primo, quia virtute Bullæ Cruciatæ potest confessarius cōmutare omnia vota, quæ Episcopus dispensare, vt docent Thom. Sanchez, Sanctarellus, & alij, quos citatos sequuntur Diana 1. p. tr. de Bulla resol. 56. &

Machado dicens, eis communem tom. 2. lib. 4. p. 6. tr. 14. docum. 6. & constat ex supra dictis: sed iuramenta omnia, quibus nullū ius homini adquiritur (qualia sunt ea, de quibus disputamus) habent rationem voti ab Episcopo dispensabilis, vt tradit Sylvester v. b. Iuram. 5. q. 3. & 4. M. Sotus lib. 8 de iuris. q. 1. art. 9. in fin. M. Bart. de Ledesma tract. de Matrim. dub. 13. post 6. concl. Rodriguez, Trullench, Bossius, & alij, quos citatos sequitur Diana 4. p. tr. 4. ref. 19. & 5. p. tr. 12. resol. 56. Leander à Sacramento tom. 1. tr. 5. disp. 14. q. 102. & cum Aragon, Stunica, Viualdo, Sayro, & alij, Dicastillo de iuram. disp. 4. dub. 5. n. 86. Ergo virtute Bullæ Cruciatæ possunt commutari.

2 Secundo, quia iuramentū, quod quis alteri præstat de audiendo sacro, cum non fiat principaliter gratia hominis, cui præstat, sed in honorem Dei, in cuius obsequiū res promissa cedit, indicandū est, non homini, sed Deo ipsi præstitutum, vt docent D. Thom. Felin, D. Antonin. Abalensis, Angel. Sylvest. Arnalla, Tabiena, Driedo, M. Sotus, quos citatos sequuntur Thom. Sanchez in Sum. tom. 1. lib. 3. cap. 20 n. 5. Suarez lib. 2. de iuram. cap. 39. n. 5. & Dicastillo. tract. de iuram. disp. 4. n. 39. Sed in Bulla Cruciatæ conceditur facultas commutandi iuramenta, quæ soli Deo præstantur, vt docent Henriquez, Stunica, Sà, Aragó, Vivaldus, Manuel Rodriguez, Suarez, Sayrus, Sorbus, & alij, quos citatos sequuntur Thom. Sanchez lib. 8. de Matrim. disp. 2. n. 18. & in Sum. lib. 4. cap. 53. n. 8. Trullench in expositione Bullæ, lib. 1. §. 7. cap. 3. dub. 2. Villalobos tr. 27. claus. 9. §. 3. n. 29. M. Luddouicus Lopez cap. 9. de Bulla, pag. 845. col. 1. Et ex Caiet. & Soto, Dicastillo tr. de iuram. disp. 4. dub. 5. n. 86. Quibus adde Mofessum, Fagund. M. Candid. Bosium, Basilius, Dian. & alios, quos sequuntur Leander à Sacram. tom. 1. tr. 5. disp. 14. q. 100. & Thom. Hurtado tom. 2. tr. 12. n. 22. 12. dub. 6. fol. 47. Ergo in Bulla conceditur facultas commutandi præfata iuramenta.

3 Hinc fit virtute Cruciatæ posse cōmutari iuramentum, quo quis alteri iurat, se auditurum Sacrum & similia, quæ in sola utilitatem iurantis cedunt. Et ideo ita expressè tenent Anton. de Escobar in Sum. tr. 1. exam. 17. n. 144. & in Theol. mor. tom. 1. lib. 7. sect. 1. n. 245. fol. 231. * Quia eiusmodi inquit, iuramenta magis inducunt rationē voti, quā iuramenti, & per eam nullū ius homini, sed tātū Deoparatur. * Et ante illū

Trullench *in exposit. Bull. e. lib. 1. §. 7. cap. 3. dub. 2. n. 8.* * Si iuramentum, inquit, non cedat in utilitatem eius cui præstatur, sed tautum in utilitatem iurantis, potest commutari per Bullam; quia tale iuramentum potest dispensari (ab Episcopo) ut si iurasti Petro, te auditum Missam, vel non admissurum tale peccatum, quia eiusmodi iuramenta magis inducunt rationem voti, quam iuramenti, & per ea nullum ius homini, sed tantum Deo paratur. * Sic ille, & vterq; ex M. Corrado p. 1. *Respons. q. 3. 12.* vbi sic ait: * Quicumque per Bullam, vel proutilegium potest commutare, aut dispensare vota, potest etiam, & similia iuramenta absque præiudicio tertij, quia votorum, & iuramentorum, quantum ad hoc par ratio est. * Quem sequitur Thomas Sanchez *in Sum. tom. 1. lib. 3. cap. 20. num. 5.* & 8. vbi postquam statuit, iuramentum, quod non est principaliter gratia alterius hominis, cui præstatur, sed principaliter in Dei honorem, &c. Non posse ab homine relaxari, nec remitti: ut si duo, inquit, sibi inuicem iurent, fore, ut in posterum non furentur, aut audiant sacram in festis (quo exemplo vtuntur D. Antonitus, Abulensis, Driedo, Angelus, Syluester, Tabiena, & alijs apud Sanchez suprà) subnectit. * Hæc iuramenta, quæ num. 5. diximus non posse ab homine, cui præstantur, remitti, iudicanda sunt quoad commutationem, perinde ac si soli Deo præstata essent. Ac proinde de potestate commutandi, & dispensandi in illis dicendum est, quod de iuramentis soli Deo emissis, toto cap. præcedenti diximus. * Quæ virtute Cruciatæ commutari posse, tradit, tum ibi, tum lib. 4. cap. 53. n. 8. & 9. cum Suarez, Sayro, Sorbo, Loundico Lopez, & alijs.

4 Ratio præcipua huius sententiae est: quia in Bulla Cruciatæ conceditur expressa facultas commutandi vota iurata, ibi: * Pedra tambien el dicho Confessor commutar les qualesquiera votos, aunque sean hechos con juramento, &c. * Sed iuramenta præfata, quibus duò iure iurando sibi promittunt, vel alter solus alteri, auditurum sacram, vel quid simile, quod non cedat in utilitatem eius, cui præstatur, sed in solam utilitatem iurantis, non continent promissionem homini factam, sed Deo: homo enim (ut bene Suarez, & Castillo supra) tantum est motuum, seu intentium, vel, ut melius dicam, testis promissionis iuratae, quod etiam inter ho-

mines non raro contingit. Ergo eiusmodi iuramenta revera sunt vota iurata, & nil aliud ex cogitabile in illis est, quia quatenus promissio Deo facta, inducunt rationem voti, & quatenus Deus adducitur in testem, seu fidei ssorem destando promissis, habent rationem formalem iuramenti; ergo nil aliud continent, quam vota iurata, sed haec possunt virtute Bullæ commutari, ergo & iuramenta, de quibus loqui invenimus.

5 Confirmatur: quia Episcopus potest commutare, (imò & dispensare) omnia iuramenta, per quæ nullum ius homini, cui præstantur, adquiritur, ut tradunt D. Antonitus, M. Tabiena, M. Petrus de Ledesma, Couarrub. Angelus, & alijs, quos citatos sequitur Thomas Sanchez *de Matrim. lib. 1. disp. 3. 2. num. 15.* Ergò poterit commutare iuramenta, de quibus præsens quæstio est: quia cum homo non sit persona, cui fit promissio, sed Deus, ut constat ex dictis, nullum ius homini adquiritur. Si autem Episcopus potest, à fortiori etiam virtute Cruciatæ commutari poterunt, quia virtute Cruciatæ potest confessarius commutare omnia iuramenta, quæ potest Episcopus dispensare, ut videre est apud Diana p. 4. tr. 4. resol. 19. & tradunt omnes Doctores suprà citati pro iuramentis soli Deo præstitis. Quod intellige iuxta dicta superius quæstione præcedenti, *num. 22.*

6 Ex quibus concluditur, virtute Cruciatæ non solum commutari posse iuramenta facta in confirmationem voti, ut si quis dicat: *Iuro me seruaturum ieiunium,* quod vovi, & quæ comitantur votum, ut si dicat: *voueo, & iuro ieiunium.* (in his enim casibus verè dicuntur vota iurata,) sed etiam quando iuramentum, vel non continet votum, vel saltem non expressum, ut cum immemor voti dicit: *Iuro, me ieiunaturum.* Quia tota ratio formalis istius iuramenti (nempe promissio, & adlocatio Dei in fidei ssorem) continetur in voto iurato, quo proinde commutato, & commutatur votum, & etiam iuramentum soli Deo præstitum; ergo, & iuramentum præstitum seorsim à voto commutari poterit, sicut & votum missum seorsim à iuramento, nam cum soli Deo obligationē pariant, & equiparantur in ordine ad dispensationem, & commutationem. Vnde quoties votum de aliqua materia, virtute Cruciatæ commutari possit, poterit etiam & iuramentum.

QVÆ.

QVÆSTIO IV.

An reseruato voto, maneat etiam reseruatum iuramentum?

Casus est: iurauit quis seruare castitatem, vel ingredi Religionem, poterit ne virtute Cruciatæ eiusmodi iuramentum commutari? Negant nonnulli existimantes, quoad reseruacionem, idem de utroque iudicium ferendum. Sed contrarium sentiunt alij viri doctissimi, quos sequitur loquens de potestate Episcopi. M. Petrus de Ledesma in *Summ. tom. 2. tract. 11. de Voto, cap. 4. dub. 2. post 5. conclus. addens*, oppositam sententiam, seclusa auctoritate, parvum probabilitatis habere. Verba eius sunt: * Cayetano tiene la parte negativa, porque pone esta regla: Todos aquellos juramentos están reseruados al Papa, los cuales lo estuviieran, si fueran votos; y pone ejemplo en el juramento de perpetua castidad: Esta regla de Cayetano siguen comunmente los discípulos de Santo Tomás, &c. La sentencia afirmativa es mucho mas probable: Y si no consideramos la mucha autoridad de los Autores, que tienen la sentencia contraria, sino que procedieramos con solas razones, es muy poca, o ninguna la probabilidad de la sentencia contraria.* Sic Ledesma.

2 Quem sequitur M. Texeda in *Theolog. Moral. tom. 2. lib. 3. tract. 2. controv. 6. nro. 229.* qui licet, sicut Ledesma, de Episcopo fantum loquitur, idem ex eorum principijs plane euincitur, pro Bullâ Cruciatâ, cuius facultas ad iuramenta non reseruata extenditur, ut constat ex superius dictis. De Episcopis igitur probat sic: * Et ratio est, quia Episcopi possunt relaxare omnia iuramenta suorum subditorum, nullo excepto, dummodo non cedant in præiudicium tertiaz personæ: quæ proposito D. Thomæ est apud omnes certa. At huiusmodi potestas non est ablata eis iure aliquo, ergo, attento iure, manet apud illos. Et hæc videtur demonstratio. * Hæc ille, & ante omnes M. Tabiena verb. *Iurare.* Cum autem iuramenta, quæ Episcopus relaxare, seu dispensare potest, possint virtute Cruciatæ commutari, ut vidimus, & insuper secundum M. Texeda, ex eo, quod votum castitatis sit Pontifici reseruatum, non deducitur, quod iuramentum castitatis reseruatum sit: Plane infertur ex illius sententia, Bullam negantem commu-

tationem voti castitatis, non negare commutationem iuramenti: sicut licet de iure; vel consuetudine negetur Episcopis dispensatio, vel commutatio predicti voti; non ideo negatur iuramenti de eadem materia. Poterit ergo confessarius virtute Bullæ iuramentum Castitatis, vel Religionis commutare. Et ita tenet Rocafull in *Praxi Theolog. moral. tom. 2. lib. 2. præcep. 2. Decalog. sect. 5. cap. 1. n. 289.* Et putant probabile Leander à Sacram. *tom. 1. tract. 5. disp. 14. quæst. 106.* Diana p. 4. tract. 4. resol. 70. & p. 10. tract. 14. resol. 17. Machado *tom. 1. lib. 2. p. 3. tract. 9. docum. 3. nro. 2. fol. 260.* Quintanadueñas de *In bilo duplicitis hebdom. cap. 2. n. 18.* Trullench in *exposit. Bullæ lib. 1. §. 7. cap. 3. dub. 5. num. 4.* Nauarrus *confil. 1. de iuricurando nro. 4. c. 5.* referens Tabienam, & tenent aliqui Neotherici apud Sanchez de *Matrim. lib. 8. disp. 13. n. 3.* Et in terminis Iubilæi excipientis vota Castitatis, & Religionis, tradit expressè Alfonso de Leon p. 2. quæst. 13. sect. 1. num. 83: ubi sic: * Quæritur primo, an possit Confessarius commutare iuramenta Castitatis, & Religionis? &c. Videtur omnino affirmandum, quod dicta iuramenta possit Confessarius commutare virtute Iubilæi. * Ergo & virtute Bullæ, cuius eadem est ratio:

3 Proabant præfati Doctores, quia Bulla Cruciatæ, & Iubilæum solum excipiunt vota Castitatis, & Religionis, non vero iuramenta, & cum materia sit odiosa, non est ab uno casu ad alium extendenda, sed potius restringenda. Secundo, quia votum, & iuramentum de eadem materia sunt vincula diuersæ speciei, & obligatio voti maior est, quam iuramenti, ut docet D. Thom. 2. 2. q. 8. 9. art. 8. Ergo ex eo, quod in Bulla excipiatur votum castitatis, inferri nequit, quod iuramentum eiusdem excipiatur: esset enim à maiore ad minus in odiosis arguere, quod pessimum argumentum est; quia licet in Bulla negetur, quod est maius, non bene inde inferatur, quod etiam id, quod est minus. Sic discurrunt prædicti Doctores.

§. I.

Iudicium Auctoris.

4 **V** Num mihi in hac parte certissimum est: Si Episcopus in eiusmodi iuramentis Castitatis, & Religionis dispensare possit, & nullum iuramentum, ut citati Doctores contendunt,

Pontifici sit reseruatum, confessarij approbati ab Ordinario, etiam poterunt virtute Cruciatæ omnia eiusmodi iuramenta conmutare; tum, quia quidquid Episcopus iure ordinario potest circa iuramenta, quoad dispensationem, conceditur confessario per Bullam conmutare; tum, quia iuramenta non reseruata, & soli Deo præstata, iuxta communem sententiam, sub facultate virtute Cruciatæ concessa comprehenduntur. Quæ proinde virtute etiam priuilegiorum poterunt a Regularibus conmutari.

5 Ceterum, prefata doctrinæ propositus dissentio, quia iuramentum seruandi castitatem Deo factum, verè est promissorium; ergo includit totam essentiam voti, ac proinde est votum iuratum castitatis: hoc autem virtute Bullæ commutari non posse, certissimum est, quia in illa expresse excipitur. Confirmatur, quia iuramentum homini factum de re ipsi vtili, includit promissionem ipsi factam: ergo iuramentum Deo præstitum de re ipsi grata, promissionem Deo factam includit. Vrgetur, quia iuramentum acceptatum ab homine, in cuius vtilitatem præstatitur, (si nullam turpitudinem & iniustitiam contineat) nequit ab Episcopo, nec virtute Bullæ commutari, ex eo, quod ius homini ad rem promissam, eo præstito, adquisitum fuerit, vt omnes Theologi concedunt, ergo includit veram promissionem. Si enim assertorium tantummodo. do esset, nullum ius homini parceret: quale foret huiusmodi: *iuro, me habere propositum tibi pecuniam conferendi.* Si ergo iuramenti homini præstitum includit promissionem, cur Deo præstitum non includet? Ergo cum iuramentum seruandi castitatem non sit assertorium, sed promissorium, quo, re vera, castitas sub iuramento in Dei obsequium, & honorem promittitur, non poterit rationem voti non inducere, non solum per regulam æquiparatorum in ordine ad commutationem, vt qui possit in votis, possit etiam in iuramentis soli Deo præstis, sed per formalem inclusionem voti, vt benè tradit D. Antoninus 2.p.tit.11. §. 2. & alij vii. doctissimi. M. Sotus lib. 8. de Inst. q. 1. art. 9. Rodriguez 2. tom. Sum. cap. 100. & plures, quos refert & sequitur Sanchez ubi infra. Quibus adhæsit P. Mendo in Bull. disp. 26. cap. 6. n. 81.

6 Non me latet, P. Thomam Sanchez

lib. 8. de Matrim. disp. 13. n. 5. & lib. 3. Sum. cap. 19. num. 6. respondere, hac iuramenta, licet vt in plurimum, & communiter includant votum iurejurando firmatum, ac proinde sint Pontifici reseruata; id vero pendere ex intentione iurantis, qui vult castitatem Deo offerre in eius obsequium; si autem id non intendat, sed solum Deum afferre in testem executionis futuræ, non includetur votum in tali iuramento, ideoque, tam ab Episcopo, quam virtute Cruciatæ commutari poterit. Et ita etiam videtur sentire Dicastillo tract. de iuram. disp. 4. dub. 5. num. 79. Et multis suadere conatur 1. Bardi in Bullam p. 2. tract. 7. cap. 2. sect. 4. fol. 380. Sed non placent. Primo, quia, vt istiusmet Doctores expressè concedunt, vota & iuramenta æquiperantur in ordine ad dispensationem, & commutationem, sed vota castitatis nequeunt virtute Bullæ commutari, ergo nec iuramenta. Secundo, quia haec distinctione, licet acuta, difficilis captu est, nam cum eiusmodi iuramentum sit rei pendens in futurum, nequit esse purè assertorium, sed promissoriū simul: haec etiam inter vnum, & alterum est distinctio, vt constat ex D. Thoma 2. 2. quest. 89. artic. 9. ad 1. Ergo imperceptibile est, quod tale iuramentum non includat promissionem rei Deo grata, & consequenter rationem voti: nam vt cum D. Thoma 2. 2. quest. 88. art. 1. & 2. docent omnes Theologi: votum est promissio Deo facta de meliori bono. Quapropter Basilius de Leon lib. 8. de Matrim. cap. 11. num. 3. contra Sanchez, & Suarez, assertit non posse esse iuramentum promissorium, * quod tamen non includat rationem voti.*

7 Dices cum Patre Bardi: Hoc iuramentum esse assertorium simpliciter, & promissorium secundum quid. Nam, quatenus ostenditur propositum exequendi rem, est assertorium; quatenus vero est de refutura, est promissorium, non simpliciter, quia non est animus promittendi, sed exequendi. Sed contra est, quia nullus Doctor in diuisione iuramenti in suas species, designauit speciem iuramenti circa rem futuram, quod promissorium simpli citer non sit. Ideo communior, & verior Doctorum sententia cum Cajetano, & communi Thomistarum tenet, haec iuramenta castitatis, & Religionis, sicut, & vota, virtute Cruciatæ commutare non posse.

8 Ex haec tenuis dictis facilè erit argu-
menta partis contrariae dissoluere. Ad pri-
mum respondeo, quod Bulla Cruciate,
cum excipiat vota, a fortiori excipit vo-
ta iurata, ut potè quæ, & voti rationem in-
cludant, & simul respectum alium ad
Deum, ut testem, vel fideiussorem, super-
addint. Ad secundum respondeo, vincu-
lum voti maius esse, quam iuramenti af-
fertorij, non verò maius, quam promissori-
j, cum illud in isto includatur, sicut
pars in toto. Fateor tamen, quod si dari pos-
set iuramentum castitatis seruandæ, quod
affertorum tantummodo esset, non debe-
ret censeri referuarum, & id tantum con-
cludunt argumenta pro sententia Patris
Sanchez, & Dicastillo, quibus non dissentio,
casu illo dato, sed casum non admittit,
saltē regulariter loquendo, quidquid
sit de possibili.

QVÆSTIO V.

*An votum, vel iuramentum de eroganda
eleemosyna alicui pauperi determinato,
possit, post eius acceptationem,*

virtute Bullæ com-

mutari?

Tulleneh lib. 1. §. 7. cap. 3. dub. 8.
n. 2. discrimen constituit inter
votum, & iuramentum: ait enim, non es-
se improbabile eiusmodi, votum posse
commutari; secus iuramentum. Sed non
placet, tum, quia ipse votus est in proban-
do, vota, & iuramenta Deo prestita omni-
no aquiparari in ordine ad commuta-
tionem; quia vinculum voti, & iuramenti
votini, licet in rigore metaphysico specie
differant, non verò moraliter quoad esse
cum dispensandi, & commutandi; quia
solum Deum, cuiusque honorem respi-
ciunt, solique Deo ex vtroque obligatio
paritur: ergo votum, & iuramentum, ex
quibus Deo simul, & homini obligatio
adquisitur, ratione promissionis vtrique
factæ, & magis principaliter Deo, quam
homini, aquiparari etiam debent in ordi-
ne ad commutationem; ac vroinde, vel
improbabile est, votum eleemosynæ à
paupere acceptatum posse, absque eius
consensu, virtute Bullæ commutari, vel
probabile debet esse, quod etiam iuramen-
tum, post acceptationem, similiter com-
mutari possit.

2 Secundo, quia per promissionem
votuum Deo, & homini factam, semel ab

homine acceptatam, idem ius homini ad-
quiritur, ac per iuramentum, si ergo quia
promissio votina in Dei cultu principa-
liter fit, potest virtute Bullæ commutari,
poterit similiter etiamsi iurata: quia iu-
ramentum erogandi eleemosynæ, licet
hinc pauperi determinatio fiat, re vera est
promissio iure iurando firmata, quæ licet
pauperi præstata, in Dei obsequium prin-
cipaliter fit.

3 Quapropter magis consequenter
P. Fagundez in precept. decalog. tom. 1. lib. 2.
cap. 4. 9. n. 11. tam iuramentum, quam votū
probabile putat, posse commutari, nam
cum æquè in hoc iuramento, ac in voto,
finis cuius, (qui principalis est) sit Deus,
propter quem sunt, ad hunc finem in
commutatione attendi debet, non verò ad
finem cui, seu ad creaturam, cui sunt.
Quia accessoriū sequitur principale.
Cum igitur vota, seu præcipua ratio istius
promissionis sit Deus, & ius determinato
nili pauperi adquisitum dependeat a be-
neplacito Dei, propter quem, tanquam
propter finem principalem, promissio vo-
ti, & iuramenti fit, & aliunde Deus suum
maius obsequium semper habeat gratias,
non est cur negari debet, posse eiusmodi
vota, & iuramenta in nihilis commutari.
Imo & propria auctoritate, vt quidam
existimant, quia hoc fundamentum, vel id
probat, vel nihil.

4 Huic discursum dissentire non pote-
rit Petrus de Narra lib. 2. de Refut. cap. 1.
in noua edit. dub. 3. n. 14. Vbi licet de voto
sermone instituat, idem de iuramento,
ratio, quæ vtitur, euincit, & etiam respectu
Episcopi, quam Bullæ Cruciate vim reti-
inet. Sic enim ait: * Cumi quis emisit vo-
tum dandi alicui pio loco certam quanti-
tatem, etiam postquam acceptata est, posset
Pontifex Romanus illam commutare in
alium vium, (attende) quod principaliter
ea donatio, seu promissio ortum habue-
rit ex religione voti, non ex lege iustitiae.
Cum non sit facta in gratiam, & utilita-
tem personarum illius loci, sed principa-
liter in Dei cultu. Quare si quis sine vo-
to illam promitteret, vel donaret, vel alio
contractu, Ecclesia, vel pius locus adqui-
sicerit, nullo modo posset auferri. * Hæc
ille qui licet de voto, & de Romano Pon-
tifice commutante loquatur, ratio verò,
qua dicitur (vt prædicti) idem probat de
iuramento, cum ortum etiam habeat ex
religione, & factum non sit in gratiā, &

vtilitatem personæ, cui fit, sed principaliter in Dei cultum. Vnde etiam deducitur, quod non solum à Romano Pontifice, cum non sit ex referuatis, sed etiam ab Episcopo, & virtute Cruciatæ possit commutari.

5. Facit ad hæc Eminentis. Caietanus 2.2. quæst. 8.8. art. 12. vers. Ad huius evidentiā. Vbi docet, promissionem factam Deo, & simul homini acceptanti, in cuius vtilitatem cedit, si principaliter fiat propter Dei cultum, & honorem, posse dispensari, aut commutari, absque acceptantis consensu. Dixi, fauere, quia ibi assertit, profitement in aliqua Religione, licet non soli Deo se obliget, sed etiam Religioni, cui suas actiones tradit, ipsaque acceptat, posse Religionem inuita ad meliorem transire, vt constat, inquit, ex cap. Littera de Regul. quod fundamento supra adducto, sic probat: * Et ratio cur quis potest in tali casu præjudicare Prælatis, & Religioni priori, est, (attende) quia non propter se ipsos, sed propter Deum Prælatis, & Religioni data est Religiosi persona, & propter hoc solius Dei ratio habetur in eiusmodi commutatione. * Ergo secundum Caietanum, idem dici debet de quolibet alio voto, vel iuramento promissorio homini propter Deum prestito, etiam post acceptancem, cum eadem sit omnium ratio.

6. Nihilominus tam vota, quam iuramenta, quæ in alterius vtilitatem cedunt, nequire post acceptancem commutari virtute Bullæ, nec ab Episcopo dispensari, tenendum est, quia licet promissio magis principaliter fiat Deo, quam homini, fit tamen modo sufficienti, vt homini acceptanti paret ius ad rem promissam, cuius violatio est contra iustitiam, vt aduersarij etiam fatentur, ergo absque præiudicio tertij nequit commutari, & per consequens, neque absque eius consensu. Ita tradit Thomas Sanchez lib. 8. de Matrim. disp. 9. num. 12. dicens esse communem. Et iterum lib. 4. Sum. cap. 41. vbi sic: * Tandem dubitatur, an cum promissio facta Deo, & homini acceptanti, non sit propter eius vtilitatem, possit commutari? Affirmant aliqui, &c. Et huius sententia videtur aperte Caietanus, &c. Verum hoc ita vniuersaliter dictum non audeo dicere, quia Doctores omnes supra relati sola promissione facta homini, & Deo; ac ab homine illo acceptata con-

tenti sunt, ne liceat dispensatio, aut commutatio absque eius consensu. Præterea, quia negari non potest, ius homini illi adquiri. * Sic Sanchez, & ante illum Suarez tom. 2. de Relig. lib. 6. cap. 15. n. 7. dicens: * Regulariter non potest tale votum commutari sine consensu tertij, in cuius præiudicium cederet commutatio. Est consensus assertio. Ratio est, quia ibi cum voto coniungitur promissio humana, quam supponimus esse acceptatam, & consequenter dare ius, quo non potest quis priuari per potestatem commutandi vota, sicut etiam de iuramento promissorio dictum est. * Hæc Suarez: cui consentit Diana 1. p. tract. 11. resol. 47. Vbi postquam dixit, confessarum virtute Bullæ posse commutare votum emissum in favorem tertij, limitat, dicens: * Secus autem si huiusmodi votum fuerit à paupere acceptatum, nam ita adquisiuit ius per acceptationem. * Quos sequitur P. Mendo in Bullam, disp. 26. cap. 14. (licet contraria amplectentes se non damnaturum asserat) & sequi videtur M. Barnabas Gallego in Bulla cap. 9. dub. 145. licet falso, & absque vlo fundamento, pro sententia contraria referat Patrem Sanchez, Suarez, & Dianam, vt ex corum verbis conuincitur. Ex quo non nemo inuidiam illi conciliare molitus est.

QVÆSTIO VI.

An quando est probabilis opinio, quod causa alicuius rei sit iniusta, & propterea venditor falsis ponderibus, vel aliis, iniustitiam compensat, possit postea a iudice interrogatus id totum iure iurando negare, subintelligendo se iniusta non fecisse?

D

Vplicem difficultatem hoc quasi-
tum inuoluit. Prima: An quis te-
neatur ad taxam obseruandam, quando
probabilis opinio tenet, esse iniustum? Se-
cunda: An posito quod non teneatur, pos-
sit a iudice interrogatus negare defec-
tum?

S. I.

Quid de prima questionis parte?

Q

Voad primam, communis
sententia negat obligatio-
nem seruandi taxam proba-
bilitate iniustam, communī principio in-
nixa,

nixa, quod cuique licitum sit opinionem probabilem amplecti: quoties autem probabile est, taxam esse iniustam, probabile etiam est, obligationem non inducere. Hanc sententiam sequuntur quotquot afferunt, non esse obligationem soluendi tributum, quando probabile fuerit esse iniustum. Petrus de Nauarra, Joannes Sanchez, Salou, Malderus, & alij, quos citatos sequitur Verricelli *tom. 1. tract. 2. singul. opinion.* *quæst. 32. num. 5.* & M. Barnabas Gallego de conse. probab. circa Regem, *dub. 19.* plures citans. Et tenent expressè Corduba, M. Arauxo, & alij apud Thom. Hurtado *tom. 1. var. resol. tract. 13. cap. 2. n. 74. fol. 106.* & eile communem Doctorum dicit Lessius de *Injust. lib. 2. cap. 33. dub. 8. n. 67.* Quam ultra citatos sequuntur Vega, Mourc, & alij apud Ioannem Sanchez in *Selectis disp. 33. n. 35.* ubi ait: * A fortiori hanc docere tenentur, qui afferunt, vestigalia in conscientia non deberi, nisi constet de illorum iustitia. Inter quos est Angelus, Sylvestris, Caeteranus, Aragon, Gabriel, Rodri guez, Medina, Carbo, Villalobos, & alij. * Ergo cum idem profus diei debeat de taxa, ac de tributo, cum eadem sit utriusque ratio, sicut tributum probabiliter iniustum, probabiliter adsolutionem non obligat, ita neque taxa probabiliter iniusta ad sui obseruationem obligabit.

2. Confirmatur: Quia subditus non tenetur obedire, quoties probabile est, esse iniustum, quod illi præcipitur, ut plures, & grauissimi Doctores sententia. Sic M. Petrus de Ledesma in *Sum. 2. p. mult. del Estado de los Religiosos en comun cap. 4. fol. mibi 82.* ibi: * La quinta dificultad es, quando ay diuer sus razones probables moralmente hablando por ambas partes, desuerte, que son probables al parecer de hombres doctos, y buenos. La dificultad es, si en tal caso tiene obligacion el subdito de obedecer. A esta dificultad se ha de responder, que no tiene obligacion el subdito de obedecer, sino que puede muy bien seguir la opinion que quisiere. En esta resolucion concuerden comunmente los Doctores, que enseñan, que es licito seguir opinion probable, aunque sea deixando la sentencia mas probable. * Sic ille, cuius opinionem multis illustravit Joannes Sanctius in *Selectis disp. 33.* & probabilem putant *Castropalao tom. 1. disp. 2. punto 6. n. 5.* & Diana p. 1. tract. 10. resol. 10. & cum alijs amplectitur Dicastillo de Tu-

ramento disp. 2. dub. 12. n. 249. Vbi cum sibi obiecilleret alij, ram opinionem assertentem, in opinione aquae probabili, subditum teneri parere superiore, respondet, id negandum esse. * Saltrem quanto agitur de damno inferioris, seu de eius interesse, quia in eo casu veraque pars vtitur iure suo. * Et ita dicit repondere, in casu vegetalis, Petrum de Nauarra, & Lessium. Ergo licet probabile sit, taxam esse iniustum, & superiore posse illius obseruationem præcipere, si tamen probabile etiam sit, iniustum esse, subditus non tenetur obedire, quia probabile similiter est, subditum non teneri, quoties probabile est, esse iniustum, quod præcipitur. Hæc opinio probabilis est; quia nititur his præmissis: *In re iniusta nemus teneri obedire. Taxa hec est iniusta.* Quarum prima est evidens, & secunda probabilis. Ex duabus autem præmissis una evidenti, & altera probabili nequit non inferti probabile consequens. Quod iterum sic confirmo. Quoties datur opinio probabilis afferens, suoditum non teneri obedire Superiori, potest subditus in praxi illi non parere, ut docent Thom. Sanchez in *Sum. lib. 5. cap. 3. n. 7.* Sayrus in *Clavi Regia lib. 1. cap. 12. n. 6.* Petrus de Nauarra, Torres, Palao, Layman, & alij, quos sequitur Thomas Hurtado *tom. 1. Resol. Moral. tract. 3. cap. 3. resol. 2. 8. n. 151. fol. 113.* Sed quoties res præcepta est probabiliter iniusta, datur opinio probabilis, afferens, subditum non teneri obedire superiori, ut vidimus: ergo. Consequentia est evidens, & aperte suadet probabile, non esse obligationem seruandi taxam, quoties iuxta opinionem probabilem fuerit iniusta.

3. Adde plus contendere M. Petruum de Ledesma *vbi suprà: nempe id etiam procedere quando subditus dubitat de iustitia præcepti.* * Quido ei subdito, inquit, duda reasonablemente, si el Pielado justamente manda con precepto. * In quo evenit, si res præcepta in subditi præiudicium sit, iudicar, identificendum in casu dubi, ac quando probabilis esset opinio, quod esset iniusta. Sic enim ait: * La limitacion del Padre Maestro Gallo me parecia muy bien, y es, que en caso de duda, parandole per juicio, no tiene obligacion de obedecer. Porque entonces tiene verdad, que es mejor la condicion del que posee. * Verum hanc partem non puto probabilem, tum, quia est contra torrentem Do-

Doctorum; tum quia latissima per hanc doctrinam aperitur via non soluendi tributa, & non seruandi taxam, quia dubiam de iniustitia illorum frequenter occurrit, immo & omnes fere gabellas dubias esse, ait M. Fumus, verb. *Gabella*, num. 16. Tum etiam, quia debili nititur principio: Nam quando superior est legitimus pro illo stat possessio, non pro libertate subditi: ergo iū dubio de iniustitia rei praecepta, pro superiore standum est; ac proinde asservandum, subditum teneri obedire. Quapropter audiendus non est M. Ledesma; sicut nec M. Texeda tom. 1. *controu.lib. 1. tract. 2. controu. 14. dub. 4. num. 46.* Vbi cum Caetano asseruit, eum, qui dubitat de iniustitia tributi, non teneri soluere. Si enim haec opinio probabilis esset, raro daretur obligatio soluendi tributa, praecipue cum iuxta Caeteranum, verb. *rectigal.* Vix villa gabella sit iusta.

4. Est ergo dicendum, quod saltem dam non fuerit opinio probabilis de iniustitia tributi, vel taxæ, nemo potest probabiliter ab obligatione legis liberari. Secus si probabilis fuisset opinio, asserens non solum esse iniustam, sed non esse obligationem seruandi taxam; nam cum cuique licet opinionem probabilem amplecti, probabiliori relictâ, ut alibi cum communi Doctorum diximus, cuicunque etiam licebit eam sequi, & consequenter non seruare taxam. Et ita docet Thomas Sanchez in *Sum. lib. 3. cap. 6. n. 29. in fine.* * Atque ad hoc, inquit, satis est, opinionem esse probabilem, eam taxam non obligare. * Quem sequuntur Escobar in *Moral. Theolog. tract. 1. exam. 3. cap. 7. num. 34.* Et Dicastillo *tract. de iuram. disp. 2. dub. 12. n. 364.* quod ex praicta communi doctrina per evidenter consequentiam infertur.

5. Credo autem non esse principium, ex quo evidenter deducatur, subditu posse non obedire, quando opinio solum asserit probabiliter, esse iniustum, quod præcipitur. Ideoque plures Doctores (inter quos Thom. Sanchez *lib. 6. cap. 3. num. 6.*) asserunt, subditu non teneri obedire, quaminus iudicet probabiliter esse malum, quod superior præcipit, & solum excusari posse, quando detur opinio probabilis, dicens, in tali casu non teneri. Quia in casu de opinione probabili pro iniustitia rei præcepta, ut tractatu de opinione probabili, quest. 8. diximus, stari debet pro superiori possidente, & habente potestatem

præcipiendi, quod certo, vel probabilis iustum fuerit: in secundo vero casu, cum opinio probabilis dicat, non esse obligationem obediendi, libertatem relinquit subdito, ut eam secundo non obediatur. Nihilominus ex una ad aliam opinionem putant nonnulli euidenter argui. Nam quoties probabile fuerit, esse iniustum, quod præcipitur, probabilis opinio asserit, non esse obligationem parendi, quam pluribus citatis tenet Ioannes Sanchez in *Selectis disp. 33. n. 32. & seq.* cui innexus poterit subditus non obedire. Vnde idem prorsus consequens proximè, vel remotè ex eisdem præmissis, videtur deduci. Sed de his alibi. His positis.

§. II.

Quid de præcipua questione?

6. Scunda difficultas est: Vtrum in casu, quo iuxta opinionem probabilem, non sit obligatio seruandi taxam, venditor, falsis ponderibus, vel aliter iniustitiam sibi factam compensans, possit a iudice interrogatus sub iuramento id totum negare, subintelligendo, se iniuste non egisse? Et partem affirmatiuam verissimam, & communis sententiae principijs conformem esse credo, quam in terminis tradunt Thomas Sanchez in *Sum. lib. 3. cap. 6. n. 29. ibi:* * Quando taxa aliquius rei est iniusta, si pluris vendens, aut defraudans in pondere, aut mensura, ita ut sibi satisfaciat pro pretij iniustitia, & reddat correspondentes merces pretio dato, potest hic rogatus a iudice, an pluris venderit, vel defecerit in pondere, & mensura, id negare, asserereque pretio taxato vendidisse, & integrè pondus, & mensuram tradidisse, intelligendo haec, ita ut pluris vendens, aut deficiens in pondere, & mensura non deliquerit. Quia absq; delicto vtrumque fecit, atque ita verè dicit, se integrè tradidisse, nempe quatenus tenebatur eo pretio accepto, neque excessisse delinquendo. Atque ad hoc satis est, opinionem esse probabilem eam taxam non obligare. * Hæc Sanchez, & ex illo Antonius de Escobar, vbi supra, quos eisdem verbis sequuntur Dicastillo *tract. de iuram. disp. 2. dub. 12. n. 364.* Diana 3. p. *tract. 6. resol. 30.* & ante illos Porret in *Addit. ad dub. Regul. verb. iuram. n. 16. & aliij.*

7. Et in simili tenet Leander à Murcia in *Disquisit. Moral. lib. 2. disp. 6. resol. 11.* Vbi ex M. Tabiena, M. Medina, M. Sonci-

nas, M. Soto, & alijs, *num. 11.* Sic ait: * Quod propter cum in foro conscientia (secundum probabile prædictorum sententiam) non teneatur quis soluere tributum, si non petatur, & posset occultare merces, & contractum, in quo fundatur ius tributi, si post occultationem interrogetur ab examinatore, vel a iudice, an fecerit contractum, vel occultauerit; etiam cum iuramento, poterit id negare, vtendo amphibologia, quia occultando merces, vel contractum in foro conscientiae, vius est iure suo, & nemini fecit iniuriam. * Sic ille in re sanè difficiliori, quam taxa pretij.

8 Principium autem, cui hæc conclusio innititur, satis commune est, nimirū: Quoties factum exterius contra legē excusatur à culpa ratione alicuius circumstantiae, posse subditum rogatum iuridicè, & sub iuramento, tale factum negare, intelligendo de facto criminoso. Quia interrogatio iudicis ex circumstantia interrogantis, & iudicij, de eo solo facto intelligitur. Ita docent M. Bañez *2.2. q. 69. artic. 2. dub. penult.* Salón ibidem *controv. 11.* Sayrus in *Clavi Regia, lib. 12. cap. 17. n. 26.* Lefsius *lib. 2. de inst. cap. 31. dub. 3. n. 14.* & cum illis Sanchez vbi supra. Sed in casu questionis, qui falsis ponderibus, aut taxa non seruata, merces vendidit, (vt supponimus) excusatur à culpa, quia probabile est, iniustum esse, & non esse obligationem ullam seruandi: Ergo.

9 Huic opinioni facit M. Corradus *i. p. q. 2. 1. ibi;* * Quæritur, an qui iuravit iudicari dicere veritatem, si mentiatur, mortaliiter peccet? Respondeatur, quando iuramentum accipitur de veritate dicenda huiusmodi iuramentum non cadit, nisi super his, de quibus, secundū ordinem iuris, respondere tenetur, &c. Et quia ad interrogantis intentionem respondere non terretur, Nauarrus, in *libello de responsis*, docet modum, quo quis respondere potest, vt non peccet, nec veritatem patefaciat: & hic est, vel fisihijs verbis tergiuerando, vel respondendo ad se ipsum in corde suo, & non ad iudicem. Sic Sotus, Syluester, & penè omnes, præter unum tantum, quem tacere libert. * Hæc M. Corradus.

10 Verum licet facile percipiatur, causam, quæ adest ad excusandum a mendacio amphibologicum sermonem, sufficere, etiam posse ad excusandum iuramentum, vt docent Angelus, Syluester, Nauarrus, Azor, Valentia, Salón, San-

chez, Toletus, Manuel Rodriguez, Fillareus, Suarez, Lefsius, Martin del Rio, & alijs, quos sequitur Ioaunes Sanchez in *selectis, disput. 46. num. 17.* non tamē facile videtur exponi, quomodo in casu præsenti mendacium euitari possit. Licet enim verbis æquiuocis plures habentibus significaciones possimus ex causa vti, in euentu aliquo ab audiente non intelligendis, vt docent communiter Doctores; quando vero æquiuoca non sunt, sed determinatam ex impositione hominum significacionem fortuntur, qui fieri potest, vt absque mendacij labe possit quis ille abutens respondere *taxa seruavi*, ea non seruata; aut *non pluris vendidi, quam pretio taxato.* Cum pluris vendiderit? Nonne hoc contra mentem ire est? Nonne exterius verbis exprimere, & contra id, quod interius latet?

11 Sed respondeo ex communī Doctorum, verba ex impositione hominum ratione circumstantiarum loci, temporis, officij interrogantis, aut respondentis, & obligationis eorum, varias significaciones fortiri; ideoque mentem loquentis sufficienter exprimere, & illi conformari, quamvis rudes, & ignorantēs decipiuntur, aliud credentes, quam verba in illis circumstantijs prolata significant; quod quidem non virtio loquentis, sed ruditati, & infelicite audientis tribuendum est. Quod varijs exemplis illustrant Doctores. Primo: cum rogaris, an Petrum videris? Vere respondeas, te non vidisse, quia licet videris non tamen ita proxime, vt ratione reddere possis, vt à quattrente inueniatur. Secundò, si poenitens in confessione rogetur à confessorio, an furtum commiserit? Verè responderet, non commisere, licet verè aliquando admiserit, & confessus fuerit. Quia verba hæc negativa, in his circumstantijs, determinantur ad significandū, quod in alijs non significant, ideoque mendacium non continent, licet alibi continerent. Ad hunc ergo modum in alijs casib[us] discutendum est.

12 Quapropter Doctores communiter tradunt, non interuenire mendaciū, quoties restrictio mentalis implicitè significatur per verba exterius prolatā: & hoc contingere (attende) quando interrogans non habet ius interrogandi, aut quando interrogatus rationes sui officij, aut ex alio capite non habet obligationem respondendi. Videatur H. Thom.

Thom. Hurtado tom. 2. resol. Moral. tract. 7. cap. 4. n. 41. apud quem id tenent Ioannes Malderus, Suarez, Cajetanus, Salomon, Reginaldus, Toletus, Barbosa, Nauarrus, Lefsius, Laymá, Bonacina, Sylvius, Coninch, Tannerus, Valentia, Azor, Filiucus, Clavis Regia, Rodriguez, Villalobos, Lublinus, & alij, quos ibi refert, & sequitur, dicens: * Qui omnes pro certo habent, quod quando subest ratiohabilis causa, potest quis vti restrictione mentali (modo supra explicato) quia saltem implicitè datur intelligi ex circūstantijs talis æquiuocatio, & mentalis restrictio. * Quæ sententia adeo certa est, vt ferè nulla in hoc sit controversia inter Doctores, teste Dicastillo. tract. de Iuram. disp. 2. dub. 12. num. 298.

X

13 Cum ergo intentio iudicis interrogantis ea semper præsumatur, quæ debet esse, ac proinde secundum regulas iuris, & in ordine ad iustitiam seruandam, & subditorum iniuriam auertendam, aut illata resarcendam: fit indè, vt quoties interrogat sub iuramento, an falsis ponderibus, vel aliter in pretio venditor, taxa non seruata, defraudauerit; idem prorsus hæc verba significant, ac si rogaret, an in ponde re, & mensura, vel pretio iniuriam alicui fecerit: hæc enim est intentio debita iudicis, & cui conformari debet responsio iurata. Cui sane venditor conformem adhibet, et si negatiuam, dicens: *Non defraudavi*, vel affirmatiuam, *taxam seruauis*; quia hæc verba ratione circumstantiarum idem significant, ac nulli in pretio *damnum intuli*. Quod cum verissimum sit, non est vnde iuramentum falsitatem contrahat, imò nec ullam malitiam, seu deformitatem aliquam, cum fiat ex causa iusta propriæ vtilitatis, vel damni vitandi. Quod autem hæc sit causa iusta iurandi cù mentali restrictione, tradunt Nauarrus, Bonacina, Clavis Regia, Filiarcus, Sanchez, & alij, quos sequitur Dicastillo supra num. 324. dicens: * Tunc adeo iusta causa (occultandi veritatem etiam sub iuramento, modo, quo supra) (quoties id necessarium est, aut vtile ad salutem corporis, honorē, & famam, vel res familiares tuendas: ac tunc vniuersim nullum erit peccatum vti amphibologis, aut occultationibus, etia cum iuramento, quoties quis ex non iurando incurrit, aut prudenter timeat dampnum aliquod notabile. * Quod alijs verbis vniuersalioribus tradiderat Sanchez lib. 3. Sum. cap. 6. num. 18. dicens: * Cau-

si iusta vtedi his amphibologijs est, quoties id necessarium, aut vtile est ad salutem corporis, & res familiares tuenda: vel ad quemlibet alium virtutis actum, ita vt veritatis occurratio censeatur tunc ex pediens, & virtuosa. Ita Nauarrus, &c.

14 Quibus consonat Magist. Conradus 1. part. question. 137. dicens: * Neminem, qui gratia salutis animæ, vel corporis, pietatis, vtilitatis, vel alterius necessitatis, vtitur eiusmodi amphibologia, mentiri, neque peccare peccato mendacij, etiamsi iuramentum addatur. Hæc ait Nauarrus vbi supra, allegans pro hac parte Diu. Hieronymum, Gregorium, D. Thom. Ricardum, Scotum, Palidianum, Sylvestrum, & multos alios, &c. Non tenebatur iudici respondere, vt volebat, sed vt velle debebat, & huic rectæ voluntati satisfacit, respondendo, se illa non dixisse, subintelligendo animo, &c. Haec tenus M. Corradus. Ex quo principio plures favorabiles resoluuntur casus, quos per otium videre poteris apud citatos Autatores.

15 Maior esset difficultas, si iudex exprimeret suam intentionem (licet inquam) esse, vt venditor manifestet, an iustè, vel iniustè pluris, quam verba taxæ sonant, merces vendiderit; & hoc sub iuramento extorqueat: an in hoc casu responderet venditor possit, non pluris vendidisse? Et ratio difficultandi est, quia cum verba non sint æquiuoca, & nec ratione circumstantiarum aliam significationem, nec implicitè, induant, non videntur à malitia mendacij denudari posse, & per consequens nec iuramentum à labe perire.

16 Respondeo, etiam in hoc casu sufficieret significari, saltem implicitè, restrictionem mentalē respondentis. Et sic intelligo M. Zanardum p. 1. vbi de iuram. cap. 11. §. 8. dum ait, * Octavo dico de illo, qui vnum voce iurat, & aliud mente concipit, quod contra veritatem iuramenti, quandoque peccabit, & quandoq; non * nimis (ait ibidem, §. quartò dico.) * Quando non tenetur respondere ad mentem interrogantis. * Vide fol. 466. & 480. Et ratio potest esse, nam quoties ad mentem interrogantis responderet non tenetur, & aliud inde expedit, veritatem occultare, ad hoc quisq; ius habet, licet sub iuramento extorqueatur, quam cù tacendo occultare nō possit, nec verba æquiuoca sint, quibus prudens auditor ubi suadere debet rati-

tione circumstantiarum occurrentium, restrictionem mentalem verbis superadditam esse, & iuxta illam responsum mensurari. Unde fit, verba esse menti conformia, cum illam implicitè saltem significant, quod ad veritatem orationis vocalis sufficere constat ex communi Doctorum, ut vidimus.

§. IV.

Quid de voto restrictionis mentalis?

17 **V**T difficultas superius proposita penitus cuane scaturit, addo secundum plures, licitum esse ex iusta causa veritatē occultare, mentali restrictione addita, etiam si verba, neque ex sua significacione, nec ratione circumstantiarum, sensum verum admittant, sed ratione tantum additi, quod mente proferentis omnino retinetur, et si nec implicitè signo aliquo exteriori significetur; ut si quis v. g. iuret, se non fecisse aliquid, quod revera fecit, intelligendo intra se, non fecisse anno præterito, seu non fecisse, ut manifestet, & similia. Eratio est, quia ex oratione vocali, & mentali una conflatur oratio, licet diuersa ab illa quam audientes concepiunt; & cum respondens ius habeat occultandi veritatem, quam exquirunt, permettere illis potest errorem ex partiali oratione generadum. Ita Syluester, Nauarrus, Valentia, Salon, Toletus, Manuel Rodriguez, Filliarcus, Lessius, Suarez, & alij, quos citatos sequitur Tomas Sanchez in *Sum. lib. 3. cap. 6. num. 15.* & seq. Item Scotus, Paludanus, Adrianus, Richardus, Maior, & alij apud Nauartum in *capit. humanæ aures, 22. quest 5. in quest. 2. a num. 10.* Et plures quos citatos sequitur Dicastillo, *suprà n. 300.* Et quod, secundum se, oratio, quæ falsa esset, sine restrictione mentali, possit esse vera, posita restrictione, licet externo signo, neque implicitè, neque explicitè restrictio denotetur; tenet ultra citatos Angelus, Tabiena, Pessantius, Raynaudus, & alij apud Thomam Hurtado *tom. 2. resol. Moral. tract. 7. cap. 3. num. 42.* Quibus adde Dianam 2. part. tract. 1. *Miscellan. resol. 25.* & 3. part. tract. 6. *Miscellan. resolut. 30.* Et Gasparem Hurtado *tract. de iustit. disp. 4. de Reo, diffic. 8.* Vbi sic, inquis: * Est tamen difficultas, an subditus possit licet vti restrictione interius addita verbis yniuocis v. g. non feci, non vidi, sub-

intelligendo interius, seu mentaliter aliquid, quo verbum exterius fiat verū, nempe, vel vt dicam tibi, vel tali tempore? Sotus, Couarrub. & Aragon dicunt, non posse. Bannez, & Salon, Lessius, Nauarro, Valentia, Toletus, Suarez, & communiter Doctores dicunt, posse, & merito, quia verba exteriora non proferuntur, vt integra propositio, sed vt pars.*

18 His consonat cum Paludano M. Corradus *1.p. q. 137.* Vbi sic: * Paludanus ait expressè, quod quādō verum est, quod quis dicit secundum suam intentionem, licet sit falsum secundum intentionem audentis, non est mendacium, nec peccat, vtendo illa amphibologia ex causa. Et forte illi sic neganti causæ multæ potuerunt adesse iusta, ergo iste per iurium non fuit.* Ex quibus ibidem, *fol. 261.* Sic concludit: * Per hanc doctrinam singularem vitare possumus innumera peccata, quæ passim aliquot negligentiores admittunt, negando, vel affirmando passim sine aliqua subintellectione, cum qua coniuncta essent vera. &c. Videlicet, subintelligendo aliqua quibus sunt vera, quæ annuumus, vel falsa, quæ negamus: ut si quis respondat petenti pecuniam, librum, &c. Non habeo, vel nescio illa, subintelligendo, ita vt teneat præstare, tradere, dicere, vel palā facere, quæ rei, quæ agitur, conueniat, ad hoc quod sit verū, quod affirmat, vel falsum quod negat.* Sic Corradus, & in idem recidit verba ex illo ex scripta *supr. n. 14.*

19 Quibus adde plures, quos citatos sequitur Machado *tom. 1. lib. 2. p. 3. tr. 8. docum. 10.* Vbi negativa sententia proposita sic ipse ait: * Pero otros muchos con mas probabilidad defienden, que atiendo iusta causa, es licito usar de equiuocacion en el juramento, con oracion ambigua, que haga perfecto, y verdadero sentido co las palabras, que mentalmente se añadieren; como el que preguntado por el Juez, teniendo justa causa para no responder en juicio, dixese, que no auia visto, o sabido tal cosa, añadiendo mentalmente *paradex ira*, & sic de ceteris, &c. Porque jura segun el sentido verdadero que él pretende, ni haze agranio al tercero, porque ésta obligado a hablarle a su mente, ni a declararle todo lo que interiormente siente. * Ergo qui huic sententiæ se conformans restrictionibus mentalibus ex iusta causa vratatur, nullius culpe reus erit.

20 Et quidem cum non raro nonnulla tegere necessarium sit, & hominum conuictus ad sui cōteruationem id exigit, si verba æquiuoca non occurant, nec silentio veritas occultari possit (cum sic frequenter clarius manifestetur) ex natura rei debet esse modis, ut regulam rationis non transgrediens possit quicque verbis absque mendacio, prout oportet, veritatem occultare: at qui nequit aliter congruenter fieri cum verba æquiuoca non occurunt, nisi non exprimendo verbis totam suam mentem, sed partem illius, etiam si error in alio inde causandus sit; ergo hoc non esse contra rationem fatendum est. Quapropter in hanc tandem sentiam venit M. Sotus lib. 5. de Iustit. quest. 6. art. 2. concl. 7. Vbi docet, quod si quis nullā alia euasione possit astuti iudicis interrogationi satisfacere, poterit, quando respondere ad eius mentem non tenetur, dicere, se nescire, subintelligendo, ut tibi dicam: quia verbum *Sciendi*, dicit relationem ad loquaciam, ac proinde verè potest dici *nescio*, subintelligendo, ad dicendum. Putat verò, non posse respondere; non *vidi*, aut non *audiui*, subintelligendo ad dicendum: quia facta, inquit, non dicunt relationem ad loquaciam. Quod mirabile quidem dictu est: quia licet facta non dicant ordinem ad loquaciam, verba omnia quibus exprimuntur, hunc ordinem dicunt, imò partes loquacae sunt. Et sicut notitia rerum potest verbis manifestari, ita & res ipsæ, & operationes; & sicut verba sunt signa conceptuum, ita & rerum, & operationum, quarū quis notitiam habet; quia in harum cognitionem non minus, quam illorum, per verba deuenimus. Ergo sicut scientiam rei negare licitum est, subintelligendo ad manifestandum, ita & actiones, & operationes sub eodem sensu: ac proinde sicut respondere quis potest absq; mendacio: *nescio*, subintelligendo, ut tibi dicam; quia in ordine ad finem manifestandi, quando non tenetur, perinde est, ac si nesciret, ita similiter respondere poterit, non *vidi*, aut non *fecī*; quia in ordine ad obligationem respondendi perinde est, ac si non vidisset, aut non fecisset.

21 Suadetur hic discursus efficaciter ex sacra pagina, in qua usus restrictionis mentalis, tam per verbum *sciendi*, quam per alia, quibus facta exprimuntur, à Christo Domino expressus continetur.

Primum testimonium habes Marci 13. De die illa nemo scit, neque *Angeli in celo*, neque *filius*, nisi *Pater*. Cuius propositionis veritas completur per aliquid aliud in mente Christi Domini retentum, v.g. Neque *filius* scit, ut reuelet, vel non scit ab humanitate, iuxta *varias Sanctorum Patrum expositiones*. Secundū testimonium est, Ioan. 7. Ego non ascendam ad diem festum istum. Quod Christus Dominus prouulit, subintelligendo: Non ascendam vobiscum, vel non ascendam publicè. Ascendit enim postea, postquam Apostoli ascenderunt, ut ait Euangelista: Ut autem ascenderunt fratres eius, tunc & ipse ascendit, non manifeste, sed quasi in occulto. Ex quibus plane duo constant, & restrictionis mentalis usum lictum esse, & non magis ad verbum *sciendi*, quam ad alia verba, quibus operationes significantur, applicari posse, cū eas manifestare non oportet. Quod est intentum huius propositionis; contra quam plura congerit Thomas Hurtado ubi suprà, sed facile ex dictis occurriri potest.

22 Ex quibus concludo, rogatum sub iuramento, quando veritatem manifestare non tenetur, posse licet eam occultare verbis æquiuocis, vel quæ ex circumstantijs implicitè veram significacionem fortiantur, vel etiam alijs, quæ ex solo addito mentis, et si exterius nullatenus manifestato, verum significant, ut constat ex dictis. Quæ magis explicat Mag. Dominicus Baltanas in *Margar. Confessor. Hispalis edita anno 1526. fol. 97.* Vbisic scribit: * Quando quis interrogatur de aliquo, quod dicere non expedit, dicere potest, se illud nescire, subintelligendo, ut reuelandum, exemplo Christi, qui dixit, se nescire diem iudicij, &c. Cauenda est ista cælatio: primo, quando posset esse scandalum. Secundò: in iudicio vero, & iusto. Tertio, vbi cùnique quis tenetur confiteri veritatem, de qua interrogatur. Quartò, quando quis iuraret extra iudicium non coactus per superiorēm contra ordinem iuris, nec ab aliquo particuliari per comminationem, sed sponte iurat. * Hæc ille. Quæ ad praxim obseruanda sunt.

23 In æquiuocationum, & restrictionum mentalium Autores, quasi noui inuenti, acriter inuehitur Baronius 1. part. Theo-

Theolog. Moral. disp. 1. sect. 5. art. 3. à fol. 84.
 Sed in duos tantum, nempè Theophylum, & Tamburinum, iacula contorquet, quasi doctrinam execrandam docuerint, à D. Augustino, & D. Prospero damnatam, cōtra Origenem, Cassianum, & alios: Cæterum hi Doctores non restrictiones mentales, sed mendacium ex iusta causa licitum esse, asserebant, vt videre licet apud Sixtum Serensem lib. 5. annotat. 105. & apud Cornelium à Lapide in Epist. ad Galatas, cap. 2. vers. 11. Vbi D. Hieronymum, & Diu. Chrysostomum ab hac opinione vindicat. Est enim apertissimus error damnatus ab Innocentio III. titul. de Vsuris, cap. super eo. Vnde non mirum Originem, & sequaces ab Augustino reprehensos. Instat Baronius, Lætitium lib. 2. cap. 47. dub. 6. & Theophylum in lib. sub nomi. ne Emonerij edito, cap. 12. & 14. existimare, plerosque ex prædictis Patribus excusari posse, quod mendacium vocent etiam orationem habentem tacitam mentis limitationem. Fateor: sed viri alij doctissimi ex quibus fuit Augustinus, de aperto mendacio, & simulatione ex causa legitima eos intellexerunt, ideoque acerrime impugnarunt, quod secus fieret, si Lessij, & Theophyli piam interpretationem admississent.

DISPUTATIO SECUNDA, De Horis Canoniciis.

QUÆSTIO PRIMA.

An qui preces Deo fundit cum proposito actuali peccandi mortaliter, nouum orando peccatum committat?

IN hac disputatione vnum supponitur, & alterum discutitur; supponitur, vt in dubitatū, propositum actuale peccandi læthaliter esse peccatum mortale, dubitatur, an huiusmodi peccatum concordans sit circumstantia vitians orationem, ita vt oratio ipsa sit peccaminosa? P. Thomas Sanchez tom. 2. opusc. Moral. lib. 7. cap. 2. dub. 9. doct̄, vt afferat, rem hanc attigit, & resoluit. Primo inquirit: * An qui ex Ecclesiæ præcepto tenentur ad Horas, peccent, si in peccato mortali eas recitent? * Et in hac parte, cum communī Doctorum sententia, negat contra Adrianum Quodlibeto octavo: putat enim,

& merito, nullam interuenire irreuerentiam in eo, quod inimicus Dei, seu in peccato habituali permanens, oret, & beneficia impetrare intendat, à Deo offendit, licet posset ante orationem ad Deū conuerti, vt dignus ad orandum accederet.

2 Hinc ad aliam quæstionem à paucis attactam, gradum faciens, inquirit: * An saltem peccaret ipsamē oratione, & recitatione, si oraret, aut recitaret actu peccans, vel actuale propositum peccandi habens? * Et in hac difficultate Doctores dessident. Prima sententia affirmat, cum Ioanne de Medina Doctore Complutensi Cod. de orat. tract. 6. quest. de modis, quibus oratio depravari solet, vbi fol. 177. Sic scribit: * Si orans sit in peccato, scilicet, actu peccādo, vel actu proponendo pecare, & Deū offendere, peccat, sic orando. Nā apertum est, eum magnam irreuerentiam Deo facere, petendo beneficium, & gratiam ab illo, quē actu offendit, & offendere intendit: talis enim, non orare, sed contemnere videtur, orando, petens a Deo audiri, cui tamen ipse non vult obediē. * Sic Medina, qui tamen culpe quantitatem non determinat. Sed Corduba lib. 1. q. 50. in 3. & 4. punct. dicit, esse peccatum veniale.

3 Contrariam tamen sententiam tenet Nauarro in Manual. de oration. & Horis Canoniciis, continentे commentarium in cap. Quando stamus, de consec. dist. 1. Vbi cap. 20. num. 25. contra Medinam, quem ibi refert, sic ait: * Ambo afferimus cum omnibus alijs, orationem non fieri malam, eo quod orans solum sit in peccato mortali: limitat tamen ipse, hoc non habere locum in peccatore, qui non abstinet, nec proponit abstinere a peccato, ob magnam irreuerentiam, quam committit, petendo ab eo, cui non vult obediē. Quæ quidem limitatione non videtur nobis bona, tum ob illa, quæ supra num. 12. in aliud propositum allegauimus, &c. Tum quia, vt defectus propositi abstinendi a peccato, ita voluntas peccandi, & perseverandi, non repugnat voluntati recitandi, & orandi Deum, imo se mutuo compatiuntur, sicut actus virtutis compatiuntur secum peccatum mortale. * Et in margine: * non enim repugnant sibi mutuo, per ea, quæ tradit Diu. Thom. 2. 2. q. 24. art. 12. Pro quo text. in cap. pium, de Pœnit. dist. 3. Hactenus Nauarrus.

4 Hanc sententiam tanti Doctoris pa-

trocino manitam amplexus est Thom. Sanchez tom. 2. consil. libr. 7. cap. 2. dub. 2. dicens: * Tertia sententia afferit, non peccare, qui recitat ex precepto in peccato mortali, & cum proposito actuali peccandi mortaliter. Ratio, nam voluntas colendi Deum, & petendi aliquid ab eo stat cum actuali peccandi proposito: sicut stat, facere opus moraliter bonum, ut ieiunare, cum actuali proposito peccandi. Ita tenet Nauarrus reprobans sententiam Medinae cap. qu. indu. cap. 6. & cap. 20. n. 25. & hæc sententia est verior. * Sic Sanchez.

5 Idem sentit Diana contra Sylvium part. 6. tract. 7. Miscellan. resol. 36. Nam licet solum intendat statuere, non esse peccatum in ortale, approbat tamen sententiam Nauarri, & Patris Sanchez, dicens: * Sed quidquid afferat Sylvius, si quis orat, non solum in peccato mortali, sed etiam cum proposito actuali, & voluntate peccandi mortaliter, non peccat: ut docet Thom. Sanchez in opusc. tom. 2. lib. 7. cap. 2 dub. 9. n. 3. & aliij. *

6 Quorum sententia fundamentum est, quod qui ob diuinum testimonium credit, v. g. culpam grauem esse dignam pena eterna, licet si mul proponat committere adulterium; hoc propositum non vitiat fidem, nec peccat credendo: ergo similiter non vitabit orationem, nec peccabit orando. Probatur: quia vt ex Angesto, notat Vazquez 1. 2. quest. 18. art. 3. Circumstantia alicuius actionis dicitur, quæ eam aliquomodo respicit: * Si circumstantia, inquit, aliqua solum comitetur actum nec ipsum vel modo afficiat, non potest ad malitiam, aut bonitatem actionis pertinere exemplum est, cum quis facit opus aliquod ex uno fine prauo, & simul aliud opus non ex illo fine: nam respectu huius operis prauus finis non est circumstantia, sed respectu prioris: idem de alijs circumstantijs, eadem seruata proportione dicendum est. * Ergo cum propositum peccandi lethali sit circumstantia, quæ solum comitetur oratiorem, sicut, & actum fidei, & auditionem sacri, non est cur potius ill'ani vitiet; quam alios actus: ergo non repugnat honeste velle Deo cultum per auditionem sacri, cum proposito adulterandi: cur ergo oratio licita, & honesta cum illo pugnabit. Et sane difficile creditu videtur, eum qui in discrimen adulterij se projectat, non posse licite Deum simul orare, ut ab imminentि corporis, &

animæ morte liberetur: & eum, qui præ fragilitate carnis, est in proposito peccandi, nequire licet auxilia petere ad ingressum Religionis, ut deinceps se tutum reddat ab occasionibus libidinis. Nec parum his fauit Magister Petrus de Ledetma in Sum. tom. 1. de Sacram. Eucharist. cap. 11. concl. 5. Vbi docet, affectum actualis peccati venialis non vitiare suceptio sacramenti Eucharistiae: * No peccatum (inquit) venialmente el que llega a este Sacramento con cōsciencia, y afecto de pecado venial, porque no es contra precepto alguno, ni importa irreuerencia ninguna. * Cuius sententiam tenent Maior, Adrianus, Curiel, Viwaldus, & aliij, quos citatos sequitur Ioannes Sanchez in selectis disp. 22. num. 9. ibi: * Cum peccato veniali, quod comitanter in ipsa perceptione Sacramenti committitur, ad Eucharistiam accedere, nullum peccatum, etiam veniale sacrilegij est peculiare, & nouum, præter ipsum, in quo quis accedit. * Ergo similiter præter peccatum lethale, quod comitanter, quando quis orat, committitur, nullum peccatum, etiam veniale sacrilegij peculiare, & nouum interueniet, quia eadem ad utrumque excusandum militat ratio ex principijs supra dictis petita.

7 Hæc sunt, quæ militant pro Nauarri sententia, cui licet nulla in contrariū demonstratio obstat, nec aliquid contra bonos mores ex illa deducatur; nihil minus nunquam ei assentire potui: quia ex terminorum apprehensione, nescio quid peculiare rationi dissontans, in oratione, statim occurrit, quod ab irreuerentia labore purgare, difficile sit. Imò nescio quandam cōtenuptus effigiem præfervit, uno, & eodem tempore, Deum grauiter offendere, & beneficia simul ab illo petere, quam alij virtutum actus ex consortio lethalis peccati non participant. Et vt magis innotescat, rogo, si dum quis, a creditore debiti remissionem oraret, eidem simul alapam infligeret, nonne talis deprecatio iniuriosa etiam haberetur? Beneficium enim petere eo ipso tempore quo offensa irrogatur, ex duplice capite personæ vilipendio censetur, scilicet, quia non solum alapa exterius percutitur, sed & petitione ipsa interitus offenditur: eo quod tunc temporis beneficium perat, quo non solum accipiendo indignus fit, sed ab acceptis spoliari mereatur: confirmo alio exemplo, si mulier dum in adulterio adua-

actualiter deprehenditur, torque maiorem a marito peteret, quis negaret, petitione ipsa illum contemnere; ideoque & nouam offensam superaddere? ergo & in nostro casu idem duci debet, cum vrgentior sit ratio, ob dignitatem infinitam personæ offendæ, & vilitatem offendentis. Licet ergo peccatum actuale alios virtutis actus non virtet, eo quod respectu illorum non sit circumstantia: secus respectu orationis dicendum est, quia ex natura rei, peccatum actuale circumstantia illius est, & maior longè quam distractio, quam peccati venialis communiter Doctores damnant. Hoc argumentum magni pondoris est.

8. Sed magis vrget contra Sanchez, quia eodem capit. 2. llib. 31. asserit, orationem absque attentione requisita esse peccatum veniale: * Quia ipsa, inquit, ratio naturalis dictat, esse contra reverentiam Dei, cum quo agimus; sicut qui loquuntur cum Principe aliquo terreno, & non attenderet ad id, quod loquitur, faceret ei iniuriam, & hæc sententia videtur mihi certa. * Quis autem dubitet, ipsam etiam rationem naturalem dictare, esse contra reverentiam Dei, beneficium perire, dum actu iniuriatur. Ergo licet actus alij virtutum non insificantur actuali peccato commitanter admissus; quia nulla exconuictione illa irreverentia contra Deum resultat; aliter de actu orationis dicendum est, ut ex apprehensione terminorum innotescit.

9. Rogabis, an qui ex p̄cepto Ecclesiæ ad Horas Canonicas tenentur, peccatum mortale committant, si ablique attentione interna voluntariè distracti recident? Respondeo, satis probabile esse non peccare mortaliter, si externe nil operentur cum attentione interna incompositibile. Quod tenent plures apud Dianam 2. p. tr. 12. ref. 1. & par. 7. tr. 11. & apud Leandrum tom. 2. de Sacram. tr. 6. disp. 13. quæst. 13. & tom. 6. tract. 8. disp. 4. quæst. 2. Quo se quantur Ioann. Valerius in differ. utrinq; fori, verb. Hor. Canon. diffic. 1. Vbi vixint Doctores refert. Quibus cum alijs adhaeret Illustris M. Acatius de Velasco Episc. Oriolensis tom. 2. resol. Moral. verb. Horas, resol. 54. qui pro hac sententia dicit stare, D. Antoninum & Syluestrum, eorum verba fideliter ex scribens. Quæ ex ipsis à me excerpta in gratiam lectorum placuit hic asluerere.

10. Igitur D. Antoninus 3. part. iii. 13. §. 7. Sic terp̄lit. * Quæritur utrum attentione in Horis dicendas ut necessaria? Respondeo: quamvis aliqui dixerint, quod sic; ita quod in eis non habens cor ad Deum, sed ad exteriora mortaliter peccet, &c. Beffignior tamen est sententia, quod in p̄cepto est Horas dicere. Sed alia quæ in deuotione consistunt, suadendo dicuntur. Et hunc intellectum teneas, quia benigniore est, &c. Assignt Vnbertus aliam rationē, quia scilicet, cum hoc sit p̄ceptum de iure positivo, non referatur, nisi ad ea, quæ sub iudicio humano cedere possint, & ita sunt, quæ excentur per actus exteriore, non autem per interiorum. * Et iterum §. 8. * Si euagatio, inquit, est aduertenter, & solum secundum actum interiore, licet temeraria & gravis foret, non tamen mortale, nisi propter contemptum, sed si euagatio sit ex hoc, quod aliquis scienter se occupat in actu exteriore, qui non secum patiatur attentionē, videtur esse culpa mortalitatis. * Hæc D. Anton. Cui in hac parte consentit Sylvestri verb. Horæ, quæst. 11. nu. 13. ibi. * Ideo dico ex mente D. Thonie, & Petri de Paleide, quod p̄cipit deuotio, quantum ad actum exteriore, vt non dicantur Horæ operando manualiter opera impertinentia, aut confabulando, aut notabiliter syncopizando: Et similiter quantum ad actum interiore, sine quo iste exteriior haberi non potest, cuiusmodi est velle satisfacere p̄cepto, aut psallendo velle abstinere a p̄dictis. Non autem attentione, sine qua p̄dicta esse possunt. * Sic citati Doctores, quos vide Illustris Acatij ex codem instituto refert Amadæus in opusc. tract. de Hor. Canon. prop. 1.

11. Dices Vincentium Baronium pro opinione contraria hos authores stetisse contendere, & vel ex hoc carpere Amadæum, quod contentus aliorum fiducie retulisse testimonia, noluit indicare auctorum libros, ratus, vt res erat, his lectis calumniam in ipsius caput casurā. * Et se legisse iactat D. Antoninum, & Sylvestru, quibus falso p̄fata opinionem affingi dicit: Sic disp. 2. seft. 1. §. 2. fol. 201. Sed hinc, amice Lector, bonam Baronij fidem agnosces: homo distractus legit. Nec minor, cum & Amadæum, cuius authoritatem eleuare moliebatur, attentè legere, non vacauerit. Et ne longius abeam, in hac ipsa quæstione, plura sunt specimenia. Pri-

Primum: quia illi affinxit pro sententia D. Antonini, & Sylvestri adduxisse Caietanum, & Sotum: cum tamen Amadeus eorum non meminerit. Secundum: quia imponit usum fuisse communii illo argumento. Nempe* Ecclesia non potest principere actus internos, &c.* de quo nec verbuni apud Amadeum. Tertium: quia cum apud eum legisset opinionem Petri de Soto libr. de Inst. Sacerd. tract. de vita Sacerd. lect. 4. vers. Nec illud, excusantem ab obligatione restituendi, ante sententiam beneficiarium, non recitantem Officium Diuinum, in Amadeum Baronius insurgit, Sotum ab illa vindicare tentans, his verbis: * *Quia Sotus (inquit) in quaestione citata, articulo sexto, solum hoc statuit; omisso pen su Horario, non esse omnes fructus beneficij restituendos, si impleta fuerint alia onera, &c.* Hæc Baronius, & verè quidem excerpta; sed non ex Petro de Soto, quæ refert Amadeus, sed ex Dominico de Soto libr. 10. de inst. qu. est. 5. art. 6. Dominicus enim fuit, qui libros de iustitia in quæstiones, & articulos digessit, Petrus vero in tractatus, & lectiones (Qui in hac de qua agitur, cautè legendus; est enim nouissime, ut scandalosa damniata, & prohibita ab Alex. VII. die 24. Sept. anno 1665.) Quartum, nam cum Amadeus purum relatorem agens duas traduxisset opiniones, aliam concessionem Beneficiario studio litterarum vacanti Officium Diuinum suo nomine recitandum alteri committere. (Quæ iure etiam postea damnata fuit ab Alex. VII. vbi supra) Aliam, quæ oculis caligantem, ita ut legere nequeat, exsoluit ab onere: harum opinionum authorem, eo quod referat, illum fingit. Et quod omnem admirationem superat, post tot calumnias, quasi de tot in una quæstione triumphis reportatis, sibi plaudens, fol. 204. concludit: *Sed nullus hicfinis est falsitatum. O Baroni! recte iudicasti, sed Amadei causam egisti. Ex ore tuo te iudico. Plures omitto, aliquid enim viro maioribus distracto condonandum. Hoc spicilegium in uno eius paragrapho feci, ut candidus lector inde colligat, quam copiosam in alijs segetem messoribus relinquam.*

QUESTIO II.

Vtrum Regulares satisfaciant præcepto recitandi Horas Canonicas, sumenta liter tantum recitent?

1 **S**ententia affirmativa plures habet patronos: quia ex priuilegio Leonis X. id competere Regularibus, est apud doctissimos sanctum M. Ludouicus Lopez 2. part. inst. cap. 102. §. *Tertio aduentum.** Si mentaliter dicant, cum soli recitant, prædicti Religiosi satisfaciunt, cum prolatione exterior sit, ut ab alijs intelligatur. Vbi suprà, verb. *Offic. Diuinum concessio. 9. in dict. compend. priuilegiorum.* * Sic ille, quem sequitur Mag. Ioann. de la Cruz in *Epitom. lib. 2. cap. 8. dub. 2.* ibi: * Prima conclusio: Religiosi possunt mentaliter, aut legendo intra se per librum recitare horas, & alia, quæ in officio Diuino, ut potè in communitate celebrato, & in Missa, præcipiuntur diei secreto, sub silentio. Ita concessit Minoribus Leo X. inter viua oracula, num. 12. ut testatur Cardinalis Quatuor coronatorum. * Huius priuilegij verba adducit Manuel Rodriguez tom. 1. quæst. Regul. quæst. 4. 2. art. 4. dicens cum Nauarro de orat. cap. 19. n. 88. dictum priuilegium ibi contineri, quatenus dicit: sufficere, dicere mentaliter absqueulla voce secreta, vel publica.

2 Idem tradunt Fr. Sanctorus à Melfi in comment. in const. Minor. stat. 2. dub. 3. ibi: * Cum soli recitamus, possumus totum officium mentaliter dicere, cum prolatione verbalis, ut idem Pontifex dicit, sit præcipue, ut ab alijs intelligatur. * Thom. Hurtado tom. 1. variar. resol. Mor. tract. 3. cap. 1. resol. 9. ibi: * Hoc priuilegium referrunt, & approbant Emanuel Rodriguez vbi suprà artic. 4. Villabos in Sum. tom. 1. tract. 24. diffic. 10. num. 11. Mirandam in Manuali, quæst. 37. art. 17. dicens: hoc esse amplissimum priuilegium validè conducens pro scrupulosis fratribus. * Ex quibus, n. 43. concludit. * Igitur sententia Sanctorij in comment. in constit. Minor. stat. 2. dub. 3. quam præter citatos, tenet Nauarrus de orat. cap. 19. num. 88. Quod regulares satisfaciunt pensu officij Diuinij, ex vi huius priuilegij, probabile est, & in praxi secundi, (quidquid dicant Cyprianus Capucinus, & Lezana) non enim hoc priuilegium reuocatum est à Gregorio XV. &

Vrbano VIII. quia per Bullam confirmatum est à Pio V. sicut & cætera omnia viuæ vocis oracula ante ipsuni concessa. * Hæc Hurtado.

3. Hanc sententiam esse probabilem multis suadere conatur perdoctus Fr. Ludouicus a Conceptione in Exam. Verit. tract. 2. de Ref. cas. 6. n. 2. fol. 133. * Licet per librum, inquit, visu non discurreret, sed memoriter tantum, & mentaliter, existimmo adhuc implere præceptum de recitando officio. * Quod probat, quia non videtur, posse dabitari de tali priuilegio. * Nec obicit, quod per Pontifices Gregor. XV. & Vrbanum VIII. fuerint reuocata viuæ vocis oracula, quia ante Gregorium XV. confirmata fuerunt priuilegia viuæ vocis oraculo concessa, & hoc in scriptis, per quæ modum confirmandi, desierunt esse viuæ vocis oracula, & in speciales, scriptasque concessiones transferunt. * Sic ille.

4. Ideo ut probabiliorem amplectitur ex eadem familia Reuer. P. Fr. Leander a Sacram. tom. 2. tract. 6. disp. 13. quæst. 19. vbi sic. * An saltem Regulares possint ex particulari præstiglio priuatim totum officium diuinum recitare mentaliter? Negatiæ respondent Lezana, & Cyprianus Capuccinus, &c. Sed probabilius respondeo, posse Regulares, quando in particulari soli recitant, totum officium mentaliter recitare, & sic satisfacere suæ obligationi. Ratio est, quia hoc priuilegium de facto fuit concessum a Leone X. viuæ vocis oraculo, ut docent etiam Lezana, & Cyprianus, & alij Doctores contrariae sententiae, & non est reuocatum, &c. Quia distinxit priuilegium confirmatum est per Bullam Pij V. sicut & cætera omnia viuæ vocis oracula ante ipsum concessa. Ergo comprehendendi nequit reuocatione viuæ vocis oracularum. Sic Sanctorus, cuius opinionem amplectuntur Rodriguez, Miranda & Villalobos citari. * Sic ibi, & iterum tom. 6. in Decalog. tract. 8. disp. 4. quæst. 4. subiectens. * Quibus nunc addo Ascanium Tamburinum de iure Abbatum disput. 10. quæst. 9. & Thomam Tamburinum e Societate Iesu, queni refert Diana pro hac parte p. 10. tract. 11. resol. 1. & Personum de Horis Canoniciis cap. 2. dub. 4. * Hæc Leander.

5. His accedunt plures doctissimi, quos refert Diana p. 9. tract. 7. resolut. 61. & p. 10. tract. 14. resol. 24. & p. 11. tract. 6. resol.

45. afferentes, in reuocatione oracularum facta à Gregor. XV. anno 1622. & ab Vrbano VIII. anno 1631. non comprehendendi illa, quæ ante hos Pontifices fuerant confirmata per Gregorium XIII. & Paulum V. vt potè qui per Bullas speciales omnia priuilegia Minorum confirmarunt, & innoverunt. Quod in terminis tenent Leander a Murcia Capuccinus, Franciscus de Lugo, Marcus Vidal, Pellizarius, Possentiæ, Stracius, Martinus de S. Joseph, & Ioannes de Soria, & putat probabile Lezana in Quæst. Regul. cap. 3. n. 21. Qui proinde nequibit negare, probabile esse, præfatum Leonis X. viuæ vocis oraculum non esse modo reuocatum, sed in suo robore permanere, atque adeò omnes Regulares, qui priuilegijs Minorum communicant, posse prædicto priuilegio recitandi mentaliter priuatim vri. Quod quidem habetur in supplem. fol. 59. concess. 170. & refertur in Compendio verbo, Officium diuinum, §. 9. Aduerte tamen Iesuitas eo vti non posse de facto: quia à Reuer. P. Generali non est nobis communicatum, prout in nostra Religione necessarium est, vt subditi priuilegio isto, sicut & quoquis alio frui possumus. Vnde colliges, Tamburinum non in sodalium, sed in aliorum leuamen, huic sententiae subscripsisse. Sic vos, non vobis, melificatis apes.

6. Cæterum Doctores alii, ut Iesuitis etiam melificant, addunt, omnes Clericos de iure communi satisfacere, si Horas Canonicas mentaliter tantum recitent; & sic declaratum est (inquit) a Leone X. viuæ vocis oraculo nunquam reuocato. Ita videtur sentire Sanctorus à Melfi vbi supra statuto 2. dub. 3. Vbi citato Peyrino ait: * Non esse reuocata oracula, quæ continent meras declarationes, & explicaciones eorum, quæ prius concessa erant, vel in iure communi continentur, &c. sed priuilegium, inquit, recitandi mentaliter est declaratio iuris communis cap. duodenies de celebrat. Missar. Ut probabiliter defendi posse, ait Nauarrus, &c. Quia verba videntur requiri principaliter, quo alij audiantur. Quam explicationem à verbis concessionis accepisse videtur; reddens enim rationem Pontifex ait: Cum probatio verbalis sit præcisæ, vt ab alijs intelligatur. Ergo, Quid enim necesse est, vt se audiat, qui solus recitat? * Sic Sanctorus.

7. Idem sentire debet Thom. Hurtado vbi supra tract. 3. cap. 1. resolut. 9. n. 43. dum ait:

ait: * Hoc viuæ vocis oraculum est declaratio iuris communis cap. dolentes de celeb. at. Missar. Et viuæ vocis oracula declaratiua iuris communis, aut alicuius Bullæ, non sunt derogata. * Cui consentit Leander à Sacram. ibi supra tom. 2. tract. 6. disp. 13. quæst. 19. alios referens, ibi: * Ut ipse Lezana concedit tom. 1. cap. 3. nn. 21. huiusmodi viuæ vocis oraculum est declaratio iuris communis cap. dolent. de celebrat. Missar. At viuæ vocis oracula declaratiua iuris communis non sunt derogata. *

8 Ex quibus videtur inferri, (iuxta hos Auctores) omnes Clericos de iure communi, vt à Leone X. explicato, iuæ obligationi satisfacere, si mentaliter tantum recitent. Quod citato Sancto à Méfi vbi supræ, ex illius verbis deducit Fr. Ludouicus a Conception. in Examin. Veritat. tract. 2. de Rel. it. casu 6. fol. 134. dicens: * Secundum istum auctorem, non solum per priuilegium, quo Regulares fruuntur, sed etiam absque ullo, poterunt omnes ad recitandum officium obligati, illud mentaliter recitare. * Quod secundum omnes citatos, si consequenter loquantur, dicendum videtur. Et hoc ipsemet Ludouicus initio resolutionis expressè dixit: * Fundamento probabili non carere. * Imo plane tuctur, vt constat ex fundamentis, quibus id suadet à num. 10. vbi ait: * Sed dices, ergo qui Pontificum priuilegijs talibus non gaudent, non poterunt mentaliter recitare, quod est contra superius dicta. Sed ad hoc dico multa, &c. * Et num. 11. explicat omnia iura, & de retra, quibus officium diuinum voce distincta, clara, deuotaque recitari precipitur, dicens solum habere locum, quando in Choro, vel cum socijs recitatur, & ad argumenta in contrarium responderet.

9 Hoc ipsum ante illum, probabile putavit Nauarrus de orat. cap. 19. nn. 88. & non dissentit Thomas Hurtado illum referens vbi supræ n. 45. ibi: * Nauarrus n. 88. §. Sextum est, dixit, posse sustineri, quod etiam iure communi, quis satisfacit, dicendo officium mentaliter, & sic quantum ad hoc non sit priuilegiunt, tamen verius iudicat, quod contineat priuilegiū dispensatorium, quod quis mentaliter possit dicere officium per se solus. * Sic ex Nauarro, Thom. Hurtado, cuius sententiam probabilem etiam putat Leander à Sacram. vbi supræ, quia referens Patrem Sanchez tom. 2. consil. lib. 7. cap. 2. dub. 8. di-

xisse: * Opinionem Nauarri non esse probabilem. * Sunet: * Sed hoc durum mihi videtur, (quod iterum repetit tom. 6. in Decalog. tract. 8. disp. 4. quæst. 44. contra Suarez, & M. Prado) & illam esse probabilem, aperte insinuat Thomas Hurtado mox citandus. * Et talem reputat Brunus Cassaing. de Priuileg. Regul. p. 2. tract. 8. cap. 4. prop. 5. vbi sic: * Quamvis hoc priuilegium magnum sit, potest tamen aliquomodo dici non esse priuilegium, sed iuris communis explicationem. Ratio est, quia præceptum de recitando officio, est tantum de illo dicendo, sed ille, qui mente dicit, verè dicit officium, verba enim mentalia sunt verbaveri sima; alioquin filius Dei non esset verbum Dei. Et certè S. Thomas videtur eiusdem esse sententia, cum 2. 2. quæst. 8. 8. art. 12. ait: Quod vocalis oratio non est necessaria, niū quando illa debet innotescere toti populo; constat autem Horas priuatas non debere, sic innotescerre, &c. Quo circa probabile est, quod aliqui putant, quos refert Emanuel Sa verb. Hora, §. 11. illum, qui sic dicit officium ob maiorem deuotionem, excusari à latiali peccato. Vtrum autem venialiter peccet? Lectori docto iudicandum relinquo. * Hactenus Cassaing.

10 Sed potuisset etiam ipse sententiam ferre, quia si Leo X. vt putant auctores citati, explicuit viuæ vocis oraculo, de iure communi non esse præceptum recitandi voce, sed solum recitandi: cui proinde mentali recitatione satis fit, non est cur ab omni culpa immunis non sit, qui hoc modo recitaret, sicut fatentur, illa carere Religiosum, cui ex priuilegio, sic recitare conceditur.

S. Vnicus.

Auctoris iudicium.

11 IN hac controversia difficile semper mihi fuit componere præceptum recitandi; quod ad actum externum necessariò refertur, absque obligatione vlla tamē actum externum exercendi. Fator, admissio priuilegio, rectè stare, Pontificem dispensare cum eo, qui mentaliter officium diuinum recitauerit, vt præcepto ulterius non teneatur ad vocalem, aut externam recitationem. Hoc autem re ipsa nil aliud est, quam dispensare in præcepto recitandi in cap. Dolentes contento, liberum relinquendo Religiosis modum recitandi vocaliter, vel tantum mentaliter. Qua ratione optimè explicatur pri-

priuilegium pro Regularibus à Leone X. concessum. Seclusio autem priuilegio (quod absque vlo fundamento diceretur Clericis secularibus concessum) non video, cui principio nisi possint Doctores ad afferendum, præceptum recitandi in iure contentum capax esse illius declaratio- nis; quam a Leone X. adhibitam supponunt, cum prorsus repugnet, dari præcep- tum Ecclesiasticum circa actus pure inter nos, seu quod absque vlo actu externo adimpleri possit, ut tradunt communiter Theologi. Quapropter, vt Doctoribus ci- tatis morem geram, afferendum puto, vi- uæ vocis oraculum Leonis X. continere priuilegium, quatenus recitationem pure mentalem Fratribus Minoribus, (& Reli- gionibus reliquis consequenter) conce- dit, & solum admittere posse explicatio- nem iuris communis in cap. Dolentes; qua- tenus declarat Pontifex, satisfacere præ- cepto, qui solus recitat metaliter, librum vero oculis lustrans. Rationemque reddit, *cum prolatione verbalis sit præcipue, vt ab alijs intelligatur.*

. 12 Hanc igitur declarationem ad- mittere posse cap. Dolentes supra citatum, existimo valde probabile, tum propter au- thoritatem Doctorum, qui de illa testan- tur, tum quia eiusmodi recitatio est vera lectio, & actio externa sensibilis, in qua to- ta ratio legis locum habere potest, vt lo- quentes de lectione librorum hæretico- rum, sub excommunicatione prohibita, docent Vgolinus, Graffis, Fagundez, Tru- llench, Bonacina, Rocafull, Duardus, & alijs, quos citatos sequitur Leander a Sa- cramento tom. 4. trah. 3. disput. 1. §. 5. quest. 54. Et P. Thomas Sanchez lib. 2. sam. cap. 41. dicens: * Quia vera lectio nullatenus verborum eget prolatione arg. 1. 2. §. Inspec- cito, ff. Quemadmodum testam. aperiantur. * Et ante illum Suarez de Fide, disp. 20. sect. 2. n. 18. * Sufficit, inquit, legete, oculis per- currendo librum, etiam si ore nil profe- ratur, quia illud revera est legere, & etiam actio sensibilis, in qua tota ratio legis lo- cum habet. * Sic Suarez de lectione libro- rum hæreticorum, in cuius doctrina con- tinetur ratio conclusionis, nimis, cap. Dolentes supra citatum huius explicatio- nis Pontificie capax esse.

. 13 Sed an Pontifex eam de facto de- derit? Hoc opus. Concedunt Doctores su- pra citati, ego vero numquam concedam. Quia Leo X. dum oraculum edidit, non

curauit de explicatione predicti cap. Dolen- tes, sed de priuilegio dispensatio Mi- noribus concedendo. Cuim hic tenore est apud Mirandam supra art. 17. * Leo X. (vt habetur in suppl. f. 1. 59. concess. 170.) con- cessit, vt ne Fratres Minones mutuo se im- pediant in diuino Officio, aut alijs sint fasti- diosi, quod illa que in ordinario iubentur di- ci secreto sub silentio, tam in Horis Canoni- cis, quam etiam in Missi, non teneantur pro- ferre vocaliter, sed satisfaciant, dicendo men- taliter, aut legendō intra se per librum, quis alii denotius sic dicunt, & absque impedi- mento, & fastidio aliorum. Et quod eodem modo possit facere, qui salus dicit officium per se, cum prolatione verbalis sit præcipue, vt ab alijs intelligatur. Hæc Leo X. vbi supra. In quibus priuilegium Minoribus ex pres- se concedit, vt non teneantur proferre vo- caliter. Vbi planè supponit, ad id, secluso priuilegio, teneri. Huius priuilegiij moti- vum duplex fuit, aliud, maioris deuotio- nis ipsius recitantis, minori que fastidii aliorum; aliud, quia prolationis verbalis præcipiuus finis est, vt ab alijs intelligatur, ideoque quando ab alijs intelligendus nō est, minor causa ad dispensationem præ- cepti recitandi vocaliter necessaria sit. Hæc est genuina explicatio huius priuile- gij, in quo non explicationem iuris com- munis, de qua non curauit Pontifex, sed solius priuilegiij dispensatiui concessio continetur. Et ideo qui verba non profe- rat, præcepto satisfacere non poterit, nisi Religiosus, iuxta superius dicta. Et sic de- claratum est in Concil. Basiliensi, sess. 21. §. 2. Quapropter P. Sa verb. Hor. Canon., n. 11. iure dixit, contrariam aliquorum quo- suppresso nomine refert, opinionem non eset tutam. Et P. Suarez de Horis Canoniciis. Sanchez in opusclib. 7. cap. 2. dub. 8. n. 4. & Baldellus in Theol. Morali tom. 2. lib. 3. dis- put. 35. n. 16. inquit, esse practice impro- babilem, & conitatur aperiè ex Concilio Ba- siliensi. Vbi dicitur: quod siue soli, siue as- sociati recitent, diuinum, nocturnumque officium, reuerenter, verbisque distinctis, debent peragere. Quibus euellitur solutio quorundam qui iura & decreta Canonica vocalem recitationem exigentia exposue- runt pro Choro, vel quando cum socijs: secus aliter.

. 14 Quid autem necessarium sit, vt quis veredicatur verba proferre? Non co- nueniunt Doctores. Plures enim existi- mant, ad prolationem requiri, quod quis

te ipsum iudicat. Sed non assentior, quia auditio est effectus prolationis, non communis, sed prolationis cum sonitu, qui iuxta maiorem, vel minorem eius intentionem, ad maiorem, vel minorem distantiam, alijs non impavidibus, percipitur. Sicut ergo stare potest vera prolatione, quin ab alijs, etiam parum distantibus, percipiatur, ita & quin ab ipso proferente: quia prolatione consistit in sola motione linguæ, & labiorum, quorum motu respiratio frangitur, & vox proinde, licet summilla valde, necessariò efformatur, quod sufficit, ut quis dicitur vocaliter, & non solamente, aut visu discurrendo, recitare. Sic cum Azor. 1. p. lib. 10. cap. 11. quæst. 4. tradunt Diana. 2. p. tract. 11. resol. 11. Verricelli tom. 1. tract. 5. quæst. 6. nu. 122. & Carami. in Regul. Sancti Bened. disp. 103. nu. 1381. Sic etiam Trullenchi, Bonacina, Martinus de S. Josephi, Baldellus, Bassus, Ludouicus à Conceptione, Leander a Murcia, & alij, quos sequitur doctissimus Leander a Sacram. tom. 2. de Sacr. tract. 6. disp. 13. quæst. 18. & tom. 6. in Decalog. tract. 8. disp. 4. quæst. 47. Quibus lubens adhæreo, tum quia favorabilior scrupulosis, tum quia inter duas extremas media: scilicet, inter numerum reiectionis de mentali recitatione, & aliam, talem prolationem requirentem, ut recitans, saltem a se ipso audiri posset.

QVÆSTIO III.

Verum, mutatione officij Diuini in aliud breuius, verb. grat. Si loco officij de Feria, dicatur de Sacramento, vel de Beata Virgine, vel de Sancto, sit peccatum mortale? Vbi quid de officio Resurrectionis?

Prima opinio negat præfamat officij mutationem esse peccatum lethale. Hanc defendit Eminentis. Caetanus in Sum. verb. Horæ cap. 2. vbi sic: * Non est propterea reus peccati mortalis commutans qualitatem Horarum: puta soluens de Sanctis, quas deberet soluere de Feria: & similiter soluens iuxta ritum Romanæ Ecclesiæ, qui deberet soluere iuxta Monachalem, &c. Et horum, & similius ratio est, quia substantia præcepti consistit in hoc, quod Canonicae Horæ dicantur, & non in qualitate, aut ordine. * Idem tradit Sylvester M. Sacri Palatij in Sum. verb. Horæ, nu. 15. ibi: * Duodecimo

queritur: Quid iuris de his, qui officium mutant? &c. Qui ad libitum suum mutat officium consuetum, secundum Sunnam Angelii, peccat mortaliter, &c. Sed melius dico secundum Zab. post Lau. in Clem. 1. de celebrat. Mijar. quod dicere hoc officium, vel illud non est in præcepto, cum diuersi diuersa dicant, &c. Si vero sit in fraudem, ut dicatur breuius, secundum Arch. non est absque grauiculpa, non tam intelligas, quod sit mortale, quia determinatum officium non est in præcepto. * Quibus consentit M. Dominicus Baltanis in Margarita confessor. in edit. Hispanensi, anno 1526. fol. 123. ibi: * Secundum aliquos peccatur mortaliter, quando officium Diuinum non dicitur secundum quod est in ordinario: sed hoc non videatur; quia dicere hoc vel illud, non est in præcepto. Unde malefacit, qui non servat ordinarium suum, satisfacit tamen præcepto, dicto quocumque officio, secundum veriorem opinionem. * Sic ibi, & iterum infrafol. 161. * Dicere Horas est de præcepto, non autem dicere has, vel illas determinatè. * Et probabilem putat M. Dominicus de Soto lib. 10. de iustit. quæst. 5. art. 4. dicens: * Non prorsus contradicere ausini Caetani sententiæ inquietis in sua Summa, non esse reatum mortalem, soli officium de Sanctis, die, quia deberet de feria, neque soli iuxta ritum Romanæ Ecclesiæ, dum deberet iuxta Monachalem institutum. Haud tamen culpa omnino careret. * Sic ille, quæ sunt valde notanda, quia paulo ante prædixerat: * Monachi nigri duodecim Psalmos canunt, & alij octodecim, sed alij toto anni circulo tribus contenti sunt Psalmis. * Quibus notabilis excessus præsefertur.

2. Eadem sententiam amplectuntur M. Fumus, M. Victoria, M. Tabiena, & innumeri alij Doctores, quos referunt, & sequuntur Leander à Sacram. tom. 2. tract. 6. de Ordine, disp. 13. quæst. 27. Diana 2. pars. tract. 12. resol. 3. Caramuel in Theolog. fundam. fund. 53. num. 1108. Iuniparus à Drepano in Renovat. Urbani VIII. constit. viii. e vocis orac. disp. 5. quæst. 2. cap. 3. num. 1. M. Acatius de Velasco Episcop. Oriolensis tom. 2. verb. Horas Canonicas, resol. 5. 8. Thomas Hurtado, vbi infra, qui supra viginti & sex Auctores refert, inter quos D. Anton. M. Barthol. de Medina, & M. Rafaelli de la Torre, dicens cum Azorio omnes ita fateri. Item Vega in Summ. part. 1. cap.

cap. 18. cas. 17. Vbi sic probat: * La razon es, porque el oficio determinado no está debaxo de precepto. Y esto es comun.* sic ille, & alij, quos sequitur Lessius de iustit. lib. 2. cap. 37. num. 77.

§. PRIMVS.

Contra sententia tenenda, præcipue quoad officium Resurrectionis.

3 **C**ommuniorem tamen opinio-nem asserentem, eitra causam dedita opera, mutare officium, vt si lo-co officij ferialis recitetur de festo, esse peccatum mortale, omnino tenendam censeo: quam esse communem Patrum Societatis Iesu, testatur F. Franciscus Bon-a Spei in Noctua, dub. 24. fol. 726. Eam enim sequuntur Vazquez, Reginaldus, Bellarmi. Toletus, Fillucijs, & alii apud Dianam part. 2. tract. 12. resol. 3. Et contra-riani nuper expositam omnino reijcien-dam, merito contendit Pat. Suarez de Religione, tom. 2. cap. 23. num. 14. Tum quia præcepto Pij V. oppositam: tum quia ex illa plura sequuntur absurdia. Quorum præcipuum est, posse etiam consequen-ter officium Feriae commutari in officium Resurrectionis, & quotidie toto anno re-citari, absque lethali, quod ipse Suarez purat improbabile. Verba eius sunt: * Hæc autem sententia (nimirum Caietani, & sequacium) & eius ratio nunquam mihi probari potuit. Dico ergo, pecca-tum esse, mutare officium diei in reci-tandis Horis Canonicis, & ex genere suo posse esse peccatum mortale, &c. Quod probo primo, quia si quis vellet omni tempore dicere Paschale officium, quia breuius est, sine dubio grauiter peccaret. Item, qui omnibus diebus diceret offi-cium Feriae tertiae, quia breuius. Item, qui semper, & quotidie eodem modo re-citaret, vt memoriter, & facile diceret. Que omnia (attende) iuxta priorem opini-onem possint fieri sine peccato mortali. Quod mihi (inquit) nunquam per-suadere potui, etiam ut probabile. * Hæc Suarez. Ex quibus satis constat, quam longe sit à concedendo, posse recitar de Resurrectione loco Feriae, vel alterius of-ficij de Sancto, vel Dominica.

4 Hæc si animaduertisset Illustrissimi. Ioannes de Caramuel, non ausus fuis-set, adducere Patrem Suarez pro opinio-

ne, & praxi recitandi quotidie de Resur-rectione, nec tanti fecisset fundamentum, quo ducitur in Regul. S. Benedicti, disp. 16. num. 1438. Vbi cum adnotasset, eximium doctorem fere omnibus diebus studio vacasse octodecim horis, & dubitaret, an sex residuis potuerit dormire, come-dere, Missam dicere, & Horas recitare? Répondet. * Fortè singulis diebus lege-bat officium de Resurrectione. * Hæc ille, sed non absque iniuria tanti Do-ctoris. Quoniam de virò adeo præclaro, non minus sanctitate, quam doctrina florente, credere non licet, opinionem, quam improbabilem sensit, & scripsit, ad proxim quotidie reduxisse. Hoc enim, nisi temerè, dici non posse, quis inficiabitur? Legas, quæsò, Pat. Adamum Burgaber Centuria Icasum conf. casu 16. Vbi de hoc eximio Doctore sic scribit: * Addictissimum orationi fuisse, vide-runt nostri Patres, & dicentem audie-runt: Malle se omnem scientiam perdere, quam unam horam ex regula ordinis quo-tidianæ orationi destinatam omittere. Quo-modo ergo (inquit) tot annis orationem canonicam ex graui lege Ecclesiæ debi-tam, turpi, ac defectuosa mutatione de-clinavit? * Quid plura? Vide etiam do-cissimum Thomam Hurtado tom. 1. de Resident. Sacra, traçt. de Résid. Canon. resol. 7. subresol. 10. num. 22. fol. 327. Vbi Suarium à calumnia etiam vindicat, his verbis: * Vnde sine fundamento affirmat Cara-muel, P. Franciscum Suarez, ob illam con-tinuam assidentiam ad studia, officium de Resurrectione perlegisse, aut omisisse re-citationem officij. Ego nil horum existi-mo probabile de viro obseruantissimo, & valde pio erga disciplinam Ecclesiasticā, vt eius opera satis abunde demonstrant. Quare recitationē officij ante omnia per-agebat: & sic ita benedictū fuit eius stu-dium benedictione cœlesti, vt tot fructus in Ecclesia faceret, sicut vident etiam ha-herici. * Hæc pro Suario Thomas Hurtado ex doctissima Clericorum Minorum fa-milia. Et hæc satis.

5 P. Castro Palao tom. 2. tract. 7. disp. 2. punct. 2. vestigijs P. Suarez insistens im-pugnat etiam ex eodem capite Caietanū, Sylvest, & alios asserentes, præceptum re-citandi quoad substantiam adimpleri, reci-tando de Sancto, die, quo de Feria recitan-dum erat impugnat, inquam, ab absurdor-
I quod

quod pro commutatione officij de Feria in officium de Resurrectione , videtur sequi.Sic enim inquit.* At mihi verius, & probabilius est , te non tatisfacere præcepto , si omisso Feriali officio , recites de Sancto , &c. Alias non solum non es- set peccatum mortale illius omissio , sed neque veniale , quia non potest esse pec- catum veniale , vbi non est materia præceptæ violatio , &c. Item si verum est , te tantum esse obligatum recitare , secun- dum quamlibet formam Bresiarj Ro- mani , & non secundum formulam con- tingentem quolibet die , satisfaceres præ- ceptio recitandi , (attende) si officium dicas de Resurrectione , quolibet die Qua- dragesimæ , & Dominicæ per annum. Consequens autem durum videtur , cum totum illud officium non æquiualeat ma- tutinis precibus alterius diei : Ergo.* Sic Palao vbi supra , num. 18. Quem in mo- do arguendi , & inferendi , imitatur Pel- lizarius tom. I. Man. Regul. tract. 5. cap. 8. quæst. 11. num. 74. dicens : * Quod au- tem probabilius sit , mutare officium communiter non excusare à peccato mortali , probatur ; tūm quia Ecclesia non præcipit recitationem officij in ge- nere , sed etiam in particulari , nimurum , vt tali die tale officium recitetur ; tūm quia alias posset quis toto anno dicere of- ficium Resurrectionis.* Sic ibi.

6 Ex qua argumentandi forma deducitur , præfatos Doctores Suarez , Pa- laum , & Pellizarium , hanc consequen- tiā legitimam iudicasse : officium Di- uinum vnius diei potest commutari in aliud , eti breuius , ergo potest commu- tari in officium Resurrectionis : quos se- quitur Fr. Francisco Bonae Spei in No- chua ad Aquilam vbi supra , dub. 24. num. 72. & sequentibus : cum autem conse- quens durum , aut improbabile præsen- tiant ; sentire etiam debent antecedens , si ineuitabiliter ex illo deduci iudicau- rint. Non tamen crediderim , improba- bilitatis nota , antecedens illud voluisse in vrere , & ideo nec censuisse conse- quens ea certitudine , & euidentia deduci , vt antecedenti adniſſo , negari non possit. Quia Auhores communiter con- sequentiam negant , (etsi in eorum opi- nione huiusmodi officij recitationem omnibus anni diebus licere , Suarez di- kerit) & rationem discriminis conantur

reddere inter officium Resurrectionis , & alia officia.

7 Neque aliud suprà adducta ab- surda concludunt , quam stare non pos- se Caietani sententiam esse probabilem quoad mutationem officij in aliud bre- uius , ni supersit modus vitandi proba- biter consequentiam , quæ indè ad officiū Resurrectionis protrahitur : & ideo illius sententiae probabilitatem compleri per negationem præfatae consecutionis , tan- quam per vnum ex constitutiis essen- tialibus illius. Ad eum modum , quo pro- babilitas existentia phisice prædetermi- nationis in causa libera , completur per negationem ineuitabilis illationis con- tra libertatem indifferentiæ voluntatis crea- tæ. Si enim eiusmodi illatio necessa- ria , & ineuitabilis foret , antecedens su- stineri non posset , quia consequens est haereticum , & vt tale damnatum ab In- nocentio X. & ab Alexand. VII. contra Ian- senium , & sequaces.

§ II.

Auctorum primæ sententiae eviasiones , quo ad officium Resurrectionis , ener- uantur.

8 **I** Am qualiter caueant sequelam pro recitatione officij Resurrectionis , Doctores admittentes , substantiam præ- cepti consistere in eo , quod septem Ho- ras Canonicae dicantur , non vero in qua- litate officij , seu in eo , quod hoc , vel il- lud determinat è Pio V. pro singulis die- bus præscriptum , recitetur. Vnum pro omnibus dabo Doctissimum , & Illustrissimum Magistrum Acatium de Vela co Episcopum Oriolensem tom. 2. resol. mo- ral. verb. Horas Canonicas , resol. 58. num. 5. Vbi sic : * La sentencia de Caietano no se atreue a negar Soto , y yo la ten- go por la mas probable ; pero no me atreuo a admitir sin peccado mortal , que se pueda (attende) todo el año rezar el oficio , como se reza en tiempo Pasqual en nuestra Religion de Predi- cadores , con solos tres Psalmos , y tres Lecciones en Maytines , &c. O que se pueda dezir el oficio de tres Leccio- nes , quando se ha d'dezir el de nues- ue. Porque la substancia de el precepto de rezar el oficio Diuino , parece que

con-

que consiste en que se digan siete Horas Canonicas en aquel modo , y en aquella diferencia de tiempo , y solemnidad, que están instituidas. Y así, si por aquel tiempo , ó solemnidad los Maytines están instituidos con tres Nocturnos , no parece que satisface al precepto el que rezare vn Nocturno solo. Y en orden a la transgresion de la Bulla de Pio V. digo, que si la transgresion redundara en la sustancia de lo que se manda , como de el culto que se pretende en las solemnidades , como si uno en dia de Natividad, ó de Corpus Christi, rezasse de san Francisco : ó defraudasse mucho de parte de la cantidad , como si uno en Domingo rezasse el oficio de Feria tercia , ó de un Santo de tres lecciones , pienso que pecaría mortalmente , porque esto ya redundaría en la sustancia de el rezo. * Hæc Magist. Acatius. *Quibus* forsan non satis quiesces: Imò nec ipse. Quia ex una parte sententiam Caietani probabiliorem dicit , & ex alia manifestè illam deserit , vt limitationes adhibitat präfereunt . Nec enim aliter loqui potuisset , si contra Caietanum , sententiam Patris Suarez , & aliorum defendendam suscepisset. Vnde infertur , Magist. Acatium retenta Caietani opinione , modum vivandi consequentiam ad officium Resurrectionis non inuenisse. Nam quod possit dici de Sancto trium lectionum , quando dicendum erat de Feria , vel de Dominica , & quod dici posuit de Feria tercia , quando deberet dici de Sancto nouem lectionum , vel de Dominica , & quod modus officij non obliget sub læthali , est sententia communis Doctorum , qui Caietanum sequuntur , & quam ipse probabiliorem asserit. Cum autem de officio Resurrectionis idem putet Acatius dicendum , ac de prädictis officijs , videntur planè recensendus inter Doctores , qui ex sententia Caietani ineuitabilem putant consequentiam ad officium Resurrectionis , quandoquidem hanc vitare non potest , nisi illam deserendo , quam cum probabiliorem esse dixerit , id quod ex illa ineuitabiliter sequitur , negare nequibit.

9 His etiam consentire videtur Egidius Trullench *tom. 1. in decalog. libr. 1. cap. 7. dub. 13. numer. 12. & 13.* Vbi postquam retulit sententiam Pat. Suarez , &

Palao asserentium , contra Caietanum , & Sylvestrum , commutationem officij ex genere suo esse peccatum mortale. * Eo quod aliter sequeretur non peccare mortaliter , qui quotidie recitaret officium bteuius , v. g. Resurrectionis , longiori relicto , quod non est conforme voluntati Ecclesiæ , nec admittendum , * post hæc , inquam , subnequit. * Hanc sententiam existimo probabiliorem , & in praxi sequendam , quia validiori fundamento fundatur. * Quibus illationem pro recitatione officij de Resurrectione ex contraria Caietani opinione legitimam admittit: idemque iudicium de antecedentis , & consequenis probabilitate videtur efficere.

10 Iam quale de antecedenti ferat: explicat ibidem subiungens: * Nihilominus tamen ille , qui contrariam secundo sententiam (nimurum Caietani) commutaret vnum officium pro alio , exculari posset à mortali. Quia in rebus moralibus adhærens opinioni probabili non peccat ; fundata enim opposita sententia in ratione probabili , & innititur grauissimorum Doctorum auctorati. Præsertim , si semel , aut iterum , & raro fiat , & adsit iusta causa , vt si occurrat necessitas repentina studendi , vel prædicandi , vel legendi. Quibus limitationibus Sanchez in *Consilijs* , part. 2. lib. 7. cap. 2. dub. 25. num. 2. approbat priorem sententiam ; non vero communiter loquendo , & sine causa , qua existente , excusat hæc facientem semel , & iterum etiam à peccato veniali. * Hæc Trullench , qui cum ex una parte deserat sententiam Caietani , eo quod ex illa sequatur , posse quotidie absque læthali recitari officium Resurrectionis , & ex alia doceat , cum qui prädictæ opinioni adhærendo commutatioiem officij faciat , exculari à peccato mortali , nullumque discrimin constitutat inter officium Resurrectionis , & alia officia , nullaque limitatione adhibita präfixam conclusionem tenuerit , planè ex hoc deduci videtur , eum non damnare grauis culpæ recitantem de Resurrectione: maximè si non quotidie , sed semel , aut iterum , vt de alijs breuiarij Romani officijs , ibi docet.

11 Quapropter Fr. Ludouicus à Cöceptione 1. p. exam. verit. tr. 2. de Restit. cas. 6. n. 13. & seq. postquam pro opinione Caietani

adduxit Iuniparum à Drepano referentem pro illa quindecim grauissimos Autores, & Leandrum à Sacrament. qui decem, & septem.* Et implicitè (inquit) plures, ex Societate Iesu, & ex Dominicana familia.* Post hæc, inquam, sic sibi obiicit: * Ergo, qui singulis diebus totius anni recitaret officium Resurrectionis, non peccaret mortaliter, nec ad vilam consequenter teneretur restitutio-nem.* Cui respondet: * Aliqui ita absolute loquuntur, ut confusionem maximam pluribus offerant ad finem concedendi totum, quod à plurimis, & non indoctis saepius audiui; nullatenusque admissi, sed omnino falsum, ut re vera iudico, reputavi.* Cæterum non omnino iudicasse videtur, nam vnde consequentiam vitet, Caetani sententiam deserit, probans qualitatem officij cadere etiam subpræcepto. Vnde planè conuincitur, ineuitabilem putasse consequentiam; si Caetani sententia semel admittatur.

12 Ipse vero alteri sententiæ eiusdem Caetani innixus, afferentis, ad peccatum mortale contra præceptum posituum, necessarium esse, quod interueniat contemptus; existimat, posse aliquibus diebus, absque lethali, officium Resurrectionis recitari. Verum hoc principium intolerabilius est conclusione, ut expedienti constabit. Imò & damnatum ab Alexand. VII. Pontifice Maximo, die 24. Septembris, anno 1665. prop. 23. contra nonnullos ex hoc capite excusantes lethali fractionem ieiuniij, ad quod tenentur.

13 Cæterum præfatus Author men-tem suam magis explicat num. 22. Vbi post longam rei discussionem, sic concludit: * Vnde à Paschate Resurrectionis usque ad Adventum exclusuè, & à Natiuitate Domini, usque ad septuagesimam, qui recitaret bis in hebdomada officium Resurrectionis (& excipio festa solemnia) non illum ad mortale peccatum condemnarem, nec similiter ad restitutionem aliquam obligarem.* Sic ille. Sed cur non etiam in Quadragesima, & Adventu? Quandoquidem, ut ipse ait, hac consuetudo recitandi bis in hebdomada, non sufficit ad contemptum, ex quo tantum capite, malitiæ grauem deriuari censet. Non video solutionem, ni ad temporis solemnitatem recurrat.

Quam, si solis Dominicis concedendam quis contenderet, hand facile à suo sensu remoueretur.

14 Ideo magis consequenter Iuniparus à Drepano vbi supra num. 21. & 22. peruerlo illi principio innixus de necessitate contemptus ad peccandum mortaliter, sic scripit: * Respondeo, quod si quis omni tempore vellet dicere Paschale officium, eo quod sit breuius, peccaret quidem mortiferè (attende) non ex mutatione officij accidentalí, sed quia id ex more facere videtur, in quo quædam species contemptus formalis præcepti Ecclesiæ includitur.* Sic ibi. Quibus planè deuorat, licere commutationem cuiusvis officij beneficiarij in officium Resurrectionis, sicut in quodlibet aliud de Feria, vel de Sancto, & nunquam fieri cum peccato lethali, nisi ex more commutatio fieret, eo quod mos iste inuentendi officium, formalis quidam contemptus esset, quem ad peccandum lethali-ter putat cum Caetanonecessarium.

15 Verum si hoc principium tolerari posset, latissima opinandi pateret via: quia communis est Doctorum sententia contra Angelū, ad contemptum non sufficere consuetudinem operandi contra præceptum, cum hæc, ut in plurimum, ex humana fragilitate prouenire soleat. Vt cum Diu. Thoma, Salas, Bonacina, Vazquez, & Azor, tradit Thomas Hurtado tom. 1. de Refid. lib. 5. de Refid. Cap. non. resolut. 7. subresol. 1. §. 6. fol. 314. Et ante illum Diu. Thomas 2. 2. quest. 186. articul. 7. ad 3. Vbi sic ait: * Tunc quis transgreditur ex contemptu, quando voluntas eius renuit subiici ordinationi legi, vel regulæ, & ex hoc procedit ad faciendum contra legem, aut regulam.* Quæ sic exponit Caetanus: * Ad peccare ex contemptu non sufficit, etiamsi esset perpetua, & milies resoluta deliberata consuetudo peccandi in tali commissione, sed exigitur, quod peccans peccet ex hoc, quod non vult subiici legi, seu Regulæ, & Prælato.* Ergo si contemptus esset necessarius ad peccatum lethale contra præceptum Ecclesiæ, non esset lethale toto anno de Resurrectione recitare, dum id non oriretur ex eo, quod quis nollet legi se subiucere, sed ex eo, quod breuius officium pro naturæ frigilitate quereret.

16 Quapropter optimè deducit Leander à Sacrament. *tum. 6. in decalog. tract. 8. disput. 3. quæst. 44.* contra Ludouicum à Conceptione eiusdem instituti, * quod si non est mortale recitare bis in hebdomada de Resurrectione; nec erit profecto recitare sæpius.* Cuius sententiam loquens de mutatione officij in genere, tradiderat Diana *part. 2. tract. 12. resol. 3.* dicens: * Si non potest mutari frequenter sine reatu peccati mortalis, nec erit licitum, facere vno, vel altero die, nam pro quo-libet die est præceptum distinctum, & officium cuiuslibet diei otius illius est, quod in aliud non transit. * Et ante illum Vega in *Summ. part. 1. cap. 18. cas. 17.* ibi: * Dize Manuel Rodriguez, que él no tendrá por pecado mortal la commutacion del rezó, vna, ó dos veces: a lo qual digo, que sino la puede hazer, que tampoco la puede hazer vna, ó dos veces, pues cada dia ay precepto de rezar distinto vno de otro. * Quasi diceret, si potest vno, vel altero dié commutare officium, quolibet die poterit, quia si fieri non potest commutatio, nunquam poterit: si autem potest, semper poterit.

17 Ex quibus deducitur, sententiam afferentem, non esse lethale quotidie recitare de Resurrectione, difficile vitaturos, qui pro vno, vel altero die, aut bis in hebdomada, illam admittunt: vt Frat. Ludouicus à Conceptione, & Iuniparus à Drepano vbi supra. Quibus annumerandus est Illustissim. Magist. Acacius de Velasco, loco supra citato. Vbi cum opinionem Caetani de mutatione officij, vt probabiliorem, amplexus fuisse, & vim consequentiam ad officium Resurrectionis præsentiret, sic scripsit: * Pero no me atreuo a admitir, que sin peccado mortal (attende) se pueda todo el año rezar el oficio, como se reza en tiempo Pasqual. * Quibus plane concedit, quod si non toto anno recitaretur, non damnaret de lethali: præcipue si extra solemnes festivitates. Verum ex hoc principio efficacius, quam ex alio (de contemptu ad peccatum requisito) pro quotidiana officij Resurrectionis recitatione conficitur argumentum. Nam si ex eo, quod possit unum officium commutari in aliud, vno vel altero die, deducitur, posse vno, vel altero de Resurrec-

ctione recitari; ergo ex eo, quod possit omnibus diebus unum in aliud commutari (vt Caetanus, & sequaces autumant) poterit etiam omnibus diebus officium Resurrectionis recitari. Videtur urgere consequentia.

§. III:

Doctores nonnulli ineuitabilem, ex opinione Caetani, consequentiam ad officium Resurrectionis censem.

18 Deo doctissimus Leander à Sacramento vbi suprà *tom. 6. in decalog.* Evidenter, & ineuitabilem prefatam consequentiam videns, idem iudicium de consequentis, ac de antecedentis probabilitate ferendum tradit: * Respondeo (inquit) dicendum, quod, vel probabile sit dicere, solum esse veniale communiter, & regulariter loquendo recitare, sine urgenti causa, officium Resurrectionis, ea die, qua iuxta Rubricas Missalis, recitandum erat de Feria, aut de Sancto, vel non sit probabile, quod possit quis absque mortali dicere officium alicuius Sancti loco Ferialis. Hanc responsionem docent Suarez, Palao, Pelizarius. * Sic ibi: quod etiam tradiderat *tom. 2. de Sacrament. tract. 6. de Ordine. disput. 13. quæst. 28.* Vbi rem hanc ex professio discussiens, plura congerit ad probandum, quod admissa Caetani sententia, quam ipse probabilem putat, decem, & semptem graues Authores pro illa referens, negari non possit præfatum consequens. * Vnde mihi (ait) respondendum videtur, vel quod hæc argumenta habent vim faciendi hanc negatiuam partem probabilem (nimurum non peccare mortaliter, qui priuatini officium Resurrectionis recitat, quando de Feria, vel de Sancto, vel de Dominica deberet) vel reddendi improbabilem alteram, quam quæstione præcedenti, vt probabilem cum Diana sequuti sumus, (& paulo antea) quod durissimum dictu est, cum illator, ac tam graues patronos habeat, & esse probabilem ex contrarijs nonnulli doctissimi, vt Sanch. Filluc. Trull. & alijs concedant. * Ex quibus fit, hunc Authorē plane sentire, hanc sententia de commutatione officij in officiū de Resurrectione esse probabile. Et ita concludit, dices: * In facti co-

tingentia non auderem, sic officium absque contemptū formalī, vel virtuali permutantem, lāthali culpa damnare; nec consilium præbere alicui de tali officij permutatione: nisi fortè illis, qui iustè, vel iniustè sunt valdè occupati, ideoque præmagnitudine officij Diuini exterriti nullum recitant.* Hæc est sententia doctissimi Leandri, qui argumento conuictus manus dedit.

19 Sed apertius, & absque vlla hæsitatione, vel limitatione hanc sententiam tenuit Illustris Episcop. Ioann. de Caranuel in *Regulam S. Benedicti*, disp. 109. num. 1387. Vbi sic ait: * Respondeo, quod licet quisque dedita opera querat officium totius Breuiarij breuissimum, & semper illud recitet, illum adimplere præceptum, quoad substantiam, & desicere quoad modum, ac proinde peccare venialiter, non mortaliter. * Et nec venialiter peccatum, si ex causa id fiat, tradit disp. 116. n. 1438. dicens: * Fortè singulis diebus legebat officium Resurrectionis, quod viri occupatisim laudabiliter faciunt. * Sic Caranuel vir sanè occupatisimus, vt præstantissima eius opera præferunt. Et denique in *Theolog. Fundam. fundam.* s. 3. a. n. 1100. a. fol. 512. usque ad 523. in editione Fr. cœfurt, anno 1652. questionem hanc iterum ex professo discutit, & similiter resoluta, posse absque lāthali roto anno officium Resurrectionis recitari. Cuius rationem reddit, dicens: * Vnum officium potest mutari in aliud, quotiescumque non mutetur substantia, sed modus, & hoc debet absque aliqua limitatione dici. At quando mutatur officium de Sancto, aut de feria in officium de Resurrectione, non mutatur substantia, sed modus: Ergo. * Sic ille, quod aliter etiam persuadet ex eo, quod substantia præcepti recitandi officium Diuinum est, ut septem Horæ Canonicae per soluantur, sicut substantia audiendi sacram est, quod Missa audiatur. * Ergo sicut huic præcepto, inquit, satisfacit, qui Missam breuissimam audit, ita & alteri, qui officium breuissimum recitat, ergo absque lāthali, potest illud toto anno recitare: imò & absque veniali, si ex causa fiat* causas autem a veniali excusantes enumerat ipse, tūm in *Regul. Sanct. Benedicti* num. 1391. tūm in *Theolog. Fundam.* num. 1108. * Vt si iter agens, inquit, legat officium, quod seit memoriter pro-

eo, quod non nouit memoriter, aut etiam si studiosus lector, concionator, economus, aut alij, qui magnas habent occupationes. * Sic ibi.

20 Videatur etiam prædictus Caranuel in fine *Theolog. Fundam. Epist. ultim.* fol. 768. Vbi quæstionem itidem versat, & contra Dianam sic resoluit: * Non posse vnum officium pro altero legi probabiliſſime docent nonnulli, & etiam alij probabiliſſime posse affirmant. Stando prima sententiæ, legere officium de Resurrectione, alio cumque die, mortale peccatum est; non tamen stando secundæ. At Diana, nescio qua dialectica, secundæ adhæret, & interim à generali regula officium de Resurrectione excipit ob duas rationes. Prima est, quoniam est nimis breue. Secunda: quoniam est illi soli diei ab Ecclesia destinatum. Priorem illam rationem nullius esse monienti, rationibus multis euici, aut enim rei cienda est secunda sententia, & admittenda prima, aut quantitas non pertinet ad officij substantiam. * Sic ibi, & iterum in parte altera *Theolog. Fundament.* num. 94. fol. 64.

21 Eandem opinionem, & siquadam adhibita limitatione, defendit Thomas Hurtado ex Clericorum Minorum familia *tom. 1. de Resident. Sacra, lib. 5. de Resid. Cas non. resol. 7. sub resol. 1. n. 7.* Vbi sic ait: * Si quis sine rationabili causa proponat per duos menses continuos recitare de Resurrectione, propositum illud respicit materiam grauem, & sic est mortale. Si vero quis (attende) sine hoc proposito, sed vel ex acedia, vel vt brevius dicar, iudicans melius esse dicere officium breue, quam nullum, uno die, vt post alio recitet, & sic deinceps ex passione, aut consuetudine ductus: iudico, quod non peccat mortaliter, sicut qui uno die post alium sine proposito comprehendendi totam quadragesimam, anteuertit sine causa horam prandij: quia vtraque circumstantia, vt est diei alligata, est modus, & conditio accidentalis, neque materia grauis respectu cultus Diuini. * Haec tenus Hurtado.

22 Iam si queras: cur propositum illud mutandi officium pluribus diebus sit peccatum mortale, quandoquidem consuetudo ipsa mutandi uno die, & post alio, &c. Solum est peccatum veniale? Responderet, quia tale propositum habet probiecto materiam grauem* scilicet no-

tabilem læsionem in disciplina Ecclesiastica, & diuino cultu à particularibus exhibendo in recitatione diaria diuini officij, quam alterare proponit per nimis longum tēpus, ratione cuius mensuratur gravitas materiae.* Verum hæc limitatio parum placet Diana p. 2. tr. 12. resol. 3. Et merito, quia sicut non peccat mortaliter, qui initio quadragesimæ proponit, singulis diebus sumere materiam parvam, neque qui obligatus ex voto recitare singulis diebus quinques Pater, & Ave, proponit illa omittere per totum annum, eo quod singulæ commissiones, vel omissiones sint peccata venialia, & materia diuersorum præceptorum, quæ in se ipsis consideratae non continuantur moraliter (alias deficiente proposito, vnam materiam graviem constituerent, sicut in materia furti contingit,) ita similiter in proposito mutandi unum officium Diuinum in aliud, multis diebus, interuenire non potest peccatum mortale, si singulis tale non sit. In quo ferè conueniunt Doctores, qui sententiam Caietani de mutatione officij in aliud, etiā breuius, admittunt, (quam amplectitur ipse Hurtado *supri resol. 7. §. 2. 1. & 3.*) cum ergo alijs plurimi limitationem illam non apponant, & à paucis appositam alijs respuant, & aliunde non aliter de officio Resurrectionis, ac de alijs dicendum putet Hurtado, ne quibit ipse negare, e. i. probabile id ipsum, in quo ab alijs discedit, ac proinde non solum non peccare lèthaliter, qui singulis diebus officium Resurrectionis recitat, (quod ipse concedit) sed neque illum, qui initio anni haberet propositum sic recitandi.

23 En amice Lector, quām ineuitabilis sit consequentia pro officio Resurrectionis, quotidie recitando, si Caietani sententiam de commutatione vnius officij in aliud breuius amplectaris. Laborarunt viri doctissimi, & vi consequentiae oppressi manus dederunt. Darem & ego, si illam sententiam amplecterer, quia modum vitandi euidenter hoc absurdum, post rem diligenter considerata, non inuenio. Illud autem denorare, improbabile, & temerarium puto, quia ratione dissimum est ritus Ecclesiastici destructivum, & menti Pontificum repugnans.

24 Ideoque predictam sententiam de commutatione officij de Feria, vel de Sancto in officium de Resurrectione, non esse probabilem sentiunt ynnimite om-

nes Doctores Societatis, apud Dianam p. 11. tract. 1. resol. 26. Qui multis citatis concludit: * Vnde patet, quod nullus ex Scriptoribus Societatis ausus sit sententiae Caramuelis adhæcere. * Et contrariam ut inconcussam proponit Filliutius *tom. 2. tr. 2. 3. cap. 7. n. 2. 2. 6.* dicens: * Si quis vellet omni tempore dicere officium Paschale, quia breuius, ex omnium sententia peccaret mortaliter. * Et licet Diana pluribus in locis questionem hanc versans, videlicet, p. 5. tract. 5. resolut. 26. §. Notandum, & p. 7. tract. 11. resol. 7. & p. 10. tract. 11. resol. 16. & p. 11. tract. 1. resol. 26. num quām ausus fuerit Caramuelis, & Leandri sententiani nota improbabilitatis inuertere, id inde ortum habuit, quod Caietani opinionem sequitus, difficultatem vitandi consequentia in præsentierit. Sed quidem sententiam Caietani potius improbare debuisse, quā tam absurdum consequens probabile relinquere.

25 Quapropter nouissime anno 1666. die 18. Martij Sum. Pontifex Alexander VII. ad illius probabilitatem abolendam, hanc propositionem: *In die Palmarum recitans officium Paschale satisfacit precepto: vt minimum tanquam scandala damnauit, & cius proxim in virtute sanctæ obedientie prohibuit.* Ex quo plainly deducitur, in alijs diebus, saltem solemnis, præfatæ opinionis proxim numerè sustineri posse. eadem enim ubique ratio militat, & præceptam Ecclesiæ sic intellegendum necessaria consequitione deducitur ex propositione damnata, licet Pontifex non expreserit.

§. IV.

Laxior opinio pro Monialibus admitti potest.

26 Tolerabile tamen videtur, quod afferit Thomas Hurtado *tom. 1. de Resident. tract. 5. de Relig. Canon. resol. 7. sub resolut. 3. fol. 316.* nimis Moniales, (quamvis sub mortali ad Horas Canonicas teneantur, quod plures doctissimi negant) posse maiore cum libertate mutare extitum chorum officium longius in breuius.* In illis enim, inquit, est rationabilis causa: obligantur enim ex consuetudine, cui videtur satiſieri quocumque officio ex breuiario Romano, præcipue eum ordinari male, & cum summa difficultate Latinè legant. * Vnde fit, secundum hunc Authorem, Moniales extra chorū

reitantes quotidiè de Resurrectione , ne venialiter quidem peccaturas.Idemque a fortiori dicendum de Regularibus professis , nondum sacris initiatis , propter eandem rationem , vbi ex consuetudine tantum , & non ex præcepto , aut yoto , ad Horas teneantur.

27 Quod de Monialibus dictum est , dicit Hurtado , posse similiter afferi de Lectoribus , Prædicatoribus , Confessoribus assiduis confessionibus , lectionibus Theologie , vel sacrorum Canonum , vacantibus , dum studijs ad suum munus recte obeundum operam nauant , & idem de Scriptoribus Regularibus.* Et ratio , inquit , est , quia omnibus istis concessum est priuilegium , vt satisfaciant diuino officio dicentes septem Psalmos assignandos a Superiori , cum septem Pater noster , & bis Symbolum Apostolorum , &c. Quare ratio , quæ mouit Pontificem ad tam magnum priuilegium concedendum , tuthiens est , vt quilibet istorum propria auctoritate mutet in breuius officium diuinum , si non vult vti priuilegio.* Sic Hurtado . Vnde secundum hunc auctorem hi omnes , quoties vti possint prædicto priuilegio , poterunt , si velint , officium de Resurrectione recitare. Quia septem Psalmi cum alijs orationibus memoratis in quantitate non excedunt officium Resurrectionis.

28 De præfato priuilegio à Clemente VII. Paribus Theatinis concessò , meminerunt Diana 3.p.tract.11.resol.8. Miranda in Manuali tom.1.que est.37.art.19. Portel , Hieronymus Rodriguez , & alij , quos refert idem Hurtado supra , & resol.8. sub resol.10.n.3.fol.370.vbi illud explicat dicens : * Confessores solum posse illo vti , temporibus illis , in quibus maximus est concursus poenitentium , in quorum confessionibus audiendis totum mane , & maxima pars vesperi intendunt , siue in consulendis , & gubernandis. Lectores vero toto tempore , quo insidunt studijs ad legendum , & arguendum , præsidendum , & alia exercitia litteraria , quibus ex suis constitutionibus ysu , & consuetudine attendunt , vel intendunt . Scriptores vero toto tempore , quod inscribendis , corrigendis , & disponendis libris grauibus insument , &c.* Et infra num.11. * Quare et si in rigore tempus supersit , vt commodè possint officium integrum recitare , tamen non tenentur , quia in subsidium la-

boris suscepti , haec conceditur gratia à Summo Pontifice.* Et inferius , num. 16. adnotat , non esse necessarium , vt Psalmi designētura superiore , quia licet in priuilegio id dicatur . * Hæc , inquit , non est forma , sed solum est modus : Vnde licet , & validè potest quis vti illo , etiam si à superiore Psalmi non designentur , sed lector , aut scriptor sibi designet , nec longiores , nec breuiores . * Hæc ille pro regularibus , sed nō pro Iesuitis , quia hoc priuilegium non est illis à Reuerendis Patre Generali communicatum (prout opus est , vt constat ex Bulla Greg.XIII. expedita die tertia Maij , anno 1575. Quapropter eo vti non possunt , & consequenter , nec officiū Resurrectionis loco alterius recitare. Imo vt existim , nec lectores , nec Magistri , neque scriptores aliorum ordinum in diebus solemnibus præfato priuilegio vti poterunt , & per consequens , nec recitare de Resurrectione ; quia simile priuilegium pro solēniōribus festiuitatibus Natiuitatis , Corporis Christi , Dominicæ Palmarum , & similibus , concessum credere nequeo. Nec in generali concessione veniūt , quæ in specie verò similius est , non fore concedenda. Videatur Thomas Hurtado tom.2.var.resol.tract.12.cap.1.num. 1178. Vbi refert priuilegium a Paul.III. concessum Monialibus religiosissimi Conuentus Hispalensis Sanctæ Mariæ de Gratia. Vt quæ pro tempore ægrotæ , aut aliqua occupatione detentæ fuerint , Pater Noster aliquoties dicendo , & recitando , debito Horarum Canonicarum , & officij Diuini satisfaciant. Simileque priuilegium iamdiu conesserat Innocentius Quartus , anno 1253. Monialibus degentibus sub cura Minorum , in Bulla , quæ incipit. Solet annuere , ibi : His , que occasione rationabili , non possunt aliquando legendo dicere Horas suas , liceat , sicut ali.e sorores (non dicatae choro) dicere Pater Noster. * Quo priuilegio per communicationem gaudere Moniales omnes , & Religiosos professos , non constitutos in Sacris , aliorum Ordinum , dicit Pellizarius tom.1. Manus tract.5.cap.8. sect. 2.nu. 129. & tom. 2.tract. 10.cap.6.num. 16. Leand. a Sacram. tom. 6. tract.8. disp.2. quest.3 2. & 33. & alij.

QVÆSTIO IV.

Vtrum Pensionarius teneatur ad officium parvum Beatæ Virginis recitandum, si pensio ad vitam sustentandam non sufficiat?

1 **Q**uestionem hanc exagitatam inuenio apud Dianam p. 10. tract. 16. refol. 95. vbi sic scribit: * Quero quanto: An Pensionarius teneatur perfoluere officium Beatæ Virginis, si pensio sit tenuis? Respondeo, quod Valerius Reginaldus in prixi furi P. nit. lib. 30. tract. 3. cap. 4. sect. 3. (attende) colligit ex Nauarro de Orat. cap. 7. n. 25. teneri Clericos ad preces B. Virginis, qui pensionem habent ad vitam sustentandam sufficientem. * Hæc sunt Diana verba, quæ si ita accipientar, ut non teneantur recitare, nisi pensio sufficiat ad integrum vitæ sustentationem, prorsus rei cienda est hæc sententia. Quam nec Reginaldus tuerit, nec ex Nauarro deducit, vt iam ostendo.

2 Et quidem, quod Reginaldus, nec sentiat, nec ex Nauarro colligat, sed recitatius tantum Nauarrī sententiam referat, constat expresse ex verbis, quæ fideliiter exscripta subdo: * Eos (Pensionarios) ad recitationem Horarum Canonicarum non teneri, consentiunt Auctores, &c. Ita Nauarrus in cap. 7. de Orat. n. 25. Addens nihilominus eos, qui pensionem Clericalem habent sufficientem ad vitæ sustentationem, teneri ad recitationem Horarum Beatæ Virginis sub eadem poena, qua beneficiarij tenentur ad recitationem Horarum Canonicarum. * Hæc Reginaldus. Qui ex Nauarro, vt yides, nil sibi tenuendum colligit. An vero eius mentem fideliter referat? Non dispiro. Sed quidquid de illa sit, (in qua Valerius, & Diana non conueniunt) certissimum esse debet, in modo saltē referendi, Reginaldo Diana imposuisse; quia aliud est, non teneri recitare, qui non habet pensionem sufficientem ad vitam sustentandam, quod falsissimum est; aliud, habentem pensionem sufficientem teneri; quod est certissimum. Hoc concedit Nauarrus, non illud.

3 Et expressè Reginaldus negat, loco suprà citato, vbi ex professo contra M. Dominicum de Soto probat, Beneficium quantumvis tenue obligare sub lethali ad Horas Canonicas, & pro hac opinione

refertur ab ipso Diana 2. p. tract. 12. refol. 9. vbi sic ait: * Communis sententia docet, Beneficium, quantumvis tenue, obligare ad Horas Canonicas. Ita Victorellus, D. Antoninus, Suarez, Reginaldus tom. 2. lib. 30. tract. 3. sect. 1. n. 33. * Hæc est opinio Reginaldi, quam non solum de beneficiarijs, quoad Horas Canonicas, sed etiam de Pensionarijs, quoad obligationem recitandi officium parvum B. Virginis, expressissime tenet, vbi suprà sect. 4. n. 46. * Aduerte, inquit, tertio: Quia Pius V. sua constitutione, pensionarium non recitantem officium parvum B. Virginis, ad restituitionem obligat, eadē ratione, qua beneficiarij non recitantem Horas Canonicas, Quæ de hoc quoad modum restituenti sunt dicta, ad illum extende. * Cum autem beneficiarius, vt suprà ipse asserit, teneatur, etiamsi beneficium sit tenue, Horas Canonicas recitare, plane tentit, Pensionarium similiter ad officium parvum teneri, licet pensio sit tenuis. Ex quibus apertis me costat strictissimam omnium opinionum in hac parte Reginaldum amplexatum fuisse.

4 Verum, quam Diana à veritate prorsus alienam leuitate attribuit, tradit ex suo Clericorum Regularium Ordine Angelus Maria Verricelli tom. 1. quæst. moral. tr. 8. quæst. 47. n. 7. Vbi loquens de Beneficio quoad obligationem recitandi Horas Canonicas, (& per consequens de pensione quoad officium parvum, cum aquæ ex utroque confurgat obligatio) sic scribit: * Ad obligationem Horarum Canonicarum requiritur sufficiens sustentatio ex redditibus beneficij. Qui enim altari seruit, de altari vivere debet. * Quod tenent alij, quos suppresso nomine refert Suarez lib. 4. de Horis, cap. 21. Et Paulus de Palacios ad Sum. Caetani, ibi: * Beneficium adeò tenue, quod non sufficiat ad sustentandum Ministrum, non est beneficium, nisi imperfecte. * Ita Caetanus, quem laudatum refert Thom. Hurtado tom. 1. de Resident. fol. 389.

5 Sed plus addit ex Diana familia Marcus Vidal in Arca vitali Theol. Moral. tit. de Iudice in quis. 3. n. 45. Pensionarium non teneri sub lethali ad recitandum officium parvum B. Virginis, licet pensio valde pinguis sit, & ad vitam sustentandam superabundans. Verba eius sunt: * Respondetur primo hanc Pij V. constitutionem obligantem Clericos Pensionarios

narios ad officium Beatae Virginis, pluribus in locis non esse receptam, &c. Insuper (attende) videtur non obligare ad sui obseruantiam sub mortali; tum quia nullum verbum præceptivum continet; tum quia odia sunt restringenda, & non amplianda, &c. Tum etiam, quia legis Ecclesiasticae intentio est, non iniucere laqueos animabus, sed ad ædificationem corporis mystici Christi Domini promouere, & ideo ut plurimum non obligat sub mortali. Ergo cum hæc Pij V. constitutio non sit ubique recepta, neque obliget sub mortali culpa; clare deducitur, quod pensiones manearint, sicut in anteriori tempore, prophane, & temporales. * Sic Marcus Vidal, & ante illum nonnulli, quos suppresso nomine refert Aragon 2. 2. quest. 63. artic. 2. propè finem in dubio de Pensionibus, vers. * An autem. * Qui à fortiori dicere tenentur, Pensionarios non recitantes ad nullam fructuum restitutionem modo teneri, sicut nec antea tenebantur; cum verba constitutionis Pij V. æquè ad recitandum, ac ad restituendum referantur.

6 Caterum hæc opinio, cuiuscumque sit, omnino improbabilis est, & graui censura notanda: est enim expressè contra constitutionem Pij V. vt ab vniuersis Christi fidelibus intellectam, quæ, quantum ad obligationem recitandi officium parvum B. Virginis, & restituendi fructus malè perceptos, æquiparat Beneficiarijs Pensionarios, his verbis: * At quicumque pensiones, fructus, aut alias res Ecclesiasticas, vt Clericus percipit, cum modo prædicto (de habente beneficium) ad dicendum officium parvum B. Virginis decernimus obligatum, & pensionum, fructuum, rerumque ipsarum amissione obnoxium. * Quid clarius? Ideo ita communiter tradunt Doctores apud Palaum tom. 2. disp. 2. nu. 16. & Bonacinam de Horis Canonicas, quest. 5. punct. 2. n. 21.

§. I.

Quid si fructus sint tenues?

7 Dabitant tamen, & merito: An si fructus Beneficij, vel Pensionistæ tenues, & exigui sint, adeò ut ad bonam partem congrue, & moderata sustentationis Clerici non sufficiant, teneatur recitare? Negantiam sententiam, et si nullo duce, amplexus est M. Sotus libr. 10. de Just. quest. 5. artic. 3. quem hac tempestate non pauci sequuntur. Qui autem dicendi

tenues fructus, & insufficientes ad obligandum? Hoc opus. M. Sotus vbi supra de fructibus beneficij loquens respondet: * Dixerim tenuissimum, vt fere pro nihil reputetur, nē pè si his temporibus summa saltem octo ducatorum non attingeret; nam si dirius est, quamvis non sufficiat ad vistum, si tamen pauperi Clerico (attende) bona esset pars sustentationis, non omnino possidens excusat. De hoc ergo sapientium prudentia consulenda est. * Sic Sotus in editione Salmantina, anno 1553. quo tempore pretia rerum longe moderationiora erant. Ideo M. Petrus de Ledesma in Summa, quam postea scripsit part. 2. traçt. 9. cap. 4. concl. 5. diffic. 4. maiorem quantitatem ad obligationem recitandi requirit. * A mi parecer (inquit) aunque el Beneficio sea de diez y seis ducados, y aun veinte, no le obligaria a rezar. * Sic ille. Imo & Sotum hanc sententiam partim tenuisse refert ex auditu Thomas Sanchez in opusc. tom. 1. libr. 2. cap. 2. dub. 67. num. 5. Vbi sic ait: * Imò Pater Doctor Henriquez retulit mihi, quod consultus Soto de beneficio, cuius redditus erant decem, & sex nummi aurei, respondit, non obligare ad recitandum; & quidam maximè doctus recentior dixit, non minus, quam viginti aureos obligare. * Sic Sanchez referens M. Petrum de Ledesma suppresso nomine.

8 Post citatos scripsit Episcopus Malederus. Et traçt. 10. de Virtutibus, cap. 2. dub. 3. vers. Nihilominus. * Ad obligationem recitandi requirit, quod beneficium sufficiat ad tertiam partem sustentationis Clerici vulgaris. Cui adhaerent Quintanadas, & Escobar, quos refert, & sequitur Diana part. 9. traçt. 7. resol. 8. Imò Aragon testatur 2. 2. quest. 83. articul. 12. hanc esse communem sententiam recentiorum. Sed immerito, vt obseruat Palaus infra citandus. Fundamentum huius opinionis est, quia secundum M. Sotum necesse est, ad obligandum ad Horas, quod beneficium sufficiat ad bonam partem sustentationis Clerici pauperis: minor autem quantitas, quam tercia pars, nequit dici sufficientis ad bonam partem sustentationis.

9 Verum, si hæc opinio esset vera, beneficium non attingens triginta, vel quadraginta aureos, non obligaret ad recitandum Horas Canonicas: vt merito dicit Castro Palao tom. 2. disp. 2. part. 1. §. 2. num. 8. * Et certè nisi tertiam partem at-

tingat, dici non potest, attingere bonam partem sustentationis. Quapropter si hæc tententia (nempè M. Sotij) vera esset, Bene- ficium, cuius redditus, hoc tempore, non attingunt triginta, vel quadraginta au- reos, nequaquam dici potest, attingere bonam partem sustentationis moderata, vt benènotat Suarez lib. 4. cap. 2. n. 2. Qui- bus cuim decem tempore Sotij non suffi- ciebant, modo triginta non sufficientur. * Hæc Palau.

10. Propterea Doctores alij, conser- tientes præmissis, absolute allerunt, ad obligationem recitandi Horas Canoni- cas, requiri, quod Beneficij valor attingat quadraginta ducata. Ita Martinus de S. Ioseph tom. 1. lib. 2. tract. 7. n. 3. & Leander à Sacramento tom. 6. in Decalog. tract. 8. dis- put. 2. quæst. 112. & quæst. 114. Vbi subne- cit, quod hæc quantitas debet computari ex solis fructibus, aut redditibus: * qui su- persunt (attende) deductis expensis in col- latione illorum, & dempta elemotyna, quæ pro Missis datur, ad quas obligat Ca- pellania. * Sic ille vbi suprà referens pro hac parte graues Auctores, Sanchez, Quin- tanadueñas, Trullench, & Martinum de S. Ioseph. Sic discurrunt Doctores, qui ad obligationem recitandi, valorem tertiae partis congruae sustentationis Clerici pau- peris, seu moderati, exigunt.

11. Addunt alij, ad obligationem quo- tidianam recitandi Horas Canonicas re- quiriri, vt Beneficium sufficiat ad dimidiam partem congruae sustentationis. Sic tradit Hieronymus Garcia in Sum. tract. 2. de Ho- ris, dub. 2. n. 11. vbi sic: * Por muy probable tengo con Layman, Maldero, Leisio, Mol- fesio, Trullench, y Diana, que quando no llega el Beneficio al medio sustento, que se cumplirà con rezar los dias de fiesta, y Domingos, o rezar el oficio parvo de nuestra Señora cada dia, en lugardel ma- yor, y lo ultimo está muy en vlo en Espa- ña, donde todos los hombres doctos, y ti- moratae conscientiae lo aconsejan. * Hæc Garcia, sed apertè fallitur. Et nullus eo- rum, quos citat, hoc asserit: sunt enim ip- simet Doctores, quos pro alijs opinioni- bus refut Diana p. 2. tract. 12. resol. 9. Pos- set verò pro se citare Thomam Hurtado tom. de Resid. tract. de Resident. Canonica, resol. 9. subresolut. 15. fol. 389. Vbi laxiorem opi- nionem tradit, his verbis: * Si Beneficium maiorem partem annuae sustentationis fructibus suis non tribuat, non obligat ad

restitutionem, quia non obligat ad solucas quotidie Horas Canonicas. Ita Sotus vbi suprà dicens, Recentiores Theologos communiter sequi hanc opinionem. Et Nauarrus de Horis cap. 7. dicit, suo tempo- re multos viros piós, & doctos ita tenti- re. Palatius ad Sum. Caetani, ibi: *Beneficium adeo tenue, quod non sufficiat ad susten- dum Ministrum, non est Beneficium, nisi im- perfectè.* Ita Eminentissimus tam ratione literaturæ, quam purpuræ. * Hæc Hurtado, qui paulò infra fraudere contendit, onus annexum Beneficio imperfecto non ele, recitare quotidie totum diuinum of- ficium.

12. Possetque, ex doctrina M. Sotij, pro opinione præfata, sic vrgere. Plus valebant tempore Sotij decem ducata in ordine ad vius humanos, quam modo quadraginta, ergo plus valebant decem, & sex, quam modo sexaginta, & quatuor; quia sicut se habent decem, ad quadraginta, nempè, vt quarta pars ita se habent 10. ad 64. Sed M. Sotus (vt testatur Henriquez, & ex illo Sanchez) beneficium, cuius redditus erant 16. aurei, indicavit consultus, non suffi- cire ad obligationem recitandi; ergo ideni modo iudicaret, licet fructus essent sexaginta, & quatuor. Fateor, consequen- tiā vrgere, & potiori iure, si verum est, quod dicit Hurtado supra num. 18. nem- pè, fructus, qui olim sufficiebant ad ma- iorem partem sustentationis, non suffi- cire hodie ad octauam partem. Sed qui- dem, si huic opinioni standum esset, vt modo in Regno Castileæ rerum pretiæ se habent, centum ducata requirerentur, vt obligationem recitandi inducerent, quia bis centum ad congruam sustentationem Clerici pauperis vi x sufficiant, vt non se- mel a timoratissimis audiui. Quapropter nunquam concedendum est, requiri valo- rem dimidiæ sustentationis, vt docuit Gar- cia, & multominus maioris partis suste- tationis, vt tener Hurtado: sed ad summum tertiae partis, relinquendo iudicio Docto- rum, pro locorum, & temporum diuersi- tate, quænam quantitas ad tertiam par- tem sustentationis sufficiat. Et in hanc tandem tententiam venit Hurtado vbi suprà, sed inconsequenter quidem ad ea, quæ paulò antea prædixerat.

13. Notandum vero hic est, si fructus non attingant tertiam partem sustenta- tionis, Beneficiarum, seu Pensionarium non recitantem, non solum non peccare, sed

sed neque ad restitutionem teneri. Quia in hoc non facit contra præceptum Ecclesiasticum recitandi Horas. Obligatio autem restituendi fructus Beneficij, non oritur ex præcepto naturali, sed Ecclesiastico; ac proinde, hoc deficiente, non esse huiusmodi obligationem, docent supra vi-

ginti Doctores apud Dianam p. 11. tract. 1. resol. 7. quos sequitur Garcia de Beneficijs 3. p. cap. 1. num. 7. Cui principio innititur communis Doctorum sententia, quæ Beneficiarios non recitantes primis sex mensibus, (etiam si preces alias non fundant) ad restitutionem non obligat: nimurum, quia præceptum Ecclesiasticum solum adstringit ad restituendos fructus, non recitantem post primos sex menses a possessione Beneficij, ut constat ex constitutione Pij V.

14 An verò Beneficiarius, qui præcepto Ecclesiastico non ligatur ad Horas, obtenuitatem fructuum Beneficij, modo supra explicato, teneatur iure naturæ ad aliquas preces? Non conueniunt Doctores. Negat Suarez tom. 2. de Relig. libr. 4. cap. 16. n. 4. Affirmat cum communi sententia Thomas Hurtado tom. 1. de Resident. Sacra, tract. de Residentia Canonorum, resol. 8. n. 22. & 35. & resol. 9. n. 3. & 4. Ait verò, hanc obligationem iure naturæ inhærentem non esse sub mortali, sed sub veniali. Quod docet etiam Nauarrus apud ipsum; quia solum oritur ex gratitudine, & oratio, quæ debet fieri, indeterminata est. Quod est valdè notandum, & mihi placet, quia nullus est contractus inter Beneficiarios, & fideles, ex quo obligatio iustitiae consurgat.

15 Si autem ad plenam questionis decisionem scire desideras, quid veniat nomine congruae sustentationis? Respondet M. Corradus 2. p. Respons. quest. 482. * Sustentationem intelligendam puto, scilicet, victus, vestitus, dominus, & ei inservientes. * Et ante illum Cajetanus 2. 2. quest. 100. art. 2. & 3. ibi: * Sustentationis nomine non tantum venit cibus, & potus, sed quidquid est necessarium ad vitam, & vestitum sui, & eorum, quorum cura sibi incumbit. * Quibus adhæret Martinus de S. Ioseph lib. 2. tract. 7. de Orat. num. 13. ibi: *

Los frutos del Beneficio son para alimentos del Clerigo, y debajo del nombre de alimentos, se entiende comida, y bebería, casa en que vivir, vestidos, cama, medicinas, y todo lo necesario para la vida,

&c. y tambien criados, si los pide la dignidad, y calidad, y tambien los salarios, q se les dan. Pues vease, si conforme a esto me alargo mucho en señalar quarenta ducados para buena parte de sustento.* Hæc ille, & est sententia Thomæ Sanchez in consilijs, lib. 2. cap. 2. dub. 6. 7. n. 4. Vbi ait: * Nomine sustentationis intelliguntur, non tantum alimenta ad corpus, sed etiam moderatus victus, & vestitus, habitatio, & omnia alia hoc modo necessaria ad moderatam vitam (attende) acsi nil aliud habere beneficiarius ad sustentationem, quia id esset per accidens. Ad quod considerandum necessaria est consideratio temporum, & locorum, quia diuersis temporibus, & locis, carius valent res. Similiter decentia vestitus diuersis in locis diuersimodè consideratur.* Hæc Sanchez, quæ sunt valdè notanda.

16 Omnia superius dicta de Beneficijs intelligenda veniunt de Pensionibus, quia Pius V. in sua constitutione, quoad obligationem recitandi, & restituendi, eodem prosus modo voluit manere obligatos Pensionarios, ac Beneficiarios, discrimen solum faciens inter officia recitanda. Et ita cum Suarez, Bonacina, Petro de Nauarra, & alijs notat Palaus tom. 2. disput. 2. p. 7. num. 16. Vbi ait: * De Pensionarijs non recitantibus officium paruum B. Virginis idem esse dicendum, ac dictum est de Beneficiatis, peccare, inquam, mortaliter post obtentam pensionem, si non recitent, & transacto semestri obligatos esse restituere integros fructus perceptos, quia nullum officium præter recitatione exequuntur, ratione cuius ab integra restitutione excusari possint. Sic obligantur ex supra dicta constitutione Pij V.* Sic Palaus.

17 Verum alij mitius cum Beneficiarijs, & Pensionarijs non recitantibus se habentes, ad solam tertiam partem fructuum dici correspondentium restituentdam obligant. Ita virti sapientissimi apud Henriquez lib. 13. de Excommunicat. capit. 13. n. 2. Vbi sic. * Praxis cum sapientum consilio rigorem decreti Leteranensis, & Pij V. ita temperat, ut Parochio, & alijs relinquatur quedam portio, quia cum titulo sustinent onera beneficio annexa (& in Gloss lit. v.) vt Parochus, seu Episcopus quintam partem fructuum, quæ in die recitationi horarum respondet, restituat in pia opera, reliquias partes retinebit sibi.

Ita

Ita Frat. Medina, Frat. Lopez, & ingenerali Soto Recentiōres in prælectionibus, & consulti Peña, Cuevas, Gallo. Et colligitur ex Syluestro, * & infrā lit. Z. * Ad dit Frat. Medina, & Peña, & prædicti recentiores: Si Canonicus omittat Horas, satis est, vt restituat quartam partem fructus pro rata, alijs Beneficiarij restituant tertiam partem. Sed de habente præstimonium solus Frat. Medina obligat restituere omnes fructus diei respondentes, & idem diceret de Pensionario, quia non habet aliud onus, aut officium præter recitationem. At quia onus recitandi his additum videtur accessoriè, sat s' est, vt pro rata restituant tertiam partem, quia cum hac moderatione praxis sapientum acceptauit nouam, & rigidam constitutionem Pij V. Reliquas duas partes retinet Pensionarius ob titulum ex causa datum, vt ob sua, aut parentum benemerita in Ecclesiā. * Sic ex citatis Henriquez. Quorum opinionem tutam, & probabilem esse ait Trullench in expositione Bullæ Cruciatæ, lib. 3. casu 2. num. 3. Et videntur tenere alijs apud Dianam part. 2. tract. 12. resol. 8. & Thomas Sanchez tom. 1. consil. lib. 2. capit. 2. dub. 84. Quibus non dissentit Pat. Mendo in Bull. disp. 34. cap. 2. num. 25. Et nouissimè probabilem esse, dicit M. Frat. Antonius Baco Augustinianus in Sum. disp. 35. cap. 9. Sed illam nimis laxam vocat Lessius lib. 2. cap. 34. dub. 32. num. 177. & improbabilem Palaus, vbi suprà punct. 7. num. 9. licet alijs eam referentes non improbent.

18 Et quidem cum Beneficium sit propter officium, & hoc in prædictis Beneficiarij aliud non sit, quam horarum recitatio, quando hæc deficit, totum officium deficit; ergo & totum pro illa die Beneficium: ergo ad nullam partem fructuum diei correspondentem titulum habet, & consequenter omnes restituere tenentur. Idemque à fortiori de Pensionarij dicendum, quos Pius V. Beneficiarij quoad obligationem restituendi patet esse voluit. Non tamen audeo sententiam Patris Henriquez, & aliorum improbare, maximè cum lex Pontificia, vt ab eo explicatur, acceptata fuerit, & sapientum praxi confirmata, quia sicut leges non acceptatae non obligant, ita nec a littera quam acceptatae fuerint. Nec fides tantis Doctoribus negari debet.

19 Pro coronide aduertendum est, Pensionarium non initiatum sacris, si efficiatur nisi Ordinis Militaris D. Iacobī, Alcantaræ, aut Calatravæ, &c. cum induito retinendi pensionem, satisfacere obligationi recitandi officium paruum B. Virginis, si orationes Dominicas, & Angelicas a sua Religione præceptas reciter. Quia Pius V. solum obligare voluit, ad recitandum prædictum officium B. Virginis, eos Pensionarios, quialias ad nullas preces adstricti erant. Sic docet Garcia de Beneficys, 3. part. cap. 1. num. 117. cum Vega, Manu el Rodriguez, & Petro de Ledesma, quos cum alijs sequitur Bonacina disp. 1. de Horis Canon. quæst. 2. punct. 4. num. 2. Quam doctrinam extendi ad Religiosos Societatis Iesu, recitantes orationes solitas in Societate, putat probabile Tancredi de Relig. tract. 3. lib. 4. quæst. 6. Sed illi non assentior, quia hi Religiosi ad prefatas orationes adstricti non sunt. Neq; alijs Doctoribus suprà citatis cōsentiam, nisi Militares, vt potè quibus officium Diuinum in prædictas orationes auctoritate Apostolica commutatum fuit, ad eas recitandas sub lethali teneantur, quod negat Leander à Sacramento tom. 6. tract. 8. disp. 2. §. 1. quæst. 22. dicens, sibi esse fere certum, non teneri. Et saltem, vt audio, hæc obligatio, licet olim imposita, inde suetum ab ijs, vel vt minimum ab obligatione graui immunes communis ordinum militarium tensus seculares equites declarat. Addunt alijs equites coniugatos quibus pensiones anteà Ecclesiastica, titulo laicali, ex concessione Pontificia, conseruantur, & vulgo iam dicuntur Ca ualleratos, non teneri ad officium paruum B. Virginis: Et hunc esse effectum illius dispensationis. Sic à viro doctissimo in Cūtia Romana subscriptum legi. Sed verbis dispensationis standum censeo: nec aliud esse potest principium, ex quo huius casus decisio in fauorem equitis coniugati, admitti possit.

DISPUTATIO TERTIA

de Oratorijs.

QVÆSTIO PRIMA.

Vtrum virtute Cruciatæ possit quisque, sine alio priuilegio, in domo priata oratorium erigere, quod ab Episcopo designetur, & approbetur ad celebrandum? Vbi an licentiam concedere queat Commissarius Cruciatæ?

§. PRIMVS.

Affirmatiæ sententiæ Auctores referruntur.

1 **P**riuilegium Bullæ Cruciatæ adeo aliqui ampliarunt, ut asseruerint, cuilibet assumenti Cruciatam licitum esse in domo sua, oratorium erigere, & ab Ordinario approbatione obtenta, in eo celebrare, vel celebrari facere. Sic docuerunt nonnulli, quos suppresso nomine refert Trullench *in exposit. Bullæ, lib. 1. §. 3. dub. 4. n. 6.* Vbi sic: * Quidam existimant, & insinuat Rodriguez, §. 5. num. 4. *in Addit. ad §. 5.* per illa verba Bullæ, *ut in oratorio priuato possint celebrare, vel celebrari facere, &c.* duo concedere Pontificem habenti Bullam; & quod possit habere in domo sua oratorium designatum, & visitatum ab Ordinario, & quod in eo sic designato, & viuitato per Ordinarium, possit celebrare, vel celebrari facere, etiam interdicto tempore: ita tamen quod facta ab Episcopo approbatione oratori, non sit in eius potestate impedire, quominus quo cumque tempore, ratione Bullæ in eo celebretur; * Sic refert Trullench.

2 Huius opinionis antesignanus fuit Doctissimus Mag. Dominicus de Soto *in 4. dist. 13. art. 3.* Vbi postquam statuit, licere ex necessitate, extra Ecclesiam celebrare, concludit: * Sed præter necessitatem, sunt & priuilegia: Prædicatoribus enim, & Minoribus indulatum est, ut cum altari portatili possint, etiam sine licentia Episcopi, extra Ecclesiam celebrare: ut patet *cap. in his, de Priuilegijs.* Iam vero modo (attende) per Pontificum diplomata, quibus

vis cōcessum est, ut intra lateres proprios, Missas facere possint celebrari. Atque vbi aliqua necessitas incumberet, nil irreuerentiæ tales concessiones haberent, &c. At vero quod vniuersi, citra delectum, huiusmodi concessionibus vtantur, re vera non potest non reverentiam Sacrosancti Sacramenti denigrare, & quandam præferre contemptus effigiem. In primis ergo neque ex priuilegio facere licet, nisi in loco decenti: in locis enim, vbi vel mensa, vel lectus sternitur, nisi ob grauem iacentis infirmitatem, ut communionem suscipiat, indecentissimum est, huiusmodi priuilegijs vti. Imò ut sententiam meam proferam, nisi esset per illustris persona, mallem, ut cæteri, quando exire ad Ecclesiæ non possunt, die etiam festo, Missam non audirent, quam domi audirent. * Hæc tenus M. Sotus. Quibus ex una parte, ut certum supponit, virtute Bullæ Cruciatæ, quibusvis concedi priuilegium habendi oratorium, & in eo celebrare, vel celebrari facere, & ex alia significat, quantum ipsi eiusmodi priuilegijs vñus, citra delectum personarum, displiceat. Sotum sequitur M. Ludouicus Lopez *2. part. instruct. capit. 79. §.* * Supereft iam nunc disferere de gratia concessa in Bulla Cruciatæ. * Vbi licet præfatam licentiam in Bulla contineri existimet, rationabilem tamen causam ad eius vñum requirit. * Et tunc locus ille, inquit, mundanus eslet, & ornandus, atque præparandus maximè. * De quo dubium non est, cum sit ab Ordinario approbandus, & designandus.

3 Horum sententiam sequitur Ludouicus à Cruce *in Bulla, disp. 1. cap. 5. dub. 1. n. 5.* & videtur tradere Diana *part. 5. tract. 10. resol. 76.* Vbi citato Ludouico, subnecit, * cuius doctrina est valde notanda, &c. * Et probabilem esse dicit Hieronymus Garcia *in Summ. tract. 3. diffic. 8. dub. 9. punct. 3.* ibi: * Los Autores detta opinion son muy graues, y Ludouicus à Cruce a demas de ser muy docto, fue Penitenciario de el Romano Pontifice, y assi no se puede negar, sino que esta opinion es probable. * Et esse valde probabilem dicit Thomas Hurtado *tom. 2. resol. moral. tract. 1. 2. cap. 1. in Digressione de Bulla Cruciatæ, num. 1242. fol. 484.* Vbi postquam argumenta communis sententiae expendit, & ad illa respödit; sic pro cōtraria nuper posita cōcludit: * Fator, hāc sen-

sententiam valde probabilem esse, & turā in praxi, si velint domini Episcopi illa vti: quia vt dicebam, Episcopi non dant licen- tiam habendi oratorium, sed solum sum. Pontifex, licet ipsi Episcopi approbent, & designent locum honestum, sicut suprà ex multis Authoribus ostendimus, quod regularibus non concedit Episcopus iuris dictiōnem, & licentias ad audiendas con- fessiones, sed solum sum. Pontifex, licet vt iste dicitur illas concedere, requiratur tanquam conditio necessaria posita de no- uo a Tridentino approbatio ipsius Episcop. * Sic ille, et si contrarium amplecten- dum afferat, propter fidelium praxim, & consuetudinem.

4 Denique hanc sententiam tueruntur viri alij docissimi, quos sequitur Castro Palao tom. 4. tr. 25. de Bulla Cruciate, disp. unica p. 6. num. 2. Vbi postquam Latinam clausulam adverbuni exscriptū, sic ait: * In hac clausula primo conceditur facul- tas habendi oratorium priuatum; vti cum Henriquez, alijque Neothericis notauit Ioannes de Salas in explicat. Bulla Cruciate q. 19. Nam esto id in prædicta concessione non habeatur exprestè, manifeste supponit: tūm quia conceditur, vt in priuato oratorio tempore interdicti celebretur: tūm ex illa dictione etiam, quam addit Bulla Latina, quæ casum difficultorem, & ma- gis dubitabilem exprimit, supponit tamē faciliorem, & minus dubitabi- lem, qualis erat extra tempus in- terdicti. Bulla ergo concedit habenti ip- sam, vt possit habere priuatum oratoriū, & in eo Missas celebrare, vel celebrari fa- cere dummodo oratorium sit diuino tan- tum cultui deputatum, & ab Ordinario designatum, iuxta formam in Tridentino præscriptam, & dum eo quis vtitur, fundat preces pro vniōne Christianorū Prin- cipum, & eorumdem contra infideles vi- storia. * Hæc Palao: pro cuius sententia, ultra citatos adducit P. Henao de Sacris. Miss. disp. 23. à num. 143. & disp. 30. à num. 205. Martinum de Ledesma, Alfonsum Vivaldo, & Hieronymum Llamas in ope- rede Sacris. Miss. disp. 23. à n. 143. & disp. 30. à n. 205. Item Lezanam in Summ. verb. Oratori. n. 5. & Pasqualigum quæst. 638. de Sacra noua legis. n. 4. & eam non improbat Quintanadueñas tom. 1. Singular. tract. 7. singul. 33. Et Henao, vbi suprà, tom. de scientia media, fol. 463. dicit esse probabilem.

§ II.

Eiusdem sententiæ fundamenta.

5 **P**rimum, & præcipuum desumitur ex verbis clausulæ Latinæ Bullæ Cruciate, in qua conceditur: * Vt in priuato oratorio ad Diuinum cultum tan- tum députato, ab Ordinario visitando, & designando, etiam tempore interdicti, & celebrare, vel per alium celebrari facere. * Ex quibus sic conficitur argumentum. Hoc priuilegium est omnino indepen- dens ab alio præmie concessso, vel conce- dendo, nec sumens Bullam alterius priuilegij adminiculo indiget ad huius usum, ergo virtute Cruciate omni alio, circa oratoria, indulto secluso, potest Sacerdos in priuato oratorio celebrare, vel celebra- ri facere. Atqui hoc est impossibile absq; oratorio: ergo hoc illi in implicitè concedi- tur in Bulla. Confirmatur, tūm quia con- cessio aliquo, intelliguntur omnia conce- sa, sine quibus impossibilis est illius usus: tūm quia Bulla non casu, sed a consilio vti- tur verbis illis de futuro, * ab Ordinario visitando, & assignando: * quibus Ordinario exprestè conceditur, vt visitet, & approbet (si decens inuenierit) oratorium, vt in eo celebrari possit: ergo etiam si præ- uie ad hanc concessionē nullum esset priuilegium ad oratorium erigendū, vi Cruciae posset quis in domo sua locum decentē extruere, & Ordinariū accersere, vt de- clareret, an ad Diuinum cultum, & Missæ ce- lebrationem idoneus sit; & in eo semel ap- probato celebrare, vel celebrari facere. Alias priuilegium Bullæ nil operaretur, casu, quo illam assumeris non inuenisset oratorium virtute alterius priuilegij præ- uie erectum, & approbatum ab Ordina- rio; & frustra etiam vteretur Pontifex ver- bis illis de futuro: Visitando, & assignando, cum potius aduertenter dicere debuisset, in oratorio iam visitato, & virtute alterius specialis indulti approbato, & designato. Vt sic intelligeretur exclusus casus, qui hi præsenti controueritur.

6 Secundò probatur, quia nullibi prohibetur Episcopis oratoria approbare, sed solum concedere licentiam celebrandi in priuatis oratorijs. Hæc enim est, quæ ab Episcopis, & Nuntijs per Paulum V. & Urbanum VIII. in specialibus brevibus, hac super re editis, reuocata, & ablata est. Ergo modo, sicut antea approbationem

oratoriū concedere possint, quanvis licentias celebrandi non possint. Sicut licet nequeant concedere facultatem absoluendi à reseruatis Pontifici, possunt tamen confessarium approbare, ut idoneum ad absolutionem, si ex priuilegio aliquandē facultas absoluendi illi concedatur. Ergo sicut confessario semel approbato, potest quis virtute Bullæ reseruata Pontifici confiteri, ita oratorio semel approbato, poterit in eo per se, vel per alium virtute Bullæ celebrare. Confirmatur, nam qui habet priuilegium eligendi pro reseruatis confessarium approbatum, potest petere ab Episcopo, ut Petrum, v.g. alias virum doctum ad confessiones approbet; & Episcopus potest illum approbare, ut ei approbato subditus confiteatur: Ergo similiter, qui habet priuilegium celebrandi in oratorio priuato ab Ordinario designando, poterit petere ab Episcopo, ut priuatum oratorium ei approbet, & designet, & Episcopus id efficere poterit, quia nullibi inuenitur prohibitum.

7 Tertio: Commissarius Cruciatæ potest concedere licentiam habendi oratorium priuatum, & in eo celebrandi, vt constat ex publicatione facultatum Commissarij, quam fieri iussit anno 1642. Illust. ac Reuerendiss. Fr. Antonius de Soto Maior, Commissarius Generalis Cruciatæ, vir doctissimus ex Prædicatorum Ordine, & iterato publicarunt eius successores Illusterrissimi D. Petrus Pacheco, & D. Joseph Gonzalez, anno 1664. quæ Hispano id omate circumfertur hoc titulo: * Facultades concedidas por su Santidad al Comissario General de la Cruzada, en todos los Reynos, y señorios de su Magestad, &c. * Inter quas hæc continetur. * Item, que podamos dar licencia para celebrar, y hazer dezir Missa en oratorio particular, siendo primero visitado por el Ordinario. * Et in fine: * Lo qual todo mandamos sacar de la dicha Bula original, y Breues, en fauor della, por su Santidad concedidos, y en fee dello mandamos dar, y dimos la presente firmada de nuestro nombre &c. * In quibus verbis clarè, & euidenter contineri, Commissarium posse concedere licentiam habendi oratorium priuatum, & in eo celebrandi, putant doctissimi viri. Videatur P. Andreas Mendo in explicat. Bullæ, disp. 37. cap. 15. num. 106. Vbi ait: * Temere, & absque fundamento

iudicaretur oppositum, & in re grauissima fides negaretur tanto viro. * Cui consenit M. Barnabas Gallego in explicat. Bullæ, cap. 14. claus. 14. dub. 182. fol. 199. & seq. Vbi acriter carpit Antoninum Dianam eo quod oppositum doceat part. 9. tract. 1. resol. 24. Et post eius impugnationem concludit: * Esta nuela tra refolucion, conuiene a saber, que es cierta, è indubitable la dicha facultad, tienen comunmente los Autores que escriben sobre la Bula de la Cruzada, que han tocado este punto. (queno todos lo han tratado, porque lo suponia) Estos, pues, son Alfonso Perez de Lara en el Compendio de las tres gracias, fol. 59. Egidio Trullench de Bulla, lib. 2. §. 5. dub. 3. Andres Mendo supra, y Iuan Valero Monje Cartuxo, en las diferencias de ambos fueros, en la palab. a Missa, en la diferencia 2. Yaora noui simamente el año de 1651. el muy docto Thomas Hurtado, Clerigo Menor tom. 2. variar. resol. tract. 12. cap. 1. §. 4. lo supone como cosa cierta. Y esta doctrina deueni enſñar todos los que sobre este punto escriuieren. * Hæc M. Gallego, Commissarium autem Cruciatæ nō semel concessisse talem facultatem, euidentissimum est, & non pauci oculares testes deponunt.

8 Ex quibus ad rem nostram sic formo argumentum, ex eo quod Commissarius, vt ipse declarat, possit: * Dar licencia para celebrar, y hazer dezir Missa en oratorio particular, siédo primero visitado por el Ordinario. * inferunt citati Autores, quod si prædictam licentiam dederit, poterit quisque in domo sua oratorium erigere, & obtenta Ordinarij approbatione, in eo celebrare, y el celebrari facere. Atqui Bulla Cruciatæ hanc eandem, & fere eisdē verbis licentiam sumenti Bullam concedit, vt constat ex clausula quarta Bullæ Hispanæ. * Que puedan, aun en tiempo de entredicho en oratorio particular señalado, y visitado por el Ordinario, dezir Missa, o hazerla celebrar, &c. * Ergo virtute facultatis, quam Bulla Cruciatæ cōcedit, idem prorsus cuique licebit, quod virtute licentiae, quam Commissarius Cruciatæ concegit. Confirmatur, quia Alfonso Perez de Lara refertur à Gallego, Mendo, & alijs pro facultate Commissarij ad concedendum oratorium: cum tamē p̄fatus Lara solūmodo dicat. * El Comissario General tiene facultad de dar licencia para dezir Mis sa en oratorio particular, siendo primero

visitado por el Ordinario, y en altar portatil.* Ergo cum idem, circa oratoria, Bulla Cruciatæ cuique concedar, re ipsa concessum habet, quod Commissarius, concedere potest, & consequenter erigere oratorium.

9. Adde, Commissarium non aliundè prædictam facultatem habere, nili excitatæ Bullæ verbis, vt fatetur Thomas Hurtado suprà: *Commissarius, inquit, virtute Bullæ habet potestatem dandi licentiam erigendi oratorium, vt praxis docet, sed non ex alio habet potestatem, nisi ex verbis relatis Bullæ. Vnde illi credendum est, dum dicit, se posse id cōcedere. *Quod non improbat Trullench *in expost. Bullæ lib. 2. §. 5. dub. 3. numer. 7. fol. 487.* dum ait. *Que quidem facultas non continetur saltem expressè in Bulla Latina, attamen si Commissarius Cruciatæ vtitur hac facultate, credendum est, id posse. *Nec fundamentum ullum habet, quod scribit M. Gallego, vbi suprà *fol. 201.* nimirum hanc facultatem Commissario competere, virtute Bullarum Apostolicarum, & aliorum Breuium. Nec quod afirmit Ioannes Valerus, dicens: * Præfatas licentias celebrandi in priuatibus oratorijs concedi Commissario Cruciatæ ex speciali commissione Papæ. * Dixi, non habere fundamentum, quia vt à viro doctissimo accepi, nullum Breue, nec Bulla, nec specialis commissio à Pontifice facta, post diligentem inquisitionem in Tribunalij Cruciatæ reperitur. Quod etiam ex testimonio Secretarij veritatis in illius monumentis testatur à virò valdè graui, & fideligno accepisse eruditissimus Pat. Henao *in opere descientia media, fol. 464. nn. 1678.* Quapropter ex solius clausula Bullæ Cruciatæ verbis, hanc potestatem sibi competere Cōmīlātius Cruciatæ censuit: & præmisso, vt creditur, doctissimorum consilio, ne temere illam sibi arrogaret, declarasse censendus est. Ergo cum Bulla Cruciatæ id concedat sumentibus, quod Commissarius eius virtute potest, vel negandū est, facultatem Commissarij sufficere ad erigendum oratorium, vt in eo approbato ab Ordinario, celebretur; vel afferendum, licentiam per Bullam concessam ad id etiam sufficere.

10. Ex quibus concludi videtur, quod si habens Bullam Cruciatæ roget Episcopum, vel Vicarium, vt locum decenter oratum in domo sua visitet, &

designer, & aptum ad Missam celebrandam decla•t: si Ordinarius votis annuat, poterit virtute Bullæ in eo celebrari, quia re vera in tali casu datur quidquid Pontifex ad ultum huius privilegij requirit. Nec quidquam ex præfata licentia contra bonos mores infertur, quod æquè nō inferatur ex ea, quæ communiter Romæ ad oratoria erigenda conceditur, cum Ordinarius non creditur approbaturus, nec designaturus ad celebrandum, locum vel domum viri ignobilis, seu vilissimi officialis, sed eorum tantum, qui absque indecentia villa, vel personæ, vel loci, Missam domi celebrare, vel celebrari facere possint. Et hac ratione limitata concessione Bullæ Cruciatæ, & eius usu, reverentia Sacrosancto Sacramento debita non videtur denigrati. Hanc opinionem sic explicatam tueruntur non pauci viri docti hac de re consulti, vt teletur Garcia vbi suprà *part. 3. num. 26.* ex quibus ipse concludit iterum. * Y assi no se puede dudar, sino quæ esta opinon es probable.*

11. Addit Ludovicus de la Cruz, & ex illo Diana, vbi suprà *part. 5. tract. 10. resol. 66.* quod si contingat, locum esse decentem, & idoneum ad arbitrium boni viri, & Ordinarius nolit, eum approbare, nec facultatem concedere ad celebrandum, potest compelli ad concedendam: quia non potest defraudare subditum privilegio à Pontifice sibi concessio, habendi domi oratorium: priuaret auten, noncedendo approbationem. Imò qui vellet, inquit, huiusmodi lites vitare, probabile satis videtur, quod licet posset tunc uti prædicto oratorio, & in eo celebrare per se, vel per alium absque facultate Ordinarij, quia supposita decentia, & idoneitate loci ad arbitrium prudentis viri, licentia, seu approbatio iusta petita, & iniuste ab Ordinario negata, ipso iure inteligitur concessa à Papa. *Hæc ex Ludovico de la Cruz, refert, & amplectitur Diana *part. 5. tract. 10. resol. 76.* subiectens: * Cuius doctrina est valdè notanda; nam potest etiam deseruire in casibus quotidianis, quando Papa concedit aliquibus licentiam habendi oratorium in domo pro celebratione Misse. * Sic ille. Quibus partim consentit Palao vbi suprà *tom. 4. tractat. 25. disp. unica, punct. 6. n. 3.* dicens: * Quod si roges,

quid operatur hoc Bullæ priuilegiu m, si expectanda est Episcopi approbatio, visitatio, & designatio? Respondeo , multum operari,&c. Et præcipue operatur, vt Episcopus sit obligatus, & cogi possit, approbationem concedere , si locus decens est diuino cultui deputatus.* Et partim consentit Thomas Hurtado vbi supra , nam cum opinionem Ludouici de la Cruz , & Diana nuper positam referat, licet non se quatur, non reijicit, neq; impugnat: Quod in hoc præcipue Doctore signum approbationis est.

S. III.

Auctoris iudicium.

III Cæterum, vt verum fatear, nulla ex opinionibus, quæ virtute Cruciatæ oratorium erigi posse , concedit, mihi vñquam neque vt probabilis arridere potuit. Et sanè prout à Ludouico de la Cruz defenditur, omnes rei sciunt. M. Barnabas Gallego in Bullam Cruciatæ , capit. 4. diffic. 31. dicit, esse manifestè falsam.* Y assi, inquit, se engaño Fr. Luis de la Cruz en su explicacion, disp. 5. cap. 1. dub. 1. donde dice, que el que tiene Bula puede compeler, y obligar al Ordinario , y quesino quiere, basta auerselo pedido (aunque lo niegue) para poder tener oratorio , y dezir Missa en el, y oirla. Pero esta doctrina es manifiestamente falsa.* Antoninus Diana sibi contrarius part. 9. tr. 1. resol. 23. dicit: * Esse prorsus rei sciendam. * Hieronymus Garcia vbi suprà num. 26. valde dissonam putat, dicens: * Pregunto, si el Pontifice dà facultad a los seglares para esto , para que la niega a los Obispos, y a su Nuncio ? De que ha de seruir prohibirles , que den tales licencias , si los que las piden , pueden tomarse la justicia por sus manos? Si el abuso, ò por lo menos la latitud de dar estas licencias en los Obispos, y Nuncio, ha ocasionado al Pontifice para reprimirlas, y aun quitarlas: Como se puede entender, que pretende dar en la Bula este priuilegio a todos los que la tomaré? * Hæc ille, cuius ratio euidenter euincit, sumentem Bullam Cruciatæ non posse cogere Ordinarium ad oratorijs approbationem. Alias reuocatio licetia Episcopis, & Nuncio Hispania facta, nullius roboris, & prorsus inanis redderetur: tunc quia possent à subditis cogi ad approbandum oratorium; tunc quia, si renuerent, posset quisque prudens

sibi approbare: vnde esset bellum iustum ex vtraque parte, altera iuste petente approbationem, altera iuste negante. Et maiora inconuenientia indè pullularent, quam timeri possent, si Illustrissimi Nuntius, & Episcopus has licentias concederent. Cum ex vna parte oratorijs numerus non minueretur , & ex alia dissensionibus , & litigij frequens daretur occasio : facile enim quisque in propria causa index pro sui oratorijs decentia , & decenti ornatu iudicaret, nec Episcopi prohibitionem, censurasque timeret, cum se priuilegio Pontificis, cui Episcopus derogare non potest , protectum existimaret. Ergo præfata opinio à Ludouico de la Cruz, & a nonnullis defensata omni probabilitate destituta est: ac proinde habens Bullam Cruciatæ, dum oratorijs ab Ordinario approbatum, & designatum non fuerit, nullatenus poterit in eo celebrare, vel celebrari facere, quamuis decenter ordinatum habeat.

III Malorem probabilitatis speciem habet opinio Clerici Minoris, Hurtado, prout suprà proposita, & propugnata, scilicet pro casu, quo Nuntius, vel Episcopus, aut aliis Ordinariis approbaret locum, & ornatum Oratorijs; & sufficientes ad Missæ celebrationem declararet, posse habentem Cruciatæ in eo celebrate, vel celebrari facere. Non quidem virtute licentia à Nuntio, vel Episcopo obtenta, quam supponimus tanquam certum, eos non posse, post Breue Pauli V. concedere, sed ratione Priuilegij in Bulla Cruciatæ contenti.

III Vnum ego in hac parte certum reputo; quod si Ordinarius, Nuntius, vel Episcopus hodie posset eiusmodi approbationem facere, ea facta, cuique habenti Cruciatæ licet, in oratorio sic approbato celebrare per se, vel per alium. Hoc enim priuilegium expresse continetur in Bulla. Vnde si Episcopus sequeretur opinionem asserentem, posse oratorijs approbare, & illam ad praxim reduceret; posset quiuis virtute Cruciatæ in illo celebrare. Ita Garcia vbi suprà, dicens, hoc esse probabilissimum, & praxi aliquando deservire posse.* Puede seruir de consuelo para algun caso repentino importante.* Cæterum certissimum existimo; reuocationem facultatum ad oratoria a Paulo V. factam, non magis comprehendere licentiam celebrandi in Oratorio, quam il-

Iudicandi, & declarandi aptum ad celebrandum. Moueor, quia in Hispania, & in alijs huius Monarchiæ Provincijs, & Regnis, vbi concessio Cruciatæ locum habet; facultas à Nuntijs, & Episcopis olim exæcta, non requirebatur ad celebrandum in Oratorijs approbatis, & designatis, sed ad erigenda oratoria, & vt erecta approbarent, & ad diuinum cultum delignerent, quia ad alium effectum nemo illa indigebat. Sicut Regulares solam approbationem ad confessiones ab Episcopis exigunt; non licentiam, & iurisdictionem ad absoluendum, qua virtute suorum priuilegiorum potinuntur: hanc enim ab Episcopis obtinere non curant, quia ea non indigent. Ergo si Paulus V. ad vitandam Oratoriorum latam licentiam, hanc facultatem approbandi non reuocauit; oleum, & operam perdidit, cum facultatem reliquerit, cuius tantummodo vitum habentes Cruciatam requirent; & obtinere curabunt, quia in Oratorio ab Episcopo approbato possunt virtute Bullæ celebrare.

14. Vrgetur, quia finis reuocationis facultatum fuit, Oratoriorum numerum minuere, & vt Nobiliaribus tantum, vel ex causa infirmitatis concederentur: quod solius Sedis Apostolicæ iudicio remittendum voluit Pontifex, ideoque eiusmodi concessionem sibi reseruauit; quod frustra fecisset, si ex una parte Nuntijs, & Episcopis facultatem approbandi Oratoria reliquisset, & ex alia omnibus sumentibus Bullam licentiam concederet, celebrandi per se, vel per alios in Oratorio approbato. Ergo vt reseruatio Pontificis sublistat, vnum è duobus necessariò afferendum est, aut quod Ordinarijs, & Nuntijs reuocata sit facultas approbandi Oratoria, aut quod in Bulla Cruciatæ priuilegium celebrandi in Oratorio approbato non contineatur: hoc secundum dici non potest, cum in Bulla sit expressum, ergo primum necessariò afferendum est. Non video solutionem. Ideo iure optimo P. Henao in *opere de scientia media historicè propugnata*, fol. 463. n. 1676. cum Pasqualigo tradit, poss decretum Pauli V. fuisse impeditam potestatem designandi, & approbandi Oratoria, qua antea Episcopi potiebantur. Et inferius n. 1678. subnectit,

per decretum etiam Vrbani VIII.
ablatam esse, & ita Dominos
Episcopos existimare.

§. IV.

*Fundamentis contrarie sententiae
fit satis.*

15. Ex dictis fit, virtute Bullæ, solum licere celebrare in Oratorijs, in quibus alijs, virtute alicuius priuilegij, permisum erat, sicut & in alijs Ecclesijs, seu Monasterijs. Idque satis constat ex ipsius Bullæ Latinæ clausula, ibi: * Ut anno durante possint in Ecclesijs, in quibus alias diuina officia, interdicto durante, quomodolibet celebrare permisum fuerit, vel in priuato Oratorio ad diuinum cultum tantum deputato, ab Ordinario visitando, & designando, etiani tempore interdicti celebrare, &c. * In quibus ly *permisum fuerit*: ad verba etiam subsequentia refertur: & forsitan ex eo, quod utriusque partis orationis idem sit sensus, in Bulla Hispana illud *permisum fuerit* omittitur. Et solum dicitur: * Que puedan, aun en tiempo de entredicho Apostolico en las Iglesias, y Monasterios, o Oratorio particular señalado, y visitado por el Ordinario decir Misa, &c. * Vbi etiam notandum verba illa futuri temporis *visitando*, & *designando* in Bulla Hispana à Commissario in præteritum verti: *señalado*, y *visitado*, vt confusionem, quam generare poterant, auferret. Ideoque ex illa Grammatica, nil in fauorem sententiae contrariae deduci potest, cum idem præfatis verbis significare intendat Pontifex. Quapropter sicut ex eo, quod concedat Bulla facultatem celebrandi in Monasterijs, in epite inferetur, concedere assumenti Bullam facultatem erigendi Monasteria; ita similiter ex eo, quod concedat, celebrare in Oratorio priuato, inferri non potest, habenti Bullam concessum esse, Oratorium erigere, sed solummodo in iam erecto, & approbato; siue virtute specialis indulti in posterum designando, & approbando celebrare. Et forsitan, quia ad designata, designandaque mens Pontificis extenditur, ideo Bulla Hispana verbis de præterito vti tur, & Bulla Latina de futuro, vt utrumque tempus hanc concessionem respiceret, modo supra explicato denotaretur. Ex dictis responsum manet primo argumen to. Secundo vero iam satisfactum est, dum probauit, facultatem etiam approbandi Oratoria reuocatam esse.

16. Ad tertium de facultate Illustri simi Comissarij: respondeo, illum minimè ha-

habere potestatem concedendi licentiam habendi Oratorium, sed solum eam, quam Bulla cuilibet assumenti concedit. Quod si aliquando Commissarij prædecessores illam concesserent, id ex apparenti facultate, vel opinione aliorum ducti, fecerunt. Sed re vera minimè possunt, prædictam licentiam concedere. Et ita declarauit Gregorius XV. anno 1622. in Epistola de eius mandato scripta per Eminentissimum Cardinalem Ludouisium ad Illustrissimum Nuntium Hispaniae, ut Commissario Cruciatæ intimaretur, quæ ex Itala in Hispanam fideliter versa, sic se habet: * Muy ilustre, y Reuerendis. Señor. Nuestro señor ha hecho ver, si el Patriarca de las Indias tiene facultad de conceder Oratorios particulares, despues de la reuocacion hecha del Papa Paulo de feliz memoria, y se ha hallado, que en virtud de la Bula de la Cruzada, no se pueden conceder Oratorios particulares, y que esto mismo se intento tambien en tiempo del Papa Paulo. Mas estudiada diligentemente la controuersia de orden del mismo Pontifice de buena memoria, del Cardenal Lanzeloto, del señor Cardenal de Santa Susana, y de Monseñor Mardari, entonces Datario, se resolvió, que no se podia. Lo mismo ha ordenado su Santidad, que escriua aora à V.S. para que haga entender à Monseñor Patriarca, (tunc Commissario Cruciatæ) que son nin gunas las gracias que ha hecho, y que para en adelante se abstenga. Nuestro Señor guarde à V.S. de Roma 20. de Mayo de 1622. de V.S. afectissimo, como hermano. Ludouico. * Hæc in præfata Epistola, cuius transumptum ego vidi, & ex illo fideliter excerpti.

17. Et nouissimè hoc idem declarauit Sanctissimus noster Clemens Nonus in litteris, sub annulo Piscatoris, datis Romæ, die 28. Octobris, anno 1668. ad Illustrissimum Dominum D. Antonium de Benauides, Commissarium Generalem Cruciatæ recens promotum. Ex quibus hæc fideliter exscripti. * Summa cum animi letitia, nunc accepimus te, sapientissimo piissima Reginæ iudicio, maximè dignum existimari, cui grauissimum Commissarij Cruciatæ minus obeundum committatur. Quod idem & Nos omnino censemus, & vnicè probamus, pro certo nimirum habentes eximiam, & perfectam yirtutem tuam huius officij tanti parti-

bus omnibus egregiæ satisfacturam esse, neque locum nullum inconuenientibus, & preiudicijs reliquerat, quibus ex Antecessoribus tuis nonnulli fines iurisdictionis suæ prætergressi, Pontificie sollicitudini, causam iustum expostulandi, non raro prebuerunt. Quæ ne temporibus tuis accidant, quamvis verendum non sit, tamen ut à te summopere petamus, cum rei gratitas, tum etiam debita Pastoralis prouidentia cura profecto facit. Sed omnia planius ex Venerabili Fratre Patriarcha Alexandrieno Nuntio nostro coram intelliges. * Ex his autem, quæ prædictus Illustrissimus D. Commissarius Cruciatæ ab Illustris. Nuntio coram intellexit, principale fuit, ne in posterum Oratory erigendi priuilegium concederet. Sic accepi ab ipso Illustrissimo Domino D. Antonio de Benauides, Commissario Generali Cruciatæ. Id ergo, in quo Domini Commissarij Antecessores fines suæ iurisdictionis prætergressi, cententur, & declarantur à Summo Pontifice, est concessio priuilegij Oratori. Quapropter huiusmodi facultate non potiri, omni dubio procul tenendum est.

18. Vide etiam Barbosam de Iure Eccles. tom. 2. lib. 2. cap. 8. n. 16. §. * In his priuatis Oratorijs. * Vbi adducit declarationem sacræ Congregationis Card. rescriptentis ad Archiep. Bonon. sub die 10. Martij, anno 1615. licentias celebrandi in priuatis Oratorijs, non nisi à Sede Apostolica esse concedendas, solique Romano Pontifici esse reseruatas. Quapropter non leui fundamento, (etiam suprà adductæ Epistolæ Emin. Card. Ludouisi, inscijs) hanc facultatem Commissario negarunt Quintana. dueñas tom. 1. tract. 7. singul. 33. n. 7. & Diana p. 9. tract. 1. resol. 24. & dubiam esse scripsit M. Ioannes Martinez de Prado tom. 1. cap. 6. quæst. 4. n. 14. * Quia non habetur, inquit, in Summario Hispano, nec Latino, nec profertur diploma Pontificis, in quo sit concessa. * Cæterum, ut ex dictis constat, non iam dubia, sed absque dubio, in Cruciatæ Commissatio non concessa, aut iam reuocata, si aliunde ei competebat, censenda est, quia certissimè sublatam esse, nobis constat ex litteris SS. N. Clementis Noni, supra datis. Credo tamen, non leui fundamento dici posse, olim virtute Cruciatæ, Commissarium illam concedere potuisse, quia in Bulla Latina Pauli V. & Gregorij XIII. concedebatur habenti Bullam * celebrare, vel celebrari fa-

facere in Oratorio priuato , dummodo sit approbatum ab Ordinario , & habeat facultatem Commissarij Cruciatæ.* Quæ verba in Bullis subsequentibus post reuocationem licentiarum huiusmodi à Paulo V. factam , sublata sunt, quia illis forsitan Theologi innixi facultatem Commissarij propugnabant. Per quæ satis intelligitur, non minus Commissario, quam Archiepiscopis , & Episcopis prædictam facultatem reuocatam fuisse , & soli Pontifici reseruatam.

19 Ex quibus concluditur , virtute Cruciatæ neminem posse Oratorium erigere, vt in eo approbato celebret, vel celebrari faciat, nec Commissarium Cruciatæ posse indultum concedere. Sed solius Summi Pontificis esse eiusmodi indulta impertiri. Quæ spero in dies non concedenda, nisi iustis de causis per Ordinarium loci prius examinandis, vt, ni preces veritati nitantur, nulla sit concessio. Aliter enim ab ysui aditum præcludere difficile censeo.

QVÆSTIO II.

*Vtrum finito tempore, pro quo indultum
Oratorijs concessum fuit, liceat virtute
Cruciatæ in eo celebrare, vel
celebrari facere?*

§. I. Doctorum Placita.

1 **Q**uæstionem hanc pauci attigere, & potius supponentes, quam disputantes Doctores communiter minimè licere putant. Nihilominus partem affirmatiuam, vt veram, nullo pro contraria auctore citato, defendit Thomas Hurtado ex Clericorum Minorum Familia *tom. 2. resol. moral. tract. 12. cap. 1. in digressione de virtute Bulle, num. 2177. fol. mīhi 472. vbi inquit:* * An si Summus Pontifex, aut eius Nuntius concedat priuilegium ad celebrandum in Oratorio priuato domus, si fuerit prius examinatum de decenti ornatu, & approbatum; si moriatur persona, aut alio diuertatur; maneat tamen Oratorium in eadem decentia, ac antea, possit quilibet Sacerdos habens Bullam Cruciatæ in illo celebrare, sine alia speciali licentia? * En in terminis casuum, cui post alia, circa Oratoria, ref-

pondet à num. 2243. §. 5. per hæc verba: * In Oratorio sicut le mei approbato, scilicet per inest approbatio, & de illo dico, quod quamvis in domo, in qua situm est, habitent diuersi moratores, quilibet potest, ratione Bullæ Cruciatæ celebrare, si sit Sacerdos; eti laicus, facere celebrare. Pro batur primo. Quia licet priuilegium habendi Oratorium priuatum concedatur à Pontifice, & erigatur ab Ordinario, tanquam priuilegium personale, &c. tamen approbatio semper manet, quæ primario respicit personam, cui concessum est priuilegium, & secundario respicit locum approbatum, qui si maneat in eadem decentia, & non transeat ad prophana, semper manet dicatus diuino cultui, ex vi prioris approbationis, & ita semper manet approbatum, nam approbatum semel, semper manet approbatum, manentibus circumstantijs, sub quibus approbatum fuit: *I. Pomponius, ff. de Negotijs gestis, Glossa cap. cum Vint. de Elec. Verb. Admiserunt. Sequitur Barbosa ibi num. 3. Surdus consil. 351. n. 41.* & est axioma in iure communi. Quare solus Princeps potest reprobare, quod semel approbavit, quod si expresse non reprobet, censetur semper approbatum.* Hactenus Hurtado. Itaque iuxta præfatum Doctorem, cum in Bulla Cruciatæ concedatur ab solutè, & absque limitatione celebrare, vel celebrari facere in Oratorio designato, & approbato ab Ordinario: & semper, vt ipie putat, maneat approbatum, dum in eadem maneat decentia, semper licebit virtute Bullæ Cruciatæ in eo celebrare, licet persona, cui priuilegium Oratorijs concessum fuit, mortua fuerit, vel domicilium mutauerit.

2 Hanc conclusionem, ratione à paritate desumpta, probat Hurtado, quia sicut se habet approbatio Oratorijs ab Ordinario, in ordine ad celebrandum, ita se habet approbatio Confessoris in ordine ad electionem pro absolutione reseruatum: eodem enim tenore verborum loquitur Bulla in utroque casu: * atqui semel approbatus ad audiendas confessiones, quamvis mutet locum domicilij, & Diœcessis, manet semper eligibilis ab habente Bullam, &c. Consequenter ergo Oratorium semel approbatum potest elegi à quacumque persona habere Bullam, quamvis ad ipsius petitionem non sit approbatum, vt in illo celebret, vel faciat ce-

celebrare: quia priuilegium celebrandi in Oratorio approbato sequitur personam habentem Bullam.* Sic ille.

3 Ideo hanc sententiam amplectitur, etiam Masicarenis tom. 1. de Sacram. tract. 5. de sacrificio. Missa, disp. 5. cap. 5. Vbi ex eisdem principiis illam suadere conatur: * Quod vero, inquit, possint seculares clerici celebrare virtute Cruciatæ, patet. Quia supposita approbatione Oratorij facta ab Ordinario, concedit Pontifex in Cruciatæ facultatem celebrandi in illo Missam, quin aliquam apponat limitationem, ut tradit Diana p. 4. tract. 4. resolut. 76. Trullench in expositione Bullæ Cruciatæ, lib. 1. §. 3. dub. 4. n. 11. Fr. Manuel Rodriguez in Addit. ad Bullam Cruciatæ, §. 5. n. 4. ergo cum Pontifex in Cruciatæ nullam apponat limitationem, sed solum requirat approbationem ab Ordinario factam, rectè sequitur, posse seculares Clericos in tali Oratorio Missas celebrare. * Sic ille, supponens approbationem Oratorijs permanere, etiam si priuilegium in illo celebrandi, (sive quia pro determinato tempore sit concessum, sive quia persona decesserit) finitum fuerit. Confirmatur, quia approbatio Oratorijs est quasi sententia de loci decentia ad celebrandum, sicut approbatio Confessoris est quasi sententia de eius sufficientia, & idoneitate ad confessiones audiendas, ut benè tradit Card. de Lugo tom. de Panit. disp. 21. num. 49. & sequentibus: atque adeò sicut priuilegium Cruciatæ sufficit ad eligendum confessarium approbatum, licet aliunde nullam habeat licentiam, seu iurisdictionem ad audiendas confessiones: sic priuilegium Cruciatæ sufficiet ad celebrandum in quocumque Oratorio approbato ab Ordinario, licet nulla aliunde sit licentia celebrandi in illo, quia haec conceditur habenti Bullam Cruciatæ, non minus quam illa; cum æquè, & codem tenore verborum concedatur, ut dixit Hurtado supra. Et urgetur, quia Sacerdos approbatus pro tempore determinato, potest etiam, eo transacto, eligi virtute Bullæ, ut docent Sebastianus de Acosta, & M. Petrus Fay, quos sequitur Diana 1. p. tract. 11. de Bulla, resolut. 11. ergo & Oratorium transacto tempore præfixo. Haec consequentia, admissa antecedenti, rem concludit.

4 Hanc sententiam videntur confirmare fundamenta, quibus Doctores alii propugnant, virtute Bullæ Cruciatæ posse

celebrari in oratorijs priuatis, etiam in diebus exceptis, quibus Summus Pontifex concedens indultum oratorijs, id prohibet, v. g. in die Pentecostes, in Nativitate Domini, Epiphania, Ascensione, &c. vt constat ex illorum verbis Doctissimus M. Barnabas Gallego in explicati. Bulle Cruciatæ, cap. 4. claus. 4. dub. 37. fol. 25. Los señores Obispos no podrán licitamente prohibir a los Sacerdotes que tienen Bula, que no digan Missa en oratorios particulares la fiesta de Pentecostes, Natividad de nuestro Señor Iesu Christo, y otros que suelen exceptuar los privilegios, y Buletos: ni tampoco a las personas que tienen Bula, que tales fiestas no oygan Missas en los oratorios dichos, visitados, o señalados por el mismo Ordinario. Y si a los unos, y a los otros se lo prohibieren, no tienen obligación de obedecerlos en conciencia, sino avisar de lo que la Bula de la Cruzada les concede, lo qual como el Papa es quien lo concede, ninguno otro inferior a él puede prohibir, que no se vé, y se goze de lo en ella contenido, &c. Esta duda la tratan muy pocos Autores antiguos en propios terminos: y si se ponderan bien las palabras de la Bula, deben tener nuestra resolucion todos los Doctores, &c. Fr. Manuel Rodriguez toco esta resolucion en las Adiciones à la Bula, §. 5. &c. Tiene también nuestra resolucion en terminos propios Trullench de Bulla, libr. 1. §. 3. dub. 4. Luis de la Cruz de Bulla, disp. 1. cap. 5. dub. 1. Bardi de Bulla, tract. 2. cap. 6. sect. 2. Diana part. 4. tract. 4. resolut. 76. Quintanaduenas tom. 1. tract. 7. Singular. 33. * Haec tenus M. Gallego.

5 Eadem fere inuenies, apud Egidiū Trullench, vbi supra num. 1. & 2. ibi: * Vigore indulti (nimis concessentis oratorijs) solum licet cum limitationibus, & conditionibus, ibi contentis in oratorio celebrare, at supposita oratorijs approbatione, & concessione, videtur concedere Pontifex per Bullam Cruciatam, ut possit in eo celebrari absque limitationibus supra dictis (id est quocumque die anni nullo excepto, ut cum Rodriguez, & Ludouico de la Cruz tenet ibidem, & constat ex ipsa Bulla Latina) eo quod talis licentia absolute, & sine temporis, & personarum differentia, in Bulla concedatur. Sic et si Parochus, ex vi sua approbationis, solum possit suas oves absoluere, at supposita approbatione, si ab habente Bullam eli-

eligatur, potest alienas non vigore sua approbationis, (id est, iurisdictionis) sed quia supposita approbatione, Papa ei per Bullam iurisdictionem confert; sic in hoc casu, et si nunc in Oratorio approbato solum possit strictè, & limitatè celebrari, & audihi Missa virtute approbationis (id est, indulsti Pontificis Oratorium concedentis) at supposita ea approbatione, per Bullam Papa de novo confert absolute licentiam celebrandi, & audiendi Missam.*

6 Egidij mutuatis verbis, idem tradit Diana p.4. tract.4. resol.76. sic concludens: * Igitur, ut dictum est, licet in Oratorijs priuatis approbatis ab Ordinario non possit celebrari, nisi cum limitationibus appositis à Pontifice in eorum licentijs, tamen supposita dicta approbatione, vigore dicta licentia, postea per Bullam Cruciatæ, absolute in illis, quis celebrare potest, & Missam audire, quod est vaide non tandem à confessarijs.* Sic ibi: Quæ iterum repetit p.9. tract.1. de Oratorijs, resol.5. Vbi refert, & sequitur P. Bardi ex codem principio inferentem ex vi Bullæ, non solum vnam, sed plures Missas à pluribus Sacerdotibus eadem die in Oratorio priuato celebrari posse. Quia licet Preue Apostolicum, concedens Oratorium, limitet ad vnam dunitaxat Missam, qualibet die (ex non exceptis) celebrandam, tamen hoc non tollit, quin per aliud priuilegium, quale est priuilegium Bullæ Cruciatæ, in quo noua reperitur talis restrictio, possint plures eadem die Missa celebrari. * Cui quoad utramque partem assentitur Quintanadueñas vbi suprà citatus à M. Gallego, dicens: * Licet ex virtute indulti à Papa, vel Nuntio obtenti in priuato Oratorio vna solum Missa quotidie dici queat, & nec vna diebus exceptis Paschatis Resurrectionis, &c. nec à Regulari, sine sui Praelati licentia; omnia hæc ex Cruciatæ licentia, eo ipso, quod supponatur Oratorijs priuilegium à Papa, vel eius Nuntio concessum, & ab Ordinario approbatum: hoc enim non prohibetur in Cruciatæ, &c. Sic Rodriguez, Henriquez, & Trullench. * Quibus nō citatis adhaeret Dicastillo tom. de Sacram. tract.5. de Sacrif. Missæ, disp.5. dub. 4. n. 59. vbi ait: * Qui habet priuilegium à Papa, ut contingit in Bulla Cruciatæ, etiā in diebus, qui excipi solent in concessionibus Oratoriorum, ut sunt dies Paschæ, Pentecostes, &c. licebit celebrare, & audiire sacrum. * Sic ille, & est ferè com-

munis sententia Doctorum.

7 Ex quibus sic pro Hurrado, & Macarenhas instauratur argumentum. In concessione Oratorijs ad celebrandum, non minus excluduntur dies ibi expressi, quam tempus subsequens mortem personæ, cui facta est concessio: sed quia in Bulla Cruciatæ conceditur facultas celebrandi in Oratorio approbato ab Ordinario, licitum est in illo celebrare, etiam in diebus expressè exceptis: ergo licitum etiam erit in tempore subsequenti mortem personæ, cui concessum est.

8 Hæc sunt fundamenta, quibus Doctores citati nituntur, & quibus alij etiam doctissimi a me consulti hanc sententiam probabilem putarunt. Ex quibus inferri videtur, absque noua Ordinarij approbatione, licitum esse virtute Bullæ Cruciatæ, in loco pro Oratorio semel approbato celebrare, etiamsi ornatus, sub quo antea fuerat approbatus, defecerit: dummodo, qui de novo inducitur, & pro alio subrogatur, fuerit alibi ab Ordinario decens iudicatus ad celebrandum. Nam cum locus, & altare ad usum prophani non transierint, semper manent cum eadem approbatione & designatione ad diuinum cultum: reliqua vero paramenta, & ornatus de novo subrogata, cum alteri Oratorio adornatum inseruerint, & ut decentia approbata fuerint, sufficientem approbationem retinent. Sic tenet expressè P. Quintanadueñas tom.1. tract.7. singul. 32. n. 4. & viri alij ex primis huius saeculi, quos consului.

§. II.

Vera sententia.

9 Contraria nihilominus sententiam communem inter Doctores propugno, quam adeò certam omnes indicarunt, ut in disputationem adducere neglexerint. Probatur primo ex communi fidelium praxi, qui finito tempore concessionis, seu mortua persona, cui licentia Oratorijs facta fuit, aut nouam requirunt, aut Oratorijs locum ad prophani usum destinant, & eo in posterum ad celebrandum uti non audent.

10 Secundo probatur à priori, quia ut facetur Hurrado suprà, Princeps potest reprobare, quod semel approbavit, ut constat ex l. Sed & retrobar. de munerib. & honorib. Sed Pontifex reprobat Oratorium finito tempore concessionis, quia solum

solum approbat pro vita personæ, cui indulatum concedit, ergo hoc tempore transfacto, nequit virtute Cruciatæ in illo celebrari. Confirmatur, quia Bulla requirit, quod Oratorium maneat deputatum, & designatum ad cultum diuinum; atqui Pontifex, & ex eius mandato Ordinarius, solum deputat, & designat pro tempore indulti, ergo eo elapso, nequit virtute Bullæ in eo celebrari.

11 Tertio probatur, paritate presumpta ab approbatione confessarij, cui præcipue innitur contraria sententia. Nam approbatus ad confessiones cum limitatione ad tempus, non potest, eo transfacto, confessiones excipere, ex defectu approbationis, ut docet communis sententia, quam tenent Suarez in 3. p. tom. 4. disp. 28; sect. 7. n. 19. Vazquez ibidem quest. 93. art. 3. dub. 5. n. 4. Nauarrus in Sum. cap. 4. nn. 10. & 11. Et Diana 3. p. tract. 2. de Dubijs Regul. resol. 25. Vnde fit approbatum ad confessiones pro uno anno, eo elapso, non posse eligi virtute Cruciatæ, ut benè docent M. Ledesma, M. Nuño, Henriquez, Ioannes Gutierrez, Ludouicus de la Cruz, & alij, quos citatos sequitur M. Barnabas Gallego in Bulla, cap. 9. claus. 9. dub. 91. folio 76. eo quod Bulla solum concedit facultatem eligendi approbatum. Ergo cum Pontifex solum concedat facultatem approbanti Oratorium pro tempore limitato, eo transfacto, virtute Cruciatæ in eo celebrari nequibit. Consequentia est legitima. Quod autem ita approbetur, euidentissimum mihi est, quia Pontifex non magis extendit approbationem, quam licentiam celebrandi, ut ex eius tenore constat, nec aliam esse eius voluntatem, potest verosimiliter præsumi: alias quodlibet Oratorium semel ex causa nobilitatis, & infirmitatis concessum, perpetuitatem quandam ratione Bullæ Cruciatæ sortiretur, quo ignobiles, & vilissimi quique pro libito, nulla requisita licentia, vt libere possent, & breui tempore, vilium etiam personarum domus in Ecclesiæ conuertentur, non leui Christianæ Religionis, & diuini cultus iactura. Quod iuxta Pontificis mentem esse, nunquam mihi suadere potero.

12 Ex his ad fundamenta contraria sententia respondeo. Ad primum falso nisi principio, quia elapso tempore in indulto Pontificis expressio, non manet approbatum Oratorium, atque adeò virtute

Bullæ solum est eligibile ad celebrandum intra tempus præfixum.

13 Ad secundum concedo approbationem oratorij in ordine ad celebrandum eodem modo se habere, ac approbationem confessarij in ordine ad confessiones. Inde vero nil pro aduersarijs infertur, quia vtraque potest esse pro tempore limitato, & talis de facto est, quæ in indulto oratorij conceditur.

14 Ad tertium, de facultate celebrandi virtute Bullæ in oratorio, in diebus in indulto exceptis, respondeo, pro his non limitari approbationem, alias nouam potest accedere, necessarium est; sed solam licentiam celebrandi in tali oratorio approbato; ac proinde, diebus etiam in indulto exceptis, licitum esse virtute Cruciatæ celebrare, vel celebrari facere; nam cum approbatum maneat pro tempore præfixo, nempe ad vitam eius, cui concessum est, toto eo manet eligibile virtute Bullæ: sicut confessarius ad annum approbatus, & habens licentiam limitatam confessiones audiendi, & absoluendi ab omnibus peccatis (exceptis reservatis) est etiam quoad hæc virtute Cruciatæ, toto eo anno eligibilis, quia toto eo durat approbatio. Facultas autem omnibus diebus celebrandi, conceditur in Bulla Cruciatæ, ut constat ex illa clausula: * Puedan aun en tiempo de entredicho Apostolico, o Ordinario, oir Missa en las Iglesias, Monasterios, o oratorio particular, señalado, y visitado por el Ordinario, o decir Misla, o hazerla celebrar a otros en su presencia, y de sus familiares, y parientes. * Verba enim illa Bullæ Cruciatæ: * Puedan aun en tiempo de entredicho, * hunc sensum habent: concedimus, ut in tempore prohibito, etiam ratione indulti Apostolici, possint in oratorio approbato celebrare, vel celebrari fabere: atque adeò absque limitatione vlla, omnibus anni diebus: sicut & verba illa de electione confessarij approbati. * El qual los pueda absolver de cualesquier pecados, aunque sean de los reservados a la Sede Apostolica, * hunc sensum reddunt; qui possit absoluere a reservatis euicunque superiori, imo & a reservatis Pontifici; quia vim hanc continet particula etiam, in vtraque clausula posita: Etiam tempore interditi: etiam Sedis Apostolice reservatis. Ut cum Manuel Rodriguez, docet M. Gallego in Bulla, cap 4. claus. 4. dub. 37. dicens: * Si se pondetan bien

bien las palabras de la concesión de la Bulla, deben tener nuestra resolución todos los Doctores.* Sic ille, & merito, quia ut pluribus citatis, ait Barbosa. * Implicatura est hæc dictio etiam, & exprimit casum magis dubitabilem, & implicat minus dubitabilem.* Sic ille, & omnes. Ergo ex eo quod virtute Bullæ liceat celebrare in oratorio, etiam diebus in indulto exceptis, non deducitur, clauso tempore concessio nis, similiter licere.

15 Ex quibus concluditur, priuilegiū oratoriū omnino spirare cum persona, cui fuit cōcessum, & ideo nec virtute Bullæ posse in eo ulterius celebrari, sed nouam concessionem desiderari. Adnotare verò non omittam, perdoctum M. Barnabam Gallego ubi supra fol. 24. supponere expressam contineri in Bulla Cruciatæ exceptionem celebrandi in die Resurrectionis in oratorio, sed apertam æquinoctiōnem patitur, quia Bulla solum excipit hunc diem ad recipiendam Eucharistiā, ad implendum præceptum annuae communionis: si vero antepræcepto quis satisficerit, vel proponat postea satisfacere, nulli prohibetur ibi celebrare, si Sacerdos, vel celebrari facere virtute Bullæ, si laicus sit. Et ita docent communiter Doctores.

16 Denique est adnotandum, non esse audiendum Pellizarium in *Man. Regul. tom. 2. tr. 8. cap. 2. sect. 2. n. 153.* afferentem, concessionē oratoriū trahire quandoq; ad hæredes personæ, cui concessū est: * Si concessio, inquit, fiat his verbis: *Ac de ipsius ordinarij licentia eius arbitrio duratura,* &c. puto, talem concessionem durare, usq; dum legitime reuocetur. Nec obstat, quod concessio ista est personalis, atque adeò debet cessare per mortem eius, cui facta est, &c. Nam benè hoc limitatur à Palao tract. 3. disp. 4. punct. 2. §. 1. num. 4. nisi in priuilegiū concessione addantur verba, quæ perpetuitatem, ac transmissionem priuilegiū ad posteros denotent, &c. Quæ limitatione videtur procedere in casu nostro, stante quod concessio oratoriū sit ad arbitrium Ordinarij; quod potest durare post mortem illius, cui fit concessio, eoque dura te durat concessio, ac proinde censeri debet, trasmitti ad alios. * Hæc ille,

17 Verùm leui motus fundamento, nam cum pro vita personæ, cui fit concessio, possit limitationem admittere, ita ut si Ordinario videatur, cesseret oratorium,

etiam durante vita talis personæ, non est cur clausula extensionem facultatis, & non potius limitationem continere dicatur. Nec credibile est, Pontifices, qui oratoria minuere, & licentias concedendi Nuntijs Apostolicis, & Episcopis reuocarunt, intendisse, illis cōcedere facultatem perpetuandi oratoria semel concessā, & concessionem, quam temporalem oratores petunt, Pontifices voluisse reddere perpetuam, si Ordinarius non reuocet. Inde enim fieret, cum in forma consueta indultorum omnium, clausula illa veniat inserta, & oratoria semel approbata nunquam ab Ordinario reprobentur, omnia fore perpetua; quod incredibile prorsus est, & mihi improbatum.

18 Ex dictis rejicienda etiam venit opinio M. Sotij in 4. distict. 13. quæst. 2. artic. 3. afferentis, si absit contemptus, & scandalum, non esse mortale, etiam absque necessitate, dicere Missas extra Ecclesiam. Sic tradit supra §. Circa hoc, ubi inquirens: * Vtrum celebrare in locis non consecratis, & benedictis, nempe extra Ecclesiam, sine Papæ, vel Episcopi facultate, sit peccatum mortale? * Sic satisfacit. * Ad hoc respondet primum. Quod de licentia Episcopi, etiam citra necessitatem, licitum est: Item ex necessitate, etiam sine licentia Episcopi, & ita tenet Sylvester, verb. *Misa* 1. §. 5. ta metsi licentia haberi potest, concedet, ut pertinet. Quinimo non opus est magna necessitas, ut peccatum mortale excusat, &c. Itmo vero (attende lector) ubi nullus sit contemptus, vel scandalum, vix arbitror, posse contingere peccatum mortale per celebrationem extra Ecclesiam. * Sic ille. Cuius sententiam absurdam putat Suarez tom. 3. in 2. p. disp. 8. 1. sect. 3. & refellunt communiter Doctores. Natu. narr. cap. 25. nu. 32. & alij, quos citatos sequitur Diana 2. part. tr. 14. resol. 38. & Leander tom. 2. tr. 8. disp. 7. q. 15. militat enim contra præceptum Ecclesiasticum obligans sub mortali, ut Mis sa non celebretur extra Ecclesiam, vel oratorium ad diuinum Culsum dicatum, & ab Ordinario designatum. Quod capit. Nullus præcipitur sub comminatione depositionis: & cap. sicur, de consec. dist. 1. virg. tissima necessitas existit: dicitur enim non licere extra Ecclesiam celebrare, nisi summa coegerit necessitas. Cum autem materia gravissima sit, non est vindicatio violatio præcepti a mortali excusari.

queat. Alias quilibet absque vlo priuilegio , posset absque lethali in sua priuata domo celebrare, vel celebrari facere: quod fallissimum, & valde absurdum est. Imo cum Sotus asserat, ex necessitate hoc licitum esse, nec venialiter peccaret , qui celebrai ficeret, si propter infirmitatem domo exire non posset , quia ad excusandum a veniali maior necessitas non videtur necessaria. Quod si semel concedatur, aut frustra, aut ad tollendos tantum scrupulos , oratorij indultum obtinetur, cum Pontifex pro hoc tantum casu, ut in plurimum illud concedat.

QVÆSTIO III.

Verum Regulares possint, in oratorio non approbato ab Ordinario, vel in altari portatili, in domibus priuatis sacerularium, virtute suorum priuilegiorum celebrare?

1. **N**otissimum est priuilegium Regularium ab Honorio III. indulatum, quod habetur cap. in his, de Priuilegijs Vbi sic eis conceditur: * Cū fratribus Prædicatoribus, & Minoribus duximus indulgendum, vt vbicumque fuerint, sine Parochialis iuris præiudicio (nimurum quoad exactiōem decimarum, & primiārum) cum altari valeant viatico celebrare. * Idem priuilegium concessit Paulus III. Societati Iesu, anno 1549. in Bulla, quæ incipit: *Licet debitum Pastoralis officij, ibi: * Liceatque Præpositis, & de eorum facultate, vniuersis fratribus, & socijs Societatis huiusmodi, in præsbyteratus ordine constitutis, in locis in quibus degunt, & eos pro tempore morari contigerit, habere oratoria, & in eis, ac quo cumque alio honesto, & congruenti loco, in altari portatili celebrare. * His positis.*

2. Disputant Doctores, an præfatis priuilegijs derogatum sit per Tridentinum? Multi absolutè affirmant; plures tamen probabilius negant, asserentes, vim suam modo retinere, dummodo Episcopi celebrare non prohibeant, quibus lumbens assentior: *Quia ex Tridentino nil aliud contra illa deducitur, vt ex dicendis constabit.*

3. Hanc sententiam tradit M. Petrus de Ledesma in Sum. 1. part. de Euchar. cap. 20. diffic. 4. post 2. conclus. Vbi sic ait: * En esta dificultad se ha de suponer, q ay pri-

uilegio para los Religiosos Predicadores, y para los de la Orden de san Francisco, (quibus alijs Ordines per communicacionem perficiuntur) que puedan dezir Misa fuera de la Iglesia en lugar honesto, y decente. Este priuilegio contiene la Suma Angelica, y se haze mención d'el en el decreto. Esto supuesto como cosa cierta, digo, que antes que el Obispo mande a los tales Religiosos, que no celebren fuera de la Iglesia, no pierden el tal priuilegio, sino que pueden muy bien usar d'el; porque el Concilio Tridentino tam solamente manda a los Obisplos, que no permitan, &c. Luego antes que lo prohiba el Obispo, pueden muy bien dezir Misa fuera de la Iglesia.*

4. Cum Ledesma sentit M. Ludouicus Lopez 2. p. instruct. cap. 79. §. Ceterum accessorium. Vbi sic scribit. * Nihilominus tamen dicendum videtur, quod licet decretum Tridentini prædicto priuilegio videatur derogare; tamen hoc est certum, quod ante quam hoc Episcopus prædictis Religiosis prohibeat, mandans, aut statuens, ne celebrent extra Ecclesiam, non amittunt hoc priuilegium, quia Concilium non annullat, antequam madet Episcopus.* Hæc M. Lopez.

5. Pro eadem militat M. Ioannes de la Cruz in Epit. lib. 2. de Priuilegijs circa Euchar. cap. 5. dub. 7. conclus. 4. Vbi ait: * Religiosi vbiique, etiam in priuatis domibus sacerularium, possunt Missas celebrare. Ita concessit Minoribus Sixtus Quartus, &c. Si obijcias decretum Tridenti ad hoc dico, quod Concilium aliquo modo reuocat ista priuilegia. Licet enim Religiosi antequam ab Episcopo monentur, possint uti prædictis priuilegijs, non tamen post monitionem, quia in Concilio sic dicitur: *Non patiantur Episcopi, quod Sacerdotes, etiam Regulares, in domibus priuatis, & omnino extra Ecclesiam, vel oratoria, &c. celebrent.* Ergo dum Episcopi illud non vetant, poterunt Religiosi ibi celebrare: secus tamen erit post prohibitionem. * Sic M. Cruz.

6. Quibus adde Man. Rodriguez tom. 1. Quest. Regul. quest. 43. art. 3. & 5. Portell. de Dabijs Regul. tom. 1. verb. Altare, num. 1. Villalobos in Sum. tom. 1. tract. 8. difficul. 33. num. 7. Ludouic. de S. Iuan de Sacrament. Eucharist. quest. 12. artic. 3. dub. 2. apend. 1. Cardinal. de Lugo de Eucharist. dispt. 20. sect. 2. numer. 5. 1. Vbi addit: * Et ita senserunt Patres Dominicanici doctissimi

Salmanticæ consulti, & P. Ioannes de Salias, & alijs recentiores. * Ita etiam tradit Diana part. 6. tractat. 8. resol. 39. & plures apud illum. Quibus consentit Dicastillo de Sacramentis tract. 5. de sacrif. Missæ, disput. 4. dub. 5. num. 104. dicens: * Tridentinum non tollit priuilegium, sed facultatem dat Episcopis prohibendi Regularibus, ne celebrent extra Ecclesiam.*

7 Et post omnes, id magis explicans Thomas Hurtado tom. 2. tract. 12. capit. 1. num. 2221. & 2225. Vbi sic: * Duplex est priuilegiorum genus: primum, quo conceditur Regularibus, ut etiam Cameris sacerdotalium, in altari portatili in loco decenti, & honesto, possint celebrare. Quæ priuilegia confirmavit Honorius III. cap. in his de priuilegijs. Et concessit iterum Paulus III. Patribus Societatis, anno 1549. Et hæc mihi videtur certius non esse derogata, sed eis non posse ut Regulares, si Episcopi contradicant. Quare si eut antea inconsulto Episcopo id pote- rant, ita hodie ignorantie Episcopo, seclu- so scandalo. Ita Portel, Ledesma, Ioannes de la Cruz, Marchinus, Rodriguez, Villa- lobos. * Hæc Hurtado: cuius sententia, tam à ratione, quam ab auctoritate valde probabilis est.

8 Addunt alijs, etiam prohibente Episco- po, posse Regulares modo, in altari portatili, vbique celebrare; eo quod à Pio V. reuocatum fuerit præfatum Tri- dentini decretum. Sic refert, non repro- bans M. Ludonicus Lopez vbi supra, di- cens: * Aliquibus peritis visum est, quod si post Bullam Pij V. de noua concessione priuilegiorum, id statuant Episcopi, non ligant Mendicantes, quia ablata eis po- testas ligandi Mendicantes, non obstante Concilio Tridentino. Sed quia Gregorio XIII. Regulares omnes, etiam Mendican- tes, dispositionai sacri Concilij Tridentini reducit; propterea, quod Episcopi mo- do, ut delegati Papæ, non possint statuere, quod Regulares non celebrent extra Ec- clesiam, non est certus, nisi de nouo id priuilegium, non obstante hac sessione Con- cilij Tridentini fuerit concessum, de quo mihi non constat. * Hæc M. Lopez, qui satis innuit, contrarium esse probabile, dum contentus est dicere, hoc non esse certum.

9 Quod à fortiori sustinere debent, qui asserunt, præfatam Gregorij XIII. Bullam non fuisse promulgatam, neque

intimatam. Nauarrus in Manual. cap. 27. Manuel Rodriguez in Addit. ad Sum. tom. 4. cap. 105. & alijs apud Henriquez libr. 7. de Indulgent. cap. 24. num. 8. in fine. Quapropter Mag. Antonius de Hinojosa ex doctissimo Prædicatorum Ordine in di- rect. decision. Regul. verb. Confirm. à fol. 131. pluribus suadere contendit, Regularium priuilegia eandem modo vim habere, ac ante Tridentinum: Verba eius sunt: * Idē Pius V. motu proprio, anno 1570. die 18. Ianuarij, de nouo concessit Ordini Præ- dicatorum omnia priuilegia a suis præ- decessoribus indulta, & voluit, illa pro expensis haberi, non obstantibus alijs qui- buscumque Apostolicis, necnon Provin- cialibus, vel Generalibus constitutionibus, &c. Ex quibus constat, nos reductos ad pristinum statum, quo ante Concilium Tridentinum priuilegijs nostris in am- plissima concessione potiebamur. Quia de nouo conceduntur, non obstantibus constitutionibus generalibus, vel specia- libus Apostolicis. * Hæc Hinojosa.

10 Propter hæc forsitan Mag. Serra in 3. part. quæst. 33. artic. 3. asserit prædictum priuilegium celebrandi extra Ecclesiam in Cameris sacerdotalium, vel in alio loco decenti, concessum esse aliquibus Reli- gionibus post Tridentinum, quo proin- dè reliqua per communicationem frui poterunt. Quod anverùm sit? alijs iudi- candum reliquo. Ego enim, dum tale priuilegium non ostendatur, suffragium non feram, quia apud nullam Religionem est in vsu, nec facile credam illum Regu- larem ausum fuisse, contradictente Episco- po, illo vti.

11 Quod vero possint Regulares in grangijs suis, & in cellis particularibus, in altari portatili, celebrare, etiamsi Episco- pus contradicat, nimis difficile est. Et probabile putat Lezana tom. 3. Quest. Regul. verb. Altare, num. 14. & ante illum M. Ioannes de la Cruz, vbi supra lib. 2. capit. 5. dub. 7. concil. 2. Vbi ad locum Concilij res pondet: * Dico, quod ibi tantum interdi- citur, quod in domibus priuatis non eri- gantur oratoria, &c. Secus in grangijs Mo- nastry rū, ut patet ex contextu, &c. Ora- toria enim, & altaria portatilia, in grangijs, & infirmarijs Religiosorum ab istis eresta, non censentur eis omnino ex- tra Ecclesiam, quia secundum Do- stores communiter, nomine Eccle- siæ, Monasteria intelliguntur: * Sic ille,

& idem sentiunt Peyrinus, & Rodriguez apud Lezanam suprà. Qui non solum de infirmarijs, sed de celis etiam Religiosorum idem affimat; dum morbo grauati non possint inde exire, vt sacrum audiāt. Eo quod eiusmodi loca non sunt priuatae, & profanæ domus, sed decentia, & honesta. Quibus addit perdoctum Thomi Hurtado tom. 2. resol. Moral. tract. 12. cap. 1. num.

1222 fol. 480. vbi afferit, conceilum fuisse à Gregorio XIII. & ab Alexand. VI. in Bullis editis, vt regulares possint in proprijs Grangijis, & domibus ruralibus, & in Monasterijs, in cubiculis particularibus infirmorum, erigere oratoria, vt etiam ē lecti possint audire sacra, & communicare.* Quod inquit, certissimum est, non esse derogatum per Tridentinum. * Pro quo adducit Compend. Minorum, & Societatis, Rodriguez, Villalobos, Marchinum, Ludouicum de S. Iuan, & alios.

12 Addit Pasqualigus, Regulares virute huius priuilegij à Gregorio XIII. post Tridentinum concessi, posse (Episcopo etiam contradicente) si infirmi sint, extra Ecclesiam celebrari facere in domibus sæcularium in suis cubiculis. Sic tradit decision. 177. Et quamvis Hieronymus Garcia, & alijs existimant, hoc priuilegium non esse in vsu, id parum refert, quia huiusmodi priuilegia per non usum non desperdi; est doctissimorum sententia, quos cito au opusc. pro Jesuitis, tract. de Ieiun. prop. 7. num. 8. & 9. Praterquam quod, vt ait M. Ioann. de la Cruz in Epitom. lib. 2. capit. 5. dub. 2. conclus. 2. * Priuilegia etiam per non usum reuocata, iam sunt per Paulum V. revalidata. * Ergo virtute predicti priuilegij de novo concessi post Tridentinum, poterunt Regulares infirmi extra claustra in domibus sæcularium facere celebrari, nec Episcopi poterunt id prohibere, et si prohibeant, non ligabunt.

13 Ad hæc facit priuilegium aliud Pij IV. qui post Concilium Tridentinum die 18. Maij, anno 1565. concessit Canonis Regularibus sancti Salvatoris Lateranensis.

nensis, vt possint erigere altaria in locis, seu cellis, vbi infirmi decumbunt, vt ē lecto Missam audire possint. Quo regulares alijs per conimunicationem priuilegiorum gaudent. Huius priuilegij tenorem vide apud P. Henao in tom. de scientia media, fol. 445. & apud Pasqualigum quest. 471. de Sacram. nouæ legis, num. 7. Propterea.

14 Hæc sententia probabilis est, & ad præsum sine scrupulo reduci potest. Addo Gregorium XIII. in Bolla, quæ incipit: Dilecti filii, anno 1579. die 1. Octobris concessisse etiam usum altaris portatilis ad Missiones Patrum Societatis, cuius usus minimus, & est tenoris sequentis: * Usus altaris viatici Societati vestre à Paulo III. concessum, deinde à Concilio Tridentino vniuerse sublatum, restituimus, vt inter Missiones, quæ à superioribus sunt, præsbyteri vestri, seruata alias forma predictæ concessionis, Missæ sacrificium licet valeant celebrare super huiusmodi altare, vbique gentium, etiam in castris militum, modo loca, etiæ communia, & profana, tuta, & honesta sint, & Generalis, aut per eum Provinciales Præpositi eo utendum fore, iudicauerint. * Sic ibi.

15 Ex dictis constat, Patrem Mascarenhas tom. 1. de Sacram. tractat. 5. de sacrificio Millæ, disp. 5. cap. 5. (à nescio quodam suggestum) parum indulsisse Regularibus, dum afferuit, virtute suorum priuilegiorum posse celebrare in oratorio eretto ex licentia Pontificis, cum approbatione Ordinarij, etiam elapsò tempore præfixo, (quod virtute Cruciatæ fieri posse docent plures citati quæstione predicti) cum illis concedere potuisset, tot Doctorum patrocinio munitus: posse absque noua licentia, & absque villa Ordinarij approbatione erigere altare, & non contradicente Episcopo, in eo celebrare, & secundum plures, quandoque, vt vidimus, etiamsi contradiceret. Recole

superius dicta.

TRACTATVS TERTIVS

DE SACRAMENTO POENITENTIAE.

DISPVUTATIO PRIMA

De integritate confessionis.

QVÆSTIO PRIMA.

In quo consistat confessionis integritas, & quæ cause ab illa excusent?

1 **S**uppono ex Tridentino *scilicet* 14. cap. 5. & *Canon.* 7. quenlibet teneri iure Diuino confiteri omnia, & singula peccata mortalia, quæ post diligentem sui discussionem memorie occurrant. Qui vero, ait concilium, secus faciant, & scienter aliqua retinent, nil Diuina bonitati per Sacerdotem remittendum proponunt. Ex quibus omnes Theologi tanquam dogma fidei defendunt illicitam, & sacrilegam esse confessionem, in qua poenitens, absque legitima causa, scienter tacet in confessione peccatum aliquod mortale. Verum cum aliquæ sint iusta cause excusantes ab integritate confessionis, ad maiorem huius materie claritatem, duplarem integritatē in Sacramento confessionis, ex communi sententia, distinguere possumus, unam formalem, alteram materialem: Materialis est illa, in qua absolutè, & simpliciter omnia lethalia, quæ ab ultima confessione commisit, vel in ea oblitera, quis confitetur, formalis vero integritas in eo stat, quod confiteatur omnia mortalia, quæ hic, & nunc in hac confessione manifestare tenetur: cui non obstat relinqueret aliqua per obliuionem, aut quæ ab aliquam iustum causam tacere potest. Tenetur igitur ex precepto Diuino, confessionem formaliter integrum efficer, non vero materialiter, existente legitima causa excusationis, ut docent omnes Theologi.

2 Iam quæ sint iusta cause ab integritate confessionis excusantes, passim apud Doctores reperies, & ex dicendis in hac, & sequentibus disputationibus clare percipies: Nunc vero breuiter dico

ex communi Theologorum sententia plures esse; quarum aliae ex parte confessoris, aliae ex parte poenitentis, aliae ex parte proximorum desumenda sunt. Quoties enim singulis eorum diuissim, vel omnibus simul, aliquod damnum graue, siue temporale, siue spirituale timetur, & poenitens nullum habet confessarium, cui integrè, & sine periculo talis damni confiteatur, tacere poterit peccatum, in quo tale periculum timeatur, cum proposito tamen confitendi cessante causa. Ratio omnium est, quia præceptum diuinum de integritate confessionis, non obligat cum grauissimo documento proprio, vel alieno. Tum quia hoc præceptum sic ab uniuersa Ecclesia fuit semper intellectum; tūnī quia præceptum diuinum naturale charitatis fortius, & astitiquius est: Ergo si unum cum alio concurrat, & utrumque seruari nequeat, seruandum est præceptum charitatis, ni aliā detur rationabilis causa ab obligatione charitatis excensans, ut agentes de circumstantia manifestiua complicitis ex professo examinabimus.

3 Ex his infertur primo; foeminae probabiliter timentem a confessario solicitandam in confessione, aut extra illam, occasione confessionis, aut ab illo infirmandam, aut futuram confessio grauem occasionem peccandi, si hoc, vel illud peccatum confiteatur, posse tacere in confessione tale peccatum cum proposito alteri confitendi, cum opportunitatem confessoris habuerit. Ita Pater Suarez *de Penitent. disput.* 23. scilicet 2. num. 1. *Toletus lib. 3. Summ. cap. 3. num. 4.* Et Henriquez *lib. 2. de Penitent. capit. 12. num. 5.* Secundo excusatur ab integritate materiali confessarius, qui alteri Sacerdoti confitetur, & probabiliter iudicat, si ei declareret certum aliquod peccatum, aut circumstantiam, quam per confessionem

sciuit, statim venturum in notitiam peccatoris, quem in confessione audiuerat, Ratio est, quia maior est obligatio sigilli, quam integratatis confessionis. Ita P. Sua rez dī p. 54 sect. 2 n. n. 14. Henrīq. lib. 2 de Pœnīt. cap. 12. num. 7. & alij apud ipsos.

4 Tertio excusat impotentia phisica pœnitentis, vt si, incepta confessione, vocem, aut sensum amittit. Sic Henrīq. lib. 2. de Pœnīt. cap. 12. Victoria in relect. de Pœnitent. §. 151. & plures alij. Quarto excusat necessitas aliqua virginis, vt in procella, vel prælio, vel tempore pestis; tunc enim sufficeret, quod multos alta voce vnum peccatum, quod maluerint, confitentes simul absoluat Sacerdos, dicens: *Ego vos absoluo à peccatis vestris.* Ita Medin. Angel. Henrīquez, Coninch, & alij, quos refert, & sequitur Diana 2. part. tract. 2. *Miscellan.* resol. 43. & sequuntur Vazquez, Villalobos, Lugo, & alij, quibus subscrigit Leander hic disp. 5. quest. 34.

5 Quinto excusat ab integratate materiali probabilis timor, quod infirmus, sine absolutione discedet. Tunc enim auditio uno peccato debet confessarius absoluere, vt sic postea de ceteris, quantum infirmitas permiserit, vt benè P. Henrīq. cum alijs *supra*. Sexto excusat ab integratitate confessionis, qui, occurrente necessitate communicandi, quam non potest omittere absque nota, & scandalo, habet confessionem adeò prolixam, vt perfici non possit, & aliunde de sua contritione prudenter dubitat: quapropter non audit, sola contritione præmissa, communicare. Ita P. Granad. in 3. part. controu. 7. disp. 5. sect. 3. num. 20. Prædictæ causæ, & aliæ similes cuivis facile obuiæ ab integratitate materiali confessionis excusant. Omnes enim minutum recēdere, nimis molestum foret.

6 Non tamen omittam adnotare singularem opinionem M. Ioannis Viguerij in Sum. cap. 16. §. 4. vers. 17. afferentis habentem plura lethalia, si causam habeat tacendi aliquod in confessione, posse virginem necessitate, communicare contritum, nullius confessione præmissa. Verum contrarium est certum apud Theologos, quia nil est, quod ab aliorum confessione excusat. Ideoque hanc opinionem prorsus falsani censeo.

7 Ex distis infero, omnino rei scindum M. Soto in 4. dist. 18. art. 5. §. Occurrit afferentem præceptum de integratate ma-

teriali confessionis strictius obligare, quia præceptum de figillo, atque adeò Sacerdotem, non solum posse, sed teneri violare confessionis sigillum, quando necessariū fuerit, ne integratati materiali confessionis deficiat. Verba eius sunt. * Occurrit hic dubium nullatenus dissimulandum. Vtrum vnam confessionem liceat reuelare in alia? Exempli gratia, Sacerdos accessit ad sororem ignorantia vincibili, & probabili, ignorans esse sororem, & postea ipsa confitetur fratri se esse illam ad quam accesserat. Et Sacerdos non potest confiteri, nisi alij, qui scit unicam illi esse sororem: Vtrum debeat confiteri illi circumstantiam incestus, &c. Profecto res est dubia, & videtur veritas in hanc partem inclinare, quod non debeat illam circumstantiam confiteri, quia strictius est vinculum secreti confessionis, quam integræ facienda confessionis. Sic autem Scotus, Paulinus, Adrianus, & alij. Attamen ratio certè non usque adeo conuincit, quia nescio, cur sit arctius vinculum seruandi sigillum, quam integrè confitendi, quando quidem obligatio sigilli ex obligatione confessionis emergat, &c. Re vera vtrum opinio est probabilis, & fortasse hæc probabilius, quod debeat confiteri. * Hæc Sotus. Sed miror virū doctū, tam leui fundamento, in tam singularem opinionem delapsum esse, quando tot sunt ad excusandum ab integratitate materiali confessionis cause. Theologis omnibus approbatæ, & nulla hucusq; ad ullo in casu reuelandam confessionem. Et quidem, si aliqua excusare potest ab integratitate, cur non & ista? Ego sanè etsi nullam excusantem admitterem, hanc vnam exciperem, quia præceptum confessionis ad solam integratatem formalem obligare, sanctum apud omnes est, sigillum vero confessionis, nec pro totius mundi salute, nec pro inferno toto expoliando violari posse, & ex nullo fine honestabile esse, sicut nec odium Dei, est apud omnes Theologos inconcussum. Quapropter sententiam Soti improbabilius esse, iure inquit Thomas Hurtado tom. 2. resol. mor. tract. 6. cap. 11. resol. 27. numer. 131.

8 Omitto, quod licet integratæ materialis confessionis sub præcepto omnino indispensabili caderet, & strictius, quam sigillum obligaret, vtrumque in casu M. Soto obseruari posset, nempe se accusando de copula cum persona vincibiliter si-
bi

bi ignota. His enim verbis tota malitia illius actus exprimitur ex se expositus in celui, sacrilegio, & adulterio. Vnde infestus, quod si de solo incestu cum soiore per confessionem noto se accusaret (vt contendit Sotus) inexplicata manet malitia illius actus, ideoque & sigillum confessionis violaret, & integritati confessionis deficeret; ni forte sola species incestus in mentem venisset, & de hac solum dubia conscientia præcessisset. In hoc autem euentu sufficeret se acculare de copula, ignorantia vincibili, ani consanguinitate, vel affinitate in gradu prohibito, esset sibi persona coniuncta, iuxta doctrinam D. Thomæ, & discipulorum infra tradendam *disp. 3. quæst. 3. cap. 2.* quæ omnes gradus incestus eiusdem esse speciei, conitanter defendit. Cui Sotus ipse non dissentit, vt constat ex verbis *ibidem num. 2* i. referendis.

QVÆSTIO II.

*An satisfaceret integrati confessionis,
qui vnum indiuiduum physicum
peccati pro alio subrogaret?*

1. **C**asus curiosus est, & apud neminem, quem viderim exagatus. Habuit quis, verb. grat. pollutionem, vel sodomitiam cum puerō, satisfaciet ne confessionis præcepto (etsi leui alias mendacio) confiteatur habuisse cum fœmina? si quidem circunstantia maris, vel fœminæ in peccatis contra naturam, nec mutat speciem secundum quosdam; nec notabiliter agrauat, sed æquè graue peccatum est, vt nonnulli existimant. Similiter habuit quis rem cum Maria, satisfaciet ne, si dicat, habuisse cum Ioanna? Occidit Petrum, satisfaciet, si confiteatur occidisse Ioannem? Hoc inquam mendacium erit, nec ne contra præceptum integratatis confessionis, ita vt ex hoc capite nulla, & invalida efficiatur? Hoc in præsenti inquirimus.

2. Pro parte affirmante confessionem esse nullam, ac proinde non satisfacere integrati, qui vnum indiuiduum physicum pro alio subrogaret, est urgentissimum argumentum. Quia ex præcepto confessionis, tenetur quisque confiteri illa numero peccata, quæ commisit, qui autem aliquo ex prædictis modis confiteretur, non explicaret peccatum commis-

sum, sed aliud numero distinctum. Quapropter, si aliam materiam absolucionis non adhibueret, faceret Sacramentum irritum ex defectu materiae: ergo vnum individuum physicum peccati nequit in confessione pro alio subrogari. Ita videntur supponere communiter Theologi, qui rem hanc, vt sine controværsia, in disputationem non vocarunt. Ideo obiter Cardin. de Lugo *disp. 16. de Pœnit. scđt. 2. n. 53.* * Si ille, inquit, qui occidit Petrum fratrem Confessarij, dicat se occidisse alium, nempe Ioannem, ne confessarius suspicetur; non videtur sufficienter confiteri, quia non confitetur peccatum, quod fecit, sed aliud quod non fecit. * Quem sequitur Tamburin. in *Methodo expeditæ confessionis, lib. 2. cap. 10. §. 2. num. 45.* Et Leander à Sacram. tom. de *Pœnit. tract. 5. disp. 5. quæst. 2. 4.*

3. Nihilominus pro contraria sententia sto: pro qua, quatuor supra viginti ab hinc annis, cum tractatum de Pœnitentia è suggestu discipulis dictare, valida fundamenta congensi, quapropter viri doctissimi in publicis conclusionibus in celebri Academia Complutensi illam amplexati defensarunt. Et licet tunc nullo duce hanc sententiam docuerim, posteā eam luci datam inueni à P. Arriaga *tom. de Pœnit. tract. 8. disp. 34. n. 10. & disp. 35. n. 29.* Et nouissime illam tuetur Marcus Vi-dal in Arca salutari, typis data Venetijs, anno 1660. in *tract. de Sacr. Pœnit. Inquis. 7. n. 36.* dicens rationem huius conclusionis esse clarani. Pro qua etiam stare videntur nonnulli recentiores, quos suppresso nomine refert M. Petrus de Ledesma in *Sum. cap. 16. de Pœnit. dub. 1. post concl. 3.* asserentes, cum, qui decem vicibus subripuisse quantitatatem mille aureorum, non teneri explicare numerum actionum, sed sat esse, confiteatur, dicens: *Subripui quantitatem mille aureorum.* In hac enim confessione unus actus physicus, vt ex terminis patet, pro deceim subrogatur. Fauer etiam ipse M. Petrus de Ledesma *vbi supra*, qui licet à prædictis recentioribus discedat (& merito) ratione vero, qua eorum sententiam rejecit, nostram confirmat: nimirum, quia maior datur malitia in deceim illis actibus, quam in uno. * La razón, inquit, es clara; porque un hurto a cerca de la misma cantidad, nunca tiene tanta malicia, ni intensidad, ni extensión, como muchos hurtos multiplicados, a cerca de la mis-

misma cantidad; y assi es necesario dezirlo al Confessor, para que iugue bien. * Quia etiam ratione vtuntur contra p̄fatos recentiores, doctissimus Pater Leander à Sacram. tom. de Pœnit. tract. 5. disp. 8. §. 7. quæ est. 7. Et Egidius Coninch de Sacram. disp. 7. de integritate Confis. dub. 7. num. 6. 1. * Quia longè grauius, inquit, est, id decem actibus fecisse, quam vno, & hæc multum morale iudicium mutant. Ergo secundum hos Doctores, si peccatum grauius non esset, sed in sola pluralitate actionum physicarum esset discriminem, satisficeret pœnitens subticendo numerum, & vnam actionem loco omnium subrogando, dicens: *Subripui mille aureos.* Consequentia videtur legitima, quia non ex hoc capite, sed ex sola grauitate malitiae, quæ in uno cunctu maior euadat, modus ille confendi his Doctoribus displicuit. Quos ideo non incongrue pro nostra sententia vocare possemus.

4 Ratio à priori detumenda est, ex his, quæ docet Suarez tom. 4. in. 3. p. disp. 2. 2. sect. 2. n. 2. Vbi sic scribit. * Cum Concilia, & Patres in hac materia de peccatis loquuntur, formaliter de eis loquuntur, vt peccata sunt, atque adeò, vt ad mores pertinent. * Vnde infert num. 6. * Distinctio nem physicam actuum non referre ad confessionem, sed moralem. * Cuius sententiam defendunt communiter Theologi, vt eos laudans testatur M. Texeda tom. 1. lib. 2. tract. 3. contro. 10. n. 97. * Addo, inquit, cum Soto, Caietano, & Ludou. Lopez, & communi, non esse necessario confitendam diuersitatem physicam peccatorum, sed solum moralem. * Itaque duplex in quolibet peccato consideratio fieri potest, alia in esse physico, quæ ad confessionem non refert, alia in esse moris, seu in ratione malitiae, & hæc est, quæ ad confessionem pertinet: ac proinde quando diuersa est malitia contracta, ab ea, quam quis confitetur, non satisfacit integratam confessionis; dicitur autem diuersa, non ex eo quod actio physica, cui inest, distincta sit, sed ex eo quod maior, vel minor inest malitia, qualis est, quæ ex maiori, vel minori quantitate obiecti, vel ex maiori, vel minori duratione actus, & similibus: hæc enim est, quæ distincta peccata constituit, & quæ confusè saltem in cōfessione dici debet; & de hac differentia individuali in esse moris loquuntur Concilia, Patres, & Theologi, quando vnumquemque obli-

gant confiteri idem peccatum, quod commisit, vt constat ex dictis.

5 Ex quibus sic argumentum confacio. In casibus supra enumeratis, licet individuum physicum peccati, quod pœnitens confiterit, sit physice diuersum ab illo, quod commisit, non tamen est diuersum numero in esse moris, quia non differt moraliter in ordine ad malitiam, nec iudicium humanum variat. Quod enim occiderit Petrum, vel Ioannem, vel quod cum Maria, vel Anna rem habuerit, eadem est malitia in esse moris, sicut, & quod quantitas subrepta sit à Petro, vel à Ioanne, aut quod argentum, vel aurum fuerit. Hæc enim tantum est circunstancia pertinens ad esse physicum actus, quæ proinde physice tantum potest individuum peccati variare, non verò moraliter, cum neque augeat, neque minuat eius malitiam. Ergo in esse moris idem peccatum semper subiicitur, siue vnum, siue aliud obiectum physicum habuerit, siue vnam, siue alteram actionem physicam exprimat, ergo cum peccatum sit totum quodam morale, & obligatio tantum sit confitendi idem individuum moraliter, non idem physicè, verè satisfaciet præcepto confessionis, qui vnum individuum physicum pro alio in confessione subiicit: in qua ad summum leue mendacium solummodo interueniet, ni aliundè æquiuocatione, aut restrictione vitetur, iuxta diuersas opiniones alibi examinandas.

6 Confirmatur primò. Nam quoties duplex species physica peccati est vna, & eadem in esse moris, non est obligatio explicandi species physicas in confessione, nec distinguendi vñā ab alia, vt de peccato bestialitatis, docet cum Caietano, Diana 1. part. tract. 7. resol. 2. Quod adeò certum est, inquit Suarez suprà, vt nulla ratio dubitandi circa rem hanc appareat. * Quia confessor non debet ferre iudicium de ipsis entis, seu naturæ, sed de moribus. * Quam esse communem doctrinam, inquit Coninch de integr. confes. disp. 7. num. 2. num. 8. Vndè qui cum peccasset cum mula, se accusaret de peccato contra naturam cum equa, confessionis præcepto, & si leui mendacio interecto, absque dubio satisfaceret: quia licet actus diuersa in speciem physicam haberet, tamen in esse moris vna, & eadem est species, & hanc pœnitens confessus est, de qua sola debet ferre confessor iudicium, non de speciebus

bus entis, seu naturae. At qui de individuis in esse physico, non magis debet ferre iudicium, quam de speciebus, ergo sicut non est contra integratem confessionis vnam speciem physicam pro alia subrogare, ita neque vnum individuum physicum pro alio.

7. Vrgeo non est maior obligatio confitendi idem individuum peccati, quam eandem speciem, sed quando species solum differunt in esse physico, & sunt eadem in esse moris, non est contra integratem confessionis vnam pro alia in confessione subrogare; ergo neque quando individua solum differunt in esse physico, & sunt idem in esse moris. Confirmatur secundo. Subrogata vna specie physica pro alia, satisfit pracepto integratatis, vt tradunt communiter DD. sed quoties haec subrogatio fit, sufficitur a fortiori vnum individuum physicum pro alio: quia individua diversae speciei physicae non possunt non individualiter physicè distinguiri, sicut individuum hominis, ab individuo equi. Ergo si vna species physica potest pro alia subrogari, etiam poterit vnu individuum physicum pro alio.

8. Secundo probatur haec sententia ab inductione, pluribus illustrata exemplis, quibus, licet ad alia vrantur Doctores nostram, velint, nolint, sententiam incidenter tueruntur. Primum de promoto ex communi sententia apud Lugo *sup. tom. de Penit. disp. 16. sect. 2.* afferente, cum, qui peccatum luxuriae confessus, oblitus est circumstantie voti, satisfacere pracepto, si in alia confessione se acuseat de violatione voti in re graui, non explicato iterum peccato luxuriae, quod iam confessus fuerat. Ex qua doctrina sic arguo. Diversus in esse physico est vnicus voluntatis actus terminatus ad luxuriam contra votum, a duplo actu, quorum alter ad luxuriam, alter ad violationem voti terminetur, & tamen in communis sententia in subrogatione duplicitis actus pro vno, vt in casu adducto contingit, non fit contra integratem confessionis, ergo neque in subrogatione vnius pro alio physicè distincto.

9. Vrgetur ex doctrina P. Suarez *disp. 22. de Penit. sect. 2. n. 9.* afferentis, adhuc in eadem confessione, posse paenitentem a consilio, eundem actum physicum, vt duos realiter distinctos subiungere, dicendo verb. grat. *Commisi semel fornicationem,* & post aliqua, *violauissemel votum in re*

graui. Quod cum Angelo & Nauarro defendit: nam cum due illæ malitia explicari possint, non explicando connexionem earum in eodem actu. * Satas, inquit, erit illas dicere per modum plurium peccatorum. * Cui consentit Thom. Sanch. in *Sum. lib. 4. cap. 11. n. 24.* dicens: * Si votum fuit non fornicandi, aut non furandi, optima esset confessio dicendo: Totes admissi fornicationem, vel furtum, & toutes fregi iuramentum, vel votum rei graui: quia quando malitia peccati, & circumstantiae sunt separata, possunt seorsim, tanquam diueria peccata in confessione exprimi, vt bene ait Henriquez. * Quibus accessit Tancredi in *quest. disp. 6. de Penit. quest. 2. 2.* & Caram. in *Theologia Fundam. fundam. 35. cap. 4. n. 537. fol. mihi 233.* Qui citato doctis F. Angelo Manrique primo, olim Salmantino, & postea Episcopo Pacensi, assertit eidem principio innixus, eum, qui commisit adulterium, satisfacere, si confiteatur: * Commisi simplicem fornicationem, & post alia interiecta peccata addens: intuli cuiquam grauem in iuriam, tertia quadam persona cooperante, cui satisfaciam, si potero. * Ex quibus sic argumentum instauro. Peccatum contra votum idem numero est in esse physico cum peccato contra castitatem, sed in praefato modo confitendi significatur, si usque numero distinctum, cum exprimatur actio interna, & externa contra votum, vt distincta numero ab actione interna, & externa contra castitatem, ergo in ista confessione, pro vno individuo physicè peccati, duplex subrogatur, & tamen non fit contra integratem confessionis, vt omnes citati afferunt. Ergo, Consequentia est apertissima, ideoque, vt illam vitaret Taborinus, negavit antecedens, in *Method. expedit. confes. lib. 2. cap. 1. §. 13. n. 83.*

10. Vrgeo 2. Exemplo alio, quod expressum reperio apud Card. de Lugo *suprà disp. 16. citata, sect. 16. n. 660.* Ponamus hominem vnicus voluntatis actu intendisse duos homines occidere: hic inquam, iuxta ipsius, & communem opinionem nuper relatam, potest se prius accusare, dicens: intendi occidere vnum hominem, & post alia interiecta addere: me etiam accuso de intentione occidendi alterum hominem: sed in isto casu, vt patet, ipso modo confitendi significat, habuisse duos voluntatis actus, (neque enim alio modo posset confiteri si duos habuisset) ergo pro

pro uno individuo physico peccati duplex realiter subrogauit. Ergo unum pro alio subrogare non est contra integratatem confessionis.

11 De exemplo autem alio de adulterio adducto a Caramuele, non curio, quia cœnico cum Sanchez, & alijs ultra duas malitias contra castitatem, & contra iustitiam, dari aliam in adulterio contra statutum matrimonij, & fidem illi debitam ob bonum commune: alias enim consentiente marito, sola maneret malitia simplicis fornicationis, quia scient, & volenti non sit inuria: quod dicere nemo audebit. Ac proinde non faceret satis integrati confessionis, & accusando de simplici fornicatione, & postea de iniuria graui, tertia persona interueniente, cui piam illata: quia haec est circumstantia scandali, & restat adhuc in explicata alia species contra fidem debitam matrimonio, quæ adulterio non explicato, subiecti confessioni non potest.

12 Tertio probatur à posteriori nostra sententia: nam ex opposita sequetur, debere iterari confessionem, quoties pœnitens ex obliuione, aut inaduentia, aut etiam à consilio, iudicans parum ad rem facere, unum individuum physicum pro alio subrogasset: ac proinde iterandam in casibus sequentibus. Primo, si quis furatus fuisset a Petro centum aureos, & in confessione dixisset, sub ipsius à Paulo. Secundo, si cum fuisset argentum, dixisset aurum. Tertio, si commisisset bestialitatem cum mula, & dixisset cum equa. Quartò, si cum percusisset hominem sinistra, dixisset cum dextra, vel cum occidisset gladio, dixisset globulo: & in similibus, quæ risum mouent. Quod autem teneretur iterare confessionem, si contraria opinio esset tenenda, patet, quia non confessus est peccatum, quod fecit, sed aliud in esse physico diuersum, quia diuersa actio physica est, quæ ad diuersa obiecta, & quæ cum diuerso instrumento fit, ut in exemplis positis contingit, ac proinde cum peccata, re vera commissa, non fuissent clauibus subiecta, teneretur iterum confiteri. Quam quidem obligationem nemo, ni fallor, quantumvis scrupulosus, pœnitenti imponere somniauit.

13 Denique, quod haec sententia sit prouersa tenenda, mihi suadeo: quia licet sit inter Philosophos opinio asserens actus individuari à circumstantia temporis, in

quo fiunt, nihilominus si quis mane pœnasset, & in confessione diceret peccasse vespere, nemo eum obligaret ad iterandam confessionem illius peccati, explicando non mane, sed vespere fuisse commissum. Nec mihi suadere possum Cardinalem de Lugo aliter in praxi censurum, quamuis defendat actiones, à tempore individuali. Et tamen certum est, iuxta hanc opinionem, unum individuum physicum peccati pro alio subrogari. Ergo eiusmodi subrogatio non est contra integratatem confessionis, & cum alias mendacium, quod interuenit, leue sit, & substantiae pracepti non opponatur, non faciet sacramentum irritum.

14 Hæc sunt fundamenta, quæ iam diu hanc tentiam mihi probabilem reddiderunt, ex qua nil contra mores deduci posse credo, sed potius magnæ aliquando fore utilitatis, ut pœnitentes individuali physicum peccati occultari possent agnoscentes, a confessione non retrahantur, nec in ualidam, subtilendo aliquod peccatum, efficiant. Causant vero, ne illa abutantur. Nam quoties maior malitia dat ur in uno individuo, quam in alio cum iam sit moralis distinctio, non potest unum individuum physicum pro alio subrogari. Ut si furatus est centum, non satisfaciens dicens quinquaginta, & sic de alijs.

QVÆSTIO III.

Utrum peccata sic debeant in confessione explicari, ut confessarius percipiat post ultimam confessionem fuisse commissa?

Causus frequens, & curiosus est. Vult pœnitens, quod confessarius non intelligat certum quodam peccatum post ultimam confessionem fuisse commissum; poterit ne ita illud explicare, ut confessarius id non percipiat, sed potius sibi suadeat, fuisse iam ab illo in altera confessione absolutum? Hoc in præsentis inquirimus.

S. PRIMVS.

Negationes sententiae Authorum, & fundamenta.

Prima sententia tenet, pœnitentem non habere obligationem ita explicando

plicandi suum peccatum, ut confessarius percipiat, fuisse post ultimam confessionem commissum, seu non fuisse in alia ab illo absolutum, sed tantum ad integrum confitendum eo modo, quo omnem peccati malitiam specificam manifestet, et si confessarius decipiatur, censens in alia confessione, fuisse ab illo absolutum; sic docent Bonac. disput. 5. de Sacram. quæst. 5. sect. 2. punclo 2. §. 3. diffic. 4. n. 5. Diana 3. p. tract. 4. resol. 16. 2. & 4. p. tract. 3. resol. 6. 5. & apud illum Bussembauum, Longus, Pasqualigus, Martinus de S. Joseph, P. Amicus, & alij, quos citatos sequitur p. 11. tr. 6. Misc. resol. 2. 2. & tueruntur R.P. Christophorus Delgadillo tom. de Panit. cap. 17. dub. 4. 2. Verricelli tom. 1. tract. 5. quæst. 5. nu. 20. Homobonus in consultat. casuum, volum. 2. p. 5. resp. 13. 2. Leander tract. 5. de Panit. disput. 5. quæst. 2. 3. Cardin. de Lugo disput. 16. sect. 2. n. 47. Tamb. in Method. expedit & confes. lib. 2. cap. 1. Dicastillo tom. de Panit. disput. 9. dub. 2. §. 6. i. num. 144. & dub. 7. nu. 2. 9. 4. & alij. citantur etiam ab his auctoriis pro hac parte, Pater Thom. Sanchez in Sum. lib. 1. cap. 10. n. 7. 1. Pater Suarez disp. 2. 2. de Panit. sect. 9. & P. Coninch disp. 17. dub. 8. n. 6. 9. Sed immitto, ut constabit ex infra dicendis.

3 Fundamentum omnium est, quia peccatum idem est, siue antea fuerit clauibus subiectum, siue non, nec diuersa malitia explicatur declarando non fuisse antea confessum: circumstantia enim temporis præcisè sumpta non addit nouam malitiam; ergo non est obligatio illam explicandi. Vnde sumitur pro hac sententia efficax argumentum. Nemo tenetur in confessione explicare circumstantias, quæ speciem peccati non mutant, ut postea dieamus, sed peccatum fuisse commissum post ultimam confessionem, non est circumstantia, quæ mutet speciem (supponimus enim pœnitentem non variasse statum, sed explicare omnem malitiam, quam peccatum habet) ergo nemo tenetur explicare illam circumstantiam. Imo licet esset obligatio manifestandi circumstantiam aggrauantem notabiliter intra eandem speciem. * Nemo, inquit Lugo, teneretur istam explicare. * Quia haec circumstantia non se habet ex parte peccati, sed ex parte pœnitentis, ac proinde eius malitiam non aggrauat, & consequenter, ea facta, explicatur peccatum secundum omnes circumstantias aggrauantes. Cui

consentit Verricelli ubi supra num. 20. citato,

4 Quod autem pœnitens ex modo confitendi videatur implicitè indicare peccata illa fuisse iam iterum clauibus subiecta, & iudicata, parum refert (ait Lugo) nam pœnitens verè habet animum loquendi de peccatis nouis, & de illis loquitur, licet desideret, quod confessarius intelligat esse peccata antiqua iam iterum absoluta: intentio autem absoluendi non regulatur existimatione priuata confessarij; ipse enim absoluere intendit a peccatis, quæ pœnitens detulit ad iudicium, quæcumque illa sint. Confirmat Lugo hoc exemplo: Si quis afferret infantem baptizandum, dicens esse filium suum, cum talis non sit, sed supponat unum pro alio, adhuc infans esset baptizatus, quia Minister intendit baptizare, non eum, quem putat esse, sed eum, quem presentem habet, quicunque ille sit, ergo à simili in nostro casu.

5 Imo non solum non obstat confessioni, quod confessarius judicet peccata illa fuisse iam in alia confessione iudicata, sed idem tenendum videtur, licet pœnitens per mendacium ita expreſſe affirmaret. Ut suadet exemplum adductum pueri baptizandi; quia illud mendacium est circumstantia valde extrinſeca, & non facit, quod pœnitens non explicet in confessione idemmet peccatum, quod fecit: nec quod ab illo non absoluatur, licet confessarius decipiatur, existimans non esse distinctum ab alio in praecedenti confessione exposito. In hanc sententiam manifestè inclinat Cardin. de Lugo ubi supra num. 5. 2. quamvis afferat non posse dici peccatum esse commissum anno præterito, iu opinione constituentे durationem actus indistincti ab ipso actu temporis determinato affixo, quam ipse tenet contra communem Philosophorum, verum poterit dici in opposita, & communis, ut aperte colligitur ex dictis. Igitur ex eo quod per mendacium dicat pœnitens peccatum in hoc anno commissum, fuisse commissum in præterito, non desinit cōfiteri idem peccatum, quod fecit. Præter quam quod etiam in opinione Cardin. de Lugo poterit dicere esse peccatum vitæ præteritæ, nullum determinando tempus, quantumvis confessarius decipiatur, existimans fuisse iam in alia confessione absolutum: quia hoc non opponitur, cum doctri-

doctrina, quam circa durationes actuum tenet ipse Lugo.

6 Imò forte etiam à confessario interrogatus posset poenitens, sine mendacio (cum restrictione aliqua mentali) dicere, peccatum illud fuisse iam in alia confessione subiectum clauibus, id est, virtualiter, in ordine ad notitiam, quam de hoc peccato illi præbere debet: iuxta doctrinam Ioannis Sanchez in Selectis, disp. 9. per totam, vbi ait, habentem consuetudinem peccandi, posse interrogatum à confessario respondere æquiuocatione, se non habere talem consuetudinem; nam posito, inquit, vero proposito emendationis habet poenitens ius ad absolutionem; vt autem confessarius suo officio fungatur rectè, nihil conductit scire, habeat ne poenitens consuetudinem, vel non habeat: ergo eodem modo in nostro casu posset aliquis dicere, poenitentem interrogatum à confessario posse cum æquiuocatione respondere, iam fuisse peccatum illud clauibus subiectum, & absolutum, nam vt confessarius suo munere fungatur, nil conductit scire, an peccatum fuerit post ultimam confessionem commissum, an non: Cum poenitens sit alias rectè dispositus, vt supponimus, & omnia specificam peccati malitiam in confessione manifestet.

7 Denique potest suaderi hæc sententia, quia si propter aliquam rationem teneretur poenitens manifestare, peccatum non fuisse antea confessum, seu non indicare, iam esse absolutum, cum verè non sit; maximè vt confessarius posset imponere poenitentiam, magis vel minus grauem, pro maiori, vel minori grauitate peccati: quando enim sibi suadet fuisse iam in alia confessione iudicatum, parum de poenitentia curat, cum supponat, à se, vel ab alio confessario fuisse iam in alia confessione sufficientem adhibitam. Hæc tamen ratio, quæ urgentior videtur, parum habet ponderis, tum quia plures Doctores post Trident. docent, non esse obligacionem acceptandi poenitentiam, inter quos Nauarr. & alij, quorum sententiam putant probabilem Sotus, Joann. de la Cruz, Villalobos, Faber, Vega, & alij, & non improbat Diana 2. p. tract. 1. Miscel. resol. 5. 2. & 5. p. tract. 4. resol. 5. 1. Tum quia poenitēs, licet de obligatione acceptet poenitentiam (vt ego certum existimo) poterit ipse leuem à confessario iniunctam in aliam cui-

denter meliorem commutare, iuxta sententiam, quam cum Portel, & Villalobos tenet Diana 3. part. tract. 4. resol. 5. 3.

8 Omitto poenitentem non teneri ea omnia in confessione explicare, quæ si confessarius sciret, grauiores poenitentias imponeret, alias teneretur declarare circūstantias notabiliter aggrauentes, v.g. An peccatum nimio affectu fuerit commissum, an multo tempore continuatum, & alla huiusmodi, quæ verior, & communior sententia negat, vt videbimus infrà. Ergo ex hoc cap. nihil contra hanc opinionem potest concludi, si ergo poenitens confiteatur omnem malitiam peccati à se commissi, confessario habenti iurisdictionem, nec sit in proxima occasione peccandi, quam sub mortali vitare teneatur, deinde habeat verum dolorem, & propositum non peccandi, non videtur præcepto confessionis teneri ad ita manifestanda peccata, vt confessarius percipiat fuisse post ultimam confessionem commissa: Sed posse saltē verbis æquiuocis indicare iam iterum clauibus subiecta, & indicata fuisse, licet verè non fuerint, & confessarius diciptatur.

§ II.

Contraria, & Vera sententia.

9 **S**ecunda sententia, quæ vt indubitate supponitur a Doctoribus, oppositum afferit. Quam adeò veram putat P. Luisius Turrianus in Opusc. Theolog. censura 4. dub. 7. vt dicat oppositam non esse probabilem, nec tam in praxi, sed potius perniciosa bonis moribus. Et licet hunc authorem excessisse in censura sine fundamento, dicat Lugo supra, & ego de illius censuris non esse multum curandū existimem; quia nimius in hoc munere solet esse, eius tamen sententiam veram existimo cum Castro Palao tom. 4. t. 1. 2. 3. punct. 10. num. 7. & 8. vbi sic. * Graues Doctores affirmare videntur integritati confessionis non obesse, quod indices peccatum mortale quondam fuisse cōmissum, & iam ab eo esse absolutum, cum tamen nec longè ab ea confessione commissum fuerit, nec alia vice fuerit absolutum, &c. Cæterum prædictæ sententiae acquiescere nunquam potui. * Neque ego potero: adeo enim ingentia absurdia in morali Theologia ex ea euidenter inferri video, vt illi adhaerere non audeam, ne uno haustu

haustu ea deuorare cogar. Optarem sa-
nè illius patronos consulere , quia ra-
tiones allatæ vehementer mouent , &
absurda afferenda vehementius terrent.

10 Primum absurdum, iuxta illam
opinionem est, non solum posse pœni-
tentem dicere confessario, se velle con-
fessionem generalem facere , & hoc
prætextu inter alia peccata iam confes-
sa , noua quædam post ultimam con-
fessionem commissa , immisere , non
distinguendo , fuerint necne in alia con-
fessione iudicata , quod expressè ad-
mittunt Doctores citati , & fundamen-
tis allatis probant ; sed ultra sequitur,
posse pœnitentem singulis hebdomadis
graueriter peccantem in materia castita-
tis ; verb. grat. se accusare de venialibus,
& imperfectionibus, & confessionem con-
cludere dicendo: me etiam accuso de men-
dacijs, & iuramentis vita præteritæ, & præ-
cipue de una, vel pluribus pollutionibus,
seu fornicationibus , quas iam religiosus,
vel coniugatus habui? Quis autem aude-
bit dicere per hanc confessionem suffi-
cienter adimpleri præceptum confitendi
læthalia, in quæ frequenter pœnitens mi-
fere laberetur . Quod autem ex funda-
mentis suprà iactis hoc sequatur , vide-
tur mihi luce meridiana clarius : reco-
le quæso fundamenta , & applica: nimi-
rum quia peccatum idem est , siue ex-
plicetur ita , vt confessarius percipiat es-
se de nouo commissum, siue non solum
enim tacet ut circumstantia temporis, quæ
non tribuit nouam malitiam , nec mu-
rat speciem peccati : imò nec notabili-
ter aggrauat , vt inquit Lugo. Quod au-
tem pœnitens modo confitendi indicet
implicitè , illud peccatum esse idem,
quod in præcedenti confessione iudica-
tum fuerat , nil refert , iuxta aduersarios,
nam ipse verè habet animum loquendi
de peccato nouo , & distincto ab alio, li-
cet desideret , vt confessarius non intel-
ligat. Deinde confessarius intendit ab-
solueret à peccatis ad iudicium delatis,
quæcumque illa sint . Ergo , &c. Si autem
dicas illo confitendi modo non tantum
implicitè , sed explicitè significare pec-
cati illa iam esse in alia confessione iudi-
cata , nil interest , vt sc̄ præ vidimus, quia
mendacium non tollit explicari integrè
malitiam peccati , & idem in esse moris
peccatum commissum. Ergo ex illa op̄i-

nione manifestè sequitur per hanc con-
fessionem sufficienter declarari pecca-
tum, nec teneri pœnitentem aliter illud
exponere.

11 Secundum absurdum est, reser-
uationem peccatorum , qua vtitur Ec-
clesia , vt medio valde vtili ad arcendos
homines à peccatis ; de qua inquit Tri-
dentinum sess. 14. capit. 7. Magnopere ad
Christianī populi disciplinam pertinere. Et
quod in religionibus vnum ex precipuis
medijs haberur ; omnino inurile , & fra-
straneum reddi; poterit enim subditus,
qui in reseruata lapsus fuerit , suo su-
periori , seu alteri habenti iurisdictionem
confiteri , & se accusare de veniali-
bus , & de minimis imperfectionibus , vt
bonam de illo existimationem habeat,
concludendo confessionem , verbis illis
consuetis : * de niendacijs , & iuramen-
tis vita præteritæ me accuso , & præci-
puè de pollutione , seu fornicatione, quā
iam religiosus habui. * Hoc manifestè
sequi ex contraria opinione , & ex fun-
damentis pro illa adductis, est mihi euí-
dens : sed quis audebit hanc sequelam ad
praxim deducere!

12 Duplicem istam illationem ad-
minus improbabilem , & temerariam, &
scandalosam semper indicaui, contra bo-
nios mores , & contra præcipuum reme-
diū a Christo Domino inuentum , &
institutum ad peccatores coercendos : si
enim hæc ita essent , tota confessionis
machina , & institutio in animarum me-
delam , funditus euerteretur , & penitus
euansceret. Vulnus enim , quod à me-
dio sanum iudicatur , medicina non cu-
rat: rueret ergo fundamentum Tridenti-
ni sess. 14. capit. 5. ad definiendam con-
fessionis integratam. Si enim erubescat
egrotus vulnus medico detegere, quod igno-
rat medicina non curat. Quis autem non vi-
deat ignorari vulnus à medico , qui ne-
que illius quidem cicatricem permane-
te iudicat : ergo equè irritat Sacramen-
tum , palliare peccatum præsens, ac illud
tacere.

13 Deinde quo modo hæc cohæpos-
sunt cum definitione Trident. eadem sess.
14. ca. 5.* Necessum est omnium mortaliū
veniam cū aperta, & verēcunda cōfessione
à Deo querere: nam quo modo erit aper-
ta confessio, quæ ita est palliata, vt confes-
sarius iudicet nil sibi virtute clavium

remitendum proponi? & quomodo verecunda, in qua pœnitens implicitè, vel explicitè protestatur, se non iam peccatorum veniam a Deo querere, sed nouum gratiæ augmentum ad maiorem vitæ spiritualis profectum? Insuper quomodo vera essent illa Concilij verba: * ipsa vero ciudem confessionis difficultas, ac peccata detegendi verecundia grauis quidem videri posset, ni tot commandis leuaretur. * Cum nulla difficultas, verecundia nulla, in eiusmodi confessione reperiatur? Vrgetur ex cap. consideret, de Pœnitent. dist. 5. quod est Augustini de vera, & falsa pœnitentia, cap. 14. & de visitatione infirmorum, capit. 2. Vbi de peccatis loquens: sic ait. * *Hec omnia sitaceantur, vel dicta callide pallientur, animam iugulant.* Quæ autem magis palliatè dici possunt, quam quæ ita iudicium confessoris peruerunt, vt iustum existimet peccatorem, & non iam culpatum doleat, sed valde timoratum veneretur.

14 Insuper quis neget, quod magis innotesceret confessario status pœnitentis, si tanquam de re nunquam iudicata se accusaret, dicens: sæpius peccauit in materia castitatis: quam si de venialibus se accusans imperfectionibus, adderet in fine, se etiam accusare de tribus fornicationibus vitæ præteritæ, iam iterum clauibus subiectis; cum tamen de novo, & quotidie in ea peccata miserè laberetur, & confessarius decipiatur iudicans peccata illa, quæ hodie confitetur esse eadem, à quibus heri, & nudius tertius illum absoluerat. Quis inquam inficiabitur? Sed modus ille primus confitendi est damnatus à Concilio, eo quod per illam confessionem peccata illa iudicibus non satis innotescant: ergo & secundus confitendi modus damnatus etiam censendus est, cum directè opponatur motiu definitionis integratatis confessionis.

15 Vrgetur ex eodem Concilio ibidem. Vbi eam notitiam peccatorum confessario tribuendam, inquit, quæ sufficiat, * vt æquitatem in poenis iniungendis seruare possit. * Sed si peccatum nouum possit, vt antiquum, & vt iam clauibus iterum subiectum confiteri, non tribueretur confessario prædicta notitia, cum nullus possit prudenter, peccatis iā

remissis, & iudicatis, eandem pœnitentiam iniungere, ac si irremissa, & nunquam ad iudicium delata fuissent; ergò non est sufficiens ea peccatorum notitia, qua confessarius sibi suadet, fuisse iam in alia confessione iudicata, cum verè non fuerint. Accedit Trident. sess. 14. cap. 2. definire, Christum Dominum eos, qui post Baptismum crimine aliquo se contaminauerint, * ante hoc tribunal tanquam reos sibi voluisse, vt per Sacerdotis sententiam à peccatis liberentur, * Sed qui explicat in confessione peccata, vt iam in alia remissa, non se listit, nec presentat tanquam reum, vt à peccatis liberetur; ergo non adimpleret præceptum Diuinum confessionis. Ergo ita debet pœnitens confiteri, vt confessarius non decipiatur, existimans peccatum illud fuisse iam in alia confessione remissum.

16 Denique efficaciter, illationis absurditas conuincitur. Primò, nam si pœnitens plura peccata in eadem confessione ad eundem iudicem deferens, ita palliatè explicaret, vt confessarius non plura, sed unum tantum peccatum sibi proponi iudicandum perciperet, non esset confessio integra, vt omnes fatentur. Ergo quando plura peccata in diuersis confessionibus ad eundem iudicem deferuntur, ita tamen palliata, vt iudex non plura, sed idemmet peccatum ad iudicium hoc deferri existimet, & suprà idem delictum sententiam pronuntiari, non erunt confessiones integræ; nam planè constat, peccata illa, vt plura iudicii non innotescere, nec in hoc tribunali fuisse, vt plura iudicata. Secundò, quia hoc Sacramentum, vt definit Tridentinum, suprà, est institutum per modum iudicij, in quo pœnitens est reus, accusator, & testis. Sacerdos vero iudex: sed iniudicio fori externi nulla esset sententia absolutoria, si præcedente accusatione delicti, reus falsis testibus probaret tale delictum fuisse iam in alio tribunali æqualis iurisdictionis iudicatum, & poena sufficienter imposta, per sententiam latam, ab illo fuisse abolutum. Ergo, & in hoc iudicio pro foro interno conscientiæ à Christo Domino instituto, nulla erit sententia absolutoria, interueniente eadem fraude.

17 Ex dictis mihi suadeo prædicta ab-

absurda à nullo Theologo concedi posse. Quomodo autem vitanda, iuxta principia primæ sententiae eius patroni videbunt, qui sequelam ingeniosè negabunt, & ita reperio negasse Leand. *vbi sup.* Nam licet *disp. 5. q. 2. 3.* afferat cum Lugo, Bonac. Homobon. & Dian. eum qui facit confessionem generalē, non teneri explicare, quæ peccata fuerint post ultimam confessionem commissa; neque obstat, quod pœnitens peccata recens commissa, implicitè videatur indicare esse peccata antiqua, & iterum confessioni subiecta, nec quod confessarius decipiatur, ita iudicans. *Quamvis, inquam hæc ibi doceat; nihilominus quæst. 2. 4.* inquirens, an liceat pœnitenti expresse confiteri peccata noua, vt antiqua? Respondet, quod licet Cardinal. de Lugo videatur indicare substineri posse partem affirmatiuam, sibi tamen certissimum esse, non licere: * & credo, inquit, esse communem omnium Theologorum. * An consequenter? Alij viderint, quia ratio, qua mouetur ad hoc negandum, est ea, quam ex Card. Lugo adduximus *supra*, quæ parui ponderis est.

18 Propter hæc existimo, præceptum manifestandi peccata confessario, vt iudici, tūm ex Sacramenti institutione, & traditione Ecclesiæ, tūm ex Tridentin. obligare ad ea ita exprimenda, vt si verè non fuerint in alia confessione indicata, id confessarius percipiat, aut saltem non proponantur, vt anteā clauibus subiecta, cum primum ad iudicium deferuntur; quia aliter variaretur iudicium in modo substantiali ipsius. Si verò semel iudicata fuerint, non erit necessarium id exprimere, si iterum confessioni subiificantur. Nam ex eo, nullum sequitur absurdum contra bonos mores, nec contra finem, & integratatem huius Sacramenti. Quod si quis ita idem mortale singularis confessionibus subiiceret, vt confessarius intelligeret semper esse peccatum distinctum de novo commissum, fortè aliquis sentiret esse illitum, eo quod grauiter se infamaret apud confessarium habentem illum praus moribus imbutum, & conscientia distractum.

19 Ex dictis fit malè adduci pro contraria opinione Pat. Suarez, & Coninch, locis *supra* citatis, quia ipsi tantum afferunt, illum qui se accusat de

peccato confessio, non teneri explicare iam iterum confessum fuisse, quod nos libenter fatemur; nam aliud est confiteri peccatum antiquum iam remissum quasi nouum, aliud confiteri peccatum nouum, quasi antiquum, & iam remissum, in hoc enim deficit pœnitens integratati, secus in illo. Insuper malè adducitur Pat. Thom. Sanchez *vbi supra*, quia ipse tantum afferit, eum qui dubitat fuerit ne cōfessus peccatum aliquod, satisfacere, explicando totam malitiam illius peccati, quin explicet tempus quo commisit, nimirum an post ultimam confessionem, vel ante illam, & approbat opinionem P. Suarez, vt *supra* relatam. Ex hoc autem principio non bene deducitur, pœnitentem non teneri sa' tem implicitè in confessione indicare peccatum illud non fuisse in alia confessione direc'tè absolutum: potius id semper implicitè dicit, & ita confessarius intelligit, dum verba accusationis aliud non indicent, prout contingit in illationibus *supra* deductis. Licet autem pœnitens non tenetur dicere, se in alia confessione subiecte peccatum, quod modo confiteatur, tenetur tamen peccatum nouum non ita palliare, vt confessarius decipiat, existimans fuisse olim clauibus subiectum, & absolutum.

§ III.

Argumentis negantibus sententiae sic satis.

20 **A**rgumenta contraria sententias unico verbo dissoluo. Respondeo ergo, confessionem debere esse integrum quoad substantiam, & quoad modum, quia ad utrumlibet, confessionis præceptum obligat, vt ex traditione Ecclesiæ, ex Tridentino, & ex motiuo ad integratatem definitam cōstat. Integritas quoad substantiam in eo stat, quod omnia peccata quoad speciem, & numerum clauibus subiificantur: integritas autem quoad modum exigit, quod ita hæc subiecto fiat, vt confessarius, qui primus sententiam tulerit, agnoscat penitentem ante hoc tribunal tanquam reū sisti, vt beneficio absolutionis veniā peccatorum cōsequatur, & quod pœnitentis status ista cō-

fessario innoteſcat, vt poenam, quam oportet pro peccatis poſſit imponere, vt definit Concilium: ad quod requiritur, quod non decipiatur iudex in modo ſubſtantialiter variante iudicium. Argumen- ta autem contrariae ſententia ſolū probant confeſſionem illam fore integrum quoad ſubſtantiam; quod, non inficior. Hoc verò non ſufficit, quia deficit integritas quoadmodum, quae etiam requiri- tur ad ſatisfaciendum præcepto confeſſio- niis: alijs daretur deceptio grauiſ in mo- do, & ordine iſtius iudicij, ſicut in iudi- cio humano contingere, ſi reus fatere- tur delictum, falſis tamen teſtibus pro- baret, fuile iam ab alio iudice eiudem po- tefiatiſ iudicatum, & poena debita pu- nitum.

21. Fateor nihilominus caſum illum à prefatis Doctoribus admissum de eo, qui in confeſſione generali, omnia ſua peccata permixtim conſiteretur non ex- plicans, fuerint necne aliqua poſt vltimā confeſſionem commiſſa, longè minus diſſonantia habere, quam illationes ex principijs ſupra iactis à me factas: quem propterē admittit Tamburin. in *Method. lib. 2. cap. 1. §. 1.* cum Henriquez, & alijs, quos ſequuntur Dicastro *tom. de Pœnitent. disput. 9. dub. 2. §. 6. & num. 144. & dub. 7. num. 294.* & Cardinal. de Lugo ſuprā: quia poeſitens in ea confeſſione generali, non magis indicat in alia fuile remiſſa peccata, quæ verè de nouo conſi- tetur, quam de nouo eſſe commiſſa, quæ verè in alia confeſſione ſubiecerat; ac proindē confessorius, ex qualitate pec- catorum, & poenitentis ſtatu, ſatis per- cipere poſſe videtur, plura ex illis fuile iam abſoluta, alia verò de nouo ſubij- ci. Cæterum quia confessorius non per- cipit, quæ, & quot hæc fuerint, adhuc exiſtimo non ſatisfieri integritati, quin ea declarerentur. Et ita tradit Fr. Ludouī- lius a Conceptione *tom. 1. examin. verit. tract. 5. de Pœnitent. fol. 440. num. 19. & 21. in 2. caſus resolutione.* Vbi ait contra- riā ſententiam * A principio intrinſeo eſſe improbabilem.*

22. Vnde fit omnino reiſciendum Martinum de San Ioseph in Monit. con- fessor. *tom. 1. lib. 1. tract. 8. de Pœnitent. num. 11.* Vbi latiſſimam ſententiam tenet; ibi enim, ſic ait: * Vno cometio un pecado graue, y para occultar al confessor, que

era de la confeſſion presente, confeſſoſe generalmente, y entre los pecados de la vida paſſada confeſſo el vltimo. Es muy pioable, que pudo hazerlo aſſi, porque nadie eſta obligado a deſir, que los pecados que confeſſa ſon cometidos despues de la vltima confeſſion, ſi no es que interuenga alguna particular circunſtantia, que no ſe dē a entender, ſino es diciendo, que el pecado es recien- te. Sic Bonacina de *Sacrament. disput. 5. quaſt. 5. ſect. 2. punct. 2. §. 3. difficult. 4. num. 5.* que cita à Sanchez, y à Coninch, y los cita, y ſigue Diana 3. part. tract. 4. *refolut. 62.* Y lo milmo me parece (atten- de) aunque los pecados que parece ſe en cubren, ſe confeſſen en otra qualquiera confeſſion particular, como ſe digan con todas sus circunſtancias; porque milita la miſma razon, & de ſimilibus, ſimile eſt iudicium,* ſic ille. Quem alij recen- tiores, quoad vltimam etiam partem con- clusionis ſequuntur, quibus fauet Del- gadillo *tom. de Pœnitent. capit. 17.* & tenet expreſſe Marcus Vidal in *Aurea Salutari, tractat. de Sacrament. Pœnitent. Inquisit. 7. num. 34.* Quorum doctrinam ſe appro- bare non valere, ait Tamburin. in *Method. lib. 2. cap. 1. §. 1. numer. 6.* & ego ab ſcholis relegari vellem: & ſpero quia nulla opinio pernicioſior.

QVÆSTIO IV.

Vtrum, qui habet iudicium probabile pro vtraque parte, teneatur conſiteri ſaltem ſi in peccatum commiſſum magis propendeat?

1. *P*artem affirmatiuam nonnulli tu- tar, quam Mag. Barnabas Gallego *tract. de conſe. probab. dub. 8.* non ſolū communem, & veram appellat, ſed nul- lum pro contraria ſteſſe Authorem di- cit. Cæterum vir doctus deceptus eſt, & miror plures pro contraria non inueni- fe: Eſt enim probabilior, & inter Do- ctores communis, vt teſtantur Cardinal. de Lugo *disput. 16. de Pœnitent. ſect. 2. num. 58. & 68.* & Mag. Ioannes Martinez de Pradotom, *de Pœnitent. q. 84. dub. 4. §. 6. fol. 31. n. 44.* eam tenet Syluest. verb. *Confeſſio ſecundo, q. 2.* Vbi ſic. * Notandum eſt ex doctrina Diu. Thomæ, & communi- ter

ter omnium, quod aliud est scire, aliud opinari, & dubitare. *Quia scire*, habet certitudinem sine hæsitatione de opposito; opinari vero non habet certitudinem sine hæsitatione, sed habet assensum, vel credulitatem de aliquo cum formidine de opposito: dubitare vero non habet assensum, vel credulitatem alicuius, sed propriè dicitur, quando aliquis aliquam sententiam, nec credit, nec decredit, sed est in æquilibrio, non declinans magis ad unam partem, quam ad aliam, saltem notabiliter, etiam si aliqualiter conjecturet leviter sine probabili ratione de altera eam. Qui ergo opinatur (attende) probabilitate de aliquo, quod non sit mortale, non tenetur illud confiteri. * Sic Syluester M. Sacri Palatij.

2. Quem, cum alijs citatis, sequitur Thom. Sanchez tom. i. Summ. cap. 10. num. 79. ibi. * Dicendum est non teneri hunc fateri peccatum, quod probabili opinione credit non esse mortale, quia potest qui liber operari, sequendo probabilem sententiam (ut satis probauit cap. preced. num. 14.) atque ita docent Rosella, Syluester, Gerson, Henriquez, Suarez, qui optimè ait, hoc esse verum, et si hic inducit tanquam probabilius illud esse peccatum mortale, quia non tenetur quis sequi probabilem opinionem, sed satis est probabilem. Atque eadem ratione idem est dicendum, quando pœnitens probabiliter opinatur, se id peccatum confessum fuisse, quamvis probabilius credat oppositum; sic Suarez, quod non obscurè etiam docuit Nauarus. * Haec tenet P. Sanchez.

3. Idem sentit Diana part. 3. tract. 4. resol. 107. * Difficultas, inquit, est, quando pœnitens probabilius iudicat, se peccasse mortaliter, vel non esse confessum tale peccatum. In hoc casu Coninch, & alijs docent illud peccatum debere confiteri, &c. Quia nisi confiteatur potest se expone periculo mortaliter peccandi, &c. At hæc sententia mihi non placet. Non enim possum intelligere, quomodo pœnitens, sequendo opinionem probabilem, etiam probabiliori, & tūtori relata, exponat se periculo peccandi mortaliter, &c. Et ita nostram sententiam docent Sanchez, Sylvius, & alijs. * Sic Diana.

3. Quibus addit plutes, quos citatos sequitur Leander à Sacram. tom. i. tract. 5. disp. 5. quæst. 28. dicens esse communem, ibi: * An qui probabiliter opinatur se non

peccasse mortaliter, aut mortale à se admissum, et le confessum, teneatur illud confiteri? &c. Respondeo non teneri, quia liberum est vniuersi, sequi opinionem probabilem, quæ sicut in alijs mater j's, sic etiam in hac sufficit ad obseruatidum præceptum. Sic Sanchez loco citato, num. 76. Suarez disp. 2. scđ. 9. Granado tr. 9. disp. 7. num. 1. Diana 3. part. tract. 4. resol. 107. Lugo disp. 16. num. 58. & communis. Nec oppositum docent Victoria, & Sotus proposita sententia citati, quia solum loquuntur de peccatis omnino dubijs. Imo, & Nauarri, in nostram inclinat sententiam, ut aduertit Sanchez. Sic etiam Filiucius, Bonacina, & alijs, quos sequitur Machado 1. part. Sum. lib. 2. part. 4. tract. 5 doc. 3. in fine. * Et quæst. 29. asserit idem dicendum, licet probabilius iudicet se peccasse mortaliter, vel non esse confessum, pro quo fere omnes citatos refert.

4. Cum his sentit P. Leander à Murcia in disquisit. in 12. lib. 1. disput. vnic. resol. 8. n. 1. ubi ait ita tenere Sylvium, Sylvestrum, & Meratium, * & addant, inquit, Meratius, Sylvius, & Catanius id verum esse, licet probabilius quis iudicet, se peccasse, aut non fuisse confessum. * Eandem opinionem tenent Pitigianus, Mercerus, & alijs, quos citatos sequitur Angelus Maria Vericelli tom. 1. tract. 2. quæst. 28. * Quia homo, inquit, in rebus practicis potest sequi opinionem probabilem, omisla opposita probabile, vel probabiliori, quando in rebus ipsis non imminet aliquid periculum. * Et clarius infrà num. 10. * Qui probabiliter credit, se non peccasse, non tenetur confiteri, nequic in articulo mortis: (attende) & ad Sacram Eucharistiam, nulla prævia confessione, aut contritione accedere potest. Fagund. præcept. 2. lib. 3. cap. 4. num. 6. Probatur quoad primam partem; quia qui in mortis articulo tale peccatum non confitetur, nulli se exponit periculo, cum per aliorum peccatorum confessionem, aut contritionem gratiam sit consequutus. Probatur quoad secundam partem, quia non peccat contra Religionem, seu reverentiam debitam Sacramento, qui iuxta probabilem opinionem illud recipit, aut ministrat, ut dixi supra quæst. 26. * Sic ille, qui quæst. 26. citata duodecim Auctores pro hac parte refert, inter quos Salonium, Sayrum, Villalobos, Basilius, Ponc. Antonius Perez, Loream, & Mag.

Bart. de Medina, quos sequitur Mascalen-
has tract. 4. de Sacram. Euchar. disp. 4. cap.
4. num. 242. fol. 227. Et tenet nouissime
Fr. Franciscus a Iesu Maria, Carmelita ex-
calceatus part. 1. Cursus Theologie Moral,
tract. 4. de Sacram. Euchar. cap. 7. numer. 29.
apud quem Sylvest. Rosella, Gerson, Hen-
riquez, Sanchez, Dicastillo, Bonacina, &
Filiaci.

5 Notant vero, & merito Verricelli,
Fagundez, Sanchez, & Henriquez libr. 2.
de Pœnitent. cap. 4. n. 5. Auersa, & alijs quos
sequitur M. Prado supra n. 47. eum, qui
probabiliter credit non peccasse, aut esse
confessum, teneri nihilominus elicere
actum contritionis in articulo mortis, ni-
si præcesserit aliorum peccatorum con-
fessio, aut contritio; immo, & teneri confi-
teri, si dubitet de sua cōtritione, casu, quo
sola contitio præcesserit. Quia licet op-
pinio probabilis excusat à precepto diuino
integritatis confessionis, non supplet me-
dium necessarium ad salutem, qualis est
remissio peccati, si forte fuerit commis-
sum. Ergo ne quis se exponat périculo
damnationis, tenebitur medium assumere,
quo suam iustificationem certam faciat,
ac proinde, vel aliorum peccatorum con-
fessionem præmittere, qua indirecte re-
mittatur peccatum (si forsitan commisit)
quod ex opinione probabili desinit con-
fiteri, vel actum contritionis elicere, in
quo includitur votum conditionatum cō-
fitendi, si aliquando ei innotuerit, illud
peccatum fuisse commissum, & non con-
fessum.

6 Dices, si probabiliter iudicans non
peccasse mortaliter, nulla præmissa con-
fessione, nec perfecta contritione, sola at-
tritione, Eucharistiam in articulo
susciperet, licet re vera in statu peccati
mortalis esset, iustificaretur virtute huius
Sacramenti, quod primam gratiam con-
ferre bona Fide accedenti, est sententia ex
pressa D. Thomæ, & Thomistarum. Ergo
qui probabiliter iudicat non peccasse, nec
in articulo mortis tenebitur aliorum pec-
catorum confessionem præmittere, neq;
actum contritionis elicere, sed sat illi erit,
Eucharistiam attritus suscipere. Respon-
deo opinionem D. Thom. non esse certā,
licet probabiliorem, quæ si falsa sit coram
Deo, medium necessarium ad salutem
supplere non petet. Quapropter ea ne-
mo contentus debet esse in articulo mor-
tis; sed medium certū non omittere, qua-

le est actus contritionis (secūdum fidem)
aut aliorum peccatorum confessio, nam
quæ ex iusta causa, vē ex obliuione omit-
tuntur; in eadem confessione quoad re-
missionem inclusa intelliguntur, vt ex
Concilio Tridentino constat.

QVÆSTIO V.

*Virum sit obligatio confitendi peccata
dubia?*

§. PRIMVS.

Doctorum sententiae referuntur.

1 **Q**uestione hanc nostra tempestate ce-
lebre, & ad conscientias exoneran-
das utilissimani, vt rem non dubiam po-
tius supponebant, quam probabant Theo-
logi. Verum, vt cum P. Vazquez, Azor, Vi-
llalobos, & Sayro, recte admonet Ioan-
nes Sanchez in select. disp. 29. num. 7. nega-
re non possumus aliquando turbam Do-
ctorum amplecti vnam opinionem absq;
delectu rationum, aut saltē non fam
exacte rationibus ponderatis, cōtra quos
Doctor alijs opinionem aliquam matu-
rè excogitata in scholas introducere po-
test. Pro hoc igitur dubio de peccatis du-
bijs, non mediocribus studij impensis iam
dia laborau.

2 Est igitur controuersia. An dubius
de peccato, teneatur illud sub tali dubio
confiteri? Dubium autem hoc dupliciter
potest esse, vel negativum, vt cum quis du-
bitat, an peccauerit, ita vt pro neutra par-
te contradictionis possit assensum præbe-
re, vel positivum, vt si quis certus se pec-
casse dubitat, vt supra, an venialiter, an
mortaliter? Et in vitroque dubio: Prima,
& communissima sententia est, peccato-
rem teneari, sub tali dubio confiteri. Ita
plures, quos ad quadragesima referens se-
quitur P. Thom. Sanchez in Summ. libr. 1.
cap. 10. num. 66. & 67. P. Suarez de Pœnit.
disp. 22. sect. 9. num. 7. P. Grañado cont. 7. de
Pœnit. tract. 9. disp. 7. dicens: *Esse certum om-
nino* P. Henr. lib. 2. de Pœnit. cap. 3. §. 7. &
cap. 4. §. 5. & de Pontif. Rom. Clau. lib. 4. cap.
9. n. 3. prope fin. Cardin. de Lugo disput.
16. n. 63. Leander disp. 5. quæst. 25. & 26.
& alijs communiter.

3 Secunda sententia in dubio negati-
vo oppositum tenet. Ideoque asserit, cum
qui dubitat, an peccauerit, non teneri con-
fiteri. Ita expressè P. Egidius Coninch,
tract.

tract. 2. de Sacram. disp. 7. dub. 8. concl. 2. ubi sic ait: * Ad hoc, ut peccatum teneat confiteri, requiritur, ut saltem probabilitet possim iudicare me peccasse. * Hanc opinionem amplectitur P. Ioannes Præposit. *tom. 2. in 1. 2. quæst. 19. art. 6. dub. 4. in fine*, & semper esse visam sibi speculatiuè probabilem cum P. Lessio, & alijs, quibus eam communicauit, assentit *tovi. 3. in 3. p. quæst. 5. de integrat. confes. dub. 3.* quamvis hoc loco addat, in praxi non esse à contraria recedēdū. Et in casu æqualis dubij, defendit Philibertus Marchlinius *de Sacram. Ordin. tri. 2. p. 3. cap. 1. nu. 17.* & plures alijs, qui eodem modo philosophanduni putant in dabo peccati, quoad obligationem confitendi, ac in dabo voti, quoad obligationem adimplendi. Quibus dissentire non potest Fagundez *lib. 2. in Quinque precepta Ecclesie, præcep. 2. cap. 1. nu. 9.* Vbi reddens dispatriatem, cur dubius de votō non teneatur adimplere, & dubius de peccato confiteri teneatur: Responder: * Disparitas est, quia in secundo casu constat, peccatum fuisse commissum, in primo vero non constat votum fuisse emissum, & ideo diuersa est ratio & ratione, quia quando expresse non constat, votum fuisse emissum, manet homo possessor suæ libertatis, & ideo melior est conditio possidentis; at vero peccator non est legitimè possessor suæ conscientie, cum certo sibi constet de peccato à se commisso, & non sibi constet, fuisse, ne mortale, an veniale. * Hæc ille Ex quibus manifestè colligitur, quod, si peccatori non constet de peccato à se commisso, erit legitimè possessor suæ conscientie, sicut, & qui dubitat, an votum emiserit, ac proinde non tenebitur ad confessionem, sicut neque alter ad votum: In hoc enim casu nulla est disparitas. Stant etiam pro hac sententia Layman, & Granaðo infra citandi, & Auctor casuum conscientie Bononiæ *casu 3. fol. 83.* & probabilem putat Martinus de S. Ioseph in *Monitis confes. tom. 1. lib. 1. de Penit. tract. 6. n. 1.* Et pro scrupulosis defendant Oviedo *1. 2. tract. 4. controu. 1. punct. 2. n. 27.* & 29. Azor *tom. 1. lib. 2. cap. 20. quæst. 7.* Sanchez *lib. 1. Sum. cap. 10. n. 82.* Castropalao *tom. 1. tract. 1. disp. 4.* & alijs, quos sequitur Verrecelli *tom. 1. quæst. moral. tract. 5. quæst. 2. n. 6.* & cum Suarez, Becano, Granaðo, & alijs certissimam putat Tamburinus in *Methodo exped. confes. lib. 2. cap. 1. §. 3. nu. 16.* quia scrupulosi debent presumi non peccasse

mortaliter. Quam rationem pro omnibus etiam non scrupulosis militare tradit Speculum conscientie, *tract. 1. §. 9. folio 122.* * Si tu (inquit) dudas, si contentisti en tal vicio, o pecado, es señal, que no, y por consiguiente no peccaste mortalmente. * Sic ibi citato D. Thoma *2. 2. q. 36.*

4 Tertia vero sententia in discrimenatini asterit, non esse obligationem confitendi peccata dubia: ita Doctores aliqui apud Machado *tom. 1. lib. 2. fol. 492.* Inter quos male pro hac parte refert Patrem Suarez *disput. 22. de Penit. sect. 9.* quia ibi contrariam sententiam apertissime tenet. Probabilem tamen putat P. Layman in *Theol. mor. lib. 1. tract. 1. cap. 5. §. 4. nu. 37.* Vbi sic habet: * Si in decursu vite alia peccata sua, quorum conscientiam habet, confiteatur, tacito illo, de quo post diligentem excusione dubitat, an committit? vel an fuerit mortale? tunc probabile apparet non incumbere eius confitendi obligationem. * Hanc opinionem speculatiuè veram dicit Bauni *tom. 1. tract. 4. de Penit. quæst. 17.* Licet ipse contrariam innatus, vt ibidem fatetur, sequatur. Et amplius etuntur Illust. Caramuel in *Theol. mor. lib. 3. de conscientia dilectione*, & apud illum Pater Amicus, & Theses Lobanientes in Collegio Societatis Iesu. Et iterum in *Theolog. fundament. à num. 1322. fol. 671.* & fol. 691. §. Obiect. 3. vbi inquit: * A ratione non solum esse probabilem, sed moraliter certam. * Et sequuntur Joseph de Iauario in *resolut. Theolog. mor. tom. 1. resolut. 1. per totam.* Ioannes Martinon in *Theologia Scholastica tom. 5. disp. 50. sect. 8. à n. 91.* Ferrantinus de *Scandalo, quæst. 77. à n. 31.* Petrus Marcantius in *Iribunal Sacram. tract. 4. tit. 6. quæst. 5.* Et cum Iesualdo a Bononijs, & Scipione Paulutio, defendit nouissimè D. Franciscus Verde in *opusculo pro Caramuele, quæst. 12. p. 1. §. 1. n. 547. fol. 145.* & 146. & supponit M. Arauxo in *decision. moral. de statu ciuili, disp. 9. casu 11. n. 9. fol. 455.* vbi sic: * Ecclesia non precipit confiteri hoc, aut illud in particulari, sed in communī cuncta peccata mortalia, certo talia, & alias non confessa. * Et probabilem putant Castro Palao *tom. 4. de Penit. tract. 23. punct. 9.* Quia contrariam, quam sequitur veriorem vocat, & Angel. Bossius *tom. 1. i. num. 1754.* Et hanc opinionem esse practice probabilem, tenuerunt plures Doctores Romani à P. Carolo Musat Sociedad Iesu consulti, & plu-

plurimi ex Doctoribus Complutensibus, & in eadem Vniuersitate sacræ Theologiae publici professores, eximijque Theologi, quos à se consultos refert R.P. Leander à Murcia in Disquisib. 1. disp. vna, resol. 8. n. 26. & 27. Et hanc sententiam probabilem esse, suo calculo firmarunt Reuires Societatis, ut testatur P. Ferrantinus ubi supra t. de scandalo, q. 77. à n. 31. Vbi hac ex illis refert verba *Opinionem de peccatis dubijs negatiū ē (nimurum de quibus non fertur iudicium, quod non fuerint commissa) indicauimus olim non debere permitti in Societate, cum vix reperiretur unus scriptor, qui illam tuetur. Modo vero cum iam apertere, & ex professio in suis scriptis tueantur, præter Egidium Coninch, Petrus Marchantius, Garrauel, Iosephus de Ianuario, & Ioannes Martinon: & alijs multi scriptores iudicent probabilem, censemus posse iam in scholis Societatis permitti. *Eandem opinionem in ordine ad recipiendam Eucharistiam amplectuntur P. Granado in 3. p. controlo. 6. tract. 1. disp. 7. n. 13. P. Sà verb. Eucharist. n. 23. & tanquam probabilem admittit Leander à Sacram. de Euchar. tracta 7. disp. 7. quest. 11. & M ascarenas tract. 4. de Eucharist. cap. 4. n. 24. 2. Et in dubio æquali contentiunt Philibertus Marchinus de Sacram. Ordin. tract. 2. p. 3. cap. 1. n. 17. & M. Paulus de Blanchis in disceptat. eas. conscientie, disp. 3. in litt. C. fol. 136. ubi sic. * Si ille, qui vult accipere Sanctissimum Sacramentum Eucharistie, non cognoscit, nec vehementer suspicat se esse in mortali, non est necesse, ut confiteatur ante sanctissimam communionem. * Hac ille.

5. Ex antiquis hanc sententiam tenuisse Paludanum, D. Antoninum, & Tabienam, quando dubium est æquale, refert P. Henriquez lib. 8. de Eucharist. cap. 45. in glori. lit. P. * Addunt, inquit, Paludanus, Antoninus, & Tabiena id verum esse (nemipè teneri confiteri peccata dubia) quando magis declinat id fuisse peccatum mortale, aut non fuisse illius confessionem, alias in dubio æquali, ut non tenetur ad votum, & onus præcepti, ita neque ad confessionem illius. Contra Gerson Alphabeto 41. lit. F. qui obligat in æquilibrio, &c. At revera hic (ait Henriquez) potest practice depomere dubiam conscientiam, & sic excusat a præcepto, sed in mortis articulo expediet confiteri, si facile non habeat contritionem, aut aliud Sacramentum, ne-

se exponat periculo damnationis. * Hacce nus Henriquez, quem immrito nonnulli calumniantur, hos Doctores pro hac sententia adduxisse eos recolui, & planè inueni illi fauentes, quia obligationē constitendi peccata dubia de probabili tantum dubio intelligendam tradunt, nē pe quando quis probabilitet putat se peccasse. Ita D. Antoninus apud Tabienam verb. Confessio, 2. num. 12. Vbi loquens de prædicta obligatione, sic inquit. * Secundum Archiepiscopum Florentinum debet intelligi de dubio probabili. * Cuius sententiae adhærea ipse Tabiena ibidem, & expressius num. 14. dicens: * Tenetur iterare confessionem, quando aduertenter tacet aliquid, quod est mortale, vel credit, vel probabilitat dubitat, esse mortale. * Quibus consentire videtur Mag. Zanardus 1. part. instructio Sacram. Penit. de dubijs pro confessione, §. 8. Quæritur, fol. mihi 2. 15. qui obligationem confitendi non agnoscit, dum quis non iudicat probabilitet se peccasse. Licet in casu æqualis pro utraq; parte probabilitatis, ad confessionem obliget. * Octauo, inquit, quæritur, an ad integratē confessionis spectet confiteri peccata dubia? Respondetur, quod poenitens tripliciter potest dubitare peccatum esse commissum, & non confessum. Primo: probabiliter tenendo peccatum esse commissum, & non confessum, & tunc teneatur. Secundo: habendo rationes probabiles pro utraq; parte, & tunc etiam teneatur confiteri. Tertio: habendo rationes probabiliores pro confessione facta, & sic debet omnes scrupulos reiçere. * In quibus, ut patet, solum comprehendit casus iudicij probabilis de peccato commisso, & solum obligat ad confessionem peccati dubij eunr, qui probabiliter tenet se peccare, dum oppositum non sit ipsi probabilis, eum vero qui iudicium suspendit, neutriparti assensum prestare potens, oblatione adstrictum non agnoscit.

§. II.

Tertiæ sententiae fundamenta eius probabilitatem ostendunt.

6. **N**emo negare potest hanc sententiam à loco extrinseco valde probabilem esse, id enim Doctorum, quos congesisti, auctoritas apertissime euincit. Nec ab intrinseco negare audeo, haber enim efficacissima fundamenta, quæ improbari non possunt.

7 Probo i.efficaciter ex Concil. Tridentin. *sess. 14. cap. 5.* vbi totam materiam necessariam huius Sacramenti explicans, sic definit. * Constat enim nihil aliud in Ecclesia à pœnitentibus exiguntur, quam, ut postquam quisque diligentius se excusaverit; ea peccata confiteatur, quibus Dominum, & Deum suum mortaliter offendisse meminerit. * Ex quibus sic formo argumentum. Ille tantum tenetur confiteri, qui meminit mortaliter offendisse Deum, sed qui dubitat, an peccauerit mortaliter, non meminit mortaliter offendisse Deum: ergo qui dubitat, an peccauerit mortaliter, non tenetur confiteri. Consequentia est legitima: maior est de fide, minor indubitata apud Theologos, & mille exemplis demonstrabilis: nam qui meminit de solutione debiti, non tenetur soluere, secus qui dubitat. Qui meminit de recitatione officij, non tenetur recitare, secus qui dubitat. Qui meminit se confessum fuisse, non tenetur confiteri tecum dum omnes, secus qui dubitat. Rursum nemo potest iurare se meminisse de illo, de quo dubitat: ergo qui dubitat, non meminuit. Ergo quidabat, an mortaliter peccauerit, non meminit mortaliter offendisse Deum; sed Ecclesia, ut fides docet, nil aliud exigit à pœnitentibus, nisi quod ea peccata confiteantur, quibus Deum suum mortaliter offendisse meminerint: ergo non exigit confiteri peccata dubia.

8 Confirmatur ex Aristotele *lib. 1. de memoria, & reminiscencia, & ex D. Thoma ibidem, lec. 1.* Vbi explicans cum Philosopho, quid sit, *meminisse*, inquit, * semper, cum anima memoratur, pronuntiat, se vel prius audiuisse aliquid, vel sensisse, vel intellexisse. * Sed, qui de his dubitat, non pronuntiat, se audiuisse, vel intellexisse; sed dubium esse, an audierit, & an intellexerit: Ergo qui dubitat, non memoratur: ergo qui dubitat, an peccauerit lethaliiter, non meminit mortaliter offendisse Deum: ergo non tenetur confiteri. Vrgetur: Quia dubius ab ignorantie non distat, *I. Manifestissimi, §. Sin autem nescius. Gam. Lusi ta. decif. 91. n. 1. in princip. Imò comparantur ex Surdo decif. 265. n. 17.* Sed qui ignorat non est memor, ergo nec qui dubitat.

9 Secundo probatur, quia omnia iuria clamant in dubio delicto reum esse absoluendum, & consequenter esse liberum ab obligatione, quam ratione delicti

subiturus erat. A qua regula iuris, ut potest rationi consona, inquit Sanchez in *Sum. lib. 1. cap. 10. num. 48.* non est recedendum ab illo textu expresso. Accedit, quod in dubio non debet presumi delictum: & in nullo toro aliquis accusari debet de delicto, quod commisit, ita ostendi non potest, ut data indicia, & coniectura assensum non generent. Ergo nemo tenetur se accusare de peccato dubio. Hac ratione ducuntur auctores pro secunda sententia citati; verum si alicuius ponderis est, qui hanc sententiam amplectuntur in dubio negatio, debent etiam in positivo amplecti, ne inconsequenter loquantur: nam rationes allatae, & afferendae, vel in utroque praestant, vel in neutro: nam si delictum presumi non debet, potiori iure, licet constet de delicto, non debet presumi graue. Deinde materia necessaria accusationis est delictum graue: ergo si nemo accusari debet de delicto, quod non sit probabile, nemo tenebitur accusari de delicto graui, quod probabile non sit. Ergo vel in utroque dubio affirmandum, vel in utroque negandum. Et ita tentit Cardin. de Lugo *disp. 16. sect. 2. n. 61.*

10 Tertio probatur: quia præceptum confessionis, tam iure Diuino, quam humano, solum est præceptum confitendi mortalia: ergo dubitare, an culpa sit mortaliter, est dubitare, an continetur sub præcepto: Sed quando constat de præcepto & dubitatur, an res aliqua sub illo continetur, nemo illo tenetur, ut docent P. Thom. Sanchez in *Sum. cap. 10. n. 32.* & P. Salas *1. 2. quæst. 21. tract. 8. disp. unica, sect. 25. n. 258.* Et cum Filiucio, & Alphonso de Leon, Marcus Vidal *vbi infrà num. 4.* Ergo qui dubitat, an peccauerit mortaliter, non tenetur præcepto confessionis. Vrgetur, quia ut ex P. Henriquez probat Sanchez *lib. 2. de Matrim. disp. 41. num. 36.* idem est dubitare, an haec culpa continetur sub præcepto, ac dubitare, an sit præceptum de illa confitenda. Sed quando quis dubitat, an sit præceptum, non tenetur illo, ut fatentur prædicti Doctores, quos sequitur P. Suarez *tom. 5. in 3. p. disp. 40. sect. 5. n. 15.* & P. Sa verb. *Dubium n. 2. Medina, Sotus, Valentia, & alij, quibus contentit Marcus Vidal in Arca salutari.* Vbi de dubijs, *Inquis. 2. fol. mihi 39.* Ergo qui dubitat, an haec culpa continetur sub præcepto confessionis, illo non tenetur; sed qui dubitat, an sit mortaliter,

dubitatur, an continetur. Ergo, &c.

11 Premo iterum, nam ut colligitur ex Palao punct. 34. de cons. num. 4. & 8. & punct. 35. n. 2. (quod à Theologis communiter supponitur) omne dubium facti pertinentis ad materiam præcepti, reducitur ad dubium iuris, in quo dubio nemo tenetur, ut docent communiter Theologi. Hinc dubitanus, post sufficientem diligentiam, an hodie sit dies veneris, vel an dies festus, vel an vigesimum annum expleuerit, nullo præcepto ligatur abstinendi à carnibus, audiendi sacrum, vel ieiunandi: quia materia horum præceptorum est abstinentia in die veneris, auditio sacri in die feito, & ieiunium anno vigesimo primo completo, ac proinde de prædictis dubitare, est dubitare de præceptis, eo quod sit dubium facti pertinentis ad materiam præcepti, quod proinde ad dubium iuris reducitur. Sed peccatum mortale est materia præcepti confessionis, ergo dubium de peccato mortali est dubium facti pertinentis ad materiam præcepti, ergo ad dubium iuris reducendum; in quo neminem teneri commune est apud Doctores.

12 Insto clarè ad hominem contra Thon. Sanchez in Sum. cap. 1. n. 4. 8. nam ibi manifestè docet, dubium iuris esse, quoties dubia est res, seu actio, ex qua ius aliquod, seu lex nascitur: quod sentit etiam expressè P. Arriaga 1. 2. disp. 25. sect. 3. n. 15. & n. 5. 8. dum inquit. * Quando cumque dubium est circa actionem, qua primo quasi incurrit quis obligationem; tunc standum pro libertate hominis. * Insuper ipse Sanchez ibidem cum Suarez suprà sect. 6. n. 8. Salas, Nauarro, & alijs, docet, in dubio facti præter homicidium, neminem censendum esse irregularēm, eo quod in dubio facti pro solo homicidio est in iure præscripta irregularitas: (partialis nimurum, quia haec irregularitas tantum priuat vnu ordinum maiorum, non receptione, neque reddit inhabilem ad beneficia, ut bene probat P. Breser. lib. 4. de cons. cap. 8.) Imò si facta diligentia maneat quis in æquali dubio, non censi irregularēm tradit P. Henriquez lib. 14. cap. 14. n. 3.) Sed quidquid sit de hoc. Omnes Doctores citari aperte sentiunt in dubio facti, ex quo lex aliqua nascitur (excepto dubio homicidij) neminem ea lege obligari: sed peccatum mortale est id, ex quo nascitur ipsa lex confessionis, ergo in dubio peccati mortalis, nemortali lege ligabitur.

13 Respondent Sanchez, & Lugo, in iure esse præceptum confitendi peccata certa, & dubia. Verum hæc responso est ipsissima aduersariorum conclusio, quam non supponere, sed probare deberent, affertes caput aliquod iuris, ubi id expressè præscribetur, quod non afferunt, neque possunt; quia nullibi reperitur. Ergo si irregularitas, quæ est præceptum abstinenti ab ordinarii actibus non obligat in dubio facti præter homicidium, quia in alijs dubijs non inuenitur expressum in iure, ut facetur P. Sanchez: Ita præceptum confessionis non obligabit in dubio facti læthalis, quia hœc nullibi reperitur expressum, & ut constat ex l. quid adstringenda verb. obligat. Quidquid adstringenda obligationis causa dictum est, id nisi placit exprimatur, omissum esse censendum est. Et ut constat etiā ex cap. 1. de iure iurando, lib. 6. Vbi agitur de obligatione inducenda, interpretatio debet esse mittis.

14 Quartò probatur, nam ex eo, quod Trident. ses. 14. cap. 5. doctrinaliter agens de circumstantijs necessariò confitendis, definit, mutantes speciem necessariò confitendas esse, & nihil dicat de notabiliter aggravantibus; communior, & probabilior sententia, ut infrà videbimus, defendit, has non esse necessariò confitendas: quam illationem esse claram ex Trident. tūm quia de circumstantijs aggravantibus tacet, tūm quia doctrinam ibi tradens de necessarij ad confessionem, subiungit, *nil aliud in Ecclesia à pœnitentibus exigi,* docet cum pluribus Leander trac. 5. disp. 8. §. 1. quæst. 3. Ergò, quia Trident. doctrinaliter agens de materia necessaria confessionis, solim definit confitenda peccata mortalia, quorum quis conscient, & memor est, nihil dicens de peccatis dubijs, sed potius subiungens, nil aliud in Ecclesia à pœnitentibus exigi. eadem probabilitate tenendum est, peccata dubia non esse necessariò confitenda. Videtur argumentum conuincens, cui non dissentit Pat. Vazquez de P. nit. quæst. 91. art. 1. dub. 2. n. 8. ubi inquit: * qui ea tantum confitetur, quæ concilium explicavit esse explicanda, satisfecisse præcepto credendū est. * Nec dici potest argumentum hoc effet tantum negativum, non enim purè negativum est, cum concilium de mortalibus confitendis agens, semper positivè limitet ad ea, quæ memoriae occurruerint, sicut

limitat circumstantias ad eas, quæ speciem peccati mutant.

15 Vrgetur, quia confessionis præceptum, rigidum, & valdè onerosum est, & obligatio confitendi peccata dubia, vt potè plurimos afferens scrupulos, valdè est odiosa: ergo præceptum confessionis non est extendendum ad peccata dubia, sicut ob eandem rationem, non extenditur ad circumstantias notabiliter aggravantes, sed potius restringendum est, iuxta regulam iuris: odia sunt restringenda, & fauores ampliandi. Præterquam quod, vt habetur in iure cap. graue 22. quæst. 3. iniustum est pro culpis dubijs certam adhibere pœnam: non posset autem, non adhiberi pro peccatis dubijs, si materia necessaria forent. Omitto ipsammet confessionem peccati dubij esse pœnam non exiguam peccati, vt nemo non experitur, ergo non est pro culpis dubijs imponenda.

16 Respondet P. Thom. Sanchez in Sum. lib. I. cap. 10. n. 66. Et 78. præceptum confessionis esse fauorable, & ideo extendendum. Quia confessio, inquit, est medicina peccatum sanans, ac præseruans à lapsu in similia peccata dubia. Benè quidem; sed non benè inde deducit, confessionem non esse pœnalem. Primi, quia recte componitur idem esse medicinam, & pœnam, vt de satisfactione Sacramentali definit Trident. sess. 14. cap. 8. dicens: * Debere tallem esse, vt non sit tantum ad nouæ vitæ custodiā, & infirmitatis medicamentum, sed etiam ad præteriorum vindictā, & castigationem.* Secundò ad hominem contra ipsum Sanchez: nam de excommunicatione loquens, ita docet aperte lib. 9. de Matrim. disp. 32. n. 13. per hæc verba.* Quia ex una parte, inquit, excommunicatione est medicinalis, & ex altera est pœna.* Tertiò, quia reseruatio peccatorum est medicina ad præcaudendum in posterum, vt tradit Lugo disp. 20. sect. 2. n. 11. & non dissentit ipse Sanchez suprà num. 18. Et tamen reseruationem esse etiam odiosam, & pœnalem, ideoque restringendam, vt non extendatur ad casus dubios, tradit ipsemnet Sanchez in Sum. cap. 10. citato. Ergo recte coheret præceptum confessionis esse medicinam, & simul esse odiosum, & pœnales, ac proinde restringendum, vt non extendatur ad peccata dubia. Fateor institutionem huius Sacramenti esse fauabilem, & ideo

extendendā eius verò præceptum medicinam valdè pœnalem inficiari nō possum, adeo enim graue onus est, t plures Doctores existiment, supra Ecclesiæ potestatem esse, illud imponere, ea saltem integritate, qua de facto impositum est. Vide Cardin. de Lugo disp. 15. sect. 6. Igitur præceptum confessionis extendi non debet, sed tantum confessionis institutio, nam vt bene docet Sanchez de Matrim. lib. I. disp. 1. n. 4. cum Glos. Panormit. Bartolo, Baldo, & alijs; constitutio, quæ simul est fauorabilis, & pœnalis, extendenda est quatenus fauorabilis, & restringenda quatenus pœnalis. Ergo confessio quoad præceptum, ut potè pœnalis restringenda est, & confessio quoad institutionem, ut potè fauorabilis amplianda. Vnde consequenter fit, peccata dubia non esse materiam necessariam confessionis, sicut nec circumstantias aggravantes, nec peccata venialia, licet confessionis institutio, quia fauorabilis, ad hæc omnia extendatur.

§. III.

Alia eiusdem sententiae præsidia.

17 Q Vinto probatur nostra conclusio. Semel posita reseruatione peccati, præceptum confitendi tale peccatum reseruatum, est præceptum illud confitendi superiori: sicut semel posito peccato mortali, est præceptum confitendi Sacerdoti approbato: sed in dubio ansit reseruatum, cessat obligatio confitendi Superiori, vt docent P. Suarez tom. 5. in 3. p. disp. 40. sect. 6. P. Thom. Sanchez suprà n. 74. & alij communiter: ergo in dubio an sit mortale, cessat obligatio confitendi Sacerdoti approbato.

18 Respondet Thom. Sanchez, reseruationem esse odiosam, & ideo non extendi ad casus dubios. Fateor, sed consequentiam doctrinæ non capio. Primi, quia ex eo confessio, iuxta Sanchez, est fauorabilis quoad præceptum, quia est medicina ad peccata in posterum præcauenda; sed etiam reseruatio est medicina ad præcaudendum in posterum, vt satis innuit ipse Sanchez libr. 9. de Mat. disp. 32. n. 18. & docet expressè Card. de Lugo hic disp. 20. sect. 2. n. 11. & supponitur à Trident. sess. 14. cap. 7. Ergo vel reseruatio extendenda est ad casus dubios, vel confessio non est extendenda ad peccata dubia. Secundò, quia vt ait ipsemnet Sanchez in Sum. lib.

lib. 1. cap. 10. num. 66. & probat lib. 1. de Matrim. disp. 39. n. 5. cum Bartolo, Couarrub, Azebedo, & alijs: Lex quantumcumque penal is, & odiosa amplianda est, quando est in animarum fauorem ad vitanda peccata; sed lex reseruationis talis est iuxta communem Theologorum sententiam: ergo in doctrina Thom. Sanchez, non est restringenda, sed amplianda. Genuina igitur ratio, ob quam peccati reseruatio, in principijs huius Doctoris, licet in animarum fauorem ad vitanda peccata, non extenditur ad casus dubios, ea est, quam ex ipso Sanchez, & alijs supra adduximus: nimirum, dubium iuris esse, quoties dubia est res ex qua lex nascitur, & cum lex reseruationis oriatur ex peccato; eo ipso, quod peccatum sit dubium, dubium iuris erit, & consequenter nemo illo tenebitur, iuxta communem sententiam. Hæc autem ratio æquè militat in lege confessionis, quæ ex peccato mortali similiter nascitur, ut expendi.

19 Sexto probatur: Qui certus de voto a se emissò dubitat, an post septennium emiserit, non tenetur illo, secundum Malederum, imò idem docet Alphonsus de Leon, quando dubitat, an habuerit intentionem se obligandi: & idem tenet Sotus, Veja, Castro Pal. & alij, quando, voto post septennium emissò, dubitat, an tunc habuerit vsum rationis: quorum opinionem, auctores citans, non improbat Diana 4. p. tract. 3. resol. 10. & 11. Ex quibus sic formo argumentum. Certus de voto, & dubius de qualitate, ratione cuius inducitur obligatio, non tenetur adimplere: ergo certus de peccato, & dubius de qualitate, ratione cuius inducitur obligatio, nempè, an sit mortale, vel veniale, non tenetur confiteri. Huius consequentia probabilitatem negare non poterunt plures Doctores supra citati, qui eodem modo philosophandum putant in dubio peccati, ac in dubio voti.

20 Septimo: Dubium, quod facta diligentia vinci non potest, æquiuale ignorantiæ inuincibili, vt docet Thom. Sanchez lib. 1. de Matrim. disp. 41. num. 46. §. 2. probatur. Ergo dubium de peccato lethali, quod facta sufficienti diligentia vinci non potest, æquiuale ignorantia inuincibili de culpa mortali: sed tacere in confessione culpam, quæ ex ignorantia inuincibili non existimatur mortal is, non opponitur præcepto confessionis, vt omnes fatentur,

ergo tacere in confessione culpam mortalem, cuius dubium facta sufficienti diligentia, vinci non potest, non opponitur præcepto confessionis.

21 Tandem potest suaderi hæc sententia, quia ad minus dubitari non potest tum auctoritatem Doctorum, quos supra citauit, tum fundamenta in superioribus iacta, valdè dubiam reddere obligationem confitendi peccata dubia; in dubio autem de obligatione, probabilior fententia docet, neminem teneri. Hæc fundamenta maioris mihi ponderis sunt postquam, ut iacet, de mandato Reuer. P. Ioan. de Piña, Provincialis huius Provinciæ Toletanae, examinata fuerunt à plurimis doctissimis viris, & omnes huic opinioni, tanquam probabili subscripti serunt.

22 Ex dictis constat, quam incaute, & sine fundamento Diana 4. part. tract. 3. resol. 5. dixerit, hanc sententiam esse improbabilem, cum ex una parte tot pro illa militent Doctores, & ex alia, æque solidis, imo, & solidioribus nitatur fundamentis, quam opiniones aliae morales, quæ communiter inter Doctores probabiles reputantur. Quibus passim ipse adhæret. Constat etiam, quam audacter Thom. Hurta do Clericus Minor tom. 2. de Resol. Moral. tract. 12. cap. 1. dub. 8. iactauerit, * esse temerariam, eo quod nullum habeat fundamentum, & sit contra omnes, qui ante, & post Concilium scripsierunt. * Sed illi parco, quia nec Authores citatos vidit, nec fundamenta superius iacta perpendit. Quapropter eius censura improbabilis prorsus est. Nam vt ipsem et tract. 10. cap. 7. num. 130. inquit (contra quendam Neothericū dicentem esse improbabilem opinionem assententem eholocatum non frägere ieiunium) prorsus improbabile est, dicere, esse improbabilem opinionem, quæ tot patronos, tot defensores, & tot fundamenta haber. Plures autem, & plura habet nostra opinio pro peccatis dubijs, quam sua pao Chocolato.

23 Caveant tamen pœnitentes, ne semetipso facile decipient, indicantes peccata dubia, quæ certa peccata sunt: v.g. Si Religiosus, vel coniugatus, qui contra castitatem deliquerit dubitet, an aduertetur ad circumstantiam status: & vniuersaliter si aliquis in quacumque materia delinquens dubitet, an aduerteat ad offendam Dei, quam aduententiam ad rationem peccati mortalis requiri, & non sufficere, quod

quod cognoscatur actionem esse contra rationem, defendit eum pluribus Cardin. de Lugo tract. de Incarn. disp. 5. sect. 5. & 6. qui inquam, aliquo ex prædictis modis dubitaret, non posset prudenter peccata illa reputare dubia: quia licet forsitan prædictas circumstantias explicitè non aduertitur, semper tamen aduertit implicitè, quatenus illam culpæ foeditatem concipit, quam sèpè euigitauerat conflari ex pluribus illis malitijs, ac proinde supponitur, & præsumitur, poenitentem fuisse sufficier recordatum, non solum in opere externo, sed etiam in desiderijs, & simplificibus delectationibus, vt benè notat Lugo supr. n. 100. & 103. ac proinde quoties dubitationi accelerit præsumptio iuris pro aliqua contradictionis parte, hæc non dubia censenda est, sed probabilis saltem, vt rectè cum Soto, Aragon, & alijs docet Sanchez in Sum. cap. 10. citato, num. 13.

24. Nostra autem doctrina solum procedit de peccatis verè dubijs, de quibus nequit poenitens se accusare, nisi addat se dubium esse, an peccauerit, an vèmortaliter. Nam si aliter se accusaret, confitendo dubium, vt certuni, peccaret mortaliter; vt cum Diu. Thom. Palludan. D. Anton. Caietan. Soto, Ledesma, Sylvestro, & alijs tenet Sanchez supr. num. 58. Quod adeò certum est, inquit, vt nullus de hoc dubitet, quia alias valde confessionis iudicium variaret. Valde enim diuersum iudicium ferendum est de peccato dubio, ac de certo. Hæc igitur peccata dubia, quæ nequeunt in confessione absque prædicto addito, explicari, probabile est, posse in confessione taceri, vt omnia, quæ pro hac parte congensi, appertissimè euincunt.

§. IV.

Objectionibus fit satis.

25. Potissimum contraria sententia fundamentum desumitur ex vsu, & praxi totius Ecclesiæ, quæ præceptum confessionis mortalium ita interpretatur, vt ad peccata dubia etiam extendatur. Fatetur consuetudinem confitendi peccata dubia, hæc tamen non conuincit: nam etiam in vniuersa Ecclesia est vsus, & consuetudo confitendi tempore quadragessimæ, vt ait Tridentin. sess.

14. cap. 5. & tamen non obligat præceptum pro hoc tempore determinato. Præterea est usus, & consuetudo confitendi circumstantias notabiliter aggrauantes, & tamen quia verba præcepti confessionis maiorem latitudinem admittunt, plures Doctores hanc obligationem probabilitatem negant. Ergo licet usus, & consuetudo fidelium sit confitendi peccata dubia, tamen quia præceptum confessionis lethaliū maiorem latitudinem præficit, possimus probabilitatem asserere, non inducere obligationem confitendi peccata dubia. Vnde fit, quod licet consuetudo communiter dicatur optima legis interpres; nihilominus, quia multoties non in verborum legis proprietate, neque in præcipientis intentione, sed in scrupulo, vel ignorantia, vel maiore partis securitate fundatur, non reddit omnino certum legem obligare, eo modo, quo usus, & consuetudine est recepta.

26. Hinc quotidie videtius Theologos contra usum, & praxim in Ecclesia communiter receptam opinari: pluribus id posset exemplis demonstrari: unum, vel alterum præstabo. Lex præscribens Beneficiis obligationem recitandi, ita ab initio fuit communiter intellecta, & usu recepta in Ecclesia, vt Beneficium, quantumvis tenue, sub mortali obligaret ad recitandum, & tamen doctissimus Sotus, vt vidimus tractat. 3. de Religione, vbi de Horis Canonicas, quæst. 4. numer. 7. Considerans hanc interpretationem præcepti, non ratione, sed timore fundati, prædictam obligationem negavit. Quem plures postea sequuti sunt, quorum alijs ad obligationem recitandi requirunt, quod valeat viginti aureos, vt Ledesma in Sum. part. 2. tract. 9. cap. 4. conclus. 5. Alij, quod Beneficium sufficiat ad tertiam partem sustentationis Clerici ordinarij, vt Malederus apud Dianam 2. part. tractat. 12. resolut. 9.

27. Præterea præceptum abstinenti à lactaciñi tempore quadragesimæ, quod latum est in capit. denique, distinct. 4. communiter fuit ab omnibus usu receptum, & intellectum de obligatione graui, & tamen P. Fagundez præcept. 4. Eccles. lib. 1. c. 2. n. 11. mature perpendens prædicti capituli verba adeò strictè non obligare, oppositū his temporibus asseruit. Cui

subscripsérunt Doctores Academie Coniubricens. Eborens. Salmant. & Cöplutens. quos nominatim citat in sua Apollogia, qua prædicta mō opinionem ad Inquisitionis Tribunal delatam, à multorum calumnia vindicauit, auctoritate, & ratione probans ex sola consuetudine teneri fideles sub mortali à lacticinijs, & ouis in qua dragelima abstinere: Ergo licet consuetudo, & vſus confitendi peccata dubia, ita præceptum confessionis exposuerit, & receperit, non indē rectē conuincit, esse certam eiusmodi obligationem. Cū prædicta consuetudo, & interpretatio, non in ratione, & proprietate verborum legis, sed in cīrupulo, & maiori partis appollatæ securitate fundata fuerit. Et vt bene Pat. Vazquez supr. q. 91. art. 2. dub. 2. n. 2. * Opinio, licet tutior, non ideo est magis animabus expediens, quando est cauta multorum cīrupulorum.*

28 Obijcies 2. Ex Card. Lugo: Tribunal Sacerdotum, cum sint Christi Vicarij, debet extendi ad omnes causas, ad quas extenderetur diuinum Tribunal Christi, si visibile aliquod Tribunal in terris erigeret, sed ad Tribunal Christi deferri deberent peccata dubia, non solū ex charitate propria, ne pœnitens se exponeret periculo damnationis, sed etiam ex charitate erga Deum, qua tenetur in eius gratiam, & a misericordia redire, & eam procurare. Ergo ad Tribunal Sacerdotum ex eadem obligatione deferri debent. Hæc verò obiectio facile infringitur. Primo, quia licet Diuinum Tribunal esset erectū visibile a Christo Domino, non esset vnde ex charitate propria teneretur pœnitens confiteri peccata dubia, nam eo ipso quod alia certa confiteri teneretur, à dubijs indirectè absoluueretur, & consequenter omnia illi remitterentur. Secundo, quia ex fundamento Cardin. de Lugo, manifestè deducitur, teneri etiam saltem in articulo mortis, confiteri peccatum, etiam si probabile sit non fuisse commissum, ne se exponat periculo damnationis, si fortè commisit. Scio Cardin. de Lugo admittere se quelam, sed absque necessitate, quia hoc periculum omnino evitatur confitendo aliqua venialia, vel mortalia iam clauibus subiecta, vel actum contritionis eliciendo: Nec enim charitas propria ad aliud obligare potest, quam ad mediū aliquod eligendum, quo periculum damnationis nullum sit, & similiter, nec charitas erga

Deum: quia per nuper dictam aliorū peccatorum confessionem, seu cōtritionem, amicitia Dei procuratur, & in eius gratiam, si fortè amissa fuerat, pœnitens restituitur. Et ideo ita expressè cum Henriquez, tenet Sanchez in Summ. lib. 1. cap. 10. num. 77.

29 Vrgebis. Pœnitens debet ad hoc tribunal recurrere per confessionem, eo modo quo anteā ad Deum tenebatur per contritionem. Atqui etiam habentes peccata dubia, tenebantur ad Deum recurrere per contritionem. Ergo & modo per confessionem ad hoc tribunal. Sed neſcio quo fundamento ad hoc recursas. Quia Christus Dominus potuit hoc Sacramentum ita instituere, vt de peccatis tantum certis debeamus in hoc tribunal iudicari. Quod verò sic de facto instituerit, videatur non obscurè inferri ex Tridentino, vt probauit suprà num. 170. Omitto, quod ante huius Sacramenti institutionem tenebatur pœnitens conteri de illis etiam peccatis, quæ probabiliter iudicaret fuisse commissa, etiamsi oppositum probabilius sibi esset, ne fortè periculo damnationis se cus se exponeret. Et tamen, vt communis sententia fert, non tenetur de his peccatis in hoc tribunal se accusare. Ergo non debet ad illud recurrere per confessionem, eo modo, quo olim ad Deum per contritionem. Hoc tamen non tollit præceptum charitatis de illorū contritione includente votum conditionatum confitendi, cum constet certo fuisse commissa, vel de aliorum saltem venialium confessione, casu quo peccator moraliter certus non reddatur de sua contritione. Quia licet opinio probabilis excusat à præcepto diuino confessionis, non tamen supplet medium necessarium ad salutem, & remissionē mortalium, si fortè commissa fuerint. Ac proinde non solū de peccatis dubijs, sed etiam de probabiliter, imò & probabilius non commissis, teneretur in articulo mortis confiteri, si nulla alia commisisset, vel confitenda non occurrisserit, secus minimè: quia per Sacramentalē aliorū, etiam venialium confessionem potest certam facere suam iustificationem, cum dolore, scilicet, ex motu vniuersali ad omnia etiam oblita se extendeat, & proposito implicito conditionato confitendi, si memoria certa commissa aliquando occurrerint, prout opus est, vt virtute clavium remittantur.

30 Obijcies 3. Tridentinum *sess. 14. c.*
§. definit * oportere à pœnitentibus omnia peccata mortalia, quo rum post diligē tem sui excusationem, conscientiā habent, in confessione recēseri, * sed qui dubitat, an mortaliter peccauerit, habet conscientiam dubiam peccati mortalis; ergo teneatur confiteri peccatum dubium. In hoc principio nitrur contraria, & communis sententia. Sed rogo cur eodem fundamēto non ass̄eris, teneri etiam ad confessionē qui probabiliter iudicat peccasse, licet op̄positum etiam probabiliter, immo & probabilius censeat? Nā sicut qui dubitat habet conscientiam dubiam peccati, ita qui opinatur, conscientiam peccati probabilitatem habet. Respondeo, ergo verba illa: *Quorum conscientiam habent*, explicanda per ea quæ subnec̄tit ibidem Concilium, dicens: *Itaque dum omnia, quæ memorie occurunt*, &c. & infra dum inquit: *Nil aliud à pœnitentibus exigi, nisi, ut quis ea peccata confiteatur, quibus Deum suum mortaliter offendisse meminuerit.* Quod iterum, Canone septimo, ubi definitionem doctrinæ capitatis quinti recopilat, magis exprimit dicens: *Debere confiteri omnia peccata quorum memoria habeatur.* Cum igitur dubitans de peccato mortali, eius memoriam non habeat, ut ex terminis notum est, non obscurè deducitur ex Concilio, non esse obligationem confitendi peccata dubia.

31 Ad hæc facit, quod verba illa capitatis quinti: *Quorum conscientiam habent*, nil aliud important, quam ut ea quisq; lethalia confiteatur, quorum conscientius fuerit. His enim terminis, ut Sinonymis vñtetur Concilium *sess. 13. cap. 7.* & *Can. 11.* Nam loco eorum *Quorum conscientius fuerit*, usus est postea in Canone. *Quos conscientia mortalis peccati gravat.* Dubitans autem nō est conscientius, ut tradunt Doctores suprà citati. Quibus facit Eusebius Nerembergius in libro, cui titulus *de la Diferencia entre lo Temporal, y Eterno*, lib. 4. cap. 13. §. 1. ibi: No lo sabe, porque no estuuo cierto de el consentimiento, sino q̄ quedo dudosos. * Quia ut inquit Bernardus lib. de conscient. *Conscientia est quasi cordis scientia.* Ergo peccatorum, quorum non est scientia, nō est conscientia. Quapropter Bald. *conf. 398. volum. 1.* * *Conscientia*, inquit, *dubia non dicitur conscientia*, & in dubio possessor potius debet ipsi fauere, quā dissuadere. * Ergo verba illa Concilij, *quorum conscientiam habent*, non inducunt obligationem

confitendi peccata dubia, quia solū habet conscientiam peccati, qui illius conscientius, & mōre est. Quibus ductus Pat. Sa, verb. *Eucharistia*, nū. 23. excusat ab obligatiōne præmittendi confessionem, quando quis dubitat, an mortaliter peccauerit, quia * non dicitur (inquit) cum conscientia peccati accedere, qui dubitat quidem, sed non putat, * & post illū Granado *tr. 10 de Euchar. disp. 7. n. 13.* * In vero dubio, an habeas peccatum mortale (dicit Henrīq.) posse accedere ad Eucharistiam, sine confessione deponendo dubium, & videtur col ligi ex Tridentino dicente confessionem esse præmittendam, quando quis est sibi conscientius peccati mortalis, dubitans enim non est conscientius. * Quod probabile censent Diana *p. 9. tr. 3. ref. 6.* Leand. a Sacram. de *Euch. tr. 7. disp. 7. q. 11.* Regin. *tom. 2. libr. 2. q. 6. q. 1. n. 99. in fine.* Qui omnes aperte sentiunt dubitantem speculatiū de peccato commissō posse practicē deponere dubium, nempe formando iudicium, quod cum dubio speculatio circa peccatum commissum, licet sibi non præmissa illius confessione communicare. Eliciendo sci licet actum contritionis, vel aliorum peccatorum confessionem, ne se exponat periculo communicandi indignè.

32 Hæc expositio non leue fundamen-
tū habet in iure Canonico, ut constat ex his quæ tradit P. Molin. *tom. 1. de iust. tr. 2. disp. 63. n. 9.* ubi probans continuare præscriptionem, qui post sufficientem adhibitam diligentiam, dubitat an res, quam possidet, sit aliena, vtitur argumento desumpto ex Concilio Lateranensi, *cap. ultim. de prescript.* * Vbi (ait Molin.) ad continuandam præscriptionem solū exigitur, ut qui possidet, in nulla temporis parte conscientiam habeat rei alienæ. * Ergo qui dubitat an res, quam possidet, sit aliena, non habet conscientia rei alienæ. Ergo similiter qui dubitat an mortaliter peccauerit, non habet conscientia peccati mortalis. Discursus videtur legitimus. Si enim dubium rei alienæ conscientiam constitueret, non continuaretur præscriptio indubitante, ut ex terminis patet, quia in aliqua temporis parte conscientiam habuisset rei alienæ, per quam definet continuari præscriptio iuxta Concilium Lateranense, ubi suprà.

§ V.

Iudicium Anctoris.

33 Propter fundamenta superius ia-
N 2 sta,

ta , per triginta abhinc annos hanc sententiam valde probabilem existimauit, & non semel è suggestu discipulis tradidi. Vnde Compluti ab anno 1652. (quo tempore Vespertinam Sacrae Theologie Cathedram moderabar) inoffensio pede sub presidio insignium Doctorum celebrissimæ huius, ybi que terratum , vniuersatis, frequenter defensatur. Nihilominus rematurias considerata , standum censeo pro contraria, & communis sententia adstruente obligationem confitendi peccata dubia. Ad quam hoc vno efficaci fundamento ducor. Quia Sacramentum Pœnitentia à Christo Domino institui potuit cum hac obligatione: quod autem ita insti tuerit, suadet communis Catholicorum sensus , & traditio à tempore Apostolorū vslque ad nostra continuata, ratione cuius velut inconcussum dogma præceptū con fitendi peccata dubia, æquè ac certa , non tam probarunt, quām supposuerunt Doctores, à quorum sensu recedere non licet absque expressa alicuius Concilij definitio ne , vel argumento conuincenti , qualia in præsenti non sunt. Nam omnia a ratione superius petita facile corrunt ex sola traditione, qua docemur præcep tum confessionis ex Christi Domini institu tione, peccata dubia , æquè ac certa cōprehendere. Nam vt ait Augustin. libr. 4. contra Donatistas : * Quod vniuersa tenet Ecclesia; nec concilijs institutum, sed semper retentū est, non nisi auctoritate Apo stolica traditū rectissimè creditur. * Quapropter ad illud infirmandum, nullum desumi potest argumentum ex his, quæ circa alterius generis dubia Doctores tradidit; sicut ex eo quod in iure sit irregularitas certò imposta in dubio homicidij, nequit in oppositum allegari, quod secus in alijs du bijs contingit. Quia expressa iuris decisio, & determinatio nullum argumēto locum relinquit.

34. Ad fundamentū verò, quod ex ver bis Trid. n. 7. desumitur. Respondetur intentum Concilij, vt ex toto cap. 5. sess. 14. apertissimè constat, solum esse, reuinere hæreticorum nostri temporis delirium, asserentium confessionem, qua ratione præcipitur, esse impossibilem, & conscientiarum carnificinam, quia nemo teneri potest confiteri peccata quorum non recordatur. Ad quam eliminandam & suppositum falsitaris conuincendum Concilium fideles instruit de obligatione confitendi

ad rem tantum possibilem terminata, eos edocens, ad ea solū lēthalia confitenda, præceptum adstringere, quæ memoriae occurunt, deſt, quæ potest pœnitēs confes sioni subiçere. Hic est Concilij scopus. In hæreticorum autem mentem nunquam venit, nec venire potuit, pœnitentem non posse subiçere peccata dubia, fed ea quæ nullo modo memoriae occurunt, ad quæ tamen confitenda præceptū confessionis, ex Catholicorum mente, ligare ideoq; de re impossibili esse, garriebant. Contra hos igitur definit Concilium, ad sola mortalia, quæ memoriae occurrit, le extendere. Atque adeò, *impium esse confessionem, quæ hac ratione præcipitur, in possibilem dicere*, quod vt dixi non asserebant, nec poterant, de cōfessione peccatorū, quæ vt dubia memoriæ occurunt, sed eorū, quæ nullo modo, vt per se notum est. Ab his igitur confiten dis ex imi fideles Concilium definit, secus ab alijs, quæ licet non vt certa verè subiçci possunt. Vnde constat opus non fuisse Concilio de peccatis dubijs mentionē facere, nec aliquid, quo ad illa indulgere, seu declarare intendisse, quia de his nulla erat cum hæreticis controversia, sed solum sta tuere nil per Ecclesiam impossibile præcipi, quando quidem ea de quibus nulla est memoria, seu quæ nullo modo illi occurunt, cōfiteri non obligat. Nec in eius mentem venit peccata dubia excludere ab obligatione confessionis, quinimò materiam esse necessariam ibidem supponit, dū sola venialia liberā declaravit. Nam postquam *omnia mortalia, quorum conscientias habent*, à pœnitentibus in confessione re censenda definitiuit, prosequitur dicens: *Nā venialia quibus à gratia Dei non excludimur tacericira culpam, multisque alijs remedij expiari possunt*. Ergo cum per peccata dubia, si verè commissa fuerint, excludamus à gratia Dei, nec alijs remedij, quam potestate clavium remittenda sint, necessariū est, iuxta Concilium, vt dubia in confes sione recenserc.

35. Ex quibus deducitur, verba quibus in hac contra hæreticos definitione, vti tur concilium, iuxta ipsius mentem esse limitanda. Mens enim magis attendi debet, quam verba, *I. labeo in fin. ff. de supellec. leg. l. nominis, & rei. §. verbum, ff. de verb. signif. Amendat. in Proemio addit. ad Recop. legi Navar. n. 16. Sigism. Scac. de appell. q. 4. num. 21. & sèpè alibi: & plures apud Barbos. Axioma 148. ac proinde licet verba il la*

la: Quorum meminerit, & memoria, & conscientiam habeat. latiorem significationem sortiantur; in præsenti tamē strictius sur- pantur, in sensu nempè à Concilio inten- to contra hæreticos, qui ad peccata, quo- ram nulla est memoria, præceptum con- fessionis extendi fingeant. Quibus plenè opponitur Concilium oppositum definiens. Cùm his verò rectè cohæret obliga- tio confitendi peccata dubia, quia ex men- te etiam hæreticorum, confessio illorum non est impossibilis, ideoque sub præcep- to cadere potest, vt probat textus *in cap. intelligentia. 6. de verb. signific.* vbi ita Ponti- fex, *Intelligentia dictorum ex causis est assu- mendadicendi; quia non sermoni res, sed rei est sermo subiectus.* Et *in cap. propterea 8. eodem titulu.* Vbi ita Gregor. *Rogo non verbum ex verbo, sed sensum ex sensu transferri, quia ple- rumque, dum proprietas verborum attendi- tur, sensus veritatis amittitur.* Textus *in cap. Marchio 1. q. 1.* Azebedo *confil. 16. n. 17.*

36. His tamen non obstantibus, scrupu- pulosi cogendi non sunt peccata de qui- bus dubitant confiteri, vt docent Doctores *nu. 3. citati.* Quia vt benè obseruat Card. de Lugo *to. de P. nit. in prolog. ad Lectorem:* *In eiusmodi personis, non sunt reputan- da dubia, nec putandi sunt in dubio obli- gari, quando alij ratione dubij obligandi esent. *Quinimo scrupulosis consuli so- let, vt omittant confessionem peccati du- bij, supponimus enim pro certo non esse peccatum; quia scrupulosi sunt, qui pu- tant esse peccatum, quod tale non est, aut dubitant, an sint confessi peccata, quæ ex circunstantijs, quarum recordantur, con- stat esse confessa.

37. An verò qui certus de peccato commisso dubitat de eius confessione, ad illam teneatur? Negant absolutè non pau- ci. P. Sà, *verb. Confessio, n. 42.* ad obligatio- nem requirit, quod poenitens certus sit nō fuisse confessum. *Nec poenitens, inquit, debet quidquam confiteri, ni certus sit, il- lud nunquam fuisse confessum. *Quem se qui videtur Caramuel *in Theolog. fundam. fol. 691.* & tenent expressè apud illum, *fol. 688.* Theses Vienæ defensatæ, & à tota fa- cultate Theologiæ approbatæ; cuius fun- damenta proponit ipse Caramuel ibidem & ad opposita communis sententia, respo- det, a *num. 1324. fol. 690.* in nulla tamen quiescit, vt constat ex his quæ scribit, *fol. 695.* putat enim non teneri in vita confi- teri, secus in articulo mortis, si adhuc ma-

neat dubius de confessione. Quod clarius tradit obiel. 7. §. Respondeo, *fol. 694.* Sed ab solutè numquam teneri, docet nouissi- me Doctor D. Franciscus Verde in Opus- culo pro Caramuele, *quæst. 12. part. 4. §. 12* *fol. 161. num. 606.* ibi. *Dubius aut confessus sit peccatum, non debet confiteri, quia præsumitur confessum, cum unusquisque præsumatur facere res benè, & sic bonum examen. * Ex quo principio, *§. 11. cum Homobono asserit cum, qui dubitat, an recitauerit, non teneri repetere.* *Nam fa- ctum in dubio præsumitur, quotiescum- que quis facit opus ad quod tenetur. *Eä- dem sententiam partim tenent Paluda- nus, Tabiena, & D. Antoninus, apud Hen- riq. *de Euchar. cap. 45. in Glos. lit. p.* Afferunt enim sic dubitante non teneri confiteri, si magis inclinet iam fuisse confessum, se- cūs si in dubio æquali versetur. Quod pro- bant pariter voti, quæ si esset ad rem, nec si magis inclinaret, teneretur: sicut ne qui magis inclinat votum fuisse emissum, ad illud tenetur, vt docent communior DD. opinio, quam sequitur Sanchez *in Sum. t. 1. lib. 1. cap. 10. n. 36.* & cum alijs Diana 3. p. tr. 6. Mis. ref. 50. Imò addit Salas 1. 2. tr. 8. q. 91. disp. unica, sect. 25. num. 254. Ut votum obliget exigi rationes, ita conuincere emissum fuisse, vt nulla maneat formido partis oppositæ. Ergo si de præcepto, & obligatione confessionis peccati commis- si philosophandum foret, sicut de obliga- tione voti, de cuius emissione certò non constat, nemo teneretur confiteri, nisi cer- tus esset non confessum fuisse.

38. Ceterum paritas hæc nulla est, quia licet ex dubio voto ad dubium præceptū rectè valeat, quo ad vim obligandi, non ta- men est paritas inter dubium votum, & certum præceptum, quale est confitendi mortalia commisa. Undè qui certus de præcepto dubitat, an adimpleuerit, ad im- plere tenetur, quia præceptum possidet vim obligandi, qua per dubium superve- niens priuari non potest, nec præcepto certo fit sati adimpletione dubia, idemq; omnino dicendum quando votum est cer- tū, & quis dubitat, an adimpleuerit, prop- ter eandem rationem. Et hæc est communi- nis sententia Doctori, quam tenent Sua- rez *disp. 22. sect. 9.* Egidius *disp. 7. dub. 8. nu. 68.* Card. de Lugo *de P. enit. disp. 16. n. 59.* & alij. Quapropter qui dubitat, an confessus fuerit peccatum commissum, tenebitur il- lud confiteri.

39 Secusverò dicendum censeo si dubitans sit scrupulosis, hic enim confiteri non tenebitur ni certò sibi constet non fuisse confessum, vt cum Caietano, Medina, Nauarr. Henriquez (& alijs tradit Tho nias Sanchez in Sum. tom. 1. lib. 1. cap. 10. n. 85. Quem cum Rodriguez, Becano, Reginaldo, & alijs sequitur Ioannes Sancius in selectis disp. 41. num. 18. Quorum ratio est quia in scrupulosis moraliter incredibile est, quod peccata recens commissa memoriæ non occurserint, post mediocrem diligentiam tunc adhibitam, & quod post multum temporis transacti, nunc occurrant. Ac proinde in eiusmodi personis eo ipso quod dubitent, credendum est adimpluisse confessionis præceptum, nec verum esse dubium, sed purum scrupulum: & vt ait Sanchez suprà cum Patre Sa in Sum. verb. Dubium. Scrupulis nimis vexatus non solum potest credere probabiliter obligationi confessionis satisfecisse, dum contrarium non certò sibi constituit, * sed non debet fateri nisi quæ potest iurare esse mortalia, & se nunquam ea fas sum fuisse. * Qui rectè etiam monet ne confessarius vllis scrupulosis precibus quātumvis importunis acquiescat, vt eum admittat ad ea confitēda, de quibus ipsi scrupuloso dubium superuenit, an ea confessus fuerit, quando mediocri diligentia, eum confessum esse constat. Hoc enim maximè conductit ad obuiandum scrupulis. Hæc & alia reperies, apud Sanchez vbi suprà à num. 8 i. saluber rima sanè consilia pro scrupulis vincendis.

QVÆSTIO VI.

An qui peccatum, vt dubium confessus est, teneatur, dubio cessante, vt certum confiteri.

§. PRIMVS.

Authorum sententiæ.

Doctores omnes, qui difficultatem istam attigerunt, partem affirmatiuam tanquam certam, & sine controuersia definierunt. Ita Thom. Sanchez in Sum. lib. 1. cap. 10. num. 59. Luis. de Torres de Pœnit. quest. 9. art. 2. disp. 29. dub. 6. Diana 3. part. tract. 4. resol. 91. &c. 4. part. tract. 3. resol. 5. in fine, Gaspar Hurtado disput. p. de

Pœnit. diffic. 7. §. Observandum. Escobar in Sum. tr. 7. exam. 4. cap. 2. num. 112. Auersa quest. 10. sect. 2. §. Quod si Martinon. tom. 5. disp. 50. sect. 8. num. 95. Oviedo 1. 2. tract. 5. controu. 4. part. 7. num. 58. dicens esse omnino certum: & iterum Diana part. 10. tr. 16. resol. 79. Et alij communiter. Secus vero esset, si peccatum confessus fuisset, vt certum, & post confessionem dubitaret, an commiserit, vel an fuisse mortale: quia iterum confiteri, vt dubium, solum deferuiret ad se excusandum, & non est materia quam in confessione dare teneatur; quia negatio notitiæ certæ non est materia accusationis: sicut neque error commissus in priori confessione, cum in eo non interuerit peccatum. Idemque, propter eandem rationem, dicendum est de illo, qui dixisset in confessione plures actus peccaminosos, quam revera commiserat, vt bene docent Bonacina disp. 5. de Sacram. quest. 5. sect. 2. punct. 3. num. 3. & Diana 2. part. tract. 3. Miscel. resol. 25. cum Megala, & alijs contra Hyruarnem.

2 Quamuis autem hæc sententia assertens obligationem iterum confitendi, vt certum peccatum sub dubio ante confessionem, sit adeò inter Theologos certa, & licet communis praxi totius Ecclesiæ præceptum confessionis sic fuerit expositum nihilominus tamen Cardin. de Lugo pluribus, & efficacibus rationibus contendit probare contrarium. Concluditque disp. 16. sect. 2. num. 92. * Aliquos viros doctros id probabile iudicasse, in quibus Reuter. P. Nicholaus Richardus, Sacri Palatij Magister. * Addit tamen * se nolle in hoc punto aliquid definire, sed securiorem partem consulere. * Verum iam sine formidine amplectuntur Merolla, & Leander, illum citans disp. 5. quest. 27. Martinus de S. Joseph. in Monitis confessor. tom. 1. lib. 1. tract. 8. num. 9. Marcus Vidal in Arca Theol. Moral. tom. 1. tract. de Pœnit. inquisit. 5. à num. 33. Caramuel in Theo.. Moral. libr. 3. disp. 4. num. 1539. & iterum in Theol. fund. fol. mibi 699. & putant probabilem Pellizarius in manuali Regularium, tom. 1. tract. 5. cap. 3. sect. 1. nu. 56. Tamburin. in method. exped. confessor. lib. 2. cap. 1. §. 4. n. 24. Angel. Mar. Vericelli in quest. mor. tom. 1. tract. 5. quest. 6. num. 22. & Fr. Joseph Rosell. Carthus. in tract. de deponendo conscientiam in dubio, cap. 19. num. 14. & tueruntur Fr. Sebastianus Sachus in Fasciculo Flor. lib. 1. tract. 4. cap. 3. de consc. dubia, num. 35. R. P. F. Christoph.

Delgadillo tom. de *Pænit.* cap. 14. dub. 10. Ferrantinus in *disp. prælicitis*, q. 78. Tancredi in qq. moral. *disp. 6. de Pænit.* q. 2. fol. 102. & Antonius Perez in *manuscriptis de Pænitentia*. Et non improbabilem putat Pater Breser. *de Conscientia*, lib. 4. cap. 18. n. 197. Addens, idem dicendum, etiam si dubitatio procedat circa speciem peccati: quod negat Card. Lugo *sect. 14. num. 5* & 88. & 588.

⁸ 3 Inter alia fundamenta, quæ pro hac firmanda sententia congerit Lugo. Primum, & præcipuum est huiusmodi. Qui in confessione se accusauit, dicens: * Periuraui decies, plus minusvè, si postea recordetur periurasse duo decies, non teneatur iterum confiteri; quia illa verba *plus minusvè*, ea duo periuria comprehendunt, vt docent P. Suarez, Vazquez, Coninch, Ledesma, Villalobos, Sotus, & aliij, quos citat Lugo *suprà sect. 2. n. 78*. Sed, qui se accusauit, dicens: Periurasse decies, plus minusvè; non confessus est vt certum undecimum periurium, sed tantum vt dubium, immo & decimum videtur etiam, vt dubium dixisse per illam particulam *minusvè*. Ergo qui confessus est peccatum vt dubium, non tenetur, dubio cessante, iterum vt certum confiteri. Fundamentum hoc tanti apud se ponderis esse, inquit Lugo, vt infringi aliter nequeat, nisi dicendo, eum, qui se accusauit periurasse, decies, plus minusvè, si postea recordetur fuisse undecies, debere hoc, vt certum confiteri: vt affirmat Gaspar Hurtado *de Pænit. disput. 9. diff. 5.* Verum alter Hurtado ex Ordine Clericorum Minorum tom. 2. tract. 22. cap. 1. dub. 9. num. 2097. argumentum Card. de Lugo irridet, dicens esse infirmum. Sed certè ipse omniò iejunus à difficultate discessit; vt legenti constabit. Nullum enim neque apparens, (quamvis dicat sibi esse videns) discrimin reddit inter vnum, & alterum casum. Quare R.P. Delgadillo vbi suprà afferit * debere eam defendere quotquot affirmant sufficiendum, & tutum esse modum illum confitendi: decies, v. gr. plus minusvè peccatum commisi. * Quem ferè omnes Doctores admittunt, supponentes esse obligacionem confidendi peccata dubia, ac proinde numerum dubium; & tamen à numero postea, vt certo cognito subiiciendo excusat. Ex quo ad peccatum singulare dictum vt dubium, consequentiam vrgere, cum Lugo autumat.

4 Secundò probat Lugo ratione a priori: quia suprà peccatum dubium cadit absolutio directè. Sacerdos enim absolvit ab illo directè sub conditione implicita, si fuerit commissum ad quid ergo est iterum ad iudicium deferendum? non ad solutionem directam, quia iam poenitens est ab illo absolvitus, & quidem directè: ergo repugnat quod obtinuerit solutionem directam à tali peccato; & quod adhuc sit obligatus illud iterum ad iudicium deferre, pro absolutione obtinenda.

5 Cæterum, si hæc fundamenta aliquid probant, manifestè etiam euincunt; eum, qui de nullo peccato dubitans, sub conditione se accusaret, dicens: *Decies falsum iuraui*; sed me accuso de omnibus alijs iuramentis falsis, si forte alia commisi. Hunc, inquam, non teneri ultra confiteri, licet postea recordetur, vigesies falsum iurasse. Quod mordicus negat Card. de Lugo *suprà num. 87.* cum communī Theologorum sententia, & merito quidem. (quamvis non recuset concedere Vivald. apud Dianam 3. p. tract. 4. resol. 94: Quod ipse Diana, neque approbare, neque improbare ausus est; sed viris doctis iudicandum reliquit) Sequela probatur: nam qui peccatum vt dubium confessus est; ideo, adueniente notitia certa, non tenetur iterum, vt certum confiteri, vt ait Lugo, quia iam de illo sub conditione se accusauerat; quid enim aliud est peccatum sub dubio confiteri, quam se de illo accusare sub conditione, si fuerit commissum. Sed hoc idem contingit in casu, in quo de nullo peccato periurij dubitans, se accusaret, vt suprà: ergo non tenebitur iterum confiteri, licet postea recordetur, vigesies, vel trigesies iurasse.

6 Vrgetur primo retorquendo fundatum Cardinalis. Ideo suprà peccatum dubium cadit directè absolutio, quia Sacerdos sub conditione implicita directè absolvit, ergo suprà illa iuramenta, de quibus poenitens sub conditione se accusauit, cadet etiam directè absolutio, quia Sacerdos absolvit ab illis directè sub conditione, quod fuerint commissa; ad quid ergo iterum ad iudicium sunt deferenda? non ad solutionem directam, quia iam poenitens fuit ab illis directè absolvitus, non vt aliam notitiam tribuat confessatio, nam quævis notitia debet esse in ordine

ne ad absolutionem, qua iam non indiget, cum sit directè absolutus: ergo repugnat, quod obtinuerit absolutionem directam ab illis iuramentis, & quod adhuc sit obligatus iterum ad iudicium deferre pro absolutione obtainenda. Respondet Lugo, eum, qui non dubitat, nullo modo se accusare de illis iuramentis. Sed non satisfacit: quia ipsemet poenitens explicitè dicit, se accusare de illis, si fortè commisit. Se autem sub conditione accusare rectè compatitur, cum ignorantia inuincibili peccati commissi. Iuxta illud Psalmi: *Ab occultis meis munda me Domine.*

7 Vrgetur secundò, quia eadem materia subijcitur clauibus ab eo, qui dubitat, & ab eo qui non dubitans se accusat sub conditione: in utroque enim casu potest contingere, vt nullum peccatum commiserit: solumque est discriminis, quod in dubitante praecedit dubium de peccato, secus in altero: materia autem, quæ subijcitur externè, non est suspensio actus, nec iudicium, sed obiectum illius, scilicet peccatum, de quo sub conditione se accusat. Sed etiam si non dubiter, potest sub conditione peccatum clauibus subijcere: ergo utrobique eadem materia, & eodem modo subijcitur: ergo vel in utroque casu cadit directè absolutione supra illam, vel in neutro.

8 Vrgetur tertio, si aliquis de excommunicatiōne non dubitans, sed ratione solius possibilitatis incursionis, peteret ad cautelam absolutionem illius, et si postea certo comperiret, prædictam censuram incurrisse, non indigeret noua absolutione, vt fatetur Lugo, quia noua illa notitia nil aliud esset, quam comperuisse, positam fuisse conditionem, sub qua absolutione collata fuerat. Ergo similiter si quis se accusaret sub conditione de peccatis, de quibus nullo modo dubitaret, sed ratione solius possibilitatis commissionis, non teneretur certior factus iterum confiteri, quia notitia illa de novo adueniens, nil aliud est, quam certo cognouisse positam fuisse conditionem, sub qua absolutione data fuerat.

9 Vedit difficultatem Card. de Lugo, & responderet, non esse paritatem à possibiliitate censuræ ad possibilitatem peccati: quia Pontifex potest sub conditione tollere censuram, non praecedente accusacione, at verò Sacerdos nequit in Sacramento tollere directè peccata, etiam sub con-

ditione, nisi vt iudex, & praecedente accusacione. Ille autem, qui solum proponit peccata, vt possibilia, nullo modo se accusat, ac proinde non subdit ea iudicio, & potestati Sacerdotis: secus qui proponebit, vt dubia. Sed contra primo, censura possibilis est materia absolutionis prouenientis à potestate iurisdictionis, licet nulla praecedat dubitatio ex parte petentis absolutionem, quia ad huius effectum sufficit re ipsa incursus esse, licet de illa non dubitetur, sed possibilis tantum agnoscatur. Ergo similiter peccatum possibile nonum, & subiectum clauibus sub conditione, si fortè fuerit commissum, erit de se materia sufficiens absolutionis prouenientis à Sacerdote, vt iudice, licet ex parte poenitentis nulla dubitatio praecedat, dummodo re ipsa commissum fuerit.

10 Contra secundo, quia de peccatis, de quibus poenitens dubius non est, potest in oratione veniam petere sub conditione, si fortè commiserit, vt diximus supra, iuxta illud Psalmi 18. *Ab occultis meis munda me Domine* Quæ ad peccata penitus oblita, & de quibus ne dubitationem quidem aliquam Regius vates habebat, referenda sunt, iuxta communem huius loci expositionem, & Trid. mentē sess. 14. c. 5. Ergo de peccatis, de quibus ne dubius quidem est, potest se accusare sub conditione, si fortè commiserit. Ergo sicut à peccatis dubijs, de quibus conditionatè se accusant, absolvitur directè conditionatè, ita & a peccatis occultis, de quibus conditionatè se accusauerit. Confirmatur, quia iuxta doctrinam Card. de Lugo quæstione praecedenti adductam, eorum potest quis per confessionem in hoc tribunali veniam querere, quorum per contritionem posset, si Sacramentum Pœnitentia institutum non fuisset, sed tunc posset per contritionem veniam querere sub conditione de peccatis penitus oblitis, de quibus nullam haberet dubitationem. Ergo & modo per confessionem sub conditione potest.

§. II. Vera sententia.

11 Propter hæc cum, communi Theologorum sententia tenendum est, omnia peccata sub dubio, vel sub conditione clauibus subiecta, debere iterum cefante dubio, vt certa confiteri. Ita Doctores citati num. 1. & alij communiter, quos

sequitur Card. de Lugo *tomo de Sacram. Panit.* luci dato prius quam ad purpura fuisse assumptus disp. 16. sect. 2. Vbi postquam fundamenta pro cōtraria proposuit, concludit, dicens: * Hæc faciunt pro hac parte, propter quæ aliqui viri docti probabile iudicarunt, non teneri postea pœnitentem confiteri ut certum, quod prius sub dubio confessus fuerat, prot tunc re vera sibi erat. In quibus erat R. P. Nicolaus Ricardus sacri Palati Magister, cum quo priuatim rem hanc conduli, & ipse priuat m etiam respondit, aliquid probabile libi videri non adeisse talem obligationem, id quod alij etiam iudicarunt. Cæterum, quia in re morali non est facile recedendum à communī sentiu, & quia nullum inuenio Scriptorem pro ea parte, &c. nolo ego in hoc punto aliquid definire, sed securiorem partem consulere. * Sic ensimenterissimus, tunc scientia, in cuius verbis ly securiorem non comparatuè, sed adversatiuè accipio, ut apud D. Thomam, & eius discipulos non raro usurpari moneret Vincentius Baronius in opere contra Amidaeum, pluribus in locis: & argumenta, que pro contraria conficit, disputandi gratia, non proprium sensum aperiendi producta credam. Hanc igitur communem sententiam amplectitur Card. Lugo ubi supra, & expressius n. 78. dicens (magis quidem consequenter alijs) eum, qui se accusauit: decies plus minusvè peierasse teneri postea duo alia periuria confisi, si certo noscat fuisse duodecimi. Quod vt in monui, tunc Gaspar Hurtado num. 3. citatus.

12 Aliorum rationibus omissis, sic ego conclusionem probo. Pœnitens, ut constat ex Trid. tenetur ea peccata confiteri, quibus Deum suum grauiter offendisse meminerit, sed qui peccata sub dubio, vel sub conditione confessus est, non est confessus peccata, quibus Deum suum grauiter offendisse meminerit, ergo non satisfecit obligationi precepti. Hoc argumentum rem euincit, negata obligatione confitendi peccata dubia, ea vero concessa instaurandum se: Peccatum reuera commissum se quitur per se obligatio, ut tale confitendi, à qua dubium subiectum per accidens partim excusat sicut obliuio in totum excusat: ergo sicut cœlante obliuione, rediret per se integra obligatio, ita & cœlante dubio, in integrum restitueretur: ergo reuictus obligatio confi-

tendi peccatum reuera commissum ut tale; obligatio enim ista non fuit extincta, sed suspenſa per dubium subsequens: Ergo adueniente poitea certa n. titia, tenebitur iterum confiteri, (sicut ab initio tenebatur) ut directè nunc absoluatur à peccatis absolute, à quibus directè conditio[n]ate absolutus fuerat. Sicut enim aduersarij cum communī sententia bene asserunt, neminem ab onere confessionis liberari, ex eo præcisè, quod à peccatis fuerit absolutus, sed ex eo quod fuerit directè absolutus: Ita ego ex eadem Theolog. sententia asero, neminem ab onere confessionis eximi, ex eo præcisè, quod fuerit directè absoluatus, sed ex eo quod directè absoluatur. Quod omnes docere tenentur, ne in Viualdi opinionem omnibus exosam abire cogantur. Quibus ni fallo manifestè occurrit rationi à priori, quam adducit Card. de Lugo.

13 Ex dictis mihi evidens est, verba illa, plus minusvè, de more addita in confessione, non addi ad subiiciendum clavis peccatum aliquod peculiare, de quo pœnitens dubitat, an commiserit. Nam idemmet Doctores, qui defendant, cum, qui se decies plus minusvè periuersasse confessus est, non teneri, dubio cessante, undecimum periurium confiteri, mordicus simul defendant, eum, qui peccatum vel dubium confessus est, teneri dubio cessante, iterum ut certum confiteri. Ergo nullus Theologus accepit illa verba plus minusvè in sensu, quem Cardin. de Lugo supponit. Nequit igitur ex communī Theologorum sententia fundamentum desumi ad singularem contra omnium opinionem firmatam. Qui enim recordaretur decies periuersasse, & dubitaret de aliquo alio periurio in particulari, non sufficienter se accusaret, dicēs, decies plus minusvè periuersasse, sed teneretur iulta communem sententiam dicere: decies periueraui, & de alio periuorio dubito. (secus in negante obligationem confitendi peccata dubia, in hac enim solum tenetur ad numerum mathematicè, vel moraliter sibi certum) Vnde fit dubium designatum per illa verba, plus minusvè, longè diuersum esse ab illo quod vocare lolemus peccatum dubium, vel sub dubio confessum.

14. Explicationis igitur gratia, duplex dubium distinguendum est. Primum circa peccatum aliquod in particulari, quod

Quod ita memoriae occurrit, ut nequeat Pœnitens iudicare determinatè, an commiserit, vel non. Secundum; circa numerum peccatorum in generali, eo quod nequeat ad certum numerum eomissa reducere: quod rectè contingere potest, (vt experientia testatur) absque dubio occurrente circa substantiam alicuius peccati in particulari. Hinc facile possunt conciliari Doctores, si dixerimus, peccatum dictum, ut dubium, cadente dubio supra substantiam alicuius actus in particulari, debere (iuxta omnes Theologos antiquos) cessante dubio, ut certum confiteri: secus vero, si dubium tantum cadat supra numerum, eo quod nequeat pœnitens ad numerum mathematicè determinatum reducere. Ratio est, quia obligatio explicandi numerum, magnam habet latitudinem, ut alibi dicemus. Hæc namque obligatio, iuxta communem Theologorum sententiam, solum est ad explicandum numerum mathematicè, vel moraliter determinatum, quod fit per illa verba paulo minusvè, ita ut confessarius verosimiliter percipiat multitudinem peccatorum, & statum pœnitentis. Ut docent P. Granad. in 3. p. controu. tract. 9. difficult. 10. n. 8. P. Fagundez 2. precepto Ecclesiæ, lib. 3. cap. 4. n. 9. Diana 1. p. tract. 6. resol. 39. & 4. p. tract. 14. resol. 55. Et cum Caietano, & Soto, M. Prado tom. de Panit. q. 84. §. 7. dub. 4. de peccatis dubijs, n. 58. fol. 33. Et fatetur Card. Lugo disp. 14. sect. 14. n. 587. & 588. Vbi expresse cognoscit discrimen inter dubitationem, quæ versatur circa numerum, & quæ circa aliquam speciem peccati in particulari. Cui consentit Leander supra. De hoc igitur dubio cadente tantum supra numerum loquuntur Doctores, dum excusant ab obligatione iterande confessionis, eum, qui cum se accusasset; decies plus minusvè periurasse, recordatur postea fuisse duodecies. Sic respondet M. F. Petrus de Tapia in Catenas mor. lib. 4. quest. 15. artic. 9. folio mihi 447. apud quem post hæc scripta gratulabundus inveni. Vnde ex ipsorum doctrina inefficax sumitur argumentum ad probandum, peccatum dictum ut dubium, cadente dubio supra substantiam actus, non debere, illo cessante, ut certum confiteri.

§: III. Dubium occurrens.

15 R Ogabis. Quantum se extendant illa verba *plus minusvè*? Aliqui putant tantum extendi ad quartam partem summae, cui adiiciuntur, v.g. si dicas: Octo plus minusvè, verificatur in sex, & in decem. Alij addūt, si quis se accusauerit; decies plus minusvè peierasse; si posteà recordetur de alijs tribus, vel quatuor vicibus, non teneri illas confiteri; ita cum Fililio, & alijs Diana 3. part. tract. 4. resol. 94. & 4. part. tract. 4. resol. 204. Vbi cum Nauarro putat, quod si quis confiteretur centum plus minusvè, non amplius teneatur confiteri, licet posteà recordaretur, fuisse centum, & decem. Ego vero cum Vazquez apud Dianā supra arbitrio prudentis relinquendum censeo, iuxta peccatorum summam, cui illa verba *plus minusvè*, superaddantur: & ita videtur sentire M. Texeda tom. 1. lib. 2. tract. 3. controu. 10. Vbi indiscriminatim afferit.* Si posteà confessione finita, recordetur illorum peccatorum, quæ confessus est, maiorem esse numerum, non teneri iterum confiteri, quia illa confessio cum sufficienti examine facta, moraliter loquendo, comprehendit, & claudit totum peccatorum numerum, & illa particula à pœnitente adiecta aquivalet omnibus alijs, & per illam confessarius satis deuenit in cognitionem status pœnitentis.*

16 Imò addit Delgadillo *vbi sup. cap. 17. dub. 54.* idem prorsus dicendum, licet numerum certum, & determinatum confessus fuisse, v.g. Decies iuravi, non addendo particulam: *plus minusvè*. Quia * implicite, inquit, & interpretatiè videtur inclusus (maior numerus) in quavis confessione: * sed non acquiesco, quia determinatio illum excludit. Et multò minus opinioni Vivaldi in *Candelabro Aureo*, de confessione, tract. 7. §. Sed dixi, fol. 100. afferentis, eum qui confessus fuit, centies plus minusvè iurasse, verè satisfecisse, nec teneri iterum confiteri, licet posteà recordetur fuisse 200. Quod putat etiam probabile Verricelli tom. 1. quest. mor. tract. 5. q. 6. n. 23. Verum hæc opinio omnino mihi improbabilis est, imò, & quam sequitur ipse Verricelli tract. 1. quest. 3. dicens illa verba *plus minusvè* addere, quoad confessionem, medietatem supra summam expressam, ita ut qui confessus est centum plus

plus minusvè, non teneatur iterum confiteri, licet reperiat fuisse centum, & quinquaginta. Sed hæc nullam, vt dixi, probabilitatis speciem habent, quia ex communione modo loquendi, particula adiecta longe minorem summam significat, ideoque maior ille numerus non clauditur moraliter in illa confessione.

QVÆSTIO VII.

Vtrum sit obligatio confidendi lethalia in confessione obliterata?

§. I.

Singularis sententia refertur, & reicitur.

¹ **R**em hanc in dubium reuocant, paucis ab hinc annis, recentiores nonnulli adulterantes Concilij Trident. Sanctiones, & Theologorum sentencias. Quam propterea in disputacioni adducere opere pretium duxi, vt Recentiorum fundamentis explosis, veritas, me iudice, ad fidem pertinens omnino firma, & inconcussa maneat.

² Igitur doctissimus Leander à Murcia ex Capuccinorum Ordine; apud quem primo in controversiam rem istam deductam, & typis datam inuenio, libro 2. disquis. moral. in 1. 2. D. Thom. disp. 4. resol. 25. nonnullos suppresso nomine refert alterentes, neminem teneri confiteri peccata lethalia, quæ ex inaduententia, seu obliuione in confessione Sacramentali omisit. Cuius delirij fundamenta per extensem ipse proponit, & argumenta communis sententiae in contrarium dissoluit: & quamvis singularem recentiorum ipse non sequatur; sic illani recitat n. 9. * De hac opinione vidi ego, dum essem Neapolitani tractatum integrum a quodam docto Religioso nostri Ordinis, cui subscripserunt plures quam duodecim viri doctissimi eiusdem Ciuitatis, & Regni Neapolitani, quorum subscriptiones ego vidi. Et postea dum Romæ essem, alias vir doctus de ea me consuluit, ipsamque tanquam verissimam tuebatur. * Sic refert Leander à Murcia. Sed tamen ipse, & merito contra concludit, dicens: * Sed his non obstantibus, hæc opinio nullatenus sustineri, aut defendi potest in praxi; tum quia noua, & à nemine hucusque in lucem edita, tum quia contrarium tanquam certum

docet communis opinio; tum quia eadem communis tutior omnino est, & totius Ecclesiæ praxi confirmata: tum quia hæc opinio ex aliqua parte (nempe qua ad confessionem oblitu ante communione præmittendam) expungi mandata est à sancta Inquisitione, cuius iudicio in rebus fidei, & morum standum est, contrarijs non obstantibus quibuscumque. * Hactenus Leander. Apud quem nolle adeò benignam censuram inuenisse, cum non solum improbabilis sit, & vt minimum scandalosa (& nouissime, vt talis damnata à Sanctissimo nostro Alexandro VII. die 24. Septemb. anno Domini 1665.) sed, vt ego opinor, erronea.

³ Moueor communi Catholicorum sensu in Trident. expresso ses. 14. cap. 5. vbi adeò apertis verbis proponitur, vt mirum sit in mentem viri docti contrariam venire potuisse. Expende Concilij verba definitis. * Institutam esse à Domino integrum peccatorum confessionem, & omnibus post baptismum lapsis, iure Diuino necessariam esse. * Et infra. * Cum universa mortalia, etiam cogitationis, homines iræ filios, & Dei inimicos reddant, necessum est omnium etiam veniam, cum aperta, & verecunda confessione à Deo querere. * Et inferius Can. 8. * Si quis dixerit confessionem omnium peccatorum, qualem Ecclesia seruat, esse impossibilem, aut traditionem humanam, aut ad eam non teneri omnes, & singulos utriusque sexus fideles, anathema sit. * Hactenus in Tridentino.

⁴ Ex quibus sic argumentor. Omnes Christi fideles tenentur omnia mortalia commissa confiteri, sed qui in alijs confessionibus oblitus est peccati, cuius modo memoriam habet, non est confessus omnia mortalia commissa, ergo tenetur ea, quæ non est confessus, cum eorum memoriam habeat, confiteri. Hæc est conclusio Theologica, ex maiori de fide, & ex minori lumine naturæ nota. Est ergo certum teneri confiteri, non minus quam eum, qui debens centum, sed ex obliuione quinquaginta tantum soluit; teneri postea memorem ad alia quinquaginta soluenda. Premo sic: de fide est, omnes Christi fideles teneri * ad omnium peccatorum confessionem, qualem Ecclesia seruat. * Sed confessio omnium peccatorum, qualem Ecclesia seruat, est, vt obliterata, cum in memoriam venerint, omnes confiteantur,

tur, ergo de fide est, oblitera confitenda, cum in memoriam venerint. Res adeo clara est, & fidei principijs innixa, immo & in definitis expressa, ut me iudice, a nullo verè Catholico in dubium verti possit.

§. II.
Eneruantur contrariae sententiae fundamenta.

Sed, ut dogma istud magis innovescat, diluam sophismata, quibus recentiores, à Leandro memorati, in illum errorem ducti fuerunt. Primum efformant ex verbis Tridentini scilicet capitulo 5. assertis à poenitentibus nil aliud exigi, quam * omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussione nem, conscientiam habent, in confessione recenserit. * Quod iterum Concilium exprimit ibidem, dum ait. * Constat nil aliud à poenitentibus exigiri, quam ut postquam quisque diligentius se se excusserit, & conscientia sua sinus omnes, & latibras explorauerit, ea peccata confiteatur, quibus Dominum, & Deum suum mortaliter offendisse meminerit. * Ex quibus sic aduersarij male inferunt: Ergo Concilium docet poenitentes non debere confiteri illa peccata, quorum post diligentem sui excusationem, conscientiam non habent, seu quibus non meminerint Deum suum grauiter offendisse. Futilis illatio, & viro Theologo, immo & Catholicu indigna. Distinguo consequens: non debere confiteri, dum conscientiam, seu memoriam illorum non habent, concedo: quando illam habuerint, nego. Et haec est Catholicorum omnium intelligentia, quia poenitens, cum postea recordatur lethalis non confessi, urgente precepto annualis confessionis, verè habet conscientiam lethalis commissi, & non confessi, & verè meminit eo peccato Deum suum grauiter offendisse, & nunquam in confessione recensuisse, nec illius veniam cum aperta, & verecunda confessione à Deo quæsisse. Ergo cum de fide sit debere confiteri omnia mortalia, quorum conscientiam habeat, & omnium veniam cum aperta, & verecunda confessione à Deo querere, de fide etiam est, teneri postea peccatum oblitum, cum memoria occurrit, confiteri. Confirmatur: quia, ut omnes etiam aduersarij concedunt, & salua fide inficiari non possunt;

poenitens tenetur peccata alia, ex iusta causa in confessione omissa, ea cessante, confiteri, ergo, & oblitera, cessante obliuione, quia eadem est vtriusque ratio.

6 Instant aduersarij diuersam esse rationem de peccatis oblitis, ac de alijs, quæ ex iusta causa poenitens non est confessus, quia Concilium de oblitis loquens, sic ait. * Reliqua autem peccata, quæ diligenter cogitanti non occurunt, in yniuersum eadem confessione inclusa intelliguntur. * Id est (inquit ipsi) pro confessis habentur, ergo cum confessa intelligentur peccata, quæ memoriae diligenter cogitanti non occurunt, non tenebitur postea, & si memoriae occurrant, confiteri. Quod inde (subiectum) magis suaderi videtur, quia Concilium ibi non loquitur de absolutione indirecta, & remissione peccatorum, sed de obligatione confitendi peccata, & de peccatis, quæ quilibet fidelis tenetur confiteri. Ergo ex verbis Concilij, inquit aperte colligitur non esse ulterius obligationem confitendi ea lethalia, quæ ex obliuione omissa fuerunt. De alijs vero, quæ ex causa, poenitens memoriam habens non est confessus, nil determinat Concilium.

7 Respondeo primò, non magis certum esse, quod peccata ex obliuione, quæ quæcumque alia, ex iusta causa excusante ab integritate materiali confessionis, omis- sa, in eadem etiam inclusa intelligentur. Et tamen fide sanctum est, manere obligationem ista confitendi, quando urgente precepto confessionis, causa tacendi cessauerit, eo quod preceptum est confitendi omnia mortalia. Ergo, & illa.

8 Respondeo secundo: Definitionem Concilij procedere contra Hereticos impie assertentes confessionem, ut ab Ecclesia praceptam, impossibilem esse, & conscientiarum carnificinam. Quod hoc argumento suadere tentarunt. Ad remissionem peccatorum necessarium est omnia lethalia confiteri: hoc autem impossibile est illi, qui omium non recordatur; deinde ei, qui aliquod confiteri omittit, nullum remittitur, ergo hoc præceptum (garriebant Hæretici) est de re impossibili, & conscientiarum carnificina. Hanc igitur hæresim, ut extirparet Concilium, duo definiunt. Primo: præceptum non obligare, nisi ad confessionem peccatorum, quæ memoriae occurrint, atque adeo non esse de re impossibili. Secundo, ad remis-

missionem peccatorum virtute clavum obtinendam , non esse necessariam eorum , quorum quis , post diligentem sui excusationem , non recordatur , confessionem; atque adeo non esse conscientiarum carnificinam. Falsum enim prorsus est , nullum remitti , quando ex causa aliquod in confessione omittitur , nam per gratiam Sacramentalem virtute absolutionis obtentam , omnia mortalia , etiam obliterata , aut ex iusta causa omissa remittuntur , ut potè cum quolibet impossibilem , ideoque omnia in eadem confessione quoad effectum remissionis , inclusa intelliguntur : Hoc est , quod intendit Concilium statuere , non quod veterius non sit obligatio illa confitendi , litteræ in memoriam venerint , quia de hoc non erat controversia : Verba Concilij suarum : * sed inirium est , confessionem , quæ hac ratione fieri præcipitur , impossibilem dicere , aut carnificinam illam conscientiarum appellare : (attende causalem) constat enim nil aliud ab Ecclesia à poenitentibus exigi , quam ut postquam quisque diligentius se excusserit , &c , ea peccata coniteatur , quibus Dominum , & Deum suum gravioriter offendisse meminerit : reliqua autem , quæ diligenter cogitanti non occurrant , in universam in eadem confessione inclusa esse intelliguntur . * En aperie Concilium ad eliminandam hæresim aserentium confessionem , ut ab Ecclesia præceptam , esse impossibilem , & nullum peccatum remitti , si alicuius memoria non habeatur , id est de oblitis specialiter sermonem instituit , eius tamen ratio , de alijs etiam ex iusta causa omissionis , æquè procedit : alias in his argumentum Hæretorum vigeret . Possent enim illud instaurare in hanc modum . Id possumus , quod iure possumus , ergo qui ex causa aliqua nequit licet confiteri ali quod peccatum , nequibit omnia confiteri , & per consequens omnia irremissa manebunt . Ecce recrudescit hæretorum argumentum , quo confessionem de re impossibili esse , & conscientias potius dilacerare , quam sanare blaterabant . En idem prorsus inconveniens sequitur , si peccata , siue ex obliuione , siue ex iusta causa in confessione omissa , in eadem non intelligantur inclusa . Ergo licet Concilium de oblitis tantum mentionem fecerit , eo quod

Hæretici hæc solum peccata in exemplum adduccebant , de omnibus æquè definitio procedit , dum declarat , iure Diuino integratam omnium peccatorum confessionem necessariam esse , & omnes fidelès teneri ad omnium mortalium , qualem Ecclesia seruat confessionem . Ex quibus aperte constat recentiorum sententiæ nullum ab auctoritate Tridentina habere præsidium :

9 Nec à ratione nullum habet , quia eius patroni præcipuum fundamentum desumunt , ex opinione adstruente , peccata in confessione obliterata , virtute absolutoriois collata , manere directe absolute ; quam nouissimè tuetur Leander a Murcia in suo erudito opere supra citato Disquisit. Moral. lib. 2. disput. 4. refut. 365 . Verum nunquid Leandrum illam tueri existimo , quia apud alium non inueni ; Doctores enim , quos ipse producit , eam non docent , sed vel contrarianti , vel longè diueriunt , ut collatis locis demonstrabo .

§. III.

*Fundamentum ab auctoritate petitur ,
pro absolutione directa oblitorum ,
apertissime euellitur .*

10 Pro singulari hac sententia referunt Leander ubi supra Pat. Henriquez lib. 1. de Penitent. capit. 13. numer. 8. Sed falso : quia Pat. Henriquez in hoc loco de peccatis oblitis idem censet , ac de alijs , quæ ex iusta causa in confessione , aut ab inferiore Sacerdote , non habent jurisdictionem , absoluuntur ; quorum absolutionem expressè dicit esse indirectam , eo quod tam hæc , quam obliita remittantur ratione absolutionis aliorum , seu ratione gratiae intuitu confessionis illorum collata , quæ cum omnibus incompossibilis est . Et ideo censante causa , tradit expressè , omnia debere in confessione explicari . * Ab obliuione , inquit , non solum peccata , quæ quis expressè confitet tollit , sed ea , quorum post diligens conscientię examen , homo oblitus est , vel quæ causa excusante , sileat , ut ne proximum infameret & tamen posteà cum oblitorum sit memor , aut cum cessat causa , confessio-

tenda sunt. Secundò quandoque peccata, quæ superiori reseruantur, aboliuit, virgente causa inferior, cum alijs indirectè, ita tamen, ut superueniente Prælato sint confitenda, ut directè absoluantur, *infra libr. 3. capit. 15.** Hæc ibi. *Cap. autem 15. citato*, quo se remittit, sic scribit.* A reseruatis potest interdum confitarius expositus absoluere indirectè, si modo confiteatur huic omnia peccata, teneuntur tamen iuc absolute statim praesentari superiori, & iure Diuino tenetur huic, aut cui ipse commiserit, iterum confiteri reseruata, ut ab illis directè absoluatur, nec enim potuit inferior absoluere nisi indirectè cum tali onere.*

11 Ex quibus sic conficio argumentum. Henriquez primo loco supra citato, solum dicit absolutionem tollere, etiam peccata obliita, & ea quæ homo ex causa sileat. Sed hæc non tollit directè, ergo neque illa. In secundo vero loco, (& etiam in primo) ubi de reseruatis inferiori Sacerdoti confessio loquitur, expressè dicit, illa absolui indirectè, ergo ex verbis Pat. Henriquez, nullum pro absolutione directa oblitorum fundamentum desumi potest. Imò addo absolutionem indirectam ex illis aperte conuinci. Nam si quis confiteretur Sacerdoti inferiori bona fide latitia non reseruata, & simul reseruata aliqua, quæ memorie occurrerint, omis- sis alijs ex obliuione, non aliter, nec magis ab oblitis reseruatis absolutus maneret, quam à reseruatis, quæ confessus fuit: sed ab his, dicit Henriquez, absolui indirectè, ergo & ab alijs quorum fuit oblitus. Consequentia est cvidens, quia imperceptibile est, quod absolutio cada directè super reseruata obliita, & indirectè supra expressa.

12 Adducit secundò Leander pro absolutione directa oblitoru eundem Pater Henriquez *libr. 3. capit. 16.* & plures ab hoc Doctore *ibidem* citatos: verba Leandri sunt: verum Nauarus, Paludanus, Gabriel, Adrianus, Canus, Ledesma, Angles, Antonius, Syluester, Armilla, Angelus, Gerson, Couarrub, Corduba, Pena, Gallo, Gueuara, Rossella, Manuel Rodriguez, quos refert, citat, & sequitur Henriquez de *Sacramentum. P. nitent. libr. 3. capit. 16. numer. 5.* ibi in *Comment. lit. D.* docent absolutionem ab

oblitis esse directam, & peccata ipsa obliita, directè fuisse clauibus subiecta.* Hæc Leander. Sed eius venia, neque hoc ibi tradit Henriquez, neque author ullus ex citatis, sed illos pro longè diversa opinione refert. Pro illa nimurum, quam communiter docent Doctores, sci licet, cum qui tempore iubilæi confitetur superiori (seu alteri habenti facultatem absoluendi) ipsofacto ab excommunicatione, & a reseruatione liberum manere, quamvis confessionem invalidam fecerit ex defectu doloris, vel integratatis; quia à prædictis excommunicationis, & reseruationis pœnis directè absolvitur a confessario habente iurisdictionem, eti à peccatis tam confessis, quam oblitis, nec directè, nec indirectè maneat absolutus, cum fuerit invalida confessio. En Pat. Henriquez verba loco & capite à Leandro citatis.* Durante Iubilæi tempore, si quis animum habeat præstandi, & supplendi necessaria, licet incontritè, vel etiam dimidiatè, præ pudore, à principio confiteatur, absoluetur directè ab excommunicatione, & à reseruatione peccati etiam obliiti. * Hæc Henriquez, qui pro hac opinione in *Gloss. lit. D.* refert Authores, quos recenset Leander ubi supra: nullus verò dicit pœnitentem manere directè absolutum à peccatis oblitis; imò neque à confessis, (si confessio, ut ponimus, invalida fuit) sed solum à pœnis excommunicationis, & reseruationis, quia has intendit confessarius tollere; vult enim in quantum potest eum liberum relinquere ab excommunicatione, & ab oneire comparandi coram superiore, ut possit confessario inferiori peccata, usque ad illud tempus commissa confiteri. Et hoc præstat absolutio illa, licet confessio sit invalida, & per consequens, nec directè, nec indirectè fuerit à peccatis absolutus. Nullibi ergo docet Henriquez quod peccata in confessione oblitera directè absoluantur, nec ad tam singularem opinionem ei attribuendam ullum fundamentum præbuit.

13 Adducit insuper Leander pro hac opinione Ioannem Valerum in *Different. vtriusque fori, verbo, Nullitas, different. s. & quoad speciem, & corticem verborum, bene quidem, quia in editione, quæ communiter præ manus ha-*

habeatur, sic ait. * Ego puto probabile esse, talia peccata oblitera, (cum iam sint directè absoluta in prima confessione) posse postea absoluiri a quocumque etiam non exposito, seu approbato. * Hæc Valerus. Quibus verbis (ait Leander) dicit esse probabilem, & ut tales amplectitur opinionem afferentem peccata oblitera manere directè absoluta in prima aliorum confessione. Verum Ioannes Valerus ibi de hac re non agit, sed quæstionem aliam longè diueram exagitat; an scilicet Sacerdos non approbatus, sicut potest absoluere a venialibus, possit etiam à mortalibus in confessione oblitus? Et partem affirmatiuam dicit esse probabilem, cuius rationem obiter, in parentesi posuit, dicens: * Cum iam sint directè absoluta in prima confessione. * Sed quidem, ut benè notauit Thomas Hurtado tom. 2. variar. resolut. tractat. 12. capit. 1. dubit. 6. numer. 2081. * Forsan voluit dicere indirectè. * Quod ego omnino certum puto, quia incredibile est, quod tam singularem doctrinam, qua non indigebat, ad suam conclusionem, & quam nullus usque ad hæc tempora in disputacionem adduxit, ut principium inconcussum supponeret, ut inde, quam intendebat opinionem probabilem esse, suaderet. Quapropter dicendum est per errorem Typographi, vel Amanuensis scriptum sive Ly * directè * pro indirectè. Quod in originali author habebat. Et idem pro hac parte citat Valerum Machad. tom. 1. libr. 1. part. 1. tract. 2. dist. 3. numer. 4. * Es tambien, inquit, muy probable, que no solamente de los pecados veniales, y mortales ya confessados, sino de los mortales olvidados en otras confessiones, puede absoluerc qualquiera simple Sacerdote, porque semejantes peccados (attende) estan indirectamente absueltos en las demas confessiones (& in margine) tenet Valerus in different. vir. fori, verb. nullitas, difficul. 5. numer. 3. * Hæc Machado, qui ut pater pro absolutione indirecta oblitorum refert Valerum, & in ea uterque suam opinionem fundat, vnde constat male pro parte contraria à Leandro de Murcia referri ubi supra, resol. 28. cum potius Typographi errorem aduertere, quam illo ad suam causam abuti, debuisse.

14 Denique ad hominem contra Leandrum ex ipsius principijs demonstro, peccata in confessione oblitera non manere directè absoluta. Ipse enim in eodem opere Disquis. Moral. lib. 1. disp. unic. resol. 9. numer. 11. ad probandum peccata sub dubio confessa, debere iterum, cum memoriae, ut certa occurrant, in confessione, ut talia explicari, eo ait, quod non fuerint directè absoluta: Sic enim arguit. * Si simul cum certo peccato, illud dubium, & incertum confiteatur, (attende) iam directè non absoluatur ab illo pœnitens, sed indirectè ratione peccati certi, quod confessus est, & ideo illud peccatum non est directè subiectum clavibus Ecclesiæ: * Sic ille. In quibus duo expendo. Primo, quod in hoc loco pro eodem videtur usurpare peccatum esse directè absolutum, ac non esse obligationem iterum confitendi, cum tamen aliunde totas sit in probando, peccata oblitera esse directè absolta: vnde ho tribillis illa consequentia, scilicet, non esse obligationem confitendi peccata oblitera (quam ipse non admittit) euidenter deducitur. Secundò, quod peccata sub dubio confessa dicit non absoluiri directè, eo quod ratione obliuionis, non fuerunt subiecta, ut certa, & determinata. Ex quibus modo sic: sed peccata, quæ ex obliuione omnimodo in confessione omissa fuerunt, non fuerunt confessa, ut certa, & determinata, ergo * iam directè non absoluuntur ab illis pœnitens, sed indirectè ratione peccati certi, quod confessus est. * Recognosce tuam consequentiam.

§. IV.

Objectionibus sic satis:

15 **O**bjetit Leander: Intentio Sacerdotis est absoluere ab omnibus peccatis in se ipsis, & verba absolutionis: *Absoluo te à peccatis tuis*, extenduntur ad oblitera, & directè in illa tendunt, quia indefinita propositio, sumitur pro vniuersali, ac proinde æquivalat huic: *Absoluo te ab omnibus peccatis tuis*. Ergo peccata oblitera manent directè absoluta. Respondeo primo retorquendo argumentum, in peccatis sub dubio confessis, quæ tamen ipse Leand. concedit non manere directè absoluta, ut nupet vidimus. Deinde in peccatis, quæ ex iusta causa inconfessione

omittuntur, quæ non manere directè absolta inconcussum est apud omnes, ergo verba abolutionis, licet indefinitam propositionem, & vniuersali æquivalenter constituant, non respiciunt directè omnia peccata, sed ea solum, quæ clavis subiiciuntur. Ergo non extenduntur directè ad oblitera, nec in illa directè tendunt. Quid ad hæc?

16 Respondeo secundò: de ratione iudicij esse, quod causa cognita a legitimo iudice sententia proferatur, & ideo peccatum esse directè absolutum, duo necessario importat, & quod fuerit clavis subiectum; & quod confessarius habuerit iurisdictionem ad absoluendum ab illo. Vnde quis deficiente, dicitur indirectè absoluui. Atque adeò quoties ex obliuione, vel ex iusta causa peccatum aliquod mortale in confessione omittitur, vel licet exprimatur, non habet confessarius iurisdictionem ad absoluendum ab illo, sed ab alijs, quæ simul pœnitens confitetur; in tali casu peccata oblitera, vel ex iusta causa omissa, vel non habenti iurisdictionem confessa, absoluuntur indirectè, quia remittuntur ratione confessionis aliorum, quæ pœnitens confitetur, & ad quæ iurisdictionis Sacerdotis extenditur. Ex quibus aperite colligitur, abolutionem esse directam, vel indirectam, non dependere ex intentione Sacerdotis, sed ex iurisdictione circa peccata subiecta, & ex confessione peccatorum, quæ ab illo absoluenda propontantur: hæc enim tantum modo absoluuntur directè, reliqua verò sicut remittuntur ratione aliorum, nempè ratione gratiae intuitu abolutionis aliorum collata, ut potè cum omnibus incompensibilis; ita & ratione aliorum absoluuntur; atque adeò indirectè.

17 En, amice Lector, omnino diruta fundamenta, quibus recentiores illi præcipue nituntur, ad asservandum non esse obligationem confitendi peccata oblitera, quæ si quid probarent, planè evincerent, nec esse obligationem confitendi peccata, quæ ex iusta causa in confessione fuerunt omissa: æquè enim omnia remissa manent, & indirectè absoluta. Vnde huic principio nemo inniti potest ad tollendam obligationem confitendi peccata oblitera.

18 Addo nec sufficere illa confiteri Sacerdoti non approbato (quidquid dixerint Valerus, & Machado *supr. Delgadillo de Panitent. capit. 19. dub. 13. numer. 41. & alij*) quia absolutione indirecta non minuit obligationem pœnitentis, nec vim reseruationis; alias, quæcumque peccata lethalia, etiam heresis, ex obliuione omisa, aut ex causa legitima, possent poitea à simplici Sacerdote absoluui, quod euidenter falsum est, & quod ni fallor Authores citati deuorare non audebunt. Ergo peccata esse indirectè absoluta, non efficit, quod possint deinceps à non habente iurisdictionem, seu à simplici Sacerdote absoluui. Et ratio est, quia dum manent materia necessaria confessionis, necessariò requiritur ad abolutionem approbatio, & iurisdictionis in confessore, ut constat ex Trident. sess. 14. capit. 7. Atqui peccata indirectè absoluta semper manent materia necessaria confessionis, cum sit obligatio sub lethali ea confitendi, ut fide sanctum est, ergo Sacerdos simplex non approbatus ab Ordinario, & non habens in talia peccata iurisdictionem, nequibit ab illis absoluere.

19 Quanta autem certitudine hoc tenendum sit? lege Tridentin. vbi supra sic decernens. * Persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, & verissimum esse Synodus hæc confirmat, nullius momenti abolutionem eam esse debere, quam Sacerdos in eum profert, in quem ordinariam, aut subdelegatam non habet iurisdictionem. * Vide etiam *sess. 23. capit. 15. de reformation. Vbi:* * Decernit sancta Synodus, nullum, etiam regularem, posse confessiones secularium, etiam Sacerdotum audire, nisi aut parochiale Beneficium, aut ab Episcopis approbatione obtineat. * Quæ directè comprehendere omnes confessiones mortalium, quæ materia necessaria confessionis sunt, seu omnia mortalia ex obligatione confitenda, vniuersa Ecclesia semper intellexit. Ideo cum nullum sit fundatum ad excipiendam confessionem peccati obliteri, potius quam aliorum, quæ ex iusta causa fuerunt omissa, aut quam Sacerdoti non habenti iurisdictionem confessa sunt (simul cum alijs non reseruatis) cum omnia indirectè absoluta sint, nequit probabilitatem ullam for-

sortiri opinio Ioannis Valeri pro peccatis oblitis. Et me iudice, aut de oblitis negandum, aut pro omnibus indirectè absolutis coacedendum. Nam ubi est eadem formalis ratio, idem formaliter concludere necessum est; ergo si mortalia oblitera, quia indirectè sunt absoluta, possunt deinceps à simplici Sacerdote non approbato, & non habente in illa iurisdictionem, directè absoluvi, reliqua etiam ex iusta causa omissa propter eandem rationem ab eodem Sacerdote absoluvi poterunt. Quod concedere nefas est. Quapropter fatendum est ex absolutione indirecta nil posse concludi pro valore absolutionis læthalium à simplici Sacerdote collata, ut malè cùm valero Doctores citati intulerunt.

§ V.

Consecrarium.

20 **A**N verò ex absolutione directa alicuius peccati, rectè deducatur non esse obligationem illud confitendi? Magis controuersum est. Video plures Doctores legitimam consequentiam existimare, cui principio intuixi docent, eum qui sub dubio aliquod peccatum confessus est, non teneri postea dubio cessante, ut certum confiteri, quia iam est ab illo directè absolutus. Pro qua adduximus supra *quest. 6.* Pellizarium, Tamburinum, Merollam, Leandrum à Sacrament. Martinum &c. Joseph. Martínum Vidal, Caramuelum, Verricelli, Rosellam, Sebastianum Sachum, Christophorum Delgadillo, & Ferrantinum. Qui omnes, vel id tuentur, vel saltem probabile dicunt. Quod suo calculo firmarunt recentiores, quos suppresso nomine refert Leander à Murcia, dum hoc principio, (licet falso applicato) probare contendunt, non esse obligationem confitendi peccata oblita.

21 Cæterum ego præfatum principium nunquam probavi, & contra illud multis egi, ubi supra. Et clarè determinari oppositum in Concilio *sess. 14. capit. 5.* dicit Thom. Hurtado *tom. 2. tractat. 12. capit. 1. num. 2091.* Quod licet ab auctoritate clarum non sit, a ratione tamen sic ostendo. Si quis in casu urgentissima necessitatis, in qua ex causa, nec

species, nec numerum peccatorum confiteri posset, se in genere accusaret, dicens: peccasse mortaliter: posset à confessario absoluvi; vt docent communiter Theologici, & ab omnibus læthalibus, manerer in tali casu absolutus, & ab omnibus directè, quia absoluvi indirectè ab aliquo peccato non contingit, nisi aliud sit, à quo directè absoluatur, ratione cuius ab alio dicatur indirectè absoluvi. In præfato autem casu, cum nullum in particulari subjiciatur clauibus, sed omnia æqualiter, & confusè, omnia æqualiter absolvantur, ac proinde omnia directè: nam cum non absoluatur vnum, ratione alterius, nec sit maior ratio, vt absolutione cadat directè super vnum, quam supra aliud, omnia directè absoluvi, & remitti dieendum erit: & tamen, quia non sunt explicite dicta in confessione, manet obligatio postea confitendi, ergo quod peccata sint directè absoluta, non infert non debere iterum in confessione explicari.

22 Vnde concluditur, quod licet daremus aduersarij, peccata oblita manere directè absoluta in prima confessione, non ideo cogeremur, concedere, non esse obligationem illa confitendi, dum memoria occurrit: Sicut nec concedit Leander à Murcia ubi supra, sed absolutionem directam admittens, obligationem confitendi non negat, indicans, & meritò consequentiam non esse legitimam, ab affirmata absolutione directa, ad negatam obligationem confitendi. Qui vero contra senserint, nullatenus admittere poterunt peccata oblita (sicut nec alia ex iusta causa omessa) manere directè absoluta, ut potè principium ex quo improbabilis, scandalosa; imò & erronea consequentia deducitur.

23 Dices: Si peccata essent directè absoluta, & remissa in præcedenti confessione, ad quid essent iterum confiterenda? Non ad absolutionem directam, quia supponimus fuisse directè absoluta non vt pœnitens det confessario notitiam peccati, quia talis notitia debet esse in ordine ad absolutionem, qua iam non indiget, cùm sit directè absolutus, ergo repugnat, quod quis obtinuerit absolutionem directam alicuius peccati, & quod teneatur ad iudicium illud deferre. Respondet Magist. Paulus de Blanchis

Dominicanus in discept. casuum conscientie disput. 4. in litt. C. casu 5. dub. 2. fol. 226. §. 7 heologus.* Quod pœnitens tenetur confiteri oblita, dum in memoriam venierint, ut Sacerdos pro illis assignare possit pœnitentiam satisfactoriam, & de novo ab illis absoluat, ut tutior sit in conscientia.* Sed contra, primo, quia pœnitens (ut hic Author tradit ibidem, fol. 223. §. tertia pars sacramenti, & docent doctissimi Thomistæ, quos refero in Opusc. pro Jesuitis, tract. de Pœnit. Prop. 5. (licet ipsis omnino dissentiam) non tenetur accceptare pœnitentia (saltē sub lethali,) ergo ex hoc capite non tenebitur sub lethali ad confitenda oblitera. Contra secundò, quia virtute absolutionis, ex confessione aliorū, tutus omnino est in conscientia, quod remissa sint. Ergo si aliud non sit caput obligationis deferendi ad iudicium peccata directè absolta, non erit obligatio saltē grauis confitendi oblita, quod erroneum est.

24 Respondeo ergo, dicendum, omnia peccata secundum speciem, & numerum, quibus pœnitens Deum suum grauiter offendisse meminerit, debere ex præcepto Diuinæ in confessione explicari. Cum autem huic præcepto non satisficerit, qui peccata, quorum modo meminit, non est confessus; vel quia in prima confessione oblitus fuit, vel quia secundum speciem, & numerum, ex iusta causa, explicare non potuit; sit planum, debere iterum ad iudicium deferre adimplendum præceptum confessionis à Christo Domino fidelibus impositum.* Qui (vt ait Trident. sess. 14. c. 5.) Sacerdotes sui Vicarios reliquit, tanquam Præsides, & iudices, ad quos omnia mortalia crimina deferantur, in quæ Christi fideles ceciderint, quo propestate clavium remissionis, aut retentionis peccatorum sententiam pronuntiant. Constat enim Sacerdotes iudicium hoc, incognita causa, exercere non potuisse, neque aequitatem in pœnis iniungendis seruare, si in genere dumtaxat, & non potius in specie, & sigillatim sua ipsis peccata declarassent.* Itaque præcepto Christi Domini nondum est satisfactum, donec super omnia peccata in specie, & sigillatim confessori declarata, ut re vera patrata fuerint, sententia remissionis pronuntiata fuerit, ac proinde nō sufficit, quod alter subiecta, & ad iudicium delata directè absoluta fuerint. Sicut nec sufficeret, quod per Diuinam reuelationem consta-

ret, fuisse remissa, quia sententia sensibilis super illa, vt nuper exposita, ex præcepto Christi Domini desideratur. Quod bene notauit M. Blanchis *vbi supra*, fol. 273. in fine, *casus primi*, dicens: * Dato, quod quis per reuelationem haberet certitudinem de sua contritione, scilicet, quod fuerit talis ac tāta, vt totam pœnam, ac culpā soluerit, vel abstulerit, tenetur etiā ad ipsam confessionem, vt satisfaciat præcepto Ecclesiæ de confitendo semel in anno, (adde & Christi Domini de omnibus peccatis modo exposito confitendis) alias peccaret contra tale præceptum.* Hæc est genuina ratio, cur absolutus, etiam directè (præfata confessione cum expressione requisiata non præcedente) præcepto confessionis teneatur. Et quæ planè etiam euincit obligationem confitendi oblita, licet gratis aduersarijs detur, fuisse directè absoluta in confessione aliorum. Quod falsum esse ostendimus.

QVÆSTIO VIII.

An qui scienter ex verecundia tacet in confessione peccatum mortale, teneatur aliorum confessionem iterare?

§. PRIMVS.

Quid nonnulli senserint.

1 R E M hanc in disputationem adduco, quia nonnullos de certitudine communis sententiae affirmati, dubitantes audiui, et si quorundam Thomistarum principijs infrā iaciendis non leuiter ductos. Quam licet deserere non audeat Quintanadueñas *tom. 2. Singular. tract. 13. 4. Singular. 23. usque ad 27.* ex modo tamen referendi, in contrariam yaldè inclinare videtur. Sic enim, inquit, *vt ingenuè fatear, non leuem difficultatem pro vtrah; parte inueni, licet semper tutiorem viā sequens, huiusmodi confessiones iterari feci. Sed re perpenfa, non exigui pôderis fundamenta apparere videtur ad inuestigandū prædictam confessionem esse validam, informem tamen sine Sacramenti fructu, gratia nempè sanctificante: ac proinde iterationis onere eximi, probabiliter forsan videri posse pœnitentes, qui ita sunt confessi, &c. * Sic ille *sing. 23. & infra post rem vnde exagitatam, singul.*

27. n. 6. concludit: * Hæc, & alia, quæ breuitatis ergo omitto, sunt fundamenta, qui bus inniti posse videtur hæc sententia (negativa) illa sapientes attentè perpendant; discentiantque, an ob hæc fundamenta à communi ferè praxi discedere licet. Omnes enim Confessores repetere adstringunt; licet vnum, vel alterum non vulgari in Theologia morali sapientia præditum ab hac repetitione pœnitentes exonerare audiui. Utinam Doctores hanc quæstionem ex professo, ac expresse exigitantes habereimus, quorum calculo libenter ego assentirem, sed nullum adhuc inueni, ac proinde hæc potius proponendo, quam resoluendo, prodo. Negatiæ autem, & communi repetendi eiusmodi confessiones, adhæreo. * Sic ille n. 6. sed tamen illicò, quod desiderabat, inuenit num. 7. Nam partem affirmatiuam apud illum tuetur Ioannes Baptista Posseuinus Mantua Archipresbiter in lib. de officio Curati, cap. 7. nn. 28. vbi sic scribit: * Quæritur, an qui verecundiæ confessionem dimidiat, sciens quidem male agere, sed ne sciens confessionem non valere, teneatur omnia repetere, vel sola relicta? Respondeo. Si iste credebat peccatum quidem, sed non mortale, credo sufficere, si confiteatur sola relicta, &c. Deducitur ex Soto, etiam ex Lopez, vbi admittit ignorantiam inculpatam excusare ab integritate confessionis. Posset dicere: Doctores suprà citati concedunt talen ignorantiam excusare, sed non in casu polito, cum iste tacens verè sciat mortaliter delinquere, licet sciens omnium non reddere confessionem inualidam. Respondeo vera esse ista; at sicuti primus excusatur ignorantia inculpabilis, & nulla alia ratione, sic, & hic secundus, cum vñorumque eadem sit ratio. Posito tamen, quod iste faciens verè credit, se non teneri ad validitatem confessionis peragendam, omnia confiteri sub mortali: quia si sciueret, integrum omnium peccatorum fecisset. * Sic Posseuinus.

2 Cui consentit Fr. Luis de S. Iuan in Summa, cui titulus * Tratado de la administracion de los Sacramentos * vbi de la Penitencia, num. 52. Ibi enim hanc interrogatiunculam facit: * Si callò el pecado, sabiendo que hazia mal, mas no sabia, que la confession no era valida, estara obligado à repetir todas las cosas, que confesò? ò solas las que dexò de confes-

sar? * *Op. n. 53.* ratio difficultandi, inquit, est. * Porque este que calla, sabe verdaderamente, que peca mortalmente, aunque no sepa, que lo que dexa de decir, haze que la confession no sea valida. * En casum in strictioribus terminis. Responder; idem propterea de isto esse iudicandum, ac de illo, qui ex ignorantia inculpabilis omisisset confiteri, ac proinde non teneri peccata iam dicta regetere. Reddit rationem: * Porque así como al primero le escusa la ignorancia inculpable, y no alguna otra razón, así de la misma manera a este segundo, porque la misma razón es del uno, que del otro, como crea verdaderamente, no estar obligado, para hacer que la confession sea valida, a confessar todos sus pecados, so pecado mortal; porque si lo supiera, hiziera la confession enteramente de todos los pecados. Suarez tom. 4. disp. 23. sect. 3. num. 2. Posseuinus ibi n. 28. * Hactenus Fr. Luis de S. Iuan: sed nescio, quo fundamento pro hac opinione referat P. Suarez, quia ibi contraria, & communem expresse tuerit, imò num. 4. inquit. * Certum esse, & receptum apud Thcologos in eo casu confessionem esse nullam, * & per consequens iterandam, provt communiter omnes ex hoc principio deducunt.

3 Fauet autem plurimum citatis Ferrantinus de Scandalo, disp. i. quæst. 79. & n. 14. qui licet eam non sequatur, ei aliquando placuisse significat, dicens: * Nūc solum proponam rationes, quibus antea persuasus existimabam, non esse repetendas confessiones sacrilegas. Itaque non esse necessarium, ut in llatum, ac speciatim repeatantur peccata iam dicta (etiam si confessarius sit diuersus) sed ad summum in communi, explicando tamen in specie, ac numero alia non dicta: verb. grat. Peccavi centies mortaliter in specie furti, millies in specie detractionis, & sic de ceteris, que nunquam dicta fuerunt in confessionibus præcedentibus, siue culpabiliter omissa, siue postea commissa. Rursus feci quinque confessiones sacrilegè, & tandem accuso me generaliter de omnibus mortalibus, quæ in huiusmodi confessionibus præcedentibus dixi, vel accuso me de omnibus mortalibus totius vita. * Sie ille.

4 Cui etiam fauet Nauar. de Panit. dist. 5. cap. Consideret, §. Cautus, vbi ait, nulla ratione necessariò concludi posse, integrum

gritatem confessionis esse necessariam omnino ad eius valorem. Et Ioannes de Medina *Cod.de Confessione quest.8.* & non nulli Catholici, qui ut testatur Suarez *tom.4.in 3.pdisp.2.2.sect.1.n.3.* asserunt, non posse sufficienti ratione colligi, integritatem formalem confessionis esse de necessitate Sacramenti, seu ad eius valorem requisitam. Nullus vero ex antiquis auctoribus est dicere, confessionem non integrum formaliter esse validam; atque adeo Doctores omnes, si diuerso confessario fiat, iterandam esse docuerunt, eaque expressione, ac si nunquam ea peccata dicta fuissent in praecedentibus confessionibus sacrilegis. Quibus indubitanter adhaereo.

§. II.

Recentiorum fundamenta.

5 Ceterum, disputandi causa, recentiorum (quibus ego nunquam assentiar) fundamenta producam, ut doctiores iudicent. Quod, ut felicius prestat: Suppono integritatem confessionis aliam esse materialem, quæ in eo consistit, quod omnia lethalia commissa, & clauibus non subiecta, pœnitens constitutur. Et haec, ut fatentur omnes, non requiritur ad valorem confessionis, neque ad eius effectum; quia non raro, aut ex obliuione, aut etiam ex causa rationabili, possunt aliqua scienter omitti, absque præiudicio valoris, & fructus confessionis. Alia verò est integritas formalis, quam omnes Theologi antiqui, & communiter moderni, ut indubitatum usque modo supponebant esse de necessitate Sacramenti, ita ut ea deficiente, confessio sit invalida, & ideo iteranda.

6 Hanc igitur integritatem ad valorem confessionis non requiri, sed solummodo ad eius effectum, pluribus suadere contendunt recentiores citati. Primo, quia integritas formalis confessionis consistit in eo, quod fiat de omnibus peccatis, quæ moraliter loquendo, hic, & nunc pœnitens confiteri tenetur: sed haec non requiritur ad valorem confessionis, sed tantum ad eius effectum. Ergo, syllogismus concludit, si præmissæ constiterint. Maiorem tuentur D. Thom. Henriquez, Bellarm. Molfessius, & alij, quos citatos sequitur Leander à Sacram. *tom.1.tract.5. disp.5.quest.2.* & consentit Suarez *tom.4.in 3.pdisp.2.3.sect.4.num.3.* vbi ait: * Eam

tantum esse integritatem formalem, in qua homo nil omittit peccando mortaliter, siue scientia, siue ex ignorantia, & negligenter culpabili, &c. tenent Caiet. Petrus de Soto, Nauarr. & Medina.* Haec cū citatis Suarez, & nouissimè M. Joann. de Prado in opere posthumo, de Pœnit. *quest.2. de Integrit. confess. dub. 3. num. 1. fol. 658.* vbi ait, confessionem formaliter integrum, tunc contingere. * Quando explicantur omnia quæ moraliter explicari possunt, quia si aliqua reticeantur, est cum iusta, & rationabili causa.* Vnde infertur non esse formaliter integrum confessionem, in qua, nō ex obliuione, nec ex aliqua iusta causa, peccatum mortale omittitur.

7 Quoram sententia desumitur ex Concilio Trident. *sess.14.cap.5.* Vbi confessionis integritatem (quam ad valorem exigit) in eo consistere dicit, * quod à pœnitentibus omnia peccata mortalia, quorum post diligentem sui discussionem, conscientiam habent, in confessione recitantur. * Peccata autem, quæ ex negligentia grauiter culpabili omittuntur, nō sunt à pœnitentibus diligenter discussa, & consequenter eorum omissione necessariò integritati formalis confessionis opponitur. Cuius rationem tradit Vazq. *tom.4.in 3.part.quest.9.2.art.3.num.4.** 5. dicens.* Et ratio meo iudicio est manifesta, quia in confessione non integrè facta ex ignorantia culpabili mortaliter, peccatum, quod committitur, eiusdem naturæ est, ac si ex industria fieret, aut ex ignorantia nimis crassa. Peccata enim quorum malitia consummatur in actu, vel omissione exteriori, eiusdem speciei sunt, siue scienter, siue ignoranter fiant, ergo aut neutrū viat Sacramentum, & irritat, aut vtrumq; idem faciet.* Sic Vazquez. Cuius principium est satis cōnune apud Theologos. Quod sustinet Illust. ac Reuer. M. Tapiá, Archiep. Hispal. in sua doctissima Catena Mor. *lib.3.quest.9.art.8.* dicens: * Peccatum ex ignorantia vincibili non affectata est eiusdem speciei cum peccato facto ex certa scientia circa idem obiectum.* Et tenuit ante illum, M. Ledesma in *Summ. i.p. de Sacram. Pœnit. cap. 19. concl.3.* & plures apud Salas *1.2. tract.13. disp.8. sect.9. nu.71.* * Et ita generatim, inquit, docent Vazq. Azor, Sayro, Valentia, & alij communiter.* Ex quibus concluditur cū Vazquez supra, aut neutrū, aut vtrumque peccatum vitiare Sacramētum, quia æquè vnu, ac

ac alterum integratatem formalem confessionis exerit.

8 Vnde sic instauratur argumentum. Integritas formalis consistit in eo, quod pœnitens nihil omittat in confessione peccando mortaliter, ut ex Trident. & auctoribus citatis probatum manet. Sed omittere in confessione peccatum lethale ex ignorantia grauiter culpabili, ac proinde peccando mortaliter, non reddit confessionem inualidam, ut fatentur M. Sylvest. M. Sotus, M. Palud, M. Victoria, M. Ledesma, & alij Thomistæ, apud Quintana dueñas suprà, & apud Leand. à Sacram. quæst. 70. & 75. & concedit cum alijs Diana p. 2. tract. 17. resol. 31. Et quod mirabilius, ipse M. Prado suprà, ubi postquam integratatem formalem, vt auctores citati definit, sic ait: * Si obliuio, & ignorantia fuerint culpabiles, confessio erit valida, sed informis. * Ergo integritas formalis non requiritur ad valorem confessionis, sed solum ad eius effectum: atque adeo licet non fuerit forma iter integra, non erit obligatio illam iterandi, sed solum peccatum omissum, & integratatis defectum explicandi, sicut de reliquis confessionibus validis, licet informibus, docent communiter Theologici. Hunc discursui difficultè dissentiet M. Prado, quia *tomo de Panit. citato, quæst. 3. de contrit. dub. 3. fol. 62 v. n. 24.* concedit cum Suarez, & Lugo, quod * obliuio inculpabilis, alicuius mortalis non tollit formalem integratatem confessionis, secus si culpabilis. Quæ doctrina, inquit, euidens est. * Sic Prado (licet in consequenter. Sunt ergo validam esse confessionem, et si formaliter non integrum, utrumque locum conferto.

9 Huius argumenti robur viros doctissimos latere non potuit, ideoque ad illos lud enerandum, maiorem præfati syllagismi negant, afferentes integratatem formalem confessionis non esse, qualem suprà descripsérunt Doctores citati, sed in eo præcissè consistere, quod scienter nullum peccatum omittatur in confessione, ex illis, quæ pœnitens confiteri tenetur. Hoc gratis dicitur, sed tamen quia falsitatis conuincere facile non est, ideo secundum argumentum sic efformo.

10 Concilium Trident. ses. 14. cap. 3. 4. & 5. aequè definit, attritionem includentrem detestationem de peccato commisso, & propositum non peccandi de cætero, esse quasi materiam huius Sacramen-

ti, ac integrum peccatorum confessionem, sed confessio scienter facta, absque prædicta attritione, est valida, & non iteranda, ergo & scienter facta absque prædicta integritate. Maior constat ex Concilio cap. 3. ibi: *Sunt autem quasi materia huius Sacramenti ipsius penitentis actus, nempe contritio, confessio, &c. Et cap. 4. Contritio, quæ primum locum inter dictos penitentis actus habet, animi dolor, ac detestatio est de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero.* Et cap. 5. *Ex institutione Sacramenti Penitentiae iam explicata, universa Ecclesia semper in tellexit, institutionem etiam esse à Domino integrum peccatorum confessionem.* En definitio Concilij aequè declarat, qualis beat est contritio; & qualis confessio. Ergo si Sacramentum possit validum consistere, absque contritione, ut à Concilio explicata, inconsequenter negabitur validum esse posse, absque formalí integratate.

11 Confessionem autem scienter facit, absque præfata detestatione peccati (cum sola displicentia) & absque proposito non peccandi de cætero, validam esse, atque adeo non iterandam (si peccator de tali defectu doloris, & propositi se accuset, casu, quo agnoscat in hoc mortaliter delinquere) docent Cajetan. M. Canus, M. Ledesma, Couarr. Thom. Hurtado citans Capreolum, & D. Thom. D. Anton. Paludanus, Sylvester, & alij, quos referam infra disp. 5. quæst. 2. Quibus adde M. Paulum de Blanchis eiusdem Prædicatorum Ordinis in *discept. casuum conscientie, disp. 4. in litt. C. case 5. dubio 1. fol. 221. vbi sic.* * Quartus defectus ex parte contritionis est, quando non habet dolorem sufficientem, & non confitetur talis defectum, confessio ex tali fictione est nulla, cum non sit integra; quia insufficientia illa imputatur ad peccatum. Si vero confitetur illam, & absolvitur, satisfacit præcepto Ecclesie, & non tenetur iterare confessionem, nihilominus pro tunc non consequitur gratiam sacramentalem: sed recedente fictione, tunc pœnitens incipit accipere fractum absolutionis. * Et est expressa sententia D. Thomæ in 4. dist. 21. quæst. 3. art. 1. quæst. 1. ad 1. vbi hereticum, quem confessarius inducere nequit, ut despat à corruptione plebis, ac proinde sine dolore, & proposito confitentem, validum Sacramentum recipere docet, & rationem reddit. * Sicut enim (inquit) Baptismus est Sacra-

mentum, quamvis quis fietus accedat (id est, sine dolore, & proposito) ita confessio non definit esse sacramentalis, quamvis ille, qui constet, emendationem non proponat.* Sic D. Thom. Quod satis prædixerat dist. 17. quest. 3. art. 4. quest. 1. in corp. vbi ait: * Confessio etiam potest esse in eo, qui non est contritus, &c. & quamvis tunc non percipiat absolutionis fructum, tamen recedente fictione, percipere incipiet.* Cuius verba ponderans M. Blanchis supra §. Difficultas, fol. 222. sic ait: * Inter Thomistas est controvèrsia de intelligentia verborum D. Thomæ, de illo, qui accedit ad confessionem non attritus, qui pro illo tunc non accipit fructum Sacramenti, accipit tamen recedente fictione, ut accedit in Baptismo, & in alijs Sacrementis. M. Dominicus de Soto dicit, quod Angelicus Doctor loquebatur secundum opinionem communem, quod dictum in Summa correxit, &c. Capreolus, Caietanus, & alij Thomistæ oppositum tenent: dicunt sententiam verissimam esse, & quod non esset retractanda, sed solida manere.* Sic M. Blanchis pro D. Thoma, qui locis supra citatis, non solum videtur admittere Sacramentum Pœnitentiae validum absque sufficienti dolore, sed etiam absque ullo.

12 Ideò eius auctoritate ductus Fr. Christophorus a S. Iosepho tom. 1. opin. moral. 2. p. de Sacram. Pœnit. dubio 1. non renuit dicere, confessionem scienter factam absque ullo prorsus dolore, etiam ab illo, qui benè nouit esse lethale, sic accedere, validam esse, & non iterandam. Quod probabile putauit Durand. in 4. dist. 17. quest. 13. nu. 7. & non esse improbabile ait R. P. Delgadiilo tom. de Pœnit. cap. 10. num. 44. Contendens pro hac sententia militare Ricard. Caietan. Canum, Ledesmam, & couarr. & posse pro illa citari Paludanum, Diu. Anton. & Sylvest. & esse indubitatam D. Thoma sententiam in 4. dist. 17. quest. 3. art. 4. quest. 1. in corpore ab illo nulli retractatam. Quibus à fortiori consentre tenentur Maior, Almainus, & alij, apud Henriquez lib. 1. de Pœnit. cap. 26. nu. 7. in Glos. lit. V. afferentes, dolorem non esse partem essentialē Sacramenti Pœnitentiae, sed requiri ut dispositionem ad eius effectum. Cum igitur integritas formalis confessionis non magis exigatur à Trident. quam dolor, seu detestatione de peccatis, cum proposito non peccandi de-

cetero, & æquè de vtraque parte definiat, esse quasi materiam Sacramenti pœnitentiae: necessario inde concludendum videatur, aut vtriamque, aut neutram esse partem essentialē illius, ut Sacramenti. Et sanè si definiente Concilio detestationem peccati cōmits cum proposito non peccandi, esse quasi materiam Sacramenti, solum definit (ut exponunt aduersarij) esse partem Sacramenti, ut remissiū peccatorum, non vero Sacramenti, secundum se considerati: definiente similiter integrā peccatorum confessionem esse quasi materiam Sacramenti, tandem prorsus expōsitionem admittere poterit. Aut reddas, quæso apparentem disparitatem?

13 Vrgetur primo. Quia si ob aliquā rationem confessio formaliter integrā est necessaria ad valorem Sacramenti, maxime, quia ita videtur declarare Trident. sess. 14. cap. 5. dum ait: * Itaque dum omnia quæ memoriarū occurruunt peccata, Christi fideles confiteri student, proculdubio omnia diuinæ misericordiæ ignoscenda exponunt. Qui vero scēs faciunt, & sciēter aliqua retinent, nil Diuinæ bonitati per Sacerdotem remittendū proponunt.* Atqui verba hæc solum euincunt, prædicātam integratē esse requisitam ad esse cū Sacramenti, nō vero ad eius valorem. Ergo Minorem, in qua tota est difficultas probo. Primo, quia pœnitens, qui ex ignorantia grauter culpabilē omittit confiteri aliquod lethale, nil diuinæ bonitati per Sacerdotem remittendū proponit, & tamen, iuxta communem Thomistarū opinionem, confessionem validam, & non iterandam efficit. Secundo, qui scienter constet sine sufficienti dolore, & proposito (ut omnes supra citati defendunt) validū etiam Sacramentum efficit, cū tamē nil diuinæ bonitati per Sacerdotem remittendū proponat. Ergo verba Conciliij non magis cogunt nos asserere confessionem formaliter integrā esse necessariā ad valorem Sacramenti, quam dolorem efficacem, & propositum non peccandi: sed hæc, ut Thomistæ relati tuentur, solum re quiruntur ad effectum, non ad valorem. Ergo, & illa.

14 Vrgetur secundò, quia Trident. sess. 14. Can. 4. eodem tenore verborum definit necessitatem doloris, & integratatis confessionis, & vtriusque solum adstruit in ordine ad remissionem peccatorum.* Si quis, inquit, negauerit ad integrā, &

perfectam peccatorum remissionem requiri tres actus in pœnitente, quali materiali pœnitentia, videlicet, contritionem, confessionem, & satisfactionem, quæ tres partes pœnitentiae dicuntur, &c; anathema sit.* Ergo si ex hoc Canone inferre licet dolorem, de quo loquitur Concilium cap. 3. solum esse necessarium ad effectum Sacramenti, non verò ad valorem; idem evidenter inferre licebit de integritate confessionis, cui etiam facit, quod *Can. n. 7. Vbi de sola integritate sermonem instituit, solum definit esse necessarium ad effectum Sacramenti.** Si quis dixerit in Sacramento Pœnitentiae, ad remissionem peccatorum necessarium non esse iure diuinio confiteri omnia, & singula peccata mortalia, quorum memoria cum debita, & diligenti præmeditatione habeatur, etiam occulta anathematizat.* Cum ergo nullibi definit Concilium integritatem confessionis esse necessarium ad valorem Sacramenti, sed ad remissionem peccatorum, & aliunde non magis definit integrum peccatorum confessionem, quam eorum detestationem, & propositum e se partes Sacramenti Pœnitentiae planè deducitur, ex definitis non magis conuinci formalem integritatem esse de necessitate Sacramenti, quam attritionem includentem detestationem, & propositum.

15. Vrgetur tertio. Quia quantum ex Concilio coligere licet: tam requiritur ad Sacramentum Pœnitentiae dolor integer peccatorum, quæ quis confitetur, quæ integra peccatorum confessio, sed qui scienter haberet dolorem vnius peccati, & non alterius (si de hoc defectu se accusaret) ficeret confessionem validam, & informem, in tali communem Thomistarum sententiam, assertum ex defectu integratis doloris ad omnia peccata, posse dari Sacramentum validum, & informe, ergo & absque integritate confessionis. Ergo vel utraque ad valorem Sacramenti requiritur, vel neutra.

§. III.

Iudicium Auctoris.

16. Ideo utramque integritatem doloris, scilicet, & confessionis, sicut, & attritionem includentem detestationem, & propositum, esse necessarium ad valorem Sacramenti, semper existimavi, & firmiter nunc teneo. Censo enim, à principijs intrinsecis non esse magis pro-

babilem opinionem negantem prefatæ attritionis necessitatem ad valorem Sacramenti, quam quæ integratatem formam confessionis ad eius valorem necessariam negat. Nam, ut supra probauit, unam & alteram quæ est definit Concilium esse partem Sacramenti, & utramque ad remissionem peccatorum & quæ est necessariam esse sub anathemate decernit. Quapropter de utra que eadem prorsus modo Theologizandum iudico.

17. Addo reneri etiam confessionem iterare, qui certus de peccato in confessione omisso, dubius est, an ex verecundia, an ex iusta causa omiserit. Quia, revera dubius est de valore confessionis: atque adeo de adimplitione precepti. Certus autem de precepto, & dubius de eius adimplitione, adimplere tenetur. Quapropter audiens non est Carolus de Baucio, qui in *Miscel. tom. 1. quest. 474.* oppositum videotur asserere, his verbis: *Salvo meliori iudicio, si potest diligens examen pœnitens dubitat, an revera tacuerit peccatum mortale in confessione ex verecundia aserto, quod non teneret repetere confessionem illam, in qua dubitauit tacuisse ex verecundia, etiamsi magis inclinet, quod non sit confessus, &c. Idem dicendum est, si magis inclinat pœnitens, quod ex malitia tacuerit peccatum; nempe non teneri repetere confessionem, sed tantum confiteri peccatum omisum, de quo est dubius, an aperuerit in confessione, &c. Ita mecum sentiunt docti, & pii viri, quibus haec casum communicauit. Hæc Baucius. Sed non placet, propter rationem nuper attacatari, quando certus est non fasile confessum, & dubitat, an ex verecundia, an ex iusta causa omiserit.

18. Ex dictis concluditur, quod sicut pœnitens nequit, absque iusta causa, tacere in confessione peccatum aliquod lethale, ita nec confessorius potest, nisi omnibus auditis, absolutionem impendere, quia uterque ex precepto Diuino ad confessionem, & absolutionem formaliter integrum tenetur, quæ sicut ex parte pœnitentis exigit, ut omnia, pro quibus tacerdis non est causa recenseantur, ita ex parte confessarij, ut omnibus auditis, absolutionem largiatur. Vnde fit primo, audiendos non esse M. Sotum, M. Paludanum, D. Antoninum, Nauarr. M. Ledesm. & alios, apud *Dicastil. o de Penit. disp. 11. dub. 18. num. 3. 15.* assertores, superiores, pro suo nutu,

nitu, posse pœnitentem à solis reseruatis sacramentaliter absoluere, & pro absolu-
tione aliorum lethaliū ad inferiorem
confessariū remittere. Hoc enim, abs-
que virginē causa, propter rationem su-
pra adductam, fieri non potest, vt benē
docet M. Paulus de Blanchis Dominica-
nus in *disceptat. casuum conscientie, disc. 4.*
disput. 4. in lit. C. fol. 179. & communiter
Theologi, quia si pro libito confessarij,
dimidiari posset confessio, pro libito etiā
pœnitentis posset, quia non est major ra-
tio vnius, quam alterius.

19 Fit secundò omnino rei ciendū
M. Baltanas in *Margarita Confessorum folio*
mihi 44. ex præfata opinione (quam etiam
ipse cum commilitonibus tuetur) sic deducentem: * Ex quibus, inquit, in infero,
quod quando quis facit longam confes-
sionem durantem per plures dies, posset
in qualibet partiali confessione absolui,
quia non videtur maior ratio in easu su-
periori, quam in hoc. * Sic ille. Quod licet
consequenter dictum, à veritate prorsus
alienum est (extra periculum mortis) quia
confessionem dimidiare est contra præ-
ceptum Diuinum, quod nisi virgine causa
occurrente, suam semper obligandi vim
retinet. Secus autem esset, si pœnitens vel-
let confessionem generalem facere de om-
nibus lethalibus iam iterum rite confes-
sis, nam cum eiusmodi peccata sint mate-
ria libera confessionis, poterit, pro suo
nutu, quæ voluerit omittere, & per conse-
quens eorum confessionem dimidiare, vt
ex terminis notissimum est.

20 Fit tertio, minimè sustinendam
sententiam quamdam præcitatī M. Pauli
de Blanchis *vbi suprà fol. 180. §. Obseruan-*
dum, qui putat probabile, eum, qui de
omnibus peccatis Sacerdoti inferiori cō-
fessus, gratiam sacramentalem virtute hu-
ius confessionis accepit, si postea superio-
ri reseruata iterum confiteatur, & sacra-
mentaliter ab illis absoluatur; non recipi-
re augmentum gratiæ per absolutionem
sacramentalē a superiore collatam. Ver-
ba eius sunt. * Obseruandum igitur est,
quod per absolutionem primi absolu-
tentis, siue sit inferior, siue superior, conser-
tur sacramentalis gratia, vnde secunda
confessio, & absolutio, est prioris perfe-
ctio, (attēde) & ideo potest sustineri, quod
per secundum Sacramentum non augme-
tar sacramentalis gratia, quia fuit data (in
primo) virtute ambarum absolutionum,

At verius tamē est, siue sit vnum, siue duo
Sacramenta, quod per secundam absolu-
tionem augetur gratia. * Sic ille, cum M.
Soto in 4. dist. 18. quest. 2. art. 5. §. Diga-
datur, vbi ait: * Secunda confessio, & absolu-
tio est prioris perfectio, & ideo potest di-
ci vnius Sacramenti, & iustineri, quod per
secundum Sacramentum non augetur sa-
cramentalis gratia, quia prior fuit data in
virtute ambarum absolutionum, attamē
siue sit vnum, siue duo Sacramenta, vero
similius est, quod per secundam absolu-
tionem augetur gratia. * Quibus M. Sotus
contrariam sententiam probabilem pu-
tat. Sed haec doctrina sustineri non potest:
quia vbi est distincta, eorundem peccato-
rum confessio, cum dolore, seu dispositio-
ne requisita à Trident, & noua Sacerdotis
absolutio, datur verum, & distinctum Sa-
cramentum pœnitentia rite suscep-
tum, quod gratiam sacramentalem conferre,
certissimum est, & me iudice, fide sanctū.
Videatur idem Paulus de Blanchis *disput.*
de Contri. fol. 300. & 301. vbi ex D. Angu-
stino, & D. Thoma, hanc conclusionem
certissimam esse constat; ac proinde oppo-
sitam, in eius etiam principijs, rei ciendam
prorsus.

21 Pro coronide huius disputationis
obseruandum est, præcepto Ecclesiastico
annua confessionis non satisfieri per cō-
fessionem voluntariè nullam; quia Ec-
clesiæ præceptum est modicatum di-
uini, quod tempore ab Ecclesia determi-
nato ex huīs præcepto adimpleri debet.
Præceptum autem diuinum non adim-
pletur, ni verum Sacramentum pœnitentia
recipiatur. Vnde fit, omnino exterminan-
dam opinionem assentientium, per con-
fessionem non integrā, omittendo vo-
luntariè aliquod mortale, etsi inualidam,
satisfieri præcepto annua confessionis.
Quam tenuerunt Sylvester, Paludanus,
Cano, Ledesma, & alij, quos refert Leander
a Sacramento *tom. 1. tract. 5. de Pœnit.*
disp. 3. quest. 5. 2. Idemque propter eandem
rationem tenendum, licet confessio sit in-
tegra; si tamen nulla, & inualida ob defec-
tum omnino internum; doloris v.g. pœ-
nitententis: quidquid contradixerit Mag.
Victoria *quest. 163.* quem sequitur Ludo-
vicus de S. Iuan *quest. 8. art. 2. diffic. 2. pag.*
498. Qui addunt, idem prorsus dicendum,
etiamsi eiusmodi confessionem non sub-
sequatur absolution. * Qui confitetur (in-
quit Victoria suprà) omnia peccata sua,
etiamsi

etiam si non habeat dolorem, si confiteatur hoc ipsum, quod non habet dolorem, siue absoluatur, siue no: credo, quod satisfacit præcepto Ecclesiæ: ego certe non damnam rem illum.* Cui consentit M. Can. in relect de Panit. p. 5. fol. 43. §. Ad tertium iam patet. vbi ait: * Imo crediderim ego, quod cum peccator se sis sit Sacerdoti, etiam si non recipiat absolutionem, implet præceptū Ecclesiæ. Quare censuræ, si quæ fulminetur ad uerius eos qui eo anno non sunt confessi, huiusmodi peccatores impoenitentes no tangunt.* Cæterum nulla ex præfatis sententijs sustineri potest: quia præcepto recipiendo verum Sacramentum, eo voluntariè non suscepto, nemo satisfacit. Et contraria assertio damnata est ab Alexandro VII. die 24. Septembri anno 1655. vbi inter alias propositiones, vt scandalosam, vt minimum damnauit hanc: Qui facit confessionem voluntariè nullā facit præcepto Ecclesiæ. Quæ censura potiori iure invicta singulari opinioni M. Domin. Baltas in Margarita confes. fol. 44. in edit. Complut. anno 1554. vbi ait: * Si quis haberet solū peccata cordis, videtur quod possit differre confessionem, vtque ad mortis articulum, cū de illis Papa nil habeat iudicare.* Cuius sententia omnes authores rejiciunt, in illamque Thom. Hurt. to. 1. de Resid. Sacra, ref. 8. de Resid. Canon. subsect. 1. n. 20. fol. 345. ex principijs veræ Theologiae, sic concludit: * Manet ergo temeraria, & improbabili sententia Margaritæ, quæ ante porcos, non ante fideles, & Catholicos projici debet.* Quia fide sanctum est præceptum Diuinū confessionis ad omnina peccata mortalia, tam interna, quam extera subiectiæ obligare: vt definit Trid. sect. 14. c. 5. Ecclesia autem tempus ad eiusmodi præcepti ad impletionem determinauit, semel in anno. Vnde semel, singulis annis, tenentur fideles præceptum Diuinum confessionis adimplere, nec aliter Ecclesia præcepto satisfaciunt. Qui autem peccata cordis mortalia non confitentur semel in anno, vel qui confessionem invalidam efficiunt ut potè aliqua parte essentiali claudicant, non adimplent præceptum Diuinum confessionis, tempore ab Ecclesia determinato, in quo consistit violatio præcepti Ecclesiæ, vt bene M. Sotus in 4. disp. 18. q. 3. art. 3. conc. 6. Suar. de Panit. disp. 36. sect. 2. n. 2. & sect. 7. n. 3. Vivald. Adrian. Nauar. Medina, Petr. de Soto, Paul. Comitol. quos citat, & sequitur P. Fagund. Secundo præcept. Ecclesiæ lib. I. cap. 4. n. 5.

DISPVTATIO SECVNDA de Distinctione numerica peccatorum.

QVÆSTIO PRIMA.

Vnde sumatur distinctio numerica in peccatis mere internis?

§. PRIMVS.

Auctorum sententiæ.

I Distinctio numerica peccatorū alia physica est, moralis alia: Distinctio physica ad confessionem parum refert, vt bene tradit P. Suar. disp. 22. sect. 2. n. 6. Licet enim Concilium Trident. sect. 14. cap. 5. & Canon. 7. definiat, necessarium esse, omnia peccata sigillatim confiteri, id intelligi debet, non de omnibus sigillatim physice, sed moraliter. Sicut licet præcipiat, omnes species confiteri, non de omnibus physicis, sed moralibus intelligendum est: Ut ibidem cum utroque Sot. docet P. Suar. quem sequitur Card. de Lugo disp. 16. sect. 3. n. 104. Verum cum difficultè sit cognoscere, quando plures actus physici, no plures moraliter, sed unus censendi sint: hoc in præsenti indagandum aggredimur. Et priu[m] de actibus, & peccatis mere internis vnde nam sumenda sit distinctio numerica in his peccatis?

2. Prima sententia asserit, plures voluntatis actus, circa idem obiectum, non efficiere plura numero peccata, nisi per poenitentiam, aut actum contrarium interrumpanatur. Ita Canis apud Vazq. q. 91. art. 1. dub. 5. Quam sententiam, licet Vazq. falsam appellat, & incredibilem apparere dicit Suar. disp. 22. sect. 5. n. 9. plures tamen Doctores amplectuntur, inter quos Ludo nicus Lopez tom. 1. cap. 31. Martin. Deirio de Magia lib. 6. cap. 1. sect. 3. Arag. 1. 2. q. 62. art. 8. ad primum, Garcia de Benefic. 3. p. cap. 1. n. 138. Petr. de Ledesma in Sum. libr. 2. de Panit. cap. 37. Petr. Fai, Filiarc. Ioann. de la Cruz, Pitigian. & alijs, quos congerit Diana 3. part. tract. 4. resol. 95. & Marcus Serra 2. 2. quest. 6. 2. art. 8. § dicendum 3. & dicendum 4.

3. Omnia fundamentum est, quia ad distinctionem numericam moralem, requiritur, inter voluntatis actus, interrupcio moralis, quoties autem haec no fit per poenitentiam, aut actum contrarium non est interruptio moralis, sed tantum physica: ergo non est distinctio numerica mo-

ralis. Minorum probant. Nam quando aliquis habuit voluntatem aliquam, & eam non retractauit, censetur moraliter in illa perseverare: ergo quamuis læpius eadem voluntatem iteret, absque prædicta retractatione, eamdem voluntatem moraliter censabitur habere, & consequenter idem numero peccatum committere; ideoque confessioni satisfaciet, si pluralitatem illa physicam actuum per modum vnius peccati confiteatur: Dicens; accuso me de uno peccato desiderij fornicationis.

4 Doctrina ista confessorio aptissima est, Cathedra verò difficillima. Primo, quia ex eo precisè, quod peccator voluntatem præteritam non retractauerit, non potest dici moraliter perseverare in actuali peccato, sed habitualiter tantum; semel enim præterita voluntas non magis durat, quam per iurum semel præteritum dura ret in eo, qui doloris actum non eliciisset: dicemus ne moraliter in actuali periuri peccato perseverare, & periurium aliud nouum, circa eamdem materiam post mē sem cōmissum, idem numero peccatum cū præcedenti constituere? Absit. Ergo hæc non retractatio nō sufficit, vt plures actus physici vnum peccatum cōstituant: alias, qui singulis mensibus voluntatem fornicandi habuisset, de qua nunquam poenituisse, vnicum tantum peccatum committeret, quod ex terminis videtur absurdum. Secundò: Illi actus physici distinguntur numero moraliter, qui malitias morales numero distinctas habent; sed actus, qui propter temporis interruptionem physicè distinguuntur, tales sunt, ergo distinguuntur numero moraliter. Minor probatur, quia malitiae morales distinguuntur in subiectis, quibus insunt, sed insunt actibus numero distinctis: ergo numero distinguuntur moraliter; quo cessat fundamentum contrariae sententiaæ.

5 Eminentis. noster Lugo disp. 16. sect 14. num. 56. sententiam Cani, & aliorum ingeniosa quadam limitatione defendit. Docet igitur plures voluntates physicè interruptas vnum peccatum constitueret, quoties ita inter se comparantur, vt una ab alia dependeat. Explicat, vt si quis v.g. cogitans de homicidio eodem, absque noua aliqua deliberatione, memor voluntatis, seu deliberationis præcedentis, illud iterum desideret, seu de illo delectetur. Ratio est, inquit, quia illæ voluntates physicè interruptæ verè habent inter se aliquem

ordinem, cum una influat, & determinet ad aliam. Si enim intentio physica determinans ad electionem medijs hodie facie dam, vnum cum illa constituit peccatum, quamvis hec habita fuerit, cur intentio eadem determinans hodie ad aliam intentionem, seu complacentiam circa idem obiectum, non constituet vnum peccatum cum illa? secus autem, ait Lugo dicendū, quando una voluntas in aliam non influeret, sed viso obiecto, de novo quis se determinaret ad illud desiderandū. Tunc enim illæ voluntates, si notabiliter inter se distarent, plura numero peccata constituerent. Ad hanc cogitationem ansam arripuit ex P. Vazquez suprà dub. 5. nu. 10. vbi Canum impugnat, *quia nullam, inquit, continuationem video in his voluntatibus, cum una ex alia non dependeat. * Et ex Suarez suprà sect. 5. num. 11. vbi refert ex aliorum opinione, actus moraliter continuari, ex eo quod redditus ad similem actu, quasi naturaliter fit, sine noua deliberatione.

6 Non inficior Card. de Lugo, intentionem unam ab alia, non minus quam electionem dependere posse. Ceterum hoc non videtur sufficere ad unitatem peccati, in ordine ad confessionem constitutandam: alias, qui modo haberet intentionem efficacem accedendi ad fœminam, & post annum memor huius intentionis cogitas de eodem obiecto, absque noua deliberatione, illud iterum desideraret, seu de illo delectaretur, non committeret nouum peccatum in confessione explicandum. Insuper si post oscula, & tactus, ex intentione operantis ad copulam ordinata, occasionis defectu, ad plures dies differretur, idem cum illa postea subsequuta constituerent peccatum. Quod nemo concedet. Ergo quod una voluntas ab alia dependeat, siue tanquam electio, siue tanquam intentio, vel unitas ordinis inter duos actus valde distat, non plene suadet unionem moralem sufficientem ad illorum confessionem per modum vnius peccati: alias explicata copula, & nulla facta mentione de osculis, & tactibus, in prædicto casu, præcepto confessionis satisficeret, quod Cardin. de Lugo non admittet.

7 Secunda sententia tenet, quamcum que physicam interruptionem inter norū actuum, siue voluntariam, siue iniuoluntariam, ut potè ex distractione naturali, vel somno prouenientem, sufficere ad multi pli-

Plicitatem numericam peccatorum. Probant: quia illi actus interrupti talis naturæ sunt, ut quilibet suam malitiam moralen habeat, quorum malitia nequit una fieri, absque aliqua continuatione; sed nil intercedit, in quo tales actus continuerunt, cum nil mediet, ratione cuius, posset homo dici actualiter peccare. Ergo, &c. Se cuncto: quia postquam cessavit prima voluntas, iam homo actu non peccabat. Ergo quod repetitur, incipit actu peccare. Ergo est unum, & aliud actuale peccatum: ergo sunt re ipsa plura peccata. Ergo, ut plura confitenda. Quia preceptum confessionis, supposita distinctione, quam inter se peccata habent, ad illa declaranda obligat: alias idem esset, peccata distinguin numero moraliter, quod distinguiri in ordine ad confessionem: ac proinde committeretur circulus: nimur ideo distinguiri moraliter, quia sunt ut plura confitenda, & ideo esse ut plura committenda, quia distinguuntur moraliter. Hanc sententiam tenent P. Vazq. q. 91. ar. 1. dub. 5. i. n. 10. quem sequitur Merat. disp. 16. dub. 3. & arguenda conuincere re e. Le verarh, ait P. Suarez. *supr. n. 17.* Alijs vero licet existimat cum P. Vazq. per quamcumque cessationem, siue voluntariam, siue inuoluntariam, interruppi peccata interna, addunt tam, utra hoc te quici, quod cessatione sit per aliquod temporis spatium, nempe vnius diei, ut ait Ochagavia tr. 2. de confes. q. 15. aut saltem dimidie hore, ut cum Fagund. & alijs putat probabile Leander disp. 8. §. 7. 7. 6. dummodo non retrahatur propositum per pœnitentiam, aut actu contrarium.

S. II.

Nonnullis prænotatis propria sententia stabilitur.

Dedi superius de numericâ distinctione duplē sententiâ, quam primam, ut nimis laxam, non admisi, & secundam, ni fallor, ut nimis strictam re iijcietis. Quapropter medianam aggrediendo viam, aliquid de utraque sententia assumam. Quod ut feliciter praestem: suppono prius recte stare posse, quod peccata sint in se, & coram Deo distincta, quin numero distinguuntur in ordine ad confessionem. Quidquid contradicat P. Suarez *supr. n. 15.* Ipse enim velit, nolit, admittere tenetur, ut exemplis, ab ipso, & a communis sententia admissis, manifeste conuincitur. Nonnulla specimina praesto. Conue-

nunt Doctores, oscula, & tactus antecedentia copulam, & ad illam ordinata, vnu numero peccatum cum ea, subsequuta constituere: quod, ea præcisè explicata, sufficieretur explicatur, licet res ita eneire possit, ut aliquando tactus impudici præeferint, aliquando non. Modo sic: certum est, oscula, tactus, & copulam sigillatim suas habere singulatæ malitias: ergo inter se distinguuntur, non solum in esse physico, sed in esse morali, seu in ordine ad Deum: est enim quodlibet eorum ex suo obiecto peccatum mortale, quod autem ad copulam, ut dispositiones antecedant, non tollit eorum malitiam, & multiplicitatem numericam, ut bene aduertit P. Fagundez *2. precepto Eccles. lib. 3. cap. 4. n. 14.* Sunt igitur eiusti modi oscula, & tactus plura peccata in se, & coram Deo, & tamen non sunt numero distincta in ordine ad confessionem, ut docent communiter Doctores: Ergo in omnium opinione admittendi sunt aliqui actus in ratione peccati distincti in se, & coram Deo, qui tamen in ordine ad confessionem non sint moraliter distincti censendi. Immediata enim successio duplicitis malitiae numero distinctæ, non facit, quod ex utraque vnum numero peccatum constetur: ut constat in duplice fornicatione sine interruptione physica.

Vergetur, in opinione strictiori, quam adduximus ex P. Vazq. & Suarez, afferentibus, plures voluntatis actus tunc vnu peccatum constitutæ, quando voluntas prima manet in aliquo actu, seu operatione, qui sit illius effectus. Tunc enim, inquit, licet actu cesset prima voluntas, manet in effectu suo illamet numero malitia moralis, que anteâ erat in voluntate. Vnde cum postea voluntas repetitur, eadem prorsus malitia continuatur, quia voluntas repetita non causat in actione aliam malitiam numero distinctam. Ex hac doctrina argumentum conficio. Malitiae, ut expressè facit P. Suarez *supr. n. 14.* distinguuntur numero moraliter, si insint actibus numero distinctis; sed actus voluntatis, qui modo existit, est numero distinctus à præcedenti; ergo habet malitiam numero distinctam. Confirmatur, quia duplex actus amoris Dei immediatè elicitus, habet duplē bonitatē moralē: ergo duplex actus odij immediatè elicitus habet duplē malitiam. Ergo illa peccata interna numero distinguuntur, non tantum physicè, sed etiam in ordine ad Deum, & tam ad disiplentiam,

quād ad pœnam: & tamen omnes Doctores affirmant, non debere, vt numero distincta explicari. Ergo, &c.

10 Vrgetar secundō alijs exemplis in hac, & alijs disputationibus enodandis v. g. confessarij excipientis confessiones multorum in itatu peccati mortalis: & illius qui plures periturauit, seu blasphemauit, seu verba iniuriosa uno continuato sermone protulit: quorum singula manifestum est, coram Deo esse peccata numero distincta, & tamen in ordine ad confessionem non sunt talia, vt expressè fatetur cum alijs P. Fagundez 2. p.cept. Ecclesi. lib. 3. cap. 5. Ergo, &c. Hæc fundamenta mihi probant in omnium opinionem tenendum, peccata posse esse distincta in se, & coram Deo, quin tamen in ordine ad confessionem distincta censentur.

11 Suppono secundo, distinctionem numericam moralem, aliam esse morale in rigore methaphysico, aliam moralem humano modo. Distinctio moralis methaphysica reperitur, quoties actus distincti in esse physico distinctas malitia habent: quales sunt omnes in præcedentibus relati, & alijs, quibus non aduenit malitia ex intentione operantis, sed ex se ipius malis sunt: horum enim quilibet suam habet dissontiam ad naturam rationalem, & quilibet independenter ab alio dissont: siue inter unum, & alium detur interruptio, siue non. Quapropter non video, cur in esse moralis, rigore methaphysico loquendo, non distinguuntur. Distinctionem moralis numericam humano modo eam voco, quæ in prudenti hominum estimatione talis reputatur. Hanc autem non causat quilibet physica interruptio, sicut nec quilibet distinctio actuum in esse physico, & malitia morali. Ut exempla supra adducta satis demonstrant. His positis.

12 Dico primò: Quando Tridentinū obligat omnia peccata sigillatim confiteri, non obligat confiteri omnia, distincta moraliter methaphysicè, sed distincta moraliter humano modo. Hæc mihi suadet rationes allatæ, & innumeri casus à Doctoribus admissi, quorū plures in discursu huius disputationis dabo, in quibus continuationem sufficientem ad uitatem moralē peccati, in ordine ad confessionem defendunt: Et tamen euidens est, metaphysicè loquendo, plura numero peccata interuenire, Dicendum igitur est, ea tantum

peccata esse plura numero in ordine ad confessionem, quæ humano modo, seu in prudenti estimatione plura reputantur; sic enim hoc Sacramentum, quoad obligationem confitendi, à Christo Domino fuisse inititum, intellexerunt communiter Theologi, & sic intelligendum Conciliū: Et ita sine dubio sentit P. Suarez disp. 22. sect. 5. n. 14. & 20. vt testatur P. Ouedo infra citandus.

13 Dico secundò, distinctionem numericam humanam, seu iuxta prudenti estimationem, non inueniri in actibus voluntatis circa idem obiectū iteratis, quoties interruptio actuū nimis breuis, & naturalis fuerit, absque speciali aduertentia facta. Ita expreſſe P. Granado controv. 6. de peccatis, tr. 2. disp. 5. n. 4. P. Egidius de Sacram. Panit. disp. 7. n. 31. P. Henrīq. libr. 2. de Panit. cap. 5. §. 2. & in illam tandem venit P. Merat. disp. 26. sect. 3. n. 2. vbi ait, probabilem esse, tutamque in praxi eorum opinionem, qui censem ea solum peccata recensenda, vt nun ero diuersa, quæ non possunt moraliter secundum prudentem, & communem hominum estimationē proximo computari. Et P. Fagund. 2. p.cept. Ecclesi. lib. 3. cap. 3. n. 14. assertens ad nouum peccatum requiri physicū quoddam spatiū, & physicam temporis interruptiōnem, arbitrio prudentis faciendam, quam ipse putat dimidiæ horæ. Nec dissentiet Card. Lugo supr. sect. 14. citata, vbi assertit, duas voluntates, quarum una non influat in aliam, tunc plura peccata constituere, quando notabiliter inter se distant. Quod etiam tenet P. Salas 1. 2. tom. 2. tr. 13. disp. 5. sect. 8. n. 81. Caetan. Nauarr. & Graffius, apud P. Ouedo. 1. 2. tr. 6. de peccatis, controv. 5. punc. 5. n. 103. qui n. 109. eorum sententiae assentitur. Nec aliud tentit Tamb. in Method. lib. 2. c. 5. §. 5. n. 34. vbi ait peccata multiplicari numero, quando tanta est interruptio actuum, vt nequeat moraliter censeri persistere eandem voluntatem, ac proinde debere explicari tempus durationis, si fuerit notabile, secus si breve. Qui bus cōsentit P. Bauni to. 1. tr. 4. q. 15. dub. 9.

14 Fundamentum huius asserti est, quia talis interruptio non variat morale iudicium humanum; ergo humano modo, & iuxta prudenti estimationē per inde res se habent, ac si nulla phisica interruptio daretur. Secundò, quia quoties distractio talis est, vt voluntas ratione prioris commotionis, quasi naturaliter a-

actum repeat, absque speciali voluntatis deliberatione; certum est, quod minus graviter peccet, quam si absque distractione aliqua per horam integrum in turpi delectatione durasset: cur ergo maiore obligatione tenetur? Tertiò, quia interruptio physica, quæ in hoc casu interuenit, talis est, ut in prudenti estimatione quis dicatur non cessasse per integrum horam à turpi delectatione: ergo ratione eius interruptionis non multiplicantur numero peccata moraliter humano modo, licet metaphysicè multiplicentur. Igitur illi actus iterati circa idem obiectum censendi sunt veluti partes eiusdem peccati, quod aliquando minus, aliquando magis patet, ad eum modum, quo docet P. Vazquez *suprà* de tactibus, & osculis copulam præcedentibus, quæ in confessione, in omnium opinione, explicari non debent, & tamen certum est, quod plures distractiones reales frequenter in illis reperiantur.

15 Dico tertio: interruptionem voluntatis habitam absque expressa intentione interrumpendi, sed quasi naturaliter, ratione alicuius negotijs, aut alterius cogitationis occurrentis, aut sumptionis cibi, aut somni, &c. quibus actionibus transactis, statim ratione prioris commotionis, iterum ad eamdem quis reddit voluntatem, non constituere plura numero peccata. In hac parte conuenio cum Card. de Lugo, & Doctribus citatis pro prima sententia, & consentire debent omnes pro nostra conclusione nuper allati. Ratio est, quia prima determinatio voluntatis in prudentum estimatione non dicitur cessasse; potius dicere solemus, hominem per seuerare in suo prauo proposito, ergo interruptione per somnum, vel occurrentiam alicuius negotijs diuertentis alio cogitationem, non constituit pluralitatem numericam moralem in ordine ad confessionem: ac proinde, iuxta dicenda in sequentibus disputationibus, satis faciet pœnitens se accusans de vna delectatione morosa; vel de vna voluntate efficaci explendi libidinem; quia duratio temporis non debet in confessione explicari, iuxta infra dicenda de circumstantijs aggrauantibus.

§. III.

De distinctione numerica in peccatis externis.

16 Pater Vazquez *suprà* dub. 5. editato, & Pat. Merat disp. 2.6. sect. 3. suis in hærentes principijs contendunt, actus externos peccaminosos toties discontinuari, & plura numero peccata constituere, quoties voluntas finis non perseveret, vel formaliter in se, vel virtualiter in medio ex illa procedente, ratione cuius continuo absque interruptione aliqua physica, verè, & in toto rigore metaphysico sit homo actualiter peccans; ac proinde unde cumque proueniat, quod in aliquo instanti actualiter peccare desinat, ut distractione, vel somno, &c. inde multiplicitas, & distinctio peccatorum preventura. Quapropter si actiones externæ non habuerint inter se ordinem in medij, & finis, semper sufficient, iuxta horum Doctorum sententiam, plura immixto peccata. Alij verò econtra; unitatem peccati externi delumendam aiunt ex voluntate praeterita non retractata. Ita Ioannes de la Cruz in direct. part. 2. de Sacram. p. penitent. quæst. 2. dub. 3. Homoboni. part. 1. tract. 5. capit. 13. q. 8. 3. Pitigianus, Petrus Fai, & alijs apud Lugo in frā num. 538. Apud quem Ceninch, & Henriquez asserunt, non obstare unitati peccati externi interruptionem per somnum; stabunt etiam pro hac sententia omnes Doctores *suprà* citati, prouinitate in peccatis internis.

17 Ego verò vniuersaliter pro omni peccato externo duplē regulam generalē statuo. Prima sit, consequitio finis praui, & exequitio mediorum ex vi intentionis præcedentis, idem numero peccatum constituunt, quoties actus interni voluntatis non discontinuatur moraliter, iuxta dicta paragrapho precedenti: & media, quæ assumuntur ex se, mala non sint, vel si mala fuerint, ad finem natura sua ordinentur, & malitia specie diuersam non contineant. Exemplum prioris sit, eius, qui ex intentione occidendi, inimicum querit; ensem præparat, &c. Exemplum secundi: colloquia turpia, oscula, & tactus, quibus ad copulam peruenitur. Hanc regulā vniuersalem tradō ex doctrina Pat. Suarez disput. 2. p. sect.

sec. 5. num. 24. & P. Vazquez quæst. 91. art. 1. dub. 4. n. 3. & 7. Vtque enim ex cōmu-
ni Doctorum sententia ait ex fine, & me-
dijs vnum in genere moris reluntare, & ex
his omnibus vnum consummatū pecca-
tum coalescere, quia omnes isti actus in-
terni, & externi ad vnum opus ordinan-
tur, & ex illius intentione procedunt. Et
vt ait P. Suarez, ex metaphysica, vñitas nu-
merica etiam in actionibus non est sem-
per eiusdem, vel æqualis rationis: nam ali-
quando ex simplici entitate; aliquando
verò ex collectione plurium cum aliqua
artificiosa compositione resultat. Ad huc
ergo modum, inquit, omnes illæ actions,
censentur esse partiales, & cōponere mo-
raliter vnum peccatum, quia omnes or-
dinantur ad vnam consummatum opus.
Sic etiā ante illum discurrevit M. Sotus in 4.
dist. 18. quæst. 2. art. 4. post 8. argum. vbi ait:
* Notandum est, quod quando sunt plures
partiales actions ad vnam integrum con-
currentes, satis est, finalem illam confite-
ri. Quæsiuit quis arma, vt hominem occi-
deret, armavit se, & exploravit, vbi esset
inimicus: omnia quidem sunt peccata;
sed tamen, si tandem occidit, satis est di-
cat, occidi hominem, & eodem modo, qui
patratam fornicationem confitetur, non
opus habet suavia, & alios tactus confite-
ri: * Sic Sotus.

18 Hinc fit, quod utroque sufficiat
explicare in confessione finem obtentū,
non explicatis medijs, vt cum P. Suarez, &
Nauarro docet Coninch. disp. 7. dub. 7. nu-
m. 58. (ni forte peccatum tales sit, quod non
sufficienter explicetur, non explicito ali-
quo medio, vt quando per mediatricem,
quis fœminam sollicitat) Si verò finis non
obtineatur, necessarium erit fateri inten-
tionem, & saltem in genere se accusare,
aliqua adhibuisse media ad eius consequi-
tionem, vt ait Coninch supra I mō, quan-
do media ex se mala sunt, putat ipse, debe-
re omnia signatim explicari, dicendo: to-
ties fœminam fuisse osculum, toties ta-
ctus inhonestos cum illa habuisse. Verum
hoc non iudico necessarium, sed satisfac-
re, si dicat, se illam osculum fuisse, vel ta-
ctus inhonestos habuisse ex intentione co-
pulae, non explicato numero; quia omnes
eiusmodi actions sunt unus actus in ge-
nere moris, sicut de pluribus iniurijs re-
spectu eiusdem personæ, & de pluribus per-
iurijs eodem continuato sermone prola-
tis, docet cum Zanardo Diana 1. part. tract.

7. resol. 51. & 3. part. tract. 4. resol. 163. & cū
Azor, & alijs tenet Lugo suprà num. 561.
Quod si vnius medij exequatio distet ab
exequitione alterius, adeò, vt censeatur a
distincta numero moraliter intentione
procedere, eo quod interruptio notabilis
interuenierit; & non solum naturalis, ex his
quæ frequenter in actibus humanis repe-
riri solent, per prädium, per somnum, per
diuersionem breuem ad alia occurrentia,
&c. non conflabitur vnum peccatum ex
obtentione finis, & exequitione medio-
rum, ac proinde tenebitur pœnitens, iuxta
veriorem sententiam, vt peccata numero
distincta in confessione explicare, si vero
media ex se mala non sint, sed ex fine tan-
tum malitiam sortiantur, censet Vazquez
1. 2. disp. 76. num. 18. necessarium non esse
in confessione illa explicare. * Sed satis,
inquit, videtur si dicat, habui intentionem
occidendi inimicum * cui consentit Pat.
Salas tom. 2. in 1. 2. quæst. 73. dub. 5. sect. 8. n.
91. Sed non assentior, quia accipere ensem
& induere arma ex intentione occidendi
inimicum, verè sunt peccata, quæ in expli-
cata relinquuntur, per solam expressio-
nem præmissæ intentionis occidendi, debet
ergo ingenerese accusare de medijs adhi-
bitis, licet speciem, vel numerū explicare
necesseron sit, quia eorum distinctio phy-
sica tantum est.

19 Secunda regula sit: quotiescum-
que plures actus externi in prudentum
æstimatione reputantur partes integrantes
vnius actionis humanæ, vnum nume-
rum peccatum constituunt, siue ordinem
medij, & finis inter se habeant, siue non.
Ita tenet Cardin. Lugo disp. 16. sect. 14. à n.
540. Et stare debent pro hac sententia om-
nes Doctores, §. 2. pro nostra sententia al-
lati, & P. Fagundez supra, qui hanc vñita-
teni moralem ex pluribus actions con-
flatam magis explicat, dicens: in pecca-
tis momentaneis, vt in blasfemijs iniurijs,
contumelijjs, periurijs, & detractionibus,
requiri aliquando ad distinctionem numeri-
cam inter capedinem, vnius quadrantis,
ali quando minus. In successiuis verò, qua-
lia, inquit, sunt peccata odij, & amoris, re-
quiri dimidiæ horæ, plus minusve interca-
pedinem. Et num. 15. inquirens, quot nu-
mero peccata cōmittat, qui illicitis amo-
ribus inuolutus, sollicitat fœminam, & ea
non potitur; respondet, spatium temporis
notabile, & sufficiens ad multiplicanda
numero peccata, esse, si perdimidiam ho-
ram

ram plus, minusve, ab exteriori persequuntione mulieris cessauerit. Et sic tenent expressè Bauni *suprà* §. 3. *Assertio*. Candidus de confes. disp. 24. articulo 22. dubio 10. & Tamburin. in *Methodo*, libro 2. capite 1. §. 8. Huius regulæ ratio petenda est ex dictis §. præcedenti; scilicet, quia vna actio humana externa, vnum peccatum exterrnum est. Ergo quotiescumque plures actiones in prudentum aestimatio-ne vnam, velut ex partibus conflatam efficere censemantur, non plura numero peccata moraliter erunt, sed vnum moraliter, licet in rigore metaphysico plura numero reperiantur.

20 Quando autem plures actiones vna actio humana censenda sint; ex prudentum iudicio dependet: quapropter non ratione, sed varijs exemplis adhibitis demonstrabo. Vna dicitur recitatio officij, licet quis inter unum, & alterum Psalmū, aliquo temporis intervallo dormitet; vel occurrenti aliquo negotio Horam interrumpat. Et vna dicitur commestio sacramentalis, licet Sacerdos, post communionem suam, det Eucharistiam mille personis; & postea sumat particulas relictas, vt benè aduertit Lugo *suprà*. Præterea, vna commestio est vna actio humana, licet aliqua interruptio physica interpolletur: Ut si, verb. grat. ad legendam Epistolam, vel excipiendum hospitem è prandio surgas, & statim redeas, vt docent P. Azor 1. p. lib. 7. cap. 11. quest. 1. P. Reginald. tom. 1. lib. 4. cap. 14. n. 177. & alij.

21 Imò, dum quis surgat animo postea continuandi, eandem reputari commestionem, licet longa detur interruptio, tradit Bonacina de legibus, disp. vlt. quest. 1. punct. 3. n. 10. Quam interruptionem ad spatiū duarum horarum extendit Ioannes Sanchez in selectis, disp. 52. n. 4. Quod si absque animo redeundi surrexerit, & tamen postea mutata intentione, velit iterum ad priandum redire, eandem reputari commestionem; si intra quadrantem, vel paulò post instauretur; docent Filicius tom. 2. tract. 27. p. 1. cap. 10. quest. 10. & Molfesius in Sum. tom. 1. tract. 10. cap. 5. n. 27. Ex quibus fit, iuxta horum Doctorum opinioneni, non fracturum ieuniū, qui cum aliqua ex prædictis interruptionibus vnam commestionem efficeret, & cōsequenter semel tantum peccaturum, qui in die veneris, prædictis interruptionibus, carnes ederet: nam cum moraliter vna

censematur commestio ex pluribus partibus conflata, vnum tantum erit peccatum in ordine ad confessionem. Horum tamen Doctorum aliqui nimis laxè loquuti sunt; quapropter eorum opinioni non adhæreo, ni modica fuerit interruptio.

22 Secundo: Omissio restitutionis per plures dies non constituit plura numero peccata, ni voluntas retinendi per contrariam voluntatem fuerit interrupta, quia non restitutio singulorum dierum moraliter censemtur pars vnius omissionis ex pluribus conflata; ac proinde vnum tantum peccatum in genere moris, etiam si voluntas non restituendi fuerit plures repetita. Ita docent Nauarra lib. 4. de restitut. cap. 4. n. 9. Tanner. 2. 2. disp. 4. quest. 6. dub. 14. n. 425. Card. de Lugo disp. 16. sect. 14. n. 549. Aragon, Malderus, Rodriguez, & Sayrus, quos refert, & sequitur Diana 2. p. tract. 1. *Miscel. resol.* 25. Neque obstat, quod interruptio per impotentiam restituendi: nam cum quis dormit, est prout impotens, & tamen moraliter censemtur vna omissione, vt benè aduertit Lugo.

23 Addit Lugo num. 551. posse for-tasse aliquando stare vnitatem actionis, & peccati non restituendi, etiam si voluntas retinendi reuocata fuerit per contrariam voluntatem, seu propositum restituendi: probat; nam si in die ieunij proposuissest quis in fine prandij non plus comedere, & priusquam à mensa surgeret, novum aliud ferculum ei offeratur, poterit comedere, non obstante proposito illo, quia continuatio illa ratione loci, & temporis sufficit ad continuandum illud prandium, vt docent Lessius, Layman, Villalobos, Filliuc. & Diana, apud Lugo *suprà*: Ergo idem prorsus dicendum est de omissione restitutionis ratione temporis continua-tæ. Ex quo exemplo infert Lugo, cum, qui prædicta interruptione per contrariam voluntatem facta, carnes ederet in die prohibito, vnum tantum peccatum commissum; nam quando statim mutatur animus, eadem videtur commestio moraliter, ac si per contrariam voluntatem non fuisset interrupta. Hæc doctrina est valde notanda, quia singularis, & casus frequenter occursens. P. Gran. apud Diana 5. p. tract. 14. resolut. 55. licet non conueniat cum Lugo in vnitate peccati omissionis restituendi, existimat tamen cum Nauarro, & Reginaldo, cum, qui aliquoties doluerit de culpa, & proposuerit restituere,

tueri, non teneri explicare interruptio-
nem actuum, sed sufficere explicare tem-
pus detentionis voluntariae.

24 Tertiò: tactus, & oscula libidino-
sa subsequentia copulam, vnum pecca-
tum cum illa constituunt, nec debent in
confessione explicari; sed sufficit confi-
teri copulam. Ratio est, quia licet in se
mala, & turpia sint, & secum afferant de-
lectationem prohibitam, tamen in gene-
re mons ex copula, & ex tactibus, & os-
culis subsequentibus, unus congresius, &
vna actio humana inhonesta coalescere
reputatur: eiusmodi enim actiones, & ta-
ctus se habent, ut complementum copu-
lae. Ita contra P. Suarez disp. 22. s. c. 5. n. u.
26. & contra Vazquez quest. 91. dub. 5. n. u.
33. docent P. Gran. 1. 2. controuer. 6. tract. 2.
dub. 5. n. 11. P. Salas 1. 2. tom. 2. tract. 13. disp.
5. s. c. 8. n. 9. P. Fagundez 2. precep. Ecclesiæ
lib. 3. cap. 4. n. u. 14. Card. Lugo suprà n. 554.
Henriquez, Nauarro, Azor, Sanchez, &
alij, quibus subscrispsit Diana 1. p. tract. 7.
resol. 42.

25 Idem docet Nauarro in *Manuali Confessorum* cap. 6. n. 17. de reliquis acces-
sorijs substantiæ peccati, vt si quis dele-
ctetur de copula habita, aut verbis, vel
factis demonstret sibi placuisse: hic enim,
inquit, satisfaceret confitendo præcisè
fornicationem. Et in fine addit, hoc esse
verum, licet inter præambula, & subse-
quentia ad substantiam peccati, sit aliqua
notabilis interruptio, quod etiam tradit
Ioannes Sanchez in select. disp. 6. n. 9. intel-
ligendum tamen ait, quando is, qui for-
nicationem commisit, ad alia negotia
agenda neutquam se diuerrit, sed in eo-
dem situ, & statu, quo peccauit perseuer-
rat, detinens fœminam ad deosculandum,
& colloquendum. Vel si forte fœmina
discesserit ex vtriusque conuentione, ex-
pectet redditum ad iterum deosculandum,
& colloquendum. Vide Leandrum disp. 8.
§. 6. quest. 8. & 9. ubi totam hanc doctri-
nam amplectitur.

QVÆSTIO I I.

*An tactus, & oscula, quæ præcedunt ab-
sque intentione copulae, si hæc posted
subsequatur, debeant in con-
fessione explicari?*

Si ex intentione copulae proce-
dant, conueniunt communiter

Doctores, vt suprà diximus, non debere,
sed copula tantum explicata, præcepto
confessionis satisficeri. Difficultas igitur
solum est, quando eiusmodi tactus, & os-
cula absque intentione copulae, solo ani-
mo in illis sistendi, habita fuerunt, & ta-
men copula fuit postea subsequuta. Do-
ctores, qui in hanc dubitationem incide-
runt, communiter affirmant debere ex-
plicari, & non sufficere copulam tantum
confiteri. Ita P. Vazquez suprà dub. 5. n. u.
27. P. Gaspar Hurtado de Panit. disp. 9. dif-
fic. 6. Lugo suprà num. 556. & Diana 4. part.
tract. 4. resol. 20.

2 Contrariam vero sententiam te-
nunt quidam recentior, quem suppressio no-
mine refert Diana suprà, & tuetur Leander
disp. 8. §. 6. quest. 10. addens ita etiam
sentire recentiores aliquos à se consultos.
Quos sequitur R. P. Delgadillo tom. de Pœ-
nitent. cap. 17. dub. 85. num. 194. & assenti-
tur P. Oviedo 1. 2. tr. 6. controuer. 5. de pec-
catis. punct. 3. num. 63. licet non sit ausus
clarè afferere. Sed ego probabiliter affero,
non debere explicari, & efficaci ratione
probo. Quia, vt omnes Theologi fatentur
tactus, & oscula ex sua natura magis ordi-
nantur ad copulam subsequentem, quam
ad antecedentem: imo ad istam plures or-
dinari negant: sed licet ex intentione ope-
rantis non ordinantur ad copulam ante-
cedentem, sed in delectatione ex ipsiusmet
actibus percepta sistatur, non faciunt di-
stinctum numero peccatum à copula, nec
debent in confessione explicari, vt suprà
probaui. Ergo licet ex intentione operan-
tis non ordinantur ad copulam subsequen-
tem, sed in eorum delectatione sistatur, si
tamen postea copula subsequatur, non
constituent diuersum peccatum, nec de-
bebunt in confessione explicari. Quibus,
ni fallor, eneruatur fundamentum, quo ad
aliter sentiendum motus est Card. de Lu-
go; nimis mirum tactus secundum se, quando
in ipsis sistitur, habere malitiam specie di-
stinctam à copula. Sed quidem mirum fo-
ret, non esse distinctæ speciei, quando in
ipsis sistitur post copulam, vt concedit ip-
se Lugo suprà num. 554. & tamen distinctæ
speciei esse quando ante illam. Præterquā
quod, vt ait P. Vazquez suprà num. 28. ta-
ctus, & oscula triam malitiam habent ex
copula. ad quam natura sua ordinantur,
licet aliquando ex voluntate operantis,
quia ipse ibi sistit, non ultra procedant. Er-
go eamdem habent malitiam, ac si ex in-
ten-

tentione operantis ad copulam referetur: ordinatio enim extrinseca non est in diuersa specie a relatione intrinseca. Quibus satis fauet Sanchez *libr. 9. de Matrim. disp. 46. n. 7.* dum ait: * Amplexus, & oscula ob delectationem habita, suaptè natura, & intrinsicè ordinatur ad copulam, tanquam circumstantia illius, &c. At circumstantiae intrinsicæ actus participant eandem ipsum malitiam: quare talis delectatio est inchoatio copulae carnalis. * Ergo inter virum, & foeminam malitiam copulae participant, licet in ipsis siccatur sicut inter duos viros, aut duas foeminas malitiam sodomiae; quia ad hunc nefandum concubitum ordinantur: ut cum Gersone, Nieuia, & alijs docet ipse Sanchez *num. 8.* Quæ expressius tradit *n. 20.* dicens: * Satis esse, ut malitiam copulae participant, ad illam ordinari. *

3 Deinde sibimet contrarius videtur Cardinalis de Lugo: nam ut eadem *disp. 16. sect. 5. à num. 238.* & præcipue *n. 242.* expreßè tenet: malitia tactus, prout est de delectatione ex contrectatione illicita, & turpi, non distinguitur specie a malitia copulae, prout est etiam contrectatio illicita, & turpis (licet, in eius sententia, aliam malitiam superaddat copula) Ergo explicata malitia copulae, nulla malitia specie distincta manet inexplicata. Deinde est moralis continuatio inter tactus, & copulam: ergo quod copula superaddat malitiam specie distinctam, non probat tactus, & oscula debere in confessione explicari; sed debere explicari copulam, ne aliqua species malitiae inexplicata maneat.

4 Confirmatur exemplo, quod cum communi sententia admittit Lugo. Si foemina haberet votum solius virginitatis, quod violatur per copulam, si post eam immediate continuaret tactus libidinosus, hi tactus non haberent malitiam contra votum, quia hoc cessavit per copulam, per quam amisit virginitatem, & tamen non debent in confessione explicari. quia faciunt idem peccatum contra castitatem cum copula præcedenti; ut docent Henriquez *lib. 5. de Penit. cap. 5. n. 5.* & Diana plures referens *1. p. tract. 7. resolut. 42.* & *3. p. tract. 4. resolut. 67.* & tenet ipse Lugo *suprà à num. 239.* Vbi reddens rationem, inquit, * Quia tactus subsequentes faciunt idem numero peccatum cum copula, in quo peccato, licet quoad aliquam partem sui,

non habeat malitiam sacrilegij, sufficit, quod eam habeat, quoad aliam. * Hæc Lugo: & bene quidem. Sed quare idem in nostro casu non dixit: nempe tactus, & oscula constituere unum moraliter cum copula, etiamsi ex illius intentione non procedant. In quo peccato, licet quoad aliquam partem sui, non sit illa malitia distinctæ speciei, quam adstruit Lugo in copula, est tamen quoad aliam. Præterquam quod, reliqui Doctores eam negat: quia oscula, & tactus totam speciem malitiae copulae habere videntur; unde tactus dicuntur fornicatio inchoata, vt ait P. Vazquez *quest. 91. dub. 5. n. 33.*

5 Tandem probatur: nam qui absque intentione peccandi se exposuit periculo, non tenetur, subsequuto peccato, confiteri periculum, cui se exposuit, nisi inter unum; & alterum notabilis mora intercesserit. vt docet ipse Lugo *disp. 16. sect. 4. §. 7.* Sanchez, Suarez, Villalobos, Aragon & alijs, quos citatos sequitur Diana *1. p. tract. 7. resolut. 44.* Sed qui habuit oscula, & amplexus absque intentione copulae, se exposuit periculo illius; ergo ea subsequura non tenebitur oscula, & amplexus in confessione explicare. Dicendum igitur est prædictos tactus, & oscula præcedentia absque intentione copulae, sufficienter, ea subsequuta, explicari, copula præcisè explicata: Secus vero si non subsequatur: ut omnes Doctores docent, etiam in casu quo ex intentione copulae procedant, vt suprà docuimus.

QVÆSTIO III.
An plures copulae, absque interruptione morali, unum numero peccatum constituant?

§. I.
Affirmantis sententiae Auctores, & fundamenta.

1 EX dictis in præcedentibus dubitari potest: an plures copulae, ratione continuationis moralis, idem numero peccatum in genere moris efficiant? Partem affirmativam tuerit M. Zanardus *1. p. Directorij de Sacramento Penit. cap. 18. vbi de dubiis pro confessione, & circumstantijs, §. 5. fol. mihi 210. vbi sic.* * Non solum dico tactus, & oscula ante copulam unum

vnum constituere peccatum cum copula; sed etiam si accidente post copulam, & non amplius ad nouam copulam ordinentur. Et si post illa sequeretur noua copula, & esset deliberata antea, quia quando iuit dormitum cum illa muliere, determinauit per totam noctem delectari eum ea carnaliter, tamen formaliter acciperentur per modum vnius deliberationis, & peccati continuati formaliter. Et idem dico de eo, qui deliberauit tres viros occidere, & postquam vnum occidit, alterum interfecit, & deinde tertium: vel iuit dormitum cum duabus solatis, cum animo cognoscendi carnaliter utraque. Nam quamvis in confessione sint explicandae personæ occisse, & cognitæ, ad hoc ut cognoscatur grauitas peccati in eadem specie: per hoc tamen non efficitur, quod ista sint multa peccata homicidiij, vel fornicationis formaliter, quia eadem remansit voluntas, deliberatio, & finis, quæ actiones specificant, & distinguunt formaliter. * Hac ibi. Quem sequitur Maurus Antonius Verarduzius sacre Theolog. Doctor in Summa Corona Confessorum 1. p. cap. 2. de circumstantijs, num. 19. in fine. In summa, inquam, Italice conscripta* Tradotta di Latino in vulgare, & ampliata dall' istesso Authore, edita Venetijs anno 1590. ibi ergo sic ait: * Qui se fa du brio, si vn huomo dormendo vna notte con vna cortigiana conoscesse quella tre, o quattro volte, fara forse bisogno, dir al Confessore, tante volte li ho conosciuta in vna notte? Nauarro dize chesi: perche son atti distincti, & uno non è ordinato all' altro. Siluestro dize il contrario. Ma per accommodare questi duo Dottori, potremo dire, che si uno conoscedo vna donna, non pretendeba uscir piu di vna volta: è doppo fatto, delibera di nouo, tanti peccati distincti faranno, quante noite diliberationi farà. Ma si propone dormir con quella, è tutta la notte goderla, quanto puo, se la conoscesse tre volte, è un peccato, perche tutti insieme considerati son ordinati ad un fine. Che farà goderla tutta la notte.* Hæc ibi.

2. Eiusdem sententia est Archangelus Rubeus dist. 16. fol. 189. apud Leandru de Sacram. tom. 1. de Pœnit. disp. 8. §. 7. quest. 8. Qui ait, hauc sententiam iudicasse probabilem quosdam recentiores, quos ipse consiluit. Et videtur ipse adhaesisse tom. 4. de Censuris, tract. 1. disp. 3. quest. 44. ut con-

stat ex indice: vbi verbo, *fornicatio*, sié habet. * Fornicationes plures successiue absque temporis interruptione vnam post alteram committens, vnicum solum mortale committit. * Sic ibi. Licet in corpore questionis, tanquam quid certum oppositum statuat, diceremus constituens inter plures occisiones successiue (quas vnum peccatum constitueret, quæstione precedentis statuerat) & plures fornicationes: dicens vnicam actionem plures occidi posse, si eut, & vnicam absolutione plures absolui; non vero posse vnicam actionem ad plures fœminas, sicut nec pluries ad eamdem accessum contingere: quia * repugnat, inquit, omnino, quod actio fornicationis efficiat, quidquid sequentes efficiant, aut earum effectum attingere, & ideo hæc actiones nequeunt ita cōiungi inter se, vt pro vnicâ adhuc in genere moris reputentur, bene tamen alias assignatae. * Sic ille. Sed mēs non plenè quieteit; quia ut ipseniet Leander defendit tom. 1. tract. 5. disp. 8. §. 8. quest. 18. Sacerdos qui in peccato mortali existens pluribus administrat Eucharistiam (dato lethali delinquenti) vnicum peccatum mortale committit. * Quia in genere moris, inquit, vnicam est illa actio. * Et tamen manifestum est, quod vnicam actionem non potest pluribus Eucharistia ministrari, & quod prima administratio non facit, quidquid sequentes efficiunt. Igitur id non impedit, quod plures actiones vnici ingeneris moris reputentur. Quapropter Dicaiillo tom. 2. de Sacram. tract. 8. disp. 9. dub. 2. num. 79. * Si ratione, inquit, agamus, opinio Zanardi tam probabilis est, atque doctrina de occisione trium in eodem confictu, seu pugna. * Cui accedit Cardin. de Lugo tom. de Pœnit. disp. 16. sect. 14. num. 557. Et P. Oñieda 1. 2. tract. 6. controu. 5. part. 5. num. 115. eodem modo philosophandum putat de habente plures copulas successiue, ac de illo, qui plures confessiones audit in peccato mortali. De quo infra.

3. Ideo sententiam Zanardi multis suadere conatur Caramuel in Tholog. fund. in 1. editione fundam. 29. fol. mihi 213. vbi ait: * Si quis vnico luxuriaz impetu ad multas fœminas accederet, & à fortiori, si pluries ad eamdem, vnicum peccatum committeret. * Et infra: * Sicut de peritrijs, & blasfemijs, ita de homicidijs, & fornicationibus in hac materia est philosophandum. * Hæc Caramuel, & ante illum Reuer.

uer. D. Marcus Scarsella de Tolentino in Summa Italice scripta; cui titulus, *Giar-dino di Sommisti* 1. p. cap. 125. n. 11. vbi sic ait: * Si domanda: Vno dormi con una donna, è la conob. e tre, o più volte; se commisse tre, o più; o pur un sol pecca-to? * Respondetur: * Quando proponse veramente, è determinatamente tutta la notte conoscerla, senza determinare una, o più volte, hauer commesso un sol peccato, per la indeterminatione: ma se con animo deliberato di conoscerla molte volte, tante volte peccò, &c. Onde un sol peccato faria ad un vecchio per due volte sole, che quella hauesse conosciuta, quanto ad un giovane, che diece volte. Percioche fu l'intentione, è la volunta de conoscerla tutta la notte il vecchio, & il giovane.*

4 Huius sententiae fundamentum est, quia si ob aliquam rationem una c. pula non constitueret unum peccatum cum alia, maxime, quia singulæ sunt actiones compleæ, & totales, hanc autem rationem nil probare, pluribus suaderi vide-tur. Primo, quia singula periuria sunt actus completi, & totales, & tamen si uno continuato sermone ter, vel quater quis periurasset, non teneretur numerum in confessione explicare, quia idemmet peccatum periurij constituunt, vt docent Lugo disp. 16. sect. 14. num. 561. Azor & alijs, quos citat, & sequitur Diana 3. p. tract. 4. resolut. 16. 3. Præterea quælibet blasphemia est actus compleatus, & totalis, & tamen plures blasphemie ratione viuis impetus, & continuationis vniuersus moraliter in ordine ad constitendum unum peccatum, ita vt plures una ceneantur, vt ait Diana cum Fagundez, & Trullench 6. p. tract. 8. ref. 1. 38. & tenet Lugo cum Molina supra: ergo licet singulæ copulæ sint actus completi, & totales, si tamen uno continuato accessu, vel uno imetu committantur, unum peccatum mortale constituent, neque opus erit numerum in confessione explicare: nulla enim videtur esse ratio, cur eadem occasio sermonis possit unire moraliter periuria, & blasphemias, & una conuersationis occasio non possit fornicationes unire.

5 Secundo Confessarius, qui in peccato mortali confessiones multorum excipit, unum tantum mortale committit, nec tenetur personarum numerum in confessione explicare, vt cum Rodriguez

tenet Diana 1. p. tract. 7. resolut. 43. Cardin. de Lugo disp. 16. sect. 7. & sect. 14. num. 558. Eaugundez 2. precepto Ecclesiæ lib. 3. cap. 5. n. 9. Leander à Sacramento disp. 8. § 8. q. est. 19. Escobar in Summa tract. 7. ex. 4. cap. 7. num. 38. Baum tom. 1. tract. 4. q. 15. §. Dubitatur quarto, & putat probabile Tambur opusc. 1. de conf. lib. 2. cap. 1. n. 55. Et tamen quælibet absolutio est actio completa, & talis, & tot sunt absolutiones, quot persona. Ergo. Respondet Lugo vbi supra absolutiones continuari intentione absoluendi onines subditos, & irreuerentia contra Christum. Benè: sed cur idem non dicit de pluribus actibus fornicationis. Namrum continuari intentione peccandi cuni fœmina quantum possit, & in oppositione contra eamdem virtutem? Quapropter magis consequenter P. Ouedo supra eodem modo in vitroque casit philologandum tradidit.

6 Tertio: Plures actus externi completi, dum ab eadem voluntate procedat, idemnet numero peccatum constituunt; ergo idei de pluribus actibus fornicationis dici potest. Antecedens tradit M. Paludatus, quem refert, & sequitur M. Dominicus Baltanas in Margar. Confess. fol. mihi 136. ibi: * Nota, quod in voto negatione bibendi vinum, toties est mortale, quoties agitur contra illud, si iteretur actus interior, & exterior; non autem si solum actus exterior, secundum Páludatum, quia peccatum per se est in actu interiori: Vnde si vno actu voluntatis vult furari plura, quoad Deum unum peccatum committit, licet plura fuerint, secundum iudicium hominum. * Cui forsan principio innixi recentiores quidā apud Ledesmam in Summa de P. nro. libr. 1. cap. 16. dub. 1. post tertiam conclus. asserunt, cum, qui decem vicibus surripuit quantitatem mille aureorum, non teneri explicare in confessione numerum actionum, sed quætitatem furatam, nemini, quia vniuntur in unica volitione, quia fuerint voluntæ, & ex qua processerunt, vt complemetum: sicut & plures omissiones restitutionis, & si in se compleæ, dum ab eadem voluntate, continuantur, & unum peccatum constituunt. Ergo similiter plures actus fornicationis eadem ratione uniri poterunt.

7 Quartò: Prima copula, & oscula illam subsequentia sunt idem numero peccatum in genere moris, vt cum pluribus supra docuimus. Deinde haec eadem

oscula, ut potè antecedentia ad secundam copulam vnum moraliter peccatum cum illa constituunt; ergo, & copula ipsæ inter se. Hæc consequentia valde vrgere videtur, quia si secunda copula est idem peccatum cum osculis præcedentibus, & hæc eadem oscula idem cum prima copula, quam subsequuntur; quæ sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se. Ergo prima, & secunda copula, ut potè idem moraliter peccatum cum osculis intermedijs, idem moraliter peccatum sunt. Hanc illationem esse legitimam, & necessariam ex opinione afferente, oscula subsequentia ad copulam idem cum illa peccatum constitutere, tradunt P. Vazquez *quest. 91. art. 1. dub. 5. n. 31.* & P. Suarez *disp. 22. sect. 5. n. 26. in fine.*

§. II.

Negativa, & Vera sententia.

Nihilominus contraria omnino sententia tenenda est. Quā certissimam iure vocant Leander à Sacram. *tom. 1. tract. 5. de Pœnit. disput. 8. §. 7. quest. 8.* Et Castro Palao *tom. 1. tract. 2. disp. 3. punct. 1. in fine.* vbi ait: * Vnum tamen est omnino indubitatum apud omnes; coitum vnum non esse viam ad alium, ac proinde etiam si mox post alium sequatur, necessariò est peccatum distinctum in confessione manifestandum. * Quos sequuntur Card. de Lugo *tom. de Pœnit. disp. 16. sect. 14. n. 557.* & cuni Vazquez, Bonacina, & alijs. P. Oviedo vbi suprà. Diana *3. p. tract. 4. resol. 67.* & communiter Theolog. Ratio est, quia communi omnium persuasione plures copulae non solum physice, & metaphysice distincta numero peccata sunt, sed moraliter, & humano modo; ac proinde nullum est caput excusationis, cum non reputentur partes eiusdem actionis humanæ, sed actiones totales diuersæ. Quod aliter contingere in exemplis allatis, docent Doctores, qui pro illis militant, quibus disserire debent, qui in opinione, & discursu de multiplicitate peccatorum in ordine ad confessionem nobiscum sentiant. Adde, si fundamenta superius allata aliquid suaderent, idem probarent de pluribus copulis cum diuersis foeminiis, dum ab eadem voluntate, quia solutiones, etiam conferuntur diuersis, & tamen ut aduersarij contendunt, non ideo tollitur vnitas moralis ex intentione agentis; sicut nec pluribus cōuitijs,

vno continuato sermone; licet alia sint contra Deum, alia contra Sanctos; vnum enim numero peccatum constituent in ordine ad confessionem, vt cum Caietan. Valentia, & Azor, tradit Diana *1. part. tr. 7. resol. 50.* Ergo, quod plures copulae cum diuersis foeminiis haberentur, non impediret vnitatem moralē peccati. Quod sane valde absurdum est, & à nemine concedendum.

9 Idem consequenter dicendum censetur contra Zanardum, & F. Leand. à Sacram. quæstione præcedenti citatos, & contra F. Ludouicum à Concept. in exam. veritatis, *tom. 1. tract. de Pœnit. casu 5. num. 15.* afferentes plures occisiones successiue, eadem continuata actione, vnum esse peccatum. Cuius ratio est, quia singulæ occisiones sunt actus completi, & totales, & vnu non est via ad alium; nec vllam vnitatem inter se habent in estimatione morali, sed vnuquisque actus peccatum cōsummat, ergo licet vnu post aliud succedit; ita & vnum peccatum post aliud. Temporis autem continuatio, vnius non potest in esse morali actiones, in suo ordine absolute completas, & adæquatas, & à diuersis actionibus voluntatis executioni mandatas; licet ab vnicā intentione procedentibus; id enim actibus etiam diuersæ speciei contingere potest, vt si vnu actu, quis intendere fecerit fornicationē, homicidium, & futūrum; & successiue hæc executioni mandaret. Et tamen nemo audebit dicere vnu ex illis resultare peccatum in individuali, ad plures pertinens species. Quid verò tenendum, quando non plures actus extenui occisionis plurium, sed vnu interueniat, quæstione sequenti indagabimus.

10 Ad fundamentum solidins pro contraria sententia, responderi potest, secundam copulam esse idem peccatum cum osculis præcedentibus, diuersum verò ab illis, ut subsequentibus, quia secundum diuersas rationes ad distinctas actiones humanas pertinent. Sunt enim aliqui externi actus habentes certos terminos, in quibus consummantur; & talis est fornicatio, in communi sententia, vt ornittā per plures fornicationes, plura inferri dāna proli, quæ in moralē estimatione peccata multiplicant in esse morali. Sicut, & quando plura lēduntur iura, licet alias in esse physico, & metaphysico, idem peccatum censerentur; quod secus in præsentia contingit cum plura esse, etiam meta-

physicè, ut potè plures actus, suas singulos habentes malitias, dubitari non possit.

QVÆSTIO IV.

Vtrum, qui vñica actione pluribus iniuriam infert, vt si vñico ictu decem occidat, vnicum tantum peccatum committat?

§. PRIMVS.

Affirmantis sententiae Auctores.

PArtem affirmatiuam defendunt
Ioannes Pontius, Ordinis Mino-
rum in cursu Theologico, disp. 45. quæst. 7. con-
clus. 2. n. 5. 3. Martinus de S. Joseph. in Mo-
nitis, tom. I. lib. I. tract. II. de Panit. num. 4.
Constantinus de Castro in Collectaneis Theo-
logiae moralis, tract. I. cap. 6. art. 3. scil. 3. Quo-
rum verba adducit Diana part. II. tract. 3.
resol. 3. & tr. 8. resol. 64. Vbi dicit esse pro-
bablem; & iam diu prædicterat I. part. tr.
7. resol. 17. & 29. & 5. part. tract. 9. resol. 59.
eamdem sequuntur Remigius in Summ.
tract. 6. cap. 5. §. 6. & Leander a Sacram. tom.
I. tract. 5. de Panit. disp. 8. §. 3. quæst. 20. 2. I.
& 22. & iterum tom. 4. de censuris, tract. I.
disp. 3. quæst. 4. 2. vbi concludit, dicens: * Et
quidem illam esse probabilem satis aper-
te, & expressè affirmant, & probant Alte-
rius Bassæus, Candidus, & Cornejo. * Et te-
net apud illum Bonacina disput. I. quæst. I.
punct. 5. num. 7. Pro eadem sententia mili-
tant Mag. Bañez 2. 2. quæst. 62. de iure, art.
8. in Commentario, art. in dubitat. circa conclu-
sionem, in responsione ad 3. art. vbi sic: * Ad
tertium, ut respondeamus, multa necessa-
riò nobis dicenda sunt. * Et post pauca:
* Dicimus quartò, quod qui uno proposito
expresso, vel interpretatio, retinet rem
alienam, vnum tantum peccatum com-
mittit. Ratio est, quia unus actus numero
est moraliter loquendo, quando vñica vo-
litione sequitur effectus etiam multiplex,
præsertim si illa multiplicitas non est spe-
cifica, v.g. Si uno ictu occidat quis multos
homines, vnicus actus est moralis æquiva-
lens in grauitate multis. * Sic ille.

² Eiusdem sententiae sunt M. Serra
2. 2. quæst. 76. artic. 3. ibi: * Si quæras, an
qui plures homines simul malediceret,
mortem eis optando, vnum vel plura

peccata committeret? Respondetur, de
hoc sicut de voluntate occidendi plures
homines simul, varias esse sententias. Mi-
hi probabilitus videtur (attende) vnum
solum numero esse peccatum, tam physi-
cè, quanì moraliter. * Mag. Acatius de
Velasco tom. 2. resol. mor. verb. golpe, resol. 2.
num. 5. ibi: * Es probable, que con vñ
golpe, o vna percusion hiriendo a dos,
o muchos Clerigos, no se incurre mas de
vna descohucion, porque absolutamente
solo ay vna transgression, y vn solo pe-
cado: y lo mismo digo de el que con vna
sola accion hurtados vasos de plata de di-
versos dueños. Ni obsta, que de aquella
accion se sigan muchos daños, supuesto
que no ay muchos pecados, sino muchos
efectos de vn mismo pecado. * Quem se-
quitur Mag. Tapia in Catena Morali, lib. 3.
quæst. 4. art. 3. num. 9. Et Mag. Arauxo 1. 2.
quæst. 73. art. 10. dub. 2. * Illa, inquit, oc-
casio plurimum hoínum vñico ictu, non
est multiplex, sed vnum dumtaxat pec-
catum æquivalens pluribus. * Quos se-
quuntur Fr. Ludouicus à Conceptione in
examine veritatis, tom. I. tract. 5. de Panit.
casu sillatione 7. fol. mihi 444. ibi: * Infe-
rito seprimo, occidentem plures eiusdehi-
rationis homines vñico actu, vel ictu, vñi-
co tantum peccare peccato. Sic à me con-
sulti plures tenent Salmantenses Magi-
stri. * Et Reu. Pat. Fr. Christophorus Del
gadillo tom. de Panit. cap. 17. dub. 64. nam.
142. & iterum dubio 80.

§. II.

Duplex in Baronium animaduersio.

CVm tot, ex Doctissimis etiam
Magistris Ordinis Prædicatori-
rum, pro hac parte militauerint, & om-
nes fideliter Amadæus citauisset de aper-
to tamen falsitatis crimine fol. 234. eum
Barotius accusat, quod Magistrum Ba-
ñez, & Mag. Serram pro opinione præfa-
ta adduxerit. Verba eius sunt. Bañez
quo citatur loco, quæst. 62. artic. 8. nil eorum
prosul habet, que illi adscribit Amadæus,
conclus. 4. Tria in illum articulum instituit
dubia. Primò, nullam distinguit conclusionem. Se-
cundù sex conclusiones habet. Terciū quatuor;
sed nullibi lego illud. * Dicimus 4. Qui uno
proposito expresso, &c. * Hæc Baro. Sed mi-
rū nemini esse debet, homini majoribus
distracto commilitone legere nō vacasse.

Est tamen omnibus, quod adeo confiden-
ter loquatur: & mirabilius, quod Banne-
sium citatum astringat concl. 4. cum Amadæus non conclusione 4. sed §. dicendum
4. citatum adduxerit. Deceptus homo est,
idem reputans apud Barnez paragraphum
& conclusionem. Recolat quælo, paccato
animo, articulum 8. citatum, in quo (vt ip-
se bene aduertit,) tria tantum dubia M. Ba-
nez excitat: Et in primo, in quo nullam
distinguit conclusionem, in responsione ad
3. argumentum, verba, quæ ab Amadæo
connecta falso iactauit, fideliter exscripta
reperiuntur. Sic enim M. Barnez ait, ibi: * Ad
tertium, vt respondeamus multa necessari-
o nobis dicenda sunt. Primo dicimus pa-
rum referre ad mores, &c. Nihilominus
dico secundo, &c. Dic o tertio, &c.* (Et
postea, §. inmediato) Dicimus quartò, quod
qui vna proposito expreso, vel interpretati-
o retinet rem alienam, vnam tantum pecca-
tum committit, &c. En amice lector, Ba-
ronium de prima falsa accusatione con-
uictum.

4. Nec est maior illis fides, in secunda,
fol. 234. Vbi post memorata M. Serra ver-
ba, quæ ipse insicari nō potuit, Amadæo
nihilominus insultat dicens: * Quæ tibi fi-
des in posterū Amadæo, adeo aperte frau-
dis conuicta? Sed cuius nam? * Quia quæ
sequuntur verba suppressit, (nempè q̄ia
sentiebat illis suam causam iugulari.) *
Quia tamē multis numero distinctis æqui-
ualet (ait Serra) aperiendum est in confes-
sione, quot homines maledixerit. * Vera
Baronius refert, sed extra chorū saltat;
quia quæstio, quam Amadæus hic versat,
non est, an numerus personarum, quæ uno
istū lēduntur, sit neene in confessione
aperiendum? Sed, an vnicā actio plures lē-
dens vnum sit peccatum? Et pro parte af-
firmante (vr ipse etiam Baronius fatetur)
adduxit fideliter Magist. Serram, præscin-
dens omnino à questione alia, de modo
confitendi eiusmodi peccatum, quæ lon-
gè diuersa est: In qua præfati Doctores
non conueniunt, sed alij personarum nu-
merum exprimendum negant; alij affir-
mant: quod probabilius videtur M. Serra.
Quem proindè Amadæus, quando hanc
secundam quæstionem exagit, pro hac
parte (hicit contrariam censet probabi-
lem) illum adducere promittit, & eius ver-
ba referre. Quando vero primam de uno

vel pluribus peccatis attigit, ad rem non
erant, ideoque prudenter omisit: non ergo
quia illis suam causam iugulari sentiret, vt
sua vota eleganter expromiens, iactauit Ba-
ronius. Nullo igitur iure aperta fraudis
Amadæum conuictum garrit. Qui nō
in ipsius caput calumnia cecidit.

§. III.

Authoris Iudicium.

5. **P**rima conclusio. Qui vnicā actio-
ne plures lēdit personas, vt si uno
istū decem occidat, vnum tantum pec-
catum, metaphysicè lōquendo commit-
terē, euidentis ex terminis est, in sententia
Themistarum assertentium repugnare in
eodem actu plures malitias solo numero
distinxas, quod ex D. Thoma traduit Ca-
jetanus tom. 1. opusc. 31. resp. 15. Mag. Nuñio
in additionibus ad 3. part. quest. 92. artic. 2.
diffic. 2. M. Serra 2. 2. quest. 76. ar. 3. Suarez,
Filiucius, Layman, Duardus, Megala, &
alij apud Dianam 3. part. tr. 4. de Sacram. re-
sol. 164. Quos sequitur Verricelli tom. 1. q.
mor. tract. 8. quest. 17. Huius conclusionis
ratio apertissima est; nam vbi vnicā tantū
est malitia, & vnicus tantum actus, impos-
sibile est multiplex esse peccatum, sicut &
multiplex esse concretum, vbi nec forma,
nec subiectum multiplicatur. Vnde augen-
tetur admiratio anxietatis Baronij, in præ-
tensa excusatione Mag. Barnez ab opinione
cui nec ipse, neque alius verè Thomista,
nisi Angelicum Doctorem deserat, dissen-
tire potest.

6. Secunda conclusio: licet plures nu-
mero malitiae in eodem numero actu co-
patibiles admittantur, vnum tantum pec-
catum in vna actione pluribus iniuriam
infidente continetur. Hæc conclusio est
expressè contra Pat. Azor tom. 1. lib. 2. ca-
pit. 4. §. Secunda circumstantia, lib. 4. cap.
4. quest. 5. & 6. Vbi ait: * In altero à Na-
uarro dissentio, quod puto, plura esse pec-
cata, si vno idu vulneraret, vel occide-
ret plures. * Cuius rationem reddit quest.
6. dicens: * peccata plura numero fieri,
tamē si vnu sit actus, propter respectum
ad obiecta numero differentia. * Quem se-
quuntur Vazquez, Hurtado, Henriquez,
Clavis Regia, & alij quibus consentit Dia-
na 3. part. tract. 4. res. 164. Conclusionem
tamen nostram defendunt Card. de Lugo
et alij loquuntur. Obiungo ad modum.

tom. de Penit. disp. 16. n. 134. sect. 3. Leander à Sacram. tom. 1. de Pun. t. 5. disp. 8. §. 3. q. 19. Tamburinus in Methodo expedit. e confess. lib. 2. capit. 1. §. 9. numer. 59. & Tancredi in qq. Mural. disp. 6. de Penit. quæst. 7. fol. 105. Et in rigore veram esse docet Vazq. 1. 2. disp. 74. cap. 2. num. 7. & consentit Pat. Oviedo 1. 2. tract. 4. controu. 8. punct. 2. num 26. Probatur: quia peccatum est concretum accidentale ex actu, & malitia, & concreta accidentalia, non multiplicantur per formas, sed per subiecta, licet autem multiplicetur malitia, non multiplicatur subiectum, quod est actus, non ergo erit multiplex peccatum, sed unicum habens plures malitias; sicut unus est artifex, unus Dominus, unus Pater, licet plures artes, plures subditos, aut plures filios habeat. Secundo probatur exemplis in precedentibus allatis, in quibus plures malitiae, in diuersis etiam actibus repertæ, unum tantum peccatum constituunt, eo quod plures illi actus pro uno moraliter reputentur, v.g. In osculis, & copula subsequuta, in pluribus blasfemijs eodem continuato sermone, in pluribus absoluti- nibus successivè collatis, & similibus. Ergo potiori iure plures malitiae in eodem actu physico repertæ, idem peccatum constituent. Si enim in diuersis physicè actibus adunantur, eo quod omnes illi actus una actio humana censemantur; quanto magis vniuersit in eadem actione physica?

7 Denique suadetur, quia ex hac sententia, nil contra bonos mores inferri potest, quod a quo iure non inferatur ex opinione Diu. Thomæ, eiusque discipulorum, afferentium plures numero ma- litias non posse in eodem actu reperiri, cum expressè defendant unicam esse, licet plura numero obiecta respiciat, quo- rum quodlibet seorsim ad actum graui- ter peccaminosum constituendum suffi- ceret. Ergo sicut in re morali nullum se- quitur absurdum ex eo, quod unus actus externus, pluribus iniuriam inferens, uni- cam malitiam contineat, ita neque ex eo, quod plures malitiae simul admissæ in unum peccatum consti- tuant.

QVÆSTIO V.

Vtrum ad confessionem quidquam refe- rat, vnum, vel plura peccata in una ac- tione pluribus iniuriosa reperiri?

§. PRIMVS.

Vincentij Baronij placitum.

1 **P**Artem negotiium tuetur Vincentius Baronius in opere contra Amadæum, disp. 2. sect. 3. fol. 233. & in hoc omnes conuenire audacter pronuntiare non renuit: *Conueniunt, inquit, omnes idem esse iuris, quoad proxim. & confessionem, idest, sincerè aparienda esse confessario, quæ uno actu odi optauimus, aut intu- limus, vel vni diuersa, vel eadem pluribus damna, & mala.

2 Sed quidem homo cui, nec Diana opera, vt ipse alibi fatetur, consulere li- cuit, non mirum, quod nullum auctorem discrepantem inuenierit. Dissentiunt vero plures, quod nec Baronius ipsum latuis- set, si vel Mag. Serra celebrem sui instituti auctorem consuluisset. Legat illum quæ- so loco suprà citato, 2. 2. quæst. 76. artic. 3. & hæc inueniet: *Quamvis autem vnum sit peccatum (pluribus nimis simul ma- ledicere) hoc tamen grauius est, quam si unus homo malediceretur, vnde, qui di- cunt, circumstantias aggrauantes notabi- liter esse necessario aperiendas in confes- sione, afferunt, in ea exprimendum esse, quot fuerint homines maledicti; qui ve- ro docent, solum esse necessario confiten- das mutantes speciem (attendas rogo Ba- roni) dicunt satis esse confiteri maledixi- se, & non esse opus exprimere, quot ho- mines maledixerit. *Didicisti iam ex tuo commitone, non omnes conuenire, si vnum tantum peccatum actio vna plures iudicant incoluat, idem esse iuris quoad pra- xim. & confessionem. Sed tot contrarios tuum assertum habere, quot negant obli- gationem confitendi circumstantias no- tabiliter aggrauantes. Quorum lon- gum syllabum dabo infra.

**

V O L U M E N

§. II.

Aliorum sententiæ referuntur.

Si plures malitiæ solo numero distin-
ctæ in eodem actu repugnat, non
esse obligationem explicandi in confes-
sione numerum personarum, quibus vni-
ca actione infertur iniuria, tradunt Mag.
Acatius de Velasco *to.n.1.resol.mor.verbo,*
falso testimonio,num.5.in fine,ibi: * Basta-
ra que se acuse, que ha echado vna maldi-
cion, sin explicara quantos hombres
maldijo en ella. * Et Fr. Christopherus
Delgadillo *tom.de Pœnitent.cap.17.dub.64*
num.142.vbi ait: Eum, qui eodem actu
vult occidere decem homines, imo, &
qui eodem actu illos occidit, non teneri
explicare numerum obiectorum. * Et
iterum *dub.80.* * idem dicendum de illo,
qui vniqa peritacione inducit multos ad
peccandum. * Et legitimam illationem,
ex principijs Diu.Thomæ, & Thomistæ
rum, censet P.Oviedo *1.2.tract.6.de pec-
catis,contras.5.punct.6.num.122.¶ sequen-
tibus.* Et probabile id esse, fatetur Vaz-
quez *tom.4.in 3.part.quest.91.art.1.dub.4.*
num.8. Vbi postquam docuit, plures ma-
litias, & ideo plura peccata contrahere,
qui vnicó iectu plures homines percute-
ret, ac proinde teneri ad numerum in con-
fessione explicandum, subnectit: * Hoc di-
xerim in opinione hac, quam credo pro-
babiliorem, in eodem actu esse posse du-
plicem malitiam solo numero differen-
tem, cuius contrarium non existimo
improbabile, & secundum illam tenen-
tur, qui eam sequuntur, dicere, eam cir-
cumstantiam non esse necessariò expli-
candam. * Sic Vazquez, cui adhæret
Dicastillo de Sacram. *tom.2.tract.8.disp.*
10. & sequitur Megala 1.part.lib.5.cap.12.
num.4. vbi expresse aduersus Azoritum
probat, quod si quis vnicó actu volun-
taris decem homines occidat, non tenetur
numerum in confessione explicare. Cuius
sententiam legitimè deduci ex opinio-
ne Diu.Thomæ, & aliorum, fatetur cum
Vazquez, Diana *1.part.tract.de circumstan-
tijs aggrauantibus, refolut.17.* dicens: * Ex
hac secunda opinione appare, obiecta
diuersa numero non multiplicare pecca-
ta, sed tantum aggrauare, & idò secun-
dum illam dicendum, talem circumstan-
tiā non esse in confessione aperiendam,

vt rectè notauit, licet contrariam sen-
tentiam teneat Vazquez, vbi supra. *
Et iterum *resol.29.* Inquirens; an it ne-
cessarium explicare in confessione nu-
merum personarum, quibus fit iniuria? re-
pondet: * Resolutio huius casus pendet
ex illa quæstione, vt rùm in eodem actu
possint dari plures malitiæ solo nume-
ro distinctæ? Suarez asserit confitendum
esse necessariò numerum personarum, sed
magis consequenter loquitur Vazquez.*
Scilicet, dum negat obligationem ex pli-
candi numerum personarum, iuxta sen-
tentiam afferentem circumstantias notabi-
liter aggranantes non esse necessariò ape-
riendas in confessione.

3 Et loquentes de illo, qui vnicó vo-
luntatis actu vellet plures homines oc-
cidere, aut ad plures fœminas accedere,
non teneri in confessione explicare nu-
merum obiectorum; tradunt Verricel-
li, Martinus de S.Ioseph, & alij, quorum
opinionem probabilem esse dicunt Tru-
Hench *lib.5.in Decalogum, disput.3.part.*
3.num.7.& Diana part.11.tract.7.resol.34.
Supnecens: eum, qui dum se polluit, plu-
res habuit, pro obiecto delestationis con-
iugatas, satisfacere, si in confessione di-
cat, habuisse pro obiecto coniugatas:
hoc inquam probabile dicit ex Martino
de S.Ioseph *in Monitis confessor. tom.1.lib.*
1.tract.11.num.9. Quis sic scribit: * Quan-
do uno tuuo polucion con objeto de mu-
chas casadas, no tiene obligacion a decir
el numero: y aun es probable, que cum-
plirà con decir, que uno por objeto mu-
ger casada, porque los objetos, que sola-
mente son diuersos en numero, no mul-
tiplican los pecados, sino solamente los
agranuan. * Quibus fauent quotquot asse-
runt, eum qui vnicó actu rem plurium
dominorum furatur, non teneri nu-
merum personarum, quibus dampnum infe-
ritur explicare, vt Mag.Serra *242.quest.76.*
artic.3.in fine fol.mihi 655. Qui licet pro-
babilius censerit, numerum occisorum,
uno iectu, in confessione explicandum,
id tamen negat de numero damnificato-
rum uno furto. Rationem autem dispa-
ritatis reddit: * Nam hic formaliter, &
expressè solum vult summam illam pe-
cunia accipere, iniuriam verò, qua sit
Dominis, solum implicitè. * Quod censet
etiam Pat.Vazquez *1.2.disput.146.capit.*
2.¶ tom.4.in 3.part. question.91.articul.
1. dub. 3. & alij ex eius discipulis. Et

Et absolute defendunt Diana part. 11. tractat. 7. refolut. 34. Martin. de S. Ioseph. vbi supra, Verricelli in question. Moral. tom. 1. tract. 8. quæst. 17. numer. 2. Quia virius actus, siue internus, siue externus pluribus iniuriam inferens, unum est peccatum; quod quidem licet pluralitas obiectorum grauius constituit, non tamen est circumstantia speciem mutans: circumstantiae autem aggrauantes intra eandem speciem, non sunt de necessitate confitenda, ut disput. 3. dicemus: Ergo nec numerus personarum, quibus damnum infertur. Syllogismus videtur recte concludere, si præmissæ constiterint. Quarum similitatem Diu. Thomas defendit, ut constat partim ex dictis, partim ex dicendis disp. sequenti, quæst. 1.

4 Adduit alij idem prorsus diceendum, licet plures malitiæ solo numero distinctæ in eodem actu reperiri possint. Ita Cardin. de Lugo tom. de Penit. disp. 16. sect. 3. num. 135. & 139. & 141. Leander à Sacrament. tom. de Panit. tract. 5. disp. 8. §. 3. quæst. 20. & 26. & Tamburinus in Methodo expeditæ confess. lib. 2. cap. 1. §. 9. num. 59. Probant. Quia plures malitiæ solo numero distinctæ in eodem actu unum tantum numero peccatum constituunt: ut diximus quæst. 4. num. 6. præceptum autem confessionis solum obligat confiteri species, & numerum peccatorum, non malitiarum: de hoc enim explicando non inuenitur præceptum. Deinde probatur, quia præceptum confessionis non obligat ad explicandam distinctè totam malitiam individualiæ peccati, ut fatentur omnes, qui negant obligationem confitendi circumstantias notabiliter aggrauantes: pluralitas autem malitiarum in eodem actu, cum peccata non multiplicet, ut supra probauit, solum potest idem aggrauare intra eandem speciem; unde ad rationem circumstantiæ aggrauantis reducenda est, ut de quantitate furti loquentes tradunt Doctores infra citandi; & de intentione actus ferè omnes fatentur; & de peccato ex mediorum exequitione, & finis intenti consequitione cōflatō, unanimiter docent Theologi. Cuius ratio priori est, quia iuxta meliorem philosophiam, species est tota essentia metaphysica individualiæ, ac proinde explicato clare peccato quoad speciem, explicatur clare quoad suam essentiam. Non est ergo unde teneamus totam malitiam individualiæ

explicare, & sic tradit D. Thomas in 4. dist. 22. quæst. 1. art. 4. ad 2. Quantitas (inquit) culpa, quæ est ex specie peccati, debet innoscere Sacerdoti per confessionem, non que ex circumstantiis quibuscumque. Non est ergo obligatio explicaudi in confessione numerū personarum, quibus unico actu iniuria infertur.

5 Et quod mirabilius; Doctores etiam qui unum peccatum, ex pluribus actibus externis ab uno voluntatis actu imperatos, resultare censem; similiter assertunt, non esse obligationem explicandi in confessione numerum actuum exterorum. Sic Mag. Zanardus 1. part. Director, capit. 18. quoad circumstantiam. *Quando *fol. 204. §. 5. loco, vbi sic: * Similiter, qui per noctem cum amasia dormiuit, non est opus, ut dicat, ego eam per tot vices cognoui, sed feci, quod potius dummodo non habuerit interruptionem mentis, vel operis. *Quem sequitur Archangelus Rubeus distinct. 16. fol. 169. apud Leandrum tom. de Penitent. disp. 8. §. 7. quæst. 8. inquietus, quod licet quis cognoverit foeminae tribus, aut quatuor vicibus in via nocte, satisfacit, si in confessione dicat: * se habuisse via nocte rem cum muliere. * Quam sententiam ait Leander, iudicasse probabilem recentiores quosdam, quos ipse consuluit. Et tenet Maurus Antonius Verardectius Sacrae Thæologie Doctor in Summ. Corona confessor. 1. part. cap. 2. de circumstantiis, numer. 19. cuius verba deditus supr. quæst. 3. num. 1.

6 Ex opinionibus relatis liquet, quæstum ad rem moralem referat quæstio illa metaphysica de uno, vel pluribus peccatis in eodem actu, seu in pluribus externis ab uno actu voluntatis procedentibus, & quot, quantique Magistri ex hoc principio quoad praxim, & confessionem, diauersum ius adstruxerint. Quapropter minus bene scripsit Baronius supra, omnes conuenire idem esse ius, siue unum, siue plura peccata in unico actu pluribus iniurioso concedantur.

(* * * * *)
 (* * * *)
 (* * *)

§. III.

Propria sententia dupli conclusione explicatur.

7 It prima. Integrati confessionis non satisfacit, qui peccatum non explicat vocibus confidentibus saltem totam malitiam individualem illius. Ratio est, quia praeceptum confessionis obligat ad subiectum clavibus idem met moraliter individuali peccatum commissum, cui non sit latus, dum aliquid pertinet ad substantiam individuali peccati dicitur, quod illi non conueniat; vel quod aliud esse indicet: v.g. Si quis furatus fuisse censem, & se accusasset quinquaginta subripuisse, non confiteretur peccatum, quod fecit, quia verba haec aliam quantitatem significant, & alium voluntatis actum; ac proinde nec confusè subiiceret peccatum, quod fecit, sed aliud longè diuersum. Quapropter, secundum omnes, confessio nis integrati deficeret. Vnde fit omnino reiicieadum Remigium ex Clericorum Minor. familia, qui in Sum. tract. 2. cap. 2. §. 6. sermonem instituens de illo, qui vnico iectu decem occidisset, asserit, nec numerum, nec pluralitatem obiectorum teneri in confessione explicare, sed satisfacere, * si se accusat de uno homicidio. * Hoc enim prorsus falsum est, quia unum homicidium significat occasionem unius hominis, & cum fuerit plurimum, non confitetur adhuc confusè peccatum, quod fecit.

8 Fit secundò, falsam esse sententiam, quam cum Verricelli, & Martino de S. Joseph. putauit probabilem Diana part. 11. tract. 7. resol. 34. afferentem, eum, qui toto anno statuisset non ieunare, vel non audire sacrum, &c. sufficienter confiteri, si dicat: habui propositum non ieunandi, non audiendi Sacrum, &c. Et similiter, eū qui habuit, pro obiecto delectationis, plures coniugatas, satisfacere, si dicat, coniugatam habuisse. Hoc inquam falsum est, quia Sacerdos intelligeret actum voluntatis ad ieuniū, vel omissionem sacri unius diei, & similiter ad unam tantum coniugatam delectationem respexisse; ac proinde, nec ille confusè diceret, nec confessarius perciperet, individuali peccatum commissum, sed diuersum, nempè voluntatis actum ad unum tantum obiectum terminatum, cum ad plura se extenderit. Qua-

propter Leander supra tract. de Penit. disp. 8. §. 3. quest. 20. & 21. Card. de Lugo tom. de Penit. disp. 16. sect. 3. num. 141. & Tamburin. in Method. lib. 2. cap. 2. §. 4. num. 13. & alij, qui obiectorum ad quæ actio terminata, numerum, vel per sonarum, quibus iniuria infertur, explicare non obligant, dicunt tamen, pluralitatem explicandam, v.g. Occidisse aliquos, vel infaniasse, vel scandalum eis præbuisse: & similiter statuisse non ieunare pluribus diebus, vel pluribus omittere Sacrum. Quia, sub hac vniuersalitate vocum individualia peccata commissa comprehendantur. Quod mihi in hac sententia omnino tenendum videtur, quia vba alia pluralitatem obiectorum, ut in plurimum, non confundit, sed alia individualia indicant, v.g. Si de homicidio se accusaret, cum plures eodem iectu occidisset, vel de anno habendi copulam cum soluta, cum plures copulas intendisset. Confessarius enim in his, & similibus, unius homicidium, & unam tantum copulam intentam perciperet, quia iuxta communem modum loquendi, quando pluralitas non exprimitur, unitas peccati determinatur.

9 Secunda conclusio: quoties vnicā actione plures leduntur, vel vnicō actū plura attinguntur obiecta, quorum quod liber ad peccatum graue sufficeret; tam personarum, quam obiectorum numerus in confessione explicari debet. Haec est communior Theologorum. Cuius ratio desumenda est, ex doctrina à nobis supra tradita de distinctione numerica peccatorum quest. 1. num. 10. & sequentibus. Vbi distinctionem numericam moralem diuisimus in moralem, rigore metaphysico, & moralem in prudenti hominī aestimatione, & de hac tantum loquutum Tridentinus diximus, dum omnia peccata signallatim confiteri obligat: quod pluribus exemplis demonstrauimus. Sicut ergo, ut ex ibi dictis constat, plura peccata in rigore metaphysico, censer possunt unum, & idem peccatum in morali prudentum acceptione: ita similiter contingere potest, quod unum peccatum metaphysice loquendo, sit plura moraliter in prudentum morali aestimatione. Vnde cum hanc, & non illam pluralitatem Concilium attenderit, cum ad numerum peccatorum explicandum obligauit: planè deducitur, hanc in confessione explicari debere. Talem autem peccatorum pluralitatem contineri in actio-

actione vna pluribus iniuriosa, seu plura respiciente obiecta, modo supra explicato, quantumuis in rigore metaphysico vnum sit peccatum, mihi suadet omnium fidelium praxis, & vnamis usque ad hæc tempora Theologorum consensus, qui occidentem tres homines, & si vnico iœtu, ad numerum occisorum in confessione explicandum, ex diuersis principijs, obligarunt. Alij, quia plures malitias, & plura peccata in illo actu considerarunt, vt Vazquez, Hurtado, & Henriquez. Alij, quia circumstantias notabiliter aggravantes necessariò explicandas censuerunt. Alij, quia indicant tres consummationes peccati reperiri, licet eodem voluntatis actu, & uno iœtu, tres occiduntur. Alij, quia peccatum, licet vnu, pluribus tamen æquivalens, vt plura exponendum putarunt, vt M. Serra, M. Arauxo, & M. Bañez locis supra citatis.

10 His Thomistis ultimo loco relatibus ego lubens consentio, modo supra explicato. Quem post hæc scripta reperi apud Rener. P. Fr. Franciscum à Iesu Maria Carmelitam Excalceatum bis Diffinitorum Generalem eiusdem Ordinis in *Cursu Theologie moral. p. 1. tract. 6. de Sacram. Penit. cap. 8. punto 4. n. 69.* Vbi cum Dicastillo, Palao, Molina, Fagundez, & alijs, contra Salas, Vazquez, & alios, probat, in peccato furti, numerum dominorum in confessione declarandum: * Nō quia ibi, inquit, sint plures numero tantum distinctæ malitiae physicæ, vel metaphysicæ acceptæ, vt putant plures ex his Authoribus: accidentia enim solo numero distincta physicæ, vel metaphysicæ, nequeunt esse in eodem subiecto, vt sæpè dictum est: sed quia in eodem illo furto multiplicatur numero moraliter, in acceptione morali, malitia iniustæ damnificationis vnius personæ in bonis fortunæ à malitia iniustæ damnificationis alterius: sicut in vnico actu detractionis, vel occasionis plurium personarum, multiplicatur numero moraliter, in acceptione morali, malitia iniustæ damnificationis. * Quæ magis explicat punto 1. n. 5. & sequentibus: dicens, inter alios, id docere eruditissimum Petrum de Tapia in *Catena Morali* to. n. 1. lib. 3. de vitijs, & peccatis, quest. 4. art. 3. Ex quo principio obligat ad explicandum in confessione numerum occisorum, siue vnico, siue pluribus actibus exterioribus, res euenerit. * Sunt

enim, inquit, plura peccata moraliter loquendo, secundum acceptiōnem moralē. * Quia etiam ratione ex doctrina D. Thomæ & Salmanticensium, plures malitias morales non physicæ, vel met physicæ, sed moraliter acceptas, in eodē actu, tam interno, quam externo, solo numero distinctas reperiri posse & ab omnibus admittendas, optimè ibi probat.

§. IV. Corollaria.

11 **E**x doctrina superiorius tradita infertur, coniugatum peccatum carnaliter cum coniugata vnicum peccatum adulterij committere: est enim vnicus actus, & si duplice matrimonio iniuriam inferens: & similiiter religiosum cum religiosa delinquentem, vnicum tantum peccatum sacrilegij contrahere, utriusque voto contrarium. His illationibus dissentire nequeunt Doctores supra citati q. 4. n. 1. & 2. qui vnico actu plures lèdentes vnum committere peccatum, contanter defendunt. Et in terminis tradunt M. Zanardus in *Directorio* 1. p. 2. in explicatione sexti, & noni precepti, cap. 3. ibi: * Adulterium dupliciter committitur. Primo inter duos matrimonio iunctos, quia vir adulter habet vxorem, & mulier vxor habet virum, & hoc est propriè adulterium, sed vnum, quia una malitia interuenit, et si duæ iniuriae concurrant materialiter, id est, rat one personarum. * Idem sentit Martin. de S. Joseph in monitis Confessor. tom. 1. lib. 1. tract. 11. de Penit. n. 10. dicens: * No pecan mas de vn peccado numero el casado, que adulterio con muger casada; ni el Religioso, q̄ pecó co Monja; porque pecar con persona del mismo estado, agraua dentro de la misma especie. * Quibus adde Fr. Ludouicum à Conceptione in exam. veritatis, tract. 5. de Penit. casu 5. nn. 10. fol. mibi 444. vbi ait: * Infero sexto, coniugatum rem cum alia coniugata habentem, vnum tantum committere adulterium. * Quem alij infra citandi sequuntur.

12 Restat vero difficultas circa modum confitendi eiu' modi peccata adulterij, vel sacrilegij. Nonnulli existimant, sufficere de peccato adulterii, vel sacrilegij se accusare, non explicando, an ex parte viuis, an utriusque coniugium, vel votum se habeat. Mouentur; quia ex una parte peccatum est vnum in utroque euētu,

tu, ut potè vnicus actus externus, qui vel vnicum tantum malitiæ inficitur, vel si pluribus, non multiplex, ideo peccatum sit, iuxta superius dicta. Vnde, quod vni, vel duobus iniuriam inferat, vel duplaci voto opponatur; solum est circumstatio notabiliter aggrauans, quam in confessione explicari non debere, est ferè communis Doctorum sententia, ut ex infra dicendis constabit. Deinde, voces istæ *Adulterium*, & *Sacrilegium*; non solum personarum, & obiectorum numerum, sed pluralitatem etiam confundunt, ut ex terminis liquet. Ergo individuum peccatum commissum comprehendunt, & sufficienter confusè significant, prout ad integratatem confessionis requiritur.

13 Ideò in terminis sic tradunt P. Sà verb. *Confessio*, num. 30. Ferrantinus in *Practicis Disp. quest. 66. n. 121.* & ut probabilem admittit Vazquez *tom. 4. in 3. part. quest. 91. art. 1. nu. 3.* & 8. Vbi dicit, debere eam amplecti omnes afferentes, in eodem actu reperiri non posse duplicem malitiam, solo numero distinctam. Cui sententit Fr. Leander à Sacram. *disput. 8. §. 3. quest. 54.* & legitimam illationem ex principijs Suarez, & aliorum, putat Oviedo 1. 2. tract. 6. de *Peccatis, controu. 5. puncto 6. n. 121.* Quibus adhærere videtur Diana 3. p. tract. 4. resol. 164. vbi postquam dixit esse probabile, posse reperiri in eodem actu plures numero malitias; subiectit: * Consequenter in hac opinione debere explicari coniugatum cum coniugata, aut Religiosum cum Religiosa deliquisse. * Ergo sentit esse probabile in contraria opinione non debere. * Quod (inquit Leander supra) docere debent, qui affirmant, circumstantiam duplicati adulterij, aut sacrilegij esse tantum aggrauantem, si alias sentiant circumstantias aggrauantes, non debere in confessione explicari. * Idque tanquam probabile admittit ipse Diana p. 9. tract. 9. resol. 55. ut potè conclusionem deductam ex principio, quod factetur esse probabile: * Ex eodem, inquit, principio videtur inferri, Religiosum habentem rem cum Religiosa vnum tantum committere peccatum contra religionem, & sufficere, si in confessione dicat, commississe fornicationem sacrilegā, seu contra votum castitatis: nec aliquam video disparitatem inter circumstantiam coniugij tenentis se ex parte vtriusque, & voti ex parte eorumdem se tenentis. *

deatur idem Diana 1. part. tract. 7. resol. 29, vbi cum Vazquez sentit aperte, quod in opinione, quām ipse probabilem iudicat, negante plures malitias solo numero distinctas in eodem actu, non est necessariū, explicare in confessione numerum personarum, quibus sit iniuria. Ideoque 3. part. tract. 4. resol. 164. contrariam opinionem, quoad numerum malitiarum amplectitur, ut ex illa probet in peccato coniugati cum coniugata, & Religiosi cum Moniali, duplarem contrahi malitiam, & plura numero peccata in confessione explicanda. Verum quod vnum tantum, licet notabiliter grauius interuehiat, tradunt ultra citatos M. Petrus de Ledesma in *Sum. 2. part. tract. 27. cap. 12. in D. D. Francisco Verde in opusc. pro Caramuele quest. 4. §. 37 fol. 41. & §. 93 fol. 57. & plures apud illum.*

14 Nec dissentiet Doctoribus citatis M. Acatius de Velasco, cum ex una parte vnum tantum peccatum interuenire faciat in una actione plures lēdente personas, ut vidimus supra; & ex altera eum, qui pluribus maledixit, afferat satisfacere, si in confessione de una maledictione se accuset, non explicato personarum numero, ut videre licet *tom. 1. resol. mor. verb. falso testimonio*, num. 5. Quapropter præsentem difficultatem versans, verb. *Luxuria*, resol. 206. proposita parte negativa concludit: * Con todo ay algunos Doctores, que sienten no se debe declarar esta circunstancia en la confession, &c. Deben de ser los que juzgan, que en un acto individuo no se pueden dar muchas malicias numero distintas. * Quorum opinionem ipsem Velasco quoad malitiarum numerū, ni D. Thom. aduersetur, tenere debet: neque aliter *vbi supra, verbo, Falso testimonio*; excusare posset à numero personarum, quibus illata est iniuria, in confessione explicando. Si autem in maledictione poenitens excusat, nulla congrua redi potest ratio, cur in adulterio excusari non debeat.

15 Nihilominus contraria omnino sententia, que communis est inter Doctores, tenenda est, cum Vazquez, Salas, Naúarr. & alijs quos cirat, & sequitur Palau *tom. 1. tract. 2. disp. 3. puncto 3.* Quibus adde Suarez, Lugo, Fagundez, Lessium, Candum, Bonacinam, Trullch, & alios apud Leandrum *tract. 5. de Penit. disp. 8. & Thomas Sanchez*, cum Petro de Ledesma, &

Lopez lib. 9. de Matrim. disp. 15. Cuius ratio petenda est ex superioris dictis. Quamuis enim unum peccatum, vel unicum tantum malitiam phyllicè, & metaphysicè illi adulterio, vel sacrilegio concedamus; moraliter vero loquendo, duplex peccatum, duplexque malitia moraliter, & in acceptione morali, numero diuersa negari non potest. Quapropter iure Thom. Sanchez lib. 9. de Matrim. disp. 15. n. 6. propter finem scripsit, de coniugato peccante cum coniugata, idem dicendum, quod de illo, qui duos eodem iusto percussit. Quorum numerum in confessione explicandum, constat ex dictis sup. n. 9.

DISPUTATIO TERTIA.

De circumstantijs peccatorum.

QUESTIO PRIMA.

Vtrum circumstantie notabiliter aggrauantes, intra eamdem speciem, debeat in confessione explicari?

1. Vppono primò ex Concilio Trident. ses. 14. cap. 5. et Canon. 7. debere in confessione explicari circumstantias, quæ speciem peccati mutant: tales sunt iuxta D. Thomam in 4. dist. 16. q. 3. art. 2. quæ habent specialem repugnitiam cum ratione, diuersam ab ea, quæ est in ipso peccato. Vel, vt ait Scotus in 4. dist. 17. quæ speciali prohibitione prohibetur. Vnde quoties eadem actio ex motu duplicitis virtutis prohibita est, ut occisio Clerici ex iustitia, & ex religione: vel ex eadem virtute sub diuersa ratione formaliter, præcipitur, ut actio ex voto, & ex iuramento debita, tunc dicitur in peccato commissione, vel omissionis contineri circumstantia, quæ speciem peccati mutant, & consequenter ex obligatione explicanda in confessione.

2. Difficultas solum est de alijs circumstantijs, quæ speciem peccati non mutant, sed intra eamdem speciem malitiam aggrauant. V. grat. in peccato furti, quod quantitatis sit viginti aureorum, vel decem tantum; quod delectatio venerea per horam, vel per quadrantem durauerit, & similes. De his igitur circumstantijs, etiam

notabiliter aggrauantibus, quæ rimus, an debeat in confessione explicari?

3. Prima sententia affirmat, quam tenebant Alensis, Almudor, Dom. Soto, Caninus, & alij, quos sequuntur Suarez hic disput. 22. sect. 3. Henriquez de Pænit. libro 2. cap. 7. n. 6. Fagundez lib. 4. in quinque precepta Ecclesi. e. precep. 2. n. 10. Thom. Sanchez lib. 2. in Sum. cap. 3. 2. n. 39. & libro 4. cap. 11. num. 24. Petrus de Ledesma de Sacram. P. nit. cap. 19. Iohannes a S. Thoma 1. 2. quæst. 2. 8. disput. 10. art. 3. Llamas, Coninch, Iohannes de la Cruz, Petrus Fai, Sylvius, & plures alij, apud Dianam tom. 1. tract. 7. de circumstantijs aggrauantibus resol. 1. & p. 3. tract. 4. resol. 6. 7. & apud Leandru tract. 5. de Pænit. disput. 8. quos sequitur M. Arauxo 3. p. quæst. 8. 4. art. 5. dub. 3.

4. Secunda, & verior sententia negat, quam tueruntur D. Thomas, infra cirandus, Scotus, Valentia, Durandus, Paludanus, D. Bonaventura, D. Antoninus, Turrecremata, Iohannes Viguerius, Sylvester, Taberna, Armilla, Zanardus, Medina, & innumeri alij, quos citat, & sequitur Diana ubi supra, & p. 5. tract. 14. resol. 5. 6. Quibus adde Lessium lib. 4. de Iust. cap. 3. dub. 12. n. 8. Merarium hic disp. 27. Vazquez quæst. 91. art. 1. dub. 2. Lugo disput. 16. sect. 3. Di castillo disput. 9. dub. 3. n. 180. Palao tract. 23. disp. unica, p. 9. Et probabilem vocant ex aduersarijs Henriquez, Fagundez, & Suarez, ubi supra sect. 3. n. 13. & innumeri alij quibus silentior.

5. Probo primo auctoritate D. Thomæ, qui pluribus in locis, adeo expressè id tradit, ut mirum fuerit, de eius mente aliquem dubitasse. In 4. sentent. dist. 16. q. 3. art. 2. quæst. n. 5. * Quidam dicunt omnes circumstantias, quæ aliquam notabilem quantitatē peccato addunt, necessariam esse confiteri, si memoria occurrant: alij vero dicunt, quod non sunt de necessitate confitenda, nisi circumstantiae, quæ ad aliud peccati genus trahunt, & hoc probabilius est. * Et dist. 22. quæst. 1. art. 4. * Ad secundum dicendum, quod quantitas culpe, quæ est ex specie peccati, debet ianorescere Sacerdoti per confessionem, non tamen opportet de quantitate, quæ est ex circumstantijs quibuscumque, ut supra dictum est. * Et iterum in secundo scripto super lib. sentent. dist. 16. art. 3. * Circumstantia, quæ nouam rationem peccati mortalis addit, de necessitate est confitenda, aliae autem non: * Quæ autem

autem debeat esse noua haec ratio peccati mortalis, explicat ad 2. dicens: * Sufficit cognoscere Sacerdos quantitatem, quæ ex noua specie consurgit.* Et ad quintum: si talis circumstantia non trahit in aliud genus mortalis, non est confitenda.* Quæ iterum tradit in eodem secundo scripto dist. 22. art. 2. * Ingratitudo, inquit, non trahit in aliud genus specialis peccati, ideo nec confitenda.* Et infra ad secundum argumentum, quod erat eiusmodi: * Per confessionem debet Sacerdoti manifestari quantitas culpe, &c. * respondet sic: * Ad secundum dicendum, quod verum est de quantitate, quæ consurgit ex noua specie peccati, non de quantitate, quæ est de circumstantijs quibuscumque.* Denique hanc sententiam tenet D. Thom. opusc. 12. quæst. 6. vbi respondens cuidam Lectori Bisuntino, sic ait: * Huiusmodi circumstantias aggrauantes, quæ non trahunt in aliud genus peccati, non credo, quod aliquis teneatur confiteri. * Et infra. * Quod autem dixi circumstantias, quæ non trahunt in aliud genus peccati, non esse de necessitate confitendas, non est referendum ad numerum, quem aliquis confiteri tenetur, si potest, quia iam non est unum peccatum, sed multa.*

6. Tot ex D. Thoma confessi loca, ut euidenter appareat, dubitari non posse, secundum eius mentem, non esse obligationem confitendi circumstantias notabiliter aggrauantes, sed eas solum, quæ peccati speciem mutant. Adeò enim expressè loquitur, ut nec aduersarij ex peritoribus Thomistis inficiari audeant. Quorum primus M. Domin. de Soto in 4. dist. 18. quæst. 2. art. 4. §. Aliæ autem, sic scribit: * Aliæ autem circumstantiae sunt, quæ aggrauant peccatum; sed tamen speciem non mutant, ut si quis furatur vel decem, vel centum, vel mille; & de istis sunt opiniones diuersæ. Quidam enim opinantur, solas circumstantias mutantes speciem esse de necessitate confessionis: atque huius opinionis fuit D. Thom. & Bonavent. & Durandus, & est ferè communis opinio. * Idem alijs ex eodem instituto fatentur. M. Canus relect. de Pœnit. 6. p. §. Sed enim grauissimum. * Diuus Thomas (inquit) expressè tenet solas circumstantias, quæ speciem mutant, esse confitendas. * M. Prado tom. de Pœnit. q. 2. de integ. confes. fol. 646. n. 6. * Dico primo expressa sententia Sancti Thomæ est, quod per se loquen-

dō, circumstantiae notabiliter aggrauantes, dum non mutent, aut addant aliā speciem, non sunt de necessitate confessionis. * Sic ille pluribus D. Thomæ expressis testimonijs comprobabas, quæam iam diu amplexus tom. 2. Theol. Moral. quæst. 5. §. 3. num. 31. M. Serra 1. 2. tom. 2. quæst. 73. artie. 7. fol. 111. * Secunda in sententiam, quæ D. Thomæ videtur probabilius, (nempè non esse obligationem confitendi circumstantias notabiliter aggrauantes intra eamdem speciem) tenent Navarr. cap. 6. nn. 7. & alijs innumeris ex recentioribus. * Quam propterea sequuntur ex discipulis D. Thomæ, D. Anton. Palud. Sylues. Viguerius, Turre cremata, Armilla, Tabiena, & alijs suprà citati num. 4. Quibus adde M. Acatium de Velasco tom. 1. resol. moral. verb. Confession, resol. 186. num. 4. & 9. vbi sic ait: * Esta sentencia tengo por mas verdadera, así por las razones con que se prueba, como por que la tienen expressamente dos Doctores tan grandes de la Iglesia, como S. Thomas, y S. Buenaventura, y otros muchos muy graues. * Quibus adhaeret Marcus Vidal in Arcas salutari, tract. de Sacram. Pœnit. inquis. 13. num. 31. dicens: * Ita cum Diu. Thoma affirmare plures graues Doctores.*

7. Hæc cum à D. Thomâ, & ab eius antiquioribus, & peritioribus discipulis expressè tradita lego, non possum nō mirari quorumdam recentiorum Thomistarum ausum, qui Diu. Thomæ, & discipulorum sententiam acris censura foodare non erubuerunt. Vide M. Ioann. de la Cruz in director. 2. part. de Pœnit. quæst. 3. de confess. dub. 5. concl. 2. & M. Petrus de Ledesma in Sum. de Pœnit. cap. 17. concl. 4. & expuesces assertentes hanc opinionem esse improbabilem, & (quod horrent aures) Mag. Texeda tom. 1. Theol. Mor. lib. 2. tract. 3. controu. 10. num. 43. inquit: * Sententiam esse omnino improbabilem, repugnantemque definitioni Concilij Trident. ses. 14. cap. 5. * Alijs verò, ut à censura D. Thomam liberent, violentam adhibent expositionem, dicentes loquutum de circumstantijs, quæ se ipsis sciuntur ab alijs partibus non sufficiant nouo mortali constituendo, ex quibus est Vincentius Baronius in opere contra Anathæm, disp. 2. scđt. 3. fol. 235. & 238. Verum hæc expositio apertissimè opponitur menti, & verbis D. Thomæ; ideoq; omnes eius discipuli nuper adducti eam recijsunt; tūna quia D. Thom. expressè ex-

cusat ab obligatione confitendi circumstantias, quæ aliquam notabilem quantitatem peccato addunt. Quæ autem le ipsis non sufficiunt nouo mortali constituen-do, notabilem quantitatatem non addunt. Tum quia ab obligatione confessionis excludit quantitatem culpæ, quæ non con-surgit ex noua specie peccati, & circumstan-tiam quamcumque, quæ nouam speciem peccati non addit, seu in aliud genus pecca-ti non trahit. Ergo explicatio Baronij, ut potè D. Thomæ aperte repugnans, ab Schola Thomistica omnino aliena est. Et ut talem explodit M. Ioannes Martinez de Prado tom. de Pœnit. q. 2. citata, fol. 646. vbi sic. * Quidam, inter quos Ioannes a Cruce de Pœnit. q. 3. conclus. 2. in fine respon-dent, quod (D. Thomas) loquitur de circumstantijs parum, non de aggrauanti-bus notabiliter. Sed ut appareat, quod ex-positiō est contra textū, oportet ipsius verba referre, &c. * His M. Prado Baronij expositionem exsufflavit. Vnde constat in dubium reuocari non posse D. Thomāni, pro secunda sententia negante obli-gationem confitendi circumstantias no-tabiliter, intra eamdem speciem aggrauantes, stetisse: quantumvis se ipsis, se-iunctæ ab alijs partibus, nouo mortali cō-stituendo sufficerent.

8 Hanc secundam sententiam secun-dō probō. Quia confessio circumstantiarum, etiam notabiliter aggrauantium in-tra eamdem speciem, neque est præcepta iure Diuino, neque humano: ergo nullo. De secunda parte antecedentis non est dubium. Primam sic probō. Ea circumstantiarum confessio præcipitur ab Ecclesia, quæ iure Diuino à Christo Domino est præcepta: sed confessio, quæ ab Ecclesia præcipitur, tantum est circumstantiarum, quæ speciem peccati mutant, ut decerni-tur in Trident. ses. 14. cap. 5. Can. 7. Ergo explicatio circumstantiarum iure Diui-no præcepta, tantum est earum, quæ spe-ciem peccati mutant. Secundo probatur, quia vel ex Verbis Christi Domini infer-tur evidenter eiusmodi obligatio, vel non: primum dici non potest, quia incre-dibile est, D. Thom. D. Bonavent. & Sco-tum, totque, ac tantos DD. qui pro parte contraria militant, hanc evidentiam la-tuisse. Et à fide alienum, PP. Concilij Tri-dentini ad explicandam huius Sacramē-ti materiam congregatos, evidentiam il-lam non vidisse, & diminutè processisse

in assignanda materia necessaria pœni-tentiæ. Si ergo evidenter non infertur, cu-onus adeo graue fidelibus imponendum eo quod probabiliter videatur inferti; cum probabilius oppositum inferatur?

9 Confirmatur prīmō: nam Conci-lium Trident. materiam necessariam cō-fessionis sic determinat, vt circumstantias, etiā notabiliter aggrauantes positiū ex-cludere videatur. Quotiescumque enim agit de circumstantijs in confessione ex-plicandis, semper addit particulam illam restringiāti, quæ peccati speciem mutant. Ergo decernit manifeste, vel innuit pro-babilius esse, circumstantias non mutantes speciem, non esse materiam necessariam confessionis. Confirmatur secundō à simili: nam ex eo, quod Concilium præcipiat confiteri semel in anno, inferunt communiter Theologi, non esse iure Diuino obligationem confitendi bis intra annum: quia aliter Ecclesia suo præcep-to occasionem tribuisset errandi, diuinū sic proponens, ut quilibet cordatus sua-dere sibi posset, ad maiorem confessionis frequentiam non teneri: ergo ex eo, quod Concilium præcipiat, eas circumstantias confiteri, quæ speciem peccati mutant, debent similiter Theologi inferre, non esse materiam necessariam circumstantias alias, quæ speciem peccati non mutant, ne Ecclesia declaratione sua occasionem errandi tribuisse censeatur.

10 Tandem probatur, quia ex oppo-sita sententia sequeretur, quemlibet tene-ri sua peccata plures confiteri. Sequam probo: quia circumstantia ingratitudinis notabiliter aggrauat peccatum, sed haec non potest explicari, non iterata confes-sione peccatorum, quæ in alijs confessioni-bus fuerunt remissa: ergo, &c. Minorē probō. Quia grauitas ingratitudinis eo major est, quo maiora quis recepit bene-ficia, sed qui in alijs confessionibus à plu-ribus, & grauioribus peccatis fuit iustifi-catus, maiora recepit beneficia: ergo ite-rum peccans eo magis erit ingratitus: ergo, ut confessarius percipiat hanc maiori-rem ingratitudinem, cognoscere debet peccata remissa, ex quorum remissione grauitas ingratitudinis augetur. Tenebitur ergo poenitens peccata iam confes-sa, & remissa iterum confiteri. Quod in nullius mentem venit.

11 Obijcies prīmō. Ratio, qua vtitur Concilium ad inferendam obligationē

confitendi circumstantias mutantes speciem, & quæ probat de notabiliter aggrauantibus intra eamdem speciem: ergo idem de utrisque dicendum est. Antecedens probatur. Nam Concilium *ses. 14. cap. 5.* obligationem illam ex eo deducit, quod sine illis. * Peccata ipsa, nec à pœnitentibus integrè exponantur, nec iudicibus innotescant, & fieri nequeat, vt de grauitate criminū rectè censere possint, & pœnam, quam oportet, pro illis imponere pœnitentibus. * Sed non explicatis circumstantijs notabiliter aggrauantibus, nequeunt confessarij pœnam, quam oportet, imponere, nec de grauitate criminum rectè ceasere; cum eorum grauitas ex eiusmodi circumstantijs notabiliter augetur; immo unum peccatum maiori pœna dignum sit, quam duplex absque tali circumstantia commissum, ut patet in eo, qui unam delectationem morosam continuasset per duas horas, vel duplice delectationem discontinuam in duplice quadrantie habuisset: Ego ratio, qua vtitur Concilium, & quæ probat de circumstantijs aggrauantibus, ac de illis, quæ speciem peccati mutant.

12 Respondeo rationem Concilij id non probare: Quinimo tam longè fuit ab imponenda obligatione confitendi circumstantias aggrauentes intra eamde speciem, ut verbis immediatè præcedentibus, talem obligationem excluserit, ut iam probauit. Grauitas igitur criminis, de qua censere debent confessarij, iuxta Concilium, non est grauitas individualis, sed specifica, iuxta quam, & peccatorum numerum, debent pœnitentiam imponere: super hæc enim tantum sunt indices à Christo Domino constituti. Sic respondet D. Thomas *suprà in 2. scripto super 4. sent. dist. 16. art. 3. ad 2.* * Sufficit (inquit) cognoscat Sacerdos quantitatem, quæ ex noua specie consurgit. * Quia tantum est præceptum de mortalibus, & de substantia, & specie, & numero peccatorum. * Nec hæc limitatio (ait Prado *sup. fol. 651. §. ad 2.*) est voluntaria, sed sumitur ex natura rei, quia non est idem iudicium de essentia, & de accidentibus. * Nec omissione circumstantia etiam notabiliter aggrauantis variat morale iudicium confessarij quoad essentialia, & substantialia, sed tantum quoad accidentalia, de quibus non magis, quam de venialibus præceptum confessionis datur. Et confirmari potest, quia si confessarij

de grauitate individuali iudicare deberet tenerentur pœnitentes explicare circumstantias, etiam minuentes malitiam individualē peccati. Sequela videtur clara, quia earum notitia valde necessaria est ad formandum iudicium de maiore, vel minori grauitate individuali peccati; cum ex illis notabiliter decrescat, vel augeatur, & diuersum valde iudicium, quoad qualitatem culpæ, in Sacerdote causent. Hoc autem neque aduersarij concedunt, alias teneretur pœnitens sua peccata excusare, quod vt quid imperfectum, & malum reij ciunt D. Thom. Bonau. & alij. Dicendum igitur est confessarios non fuisse constitutos indices saper grauitate individuali, sed saper specifica peccatorum, ac proinde iuxta istam tantum debere in pœnis inungendis aquitatem seruare.

13 Obijcies secundò: plura inconuenientia ex hac opinione necessaria confectione deduci. Respondeo, nullum absurdum subsequi in admittendis, quæ ex illa evidenter inferatur, nec inconuenientia id censendum, quia Christus Dominus suo præcepto, licet potuisset, noluit ad difficultiorem confessionem nos adstringere, sicut nec ad confitenda venialia, nec ad læthalium confessionem non differendam. Quæ ex questionibus subiectiis magis constabunt.

14 Sententiam hastenus stabilitam, & à D. Thom. expressè traditam limitat ex ipso M. Ioannes Martinez de Prado *ubi supr. dub. 2. num. 14. fol. 649.* dicens: Circumstantias notabiliter aggrauentes esse de necessitate confessionis indirectè, nempe quando circumstantia non expressa, sciri non potest debitus satisfaciendi modus, ut ait D. Thomas de circumstantia, reciduantis, in 4. dist. 2. 2. quæst. art. 4. in corp. Ex quo principio infert Prado plerumque debere explicari, sed pro libito iam obligat, iam ab onere confitendi excusat: vt suis locis adnotabo. Qui proinde audiendus non est.

QVÆSTIO II.

De circumstantia, Quis.

Plures sunt circumstantiae, de quibus inter Doctores valde cōtrouersum est, an sint aggrauentes tantum, an speciem peccati mutent, quapropter opere præsum duxi breui calamo difficiliores percurtere. Peccatorum circumstantiae septem numerari solent. *Quis, Quid, Vbi, Quibus.*

auxilijs, Cur, Quomodo, Quando: ex quibus, scitu digniora, selligemus, & maioris claretatis gratia per capita digesta propinabimus.

CAPVT PRIMVM:

Vtrum habens castitatis votum debeat in confessione illud explicare, si peccato alterius speciei, seu consilio fuerit causa, ut alij non habentes votum contra castitatem delinquant?

1 **P**At. Thom. Sanchez in *Summ. lib. 5. cap. 6. n. 10.* respondet, habentem votum castitatis non peccare contra votum, etiam si aliorum peccata contra castitatem procuret, *quia Religiosus (inquit) per votum solum promisit castitatem suam, non alienam. * Huic sententiæ adhæret Card. de Lugo *disp. 16. sect. 4. n. 156.* Sed ex alio fundamento. Nimirum, quia procurare peccatum alterius contra castitatem, non est (inquit) in specie luxurie, sed alterius vitij accipientis suam speciem ex ordine ad obligationem indirecta castitatis obligantis indirectè alios. Vnde n. 152. arguit inconsequentialia P. Thom. Sanchez eo quod in *Sum. lib. 1. cap. 6. n. 3.* & 8 docuerat, peccatum scandali pertinere ad eamdem speciem peccati, ad quam proximus inducitur. Probat in consequentiam Lugo, quia in illa opinione, qui absolute promisit castitatem, peccare videtur contra eiusmodi promissionem, quoties contra virtutem castitatis grauiter delinquit.

2 **E**go vero doctrinæ inconsequentialia non video, quia voulens castitatem tantum intendit se obligare ad abstinentiam ab omnidelectatione venerea, & ab operatione, quæ suæ castitati opponatur: Votum autem nequit ultra voulentis intentionem obligare. Vnde licet qui prauo suo exemplo, vel consilio ad peccatum contra castitatem inducit, delinquit contra virtutem castitatis, non ideo opus est, ut contra proprium castitatis votum deficiat; ad plura enim se extendit virtus castitatis, quam votum. Confirmatur, nam per votum castitatis non magis voulens religiosus castitatem, quam per votum paupertatis, paupertatem: sed qui consulit alteri furtum, non peccat contra votum paupertatis, vt supponunt communiter Theologi: ergo qui consulit peccatum contra castitatem, non peccat contra votum castitatis. Minor probatur, quia resertato in Religione peccato contra votum paupertatis, si quis consuleret alteri Religioso peccatum graue contra paupertatem,

nemò diceret tale consilium esse casum reseruatum: Signum igitur evidens est voulentem paupertatem non teneri ex voto ad non consulendum peccatum contra paupertatem. Cur ergo id non dicemus de voulente castitatem? Hæc sententia videtur mihi tenebris propter fundamentum Pat. Thom. Sanch. Et propterea, eam tenent P. Ouid. 142. tr. 6. de peccat. controv. 2. punct. 6. n. 100. Caram. in regul. S. Benedict. disp. 66. concl. 4. n. 986. Castr. Palao to. 3. tr. 16. disp. 3. punct. 1. & putat probabilem Leand. hic disp. 8. q. 10. Dian. p. 7. tr. 11. resol. 27. Pellizar. in Manual. Regul. tom. 1. tr. 4. cap. 3. sect. 4. n. 91. & Tamburinus in Methodo expeditæ confess. lib. 2. cap. 7. §. 5. num. 3. 2.

CAPVT II.

An, qui violavit votum solemnne castitatis, v.g. Religiosus, vel Sacerdos, aut sacris initiatus, cum his carnaliter se commiscantes, tentantur in confessione explicare solemnitatem voti?

3 **D**rima sententia affirmat. Ita Laymi Azor, Coninch, & alijs apud Diana 1. p. tract. 7. resol. 3. & 4. Quibus subscriptis Card. Lugo *disp. 16. sect. 4.* Probant, quia sicut coniux per matrimonium dedit domini sui corporis alteri coniugi: Ita Religiosus per votum dedit religioni. & Sacerdos, vel sacris initiatus dedit Ecclesiæ: Sed coniux præter malitiam contra castitatem, contrahit aliam adulterij contra alterum coniugem: Ergo Religiosus, vel Sacerdos, &c. præter malitiam luxurie, & sacrilegij contrahit aliam contra fidem datam Religioni, vel Ecclesiæ.

4 Sed contra est; quia si alia esset malitia in peccato Religiosi; vel Sacerdotis, maximè iniustitia Religioni, vel Ecclesiæ illata, sicut in peccato coniugis est malitia iniustitiae contra alterum coniugem: Sed hæc non datur: Ergo nulla. Minorem probo. Quia per votum, etiam solemnne, nemo intendit se obligare ex iustitia, sed ex religione tantum erga Deum, & ad Summum ex fidelitate erga homines, vt ex communione omnium intentione facile constat. Sed obligatio ex fidelitate sub veniali tantum conscientia ligat, vt tradunt Lessius, Henr. Fumus, Petrus de Ledesma, & alijs quos citat, & sequitur Diana 2. p. tr. 3. Mis. cell. res. 9. & 3. p. tract. 5. Mis. cell. resol. 116. & 4. p. tr. 4. resol. 122. Qui hoc fundamento in nisi assentunt, promissionem externam legitimè ab alio acceptatam non obligare ex iustitia, nec sub mortali. Ergo & peccatum

tum luxuriae contra votum solemne castitatis non habet malitiam specie distinctam ab ea, quae reperitur in peccato contra votum simplex. Ergo nullum est caput, vnde quis teneatur solemitatem voti in confessione explicare. Vrgetur: nam Religio per votum non acquirit maius dominium corporis religiosi, quam dominus corporis mancipij per emptionem: sed mancipium contra castitatem delinquens nullam infert Domino iniustitiam, ergo nec religiosus Religioni. Omitto, Religiosos per votum, non ut mancipia, sed ut filios haberi respectu Religionis.

5 Deniq; suadetur haec sententia, quia votum solemne castitatis non distinguitur specie à voto simplici, ut cum Scoto, & alijs tradit Sanchez lib. 7. de Matr. disp. 25 n. 2. dicens eiusdem sententiae videri omnes qui afferunt votum solemne castitatis ex solo iure Ecclesiastico dirimere matrimonium, quos ad septuaginta refert disp. 26. n. 2. Quó principio efficaciter probatur, Pontificem posse in illo dispensare, quod tenent ferè centum Auctores, quos citatos sequitur lib. 8. disp. 8. n. 7. Quorum plures testantur Pontifices varijs vicibus dispensasse. Non inficiar alios Authores potestatem dispensandi Pontifici negare. Et vt refert Amadæus tr. de Matr. prop. 2. * Ad quæstionem de facto respondet Mag. Corrad. 1. p. q. 3. 11. Quidam dicunt Papā sic fecisse de facto &c. Dico, quod etiam vidi Pontificem facientem maiora cum scandalo totius Christianitatis. Vnde aliud est facere defacto, aliud determinare, quod ita possit fieri de iure. Hæc ille, & ante illum Sylvest. M. Sac. Palatij, ver. votum, 4. §. Quinto queritur, ex quo fideliter transcriptit Corrad. sed irreuerenter quid ē. * Haec tenus Amadæus. In quem propter eam, pro com. militonibus vindicatis Baronius stomachatur, fol. 103. dicens: Quid peccauit Sylvester in Pontificem Romanum? & vt illius causam agat, Amadæo imponit verba trūcasse. In quonam? in eo, inquit, quod ad inuidiam, & per summam calumniam subticuit Amadæus, quam addit Sylvester distinctionem facti, & decreti Pontificis, il lud ait interdum damnandum. Verū si horum subticuit Amadæus: recole eius verba nuper adducta, & distinctionem hanc expressam injuuenies, qua Sylvest. & Corradus abutuntur, vt ad quæstionem defacto dispensationis in voto solemni castitatis, respondeant: Nil ergo ad inuidiam, & per summam calumniam subticuit Amadæus. Hæc est Baronio fides.

6 Propter hæc existimao, non esse obligationem explicandi in confessione solemitatem voti, sed sufficere se accusare de peccato contra votum castitatis in hac, vel illa specie luxuriae. Ita P. Thom. Sanc. lib. 7. de Matr. disp. 27. & in Sum. lib. 5. cap. 6. n. 14. Filliuc. & Llam. quos citat, & sequitur Dian. suprà, apud quenam probabilem sententiam vocant Fagund. Henr. & Villalob. Et probabilissimam, & tutam in praxi affirmat Lugo ubi supr. Adde non esse obligationem explicandi, an votum ex parte poenitentis, an ex parte cōplicis se habeat; dummodo explicetur peccatum sacrilegij contra votum: nam quod ex parte viuis, vel alterius se habeat, non mutat speciem peccati.

7 Audiendi vero non sunt Doctores alij, apud Sanch. lib. 7. de Matr. disp. 27. n. 20. & 21. asserentes, non solum celari posse circumstantiam solemitatis voti, sed & ipsum votum. Putant enim fornicationē Sacerdotis, aut Monachi non addere circumstantiam specie diuersam à simplici fornicatione, necessariò fatendā: quos sequitur M. Joan. de Tabien. verb. Votum 1. n. 3. notab. 2. Verba eius sunt: * Votum illius rei, ad quam te nemur, non est propriè votum, sed confirmatione illius, ad quod tenebamur, & per consequens, non trahit ad aliam speciem, & non est de necessitate confessionis. Sed tamen Archiep. Florentin. dicit, quod mutat speciem, &c. Vt si quis voleat non fornicari. Sed quia D. Thom. dicit generaliter, & clarè, quod non est propriè votum, ideo dicendum simpliciter, quod non mutat speciem, vt dictum est: grauat tamen, quia nō solum facit contra præceptum, sed cōtra suam bonam deliberationem. * Hæc Tabiena: cuius opinionem prorsus reijcendam dicit Thom. Sanch. lib. 7. de Matr. disp. 27. n. 20. & erroneam, & à veritate alienā appellat Castro de lege pœnal. cap. 10. col. 5. quem in cēsura imitatur Illust. ac R. P. F. Petrus de Tapia, Archiep. Hisp. in sua doct. Caten. mor. lib. 3. q. 3. art. 3. n. 4. dicens: * Non solum esse improbabilem, scandalosam, & temerariam, sed erroneam. * Et ante illū eadem censura notauit M. Corradus 1. par. Resp. fol. 554. col. 1.

7 Neque admitti potest excusatio, quā trahit Baronius in opere contra Amadæum, disput. 1. sect. 1. §. 11. proposinem, fol. 99. dicens: * Tabiena autem non fauet propositioni, quia negat esse votum castitatis, & simplex tantum propositum admittit. * Sed hic esset error peior priori. Nam, quod Re.

Religiosus votum castitatis erit trax, absq; errore in fide negari non potest. De sacerdotibus vero Sacerdotibus, vel sacris initiatis, licet certa fide tenendum sit, posse votum castitatis emittere, ac proinde illius rei, ad quam tenemur, esse proprium votum: fateor tamen dubium esse, an de facto emitant, an ex solo Ecclesiæ præcepto ad continentia teneantur, vt tenent plures apud Sanchez *suprà num. 9.* quos citatos sequitur Fr. Leander à Murcia in *disquis. moral. lib. 2. disp. 2. resol. 15.* Ex quo principio, pluribus citatis, tanquam probabile defendit Sacerdotes sacerulares, & sacris initiatos solam malitiam simplicis fornicationis contrahere. Cæterum gratis admisso, non ex voto, sed ex solo præcepto teneri, (quod negant communiter Theologi cum Diu. Thom. in 4. *dist. 37. quest. 1. art. 1. in corpore, ex cap. unico de voto in 6.* & ex extrauaganti antiqua, Ioannis 22. de voto, & ex Concilio Toletano 2. quod refertur cap. de his, *dist. 28* In quibus votum continentia Ordinibus sacris annexum dicitur) tenendum adhuc est, fornicationem fore sacrilegiam, quia præceptum illud ad religionem pertinet, eo quod castitas ab Ecclesia præcipiatur Clericis, ob reuerentiam ministeriorum sacerorum, quibus vacant: ac proinde eius violatio sacrilega est. Quod satis constat, ex Concilio Toletano 2. citato: vbi ex parte Clericos fornicantes, tanquam sacrilegij reos, ab Ecclesia reiiciendos decernuntur. Et ita sentiunt M. Sotus *lib. 7. de iust. q. 4. art. 2. colum. 4. vers. de tertia propositione,* Gutierrez *quest. Canonice: lib. 2. cap. 7. n. 3.* Azor *lib. 13. instit. moral. cap. 12. quest. 6. ad finem,* & plures, quos sequitur Sanchez *vbi suprà num. 19.* Ergo in quacumque opinione Sacerdotes, & sacris initiatati suum statim, aut fornicationem sacrilegiam in confessione explicare tenentur.

8 Non tamen inficio Doctores sequentes opinionem negantem obligationem ex voto in Sacerdotibus secularibus, & sacris initiatis, probabiliter excusare a malitia sacrilegij simplicem delectationem mortosam, nam ad huiusmodi actus internos prohibendos Ecclesiæ præceptum non extenditur, sed ad eos tantum sine quibus extensi subsistere non possunt: secus vero erit, si ex voto castitatis teneantur, vt docent communiter Theologi, contra Eusebium de Herrera Augustinianum oppositum assertente in decisionibus morum de status Religio-

fo, decif. 6. §. 9. Vbi sic dubium proponit & dissoluit: *Si el peccado de la delectacion morosa milita contra el voto de la castidad? Respondo, que no milita de rechamte contra el voto, si bien se considera, porque no ay voluntad de quebrantarle, v.g. Si vn Religioso se estauiesse delectando en si, en pensar en cosas veneras; pero no tiene voluntad, ni consiente en ellas; sino solo se recrea con imaginarlas, o pensarlas, peca mortalmente con pecado, que se llama delectacion morosa, pero yo no dire, que es sacrilegio contra el voto de la castidad, pues tiene intento de guardarle. *Hæc illæ: Verum hæc sententia, ab errore Tabienæ, parum distat, & vt improbabilem meritò respuit Ludouic. de Torres in *select. p. 2. disp. 16. dub. 1.* & ab omnibus Theologis reiicitur; quia votum castitatis absolutæ, quale à Religiosis explicitè, & ab alijs Sacerdotibus implicitè saltè emititur, omnem talem actum internū sub se complectitur; ac proinde non potest non mortalem, specialem malitiam, contra virtutem Religionis, præter malitiam luxuriæ deriuare, vt benè P. Vazquez *1. 2. disp. 112. cap. 2. n. 8.* & Arriaga in *cursu i. heologico, tom. 3. disp. 47. sect. 4. n. 2. 8.* Secus vero dicendum esset, si aliquis voulisset seruare castitatem solo opere exteriori: hoc enim votum cum non esset castitatis absolutæ, & totalis; sed partialis, delectationes morosas non comprehendenderet, immo ex intentione voulentis planè excluderet.

9 An vero, qui votum iuramento confirmatum violauit, teneatur in confessione utrumque explicare, an alterum sufficeret? Respondeo circumstantiam iuramenti omitti non posse, quia tale peccatum ultra malitiam contra votum, specialè contrahit contra obligationem non adducendi Deum in testem falsi, vt benè cum Enriquez, & Azor, tradit P. Sanch. *lib. 7. de matrimon. disp. 2. 7. n. 26.* quos sequitur Card. de Lugo *disp. 16. sect. 4. n. 169.* An vero possit circumstantia voti omittere, explicare iuramento? Non conueniunt Doctores. Negant supra citati. Cæterum opposita sententia mihi probabilior videtur. Nam iuramentum Deo factum frequenter includit in se ipso promissionem Deo factam, vt diximus *tract. 2. disp. 1. quest. 4. num. 5.* non enim adhiberi solet ex solo fine se in proposito confirmandi; ac proinde, nisi de speciali non promittendi intentione delineraverit, delinquens contra iuramentum

& contrahit malitiam contra fidem Deo debitam, & malitiam contra obligationē non adducendi in testem falsi. Ergo siue pœnitens in confessione votum explicet, siue non, verè declarat omnem malitiam specificam sui peccati: votum enim additum iuramento aliam vim non habet quam renouationis voti, quod ex intentione iurantis ipsi iuramento inest.

C A P. III.

An qui prauo suo exemplo, vel consilio, inducit habentem votum castitatis ad peccandum contra castitatem, teneatur in confessione explicare votum proximi, cui scandalum dedit?

10 **P**rima sententia tenet. Volentem directè, seu consulentem peccatum contra castitatem, teneri explicare votum proximi, scus eum, qui directè non inducit ad peccatum, sed tamē facit actionem aliam, quam præuidet futuram proximo occasionem peccandi contra castitatem: hic enim nec tenetur explicare votum alterius, nec speciem peccati, ad quam illū induxit; sed satisfaciet se accusando de cuncta scandalis. Ita Card. Lugo *vbi sū* *prā num. 157.* Nauarr. in *Sum. cap. 6. nu. 19.* P. Suarez *disp. 10. de charitate. sect. 2. n. 9.* Coninch *disp. 32. de charitate. n. 46.* & *disp. 28. n. 12.* Quibus accedit P. Salas *to. 2. 1. 2. tr. 13. disp. 5. sect. 15. num. 128.* & *134.* Vbi assertit inductionem indirectam non esse in specie fornicationis, sed in specie scandali, quod cum Lessio, & alijs, putat valde probabile Pat. Oviedo supra *puncto 6. numer. 96.*

11 Quod autem is, qui consulit rem alias prohibitam, contrahat malitiam positam speciali virtuti, contra quam consultit, putat sine controversia Lugo *supr. n. 155.* contra Caramuel, apud Diana *p. 7. tr. 11. ref. 27.* quia si solūm esset in tali consilio malitia scandali, eo quod sit causa ruinæ spiritualis proximi, sequeretur, nullum esse peccatum inducere alium positum consilio ad rem prohibitam, quād ille ex obliuione, seu ignorantia inuincibili non attendit ad prohibitionē; quia in tali cuncta nullum damnum spirituale pateretur ex consilio: vnde liceret consulere, & inducere ad mendacium eum, qui inuincibiliter ignoraret, hoc esse illicitum: quod nemo concederet.

11 Verū hanc sequelam admittere

non recusat Thomas Hurtado, ex Clerico Minor. familia *tom. 2. varior. tract. 12. cap. 1. num. 172.* vbi sic ait: *Quād quis inculpabiliter ignorat aliquid esse prohibitum lege humana, vel diuina, possum consilium dare, quod illud exequatur, nisi sit contra ius tertij; maximē si ex aperitione ignorantiae sequitur contra ius alicuius, et si fundatum sit in illa ignorantia, * cui facit sententia Bordoni *tr. Misc. decis. 294.* sic scribens. * Non damnarem de peccato mortali eum sacrifitam, qui vt effugiat incommodum faciendi consecratio calicē dilectrum, exponit illum Sacerdoti inscio, vt ex consecratione vini fiat consecratus; ratio est, quia celebrans inscius non peccat: ergo cum ex eius expositione non sit causa peccati in celebrante, non videatur ita peccare. * Hæc Bordonus: qui propter eanidem rationem, idem de consulente dicere tenetur. His non parum fauent, Dicastillo *tom. de iuram. disp. 2. num. 389.* & Hurtado de Mendoza *1. 2. disp. 173. sect. 15. n. 199.* Diana *s. p. tr. 7. ref. 10.* afferentes, eum qui sciens rem aliquam esse falsam, simul scit aliquos putare veram, posse ab ilis exigere, vt libi iuramento illā affirmet. Probant primō nam cum aliter deceptus putet esse verū, ab eo petitur materia hic, & nunc non mala. Secundō, quia quando actus præuidetur nullum damnum spirituale allaturus proximo, non addit circumstantiam scandali. Vnde idem Hurtad. *sup. sect. 9. n. 85.* existimat, consulentem peccatum contra castitatem, non peccare contra castitatem, sed contra charitatem, & contra bonum prolis; quia lex inquit, castitatis tantum me obligat ad temperantiam in meis actibus, non verò in alienis. Ex quibus intert, quod si quis amenti consulenter peccatum contra castitatem, solum peccaret contra bonum prolis: cum his tamen componit consulentem furtum peccare contra charitatem, & contra iustitiam.

12 Secundam suæ conclusionis partem probat Lugo, quia castitas obligat me indirectè, ne alios inducam ad luxuriam, non tamen vt positiuè procurem, alios esse castos. Vnde licet peccet contra castitatem, qui proximo luxuriam consulit, non tamen peccat contra castitatem, qui proximi luxuriam non impedit. Similiter votum castitatis obligans alium directè ex religione ad seruandam castitatem, obligat me indirectè ne remoueam illum ab obseruatione voti, non ta-

nien obligat, ut eius observationem procurem, sed virtus charitatis est, quæ eiusmodi obligationem inducit, quia scandalum indirectum non videtur habere alij malitiam, nisi quatenus opponitur charitati erga proximum, cuius detrimentum spirituale impedit debemus, cum commodè possuntus. Ergo sicut omittens correctionem fraternalm, non tenetur explicare speciem peccati, quod in proximo non vitavit, ita qui ex sua actione præuidit proximum accepturum occasionem peccandi, non tenetur explicare speciem peccati, ad quam inducit, sed satisfaciet, si de peccato scandalis se accuset.

13 Cæterum fundamentum hoc leuissimum est: nam si attentè res inspicatur, aliud est positiuè procurare suasionem, vel Consilio, ut alius sit castus, aliud non efficere actionem, ex qua proximus præuidetur accepturus occasionem peccandi. Ad primum non obligat castitas, sed correctio fraternalis. Secus verò ad secundū. Nec firma aliqua ratione oppositum suadet Lugo.

14 Ideo secunda, & vera sententia affirmat, tam qui Consilio, quam qui actione quavis alia habente speciem mali, inducit habentem votum castitatis ad peccandum contra castitatem, teneri explicare in confessione circumstantiam voti alterius. Ita P. Thom. Sanchez *suprà*, & P. Vazquez *vbi supra* num. 20. *in fine*, & cum Bonacina, Azor, Coninch, & alijs, tradūt Diana 3. p. ar. 4. *resol.* 114. & part. 5. tract. 7. *resol.* Hurtado de Mendoza 2. 2. *disp.* 173. *sect.* 8. *num.* 61. & P. Oñieda *suprà* *punct.* 6. *num.* 96. Et debent tenere quotquot afferrunt, prauum consilium, & actionem inducentem ad peccandum, si non intendantur directè ruina spiritualis proximi, non habere malitiam contra charitatem, sed contra illam virtutem ad cuius violationem inducunt. Quod tenent Albertus, Durandus, Angelus, & alijs, quos sequitur P. Vazquez 1. 2. *disp.* 102. & Thom. Sanchez *lib.* 1. *Sum. cap.* 6. *num.* 3. Fundamentum est, quia quælibet virtus, sicut mihi prohibet, ne alijs eius violationem consulam: ita etiam, ne alijs sim causa eius violationis: sed qui facit actionem externam, quam præuidet futuram proximo occasionem peccandi contra castitatem, & contra votum; verè est causa moralis violationis castitatis, & voti; ergo verè delinquit contra castitatem, & votū: ergo tenetur eiusmo-

di eis circumstantiam in confessione aperire.

15 Ex dictis infectur primò. Consulē tem alteri peccatum, teneri explicare in confessione speciem peccati, quam consu lit. Conueniant Doctores utriusque sententiae. Infertur secundò: eum, qui suo pec cato externo est occasio, ut alijs in specie distincta delinquant: v.g. Si peccatis contra castitatem induceret proximum ad furtū, teneri explicare speciem peccati ad quod induxit, si eiusmodi inductionem futurā præuiderit. In hac parte conueniunt omnes Doctores secundæ sententiae contra primā.

8 Hac tamen illatio limitanda est, quādo scandalum patientes adeò prauis moribus sunt imbuti, ut aliorum prauum exēplum eos non moueat, vel ita faciles sint ad peccandum, ut non censeantur moraliter inducti. Ita Thom. Sanchez *in Sum. lib.* 1. *cap.* 6. *n.* 7. Card. de Lugo *vbi suprà n.* 163. Tambur, *in Method. lib.* 2. *cap.* 1. §. 17. *num.* 103. & cum Salas, & Alphonio de Leon, Diana 5. p. tr. 7. *ref.* 3. & Ioann. Sandius *in select. disp.* 46. *n.* 11. & alijs, quos refert Palae tom. 1. tr. 6. *n.* 7. De consilio autem alia est ratio; licet enim proximum nō moueret, participaret speciem peccati, quod consu lit, tamen per ipsum directè volitum, & procuratum. Limitat secundo Nauarr. *in Sum. Latina*, *cap.* 14. *n.* 3. dicens: ad hoc, ut imputetur scandalum, debere esse probabili existimationem de aliquo in particulari scandalizando, & non sufficere existimationem scandali futuri in vniuersum à quo non dissentit P. Vazquez *in opus. de scando. dub.* 2. *n.* 19. & 28. Sed mihi non placent, quia lex charitatis ad hunc etiam casum extenditur: parum enim ad rem facere videtur, quod hic determinat, vel quod hic, vel ille disiunctim scandalizandus prænoscatur.

16 Fateor Doctoribus primæ sententiæ, volitionem peccati proximi, siue directam per consilium, & suasionem, siue indirectam per actionem aliam, quæ præuidetur futura occasio peccati alieni, habere malitiam contra charitatem. Quod ultra citatos tenent Petrus de Soto, Valentia, Lorca, & alijs, quos sequuntur P. Hurtado de Mendoza *suprà* *sect.* 6. *n.* 33. & P. Oñieda *suprà* *punct.* 5. *nu.* 73. Fundamentum est, quia imperceptibile est, quomodo virtus charitatis, quæ me obligat ad vitandum peccatum proximi, si commodè possim, potiori iure non obliget ad non consulendum, & ad non elicendam actionem, quæ proximū

ad peccatum inducat? Dices ergo qui consiluit peccatum contra castitatem grauius peccat, quam qui exequitur. Probatur: quia consilium, ultra oppositionem cum virtute castitatis, habet aliam contra charitatem. Sequelam plures Doctores concedunt: sed non est necesse pro omni casu concedere; quia ratione inuoluntarij ita potest decrecere malitia, vt grauius sit peccatum contra viam virtutem, quam contra duas, & communiter loquendo concursus moralis minorem habet malitiam, quam physicus.

10 An vero qui suo prauo exemplo est causa moralis, vt alias in eadem specie delinquat, teneatur in confessione explicare circumstantia scandali? dubitari possit: eo quod vnum peccatum, & non plura in unico actu externo interuenire posse, plures Doctores, quos alibi citauimus, constanter asserant. Iuxta quorum opinionem circumstantia scandali, cum speciem non mutet, non videtur necessarium in confessione explicanda. Cæterum omnes Doctores conueniunt inducentem alterum ad peccandum, aliquo modo ex dictis, teneri hoc expreſſe, & distinctè confiteri; nec in his dissidere, ait Diana *par. 5. tr. 7. resol. 2.* cum Egidio, Lorca, Azor, & calijs. Quibus ego meum calculum lubens addiungo, quia varietas opinionum in re praesenti, vt reor, parum ad proximū conducere potest, nam licet unica tantum reperiatur malitia (in rigore metaphysico loquendo) in una actione externa inducente ad peccatum eiusdem speciei; cum tamen pœnitens teneatur saltem confusè malitiam in diuidualem confiteri, non sufficiet, se accusare de peccato utcumque, sed tenebitur dicere, in publico, seu coram alijs patrasse, prudenter timens aliquos scandalizandos, quia peccatum habens circumstantiam scandali longè diuersum est ab illo, quod verbis istis significatur: *Commisi fornicationem, vel furtum.* Sicut de circumstantia induendi mediante alio, omnes docent quia nec confusè dicitur, solo fornicationis actu explicato. Imò non sufficiet personarum pluralitatem explicare, sed tenebitur, numerum, in quantum possit, exprimere; vt bene Diana *3. part. tract. 4. resol. 114.* & part. 5. tract. 7. resol. 3. cum communi Doctorum. Et constat ex supra traditis *disp. 2. de distinct. numer. peccatorum. q. 5. num. 7.* & seq. Quia moraliter loquendo tot sunt peccata, quot personæ, quibus

scandalum datur; sicut in actione plures lædente, tot repetiuntur, quot personæ, quibus iniuria infertur. Quæ proinde in confessione necessario explicari debent. De sententijs aliorum, *num. 11. relatis.* Doctores iudicium ferent, a quo modo abstineo, quia prolixiori indigent calamo, sufficiat nunc lectorem remittere ad Eminensissimum Cardin. de Lugo *tom. 2. de iustitia, disp. 35. sect. 6. n. 91.* & 92. vbi pro certo statuit, non licere petere ab alio, nec consilere rem materialiter malam, & quam facere licite non potest, ni propter ignorantiam: hæc enim cum ex parte consulentis non se habeat, nequit illum à culpa excusare.

CAPUT IV.

An confessarius, qui pœnitentem carnaliter cognovit, teneatur hanc circumstantiam in confessione aperire? & an posse sit à peccatis, quorum fuit ipse complex, absoluere?

17 **Q**uod primam partem dubij, affirmanit Thomas Sanchez *lib. 7. de Matrim. disp. 55.* Coninch *disp. 32. num. 23.* P. Sa, *verb. Confessio, num. 26. in Summa antiqua, Viguerius, Sotus, Tabiena, Armilla, Ludouicus Lopez, & alij apud Sanchez supra, & apud Diana 1. part. tract. 7. resol. 12 & 56. & part. 2. tr. 3. Miscell. resol. 11.* Quiā circumstantia illa mutat speciem, vel saltem valde aggrauat.

18 Verum contrariam sententiam absolutè amplectuntur Basilius de Leon, *de impedimentis matrimonij, causa 30. capit. 24. §. 2.* Ioannes Sanctius in *selekt. disp. 11. n. 5.* P. Sa in *Sum. correcta, nu. 26.* P. Azor, Bonacina, Vega, & alij quos refert, & sequitur Diana *suprà P. Oviedo 1. 2. tract. 3. controu. 5. punct. 3. §. 12. nu. 84.* M. Texeda *tom. 1. Theol. moral. lib. 2. tract. 3. controu. 10. dub. 4. num. 53.* Ochagavia, Gaspar Hurtado, Card. de Lugo, quos citat, & sequitur Dicastillo *disp. 9. de Penit. dub. 8. num. 603.* Víllalobos *in Summ. tract. 9. de Sacram. Pœnit. diffic. 36.* Gabriel à Sancto Vincentio *de Penit. disp. 8. quest. 6. diffic. 5.* quos sequitur Fr. Franciscus à Iesu Maria Carmelita Excalceatus *in cursu Tholog. moral. part. 1. tract. 6. punto 4. num. 60.* & Marcus Vidal *in Arcas salutari, tract. de Sacram. Penit. inquis. 13. num. 31.* Et valde probabilem dicit Petrus de Ledesma *quest. 56. art. 2. dub. 21.* Et in *Sum. cap. 19. de Saerument. Penit.*

post

post 6. conclus. ibi: * Digo, que qualquiera de estas tentencias es bien probable, y se pueden muy bien seguir por los Doctores, y razones, que ay por ambas tentencias.* Quid tenendum breuiter expromam.

19 Pars negativa mihi placet, quod attinet ad malitiam ex prohibitione Ecclesiastica prouenientem, cum Cardin. Lugo *disp. 16. sect. 6. num. 339.* Probat: quia si ob aliquam rationem daretur specialis malitia in peccato confessarii cum pœnitente, maxime, quia ex administratione Sacramenti Pœnitentiae contracta fasset cu illo affinitas aliqua spiritualis: Sed hæc non fuit contracta, ergo, &c. Minorem probo ex decreto Bonifacij VIII. in *cap. fin. in fine de Cognitione in 6.* Vbi decernit ex alijs Sacramentis præter Baptismum, & Confirmationem, nullam oriri cognitionem spiritualis. Vnde licet aduersarij demus, talem cognitionem fuisse olim iure Ecclesiastico inductam, vt videtur colligi ex *cap. omnes 30. quæst. 1.* Vbi inquit Simachus Papa, *Quos in pœnitentia accepimus, ita filij nostri sint, ac in Baptismate suscepti.* Hodiè tamen tam consuetudine, quam Pontificio decreto, lex ista Simachi est abrogata. Quapropter M. Sacri Palatiij Victorellus contrariam Patris Sæ opinionem corredit, & oppositam ei iniunxit, vbi suprà.

20 Si verò sermo sit de malitia proueniente ex prohibitione diuina naturali, existimo cum Lugo suprà, cōfessarium teneri hanc circumstantiam aperire, quoties prætextu, & occasione Patris spiritualis, cum pœnitente delinquit, maxime si ex præterita confessione fragilitat eius cognoverit, indeque ad solicitationem ansam arripuerit. Si enim hæc ita continent, nemo inficiari poterit, confessione valde odiosam reddi pœnitenti, magnu- que detrimentum in Sacramentum redudare: remouerentur namque fideles ab eius vsu, & frequentia. Ergo erit specialis irreuerentia, & peccatum sacrilegij. Neque enim ob aliam rationem docent Theologi communiter, fractionem sigilli iure Diuino prohibitam esse. In hunc sensum trahi possunt plures ex Doctoribus contrarie sententiae, qui in peccato cum filia confessionis, non incestum, sed sacrilegium agnoscunt. Secus autem dicere, si alio titulo, quam confessoris, pœnitentem suam inuiseret, neque audita in confessione possent pruden-

tis arbitrio occasionem præbere sollicitationi: dum tamen ciuiusmodi lapsum alij non intelligant, vel si intellexerint, suspicari non possint ex occasione confessio- nis proueniisse: aliter fœminæ alia honesta a Sacramento Pœnitentiae retraheren- tur.

21 Secunda difficultas, sub titulo quætionis comprehensa, est; An possit confessarius sui complicis peccati confessionem excipere? Quæ in idem recidit cum illa: An possit pœnitens suum pec- catum confiteri eidem confessario, quo cum illud commisit? Affirmant Ioannes de Medina *Cod. de confessione, cap. de cir- cumentyis mutantibus speciem.* Iacobus Graffius *1.p. decisi lib. 1. cap. 20. n. u. 30.* Qui supponentes, vt licitam sine controueria ciuiusmodi confessionem, docent, sua pec- cata confitenti Sacerdoti, qui eorum par- ticeps fuit, satis esse, dicat: *Peccavi in his, quæ tu nossti, dummodo alia peccata non commiserit.* Et ita expresse tenet Ioannes Sanchez in *Selectis disp. 11. num. 16. di- cens:* nullum ibi crimen interuenire, & ita censere S. Thom. licet ab alijs pro cō- traria sententia adducatur. Quibus adde Marcum Vidal *vbi sup. n. 12. cum Diana p. 5. tract. 14. resol. 110.*

22 Hanc sententiam libenter am- plector, pro casu, quonon sit periculum noui consensus, & committendi sacrile- gium, quia his seclusis, cum pœnitens sit recte dispositus, & confessori nullibi sit prohibitum, illum absoluere, validè, & li- citè efficere poterit. Et cum hac limita- tione defendunt D. Thom. Sotus, Sylue- ster, Ledesma, & Victoria, apud Henri- quez de *Pœnit. lib. 3. cap. 13. n. 9. in Glos. litt. Q.* Et consentit Basilus suprà, qui prædi- catum periculum noui consensus ex parte solius confessarii videtur admittere, & nō semper; sed quando frequenter cum pœ- nitente rem habuerit, eiusque veluti cō- cubina sit. Et quod ex parte solius confes- sarii se teneat, supponit etiam D. Thom. in *additionibus ad 3. p. quæst. 20. artic. 2. ad primum,* vbi ait, fœminam non debere illi confiteri; tum propter periculum, tum quia est minor verecundia: * Si tamen, in- quir, absoluueret, absolvitio valeret. * Quām doctrinam dicit esse verissimani Card. Lu- go *disp. 16. sect. 6. n. 362.* Vera autem esse non posset, si periculum se haberet ex par- te pœnitentis; nam cum pœnitens scien- ter poneret obicem, non posset validè ab-

absolui: Præfatum autem periculum in eo consistere videtur, ut ex Basilio Poncio docet Lugo, quod confessario adhuc in peccatis cum pœnitente perleueranti, confessione criminis, eius memoria renouatur, & ex ipsa confessione, cognoscit iterum affectum pœnitentis erga ipsum, cui periculum lapsus est annexum.

23 Verum hoc periculum relativum est ad ætatem, & complexionem confessarij: atque adeò, qui ætate, & complexionem attentis, non habuisset periculum noui consensus, poterit absque culpa confessionem suæ concubinæ excipere: imo aliquando id expedire putant aliqui, cum Ioanne Sanchez, & Marco Vidal vbi supra:ne apud alium confessarium diffameatur, vel vt cirius à peccato liberetur, vel vt conscientiam illius melius cognitam commodius reconciliet. Quod de confessario dictum est, de concubina dictum reputa: poterit enim sine scrupulo confiteri, dummodo talis confessio ipsi concubinæ non sit occasio permanendi in periculo proximo peccandi, nec probabiliter timeat periculum aliquod consensus ex parte confessarij.

24 Totam hanc doctrinam supponit Thom. Hurtado tom. 1. resolut. moral. tract. 4. cap. 6. resol. 8. & ea posita, valde inclinat, vel potius aperte sentit, pœnitentem sollicitatum à confessario ad inhonestata, in ipsa confessione, non teneri denunciare Inquisitioni confessarium, si eidem sua peccata confiteatur. * Quia confessarius, inquit, vt potè habens iurisdictionē, potest illum absoluere, & aliunde non tenetur imponere onus, vt ipsum denuntiet, cum nemo teneatur facere, quod alius denuntiet ipsum, ac proinde poterit pœnitens absolui sine onere denuntiandi. * Quæ est doctrina singularissima, & valde notanda, quam putarunt probabilem Trimarchius, Franciscus Maria de Agrifolijs, Freitas, Lorca, Ambrosius Roman, & Emanuel de Auila, omnes viri doctissimi, apud Hurtado suprà, & alij DD. Complutenses ab ipso consulti. Verum nec doctrinæ consequentiam, nec probabilitatem capio: quia fœmina, aut vir sollicitatus in actu sacramentalis cōfessionis tenetur ex præcepto Pontificis, & ex mandato Inquisitionis, sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, denunciare confessarium sollicitantem, vt tradit ipse Hurtado suprà cap. 8. resol. 47. nn.

361. & 367. Ergo quamus in tali casu confessarius non teneatur imponere onus vt ipsum denuntiet, pœnitens tamen tenebitur denuntiare. Hæc sententia est omnino tenenda, & contraria Thom. Hurtado, & aliorum non solum est improbabilis, sed vt minimum, vt scandalosa damnata, & prohibita est ab Alexandro Septimo, die 24. Septemb. anno 1665.

QVÆSTIO III. De circumstantia Quid, seu circa Quid.

E Gimus de circumstantia personæ peccantis, & complicis sui peccati, vel in effectu, vel in affectu efficaci, qui secundum omnes eiusdem speciei est cum obiecto. Modo agendum nobis est de circumstantia *Quid*, seu *circa quid*, ad quam reducuntur, tam quæ se tenent ex parte personæ, ad quam affectus inefficax, seu simplex delectatio terminatur, quam quæ ex parte rei volitæ, vt in furto quantitas, in copula virginis defloratio, in odio qualitas mali desiderati, & similia.

CAPUT PRIMVM. An in peccato furti, quantitas expresse in confessione declarari debeat?

§. PRIMVS. Notabilia premitto.

I Præ decisione noto 1. furtum dupl. citer considerari posse: primò, ex suo obiecto præcisè, independenter à quo libet alio damno extrinseco proximo prouenturo. Secundò, quatenus est causa, vel occasio alterius damni extrinseci, ex ablitione rei prouenientis, vt sartori, v.g. ex ablitione acus. Si hoc secundò modo consideretur, non est propriè graue peccatum furti, licet graue inde damnum proximus patiatur. Sed peccatum graue iniuste damnificationis, quæ quidè in specie furti non est, neque enim usuratio acus graue furtum, nisi valde impropriè nuncupari potest, vt benè Fagundez in decalogum, lib. 7. cap. 2. num. 2. & 3.

2 Præmitto 2. furtum ex suo obiecto præcisè consideratum non opponi tantum iustitia commutatiua: quod sic facilè probbo. Potest esse calpa grauis in specie furti, quin grauitate violetur iustitia commutativa: ergo grauitas furti non desumitur tan-

tantum ex oppositione cum iustitia commutativa. Consequentia est legitima. An tecdem probo. Nam si aliquis centum regalia à centum personis, vnicū à quolibet usurpat, grauiter peccasset in specie furti; & tamen iustitia commutativa non esset grauiter violata. Quia, ut ex communione DD. tener Vazquez opusc. de restit. cap. 9 ad poecandum mortaliter contra iustitiam commutativam, necessarium est, ut aliquid fiat iniuria grauis, & graue patitur damnum, sed in casu posito nulli sit grauis iniuria, & nullus est, qui graue dampnum patiatur, cum à quolibet seorsim vnicum tantum regale usurpatum fuerit: ergo in hoc casu reperitur malitia grauis furti, absque violatione graui iustitiae commutativa. Grauitas igitur huius peccati in specie furti ex oppositione cum alia virtute desumenda est.

3 Propter hoc existimo, furtum, ex suo obiecto consideratum, esse peccatum oppositum iustitiae legali: de qua agit St. Thom. 2.2.art.5 & Aristoteles lib.5 Ethicorum. 1. Cuius virtutis manus est, velle, & procurare Reipublicae bonum: in quopecialis honestas, & laudabilitas reperitur, huiusque virtutis debito quilibet cuius respectu Reipublicae tenetur, quia pars est propter totum, & bonum partis propter bonum totius. Huic, inquam, virtuti assessor, peccatum furti opponi ex suo obiecto. Quod probo primò à sufficiente partium enumeratione. Quoniam furtum gravis in omnium opinione virtuti iustitiae opponitur, non distributiva, vt omnes supponunt, non commutativa tantum, ut probavi: ergo legali. Nulla enim alia species iustitiae datur, cui opponi possit. Secundo, quia negari nequit esse contra bonum commune, & rem tam Reipublicae gubernationem, quod homines sine rationabili titulo ditescant, & quantitatem alienam sine titulo usurpent: daretur enim occasio latrocinij, miserique homines labori incumbere nollent, sed modicas quantumates à singulis usurpantes, vitam degenerarent: quod quidem Reipublicae maximè aduersatur bono, & cōtra rationem omnino est. Ergo furtum ex suo obiecto iustitiae legali opponitur. In hanc tandem cogitationem, alijs rationibus non quiescens, videtur mihi venire P. Lessius lib. 2. de Iust. cap. 10. dub. 7. vbi ait: Hanc rationem furandi, remque suam auzendi valde repugnare Societati humanae, & in omni Republi-

ca bene instituta valde exoscarit esse, ac proinde tanquam rem valde nociam hominum Societati, censeri prohibitam sub peccato mortali. Hoc tamen non tollit, quod ratione damni alicui individuo illati iustitiae etiā commutativa opponatur, ut ex diecendis constabit.

4 Pro hac sententia videtur aperte stare Ioannes dela Cruz in direct. 1. p. precep. 7. quest. 2. de furtō, dub. 2. conclus. 3. vbi sic ait: * Ad peccatum furti impertinens est damnum alteri illatum, alias non peccaret mortaliter, qui a Reges furaret mille aureos, cum parum illum lēdat, neque etiam qui a multis furando unum assēm, veniret ad materiam mille duicatorum, cum parum dampnu singulis inferat. Consequens tamen eu falsum: nam et si singuli sint parum lēsi, tamen fur habet in suis bouis plus notabiliter, quam debet habere, quod etiam cauerit à virtute iustitiae.* Hec ille: Quibus nostram sententiam explicat, & confirmat. Qui consonat P. Oñieda 1. 2. art. 1. 6. de Peccatis, cōnt. 3. p. 6. n. 97. dicens e. le lethiale: * Quia et si nulli persone in particulari dampnum inferatur, illud inferi Reipublicae. * Vnde infero, quātitatem furti ablatam duplice iustitiae speciei opponi legali scilicet, & commutativa; ac proinde furtum duplēem malitię speciem contrahere. Quod est valde notandum.

J. II.

De quantitate ad peccatum mortale requisita.

5 Ed curiosus inquires: Quānam quantitas erit gravis in ratione furti, vel dampni publici, & quānam gravis ratione dampni privati? De hoc alibi egī. Verum quia plena huius questionis notitia in ordine ad confessionem tradit aliter non potest, respondeo, furtum in ratione furti, seu dampni contra bonum publicum, non esse peccatum mortale, nisi quantitas usurpata attingat quadraginta regalia. Mōeot, quā minor quantitas non videatur graviter opponi bono communī, & recte gubernationi Reipublicae. Etenim, ut bene aduertunt Vazquez 1. 2. disp. 158. n. 60. & Sanchez tom. 1. Sum. lib. 1. cap. 4. n. 6. ad gravitatem, & levitatem non est materia præcepta secundum se solum inspicienda, sed inspecto etiam fine, ad quem ordinatur. Vnde licet quantitas

tas assignata respectu cuiuscumque personæ sufficiens sit ad mortale , prout iustitiae commutatiæ opponitur. Minor tamen illa, in prudenti estimatione, grauiter opponi non videtur in ordine ad bonum commune.

6 In hanc sententiam pro me aduento DD. aliquos, apud Petrum de Nauarra tom. 2. de restit. lib. 3. cap. 1. n. 33. afferentes, furari centum regalia, & aliquid amplius, non esse peccatum lethale ex natura rei, & ex obiecto. Quam opinioem ait Nauarra se audiuisse à pluribus, qui illam defendebant. Quam etiam refert ex alijs M. Texeda tom. I. Theolog. moral. lib. 2. tr. 2. controv. 18. n. 11. dicens: * Vnde recendum est à sententia Nauarri in Man. cap. 17. n. 33. & Aragon 2. 2. qu. est. 66. art. 6. dub. 3. afferentium, nec etiam numerum centum argenteorum, vel aurorū quantitatēm abſolutē loquendo dicendam esse ex natura rei, & ex obiecto peccati mortalīs materiam, nisi quando ex tali furto, quis graue damnum pateretur. * Qui quidem nulla alia ratione duci potuerunt, quam bono communī grauiter non opponi, quod eiusmodi quantitatēm sine titulo quis possideat, quando nullus est, qui ea usurpatōne graue damnum patiatur.

7 Secundò probatur, quia iuxta communem doctrinam desumentem mali- tiam furti ex oppositione cum iustitia tantum commutatiæ Fagundez in 7. preceptum Decalogi lib. 7. cap. 1. n. 18. duo, vel tria ducata requirunt ad culpam grauem respectu Regis, aut hominis ditissimi. Quam opinionem ante illum docuerunt M. Sotus de Inst. lib. 5. quest. 3. art. 3. ad 3. vbi ait: * Duo, tresvè aurei ducati, etiā si Cæsare subripiantur, crimen est, * nempe lethale, vt prædixerat. Et M. Serra 2. 2. quest. 66. artic. 6. dub. 1. fol. mihi 442. * Duo, inquit, aurei ducari, & ad summū respectu omnium, etiam Regis sunt materia grauis. * Quos sequuntur Aragon, & Nauar. apud Texedam suprà. Et Rodriguez in Sum. tom. I. cap. 149. num. 5. fol. mihi 258. in editione Salmantina anno 1610. ait, esse notabilem quantitatēm, qua excedit duos aureos. Quam opinio- nem in ordine ad opulentos, tenent Angelus verb. Fursum. n. 34. Sylvester ibidem p. 2. n. 5. & Sotus vbi suprà. Duo autem aurei valorem longè excedentem hodiè ha- bent. Si igitur id putant aliqui probabile,

quando ex ablitione eiusmodi quantita- tis persona aliqua priuata damnificatur, cur nos non dicemus, quantitatēm non attingentem quadraginta regalia non suffi- cere ad culpam grauem, quando nullus in particulari damnū patitur? Confirmatur, quia minus damnum patiuntur quadra- ginta homines, à querum singulis unicum regale usurpatum fuerit, quam Rex, ex usurpatione viginti, aut triconta; sed hæc quantitas respectu Regis non sufficit ad culpam grauem. Ergo neque illa respectu quadraginta hominum.

8 Fauent huius discursui contrarie sententie DD. nam expressè afferunt, in furtis minimis, eo maiorem quantitatēm requiri, quo plures fuerint domini, co- quod damnum in plures diuidatur. Ita Sanchez in Sum. tom. 2. lib. 7. cap. 21. num. 27. Lessius de iust. lib. 2. cap. 12. dub. 8. n. 46. & Diana 1. part. tract. 6. resol. 34. §. dico 3. vbi inquit, in his furtis minimis, duplo maiorem requiri quantitatēm, quam in alijs: quod etiam de furtis respectu eiusdem personæ docet Lessius suprà: quando non ex industria, sed ex occasione, & magnis temporis interruallis subtrahitur quanti- tas.

9 Vrgetur ex doctrina P. Rebelli lib. 3. de iust. quest. 15. sect. 5. concl. 3. qui licet pu- tet duos argenteos, ab una persona abla- tos sufficere ad culpam mortalem furti, addit verò, si à pluribus leues quantitates accipientur, requiri unum aureum, qui valorem longè excedentem habet. Er- go quantitas quadraginta regalia à no- bis assignata, ut requisita ad culpam grauem, quando à pluribus, leue damnum sin- gulis patientibus, usurpatur, non debet iudicari excedens iuxta prudentem astima- tionem, sed potius longè minor, quam iuxta aliorum principia designari pos- set.

10 Tertio probatur, nam si iuxta com- munem doctrinam afferentem, furtum iu- stitiae tantum cōmutatiæ opponi, de sig- nāda esset quantitas ad mortale requisita, latissimus pateret campus, quia ad gratiæ huius virtutis violationem, opus est, quod alicui fiat iniuria grauis, & notabiliter sit iniuitus, damnumque graue patiatur; mi- nus autem damni paterentur, minusque essent iniuti mille homines mediocriter diuites, à quibus mille argentei, singuli à singulis ablati fuissent, quam Rex ex abla- tione viginti: sed hæc quantitas non suffi- cit

cit ad culpam grauem respectu Regis, ergo neque illa sufficiet respectu mille hominum.

11 Hoc argumentum adeò malègit DD. contrariæ, & communis sententia, vt propter illud, aliqui non dubitauerint asserere, non esse peccatum mortale minutis furtis subripere à pluribus personis quantitatem quantumvis notabile, dummodo à nulla seorsim grauis quantitas usurpetur. Ita docent Angestus in moral. cap.9. Ioannes Henriquez in quæst. pract. sect.9. quæst.7. n.12. Aragon apud M. Texeda num.6. citatum. Nauarrus in Sum. Latina cap.17. n.130. & 140. vt videre est apud Vazquez suprà num.82. licet, incōsequenter ad sua principia, existimet teneri sub mortali restituere; cum tamen alibi requirat culpam grauem intervenisse in acceptione, ad obligationem grauem restitutionis. Sententiam Angesti putauit probabilem Petrus de Nauarra 1.p.de restit. lib.3. cap.1. dicens: * Aliibus non videri improbabilem. * Et, quod magis, P. Vazquez opusc. de rest. cap.9. §.1. n.76. inquit, se fateri, præsumtum argumentum * difficillimum esse, & probabilem forsitan Angesti opinionem efficere. * Illumque defendit Medina Cod. de restitut. quæst.10. in fine, quando ille, qui sic acciperet, esset pauper, & non faceret in fraudem legis, sed quia non habet unde dominum suam possit alere. Quam sententiam, vt à Medina explicata, vocat piani Luis Lopez, apud Tannerum de iustit. disp.6. du.9. num.274. In nostra autem sententia, desumente etiam malitiam furti, per oppositionem ad iustitiam legalem, prædictum argumentum nullius pondoris est: quia solum conuincit, in eiusmodi furris minimis non esse malitiam grauem contra iustitiam commutatiuam: secus vero contra legalem, quæ bonum communi ne intendit, & ad rectam Reipublicæ gubernationem ordinatur. Et sic omnes tenentur respondere: quia sententia Angesti, & aliorum sustineri non potest. Est etenim Reipublicæ bono aperte repugnans; quod bono particulari præponendū, ratio naturalis nos edocet.

12 Maior est difficultas determinare quantitatem requisitam ad culpam grauem furti ratione damni singulis illatis, in quo tot capita, quot sententiæ. Communiter tamen Doctores videntur conuenire, nullam certam quantitatem res-

pectu omnium determinandam, sed diuersam requiri ad constituendum mortale respectu pauperis, & hominum communium, ac respectu Regis, vel hominis ditissimi. Ratio est manifesta, quia furtum secundum hanc considerationem constituitur in esse culpæ grauis ratione damni, sed quantitas, quæ respectu unius reputatur graue damnuni, respectu alterius est leue. Et vt ait D. Thom. in opusc. de erud. Principiis, lib.7. cap.8.* In amissione unius gallinæ plus pauper grauatur, quam unus multuni diues grauaretur in mille marcis: * Ergo ad culpam mortalem diversa quantitas respectu diuersorum massig nanda erit. Quapropter iudico, vnum aureum sufficere ad culpam grauem respectu cuiuscunq; etiam Regis: octo regalia respectu hominum mediocriter diuitum, qui ex proprio labore non aluntur. Quatuor respectu eorum, qui ex diuina mercede sustentantur; quales sunt officiales, foſtores, &c. Denique respectu hominis pauperrimi, qui, mendicatis fidelium eleemosynis, vitam degeret, duo saltem regalia, & fortè vnum erit materia sufficiens ad culpam grauem. Sed de his alibi. De modo confitendi nunc agendum.

§. III.

Quæsto principali duplii conclusione respondetur.

13 **S**It prima. In opinione, quam defendo, afferente, peccatum furti duplarem malitiæ speciem contrahere, cōtra iustitiam, scilicet, commutatiuam, & legalem; pœnitens tenetur quantitatem usurpatam sic explicare, vt confessarius percipiat, an soli iustitiae commutatiæ, an etiam legali grauiter opponatur: alias species aliqua malitiæ grauis inexplicata maneret. Quapropter, ni quantitas ablata exprimatur, difficile erit præcepto confessionis satisfacere, præcipue illiteratis, & rudibus, qui haec distinguere neſciunt, & quantitatem in unaquaque specie mortale constituentem ignorant. Imo iuxta superius dicta, & qualitatem personæ, à qua fuit ablata, exponere debebunt, vt confessarius agnoscere possit, an veniale, an mortale commiserint, & ad restitucionem iuxta culpæ quantitatem obligare. In quo confessarij grauiter deficere possunt, dum pœnitentes haec manifestare non

non adstringunt. De viris autem doctis, qui speciem peccati, & quantitatem ad graue cōstituendum requisitam benē norunt, longē alia est ratio, quæ magis ex subiectiōnē constabit.

14 Secunda conclusio. Iuxta opinionem communem, quæ vnicam in furto speciem iniustitiae adstruit; illius quantitas, ut pote circumstantia tantum aggrauans, per se noti est necessariō in confessione explicanda: ac proinde qui mille aureos furatus fuisse, præcepto satisfacret, se accusans: subripuisse quantitatēm grauem. Hanc sententiam tenet expressè D. Thom. in 4. dist. 16. quæst. 3. artic. 2. ad 3. quæstiunc. vbi sic ait. * Quod autem accipiat multum, vel parum, talis circumstantia aggrauat (¶ quæst. 5.) quidam dicunt, omnes circumstantias, quæ aliquam notabilem qualitatēm peccato addunt, necessarium esse confiteri. Alij verò dicunt, quod non sunt de necessitate confitendæ, nisi circumstantia, quæ ad aliud peccati genus trahunt; & hoc probabilius est. * Et iterum dist. 22. quæst. 1. artic. 4. ad 2. * Quantitas culpæ, quæ est ex specie peccati, debet innotescere Sacerdoti per confessionem, non tamen oportet de quantitate, quæ est ex circumstantijs quibuscūque. * Quæ ruisus confirmavit in secundo scripto super librum sententiārum lib. 4. dist. 16. art 3. ad secundum. * Sufficit, cognoscat Sacerdos qualitatēm, quæ ex noua specie consurgit. * Et sic alibi. Quæ sententia adeò expressa est D. Thomæ, ut M. Sotus in 4. dist. 18. quæst. 2. artic. 4. in 8. argum. nullam congruam expositionem admittere animaduertens, hoc vnum effugium inuenierit ad contrariam absque illius initria defensionandam. * D. Thomas (inquit Sotus) licet fuerit locutus in quarto sententiārum cum communi opinione, fortasse in summa sententiam mutasset. * Quam solutionem adhibuit etiā M. Canus, ut refert M. Serra 1. 2. q. 73. art. 7. * Addunt (inquit) Sotus, & Canus, quod D. Thom. suam sententiam retractasset, si tertiae parti extremam manum imposuisset. * At sanè (ait P. Henriquez lib. 2. de Pœnit. cap. 7. n. 5. in Glossa līt. R.) * non mutasset: quia D. Thom. in Sum. 1. 2. quæst. 8. 8. artic. 5. ¶ 2. 2. quæst 110. artic. 4. ad 5. generaliter negat circumstantiam grauare infinitè, nisi mutet speciem. *

15 Praefixam conclusionem negari non posse à Doctoribus, qui ex D. Thoma

defendunt, non esse obligationem explicandi circumstantias notabiliter agrauantes; tradunt innumeris, quos laudatos sequitur M. Serra 1. 2. quæst. 73. art. 7. fol. mihi 111. * Secundam, inquit, sententiam, quæ D. Thomæ videtur probabilius, tenet Nauarr. cap. 6. num. 7. & alij innumeris ex recentioribus, quibus non videntur in conuenientia, quæ authores primæ sententiae inferunt, nempe satisfacere suæ obligationi illum, qui furatus est mille aureos, dicendo in confessione: furatus sum rem notabilem. * Hæc Serra. Quibus supponit consequentiam ex Diu. Thom. doctrina ita vrgere, ut vitari non possit, quin deseratur D. Thomæ sententia: ideo pro illa etiam militant Sylv. verb. Confessio 1. num. 10. quæst. 9. & probabilem putat M. Petrus de Soto de Integritate confess. lect. 9. Vbi posquam dixit ex mente Sylvestri, non esse per se necessarium manifestare qualitatēm furti, subnequit. * Nos verò putamus tutius esse, ut cum certa est quantitas, manifestetur. * Et amplectitur Mag. Zanard. in Director. 1. part. de Sacram. Pœnitent. cap. 18. §. Notandum tamen venit, vbi ait: * Si autem circumstantia non aggrauet in infinitum (ideò non mutet speciem, ut exponit M. Corradus 1. part. quæst. 27.) Sed tantum notabiliter in eadem specie, non erit simpliciter, & de præcepto, sed benē de consilio confitenda, nisi haberet reservationem annexam, quia, v.g. furtum decem a reorū sit casus reseruatus. * Quos sequuntur Giptius, Megala, & Cerol. quos citat, & sequitur Diana 1. part. tract. 7. resol. 14. Thom. a Iesu, Archangelus Rubeus, Hurtado, Turrianus, Granad. & alij. Quibus consentit Fr. Leander a Sacram. disp. 8. §. 3. quæst. 2. Tamburinus in Method. expeditæ Confess. lib. 2. cap. 8. Nauarro in cap. consideret, n. 12. Meratius disp. 27. Card. de Lugo disp. 16. sect. 3. Et probabilem putat Bonacina tom. 1. de Sacram. Pœnitent. disp. 5. quæst. 5. sect. 2. punct. 2. §. 3. diffic. 3. Et nonnullis teneat Ioannes Pontius, Ordinis Minorum disp. 45. quæst. 7. concl. 2. num. 53. dicens: * Sufficere, quod dicat furatus sum qualitatēm mortaliter peccaminosam, * & Reu. P. Christophorus Delgadillo tom. de Pœnit. cap. 17. dub. 17. ibi: * Peres, an qui furatus est mille aureos, satisfaciat in confessione dicendo, subripui materiam pecati mortalis, aut rem notabilem. Respondeo affirmatiū ē: Quia circumstantia non mutat speciem. * Mazuchellus de casibus

reservatis, disp. 21. cap. 4. diffic. 5. numer. 28.
* Grauius peccatum est furtum mille au-
reorum, quam centum, & tamen quan-
titas non est explicanda in confessione;
sed satis est dicere: subripui quantitatem
notabilem. * Quos sequitur Fr. Francis-
cūs a Iesu Maria in cursu Theologico tra-
ctat. 6. de Sacrament. Penit. capit. 8. punct. 2.
num. 28. & 30. Hanc sententiam ample-
xus est P. Vazquez in 3. part. tom. 4. quæst.
91. artic. 1. dub. 3. Cum limitatione tamen,
quam adhibent Syluest. & M. Zanardus vbi
suprà. Nimirum quantitatem furti expli-
cari debere, ratione excommunicationis,
vel reservationis, quoties ita res se habeat,
& quando, quantitate non expressa, Sa-
cerdos scire non potest, quid sit facturus.

16 Ex dictis amice lector, valde mi-
raueris audaciam Magist. Texeda, qui tom.
1. lib. 2. tract. 3. controu. 10. num. 33. non re-
nuit dicere hanc sententiam* esse à veri-
tate alienani, * & num. 75. * non esse pro-
babilem, & animabus laqueos parare. *
Sed audacior Vincentius Baroniūs in ope-
re contra Amadæum disp. 2. sect. 3. §. 2. fol.
236. non renuit, illam Amadeo affin-
gens, errorem vocare. * Thomistas, in-
quit, in sui erroris patrocinium advocat,
sed inuitos, & reluctantes, maximè Syl-
uestrum, verb. confessio 1. nu. 10. quæst. 9. *
Et paulò suprà: * Quo sensu explicanda
sit mens Diu. Thomas satis constat ex re-
gula à nobis constituta. * Ceterum Sylue-
strum pro hac parte militare, est communi-
nis Theologorum sensus, qui illum in
eius subsidium aduocant, & pro illa refer-
tur à Mag. Petro de Soto vbi suprà. Et cō-
stat apertè ex ipsius Sylvestri verbis: * De
aggravantibus, inquit, in eadem specie
sunt opinione; sed secundum S. Bonauenturā communior, & secundum S. Tho-
mā probabilior est, quod eas confiteri ne-
cessariū non sit, sed laudabile tantū;
&c. Opinio verò Altisiodorensis, quod ne-
cessario sunt confiteridas, sicut quod ei,
qui furatus est mille aureos, non sufficit
dicere, se furtum admisisse: (attende) non
est vera regulariter, sed quando tales sunt,
quod eis non scitis, Sacerdos scire non po-
test, quid sit facturus, vel ratione iurisdi-
ctionis, vel ratione damni dati: quia alio-
quin hoc oportet scire, vt sciatur modus
imponendæ restitutionis, & vt sciatur, an
talis quantitas sit Episcopo reseruata. Vn-
dè in talibus dico idem de ista circumstan-

tia, (nempè quantitatis furti) sicut de pec-
catis iam confessis in recidiuante: quia te-
netur quis eam dicere indirectè, in quan-
tum sine ea aliquando non potest bene sci-
re debitus satisfactionis modus. * Hacte-
nus Syluest. Ex cuius verbis apertissimè
conflat, tūm eum Diu. Thoma sentire, tū
per se non est: obligationem confitendi
quantitatē furti, sed in eo tantum casu,
quo Sacerdos, ea non expressa, scire non
potest, quid sit acturus, vel ratione reserua-
tionis, vel ratione modi imponendæ resti-
tutionis, vndè quoties ad eiusmodi recte
obcunda quantitatis explicatio necessaria
non sit, non tenetur poenitens, secundum
Sylvestrum, illam confiteri.

17 Quod autem Diu. Thom. idem sen-
serit, eius expressa verba, quæ num. 14.
transcripta dedi, aperte demonstrant. Et
Magist. Sotus, Mag. Canus, & alij expresse
testantur: * Atque huius opinionis (in-
quit Mag. Sotus loco suprà citato, artic. 4.
§. Aliæ autem.) fuit Diu. Thomas, & Bona-
uentura, & Durandus, & est fere communi-
nis opinio: * O Baroni! Hæc apud Ama-
dæum legis, & errorem vocas! Alius te-
cum contendat. Exponit Diu. Thomam
locutum de circumstantia quantitatis, quæ
superaddita sufficienti ad peccatum mor-
tale, leuis sit, & seorsim considerata, seu
ab alia sciuncta, non nisi veniale consti-
tueret. Verū Hæc expositio violenta
prosulsi est, & iam explosa vbi suprà,
quæst. 1. num. 7. vbi adduxi Mag. Prado di-
centem esse contratextum Diu. i home: tū
quia leuis quantitas non est notabilis, vt
ex terminis patet: Diu. Thom. autem cir-
cumstantiam etiam si notabilem quantita-
tem superaddat, dicit expresse non esse ne-
cessariò confitendani, tūm quia quantitas
culpæ, quæ non consurgit ex noua specie pec-
cati, non est necessariò in confessione ex-
plianda, vt inquit Diu. Thomas: illa au-
tem, qualis qualis fuerit, non mutat spe-
ciem: Ergo secundum D. Thomam, cir-
cumstantia illa quantitatis furti, licet sciū-
cta ab alia ad mortale sufficeret, explicari
necessariò non debet: Nisi quando eanò ex
pliata, sciri non potest debitus satisfaciendi
modus. Ergo licet propter satisfactionem
vel reservationem sit, quando opus fuerit
explicanda. * Non tam (inquit Prado su-
prà quæst. 2. fol. 654. numer. 27. in fine) quia
sint tot peccata, quot committi pos-
sent, si paulatim, & actibus inter-

pollatis mortalibus , illa auferretur. * Vnum enim est peccatum, licet grauius intra eamdem speciem , non ergo ex necessitate , quantitas explicari debet , si pœnitens non ignoret debitum satisfaciendi modum: Sicut nec quando confessarius illius expressione , ad munus suum recte ob eundem , non indiget. Quod, si pœnitens vir doctus sit , frequentissime cueniet.

18 Et suadetur à posteriori, quia si quantitas furti decem aureorum , v.g. explicari deberet in confessione eo quod singularæ partes, et si ab alijs sciungantur, idoneæ sint peccatum læthale numero distinctum confidere, aut de veniali trahere ad mortale vnum , aut plura (vt explicat Baronius Diu. Thomam vbi suprà fol. 234. & 235.) sequitur aperte, eum qui una continuata actione in die prohibito libram carnis ederet, teneri hanc quantitatem in confessione aperire: æquiualeat enim pluribus actibus vetitis , quorum singula, etiam ab alijs sciuntur, peccatum læthale numero distinctum conficerent: & singulæ quantitatis partes adiunctoræ peccato, tantæ grauitatis sunt , vt de veniali trahere possint ad mortale. Ergo vel quantitas furti non est explicanda , vel quantitas cibi prohibiti exprimenda est. Sequitur secundò: declarandas esse circumstantias durationis, & intentionis, vt benè expendit Lugo disp. 16. sect. 3. n. 111. nam si declaranda est quantitas furti , eo quod furtum viginti aureorum æquiualeat pluribus furtis , quorum singula ad læthale sufficerent; sic odium intensum , vt octo declarari deberet; æquiualeat enim pluribus actibus odij remissis , quorum quilibet læthale constitueret. Item odium per quadrantem horæ durasse , cum æquiualeat quartor , vel pluribus actibus odij grauiter peccaminosis. Atqui nullus, qui à circumstantijs aggrauantibus confitendis excusat, hæc confiteri obligat, vt colligitur ex Magistro Prado vbi suprà, fol. 664. num. 29. vbi à duratione eiusdem numero actus explicanda omnino excusat: (imò nec Baronium ipsum ad strictum credam) ergo in communi sententia vnicam iniustitiæ speciem in furto agnoscente , & aliundè negante obligationem confitendi circumstantias notabiliter intra eamdem speciem aggrauantes, necessaria consecutione deducitur, non esse

obligationem explicandi in confessione quantitatem furti , dum sufficientem suis se ad mortale pœnitens manifestet. Quidquid inconsequenter dixerit Magist. Prado, supra numer. 27. vbi contendit explicandam necessariò, vt inde confessarius cognoscat quid, qualiter, & cui, & quomodo est restituendum. Quod cum raro ignoret pœnitens, raro tenebitur explicare, vt docent communiter Doctores supra citati, qui nec directam, nec indirectam obligationem explicandi in confessione quantitatem furti, in omni eventu agnoverūt. Insuper, si pœnitens iam restituisset, & de peccato suo se accusaret, vt quid confessarius scire indigebit, qualiter, & cui, & quomodo est restituendum? Nonne instantia ista rem euincit? Perperam ergo causatur Baronius, ab Amadeo, per summam calumniam Thomistis vbi suprà citatis hanc opinionem afflxam. Omitto aculeata diatriba, & morsus cruentos huius Neothericorum erroris notam inurentis opinioni tot tantorumque doctorum patrocinio munitez. His enim respondere mei muneris non est.

CAP VT II.

Vtrum, qui cum matre coitum habuit, satisfaciat, si in confessione dicat; commissum incestum?

19 **A**ffirmant Giptius, Megala, Cælestinus, Bartholomæus à S. Fausto, Ioannes de Soria, Remigius, Ioannes Henriquez, Martinus de S. Iosepho, Marcus Serius, Mazuchellus, & alij, quos citatos sequitur Diana part. 5. tract. 14. resol. 56 & part. 11. tract. 7. miscellan. resol. 34. §. & tandem nota. Probant, quia omnes gradus consanguinitatis, & affinitatis sunt eiusdem speciei in genere moris, vt docet D. Thom. 2. 2. quæst. 154. art. 9. Unde incestum fuisse cum matre, tantum est circumstantia aggrauans intra eamdem speciem. Atqui eiusmodi circumstantiae notabiliter aggrauantes non sunt necessariò in confessione explicande, vt docet idem D. Thom. in locis suprà citatis: Ergo:

20 Argumenti difficultatem Baronius præsensit, & cum facile posset evadere, negando vt suprà minorem, iuxta suam explicationem, quæstione præcedenti Diu. Thomæ adhibitam, quia ad structa obligatione confitendi circumstantias

tias notabiliter aggrauantes, nulla ex Diui Thomæ principijs esset consecutio. Nihilominus in hac interpretatione (quia violentam forsan recognouit) noluit persistere: ideoque totus est in neganda maiori, & de horribili corruptela Diu. Thomæ expostulat pagin. 232. & 233. contra Amadæum, eo quod tractat. de Pœnitent. prop. 4. Diu. Thomam adduxerit pro opinione afferente, omnes incestus esse eiusdem speciei in genere moris. * Infelicitatem (inquit) reputo necessarium cum hoc homine certamē, cum non tam scholæ nostræ, quam Religionis Christianæ causam ago. Diu. Thomam nego docere eo articulo quidquam eorum, quæ illi assingit per summam calumniam Amadæus, &c. Quis non videat ex mente Diu. Thomæ plusquam specie morali differre copulam cum parentibus, & cognatis, & non solum specie, sed etiam plus quam genere, & tantum analogia conuenire? &c. * Sic Baronius. Sed quo iure? qua fide? verba Diu. Thomæ sententiam ferent, cum præmisero pro eadem opinione, qua Amadæus, referre D. Thomam plures grauissimos, tam domesticos, quam extraneos Doctores. Quod expressis eorum verbis ostendam.

21. Magister Sotus in 4. dist. 18. quæst. 2. articul. 4. argument. 17. ibi: * Septimoi: incestus inter affines, & inter consanguineos non differunt specie, vt Diu. Thom. 2. 2. quæst. 154. artic. 9. Author est. * Magist. Ioannes de la Cruz in Sum. preecepto 6. artic. 4. dub. 6. conc. 2. * Inter proximiores consanguineos, aut affines, erit grauior incestus, intra eamdem speciem. Imo in primo gradu grauior erit incestus cum matre, aut filia, quam cum sorore. * Caietanus 2. 2. quæst. 154. artic. 9. citato, §. Ad secundum vero, ibi: * Verum est huiusmodi incestus differre secundum grauitatem absolutè, quia grauius est secundum se peccatum incestus cum sorore, quam cum sorore vxoris, sed ex hoc non sequitur diuersitas specifica: grauior namque est furari mille, quam decem; & tamen non distinguuntur specie. * Magist. Corradus 1. part. quæst. 47. ibi: * Item si quis fuerit in cogitatione morosa per horam, vel per diem multum interst in grauitate, tamen eadem species est. Ita etiam de incestu, eadem species est, si sit cum matre, & cum

affine in quarto gradu. * Quibus adde Magist. Nugnum Cabezudo, apud Diannam infra citandum, & Magist. Ioannem Martinez de Prado tom. de Pœnitent. quæst. 2. de integrat. confess. dub. 2. fol. 655. num. 30. ibi: * Ad quatenus respondeatur, quod probabilis est illa sententia Caietani, & fundamentum habet in Diu. Thomæ. * Idem tenet Magist. Canus, vt refert Vazquez tom. 4. in 3. part. quæst. 91. artic. 1. dub. 4. numer. 10. §. ibi: * Quod gradus incestus non differant specie, docent Canus, & Sotus vbi suprà, & existimant esse sententiam S. Thomæ, & Caietani, secunda secundæ quæstionis centissima quinquagesima quarta, articulo nono. * Cui consonat Pat. Suarez tom. 4. in 3. part. disp. 22. num. 12. vbi de gradibus consanguinitatis loquens, ait: * probabilius esse non mutare speciem peccati, vt latè Caietanus 2. 2. quæst. 154. artic. 9. & tom. 1. opuscul. tract. ultim. resp. 3. Soto, & Cano suprà. * Patritius Sporer, ex Ordine Minorum, in Tyrocinio Theolog. Moral. part. 2. capit. 2. §. 3. fol. 112. * Diuersitas gradus, & linea non adserit diuersitatem peccati specificam, vti contra Nauarr. capit. 7. numer. 4. probabilius docent alij. * Antoninus Diana 1. part. tract. 7. de circunst. aggrauant. resol. 31. * Dicendum est, cum Nugno in additionibus ad 3. part. tom. 2. quæst. 9. artic. 2. dub. 3. diuersitatem graduum non facere diuersitatem specificam in incestu, sed esse circumstantiam aggrauantem. * Bonacina tom. 1. tract. de his, quæ pertinent ad usum matrimonij, quæst. 4. punct. 16. numer. 6. * Tertia, inquit, sententia, cui tanquam probabiliori adhæreo, est Caietani 2. 2. quæst. 154. artic. 9. & nonnullorum recentiorum afferentium, omnes gradus, & omnes incestus esse eiusdem speciei. Ratio est, quia isti gradus differunt tantum secundum magis, & minus, sicut maior quantitas rei ablatæ in furto respectu minoris quantitatis: magis autem, & minus non variant speciem, vt ex commun. axiom. * Et quod hæc sententia sit Diu. Thomæ, ultra citatos, dicit Diana suprà resol. 31. ibi: * Et hæc opinio Diu. Thomæ magis placet. * Et Bartholomæus à S. Fausto de Sacram. Pœnit. tom. 1. libr. 4. q. 96. * Iuxta opinionem D. Thomæ 2. 2. q. 154. art. 9. & Caietani ibi: omnes gradus consanguinitatis, & affinitatis sunt eiusdem speciei in genere moris. * Quid plura?

22 Nil ergo affinxit Amadæus Diu. Thomæ, dum ei adscriptis, gradus consanguinitatis, & incestus, nec inter se, nec ab affinitatis gradibus specie differre. Nulla ergo, nedum *horribilis*, loci corruptela interfuit, cum hanc frustæ Angelici præceptoris mentem, non solum Doctores extranei, sed domestici etiam fatetur. Quos si euoluisset Baronius, inaudita in sibi opinionem tantopere non exhorruisset.

23 Sententiam igitur, de qua est sermo, apertam esse Diu. Thomæ, licet autores citati Baronio non suspecti suadere sufficerent: eius tamen fideliter ex scriptis verbis, probandum suscipiam. Disputat Angelicus Doctor 2.2. question. 154. artic. 9. *Virum incestus sit determinata species luxuriae?* Et conclusio est affirmativa. In iò supponens, ut certum gradus consanguinitatis inter se non differre specie, nullum ex hoc capite contra conclusionem producit argumentum, sed tantummodo petit ex distinctione inter gradus consanguinitatis, & affinitatis. Quos specie distingui, primo intuitu dicendum videbatur, & consequenter incestum cum consanguinea ab incestu cum affini. Ideo argumentum contra hanc solum partem sic sibi obiicit. * Incestus est consanguineorum, vel affiniunt abusus, sed affinitas differt a consanguinitate; ergo incestus non est una species luxuriae, sed plures. * Cui concessa maiori, negat minorem: & inde consequentiam, inquiens: * Ad lecundum dicendum, quod persona affinis coniugitur alicui propter personam consanguinitate coniunctam; & ideo quia unum est propter aliud, eiusdem rationis inconuenientiam facit consanguinitas, & affinitas. * Sic Diu. Thomas. Quod tamen non tollit intra eamdem speciem grauius esse peccatum incestus cum matre, quam cum sorore, & hoc grauius, quam cum sorore vxoris, ut bene adnotauit Caietanus Angelicum Doctorem sequutus vbi supra. Quia Filius cum matre immediatè, & seipso coniunctus est, cum sorore vero, ratione parentum, eo quod eadem sit virtusque origo. Vnde personæ istæ ait D. Thom. supra * cum non conjugantur per se ipsas, sed per ordinem ad parentes, non habent ita ex se ipsis indecentiam. * Atque adeo sicut peccatum incestus cum matre grauius est, quam

cum sorore: ita & cum sorore est grauius, quam cum vxore fratris, quia vxori fratris non est coniunctus per ordinem ad ipsam, sed propter fratrem consanguinitatem sibi coniunctum. Vnde prouenit, & quod intra eamdem speciem una indecentia minor sit alia, & quod eadem prorsus ratio, qua Diu. Thom. probat incestus inter consanguineos, & affines non differre specie, potiori iure probet, nec incestus inter gradus consanguinitatis inter se, & similiter neque inter gradus affinitatis.

24 Hæc ex Diu. Thom. obseruat Caietanus vbi supra, §. *Ad evidentiam propinquem.* * Quædam, inquit, est naturalis reuerentia consequens per se, & immediatam coniunctionem carnalem personarum: & hæc est inter parentes, & proles. Quædam vero est, quæ consequitur coniunctionem carnalem non per se, & immediatam, sed media coniunctione in parentibus, seu filijs, & hæc est inter reliquias personas, tam consanguinitate, quam affinitate coniunctas: nam nullæ tales per se ipsis iunctæ sunt, secundum carnem, sed mediante patre, aut matre, seu filio, aut filia, ut patet discurrendo. * Cum ergo coniugi immediatè, & mediante alio, seu coniugi per se, vel per ordinem ad alium, ad eamdem speciem pertineat, in doctrina Diu. Thomæ, consequitur platiè, incestus omnes intra gradus consanguinitatis inter se eiusdem esse especiei, non minus quam incestus intra gradus consanguinitatis, & affinitatis. Et sane si ita non esset, falsa prorsus esset Diu. Thomæ conclusio, *incestum esse determinatam speciem luxuriae, & non plures.* Nam licet consanguinitas, & affinitas vnam speciem conflarent: gradus tamen consanguinitatis inter se plures species constituerent: quod est aperte contra Diu. Thom. quia ut constat ex secundo arguento, eam negat consequentiam: *Ergo incestus non est una species luxuriae, sed plures.* Sancti Doctoris mentem prolixius examinare libuit, ut ex his innoteat bona illa Baronij sides, qua de *horribili* D. Thomæ corruptela Amadæum accusat, cum genuinam eius mentem cum alijs Thomistis, & viris doctissimis, expresserit. Cur ergo illi magis, quam alijs successerit, cur immesiri corditer proscedit, & exenterat?

25 Semel autem posito, incestus omnes iuxta Diu. Thomam esse eiusdem speciei implicitè fatetur Baronius, argumentum nullam admittere solutionem; quia ex capite circumstantiæ aggrauantis, illam nolluit agnoscere. Vnde sic de novo in illuni instauratur. Circumstantia gradus proximioris, vel remotioris, in peccato incestus, est tantum notabiliter aggrauans intra eamdem speciem, ut cum Diu. Thom. tradunt omnes Thomistæ supra citati. Sed huiusmodi circumstantias, vt ex Diu. Thomæ etiam supponimus, testimonij expressis comprobatum supra quæst. 1. num. 5.) nemo tenetur in confessione explicare! Ergo nec quod incestus fuerit cum matre, vel sorore, vel persona distantiori gradu constituta; nec consanguinitatem ab affinitate distinguere, sed sufficiet se accusare de incestu, nil aliud explicando, vt docent omnes Authores supra citatum.

1. Quibus adde Caietanum 2. 2. questioni. 154. artic. 9. §. Ad secundum verò, ibi: * Et hinc habes, quod peccatum carnale commissum cum consanguinea eiusdem est speciei cum commisso, cum affini. Itaque non oportet te in huiusmodi circumstantiæ diuersitate, solicitari de necessitate.* Cuius ratio potiori iure probat de diuersitate graduum consanguinitatis inter se. Et ita expressè docet Magist. Corradus part. I. Summa, quæst. 49. vbi sic: * Sed in codeni capite Nauarrus afferido, quod gradus consanguinitatis, & affinitatis differant specie, & quod de necessitate sit confitendum in quo gradu fuerit commissum: hoc non mihi quadrat, cum nusquam inuenierim eos specie differre, & sanctus Doctor hoc dixisse, non inuenitur, vt allegatur. Fateor tamen bonum esse id explicare, quia in genere moris grauius est miscuisse se cum sorore in primo gradu, quam secundo, tertio, & quarto. Sed quod specie differant, non admittitur. * Sic perdoctus Thomista: quæ iam prædixerat quæst. 47. vbi de incestu loquens ait: * Eadem species est, si sit cum matre, & cum affini in quarto gradu. * Quos sequitur Bartholomæus à S. Fausto de Sacrament. Pœnitent. tom. I. libr. 4. quæst. 96. vbi ait: * Quia iuxta opinionem Diu. Thomæ quæst. 154. artic. 9. & Caietani, ibi, omnes gradus consanguinitatis sunt eiusdem speciei in genere moris, sufficit ut ille, qui cum matre,

vel filia, aut sorore, carnaliter peccauit, dicat: commisli incestum semel, vel bis, non explicando personam cum qua peccauit: & quamvis grauior sit incestus cum matre, vel filia, quam cum sorore, vel consobrina, tamen quia ista grauitas auget malitiam intra eamdem speciem, non est necessariò confitenda. * Eamdem sententiam eisdem verbis tenuit Diana 1. part. tract. 7. de circumstant. aggrauant. resol. 31. subiectens: * Et hæc opinio Diu. Thomæ magis placet. * Quorum opinionem probabilem esse in praxi, dicit Trullench libr. 6. in Decalogum, cap. 1. dub. 6.

S. VNIVS.

Iudicium Authoris.

26 **F**ateor, hanc sententiam, necessaria consequitione, ex his præmissis deduci: de illius tamen veritate valde dubito, propter specialem deformitatem, quæ in incestu cum matre, ex apprehensione terminorum appetet. Quapropter iuxta principia superius à me iacta excusantia cum Diu. Thomæ ab obligatione consistendi circumstantias notabiliter aggrauantes, intra eamdem speciem illationem vitari non posse censeo, nisi Vincentio Baronio concedam, incestum non esse unam determinatam speciem luxuriae, sed plures: tanta enim reuerentia parentes præ alijs prosequi debemus, vt incestus cum parentibus execranda sit turpitudo, quadam tantum similitudine, & analogia (vt loquitur Boronius) in cognatos redundas. Ac proinde non solum specie, sed plusquam genere ab incestu cū alijs differe videtur.

27 Dico ergo primo. Inter incestus cum consanguinea, & cum affini, diuersitatem esse specificam, ac proinde necessariò in confessione explicandum, an cum matre, an cum nouerca. Ita Pat. Granado tract. 9. de Pœnitent. disp. 9. num. 19. Gaspar Hurtad. disp. 9. diffic. 4. Fagundez libr. 6. in Decalogum, cap. 6. num. 23. 26. & 27. qui pro hac parte refert Nauarrrum capit. 16. numer. 7. Filiicum, Valentiam, Azorium, & Lessum: item Vazquez, Suarez, & alijs, quos refert, & sequitur Palao tract. 23. disp. unica, punct. 9. numer. 8. & Dicastro disp. 9. dub. 6. na. 272. Quibus adhæret cū Trullenc. Ochagavia

& alijs Fr.Franciscus à Iesu Maria,Carmelitanus Excalceatus in cursu Theolog. mor. 1.part.tract.6.cap.8.punct.2.num.31. Probatur ex Granado,quia modus coniunctionis est valde diuersus, nam consanguinei ab eadem stipite descendunt,affines vero non. Dico secundo,incestū cūm consanguinea in linea recta,& transversali,vt cū matre,&cūm sorore,specie distingui,quia filius cum matre ratione sui conjugitur; cum sorore vero ratione parentum , eo quod eadem sive triusque origo,vnde non satisfaciet se accusans; commisisse incestū in primo gradu,vt bene contra Bauni tom. 1.tract.4.docent Henriquez,& Cardin.de Lugo , quos citatos sequuntur Leander disp.8.¶.3.quest.41.& cum Lessio , & Palao,Fr.Franciscus à Iesu Maria,ybi suprà.

28 Dico tertio. Incestus in primo gradu linea recta, specie videtur distinguiri ab alijs,in gradibus remotioribus eiusdem linea: arctior enim reverentia parentibus debetur;tum etiam,quia immedia ta coniunctionis cūm prima stipite est diuersi ordinis à remota,cūm hæc propter illā sit:codem modo discurrendum censeo de primo gradu linea transversalis respectu aliorum,cūm Lessio,Palao,Leandro , & Fr.Francisco à Iesu Maria,loco supra citato. Quoad alias vero gradus absq; absurdum admittit p. test specie non distingui, ac proinde non debere in confessione explicari , an secundus,an tertius , an quartus, &c.vt cūm Lessio , Vazquez , Dicastillo, Palao,& Leandro,bene docet Fr.Franciscus à Iesu Maria. Quia extra gradus in quibus matrimonium iure naturali prohibitum est , præceptum Ecclesiasticum, ex eodem motu congressum cum consanguincis,& affinibus prohibens,diuersas species incestus non constituit. Licet intra eamdem propter naturalem coniunctionem, aut maiorem propinquitatem,vnum peccatum incestus grauius sit alio,de quo inter Doctores non est controuersia,ideoque in opinione obligante circumstantias notabiliter aggrauantes consideri , exprimendus est gradus incestus, secus nostra.

29 Adnotare hic non omittam M. Prado tom.de Pœnit. quest.2.de integrat.confess.dub.2.fol.655.num.30.conatum esse explicare D.Thomam , quasi tantum voluerit dicere speciem vnam incestus esse , sed tamen non infimam,sed subalternam sub se habentem plures infimas.Verum cum

hanc expositionem contra textum esse agnosceret. In quo pro conclusione statuitur , incestum esse vnam determinatam speciem luxurie , & non plures : huic solutioni parum fidēs addit.* Secundo dicimus quod esto illa peccata sint eiusdem speciei,circumstantia aggrauans hic est necessario confitenda , quia distinctum remedium exigit accessus ad matrem & ad cōsobrinam vxoris. Et pœnitens debet confessori explicare, vnde ipse cognoscat, an occasiones sint proximæ,vel remotæ.* Sic ille. Sed quid si semel tantum incestum cōmiserit ? Quid si in eadem domo omnes commoretur,nec separari possint? Quid si omnes complices in diuersis dominibus habitent? Ad quid complicis diuersitas confessori explicanda? Quodnam distinctum remedium pro incestu cum matre non iterando excogitabile est,quod incestu cum consobrina vxoris vitando deseruire non possit? ergo ex hoc capite nulla esse potest necessitas explicandi circumstantiam personæ,si incestus sint eiusdem speciei;debemus ergo dicere oppositum.

CAP. III.

An peccata contra naturam in consanguinitatis, vel affinibus habeant malitiam grauem incestus.

30 Prima sententia asserit , eiusmodi peccata,etiam in primo gradu,non habere malitiam incestus , & consequenter , non esse necessarium in confessione explicare circumstantiam consanguinitatis,vel affinitatis. Ita cum Megala , & Zipprio,docet Diana 3.part.tract.4. resol. 101. & part.7.tract.12.resol.18. vbi citat Aversam,Trullench,& Mazuchellum,& p. 9. tr. 9. resol. 20. vbi refert Candid. Et sequitur Machado tom.1.libr.2.part. 3. tract.19. docum.8.& Remigius in Sum.tract.2. cap. 6.num.21. Item Florus,Finetus,& Iannuarius , apud D.Franciscum Verde pro Caramuele,quest.4.de incestu §.60.fol.49. Quibus adde Bellochium,& Homobonū, quos citatos sequitur Leander à Murcia in disquis.moral.lib.2.disp.2.resol.19.num.5. Alij vero limitant,dum non fuerit consanguinitas,vel affinitas , in primo,vel in secundo gradu. Ita Bonacin.de matrimon. q.4.punct.11.num.7.& Azor tom. 3.libr.3. cap.18.quest.5.Qui cap.20. idem dicendū

pu-

putat, licet peccatum contra naturam cōmittatur cum fœmina consanguinea, vel affini extra primum, vel secundum gradum.

31 Meum tamen in hac controuersia iudicium est, omnem actum carnalem inter consanguineos, in gradibus illis, quibus iure naturæ est inter eos prohibitum matrimonium, prohibitum etiam esse eodem iure naturali: ac proinde cōtinere nouam speciem incestus distinctā à malitia contra castitatem in confessione explicandam. Fundamentum est, quia eadem est vtriusque prohibitionis ratio: Si enim reverentia coniunctioni sanguinis debita, ex virtute speciali, iure naturæ grauiter prohibet copulam inter consanguineos, quo fundamento dici poterit, nō prohibere peccata contra ipsam naturā, cum maiorem hæc disformatatem continerant? Hæc conclusio est contra Dianam, Megalam, & alios num. præcedenti citatos: sed meo iudicio est omnino certa, lumineque naturali nota. Quis enim dicet, minus opponi coniunctioni sanguinis sodomitiam cum sorore, quam copulam?

32 Dico secundò. In gradibus, in quibus iure naturæ non est prohibitum matrimonium, sed solo præcepto Ecclesiastico, non datur in peccato cōtra naturam, siue, cum mare, siue cum fœmina (quidquid contra hanc secundam partem dicat Tancredi cum alijs in *Quæstionibus moral.* disp.6.de Pœnit. quæst.27.) specialis aliqua malitia incestus in confessione necessariò explicanda. Hæc est sententia expressa P. Azor, cui partim consentit Bonacina supra, vt putat probabilem Lugo ubi supra num.350. quia contrariam, quam ipse amplectitur veriorem vocat. Et in simili eam tenet Basilius de Leon de *impedimento cognationis spiritualis, causa 30. §.2.* Acuña tract. de *confessario sollicitante, quæst.5. n.33.* Probatur: quia, vt ait Azor, ius humanum prohibens matrimonium inter cognatos, & affines, solum prohibet expressè coitus ordinarios, qui fiunt seruato sexu, & vase naturali. Ergo talis prohibito non est extendenda ad coitus extraordinarios, seu peccata contra naturam, cum enim lex ista odiosa sit, potius restringenda est, quam extendenda.

33 Ex dictis fit, in peccatis luxuriae contra naturam, solum reperiri malitiam grauem incestus, quando fuerint cum cōsanguineis in primo gradu linea recta;

nam in reliquis gradibus, ultra primum in recta linea consanguinitatis, non est irritum matrimonium iure naturæ, sed validum, etiam in primo gradu affinitatis, vt vide re est apud Sanchez lib.7.de Matrim. disp.51.n.20. & disp.52.nu.7. & disput.66. Addit verò Sanchez cum Ledesima, in alijs gradibus, seu affinitatis, seu consanguinitatis, veniale quādam indecentiam continere copulam, seu matrimonium cum consanguinea, vel affine, quod a fortiori tenendum est peccatis contra naturam.

34 Obijcit Lugo *suprà* nu.346. Eadem ratio prohibendi matrimonium militat ad prohibendum etiam contactum illicitem: ergo omnis contactus illicitus inter consanguineos, vel affines est iure humano prohibitus: nego consequentiā. Quia lex pœnalis non est ex identitate rationis ad alios casus extendenda, vt docent Salas, Portel, Bonacina, Sayrus, Suarez, & Valerus, apud Dianam 1.p. trac.10. resol.26. Vnde licet concedamus eamdem prohibitionis rationem militare in copula naturali, & contra naturam, hæc tamē de facto non inuenitur expressè ab Ecclesia prohibita, secus illa.

35 Obijcit secundò, qui consanguineam, seu affinem in tertio, vel quarto gradu turpiter tangit; debet in confessione explicare circumstantiam personæ sanguine, vel affinitate coniunctæ, vt ex communi Doctorum tradit Sanchez de Matrim. lib.9. disp.46.n.18. ergo à fortiori tenebitur explicare, si habuerit concubitum sodomiticum cum tali fœmina. Cæterum, hæc ratio nihil probat de peccato contra naturam cum masculo, vnde turpiter illum tangens, non tenebitur eam circumstantiam aperire, iuxta opinionem asserentem, peccata contra naturam, extra gradus ad matrimonium iure naturæ prohibitos, non continere specialem malitiam incestus. Et ideo in sodomia cum viro (non verò cum fœmina) nostrani sententiam tenet Tancredi in *Quæstionibus moral.* disp.6.de Pœnit. quæst.27. fol.154. citans Bellochium, Homobonum, Dianam, Alphonsum de Leon, & putat probabili apud illum Card. de Lugo.

36 Respondeo secundò, tactus illos cum consanguinea, vel affini etiam in 3. & 4. gradu debere in communi sententia explicari, quia tactus cum fœmina habet malitiam copulæ, licet non procedant ex illius intentione, vt pluribus citatis tradit

San-

Sanchez *suprā num. 19.* ac proinde eodē iure prohibiti censentur, ac ipsa copula. Quod si adhuc contendas, prædictos tatus, absque intentione copulæ, diuersæ esse speciei ab illa, ut existimat Lugo *disp. 16. sect. 14. n. 556.* poteris consequenter respondere, circumstantiam consanguinitatis non esse necessariò explicādam in tactibus inapudicis, absque periculo consentiendi in copulam; vt benè tradit D. Franciscus Verde, opusc. pro Caramuel *quest. 4. §. 60. fol. 49.* dicens, sufficere se accuset * osculatus sum: tetigi turpiter fæminam. Omitto, rationem superius adductam ad probandum Ecclesiastica prohibitione copulæ non cēseri prohibitum peccatum contra naturam, manifestè etiam probare, non esse prohibitos tactus impudicos, si in illis tantum siccatur, absque animo progrediendi ad copulam, & absque eius periculo: vt in simili docet Ioannes Sanctius *in Selectis disp. 11. n. 11. & 13.* Nam iuxta hanc sententiam ad speiem sodomiæ inchoatae reducuntur.

C A P V T IV.

An in peccatis contra naturam opus sit in confessione explicare circumstantiam bestialitatis, vel sodomiæ, vel poluitonis? an sufficiat dicere: peccavi contra naturam in materia coitatis?

37 **V**T principali quæsito satisfaciām, necessarium est præmittere doctrinam, ex qua illius congrua ratio petenda est. Omnia peccata contra naturam esse eiusdem speciei infimæ, & per consequens eiusmodi circumstantias esse tantum aggrauantes intra eamdem speciem (quas non esse ex necessitate contendas sèpè diximus) affirmant plures, quorum opinionem tenuisse D. Thomam *2.2. quest. 154. art. 11. & 12.* contendunt non pauci, quos citatos sequitur Illust. Caramuel *in Theolog. Fundam. n. 1199. fol. mihi 580.* inter quos numerat M. Bartolomæum Fumum in Armilla *verb. Luxuria. n. 5.* vbi sic ait, * Virium contra naturam, licet sit una species secundum D. Thom. multis tamen modis exercetur, * & quotquot cum D. Thoma eiusmodi virium contra naturam, non in plures species, sed in variis peccandi modis, li-

cet alios alijs grauiores diuidunt. Omnes inquam, contendit Caramuel, pro sua stare tententia adstruente, omnia peccata cōtra naturam esse eiusdem speciei infimæ. Pro qua adducit Nauarum, Graffium, Matthiam Pheliphium, & Mag. Andream à Turri Dominicanum, Sacra Theologiae professorem, & decem alios, ex varijs Religionibus Magistros Louanienses. Eāquæ refert approbasse Vniuersitatem Pragensem: vide etiam illum *suprā fol. 752. & 760.* & in *Theol. Moral. num. 1607.* & in *Regul. S. Benedicti. num. 983.* & in *Synthesibus,* quæ extant sub fine eiusdem commentarij, & denique in 2. part. *Theol. Fundament. precept. 6. nu. 91. fol. 74.* vbi sic ait: * Video pro probabilitate opinionis distinctionem negantis (nimirum specifica inter peccata contra naturam) stare triginta Scriptores, vel plures, stare academias Pragensis facultatem Theologicam. * Et probabilem putant Diana 3. part. tract. 4. resol. 159. Trullench in *Decalogum,* tom. 2. lib. 6. cap. 1. dub. 8. num. 8. & Machado tom. 1. lib. 2. part. 3. docum. 8. num. 4. vbi sic ait: * Demas, de que como afirma Fillucio, es muy probable, que todos los pecados cōtra naturaleza son *vnus speciei infimæ,* & non subalternæ. * Quibus confessit Fr. Ludouicus à Conceptione in exam. veritat. tract. 5. de Pœnit. casu vlt. fol. 459. & tom. 2. examinis in lit. L. verb. Luxuria, illat. 1. num. 3. fol. 239. Et sequuntur Astensis, Nauar. M. Joann. Nider, Ludouicus Carbo, & fere triginta Doctores, apud doctissimum Fr. Leandrum à Murcia Capuccinum in *dquis. in 1. 2. D. Thom. lib. 2. disp. 2. resoluc. 17.* Qui asserit, hanc opinionem esse probabilem. Et fauet Angelus, verb. *Interrogationes. nn. 1.* dicens: * Confitetur mulier, quod fuit cognita extra vas debitum, non quærat postea confessarius, in quo loco, vel quomodo, & huiusmodi, sicut faciūt quidam, qui potius sunt contaminatores, quam confessores. * Quem sequuntur Cajetanus, Armilla, Syluestri, & Raynerius, apud Henriquez tom. 1. lib. 11. capit. 16. nu. 6.

38 Et quod magis: eam expressè tuerit M. Canus *Relect. de Pœnit. 6. part. §.* & quidem in re vehementer ambigua, citans Cajetanum (sed non benè) ex hoc principio probare contendens, circumstantias notabiliter aggrauantes intra eamde speciem debere in confessione explicari, quia aliter circumstantia sodomiæ, & bestiali-

tatis possent celari: verba eius sunt: * Peccata contra naturam non videntur species discriminari, quod Caietanus confirmat; at non satis esset confiteri: effudi semen contra naturam, circumstantias vero illius peccati celare.*

39 Cæterum id satis esse, admissio antecedenti, est aperta sententia D. Thomæ, vt testatur ipse Caranus relect. de Pœnit. 6. p. §. Sed enim grauissimum, vbi sic ait: * D. Thom. expressè tenet, solas circumstantias, quæ speciem mutant, esse confitendas. * Ergo si circumstantiae sodomia, & bestialitatis speciem non mutant, satis erit confiteri: effudi semen contra naturam. Ideò hanc sententiam mordicus defendit Caramuel in Theolog. mor. lib. 4. n. 1607. & in Theolog. Fundam. n. 1192 Vbi ait expressam esse D. Thomæ: cui fauet M. Fumus suprà, vbi postquam dixit, vitium contra naturam esse vnam speciem secundum D. Thom. multis tamen modis exerceri; monet confessarium, vt duni circa luxurias peccata interrogat. * Tangat species, non autem ad actus, & modos singulares descendat. * Et supponit Diana p. 8. tract. 7. resolut. 86. Vbi loquens de illo, qui sodomiam commisit, inquit: * Satisfaceret, dicendo: peccavi contra naturam. * Ex quo Antonius Cotonius in Sum. Dian. e. verb. Confessionis modus. * In confessione non est aperienda circumstantia sodomiae (nisi propter reservationem) si cum foemina, vel masculo illam commisit: sed satis est dicere: peccavi contra naturam. * Quibus adde D. Fraticiscum Verde in confessione Caramuelis quest. 6. §. 1. fol. 73. vbi ait: * Pendet veritas (huius assertio- nis) & controversia, an in uno actu possit esse multiplex numero mialitia? * Quæstione autem 4. §. 37. n. 168. fol. 41. satis probabile putat in eodem actu, duplicem mialitiam, non posse reperiri: quod æquiualeat dicere, sufficere, se accusare de peccato contra naturam. Vnde semel posita mollitiem sine socio, vel cum illo, & sodomiam non distingui species (vt docent autores suprà dati) dicendum erit; sodomiam esse grauius peccatum contra naturam, propter participationem peccati alterius; non vero multiplicari numero peccata: sicut fornicatio in numero peccatum est, licet diuarum personarum concursu fiat. Ideò Caramuel in Theolog. moral. lib. 4. n. 1607, eum, qui bestialitatem, aut sodomiam commisit, inquit, satisfa-

cere, si in confessione dicat, * procurauisse pollutionem* quia tantum occultat circumstantias notabiliter aggrauantes. Alij vero qui mialitias ex hoc capite multiplicari sentiunt, id exprimendum in confessione censem. Quapropter Fr. Ludouicus à Conceptione vbi suprà, licet cum alijs probabile existimet, omnia peccata contra naturam esse eiusdem speciei infime; aduertit committentei sodomiam teneri in confessione dicere: *Peccasse contra naturam cum socio*, quia secus in explicatum relinqueret numerū peccatorum.

40 Verum peccata contra naturam esse diuersæ speciei infimæ, ac proinde circumstantias titulo quæstionis expositas debere in confessione explicari, certissimum est. Sic communis Theologorum, & contrariai, iure optimo, intolerabili omittitur vocat P. Oviedo 1. 2. tract. 6. controv. 5. punct. 3. §. 7. num. 54. Vbi bene aduertit illi non suffragari D. Thomam, nec Armillam, aut alium ex antiquis Doctoribus: quia intelligi debent de specie subalterna, & ne quaquam trahendi ad singularem sententiam discrepantem à communis Doctorum consensu. Probatur primo. Quia notabilis distinctio obiectorum sufficit ad constituantem diuersam speciem; vt omissio Officij Diuini, & omissio sacri diuersam peccati speciem efficiunt, in confessione explicandam: & comedere lacticia, vel carnes in die prohibito, diuersam fundant peccati specie, secundum omnes; propter notabilem obiecti distinctionem, eti ab eadem virtute abstinentia, adiuncto Ecclesiæ præcepto, prohibeantur. Ergo similiter bestialitas, sodomia, & pollutio, ut potè, que prudentum iudicio, notabilem distinctionem involvent, diuersas peccati contra naturam species in esse moris constituent.

41 Secundo probatur, quia, vt ex apprehensione terminorum constat, diuerso modo rationi dissonant; & iudicium variant, licet omnia conueniant in exercendo actu venereo quem sequi non possit generatio: quod solum probat, prædictas circumstantias genus peccati contra naturam contrahere ad species infimas. Confirmatur, quia motivum legis naturalis, eiusmodi vitia prohibentis, diuersum est; v. g. pollutionem prohibet, quia illa prodigitur semen à natura ad generationem destinatum; sodomiam, quia vt-

rius addit ysum vasis indebiti, & bestialitatem, quia superaddit suppositum alienæ naturæ; & denique grauius cæteris concubitum cum dæmone, quia ultra has dissonantias superstitionem inuoluit. Ergo nequaquam dubitandum est de veritate huius sententiae ab omnibus Theologis, si vnum, vel alterum ex recentioribus excipias, conimuniter receptæ;

C A P V T V. Corollaria.

42 **E**x dictis euidenter deducitur, eum, qui bestialitatem commisit, non satisfacere, si se accuset, peccasse contra naturam, ut docent omnes auctores Societatis, quos sequitur Amadæus Guimenius in opusc. tract. de Paenit. prop. 8. n. 3. contra Caramuelum vbi suprà dicens: * Imò nec satisfaciet, si dicat, peccasse contra naturam, omitendo circumstantiam bestialitatis, aut sodomiæ. * Cui consentit Vincentius Baronius in opere contra Amadæum, disp. 2. sect. 3. §. 3. num. 328. vbi ait. * Omnes ad vnum conuenire. *

43 Non tamen possum, non adnotare apertam Baronij calumniam, qui cum apud Amadæum verba superius scripta reperisset, quibus secum consentieatem inuenit, in eum tamen hostem fingens inuestitus est, & sententiae contrariae, quā ibidem expressis verbis re iicit, auctorem facit, fol. 239. dicens: * Inde tandem assensus singulorum principijs, contra omnes concludit (Amadæus) nullam harum circumstantiarum esse poenitenti aperiendā, nec congressus cum bruto adjuncti peccato contra naturam: ita prop. 8. * Sic Baronius. Sed quæ illi fides adeò aperte falsitatis conuictio?

44 Infertur secundò, improbabilem esse opinionem Caramuelis suprà relatā, afferentis, eum, qui bestialitatem, aut sodomitiam commisit, satisfacere si se accuset procurauisse pollutionem. Hæc enim conclusio, etiam admisso falso illo principio non distinguente, specie infinita, peccata contra naturam, sustineri non potest, quia nec confusè quidem confiteretur peccatum; quod commiserat, sed aliud minus graue non commissum. Ex quo fundamento similiter reiiciendus venit Angelus Maria Verricelli tom. 1. qq. moral. tract. 4. q. 27. sect. 8. n. 57. Vbi aferit foeminam solutam se polluentem, licet mortaliter

delinqueat, nō verò formalī peccato molitiei; ac proinde satis facere, si in confessione se accuset dicens: in honeste me tetigi. Idemque de Frigis, & Spadonibus, & de pueris incapacibus habendi veram pollutionem, sed distillationem quamdam afferit sect. 13. Quod est aperte falsum: nam consequito fine, non satis est media tantum in confessione manifestare. Actus enim externus, quo peccatum consummatur, necessario explicandus est. Nec obstat, quod horum semen prolificum non sit, quia non ideo eius emissio voluntaria extrahitur à malitia peccati consummati delectationis mollitiei, quæ vtriusque humoris effusionem includit, secundum omnes Theologos. Quapropter sententia Verricelli ea censura dignam censeo, quam nuper opinioni Caramuelis invisit Summus Pontifex Alexand. VII. die 24. Septemb. anno 1665. Qui illam vt minimum vt scandalosam damnauit, & prohibuit. Quod præliterat Amadæus loco suprà citato, vt bene obseruat Baronius vbi suprà fol. 240. inquiens: * Non est etiam alia laude fraudandus Amadæus, quod Caramuelis singularem, & audacissimam opinionem damnet, & similem Verricelli. * Sic ille.

45 Sed labijs honorauit, vt recostam calumniam hoc melle cōdirez. In eodem enim Paragraphe fol. 237. in Amadæum inuechitur, ei atfingens opinionem aliam Caramuelis, quam ibidem Amadæus similiter damnauerat: Quis enim (inquit Baronius) neget naturam hominis conspurcari magis congressu cum bestijs; vnde oriri possit monstruū in probrum nature. &c. Et post ista ex Caramuele & ex Amadæo, hic execratus congressus satis confessari aperietur, vt habet rationem communem peccati contranaturam. Sic iterato Baronius Amadæo impunit, sed calumniam exscriptis Amadæi verbis detexi suprà num. 47.

46 Opinionem aliam huic non dissimilem damnauit ibidem Amadæus afferentem eum, qui bestialitatem commisit, satisfacere si confiteatur commissione sodomiam. Quam ex eodem, quo præcedēt principijs, iure explosit: & à calumpnia vindicabit Diana, cui nescio quis sicophanta imposuerat, referre à quodam Jesuita acceptam 1. part. 7. resol. 2. Quod aperiisse falsum esse, transcriptis Diana verbis Amadæus ostēdit: * Anonymus, inquit, non legit, aut non bene intellexit Diana: hanc

hanc vnam excusationem habet: hic enim non dixit talem opinionem fuisse à Iesuita traditam, imo nec illam refert.* Et inferius num.5.in fine, Nullus, quem vide-rim, admittit eum, qui commisit bestiali-tatem, satisfacere si dicat; *commisit sodomi-am*. Quia nec confusè quidem confite-retur peccatum, quod commisit, sed aliud minus graue non commisum. Imo nec satisfaceret, si diceret, procurauisse, vel ha-buisse pollutionem, propter eamdem ra-tionem; quidquid fenserit Caramuel. * Haec tenus Amadæus, quibus nil clarius ad utramque opinionem explodendam scribere potuit. Nihilominus ea est Ba-ronio caluniandi dilibido, ut oppositum omnino Amadæum scripsisse, ipsi affin-gere non erubuerit, fol.237.dicens: * Pro-positione octaua, hominem cum mula, aut qualibet alia specie brutorum coeun-tum liberat à pudore hanc circumstantiam confitendi, nisi communni nomine *sodomi-e*. * O Baroni! quo iure hoc delirium Amadæo imposuisti, cum Anonymum, & Gregorium Esclapes de aperiissima ca-lumnia ab ipso connictos ibidem lege-ris? Quid ad hec? Apprime in te qua-drant Augustini verba contra Julianum lib.4.cap.8. *Tu autem vir honestus, & ve-rax abstulisti verba que dixi, & dixisti, que finisti, redde verba mea, & vanescet ca-lumnia tua.*

47. Infertur tertio, reisciendam esse periculosam quorumdam sententiam asserentium circumstantiam congregatus so-domitici incepti absque animo ibi con-sumandi, sed intra vas naturale, non esse necessario in confessione explicandam, sed sufficere de copula se accusare: pu-tant enim eiusmodi tactus posticu*m* eius-dem esse speciei cum alijs in reliquis cor-poris partibus. Ex quo principio à lethali inter coniugatos illum excusant Nauarrus, Ouandus, & alij, apud Sanchez *de Matrim.lib.9.disp.17.n.4*. Angelus, Zero-la, Graffius, & alij, apud Dianam 2.p.tract.3. *Misc.resol.37. & 3.p.tract.4.resolut.204.* Quos sequitur M.Zanardus *part.1 direct. tract.de Matrim.cap.41. §.10.fol.mih 900.* Vbi ita inquit: * Tentare copulam in vase indebito ad excitandam copulam, aliqui dicunt non esse mortale, quia est actus tantum excitativus copulae, sicut tactus manus. Ego autem dicerem esse mor-tale: Primò, si fiat cum animo ibi con-sumandi, quamvis posteà mutetur vo-

luntas: Secundò, si adsit periculum pol-lutionis ibidem ex experientia: Tertio, si ex hoc multum turbatur vxor. Cæterum quando non interueniunt supradicti cas-ius, erit veniale.* Hæc M.Zanardus.

48. Verum contraria sententia est ve-ra omnino, & coamunis inter Theolo-gos, quam cum Basilio Pontio, Rodri-guez, & alijs tenet Diana *resol.204.cita-ta*, & cum viris doctissimis a se consultis amplectitur Sanchez *vbi suprà n.5.P.Fa-gundez in sextum Decalogi, cap.2,n.19.P. Castro Palao tom.5. disp.3. punct.4. § 2.n. 6. & alijs innumeris*. Ratio est, quia tactus posticus ex sua natura ad sodomitiam or-diunatur, & est medium improportiona-tum ad copulam, ac prouinde alterius or-dinis luxuriae ab illa, & alijs tactibus ad eam ordinatis. Ergo debet in confessione explicari, ut pote, qui ex fine operis, et si non ex fine operantis, ad peccatum con-tra naturam referratur, cuius prouinde spe-ciem participat. Hæc doctrina certissima est. Quapropter iure optimo Vincentius Baroni *vbi infra* contrariam senten-tiam falsam, & periculosam vocat, & Ma-gistrum Michaelem Zanardum à D.Tho-mæ Schola, hoc loco, transfugam haberi vult.

49. Hoc vero premissit, ut liberius in Patrem Thom. Sanchez descendenter, & fal-sæ citationis incusat, quod Doctore Nauarrum pro contraria sententia addu-xi.let.* Temere, inquit, inculpatur à Sanchez Nauarrus, huic propositioni allen-tiri, quod dixerit peccatum esse tactus impudici: quasi ex Nauarro omnis ta-cetus impudicus careat lethali culpa, & sit tantum venialis. Hoc enim falsum est, & indignum tanto auctore.* Cæterum si Baroni Nauarrum legisset, Patrem Sa-nchez temere non inculpasset. Videat ergo illum loco à Sanchez suprà citato, nempe lib.5.consil.tit.de Penit. & remis.co-fil.7. Vbi Doctor Nauarrus inquirit: * An actus ille sodomiticus inceptus ab vxo-rato cum sua vxore, citra animum illum perficiendi, sit peccatum mortale.* At-tende. Respondetur, quod in casu illius, vide-tur tantum esse peccatum tactus illiciti. En Nauarrus apertissime tradit non esse pec-catum mortale inter coniugatos. Iure ergo & non temere pro hac sententia il-lum Sanchez adduxit. Ex qua euidenter deducitur eiusmodi circumstantiam non pertinere ad speciem peccati contra na-turam,

turam, iuxta Nauarrum, & Doctores supra citatos, alias nec inter cōiugatos potuerint à culpa mortali excusare, ut certa fide tenendum est: sicut contraria, & vera sententia non excusat; ac proinde in confessione necessariò explicandam, ut potè, quæ speciem peccati mutat, nequit in dubium verti.

CAPVT VI.

An defloratio virginis sponte consentientis continet nouam speciem malitiae in confessione explicandam?

50 **A**ffirmant omnes, qui existimant, in eiusmodi defloratione, ultra speciem luxuriæ, reperiiri malitiam aliam iniustitiae, quæ stuprum appellari solet. Ita Caietanus in Sum. verb. *Stuprum*, Victoria de confes. n. 126. Nauarrius in Sum. Hispana, cap. 16. num. 3. Henriquez lib. 5. de Pœnit. cap. 6. num. 3. litt. T. & cap. 8. n. 2. Toletus lib. 3. Sum. cap. 18. n. 2. Luis Lopez, Llamas, Angles, Gutierrez, Gratian, Alensis, Abulensis, Corduba, uterque Ledesma, Alcozer, Medina, Manuel Rodriguez, & alij, apud Sanchez de Matrim. lib. 7. disp. 14. & apud Dianam 1. p. tract. 7. resol. 11. Probant: quia licet in illa defloratione non reperiatur iniustitia contra personam virginis, nam scienti, & volenti non sit iniuria, est tamen iniustitia contra finem naturæ, cui non potest femina, ut potè non domina, sed custos sui signaculi, renunciare; ac proinde sicut permittens abscondi sibi manum, peccaret, ita in sua deflorationem consenserens.

51 Alij vero præfata sententiam limitant, & iniustitiam solum admittunt in casu, quo virgo deflorata adhuc est cōstituta sub potestate parentum, quibus decori, & ignominiae id verteretur, & ad dotem augendam, aut innuptam alēdam cogarentur. Ita D. Antoninus, Angelus, Tabiena, Sylvest. Armilla, & alij, apud Sanchez suprà n. 4. Vnde plures consequenter existimant, stuprante teneri restituere parentibus, quantum damni inde patiantur, quamuis virgo sponte consenserit: sic Bernardus Diaz, Luis Lopez, Salcedo, Cordoba, Valentia, Manuel Rodriguez, & alij, quos refert Sanchez suprà num. 11.

52 Verior tamen, & hac tempestate

communior sententia tenet, defloratione virginis sponte consentientis, siue sub cura parentum constituta sit, siue non, non differre à simplici fornicatione; ac proinde, per se loquendo, non superaddere nouam specie malitiam in confessione explicandam. Ita Petrus de Nauarra lib. 2. de rectit. cap. 3. p. 4. de latente in corporis bonis, dub. 1. in noua editione. Molfessius, Trullench, & Megala, quos citat, & sequitur Diana 1. p. tract. 7. resol. 11. & alij, quos refert 2. p. tract. 3. Miscell. resolut. 12. & 3. p. tract. 4. resol. 67. Mazuchellus de casibus resuernatis, disp. 21. cap. 4. diffic. 5. n. 28. Ludo- uicus a Sancto Raymundo 1. p. rract. 1. resol. 11. n. 220. D. Franciscus Verde in opuse. pro Caramuele, qn. est. 4. §. 6. & folio 50. Leander a Sacram. tom. 1. de Pœnit. tract. 5. disp. 8. qu. est. 17. §. 2. Reuer. P. Delgadillo tom. de Pœnit. cap. 17. dub. 69. Ioannes Sanchez in Selectis, disp. 29. n. 7. & apud illum M. Sotus, & alij. Gaspar Hurtado de Pœnit. disp. 9. diff. 4. Tamburinus in Methodo lib. 2. cap. 8. §. 8. Quibus addit Card. de Lugo tom. de Pœnit. disp. 16. sect. 4. n. 218. apud quem Sotus, Suarez, Vazquez, Lessius, Coninch, Tannerus, & alij. Et plures, quos sequitur Thom. Sanchez lib. 7. de impediment. matrim. disp. 14. n. 5. & probabile putat F. Franc. a Iesu Maria in cursu Theol. tract. 6. cap. 8. punct. 4. n. 57. fol. 426.

53 Hanc sententiam amplectuntur ex Ordine Prædicatorum M. Acatius de Velasco tom. 1. resol. moral. verb. *Doncella*, resol. 172. vbi sic: * Si la doncella libre, y voluntariamente consiente, a ora estè, o no estè, baxo la cura de sus padres, no es estupro el primer acto, en que pierde la virginidad, sino de simple fornicacion; y así esta circunstancia no tiene obligación de confessarla. * Hæc ille, citans Sotum, & alios: & iterum verb. *Luxuria*, resol. 204. Quem sequitur M. Paulus de Blanchis in disceptation. cas. conscient. disput. 4. in lit. C. fol. 137. & putat probabile M. Corradus in respons. cas. 1. p. quest. 47. in addition. & q. 94. Et ante omnes suprà allegatus M. Dominicus de Soto in 4. distinet. 18. quest. 2. art. 4. conclus. 13. §. De simplici, vbi sic ait: * Non clarè video, saltem si puella, quæ non est sub cura parentū, sua sponte vult virginitatem perdere, quod sit distincta species luxuriæ à simplici fornicatione: peccat enim peccato luxuriæ, non tamen iniustitiae, imò sicut homo est dominus oculorum ad videndum, ita & illius par-

tis ad illum actum, ut citra iniustitiam id possit facere, &c. Imo fortasse licet esset sub cura parentum, licet illis aliquam iniuriam ficeret, non mutaret speciem. Si quis ergo habeat contrariam opinionem abundet in suo sensu; sed tamen ego arbitror, hanc esse probabilem, & ideo non debet confessarius tantum pudefacere puellas, interrogando, an sint virgines, vel corruptæ. * Hæc ille. Vnde Petrus de Ledesma in *Suum. tom. i. cap. 16. de Penitent. dub. 5.* ait: * Alguenos Doctores, y entre ellos el Padre Maestro Soto, sienten, q este pecado no es distincta especie de la fornicacion. * Eiusdem sententia videtur Mag. Bannez 2.2. quæst. 6 2. artic. 2. dub. 7. in confirmat. 1. conclus. vbi sic ait: * Cæterum existimo, quod mulier est domina vius illius membra, sicut, & aliorum, & quia talis vius non est sine corruptione, non peccat illa contra iustitiam, si amittat virginitatem. * Et infrā. * Ergo etiam qui admiserit stuprum cum illa volente, non peccat contra iustitiam, neque ipsa, neque stuprator, sed contra castitatem. * Haec M. Bañez Sotis vestigijs insistens, Quapropter utrumque pro hac sententia refert, & meritò Pat. Thom. Sanchez libr. 7. de Matrim. disp. 14. num. 5. prope finem, dicens: * Hanc sententiam tenet Sotus, &c. Eiusdem videtur aperte Bañez. * Semel autem posito, hanc circumstantiam non mutare speciem, necessaria consequentio ne deducitur, iuxta nostram ex Diu. Thoma sententiā, necessarium non esse, in confessione illam explicare, imò ex Doctoribus, qui obligationem confitendi circumstantias notabiliter aggrauantes, affirmant, Magist. Sotus, Sanchez, & Nauarra, hanc de necessitate confitendam negant: putant enim notabiliter non aggrauare: videatur Sanchez suprà, vbi Sotus, inquit * esse consilium, ut eam explicet, * & Nauarra * non esse necessariò confitendam. * Cæterum, quoties graue inde dedecus in parentes resultauerit, si timeri prudenter potuit explicanda erit: vt constat ex dictis.

§. I.

Animadversio in Baronium.

54 **P**ropterea valdè miratus sum, Vincitum Baronium seūt. 3. artic. 2. fol. 240. ausum fuisse Amadæum carpe re, quod Magist. Sotum & Bannez pro hac

opinione adduxerit: * Falsò, inquit, confirmat suffragio Soti, & Bannez. Nam primus scribit, non ita certum esse mutare speciem, &c. Bannez verò assentit Caletano, & alijs Thomistis, qui virginis saltem si sub cura patris sit, negant liberum usum illæsa iustitia, sui corporis, extra matrimonium. * Sic Baronius. Sed quidē vir doctus maioribus distractus neutrum consuluit. Quia Magistrum Sotum pro ista sententia latare, constat aperte ex ipsis verbis supra datis, ideoque omnes authores tam domestici, quam extranei eum pro illa referant. Magistri autem Bannez eam confirmare, dubitare non poterit, qui legerit, sicut nec quod Baronius sententiam contrariam ei affinxerit. Verba recole fideliter excerpta ex loco suprà citato, vbi nec ullam Caletani mentionem facit, nec malitiam stupria simplicis fornicationis malitia distinguit, nec ullam per se iniustitiam in usu corporis extra matrimonium agnoscit.

55 Sed nouum non est Baronio auctorum verba negare, vel alia ipsis affin gere, cum ad suam causam agit. Quod mirabile dictu est, cum tot contra se habeat iudices, quot lectores. Huius furfariis plura possem exhibere specimina: aliqua tantum, ne longior, quam oportet, sit digressio, in hoc loco, iusta defensionis causa traducam. Primum desumo ex communi Doctorum opinione ascrente licitum esse occidere iniustum aggressorem honoris, quando aliter defendi nequit: pro qua plures militant Doctores, quos refert Amadæus Guimenius in *Opusculo*, tract. de iustit. proposit. 1. Ex quibus Caletanus in *Summ. verb. Homicidium*, sic ait: * Licet alterum occidere tuendo necessaria ad vitam, & virtutem, ne perdat res suas, & suorum, & 2.2. quæst. 64. artic. 7. §. Adhoc dub. Est, inquit, sententia Diu. Thome, & Augustini, quia Augustini authoritas loquitur, non solum de vita corporali; sed de alijs, quæ inuiti perdere possumus, sub quo ordine ponit honorem, & diuitias. * Quem sequitur Magist. Prado tom. 2. Theolog. Moral. capit. 20. quæst. 4. numer. 24. vbi sic, * Dico licitum esse occidere iniustum aggressorem honoris, qui in praxi vult lacerare. Ita Sotus, & communiter Thomistæ. * Quorum plures adducit Amadæus suprà, eorum verba fideliter excerp-

ta exscribens, inter quos Magist. Bannez 2.2. quest. 64. art. 7. §. Dubitatur 4. Vbi ei qui certò nouit, quod ab alio erit iniustè occidendum, vel infamandus, vel annullurus bona temporalia, concedit, §. Secundæ conclusio, posse licet occidere illum defendendose, vel sua, si aliter non potest. Quod pro conclusione statuerat, dub. 2. dicens; licetum esse iniustum invasorem occidere, pro defensione rerum temporalium, & honoris, subnectens. Quæ sententia est consensus philosophorum, & fere omnium Theologorum.

56 His tamen nil obstantibus, Vincentius Baronius vbi supra, disput. 1. sect. 2. fol. 146. falsæ citationis Amadaeum incusat, & verba Magist. Bannez præteriens audet dicere, hunc authorem in solius vitæ defensionem concedere alterum occidere, si ad sit certa sequituræ mortis notitia. Et alios sui instituti authores non curans, contrarium ipse, vt principium apud Diu. Thomam, & eius discipulos inconcussum falsò iastat, eaque tenacitate defendit, vt inquirenti, cur sicut in defensionem vitæ, licet iniustum invasorem occidere, non liceat etiam in tutelam honoris? respondet fol. 148. * Dum ita quæreris, videris ignorare omnino, quod latere possit neminem; sicut vita, & honoris, ita utriusque defensionis diuersam esse omnino rationem, &c. Ergo ineptè quæritur cur ex priori pugna pro vita consequatur mors, & ex posteriori fieri nequeat? Dignior esset carnificè, quam Theologo obiectio. * Hæc Baronius. Quem feruore disputationis ab reptum, extra fines Christianæ moderationis excurrisse, mirum tibi non accidat. Modestia ei parcere iubet, qui illi percitat. Alijs forsitan stylis effrenis debitas dabit poenas. Mea tantum refert illius fidem in authorū verbis, & sententijs vindicandis animaduertere.

57 Eadem arte negandi verba, quando congrua solutio ei non occurrit, vtitur Baronius in casu altero in materia simoniae. Pactum amicitiae de dono ex gratitudine, obtento Beneficio, conferendo, quod grauissimi Doctores licitum putant apud Amadaeum tract. de simonia, prop. 1. confirmavit ipse ex Doctrina Caietani 2.2. quest. 100. artic. 2. inquit id quod recipitur per modum sustentationis à Ministris Ecclesiæ, Sacerdotibus, & Prædicatoribus, posse in pactum deduci:

Nam ex pacto velle tale stipendium, non est vendere spiritualia: quia pactum non mutat materiam actuum. Quo principio (subnecit Amadeus) posset Caetanus similiter probare in pactum amicitiae deduci posse, id quod recipitur per modum liberalis doni. Hanc consecutionem, vt viatet Baronius, eo delapsus est, vt negare ausus fuerit Caetani verba, dicens: Nullum verbum habet eorum, quæ ex illo refert Amadeus, sed diuersa prouersus omnino, quæ statim referam. Promissis vero non stetit: maluit enim infidelitatis, quam falsitatis aperte conuinci. Sed in utramque misere impegit. Questio facti est. Quam malueris editionem elige: & loco citato, in commentario, quod incipit * in articulo secundo, tertio, & quarto, dubium occurrit* verba Caetani reperies.

58 Insuper tract. de censur. propos. 4. à temeritatis, & erroris nota vindicans Amadeus quorundam sententiam asserentiū, quod si duo Clerici gladijs districtis se invadant, animoque hostili in uicem digladiantur, nullus tamen ictus aduersarij personam attingat, neuter excommunicationem incurret: subnecit. * Et videtur amplecti Caetanus in Summa, verb. Excommun. vbi inquit: Quantumcumque conetur aliquis percutere Clericum, lancea, sagittis, lapidibus, nisi lanceæ, sagittæ, aut lapidis ictus pertingat ad Clerici personam, non incurret excommunicationem latam contra percutientes Clericos: quia manus violentæ in ictio non est consummata. Consummatur enim taetione ipsius Clerici, & non aliter, & sic de alijs. * Hæc ex Caietano fidelissime excerpta adducit Amadeus vbi supra. In quem tamen cæco Marte Baronius irrumpit, sic exclamans: * Sed quis non videat hanc interpretationem manifestani esse Canonum corruptelam, & à scopo, quem spectant, enormem exerrationem, confirmatā falsò ascitis Caetani verbis. * Et iterum infra. * Quod refert ex Caietano, excommunicationem non esse latam, nisi ictus pertigerit ad Clericum, fraude non caret. Tractatio de excommunicatione est apud Caietanum longissima, & diffunditur ultra summarium, per 76. capita. Nec locum, nec numerum (Amadeus) adnotat, quo extenit verba relata, ne plagiū deprehendatur. Certè sibi hæc scripsisset Caetanus, legerentur capite decimo contra manus violentas. Illud legi, & telegi, & nil horum verborū re-

reperi; ergo commenta sunt. * Hac Baronius *disput. 2. sect. ultima, folio 274. & 275.*

59 Sed ego apud illum semel legisse dolui: quia virum Religiosum iusto pudore suffusum tristitia cumulare cogor, & stylo suo æquè nunc ferreo, ac eleganti mente aceruius pungendum, crucianumque video, quam si lanceæ, sagittæque ictus ipsiusmer viscera penetrarent. In quacumque enim editione, verba Caietani superius ab Amadæo adducta reperies, loco ab ipso citato, nullo tamen capite, nec numero designato, quia non licuit. Non enim extant in vlo ex 76. capitibus, per quæ ultra summarium diffunditur tractatio, sed in ipso summario, quod ad capita de excommunicatione Caietanus præmittrit, dicens: *Ante omnia circa intellectum excommunicationum, &c. prenotanda sunt duo, &c. oportet autem scire, quod ex parte termini, actio excommunicationi subiecta intelligitur consummata, &c.* Vnde quantumcumque conetur aliquis percutere Clericum lancea, sagittis, lapidibus, nisi lanceæ, sagittæ, aut lapidis ictus pertingat ad Clerici personam, non incurrit excommunicationem, &c. Quid ad hæc Baronii? commenta ne sunt?

60 Huius furfuris plura, quibus Baronij liber scatet, traducere possem. Hæc modo sufficient, ut candidus lector hominis fidem agnoscat, nec miretur, quod in præsenti, verba M. Soti, & M. Bannez contrariam sententiam illis astringens prætereat; licet ex ipsis aperte constet.

§. II. Questionis decisio.

61 Ræfixa igitur sententia probatur. Quia virgine consente, nec ipsi sit iniustitia, neque naturæ ordinanti claustrum, vt fiat aptior matrimonio; nam fœmina vslus illius membra, sicut, & aliorum, domina est. Ex eo autem quod natura, extra matrimonium, vsum eius non concederit, tantum infertur esse peccatum contra temperantiam, propter indebitum vsum, non verò contra iustitiam: sicut neque istud infertur, ex eo quod corrupta nequeat licet extra matrimonium suo corpore vti. Neque obstat, quod minus apta redatur matrimonio: alijs non ei liceret emittere votum solemnè castitatis, per

quod magis inhabilis ad matrimonium redditur; potest enim abstinere à nuptijs, vel ita res disponere, vt vir non percipiat, esse corruptam, vel suum ei defectum aperire, vel cile parata perferré molestias ex defectu celato imminentes.

62 Deinde per se loquendo, non fit iniuria parentibus; ergo nulli. Antecedens probo. Primo, quia ipsa virgo sponte consentiens, vtitur corpore, cuius est domina. Ergo non peccat contra iustitiam: ergo neque vir, qui ex eius consensu eo vtitur, vt bene dixit Bañez supra. Secundo, quia parentes non habent maius dominium corporis filiae virginis, quam corruptæ; sed cognoscere corruptam sponte consentientem, non continent specialem malitiam iniustitiae contra parentes: ergo neque cognoscere virginem. Quod autem se exponat periculo manendi innuptam, non oblitat; quia absque parentum iniuria, potest ipsa pro suo nutu innupta manere. Ergo per se loquendo in defloratione virginis sponte consentientis non interuenit malitia distincta a simplici fornicatione, in confessione explicanda.

63 Potest tamen aliquando per accidens specialis malitia interuenire in fornicatione, siue virginis, siue corruptæ, vt bene obseruat Lessius lib. 2. de florit. cap. 10. dub. 1. num. 5. Nam si occulte non fiat, sed publicè, vel in his circumstantijs, quibus publicanda timeatur, ex indeque parentibus dedecus magnum, & ingentem mortorem ob familiam decoratam superventurum præuideatur, non poterit non continere malitiam contra pietatem parentibus debitam, quam à fortiori contrahet tam ipsa, quam qui in prædictis circumstantijs virginem deflauerit, seu cum corrupta deliquerit. Ac proinde ad honorem, in quantum possit, parentibus restituendum tenebitur, vt bene tradit M. Bañez ubi supra: licet Sanchez, & alij, non acquiescant.

64 Assentiri tamen non possum sapientissimo Leandro *disput. 8. §. 2. quæst. 19.* afferenti cum alijs recentioribus, apud Sanchez in Selectis *disput. 29. num. 8. in fine*, stuprante virginem per vim satisfacere, confitendo: commisisse simpli cem fornicationem per violentiam. Non inquam, placet; nam cum fœmina per violentiam virginitatem amittit, plura ex

hac iniuria patitur **damna**, quam, si se-mel iam corrupta violenter cognoscere-tur; ergo respectu virginis non potest præ-dieta doctrina sustineri: iniuria enim vir-gini illata nouam iniustitia malitiam con-tinet distinctam ab ea, quæ iam corrup-ta per violentiam inferretur, ac proin-de necessariò in confessione explican-da est.

65 Obijcies primò. Specialis maliti-a stupri non datur in virgine consentien-te. Ergo nec specialis malitia adulterij in peccato nuptæ, quæ ex consensu mariti cum altero copuletur. Respondeo negan-do consequentiam. Quia licet in tali eu-etu non fieret iniuria marito, atque adeo deficeret hæc iniustitia species; fieret ta-men contra statum matrimonij, & fidem illi debitam, ob bonum commune, cui nō potest coniugatus renuntiare: sicut nec Clericus priuilegijs ob statum Clericale sibi concessis. Vnde colliges, in adulterio, dissentiente viro, triplicem malitiæ speciem reperi; aliam contra iustitiam, aliā contra fidem debitam statui, aliam contra castitatem; ac proinde si iniustitia ratione consensus viri deficeret, teneretur poenitens in confessione explicare, ne confiteatur malitiam, quam non contra-xit, sicut tenetur dicere, non esse coniuga-tum, quem confessarius talem existimat, vt benè notat Thomas Sanchez *sup. num. 15.* Non me latet nonnullos, quos, citato Illustriss. Fr. Angelo Manrique Episcopo Pacensi, sequitur Caromuel in *Theologia Fundam. fundam. 35. cap. 4. numer. 537. fol. 230.* duplicem tantum malitiam in adul-terio cognoscere, aliam contra castitatē, aliam contra iustitiam. Vnde inferunt sa-tis confiteri, qui diceret: *Commisi sim-plem fornicationem*: Et post alia interiecta peccata, subneceteret: *Intuli cuiquam graue iniuriam*, *tertia quadam personæ cooperente*. Sed non placent: tum quia consentiente viro, sufficeret se accusare de simplici for-nicatione, quod nullus concessit: tum quia eo modo confitendi duplex numero peccatum in esse moris pro vno indiui-duo ad duplarem speciem pertinente sub-rogareret, ac proinde diuersum peccatum in esse moris ab eo, quod commiserat, cō-fiteretur.

66 Obijcies secundò. Virginitas est virtus specialis distincta à castitate. Ergo vitium virginitati oppositum specialem habet malitiam distinctam à malitia con-

tra castitatem. Respondeo, virginitatem tantum distingui à castitate accidentaliter per extentionem ad plura obiecta, ni-mirum ad delectationes, etiam licitas; id autem quod opponitur virginitati, vt con-distincta à castitate, non est vitium, alias matrimonium esset illicitum. Præterea, cùm virginitas desperdatur per quodlibet peccatum contra castitatem, si circumstā-tia virginitatis adderet nouam speciem malitiæ, teneretur virgo in simplices de-lectationes consentiens explicare virginitatem amisisse per tale peccatum. Imò quælibet fœmina in habitu virginis ince-dens teneretur, quoties actu interno con-tra castitatem delinquisset, dicere in con-fessione, esse, vel non esse virginem. Nam cùm talis appareat, si confessarius eius cō-scientiam ignoraret, apprehenderet ma-litiam contra virginitatem, quæ fortè nō esset. Vnde confessarius non teneretur de virginitate interrogare, si poenitens tace-ret, & puella teneretur respondere; & per-consequens manifestare suum defectum, iam iterum in alijs confessionibus decla-ratum. Rursus, non solum fœmina, sed quilibet barbatus teneretur in confessio-ne explicare suæ virginitatis florem per tale peccatum amisisse, quod est contra omnium fidelium praxim. Ergo circumstā-tia virginitatis nō mutat speciem pec-cauti, & per consequens, non debet in con-fessione explicari.

C A P V T VII.

Vtrum in delectatione morosa de retur-pi, explicari debeat circumstantia status personæ, quæ peccanti obijcitur, an con-sanguinea, an nuptæ, vel voto cas-titatis adstricta?

67 **A**ffirmant Cajetanus, Lorca, A-zor, Thomas Sanchez, & alij apud Dianam 1. par. tract. 7. resol. 48. Qui-bus accedunt D. Antoninus, Tabiena, Nauarr. & Montesinos apud Hurtad. cō-plut. 1. 2. tract. de Peccatis, disput. 4. diffic. 10. & tenere videntur Doctores afférentes, malitiam delectationis simplicis, si-cut & efficacis, desumendam esse ab ob-jecto.

68 Ex quo principio nō pauci deducunt, licere non coniugatis sperantibus vxore du-

ducere, morosè delectari de copula habenda tempore coniugij, quia talis copula non est mala. Ita Victoria, quem refert, & sequitur Medina 1. 2. quæst. 74. art. 8. dub. 3. Zumel ad eamdem questionem, disp. 4. dub. 3. & quidam Neotherici, ut refert Corduba in *Questionario libr. 1. quæst. 23. dub. 13.* & ipse clarè sentit esse probabile. Idem tenent loquentes de sponsa de futuro Curiel, Herrera, & alij apud Dianam 3. part. tract. 5. *Miscellan. resol. 2.* & Magist. Arauxo vbi infra, qui eadem ratione nixi afferunt, licere viduis morosè delectari de copula præterita, cum proprio coniuge habita, quod ultra citatos tuerentur Caetanus, Rosella, Syluester, Armilla, Angelus, Tabiena, Pedraza, Valentia, Nieba, Medina, Zumel, Sa, & alij apud Thomam Sanchez de *Matrim. libr. 9. disp. 47. n. 3.* Quos sequuntur Lorca 1. 2. disp. 28. & Montesin. ibidem, disp. 7. q. 6. M. Serra 1. 2. q. 64. ar. 8. M. Arauxo 1. 2. q. 74. ar. 10. dub. 3. n. 48. & alij. Quod à fortiori tenuent dicere, etiam si ad secundas nuptias transferit.

69. Addunt alij apud Cordubam supra (& ipse putat probabile) non esse mortale, solutos delectari morosè de copula cogitata sub conditione, si adesse et matrimoniū, nam cum obiectum sub ea conditione apprehensum non sit turpe, non est vnde talis affectus malitiam grauem sortiri possit, si alias supponatur ex parte subjecti capientis delectationem, non interuenire votum castitatis, ratione cuius teneatur ab illa delectatione abstinere. Quidquid contradicat iam alibi citatus, & reiectus Euseb. de *Hereta in suis decisionib. moralibus. decis. 6. §. 9.* vbi tradit, per votum castitatis non prohiberi delectationem morosam. Limitant tamen prædicti Doctores doctrinam supra traditam, dum non sit periculum pollutionis, vel consensus in aliquod peccatum mortale. Si enim hoc ad sit, nequibit à mortali excusari.

70. Verior tamen sententia oppositis insistens principijs docet, in delectatione venerea, & morosa de copula cum consanguinea, conjugata, vel moniali, non repiriri malitiam specie distinctam à delectatione cum soluta: ac proinde penitentem non teneri, prædictas circumstantias in confessione explicare. Ita Pat. Vazquez 1. 2. disp. 111. & 112. & 114. Quæ omnes eius discipuli sequuntur, Castro Palaotom. 1. tract. 2. disp. 2. punct. 10. §. 4. &

cum Angelo & Pesantio, Hurtado Complutensis supra disp. 4. *disf. 10.* Diana 1. p. tr. 7. res. 48. & 2. p. tr. 3. resol. 34. & 3. part. tract. 4. resol. 67. pro qua citat Reginaldu, Sayrum, & alios, & probabilem putant Salas, Azor, Filiucius, Bonacina, Lefsius, & alij apud Dianam, & pluribus cito tatis defendit Oviedo 1. 2. tract. 6. *controver. 4. puncto 7. num. 57.* & Tamburinus in *Methodo expeditæ confess. libr. 2. capit. 7. §. 1.*

71. Ad probationem huius sententiae noto primo ex communi Doctorum delectationem non dici morosam à mora temporis, sed a mora culpabili detentio nis; hoc est a libertate in detentione; post quam quis aduertit esse prohibitam, Noto secundo cum Pat. Vazquez 1. 2. *disput. 112. cap. 2. num. 4.* quem sequuntur Salas 1. 2. tom. 2. tract. 13. *disp. 6. sect. 6. numer. 60.* Palaus supra *puncto 10. §. 4. num. 41.* Lugo *disp. 16. sect. 6. num. 8. 20.* Lessius *libr. 4. cap. 3. num. 112.* Oviedo 1. 2. tract. 6. *controver. 4. punct. 7. num. 54.* & omnes (quos viderim) delectationem morosam intra speciem luxuria semper habere eamdem malitiam cum opere, quatenus est contra castitatem. Ratio est, quia talis delectatio codeni modo, ac opus virtuti temperantiae opponitur, & eamdem habet dissontiam ad rationem. Unde sicut diverso modo opponitur virtuti castitatis simplex fornicatio, & peccatum contra naturam; ita etiam diverso modo opponitur delectatio de fornicatione, & de peccato contra naturam. Cum enim virtus castitatis non minus, neque alio modo moderetur delectationes internas, quam externas, eadem videtur interuenire species peccati in una ac in altera delectatione intra speciem luxuria.

72. Prædicta tamen doctrina limitata est, quoties delectatio capiatur de copula cogitata cum fœmina, cum præcisione an sit, vel non sit propria; cum enim eiusmodi copula præscindat à licita, & illicita, delectatio de illa capta non erit eiusdem speciei cum opere, quod habet pro obiecto. Alias cum opus non opponatur virtuti castitatis, sed ab oppositione præscindat, non oponetur delectatio, sed ab oppositione præscinderet, quod falsum prorsus est. Erit igitur in tali euentu malitia alterius speciei innominata contra castitatem, seu malitia copula illicitæ, cum eodem modo opponatur virtuti, ac ipsa copula.

73 Ex dictis assentiri non possum Bo
nacint de Matrimonio quæst. 4. punc. 8. nu.
15. & Palao tom. 1. tract. 2. disp. 2. punc. 10.
§. 2. n. 7. Quibus consentire videtur Tho
ma Sanchez suprà nn. 4. afferentibus ma
litiam delectationis venerea desum ex
effectu, quem secum afferit, nimirum vehe
mentem commotionem appetitus, & spi
rituum genitalium subseruentium gene
rationi. Nam ut bene expendit Lugo, ex
hoc principio aperte sequitur, delectatio
nem morosam captam de sodomia eius
dem esse speciei, cum delectatione capta
ex copula, quod est contra omnes Docto
res: Imò & contra ipsum Bonacinam loco
citato, num. 18. & contra Sanchez in Sum.
lib. 2. cap. 2. distinguentes specie delectatio
nem circa solutam, & circa coniugatam,
cum tantum omnes eundem effectum
causent.

74 Noto tertio, illam delectationem
dici venereum, quæ in ipsa carne sentitur,
cum commotione spirituum subseruen
tium generationi circa partes libidinosas.
Ita Caiet. Armilla, Tabiena, & alij, quos
citos sequitur Thomas Sanchez lib. 9.
de Matrim. disp. 46. Dicitur delectatio ve
nerea, ut inquit Sanchez, ad differentiam
delectationis, qua placet tactus proprij,
vel alieni corporis sine villa libidine, ob so
lam proportionem, & connaturalitatem
cum organo tactus, seu visus: quilibet
enim tactus rei blanda, & visus rei pul
chra, organa, visus, & tactus naturaliter
delectant. Delectatio igitur morosa in re
venerea ex parte voluntatis, nihil aliud
erit, quam affectus quidam simplex, quo
quis ex aduententia rationis sibi compla
cket in delectatione illa venerea, quæ ex co
gitatione obiecti turpis in carnis titilla
tione, & in potentia appetitua sentitur.
His positis.

75 Negatiuam sententiam Pat. Vaz
quez sic facile probo: Delectatio morosa
venerea non est vnde malitiam sumat, ni
si vel ex obiecto, vel ex oppositione cum
virtute castitatis prohibentis omnem de
lectationem venereum extra statum ma
trimonij: sed quomodocumque res se ha
beat, delectatio venerea non sortitur di
uersam malitiam, ex circumstantia status
personæ, quam habet pro obiecto: Ergo
non debet in confessione explicari. Quod
ratione oppositionis cum virtute castita
tis non sortiatur malitiam specie distin
ctam ab ea, quæ reperitur in delectatione

de copula cum soluta, conuenienti oni
nes. Quod autem, neque ratione obiecti
malitiam aliam cōtrahat, probatur. Quia
obiectum, quod neque directè, neque in
directè terminat affectum voluntatis, ne
quid malitiam aliquam in illum deriuare,
sed iniuria contra maritum, v.g. quæ in co
pula cum nupta reperitur, neque directè,
neque indirectè terminat simplicem de
lectationem venereum, ergo, &c. Non di
rectè, quia delectatio venerea non capit
de iniuria, sed de concubitu cum fœmina
qui media sui apprehensione præscin
dente ab statu fœminæ, delectationem il
lam causat: non indirectè, quia una ratio
potest seorsim ab alia simplicem delecta
tionem terminare, licet nequeat una sine
alia executioni mandari: sicut si fœmina
pulera, & nupta sit, potest quis compla
re, quod pulera, & displace quod nupta.

76 Est itaque magnum discrimen in
ter desiderium, & simplicem complacen
tiā, illud enim cum tendat in executio
nem obiecti, & copula cū nupta nequeat
in executione separari ab iniustitia, ne
quid saltem indirectè ad illam non termi
nari, ut communiter docent Theologi
contra Angelum, verb. luxuria, num. 2. asse
rentem, desiderium efficax fortificationis
cum soluta, & cum cōjugata esse eiusdem
speciei: cuius proinde sententia expuncta
fuit de mandato Sanctæ Inquisitionis in
Expurg. anno 1640. Simplex vero dele
ctatio cum non tendat ad tribuendā exi
stentiam obiecto, bene potest ad unam ra
tionem terminari, qui n. ad aliam vlo mo
do terminetur: ac proinde potest quis de
lectari de copula cum nupta allectus à de
lectabili, quod est in copula, & non à de
lectabili, quod est in iniuria, & consequen
ter quin delinquat contra iustitiam: quia
virtus iustitiae non prohibet delectationē
de opere iniusto, quando non capit de
illo, prout iniustum est: ut ex cōmuni Do
ctorum tradit Pat. Oviedo 1. 2. tract. 6. con
trouers. 4. punc. 9. Ergo nullum est capit,
vnde delectatio venerea diuersam maliti
am sortiatur ratione diuersi status perso
nae, quæ peccanti obiectur. Sufficiet ergo
se accusare de una, vel pluribus delectatio
nibus morosis, in explico persona statu.

77 Confirmatur, nam delectatio de
copula cum moniali habita ab eo, qui vo
rum non emisit, non est contra votum il
lins, qui delectationem capit, quia hoc nō
subsistit, nec contra votum monialis, quia

materia huius voti tota est posita in actibus ipsius monialis, quorum nullum talis delectatio inducit, nec ei vlo modo cooperatur. Similiter delectatio habita à solo de copula cum coniugata, ad nullum actum coniugis ordinatur, etiam si ut obiectum illum respiciat: ergo cum non coniungatur eum obiecto, fidei coniugij non opponitur. Ergo non est unde à coniugio malitiam sortiatur.

78 Idemque dicendum de delectatione habita cum consanguinea, quiā licet circumstantia consanguinitatis se etiā teneat ex parte personæ capientis delectationem, nequit malitiam refundere nisi ex parte obiecti se habeat. Quia ex reuertentia sanguini debita, tantum prohibetur commixtio seminum, ad quam non ordinatur simplex delectatio, sicut ordinatur desiderium efficax. Ergo ni delectatio capretur de copula cogitata cum consanguinea, ut tali, non contrahet malitiam incestus.

79 Tota hæc doctrina confirmatur exemplo, cui nemo dissentire potest, nec discrimen inter actus efficaces, & inefficaces diffiteri: Si quis audiat inimicum occisum esse in loco sacro, & de illius morte delectetur, ex displicētia personæ, peccatum odij conimittet, non verò sacrilegium: ergo delectatio non secum trahit malitias omnes in obiecto repertas. Ergo similiter, nec in casu questionis, cum eadem prorsus malitiae ratio.

80 Quantiū autem hæc ita sint, consultum erit confessario, rudes, & mediocreiter doctos de circumstantia obiecti interrogare: tum quia tales inter affectus efficaces, & inefficaces nesciunt distingue re; tum quia eamdem in omnibus malitiis concipiunt, & consequenter contrahunt.

§. Vnicus.

*Cuiusdam novum placitum refertur,
& refellitur.*

81 Post hæc olim à me scripta, in lucem prodij recentior quidā, qui doctrinam superius traditam exten dit, ad omnes simplices delectationes intra genus castitatis, etiam si obiecta terminantia specie distinguantur: ac proinde eiusdem putat speciei delectationem morosam de copula sodomitica, ac de fornicatione. Nam malitia delectationis,

inquit excluso consensu absoluto in copulam, solum potest proueniare ex vi causativa motuum turpium, & pollutionis de præsenti, auf ex eo quod statui matrimonij derogare videatur. Ex primo autem capite malitiam specie diuersam nō contrahit, vt constat ex superius dictis, quia omnes delectationes morosæ eundem effectum causant. Quod autem neque ex secundo, probat ex eo, quod siue delectationes sint de hoc, siue de illo obiecto, non propterā statui matrimoniali magis derogant, nisi forte quatenus sint magis intensæ, & vehementiores, quod non pendet ab eo, quod sint contra naturam.

82 Cæterum doctrina hæc substatenda non est, eodem enim fundamento assertere potuisset, sodomitam, & fornicationem non distingui specie; quia non magis una, quam altera statui matrimonij derogat, nisi forte quatenus intensorem, aut vehementiorem delectationem inducunt, qua ratione ad circumstantiam aggrauantem earum differentia pertine ret: imo grauius inde peccatum fornicatio euaderet, quam sodomia; quam mihi in natura appetit, & à qua potius per se abhorret. Secundò, quia obiectum, quod delectationem terminat, & à quo nullatenus pascindit, nequit, si malum sit, malitiam in actum non deriuare: ergo obiecta specie distincta intra genus castitatis, à quorum malitia actus non pascindit, nō possunt non specie distinctam in delectationem refundere. Confirmatur, quia simplex delectatio devindicta, & de fornicatione non aliunde specie distinguuntur secundum omnes, nisi quia ad obiecta specie distincta terminantur: ergo.

83 Obiçies: oppositum evitare ex D. Thoma opusc. 64. §. * Complacentia habita in memoria peccati: * Vbi excusat ab explicanda in confessione specie peccati commissi, de quo memorie occurrente capitulū delectatio. Quod verum non esset, si obiecta specie diuersa malitiani diuersam specie in actum refunderent. En D. Thomæ verba. * Si autem rememorando mala præterita, quæ fecisti, non habes dolorem, sed potius delectationem in eis, & propter hanc delectationem facis mōram ibidem, non credo expedire, quod specifices ipsa peccata rememorata, si alias integrè confessus es ea. Et si non habuisti aliud, quam delectationem in mente sufficit dicere, mihi venerunt in me.

moriā quædam vindictæ , vel iniuriæ , quas feci , et quædam peccata grauia , quæ committi de quibus non solum non habui dolorem , sed de ipsis cum multa complacentia cogitau. * Hæc D. Thomas. Quem secutus est P. Sa , verb. Confessio , n. 16. dicens : * Qui delectatus est de peccatis præteritis alias confessis , id solum oportet confiteatur , non autem exprimere , quæ illa fuerint peccata. Vide D. Thom. opusc. 64. *

84 Respondeo , principium , quod ex verbis præfati opusculi sexagesimi quarti , obtruditur , capitaliter aduersari alijs principijs doctrinæ D. Thomæ afferentis , actus qualescumque ab eo , quo tendunt obiecto , speciem sumere . Quapropter opusculum , ex quo præobiecta verba fideliter excerpta sunt , adulterinum D. Thomæ opus esse , iure admonet Vincen- tius Baronius , in opere cōtra Amadæum disp. 2. sect. 3. §. 2. fol. 233. Et ideo opinio illa , quam (auctorem opusculi credens D. Thomam) sequutus est P. Sa illum citans , expuncta fuit postea per Mag. Sacri Palatij in editione Romana : & in eam sic iu- re inuechitur M. T. Exeda tom. 1. Theol. mor. lib. 2. tract. 3. contr. 7. n. 23. & seq. * Aduer- satur (inquit) Concilio Trident. sess. 14. cap. 5. Nec video , quo is auctor utatur fun- damento , nisi tantum velle doctrinæ no- num , & laqueos animarum introducere . * Sic ille , & merito : quia vnum , cui P. Sa innixus est , fundamentum , ab auctorita- te , tum auctoris opusculi sexagesimi quar- ti , quod inter alia D. Thomæ opera cir- cūfertur ; tum eorum , qui incautè inter- eins opuscula inseruerunt ; nullius mo- menti iudicare debuisset , imò & erroris insinuare ; ut potè ex quo singularis , & omnino improbabili doctrina , & Conci- lio Tridentino apertissimè repugnans euidenter deducitur . Ni fortè non de de- lectatione , de peccato commisso , sed de sola iactantia intelligendus veniat . In hoc enim peccato , tota malitia in eo consistit , quod offensa Dei assumatur , vt medium ad laudem ; vnde omnia peccata sub ea- dem ratione formaliter ad iactantiam per- tinent , & quoad hunc actum eorum dif- ferentia specifica per accidens se habent , ut cum Nauarro tenet Diana . 3. p. tract. 4. resol. 161. & cum Soria . p. 11. tract. 7. resol. 36. Leander à Sacram. tom. 1. tract. 5. disput. 8. §. 3. q. 12. Castro Palao . tom. 1. tract. 2. dispu- 2. q. 11. n. 5. & probabile vocat Lugo . dispu-

16. sect. 5. n. 268. Si vero iactantia sit con- iuncta cum complacentia , & approbatio- ne peccati commissi , v. gr. adulterij , vel vindictæ , &c. nequit in dubium verti obli- gatio confitendi obiecta terminativa spe- cie diuersa , sicut nec obligatio confitendi numerum , & species peccatorum . & quali enim certitudine ad hæc explicanda ad- stringimur .

85 Non vero omittam hic adnotare Baronij negligentiæ in operibus D. Thomæ enoluendis . Secns contra Amadæum inuestus non fuisset , dicens : * Vbiue ob- trudit opusculum sexagesimumquintum adulterinum D. Thomæ opus , vt suprà demonstratum est . * Sed homo non ad- uertit , opusculum , nuper allegatum , non esse sexagesimumquintum (quod non esse D. Thomæ à se demonstratum dicit) sed sexagesimumquartum , quod non vbiue , sed in hoc tantum loco ab Amadæo alle- gatur . Vnde Baronij calumnia hoc vnum operata est , quod duo iam opuscula , quæ inter alia D. Thomæ opera circumferū- tur , nec dubiæ fidei habenda , sed radicitus euellenda , abolendaque , ex ipsius Baronij testimonio habeamus . Sit esto : dum in posterum non in Amadæum , sed in au- ctorem opusculi , & in eos , qui inter D. Thomæ opera inseruerunt , virus euomat-

CAPUT VIII.

Corollaria ex dictis.

86 Fertur primo , non esse admitten- dam , sed ab scholis relegandâ opini- onem afferentium , consensum forma- lem , & expressum voluntatis in delecta- tionem venerandi , seu , quod idem est , sim- plicem delectationem morosam , non esse culpam mortalem , cessante periculo co- sentiendi in pollutionem , vel in opus , de quo capitur delectatio . Quam tenuit Mar- tinus de Magistris tract. de temperantia , quæst. 3. de luxuria ; & clarus , quæstione de pollutione post probationem quartæ conclu- sionis , & alijs ex antiquis apud Salas 1. 2. tom. 2. quæst. 74. tract. 13. disp. 6. sect. 4. n. 38. vbi ait : * Fertur , victoriam dixisse , opinio- nem illam esse probabilem , * & tale fuisse tempore D. Thomæ , testatur Salas refe- rens pro illa Adriatum . Et putat proba- bilem Antonius de Corduba Ordinis Mi- norum lib. 1. quæst. 23. dub. 11. §. Igitur di- cens , esse sententiam D. Augustini , & non- nullos

nulos eam docuisse: & consentire videtur M. Tabiena Ordinis Prædicatorum, verbo *Cogitatio morosa*, num. 2.* Vtrum delectatio morosa sit peccatum mortale? Alij tenent, quod non est peccatum mortale, sed veniale tantum; alijs vero dixerunt, quod est peccatum mortale, & haec secunda opinio est communior, & verosimilior, & est communis opinio modernorum, & securior.* Sic Mag. Tabiena ex D. Thom. in 2. sent. dist. 24. q. 1. & st. 3. art. 4. in corpore, ubi ait: * Delectatio morosa mortale peccatum est, ut Magister dicit, & verba Augustini sonare videntur, quamvis quidam in hoc Magistro contradicant. Sed opinio Magistri validè probabilior est, & securior.*

87 Verum opinionem istam, non solum non esse probabilem, sed neque ferendam, dixit Zumel apud Salas ubi supra, & P. Vazquez 1. 2. disp. 109. cap. 3. pluribus Patrum testimonijs illam refutat, & licet in hac disputatione nullam illi censuram inurat, infra tamen disp. 111. cap. 5. n. 20. in fine, ut errorem expressè damnat, & in expurgatorio S. Inquisitionis anno 1612. & 1640. relatis verbis supra citati Antonij Cordubensis, dicentis: * Igitur utraque opinio probabilis est,* sic notatur.* Appone in margine: secunda opinio (nempè, quæ negat, esse mortale) nec tutta, nec probabilis est.* Nec D. Thomas probabilem censuit, dum contrariam, & communem probabiliorem, securiorem, que vocavit: eiusmodi enim verba non comparatiuè, sed aduersatiuè accipienda sunt, quoties apud Angelicum Præceptorem, aut alium grauisimum Doctorem, opinioni dissonæ adiecta reperiantur, ut in præsenti contingit: certissimum enim est, & auctoritate Sanctorum Patrum cōprobatum, virtutem castitatis, extra statum matrimonij, tam delectationes internas, quam externas prohibere, accidente consensu voluntatis.

88 Infertur secundò. Non licere viduis, neque sponsis de futuro morosè delectari de copula præterita, vel futura tempore matrimonij. Quia licet obiectum externum actus non sit illicitum, est tamen illicita delectatio præsens voluntatis, ut potè vittuti castitatis opposita, deficiente matrimonio, quod illam posset honestare. Ita P. Vazquez 1. 2. disp. 114. n. 3. Tannerus 1. 2. disp. 4. quæst. 8. n. 13. Basilius de Matrim. lib. 10. cap. 16. §. 2. n. 10. &

11. Bonacina, Palao, Villalobos, & alijs quos sequitur Diana 3. p. tract. 5. Miscell. resol. 2. Thom. Sanchez lib. 9. de Matrim. disp. 47. n. 4. & 5. & Ioannes Sanchez in Selectis disp. 21. n. 27.

89 Infertur tertio, nemini licere delectationem voluntatis captam de obiecto apprehenso sub conditione auferente ab eo malitiam, v.g. de concubitu cum tali fœmina, sub conditione, quod esset vxor. Quia (quidquid dixerit P. Sanchez in Sum. lib. 1. cap. 12. num. 33.) imaginativa etiam potentia conditionem ex parte obiecti apponere potest, ut benè cum Salas 1. 2. tom. 1. tract. 13. disp. 6. sect. 30. num. 189. tradit Palao tom. 1. tract. 2. de Peccat. disp. 2. p. 10. n. 6. Vnde non sola voluntas, sed etiam appetitus possit tendere in obiectum, sub conditione auferente malitiā, quo morosis delectationibus contra castitatem laxarentur habent. Præterquam quod delectationem appetitus cohibere, dum delectatio voluntatis aderet, paucis datum credam, ideoque ob periculum saltem, à noxa lethali excusari non potest. Et improbari prorsus debet opinio illa, quam probabilem censuit Corduba sup. n. 81. assertentem non esse mortale delectari morosè per actus voluntatis, & appetitus de copula sub cōditione, quod esset cum propria vxore. Hæc enim opinio in ordine ad mores, idem præiudicium parat, ac quæ delectationem morosam à culpa mortali eximit. Quid enim cuique facilius, quam apprehensionem conditionatam huiusmodi efficere, qua semel posita, grauis malitia delectationis dicitur deficere? Quapropter opinionem istam iure reiicit Palao ubi supra punct. 10. n. 9. & me iudice, eadem censura notanda, ac quæ morosam delectationem à mortali culpa liberat. Quam ut diximus num. 97. errorem vocat Vazquez, cui labens assentior.

CAPVT IX. Vtrum in peccato odij, sic in confessione explicanda qualitas mali proximo desiderati, vel coniunctio personæ, cui desideratur?

90 Suppono ex communii DD. damnata proxima illata in diuinitijs, in fama, & in vita, diuersæ speciei esse contra iustitiam; ac proinde voluntatem efficacem

lædendi proximum in diuitijs distinctari specie malitiam continere, a voluntate efficaci lædendi in honore, vel in vita: & consequenter qualitatem mali efficaciter voliti, debere in confessione explicari. Difficultas igitur solum est, quando non efficaciter, sed ex odio tantum, quis desiderat, vt ea mala aliunde proximo eueniant, seu quod euerent, gaudet, quia mala illius sunt.

91 Qualitate mali voliti declaratam esse, affirmat P. Suarez *disp.6.de Charitate, sect.2.* Sylvius, & alij, apud Diana*1.p.tract.7.resol.30.* Negant vero ipse Diana cum Ledesma, & Bonacina. Lorca de *Charitate quest.34. art.3.* Luisius de Torres ibidem *disp.91.dub.1.in fine;* Card. de Lugo *disp.16.sect.5.n.26 o.* Homobonus, Valentia, & alij, quos sequitur nouissime Leander *disp.8. §.3.quest.8. & Tamburin, in Method.lib.2.cap.6. §.3.n.9.*

92 Ego autem vtriusque sententiae Auctores facile concilio. Assertio sit. Cōmuniter loquendo non debet in confessione explicari qualitas mali voliti ex odio. Probatur, quia mala volita ex odio sistente in mero desiderio inefficaci, quo quis vellet proximo ea mala aliunde euenire, vt in plurimum solum attinguntur formaliter per hunc affectum, quatenus mala proximi sunt. Ergo cum omnia sub eadem ratione formaliter attingantur, non constituent diuersam speciem: nam in ordine ad istum affectum valde materialiter se habent differentias specificas mali voliti: In hoc sensu verum habet secunda sententia. Si vero (vt bene aduertit Lugo) quis desideraret ex odio ea mala, quatenus talia sunt, nempè quatenus in diuitijs, in honore, vel vita; contrarium prorsus tenendum est, iuxta dicta cap.7. nam affectus inefficaces, vt ibi diximus, distinguuntur specie, quando rationes formales motiuæ, & terminatiuæ illorum distinguuntur specie, sed iniuria proximi, vt in diuitijs distinguitur specie ab iniuria, vt in honore, vel vita. Ergo qui complacet de malo proximi, seu inefficaciter desiderat, vt in diuitijs, habet affectum inefficacē distinctū specie ab eo, quē haberet, si cōplacceret in alio damno proximi, vt in honore, vel in vita: ergo in tali casu tenebitur circumstantiam mali voliti declarare.

93 Confirmatur: quia diuersæ speciei est deprecari alicui mortem temporalē, quia malum materiale illius est, ac opta-

re, & implorare, quod à dæmone rapiatur, quia malum spirituale illius est: sed non alia ratione distinguuntur specie, nisi quia voluntas tendit in hæc obiecta sub diuersa ratione formalis, nimirum, quatenus tale malum est: ergo quoties affectus inefficaces habuerint, pro obiecto motu, mali voliti qualitatem, tenebitur pœnitens in confessione eiusmodi qualitatem explicare: & ita tradit P. Suarez de *Fide tract.3 disp.6. sect.2.num.3.* Vbi de damnis spirituali loquens, dicit, de hoc dubitandum non esse, quod tenet etiam Ioannes Sanchez in *Select. disp.6.n.1.* & ego verum puto, dum non terminet affectum sub ratione communis damni præscindentis à materiali, & spirituali.

94 Circa coniunctionem personæ; cui ex odio malum desideramus, communis Doctorum sententia tenet, in odio parentum explicandam esse circumstantiam personæ. Ita Nauarr. in *Manuali cap.14.n.11.* P. Sa *verbo Confessio, n.23.* Azot *tom.2. lib.2. cap.2.quest.2.* Card. Lugo *disput. 16. sect.6.n.303.* qui addit, idem fore dicendū in peccato odiij parentum in filios, vxoris in virum, & viri in vxorem. Ratio est, quia peccata odiij in his personis militant directè contra pietatem, seu reuerentiam coniunctis debitam; ac proinde specialem dissonantiam habent, oppositionemque cum alia virtute à charitate: & ita tenendum.

95 Ex dictis in hoc capite, alia venit decidenda quæstio præcedenti similis. An seilicet qualitas contumelie, v. gr. quod appellaueris aliquem furem, vel hæreticum, vel sodomitam, &c. explicanda sit in confessione? Affirmant Filluciūs *cap.9.num.322.* & Ioannes Sanchez in *Select. disp.6.n.2.* Verum contraria sententia est nobis tenenda cum Azot *tom.3 libro 13. cap.5.dub.1.* Fagundez *2. precepto Ecclesiæ lib.3. cap.5.n.3.* Card. Lugo *suprà sect.5.n.265.* Cajetan. Reginald. Sā, Molina, & alijs, quibus consentit Diana *1.p.tract.7.resol.28.* Ratio est, quia omnes contumelie contendunt, vt lædant honorem, sicut omnia fura, vt lædant diuitias: ergo sicut diuersus modus furandi non constituit furtæ diuersæ speciei, ita nec diuersus modus lædendi honorenī constituet contumeliam diuersæ speciei.

96 Idem propter eamdem rationem dicendum est de detractionibus, & de iudicio temerario: sufficiet enim se accu-

sare;

sare; toties in materia graui temerè iudicasse; & toties detraxisse; non explicata materia, vt benè Lugo, & Diana suprà, quibus, licet non sibi constans, consentit Ioannes Sanchez. De blasphemis nō hæreticalibus, docent similiter aliqui nostræ debere explicari, an fuerint in Deum, vel in Sanctos. Ita Azor, Nazarius, Homobonus, & alij, quos citatos sequitur Diana *suprà resol. 50.* Sed contrarium tenent cum Saarez, Fillius *tom. 2. tract. 25. cap. 1. n. 4.* *26.* Sanchez in *Select. disp. 6.* & plures alij. Et hoc est probabilius, quia cultus & adoratio, quæ Deo debentur, diuersæ sunt specie, ac quæ Sanctis; ergo & vitium, quo in honorantur. Imò blasphemiam in B. Virginem specie distingui à blasphemia in alios Sanctos docent Thom. Sanchez in *Sum. lib. 2. cap. 32. num. 39.* & Aragon *2. 21. quest. 13. art. 1.* & quidem consequenter.

C A P V T X.

*An iudicium temerarium, & detractio
distinguuntur specie in ordine ad
confessionem?*

97 **R**atio dubitandi sumitur ex eo, quod bona existimatio propria, seu bona opinio de proximo, quæ per iudicium temerarium apud iudicantem deperditur, eiusdem sit speciei cum ea, quæ per detractionem lœditur; vnde tantum videtur cōsistere diuersitas in modo lœdendi famam, ac proinde, quod eiusdem sint speciei in genere moris: & ita tenere videtur Diana cum Fausto *5. part. tract. 14. resolut. 56.* qui existimat, eiusdem speciei esse infamare proximum dicendo falsum, ac verum dicendo: & consequenter opus non esse eiusmodi circumstantiam in confessione aperire. Stat expressius pro hac parte Ioannes Sanchez in *Selectis disp. 5. n. 10.* Vbi inquit eiusdem speciei infimæ esse lœdere famam internè per iudicium temerarium, & externè per detractionem, aut contumeliam. Idemque tradit Tamburin. in *Methodo expeditæ cōf. lib. 2. cap. 9. §. 1. n. 5.* atque adeò in confessione non esse necessariò declarandam eiusmodi differentiam.

98 Verum hæc doctrina difficultate non vacat: nam si eiusdem speciei sunt iudicium temerarium, & detractione, neque in illis alia reperitur malitia, quam lœdonis famæ: & aliunde infamare proxi-

mum, in ponendo falso testimonium, non distinguitur specie ab infamare manifestando delictum verum, quod occultum erat; manifestè deduci videtur probabiliter sustineri posse, iudicium temerarium, aut falso testimonium, apud unum, non esse peccatum mortale. Sequelam probo, quia lesio famæ proximi apud unum, vel alterum, non est culpâ mortalis, iuxta multorum opinionem assentium, non esse mortale reuelare crimen proximi occultum, vni vel duobus, qui rem secreto tenebunt: putant enim hoc famæ detrimentum esse leue. Ita Caietanus *quest. 73. artic. 2. dub. 1.* Nauarre *libro 2. cap. 4. n. 335.* Cord. de *Detractio quest. 23. conclus. 5.* Nauarro *cap. 18. n. 33.* Reginald. & Graffius. Quibus consentit Diana *2. p. tract. 3. Mifcell. resol. 22. & 3. p. tract. 5. Mifcell. resol. 33. & 6. p. tract. 7. resolut. 9.* apud quem probabilem putant Tanner. Ioannes de la Cruz, Zambran, & alij. Ergo cum per iudicium temerarium tantum lœdatur fama proximi apud unum temerè iudicantem, probabile erit, non esse peccatum mortale, cum sit probabile, detrimētum in fama apud unum non esse culpi grauem. Aliunde autem, ut ait Diana suprà, ex eo quod fama lœdatur per impositionem falsi criminis, seu per manifestationem veri occulti, non mutat speciem, sed tantum est circumstantia aggrauans. Ergo secunduni probabilem opinionem, non est, vnde iudicio temerario, aut falso testimonio, grauis malitia possit aduenire. Sequelam istam nemo concedere audebit: est enim contra omnes Doctores. Vide Lessium de *Iust. lib. 2. cap. 29. dub. 2.*

99 Propter hæc dicendum existimo, grauitatem iudicij temerarij, seu falsi testimonij, ad aliam speciem malitia contra iustitiam reducendam esse; & consequenter esse obligationem distinguendi in confessione iudicium temerarium a detractione criminis veri: secus autem à falso testimonio apud unum tantum, à quo materialiter tatum distinguiri videtur per distinctionem subiectorum. Ratio à priori desumenda ex diuersa habitudine ad rationem, quam omnes Theologi congouerunt. Potest insuper suaderi paritate desumpta ex furto. Nam si in præsentia domini contra eius voluntatem res sua auferatur, superadditur, ratione niodi auferendi, noua alia species malitia, ratione injuria, contra honorem, quæ appellari solet

rapina, ut cum D.Thoma, & Caietano docet Lessius lib.2.de Iust.cap.12.dub.2.n.8. Ergo ratione modi auferendi famam per iudicium temerarium, aut falsum testimonium, noua etiam malitiæ species distincta à lœsione famæ superaddenda est: & hoc, ni fallor, est communis sententiaæ fundamentum.

100 Est tamen aduertendū, iudicium temerarium non semper interuenire, quādo ex leuibus, & insufficientibus indicijs de proximo malè iudicatur: vltra hoc enim requiritur, quod ex plena delibera-tione fiat, & absque formidine partis oppositæ: quoties enim cum formidine iudicatur, non est iudicium temerarium, sed suspicio, quæ licet ex leuibus, & insufficientibus indicijs orta, non est culpa mortalis, vt docent Ioannes de la Cruz in Direct. p.8. quest.1.dub.2.conclus.2. cum Rosella, Armilla, & alijs, & cum Fausto, Layman, & Nauarra, tenet Diana 3.p. tract.5. Miscell.resolut.31.Ratio desumitur ex D.Thoma assertente, nullum iudicium citra certitudinem esse peccati mortale; quia non videtur per illud grauis iniuria proximo irrogari, cū talis suspicio sit quodam iudicium imbecillum cum notabili formidine de opposito.

101 Ex quo Caietan. in Sum.verb. Iudicium temerarium.* Si autem iudicat de peccato mortali, & non assertiuè in corde suo determinat, quamvis credat firmiter, & temerariè, non peccat mortaliter, quia non diffinitiuè iudicat, * id est, non iudicio certo, quia remanet formido de opposito, vt exponit Gaugericus ibidem. Ex quibus obiter obserua, firmam credulitatem non esse idem, ac iudicium certū, vt falso censet Baronius, folio 101. & 181. contra Amadæum, dicens eum, dum negat, * controversiarum Scholæ Thomistæ se prorsus ignorantum prodere.* Sed vir religiosus excessit, quia Amadæus ibi sequitur M.Serra 2.2.q.33.artic.7. sic exponentem D.Thomam: & ita docet Caiet. sup. vbi firmam credulitatem non excludere formidinē de opposito supponit, & cum opinione temeraria componit. Qui enim suspicatur, vel opinatur, simul putat tacite, vel expressè, se posse facile decipi. Imò vt in plurimum ex leuibus indicijs non suspicantur malum de proximo, nisi ex errore intellectus, quo apprehendimus illa signa, tanquam sufficientia ad suspicionem: si autem ex se suffi-

cientia sint, aut talia prudenter censeantur, non solum non erit iudicium temerarium, sed suspicionis etiam culpa omnino experserit, sicut, & opinionis temerariae.

102 Si verò vt insufficientia apprehendantur, nequibit intellectus ad suspicionem moueri, ni fortè ex molevolentia, & prauo affectu voluntatis erga alterum: voluntas enim efficere potest, vt intellectus rationes leuis alias momenti; vehementius apprehendat, illisque moueat ad iudicandum, non solum cum formidine, sed etiam certo esse verum, vt benè Coninch de Fide disp.14.dub.2.num.8. Vnde concludo cum Diana supra, omni odio, & prauo affectu seclusis, raro, vel nunquam iudicium temerarium contingere, si enim suspicio, & opinio, etsi temerariae, ex suo genere, mortalia non sint, vt ait Caietanus supra, & 2.2.quest.60.art.3.iudicium absque formidine de opposito, difficile his deficientibus, admittam.

103 Adnotare hic oportet Baronii vbi supra, imposuisse Amadæo, quod ex Diu. Thoma, & Caietano * intentet probare iudicium probabile Synonimum esse cum certa, & firma credulitate, * verū ly certa ex suo cerebello Baronitus addit Amadæus enim solum dixit cum Magist. Serra 2.2.quest.33.art.7. firmam credulitatem, prudenti principio innixam esse iudicium probabile, iuxta Diu. Thomæ verba ibi, excusantis à denunciando qui formiter existimaret, (correctionē prō futurā) id est, inquit Serra prudenter, & probabiliter. Vnde constat firmam credulitatem, secundum D.Thom. prout à Mag. Serra explicatum, aliquando esse idem cum opinione probabili, aliquando vero cum opinione temeraria, seu improbabili, vt à Caietano usurpatur. Quæ si animadvertisset Baronius, à cōuicijs abstinuisse. Sed omisis nugis.

104 Temerariè de aliquo iudicare, esse spurium, vel illegitimum, vel Iudeum, ex eusant à mortali Lessius lib. 2.de iust.cap. 29.dub.2.num.14.Nauarr. & Azor, & putat probabile Diana illos citans 5. part.art.5.resol.68.dum modo proximo aliud non eueniat damnum. Verū Hispanis adeò infame est à Iudeis originem dicere, vt hæc iniuria nequeat leuis iudicari, cùm ægrius communiter ferant, quam si aliud quodvis malum graue ipsis falso impingeretur, vt benè Escobar de Nobilitate, 1. part.quest.8. §.2.num.33. Quapropter exi-sti-

stimo culpam mortalem in eiusmodi iudicio temerario, sicut, & in falso testimonio, apud unum interuenire: de quo nemo dubitat.

105 Tandem aduertendum est, iniuriā in parentes specialem habere malitiam contra pietatem in confessione explicandam, ut benè Bonac. de Pœnit. disp. 5. q. 5. sect. 2. punct. 2. dif. 3. n. 15. Quod de peccato detractionis loquens tradit etiam Sotus in 4. dist. 18. q. 2. art. 5. idemque dicendū est cum Lugo suprà sect. 6. n. 307. de graui infamatione fratris, de vulneratione graui, seu fraticidio, de quibus dubitari nequit, continere specialem deformitatem contra amorem fratribus debitū. Ex quibus concludo, iudicium temerarium, seu falsum testimonium contra parentes, seu fratres, nouam ex hoc capite contraherere malitiam, quæ ut potè specie distincta debet in confessione declarari.

QVÆSTIO IV. De circunstantia Vbi.

Circunstantiam loci per aduerbum *Vbi* designamus, quæ cum aliquando speciem peccati matet, & aliquando in eamdem aggrauet, opus erit in presenti hoc examinare. Peccata prohibita intuitu loci sacri sunt tantum quatuor, furtū, homicidium, seu grauis effusio sanguinis, effusio voluntaria seminis, & violatio immanitatis Ecclesiae. Ita omnes Doctores.

CAPUT PRIMUM.

Defacto commissio in loco sacro.

I Vppono ex communi Doctorum consensu, furtum rei sacræ, siue fiat in loco sacro, siue non, nouam continere speciem sacrilegij ratione specialis prohibitionis ex motu religionis. Sic Henr. lib. 2. de Pœnit. cap. 6. n. 5. in Glos. lit. N. Turrecremata, Tabiena, Angelus, Sylvest. Fumus, & Fagundez eos citans 2. præcept. Eccl. lib. 4. cap. 4. n. 9. Et ita decisum iudico à Ioann. Pap. VIII. in capit. quisquis inuenitus 17. q. 4. Scio oppositum tenere M. Lopez, & Lublinum, quando res sacra, v. gr. Calix, non est alicuius Ecclesiae, quod putat probabile, eos citans Leand. hic disp. 8. §. 4. q. 21. Sed mihi non placent; quia verè est furtum rei sacræ, licet nullius sit Ecclesiae, id alicuius personæ particularis.

2 Difficultas igitur solum est, an furtum rem non sacram in loco sacro contineat speciem sacrilegij? Ratio dubitandi

di similitudine ex predicto cap. quisquis: Vbi Pontifex, inquit, committi sacrilegium auferendo non sacrū defaco. Et ideo affirmatiuam partem sustinent Sylu. verb. sacrileg. §. 2. Nauarr. in Sum. Latina, cap. 6. n. 4. Suar. lib. 3. de Relig. cap. 5. n. 7. Laym. lib. 4. tr. 10. c. 7. n. 18. Vazq. Nugh. & alij quos refert, & sequitur Bonac. 1. præcept. Decal. disp. 3. q. 6. punct. vniq. n. 17. Rebell. Regin. & Ledesm. apud Dian. 1. p. tr. 7. res. 27. qui omnes existimant, quodcumque furtum, in loco sacro commissum, continere nouam sacrilegij speciem in confessione explicandam.

3 Ceterum probabilius est oppositū, nisi casu, quo res non sacra, seu profana, dicata, vel cōmodata sit cultui Ecclesiae, vel sub speciali eius custodia; ita ut Ecclesia de illa teneatur. Ita que ad hanc speciem malitiae contrahendā requiritur, quod res non sacra sit aliquid loci sacri. Sic tenent Sotus in 4. dist. 18. q. 2. art. 4. Enriq. de Pœnit. lib. 2. cap. 6. n. 5. Caiet. Luis Lop. & Palat. quibus citatis, consentit Fagund. suprà, & cum Lessio, Coninch, Ioann. de la Cruz, & alijs tradunt Lugo disp. 16. sect. 10. n. 460. & Leand. disput. 8. §. 4. q. 18. Ratio est, quia verba illa Pontificis: * Non sacrum defaco * restringenda sunt, ita ut minus extendantur, quam si dixisset, non sacrum in loco sacro: strictè autem accepta indicare videntur ad sacrilegium incursum opus esse, quod res profana sit aliquid loci sacri.

4 Hinc sit primo, iuxta præfatos Doctores, non esse sacrilegium, & consequenter nec circumstantiam in confessione explicandam, si quis in Ecclesia furetur crumentum, etiam a Sacerdote, vel scamna, tapezia, & similia, non concurrentibus, quæ non per diximus, ad sacrilegium contrahendā requisita. Fit secundò contra Cordub. in Sum. q. 13. & contra Fagund. supr. cap. 4. n. 11. cū qui, dum confitetur, furaretur a confessario rem modicam, non peccaturum mortaliter, quia furtū illud leue cōcomitanter se habet ad confessionem, sicut quodlibet aliud veniale, quod eodem tempore committeretur: cum his autem bene componitur recta dispositio ad absolutionem, ut benè Lugo suprà sect. 10. n. 474. Si vero confessio assumetur, ut medium ad furtum leue, videtur sentire Lugo cum Fagundez, interuenire culpam grauem sacrilegij: sed oppositum verius iudico: nam assumere confessionem, ut medium ad vanam gloriam non est mortale

vt tradit ipse Lugo *scilicet* 9. contra Sylvest. Angelum, & alios. Ergo neq; assumere, vt medium ad furtum leue: finis enim utro- bique venialiter tantū malus est; ac proin dè reddere nequit grauiter peccamino- sam actionem de se leuem.

5 Rogabis, an qui rem sacrā de loco sa- cro furaretur, teneatur in confessione ex- plicare utramq; circumstantiam rei, & lo- ci? vel satisfaciat dicens, furatum ētē rem sacram, non ex plicando locum sacram? vel furatū esse rem de loco sacro, nō expli- cando esse sacram? Non teneri utramque circumstantiā manifestare, sed uno, vel al- tero modo ex dictis, satisfacere, tenet Fa- gundez de Precept. Eccles. lib. 4. cap. 5. n. 21. in fine, quod tractandum remiserat cap. 4. n. 12. consentit etiam Diana 1. p. tr. 7. resol. 22. Proabant, quia vtraq; circumstantia ad eamdem rationem formalem virtutis re- ligionis spectat, nec multum variat iudi- cium confessarij. Sed contra primo, quia vt isti Doctores fatentur, quando votū ca- stitatis se habet ex parte utriusque delin- quentis, noui satisfacit quis in cōfessione declarans proprium votum, & excludens alienum, licet vtraq; circumstantia voti ad eamdem rationem formalem virtutis re- ligionis pertineat. Contra secundō, quia hæc non cohærent cū his, quæ docet ipse Fagund. supr. cap. 4. n. 9. in fine. Vbi ex com- muni Theologorum sententia defendit, esse tres species sacrilegij. Primam, furari rem sacram de loco sacro. Secundā, furari rem sacram de loco non sacro. Tertiā, furari rem non sacrā de loco sacro: ergo iuxta ipsius doctrinam, si non explicetur circumstantia loci sacri, non manifestatur prima species sacrilegij, quam contraxit, sed secunda. Et similiter si non explicetur circumstantia rei sacræ, sed tantū loci, non prima, nec secunda; sed tertia species sacri- legij explicabitur. Ac proinde, vel dicen- duna est, vnicam tantum dari speciem in- simiam factilegij in his furtis, vel necessa- riò confitendas circumstantias rei, & loci sacri: vt cū Alcozer existimant Lugo sup. n. 471. & Oviedo 1. 2. tr. 6. controu. 5. punct. 3. n. 32. Ego verò iudico, non tres, sed vni- cam esse species sacrilegij, vt sentit Diana, & non satis sibi constans Fagund. nullum enim caput inuenio ad distinctionem spe- cificam constituendam. Cæterum si iuxta hæc principia duplex numero malitia, vel saltem una duplo maior in eo peccato re- periatur, vt opponunt communiter Do-

ctores, tenebitur poenitēs, vt illud satis ex plicet, voce aliqua vti, quæ confusè pecca- tum commissum significet, & non aliud longè minoris malitiæ, v.g. *commisi furtum sacrilegum*. Sic enim nulla malitia in expli- cata manebit. Vel vt ego verius reputo cō sequenter ad superius dicta *disp. 2. q. 5. n. 9.* & seq. vtraque circumstantia explicari de- bet, quia licet specie non distinguatur, cō- stituit duplex peccatum in morali prudē- tum acceptione, sicut de circumstantia du- plicis voti diximus ibi, *num. 16.*

CAPUT II.

De effusione feminis, & vel sanguinis in loco sacro.

6 Suppono primo per textus in cap. vni- co, de consecr. Eccles. in 6. cap. Eccles. de consecr. dist. 1. cap. fin. de consecr. Eccles. capit. significasti de Adulter. & alijs iuribus, statu- tum esse, Ecclesiam violari per effusionem sanguinis, vel seminis, ac proinde nō pos- se in eis, donec reconcilientur, celebrari. Unde prouenit, prædictam sanguinis, vel seminis effusionem sacrilegam esse, vt po- tè sanctitati loci oppositam, & ex motu religio- nis ab Ecclesia prohibitam, vt do- cent communiter omnes, tam Theologi, quā Canoniste. Suppono secundō, Eccle- siam nō pollui, nec violari per sanguinis, vel seminis effusionem, nisi nototiae sint, vt docet Vazq. 1. 2. *disp. 98. cap. 3. num. 2.* & Card. de Lugo *disp. 16. scilicet 10. num. 462.* & tanquam verissimam ferè omnium sen- tētiā supponit Sanchez de Matrim. lib. 9 *disp. 15. n. 10.* & cum Suar. Nauarr. & alijs Fagund. 2. precept. Eccles. lib. 4. cap. 4. n. 24. quam tenet cum alijs M. Iohan. de la Cruz 2. p. direct. de sacrific. Mis. q. 3. vbi sic: *Vio- latur Ecclesia pollutione voluntaria, & pu- blica, non per pollutionem, aut coitū oc- cultum, etsi à duobus, vel tribus sciatur, dum nō publicatur, ita Palud. in 4. q. 8. ar. 4. & Sotus dist. 13. ar. 3. * & sequitur M. Aca- tius de Velasco tom. 2. verb. Iglesia, ref. 77 n. 6. vbi ait: * Aduierten los Doctores, q; las tales acciones deben ser publicas, porque si son ocultas, comunmente afirman, que por ellas no queda poluta la Iglesia. * Imò addunt alij, nō sufficere delictum esse no- torium, sed ultra requiri, quod per senten- tiā iudicis declaretur, Ecclesiam esse pol- lutam: Ita Diana 6. p. tr. 6. *Miscell. resol. 27.* apud quē probabile putant Suarez, & Fa- gundez, & Martinus de S. Ioseph. in Mon. tom. 1. lib. 1. tract. 15. de Euchar. num. 7.

7 Difficultas est, an quando Ecclesia non violatur, eo quod sanguinis, vel seminis effusio sit occulta, contrahatur malitia sacrilegij in confessione explicanda, siue effusio semenis per pollutionem, siue per copulam coniugalem, vel per illicitam contingat? Affirmant Fagundez (suprà cap.4. Suarez tom.1. de Religione, lib.3. cap.7. n.4. Bonacina de Matrim. q.4. punct. vlt. Card. de Lugo vbi supr. Palud. D. Anton. Adrian. & Nauarr. quos citatos sequitur Sanchez lib.9. de Matrim. disp.15. n.11. Eorum fundamentum est, quia per talem seminis, vel sanguinis effusionem ex natura facti, & per se polluitur Ecclesia: si enim ille actus ferret postea publicus, Ecclesia pollueretur, & reconcilianda foret, ut deciditur in cap. significasti, de Adulterijs: ergo a principio fuit sacrilegus, & contra Ecclesiae proibitionem, quia non incipit esse contra illa, quando postea publicatur; ergo ab initio malitiam illam contraxit, licet verum sit, neminem teneri abstinere à celebratione in ea Ecclesia, dum talis actus permaneat occultus.

8 Hoc fundamentum non multum habet ponderis, quid enim prohibet, quod Ecclesia censatur polluta, & violata, dum primum sanguinis, vel semenis effusio fiat publica, & notoria, & tamen, quod in praedicta effusione occulte facta, nulla interuenierit sacrilegij culpa? Nonne ita potuit per sacros Canones sancti, ut sola effusio notoria, & publica in fieri, ex mortuorum religionis sit prohibita? Si igitur Ecclesia, quæ posita semenis, vel sanguinis effusione non erat adhuc polluta, incepit postea talis esse absque novo actu, & ab ipso nova culpa, vbi primum predicta effusio publicata fuerit, ut inquit Sanchez, cur dicere non poterimus, Ecclesiam pollui, & violari posse absque culpa aliqua sacrilegij idque evenire, quoties sanguinis aut semenis effusio occulte contigerit, & postea publicetur; ac proinde prohibitione canonica tantum esse prohibitos predictos actus publicè, & notoriè patratos.

9 Propter hæc secunda, & favorabilior sententia tenet, semenis, vel sanguinis effusionem in loco sacro, si occulte habeantur, non continere malitiam sacrilegij, & per consequens circumstantiam loci non esse necessariò in confessione explicandā. Sic M. Zanard. p.1. Direct. de Sacr. Matrim. cap.4. fol. mihi 898. dicens: *Non erit peccatum mortale (nempe sacrilegij) si copu-

la, siue licita, siue illicita, si secreta, quia tam propter publicam pollutionem semenis, vel sanguinis, Ecclesia ut polluta reconciliatur.* Quem sequuntur Eman. Rodriguez tom.1. cap.243. n.19. Fr. Basil. de Leon de Matr. lib.10. cap.10. n.15. M. Victoreil. Graffius, & Sayr. apud illū, & alij viri doctrinissimi apud Dicastillo de Pœnit. disp.1. dub.8. n.6. 51. Item Caspens. Trull. Bassaeus, Caram. & alij apud Vian. p.9. tr.9. ref.5. & probabilem ipse putat p.1. tr.7. ref.25. & 26. & p.2. tr.3. Miscell. ref.13. & p.7. tr. 11. ref.3. 1. Sicut, & Naldus, verb. sacrileg. n.12. Leand. à Sacram. tom. de Pœnit. tr. 5. disp.8. q.9. & Machad. tom.1. lib.2. p.3. tr.4. docum. 3. n.11. & nouissimè amplectitur Reu. P. Delgadillo tom. de Pœnit. cap.17. dub.77. & doctrinissimus P. Fr. Francisc. Pichon in tr. de Matri. disp.7. sech. 5. n.150. vbi sic: *Nisi delictum effusionis semenis sit publicum, non polluitur Ecclesia. Unde si effusio semenis sit occulta, et si sit grauiter peccamina, non contrahit malitiam sacrilegij. Ita communis sententia Avila, Azor, Toledo, Ponce.* Hanc sententiam esse satis probabilem dicit Vazq. 1. 2. disp.98. cap.3. n.6. Cui consentit Hurtad. Complut. de Matrimon. disp.10. Lugo vbi supr. & Tambur. in Method. expedit. confess. lib. 2. cap.7. §.5. n.35. Pro eadem militant Barbosa, & alij, quos citatos sequitur Sachus ex Ordine Minorum, in Fasciculo Flor. lib.1. tract.3. cap.3. dub.10. & D. Francisc. Verde in Opusculo pro Caramuele quest. 4. §.89. fol. 56. non
10 Eamidem opinionem, loquentes de concubitu coniugali occulto, tuetur Angles. Man. Rodrig. Vega, & alij apud Sanchez supr. n.10. & fauet M. Sotus in 4. dist. 32. ar. 3. vbi sic: *Quando talis concubitus est sic occultus, ut in publicum venire non possit, tunc forte non est coniugibus peccatum mortale: nam ut dist. 13. q. 2. art. 3. scripsimus, nisi de violatione legitimè constiterit, non est à celebrationie abstinendū, ob idque iniuria non est acte attrox censenda.* Sotum sequitur Mag. Ludovicus Lopez 1. part. in structorij, capit. 82. §. at vero ibi: * Si tamen sit secretus talis concubitus, quia secundū Scotū, & Theologos non indiget reconciliationē Ecclesia, forte, inquit Sotus, non est peccatum mortale, cui ego assentior, * & infra. * Dum talis concubitus cum uxore est secretus, excusat à mortali ratione non tantæ irreuerentiae, & quia per talem actum non violatur locus sacer, * Sic Lopez cum So-

ro vbi suprà. Quorum ratio, aut nullius ponderis est, aut æquè probat, eximendas esse à malitia sacrilegij, pollutionem, & simplicem fornicationem, si occidente fiant, vt benè notauit Sanchez supr. num. 10.* Ex ratione, inquit, huius sententiae aperte colligitur, fornicationem occulte admissam in loco sacro, non habere malitiati lethalem sacrilegij, atque ita loci circumstantiam non esse necessariò tunc confitendam, quia vt probauimus num. 4: tota sacrilegij mortalitatis deformitas ex loci sacri pollutione petenda est. At celsat pollutio, vbi est fornicatio occulta.* Quod autem malitia sacrilegij ex loci sacri pollutione proueniat, aut ex eo, quod Ecclesia violetur, tradunt apud Sanchez suprà Palud. Sotus, Cajetan. Armilla, Victoria, Ioannes Nider, Petrus de Ledesma, & plures alij, & approbauit Ludouicus Lopez loco citato: indeque infert cap. 33. Concupitum coniugalem publicum habere malitiam sacrilegij, * cum per illum violetur locus sacer. * Igitur quicumque alius concubitus, si secretè fiat, malitiam sacrilegij non habebit: Vnde inconsequenter de non coniugatis aliter sentit alibi author iste, vt iam diu notaui. Hæc consequentia ex principijs iudicis legitima est, & hoc syllogismo breuiter demonstratur. Effusio sanguinis, vel seminis in loco sacro, eatenus est sacrilegium, quatenus per illam locum sacer violatur, sed nulla effusione seminis occulta violatur, vt omnes citati docuerunt. Ergo nulla effusio occulta est sacrilegium. Vt omittā iuxta M. Sotum in 4. dist. 3. 2. q. vnica, ar. 3. suprà citato, violationem loci sacri occultā fortè non sufficere ad peccatum lethale sacrilegij, eo quod Ecclesia solùm prohibet celebrare in Ecclesia violata, * quādo violatoi est publica, nā si sit occultā, nec opus est missas, & sacrificia suspendere, neque Ecclesiam reconciliare, & est. inquit, opinio communis, vt Syluester refert. * Si ergo confessio violatione Ecclesiæ, nō est adhuc sufficientis fundamentum ad grauem culpam effusionis, si occultè contingat, quanto minus, si propterea ad violationem insufficientis adstruatur?

11 Ego verò ex utriusque sententiae fundamentis, medium carpēs viam existimo, malitiam sacrilegij tunc interuenire, quādo vel prædicti actus publicè sunt, vel in his circumstantijs, vt prudenter timeri possit publicandos: secus verò minimè. Mo-

neor, quia vt fatentur Doctores secundæ sententiae, eatenus illi actus malitiae sacrilegii participat, quatenus locus sacer per illos profanatur, eiusq; benedictio tollitur, sed per tales actus, licet secreto habitos, ad ueniente postea publicatione, locus sacer profanatur, eiusq; benedictio tollitur. Ergo si sec. eti faciens non sibi suadeat probabiliter non esse publicandos, iam quatenus est ex se habet voluntatem violandi, profana ndiq; locum sacram, & consequēter non potest non delinquere contra religionem: nec aliud, ni fallor, probant argumenta primæ sententiae, nec fundamen ta secundæ aliud suadent. In hanc sententiam, vt à me explicatam, voco M. Sotum verb. suprà daeis, in 4. dist. 3. 2. ar. 3. excusantem a malitia sacrilegij coniugatorū concubitum in loco sacro * quando est sic occultus, vt in publicum venire nō possit.*

12 Non me latet Vincentium Baronium argere ferre, M. Sotum in huius opinionis patrocinium aduocari, vt videre licet in ope re contra Amadæum disp. 2. secl. 3. art. 2. §. 3. fol. 2. 40. vbi non solùm negat, vel subdole tacet verba nuper adducta, ex M. Soto, sed alia cōtraria illi affingit; dicens M. Sotum loco ab Amadæo citato (nempe in 4. dist. 3. 2. q. vnica. ar. 3.) de coniugatis sermonē instituendo affirmasse; tam exigere, quam reddere in loco sacro esse peccatum mortale, eo quod locus sacer violetur, & lacris celebrandis ineptus fiat: *Quapropter eiusmodi effusio sacrilegium est, siue clam, siue publicè fiat, dummodo sit voluntaria.** Ita (inquit Baronius) habet Sotus, * sed homo nō solù hostem finxit; sed verba, quia illa siue clam, siue publicè fiat, apud Sotum non inueniuntur, sed ex unico siguli cerebello orum habuere: præterquam quod, & verbis M. Sotis superius adductis expressè contradicunt, & etiam alijs eiusdem in 4. dist. 13. q. 2. artic. 3. vers. Ait 4. infrā referendis. Et forsitan, vt caluminiam occultaret Baron, affinxit Amadæo, citasse Sotum dist. 3. 3. q. 2. ar. 3. cùm tamen Amadæus non dist. 3. 3. sed 3. 2. nec quæst. 2. (quia unica tantum in hac dist. continetur) Sotum referat. Addit Baronius, malè omnino in nostræ opinio nis patronum aduocari Cajetanum, * Nā Cajet, inquit, falsò citatur ab Aquila tom. 1. tr. 17. resp. 12. quia nil habet eo tractatu, sed 3. 1. resp. 12. * sed miror Baron ignorasse tr. 17. resp. 10. 1. Opus. Caiet, quidem esse, cū 3. 1. In cuius fidē, ne curiosus lector ha reat, duos omni exceptione maiores testes ad-

advoco Sanchez lib.9 de Matrim. disp.15. num.21. ibi: * Vt optimè, inquit, docet Caïetanus in Opusc. tom.1. tr.17. resp. qui est tri- gesimus primus, respons. 12. dub. 2. * & Reu. Candid. M. Sacri Palatij tom.2. disquis. 24. art. 23. dub. 41. ibi: * Videatur Caïetanus in Opusc. tom.1. tract. 17. respons. qui est, 31. resp. 12. dub. 2. * En Baroni mala citatio- nis fides tua est, cùm vñus, & idem sit lo- cùs, & à Sanchez, & M. Candido pro opini- one præfata allegatus. Sed quidquid in hoc loco Caïetanus tradiderit (a quo ego pro ea citando, consulto abstinui) credo tamen, multum fauere 1.2. q.7. in commen- tario, vbi sic ait: * Circumstantia sacri loci illa sola ad sacrilegij speciem trahit, quæ sanctitati loci directè opponitur, aut an- nixa immunitati, vt effusionis sanguinis, aut seminis humani (attende) quæ impe- diunt exhibendum ibidem Diuinum cul- tum. * Cum autem, si occulte fiant, Diuinum cultum non impedian, vt tradunt communiter Doctores suprà citati, seque- tur apertè, Caïetanum non incongruè in patronum nostræ sententia aduocari,

§. Vnicus.

Quid de concubitu coniugali?

13 **M**aior est difficultas, an concubi- tus coniugalis, extra casum ne- cessitatis, sit prohibitus in loco sacro? Ne- gant non pauci, qui proinde per illū, etiā publicum, Ecclesiam non violari, nec sa- crilegij malitiam contrahi defendunt. Ita apud Sanchez su pr.n.7. tenent Glossa, Hu- go, Laurent. Gandulf. Archidiacon Henri- cus, Rosella, Gerson: quos sequitur Basilius de Leon lib.10. de Matrim. cap.10. n.13 vbi, his, & alijs citatis. Sic ait: * Horum ac- cedo sententiae hac inductus ratione. Quia actus maritales in loco sacro non habent labē sacrilegij ex naturali, aut diuino iu- re, sed tantum ex constitutione Ecclesiasti- ca, quæ statuit nōnullis actibus Ecclesiam violari, & reconciliandam esse, vt dicebam suprà. Videamus ergo an ius Ecclesiasticū statuat, maritali effusione seminis locum sacrum pollui. Si enim non statuit, non est cur dicamus, actum maritalem in loco sa- cro, etiā extra casum necessitatis, esse sacri legum, imò neque culpabilem, si scandala- lum absit. Adducitur ergo textus ex cap. sig- nificasti, de Adulterijs. At ibi est sermo de copula Clerici cum alterius vxore. In cap. Ecclesijs dist.6.8. & de consecrat. dist.1. quod desumitur ex Concilio Niceno, tantum dici-

tur violari Ecclesiam, si cuiuscumq; hoc est, siue viri, siue foeminæ pollutione ma- culetur. Eo autem verbo non significatur maritalis actus. Atque idem dico de capit. fin. de consecr. Eccles. Debet ergo esse illicita seminis effusio. Actus autem maritalis ex se non est illicitus, & ex iure non ostendit- tur illicitus. Ergo non est, vndē dicamus esse illicitum, & sacrilegum in loco sacro. Quod etiam à simili ostendi potest in effu- sione sanguinis, quæ quando iusta est, non habet speciem sacrilegij. Restat ergo, vt tantum effusione seminis ex se illicita, & quæ cū peccato mortale fit, polluatur Ec- clesia, & illa sola cōmissa in loco sacro ha- beat specie sacrilegij. * Haec tenus Basilius.

14 Hanc sententiam, et si cu m formi- dine, tenuit etiam M. Sotus in 4. dist. 13. q. 2. art. 3. §. ait 4. S. Thom. vbi sic: * Violatur Ecclesia per quamcumq; illicitam semi- nis effusionem in vigilia, vt habetur cap. sig- nificasti de Adulterijs. De qua etiam effusio- ne seminis, & sanguinis, habetur etiam de consecr. dist. 2. Canone Ecclesijs. Et de consecr. Eccles, vel altaris, cap. fin. tametsi de coniu- galii cōcubitu dubium sit inter Doctores: Et forsitan per illum concubitum non vio- latur, nam poenæ sunt restringenda. * Sic Sotus, cuius opinionem absq; formidine sequuntur Martinus de S. Joseph. in moni- tis Confess. tom.1. lib.1. tr.50. de Matrim. n. 2. Mascarenhas tom.1. de Sacr. tr.5. nu. 199. Vbi pro illa refert Angelum, & Syluestru. Hurtad. disp. 4. de Sacrific. Missæ. diffic. 7. F. Francisc. Pichon tom. de Matrimon. disp. 7. sect. 5. n. 147. D. Francisc. Verde pro Cara- muele q.4. §. 8. 6. fol. 55. & probabilem pu- tant Diana part. 11. tr. 8. resol. 34. Dicastillo de Sacr. tom. 3. tr. 10. disp. 9. dub. 5. n. 57. M. Se- rrain 3. p. q. 8. 3. artic. 3. §. tertius est, fol. mihi 541. & M. Acatius de Velasco tom. 2. verb. Iglesia, resol. 77. num. 8. dum inquit: * Pero otros con mas probabilidad. * Et sequitur Martin Perez de Matr. disp. 49. sect. 4. n. 7.

15 Pro hac sententia adducit Vincen- tius Baroni vbi suprà, Amadeum Gui- menium tract. de Penit. prop. II. cum tamē ipse, ibidem num. 5. in fine, oppositam ex- pressè teneat, dicens. * Cæterum contraria est communis inter Theologos, & omnini- nō tenenda, ex cap. fin. de consecr. Eccles. & cap. Ecclesijs, dist. 6. 8. * Non potuit clarius dicece. Addit insuper calumniam aliam Baron. * Mala est consecratio, quam vrget Amadeus à coniugatorum occulto, ad publicum in loco sacro congressum, *

cum tamen Amadæus talem consecutionem non vigeat; nec pro illa Doctorem aliquem referat: omnes enim, quos adducit, ex diuerso principio id teherent; nempe ex eo, quod sola copula illicita contra castitatem sit in loco sacro a sacris Canibus prohibita, secus coniugalitatem, ut constat, ex superius dictis. Affingit præterea Baronius, Amadæum ex coniugatorum occulto congressu licito, deducere similiiter non esse sacrilegium, solutorum quemcumque in loco sacro congressum, quasi publicum etiam a sacrilegij malitia intersolutos exemerit. Quod nec in Amadæi, nec alterius ex Doctoribus, quos refert, mentem, venire potuit: Quinimò, nec ex occulto coniugatorum coitu, occultum solutorum a sacrilegio excusandum deduxit, sed utrumque ex eodem principio intulit, nempe quia per occultum, siue licitum, siue illicitum, non violatur Ecclesia, nec reconciliatione indiget, ut docent communiter Doctores. Lectorem iudicem advoco. Sed his omissis, quia calumniarum nullus est finis:

16 Nostra sententia est, per concubitum coniugalem, extra casum necessitatis, in Ecclesia habitum, nisi occultè exercetur, Ecclesiam pollui, reconciliatione que indigere, ac proinde speciali sacrilegij malitia infici. Ratio est, quia cap. Ecclesijs, de consecrat. dist. 1. & cap. Ecclesijs, dist. 68. desumptis ex Concilio Niceno, dicitur generaliter, Ecclesiam pollui sanguinis, aut seminis effusione: at qui per effusionem sanguinis licitam, iudicis ministerio factam, locus sacer polluitur. Ergo, & per effusionem seminis ex se licitam. Neque his obstat Basilius vbi supra, explicatio, quia ubi ius non distinguit, nec nos distinguere debemus. Quapropter hanc sententiam amplectuntur fere centum Doctores, quos citatos sequitur Thom. Sanchez lib. 10. de Matrim. disp. 15. num. 7. & M. Sotus sibi contrarius dist. 32. quest. vñica, art. 3. conclus. 3. vt certam supponit, q. hanc autem conclusionem: tametsi, vt verum fatear, contraria haud facile possit falsitatis convinci. Cum iuxta communem Doctorum sententiam, quos citatos sequitur Diana part. 11. tract. 2. resol. 58. si effusio sanguinis (extra iudicialis) a peccato mortali excusat, quamcumque ex causa, nec erit sacrilegium, nec violabitur Ecclesia. Cur ergo idem non erit de effusione seminis? Sed Quidquid de actu publico sit, secus dicen-

dum, si concubitus coniugalis occultè habatur: tunc enim idem prorsus de illo, quod de copula illicita, & pollutione occultè habitis, iuxta superius dicta, dicendum erit: Et potiori iure, ut ex terminis patet. Vnde cum haec malitiam sacrilegij non contrahant, eo quod, secreto factis, locus sacer non violetur, ita nec concubitus coniugalis.

17 Dubitant nihilominus Doctores, an in casu necessitatis, v.g. quando coniuges diu sunt intra Ecclesiam inclusi, nec patet aditus ad cameram adiacentem, possint in eodem toro publicè accubare. Negat plures apud Sanchez suprà num. 9. Affirmant Albertus Magnus in 4. dist. 32. artic. 11. ad secundum, Sylvestr quæst. 3. num. 5. Ioann. Nider in Summ. præcept. 6. cap. 4. Margarita Confessor. 6. præcep. fol. 86. Petrus de Le destina de Matrim. quæst. 64. art. 7. concl. I. & in Summ. tract. de Eucharist. cap. 20. diffic. 1. circa modum, quo polluitur Ecclesia semine, vers. Digo lo primero, & viginti alii Doctores, quos citatos sequitur Sanchez vbi supra, n. 12. Quibus lubens assentior, quia credibile non est, Ecclesiam cum tam manifesto incontinentiæ periculo, quod attenta humana fragilitate, moraliter prorsus ineuitabile est, voluisse coniuges tamdiu ad continentium obligare. Si autem queraras, quod tempus dicatur longum, quod nam breue, ut casus necessitatis reputetur? Pater Thom. Sanchez vnum mensem longum tempus existimat: alij vero diuturnam obsidionem reputant decem, aut quindecim dies: alij vero quatuor, aut quinque, ut videre licet apud Fagundez, 2. præcept. Eccles. lib. 4. cap. 4. num. 24. Imò addit Sanchez numer. 13. propè finem, posse statim coniuges coire in Ecclesia, si constet, fore, ut ea obsidio diu persueret, quia iam adest vrgens causa, & necessitas praedita.

18 Est tamen aduertendum pro omnibus superius dictis, notorium, siue publicum illud tantum esse, quod sex personis notum est, ut ait S. verb. Manifestum: Septem vero requiri, docent Mascardus, & Martinus Antonius loquentes de percussione Clerici notoria: in qua decem testes exigit Adrianus. Sed plus addit Aula, ex Nuarro, & Soto; approbatque Diana omnes citans 2. part. tract. 2. Miscellan. resol. 24. percussionem clericorum in magna cunctitate coram decem, vel duodecim, non esse notoriam: secus si in oppido paruo, vel

vel Collegio; quæ quidem ad nostrum casum applicanda sunt. Verum laxius Fagundez secundo Ecclesiæ præcepto, libro 4. cap. 4. num. 24. vt copula, seu seminis, vel sanguinis effusio publica sint, requirit, quod maiori parti Parochiæ, vel viciniæ nota fuerint; Quem alij sequuntur, & sunt validè obseruanda ad ea, quæ diximus num. 9. melius intelligenda.

C A P V T III.

Vtrum tactus impudici, & turpes in Ecclesia, habeant malitiam sacrilegij in confessione explicandam?

19 **P**lures Doctores negatiuam sententiam tuentur, cessante periculo pollutionis: pro qua stant Alcozer apud Sanchez supra: & Caietanus, & Nauarrus apud Fagundez in Decalogum lib. 3. cap. 3. nu. 13. Quibus adde Bonacinam, & Homobonum, quos citatos sequitur Diana 1. p. tract. 7. resol. 25. & p. 2. tract. 13. *Miscellaniæ*. resol. 23. & Leander à Sacram. tom. 1. de Pœnit. tract. 5. disp. 8. §. 4. quæst. 13. addens Iesualdum 1. p. *Summ. tract. 19. cap. 4. quæst. 14. n. 23.* & viros alios doctissimos, & tenet M. Zanardus 1. p. director. de Matrimon. cap. 41. pag. mihi 898. vbi sic ait: * Nō erit peccatum mortale, (nempè sacrilegij) primo quoad cogitationes, locutiones, & tactus impudicos, citra periculum pollutionis seminis: quia propter hanc causam haberent circumstantiam mortalem. * Et nouissimè amplectitur Reuer. Candidus, Magister Sacri Palatiū tom. 2. disq. 24. art. 23. dub. 41. vbi sic. * Aspectus, nutus, verba inhonestæ, tactus turpes in Ecclesia, absque pollutionis periculo, nō habent circumstantiam sacrilegij aperientiam necessariò in confessione. Videatur Caietanus in opusc. tom. 1. tract. 17. resp. qui est 31. resp. 12. dub. 2. * Quos sequitur M. Acatius de Velasco tom. 2. resol. Moraliū, verb. Luxuria, resol. 208. nu. 2. vbi ait: * Nō es circumstancia el desear en la Iglesia tener acto carnal, que se ha de executar fuera della; y lo mismo es de los tactos, osculos, &c. que se hazen sin peligro de pollution. * Quod putat probabile Corduba quæst. 190. & me citato, sequitur D. Franciscus Verde in opusc. pro Caramuele quæst. 4. §. 88. fol. 59. addens Tabienam, Caramuelem, & M. Serram 1. 2. quæst. 72. art. 6. dub. 1. §. Hinc colligitur, * & ante il-

luni Villalobos in Sum. tom. 2. tract. 40. diffic. 14. vbi de desiderio rei turpis ait: * No tiene particular deformidad, que no es irreverencia contra el lugar sagrado, y lo mismo de los tactos, que se hazen sin peligro effusionis seminis. * Eamdem sententiam, quoad aspectus, nutus, & verba inhonestæ, tenent Canus, Ludouicus Lopez, & Ledesma, apud Sanchez *suprà num. 20.* Et pro omnibus stant tex. in cap. finalē de consecrat. & tex. in cap. Ecclesijs de consecrat. dist. 1. & tex. in cap. Ecclesijs, dist. 68. & reliqui, in quibus tantum dicitur: * Ecclesiam pollui seminis, aut sanguinis effusione. * Non ergo tactibus, quantumvis impudicis, seclusa pollutione. Et ita cum Vazquez, Sanchez, Henriquez, & Fagundez tradit Oviedo 1. 2. tract. 6. controvers. 5. p. 3. n. 65. & sequitur Sebastianus Sachus ex Ordine Minor. in Fasciculo florū lib. 1. tract. 3. cap. 3. dub. 10. num. 93. vbi ait, hanc sententiam tenere Magistros Candidum, Serram, item Bonacinam, Merolam, & alios.

20 Pro hac sententia militare debet Sotus, & Ludouicus Lopez alibi citati, qui circumstantiam loci sacri, tunc in confessione necessariò aperiendam putant, quando actus in honestus, in eo admissus, impedit ibi posse diuina celebrari, quod tenent etiam Caietanus, & Nauarrus supra memorati. Prædicti enim tactus id non impediunt, quia illis non violatur Ecclesia. Nec est violationis periculum, cum absque pollutionis periculo continentur, vt ponimus.

21 Adde, quod si eiusmodi tactus secreto fiant, etiam si cum periculo pollutionis occultæ, nō habebunt malitiam sacrilegij, iuxta Doctores cap. præcedenti citatos afferentes, nec pollutionem ipsam, nec simplicem fornicationem, si occultæ fuerint, prædictam malitiam contrahere, vt bene aduertit Leander vbi *suprà disp. 8. §. 4. q. 13.* Ideo R.P. Delgadillo tom. de Pœnit. cap. 17. dub. 22. postquam id de pollutione statuit, sic ait: * Vnde à fortiori deducitur, neque per tactus turpes, aut aspectus occultæ factos in Ecclesia, violari Ecclesiam, imo, neque per fornicationem occultam: & consequenter, quando est secreta, non est necessarium aperire hanc circumstantiam in confessione. * Et sequitur Franciscus Pichon vbi *suprà num. 155.* dicens: * Ex dictis sequitur, non esse sacrilegia, cogitationes, desideria, & tactus in-

inhonesta. Ita necessariò fateri debent Authors saprà citati *num. 150.*, & sequitur noster Emanuel, qui solum excludit tactus impudicos in partibus verendis, quod etiam ego dico, dum sequatur pollutio notoria; fecus aliter. * Imò M. Serra *in 3. p. de Sacram. q. 83. art. 3. fol. 540. §. Tertius est.* Existimat, Ecclesiam non violari per pollutionem, nisi copiosa sit. * Copiosa, inquit, esse debet, sicut effusio sanguinis: vnius enim, vel alterius guttae emissio, quæ accidit turpia cogitantibus, non sufficit ad polluendam Ecclesiam. * Quod est yadè notandum.

22 Consentio Doctoribus citatis, quoad tactus turpes in loco sacro occulentes habitos: dissentio verò omnino ab alijs, qui etiam publicè factos à malitia sacrilegij eximunt. Moueor, quia licet ex speciali statuto Ecclesiæ nullibi inueniantur prohibiti, secluso periculo effusionis semenis (ac proinde locus sacer per illos, siue occultè, siue publicè habeantur, non violetur; & propterea, nec reconciliatio ne indigeat, nec opus sit Missas, & sacrificia suspendere) nihilominus eiusmodi tactus impudicos in Ecclesia publicè fieri, tanquam indecentissimos sanctitati loci, ius diuinum naturale prohibet; ideoque sacrilegij malitiam subeunt. Ita tradit P. Tambur. *in Method. libr. 2. cap. 7. §. 5. nn. 37. & a fortiori Ortiz in Sum. notabili 5. in fine, circa 6. præceptum.* P. Salas *1. 2. tom. 2. tract. 13. disp. 6. sect. 22. nn. 150. & P. Suarez tom. 1. de Religion. lib. 3. cap. 7. n. 11.* vbi cum Cardinali, Sylvestro, Lopez, Rodriguez, & Ledesma, assérerit, hos actus impudicos in Ecclesia factos esse mortalia sacrilegia, ex vi legis naturalis, quia prudenter reputantur materia grauis, & sufficiens ad grauem irreuerentiam loci sacri: quos sequitur M. Raphael de la Torre *2. 2. tom. 2. quæst. 99. art. 4. disp. 7.* Quorum sententiam approbo, quando publicè fiant: secus si occultè, propter superius dicta.

23 Hoc etiam fundamento non incongruè defendi potest, concubitum conjugalem publicum in loco sacro, extra casum necessitatis, malitiam grauem sacrilegij contra ius diuinum naturale contrahere, etiam gratis dato, nullo iure Ecclesiastico fuisse prohibitum, vt contendunt Doctores quæst. præcedenti, *num. 13. & 14. citati.* Ex quibus solum inferri poterit, Ecclesiam non manere violatam,

nec reconciliatione indigere, non verò malitiam sacrilegij vitari.

C A P V T . I V .

Quid veniat nomine loci sacri, quoad futrum, & sanguinis, vel semenis effusionem?

24 R Esondeo, tantum venire Ecclesiam, vel locum consecratū, aut benedictum: & ultra requiri, quod sit ad officia diuina, aut fidelium sepulturas deputatus. Ita P. Henriquez *lib. 9. cap. 27. & lib. 5. de Pœnit. cap. 6. num. 9. in Gloss. lit. H.* Sanchez *lib. 9. de Matrim. dub. 15. num. 24.* Fagundez *2. præcep. Ecclej. lib. 4. cap. 4. nu. 32.* cum Rodriguez, Nauarro, Capua, & alijs. Vnde constat, nomine loci sacri venire etiam cæmenterium benedictum ad fidelium sepulturam, vt contra Sotum *in 4. dist. 3. 2. quæst. vñica, art. 3. conclus. 3.* docent communiter Theologi, quos citatos sequuntur Fagundez, *suprà numer. 34. & Thom. Sanchez num. 40.* & constat *ex capit. vñico, de consecrat. Ecclesiæ, in 6.*

25 Ex dictis colligitur, non contrahere malitiam sacrilegij copulam, vel sanguinis, vel semenis effusionem, in cæmeris Ecclesiæ adhærentibus, vel in sacrifistia, vel in turri, vbi cimbala pulsantur. Ita Fagundez, & Sanchez suprà cum pluribus: neq; habitam in tribunis ad sacrum audiendum ex aduerso aræ ædificatas, quia istæ ad diuinæ officia celebranda non deputantur, sed sunt quasi cæmeræ distinctæ, Ecclesiæque adhærentes, vt bene Sanchez suprà: secus si in choro, quia est intra Ecclesiæ ad diuinæ officia deputatus, vt ex Sanchez tenet Fagundez suprà.

26 De confessionarijs est maior diffi cultas, an veniant nomine loci sacri, & dicendum est non venire, quoties confessionarium fuerit intra concavum parietis a parte externa Ecclesiæ, quæ ad cæmē terium non pertineat. Idem dico, quoties fuerit constitutum confessionarium intra ipsius parietis concavum, dummodo pariete aliquo tenui ex lateribus ducto, vel tabulis, vel panno cerato diuidatur, & solum per crates, aut foramina confessiones excipiuntur: tunc enim pars illa, quæ ad confessarium spectat, non est locus sacer, secus ea, qua fœmina ad confessionem accedunt. Ita Sanchez, & Fagundez suprà cum alijs apud ipsos.

27 Claustra Religiosorum, & oratoria, si benedicta sint, & officijs diuinis, aut mortuis sepieliendis destinata, certum est, venire nomine loci sacri: secus vero minime. Idem dicendum est de reliquis Religiosorum habitaculis, & officiis, quoad prædictum effectum tametsi omnia Ecclesiastica immunitate gaudeant. Vide Sanchez supra num. 42. & Fagundez num. 39. Henriquez libr. 2. de Pœnit. cap. 6. num. 5. & alios apud illos, penes quos plura de hac materia. Idem tradit cum Sanchez, Fagundez, & Diana, Leander disp. 8. §. 4. quæst. 25. de pollutione, seu copula habitis in Oratorio alicuius domus, in quo de licentia Episcopi Missæ celebrantur: si quis modi enim locus non est benedictus, nam tale Oratorium, ad nutum fundatoris, potest ad usus redire prophanos: deficit ergo conditio necessaria, ut malitia sacrilegij refundi posset.

QVÆSTIO V. De circumstantia Quomodo.

CAPVT I.

An pœnitens teneatur in confessione explicare consuetudinem peccandi?

1 A ffirmant Fagundez, Henriquez, Tabiena, Resella, Sotus, & alij. Sed melius negant Suarez, Vazquez, Bonacina, Reginald, Zerola, & alij, quos citatos sequitur Diana par. 1. tract. 7. resol. 15. & 55. Ratio est manifesta; quia neque ex precepto diuino, neque humano tenerut pœnitens idem peccatum bis cōfiteri: ergo qui semel est confessus, non teneatur iterum peccans se accusare de reincidentia, ergo per se loquendo non teneatur explicare consuetudinem; alias deberet pluries se accusare de eodem peccato. Si autem consuetudo oriatur ex occasione proxima peccandi, non aliter tenebitur illam explicare, quam opus sit ad occasionem proximam declarandam.

2 Sed quid, quando consuetudo fuerit causa eliciendi similes actus sine aduentitia, & sufficienti deliberatione? (vt contingere solet habenti consuetudinem iurandi, vel blasphemandi, qui quidem falsitatem rei, vel rationem iniuriæ, vt in plurimum non aduentit) tenebitur ne se accusare de omissione auferendi prædictam prauam consuetudinem? Affirmant

Reginaldus, Suarez, Layman, & alij cum Diana 3. p. tract. 5. Miscell. resol. 62. Thom. Sanchez in Sum. lib. 3. cap. 5. num. 13. & 14. Lugo disp. 16. sect. 4. §. 6. putant enim, iuramenta ex illa consuetudine orta, etiam sine aduentitia, esse peccatum lethale.

3 Ceterum secunda, & verior sententia tenet, prædicta iuramenta, neque in se, neque in causa esse peccatum lethale; ac proinde, neque esse obligationem grauem auferendi consuetudinem, ex qua sequuntur, neque explicandi illam in confessione. Ita Ioannes Sanchez in Selectis, disp. 20. n. 5. & non improbat Diana 3. p. tract. 5. Miscellan. resolut. 62. Neque Lugo supra num. 206. Probatur: quia verba iuratoria absque intentione, animo que iurandi prolata, non habent periurij rationem, neque grauis offensa Dei, vt plures Theologi docent, sed qui inaduententer iurat, seu blasphemat, intentionem iurandi non habet: ergo verba iuratoria ab eo prolata non habent rationem periurij: ergo consuetudo iurandi non est causa periurij; ergo non est occasio, nec periculum grauis peccati. Deinde non est, vnde probetur obligatio grauis vitandi iuramenta materialia, & materialiter tantum falsa: Ergo non est vnde oriatur grauis obligatio vitandi consuetudinem. Secundò probatur, quia nemo tenetur vitare in causa actiones, quas in se ipsis non tenetur vitare; sed nemo tenetur sub lethali vitare in se ipsis verba iuratoria, absque animo iurandi prolata: ergo neque in causa tenebitur: ergo neque auferre consuetudinem. Patet consequentia, quia hoc nihil aliud est, quam velle in causa proferre verba absque animo iurandi.

4 Obiicit Lugo: verba periurij, etiam inaduententer prolata, periurium sonant, & in hoc sensu ab auditoreibus accipiuntur: ergo omnino vitari debent, tam in se, quam in causa. Sed cōtra, quia ex eo, quod periurium sonent, dum illud non continent, non inducunt obligationem grauem ad ea vitanda, vt patet in eo, qui iurat, vtendo & equiuocatione, præcipue, quædo verba ex se ambigua non sunt, sed ex solo addito in mente iurantis in verum sensum deorquentur. In hoc inquam casu, verba iuratoria periurium sonant, & in eo sensu ab auditoreibus usurpantur, & tamen malitiam grauem non continere, docent P. Sanchez in Sum. tom. 1. lib. 3. cap. 6. num. 22. Bonacina de legibus, disp. 4. q. 1. punct.

punct. 12. Filiuc. tom. 2. tract. 25. cap. II. n. 331. & plures, quos citauit tract. 2. de Relig. disp. 1. q. 6. n. 17. seq. Si igitur verba iuratoria aduertenter prolata non continent in se ipsis culpam grauem, neque inducunt grauem obligationem ad ea vitada, cur si inaduertenter proferantur, dicenda sunt continere in causa eiusmodi malitiam, & obligationem? Confirmatur: quia ex eo, quod iuramenta, & verba contumeliosa in ebrietate, vel somno prolata non habeant rationem iuramenti, vel contumelia, non continent malitiam grauem, neque in se, neque in causa, etiamsi proferenda prævideantur, ut ipsi aduersarij fatentur, sed verba iuratoria absque aduertentia prolata ab homine rationis compote non habent rationem iuramenti, ut ex communi Doctorum supponimus: ergo neque in se, neque in causa malitiam grauem continere possunt.

Dices: in habente usum rationis continere quamidam turpitudinem obiectuam, ratione cuius in sua causa vitari debent. Verum non satis capio: nam Cardinalis de Lugo aliam assignare non videtur, quam illa verba exterius sonare per iurium, & hunc sensum apud audientes generare. Lege illum supra à num. 211. Hoc autem non sufficere ad culpam grauem iam supra confeci. Fortasse vero propter scandalum, & inductionem ad falsa iuramenta, poterit in aliquo casu id esse mortale; quod quidem, propter eamdem rationem, dicendum est de illo, qui amphibologicis verbis utens iurasset. Quæsto autem præsens ab his præscindit, illisque seclusis, inquirit de obligatione vietandi consuetudinem.

CAPUT II.

An saltē rogatus a confessario teneatur pœnitens aperire consuetudinem peccandi?

§. I.

Negatiuæ sententiæ Authores, & fundamenta.

¶ **P**Artem negatiuam non pauci Doctores tinentur, post Ioannem Sanchez in Select. disp. 9. n. 6. vbi totus est in probando, confessariam ius non habere ad interrogandum de consuetudine pec-

candi; ac proinde, nec pœnitentem interrogatum teneri illam manifestare. Cuius fundamentum apud grauissimos Doctores fixum inuenio, M. Texeda tom. 1. Theol. Moral. lib. 2. tract. 3. controu. 10. num. 32. ibi: * Id, quod pœnitens interrogatus tenetur declarare, tenetur ipse dicere, etiam non interrogatur. * Sed non interrogatus non tenetur dicere consuetudinem peccandi, vt constat ex cap. præcedenti. Ergo interrogatus non tenetur declarare, Pat. Suarez tom. 4. in 3. part. disp. 22. sect. 3. n. 10. * Interrogatio confessoris non addit obligationem, sed illam potius supponit, ideo enim confessio iuste interrogat, quia pœnitens habet obligationem confitendi. * Angelus Maria Verricelli in questionibus Moralib. tom. 1. tr. 8. quest. 18. * Quid quid ex se pœnitens non tenetur confiteri, neque interrogatus fateri tenetur. * Filiucius tom. 1. tract. 7. num. 88. * Interrogatio non addit, nouam obligationem, sed supponit * Fr. Franciscus Bonæ Spei in Noctua Belgica, dub. 16. res. 3. num. 468. * Pœnitens non tenetur respondere, nisi ad ea, aut saltem in ordine ad ea, quæ per se, & non interrogatus fateri tenetur. In hac enim sola obligatione fundatur legitima interrogatio Sacerdotis. * Cum igitur pœnitens, ut quælit. præcedenti diximus, & ex D. Thoma tradit M. Canus relæct. de Pœnit. part. 5. fol. mihi 36. non habeat obligationem confitendi consuetudinem peccandi, videris apertissime inferri, perse loquendo, neque interrogatum teneri.

7 Ideo hanc sententiam tenet Reu. Pat. Leander à Sacram. tom. 1. de Pœnit. tr. 5. disp. 8. §. 7. quest. 21. vbi sic: * An saltem teneatur pœnitens confiteri consuetudinem peccandi, si à confessario de illa interrogatur? Affirmant Diana 1. part. tract. 7. resol. 15. & clarius resol. 55. Vazquez. Henriquez, Reginaldus, & alij. Et iterum contra me Diana part. 9. tract. 9. resol. 66. in fine, addens contrariam opinionem à sacra Congregatione Indicis fuisse deletam ab operibus Santij. Sed probabiliter respondeo, adhuc in hoc casu non teneri, si alias pœnitens verè sit dispositus, quia pœnitens non tenetur, ut vidimus, taleni consuetudinem confiteri. Ergo nec confessarius habet ius ad hoc interrogandum. * Haec Leander, qui disp. 8. in fine, sensum prohibitionis sacræ Congregationis Indicis exponit, modo infra referendo,

8 Leandro consentit Ioannes Poncius ex Ordine Minor. in cursu Theologico, disp.45.conclus.2.n.3 2.ibi: * Quæri solet, an pœnitens teneatur confessario interroganti, an habuerit consuetudinem cōmittendi peccatum, quod confitetur, respondere, quod sic, si eam habuerit? Ioannes Sanchez negat; Card. de Lugo affirmat, &c. existimo non teneri quem confiteri lapsus antecedentes, quāmuis utile posset; si vellet. Sed non placet modus eludendi interrogationem per æquiuocationem (vt Ioannes Sanchez putat) melius eis est absolute dicere: Pater, hoc non spectat ad rem. Quidquid sit de hoc, iam spero cum gratia Dei cauere lapsum in posterum. * Sic Poncius.

9 Eiusdem sententiæ videtur Illust. M. Acatius de Velasco tom.1. resol. moral. verb. Confession, resol. 188. num. 8. fol. mihi 376. vbi inquit. * Algunos Doctores dizen, que por lo menos, si el Confessor pregunta de la costumbre, está obligado el penitente à confessarla, y que podrá el Confessor, confessada la costumbre, diferir, y alargar la absolución, como le pareciere. Lo contrario dice Sanchez en sus Selectas disputaciones, &c. Prueba esto con autoridad de muchos Doctores. * Dixi, M. Acatium huius sententiæ videri, quia eam ultimo loco posuit. Nam vt ait M. Fumus in Armilla, verb. Opinio, n. 3. * Doctor referens plures opiniones, videtur sequi ultimam, quando aliari non firmat, secundum Hostiensem in cap. i. de Privilegijs, lib. 6. * Cui regulæ adhæret Sanchez de Matrim. lib. 2. disp. 36. n. 3. & alibi. Id quod M. Acatius, tenet Machado tom. 2. lib. 7. p. 2. tract. 9. docum. 2. fol. mihi 605. ibi: * Muchos Doctores sienten, que el penitente está obligado à confessar la costumbre ordinaria, que tiene, de reincidir en un mismo pecado (attende) y que por consiguiente el Confessor tiene derecho à preguntarle por ella, y él está obligado à responder, &c. Si bien otros muchos sienten, y defienden expresso lo contrario, si no es en caso, que la costumbre naciesse de la ocasión proxima del pecado. * Et expressius tradit Tancredi in Questionib. Moralib. disput. 3. quæst. 2 3. fol. 6 2. dicens cum Ioanne San. & cito, posse pœnitentem utendo æquiuocatione dicere: * se non habere consuetudinem talis peccati. *

10 Et loquendo generaliter de obligatione confitendi circumstantias notabi-

liter aggrauantes, hanc sententiam tener Diana p. 5. tract. 14. resol. 100. vbi probans, circumstantiam copulæ cum confessario, vel pœnitente, non esse necessariò in confessione aperiendam, ait: * Est enim circumstantia aggrauans, quæ quidem nō est necessario confitenda, etiamsi de illa pœnitens interrogetur à confessario: non enim habet ius confessarius ad interrogandum de circumstantijs aggrauantibus, unde nulla ei irrogatur iniuria, si occultetur. * Quem sequitur Leander à Sacram. plures citans tom. 1. de Pœnit. tract. 5. disp. 8. §. 8. quæst. 26. * Quia confessarius, inquit, non potest pœnitentem obligare ad id, quod non est necessarium ad confessionem. Vnde optimè poterit ille respondere Confessori, se iam declarasse, quod sufficit, quia ex Doctoribus, & ratione nouit, se ad nil amplius teneri; & tunc confessarius ei se debet accommodare. Sic Henriquez, Granado, Nauarrus, Syluester, Hurtado, & postea Baunius. * Quibus adde Ioannem Poncium Ordinis Minorum in Cursu Theologico, disp. 45. quæst. 7. conclus. 2. vbi loquens de quantitate furto sublata, sic ait: * Si confessarius petat quantitatem, ipse potest dicere: non tenor ad hoc confitendum. * Et consentiunt Frat. Ludouicus à Conceptione 2.p. exam. verit. tract. 3. de peccator. circurst. in preludijs notabili 3. dicens: * Nemo tenetur confessori respondere, de aliquo non necessariò interroganti. * Et Dicastillo de Pœnit. disp. 9. nū. 147. vbi ait: * Pœnitentē, etiam interrogatum à confessario de circumstantijs aggrauantibus posse illas non fateri, licet non neget, & respondere confessario, se non obligari ad declarandū. * Quibus adde M. Ioannē Martinez de Prado tom. de Pœnit. q. 2. de integr. confes. dub. 2. de circumst. §. 3. folij 651. §. Ad secundam confirmat vbi sic: * Si tamen sit casus, quo circumstantia nullo modo sit sub præcepto (nempe nec directe, nec indirecte) de necessitate confessionis, etiam interrogatus potest veritatem occultare, sicut si interrogaretur de venialibus. *

11 Sic loquuntur præfati Doctores, quorum fundamentum, si aliquid probat, idem evincit de consuetudine peccandi, quæ ad circumstantiam solum aggrauantem reduci potest. Probat Ioannes Sanchez conclusionem; quia idem prorsus est dicere, confessarium habere ius ad interrogandum de consuetudine peccandi,

ac illud habere ad obligandum pœnitentem, vt idem peccatum bis confiteatur, sed ad istud ius nullum habet; ergo neque ad illud. Confirmatur, quia Sacerdos tantum est iudex constitutus super species, & numerum peccatorum, quæ clavibus subiecta non fuerunt: hoc enim vulnus, & non aliud, ex medici munere, curare debet: ergo solum habet ius ad interroganda, quæ necessaria sint ad cognitionem peccatorum, secundum speciem, & numerum: sed sine expressione consuetudinis, hæc pœnitens explicare potest, ergo confessarius ius non habet ad interrogandum de consuetudine. Vrgetur, quia interrogatio confessoris, vt constat ex Auctoribus supra citatis, non addit obligationem, sed illam potius supponit: ideo enim confessor iuste interrogat, quia pœnitens non tatis exprimit, quæ confiteri tenetur; sed non tenetur ex se confiteri consuetudinem peccandi, ergo nec post interrogationem confessarij.

12. Nec obstat, quod diuersam pœnitentiam confessarius iniungeret pro peccato reincidentie, quam pro semel commisso, quia pœnitens non tenetur manifestare peccatum, his circumstantijs vestitum, cui maior pœnitentia iniungenda sit, sed solum ad exprimendum peccatum secundum grauitatem specificam illius. Ergo si hæc declarari posset absque alterius peccati iam confesi expressione, nullum est fundamentum, vt confessario competit ius ad interrogandum de præterito: munus enim confessarij, vt medici, solum est curare infirmum a peccato præsenti clavibus antea non subiecto, minimè vero ab alijs, per quorum absolutionem præcedentem, sanus iam effetus fuit; alias idem peccatum bis, & pluries puniendum foret.

§. II.

Affirmativa sententia in aliquo sensu omnino tenenda explicatur.

13. Contrariam tamen sententiam, quæ affirmat, teneri pœnitentem rogatum à confessario consuetudinem peccandi ei aperire, tenent communiter Doctores. Pater Vazquez de Pœnit. quest. 91. art. 1. dub. 3. Henriquez lib. 5. cap. 8. Sylvestre, Sotus, P. Sà, Luis Lopez, Tabiena, Angelus, & plures alij apud Joannem Sà-

chez in select. disp. 9. num. 3. Tamburinus in Method. expedit. confess. libr. 2. cap. 1. §. 1. numer. 3. in fine. Et ita certam putat Lugo tom. de Pœnit. disp. 14. sect. 10. vt oppositam dicat * esse contra omnes Theologos.* Probatur, quia ad abolitionem imperitiendam, non satis est, quod pœnitens bene dispositus accedat, se oportet, vt confessario id costet. Ergo si ipse, vt huius dispositionis certior fiat, interroget de consuetudine, tenebitur pœnitens illam aperire; non quidem præcisè, vt integrasit confessio, sed vt innotebeat confessario dispositionem pœnitentis, & se posse licet, & validè abolitionem impetriri; vt bene cū Vazquez docet Dicastillo tom. de Pœnit. disp. 9. dub. 3. num. 195. Vnde licet pœnitens non interrogatus non teneatur consuetudinem peccandi confiteri, eo quod ea celata, speciem, & numerum peccatorum exprimit cum debita dispositione, tamen potius interrogatione confessarij, qua cognoscit illum dubitantem de requisitis ad licitam, validamq; abolitionem tenetur certiore reddere, veritatē apriendo, vel directe confitendo, consuetudinē, vt tradunt DD. citati, vel aliter, si fieri possit, vt ego opinor: si enim pœnitens vir doctus sit, & confessario notus, qui sua autoritate illius dubitationem excutere possit, & hic bene noscat, confessarium ad munus suum recte exercendum consuetudinis notitia non indigere, recte poterit celare, & eius manifestationem necessariam non esse confessario exponere, qui prudenter poterit, & debebit docto pœnitenti credere, & maiori expressione non ex torta, illum absoluere. Secussi pœnitens illitteratus, & rudis esset.

14. Sic explicatam communem sententiam videntur mihi tenere gruissimi Doctores, & nonnulli pro contraria citati. Legas quæso Patrem Dicastillo de Pœnit. disp. 6. dub. 2. r. num. 377. vbi bene explicat, quid veri contineat Ioann. Sanctij sententia, & quo casu sustinenda, quo rei cienda sit. Concedit, & bene, non teneri pœnitentem, etiam interrogatum, sateri consuetudinem, si ipsi constet (vt potè viro docto) rem esse in eo statu, vt nulla ordinatio ex parte confessarij sit requisita, nec maior notitia, quam ex peccatorum confessione acquisita. (Hoc enim euincunt fundamenta Ioannis Sanctij, & aliorum.) Ideoque censeret in tali casu admitti posse ejus doctrinam de usu equiuocatio-

tionum ad occultandam consuetudinem: in praxi verò , ait Dicastillo omnino sequendam contrariam sententiam , * nisi euidentissimè constet, confessariū frustra interrogare.* Cui absque dubio consentit Verricellij vbi supra , dum loquens de circumstantijs docet, teneri pœnitentē, præsertim interrogatum fateri circumstantiam, etiam non aggrauantem.* Quando id necessarium est ad cauendum recidiuum, & medicinalē pœnitentiam imponendam, aut ad salubre cōsiliū recipiendum: regulariter tamen loquendo, inquit, non tenetur pœnitens fateri interrogatus, quod non interrogatus tacere posset.*

15 Sic etiam temperat Ioannis Sanctij sententiam Gaspar Hurtado de Pœnitent. disput. 9. diffic. 4. vbi de circumstantia Quid, dicens: * Nec pœnitens tenetur respondere de consuetudine peccandi, si ipsi constet, non indigere directione confessarij ad cautionem in futurum ; nec confessorius poterit illi negare absolutionem, quia non responderet; (attende) si alias redditatur de eo moraliter securus.* Quem te quitur Baunius in Theolog. Moral. part. I. tract. 4. de Pœnit. quest. 15. dub. 12. pag. 137. vbi ait in hoc sensu probabiliorē esse opinionem Ioannis Sanctij, & in praxi sequendam.* Quia confessarius, inquit, ius non habet interrogandi pœnitentem de consuetudine peccandi , nisi eius rei causam grauem habeat, quæ raro accidit.* Et ita etiam limitat suam sententiam Leander à Sacram. suprà tom. I. tract. 3. disp. 8. vbi relatis Patris Hurtado verbis, ait: * Sie Hurtado, & sic postea Baunius: secus autem dicendum casu, quo pœnitenti constet indigere directione confessarij ad præcaendum peccatum in futurum. * Addo ego, vel saltem dubitet de huiusmodi indigenita; quia si dubitans non respondeat, se exponet periculo peccandi , quia ex conscientia practicè dubia veritatem occultat. Quapropter , ni certus sit pœnitens, non indigere confessarij directione, & dispositionem requisitam satis illi per confessionem innoscere, quod viris tantum doctis contingere potest, consuetudinem interrogatus confiteri tenebitur, quia pro confessario , vt potè iudice , & superiori, stat præsumptio iuris.

16 Vnde fit, sententiam Ioannis Sanctij, vt ab ipso explicatam, rusticis, & indocitis, qui paoprio iudicio fidere nō possunt,

circa necessitatē directionis cōfessarij, minimè ad praxim deseruire posse: huiusmodi enim interrogati, cum ipsamē interrogatio dubium saltem ipsis ingerat obligationis, (quod in his communiter practicum est) consuetudinem peccandi fateri tenentur; secus viri docti, qui æquè, ac ipse confessarius, & quandoque magis tem penetrant, quibus proinde constare potest, nulla confessarij directione indigere, illumque certiorem possunt reddere nullum desiderari ex requisitis ad licitam, validamque absolutionem. Quæ, si Ioannes Sanctius distinxisset, eius opinio à sacra Indicis cōgregatione deleta non fuisset. Quia, vt bene aduertit Leander supra, disp. 8. in fine, prohibitio sacræ Congregationis Indicis intelligenda est, * casu quo pœnitenti constet (adde vel dubitet) indigere directione confessarij ad præcaendum peccatum in futurum , aut quando forte eius explicatio necessaria sit, vt ex peccati iteratione sumat argumentum confessarius pœnitentē non accedere animo contrito. * In hoc enim euentu opinio cōtraria prorsus rejcienda est. Quam meritò Cardinal. de Lugo suprà disp. 14. sect. 10. dixit esse * contra omnes Theologos, contra praxim Ecclesiæ , & contra finem huius Sacramenti. * Quod dictum est de consuetudine peccandi ; dicendum est de circumstantijs notabiliter aggrauantibus, si confessarius interroget, quandoq; enim earum notitia (vt in quantitate furti non raro contingit) necessaria esse potest confessario ad directionem pœnitentis, iuxta dicta quest. 3. num. 17. in fine.

17 Ad argumenta in oppositum respondeo facile ex dictis, confessarium directè non habere ins obligandi ad iteratam eiusdem peccati confessionem: Secus indirectè, cū aliter certior reddi non possit de dii positione pœnitentis, de qua ipsi ad absolutionem constare debet: & in hoc casu dicimus teneri interrogatum conseruandam aperire. Nec mirum, quod in hoc euentu peccata iam clavis subiecta exprimere teneatur, id enim in alijs etiam casibus contingit, vt bene expendit Lugo suprà ; nam qui post confessionem peccati cum consanguinea, ad propriam uxorem accessit , non obtenta dispensatione , nequit explicare peccatum accessus ad propriam uxorem quin simul declareret accessisse ad consanguineam uxoris ; quod tamen iterum confessus

fuerat. Ad primam confirmationem respondeo, confessarium ut potè iudicem, & medicum spiritualem, teneri pœnitentem dirigere, & de pœnitentia medicinali ex præcepto naturali applicanda admonere; ac proinde ea illi notitia debetur, qua indigenti directione, & monitione subuenire possit. Ad secundam fateor confessarij interrogationem non addere, sed supponere obligationem pœnitentis, non quidem proximam, sed remotâ supplendi quidquid ultra peccatorum confessionem necessarium fuerit ad pœnitentis directionem. Vnde, si ex præcisa peccatorum confessione non satis confessario id innotescat, tenetur pœnitens, quod desideratur, supplere, prout ex interrogacione confessarij illi constiterit: per quam veluti per conditionem, constituitur obligatio proxima aperiendi consuetudinē, vel certiore aliter reddendi confessariū, nil aliud requiri, ut muneri suo satisficiat.

CAPVT III.

Quomodo se accusare debeat, qui habet consuetudinem peccandi?

18 **A**b hac questione facile se expidirent Canonistæ aliqui cum Archidiacono, opinantes, satis esse ad præceptum confessionis adimplendum, peccatorum numerum confusè dicere, v.gr. sepius peccaui in furto, sepius iuraui, &c. quam sententiam non esse improbabile, quāuis contraria sit securior, docuit Angelus in *Summ. verb. Confessio, n. 1.* & rem esse incertam dicit Syllester *verb. Confess. num. 11.* Sed quidem immitterit, quia contrarium est omnino certum, ut bene tradit Suarez *disp. 2.2. sect. 5. num. 1.* ex communi Theologorum, colligiturque expressè ex Tridentino *sess. 14. cap. 5.* & *Cano ne 7.* vbi omnia peccata sigillatim cōfiteranda præcipit, quæ sanè verba, iuxta omnium Theologorum sensum, significant numerum peccatorum, plus minusvè, si id fieri possit, determinandum esse: ut obseruat etiam Lugo *disp. 16. sect. 4. num. 535.*

25 Nihilominus id non tollit, quod si peccata nimis frequentia sint (qualia sunt meretricis, & eorum, qui ex consuetudine cum aduententia peierant, & blasphemant) possit adimpleri præceptum integratatis confessionis, cōfusa quadam pec-

catorum explicatione, cū expressior alia moraliter sit impossibilis: neque enim pœnitens ad exactissimum examen, sed ad humanum tantum obligatur, & tale, ut ex hoc capite non reddatur Sacramentum valde onerosum, ut aduertit Lugo suprà. Hinc communiter Doctores afferunt, peccatorem consuetudinarum satisfacere confitendo tempus, siue peccati duracionem, v.gr. meretrici sufficiet dicere, per mensem, vel per annum fuisse cuilibet accedenti expositam. Similiter concubinario satis erit, accusare sevsum fuisse concubina more vxoris per unum, vel duos menses. Ita de meretrice docent Nauarro in *Manual. Latino, cap. 6. num. 15.* Toleatus lib. 3. *Sum. cap. 7. num. 2.* Henr. lib. 2. de *Pœnitent. cap. 5. num. 9.* Fagundez 2. præcept. Ecclesiæ, lib. 3. cap. 5. num. 11. Caetanus, Sotus, Canus, & alij, quos citatos sequitur Diana 3. part. tract. 4. resol. 89. vbi cum Suarez, Villalobos, & Doctoribus citatis addit, id etiam procedere in quolibet peccatore non potente numerum designare: & de concubinario, idē tenet Henriquez, & Fagundez vbi suprà, quibus accessit Lugo *disp. 16. sect. 14. num. 575.*

26 Verum benè aduertit Vazquez de *Pœnit. quest. 91. art. 1. dub. 5. num. 3.* debere à prædictis explicari principales peccatorū species, quas possint, ut si cum coniugatis, cum Clericis, vel consanguineis: quia de his, cum non tam frequenter occurrant, facilè poterunt recordari, & de illis paulò plus, minusvè, se accusare dicendo, v.g. Singulis hebdomadis, tot Clericos, vel cōiugatos, seu cōsanguineos admisisse: quod etiam tenet Fagundez suprà cum Vivaldo, & Henriquez locis citatis, licet Toleatus, & Nauarrus, hanc limitationem non admittant, sed absolutè, sufficere afferat, explicare se fuisse cuicunque expositam. Verum sine fundamento id afferunt, quia præceptum integratatis confessionis obligat ad numerum, & speciem peccatorum, in quantum fieri possit explicanda.

DISPVTATIO Q VARTA
De obligatione iterandi confessio-
nem inualidam.

QVÆSTIO PRIMA.

*Quando, & quomodo sit iteranda con-
fessio?*

1 **C**ertum est apud omnes, confessio-
nem debere iterari, quoties ex de-
fectu alicuius requisiti fuerit inualida, hic
autem valoris defectus prouenire potest,
vel ex parte confessarij non habentis iuris-
dictionem, vel intentionem absoluendi,
vel non ritè proferentis formam; aut ex
parte pœnitentis, quia sine dispositione,
vel non integrè confessus est, vt alibi dixi
mus. Vnde consequenter fit, vt quoties ex
culpa gravi omissum fuerit in confessio-
ne ali quod mortale, ex defectu examinis
conscientie, iudicio prudentis, requisiti,
iteranda sit talis confessio, vt pluribus ci-
tatis tradunt Meratius hic *disp. 29. num. 7.*
& Diana 3. part. tract. 4. resol. 65. contra Hé-
riquez, Sotum, & Canū, existimātes, hoc
tantum esse verum, quando omittitur pec-
catum ex negligentia examinis affectata,
seu nimis crassa. Ratio nostræ cōclusionis
est, quia ad valorem confessionis requiri-
tur integritas formalis, quæ in eo cōsistit,
quod pœnitens omnia ea peccata confi-
teatur, ad quæ tacenda legitimam excusa-
tionem non habet; vt tradunt communi-
ter Doctores ex Tridentin. *sess. 14. cap. 5.* &
constat ex dictis *disp. 1. quest. 8. numer. 6.* &
seq. Secundò, quia ad valorem confessio-
nis requiritur dolor excludens voluntate
peccandi, vt definit Concilium, hunc au-
tem non habet, qui actualiter peccans ad
confessarium accedit.

2 **E**st tamen notandum, quod si pœni-
tens confessionem inualidam non itera-
ret, sed ex obliuione, vel ignorantia inuin-
cibili, in sequentibus confessionibus defec-
tum illum taceret, licet postea recorde-
tur talis defectus, non tenebitur reliquas
intermedias repeteret, sed illam tantum,
quæ fuit inualida, & defectum in illa com-
missum; reliquæ enim interpositæ validè
fuerunt, vt pote in quibus nullas interue-
nit defectus, vt bene cum Vazquez, Sæctio,
& alijs tenent Diana 3. p. tract. 4. resol. 118.
& Cardinal Lugo hic *disp. 16. sect. 15. nu-
mer. 599.*

3 **Q**uoadmodum iterandi confessio-

nem inualidam, non leuis est difficultas,
an teneatur pœnitens omnia, & singula
peccata in prima confessione subiecta,
iterum distinctè repetere? Et quidem si
confessio iteranda sit cum diuerso con-
fessorio, affirmatiuè respondeo cum Suar-
ez *disp. 22. sect. 6.* contra Delgadillo de Pœ-
nit. *cap. 19. dub. 51. num. 155.* Quia ei sunt
peccata sigillatim, & distinctè proponen-
da, qui vt index, causa cognita, sententiā
absolutionis est prolatus. Ut constat ex
Tridentino, & ex ipsa ratione iudicij. Si
verò cum eodem confessario, qui de pec-
catis in confessione inualida auditis re-
cordatur, sufficiet, omnia vnicō verbo illi
confiteri, defectum supplendo. Hæc apud
omnes certa. Difficultas ergo solùm est,
quando Sacerdos est idem, sed de peccatis
in confessione inualida subiectis, iam est
oblitus. In qua varia sunt Doctorū placita

4 Aliqui absolute asserunt, memoriam
Sacerdotis non esse necessariam ad absolu-
endum, ac proinde opus non esse, repe-
tere distinctè confessionem. Ita Medina
*Codice de confess. quest. de circumst. mutenti-
bus speciem*, & Adrianus *quest. 4. de clauibus*
& pro casu, quo confessarius in confessio-
ne inualida impouerit satisfactionem; ad-
mittunt Syluest, Antonin. Paludan & Na-
uarr. apud Suarez *suprà num. 6.* Ipse verò il-
lis consentit non absolute, sed pro eo tan-
tum casu, quo inualiditas cōfessionis pro-
ueniat ex defectu formæ rirè prolatæ: sed
magis vniuersaliter Lugo *vbi suprà à num.
632.* verum putat, quoties inualiditas nō
prouenerit ex defectu iurisdictionis: Si
autem ex hoc capite putat necessarium es-
se, habeat saltem confessarius memoriam
confusam præteritæ confessionis. Imò P.
Suar. accusationem omnium peccatorū
de nouo distinctè fieri requirit, sicut, &
quando ex defectu doloris, vel integratatis
fuit inualida.

5 Cæterum P. Vazq. hic *q. 92. ar. 3. dub.
3.* apertè docet, quocumq; ex cap. fuerit in-
ualida confessio, non esse opus distinctè cō-
fiteri, dummodo confessarius recordetur
status pœnitentis, aut pœnitentie, quam
imposuit, cui dissentire nequit M. Ioan. de
la Cruz *in direct. 2. p. de Pœnit. q. 3. dub. 9. to.
1. vbi loquens de his, quibus à confessario*
differtur absolutio, inquit * dilata absolu-
tione iniunge statim pœnitentiam, vt hac
postea nota, & confessione noua repetita
absoluas pœnitentem, et si non recorderis
peccatorum. Ita Henrīq. Syluest. Nauarr.

cum alijs. *Si vero de poenitentia iniuncta neuter recordetur; confusam aliquam peccatorum notitiam confessario tribuendam, tentit cum Valentia, Fausto, & Nauarro, Diana 4. p. tr. 4. resol. 203, quos sequitur Gaspar Hurtado de Pœnit. disp. 8. diff. 8. ubi addit., quod si poenitentia non fuerit iniuncta, nec de poenitentis statu confessarius recordetur, nec poenitens in memoriam illi reuocet, non esse adhuc necessarium de omnibus peccatis distincte accusare, sed sufficere confusam aliquam peccatorum notitiam confessario tribuere, quæ sufficiat ad poenitentiam prudenter taxandam, nam postquam peccatorum confessio fuit distincte facta, & à confessario distincte percepta, sufficit notitia confusa ad poenitentiam imponendam, qualis post longam confessionem solet confessario relinqui.

6 Denique P. Granad. in 3. part. controverf. 7. tr. 9. disp. 12. num. 5. absoluē, & sine aliqua limitatione docet, poenitenti iteranti inualidam confessionem cum eodem confessorio sufficere, si in generali se accuset, dicens: accuso me de omnibus peccatis, quæ in ea confessione inualida tibi confessus fui, & de sacrilegio in ea commisso: & confessarii posse validē, & licet eum absoluere, quamvis nec confusam peccatorum notitiam habeat, nec poenitentiae, quam iniunxit recorderet. Hac sententiam amplectitur Leander tract. 5. disp. 5. q. 31, ubi pro illa citat Adrianū Medinam, D. Antoninum & P. Thom. Sanchez, & satis probabilem sibi videri, inquit Diana 5. p. tr. 14. resol. 51. & plenè sequitur part. 11. tr. 5. resol. 49. item Degadillo ubi supr. cap. 19. nn. 53. Verricelli in qq. Mor. tr. 5. q. 6. n. 35 & Tamburinus in Method. lib. 3. cap. 2. nn. 4. Fundamentū horum Doctorum est, quia absq; repetitio ne peccatorum in specie ali, & signillatim, verificatur poenitente in omnia, & singula peccata distincte confessum fuisse, & confessariorum illorum notitiam habuisse. Si autem de præsenti talis notitia in speciali ad aliquid requireretur, maxime ad poenitentiam proportionatam imponendam: ad hoc autem non requiritur, quia supponimus, in confessione illa inualida fuisse iniunctam. Præterquam quod poenitentia non est cum tanto rigore proportionanda peccatis, ut nequeat ex iusta causa minorari, quæ autem magis rationabilis, quam aliam iam impositam super eius-

dem peccatis adimplerat fuisse. Confirmatur: nam si poenitens confessionē generalem faceret durante per multis dies, & confessarius singulis diebus, non collata solutione, poenitentiam aliquam imponeret, non esset necessarium, ut in fine confessionis, cum licet absoluere, quod recordaretur omnium peccatorum, nec quod de poenitentijs iniunctis interrogaret. Ergo.

§. Vnicus.

Propria Sententia.

7 Hac controversia certum in primis existimo, ad valorem Sacrameti sufficiente bona fide se accusare in generali de peccatis in confessione inualida subiectis, quocumq; ex capite, valoris defectus prouenerit; quia ut postea probabimus ex communī Theologorum sententia: peccata sic vniuersaliter dicta sunt materia sufficiens abolutionis; immo in casu naufragij, pestis, & similiū, omnes Doctores eiusmodi confessionem consulere solent. Difficultas igitur tantum esse potest: an poenitens, si possit, teneat maiorem præbere notitiam, & an ea non data, posset confessarius eum licet absoluere? Et respondeo non posse, nisi eam notitiam de statu conscientiae poenitentis retineat quæ solet communiter remanere in confessario paulo post audita peccata signillatim quo ad numerum, & Speciem. Et hæc nifallor, eis mens P. Vazquez, & Hurtad. supra.

8 Hanc sententiam iudico evidenter inferri ex Trident. sess. 14. cap. 5. ubi ad absolutionem impertiendar, exigit eā cognitionem cause, quæ ex huiusmodi peccatorum narratione signillatim facta, generetur. Sic enim, inquit, constat, Sacerdotes iudicium hoc, in cognita causa, exercere non potuisse, neque aequitatem, in poenis iniungendis, ferre, si in generali taxat, & non potius in specie, ac signillatim sua ipsi peccata declarassent: ex his colliguntur oportere à poenitentibus omnia peccata mortalia, &c. Ergo ex mente Concilij non solū ad taxandam poenitentiam, sed etiam ad absolucionem impertiendam opus est predicta notitia. Ergo per se loquendo non potest confessarius licet absoluere, quin statum conscientiae poenitentis agnoscat, ea notitia, quæ ex narratione omniū peccatorū signillatim facta solet communiter remanere.

Vn-

Vnde si confessarius illa careat, tenebitur pœnitens prædictam notitiam ei confere, ni aliundè ex impotentia morali excusetur. Hanc sententiam tenere debet Cardin. de Lugo *disp. 17. sect. 1. numer. 12.* vbi inquit, omnes debere dicere hoc iudicium per se loquendo, & ut debito, & exacto modo fiat, exigere notitiam de spe ciebus, & numero peccatorum omnium. Verum si notitia, quam hic, & nunc retinet confessarius parum magis confusa esset, quam ea, quæ à concilio exigitur, tantum foret venialis culpa, non iterata confessione peccatorum in particulari, pœnitentem absoluere; imo, & nulla, si ex rationabili causa fieret.

9 Ex dictis colligo primò contra Leandrum, Paludanum, Sylvestrum, & alios, parum ad rem conducere; quod in confessione inualida fuerit iniuncta pœnitentia, si modo confessarius non recordetur peccatorum: quod verum etiam puto contra Vazquez, & Hurtado, quavis pœnitens iniunctæ memoriam habeat; nam si peccatorum, & conscientiæ pœnitentis notitia, ex memoria iniunctæ pœnitentia, cōparata sufficeret ad absolutionem impertiendam, quilibet forte sacerdos posset absoluere à peccatis, inualidè alteri confessis, si in genere tantum, & confusè ipsi subiçiantur, dum modo pœnitens simul declareret pœnitentiam, quæ in Confessione inualida fuit sibi iniuncta; quod nullus Doctorum debet concedere. Ergo pœnitentiæ iniunctæ memoria eam non tribuit notitiam, quam exigit concilium ad hoc iudicium exercendum. Ratio à priori est, quia solent aliquando confessarij pro grauissimis delictis leues iniungere pœnas, vel quia pro tunc iudicant expedire bono pœnitentis, vel quia alijs principijs, & opinionibus ducuntur. Vnde cum eadem pœnitentia, quæ pro culpis leui bus, soleat quandoque pro grauibus iniungi, non potest ex pœnitentia iniuncta sufficienter colligi status conscientiæ pœnitentis.

10 Dico secundo: quando confessio fuit inualida ex defectu iurisdictionis confessarij, repetenda est distinctè, & in particulari. Hæc conclusio est contra Pat. Vazquez, & Hurtadum; sed illam tenet Pat. Suarez suprà, & desumitur ex Adriano, & alijs, quam sic probo. Pœnitens iure diuino tenetur omnia sua peccata

distincte quoad speciem, & numerum Sacerdoti, vt iudici declarare, vt constat ex Tridentino loco supra citato, sed qui confessus est non habent iurisdictionem, v.g. Sacerdoti non approbato, vel excommunicato denuntiato, non declarauit sigillatim sua peccata Sacerdoti, vt iudici: ergo inualiditas confessio nis ex defectu iurisdictionis proueniens, suppleri non potest, nisi confessio distinctè, & in particulari repetatur. Consequentiam probo, quia licet de peccatis in genere posteà se accuset coram eodem Sacerdote, iam habente iurisdictionem, non verificatur, quod confessarius vt iudex, omnia, & singula peccata distinctè perceperit. Ergo per accusationem peccatorum in genere non suppletur defectus prioris confessionis, debet igitur pœnitens distinctè, & in particulari omnia confiteri: ni forte sacerdos de omnibus, & singulis peccatis recordetur, ita vt per illa verba: *Accuso me de omnibus, quæ in prima confessione audisti, omnia, & singula, priori notitia supposita, hic, & nunc sufficienter declarentur.* Ex quibus fit, non satis sibi constare Cardinal. de Lugo, dum his principijs insistens *vbi supra num. 632. tradit sufficere, quod confessarius acquirat memoriam confusam præteritæ confessionis.*

11 Dico tertio: si confessio fuerit inualida ex defectu doloris, vel integratitatis, & confessarius recordetur de statu conscientiæ pœnitentis, ea notitia, quæ paulò post auditâ peccata remanere solet, vt suprà diximus, sufficiet pœnitentiæ peccatis in genere, in confessione inualida subiectis, se accusare. In hac parte conuenio cum Vazquez, Hurtado, & Lugo contra Suarez. Et facile probo, quia eo ipso, quod nunc eliciatur actus doloris, qui in prima confessione defuit, vel explicetur peccata ex malitia omissa, simul cum fictione, nil est, quod desideretur ex parte materiæ ad absolutionem requiri, cum verè præcesserit confessio omnium peccatorum, distinctè facta Sacerdoti, vt iudici, & vera illorum attritio: ergo neque ex parte pœnitentis deficit aliquid ad impletionem præcepti diuinæ, neque ex parte confessarij, ad rectè fungendum suo munere.

(***)

QVÆSTIO II.

An rusticī, qui in culto modo confessi sunt, non potentes distinguere species, neque numerum peccatorum, teneantur, si postea possint, ad confessiones iterandas?

1 **C**ardinal de Lugo *disp. 16. scđt. 14. num. 585.* ex iustimat, partem affirmatiuam amplectendā necessariō ab omnibus a sterentibus, peccatum confessum, vt dubium, debere cessante dubio, vt certum confiteri. Ipse verò, cum oppositum putet probabile, probabiliter etiam contendit, rusticum ab hoc onere liberare, dummodo peccatorum tantum numerū confusè fassus fuerit: secus, inquit, si species. Ita loquitur *suprà num. 588.* sed nescio, an consequenter: nam qui se accusat, dicens: dubium esse, an peccatum adulterij commiserit, non est cur, dubio cessante, teneatur ad cōfitendum iterum, vt certum (iuxta ipsius principia) nullū enim assignabile est discrimin inter dubium de indiuiduo, & dubium de specie peccati.

2 Respondet Lugo, cum qui se accuseret, dicendo, certum esse de peccato cōtra castitatem, dubium tamen, an fuerit circa solutam, vel coniugatam, non fuisse directè absolutum à differentia specifica peccati; ac proinde teneri, cum posteā recordetur, differentiam illam, vt certam confiteri, vt ab ea directè absoluatur. Sed contra est: nam vt ipse ait *scđt. 14. citata, n. 583.* & *sectione secunda,* iam docuerat, absolute directè cadit *suprà* indiuidū sub dubio dictum, eo quod absoluitur sub conditione, quod fuerit commissum: Ergo directè etiam cadet *suprà* speciem, seu differentiam specificam dictam vt dubiā, quia absoluuntur ab illa sub conditione, quod illam incurrit: ergo nulla inueniri potest disparitas inter indiuiduum confessum vt dubium, & inter speciem. Quapropter P. Bresserus *de conscientia, libr. 4. cap. 18. num. 197.* tam in uno, quam in altero casu opinionem Card. de Lugo probabilem putat: Ergo si principium, quo nititur Lugo, aliquid probat, concludit etiā, esse probabile, rusticum nunquam teneri confessiones, agresti modo factas repetere licet, nec numerum, nec species peccatorum distinctè confessus fuerit.

3 Nós verò licet existime mus, vt cōstat ex dictis *disp. 1. de integritate confessionis, quest. 6.* peccatum dictum vt dubium debere, dubio cessante, vt certum explicari, adhuc, ex alio principio, afferimus probabile, eiusmodi rusticos cōmuniter non teneri præfatas confessiones repetrere. Ita Henriquez *de Pœnit. lib. 2. cap. 3.* cum Gue rrero, & alijs viris doctis, à se consultis. P. Sa *verb. confessio, num. 41.* Fagundez *2. precept. Eccles. lib. 3. cap. 5. nu. 11.* Diana *3. part. tral. 4. resol. 89.* & cum Marchancio *itetū part. 5. tract. 13. resol. 84.* Quibus consentit Tamburinus *in Method. libr. 2. cap. 1. §. 4. num. 29.* & cum Fabro, tenet Leander *tr. 5. disp. 5. quest. 72.* licet restringat eo modo quo Card. de Lugo *suprà.* Mōeoor, nam cum prædicti rusticī uniformem vitæ modum communiter habeant, ex confessione vnius anni, coniçere potest prudens confessarius, quot numero peccata, & in quibus speciebus, reliquis annis commisserit. Si autem ex confessione vnius anni ne quiret prudenter de anteacta vita iudicare, & aliudē eiusmodi rusticī, vt ponimus, in reliquis confessionibus ita se accusarent, vt confessarius plus minusve, peccatorum numerum, & species non perceperisset, tenerentur sub mortali omnes confessiones dum posteā possent repetrere, determinando certum numerum moraliter, vel mathematicè. Quidquid contradixit Leander ex Lugo, quod prius docuerant Veja *1. part. caſu 2.* & P. Sa *vbiſ. supr.*

DISPUTATIO QVINTA

De dolore, & dispositione, quæ peccatorum absolutionem debet præcedere.

QVÆSTIO PRIMA.

An ad effectum huius Sacramenti requiratur vera contritio? an sufficiat attritio?

1 **S**uppono primo ex communī Theologorum, attritionem sufficere ad valorem Sacramenti, & distinguī à contritione, per ordinem ad diuersa motiva: contritio enim est dolor de peccatis properter Deum summè dilectum: attritio vero est dolor de peccato properter eius turpitudinem, vel ex metu gehennæ, & pœnarū, seu carētia beatitudinis conceptus. Suppono se-

secundo, valorem huius Sacramenti in eo stare, quod habeat partes essentiales; effectum vero illius esse gratiam habitualē redditē hominem (anctum, maculamque mortalem expellentem). His positis.

2 Prima sententia afferit, veram, & perfectam contritionem ad hunc effectū requiri, taliter, ut si re ipsa non habeatur, non conteratur gratia habitualis. Ita docuere M. Bonavent. Hugo, Richard. Alensis, Gabriel, Maior, Medina, & Adrianus, apud Suarez de Pœnit. disp. 2. 2. sect. 1. Versū hanc sententiam periculōsam vocat Vazquez *hic quest. 92. art. 1. n. 2.* Et hoc Sacramentum habere virtutem ad iustificandū peccatorem, per solam veram attritionē dispositum, adeo certum est, inquit Suarez *suprā num. 10.* ut non possit absque errore negari. Probatur ex Tridentino *sess. 14. cap. 4.* vbi de attritione loquens, sic ait: *Quamvis sine Sacramento Pœnitentiae per se perducere peccatorem ad iustificationem nequeat; tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento impetrandam disponit.* Ecce ex Tridentino attrito, quæ sine Sacramento ad iustificationem non sufficit, in illo tamen sufficienter disponit, ac proinde proximè, ut benè expendunt P. Suarez *suprā*, Vazquez *art. 1. citato, dub. 2.* & Card. Lugo *disp. 5. sect. 9. num. 134.* quia si in Concilio tantum esset sermo de dispositione remota, male assignaret discrimen inter attritionem cum Sacramento, & sine illo; concedendo attritioni in Sacramento, quod extra illud negat; quandoquidem attrito, etiam extra Sacramentum, ad iustificationem remotè disponit. Præterquam quod, cum Concilium intendat ex professo explicare dispositionem, quæ ad effectum, & fractum Sacramenti requiritur, eam nobis tradere, & proponere debuit, quæ per se esset sufficiens ad talem effectum consequendum, absque consilio alterius doloris ex perfectiori motu prouenientis, alias diminutè processisset.

3 Deinde probatur ratione: quia si contritio perfecta requisita foret ad effectum huius Sacramenti, iam essent mortalia remilia, quando absolutio conferretur, ac proinde non remitterentur virtute clauium, quod erroneum, & contra fidem est, ut notat P. Vazquez *q. 84. art. 3.* Est enim contra Concilium Florentinū *sess. ultima* in decreto Eugenij de Sacramento Pœnitentiae, vbi definit: *Rem illius (id*

est, effectum) esse remissionem peccatorum. Est etiam contra Tridentinum *sess. 14. capite 5. vbi* ait: *Sanè res, & effectus huius Sacramenti, quantum ad eius vim, & efficaciam pertinet, reconciliare est cum Deo.* Quæ quidem, ut patet, vera esse non possent, si contritio esset requisita ad Sacramenti effectum, nam cum contritio absolutiōnem præcedere deberet, Sacramentū non remitteret peccata (ut ait Florentinum) quia iam supponeret ante absolutionem remissa: nec reconciliaret cum Deo (ut dixit Tridentinum) quia iam supponeret peccatorem cum Deo reconciliatū. Hoc argumentum vrget subtilis Scotus *in 4. dīl. 14. q. 4. litt. E.* per hæc verba. * Alioquin, inquit, non appareat quomodo Sacramentum Pœnitentiae sit secunda tabula, si nunquam per ipsum, ut Sacramentum possit recuperari secunda gratia amissa, sed tantum per contritionem, tanquam per dispositionem completiuam.* Ergo omnino certum esse debet, ad effectum huius Sacramenti veram contritionem non requiri; sed sufficere attritionem, quæ imperfecta contritio dici solet. Hæc veritas me iudice inter fidei dogmata numeranda esset.

4 Dices contritionem perfectam, non semper habere coniunctam remissionem peccatorum, sed solum in casu necessitatis, quando quis nequit nisi difficillime confessarium adire: quando vero potest, non remittuntur peccata quantū s' contrito ante receptionem Sacramenti. Sic respondet Franciscus Sylvius *in quest. 5. supplementi D. Thomæ, art. 1.* cum Molano, & Ioanne Estio discipulis Michaelis Baij. Cæterum hanc sententiam esse erroneam, ait Egidius *q. 68. art. 2. n. 30.* & esse contra sententiam Catholicam, inquit Vazquez *tom. 2. in 3. p. disp. 152. num. 3.* & iam diu damnata est a Pio V. & Gregorio X' II. in Bulla contra Michaelem Baium. Vbi inter alias, damnatur propositio hæc: *Charitas illa, quæ est plenitudo legis, non est semper coniuncta cum remissione peccatorum.*

5 Vnde sit omnino rejiciendam sententiam Cajetani *in Summa, verb. Contritio, §. Itaque, vbi* ait.* Scito, quod eiusmodi vera contritio dupliciter inveniri potest, scilicet, cum gratia, & charitate, & sine illa.* Quem ideo acriter reprehendunt Catharinus *in Annotat. lib. 5. fol. mihi 432.* & M. Sotus *in 4. dīl. 17. q. 2. art. 5.* Est enim sententia valde affinis, relatæ ex Fran-

Francisco Sylvio, ut ipse met iactat: & est expressè contra D. Thomam loco citato ex 4. sent. dist. 17. q. 2. art. 5. ad 3. quest. vbi inquit.* Quantumcumque parvus sit dolor, dummodo ad contritionis rationem sufficiat, omnem culpam delet. * Cuius rationem tradit quodlibet 1. artic. 9. dicens: * Quia contrito non potest esse sine charitate per quam omnia dimittuntur peccata. * Et iterum 3. p. q. 8. 9. art. 2. in corpore. * Repondeo dicendum, quod sicut dictum est, motus liberi arbitrij, qui est in iustificatione impij, est ultima dispositio ad gratiam. Vnde in eodem instanti est gratiae infusio cum praedicto motu liberi arbitrij, ut in 2. p. dictum est. * Ergo vera contrito, ut potè ultima dispositio ad gratiam semper coniuncta cum illa est, ac proinde cum remissione peccatorum: ergo ante absolutionem, peccatorem cum Deo reconciliat. Et ita multis suadet M. Prado tom. de Pœnit. q. 1. de contrit. dub. 3. §. 2. fol. 494. vbi sic. * Afferendum est in omni eventu contritionem qualibet perfectam, quolibet quantumvis minimo charitatis actu, afferre statim, & semper remissionem peccatorum, & oppositam sententiam, non solum esse periculosam, & parum in fide tutam, sed & temerariam, & scandalosam. * Sic ille. Et me iudice, haec conclusio definita est in Tridentino sess. 14. cap. 4. vbi dicitur **contritione** charitate perfectam, *hominem Deo reconciliare, priusquam hoc Sacramentum actu suscipiatur.*

6 Propter haec secunda sententia assertit, per se loquendo necessariam esse contritionem, accidere autem posse hominem bona fide accidentem sola attritione iustificari. Itaque iuxta hanc sententiam, sola attritio re ipsa est sufficiens dispositio ad effectum huius Sacraenti; opus tamen est, ut invincibiliter existimetur contrito: nam aliter, inquit, obicem peccator poneret Sacramento, ut potè, qui faceret contra præceptum accedendi cum contritione. Sic docent Victoria, Sotus, Ledesma, Vega, & alij, apud Suarez disp. 20. sect. 1. num. 7.

7 Ceterum attritionem, ut talē cognitam sufficere, bene ait P. Suarez sup. n. 9. esse omnino verum. Et num. 20. esse hoc tempore prædictè certum. Idem ante illum dixit Scotus in 4. dist. 14. q. 2. Et oppositū esse improbabile, inquit Lugo disput. 7. sect. 13. n. 73. Subiectens à multis censura no-

tari. Et Mag. Ioannes Martinez de Prado tom. 1. Theolog. Moral. cap. 1. quest. 5. §. 4. dicit: Post Tridentinum esse certum certitudine morali, ita ut oppositum non sit opinabile, & esse apud Theologos improbabile, ait Vincent. Baron. 1. part. Theol. Moral. disp. 2. sect. 1. artic. 3. fol. 136 & 153. & falsum, temerarium, & erroneum, vocat Verrelli in qq. Moral. tom. 1. tract. 2. quest. 38. num. 8. quibus facit P. Henriquez lib. 1. de Pœnit. cap. 26. num. 5. dicens: Salmantica, ita defendisse Mag. Peña, Gallo, & alios viros doctissimos, & ita certum illos putasse, ut sine temeritate, vel errore, negari non possit. Sed quidquid de censura sit. Hæc est communis Doctorum sententia, quā cum D. Thom. Capreolo, Durando, Antonino, & Sylvestro, tenet Suarez sup. num. 9. Vazq. quest. 9. 2. ar. 1. dub. 2. & alij quos citatos sequitur Leander tract. 5. disp. 7. quest. 9.

8 Probatur primò, quia ut constat ex Tridentino, Sacramentum Pœnitentia, est Sacramentum mortuorum, institutum à Christo Domino ad iuvicandos homines culpa mortali post Baptismum infestos, colique cum Deo reconciliandos: ergo non facit iniuriam Sacramento, qui sciens esse mortuum per peccatum, accedit ut iuvicetur, & beneficio Sacramenti Deo reconcilietur: non est ergo necessarium, quod se existimat, antequam actu suscipiat, iustificatum, & Deo reconciliatum. Confirmatur, quia licet potest penitens intendere per confessionem consequi effectum, ad quem hoc Sacramentum fuit institutum, nemo autem potest prudenter, & efficaciter intendere consequi gratiam, & peccatorum remissionem, quin probabiliter saltē credat esse in peccato, ergo licet potest ad Sacramentum accedere, & absolutionem recipere, licet sibi suadeat non esse contritum, sed sola attritione ad gratiam obtinendam dispositum.

9 Probatur secundò: quia ex vi præcepti recipiendi Sacramentum, solum tenetur penitens ad dolorem, quem ex Tridentino bene nouit dispositionem esse proximam ad illius effectum: esse autem dispositionem sufficientem, & proximam, non refertur in existimationem humani: id enim ex se illi competit, ut aduersarij supponere videtur. Ergo attritio, ut talis cognita est sufficiens dispositio ad gratiam in Sacramento obtinendam. Nec

vllum est fundamentum in Scriptura, & Concilijs ad statuendum præceptum illud rigorosum accedendi cum contritione, quod proinde nullatenus admittendum est.

10 Ex dictis concluditur, contritione perfectam (quæ nomine *contritionis* per antonomasiā venit) nō esse necessariam ad valorem, & effectum Sacramenti Pœnitentiae: quinimo istud, contritionis loco, ob illius difficultatem ex perfectione motui subortam, à Christo Domino subrogatum est, * ut per Sacerdotum sententiam (ait Tridentinum) non semel, sed quoties ab admissis peccatis, ad ipsos pœnitentes confugerint, possent liberari. * Ex quo loco, & ex alijs numero 3. transcriptis, evidenter deducitur præfixa conclusio. Quam, me iudice, definitam tradit Concilium *sess. 14. cap. 4.* dum postquam declarauit perfectam contritionem, si absolutionem præcedat, hominem Deo reconciliare, prius quam hoc *Sacramentum acutus suscipitur*, subnedit; * illam vero contritionem imperfectam, quæ attrito dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu communiter cōcipitur, si voluntatem peccandi excludat, cū spe venia, declarat donum Dei esse, & Spiritus Sancti impellunt, quo pœnitens adiutus viam sibi ad iustitiam parat. Et quāuis sine Sacramento Pœnitentiae per sead iustificationem perducere nequeat, tamē eum ad Dei gratiam (attende) in Sacramento Pœnitentiae impetrāndam disponit, &c. Quamobrem falſo quidam calumniantur Catholicos scriptores, quasi tradiderint Sacramentum Pœnitentiae absque bono motu suscipientium gratiam conferre. Quod nunquam Ecclesia Dei docuit, nec sensit. * Hactenus Tridentinum. Si ergo attrito in Sacramento disponit ad Dei gratiam impetrāndam, aliter ac extra, ac proinde proxime; & est bonus ille motus suscipientis, quo Sacramentum Pœnitentiae gratiam conferri aperte simile declarat. Concilium, attritionem esse dolorem illum, qui est pars huius Sacramenti, & proxima dispositio ad gratiam, & remissionem peccatorum illius virtute obtinendam. Quam Sacramentum non causaret, si contritio perfetta precessisset, cum hæc priusquam actu susciperetur, hominem cum Deo reconciliasset. Estergo certa fide tenendum, cō-

tritionem imperfectam, quæ attrito dicitur, sufficientem esse ad valorem, & effectum huius Sacramenti. An vero dolor, qui gradum attritionis nuper à Concilio expositæ non attingat, sit sufficiens? constabit ex dicendis questione sequenti.

Q VÆSTI O. II.
Ktrum ad effectum huius Sacramenti sufficiat, bona fide, conficeri lethalia, cum desiderio venie, aut cum eorum displicentia?

1 Q uod ad valorem Sacramenti Pœnitentiae sufficiat confiteri cum desiderio recipiendi Sacramentum, & eius effectum, sentiunt non pauci, qui assertunt formalem dolorem, non esse partem essentialiem huius Sacramenti. Maior, Gabriel, & Durandus, apud Suarez *disp. 20. de Pœnitent. sess. 3. n. 7.* Quibus adde Sylvester, *verb. Confess. 1. §. 21.* vbi sic. * Aliquis videatur, quod cum actus interior sit pars essentialis huius Sacramenti, sine pœnitentia non valet; sicut nec matrimonium tenet eius, qui vult contrahere matrimonium, sed non vult consentire. Sed ista nō statat cum dictis Sancti Thomæ: nec coruī ratio concludit, quia pars est contritio aliquando futura; sicut aliquando satisfactio præcedit. * Sic ibi, & iterum *Quæsito 22. in fine.* * Si non dolet de præterito, & de futuro cauere non vult, & tamen ista fictio non occurrit sibi ut confenda, consequenter perinde est, ac si peccatum fuisset per negligentiam oblitum; & est verum Sacramentum. * Hactenus Sylvester. Qui hanc sententiam non solum defendit (ut bene adnotat Suarez *disp. 20. sect. 1. n. 2.* & Granado *civit. 7. tr. 1. et. 2. disp. 3. sect. 1. n. 3.*) sed iuxta mentem D. Thomæ esse testatur. Cuius forsitan autoritati in nisi recentiores aliqui infra citandi non dubitant dicere esse indubitatam sententiam *D. Thomæ in 4. disp. 17. q. 3. art. 4. q. 1. vbi ait.* * Potest quis non contritus peccata sua Sacerdoti innotescere, & clauibus subiungere; qui quanvis tunc non percipiat absolutionis fructum, tamen recedente fictione percipere incipiet, sicut est in alijs Sacramentis, unde non refetur iterare confessionem, qui factus accedit. * Sic D. Thomas. Idem hanc sententiam tenuit Bernardus de Gannaco in *impugnationibus* *Ge.*

Godofredi, quodlib. 5. q. 14. & cum Capreolo probabilem esse dicit M. Marthinus de Ledesma 2. p. 4. quest. 8. art. 1. dub. 3. fol. mihi 54. vbi sic scribit. * Qui sine dolore confitetur, & sine proposito cauendi in futurum, & est adeo ignarus, ut non advertat ad dolorem, vel si advertat, non advertit, quod est peccatum: sed putat, quod ad hoc, quod sufficienter confiteatur, non debet aliud facere nisi confiteri peccata, & quod absoluatur a Sacerdote etiam ignorante. Tunc Bernardus de Gannaco dicit, quod est vera confessio. Et Capreolus licet non recipiat eam opinionem, dicit tamen quod est probabilis. Maior in 4. dist. 17. q. 9. dicit, quod talis confessio est nulla, & dicit hanc esse opinionem D. Thomas. Sed ego nescio ubi ipse inventarit hoc in Sancto Thoma. Opinio Bernardi de Gannaco habet hanc probabilitatem: quia aliqui dicunt, quod de essentia Sacramenti Pœnitentiae, solum est confessio, & absolutio. Ergo probabile est, quod dicit Gannacus. * Hanc Mag. Ledesma. Huic sententiae subserpisse Scotum refert Caietanus 3. p. q. 90. artic. 1. & Sylvester vbi supra questio 21. num. 24. Et ex recentioribus eam defendunt F. Christophorus a Sancto Iosepho tom. 1. Recept. opin. 2. p. de sacr. Pœnit. dub. 1. n. 8. fol. 360. F. Ludouic. Concept. in Exam. verit. tom. 1. tract. 5. de Pœnit. q. 2. n. 25. & R. P. Delgadillo tom. de Pœnit. cap. 10. n. 5. & dub. 8. n. 44. & cap. 16. n. 31. & in Quæst. moral. de frequentia confess. n. 37. Quibus hanc sententiam magis explicans accessit Thomas Hurtado tom. 2. resol. moral. tract. vlt. resol. 10. §. 2. n. 149. dicens. * Quam rationem manifesta est iudico: quia hæc clauium subiectio non sit sine aliquo dolore peccatorū imperfecto, & virtuali. Nec enim quis se subiicit alteri emendandus, & iudicandus, nisi aliquem dolorem habeat, & pœnitendum eorum a quibus absoluī desiderat. * Sic Hurtado suprà: qui num. 501. addit hac ratione posse probabiliter defendi opinionem Bernardi de Gannaco, & aliorum quos supra dedi. * Cuius, inquit, sententia probabilitas, qua multum potest ad proximam pertinere, potest deprehendi, si dicamus, quod in confessione vera facta a peccatore de peccatis commissis, imbibitur dolor de peccatis sufficiens, ut sit materia proxima pœnitentiae, ad hoc, quod Sacramentum sit validum, sed informe. Nec aliud expressius dolor videtur requiri à

Tridentino ad validitatem Sacramenti, bene tamen ad eius effectum consequendum. * Et est iuxta mentem Sylvestri vbi suprà quest. 21. num. 25. qui sine displicencia virtuali, nequire Sacramentum validū coalescere, expressè ibi docet.

3 Addunt alij confessionem scilicet absque ullo exprelio, vel formalí dolore facta validam esse, licet pœnitens bene noscat esse peccatum mortale sic accedere, dum tamen de eiusmodi peccato se acuerit, & absoluatur. Ita Fr. Christophorus a S. Ioseph. vbi suprà, & probabile putat Durandus in 4. dist. 17. quest. 13. num. 7. & non esse improbabile, ait Delgadillo tom. de Pœnit. cap. 10. num. 44. Et cap. 16. in fine, concludit cum prædicto Fr. Christophoro, esse indubitatam sententiā D. I. hom. e, vbi suprà. Quod censuit etiam Ariaga tom. 7. tr. de Sacram. in genere, disp. 13. num. 2. Et qui dem semel concessio doloris actum formam, & expressum, præcedentem sacramentalē solutionem non esse partem essentialē Sacramenti, sed absque illo validum, licet informe subsistere, sola confessione, & solutione, hæc sententia necessaria consecutione deducitur. His positis, de quibus questione sequente iudicium ferendimi.

4 Quod in hac questione inquirimus est, an qui bona fide accedit absq; ullo actu expresso doloris, sola voluntate suscipiendo Sacramentum, & eius effectum, mortalium remissionem, collata abolutione obtineat? Affirmant Angelis, & Rosella apud Vazq. de Pœnit. quest. 92. n. 1. dub. 1. & Almainus in 4. dist. 14. quæst. 4. Et quod caput, ita tenuisse Scotum asserit Mag. Sylvester, verb. Confess. §. 21. ibi* Scotus tenet in 4. quod ad consequenda gratiam per hoc Sacramentum, non requiriatur attritio, sed sufficit voluntas suscipendi hoc Sacramentum, sine obice peccati mortalis actualiter sibi facto in ultimo instanti solutionis, in quo est vis huius sacramenti. * Sic refert non refellens Sylvester. Cui expressius consentit Mag. Dominicus Baltanas in Margar. Confess. fol. 45. dicens: * Secundum Scotum ad consequendam gratiam, post hoc Sacramentum, sufficit non ponere obicem, quod est minus quam attritio, quia secundum ipsum sufficit voluntas suscipendi hoc Sacramentum sine obice peccati mortalis actualiter sibi facto in ultimo instanti solutionis. Obex actualis dicitur, si quis actu tunc

cogitaret aliquod mortale non relinqueret. Et ferè hæc est mens D. Thomæ, cum dicit, quod cōfessio potest esse informis.* Quibus in attribuenda Scoto præfata sententia, conuenit M. Petrus de Soto lect. 7. de confess. informi, vbi in Scotum, & Gabrielem in uochi nr, inquiens. * Non verentur dicere, quod sine omni bono motu animi sola susceptione voluntaria Sacramenti, remittatur peccatum.*

5 Verum ab hac calumnia Scotum vindicat P. Vazq. vbi suprà, efficaciter probans nullibi id docuisse. Et ut benè ait P. Suarez disp. 20. sef. 1. n. 1. Scotus solum ait: Quod licet homo accedat parum attritus iustificabitur. Scotti verba sunt. * Parum attritus, etiam attritione, quæ non habet rationem meriti ad remissionem peccati, volens tamen recipere Sacramentū Pœnitentiae, recipit effectum istius Sacramenti ex pacto Dei assidentis.* Sic in 4. dist. 14. q. 4. litt. E. & dist. 16. q. 2. litt. F. Et quod magis ab impostura Petri de Soto Scotū vindicauit Tridentinum sess. 14. vbi postquam statuit cap. 4. attritionem, quæ voluntatem peccandi excludat, disponere ad gratiam in Sacramento impetrandi, subnectit.* Quamobrem fallo quidam calumniantur Catholicos scriptores, quasi tradiderint, Sacramentum Pœnitentiae absque bono motu suscipientium, gratiam conferre: quod nunquam Ecclesia Dei docuit, nec sensit. * Longè ergo fuit Scotus Catholicorum scriptorum facile Princps à sententia, quæ ipsi affingitur. Et sanè cuiuscumque sit, rei cienda prorsus est, & graui cenlura digna. P. Vazquez vbi suprà dicit esse erroneam; & P. Suarez esse temerariam, & videri aperte damnata in Tridentino. Quod & ego censeo: quia contritionem imperfectam, seu attritionem illam, quam inter actus pœnitentis definit esse quasi materiam, sess. 14. cap. 3. declarat postea, Canone 4. Ad integrum, & perfectam peccatorum remissionem requiri. Quapropter nequit absque errore in fide asseri, formalem & expressum dolorem de lœthalibus, aut alium bonum motum necessarium non esse ad iustificationem, virtute absolutionis obtinendam.

6 Restat verò difficultas, an sola displicentia ad hunc effectum sufficiat, absque efficaci dolore, & proposito? M. Canus in Relect. de Pœnit. part. 5. ad 2. principale folio mihi 41. in edit. Complut. anno 1563. existimat esse ex se insufficientē dis-

positionem, tamen accedente, ignorantia invincibili insufficientia, vere iustificari. Ideoque postquam statuit displicantiam aliqualem de peccatis, vocari etiam attritionem, sic questionem proponit.* Si quereras, quando ex attrito fiat contritus virtute Sacramenti? Respondeo id primū euenire quoque attritionis genere homo sit attritus, si existimat sele præstitisse, quod necessarium erat; ignoratque inuincibiliter se non habere sufficientē dispositionem. Quia is non ponit obicem, sed bona fide accedit ad Sacramentū. Quo fit ut omnia Sacra menta ex eiusmodi attrito contritum faciant. Quod D. Thomas dilucidè tradit 3. p. q. 79. art. 3. & in comment. super Ioannem cap. 11. in illud soluite eum. * Hæc M. Canus. Quem sequuntur Vega in Trid. lib. 13. cap. 26. 34. & 36. & Marcus Vidal in Arca vitali, tract. de Pœnit. fol. mihi 420. & videtur aperta sententia Scotti in 4. verbis suprà datis.

7 Laxiorem sententiam tenent alij, existimant enim, eiusmodi displicantiam ex se esse sufficientem dispositionem (ac proinde dicere debent etiam cognitā sufficere ad effectum Sacramenti,) ita Sylvester, verb. Confess. 1. §. 21. vbi ait. * Sufficit vellet habere displicantiam, & à Deo gratiam cauendi in posterum, quia talis est attritus virtualiter, id est, displicantia rei placitæ, & habeat etiam voluntatem cauendi, licet imperfectam. Vnde in absolutione virtute clavium iustificatur, nisi obicem ponat: quia de attrito faciunt contritum secundum doctrinam Sanctorū, maximè D. Thomæ. * Hæc Sylvester. Quem ferè eisdem verbis sequitur M. Baltanas in Margarita Confessorū, fol. mihi 45. Quibus consentiunt M. Martinus de Ledesma. M. Victoria. Caietanus. M. Dominicus de Soto. Paludanus, & Nauarrus, quos refert P. Henriquez de Pœnit. lib. 1. cap. 23. in fine in Glossa, litt. Q. subnectens. * Propter quos auctores, & congruas rationes est sententia probabilis in praxi.*

8 Contrariam verò utriusque è regione oppositam veram omnino ex stimo, nec in re tanti momenti à communi Doctrinæ sententia, absque urgentissimo fundamento recedere licet. Quod in præsentि non est, cum huius rationem ex reuelatis haurire debeamus: & præcipue ex his, quæ in Tridentino continentur. Ex illo autem sess. 14. cap. 4. nobis constat attri-

tionem, quæ in Sacramento Pœnitentia ad peccatorum remissionem, & gratiam impetrandam disponit, includere detersationem peccati cum proposito non peccandi de cetero, & talem esse debere, quæ voluntatem peccandi excludat. At qui displicentia de peccato commisso talis non est, ergo ex se non est sufficiens dispositio ad effectum huius Sacramenti. Nec per ignoratiā inuincibilem insufficiā, hic defectus suppleri potest, quia ignorantia solum potest vitare peccatum, non verò efficere sufficientem dispositionem, quæ ex se talis non est. Quapropter licet daremus Sacramentum esse validum (de quo postea) esset tamen informe, quia non solum peccatum actuale est obex gratiæ, sed etiam habituale non sufficienter retractatum, vt bene ait Suarez disp. 7. scđt. 4. §. Tertio dicendum in fine. Vnde falsum prorsus est dicere, Sacramentum Pœnitentia causare gratiam in non ponente obiectum peccati: est enim præter peccatum actuale, obex alter ad infusionem gratiæ, nempè defectus dispositionis, quem cum dolore sufficiente ad valorem Sacramenti compatibilem esse, docent communiter Thomistæ, & quotquot Sacramentum validum, & informe ex defectu doloris admittunt.

Q V E S T I O III.

Vtrum ad valorem Sacramenti requiriatur vera attritio? an sufficiat existimata?

Hi vius quæstionis decisio ad praxim valdè conductit, quia confessionem validam iterare nemo tenetur, quantumvis sibi certus sit informem fuisse; id est, effectu gratiæ, & remissionis læthalium carentem. Igitur attritionem necessariam non esse ad valorem Sacramenti, etiamsi de mortalibus fiat confessio, docent auctores citati quæstione præcedente, qui ut ex eorum verbis constat, Sacramentum Pœnitentia validum, absque ullo formalis doloris actu, sola peccatorum confessione, & absolutione coalescere existimant. Verum hanc ego sententiam, post Concilium Florentinum, & Tridentinum, defendere non auderem. Quia ut ex utroque constat, sunt quasi materia huius Sacramenti ipsius pœnitentis actus, nempè contritio, confessio, &

satisfactio. Ex quibus satisfactionem esse partem integrantem, contritionem verò, æquè ac confessionem esse de essentia, est communis, post Concilia, Theologorum sententia: æquè enim repugnat, esse Sacramentum pœnitentia, sine pœnitentia, ac confessionis, sine confessione. Et hæc est sententia expressa D. Thomæ in 4. dist. 23. quæst. 1. art. 4. Quæstiunc. 2. vbi ait: contritio est de essentia Sacramenti Pœnitentia. Quod iterum tradit in 3. part. quæst. 90. artic. 2. in corp. Quibus in locis, vel retractauit opinionem, quam docuerat in 4. dist. 17. quæst. 3. art. 4. quæst. 1. vt nonnulli centent. Vel ut ego certum reproto, nullibi eam tenuit, sed solummodo tradidit, ad valorem Sacramenti non requiri attritionem, seu contritionem imperfectam, quæ ad effectum etiam illius sufficiat. Quod euidenter mihi inferre video, ex eadem distinc. 17. quæst. 3. Nam in articulo tertio, quæstiuncula secunda ad primum, prædixerat: Quod est de essentia Sacramenti contritio, & confessio, ergo dum statim articulo quarto sequenti assentit cum, qui non contritus confitetur, Sacramentum validum, & non iterandum efficere, non intelligit de carente omnino contritione, alias sibi aperte, in eadem quæstione, articulo immediato, contradiceret, sed de non habente eum contritionis gradum, qui in Sacramento pœnitentia ad gratiam, & remissionem læthalium obtinendam sufficiat. Cum D. Thoma, eius mutuatis verbis, sentiunt Caïetanus in Sum. verb. Confessio 12. & de confessione iteranda. Paludanus in 4. dist. 16. quæst. 4. art. 2. & dist. 17. quæst. 8. concil. 1. num. 16. S. Antoninus 3. part. tit. 14. cap. 19. §. 5. & M. Canus in Relecti de Pœnit. 5. part. fol. 40. Qui eodem sensu, quo D. Thom. loquitur, fol. 41. dum de contritione dicit, non esse partem essentialē Sacramenti, nempè in gradu requisito per se ad eius effectum. Quapropter omnes hi authores immerito pro sua sententia a Reu. P. Delgadillo, & ab alijs citantur. Eos ego legi, & relegi, & expressè reluctantes inueni.

2 An verò recentiorum sententia sit aliqua censura notanda? alijs remitto. Caïetanus in 3. part. quæst. 90. ar. 1. referens sententiam Scoti, qui solam absolutionem pro essentia Sacramenti constituit, & Durandi, qui ex confessione, & ablolutione tantum coalescere existimauit, inquit: S. Matris Ecclesiæ doctrina monstrat, tam Scotti, quam Durandi opiniones deficere. Et pau-

Iò anteà contrariam Dñi Thomæ opinionem, post Concilium Florentinum, *Canonizatā est*, dixerat M. Sotus in 4. dist. 17. q. 3. artic. 2. §. Inter Catholicos, adductis Tridentini verbis concludit: *Post hos igitur Sacros Canones, non est fas negare, tres es separares pœnitentie; sed veritas hec tanquam Orthodoxa est veneranter amplectenda.* Bellarminus lib. 1. de Pœn. cap. 17. asserit, quod sententia D. Thomæ est Theologorum cōmuni, & certissima: *Neque iam amplius in dubio reuocari potest, cum in Concilij Occumenicis, Florentino, & Tridentino, dissertis verbis legamus.* Et acris Mag. Canus in *Relat. de Pœnit. part. 5. §. Quintum fundamentum contrariam sententiā Durandi erroris insimulat*, dicens: *Durandus in eadem erroris nauī versatur, cum dolorem negat esse partem essentialē sacramenti, sed dispositionem præuiam.* Sic loquuntur grauissimi Doctores citati de sententia, quam recentiores, iam antiquataim, suciare moliti sunt. Illa ergo reiecta.

3 Quod in dubium vertere licet, solum est, an vera attritio, nempè includens detestationem efficacem de peccato lethali commisso, & propositum efficax non peccandi de cætero, requiratur ad valorem sacramenti? Prima sententia asserit, eiusmodi veram attritionem per se requiri, per accidens vero sufficere existimatam, licet in re talis non sit, sed displicentia tantum simplex de peccato, siue pœnitens exignoravitia inuincibili, sine ex grauiter culpabili, veram existimet. Ita Paludanus, Capreolus, Ricardus, Durandus, Syluester, Sotus, Canus, Nauarrus, apud Suarez *disput. 20. sect. 4. num. 3.* Item Caietanus, Toletus, Valentia, Victoria, Granado, & alij quos citatos sequitur *Quintanadueñas tom. 2. singul. tract. 3. singul. 26. num. 3.* & plures apud Amadeum, in editione Matritensi, *tract. de Matrim. propos. ultim. à num. 22.* Quibus pro casu quo ignorantia sit inuincibilis, seu inculpabilis, subscrabit Thomas Hurtado *tom. 2. variar. resul. tract. ultimo num. 502.* & putat probabile Filliucius *tract. 7. de confess. cap. 6. numer. 151.* Probant, quia non sunt obligandi fideles ad iterandas confessiones, vbi non constat euidenter de tali obligatione, deberent autem iterare, si attritio existimata non sufficeret ad valorē. Quia nunquam possent conscientiae securitatem habere.

4 Ceterum contraria sententia do-

cens ad valorem sacramenti necessariam esse veram attritionem, & non sufficere existimatam, vera mihi est. Eamque pluribus citatis tuetur P. Vazquez in 3. p. qu. 8. §. 92. Egidius *disp. 4. dub. 11. Layman tract. 6 cap. 9. num. 9. Card. de Lugo disp. 14. num. 70. Suarez disp. 20. sect. 13. Filliucius tract. 7. quest. 11.* Huius sententiae fundamentum vnicè desumitur ex reuelatis, & præcipue ex his quæ nobis innotescunt, ex Trident. explicante quiditatē, & essentiam sacramenti pœnitentie: quod ex materia, & forma, sicut, & alia sacramenta, essentia-liter coalescit. Igitur Tridentinum post *sess. 14. capit. 3. & 4. contritionem*, quæ est materia huius sacramenti, sic definit: *Animi dolor est, ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cætero.* Ergo hoc dolore, ac detestatione deficiente, non erit sacramentum validum: patet consequentia, quia nullum compositum subsistere potest abique suis partibus essentialibus. Ignorantia autem inuincibilis, seu bona pœnitentis fides, partis essentialis defectum supplerere non potest: alias sacramentum, deficiente etiam absolutione, validum esse posset, si pœnitens bona fide se absolutum existimat.

5 Confirmatur. Quia vt, *eodem cap. 3. de confessione, & contritione*, quæ est materia huius sacramenti, definit Conciliū: *Quatenus in pœnitētē ad integratē sacramenti, ad plenamque, & perfectam peccatorum remissionem, ex Dei institutione requiruntur, hac ratione pœnitētē partes dicuntur. *Atqui contrito, seu attritio vera (nempè quatenus est dolor, ac detestatio de peccato commisso, cū proposito non peccandi de cætero) ex Dei institutione requiritur ad peccatorum remissionem, per hoc sacramentum obtinendam, vt docent communiter Doctores pro contraria sententia citati; ergo secundum hanc rationem, est pars materialis sacramenti pœnitentiae, ac proinde de illius essentia. Ergo quoties defecerit dolor requisitus ad peccatorum remissionem, deficiet pars essentialis sacramenti, & per consequens, & sacramentum. Ergo ad eius valorem non sufficit attritio existimata, si reuera non est.

6 Imò nec sufficiet attritio villa, quæ non sit ex motu vniuersali ad omnia lethalia detestanda; quia cum tota hac extētione requiritur ad remissionē peccatorū

ac proinde cum minori extensione motui, non erit attrito pars huius Sacramenti. Quidquid contradixerint Suarez, & Lugo supra, qui ex hoc capite Sacramentum validum, & informe contingere posse defendant. Sed nullum in Concilio fundamentum inuenio. Quia propositum non peccandi de cetero, ut potè quod ad omnia lehalia vitanda extenditur, nequit non habere motuum in viae omnia comprehendens. Et ut benè obseruat P. Vazq. supra, nullum in Conciliis vestigium reperitur ad alterendum dolorem, qui est pars essentialis Sacramenti, non esse simile dispositionem sufficientem ad eius esse etum. Quinimo Concilium definit esse partem quatenus ad hunc requiritur, ut diximus: atque adeò, qui ad illum non sufficiat, nequit esse pars huius Sacramenti. Quapropter neque Sacramentum queit esse validum, & informe, ex hoc capite, neque ex eo quod attrito existimata (licet reuera talis non sit) ad valorē sufficiat.

7 Secundò probatur nostra sententia ab absurdo. Quia si definiente Concilio attritionem esse partem Sacramenti, possit intelligi de attritione existimata, possit etiam cum de contritione charitate perfecta loquitur, de existimata interpretari. Et consequenter possemus dicere hominem exira Sacramentum iustificari per contritionem veram, aut existimatam. Quod hereticum est. Ergo sicut contritio existimata non sufficit ad iustificationem, ita neque attrito existimata ad rationem partis essentialis Sacramenti. Consiatur, quia aqua existimata, etiam invincibiliter, non est sufficiens materia baptisandi, si vera aqua non sit: ergo attritio existinata non erit sufficiens materia pœnitentia, si vera attritio non sit. Vrgetur iterum, quia si tota materia Sacramenti datur absque attritione vera, tota etiam dabitur, licet pœnitens clarè noscat non habere hunc dolorem, & foret validum Sacramentum, licet aduertenter, & scienter absque illo accederet.

8 Hæc assertio apertiore est, quando pœnitens ex ignorantia grauiter culpabilis sibi suaderet, habere veram attritionem, quia verè accedit cum actuali culpa graui in Sacramenti susceptione commissa, quæ secundum communiorum, & veriorum sententiam, non minus impedit valorem, quin si scienter accederet sine dolore, aut si ex verecudia taceret aliquod pec-

catum lethale: nam ut benè inquit Suarez, non potest dici, non continere intolerabilem errorem sententiam illam, quæ actu grauiter peccantem absolvit, ac proinde non potest non esse nulla. Vide quæ diximus de integritate confessionis, d. sp. 1. q. 8. num. 15.

9 Ex dictis fit sententiam iudicis in hoc foro non esse validam ex ordinatione Christi Domini, nisi in pœnitentem recte dispositum feratur, ac proinde deficiente vera attritione, intolerabilem errorem continere, ut potè defectum partis, seu materiæ essentialiter requiri: a foro autem externo aliter contingit; quia ut leges disponunt, intolerabilem errorem non continet sententia, quæ fertur secundum allegata, & probata, bona fide. Vnde patet, non esse audiendos Canum, & Caietanum, asserentes, validum fore Sacramentum, si pœnitens se accuset de peccato non habere dolorem, quorum sententiam improbabilem dicit Suarez d. sp. 20. scil. 5. num. 4.

10 Ad fundamentum aduersariorum, respondeo, concedendo, non esse obligandos fideles ad iterandas confessiones, ubi non constet evidenter de tali obligacione, cum autem de illa non constet, quoties pœnitens inuincibiliter se existimat attritum, nec possit moraliter constare, verum dolorem defecisse: nunquam ex hoc capite proueniet obligatio iterandi confessionem, nec ad moralem securitatem conscientiae aliud requiritur; quia ad dolorem concipiendum, eam adhibuit se diligentiam, qua prudenter quis iudicet, esse attritum; quod si re vera attritus non sit, Sacramentum non erit validum, remittetur vero peccata indirecte per subsequentem confessionem, cum vero dolore factam. Nec fundamentum esse potest ad anxietatem conscientiae, nam si mera possibilitas euentus moralem securitatem tollere posset, sufficeret etiam ad hunc effectum possilitas defectus iurisdictionis, aut intentionis in Sacerdote absolente, quæ quidem nulli cordato

prædictam anxietatem inferre solet.

*

* *

*

QVÆSTIO IV.

Ex quo motiuo debeat esse attritio, ut sufficiat ad effectum Sacramenti?

1. **S**Vppono ex Tridentin. sufficere quodlibet ex motiis capite primo relatis: est tamen difficultas, an sufficiat dolor de peccato ob infamiam, vel poenam corporalem, aut pecuniariam, qua peccator damnandus est?

2. Respondeo, dupliciter posse poenam hanc temporalem timeri. Primo, ut infligendam a iudice humano. Secundo, ut à Deo in peccati vindictam. Si primo, non sufficiet ad eliciendam attritionem, ad Sacramenti valorem, & effectum requisitam. Tum quia dolor ex hoc motiuo conceptus, non potest hominem à peccatis internis auertere, quæ a iudice humano puniri non possunt, ac proinde non excludet voluntatem peccandi, quod necessarium est, ut infra dicemus; tum quia hoc motiuum purè humanum est, & non facit hominem conuerti ad Deum, sed ad iudicem, quem timet. Si vero secundo modo res te habeat, sufficiet tale motiuum ad veram attritionem, requisitam ad valorem, & effectum Sacramenti, quia timor mali temporalis, ut à Deo, in poenam peccati infligendi, auertit hominem ab omni peccato, & alijndē cum ex timore Dei procedat, est conuersio quædam ad Deum, licet non amore, sed timore concepta: & confirmatur, quia poena temporalis purgatoriij in alia vita lucenda, est sufficiens motiuum veræ attritionis, quia respicitur, ut infligenda à Deo in poenam peccati: ergo poena temporalis in hac vita soluenda, erit etiā sufficiens sub eodem respectu.

3. Probatur insuper ex Tridentin. sess. 14. cap. 4. vbi metum poenarum à metu gehennæ distinguit, adducitque exemplum poenitentiae Niniutarum, quæ concepta fuit ex metu excidij suæ Ciuitatis, quod Deus comminatus fuerat: ergo poena temporalis huius vitæ, ut à Deo in peccatorum vltionem infligenda, sufficiens motiuum est ad attritionem, qua à Concilio Tridentino, ut pars, & dispositio ad peccatorum remissionem, in Sacramento poenitentiae obtinendam, adstruitur.

4. Propterè hanc sententiam grauis

simi Theologi tueruntur. Pat. Suarez tom. 4. in 3. part. disp. 5. sect. 2. num. 8. dis partitatem constituens inter motiuum pure naturale vitandi infamiam apud homines, ibi sistendo, & motiuum vitandi gehennam; hoc admittit, illud vero, ut insufficiens ad veram attritionem, reiçit. * Quia intentio, inquit, vitandi infamiam coram hominibus per se solum continet hominem ab exteriori actu, quia per hunc infamia contrahitur, & illo ablato vitatur, etiamsi in interiori affectu perseveretur; at vero motiuum vitandi poenam apud Deum corrigit etiam inter iorem affectum, nam hunc etiam Deus corripit, & punit, * & expressius infr. num. 15. dolorem ob malum temporale, ut supra explicatum, sufficientem esse dispositionem ad gratiam in sacramento obtineadam, concedit cum Vega lib. 13. in Trident. cap. 14. Quia * quamvis poenæ, inquit, temporales sint, si tamen considerentur, ut inflictæ à Deo, & ut nobis indicant ira eius, & quodammodo inchoant diuinum supplicium, nisi emendemui, sub ea ratione possunt mouere ad supernaturem attritionem. * Ex quibus constat, male pro contraria sententia referri ab Escobar in Summ. tract. 7. examine 4. cap. 7. numer. 21. quamvis enim disp. 20. sect. 2. nro. 10. scripsit, ad attritionem non sufficere motiuum temporale, & humanum, quia tale motiuum non auertit voluntatem ab effectu peccati: loquitur de motiuo humano, in eo sistendo, in sensu ab eo explicato disp. 5. sect. 2. citata, quo in hoc loco se remittit, dicens, * ut suprà latè declarauit. * Si vero motiuum temporale, & humanum consideretur, ut malum inflictum, vel infligendum à Deo in poenam peccati, illud non excludit Suarez à motiuo sufficienti ad attritionem; sic enim à cuiusvis peccati affectu voluntatem auertit.

5. Ideò hanc sententiam tenet Lessius 3. p. D. Thom: qui Quid sit contritio, dub. 5. n. 18. vbi sic: * Dico 5. Satis probabile est, sufficere, si malum illud temporale, propter quod dolet, apprehendatur tanquam à Deo infligendum: secus vero si apprehendatur, ut malum purè naturale. * Cuius ratione reddit, * quia hic dolor (scilicet primus) sequitur ex fine prouidentiae, & iustitiae diuinæ, & ex timore Dei tāquā vltoris peccatorum. * Idem sentiunt Gasp. Hurtad. quem citatum sequitur Pat. Escobar vbi supra,

Granado, Leander, Coninch, Ochagavia, Llamas, Tamburinus, Reginaldus, Varius, Iosephus Augustinus, & alij, quos citatos sequuntur Diana p. 4. tract. 4. resol. 193. & p. 9. tr. 9. resol. 51. & p. 11. tr. 8. resol. 43. §. Notandum, Card. de Lugo disput. sect. 9. à num. 137. & grauissimi Doctores, Auersa, Mag. Candidus, & alij quos citatos sequitur M. Iohannes Martinez de Prado tom. de Pœnit. quæst. 1. de contrit. dub. 8. n. 48. & M. Paulus de Blanchis in discept. cassuum cons. disp. de contrit. litt. C. fol. 271. dub. 2. ibi: * Attributio est dolor de peccatis ob timorem inferni, aut aliorum nocumentorum temporalium. * Et M. Corradus 1. p. quæst. 65. in addition. ibi: * Mihi videtur sufficere, si quis doleat de præteritis peccatis cum proposito in futurum cauēdi, etiam propter pœnas inferni, vel alia incommoda. * Qui duo Authores in sensu nobis explicato intelligendi sunt, ut eorum opinio sustineri possit.

§. Vnicus.

Quorundam sensus omnino rejiciendus.

6 | N alio autem sensu illam reprobant sapientissimus Pat. Suarez vbi supr. disp. 20. sect. 2. in eo scilicet quo eam tenuit Mag. Sotus in 4. dist. 14. quæst. 2. art. 5. §. & confirmatur ratione, * & expressius dist. 18. quæst. 3. art. 3. afferens, ad effectum huius Sacramenti sufficere attritionem naturalem, solis viribus naturæ elicitem, siue sit ex motu æternæ, & honesto, siue ex motu naturali, & indifferenti, vt vita re infamia apud homines, ibi sistendo, vel aliud temporale detrimentum secundum se consideratum, & non prout à Deo in vlationem, & pœnam peccati immissum.

7 Quod autem hæc fuerit opinio Sotii constat aperte ex eius verbis dist. 18. citata. * Scio, inquit, quosdam nec sine probabilitate de eiusmodi attritione distinguere, quæ si sit propter pœnas inferni, sufficit cum Sacramento, quia illic Deus timetur, vt ultor, & inflictor illarum pœnarum. Cum tamen dolor ex timore detrimentorum temporalium nascitur, vt timore honoris, aut infamæ, aut mortis, aut iacturæ bonorum, aiunt, neque cum Sacramento sufficere ad gratiam, tametsi confessio sit valida. At verò probabilius fortasse dicitur, quod eū ille timor sit bonus, quia illa sunt verè mala, & à Deo, licet

per causas naturales inflicta, illa attritio, dummodo existimetur contritio, adiuncta Sacramento sufficit. * Hæc ibi. Et prædicterat distincl. 17. quæst. 2. art. 5. vbi sic: * Contritio est dolor de offensa Dei propter Deum; attritio vero dolor peccati ob timorem inferni, vel aliorum nocumentorum temporalium, &c. ex qua differentia subsequitur, quod attritio potest ex viribus naturalibus elici, quia non est ultima dispositio ad gratiam, sed potest esse simul cum peccato: contritio vero nasci nequit, nisi ex auxilio speciali Dei supernaturali præuenienti, * & antea. * Nomine attritionis solum illam detestationem intelligimus, quæ per se non sufficit ad delendum peccatum; sufficit tamen cū Sacramento. *

8 Cum Soto sentit Magist. Canus in Relect. de Pœnit. 3. part. fol. mihi 13. & 14. in editione Complutensi anno 1563. vbi triplex genus attritionis distinguit: * Primum, inquit, est, cum quis dolet de peccato propter humana, naturaliaque motiva, vt quia turpe est, & contra rationem, vel quia induxit infamiam, &c. Secundum genus imperfectæ displicantæ est, quæ oritur à timore pœnarum; pœnas vero intelligo spirituales, & æternas, quæ lumine fidei cognoscuntur, &c. Tertium imperfectæ displicantæ genus inuenitur, cū quis dolet quidem de peccato, qua ratione offensa Dei est, sed ex velleitate, non ex voluntate absoluta, & efficaci: habet enim desiderium imperfectum placendi Deo, & virandi peccata, &c. Ad contritionem requiritur auxilium Dei speciale, cum sit actus supernaturalis. Attributio vero (atten de) solis viribus naturalibus haberi potest, nisi attritio secundi generis (nempè quæ oritur ex timore pœna spiritualis, & æternæ) quæ tamen ex parte intellectus, quæ voluntatis, auxilio speciali opus habet, &c. Ad alias vero attritiones ex parte voluntatis nullum auxilium speciale requiritur. Nam illa primi generis, cum naturale obiectum habet, solis naturæ viribus nitiatur; illa autem postremi generis, supposita fide beatitudinis supernaturalis, haberi potest sine auxilio Dei speciali, sicut desiderium inefficax, & imperfectum beatitudinis. * Sic ibi: Postea vero part. 5. §. Ad secundum principale. Sic habet. * Et si quereras, quando ex attritio fiat contritus virtute Sacramenti?

Res-

Respondet id primum euenire quo cum que attritionis genere homo sit attritus, si existimat se prestatuere, quod necessarium erat, ignoratque inuincibiliter se non habere sufficientem dispositionem, quia is non ponit obicem, sed bona fide accedit ad Sacramentum: Sacramentum autem in non ponente obicem, suum semper habet esse Etum. Quo sit, ut omnia Sacra menta ex huiusmodi attrito, contritum faciant. Quod D. Tho. dilucide tradit 3. p. q. 7. 9. iur. 3. C. in cōment. super Ioannem, cap. 11. in illud solvi. re eum. Ita que secundum M. Canum attritio propter humana mortua, naturalia que, nimirum (ut ipse dixerat). * Quæ ex illius more infamie profiscitur, vel cuiusq; mali temporalis, ut qui derestatur peccatum, & proponit confiteri ne ejiciatur ab Ecclesia, vel ne mulctetur pecunia, &c. * Hæc, inquam, attritio viribus solius naturæ, absque speciali auxilio Dei elicita sufficit iuxta hunc Doctorem ad gratiam in Sacramento obtainendam, si inuincibiliter iudicetur à pœnitente sufficiens: secus aliter.

9. Et sanè, hanc esse horum Doctorum sententiam, refert ex eadem Illustrissima familia M. Ludouicus Lopez 1. p. instruct. cap. 8. vbi adductis verbis M. Cani, vt supra, assertentis, pœnitentem fieri ex attrito contritum virtute Sacramenti * quo cumque genere attritionis sit attritus; si existimat se prestatuisse, quod necessarium erat. * Sic ex illis infert: * Cum autem aliquod genus attritionis, scilicet, quod est de peccato, quia induxit infamiam, vel documentum temporale, ex viribus naturæ haberi possit, & communiter habeatur, sequitur sensisse Canum, cum tali attritione ex viribus naturæ elicita, accedente Sacramento in re, posse hominem iustificari, si ignoret inuincibiliter, se non habere sufficientem dispositionem. Sed quid, si sciat, talem dolorem insufficientem dispositionem? tūc, ait, sic attritus non sit ex attrito contritus virtute Sacramenti, id est non accipit gratiam. Ira Canus. Ex cuius dictis colligitur, quod ad iustificationem attritio ex speciali Dei auxilio elicita, non est necessaria cum Sacramento: quia cum attritione habita ex viribus naturæ, qua quis dolet propter infamiam, si pœnitens recipiens Sacramentum ignoret inuincibiliter insufficientiam istius dispositionis, poterit iustificari, & eiusdem sententia puto sensisse Sotum. * Hæc Lopez, qui paulò infra planè fate

tur, esse etiam sententiam M. Sotii, dicens: * Sotius in 4. dist. 14. q. 2. art. 3. non solum concedere, validum efficere Sacramentum attritionem per vires naturæ eliciti, vt cu quis dolet de peccato propter infamiam, sed superaddit contra hanc conclusio nem, quod per Sacramentum, tali attritione attritus sit contritus, & recipit gratiam, quia Deus per causas naturales, ut ipse Sotius alibi ait, ingelit hæc mala, quatenus displicentiam peccati generant in peccatore. * Hæc M. Lop. quib[us] infra presentia M. Cani refert etiam M. Barthol. de Medina. Pro qua M. Paul. de Blanch. vbi sup. dub. 2. fol. 271. adducit Calet. diecns. * Etsi Caletan[us] dicat, quod ex putis naturalibus possunt habere ultimam dispositionem ad gratiam, decipitur. * Cum Soto, & Canus consentit Pitig. in 4. tom. 1. dist. 4. q. 4. art. 3. conc. 3. apud Dian. 3. p. 22. 4. p. 13. § sed plus. 10. Estamen valde notandum discrimen inter assertionem Mag. Sotii, & Cani, quod Sotius attritionem ex viribus naturæ absque speciali Dei auxilio elicita, nunquam dicit, esse sufficientem dispositionem secunda in se, sed tantum quando ex ignorantia inuincibili existimatur contritio. M. verò Canus coedit, attritionem viribus naturæ elicita, et si non existimat contritionem, esse sufficientem dispositionem. Hoe discrimen adnotauit M. Ludouic. Lopez supra cap. 9. fol. 30. * Dissident (inquit) & non satis conueniunt inter se nostri præclarri Thomista Sotius, & Canus. An attritio cognita, qua peccator fecit, se non dolore de peccatis, quia offendit Deum, sed propter infamiam inde incursum, vel alia bona temporalia inde amissa, sufficiat ad condonationem peccatorum per Sacramentum pœnitentiarum, Canus in sua relectione pars selectionis pœnitentiae, affirmat sufficere, ei subscripsit Medina Salmanticensis in sua Summula Hispanica, fol. 294. p. 1. & 2. & fol. 5. p. 1. & 2. At negatiuam sententiam tuetur Sotius in 4. *

11. Cæterum opinionem præclarorum Thomistarū Sotii, & Cani de attritione viribus naturæ elicita ob infamiam, vel malū temporale, quæ ad gratiam in Sacramento pœnitentiae disponat, veluti omnino falsam omnes merito rejiciunt, scuerisq; censoris notat M. Pet. de Ledesma in Sum. tom. 1. cap. 7. de pœn. concl. 4. fol. mihi 195. * La primera manera de atricion (nē pē vt ait, conclus. 2.) porque ha incurrido en alguna

enfermedad, o en alguna infamia por el pecado, o por el motivo natural, que es la fealdad, o torpeza del pecado) que es meramente natural, por motivos naturales, y que no procede de auxilio de Dios sobre natural, no es bastante para que con ella se dé la gracia del Sacramento. Esta conclusion es certissima entre todos los Teologos: es tan cierta, que lo contrario es grande temeridad; * Mag. Serra de Sacrament. quæst. 6. art. 9. fol. 233. ¶ Dicendum est, ad prædictum effectum recipiendum non sufficere attritionem naturalem, etiam si quis probabilitate existimet, se habere supernaturalem. Prima pars (attende) patet ex Trident. sess. 6. Can. 7. vbi definitur: * Si quis dixerit, sine præuenienti Spiritus Sancti inspiratione, atque eius adiutorio, hominem pœnitere posse, sicut oportet, ut ei iustificationis gratia conferatur, anathema sit. * Loquitur enim Concilium de omnibus iustificatione, etiam de ea, quæ virtute Sacramenti fit, ut legenti constabit.

12. Et esse de fide docent præstantissimi alij Thomistæ. M. Tapiæ in Caten. Moralib. 5. quæst. 2. art. 2. * Dispositio, inquit, ad iustificationem impij est in duplice differētia: alia proxima, alia remota, &c. Dispositio remota sunt actus supernaturales, qui non conuertunt hominem perfectè ad Deum. Quicumque addultus, ut iustificetur à Deo, debet se præparare per proprios actus liberos. Huiusmodi actus, quibus se disponunt, debent esse supernaturales ex auxilio gratiæ Dei, &c. Duæ assertiones præcedentes desumuntur ex D. Thoma 1. 2. quæst. 112. art. 2. & 3. & quæst. 113. art. 3. & sequenti. Et sunt de fide Catholica, ut constat ex sacris litteris, & Concil. Trident. sess. 6. cap. 5. & 6. & sèpè in Arausica. no. 2. & D. August. in tom. 7. in pluribus libris contra Pelagianos. *

13. Idem sentit M. Corradus 1. p. Resp. quæst. 178. in addition. * Hæc sunt argumenta Pelagi, quibus probat, hominem ex facultate naturæ, se posse ad gratiam præparare. Sed hæc sententia est heretica, & cōtra scripturas, & Cœcilia: veritas Catholica est, quod nemo se valet ad eam præparare sine auxilio speciali. * Sic Corradus, quem sequitur Thomas Hurtado tom. 2. variar. resol. num. 504. Sic enim ait: * Si disponeret ad gratiam, Pelagianum esset, asserere quod sufficiebat esse ex viribus naturæ. * Et apertæ heresim sapere, dicit nouissimus Vincens Baronius, Ordinis Pre-

icatorum in opere contra Aniademum disp. 3. scit. 2. art. 1. §. 2. fol. 316. ibi: * Non nulli ausiunt propugnare hanc thesim: attritionem naturalem, ex metu alicuius temporalis cōmodi, Sacramento iunctam, peccatorem iustum facere, quod aperte hæresim sapit. * Hæc ille, in Authores Societatis hæc opinionem tentans regerere, sed nullum pro illa nūcupat, nec poterit. b. 14. Dices Mag. Tapiam, & Corradum adeò acrem censuram opinioni Sotii, & Cani inuidentes, intelligendos esse de dispositione ad iustificationem extra Sacramentum, hanc enim absque auxilio gratiæ haberi non posse, fide sanctum est, seopus attritionem, qua ad gratiam in Sacramento obtinendam, peccatori disponitur. Sed contra est, quia eorum fundamenta locis suprà citatis, de hac etiam iustificatione, & dispositione præcedente ad gratiam virtute solutionis obtinendam, procedunt, vt expreßè tradit M. Corradus 2. p. quæst. 57. Vbi sic: * Quæritur, an cū attritione orta solum ex viribus naturæ, simul cum Sacramento confessionis, possit pœnitens iustificari? Respondeo, (inquit) si secundum Sotum, & quosdam alios tenendum esset, sententia esset affirmativa; sed tamen contrarium afferendum ex definitione Concilij Trident. dicentis, quod attrito, quæ cum Sacramento pœnitentia sufficiens est ad consequendam gratiam, ex viribus naturæ solius haberinō potest. Hæc conclusio est ipsius Concilij certissima sess. 14. cap. 4. vbi de attritione loquens ait: Illam vero contritionem imperfectam, quæ attrito dicitur, quoniam vel ex turpitudinis peccati consideratione, vel ex gehennæ, & pœnarum metu communiter concipiatur, declarat donum Dei esse, & Spiritus Sancti impulsus, non adhuc quidem habitantis, sed tantum mouentis, quo pœnitens adiutus viam sibi ad iustificationem parat. Et quamvis sine Sacramento Pœnitentie per se ad iustificationem perducere peccatorem nequeat, tamen eum ad Dei gratiam in Sacramento Pœnitentie imperrandam disponit. Ecce quid clarius. * Haec tenus M. Corradus. Sentit ergo aperte esse de fide attritionem, quæ in Sacramento Pœnitentia ad gratiam disponit, esse donum Dei, & Spiritus Sancti impulsus, atque adeò non ex viribus solius naturæ, sed ex speciali Dei auxilio elicita. Cui consonat Thom. Hurtado vbi suprà, qui contrariam assertionem Pelagianam esse dicit. Ex quibus refellendus etiam

etiam venit M. Paulus de Blanchis in Disp. 5. casuum, disp. de contrit. litt. C. dub. 2. vbi de attritione loquens ait: * Attritio est dolor de peccatis ob timorem inferni, aut aliorum documentorum temporalium, &c. Potest elici ex viribus naturalibus, cum non sit ultima dispositio ad gratiam. * Et iterum folio 272. * Attritio ex sui natura est semper sine charitate, quia ex viribus naturæ procedit. * Cuius sententia & quæ repugnat Concilio Tridentino: eiusmodi enim attritio ob timorem inferni in Sacramento Pœnitentie ad Dei gratiam impetrādam dispositio, & donum Dei esse definit Concilium.

15. Quapropter Ioannes Martinez de Ripalda tom. 2. de ente supernaturali, lib. 6. disp. vlt. n. 437. sic scripsit. * Nostri instituti non est veritatem istam modo illustrare, sed supponere, esseque certam de fide, putant Valentia, & Curiel; & absque errore negari non posse Zumel. * Sic Doctores contra Sotii, & Cani opinionem.

16. Adnotare tamen non desinam, plures Thomistas defendere, attritionem viribus naturæ elicitar, licet non sit dispositio sufficiens ad gratiam in Sacramento obtinendam, sufficere tamen ad valorem Sacramenti. Ita apud Henriquez libr. 1. de Pœnit. cap. 26. n. 2. & in Glos. litt. D. tenent Canis, Sotus, Paludanus, Capreolus, Durandus, Caietanus, Sylvestris, Victoria, Matius, & Penna. Quibus additum Magist. Ludo- uicum Lopez 1. p. instrutorij, cap. 8. §. Sed ego, vbi ait: * Crediderim attritionem ex viribus naturalibus de peccato, propter induciam infamiam, vel iacturam bonorum temporalium ex perpetrato peccato, licet non idonea sit ad cum Sacramento conferendam gratiam, tamen ad validitatem Sacramenti Pœnitentie sufficien tem esse, si pœnitens ignoret eius insufficienciam inuincibiliter. * Sic Lopez, & alij, quos citatos sequitur Thom. Hurtado, tom. 2. variar. resol. moral. tract. vlt. n. 504. & sequenti, ex exemplum adhibens. * Ut quando quis, inquit, dolet de peccato propter motivum naturale, quia est contra rationem naturalem, ob turpitudinem naturalem peccati, aut quia ex ipso contraxit infirmitatem, aut infamiam. * Hanc, inquam attritionem, dicit sufficere ad valorem, non verò ad effectum. * Si enim (ait n. 504.) disponeret ad gratiam, Pelagianum est afferere, quod sufficiebat esse ex viribus naturæ. * Vetus hæc sententia

cum hac etiam limitatione non est sustinenda, & est expès contra D. Thomam, vt ait M. Petrus de Ledesma 1. p. Sum. cap. 7. conclus. 6. fol. mihi 195. vbi de predicta attritione loquens ait: * No es suficiente para constituir verdadera essencia de Sacramento, aunque informe. Esta conclusion tienen todos los discipulos de S. Thoma con el mismo Santo 3. p. quæst. 84. art. 1. ad primum. * Ratio huius assertionis in nostra sententia est manifesta, quia dolor, qui est pars essentialis Sacramenti, est etiam dispositio ad gratiam, vt infra dicimus. Ergo ex viribus naturæ elicitus insufficiens prorsus est ad illius valorem.

17. Denique aduertere oportet, apud Theologos dissidium esse, an attritio ad valorem, & effectum Sacramenti Pœnitentiae requisita debat esse supernaturalem quoad substantiam, an sufficiat quoad modum; nempe ex gratia per Christum elicita, licet entitati e naturalis sit? qualia sunt opera virtutum moralium meritoria vita æternæ in opinione valde communi Theologorum. Card. de Lugo disp. 5. de Pœnit. sect. 9. Suarez. disp. 5. sect. 1. & disp. 20. sect. 2. n. 7. Coninch disp. 20. dub. 5. n. 4. & alij existimant esse debere supernaturalem quoad substantiam; qualia in corum opinione sunt omnia bona opera, quæ ex gratia elicuntur. Econtra vero Pater Vazquez 1. 2. disp. 194. cap. 4. Hurta do disp. 6. de Pœnit. dific. 6. Bonacina disp. 5. q. 5. sect. 1. p. 3. n. 12. & q. 3. p. 2. n. 9. & alij alterant sufficere attritionem supernaturalem quoad modum, seu ex gratia per Christum eliciam. Nam cum eiusmodi attritio ad meritum gratiae, & gloria sufficiat, non est, cur sufficienter non disponat, si cum ipse venia coniuncta sit, ad gratiam virtute clavium obtinendam. Hæc sententia, admisso principio, cui innitur, valde probabilis est, de quo alibi. Modo sufficiat animadvertere nulluna ex his Theologis somniasset dicere attritionem viribus naturæ elicitar sufficere, vt aliqui eis falso imponunt: aliud enim est, entitati e, licet ex auxilio gratiae, esse naturalis, aliud viribus naturæ elicita absque auxilio gratiae per Christum. Illam enim meritoriam esse, & ex gratia proueniare, valde probabile est, istam vero meritoriam dicere, est hereticum. Vnde caute legendi auctores, qui terminos con calle tes, attritionem viribus naturæ elicitar vocant, quæ quoad substantiam supernatu-

pedite confess. lib. 1. cap. 3. §. 1. subiectens; Hane sententiam Praepositus vocat non improbatum, citatque pro ea Stiarum de Pœnit. disp. 12. sect. 1. num. 9. Additq; idem Praepositus, quod hanc opinionem alij sequuntur, iuxta quam, si quis se dirigit, non peccabit, & forte consequetur Sacramenti effectum. Eamdem sententia sequitur Rosella, 2. Confess. num. 2. §. 1. & Sylvest. verb. Confessio, quest. 11. Et veram esse mihi dixit Pat. Franciscus Quiries nostræ Societatis Iesu in Theol. Mor. non parum versatus. * Hadenus Tamburinus. Quem sequitur P. Taureli in questionibus Moralib. disp. 4. q. 10. fol. 97. Pro quorum sententia stare tenentur, quorumque quest. 2. & 3. citauimus asserentes, ad valorem Sacramenti pœnitentiae (etiam quando confessio est de mortalibus) sufficere displicentiam eorum, immo, & solam voluntatem suscipiendi Sacramentum, ut potè virtualem pœnitentiam includentem, namlibet de confessione mortalium, ea opinio falsa sit. propter ibi dicti; quando vero de solis venialibus ab homine iusto sit, semel posito valore Sacramenti, non est unde eius effectus, gratia scilicet habitualis, & venialium remissio impediri possit, ut ex dicendis constabit.

3 Ideò consequenter satis ad sua principia, prefataru sententiam sustinet R.P. Christophorus Delgadillo tom. de Pœnit. cap. 16. dub. 12. dicens, ei debere assentiri D. Thom. & alios. Quia semel statuto, siue dolore, aut displicentia peccati moralis confessi, dari verum Sacramentum Pœnitentiaz, et si informe, necessariò fatedum est, dari predictum Sacramentum cum suo effectu in homine iusto confitente veniale sine dolore de illo. Cum ex una parte de tur verum Sacramentum, & ex alia in confitente non sit obex, aut aliquod mortale, à quo impediatur infusio gratiae sanctificantis, quam quodlibet Sacramentum necessariò causat, quando in recipiente non reperit obicem, seu culpam mortalem; igitur pro nostra sententia (asserente non requiri dolorem formalē in confessione venialium) adducendi sunt D. Tom. Ricardus Durandus, &c. * Sic ille.

4 Quod si ei obijcias Trident. sess. 14. cap. 3. & Can. 4. exigere attritionem, saltē ad effectum Sacramenti pœnitentiae. Respondebit. Concilium non fuisse loquuntum de confessione, in qua sola venialia, aut peccata mortalia iam ritè confessa iterum subi-

turalis non est, licet reuerata talis sit quoad modum. In quo miserere delabuntur, non leui grauitatem in iniuria: qui attrit orem vicibus naturæ elicitam constanter excludunt à merito, & dispositione ad gratiam. Ut videre licet in Vazquez 1. 2, disp. 194. cap. 4. n. 34. ubi ait. * Quo circa Sotus in 4. disp. 14. q. 2. art. 5. post medium, perperam docuit hanc attritionem, quæ concipitus ex metu inferni & turpitudine peccati, esse ex proprijs viribus, & nihilominus esse dispositionem ad iustificationem cum Sacramento, ut suo loco notauiamus. * Nil ergo commune sententiae Partis Vazquez cum opinione Soti.

QVÆSTIO V.
An quando de solis venialibus fit confessio, sufficiat accedere cum eorum dis-
plicentia, aut desiderio recipiendi
Sacramentum, & eius
effectum?

S. I.
Varie Doctorum sententiae.

1 **A**d valorem, ne dum ad effectum confessionis, quando de mortalibus fit, hoc non sufficere, ostendimus ex Tridentino supr. q. 2. & 3. Restat vero graue inter Doctores dissidium, an idem dicendum, quando de solis venialibus fit confessio, aut de mortalibus iam confessis? In quo prima sententia teneret solam displicentiam esse sufficientem dispositionem, non solum ad valorem Sacramenti, sed etiam ad eius effectum; gratiam, scilicet, & venialium remissionem obtinendam. Ita recentiores aliqui apud Lugo de Pœnit. disput. 14. sect. 8. num. 105. Quos sequitur P. Granado controu. 7. de Pœnit. tract. 4. disp. 1. n. 9. pro qua refert P. Ignatium Yáñez, P. Ildephonsum Rodriguez, P. Alvarez, P. Castillo, & alios, & putat probabile P. Praepositus in 3. p. ubi de Pœnit. quest. 2. de contrit. dub. 7. quia contrarium vocat verius.

2 Addunt alij, in confessione venialium non requiri formalē displicentiam, sed sufficere virtualem, quæ continetur in voluntate confitendi venialia, (sine actuali eorum complacentia) seu in desiderio recipiendi Sacramentum, & eius effectum. Sic Tamburinus in Methodo ex-

ciuntur. Cuius rationem reddit : quia * cum iste effectus (remissionis venialium) non impediatur in iusto, quamvis non eliciat attritionem, aut dolorem, sit ut in confessione venialium, quam facit, non requiratur, & consequenter praedicta doctrina Tridentini (inquit) est intelligenda de illo, qui confitetur mortalia: & merito; quia Ecclesia intendebat prescribere modum reconciliandi peccatorem cum Deo (ut suppono ex tota sess. 14. præcipue ex cap. 1. & ex tota sess. 6. vbi prescribitur modus iustificationis impij.) Qui vero solum habet peccata venialia, est amicus, & non egit reconciliationem, * sic ibi.

5 Addit Delgadillo confessionem de solis venialibus non solum validam, & fructuosam esse, sine dolore formaliter factam, * sed etiam cum actuali complacentia de illis, &c. Sicut enim (inquit) peccati venialis complacentia non destruit gratiam sanctificantem, sic non impedit effectum Sacramenti, &c. Hoc autem non contingit in confessione mortalium iam ritè confessorum : quoniam complacentia peccati mortalis est peccatum mortale, & consequence iter dabitur obex. Non tamen asservit remitti venialia, quorum quis complacentiam habeat; nec id dici potest, quia licet complacentia de venialibus non sit mortale, & consequenter, nec obex gratiae (si aliunde dentur partes essentiales Sacramenti) est tamen obex illius venialis remissio, cuius est complacentia, cum impediatur virtualem saltēm dolorē illius, qui secundum omnes ad venialium remissionem necessarius est, ideoque ultra voluntatem suscipiendo Sacramentū Pœnitentiae, carentiam complacentiae de venialibus ad eorum remissionem exigunt.

6 Huius sententiae præcipuum fundamentum est. Quia ad remissionem venialium, cum de illis tantum sit confessio, non requiritur dolor ille, seu attritio, de qua Trident. sess. 14. cap. 3. Nam cum hæc, iuxta communem sententiam, extra Sacramentum sufficiat ad remissionem venialium, in homine iusto, nunquam remitterentur virtute clauium illa venialia, quæ cum dolore esse aliter requisito ad valorem Sacramenti subiicerentur. Absurdum autem videtur id asserere, quia alias dicere licet, Sacramentum Pœnitentiae, non habere virtutem remittendi peccata venialia, quæ cum dispositione à Trident. requisita pœnitens confitetur,

sed ea tantummodo, quæ absque dolore requisito ad valorem Sacramenti subiiciuntur.

7 Vrgetur primò, quia sententia assertens contritionem perfectam esse requisitam ad valorem Sacramenti Pœnitentiae, ideo ab omnibus rejecitur, & acribus censuris à non paucis notatur, quia ex illa sequitur virtute clauium non remitti mortalia, cum iam supponantur per attritionem præviā remissa, & impossibile sit Sacramentum exigere, tanquam partem, & dispositionem ad suum effectum, quod eius consequitionem virtute Sacramenti impossibile reddit, ut contingeret, si contritio perfecta deberet abolutionem præcedere. Ergo à simili in nostro casu. Si enim quando confessio ab homine iusto de solis venialibus sit, deberet attritio absolutionem præcedere, Sacramentum exigeret, ut partem, & dispositionem ad suum effectum, quod eius consequitionem virtute speciali clauium impossibile redderet, cum ante ab solutionem ratione attritionis præviā supponatur remissa. Ergo eadem ratio, quæ probat contritionem perfectam non esse partem Sacramenti, nec dispositionem requisitam, quādo confessio sit de mortalibus, etiam evincit, non requiri attritionem, quando de solis venialibus ab homine iusto sit. Quapropter cum nec ad valorem Sacramenti, nec ad venialium remissionem virtute absolutionis Sacramentalis obtinendam, requiratur dolor ille, seu attritio, de qua Trident. quando partes huius Sacramenti, sermonem instituens de iustificatione impij, designavit: videtur inferri, minorem dolorem sufficere, qui proinde, vel erit displicentia de venialibus, vel virtualis ille dolor, qui in voluntate recipiendi Sacramentum, & eius effectum continetur.

8 Vrgetur secundò, quia Sacramentum Pœnitentiae, quando confessio de solis venialibus sit; sit Sacramentum viorum: hoc autem inter pœnitentias, & Sacramenta Confirmationis, Eucharistiae, Ordinis, Matrimonij, & Extremæunctionis, discrimen est, quod hæc viorum tantum Sacra menta sunt, cum statim gratiae in suscipiente requirant; & si quandoque primam gratiam bona fide accedenti in lethali conferant: Sacramentum vero Pœnitentiae, et si Sacramentum mortuorum sit, eo quod ad iustificationem impij est

est primario institutum, & ideo non prærequirat in suscipiente statum gratiæ; ceterum cum iterabile sit, & peccata læthalia iam remissa, aut sola venialia hominis iusti in confessione iterum, atque iterum absoluenda subiici possint; in tali euentu rationem Sacramenti viuorum participat, quia eiusmodi confessio non ad impij iustificationem, sed ad novum gratiæ augmentum, & ad iustificatum à venialibus expiandum ordinatur. Ergo non leui fundamento dicetur Sacramētum, in hoc euentu, cum dolorem exigere ad sui valorem, & effectum, quem ad augmentum gratiæ, & remissionem venialium, reliqua viuorum Sacra menta requirunt. Atqui reliqua non exigunt dolorem efficacem, sed inefficaci peccatorum dolore, seu displicentia, imo, & virtuali inclusio in desiderio recipiendi Sacramentum, & eius effectum, contenta sunt; ergo idem prorsus de Pœnitentia Sacramento, quando de solis venialibus, aut mortalibus iam remissis fit confessio, non incongruè afferere possumus.

9 Iam, quod in Sacramentis alijs, imo, & pœnitentia, semel validè, & fructuoso suscepitis, remittantur venialia absque dolore efficaci, sola displicentia, aut dolore virtuali supra exposito, est communis Doctorum sententia, quorum verba fideliter dabo, ut viri timorati, ad corrumdem etiam venialium, frequentem confessionem iterandam moucantur, & ne timore irritandæ confessionis, à tam fructuoso Sacramento arceantur.

§. II.

*Quam dispositionem requirant Doctores
ad remissionem venialium virtute
Sacramentorum?*

10 **M** Ag. Martinus de Ledesma 1.
p.4. quest. 28. artic. 3. §. Vnde
sequitur, sic scribit.* Vnde in perceptione
cuiuscumque Sacramenti, remittuntur
venialia: tum quia perceptio cuiuscumque
Sacramenti est virtualis displicentia,
vel formalis, vel est cum formalis displicen-
tia peccatorum. Quia si ille erat ex-
tra gratiam Dei, requiritur formalis dol-
or de peccatis; si autem erat in gratia,
requiritur aliquis motus liberi arbitrij in
Deum, ergo est displicentia virtualis, quia
per illum motum in Deum, vult ille pla-

cere Deo, & virtualiter vult non displice-
re. * Et infra de Eucharistia Sacramento
loquës, sic ait: * Ad argumētū, quo quare
batur, quare Eucharistiæ sumptio dicitur
virtualis displicentia venialium? Dico,
quod ex hoc ipso dicitur virtualis displicen-
tia, quia est voluntaria susceptio illius,
quod est institutum in remedium contra
peccata, & omnia sacramenta sunt in re-
medium contra peccata, ergo omnia re-
mittunt de se venialia peccata. * Haec
nus Mag. Ledesma.

11 Mag. Petrus de Soto de institut. Sa-
cerdot. lectione 18. de Pœnit. * Ad venialia as-
serimus eam sufficere (pœnitentiam vir-
tualem) quod non sint perfecta peccata,
nec illis indicatur specialior pœnitentia,
ille vero actus virtualem continet pœni-
tentiam venialis peccati, quo positio, si pec-
catum veniale occurreret, displiceret (&
infra.) Putat tamen D. Thom. latis quidē
rationabiliter, semper in infusione gratiæ,
vel augmentatione, remitti peccata venialia,
non quidē omnia, sed ea duntaxat, quo-
rum est virtualis pœnitentia. * Cum autē
voluntas recipiendi Sacramentum pœni-
tentia sit displicentia virtualis, eorum sal-
tem venialium, quæ quis confitetur: sc.
quitur aperte, secundum D. Thom. & M.
Petr. de Soto, ad eorum remissionem ido-
neam esse dispositionem.

12 Mag. Dominicus de Soto in 4. diff
15. quest. 2. art. 3. * Crediderim ego, quod
per omne Sacramentum (attende) remit-
tantur omnia venialia, solo illo actu con-
currente, quo quis illud suscipit, quam-
quam non concurrat alius actus dilectionis:
& ille est vsus gratiæ. Nam si per sum-
ptionem aquæ benedictæ, quia per illum
actum homo reucretur rem diuinam, sus-
cipit remissionem venialium, multò effi-
cacious per actum, quo suscipit Sacra-
mentum.*

13 Expressius pro Sacramento Pœ-
nitentia camdem sententiam cum Diu.
Thom. Soto, & Ledesma defendit Suarez
de Pœnit. diff. 12. num. 9. vbi sic: * Satis est,
quod pœnitens accedit, sine actuali com-
placentia peccati venialis, & cum volun-
tate, & desiderio recipiendi Sacramentū,
& eius effectum. Ita etiam sentiant Soto,
& Ledesma, &c. Quia ad hunc effectum
nemp̄ remissionis venialium, non potest
Sacramentum postulare, & exigere attritionem:
alijs postularet ipsum effectum
iam factum. Ergo nil aliud potest cogita-
ri,

ri, nisi illa carentia complacentia cum prædicta voluntate, quod etiam docet D. Thom. citatis in locis. Addunt præterea Soto, & Ledesma illam voluntatem circa Sacramentum, & effectum eius, esse retratationem quamdam virtualem peccati venialis, quatenus homo vult medicinam illius assumere. Et ideo, si accedat Sacramentum, & non inueniat complacētiam formalem, vel virtualem, tollit illud. * Hæc Suarez cum certatis. Quem sequuntur Montelinos tom. 2. in 1. 2. disp. 36. n. 6. Bonacina tom. 1. disput. 5. q. 6. sect. 2. Trullensis lib. 4. praxis. cap. 2. dub. 1.

14 Idem sentiunt viri alij doctissimi M. Zanardus de Pœnit. cap. 46. folio mihi 422. * Sufficit non ponere obicem, id est, non complacere sibi in illis. * Cui consentit P. Tancredi in Question. Moralib. disp. 4. quæst. 10. fol. 97. Et semel admisso Sacramento valido, & informi, absque formali dolore, solo illo virtuali contento in voluntate suscipiendo Sacramentum Pœnitentiae, quale (etiam quando confessio fit de mortalibus) admittunt Thomistæ quæst. 2. citati: videtur hæc sententia omnino tenenda, vt colligitur ex P. Granado tom. 5. in 3. p. contr. 7. tract. 4. disput. 1. num. 5. & 9. Qui ex eo tantum ei dissentit, quia putat formalem dolorem saltem inefacacem esse partem essentialem Sacramenti Pœnitentiae; censens aperte sustinendam in opinione oppositum sentiente.

§. III.

Quæ venialia remittantur in confessione?

15 SI autem inquiras: an omnia venialia remittantur in confessione? Respondent grauissimi Doctores illa remitti, quæ quis confiterit (licet inconfuso nullum determinando, vt cum Di. castillo tradit Diana p. 11. tract. 5. ref. 24.) dummodo eorum complacentiam non habeat. Ratio est, quia, vt supra ex Suarez diximus, ad remissionem venialium virtute Sacramenti Pœnitentiae, non requiriatur attritio, seu dolor ille, de quo loquitur Trident. sess. 14. cap. 3. Nam cum dolor ille in homine iusto, se ipso, per modum condignæ satisfactionis, peccata venialia delere sufficiat (iuxta communem Theologorum sententiam) non possint remitti virtute clavium peccata illa, quæ cum dispositione à Trident. requisita clavibus

subijciantur: non ergo requiritur attritio ad valorem, & effectum huius Sacramenti; sed ille tantum dolor, quæ Sacramenta viuorum ad augmentum gratie, & remissionem venialium requirunt; hic autem (vt constat ex dictis) virtualis tantum, seu in voluntate suscipiendo Sacramentum contentus sufficit.

16 Rogabis: an etiam remittantur venialia, quæ vel ex obliuione, vel ex industria in confessione omittuntur? Respondent nonnulli, hæc etiam remitti, si illorum complacentia deficiat. Ita tenent Doctores infra citandi. Et partim Suarez sup. num. 12. * Saltem, inquit, remitteret peccata, de quibus homo non est attritus, maximè si sint oblita, & non voluntarie omissa, quia quatenus est ex se, omnia illa subiicit clavibus, & quia illud Sacramentum habet vim tollendi peccata etiam oblita, si non inueniat obicen. At verò de alijs peccatis, quæ homo voluntarie non subiicit clavibus, non est res adeo certa, & fortasse maior aliqua dispositio circa illa requiritur. * Sic Suarez.

17 Verum M. Sotus, & M. Ledesma, quos ipse refert num. 10, plane censem, semper tolli omnia venialia, quibus homo non est actualiter affectus, & hunc effectum ab omnibus Sacramentis praestari. Quibus non dissentit ipse Suarez, dicens: * Et in hoc concedendo, quamvis hæc res mihi dubia videatur, & incerta; nullum absurdum, vel inconveniens sequi video, quamquam efficaci fundamento ostendi non possum, praesertim de omnibus Sacramentis. *

18 Pro eadem sententia partim militat P. Granado ubi infra num. 7. * Necessitatem est, inquit, vt pœnitens aliquod veniale confiteatur, cuius dolorem habeat, ne alioquin irritum sit Sacramentum, eo autem dolore positio, non est cur cetera venialia, siue in confessione explicata, siue tacita, siue oblita, non remittantur, si iustus non habeat complacentiam in illis, sicut tolluntur virtute aliorum Sacramentorum, quæ tamen nullius venialis dolorem formalem exigunt: quia confessio cum dolore non pertinet ad materiam illorum. * Sic discurrit Granado: existimat enim formalem aliquem dolorem, ultra voluntatem suscipiendo hoc Sacramentum esse necessarium, veluti partem essentialem illius, atque adeo eo posito,

sito, licet vnius tantum venialis (vel aliquius mortalis iam confessi) reliqua venialia, etiam voluntarie omissa, virtute huius Sacramenti remitti. Alij verò Doctores, ut vidimus, nullum formalem dolorem requirunt ad valorem, & effectum Sacramenti, quando de solis venialibus fit confessio: quo posito, illis non dissident Granado. Vnde nec venialiter peccatum, qui sic ad Sacramentum accederet, putat Reuer. P. Delgadillo *vbi suprà cap. 16. de Pœnit. dub. 14.* * Imò addo, inquit, non occurrere caput, vnde afferatur, esse peccatum veniale, etiam quando est totalis materia confessionis, accedere sine dolore, aut displicentia illius.* Nimirum, quia sine dolore formaliter, ut ipse cum pluribus tradit, datur materia essentialis Sacramenti, & non ponitur obex augmento gratiae, & venialium remissioni. Cui fauer Granado *tom. 5. in 3. p. cont. 7. tract. 4. disp. 1. n. 9. vbi ex eo probat licite accedere ad confessionem, qui cum dolore inefficaci.* * Quia eo ipso dat materiam essentialem Sacramento, & aliunde nullum obicem ponit, ergo cōsequitur augmentum gratiae, & remissionem venialium, ac proinde nullo modo peccabit accedendo ad pœnitentiam. * Cum igitur in opinione, quam à quibusdā Thonistis traditam defendit Delgadillo, nullus formalis dolor requiratur ad valore, & effectum Sacramenti, quando de solis venialibus fit confessio, sed virtualis contentus in desiderio suscipiendi Sacramentum sufficiat; per bonam inde consequētiā deducit, sic accendentem, eo ipso dare materiam essentialē Sacramento: & cum aliunde nullum obicem ponat, cōsequaturum augmentum gratiae, & remissionem venialium, ac proinde nullo modo peccaturum.

§. IV. Iudicium Auctoris.

19 **H**ec sunt, quæ pro hac sententia, satis quidem pia, congerere potui. Quam si amplectaris, nullo vexaberis scrupulo in confessionibus venialium iterandis, cum ipsa voluntas cōstendi includat dolorem requisitum ad valorem & effectum Sacramenti, & nulli periculo irritandi, saltem culpabili, te exponas. Verum sententiam contrariam veriorem reputo; quia licet omnia Sacra-

menta vim habeant remittendi venialia, accedenti cum eoru displicentia (etsi velis cum dolore tantum virtuali in voluntate suscipiendi contento) ad hunc vero præstandum effectum, supponitur aliunde ad esse Sacramentum ex omnibus suis partibus essentialibus coalescens. Ac proinde non dubito, si semel statuatur Sacramentum validum, & absque obice ad gratiam conferendam, quod eius virtute remittantur venialia; prout in alijs Sacramentis, ex generali ratione Sacramenti, contingit: in quo ducem habeo Patrem Granado, & P. Suar. *tom. 2. de gratia, cap. 1. 24. numer. 5. & alios Doctores.* Dixi, absque obice ad gratiam, quia in opinione admittente Sacramentum validum, & informe ex defectu alicuius requisiti ad gratiam, nullum veniale remittetur. Quia horum remissio absque gratiae infusione non contingit, & multò minus non remissio mortali ex defectu dispositionis: similiter requiritur non ponere obicem remissioni venialis culpe: si enim in confessione ipsa, leue quis peccatum mendacij, aut vanæ gloriae committeret, nō obtineret remissionem talis peccati, ut ait Suar. *supr.*

20 Aliunde ergo supponere debemus Sacramentum pœnitentiae validum, & suis partibus essentialibus constitutum, & absque obice ad gratiam, ut inde euincere possimus, venialia eius virtute, ex generali, aut speciali ratione Sacramenti, remittenda. Et sanè non dubium est, potuisse Christum Dominum instituere Sacramentum pœnitentiae, ex dolore efficaci coalescens, quando confessio est de mortalibus; & ex inefficaci formaliter, vel virtuali, quando de venialibus: quod proinde vnum, vel alterum dolorem, efficacem, vel inefficacem, formalem, vel virtualem pro materia exigeret, & non efficacem formalem determinatè. Hoc mihi de possibili, certum est. Sed quidem cum ad institutio nem de facto præstata respiciendum sit, non ad eam, quæ fieri potuit, & de facto ex Concilijs nobis constet, Sacramentū pœnitentiae à Christo Domino institutum habere pro materia dolorem, qui *deteratio sit de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero,* ut definit Trid. *sess. 14. c. 4.* ideo debemus eiusmodi dolore, posse re deficiente, nō dari Sacramentum pœnitentiae, siue confessio sit de mortalibus, siue de venialibus tantum: ac proinde nullum veniale fore remittendum: ita Pat. Sua-

Suarez tom. 4. in 3. p. disp. 20. sect. 6. num. 2. Card. de Lugo disp. 14. n. 106 & Leander disp. 7. q. 24. dicens esse certissimam, & communem omnium Theologorum: non quia, si alias sitaret valor Sacramenti in homine iusto, non sufficeret displicantia formalis, aut virtualis, quæ cum susceptione alterius Sacramenti effectum remissionis operaretur, sed quia istud, ex ratione speciali Sacramenti Pœnitentiae, requirit, ut partem sui essentialis dolorem efficiat, seu detestationem peccati, saltem alicuius commissi, & clavis subiecti. Hoc autem posito, reliqua venialia remittenda, de quibus displicantiam formalem, aut virtualem, in desiderio suscipiens Sacramentum, & eius effectum contentam habeat, non inficer; quia ad ea, quorū non est complacentia, sufficiens dispositio reputari debet in hoc Sacramento, quæ in alijs talis haberetur.

21 Si autem semel admittatur, cum Thomis, Sacramentum Pœnitentiae validum, abique detestatione peccati, cum sola displicantia formalis, aut, ut alij contendunt, cum sola virtuali; inficiandum non est, ab hominē iusto suscepsum, fore fructuosum, & veniale remissionem operaturum: quia ad hunc præstandum effectum, quilibet, etiam virtualis, eorum dolor sufficiens est, non minus quam in reliquis Sacramentis; idque euincunt fundamenta pro prima sententia adducta, quibus in quantum nobis aduersantur, ex superius dictis, satis, superque responsum est. Ideo hanc nostram sententiam tueruntur P. Suarez disp. 20. sect. 6. Fillius tract. 7. cap. 6. num. 16. 8. Card. de Lugo disp. 14. sect. 8. & plures alij, & à fortiori Caicatan. 3. p. quæst. 8. 7. art. 1. ad 2. Henriquez lib. 4. de Sacr. Pœnit. cap. 15. D. Bonau. Scotus, Gabriel Medina, & alij, apud Dianam p. 11. tract. 5. resol. 3. 2. assertentes pœnitentiā, seu propriæ voluntatis actum necessarium non esse ad remissionem veniale, sed sufficere liberū arbitrium non repugnare.

22 Obijcies: Sacramentum Pœnitentiae, etiam quando iustus sola venialia confitetur, coalescit tanquam ex parte essentiali, ex detestatione peccati: ergo ad suū effectum prærequisit aliquid, quod eius consequitionem impossibilem reddit. Probatur consequentia: quia prærequisit peccatum veniale remissum, cum exigat eius detestationem, quæ in homine iusto

ante solutionem Sacramentalem, remissionem venialium operatur. Hoc est præcipuum contrarie sententiae fundatum. Respondeo, Sacramentum Pœnitentiae de solis venialibus non ordinari ad remissionem corum, quæ cum dolore sufficienti ad remissionem extra Sacramentum, poenitens confitetur; nec hunc dicendum effectum huius Sacramenti, sed solum augmentum gratiæ habitualis, & eorum venialium remissionem, quæ absque dolore sufficienti ad remissionem extra Sacramentum, clavis subiectantur: hæc enim (item aliunde posito eius valore) virtute clavis remittuntur, tum ex ratione generali Sacramenti, tum ex speciali poenitentia non exigentis, ad hunc effectum, & qualiter dolorem, ac ad sui constitutionem. Nec mirum, quod cum Sacramento, ad remissionem venialis, sufficiat minus perfectus dolor, quam extra: Attritio enim cum Sacramento, mortalis remissionem operatur, secus vero extra. Semel ergo statuto valore Sacramenti ratione detestationis alicuius venialis, vel mortalis iam confessi, non incongrue dicitur, ad aliorum venialium remissionem, sufficere eorum displicantiam formalem, aut virtualem, & consequenter remitti omnia, quorum complacentiam non habeat, quia ad omnium remissionem est sufficienter dispositus. Diuersimodè tamen id præstat, quia ad ea, quæ confitetur est dispositus, ut ex virtute speciali Sacramenti Pœnitentiae remittantur: ad reliqua vero, quæ ex obliuione, vel etiam ex industria omittit; ut ex ratione generali Sacramenti (sicut in alijs contingit) remittantur per augmentum gratiæ, quod confertur. Quia ut bene ait Emin. Cardin. de Lugo tom. de Pœnit. disp. 9. sect. 3. n. 54. legibus amicitiae consentaneum est, ut quoties aliquis admittitur ad maius, & strictius amicitiae vinculum, offendit leues onnes, vel ex parte condonentur.

23 Instabis: ergo ad nil determinat veniale confessio. Sequela probatur: Quia ea, quorum detestationem iustus habet, remittuntur extra Sacramentum, reliqua vero, licet voluntatiè omittantur, remittuntur virtute Sacramenti: ergo eorum confessio nullius profus utilitatis est. Huic argumento diuersimodè occurri potest. Primo ex doctrina Cardin. de Lugo tom. de Pœnit.

disp. 9. sect. 11. afferentis attritionem ratione tui, non aff. rre extra Sacramentum omnium venialium, ad quæ se extendit, remissionem, sed alicuns, vel aliquorum tantum, iuxta regulam diuinæ ordinationalis, quam in hoc, inquit, nullo modo possumus certo definire: exigent enim pro grauioribus venialibus pertinere maiorem attritionem, & pro leuioribus minus perfectam; polita autem attritione in tali gradu, non remittuntur venialia, quæ perfectionem requirunt, sed ea tantum, quæ eo attritionis gradu contenta sunt; atque adeò virtute Sacramenti remittuntur alia, ad quorum remissionem attritio insufficiens fuit. Sic Lugo. Hunc dicendi modum probabilem putat Suarez, sed eo non quicquid disput. 11. num. 16. Et merito, quia, ut bene ponderat Ripalda tom. 2. de ente supern. disp. 97. sect. 4. a num. 63. Attritio, quæ extenditur ad omnia venialia, ad omnium remissionem extra Sacramentum sufficiens est, quia non minorem virtutem habet attritio in homine iusto ad omnium venialium remissionem, quam in peccatore contritio ad omnium læthalium: ergo & quæ certum erit, omnia venialia per attritionem in quocumque gradu remitti, ac est certum, omnia mortalia per contritionem remittenda, ergo semel admisso, cum communis sententia, attritionem, seu detestationem venialium in homine iusto esse condignam eorum satisfactionem, omnia ante absolutionem supponentur remissa, dum attritio ex motu vniuersali de omnibus habetur.

24 Ideò dicendum existimo cum Suarez disput. 70. sect. 6. num. 18. argumentum planè conuincere, quod ad venialium remissionem non est necessaria eorum confessio, cum per attritionem, & multis alijs modis remissio obtineri queat, rectè tamen, ut utiliter in confessione dicuntur, ut definit Trident. sess. 14. cap. 5. quia licet præcedente attritione, ex motu vniuersali, omnia supponantur remissa, multum tamen confert eorum confessio ad pleniorum remissionem quoad poenam, & ad specialem gratiam remissiā, & præseruatīam obtinendam, quod etiam sentit Palao tom. 4. de Pœnitent. tract. 23. disput. unica, p. 7. num. 15. Præterea, cum non raro contingat,

attritionem non esse ex motu vniuersali, sed speciali ad aliquam speciem venialium & extendentem, propter specialem dissimilitudinem: reliqua ante absolutionem irremissa manebunt, & virtute Sacramenti remittuntur, præcedente aliqua eorum displacentia formaliter, vel virtuali, quæ maior, aut minor esse potest. Et forsitan ea tantum peccata venialia, quæ quis confitetur, remittuntur, quia ex eorum displacentia, & confessione, dispositio requisita coalefecit, ut virtute Sacramenti remittantur: non vero alia, quæ voluntariè omitit: nam cum omnia Sacramenta, iuxta vniuersaliter dispositiōnem maius gratiae augmentum, & maiorem venialium remissionem operentur, & gradus huius dispositionis ad omnium venialium remissionem nobis sic ignororū; rectè quidem, & utiliter venialia in confessione dicuntur, nec eorum confessio superfluit, quia forsitan ex illa dependet multorum venialium remissio, quæ ea deficiente ex defectu dispositionis irremissa manerent. Quia sententia, quæ afferit, omnia remittenda, eorum poenitens complacentiam non habeat, sed solam displacentiam, seu retractionem virtualem, quatenus vult Sacramentum recipere, & eius effectum (ut bene ait Suarez disput. 12. numer. 12.) non est adeò certa, licet satis pia, ut de certiori remissione curare non debeamus.

25 Quod inde magis suadetur, quia Sacramentum Pœnitentia respectu venialium, quæ clavis non subiiciuntur, non habet maiorem virtutem remissionis, quam Sacramentum Eucharistie, sed hoc plura, vel pauciora venialia remittit, iuxta maiorem, vel minorem dispositionem recipientis, ut docent D. Thom. Bonac. Richard. Gabriel. Alensis. D. Antoninus, & alij, apud Suarez, ergo idem dicendum de Sacramento Pœnitentia, ergo iuxta maiorem, vel minorem displacentiam eorum, quæ quis confitetur; & maiorem, vel minorem deuotionem, & humilitatem, qua ad eorum confessionem accedit, plura, vel pauciora remittuntur ex illis, quæ ex obliuione, vel etiam voluntariè omittit.

26 Ex quibus concluditur venialiū confessionem valde utilem esse, tum proprie-

ter augmentum gratiæ, & remissionem pœnae temporalis, tum quia quæ per attritionem non supponuntur remissa, remittentur in Sacramento subiecta, cum displicètia, seu dolore inefficaci, tum quia quo deuotior, & humilior fuerit eorum confessio, eo plura ex oblitis, & etiam ex voluntariè omissis remittentur, ex generali ratione Sacrameti, ut constat ex dictis.

27 Addenō nullos existimare, ad valorem Sacramenti, & venialium remissionem, quando de illis tantum sit confessio; sufficere hunc actum: doleo toties peccati venialiter: nolo ulterius tot venialia committere: propono maiorem curam & diligentiam adhibere, ut minuam tot mendaciorum, tot otiosorum verborum multitudinem. Qui quidem doloris, & propoitiæ actus faciliter eliciuntur, & confessionis fructus coequitur. Ita Verricelli in qq. mor. tom. 1. tract. 5. q. 5. n. 10. vbi citat D. Thomam: & cum Cardin. de Lugo disp. 14. sect. 9. n. 133. defendant Tambur. in Methodo lib. 1. cap. 3. §. 3. & Tancredi in qq. mor. disp. 4. q. 10. fol. 97. Cæterum cum hic actus nullius venialis in particulari detestatio efficax sit, & non tam culpare, quam multitudinem habeat pro obiecto; forsitan deficit à perfectione illa, quam ex precepto Christi Domini adhibendam docuit Concilia. Præterquam quod cum dolor ille, de tot mendaciis commissis, propositum mentiendi non excludat, sed numerum, non videtur attingere gradum attritionis, quem ad valorem Sacramenti Pœnitentie Concilium requirit: veluti omnes dicere debemus de dolore de multitudine mortalium, qui voluntatem peccandi non excludat. Nostra sententia securior est.

QVÆSTIO VI.

An pœnitens teneatur sub mortali habere dolorem efficacem de omnibus venialibus, quæ confitetur?

1 **E**VIM qui de venialibus confitetur, teneri si aliam materiam non adhibeat, de uno saltem veniali dolorem efficacem habere, constat ex dictis q. 5. n. 20. idèo in præsenti solù inquirimus, an talis dolor efficax, & detestatio de omnibus, quæ quis confitetur, esse debeat? an de uno veniali sufficiat? Prima opinio asserit, esse obligatione sub mortali ad concipiendum dolorem efficacem de omnibus venialibus in confessione subiectis. Ita

doçent multi suppresso nomine citari à P. Suarez disp. 20. sect. 6. n. 7. Probant, quia absoluçio cadit super omnia venialia; ergo in omnibus debet esse vera, & effectum habere. Sed talis esse non potest, nisi de omnibus dolor concipiatur: ergo, &c. Secundò, quia confiteri aliquod veniale absque dolore efficaci illius, est offerre pro materia Sacramenti, quod re vera materia non est: hæc enim solum est confessio dolorosa; talis autem non est narratio peccati absque praedicto dolore.

2 Contraria tamen sententia est omnino tenenda, quæ est Theologorū communis. Suarez supra, Gasp. Hurtado de Poenit. disp. 6. dñf. 10. Granado supra tom. 2. in 3. p. contr. 7. tract. 4. disp. 1. Diana 4. p. tract. 4. resolut. 193. Henriquez, Fagundez, & alijs, quos refert, & sequitur Lugo supra disp. 14. n. 118. Probatur, quia eo ipso, quod apponatur dolor efficax de aliquo peccato, quod in tali confessione subiectur, non irritatur Sacramentū; nec verba Christi Domini frustra, & irrisoriè proferuntur, nec defectus doloris aliorum venialium ponit obicem effectui Sacramenti; cum non impedit collationem gratie, inquit nec remissionem venialium, etiam eoru, de quibus non est dolor, dummodo complacentia non habeatur, iuxta superius dicta: ergo nullum est caput ad asserendum, penitentem sub mortali teneri concipere dolorē de omnibus venialibus, quæ contineatur. Adeo, neque graniter peccaturum, licet aliquorum complacentiam haberet, vt benè Hurtad. & Diana supra, quia ea posita, adhuc manet validum, & fructuosum Sacramentum, ratione aliorum, quæ cum vero, & efficaci dolore subiectiuntur. Secus si de omnibus complacentiam haberet, quidquid dixerit Delgadillo quæst. precedenti n. 5. citatus, quia hæc non compatitur cum efficaci detestatione alicuius, quæ est pars essentialis Sacramenti.

3 Neque oblitat, quod pœnitens se accuset de aliquo, quod ex defectu doloris non sit materia confessionis; de more namque est apud pios, & religiosos se accusare de imperfectionibus, & defectibus, qui peccata venialia non sunt: ergo non omnia, de quibus se accusant, debent esse materia confessionis: admixtio enim alicuius partis, quæ non est materia Sacramenti, non est culpa mortalís, ut constat in alijs Sacramentis: nam in baptismo, cum aqua admiscetur pars quædam olei benedicti,

que non est materia sacramenti baptismi. Et in Eucharistia vinum consecrandum miscetur aqua, quæ materia consecrationis non est. Ergo à simili in nostro casu, nulla erit culpa, vera materia pœnitentiae adiungere peccata aliqua venialia, seu mortalia iam confessæ, licet ex defectu doloris materia sacramenti non sint. Tandem potest nostra sententia suaderi ex eo, quod peccata venialia sunt materia libera confessionis, cum licet possint pro libito omitti: si ergo peccatum veniale omniforum non oblitat valori, & effectui sacramenti, cur peccatum insufficienti dolore expressum obstabit?

4 Dices, qui offerret sacerdoti decem hostias consecrandas, quarum aliquæ non essent triticeæ, peccaret mortaliter: ergo qui offert sacerdoti pro materia absolutionis decem venialia, quorum aliqua ex defectu doloris materia absolutionis non sint, peccabit mortaliter. Hæc obiectio instauratur evidenter in eo, qui confitetur imperfectiones, quæ peccata venialia non sunt, & in exemplis de Baptismo, & Eucharistia supra adductis. Respondeo igitur concedendo antecedens, & negando consequentiam. Disparitas sumitur ex intentione sacerdotis, & verborum significatione communiter recepta: etenim in primo casu de omnibus, & singulis hostijs distributiæ affirmat absolute, illud esse corpus Christi: sicut qui plures homines ex occasione occurrenti simul absoluit, dicens: *Ego vos absolo*; de omnibus, & singulis distributiæ loquitur. Ac proinde aliqua hostia triticea deficiente, sicut & aliquo homine absque ullo prorsus dolore se accusante, non potest non irritari aliquod sacramentum: ipsa enim forma, licet una quoad voces, virtualiter tamen est multiplex: Secus autem in nostro casu contingit, quando imperfectiones, & alij defectus, seu peccata venialia, de quibus non est dolor, explicantur: hoc enim sacramentum non est multiplex: sed sacerdotis intentio, & sensus verborum absolutionis est: ego in quantum possum, iuxta allegata, & vera tua accusatione probata, remitto tibi peccata tua, quod quidem verum est, licet ex defectu dispositionis aliqua non dimittantur.

5 Ex dictis colligitur: sanum semper fore consilium omnibus, qui venialia tantum confitentur, se accusare de aliquo pec-

cato vita præterita, de quo verum, & efficiacem dolorem habet: sic enim valor sacramenti, & fructus gratiarum nullum periculum subire possunt. Et aliunde (ut diximus supra) si nullam de venialibus, etiam voluntariè omissis complacentiam habeant, ut tradit expressè P. Granad., supra n. 7. vel saltem aliquam displicantiam, ut magis inclinat Suarez, eorum reuisionem virtute sacramenti consequentur.

QUESTIO VII.

De proposito requisito ad Valorem, & effectum confessionis de Venialibus.

1 Vppositis, quæ de qualitate doloris statuimus, non erit difficultas resolutionis. Dico igitur, ad valore confessionis de venialibus, & ad eorum remissionē virtute sacramenti obtinendam, non requiri propositum vitandi omnia venialia, sed sufficere propositum (quod semper implicitè reperitur) non committendi illa, quæ cum efficaci dolore pœnitens confitetur. Ita Card. de Lugo disp. 14. sect. 9. n. 227. Suarez hic disp. 20. sect. 6. n. 7. in fine. Coninch de effectu gratiæ, dub. 14. n. 130. Palao tom. 4. tract. 23. disp. unica, punct. 2. n. 16. & punct. 6. n. 7. Diana 3. p. tract. 4. resol. 117. & desumitur ex D. Thoma q. 87. art. 1. in solut. ad primum. Et debent tenere omnes quæst. præcedēti citati pro nostra sententia; quia, ut vidimus, concedunt ad valorem, & effectū huius sacramenti non requiri dolore de omnibus venialibus subiectis; & expressius Diana, & Hurtado, qui hæc cōponunt cum affectu, & cōplacētia circa aliqua,

2 Huius cōclusionis ratio desumitur ex differentia peccati venialis, & mortalis: mortale namque remitti nequit, quin omnia mortalia remittantur; neque enim remissio stare potest cum affectu adhuc virtuali erga aliud. Vnde prouenit, quod detestatio peccati commissi, & propositum non peccandi omnia ad mortalia extēdi debet. Econtra vero, cum unum veniale possit remitti sine alio, immo, & existente affectu erga aliud, non est, cur ad remissionē unius requiratur propositum vitandi omnia. Confirmatur, quia propositum efficax non magis requiritur ad valorem sacramenti, quam detestatio peccatorum, sed quia venialia sunt materia libera confessionis, non requiritur omnium detestatio: ergo neque propositū efficax vitandi omnia. Adde, iuxta opinionē quæst.

quæst. precedenti relata, non requirent ad valorem, & effectum Sacramenti dolorem efficacem de aliquo veniali, consequenter tenendam est, non requiri proprium efficacem vitandi aliquod. Cui opinioni, videtur aliquibus assentiri P. Suarez lib. 7. de gratia, cap. 24. n. 7. vbi ad obtinendam remissionem venialis fort. esse, inquit, non requiritur propositum efficacem non committendi simile veniale, sed satis esse poterit, habere displicantiam commissi, cum desiderio, & petitione venie. Sed intelligendus cum grano salis, nam quod requiratur im plicitum efficacem circa aliquod veniale, non dubitat Suarez tom. 4. in 3. p. disp. 20. sect. 6. n. 3. alias Sacramentum esset invalidum. Seniel autem in suo valore constituto sufficiet ad aliorum venialium remissionem habere eorum displicantiam, iuxta superius dicta.

QVÆSTIO VIII.

An ad singulas confessiones requiratur nouus actus doloris?

1 N duplice tantum casu, præsens quæstio locum habere poterit. Primo, quando pœnitens de omnibus peccatis in universaliter doluit, oblitus tamen est, confiteri aliquod lethale, de quo post absolutionem recordatur, & statim confitetur. Secundo, quando eadem peccata, siue mortalia, siue venialia iam confessa, vult iterum denuo confiteri. Et in utroque communis Doctorum sententia tenet, ad nouam absolutionem recipiendam, debere elici nouum actum doloris. Fundamentum est, quia dolor est pars, & materia proxima Sacramenti, non minus, quam confessio, sed cum eadem confessione nequit duplex consciencia Sacramentum: Ergo nec cum eodem dolore. Logè vero alia est ratio de peccatis: hæc enim sunt materia remota, quæ proinde dupli ci Sacramento, sicut eadem aqua dupli baptismi deseruire potest. Ita sentiunt P. Vazq. q. 9. 2. ar. 2. dub. 5. n. 1. Filliuc. tr. 6. de contrit. cap. 3. n. 77. Dian. 3. p. tr. 4. resol. 116. & Ioann. Sanch. in selectis. disp. 1. num. 22.

2 Cæterum P. Henr. licet conueniat cum communis sententia, quoad secundum casum, negat tamen quoad primum. Ait igitur lib. 1. de Pœn. cap. 26. n. 7. eū, qui peccatum oblitum in prima confessione, statim confitetur, non teneri nouum dolorem elicere, sed virtute prioris absolui posse, & gratiam Sacramentalem recipere: secus

verò, si in noua confessione repereret peccatum, à quo in alia confessione fuit dilectè absolutus. Mouetur ad discrimen hoc constituendum, ex eo quod dolor ille universalis ad obliter extensus, non fuit per primum Sacramentum directe informatus, quantum, ad obliter terminatur. Quasi diceret, dolor vt terminatus ad obliter, non fuit pars Sacramenti in prima confessione, ac proinde vt talis poterit esse pars, & materia proxima in secunda. Secus vero contingit, quādo in noua confessione subiiciantur eadē peccata, à quibus in alia fuerat pœnitens absolutus; nam cum dolor, vt ad illa terminatus, fuerit pars proxima primi Sacramenti, non poterit ad secundum deseruire.

3 Hanc doctrinam, quatenus ponit discrimen inter unum, & alterū casum, multis evenerere conatur Card. de Lugo disput. 14. sect. 3. n. 33. contendens, dolorem, vt terminatum ad obliter, fuisse etiam partem sensitalem, & materiam proximam primæ confessionis. Verum sibi non contrarius, sententiam, quam impugnat, statim amplectitur sect. 7. n. 9. 2. vbi loquens de dolore vt terminato ad obliter, sic ait; * ille tamē dolor, prout terminatur ad illud peccatum, quod non confitetur, non esset materia Sacramenti, neq; pars illius, quia non fit sensibilis per aliorum peccatorū confessionem.* Quod tenet etiam P. Suarez disp. 20. sect. 4. num. 24. Imò in hoc principio maximè nititur Lugo, ad altruendum Sacramentum validum, & informe. Consequenter igitur P. Henr. iuxta sua principia, absque exigentia noui doloris primum casum admittit, in quo non eadem materia proxima, sed diuersa diuerso deseruit Sacramento: per quod vitatur absurdum, quod conim unis sententia fugere contendit, & negat secundum, in quo res aliter contingit, eo quod dolor, vt terminatus ad hæc peccata, quæ iterum confitetur, fuerit iam pars, & materia proxima in alia confessione.

4 Verum decisio huius quæstionis non dependet ab his principijs, nam licet Doctores, qui sentiunt, non dari Sacramentum validum, & informe, assentant consequenter dolorem, vt terminatum ad obliter, esse partem Sacramenti pœnitentiae, nihil minus, si pœnitens post absolutionem recor detur alicuius peccati obliteri, & statim confiteatur, curare non solet, nec confessarij admonet, de nouo dolore eliciendo (quavis sanū semper foret cōsiliū propter maiorem

securitatee valoris.) Insuper omnes Theologoi Morales tanquam rem indubitateam supponunt, moribundum, qui propter instantem mortem, non potest omnia sua peccata lethalia confiteari; posse quolibet auditio, absolutioni, & deinde confessione prolequi, nouas recipiendo absolutiones nouis expressis peccatis: nec nullus est, qui nouum doloris actum ad singulas absolutiones requirat. Imo id molestissimum, & fere impossibile foret. Omnes igitur communiter sentiunt, eu[m]dem dolorem duplicitate sacramento deseruire posse, etiam si utrobius rationem partis, seu materiae proximae sortiatur. Ergo t[em]p[or]e in uno, quā in altero casu debent hanc tentientia amplecti, ac preindē non solum illum, qui de oblitis tantum confiteretur, vt vult Henr[ic]o, sed etiam qui tam se accusat de peccatis iam confessis, non teneri nouum actum doloris elicere, sed virtute prioris moraliter perseverantis plures absolui posse.

5 Huius assertionis ratio est, quia ad diuersum sacramentum non requiritur, quod tota materia proxima sit diuersa, sed sufficit, quod materia per se sensibilis diuersa sit. Idque debet fateri omnes: nam Corpus Christi Domini est materia proxima & pars essentialis Eucharistiae, eo modo, quo est materia proxima attritio, & pars essentialis pœnitentiae. Constat enim speciebus, & Corpore Christi, quod per illas sensibile sit sicut sacramentum pœnitentiae confessione, & dolore, qui per illam sensibilis redditur, vt ex PP. Hieronymo, Ambro[si]o, Theod. Tertul. & alijs probat P. Vazq. de Euchar. dis. 167. cap. 5. & 6. Sed idem Corpus Christi est materia proxima diuersis numero sacramentis, vt bene tradidit ipse Vazq. sup. dis. 178. cap. 2. Ergo eadem materia proxima inadæquata, & quia per se sensibilis non est, potest pluribus sacramentis deseruire.

6 Quod potest efficaciter suaderi, quia ad nouum sacramentum confidendum, solum tenetur pœnitens adhibere materiam, ex qua noua accidente absolutione, nouum sacramentum coalescat: sed eo precissè, quod materia proxima per se sensibilis diuersa sit, resultat diuersum sacramentum, vt constat in Eucharistia. Ergo ad nouum sacramentum confidendum, solum tenetur nouam confessionem efficere, non vero nouum eorumdem peccatorum dolorem elicere. Cum enim Sa-

cramentum dicatur, ex eo quod gratiam laudificare significet, eo precise, quod dentur plura significantia gratiam, plura consurgent sacramenta. Et sicut ad multiplicatem sacramenti Eucharistiae sufficit, quod plures species, idē Corpus Christi significant; ita ad pluralitatem sacramenti pœnitentiae sufficiet, quod plures confessiones eundem dolorem sensibilem reddant.

7 Propter h[oc], mihi semper arrisit haec sententia, illa inquit ex presb[iter]e tenent viri doctissimi, M. Pet. de Ledesma in Sum. cap. 4. de Pœn. concl. 8. dub. 2. ibi: * La legenda duda es, si bastará repetir la confession vocal de los mismos pecados, para poderse iterar la forma, o si será necesario tambien repetir el dolor? &c. Algunos hombres doctos, discípulos de S. Thomas, enseñan, que para repetir la forma sobre los mismos pecados, no basta hacer nueua confessio, sino que es necesario repetir el dolor, y tenerle de nuevo, y de otra mane ra sería pecado, y sacrilegio. A esta duda, mi parecer es, que aunque esta sentencia referida tenga alguna probabilidad, la contraria es mas probable, y mas comun entre los Doctores, en el lugar que tengo citado (temp[or]e 3. p[ro]p[ter]e 84. art[ic]ulo c. 3. ad ultimum), y esto se ha de seguir. *

8 M. Ioann. de la Cruz in direct. de Sacr. Panit. q. 1. dub. 6. * An verò sufficiat, repetere vocalem confessionem eorumdem peccatorum remissorum, sine novo dolore? Probabile est, quod non sufficiat, nam materia proxima pœnitentiae non est sola confessio, sed & contritio, & satisfactio; ergo totum est repetendum. Sed probabilis est oppositum. Ita Ledesma. Nam repetita sola confessione vocali, repetitur materia proxima, et si non totaliter, & hoc sat est, vt repetatur forma. Et sic patet ad argumentum oppositum. Præterquam quod repetita confessione vocali, repetitur faltem virtualiter dolor, in ordine ad confessionem vocalem. Si arguas. Num etiam sat erit repetere dolorem eorumdem peccatorum, sine noua confessione vocali, cum contritio, sicut & confessio sit pars sacramenti pœnitentiae? Ad hoc nego antecedens. Nam confessio in ratione partis sacramenti est præcipua, imo contritio non est pars, nisi in ordine ad confessionem vocalis, cum non sit signum sensibile, nisi in quantum per confessionem manifestatur. Et sic, si non repetitur confessio, et si

repetatur contritio, non repetitur materia proxima sensibilis.*

9 Remigius in *Summ. tract. 5. cap. 5. §. 14. ibi:* * Quando vñ se confessa solo de pecados ya confessados, no está obligado a hazer particular acto de contricion, ó atricion, para ser absuelto; porque por el mismo caso que repite la confession, repite tambien la contricion, y dolor de los pecados ya confessados. Con que se abre puerta para sostener a muchas personas de temerosa conciencia, que se confiesan à menudo, y de los mismos pecados, y nunca acaban de creer, que tienen dolor de sus culpas.*

10 Leander à Sacram. *tom. 1. tract. 5. disp. 7. quæst. 4.* * An quando quis iterum confitetur eadem peccata, a quibus iam directè fuerat absolutus, teneatur habere novum dolorem eorumdem peccatorū? Ati. mant Henriquez, Fillucijs, Vazquez, Bonacina, Bernal. Sed aequè probabiliter respondeo, non teneri ad habendum novum dolorem formalem, &c. quia repetita confessione vocali, repetitur saltem virtualiter dolor præcedentis confessionis, perseverans adhuc moraliter, & virtualiter.*

11 Dicastillo *tom. de Pænit. tract. 8. disp. 6. dub. 12. fol. 286. inquirens:* * An pro noua confessione novus actus doloris requiratur? * Postquam fundamenta iecit, concludit *n. n. 160.* * Ex tota hac doctrina alerendum est, non solum casu illo assignato ab Henriquez, quando novum peccatum quis confitetur, quod obliuione non dixerat, sed quando eadē omnino peccata nouæ confessioni subjiciuntur, sufficere antiquum dolorem, vel physicè, vel moraliter manentem adhuc. Ratio est, quia potest idem dolor per nouam confessionem nouæ solutioni subijci, &c.* Sic ille.

12 Insuper hanc sententiam probabilem putauit Diana *3. v. tract. 4. resol. 116. & p. 9. tract. 9. resol. 51. & p. 10. tract. 16. resol. 30.* & absolute illam amplectitur *p. 11. tract. 5. resol. 21.* & tanquam probabile subscrivit Tancredi in *Questionib. Moralib. tract. 1. v. 2. de Sacram. Pænit. quæst. 6. fol. 93.* dicens: * Non improbabile puto, vnum dolorem non retractatum sufficere ad plures confessiones eorumdem peccatorū.* Et Verricelli *tom. 1. Questionum Moral. tract. 5. quæst. 5. num. 20. ibi:* * Probabiliter multi docent, quod si accederet pœni-

tens in præsenti confessione, cum nullo prorsus dolore, sufficit illa peccata esse in alia confessione detestata, &c. Ratio est, quia sufficit repetere materiam proximam (id est, per se sensibilem) nempe confessionem, vt repetatur forma.*

13 Quibus accedunt Card. de Lugo, & alijs, quos refert *disp. 14. set. 3. num. 34. vbi sic:* * Ioannes de Salas in manu scriptis de *Pænit. quæst. 84. art. 10.* relata sententia aliorum recentiorum, qui dicebāt, requiri novum dolorem, sicut nouam confessionem, ad valorem Sacramenti, ipse dicit, contrarium verius esse; & sufficere, quod partes sensibiles nouæ sint, &c. Eamdem sententiam indicauit obiter quidam alijs M. Salmanticensis, dicens, illam non videri improbatam. Clarius autem, & expressè illam docuit Petrus de Ledesma, & Ioannes de la Cruz. Apud alios nil inuenio pro hac parte, nec etiam contra illam, quam quidem ego non audeo reprehendere.* Hæc Lugo.

14 Denique hanc sententiam tenent Iosephus de Ianuario in *Resol. moral. p. 1. resol. 30. num. 1. & sequent.* Fr. Luis de San Juan in *Sum. de Sacram. Pænit. quæst. 1. art. 14. dub. 3.* & Reuer. P. Fr. Christopherus Delgañillo *tom. de Pænitent. cap. 14. dub. 8. vbi sic:* * Petes octauo, an quando quis iterum confitetur peccata, iam ritè confessi, teneatur elicere novum actum displicientiæ? Respondetur negatiuè, quia, posita noua confessione, perseverante antiqua displicientia peccati, id est, non retractata, variatur, seu multiplicatur proxima materia Sacramenti; ergo super illam poterit cadere noua absolutione.* Sic ibi: & iterum in *Quæst. moral.* Hispano idiomate cusa Matriti anno Domini 1660, cui subscriventerunt celebriores Lectores, & Magistri Vniuersitatis in Salmanticensis, & Complutensis, quos sigil atim ibi cum approbationibus refert. Vnam pro omnibus adducere placuit, doctissimi & amicissimi Doctoris D. Ioannis Zafra & Azagra, Maioris Diui Iudeponsi Complutensis Vniuersitatis olim Collegæ, atque Rectoris, & Primariæ Sacrae Theologiae D. Thomæ Cathedræ moderatoris, & inde Tolitanæ Ecclesiæ Canonicī meritissimi, qui huic opinioni subscribens, sic inquit: * Quando en estas segundas confessiones no huviere dolor expresso, es muy probable, qye se haze valido, y fructuoso el Sacramento de la Pe-

nitencia con el dolor passado, &c. Y que vn dolor baste para muchos Sacramentos de la Penitencia, lo enseña Henríquez, Ledesma, Cruz, Salas, Leander, Remigio, el Eminentis. Card. de Lugo, &c. Esta opinió la da por probable Diana, & nouissimè el Padre Maestro Mateho de Moya, Catedratico que fue de Vesperas en este Colegio de la Compañía de Alcalá, y aora de Prima en el Imperial de Madrid, en su materia de Penitencia *disput. 15. cap. 12.* adonde dà razones tan eficaces, que haze mas que probable la parte. * Eamdem sententiam sequitur Tamburinus in *Methodo lib. 1. cap. 2. §. 5.* cum hac tamen limitatione: *Dummodo antiquus ille dolor non sit, ita tempore disiunctus ab hac confessione, ut moraliter vnum quid cum hac facere non censeatur.* Quæ autem coniunctio requiratur, dicemus ex professo quæstione sequenti.

15 Obijciones: eadem accusatio, etiam si diuersos dolores significaret, non sufficeret ad diuersa Sacra menta: ergo neque idem dolor sufficiet, etiam si per diuersas accusationes significetur. Respondeo negando consequentiam: & argumentum retoriqueo in Eucaristia, vbi ad pluralitatem Sacramenti requiritur multiplicitas materiæ proximæ per se sensibilis; nō verò materiæ, quæ per se sensibilis non est; immò neque id concludit: huius enim vñitas, vel multiplicitas non facit esse vnum, vel plura significantia gratiam iustificantem, & consequenter non facit esse vnum, vel plura Sacra menta. Cum igitur ex parte materiæ in Sacramento Poenitentiae sola confessio sit per se sensibilis, ex illius tantum vñitate, & pluralitate vñitas, vel pluralitas Sacramenti desumenda est. Vnde fit, quod licet eadem accusatio significans diuersos dolores, deseruire nequeat ad diuersa Sacra menta; idē tamen dolor per plures accusationes significatus sufficiat. Respondeo secundò ex Card. de Lugo, peculiarem in hoc Sacramento inueniri rationem: nam cum per modum iudicij institutum sit, non potest secundo exerceri absque noua accusacione: nequit enim iudex super eadem causa iterum sententiam ferre, nisi noua accusatio, & novus processus fiat: totum autem hoc absque nouo dolore potest consistere; nam diuersa peccatorum narratio, licet eamdem dolorem connotet, diuersa est accusatio, vt potè diuersum

concretum accidentale more adiectiuorum significans.

Q V E S T I O IX.
Quanto tempore possit dolor confessio-
nem precedere?

1 **A**d præcedentis quæstionis cōplementum, restat modo examinare, quænam coniunctio requiratur inter dolorem, & confessionem? Si enim nullus designetur terminus, poterit pœnitens initio anni, v.gr. habere dolorem de aliquibus peccatis iam confessis, & virtute illius; dummodo per peccatum mortale non fuerit retractatus, confiteri singulis diebus aliquod ex his, de quibus doluit, cum venialibus occurrentibus, prout libuerit. Sequela ineuitabilis videatur, quandoquidem, ut quæst. præcedenti probauimus, idemmet dolor pluribus Sacramentis deseruire potest: nec nouo indigeat dolore, qui peccata iam confessâ tâtum adhibet pro materia, & aliunde eorum dolorem nunquam retractauit.

2 Ex Doctoribus, qui novum dolorem ad nouam eorumdem peccatorum confessionem non requirunt, Salas, Ledesma, & Ioannes de la Cruz, absque limitatione aliqua, præfixam conclusionem defendunt, nec de coniunctione inter dolorem, & confessionem meminerunt. Lugo autem *suprà num. 35. moralem aliquā vñionem* requirit, ad quam, ait, tempus aliquod debet ab omnibus taxari, intra quod debeat esse dolor. Ne forte propter longam distantiam non possit esse vñio moralis inter partes. Ipse verò nullum tempus determinat, nec explicat, quænam esset longa distantia. Præpositus *m. 3. p. quæst. 2. dub. 1. n. 30. moralem coniunctionem* interuenire putat, si quis vespere attritionem habuerit, & sequenti die absque nouo dolore confiteatur. Idque tanquam verum supponit Lugo *suprà dis-put. 14. scil. 4. num. 36. & 37. & ex D. Thoma tradit Diana 5. p. tratt. 14. resol. 67. & sequitur Tamburinus opusc. 1. lib. 1. cap. 2. §. 4. n. 5.* qui addit, dolorem per quatuor, aut quinque dies antea conceptum sufficere, concluditque, dicens: * Longiorum temporis extensio nem non dum inueni quoad Theologos, si quis inueniat, vel longiorem satis esse autem, hic ovo subscri-

scribat.* Sic ille. Sed alij longiorem invenierunt, quos miror virum eruditum latuisse.

3 Dicatillo *tom. de Pœnit. disp. 6. num. 167. circa finem.* inquit, eum, qui, confessione audita, distulit ex aliqua causa absolutionem, (v. gr. ob frenesim infirmi) post multos dies illum absoluere. Imo id etiam, inquit, potest quilibet alias Sacerdos in casu necessitatis, si de priori confessione, etiam per alios, habuerit notitiam. *P. Tancredi in questionibus Moral. disp. 4. quæst. 7. fol. 94.* dicit: * Communiter sufficere dolorem mense antecedenti elicium de peccatis, si nunquam fuerit retractatus, & aliquando plus attentis circumstantijs. *

4 *P. Granado in 3. p. controvers. 7. tract. 3. disp. 3. sect. 1. num. 7.* assertit, ad moralem coniunctionem sufficere, dolorem moraliter, seu virtualiter perseverare: tandiù autem, inquit, sic perseverat, quandiu penitens interrogatus, cur doluerit, possit sine noua deliberatione respondere, se doluisse, ut confiteatur, & non retractasse dolorem, quia vult confiteri. Probat paritate intentionis Ministri, quæ tandiù dicuntur virtualiter durare in ordine ad confiendum Sacramentum, quandiu interrogatus de fine illius ritus externi, sine noua deliberatione responderet, quia vult confidere Sacramentum,

5 Verum si ex intentione ministri desumi posset paritas, nimia se se daret opinandi licentia. Nam intentio suscipienda ordines, absque noua alia formaliter intentione (dum nunquam habuerit contraria) reputatur ab aliquibus sufficiens ad consecrandum, & absoluendum. Ita *Sotus dist. 1. quæst. 5. & 8. ad tertium. Nauarro cap. 25. num. 91. Henriquez de Sacrament. in genere, lib. 1. cap. 10. num. 2.* Et saltem, ut ibidem ait Henriquez, si ante annum, quis habuisset intentionem baptizandi, absoluendi, vel consecrandi, & illam non reuocasset, sufficeret ad confienda Sacra menta. Igitur iuxta hæc, si ante annum habuisset dolorem ex animo confitendi singulis diebus eadem peccata, non erit necessarius aliis dolor pro singulis confessionibus.

6 Adde ex eodem Henriquez *de Pœnit. lib. 1. cap. 10. num. 4. & de Sacrament. in genere, lib. 1. cap. 9. num. 11.* cum Soto, Le-desma, & Nauarro, posse interdum absolutionem dari, quamuis multis retro die-

bus præcesserit confessio. Probant, tum quia censetur manere moraliter præsens confessario, qui peccatorum recordatur, tum quia, ut *cap. 11. num. 6.* cum Sancto Thoma, & alijs tradit ipse Henriquez, humanus actus, nisi reuocetur, durat præsentia morali. Si igitur peccatorum recordatio facit confessario moraliter præsentem confessionem, quare recordatio doloris non faciet poenitenti moraliter præsentem dolorem? Insuper, si confessio non retractata est moraliter præsens ad absolutionem, cur dolor non retractatus non erit moraliter præsens ad confessionem? Nec enim maior unitas requiritur inter partes materiae Sacramenti, quam inter eius materiali, & formam.

7 Vnde Gaspar Hurtado *disp. 1. de Sacrament. in genere, difficult. 11.* Hanc morallem unionem existimat intercedere, licet multo tempore post dolorem fiat confessio. Probat primo, quia tandiù manent moraliter actus poenitentis, quandiu non retractantur; neque expressè, neque implicite. Secundo, quia hoc Sacramentum est institutum ad modum iudicij: in forensi autem iudicio, absolutio, vel condemnatio fieri solet, multò postquam causa discussa fuerit. Hanc sententiam putat probabilem Diana *5. p. tract. 14. ref. 67. & sequitur p. 9. tr. 9. ref. 51.* Et amplectitur cum Candido, Fr. Leander hic *disp. 7. quæst. 6.* dicens, fauere Sotum, & Suarium: & sequitur Remigius in *Sum. cap. 5. §. 14. num. 10.* & non improbat Tancredi in *questionib. Moral. disp. 4. quæst. 6. fol. 94.* & q. 7. fol. 96. & expressè tenet Christophorus Delgadillo, *tom. de Pœnit. cap. 16. dub. 5. vbi ait, dolorem vnius confessionis sufficere ad valorem, & effectum alterius: * Quamuis longo tempore præcesserit dolor, dummodo per voluntatem contraria non fuerit interruptus: quia quacumque temporis intercedente, habet perseverantiam morallem sufficiem ad Sacramentum confiendum: sicut illam habet, in ordine ad matrimonium confiendum, consensus coniugis, cuius matrimonium fuit nullum, defectu consensus alterius coniugis. * Hæc ille.*

8 Pro qua faciunt omnes Doctores afferentes, voluntatem peccandi non retractatam, censeri moraliter perseverare, quos citauimus, *disp. 2. huius tractatus, q. 1. n. 2.* Fauent etiam, qui putant, dolorem

non esse partem essentialē huius Sacra-
menti, sed requiri, ut dispositionem; ac
proinde cōfessionem sine dolore factam,
validam esse, & non iterandam. Hi sunt
Maior *disp. 17. q. 4. s. 73.* Almainus *q. 4. s. 4.*
& videtur Sceti, Gabrielis, Durandi, ut no-
tat Henriquez de Pœnit. *lib. 1. cap. 26. num.*
7. in glos. in fin. Quæ sententia, inquit, licet
falsa, feruit tamen proposito, tum quia
eadem dispositio potest deseruire dupli-
cī Sacramento, ut pœnitentia, & baptismo:
tum quia licet multo tempore post cō-
fessionem sequatur dolor, eumdem effe-
ctum dispositiū causat: * Ergo è contra
licet multo post dolorem sequatur con-
fessio, eumdem etiam effectum causabit.

9 Hæc sunt, quæ apud Authores in-
uenire potui: nec facile quidem est in re
moralī ad prudentis tantum iudicium
deducta, prudens semper iudicium ferre.
Video etenim moralem aliquam vni-
onem, inter dolorem, & confessionem, vt
potè eiusdem Sacramenti partes, necessā-
riam esse, sed nos est facile distantiam im-
pedientem taxare. Nam satisfactio, seu
pœnitentia Sacramentalis est pars inte-
gralis huius Sacramenti, & tamen si tem-
pus à confessario non præscribatur, posse
per annum differri, docent Antonius
Fern. *1. p. docu. n. 4. nu. 5.* & Diana *p. 2. tract.*
1. Miscell. resol. 53. & *p. 5. tract. 5. resol. 15.* &
non est dubium, posse confessarium im-
ponere pœnitentiam intra quatuor, vel
octo annos adimplendam.

10 In hac controuersia meum iudi-
cium est, dolorem peccatorum, & confes-
sionem sufficienter vñiri moraliter in or-
dine ad idem Sacramentum, quoties pœ-
nitens ex odio præcedenti peccatorum,
& desiderio obtinendi veniam, in memo-
riam reuocatis, mouetur ad eorum con-
fessionem, vel primo efficiendam, vel ite-
randam. Moueor, quia nihil aliud requi-
ritur ad constituendam accusationem
dolorosam: igitur distantia illa, quæ præ-
dictam motionem impedire non possit,
nequit moralem cōiunctionem partium
in ordine ad absolutionem tollere. Con-
firmatur primo, nam dolor duabus, vel
tribus horis ante confessionem habitus,
sufficiens est secundum omnes ad confes-
sionem; quia licet physicè non existat
tempore, quo sit confessio, eam tamen
dolorosam constituit, ut potè ex peccati
odio, & detestatione præhabitibus, proce-
dantem. Ergo quoties ex peccati odio ad

memoriam reuocato, excitetur, & deli-
beret pœnitens de confessione talis pec-
cati efficienda, verè talis confessio dolo-
rosa erit, siue breue, siue longum tempus
inter dolorem, & confessionem interflu-
xerit; cum semper interueniat eadem ra-
tio formalis constituens peccatorum nar-
rationem in esse dolorosæ accusationis.
Confirmatur secundo, quia plures vo-
luntatis actus, physicè interrupti, habent
vñitatem sufficientem ad constituendum
vnum peccatum mortale, quando volun-
tas memoria vnius actus præhabiti exci-
tatur ad habendum alium, ut vult Lugo
disp. 16. s. 14. num. 561. de quo nos su-
pta. Ergo dolor de peccatis sufficienter
vñietur confessioni in ordine ad vnam
materiam pœnitentia constituendam,
quando voluntas memoria doloris pec-
catorum præhabiti, ad eorum confessio-
nem excitarur.

11 Probatur secundo ex doctrina
Suarez de Pœnitent. *disp. 20. s. 4. num. 29.*
& ex Lugo *disp. 14. s. 4. num. 37. & 38.*
asserentibus, ad veram confessionem suf-
ficere, doloris signum præbere in ordine
ad absolutionem obtainendam; sed qui ex
memoria odij, & detestationis peccato-
rum non retractatae excitatus, peccata sua
semel, vel iterum confitetur, verè perhi-
bet signum doloris in ordine ad absolu-
tionem obtainendam: ergo habet quid-
quid requiritur ad veram confessionem.
Stat, me iudice, pro hac sententia Regi-
naldus *in praxi, lib. 5. num. 54.* & dissentire
nequit Tamburinus *in Method. exped. cō-
fess. lib. 1. cap. 2. §. 4. num. 5.* vbi ait dolorem
posse confessionem tanto tempore præ-
cedere: *Quantum moraliter potest censi-
rūm actū imperari ab alio.* Remotè
enim imperatur moraliter, quando ex
vnius memoria ad alterum excitatur.

12 Ex dictis infertur, pœnitentem ti-
moratum nulla culpa mortali post vlti-
mam confessionem infectum, posse, me-
moria doloris præhabiti excitatum, con-
fiteri singulis diebus peccatum aliquod,
de quo iam doluit, quin renecatur de præ-
senti dolore, & nullam esse distantiam,
quæ vñionem sufficientem impedire pos-
sit: nec enim est maior ratio vnius heb-
domadæ, quam vnius anni, nec vnius, quæ
duorum. Quia sola doloris retractatio
vñionem moralem impedit.

13 Animaduertendum vero est, do-
lorem, & propositum vitandi venialia, &
mor-

mortalia ex motu vniuersali conceputum, non intelligi retractatum per aliquod veniale peccata commissum, ut tradunt Dicastillo *tom. 2. de Sacram. tract. 8. disp. 6. dub. 18. num. 322.* Eminentis Card. de Lugo *de Pœnit. disp. 14. num. 144.* Diana *p. 11. tract. 5. resol. 25.* & P. Sfortia Pallavicinus in *Assertionib. Theologic. lib. 7. cap. 29. dub. 290.* Vnde ex hoc capite nil adduci potest contra repetitas venialium confessiones sub eodem dolore moraliter perseveranti. Huius ratio ut benè, ait Cardin. de Lugo supra, desumenda est ex eo, quod dolor, licet sit vniuersalis de omnibus peccatis, inæqualiter tamen ad illa, iuxta eorum inæqualitatem, terminatur, ita ut magis mortalia, quam venialia detestetur. Vnde licet per veniale commissum post dolorem, & ante absolutionem, retrahetur dolor, prout ad venialia illius speciei terminatus, perseverat tamen moraliter, prout ad latralia, vel ad grauiora venia se extendit. Quod satis est, ut sine scrupulo possit quis, non iterato doloris actu, nouam confessionem efficere.

14 Animaduertendum est secundo, non esse necessarium, quod dolor peccatorum processerit ex intentione confessionis, nec ad illam relatione aliqua antecedenti ordinatus fuerit, ut benè ex Suarez probat Lugo supra, contra Bonacinan, & Palauum *tom. 4. tract. 23. disp. unica puncto 7.* Quia sine hac relatione verificatur, ad esse totum, quod exigit Concilium ex parte pœnitentis, nimirum confessionem cum vero dolore. Vnde qui de peccatis doluerit, nō de confessione cogitans, poterit postea doloris præhabiti memoria excitatus ad eorum confessionem accedere. Et ita cum Reginaldo tenet etiam Fr. Leander hic *disp. 7. quæst. 7.* Iosephus de Januario in *Theolog. moral. p. 1. resol. 29.* & Tamburinus in *Methodo lib. 1. cap. 2. §. 3.*

QVÆSTIO X.

An dolor ad Sacramentum requisitus, debet precedere confessionem?

1 **A** Firmat Conincli *disp. 4. dub. 6.* & cum Layman, Castro Palao de Pœnit. *tom. 4. tract. 23. disp. unica, puncto 7. num. 11.* Negant, & merito Suarez *disp. 20. sect. 4. num. 31.* Filliucius *tract. 7. num. 158.* Canis, Vazquez, & alij, quos sequitur Hurtado de Pœnit. *disp. 6. diff. 10.* Nauarrus, Henriquez, Fagundez, &

alij, quibus accessit Lugo *disp. 14. sect. 2.* quos sequitur nouissimè Iosephus de Januario in *resol. Theolog. moral. p. 1. resol. 29.* Bauni *tom. 1. de Sacram. tract. 4. quæst. 12.* & Tamburinus in *Methodo lib. 1. cap. 2. §. 4.* Probatur ex communi praxi fideliū, & confessariorum, qui post auditā peccata solent ante absolutionem exhortari fideles ad dolorem: ergo omnes supponunt, dolorem subsequentem confessionē sufficere. Ratio à priori est, quia partes essentiales huius Sacramenti sunt attritio, & confessio; sed siue attritio antecedat, siue subsequatur confessionem, verè dantur ex parte pœnitentis attritio, & confessio: ergo verè datur quidquid ex parte eius requiritur ad valorem Sacramenti.

2 Obiectes, dolor, qui est pars Sacramenti, debet fieri sensibilis per confessio-nem, sed dolor subiequens confessionem fieri non potest sensibilis per illam: ergo nequit esse pars essentialis Sacramenti. Probatur minor. Quia non potest confessio esse pars doloris, nisi ex dolore procedat. Significat enim dolorem tamquam sui causam. De veritate, & genuina intelligentia majoris propositionis nonnulla prælibauimus alibi. Etenim, iuxta inliorem Theologiam negantem Sacramentum validum, & informe, dolor, ut terminatus ad obliteratio, est pars essentialis Sacramenti; & tamen ut talis non reputatur sensibilis à Theologis. Igitur ad valorem Sacramenti non requiritur, quod secundum omnem formalitatem sibi intrinsecam sensibilis sit, nec quod possit ex notitia per sensus habita iudicari de existentia Sacramenti. Vnde fit, Sacramentum esse, & dici signum sensibile in eo sensu, quo homo est, & dicitur rationalis, de nominatione desumpta ab aliqua parte sibi intrinseca. Ita, ut sensus sit, Sacramentum esse totum continens rationem signi sensibilis gratiæ sanctificantis; quod quidem verum est, licet secundum aliquid sui sensibile non sit.

3 Verum admissa maiori, ad probationem minoris respondeo primo, dolorem illum sufficiēter fieri sensibilem istu peccatoris, vel verbis pœnitentis, dum absolvitur, afferentis se dolere. Respondeo secundo, confessionem, quoad rationem talis, & verè accusationis, semper pronovere à dolore in genere causa formalis. Respondeo tertio, non requiri dolorem significari tamquam confessionis causam in

in alio genere; id enim nullo fundamento probari potest, sufficit namque, ut bene Lugo supra, quod significetur tamquam habitus, vel habendus ante absolutionem; idque semper significatur eo ipso, quod pœnitens de peccatis se accuset in ordine ad absolutionem, & eorum veniam obtinendam. Cum enim absque prævio dolore, non sint a Deo remittenda, eo ipso, quod per confessionem significat efficax remissionis desiderium; sic etiam se habere, vel ante absolutionem habiturum dolorem requisitum: nam qui vult efficaciter finem, vult etiam omnia ex parte sua requisita ad eius consecutionem.

4. Hæc ratio, eo mihi magis artidet, quod per illam facilis aperitur via ad defendantum, dolorem, etiam ut terminatum ad oblita fieri aliquomodo sensibilem per confessionem, ac proinde Sacramentum sensibile esse secundum omnem formalitatem sibi intrinsecam. Nam cum mortalia in confessione expressa remitti nequeant sine oblitis, & hæc remitti non possint sine dolore ad illa terminata; saltem ratione motu, eo ipso, quod confessio significat desiderium efficax remissionis, non potest non significare, adeo iam, vel ante absolutionem ad futurum dolorem, oblita comprehendentem. Confirmatur quia confessio est signum sensibile gratiae iustificantis, (id enim est de ratione essentiali Sacramenti,) sed de existentia gratiae iudicare non potest, qui ignorat, dispositionem requisitam existere ad mortalia, etiam oblitorum, remissionem: igitur in omnium sententia per confessionem debet aliquo modo fieri sensibilis talis dispositio, seu dolor, prout ad oblita terminatus. Dices, non esse de ratione Sacramenti, quod ita faciat sensibilem gratiam, ut eius existentia affirmari possit. Sed cur rogo, idem non asseris de confessione respectu doloris, quia non est potior ratio unius, quam alterius.

5. Regabis, quanto tempore post confessionem possit subsequi dolor, quin deficit coniunctio moralis ad unionem Sacramenti requisita? Responsio quidem difficultis est, & in qua eodem modo philosophatur Hurtado supra, ac quando dolor confessionem præcedit. Ego vero ex principijs questione precedentie iactis respondeo, sufficere ad moralem coniunctionem, quod ex memoria prehabitæ confessionis peccatorum, excitetur pœ-

nitus ad eorum dolorem; dummodo alias confessarius eam peccatorum notitiam retineat, quæ paulò post auditâ peccata, de statu conscientie pœnitentis remanere solet. Ut diximus disp. 4. qu. 1. st. 1. Vnde communiter loquendo minor distantia sufficit ad impediendum licitum usum absolutionis, quando cōfessio præcedit dolorem, ac contra, quando dolor confessionem. Quia in primo casu, potest confessarius omnino oblitus esse de peccatis; secus in secundo, cum statim post confessionem absoluat.

QVÆSTIO XI.

Quale debeat esse propositum ad valorem, & effectum Sacramenti?

1. Ita propositum non peccandi de cetero, est difficultas. An sufficiat virtuale, illud nimirum, quod in dolore de peccatis commissis includitur? An requiratur formale, & expressum? Prima sententia asserit, ad valorem Sacramenti nullum propositum requiri. Ita aliqui apud Suarez disp. 20. sect. 4. num. 32. & ex D. Thoma in 4. dist. 21. qu. est. 3. art. 1. questiunc. 1. ad primum: tradit Thom. Hurtado tom. 2. var. resol. mor. tract. ult. n. 501. D. Thomæ verba sunt, Confessio non definit esse sacramentalis, quamvis ille qui confitetur, emendationem non proponat. Quem sequutus est Sylvester verb. Confes. 1. q. 22. ibi: Si non dolet de preterito, & de futuro cauere non vult, &c. est verum. Sacramentum.

2. Alij vero è regione oppositi, ad valorem, propositum formale, & expressum requirunt. Ita Alensis, quem sequuntur Medina, Codice de confessione, quest. de facta iteranda, & Toletus lib. 3. Sum. cap. 4. §. quinta parsest. Et quod ad effectum Sacramenti requiratur, asserunt Bellarm. Canus, & Sotus apud Dianam 3. p. tract. 4. resol. 119.

3. Tertia sententia tenet, propositum saltem virtuale, nempe inclusum in deftatione efficaci peccati commissi, ad valorem Sacramenti requiri. Ita Suarez supra num. 33. Filiac. num. 159. Villalobos tom. 2. tract. 9. diffic. 19. num. 8. Sylvius in additionibus ad 3. p. quest. 1. addunt vero hi Doctores per se loquendo, necessarium esse propositum formale, quia vera pœnitentia sine tali proposito non reperitur, ut tradere videtur D. Thomas 3. p. quest. 9. art. 4. Ac proinde si pœnitens sciens ta-

le propositum non habere, vellet recipere absolutionem, peccaret mortaliter, & consequenter ficeret iuritam confessionem. Secundo probat Suarez à posteriore, nam qui cognoscit, se non habere propositum formale, & tamen non vult elicere, signum est, nec virtuale propositum habere; nam hoc habito, facile ei foret, habere formale, & expressum. Subiungit tamen, quod si quis non aduerteret ad formale propositum, sed ita omitteret, ut in eius omissione non peccaret, futurum Sacramentum validum ratione proposti virtualis in dolore inclusi. An verò gratiam habitualem reciperet? non determinant hi Authores.

4. Quarta, & vera sententia tradit, tam ad valorem, quam ad effectum Sacramenti sufficere propositum virtuale, in dolore inclusum, dummodo talis sit dolor, ut saltem implicitè extendatur ad omnia mortalia, etiam si pœnitens unum tantum commiserit. Ita sentit Coninch *disp. 4. de Penit. dub. 5.* & adduci potest Gran. *in 3. p. controv. 7. tract. 10. disp. 3. sect. 1. n. 11.*
 5. Et magis explicata videtur amplecti Lugo hic *disp. 14. sect. 5.* Et mihi videtur magis conformis Tridentino, si semel supponatur, dolorem de peccatis præteritis separari posse à proposito formalis, & expresso in eo, qui de futuris cogitat; quod supponunt Doctores tertie sententiae, & negat Vazquez hic *artic. 2. dub. 4.* Probatur, quia Tridentinum *sess. 14. do-*ctrinaliter agens de dispositione ad effectum huius Sacramenti requisita, definit, attritionem, si voluntatem peccandi excludat, ad Dei gratiam in Sacramento pœnitentiae impetrandam disponere: sed absque proposito formalis, & expresso, ut ponimus, potest dari attritio, quæ voluntatem peccandi excludat; ergo tale propositum, nec ad Sacramentum valorem, neque ad eius effectum requiritur: sed sufficit virtuale in attritiue contentum; quia eo ipso, quod attritio talis sit, ut peccandi voluntatem excludat, incompositibilis est cum illa, & consequenter est virtualis voluntas non peccandi, ut benè tradunt Suarez supra *sect. 2. n. 3.* & Fillius *n. 159.*

5. Rogabis, quæ detestatio peccati, seu dolor, talis erit, ut ad omnia peccata mortalia, non solum præterita, sed futura etiā extendatur? Card. Lugo acutè, ut assolet, sic explicat. Duplex potest esse motiuum detestationis peccati, vel uniuersale, vel

particulare, v. gr. ob turpitudinem propriam peccati furti, aut fornicationis, quod quis confitetur. Dolor, seu detestatio ex hoc motiuo non excludit voluntatem peccandi contra religionem per iuramentum falsum, seu fractionem voti: rectè enim cōpatitur detestatio vnius peccati ob specialem eius dissonantiam, cum proposito committendi aliud diuersæ speciei, vt videre est in eo, qui peccatum sodomitæ detestatur ob specialem huius vitij deformitatem, & tamen ad fœminam accedere proponit. Dolor igitur, seu detestatio ex speciali motiuo non est sufficiens, neque ad valorem, neque ad effectum huius Sacramenti; quia, talis non est, ut voluntatem peccandi excludat. Si verò motiuum doloris vniuersale sit, v. grat. ob turpitudinem peccati, ut peccatum est, vel ut Dei offensa, vel ut inductium pœnarum: talis dolor, seu detestatio ad omnia peccata extenditur, & voluntatem peccandi excludit: implicat enim offensam Dei efficaci odio habere, & simul velle, illum offendere. Hunc ergo dolorem, ut potè virtuale propositum includenter afferimus ex Tridentino, ad effectum Sacramenti sufficere.

6. Addo, ad eius etiam valorem detestationem istam ita requiri, ut non sufficiat alia ex speciali motiuo habita, nisi coniuncta sit cum formalis proposito de cetero non peccandi mortaliter; quia attritio illa, quæ est pars huius Sacramenti definitur à Tridentino: *Animi dolor, & detestatio de peccato commissio cum proposito non peccandi de cetero.* Sed totum hoc neque implicitè reperitur, quando dolor, & detestatio ex motiuo speciali procedunt; ergo in tali euentu deficiet Sacramenti valor, ni talis dolor cum proposito formalis non peccandi mortaliter coniungatur. Aduerto tamen cōtra Vazq. *q. 9. 2. art. 1. dub. 3.* & contra Hurtad. *disp. 6. dif. 5.* non requiri attritionem, habentem motiuum æternum, sed sufficere temporale, v. grat. ob metum purgatoriij, ut benè cum Lugo *disp. 5. num. 137.* tradit Leander *disp. 7. quest. 13.* Sicut sufficit ob metum pœnae in hac vita in vindictam à Deo infligendæ, ut diximus supra, *quest. 4.* cum pluribus ibi citatis, & tradit Suarez *disp. 5. sect. 2. num. 13.*

7. Ex dictis in hoc capite constat, non esse audiendos recentiores quosdam, qui-

bus accessit P. Caspar Hurtado *disp. 6. de Pœnit. dific. 7.* (qua nūis in fine dicat, cōtrarium esse securius, & persuadendum fidelibus) assérentes, ad valorem, & effectum huius Sacramenti non requiri propositum, adhuc implicitum, vitandi omnia mortalia, sed sufficere propositum non reincidendi in commissa, cum carientia propositi actualis peccati. Probant: quia propositum tantum debet esse correspondens dolori, in quo includitur. Verum si dolor non sit ex motu oīniversalī, est aperte falsum, vt constat ex dictis, & ita cum Egidio, & Lugo tradit Leander hic *disp. 7. quest. 28. & Palao tom. 4. de Pœnit. tract. 23. punto 2. num. 16. & punto 7. num. 6.* & tenet Ochagavia apud Hurtadum supra, & credo esse communne Theologorum.

8 Fundamentum desumitur ex Trident. ex quo attritio ad Sacramentum requisita, talis esse debet, quæ ratione sui voluntatem peccandi excludat; dici autem non potest, excludere, si secum compatitur voluntate peccandi mortaliter in alia specie; quia absolute non excludit voluntatem peccandi, sed peccandi in tali specie. Probatur insuper ratione: quia ad valorem huius Sacramenti requiritur, quod quis efficaciter tendat ad reconciliacionem cum Deo: omnis enim amor efficax alicuius boni implicitè continet detestationem mali contrarij: ergo ad valorem, & effectum Sacramenti implicitè saltem requiritur propositum vitandi omnia mortalia. Patet consequentia: quia quodcumque mortale est malum oppositum cuilibet reconciliationi cum Deo: igitur non sufficit propositum vitandi commissa, cum defectu propositi actualis peccati; quia iuxta hanc considerationem, non attritio, sed defectus propositi excluderet propositum peccandi.

9 Est tamen aduertendum, recte statre posse propositum requisitum ad valorem, & effectum Sacramenti, licet quis probabiliter timeat futurum, vt aliquando ratione sua infirmitatis mortaliter delinquit. Ita Coninch *de Pœnit. disp. 2. dub. 6. n. 39. Præpos. in 3. p. quest. 88. art. 1. dub. 6. n. 31. Cardin. de Lugo disp. 14. sect. 9. n. 137.* dicens, esse communem Theologorum. Quam sequuntur Henriquez, Suarez, Nauarr. & alij, quibus citatis assentitur Diana 2. p. tract. 4. ref. 117. & 5. p. tract. 14. ref. 66. Quod benè explicat Ripalda tom.

2. de Ente supernatur. disp. 97. sect. 4. n. 62. quia dum talis est dolor, vt eo retento, nō possit admitti peccatum, verè excludit voluntate in peccandi, & consequenter poenitēs recte dispositus accedit, licet credat peccatum in iisdem circumstantijs, in quibus antea peccauerat, quia peccatum creditur in sensu diuiso detestationis presentis, cum quo iudicio recte stat præiens dispositio absolute opposita peccato actuali in sensu cōposito, quavis non in diuiso, quod necessariū non est ad verā poenitentia. Alias Deus nunquā dimitteret peccatum homini, quē prævidet relapsurū, quod prorsus falsum, imo & erroneū est.

10 Obiecties primo contra primā, & præcipuam conclusionem. Concilium Tridentinum non tantū meminit detestationis, & doloris peccati, sed etiam propositi non peccati de cætero: ergo in omni euētu vterque actus formaliter, & expressè necessarius est. Respondeo, Concilium solum intendere ad valorem, & effectum Sacramenti, non quamcūque detestationē sufficere, sed illam, quæ cum proposito absoluto non peccandi de cætero coniuncta sit, siue propositum sit actus distinctus à detestatione, siue cum illa identificatus, seu virtualiter in ea inclusus: de hac enim actuum distinctione, seu identitate non egit, nec curauit Concilium: & quidem satis innuit, sufficere virtuale propositum, duna in fine eiusdem capitisi, non meminit propositi, sed solius attritionis excludentis voluntatem peccandi. Unde ex mente Concilij, idem sonant verba illa: *Detestatio cum proposito non peccandi, ac detestatio excludens voluntatem peccandi.* Existimo tamen, in eo, qui cogitat de vitandis peccatis in posterum, ferè semper propositum formale coniunctum esse cum actu detestationis, vt benè tradid Hurtado *supra* citatus, quia ex uno actu ad alterum communiter excitatur voluntas, & quavis physicè unus sine altero repetiri possit; moraliter tamen raro contingit. Si tamen speciali studio, & industria vellet quis non elicere formale propositum, indicans virtuale sufficere, quod inclusum cognoscit in efficaci detestatione, non est, cur inde inferatur, neque propositum virtuale habere; nam si ex natura rei unus actus connectatur cum alio, vterque simul reperiatur: si vero non connectatur, non potest ex unius defectu, alterius

negatio inferri: ergo ex defectu propo-
ti formalis, non bene deducit P. Suarez
defectum doloris.

11 Obijcies secundò ex Lugo, si quis
commisisset hoc peccatum: *Si esset nece-
sarium eligere penas inferni ad vitandum
peccatum, ego potius peccarem, quam in-
fernū eligerem.* Propositum vitandi hoc
peccatum esset propositum eligendi in-
fernū, potius quam peccatum, quia in
illa hypothēsi non aliter potest pecca-
tum vitari, quam eligendo infernum; sed
metus inferni, seu voluntas illum fugien-
di, non potest mouere ad eligendum in-
fernū: ergo neque ad propositum vi-
tandi prædicium peccatum; ergo dolor
ex metu inferni conceptus, ut potè qui
non est ex motiu vniuersali ad omne
peccatum, non est sufficiens ad valorem,
& effectum huius sacramenti.

12 Respondeo, secundam præsen-
tem prouidentiam, ipsammet electionem
inferni esse medium ad illum vitandum;
ac proinde ex metu inferni bene potest
quis proponere, prædictam electionem
facere, & de peccato præterito dolere, si-
cut qui scit, quod eligendo mortem, & se
ad illam offerendo vitabit, potest ex me-
tu mortis illam eligere, & se occiden-
dum offerre. Ita ergo contingit in eo, qui
ex metu inferni imperat hunc actum, eli-
go infernum potius, quam offendam Dei.
Si autem ècontra quis sciret, oblationem
istam fore à Deo acceptandam, & ad in-
feros infallibiliter prædictiendum, prædi-
cta oblatio non esset medium ad vitan-
dum infernum, ac proinde ex huius metu
eligi non posset. De facto autem, vt dixi,
hoc non contingit, ac proinde secundum
præsentem prouidentiam, metus inferni
est sufficiens motuum ad vitanda om-
nia mortalia, & vt tale proponitur nobis
à Trident. videatur Lugo vbi supra.

QVÆSTIO XII.

*An sufficiat propositum formale non pec-
candi de cætero absque detestatione
formali peccati præteriti?*

Diximus in præcedentibus non
requiri propositum formale,
sed sufficiere virtuale inclusum in dete-
statione peccati: modo vero ècontra in-
quirimus, an requiratur detestatio for-
malis, an sufficiat virtualis in formalis
proposito non peccandi inclusa? Ratio-

difficultandi sumitur ex Trident. sess. 14.
cap. 4. vbi de attritione loquens, ait, *non
solum vita nouæ propositum, sed veteris
etiam odium continere.* Difficultatem hanc
apud aliquos exagitatam inuenio; in
eam incidit Card. de Lugo supra, cui duo
respondet. Primum, propositum for-
male efficax, & absolutum non peccan-
di continere implicitè detestationem
peccati præteriti. Secundum, detestatio-
nem de peccato præterito magis neces-
sario includere propositum, quam ècon-
tra; nam propositum formale non se-
cum affert necessario detestationem im-
plicitam peccati præteriti: potest enim
voluntas præscindere peccata præterita
à futuris, & complacere de præteritis;
vel saltem de illis non curare, proponen-
do firmiter omnia futura vitare, ad eum
modum, quo sene proponunt castè vi-
uere in futurum, licet eis non displiceat
iuentutis lascivia. Ego vero existimo,
detestationem, & propositum in omni-
bus equiparati; ac proinde titulo qua-
stionis affirmatiè respondeo: sicut enim
datur detestatio formalis, in qua, ut po-
tè ex motiu vniuersali, includitur vir-
tuale propositum omnia lethalia vitan-
di, & datur detestatio, tale propositum
non includens, eo quod ex motiu spe-
ciali procedat; ita similiter datur pro-
positum formale vitandi omnia mortalia
ex motiu vniuersali ad omnia, tam præ-
terita, quam futura, & in hoc proposito
includitur virtualiter omnium mortali-
um detestatio: daturque propositum
ex motiu speciali, in quo talis detesta-
tio non continetur. Explico exempli:
Proponat quis castè viuere, ex turpitudi-
ne peccati contra castitatem motus; in hoc
proposito non includitur adhuc virtua-
liter detestatio furti; sed solius luxuriæ;
sicut in detestatione peccati luxuriæ ex
prædicto motiu, non continetur pro-
positum implicitum non furandi, sed non
committendi luxuriam. Proponat vero
quis in nulla specie peccare ex motiu
vitandi infernum, vel ex odio peccati, vt
est Dei offensa; in hoc proposito con-
tinetur detestatio virtualis omnium mor-
talium; sicut ècontra in detestatione for-
malis ex eodem motiu, virtuale proposi-
tum vitandi omnia.

2 Ratione probo. Ideo detestatio ex
motiu vniuersali includit virtuale
propositum non peccandi, quia talis

detestatio nequit componi cum voluntate peccandi: ut ex Suarez, & alijs supra notaui. Sed propositum formale non peccandi ex motiuo vniuersali conceptum, non potest componi cum complacentia peccati præteriti: ergo includit virtualem detestationem illius. Confirmatur: ideò in detestatione peccati præteriti includitur virtuale propositum vitandi futura, quia ratio odibilitatis peccati præteriti, reperitur etiam in futuris; sed ratio odibilitatis peccati futuri reperitur etiam in præteritis: ergo in proposito formalis non peccandi de cætero ex motiuo vniuersali includitur detestatio virtualis peccati præteriti. Confirmatur secundo ex doctrina ipsius Card. de Lugo. Qui diligit Deum super omnia, & ex hoc motiuo proponit, seruare mandata, eo ipso dicitur habere contritionem virtualem, quia in illo actu continetur implicitè peccati præteriti detestatio, quantumvis homo putet, se non offendisse Deum. Ergo, qui ex metu inferni concipit odium peccati, & proponit omnia vitare, eo quod ei peccatum displiceat, ut damnationis æternæ inductuum, eo ipso tale propositum, seu odium implicitum peccati præteriti detestationem continet: ergo, tam ad valorem, quam ad effectum Sacramenti, sufficit propositum formale non peccandi de cætero absque detestatione formalis peccati præteriti. Hanc sententiam magna probabilitate defendi posse, inquit M. Victoria in Select. de potest. Ecclesiæ num. 7. in fine, fol. mihi 40.

3. Ad authoritatem Concilij respondeo, idem esse dicere, non solum vita nouæ propositum, sed veteris peccati odium continere, ac dicere, esse detestationem peccati cum proposito non peccandi: id est enim in curso ordine verba ista significant: sed hæc intelliguntur à Doctoribus cap. præcedenti citatis de proposito implicito in detestatione formalis inclusio: ergo illa intelligi possunt de detestatione implicita in proposito formalis inclusa: ergo ex verbis Concilij nil potest contra hanc sententiam inferri, quod aquæ non militet contra quest. præcedenti traditam. Concilium igitur tantum intendit, attritione continere odium efficax veteris peccati, siue distinctum, siue indistinctum à proposito formalis, de quo non curat. Dices, Concilium consulo addidisse particulam illam non solum, per quam videtur

denotare, debere esse actus distinctos. Respondeo cum Lugo supra n. 56. in fine, non ad hoc additam fuisse, sed ad significandum, non qualemcumque propositum viæ nouæ sufficere, sed absolutum, & efficax, quod cum detestatione veteris peccati coiunctum est, siue per identitatem, siue per actum diuersum.

4. Ad exemplum senis proponentis castè vivere, respondeo, quod si ex odio turpitudinis peccati contra castitatem id proponat, iam implicitè detestatur luxuriam præteritam: si vero propositum alienum de oriatur, v. gr. ex metu amittendi salutem corporalem, eo quod iam ex corporis abysu vires debiles experiatur, non mirum, quod in vita præterita complecat, quia in tali casu, ratio odibilitatis luxurie futuræ non reperitur in luxuria vita præteritæ.

DISPUTATIO SEXTA.

De Forma absolutionis.

QUESTIO PRIMA.
An moribundus, qui in absentia confessarij, confessionem petijt, aut vera signa pœnitentiae dedit, si testis sit, qui deponat, absolu posset?

I. Vando in Sacerdotis præsentia hæc pœnitentia signa eueniunt, in controvrsiam absolutio nem non voco. Et licet M. Soto in 4. dist. 18. q. 2. art. 5. parti negatiæ tenaciter adhæserit, dicens: *Enim vero nisi aliquid delictum in particulari, nutu saltē designet, non est sacramentaliter absoluendus.* Et est res certior, quam ut cuiuspiam autoritate indigat: Quem sequuntur M. Cano, M. Martinus de Ledesma, M. Ludouicus Lopez, M. Corradus, M. Alvarez, M. Franciscus Dauila, M. Coquecius, M. Petrus Fay, & M. Candidus, quos referunt Diana 3. p. tr. 3. res. 1. & 4. & M. Prado tom. de Pœnit. q. 3. de qualit. confes. dub. 2. fol. 671. Nihilominus contraria sententia affirmans moribundum, qui in præsentia confessarij confessione petit, vel vera doloris signa exhibet, nullo peccato in particulari, nec voce, nec nutu designato, absoluendum esse, est communis Doctorum. Quam multis sanctorum Patrum, præcipue S. Augustini, S. Leo.

Leonis, & D. Thomæ, omnino veram, & practicandam, efficaciter probat M. Prado supra dub. 2. §. 2. & n. 8. Et à sagris Canonibus definirani censer Vazq. 12. disp. 62. cap. 7. n. 40. & multis illustratam amplectitur Ioannes Sanchez in selectis disp. 44. num. 34. dicens esse fere definitam in Concilijs Carthaginensi 4. cap. 76. & Aravisco 1. cap. 3. Et sequuntur apud illum D. Antoninus, Syluester, Angelus, Medina, Corduba, Suarez, Salas, Toletus, Valentina, Bellarminus, Zambranus, Thom. Sanchez, Peiantius, Pitigianus, Henriquez, Peña, Mancius, Bonacina, Basilius de León, & alij, quos ultra citatos refert & se juitur Diana 3. par. tr. 3. ref. 1. Et quod caput, ita declararunt viue vocis oraculo duo Summi Pontifices Clemens VIII. & Paulus V. ut videre licet apud Sanchez supra.

2 Huius sententiae fundamentum est, quia infirmus in presentia Sacerdotis doloris signa exhibens, aut per se, vel per alium confessionem, & absolutionem petens, ligno hoc exteriori fatetur in genere se peccasse, & de commissis se dolere significat: peccatum autem in genere expositum sufficientem esse materia absolutionis, est verissima Theologorum sententia, quia quod est materia sufficientia contritionis, & quandoque necessaria, nequit non esse materia sufficientia absolutionis. Ille autem, qui in articulo mortis, se mortaliter peccasse meminisset, licet speciem peccati fuisset oblitus, teneretur, secundum omnes, actum contritionis elicere, quod deficiente confessario, fide sanctorum mihi est: Ergo si in eius presentia id confiteretur, absolu posset. Præterquam quod, vt ipsem M. Soto ait vbi supra, licitum est ut materia & forma dubia, immo & ex charitatis præcepto adhiberi debet, ad arcendum salutis periculum quando certa non suppetit. Ergo in casu praesenti, pœnitentie nebitur peccatum in genere, licet materiam demus dubiam, confiteri, & confessarius, forma etiamsi dubia, illum absolvere. Ut omittam conditione adhibita si possum nulli periculo frustrationis exponi: vt ex infra dicendis magis constabit. His positis.

3 Duplex restat enucleanda difficultas. Prima: An quando in absentia confessarij, signa præfata doloris fuerant exhibita, sufficiat ad absolutionem, quod testis aliquis, in utriusque praesentia, con-

fessarij scilicet, & moribundi, de illis deponat? Secunda, an eiusmodi depositio debeat sic fieri, ex necessitate Sacramenti, an ve sufficiat, quod in absentia infirmi fiat, vt confessarius postea accedens illum possit præsentem absoluere? De prima nunc agemus, de secunda in quæstione sequenti.

4 Quoad primam, Thomistæ omnes supra citatis suis persistentes principijs partem negant, & iacentur, affirmant enim, vt referit M. Prado supra in nullo casu, sine confessione explicita peccati in specie, posse dari absolutionem sacramentalem. Ceterum contraria sententia est communis apud Theologos sequentes D. Thomam opusculo sexagimo quinto, §. de Extravincione, in fine. Vbi sic ait: si autem infirmus, qui petit vincionem, amittit notitiam, vel loquelam, antequam sacerdos veniret ad eum, nihilominus vngat eum sacerdos. Quia in tali casu (attende) debet etiam baptizari, & a peccatis absoluiri (Nimirum si baptismum vel absolutionem petierit) vt Extravincio de baptismo, & eius effectu, cap. Maiores. Hæc D. Thom. Quem ex antiquis eius discipulis sequuntur D. Antoninus 3. p. tit. 10. cap. 2. Syluester verb. Confes. 3. n. 16. Paludanus dis. 21. q. 2. ar. 2. cōc. 2. & ex recētioribus; M. Ioannes de la Cruz in direct. p. 2. de Sacr. pœnit. q. 3. dub. 8. concl. 2. M. Barnabas Gallego, & M. Salas infra citandi, & alij, quibus subscribit M. Prado sup. dub. 2. §. 5. & q. 2. dub. 3. fol. 659. Quorum opinio inquit Diana sup. ref. 4.* Est communis in schola Patrum Societatis Iesu.*

5 Et quod maximo cumulatus gaudio hic scribo, communis etiam iam est in schola Patrum Dominicanorum, adeo vt M. Casalas ex eodem instituto, in libro cuius titulus *Candolilij, seu Ordo Predicatorum à calumnijs vindicatus* edito Parisijs anno 1664. præmissa approbatione R.P. Vincentij Baronij, contrariam sententiam tamquam ab schola Thomistica degenerem traducat, quinimo & à nullo Domini eovnqā traditā suadere, & persuadere contendant.* Consentient, inquit, Cyriachi (id est Dominicanii) eū de quo per idoneostates constat petuisse confessariū, signaque doloris edidisse, licet vocē, & mutus amitterit, dū præsens sit sacerdos posse & debere absoluiri, nec sub his conditionibus vñquā Suario aduersatos reperies. *Sic Casalas in suo cōdole, §. 14. 2. in resp. fol. 573. Vbi cōtra Petru à Valle clausa pro cōtraria sententia

referentem Sotum, Canum, Petrum Fai, Coquetum, &c a iis quos pro ea referunt Diana, & M. Prado vbi supra) sic invehitur.* Debueras Authores, & loca signare, & te coniustum mendacij lector exsufflasset.* Vtinam nec M. Prado ea signasset, vt vel sic fidem saltem dubiam Casas ficeret. Sed hac laude fraudandus non est. Tentauit utramque scholam in retati momenti conciliare. Hæc enim est sententia illa, quam exponens decretum Clem. VIII. tradidit Suarez tom. de Pœnit. disp. 21. secl. 4. cuius expositioni subscriptis Cardin. Toletus, lib. 3. Sum. cap. 8. num. 2. dicens esse expressam sacerorum Canonum sententiam, & summus Pontifex Clemens VIII. interrogatus, respondit præfatum moribundum absoluī posse, neque aliter se factarum, neque id unquam suo illo vetuisse decreto. Cuius oraculi testes auriculati fuerunt Bellarminus, & Armanianus, vt refert Egidius de Sacr. pœnit. disp. 7. Et vt in ipsius Patris Francisci Suarez vita refertur tom. 1. de gratia, Sanctissim. Paul. V. ab illo coram interrogatus; quid in hac re sentiri deberet? (nempe an liceret confessum in absentia Sacerdotis, in extremo necessitatis articulo, ab ipso iam præsente absolui, si de pœnitentia signis ex astantium testimonio constet?) Respondit Pontifex: Liceret pro sua pietate, atque doctrina, que potior videretur, sententiam sequi. Idque viuae vocis orationi Suarius ipse multis aperuit. De cuius fide nemo prudenter dubitare potest.

6 Huius ergo communis iam sententia ratio desumitur ex Concilijs. Ita enim discernitur in Concilio Arausicano 1. cap. 3. Subito obnubescens (propterea statutum est) pœnitentiam accipere potest, si voluntatis præterita testimonium, aliorum verbis habet, aut presentis in suo nutu. Idem habetur in Concilio Carthaginensi 3. In cap. 4. & rotantes de consecratione dist. 4. & in Carthaginensi 4. cap. 76. & in Leone Episcopo ad Theodorum Epist. 89. propterea refertur 26. 9. 6. Et ita ordinatur in Rituall Romano Pauli V. edito anno 1615. in Rituibus de Sacram. Pœnit. Vbi sic. * Si inter confitendum, vel etiam antequam incipiatur confiteri, vox & loquela ægri deficiat, &c. si desiderium confitendi sive per se, sive per alios ostenderit, absoluendus est. * Quid clarius? Dubitare ergo non licet de veritate nostræ sententia. Quæ etsi rationi tantum Theologicae standum es-

set, æquè mihi certa foret, ac quæ peccatorum in genere confessionem per interpretem factam ad absolutionem Sacramentalē sufficere docet: quam omnes Theologi (paucis exceptis, quos a contraria laudabiliter tentauit eximere Casas supra) certissimam censerent.

7 Neque audiendus est M. Coquetius in dissert. Theolog. de confes. per litteras, cap. 7. num. 4. Qui autoritatem Ritualis Romani Pauli V. (quo suam iugulari sententiam animadvertisit) eleuare maluit, quam ab ea discedere, dicens. * Manuale seu Rituale illud priuati Doctoris opera confectum esse, & illius auctoritatem non excedere. Neque consentius Pontificis, aut iusio, vt conscriptum fuerit, & evulgatum, confert aliquod pondus rebus, quæ in eo præscribuntur; quia non præcessit seruum, ac sufficiens Theologorum examen, * sic ille. Sed contra expressa verba Pauli Quinti in Breui dato Romæ die 17. Junij anno 1614. In quo restatur dictum Rituale à Congregatione plurium Cardinalium specialiter ad id deputatorum compescitum fuisse: ordinatque vt omnes Episcopi, Archiepiscopi, &c. ab omnibus Parochis faciant iniuiolabiliter obseruari. Hæc est Ritualis Romani auctoritas, & obligatio standi rebus quæ in illo præscribuntur; & præcipue, quando tanti ponderis sunt, vt securus operando, periculum animarum immineat, quale in presenti est.

8 Est etiam hic aduertendum, ad absolutionem in isto casu impertiendam, sufficere vnius testis fidem testantis infirmum pœnitentia signa dedisse. Ita Raymundus in Sum. vbi de sepult. in principiis, vbi inquit, sic centere ferè omnes authores. Quem sequuntur Ioannes Sanchez in selectis disp. 4. n. 35. & Graius, & Felinus apud illum; & cum Zambrano, Reginaldo, & alijs Diana 3. p. tr. 3. ref. 5. Quinimo & ferè omnes addunt testem etiam infirmem, & hæreticum sufficere, quia de his præsumi non potest falsum dicere, vt fiat Sacramentum.

QUESTIO II.

Quid si testis deponat in absentia?

1 **M**aior est difficultas, si testis in absentia infirmi notificet confessario pœnitentia signa ab illo data, possit ne postea adueniens sensibus destinatum inuentum absoluere? Prima & com-

communis inter Thomistas sententia negat, quia Sacramentalis confessio Sacerdoti absenti facta, illicita, & inualida est. Et contrariam sententiam à Clem. VIII. fuisse damnatam die 20. Junij, anno 1602. docent non pauci apud Dianam *sup. ref.* 7. Pontifex enim in suo decreto, tā quam falsam, temerariam, & scandalosam hanc propositionem damnauit. *Licer per litteras, seu internuntium confessario absenti Sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente abolutionem obtinere.* Cuius quanlibet etiam partem diuisiū damnatam fuisse, contendunt.

2 Secunda tamen & verior sententia affirmat, talem cōfessionem esse validam, & in casu moribandi licitam. Ita P. Valentia *tom. 4. vbi de Pœnit. disput. 7. q. 1. p. 1.* Fillius *tom. 1. tract. 7. cap. 1. n. 4. 122.* Bonacina de *Sacra. n. disp. 5. q. 5. sect. 2. punct. 2. n. 10.* Zambranus de *casibus temp. mortis, cap. 4. sect. 5. num. 31.* P. Henrīq. lib. 5. cap. 2. n. 7. P. Bardi in *Select. moral. lib. 10. quest. 13.* Postuinus de *oficio Curari, de Pœnit. cap. 7. num. 58.* Villalobos in *Sum. tom. 1. tract. 9. de Pœnit. diff. 37. à num. 6.* Auersa, Gamacheus & Poatius, apud Bardi *sapra.* Tambur in *Methodo lib. 2. cap. 10. §. 1. num. 13.* Philibertus Marchinus, Cardin. de Lugo, & alij, quos citatos sequuntur Dicastillo *tom. de Pœnit. disp. 9. dub. 9. num. 840.* Diana *p. 11. tract. 7. resolut. 31.* cum Leandro a Sacram, & Martino à Sancto Ioseph. Quibus adhærent F. Franc. à Iesu Maria, Carmelita Excalceatus, in *cursu Theol. mor. p. 1. tract. 6. cap. 8. p. 6. num. 144.* Trullench *lib. 4. cap. 6. dub. 7. nu. 11.* & alij apud ipsos. Videatur etiam Diana *3. p. tract. 3. resol. 7. & p. 5. tract. 14. resol. 40.* vbi Mancinum Kelliōnium, Cœlestinum, & alios refert.

3 Eamdem sententiā tūtentur, ex præclarissimo Ordine Prædicatorū, M. Ioannes de la Craz in *direct. 2. p. de Pœnit. q. 3. dub. 7. cno. 3. §.* Nec est idem, vbi sic eam probat. * Quia etsi confessio facta sit in absentia Cōfessoris, absolutione fit in præsentia, & cōfessor tunc habet moralē notitiam de statu pœnitentis, & præsentem pœnitentem absoluendum. * Sic ille. Cui, citato etiam M. Ioanne à Sancto Thoma viro doctissimo, consentit M. Barnabas Gallego *tract. de conscient. probab. dub. 7. §. Ex ultim. verb.* Et Illust. Episcop. Oriolensis, eiusdem instituti, *tom. 1. verb. Absolutio, resol. 13. nu. 4. ibi:* * Digo lo tercero. Con mucha probabilidad puede el Confessor, ha-

llandose presente, absoluere al dicho enfermo, en virtud de la noticia que él ledió de sus pecados, quādo le escriuio la carta. Porque en este caso, aunque la confessio se hizo al Confessor astante, con todo despues la absolucion no la da, estando ausente, sino presente, &c. Y si un Sacerdote puede absoluere al que halla fuera de sentido, si ay testigos que dicen, que pidió confession, porque elta presente el Sacerdote, quādo absueluo; tambien podrá hazer lo mismo en nuestro caso, pues milita la misma razon. Esta opinion tiene Henriquez con otros muchos, y muy graues Doctores; y assi siento, que es muy probable, y que se puede seguir con mucha seguridad. * Sic M. Acatius. Et non solum posse ad proxim deduci, sed debere, tradit nouissime doctissimus M. Prado *tom. de Pœnit. q. 3. de Qualit. & modo Sacram. confess. dub. 2. num. 51.* dicens: * Pro tam extrema necessitate, sufficit quævis probabilitas, vt non solum liceat, sed teneamus animæ fauere, & per nutus, & in absentia exprimentem signa confessionis absoluere, &c. Qui hac non placuerint, poterit secundo solutionem datam *num. 42.* non absoluere, nisi coram infirmo sint, qui testificantur de eius petitione. Sed mihi hoc nimis darum videtur. * Hac M. Prado. Cum citatis videtur consentire Sylvester verb. *Confess. 3. quæst. 13. in fine,* qui absolute dicit sufficere, quod vnu testis de petitione confessionis deponat, nec innuit hoc debere fieri in præsentia infirmi. * Si ista, inquit, contingat, postquam æger Sacerdotem petierat, puta, quia loquela perdit, aut furiosus efficitur, ad nutum poenitentis, vel ad testimonium eorum, qui audiuerunt illū poenitentiam, vel præbiterum petere, debet ei quidquid potest humanitatis impendere, absoluendo, scilicet, generaliter, & Eucharistiam præbenendo, si id sine periculo potest. Et in hoc sufficit vnu testis, cum nulli fiat præiudicium.*

4 Hanc sententiam, cui ut probabilior à principijs intrinsecis adhæreo, probo prima ratione à priori. Quia valor huius Sacramenti non deficit ex parte materiae remotæ, quandoquidem petitio cōfessionis, & doloris signa in absentia cōfessoris exhibita, si fides Magistro Casalas adhibenda sit; secundum omnes Thomistas, quin ullus dissenserit, sunt materia sufficiens absolutionis; neque ex parte

materiæ proximi; quia confiteretur per interpretem exponentem consilario materiali remoram: neque ex parte conditionis essentialiter requisitæ; quia quod interpres loquatur in præsentia moribundi sentibus dicitur, vel in absentia, nil ad rem facit, nam moraliter absens est, qui senti caret. Ergo sicut potest absoluui, quando in eius præsentia testis depositus de signis pœnitentie, ita & quando in absentia. Confirmatur: quia Christus Dominus solum exigit a pœnitente, ut suam conscientiam Sacerdoti aperiat, quatumque & qualiter posset; ergo si non posset in præsentia illi conteri, dum ab eodem præsente absoluatur, validum erit Sacramentum. Nam ut optimè ait M. Prado tom. 1. theol. mbr. cap. 1. q. 6. n. 10. * Quia Sacra menta instituta sunt in favorem ius cipientium, & propter eorum utilitatem, ideo quod fuerit magis accommodatum saluti animarum, hoc debemus credere finis voluntatem Dei, & Christi authoris Sacramentorum.*

5 Secundò probatur, quia licet confessio explicita, & integra omnia peccatorum, sit necessaria per se loquendo ad absolutionem, non tamen est necessaria simpliciter: virgente enim necessitate possunt aliqua omissi. Ergo licet confessio explicita in præsentia Sacerdotis sit per se loquendo necessaria, poterit tamen ex virgente necessitate per litteras, vel internuntium Sacerdoti absenti fieri. Nec leve id fundatum habet in Concilijs Aranciano, & Carthaginensi supra citatis, & in Rituali Romano Pauli V. in quibus ad validam, & licitam moribundi absolutionem, solum exigitur, quod Sacerdos desiderij confitendi testimonium habeat. Quod ut patet ex terminis, verificatur, licet in absentia infirmi huiusmodi testimonium exceperit. Et ita videtur declaratum ab ipso Clem. VII. Archiepiscopo Armacano, de hoc casu illum consulenti, ut constat ex eiusdem Epistola ad P. Egidium Coniach in opusc. de Absolut. moribundi.

6 Addunt alij idem prorsus dicendum, licet testantes designis pœnitentiae in absentia infirmi, ea ipsi non viderint, sed ex aliorum narratione referant. Ita cum Card. de Lugo tradunt Dicastillo de Pœnit. disp. 9. dub. 9. num. 840. F. Franciscus à Iesu Maria Carmelitanus in cursu Theol. moral. par. tract. 6. de Sacram. Pœnit. cap. 8.

n. 146. Leander à Sacram. tom. 2. tract. 5. disp. 5. q. 44. Martinus de S. Ioseph. Buslembaum, & alij, quos refert, & sequitur Diana p. 11. tract. 7. Misere sol. 31. Quorum ratio est: quia desiderium confitendi per se, vel per alios ostendit, licet per alios, qui a videntibus audierint, & relata referant. Et mihi placet: * quia (ut benè ait M. Prado suprà num. 12. ex Mag. Baptista viro doctissimo sui instituti) si forte in re apponit materiam sufficientem, ut ei iniuria non ministrando illi Sacramentum, sine quo forte condēnaretur. * Quod fundamentum magni ponderis est, & præ oculis in hac materia semper habendum, & iuxta hanc regulam operandum, ut docet Montesinos 1. 2. disp. 29. q. 5. n. 245. & cum illo Joannes Sanchez in Selectis disp. 44. n. 35. Quibus consonat Vincençius Baronius in Theol. mor. 1. p. disp. 1. sec. 4. artic. 1. fol. 39. & alij in locis, cuius forma la verba dabo infra questione 6.

7 Cardinalis de Lugo, licet totam hanc doctrinam authoritate Conciliorū, & Pontificum conuictus veram censeat, nihilominus eam limitat disp. 17. sect. 5. n. 83. dicens sustinendam solum esse, quia, do notitia confessario data tantum est de voluntate, & proposito confitendi, secus si per litteras, vel internuntium sua peccata illi absenti referret, ut postea adueniens præsentem absolucret. Quia Concilia non de confessione stricta, sed de latè sumpta loquuntur, quando absenti Sacerdoti factam, validam, & licitam declarat. Verum hæc doctrina valde mihi difficilis est: quia confessio latè sumpta, id est, voluntas confitendi signo exteriori confessario in absentia explicata, est sufficientis materia absolutionis, ut ponimus; qui autem per litteras, vel internuntium peccata sua explicitè confitetur Sacerdoti absenti, verè habet voluntatem confitendi signo exteriori illi manifestatam, ergo materiam sufficientem absolutionis adhibet, ergo si confessarius postea adueniens sentibus destitutum inueniat, poterit, & tenebitur Sacramentaliter aboliuere. Hæc ratio me iudice intentum concinit. Mirum enim esset voluntatem confitendi expressam, sine actuali confessione, ad absolutionem sufficere, & tamen cum actuali peccatorum expressione coniunctam insufficientem esse! Ergo incredibile prorsus est discrimen à Cardin. de Lugo constitutum. Et potiori iure, quod Cle-

Clemens VIII. declarare intenderit inuia-
lidam confessionem explicitam absenti
factam, cum tamen latam, & implicitam,
vt ipse Cardin. de Lugo fatetur, approba-
uerit!

8 Respondent aliqui, posse animum
poenitentis mutari, vel nuntium falsa re-
ferre, & ideo confessionem explicitam, in
qua peccata signatim specie, & numero
exponantur inuialidam esse. Verum hæc
responso frivola est. Quia idem dici pos-
set, quando voluntas sola confitendi inno-
tuisset confessario per alios in absentia,
quimodo, & in præsentia infirmi sensibus
destituti, & tamen valida est confessio, &
absolutio.

9 Vnum ego inter vnam, & alteram
confessionem invenio discrimen, quod
moribundi per testes, vel litteras, expre-
sis peccatis, vel sola voluntate confitendi,
valida quidem, & licita est; alterius verò,
qui ab ipso urgente causa, per litteras, vel
internuntium Sacerdoti absenti confite-
retur, vt postea ab eo præsente ab solutio-
nem obtineret, illicita est, & sacrис Cano-
nibus prohibita, cap. quem pœnit. cum si-
milibus de pœnit. dist. 1. & cap. omnis vtrius-
que sexus, de pœnit. & remiss. Et ita suadet
vniuersalis Ecclesiæ consuetudo præcep-
tum confessionis sic exponens, expedit
enim, vt confessarius ante absolutionem
examinet conscientiam, & dispositionem
pœnitentis, & quantum fieri possit, de il-
la certificetur.

10 Hanc tamen conclusionem ego
limitarem, si postea adueniente confessario,
se pœnitens accusaret, dicens: Accuso
me de omnibus peccatis, quæ per litteras,
vel internuntium tibi declaravi. Ducor,
quia notitia confessarij, extra confessio-
nem adquisita, sufficiens est ad absolutionem,
additis coram ipso verbis accusatio-
nis, vt docent communiter Theologi, te-
ste Suarez disp. 22. sect. 6. n. 5. Nec dissen-
tire possunt Vazquez q. 91. art. 4. dub. 4. &
Card. de Lugo disp. 15. sect. 5. cum afferant
pœnitentem posse confiteri peccata, qui-
bus confessarius præsens fuit, dicendo:
Accuso me de peccatis heri commissis,
quæ tu bene nosti. In his enim circum-
stantijs ratio legis omnino cessat, quia per
signa externa in præsentia exhibita, con-
fessarius moraliter certus redditur de præ-
senti dispositione pœnitentis. Addo; si pœ-
nitens extra casum necessitatis bona fide
per litteras, vel internuntium Sacerdoti

absenti confiteretur, & hic postea adve-
niens, absque noua in præsentia accusa-
tione, præsentem illum absolveret, Sacra-
mentum validum fore. Quia eius valorem
solum poterat impedire mortale peini-
tentis peccatum in actuali susceptione
commisum, quo quidem bona eius fides
non compatitur, siue confessarius bona,
siue mala illum absoluat.

11 Ad decretum, seu declarationem
Clem. VIII. ab aduersarijs vbi suprà obie-
ctam, damnatis propositionem illam: Li-
cere per litteras, vel internuntium confessa-
rio absenti sacramentaliter confiteri, & ab
eodem absente absolutionem obtinere. Res-
pondet Auersa, quem citatum sequitur
M. Ioannes Martinez de Prado tom. posthu-
mo de Pœnit. q. 3. de qualit. & modo Sacram.
confes. dub. 2. num. 49. Clementem VIII.
solum intendisse damnam copulatiuam,
& absolutionem absenti collatam: con-
fessionem vero diuisim confessario absen-
ti factam, non pro omni casu, sed tan-
tum, quando nulla urgente necessitate, fit.
Alii verò inquietant Pontificem non dam-
nasse propositionem illam in sensu diuisi-
oно, utramque eius partem determinatè at-
tingente, sed in copulatiuo, propter abso-
lutionem absensis. Hanc expositionem
primus adhibuit P. Suarez tom. 4. in 3. p.
disp. 21. sect. 4. num. 10. Quem sequunt sunt
Filiucijs, Villalobos, Beccanus, & taquam
probabilem eos citans admittit Diana 3
p. tract. 3. resol. 7. Castro Palao tom. 4. de Pœ-
nit. tract. 23. punct. 5. num. 8. & punct. 8. n. 9.
pro se referens Cerolam, Valentiam, &
Reginaldum. Quibus adde Marcum Vi-
dal in Arca vitali, tract. de Pœnit. n. 19. fol.
mihi 427. & num. 61. fol. 430. & à n. 98.
fol. 450. Martinum de S. Ioseph in Monit.
Confes. tom. 1. lib. 1. tract. 6. de Pœnit. num. 6.
Ludou. Caspensem, & alios. P. Bardi in Se-
lect. mor. lib. 10. q. 13. num. 39. & 40. Tam-
bur. in Methodo exped. confess. lib. 2. cap. 10.
§. 1. n. 13. Dicastillo de Pœnit. disp. 9. dub. 8.
n. 840. & in eamdem veniunt Auersa, &
Prado sup. dub. 2. n. 49.

12 Dices præ factam expositionem ius-
su Clementis VIII. expunctam fuisse in P.
Suarez, ergo, & in reliquis, qui post illum
scripserunt, expungenda est, non defen-
denda. Respondeo Clementis decretum
non ob illius fallitatem, sed ob aliud lo-
gè diuersum motivum prodijse: quo
proinde lapsu temporis cessante, exposi-
tio primo adhibita invaluit, & in nouis
edi-

editionibus fuit restituta. Quodnam fuerit Non conueniunt Doctores. Quidam censem expositionem illam eo expungimandatam, quod Pontifex a grè tulerit nostrum Suarium ipsius decretum, statim, eo viaente, interpretatum fuisse. Ita cum alijs Bardi in Selectis lib. 10. q. 13. nn. 39. & 40. Alij, quia Suarez tentauit suadere expressionem voti confessionis, aut contritionis, nullo peccato expresso, sive per litteras, sive testimonio proprio, vel alieno, Sacerdoti absenti factam, esse materiam omnino certam, vigente necessitate, cum tamen dubia sit. Ita Vincentius Baronius 1. p. Theol. mor. contra Caram. disputatione 1. sect. 4. §. 2. & vlt. fol. 40. & 45. (Sed quidem nullum apud Suarez huius omnino mode certitudinis ab eo adstricte argumentum reperitur, nec ille suam sententiam, ut omnino certam, sed ut sibi probabiliorem edidit.) Alij, quia nonnulli mentem Suarez non callentes, præfatam confessionem extra casum etiam necessitatis licitam ab illo existimari, falso injungebant: quapropter Pontifex, dum res magis non explicaretur, suo decreto comprimi oportere censuit. Ut refert Auersa teste Baronio, fol. 44.

13 Cæterum genuina ratio prohibendi expositionem Patris Suarez, qua Pontificem in sensu copulatiuo, non indubio propositionem illam damnasse, interpretatus est, alia non fuit, quam quorundam temerarium ausum cohibere, qui hac expositione permitta, contendebant, ex illa cuiusenter, aut saltem valde probabiliter deduci, singulas propositionis copulatiue partes diuisiuè defendi posse, non obstante decreto Clementis: ac proinde nulla censura affectam fuisse aliquorum opinionem, quos referam infra q. 7. n. 4. assertantium, licitum esse in casu necessitatis absentem absoluere, si in presentia confessus fuerit: sicut licet absenti confiteri, dum in presentia absolutio conferatur: & validam esse absolutionem ab absenti collatam, sicut & confessionem absenti factam. Quam quidem opinionem æquè damnatam declarauit Pontifex, ac quæ integrum Sacramentum inter absentes confici posse defendebat. Cui dum primū innovuit P. Suarez non cōtrauenisse, quia absolutionem in absentem in nullo casu licitam, imò nec validam post decretum Clementis admisit, eius expositio communī plausu recepta fuit, & in communem

utilitatem operibus restituta, & ab alijs, vt probabilius admissa.

14 Hæc si paccato animo omnes legissent, nil in eximio Doctore, quod moderent, inuenissent; sicut nec in alijs, qui hæc expositionem amplexati sunt: quam eisdem ferè verbis tradit Filiucius tom. 1. tract. 7. de Sacram. Pœnit. cap. 1. q. vlt. Cui tamen nouissimè doctrinam damnatam enormiter imposuit Neothericus quidam, apud Ludouicum à Concept. tom. 2. exam. disp. 1. sect. 1. litt. A. num. 9. Sed à tanta calunia ipsem Filiucius expressis verbis se purgauit, in eodem tract. 7. cap. 5. n. 122. vbi loquens de casu necessitatis, inquit: * Vt diximus cap. 1. q. vlt. in tali casu, satis est confessio in absentia, modo absolutio sit in presentia. * Quod expressius tradiderat tract. 5. cap. 4. num. 80. & 81. dicens: * Non posse absolutionem Sacramentalē ferri in absentem, & contraria sententiam esse falsam, & improbabile. * Quid clarius?

§. Vnicus.
Confectarium cum animadversione
in Baronium.

14 Pro huius grauissimæ questionis coronide, rogabis, an moribundum; qui confessionem in absentia confessarij petiit, si hie postea accedens mortuum inueniat, possit adhuc a peccatis Sacramentaliter absoluere? Non defuit, qui partem affirmatiuam sustinuerit innixus authoritati D. Thomæ petitæ ex Opusculo sexagesimoquinto de Officio Sacerdotis, §. De cautela in confessione habenda, vbi sic dicitur. * Si infirmus petit poenitentiam, & antequam Sacerdos veniat ad eum, sit mortuus, vel amiserit loquelam, Sacerdos habeat eum pro confessio, & post mortem absoluat eum. * Verum contraria sententia est omnino certa ex cap. Multiplex, dist. 1. de Pœnit. ibi: * Quod manens in corpore non receperit, consequi exutus corpore non poterit. * Et ex Tridentino sess. 14. Can. 9. * Si quis dixerit absolutionem Sacramentalē non esse actum iudiciale, anathema sit. * Vnde Caramuel in Theol. Fund. in secunda editione Romana num. 1878. * Conclusio, inquit, hæc anima separata à corpore non potest à peccatis absolvi, est certa apud Catholicos. * Vide Amadæum tract. de Pœnit. propos. 19. in fine, vbi pro valore confessionis absentis,

ver-

verbis ex præfato opusculo fideliter excerptis vtitur.

15 Ceterum huius loci allegatione, quasi Oeclio percitus Baronius in Amadæum irrumpit disp. 2. sect. 3. fol. 222. & 223. & de enormi impostura præfati opusculi 65. expostulat, illum carpens, quod D. Thomæ tanto Doctore indignū, opus adscriperit. * Non adeò, inquit, peruersi, aut obtusi criterij, in recelendis authorum libris, Amadæus est, vt nisi excæcasset animum libido carpendi D. Thomam, non posset facile cognoscere illud opusculum, nec stylum, nec eruditionem, gravitatem, & modestiam Sancti Doctoris resipere. Nam vt omittam infinita argumenta: Sancto Doctori omnino insolens est quodcumque convicium, aut verbum asperius dictum, &c. At Sacerdotes, qui aliquid peccant in administrandis Sacramentis, *stultos*, & *fatuos* vocat Author illius opusculi, quod à D. Thomâ adeò alienum est, vt ne dicam Sacerdoti, sed neque etiam Atheo, *stultitiae* notam voluerit invstam, contentus opinionem *stultitiae* notasse. * Hanc Diui Thomæ modestiam Amadæus in toto suo opusculo imitatus est: vtinā & Baronius, cuius famosus liber tot in Amadæum probbris, & calumnijs scatet, vt vel ex hoc configendus venisset, nisi præuiè, vix prima luce potitum, dum adhuc sub pœna eis est, velut in utero, suffocasset prohibito Summi Pontificis Alexandri VII. in Bulla, *Cum ad aures*, proprio motu expedita die 26. Iunij, anno 1665. propter quasdam censuras, quas laudatas, & insertas ibi trahit, non veritus fulmen Apostolicum, quo in præfata Bulla feritur, vbi sic: * Nec in libris, aut etiam scripturis publicis, vel priuatis illas alleget, sub pœna excommunicationis latætententiae, cuius absolutionem nobis, ac Sedi Apostolicae reseruamus, &c. Insuper libros, & opera in quibus præfatæ censuræ quomodolibet continentur, laudatur, & defenduntur, Apostolica authoritate prohibemus. * His tamen non obstantibus Vincentius Baronius, nec opus pœno subtraxit, nec à divulgatione abstinuit. Hæc fuit illi in Sedem Apostolicam reverentia!

16 Laudeverò fraudandus non est, quod præcitatum *Opusculum sexagesimum quintum*, quod inter alia Angelici Praeceptoris circumfertur, alienissimum à D. Thoma pronuntiet, & ab eius operibus

abrasum nō fuisse doleat. Quod iam præstiterat Amadæus in editione Matritensi, anno 1664. vbi sententia dissonantiam expendens cōcludit: *Quapropter mihi suadeo illud opusculum non esse Diui Thomæ*. Quod efficaciter probatur ex eo quod eius Author ad errorem comprobandum duplii abysus est textu, alio ex cap. *Multiplex*, dist. 1 de *Pœnitentia*. vbi contrariū expressè deciditur, verbis supra datis: *Quod manens in corpore non receperit, consequi exutus corpore non poterit*. Alio ex cap. à nobis de sent. excommun. qui extra rem omnino est, quia in eo tantum est sermo de absolutione ab excommunicatione, quæ etiam defuncto conferri potest. Sed ab ista non valet argumentum ad absolutionem à peccatis, de qua Author opusculi loquitur, vt euidens legenti erit. Vnde non datur locus violentæ expositioni, quam textui repugnantem Baronius adhibet, fol. 224. Quapropter melius, veritate cōperta, Opusculum illud sexagesimum quintum adulterinum D. Thomæ opus iudicauit, & nec inter dubia fidei Sancti Doctoris opera admittendum, sed vt certissime spuriū excludendum, credendumque. Sic censuit Baronius, licet contra regulam, quam ex impressione Romana statuit Paulus Nazarius in *Opusculo de scriptis D. Thomæ Aquinatis*, folio 12. dicens: * Inter Opuscula Diui Thomæ, ea quæ minoribus excusa sunt characteribus, tanquam dubia recipienda. *

17 Sed restat adhuc Baronio querela, quod Amadæus in editione Valentina, & in Lugdun. anno 1664. omiserit Textus ex cap. *Multiplex*, & ex cap. à nobis. Fateor, sed non castiganda fraude præteriit, vt temerè dixit Baronius. Sed quia sententiam referre contentus, de authoris fundamentis, vt ad causam, quam ibi agebat, de more illi est, non curauit. Et sanè, si is fuisset illi animus, quem affinxit Baronius *insidias instruendi Angelico Praeceptoris*, nō omisisset erroris subsidiū à præcitatii iuris capitibus petitum, cum ex illis potissimum, & novum insidiarum caput parare potuisse; non solum erroris sententiam insimulando, sed inscitiae quoque arguendo, ut potè ex duplii iuris capite petitā, alio expressè contrario, alio extra rem adducto. Nullius ergo criminis accusari Amadæus potest, nullius imposturæ, nec truncationis loci. Quia nec opusculum affinxit, nec verba diminuta excerptis, nec error.

errorem excusantia omisit, sed quæ potius cumulabant. Non ergo infidias intruxit.

18 Sed novum non est Baronio Amadæum iniidiarum instructorem fingere, etiam ubi ab aliorum calumnijs D. Thomæ vindicat. Quo satis ostendit, nec Amadæum impugnaturum legisse. Quid nisi alios authores! Vnum modo in exemplum traducam. Amadæus Guimenius tract. de Ieiunio, prop. 6. fideliter refert Diana verba p. 10. tract. 14. resol. 60. sic scribetis. * Ex dictis a fortiori patet, refellendam esse opinionem D. Thomæ, Diui Antonini, Gabrielis, & Richardi, quos citat & sequitur Sylvester, verb. Ieiuniū m. q. 3. nū. 2. alterentium licitum esse sumere in die ieiunij electuaria ex sacharo condita, ob solam delectationem. * Sic Diana. In quæ propterea, tanquam in relatorem infidem opinionis D. Thomæ, & in Thomana Hurtado eiusdem criminis reum tom. 2. variar. resol. tract. 10. cap. 7. num. 16. invehitur Amadæus ubi supra, Diui Thomæ verba, pro ipsis Viadicijs, illi opposens: * Diminutè (inquit) refert D. Thomæ verba, præcidit enim ultima, jux non paucis occasionem errandi præbère potuit. Nam cum D. Thomas scripsisset electuariorum vsum ieiunium non soluere, illicè subiunxit: *Nisi in fraudem ieiunij quis sumeret, aut si eis, quasi alijs cibis uteretur, ad famę extingueret.* Hæc Amadæus in obsequium Angelici Praeceptoris. Quis, rogo, his prælectis, Amadæum laudibus a Baronio cumulandum non speraret? Sed referte pudet: Calumnias, calumnijs cumulat. Et cum Dianam, & Hurtado, D. Thomæ verba truncantes carpere debuisset, Hurtado incolumi relicto, in eius locum Amadæum suffecit, vt eum æquè, ac Dianam immisericorditer proscinderet, disp. 1. sect. 1. fol. 122. * Notam, inquit, vterque Diuo Domæ invit foedissimam, lachrymis cluendari. Sic enim illum accusat Amadæus, delatore Diana, si vera ex illo referat: Nec enim licuit adhuc Dianam consulere, &c. Si vera sit Diana, & ex illo Amadæi accusatio, non potuit atrocius flagitium impingi Diuo Thomæ, &c. Si vero temerè, & falso totius Ecclesiæ Praeceptor incusatus sit quasi palpo, & voluptatis illicitæ Magister, iudicet Christianus Lector, par, ne vñquam calumnia instructa sit, & auditæ. * Et his non contenus, folio 124. Diui Thomæ verba, prout

apud Amadæum ipsius vindicem, fideliter excerpta invenit, ex scribēs sic iterato exclamat. * Hic tuum Lector iudicium appello: num Diana, & Amadæus iniqüissimam Diuo Thomæ calumniam instruxerint? * O Baroni! alius tecum contendat: tam ingratu animi labem quis ferat?

19 Sed morsus cruentos lubens condono, & Christiani Lectoris iudicium ad aliqua ex dictis ponderanda voco. Primum, quod, ni Baronius ipse vltro fateretur, nequiret absque temeritate iudicari; ipsi, scilicet, adhuc non licuisse Dianam consuleare. O Macte humilitate virum! Quod alios authores non legerit, mirum mihi non acciderat, quia copia caruit, vt ipse testatur, fol. 51. Vix centesimam partem inquit, habui librorum, quibus Amadæus ab invitat ad suam causam. Vnum verò omnibus mirabile fuit, hominem tanta librorum inopia laborantem, & tot occupationibus distractum, vt nec Dianam, qui præ omnium manibus est, consulere licuerit, assum fuisse suscipere prouintiam respondendi Opusculo Amadæi Guimenij, qui non rationum pondere, sed testimonij tantum Doctorum fidelissimè excerptis, copioso, & graui testium numero, quam agebat, causam comprobauit. Quæ proinde, in questione facti, impugnare, authorebus non relectis, & locis nō collatis, impossibile prorsus erat: & maximè Baronio, qui, vt ipse testatur, libros nec atergo visiderat. Quinimò (vt ex eius testimonio aperte intelligitur) quam plurium corū, nec nomina audierat; ideoque Amadæum illos confinxisse, præ eruditonis copia, stomachos evonuit. * Placuit etiam, inquit, Amadæo, confingere, qui nunquam scripserunt, nec usquam extitere. * Nullum vero huiusmodi authorem, nec in syllabo, nec in toto suo famoso opere ausus est nuncupare, ne de aperta falsitate cœinceretur. Nullus enim apud Amadæum confictus inuenitur, licet plures Baronio, & in Theologia morali parum versatis prorsus ignoti.

20 Alterum notatum dignissimum est, quod Baronius ea calumniandi libidine astuaverit, vt Amadæum, Diui Thomæ accusatorem traducat, ubi advocatum, & ab aliorum calumnia vindicantem repuruit. Verba illius recole. Quid ad hæc Baroni? Nec Amadæi locum tibi consulere licuit? Vel concedas, vel ex ore tuo clamabo:

mabo: Parem vñquam calumniam instruam, & audiām non fuisse. Nec potuisse atrocius flagitium Amadæo impingi. Nullam ergo calumniam, ne dum iniquissimam Diuo Thomæ Amadæus instruxit. An Baronius Amadæo? Hic tuum Lector iudicium appello.

Q VÆSTIO III.

An moribundus, qui non audiens, neque loquens, dubia doloris signa exhibet, absoluendus sit?

1 **S**i doloris signa constiterit fuisse exhibita, in ordine ad claves, cōstat ex dictis absoluendum. Difficultas solum est, de alijs doloris signis, de se indifferentibus. Ut si, v.gr. moribundus pugno pectus palpit, oculos ad cœlum tollat, vel aliquam imaginem deuotè respiciat, præsente Sacerdote, vel alijs testificantibus.

2 Moribundum prædicta doloris signa exhibentem non esse absoluendū, tradunt Bonacina, Ioannes Francisc. Suarez, & Thom. à Iesu, apud Dianam 3.p. tract. 3. resolut. 2: & consentire videntur P. Suarez disp. 23. sect. n. 12. Filiucius tract. 7. cap. 5.n. 120. & Vazquez hic quæst. 91. artic. 2. dub. 1.n. 1. Qui asserunt, infirmum, quantumvis contritionis signa præbentem, absoluī non posse, si nullam fecit mentionem confessionis, eam petendo, seu vocando Sacerdotem, saltem autibus, seu ipsi confessario dicendo, se dolere de peccatis. Eorum fundamentum est, quia ea signa, de quibus suprà, non videntur exhibita in ordine ad claves, quæ relatio est omnino necessaria ad absolutionem. Nam vt definitum est in Tridentino, sess. 14. Can. 9. line confessione nequit esse absolutio: ergo cum illa signa rationem confessionis habere non videantur, nequibit moribundus absoluī virtute illorum.

3 Contraria tamen sententia probabilior est, in praxique omnino tenerenda, cum Layman lib. 5. tract. 6. cap. 8. Henriquez lib. 3. de Pénit. cap. 10. n. 7. & 8. Lugo disp. 17. sect. 2. n. 29. Zambrano, Pharaonio, & alijs; quos sequitur Diana 3.p. tract. 3. resol. 2. Probatur primò optima ratio ne, quam ex Layman desumpta Lugo, In mortis articulo quilibet præsumitur desiderare optimū in sua anima remedium. Ergo signa doloris, & poenitentia, in eo articulo exhibita, censi debent relata à poenitente ad Sacramentalem absolutionem. Confirmatur, quia neque aduersarij negare possunt in his circumstantijs du-

bium saltem generare, an fuerint exhibita in ordine ad claves? In dubio autem, an sit materia sufficiens absolutionis, absoluendus est moribundus, ut benè Lugo suprà n. 31. Et ita tenet M. Texeda tom. 1. Theolog. moral. libr. 2. tract. 3. controv. 10. num. 9. * Quod adeo, inquit, verum est, ut si dubitetur de sufficientia signorum poenitentiae, in mortis articulo constituti; adhuc tamen poenitens absoluendus est, ne maneat suæ spiritualis salutis remedio destitutus: & alias poenitens ratione dubij est in possessione, ut absoluatur, saltem sub conditione.* Et nequit dissentire Vincentius Baronijs, ut pluribus ex illo ex scriptis, probabo quæst. sequente num. 39.

4 Secundò probatur, nam quādo dubitatur, an signa oriantur ex cōtritione de peccatis, an ex angustia mortis, & morbi mœrore, absoluēdus est sub cōditione infirmus, ut tradunt Ioānes Sanchez, & alijs, quos citatos sequitur Diana 3.p. tr. 3. resol. 3. Ergo quando dantur veræ contritionis signa, & tamen est dubiū, an fuerint exhibita in ordine ad claves, poterit infirmus absoluī sub conditione. Pater consequentia, quia idem est dubitare, an signa oriantur ex contritione, ac dubitare, an fuerint in ordine ad claves. Imò non solum poterit, sed debet absoluī; nam, quoties potest, ad id charitas grauiter obligat, ne ex omissione, & incuria confessarij æterna moribundi salus pericitetur, ut cū Vazquez, Suarez, Montesin. Coniach, & alijs communiter docent Diana suprà resol. 9. Lugo disp. citata, sect. 1.n. 20. & sect. 5.n. 87. Henriquez de Penit. lib. 3. cap. 10. n. 8. Ioānes Sanchez in Select. disp. 44. n. 32. & cum Dicastillo, F. Franciscus à Iesu Maria, Carmelita Excalceatus, in Cursu Theolog. Moral. tract. 6. cap. 8. punct. 6. num. 138.

5 Occatione huius doctrinæ posset aliquis inquirere, an Sacerdos, qui dicta confessione generali, ut de more est, in principio Missæ, sensibus destituitur, & periculū mortis subiij, absoluī possit virtute prædictæ generalis confessionis, nullo alio doloris signo edito? Negant cū Layman, Lugo suprà disp. 17. sect. 1. n. 23. & Diana tr. 3. citato, resol. 2. & 4.p. tr. 4. resol. 92. in fin. contra Philibertum Marchinū oppositū asserente. Verum tempore pestis, cum omnes in mortis periculo versentur, probabile mihi est, non solum Sacerdotē, sed eius etiam ministrum virtute prædictæ confessionis absoluī posse sub conditione, quia confessio illa, & contritionis signa in his circun-

stantijs prudenter celeri possunt, in ordine etiā ad claves exhibita, vel dubium saltem de ita relatione generant, quod sufficit ad absolutionem sub conditione.

QVÆSTIO IV.

An moribundus, qui nec confessionem petiit, neque illa signa contritionis dedit, possit absoluī?

I T questionem hanc in animarum fauore enucleare possumus, certa ab incertis sunt separanda. Sacramentum Pœnitentiæ non posse dari sine cōfessione, traditur in Trident. sess. 14. cap. 6. & Can. 9. Unde constat, omnino exterminandam opinionē contrariam, quā tenet Corduba lib. 5. q. 27. post proposit. 7. apud Henrīq. lib. 3. cap. 10. n. 9. in Glos. litt. I. & nōnulli moderni suppresso nomine citati à Coninch disp. 3. dub. 1. n. 2. Quibus facit Iacobus Baïus Louaniens. institutione Religionis Christianæ, lib. 2. cap. 91. vbi asserit, in casu moribundi non requiri confessionem, quia in tali cau potest impendi absolutio per modum suffragij: accusatio enim, inquit, solum est necessaria, quando conferenda est per modum iudicij.

2 Verum hæc distinctio Baij temeraria omnino est: ne errorem, vel hæresim dicam. Nam absolutio Sacramentalis est actus judicialis, etiam respectu moribudi, & sine confessione esse nequit: utrumque enim definit Trident. suprà. Tenet igitur dixit Bains, absolutionē conferri posse per modū suffragij, non præcedente cōfessione, alias conferri posset non subdito: imo, & mortuo, sicut applicari potest indulgentia: neque est necessaria iurisdictio iā ministri absolente, vt benè expendit Lugo disp. 17. sect. 3. n. 42. Casus autē necessitatis essentiā absolutionis mutare non potest, atque adeo si extra illū, deficiente accusatione est inualida, à fortiori etiā erit, in casu necessitatis. Igitur absolutionio Sacramentalis cōferriri non potest, non præcedente accusatione, alijsvè signis cōtritionis cōfessiō notis, quibus confessionis ratio conueniat. Hæc est verissima, & communis sententia, quam tenet Vazquez q. 91. art. 2. dub. 1. n. 1. dicens, nullum esse, qui contrariū dixerit. Henrīquez, Coninch, & Lugo suprà. Suarez in Selectis, disp. 44. n. 35. Nec de eius, vt iacet, veritate, salua fide, dubitari potest, cum expressè definita sit in Trident. suprà. Quare modestè nimis Pater Coninch disp. 7. n. 96. tantum dixit, il-

lam sententiam non videri probabilem, cum erroneam, vel hæreticam vocare debūset.

3 Hoc præicto fundamento, solum potest esse difficultas, an ægrotus, qui in eo periculo nullum prorius doloris signum dedit, nec confessionem petiit, possit Sacramentaliter ab solui virtute aliarum actionum antecedentium, quæ confessionis nomine venire possint? Ut si, verb. grat. Christiano modo vixerit, Sacramenta frequentauerit, & fidelis, ac pius habitus fuerit? Negant absolutè Vazquez suprà, Diana 3. p. tract. 3. resol. 8. vbi citat Layman, Malderum, Turrianum, & alios, quos iterum sequitur p. 9. tract. 6. resolut. 2. o. quibus accessit Lugo vbi suprà, cum Suarez, Coninch, & Reginaldo, addens, nullum ex Doctoribus Societatis, qui sua scripta prælo mandauerit, oppositum docuisse, nisi forte paulò antea præceaserit doloris signum, seu confessionis petitio, vt si pœnitens, verb. grat. dixerit, se ex tunc absolutionem petere pro mortis articulo, si in illo postea versetur, & ita sentit ipse Lugo num. 40. cui alij consentiunt,

S. I. Sententia magis pia ab authoritate comprobatur.

4 **N**ihiominus moribundum, de quo suprà, qui nec confessionem petiit, nec doloris, seu contritionis illa signa dedit, posse Sacramentaliter absoluī, virtute actionum antecedentium, quas prædimus, videtur sententia expressa S. Antonini, prout refertur in Sacerdotali Romano antiquo, tract. de Sacram. Pœnit. cap. 26. vbi hæc ex illo habetur verba: *Talis infirmus, qui amisit loquela, vel usum rationis, si bene vivet, vt bonus, & fidelis, & frequentabat confessionem, & communionem, quamuis non perierit Sacramenta, quia ex insperato talia acciderunt, debet præsupponi contritus, & faciente aliquo confessionem generale pro eo, sicut fit in populo, Sacerdos faciat absolutionē ab omni sententia, & peccato.* Hæc ibi. Et hanc opinionem approbavit Gregorius XV. cum esset Archiepiscopus Bononiensis in Memoriali Confes. cap. 1. de forma Sacram. Pœnit. n. 16. fol. 215. Sic enim inquit. *Licit absoluere moribundū, etiā si nullum pœnitentiæ signum det in præsentia confessarij; si tamen aliquis testetur, cum ostendisse confitendi desiderium. Ita do-

docet Rituale Pauli V. imò addit Sacerdotale Romanū pag. 624. ex doctrina D. Antonini, posse etiam absoluī moribundū assuetū frequentare confessionē, quamuis repentinō casu op̄preiū Sacramentū non petierit. Neque solum potest cōfessariū in his duobus casib⁹ absoluere, sed etiam debet, quia contingere potest, moribundū esse tantum attritū, vnde damnetur, nisi absoluatur.* Sic ibi.

5 Ideo hæc sententia est hodie fore cōmuniis inter Theologos, quorū syllabum, eorum verbis fideliter excerptis, visum est itidem, ne in re tanti momenti aliquis deficiat, ob oculos ponere. Eam tenet Molfetsius in Sum. to. 1. tr. 7. cap. 5. nu. 48. vbi sic ait: * Hanc opinionem, vt mili retulit noster D. Gabriel Lotterius, vir magna eruditionis, Romæ sequenti fuerant ipse, & Frāciscus Suarez, & P. Salmeronius Societatis Iesu, & P. Luppus Capuccius; & audiui etiā, quod dum casu cädebat Romæ quidam, ex fabrica S. Petri, & reperiebatur ibi Clemens VIII. Pontifex Maximus, vir sapientissimus, & vidisset illum cadentem, quod dederit ei absolutionē, dicens: Si es capax absolutionis, absolu te à peccatis.* Et infri n. 49.* Non est ratio cōuincens, cur id fieri non possit sub conditione, quando hic talis signum non dedit, & aliás deuotus erat ad Sacra menta, &c. Itaq; prodesse, nō autē nocere potest, nec sit iniuria Sacramēto, & est opinio sat is pia.* Sic ille.

6 Homobonus in examine Ecclesiæ p. 1. tr. 7. cap. 18. q. 84.* Prudenter ager Parochus, si favorabiliori illi opinioni adhuc reat, quæ sentit absolutionis beneficium moribundo impendi posse, etiam si nullū confessus sit peccatum, nec confessorum petierit, nec indicia exhibuerit, ex quibus actus cōtritionis, vel attritionis argui possit; modo talis in mortis articulo constitutus Christiano more viuere soleret, & bonus, ac fidelis homo astimaretur. Quod quidem placitum in praxi referunt amplexum fuisse Clementem VIII. Quæ sententia, illa sanè ratione confirmatur, quod in necessarijs ad salutem, tutior pars est amplectenda, & certiori periculo occurrendum est. Et irreuerentia Sacramenti, vel sacrilegij periculum, tum conditione apposita, tum auctoritate Doctorum hæc opinionem tacentium, cessare dicitur.*

7 Antonius de Litteratis in Sum. edita Romæ cum approbatione Mag. Sacri Palatiij, anno 1611. p. 1. de Confes. c. p. 35. nu. 7. * Respondeo, quod si infirmus loquela-

amiserit, vel si in frenesim cōuersus fuerit, Sacerdos debet considerare, an talis infirmus benè, fidelis, vt bonus Christianus viuebat, & singulis annis confitebatur, & se communicabat, & huiusmodi, licet Sacramentum non petierit, quia talia ex iasperrato acciderunt, &c. Talis p̄æsupponitur contritus: ideo Sacerdos absoluat eum ab omnibus censuris, casibus, & peccatis.*

8 Bartholomæus à Sācto Fausto in Theolog. mor. lib. 4. q. 204.* Quia si potest, inquit, dari absolutio sub conditione, quādo dubitatur, an pœnitēs habeat usum rationis, vel an sint peccata, nulla est ratio conuincens, cur id fieri non possit similiter sub conditione, quando talis hic nullum signum dedit contritionis, & aliás deuotus erat, & frequentabat confessionem, & cōmunionem. Nam potest esse, propterea in dubio p̄æsumitur, vt quis sit memor salutis æternæ, & quod interius habeat aliquā efficacem attritionē, qua recte dispositus sit, recipere Sacramentalē absolutionem, & de attracto fiat contritus. Præsertim, quia nulla fit iniuria huic Sacramento, quando sub cōditione impertitur absolutio, vnde si non reperiatur dispositus, abolutio habetur pro non data, & sic prodesse, non autem nocere potest.*

9 Victorianus Præmoli in Memoriali Clericorū p. 4. cap. 1. n. 14.* Licet absoluere moribundū, etiam si nullū pœnitentia signum dederit in p̄æsentia confessarij, si tamen aliquis testetur, eum ostendisse confitendi desideriū, Ita docet Rituale Pauli V., & etiā suprà diximus. Imò addit Sacerdotale ex doctrina D. Antonini, posse etiam absoluī moribundū assuetū frequentare confessionē, quamuis repentinō casu op̄pressus Sacramentum non petierit. Neque solum potest confessarius in his duobus casib⁹ absoluere; sed etiam debet: quia contingere potest, moribundū esse tantum attritū, vnde damnetur, nisi absolua tur, vt de priori casu dicit Suarez. * Sic ille.

10 Pellizarius in Man. Regul. to. 1. tr. 5. c. 3. sect. 1. nu. 60.* Cuius, inquit, opinionem puto defendi posse ob doctrinam tradendam, nimirum posse absoluī illum, qui sensibus omnino destituitur, & nullo patet petit confessionē, si constet illū fuisse solitum viuere more Christiano.* Et to. 2. tr. 8. cap. 3. sect. 2. n. 114.* Respondeo, videri non omnino improbabile, quod absoluī possit saltē sub conditione. Moreor, tum ex principio extrinseco, nēpē ex auctoritate plurium Doctorum opinionem hanc

sustinentium; qui sunt Molfesius, Homo-bonus, litteratus &c. Suarez, qui ex autho-ritate grauium virorum, talem doctrinam priuatim tradidit; Baldellus, & Naldus, à me per litteras consulti; alijs que docti recé-tiores à quibus nō omnino videtur dissen-tire S. Augustinus. * & n. 116. *an fine.* * Ergo ex charitate tenemur eam sequi: tantum abest, ut non possumus eā practicē sequi. *

11 Reuer. P. Leander à Sacram. *to. 1. de Pœnit. tr. 5. disp. 5. q. 46.* * An confessarius possit absoluere sub conditione moribū-dum sensibus destitutum, qui nec confes-sionē petiūt, nec signum pœnitētiæ dedit? Mihi, in hoc difficillimo puncto, sic respō-dendum videtur. Quod, scilicet, quamuis prima sententia negans speculatiuè sit lō-gè verior; longèque probabilior secunda: hæc tamen, quia nō caret probabilitate (ut ipsem Diana merito fatetur) in praxi ob-seruari debat, & practicari (quod ego Ro-mæ in occurrenti casu, semel, & iterum feci, nec pœnituit) ut ex statim dicendis constabit. *

12 R. P. Fr. Christophorus Delgadillo *to. de Pœnit. cap. 13. dub. 18. & 19. tradit:* * Non solū posse, sed teneri aboliuere sub condi-tione, quia vixisse more, & modo Catholi-co sufficit pro signo sensibili doloris, in ar-ticulo mortis, requisito de peccatis, sicut sufficit, ut prudenter iudicet, prædictum moribundum hic, & nunc habere inten-tionem, seu voluntatem requisitam ad va-lidam, & fructuosam receptionem aliorū Sacramentorum, scilicet, Eucharistie, & Extremæunctionis. *

13 Ilustriss. ac Reu. P. M. Acatius de Ve-lasco *to. 1. resol. mor. verb. Absolutio, ref. 12. n. 4.* * La tengo por probable, por la autoridad de los Doctores tan graues, que la tie-nen. * Et infrà. * En particular, si el mori-bundo es hombre bueno, del qual se pue-de prometer, que todos los dias haria acto de contricion, y daria alguna señal de dol-or. * Et *to. 2. verb. Sacramento, ref. 403. n. 7.* * Muy probable es, que a un hombre que se está muriendo, sin poder, ni auer dado ma-teria alguna por camino alguno, el Con-fessor le debe absolver con condicion. * Et latius M. Zanardus in *Director. 1. p. 2. de Pœnit. §. 9.* dicens: * Posit absolui, si non erat in mortali nota. *

14 Antoninus Diana *3. p. tr. 3. resol. 8.* * Vnde ego, saltē ex principio extrinseco, puto hanc sententiam probabilem esse, & ita illa tenent aliqui Patres Societatis Iesu, & nostræ Religionis, & dici potest, quod

in hoc casu adeat aliquo modo materia, quæ per testificationem, & famam prohibi-tatis dicti moribundi, efficitur praesens. *

15 Doctissimus Episcopus Ioannes Ca-ramuel in *1. heol. Fundam. 1. p. fundam. 6. n. 195. fol. mihi 92. testatur, hanc opinionem,* tanquam probabilem approbatam esse ab Vniuersitate Vienensi, in Theibus, quibus præfuit R. P. Turkovich Societatis Iesu. Et ipse, ubi supra, & *n. 1311. fol. 66 o. mor-di-cus illam defendit, plures pro ea Docto-res referens, tum ex Societate, tum ex Frá-ciscanis, & in *3. edit. fol. 533.* usque ad *341.* ubi de hac quæstione ait, pro hac parte ite-tisse Stephanū Bauni, & Carolū Musart Societatis Iesu, & alios, qui in voce id do-cuerunt in Vniuersitate Vienensi. Quibus adde Iansenium, apud Lessium *in 3. p. q. 9. art. 2. dub. 2. n. 20.* Laurentium Longum in *Tabulis Sacram. Tab. 2. cap. 24. n. 8.* 1 heo-philum Raynaudum de *Martyrio, p. 2. cap. 3. n. 7.* Bassuni, verb. *Absolutio, n. 13. in 3. edi-tione,* & Philippum Seruum in *Annunt. fi-del. p. 3. cap. 1.* Faust Auersta de *Pœnit. q. 10. sect. 8.* & inclinat Machado *to. 1. lib. 2. p. 4. docum. 5. n. 4.* & plures infra citandi. Et cū Viualdo, Carolo de Baucio, Sancto Fausto, & alijs tenet Barbos, in *Collect. ad Trident. sess. 14. cap. 5. n. 2.* dicens: * Si poenitens nul-lum peccatum confiteatur, nec petiūt cō-fessionem, nec signa, vel nutus cōtritionis exhibuit, & sit vir bonus, & deuotus ad Sa-cramenta, poterit sub conditione aboliui, in hunc modum: Si tu es capax absolu-tionis, ego te absolu a peccatis tuis. * Et in Belgio hanc opinionem practicari in bello a multis confessarijs, testatur se audi-uuisse Cardin. de Lugo *to. n. de Pœnit. disp. 17. sect. 3. n. 33.* Quibus facit fundamētum, quo pro Eucharistia freneticis, & amenti-bus conferenda vtitur M. T exeda *to. 1. tr. 2. cont. 18. dub. 5. n. 47.* Denique hanc senten-tiam probabilem putant plures, quos cita-tos sequitur F. Franciscus a Iesu Maria *to. 1. Curs. Theol. mor. tr. 6. cap. 8. punct. 6. n. 148. fol. 450. & seq.* Apud quem *n. 148.* pro ea-dem militat Gabriel a S. Vincentio de Sa-cram. *Pœnit. disp. 7. q. 2.* & hanc sententiam, * Sic explicatam (inquit F. Francisc. a Iesu Maria punct. 6. in fine) probabilem esse sen-timus, & sic ad proxim deducendam: cum nulla fiat iniuria Sacramento, impendēdo in eo casu absolutionem sub conditione, & ex praxi possit salus æterna p̄dere moribūdi. * Sic doctus Carmelitanus Excalc,*

16 Propter hec Tamburinus in *Me-thodo exped. confess. edito Romæ, anno 1647.* lib.

lib. 2. cap. 10. §. 1. n. 11.* Non nulli, inquit, Doctores putant, eiusmodi moribundum satis, superque perere confessionem, per mores Christianos, tota vita sensibiliter peractos. Itaque idem putant absolu posse, saltem sub conditione: si est capax absolutionis. Idcirco in praxi censeo, posse aboli sub conditione dicta: immo, propter tam urgentem instantis mortis necessitatem, etiam debere. Ratio est, quia propter conditionem cauetur iniuria sacramenti, & ex alia parte, consulitur, quantu fieri potest, saluti moribundi; quia in tali articulo presumi saltem attritus potest. Quid si forte ita, actualiter peccando, subito destituatur sensibus, ut non possit humanus loquendo atteri? Respondeo, tunc non esse presumendum attritum, atque adeo, nec absoluendum docent communiter. Sed ego sub predicta conditione vix illum reguliter sine absolutione dimitterem: quia rarissime evenit, ut tam cito sensibus quis, dum actu peccat, destituantur, ut vicinus morti nou velit suæ salutis consulere per aliquam attritionem.* Sic ille.

17 Addunt alij predictam sententiam pro qualibet peccatore Catholicorum sustinendam esse. Ioannes Poncii in cursu Theologico, decis. 46. cœcl. 4.* Quamvis etiam possit coiisci, ex ante acta vita; quod si habuerit tempus, habuerit etiam interna dispositionem, tamen illa coniectura non sufficit, nisi ad absolutionem conditionatam, qualis si possit dari ipsi, posset etiam ei, qui antea sceleratè viuet, quia tales solent dolere de peccatis, & petere confessionem, quando sunt in periculo vita: de quibus, non eodem modo, quantum ad hoc discurrendum esse, sentiunt Doctores, qui oppositum conclusionis tenent. Quantum ad me attinet, non video, cur non possit dari viris que sub conditione, cum nil mali sit in conferenda tali absolutione, & non sit evidens, nec certum de fide, quod non possit prodesse. * Sic ille, qui ad argumenta in contrarium respondet.

18 Petrus Marchantius in Tribunalis Sacram. tom. 1. tract. 4. tit. 4. dub. 7. * Sed ad primam partem huius quartae responsionis, in favore animarum, reuertamur, in qua dixi: quod quando peccator Catholicus ita opprimitur, ut nullum appareat signum penitentiae, aut desideratae, siue postulatae confessionis, nihilominus possit sub conditione absolu; siue absoluendum esse.*

19 Fr. Martinus de S. Ioseph in Moni-

tis, to. 1. lib. 1. tr. 16. n. 2.* Iuzga Diana, que es probable, y lo mismo han tenido hombres doctissimos; porq todos dicen, que en aquel puto, aun los hombres desalmados se convierten de ordinario, y le piden misericordia a Dios, pesandoles de sus ofensas; y nadie en duda se ha de presumir, que no se acuerda, y cuida de su salvacion eterna, y q por lo menos en lo interior carezca de atricion, con q ayudado con el Sacramento se salve. A la verdad yo juzgo, q esta opinion es probable, por principios extrinsecos; y en caso semejante, pecara contra caridad el Sacerdote, que no absoluiese al tal enfermo, debaxo de la condicion dicha. *

20 Torreblanca lib. 14. Præl. cap. 11. n. 14. pag. 407.* Moribundo enim sensibus destituto, quavis peccatum nullum pronunciauerit, nec signa contritionis dederit, potest, & debet confessarius eum absoluere, saltē sub conditione: Si es capax, absolu te. *

21 Remigius in Sum. tr. 5. cap. 5. §. 11. n. 5.* Es tambien opinion probable, q el Confessor puede absoluver al moribundo destituido de sus sentidos, aunque no aya pedido confession, y exercitar la caridad en estado tan peligroso, en que cada uno la desearia para su remedio.*

22 Fr. Ludouicus à Cöcept. in examine Veritatis, tr. 5. de Pœnit. q. 1. per totā, præcipue n. 19. hanc conclusio probat. * Tum quia de nullo debet malum presumi, & præsertim finale, nisi expresse de illo constiterit, cum ergo neq; expresse de hoc constare possit, in casu positivo, tenebitur de omnibus similibus nullum judicare malum. At qui in simili casu tenetur omnes suæ salutis exequi necessaria, inter quæ vnum, & facilius est, contritionis signa præbere, confessionem & signo aliquo postulare. Ergo hoc de illis possumus judicare (scilicet, quavis non viderimus) proindeq; illis absolutionis beneficium, sub conditione impendere. *

23 Lezana in Sum. qq. Regul. tom. 3. verb. Confessio.* Ego verò, licet hanc secundam sententiā (nēpē negatiuam) probabiliorē credam; primā tamen non reputo omnino improbabilem, eo vel maxime, quod existimē, omnes fideles in eo periculo constitutos, si vel per modicum tempus, sui compotes existant, non solum actu interno confessionē desiderare, sed externo actu id desiderium semper manifestare, quod virtuallis quedā confessio, pro absolutione conditionatē cōcedēda, Sed alij iudicessūpto. *

*24 Illustris, Ioannes Caramuel in 2. p.,
B. 3 Thea,*

Theolog. Fund. cap. 1. num. 50. fol. 35.* Quia Vniuersitas Vienensis sententiam, quæ asserit, moribundum Catholicum sensibus destitutum, qui nullum signum doloris dedit, posse saltem sub conditione absolui, iudicauit probabilem, hanc eamdem opinionem probabilem esse pronuncio,* & *cap. 7. n. 120. de Pœnit.** Probabilis, inquit, est sententia, quæ docet Catholicum moribundum sensibus destitutum, qui nullum signum doloris dedit, posse absolui salte sub conditione.* Et idem tradiderat in *Theolog. moral. lib. 3. disp. 4. n. 1542.* dicens: Confessarium teneri hanc sententiam practicari. Verba eius sunt.* Non posse absolui, qui nullum signum dederit, quo videatur actualiter petere cōfessionem, sentis quidem probabilissimè: tibi enim viri doctissimi consentiunt. Et tamen te peccaturū esse mortaliter, si non mutes dictamen affero: cum moribundo omnibus sensibus destituto, qui nullo signo externo cōfessionem periret, non accurris. Ratio est clarissima. Ille enim est in extrema necessitate constitutus, in periculo æternæ damnationis, & iure fraternali charitatis tenetis eum adiuuare, si potes. Ergo & tenuis ipsum absoluere, id enim potes; quia tamen si non possis operari contra tuum dictamen, potes illud prudenter mutare, & opinioni probabili subscribens illi absolutionem concedere.*

25 Angelus Maria Verricelli in *questionib. moral. tom. 1. tract. 6.* per totum, multis suadere conatur.* Moribundum Catholicum, quantumcumque perditæ vite, nullo dato pœnitentia signo, sub cōditione absoluendum.* Ita ubi *suprà sect. 12.* quamvis hæc disputandi gratia dicta esse velit. Et *sect. 14. num. 48.* suum iudicium declarans ait: * Dubium mihi est, an hæc opinio probabilis sit ab extrinseco, & ego non auderem afferere hodie esse probabilem, non tamen condemnarem, tanquam sacrilegii reum, qui dubitans, an hæc opinio sit saltem per principia extrinseca probabilis, absoluaret sub conditione moribundum, nulla præbentem signa doloris.* Hæc ibi, & *num. 100.* & facit eius doctrina *tract. 2. quest. 36. num. 5.*

26 Militant etiam pro hac sententia Doctores alij. Illustr. D. D. Alphonsus de la Peña & Montenegro, Episcopus Quitensis, in *Itinerario pro Indorum Parochis, lib. 3. tract. vñico. sect. 2. fol. 280.* ubi sic: * Di-

go, que es opinion muy probable, que en caso, que uno aya caido de una torre, y del golpe quedó tan aturdido, y molido, que no pudo dar señal de dolor alguno, ni aun de pedir este Sacramento, se debe absolver sub conditione, diciendo: *Si capax es, ego te absoluo.* Et M. Acarius de Velasco *tom. 2. verb. Sacram. resolut. 403. n. 7.* ubi post verba *suprà num. 17.* fideliter excerpta, subiectit.* Luego constando, como consta, que la tal absolucion (nempe, sub conditione) no puede ser mala por camino alguno, y que puede servir al enfermo de un tan grā bien espiritual, qualquier Confessor puede, y debe absolverle en la dicha forma.* Sic ille vñiuersaliter pro omni Catholicó moribundo discurrit. Quibus addendi afferentes, agoniam Catholicí esse probabile signum, tum cōtritionis, tum voluntatis confitendi; nam ita frequenter contingit inter Catholicos, vt ait Verricelli *tom. 1. tract. 6. quest. vñic. à n. 12.* Et videtur de mente D. Augustini *tom. 6. lib. 1. de Adulterinis coniugijs. cap. 28.* ubi ait: * Adulterum, in adulterino coniugio, mortis periculo praoccupatum, quamuis nulla posset dare sua voluntatis signa, tamen baptizandum esse, si cathecumenus erat (attende) & si baptizatus, reconciliandum: talis enim tunc intrinsecè pœnitens credendus est. * Et *cap. 26.* prædixerat: * Si voluntas eius incerta est, multo satius est nolenti dare, quam volenti negare.* Hæc Augustinus. Propter quæ P. Dicastillo *de Pœnit. disp. 9. dub. 9. n. 854.* non dubitauit dicere.* Hæc sententia videtur pro se habere Augustinum.* Et expresse, illam docuisse Augustinum, dicit Verricelli *suprà n. n. 14. & 74.*

27 Hæc opinio, quoad Catholicum, qui Christiano modo vixerit, ob auctoritatem saltem extrinsecam tot, tantorumque Doctorum improbabilis mihi non est, licet pietate magis, quam ratione, suaderi possit. Verum cum hoc Sacramentum in animarum fauorem institutum sit, ea nobis opinio eligenda est, non quæ Sacramento, sed quæ pœnitenti magis faueat. Sacramentum enim, inquit Ioannes Sanchez in *Select. disp. 44. n. 35.** Iuri suo cedit, &c (vt ita dicam) periculo irritationis exponi non ægræ fert, eo quod salus spiritualis proximi magis tuta relinquitur.* Cui facit Batoni in opere contra Caram. 1. p. *disp. 1. sect. 4. artic. 1. §. 1. fol.*

fol. 39. ibi: * Cum enim Sacra menta insti-
tuta sint ad salutem animarum , nil mali
est, si aliquid periculum irri ti Sacramen-
ti incurras, ne damnetur anima, in cuius
gratiam à Deo est institutum.* Omitto
periculū irritationis non exponi, si abso-
lutio sub conditione impendatur; vt ibi-
dem docet Ioannes Sanchez, & tenet Sua-
rez disp. 23. sect. 1. in fine. Quibus con-
sentiant plures ex supra citatis. Ergo cum
administratio Sacra menti in nostro casu,
non possit ei obesse, & possit prodesse in-
fimo, si hæc opinio forte sit vera, ideo
illam, quam ex charitate iudico, debere
omnes confessarios amplexari (vt ferè
omnes Doctores citati exprimunt) ali-
quibus fundamentis stabilire, & explica-
re, Deo gratum facturum indicaui.

§. II.

Sententia magis pia triplici ratione
stabilitur.

28 **I**gitur moribundum , qui nec confessionem petiit, nec vlla contritionis signa dedit, absolui posse, si Christiano modo vixerit, suadetur. Pri-
mo, quia voluntas confitendi peccatum ma-
nifestata confessario per signum aliquod exterius, est sufficiens ad absolutionem, saltem sub conditione, vt docent communiter Doctores: quod procedit, etiam si post multos dies absolutio sit impertien-
da, vt constat ex Henriquez de Pœnit. lib.
1. cap. 10. & 11. num. 6. & ex Hurtado Cō-
plut. de Sacram. in genere disp. 1. diffic. 11. Sed fidelem Christiano modo vixisse, & Sacra menta frequentasse, est signum exterius, per quod manifestatur confessario voluntas confitendi futura in articulo mortis: ergo licet pro tunc non petierit absolutionem, nec signum aliquod doloris in eo periculo edere potuerit, datur materia sufficiens ad absolutionem. Pro-
bo consequiam: moraliter certum est, prædictum moribundum in eo vitæ dis-
crimine constitutum habere voluntatem confitendi, & hæc sufficienter manifesta-
tur, & sit sensibilis per supradicta signa antecedentia: omnes enim per illam ve-
nimus in notitiam, quod si posset, pro eo articulo absolutionem peteret; ergo.

29 Confirmatur: dolor de peccatis sufficienter sit sensibilis ad absolutionem per confessionem illum præcedentem, vt tradit Lugo disp. 14. sect. 2. cum Henriquez, Fagundez, Nauarr. & alijs: ergo vo-

luntas confitendi in articulo mortis suf-
ficienter redditur sensibilis per signa illam
antecedentia. Vrgetur: sicut dolor con-
stituitur in esse materiae Sacra menti per
confessionem: ita voluntas confitendi
constituitur in esse confessionis, per sig-
num illam manifestans, sed confessio an-
tecedens dolorem potest illum consti-
tuere in esse materiae Sacra menti: ergo
signum antecedens voluntatem confiten-
di potest illam constituere in esse confes-
sionis: æquè enim certum in moraliter est,
eum, qui benè viuit, & Sacra menta fre-
quentat, habiturum in mortis articulo
voluntatem confitendi, ac est certum,
cum, qui sua peccata confitetur, habere,
vel habiturum ante absolutionem dolo-
rem de peccatis: ergo dum confessario per se, vel per aliorum testimonium, con-
stiterit, de anteacta vita pœnitentis, non
solum poterit, sed tenebitur illum absolu-
tere, quia in omni rigore verum est, desiderium
confitendi, per se, vel per alios ostendisse: quod sufficere ad absolutionem
impertiendam habemus ex Paulo V. in
Rituali Romano.

30 Dices: ergo saltem, si infirmus
non solum vocem, sed & sensum amise-
rit, non poterit absolui, quia in tali casu
non datur in eo voluntas confitendi, cum
rationis compos non sit. Respondeo pri-
mo: ex priuatione vsus sensuum exter-
norum, non deduci euidenter vsu rationis
ita defecisse, vt non potuerit habe-
re dolorem, ac proinde in casu dubij, de-
bere absolui sub conditione. Respondeo
secundo: licet constaret, repente amississe
vsu rationis, absolui etiam posse, non
ratione voluntatis, quam tunc habeat,
cum supponamus non habere, sed ratio-
ne alterius voluntatis præterit. Explico
simil. & confirmo: Ipse restè viuendi mo-
dus, & Sacra mentorum frequentatio, vt
potè orta ex desiderio placandi Deo, &
obtinendi beatitudinem, non solum suf-
ficienter significat, pœnitentem habitu-
rum confitendi voluntatem in mortis ar-
ticulo, si sui compos fuerit, sed ex nunc de-
siderare confessionem pro eo articulo,
& absolutionem Sacra mentalem pro eo
petere, eo modo, quo potest, iuxta infra-
dicenda. Hoc enim desiderium confessio-
nis implicitè continetur in voluntate
illa præterita restè viuendi, & frequen-
tandi Sacra menta ad consequendam bea-
titudinem: quæ quidem voluntas per hæc
v bona

bona opera sufficienter significatur: ergo si de tali voluntate implicita, & preterita confessario constituerit, poterit, & tenebitur infirmum absoluere, quia ad absolutionem nil aliud exigit Concilium Araucanicum primum, cap. 11. ibi: *Subito obmutescens pœnitentiam accipere potest, si voluntatis preterita testimonium, verbis aliorum, habeat.*

31 Quod autem voluntas hæc, & desiderium confessionis exterius manifestata, multò tempore antecesserint articulum mortis, non obstat ad absolutionem, nam ut supra diximus ex Henriquez, & Hurtado, & latius disp. precedenti, quest. 10. absolutio potest conferri, quamuis multis anteā diebus præcesserit confessio, dummodo non constet, pœnitentem voluntatem retractasse per culpam mortalem. Imo addo; in casu præsenti, licet id constaret, absoluendum sub conditione: nam cum aliunde certum non sit, moribundum adeo subito usum rationis annullisse, ut spatiū ad voluntatem confitendi, & attritionem de peccatis concipiendam non habuerit, posset confessarius in eius fauorem prudenter iudicare; ac pro inde virtute prædictæ voluntatis præsumptæ, & per anteaē vitam sufficienter significata ī illum absoluere sub conditione. Quia fortè sic collata saluabitur, qui secus in eternum peribit.

32 Suadetur secundo: quia eadem confessio Sacramentalis eorumdem peccatorum, si ex intentione pœnitentis ad plures Sacerdotes dirigatur, sufficere est ad plures absolutiones à pluribus obtinendas, ad nouumque, & distinctum Sacramentum, cum novo gratia augmento, conficiendum, ut bene tradit Lugo *præ disp. 13. scil. 7. num. 164.* Quia confessio iterabilis est, & licet prædicta materialiter, & physicè videatur una, moraliter tamen, & virtualiter est multiplex, quia æquiuale: *Confiteor tibi, Petre, & confiteor tibi, Paule;* sicut forma hæc: *Ego vos absolu: æquiuale, absolu te, & absolu te.* Igitur si ab uno Sacerdote fuisset pœnitens absolutus, posset postea virtute eiusdem confessionis absolu ab alio, qui de confessione præterita notitiam haberet. Ergo occurrente mortis periculo non solum posset hic Sacerdos, sed deberet illum absoluere.

33 Præfatus discursus, admissus antecedente, videtur legitimus. Iam vero,

quod nullus sit pœnitens, qui vni Sacerdoti confiteatur, qui ex sua intentione saltem implicita non dirigat confessionem ad alios Sacerdotes, vt eius virtute possit, pro articulo mortis, à quolibet absolu, si aliam efficere, & alia doloris signa edere non potuerit, videtur probabilissimum: nemo enim est, qui ad vnum confessarium accedens, rogatus non responderet, se velle, & desiderare iterum à quolibet Sacerdote in articulo mortis, virtute illius confessionis absolu: ergo quilibet pœnitens, quando confitetur explicite vni Sacerdoti, confitetur implicitè, & in genere cuilibet alteri aduenienti in articulo mortis, qui per se, vel per alios de eiusmodi confessione notitiam habeat, quæ quidem moraliter perseverat, dum in memoria confessarij, vel alterius interpretis vicem gerentis conseruat. Ergo virtute illius confessionis absolu poterit.

34 Et procedit iuxta superius dicta, licet constaret, pœnitentem in nouum mortale post illam confessionem incidisse, dummodo Sacraenta frequentauerit, eamque conscientiam habuerit, vt reddat sufficenter sensibilem dolorem concipiendum de peccatis, post talē cōfessionem, commissis. His enim concurrentibus, nil desiderari videtur ad absolutionem sub conditione, cum verè, licet multò anteā præcesserit confessio, interueniat moralis præsentia confessionis huic Sacerdoti facta, modo, quo explicui, & per illam, vt cōiunctam cum frequentia Sacramentorum, & conscientia cura, fiat sufficenter sensibile, pœnitentem ante mortem habiturum dolorem de peccatis, si fortè aliquod post confessionem contraxerit. Vbi autem interuenit peccati, saltem in genere, confessio, sufficiens datur materia absolutionis validæ, & fructuosa, ut supra docuimus.

35 Suadetur tertio, quia ad minus hæc fundamenta dubium generant, an eiusmodi infirmus sit capax absolutionis, quia dubium saltem est, an sit materia sufficiens voluntas illa confitendi, quæ datur in articulo mortis per anteaē vitam significata, vel an possit in eo articulo absolu virtute confessionis prius factæ, vel virtute præteritæ voluntatis obtinendi absolutionem pro eo articulo. Sed in dubio de capacitate subiecti ad absolutionem, & in dubio de materia sufficienti,

ti, impertienda est sub conditione, vt ex Layman, Sanchez, Diana, & alijs diximus quæstione præcedenti, & ex communi Doctorum probat latè Lugo disp. 8 de Sacram. in genere, sect. 9. Ergo in casu, quo moribundus, nec confessionem perierit, nec ullum doloris signum dederit, absoluui poterit sub conditione. Et Sacerdos ex charitate grauiter ligatus erit, si concurrant, quæ in superioribus supposuimus. Melius eternum est subvenire proximo cum Sacramento dubio, quam sine ullo Sacramento relinquere: & vt ex communi Doctorum tradit Leander *suprà quæst. 47.* Sacerdos, non solum potest, sed debet absoluere moribundum in casibus, in quibus ex opinione probabili aliorum potest, quamvis ipse contrariam sequatur, potest enim alienæ adhærere, & ideo tenetur, suam deponere, ne æternæ damnationis periculo proximum exponat.

§. III.

Obiect. onibus communis sententia fit satis.

36 **O**bijcies primo cum Emin. Cardinali de Lugo: Accusatio de peccato debet esse post commissum peccatum, ergo voluntas nunc habita accusandi se de peccato postea committendo, non est sufficiens, vt virtute illius in mortis articulo absoluatur. Credo totum, sed nihil contra me. Ego enim tantum affero, absolui posse, vel virtute voluntatis confitendi, quam habet in articulo mortis sufficenter iam significatam, & sensibilem factam per antea tam vitam Christiano modo, & cum Sacramentorum frequentia: vel virtute confessionis de alijs peccatis commissis, ut potè quæ vni Sacerdoti explicitè, & in particulari, alijs verò implicitè, & in genere facta fuit, vt in mortis articulo possit à quolibet, virtute illius, insipendi absolutionis: siue prædicta confessio sit expressa (vt dixi) siue implicita in recto viuendi modo, & frequentia Sacramentorum imbibita; que quidem ex nunc est petitio quædam absolutionis à peccatis usque modo contractis, & significat dolorem de alijs, si forte committantur, concipiendum: neque enim, vt ab omnibus absoluatur, in causa necessitatis opus est, de omnibus præcesserit accusatio.

37 Obijcies secundo. Decreta Pontificium, & Conciliorum agentia de absolu-

lutione moribundi, semper addunt, & voluntatis præterite testimoniū aliorum verbis habeat, vel si desiderium confitendi per se, vel per alios ostenderit. Ergo non sufficit Christiano modo vixisse, & Sacramenta frequentasse. Respondeo, negando consequatiam: quia, vt constat ex dictis, in toto rigore hæc decreta in nostro casu verificantur; addunt tamen, & meritò prædictam limitationem; quia possunt esse aliquai homines, adeò prauis moribus imbuti, vt eorum vita, nec implicitè significet, in articulo mortis habituros confessionis desiderium, sed potius de maledicordia Dei desperaturos; qui proinde nec virtute voluntatis confitendi, per antea tam vitam significatae, nec virtute alterius confessionis, siue explicitæ, siue implicitæ possunt absolui, cum nil horum interueniat. Quapropter eorum opinioni non acquiesco, qui contrarium in vbi supra docuerunt, & à principijs intrinsecis nullam censeo probabilitatem habere. Velsi mauis responde, limitationem illam additam fuisse à Concilijs, quia potest contingere confessarium nullam de antea tam vita moribundi habere notitiam, nec esse testes, qui deponant: his autem deficientibus, nequit absolutionem ei impertiri, quia nulla datur confessio. Et in onanum sententia formam Sacramenti, etiam sub conditione, proferre, vbi nec dubia materia reperitur, graue peccatum est. Alias equus, & mulus possent sub conditione baptizari, vel absolui.

38 An verò à principijs extrinsecis sufficiens probabilitas opinioni nuper relata insit, ad absoluendum quemcumque Catholicum in articulo mortis constitutum, quem tales confessario constiterit, difficile satis est. Sed quia illa opinio in animarum fauorem cedit, & aliunde non est omni auctoritate destituta, censeo confessarium, et si parum probabili, posse illi adhærere, quia vt ait P. Thom. Sanchez lib. 2. de matrimon. disp. 36. num. 8. quamvis opinio parum probabilis sit, ratione periculi magni, quod ex opposito imminet, sustineri potest. *Quod alias (inquit) non iudicaretur probabile, facit tale esse virgens necessitas, & periculum, quod ex opposito sequeretur, vt optimè dicit Sotus de secreto 3. memb. quæst. 2. conclus. 3.* Quos sequuntur Baldellus, Nauarrus, Suarez, Valencia, Reginaldus, & alij, quibus citatis subscriptis Tho-

Thomas Hurtado tom. 1. variar. resol. tract. 3. cap. 3. resol. 13. & non patum facet Ioannes Martinez de Prado tom. de Pœnit. q. 3. de qualit. confes. dub. 2. nn. 31. dum ait. * Pro tam extrema necessitate sufficit quævis probabilitas, vt non solum liceat, sed teneamur animæ fauere. * Ergo & probabilitas aliqualis à principio extrinseco sufficiet. Cùm autem in præfata opinione deserenda grauiissimum continetur periculum relinquendi proximum omni remedio destitutum, & periculo æternæ damnationis ex positum, qui forte, ab solutione sub conditione collata, saluabitur, crudelitatis speciem præ se ferret, præ fatam opinionem non amplexari, cum absque ullo peccato possumus. Cuius ratio à priori est, quia inter duomala disiunctiæ necessaria, minus est eligendum, vt constat ex cap. duo mala, & cap. Neri, dist. 13. Cùm igitur minus malum sit periculum frustrationis Sacramenti, quæm æternæ salutis moribundi; quia illud religioni, istud charitati opponitur, primum à fortiori eligendum. Et quidem casu, quo utrumque præceptum obseruari nō possit, charitatis præferendum, cum Montesino tradit Ioannes Sanchez in selectis, disp. 44. n. 35. & certissimum apud omnes est. Omitto nulli periculo frustrandi Sacramentum se exponere, vt cum Suarez, Sanchez, & alijs supra diximus; quia absolutio impenditur sub conditione, si es capax, qua non subsistente, non conferatur: ergo nil sit contra religionem. Insuper suadetur nostra conclusio: quia confessarius tenetur absoluere pœnitentem pro se habentem opinionem, quæ apud Doctores probatæ authoritatis probabilitas habeatur, licet ipse à principio intrinsecis falsam, & improbabilem censeat. Ut docent M. Sotus, M. Marcatus, M. Candidus, & alij quos citauit tr. 1. de opin. probabili, quest. 4. num. 7. Ergo potiori iure in casu extremae necessitatis.

§. IV.

Animadversio in Baronium:

39 **E**X his reiiciendus venit Vincentius Baronius, qui 2. part. Manuduct. contra Amadeum, disp. 2. sect. 3. fol. 222. confidenter afferit, nec muribudo, qui Christiano modo vixerit, licere absolutionem impendere, etiam sub conditione: * nisi præter interpretatiuam voluntatem adsit signum præsentis con-

testatae petitione confessarij, aut doloris sensu, gemitu, vel verbis expressæ. * Sed non placet. Quia, vt constat ex superius dictis, non solum potest, sed ex præcepto charitatis (quæ obligat ad remedium dubium, quando certum extremitate indigeni applicari non potest) absoluere teneatur. Quod insuper argumento, vt aiunt, ad hominem euincit; quia, vt ipse Baronius testatur 1. part. Theolog. mor. contra Carthaginem, disp. 1. sect. 5. fol. 79. * Nullum est certius falsi argumentum, quam à se ipso dissentire. * Quod autem ipse secum non conueniat, probo ex his, quæ tradit infra disp. 2. sect. 2. fol. 171. & 172. Vbi, dubia materia, & forma Sacramenti utendum esse, docet, quando certa deficit, nec aliud medium suppetit ad salutem morituri. * Dubijs (inquit) & incertis, omni dubitatione semora, utendum est, quia certum est prudenter iudicium. * Et ita in terminis tradiderat disp. 1. sect. 4. art. 5. §. 1. fol. 59. cuius verba dedi sup. num. 27. Quæ iterum firmat, fol. 49. ibi: * Ex mente nostra responsum est, adhibendum Sacramentum abolutionis, licet dubium, ratione periculi salutis, quod amouendum est, etiam cum aliquo periculo irritum faciendum Sacramentum. * Quod tertio repetit disp. 2. sect. 1. fol. 145. dicens: * Charitas, imo & iustitia Ministrum ex officio urgunt, vt puer, & adultro extremo periculo laborantibus succurrat, etiam cum probabili opinione, aut dubio, ne irritum sit Sacramentum, quia tunc urget regula ex duobus malis ingruentibus arcendum maius, & minus excipiendum. *

40 Idemque in simili contestatur 2. part. Manud. disp. 1. sect. 1. fol. 46. Vbi, de materia Baptismi loquens, sic ait: * Nil improbabilius, seu magis dubium aqua rosacea, aut ex sale expressa, in materiam Baptismi assumpta, & tamen istius materie improbabilis speculatiæ, usus practicè probabilis est, atque omnino adhibendus pueru morituro, si desit aqua elementaris. * Et infra: * Cùm hoc Thomista (scilicet Gregorio Martinez) concedimus, licere opinionem nullius, aut minimæ probabilitatis speculatiæ eligere, & usurpare, dummodo practicè probabilis sit, id est, stet pro lege, & subinde careat omni periculo peccati, hac ad minus excusatione, quod necessaria sit ad maius vitandum malum. * Ergo cùm opinio de licita absolutione, sub conditione, mori- bun-

bundi, stet pro lege charitatis, & subinde careat omni periculo peccati, cum necessaria sit ad maius vitandum malum, eiusque vius aequè forsan necessarius sit moribundo, ac opinionis de aqua rosacea ad baptismum pueri, aliter sine illo deceasuri: licet materia speculatiū ē improbabilis sit, vius tamen eius practicē probabilis erit, atque adeo omnino adhibenda absolucionis, si desit materia certa. Facit etiam ad hæc doctrina ipsius Vincentij Baronij supra 1. part. *Manuduct. cōtra Caramuelum disp. 1. sect. 2. art. 2. §. 1.* Vbi sic scribit: * Non probabilitates omnino profligamus, qui etiam dubia ad vium reuocanda docemus, videlicet, cum duo disperia mala imminēt, nec grauius amoueri potest, nisi dubiae, & minus probabili adhæreras sententiæ, quæ tunc fit certissima. * Quod iterum tradit *sect. 5. fol. 350.* dicens, * id esse tenendum ex certissima, & antiqua iuris regula. * Ergo cum duo in præsenti disperia immineant mala, nē pē aut periculum frustrationis Sacramenti, (vt assertis) aut damnationis æternæ: nec istud, quod grauius est, amoueri possit, nisi dubiae, & minus probabili adhærreamus sententiæ, certissima fit, in opinione Baronij, hæc ipsa opinio, quam minus probabilem absolucionis loquendo supponimus. Ergo in huius Doctoris principijs certissimum est, præfatæ opinionis vius lictum esse.

41 Hunc si semel nobis concedat, de obligatione facile conuineetur, vt docent communiter Theologi apud Dianam 3. part. *tract. 3. resol. 9.* & apud Leandrum tom. 1. *de Pœnit. tract. 5. disp. 5. q. 47.* Est enim legitima hæc consequentia: *Possum absque peccato extremè indigenti subvenire, ergo teneor.* Maximè cum absque viu meo incommodo possim. Quam vt lumine nature notam, loquens de baptismi ausus non est Baronius ipse assertus. Quia 2. par. *disp. 1. sect. 1. fol. 46.* vt supra animaduerti, expressè assertit, omnino adhibendum pueri moribundo baptismum aqua rosacea, si de sit elementaris. Quod iam tradiderat 1. part. *disp. 2. sect. 2. fol. 172.* Cuius rationem à priori dedit, quia * si auertenda sint grauiora mala; dubijs, & incertis; omni dubitatione semota, vtendum est, quæ, nisi excusat necessitas, sacrilegio vix carent. * Ergo in casu urgentissimæ necessitatis moribundi aliter absque Sacramento in peccato mortali deceasuri, confessa-

rius cōtra charitatem grauiter delinquet, si absque absolucione relinquat, cum gravissimorum authoritati ianixus licet possit illam impetrari. Ita cum Vazquez, Suarez, Lugo, Dicastillo, & alijs tradit Fr. Franciscus à Iesu Maria Carmelita exalceatus in *cursu Theolog. part. 1. tract. 6. cap. 8. num. 138.* * Quia cum licet (inquit) possit Sacerdos eum absoluere, & hoc prodest posse ageret ad æternam salutem, tenetur ex charitate subvenire illi eo modo, quo potest, ne forte habens attritionem solam damnetur, qui cum beneficio absolucionis salvus fieret. * Sic ille. Ergo opinione propria deposita, contrarie fauenti moribundo quicumque confessarius in praxi adhærere tenetur. Nec Baronium ipsum secus facturum credam, ni doctrinam tot locis traditam retractet.

42 Rogabis: An in præcedenti, & similibus casibus teneatur Sacerdos nō aliter, quam sub conditione, absolucionem impendere? Conueniunt Doctores non teneri exterius exprimere conditionem. An debeat mente concipere? Dubium est. P. Vazquez *quest. 91. art. 2. dub. 1. num. 39.* Ioannes Sanchez in *selectis disp. 44. n. 32.* Lugo supra *num. 90.* & Diana 3. part. *tract. 3. resol. 10.* existimant, & merito, non debere, sed posse absolucioni absolucionem impendere, quoties fuerit opinio probabilis de valore Sacramenti: si verò probabilis opinio non sit, sed Sacerdos dubitet de existentia materiæ, seu de capacitate subiecti, inquiunt Lugo, Sanchez, & Diana debere absolucionem impetrari sub conditione mente saltem concepta, quia in tali casu non potest formare iudicium dictans absolucionem validè conferri. Et ita in casu præsenti tenendum, tradit Leander *disp. 5. quest. 48.* dicens, absolucionem deberi sub conditione impendi, quoties opinio non est, quod possit absolucionem dari, sed tantum quod possit dari sub conditione. Verum ego de lethali non damnarem non concipientem expressè conditionem, quia certum est, vt supponit Lugo supra, semper adesse conditionem implicitam, cum nemo intendat dare absolucionem impossibilem, sed illam, quā potest; ac proinde in casu dubiū de valore absolucionis non videtur grauis irreuerentia non exprimere in mente conditionem, quia Sacramentum non exponitur periculo frustrationis ratione conditionis

nis implicitæ. Propterè fortasse Doctores docentes, in casu dubij debere absolutionem impendi sub conditione expressa, non determinant quantitatem culpe, sicut neque nos supra.

QVÆSTIO V.

Vtrum moribundus, de cuius petitione confessionis, testis deponat, possit, etiam in absentia, sub conditione absolui, si prudenter timeatur, aliter sineullo Sacramento deceffurus?

1 **Q**uestionem hanc in medium produco, non animo disputandi pro viu licito Sacramenti pœnitentiae inter absentes, sed magis solidandi doctrinam ab vniuersa Ecclesia receptam, post decretum Clementis VIII. editum die 19. Iulij anno 1602. Vbi propositionem hanc: *Licere per litteras, vel internuncium, confessario absenti sacramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem obtinere; damnauit tanquam, ad minus, falsam, temerariam, & scandalosam; & prohibuit, ne vnquam tanquam aliquo casu probabilis defendatur, imprimatur, & ad proximam modum deducatur, idque sub excommunicationis poena latæ sententia: addens, quod si quis illam doceat, aut etiam de ea disputatiue tractauerit, nisi forte impugnando, alijs pœnis arbitrio infligendis subiaceat.* Vide doctrinum, & amissimum Leandrum disp. 2. de Pœnit. quæst. 28. Vbi decretum ad verbum adducit.

§. I.

Partis affirmantis fundamenta:

2 **A**d impugnandam igitur sententiam afferentium, ante decretum Clementis, licitum fuisse in casu necessitatis absensem absoluere, & ad solidandam communem, & verissimam, tuentem, post decretum Clementis, in nullo casu etiam extremæ necessitatis, id esse licitum, sed pro quocumque fore omnino illicitum, rationem difficultandi, à quodam Magistro, paucis ab hinc annis, obiectam, proponam; cuius solutionem congruam desiderans, plures viros doctissimos consului, quibus multum negotii facessit: alijs nil respondentibus, alijs diffuso calamo, Argumentum ergo,

quod pro valore, & vsu licito absolutio-
nis inter absentes in casu extremæ nec-
essitatis, etiam post decretum Clementis
VIII. recentior conficiebat, huiusmodi
est.

3 Probabile est per principia extrinseca, post decretum Clementis, absolu-
tionem à confessario absenti collatam es-
se validam ex sua institutione; sed ab solu-
tio valida nullo præcepto Ecclesiastico
potest reddi illicita pro casu extremæ nec-
cessitatis: ergo probabile est modo per
principia extrinseca, absolutionem à co-
fessario absenti collatam esse validam, ac
proinde licitam in casu extremæ nec-
cessitatis. Discursus est legitimus, si premillæ
constiterint, & talem reputat Card: de Lu-
go disp. 17. sect. 5. num. 64. vbi, vt illum in-
fringat, totus est in prebando, maiorem
propositionem esse falsam. Et similiter P.
Gaspar Hurtado de Pœnit. disp. 5. diffc. 6.
cuius rationem reddens, inquit: * *Quia si
non esset nulla absorolio, verè esset licita
in aliquo casu.* * *Et ante illos P. Suarez
tom. 4. in 3. part. disp. 19. sect. 3. num. 16. ibi:
* Nam si ex se non licet, id est, quia Sa-
cramentum non potest ita perfici.* * *Et ita
etiam responderunt grauissimi recentio-
res à me consulti, afferentes vitari non
posse efficaciam discursus, concessa ma-
iori.*

4 Quod autem concedi debeat, pro-
bat sic. Ante decretum Clementis proba-
bile erat, à principijs extrinsecis, absolu-
tionem absenti collatam ex sua institu-
tione validam esse, sed per tale decretum
præfata opinio non est facta improbabili-
s: ergo. Consequutio est legitima: Major
probatur transcriptis verbis Authorum,
qui eam opinionem defendebant. D. An-
tonius 3. part. tit. 14. cap. 19. §. 9. post re-
latam contrariam, & communem sen-
tentiam, sic concludit: * *Dicit tamen Pe-
trus de Palude, quod, cum est claudus pœ-
nitens, & ire non potest, nec Sacerdos ad
eum venire, quia forte insirmus, licet ei
scribere peccata sua, si vult, & numerum
dare; & Sacerdos illi rescribere, & manda-
re absolutionem: sed non tenetur ad hoc,
imò aliquando posset esse scandalum, quia
posset charta ab alijs reperiri, vnde non
multum consulendum secundum Richat-
dum.* * *Et iterum tit. 17. cap. 12. & cap. 21.
§. 3. inquirens, quid facere debeat confes-
sarius, qui absolvit sacerdalem, quem non
potuit absoluere? Respondet: * Collatio
facta*

facta fuit de hoc cum multis notabilibus Doctribus Theologie, in Concilio Basiliensi: quidam dixerunt, quod debet authoritatem à superiore impetrare, absoluendi eum; & si sine magno scandalio fieri potest, vocare non absolutum; et si magnum scandalum timeretur, absentem absoluat, si ab ultima confessione speratur esse in gratia. Adhuc autem, & alijs placuit, si magnum timeretur, summo Deo Sacerdoti committat. * Sic D: Antoninus. Hanc sententiam, quoad utramque partem sequitur Sylvester verb. Confessio. 1. quæst. 15. num. 16. Vbi post adductam contrariam sententiam D. Thomæ, subnexit: * Dicit tamen Petrus de Palude, quod ubi presentiam Sacerdotis habere non potest quis, licet non teneatur confiteri scripto, tamen hoc potest, & Sacerdos similiter scripto absoluere, licet hoc non sit multum consulendum ratione scandali possibilis accidere. * Et paulò infra ad finem; Scotum contrarium assertorem impugnat, his verbis: * Tertio dicit, quod absenti non licet confiteri per scripturam: contra quod arguitur; quia ut ipsem testatur, sic confessus est Sanctus Thomas Cantuariensis, non tamen quis ad hoc tenetur. * Quod autem sic confessus fuerit, & Romanam pro absolutione misericordia vulgo fertur. Et denique verb. Confessor. 3. num. 1. afferit cum D. Antonino, quod confessarius, qui eum, quem non poterat, absolvit; perita postea auctoritate, si praesentem non habeat, vel propter scandalum absoluere nequeat; * absoluat absentem, si ab ultima confessione adhuc creditur perseverare in gratia, &c. Et adde, quod sufficit credulitas probabilis dictæ perseverantiae in gratia, secundum istam opinionem, cum certa haberi nequeat, etiam de eo, qui praesentialiter confiteretur. * Citatis consentire videtur M. Tabiena, verb. Confessio. 2. n. 37. Vbi Paludani sententiam referens, non reiicit, dicens: * Quando Sacerdos non est praesentialiter, non debet (pœnitens confiteri) per litteras ad absentem, quamvis possit Sacerdoti præsenti; & secundum Petrum de Palude etiam absenti. *

5 Eamdem sententiam tenuit M. Dominicus Baltanas Provincialis Beticæ Provinciæ Ordinis Prædicatorum; in summa, cui titulus *Margarita Confessorum* fol. 43. Vbi sic: * Quamvis confiteri clerico absenti per scriptum liceat, & absoluere

similiter, quando tamen timetur scandalum fieri non debet. * Et fauet M. Dominicus de Soto de secreto. memb. 3. q. 4. concl. 4. dub. 4. vers. Ad hoc, ibi: * Nullo modo licet absoluere absensem, saltem ignorantem, an absoluatur, &c. Dixerim absentem, & ignorantem, nam forsitan posset pœnitens absenti Sacerdoti mittere confessionem scriptam, & Sacerdos rescribere absolutionem, ut ait Paludanus in 4. dist. 17. quæst. 2. de quo alias. * Et aperte sequitur M. Petrus de Soto de institut. Sacerdotum, lib. 11. de secreto confessionis. Vbi sic scribit: * Ad necessitatem huius Sacramenti sufficit per interpretem, vel nuncium, aut scripto confiteri, & eodem modo nuncio, vel scripto absolvi. Tenent etiam hoc plures nostrum Petrus de Palude, Adrianus, Sylvester. * Quibus adde ex eodem instituto M. Mantium, & Peña, apud Henriquez infra. Armillam, Reynerium, Petrum de Tarantasia, & alios, quos refert Suarez tom. 4. in 3. par. disp. 19. scilicet 3. n. 2. dicens, eam indicare Turcremaram in cap. quem pœnitent de Pœnit. dist. 1. art. 2. nam cum dixisset, non esse necessarium confiteri Sacerdoti absenti, subiungit: * si quis tamen vellet hoc facere, est opus supererogationis. * Et hanc sententiam fuisse communem multis, antequam sedes Apostolica oppositum decerneret, testatur M. Casalas in candore lilij, §. 64. fol. 294. Vbi admittit pro illa stetisse. Palud. Petr. de Soto, Antinum, Sylvesterum, Friburgo, Fumum, Tabienam, & Raynerium. Ob quorum authoritatem concludit Suarez numer. 15. se ante decretum Clémentis assum non fuisse aliam censuram pœnitentie infere, præter eam, que ex communi, & vera sententia infertur, scilicet esse falsam.

6 Ex alijs eam tenuerunt Nauarrus, Palacios, Maior, Joanines de Medina, Alexander Alensis, Taperus, & probabilem dicit Richardus, & alij, quos referunt Suarez ubi supra, Vazquez de Pœnit. quæst. 91. art. 4. dub. 2. & Henriquez tom. 1. lib. 2. de Pœnitentie Sacramento, cap. 2. num. 7. subiectens: * Addit Peña, & quidam rectiores, ut saltem absolutus sub ea conditio, si possum, quando presens haberi non potest. * Videatur etiam Fagundez 2. præcept. Eccles. lib. 2. c. 10. Vbi postquam alios citavit, concludit; * omnes esse numero præxiguo, coparatione eorum, qui sunt ex Augustissima familia D. Dominici, qui

principii huius opinionis authores, & defensores fuerunt: & sic à quibus orta, & adulata fuit hæc opinio in eorum etiam sinu extincta fuit, & consepulta. * Oppones Vincentium Baronium in *Theolog. morali aduersus laxiores probabilitas*, part. 1. disp. 1. sect. 3. art. vlt. contra Theophilum Raynaudum iactare, * illud compertum omnino esse, nullum Thomistarum clare assertuisse, integrum Sacramentum licet, & valide confici inter absentes. * Respondeo, hanc esse Baronij fidem, eorum verba recole.

7 Ex dictis aperte constare videtur, ante decretum Clem. VIII. probabilem fuisse à principijs extrinsecis sententiam afferentem, abolutionem absenti collatā ex Christi institutione validam esse: & ita expressè supponit Suarez 1. 2. disp. 12. sect. 6. n. 11 Vbi ait, quod licet ante decretum Clem. VIII. probabilius semper fuerit, & mihi (inquit) certum abolutionem absenti in necessitate fuisse nullam, & consequenter non esse exercendam; tamen quia probabile videbatur non paucis esse validam, & hoc absolute erat utilius proximo; ideo licitum erat illa rati. Quibus manifestè supponit, opinionem pro valore abolutionis in absentia à principijs extrinsecis, tūc temporis probabilem fuisse. Nec ullius ponderis est, dicere, Doctores, & Thomistas supra citatos non vidisse autoritatem Tridentini sess. 24. cap. 2. dicentis, eos, qui post baptismum crimine aliquo se contaminauerint, * Christus Dominus ante hoc tribunal sibi voluit, ut per Sacerdotis sententiam possint à peccatis liberari. * Licet enim verba illa sibi ante tribunal, idem significant, quod se presentem facere, ut patet ex toto titulo, ff. si quis cautionibus, &c. hoc tantum probat, dari præceptum confessionis, & abolutionis in presentia; non vero esse inualidam absenti collatam. Nec credibile est, tot, tantoisque Doctores Christi Domini præceptum ignorasse, & Tridentini locum eos latuisse. Et sane, si in Concilio definitur necessaria præsentia pœnitentis ad valorem abolutionis, Clemens VIII. non solum, ut falsam, & temerariam; sed ut hæreticam damnasset propositionem afferentem: *Licere absenti aboluere; ut ex terminis patet.* Ergo post Concilium Tridentinum ante decretum Clementis, probabile adhuc erat à principijs extrinsecis, abolutionem absenti collatam validam esse.

8 Quod autem hæc opinio per eiusmodi decretum non fuerit redditum improbabili, probat Neothericus ex eo, quod Pontifex in suo decreto non daninavit propositionem afferentem, absolutionem absentis esse validam, (ed esse licitam), ut tradunt expressè Villalobos in sum. tom. 1. tractat. 9. diffic. 37. n. 6. P. Egidius Coninch in responce contra Choquatum n. 27 & 28. Philippus Gamachæus in 3. p. de Pœnit. cap. 20. §. 4. dicens: *Esse probabile in modum sententiam:* quam refert, & non improbat Diana 5. part. tract. 14. resol. 60. Vnde Thomas Hurtado tom. 1. resol. mor. tract. 3. cap. 4. resol. 30. n. 169. aliquibus non displicuisse, notat. Quibus consonat Censor Romanus apud Caramuel 2. part. Theolog. fundament. n. 23. fol. mihi 21. qui huic dubitationi: * Valida ne sit abolutio directa ad absidentem, post Clementis VIII. declarationem? * Respondeo: * Congregatio non egit de doctrina, sed iussu Pontificis prohibuit actiones ipsas lege positiva, quo præcepto Ecclesiæ extante, iam illa omnia sunt certè illicita. * Hæc apud Caramuel supra. Quibus faciunt assertions Theologicæ Pragæ defensatæ anno 1650. quas refert ipse Caramuel in secunda editione Romana, numer. 300. fol. 107.

9 Idem tenet expressè P. Ioannis Præpositus in 3. part. qu. est. 4. de qualitate confes. dub. 3. num. 78. eo quod ipsem Clemens VIII. Cardinali Bellarmino posteà declarauit, hanc fuisse sibi mentem in præallegato decreto: ita testatur supra per hæc verba: * *Nil decernit Clemens VIII. de validitate abolutionis, quod ipsem declarauit Cardinali Bellarmino, & Cardinalis significauit Letisio die 29. Aprilis anno 1608. addens, se idem sentire, seilicet in prædicto decreto non agi de validitate, seu inualiditate abolutionis, quia solum dicit, non licere.* * Si igitur Pontifex, nil decernit circa valorem abolutionis; in eadem, quam ante decretum habuit, probabilitate modo persistet: non enim censurare debemus propositionem, quam Pontifex, re vnde que exagitata, damnare non intendit.

10 Dices cum doctissimis recentioribus, Pontificem damnando propositionem illam: *Licere per litteras, &c. approbase tanquam veram sententiam afferentem, confessionem, & abolutionem in absentia inualidas esse: inualiditas namque*

quæ Sacramenti fuit motiuum, cui vnicè, vel maximè innixus est Pontifex ad definiendam, ut temerariam, fallam, & scandalosam propositionem afferentem: *Licere absentem absoluere.* Vt ait M. Prado tom. 3. de Penit. quæst. 3. de qualit. confess. num. 20. Ergo absque temeritatis, & scandali nota affutari nequit, esse validum Sacramentum inter absentes. Quia hoc esset negare fundamentum, quo Pontifex ductus est ad definiendum: quod quidem negari non potest, quin ipsi definitioni contraueniatur: nam Spiritus Sanctus non solum assistit Ecclesiæ, ne erret in suis definitionibus, sed etiam ut neque in ijs, quibus ad definiendum dicitur. Poscentque predicti recentiores pro se referre Vazquez. 1.2. disp. 165. cap. 2. num. 17. Vbi sic ait: *Cum aliquid premititur tanquam unicum fundamentum definitionis, talem certitudinem habere debet, ut merito illud suspicere, atque suscipere debeamus, & absque nota negare non possumus.*

11. Cæterum hæc obiectio facilem habet solutionem, ex ipso Vazquez petitam ybi suprà; nempe solum habere locum, quando Pontifex expressit rationem vnicam, qua motus est ad definiendum: secùs quando nullā; & plures sunt, quibus moueri potuit: tunc enim quilibet seorsim absque nota illa negari potest. Praterquam quod in re præsentideclaratio ipsius Clementis postea facta coherere non potest cum hoc determinato motiuo: si enim inualiditas Sacramenti motiuum huius definitionis fuisset, aliquid circa inualiditatem Sacramenti decreuisset, quòd tamen ipse negat in declaratione Cardinali Bellarmino facta. Vrgetur: quia si totum, vel præcipuum in motiua Pontificis ad illam propositionem condemnandam fuisset inualiditas Sacramenti ex Christi institutione, cum Doctores, qui asserebant, confessionem, & absolutionem inter absentes licere, fundarentur in valore Sacramenti, non esset cur Pontifex non damnasset propositionem hanc: *Valida est confessio, & absolutio inter absentes:* hac enim vnicè condemnata, præcludebarunt omnino aditus controversiae. Ab hoc autem tam longè fuit Pontifex, ut potius consultus in casu dubij respondit, nil in suo decreto circa valorem decernere. Ergo motiuum damnandi propositionem illam: *Licere per litteras,*

&c. non fuit inualiditas Sacramenti, sed præceptum diuinum, quod tum ex Tridétno, tum ex Ecclesiæ traditione constare videtur, iuxta regulam Augustini, lib. 5. de Baptismo, cap. 24. afferentis; indicium iuri diuini esse, quando aliquid ab Ecclesia vniuersa obseruatur, quod neq; ab aliquo Pontifice, neque à Concilio præceptū est.

12. Vt omittam sententiam M. Domini Grauina ex Ordine Prædicatorum, tom. vlt. præscriptionum, controuers. vlt. de infallibilitate Romani Pontificis in decretis morum à n. 299. usque ad 303. quem citatum sequitur M. Ioannes Martinez de Prado, tom. 2. Theolog. mor. cap. 31. de voto, q. 3. §. 3. n. 38. & 39. Vbi sic ait: * Rationes assignatæ in decretis Pontificum non habet eamdem certitudinem cum ipsa conclusione: quòd inductione patet. In septima Synodo, quæ est Nizena 2. actione 2. definitur, Angelos pingendos, quia circumscribi possunt, & ut homines apparuerunt; & tamen, cum hæc ratio sit infirma, & vnicè ibi assignata, definitioni nullus Catholice dissentire potest. Et vniuersaliter Can. 5. de locis, cap. 5. q. 2. fol. 171. assertit. Porro, quæ in Conciliis, vel Pontificum decretis, vel explicandi gratia inducuntur, vel ut obiectio respondeatur, vel etiam obiter, & in transcurso, præter institutum præcipuum, de quo erat potissima controuersia, eanon pertinent ad fidem, hoc est, non sunt Catholice fidei iudicia, quæ doctrina verissima est. * Hucusque Prado.

13. Proptet hæc grauissimus quidam recentior a me consultus exprelè respödit, esse probabile, etiam potius decretum Clementis, validam esse absolutionem absenti collatam, & ita sentire videtur P. Præpositus in 3. p. q. 6. de forma Sacramenti, dum contraria sententiam, quâ sequitur, vocat veriorem: & aliquibus non displicuisse refert Hurtado suprà n. 170. Unde iuxta præfata sententiam, si modo aliquis Sacerdos, siue bona, siue mala fide, absentem huius decreti ignarum absoluueret, valida foret absolutionis. Hæc enim consequitio legitima est, concessa probabilitate sententiæ adstruenti valorem absolutionis in absentia, ut benè probat Suarez ybi suprà disp. 19. sect. 3. Quia essentia Sacramenti semper est eadem, ac proinde si absolutionis essentialiter non requirat præsentiam, quacunque ratione feratur in absentem, etiam sine necessitate valida erit, & efficax;

si pœnitens excusetur à culpa per bonam fidem, & attritus existimet, ic illo modo recte confiteri. Quia malitia ministri impedit non potest essentiam, vel effectum Sacramenti, dummodo intentio conficiendi non deficiat. Et ita expressè concedit Philippus Gamacheus, *vbi sup. in 3. part. cap. 20. de Pœnit. §. 4. fol. mihi 606.* Vbi ait: * Si pœnitens bona fide procedat ignorans prohibitionem Ecclesiae; talem absolutionem esse validam, esse probabilem admodum sententiam, donec Ecclesia aliud non decreuerit. * Sic ille. Quæ sunt valde notanda.

§. II.

Absolutio valida nequit esse illicita pro omni casu.

14 **A**dmissa maiori syllogismi, scilicet, probabile esse modo, post decretum Clement. VIII. absolutionem absenti collatam esse validam; solum restat probanda minor; nimis in nullo præcepto Ecclesiastico posse reddi illicitam pro casu extremæ necessitatis, quod videntur supponere tanquam certum Card. de Lugo, Hurt. & Suarez supra citati, num. 3. alias non recte ex valore Sacramenti inferrent, licitum fore vsum pro aliquo casu. Et ita sentiunt doctissimi recentiores, quos consului. Et nouissimè tradit Fr. Franciscus à Iesu Maria, in cursu Theolog. tom. I. tract. 6. cap. 3. puncto 3. num. 25. ibi: * Quod enim validè, sed illicitè fit, in aliquo casu, & validè, & licitè, necessitate urgente, fieri potest, &c. * Quibus consentit M. Ioannes Martinez de Prado, tom. de Pœnit. quest. 3. de qualitate Sacramentalis confessionis, num. 20. ibi: * Si in aliquo casu esset valida talis confessio, & absolution, non potuisset prohibitione Pontificis reddi illicita in vniuersum pro omni casu. * Et Auersa quest. 10. sect. 17. * Si absolution sic dataullo casu valeret, non potuisset a Pontifice prohiberi, pro tali casu necessitatis extremæ spiritualis.*

15 Et probatur, quia præceptum diuinum prohibens absolutionem in absentia, non obligat in casu extremæ necessitatis. Ergo nec præceptum Ecclesiasticum. Consequentia est legitima: antecedens probo. Primò, quia, vt suprà vidimus; in Trident. proponitur tale di-

uinum præceptum, & tamen plures Doctores post Trident. defensabant (ante decretum Clementis) licere talem absolutionem; & semel admisiò valore absolutionis * licitum fuisse illa vti, quia id utilius erat proximo, * scripsit P. Suarez vbi suprà. Secundò, quia præceptum diuinum non magis est de absolutione in praesentia, quam de confessione, & tamen plures Doctores, suprà citati, existimant, præceptum confessionis in praesentia non virgere in casu extremæ necessitatis. Quos cum Auersa sequitur M. Prado *romo de Pœnit. quest. 3. de qualit. Sacram. confess. dub. 2. num. 49.* Tertiò, quia, vt ait P. Vazquez 1. 2. disp. 161. cap. 2. num. 12. ea, quæ sunt de iure diuino circa Sacra menta, non obligant cum periculo vitæ: ergo multò minus cum periculo damnationis æternæ: si ergo præceptum diuinum non obligat in casu extremæ necessitatis, quo iure præceptum humanum Ecclesiasticum obligabit?

16 Probatur secundo: quia si ob aliquam rationem præceptum Clementis comprehendenderet casum extremæ necessitatis, maximè quia vtitur rigidis illis, & vniuersalibus verbis, ne vniquam tanquam aliquo casu probabilis defendatur; neque ad praxim quouis modo ducatur. Sed hæc verba non possunt comprehendere casum extremæ necessitatis; ergo, &c. Minor probatur à paritate ex decreto Pij V. quod incipit: *Decori edito anno 1569.* quod ad verbum adducit P. Azor 1. part. lib. 13. cap. 8. in quo Pontifex prohibet Monialibus à Monasterijs exire, quanvis alia ratione, & pretextu, nisi ex causa magni incendijs, vel infirmitatis lepro, aut epidemie, & aliter quam vt preferuntur egredientes, seu licentiam exceundi quomodo cumque concedentes, ipso facto excommunicat. Ecce Pontifex expressè prohibet, ne aliquo casu, præter à se assignatos, quanvis occasione, & pretextu, quomodocumque, &c. quæ quidem verba àquè prenunt, ac illa decreti Clementis: *Nunquam tanquam aliquo casu probabilis, quoniam modo, &c.* Ut ex terminis liquet: & tamen his non obstantibus, posse Monialem à Monasterio exire in casu extremæ necessitatis, docet P. Azor suprà cum Nauarro *Comment. 4. de regulis num. 48.* Cuius, inquiunt, ratio est, quod humanæ leges, & iura nos non tam seuerè tenent, & obligant, vt mortis

periculum habere cogantur. Si ergo decretum Pij V. quia Ecclesiasticum, & humanum est, non obligat cum periculo vite temporalis; car decretum Clementis VIII. quod nec maiorem rigorem, nec strictiora verba continet, obligabit cum vita æternæ detrimento?

17. Accedit P. Thomas Sanchez, lib. 3. de matrim. disp. 17. num. 3. Vbi explicans decretum Trident. sess. 14. cap. 1. reddentis personam omnino inhabilenti ad contrahendam sine Parocho, & testibus, sentit aperte ex vi solius precepti Ecclesiastici non posse prohiberi matrimonium clandestinum cum vita æternæ periculo. Ex quo sic instauratur argumentum: Matrimonium ex sua natura validum, nequit precepto Ecclesiastico reddi illicitum pro casu extremæ necessitatis, seu cum periculo salutis æternæ: ergo absolutio ex sua natura valida, nequit precepto Ecclesiastico reddi illicita, pro casu extremæ necessitatis.

18. Vrgetur, quia licet P. Thomi Sanchez, & alij communiter existimant, Ecclesiam, prout inducit solemnitatem substantiam contractui matrimonii, posse reddere inhabilem ad contrahendum, etiam cum periculo salutis æternæ; eo quod posita inhabilitate, vt inquit Sanchez; obligatio non est ratione legis Ecclesiasticae, quasi obliget in tanta necessitate, sed ratione legis naturalis, & diuinæ; nihilominus alij Doctores difficultate oppressi iudicant, nulla ratione posse Ecclesiasti inhabilitare cum periculo salutis æternæ: ac proinde in tali cœnitu posse validè contrahî matrimonium sine Parocho, & testibus: imò addunt alij, posse etiam in alijs casibus magna necessitatis. Ita sentiunt Vega, Vera-cruz, Capua, & in articulo mortis probabile putat Azeuedo apud Sanchez sup. p. 3. num. 3. idque tenet Graffius apud Diana 3. part. tract. 4. resol. 234. Et dicit esse practicè probabile Villalobos, tom. 1. tr. 13. de matrim. diffic. 17. Ergo semel positio probabiliter valore absolutionis in absentia, probabile erit, Ecclesiam non posse eius usum prohibere in casu extremæ necessitatis. Cui facit doctrina Merceri apud Diana 4. part. tract. 4. resol. 202. afferentis, nullum ius humanum posse prohibere usum opinionis probabilis in casu necessitatis. Cui consentit Lessius in 3. part. D. Thomæ, quæst. 11. de sigillo confes-

sionis, artic. 1. dub. 2. num. 6. & 7. Vbi ait:
* Nec ius humanum potest efficere, vt sententia probabili non possim vti, quando id necessarium est, ad ingens malum impediendum. *

19. Tertio denique, quod Ecclesia nequeat prohibere absolutionem in absentia in casu extremæ necessitatis, si alias valida sit, probatur, quia Pontifex non potest auferre ab ullo Sacerdote iurisdictionem absoluendi in articulo mortis, vt afferunt plures Doctores: Nam si id posset, non satis prouidisset Christus suæ Ecclesie, vt inquit Vazquez quæst. 93. artic. 1. dub. 3. & Card. de Lugo disp. 18. sect. 2. num. 17. Vel saltem si Pontifex potestate sibi concessa abyteretur, grauissimè delinqüeret, vt ait P. Hurtado de fide, disp. 84. sect. 3. §. 139. & 140. Et iatollerabilem errorem committeret, vt inquit P. Suarez de Pœnit. disput. 26. sect. 4. num. 8. Sed idem inconueniens sequitur ex prohibitione absolutionis in articulo mortis, & in casu extremæ necessitatis; ac ex ablitione iurisdictionis: ergo sicut absque intolerabili errore, & grauissimo peccato, nequirit Pontifex auferre iurisdictionem pro casu extremæ necessitatis, ita neque prohibere absolutionem, alias validam: ergo si semel ponatur, absolutionem in absentia validam esse, nequibit illam prohibere pro casu extremæ necessitatis.

20. Ex quibus videtur inferri, stante declaratione Pontificis afferentis, se nihil decernere circa invaliditatem absolutionis; & per consequens (permanente modo in sua probabilitate opinione afferente, absolutionem absenti collata eis validam) interpretandam esse prohibitionem talis absolutionis, ita ut tantum procedat in casibus humanæ prohibitioni subiectis; non vero in casu extremæ necessitatis, qui prohibitioni humanæ subiectus non est. Cui expositioni plus iusto fauent Marcus Vidal, tract. de Pœnit. numer. 19. fol. 427. dicens prohibitionem Clementis procedere in eo, qui aliter confiteri potest, secus immoribundo, qui alia via confiteri, & absolu non potest. Et Bonacina tom. 3. disp. 2. q. 3. par. 33. n. 4. Vbi postquam statuit confessionem absenti factam diuisiue & quæ esse damnatam à Clem. VIII. ac absolutionem à Sacerdote absenti collatā, excipit casum extremæ necessitatis, * Quia

nullus (inquit) ad impossibile obligatur, & multa in extrema necessitate permittantur, quæ alias non permetterentur.* Ergo si esset infirmus in eo periculo, quod si aduentum confessarij expestaret, decederet sine absolutione; posset, mo teneretur Sacerdos (si conscientius esset per interauncium de dispositione infirmi, & de voluntate confitendi) absentem absoluere; quia hic casus non probatur comprehensus in decreto Clementis, neque pro illo prohibetur praxis, nec quod praedita opinio probabilis defendatur.

21 Quod autem admisso valore Sacramenti, admittenda consequenter foret hæc decreti expositio, iudicarunt non pauci Doctores à me consulti; quapropter toti sunt in negando valore. Quod vero posito valore, & vsu lictu per principia extrinseca probabili, teneretur confessarius ex charitate moribundum absentem sub conditione absoluere constat ex dictis quest. præcedenti, & est communis Doctorum apud Dianam 3. part. tract. 3. resol. 9. quos sequitur Fr. Franciscus à Iesu Maria, fol. 447. n. 138. Hæc sunt fundamenta, quæ pro antiquata sententia, etiam post decretum Clementis vrgere, recens quidam contendebat. Quibus prouinde satisfacere, & ea omnia diluere, necessarium indicaui, ne res in Ecclesia vniuersali, decreto Pontificio sancta, nenti quidem nebula, obscurata relinquantur.

§. III.

Stabilitur vera sententia negans licere absentem absoluere, etiam in casu extremæ necessitatis.

22 **T**ripli propositione conclusionem Catholicam stabilio. Prima est, absolutionem absenti collatam ex natura sua, & ex institutione Sacramenti inualidam esse. Secunda: Post decretum Clementis VIII. nullam, neque extrinsecam probabilitatem habere sententiam contrariam. Tertia: Definitam esse ab Ecclesia propositionem assertam, non licere absentem absoluere in casu extremæ necessitatis.

23 Primam probo, authoritate fere omnium Theologorum, qui ita tradunt post decretum Clementis. Vide Card. de Lugo disp. 13. Vbi plures citans, inquit, non possemus iam de hac redubitari, quod, alijs citatis, dicit etiam P. Vazquez quest. 91. art. 4. n. 2. Probatur primo, quia forma

huius Sacramenti, sicut & aliorum, (excepto matrimonio) ex Christi institutione, consistit in verbis, quæ materiam presentem significant, ut patet ex illo pronome demonstratio personæ poenitentis *absoluo te*: ergo ad veritatem absolutionis, & Sacramenti valorem, requiriatur poenitentis præsentia.

24 Secundo probatur, quia de ratione huius formæ est, quod verbis proferatur: de ratione autem verborum, quod ad præsentem dirigantur; ergo & de ratione huius formæ. Consequentia est legitima, & de minoris veritate dubitari non potest: cum tanquam primum principium inter Simularum rudimenta supponatur. Maior probatur ex Concilio Florent. in decreto Eugenij, vbi de Sacramento poenitentiae loquens sic ait: *Forma huius Sacramenti sunt verba absolutionis, que Sacerdos profert: Vbi, ut bene expendunt Suarez disp. 19. sect. 1. & Card. de Lugo disp. 13. sect. 1. proferte, & dicere, indicant proprietatem verborum, & locutionis humanae, ex communi sensu Doctorum.*

25 Tertio probatur à paritate. Sacerdos nequit panem absentem consecrare, eo quod signum *hoc* demonstratum in forma consecrationis contentum, ex sua significationis rem præsentem demonstrat, ad illamque dirigitur: atquis signum demonstratum in forma absolutionis rem præsentem demonstrat, & ad præsentem dirigitur: ergo nequit Sacerdos poenitentem absentem absoluere: ergo sicut consecratio panis absentis ex sua natura, & ex Christi institutione invalida est; ita & absolutio poenitentis absentis.

26 Secundam propositionem, nimirum, post decretum Clementis, nullam, neque extrinsecam probabilitatem habere sententiam contrariam, probo. Quia ex una propositione definita, & ex altera moraliter evidenti, per bonam consequentiam deducitur, absolutionem absenti collatam non esse validam: ergo non est modo probabile adhuc per principia extrinseca talem absolutionem validam esse. Consequentia est legitima, quia propositione opposita conclusioni, quæ manifestè inferitur ex talibus præmissis, est error in fide, ut inquit P. Oviedo tract. de fide controvers. 12. punclo 4. num. 59. Antecedens patet: quia, ut infra probabo, hæc est definita ab Ecclesia, (in gradu in censura Pontificis

contento) nunquam licet absentem absoluere. Deinde hæc est eidens in communi Theologorum consensu, si *absolutio absenti collata* est *valida*, aliquando licet: sed ex his duabus præmissis deducitur per legitimam consequentiam esse inualidam: ergo, &c. Minorem probo; quia hic sillogismus recte concludit; si *absolutio in absentia valet*, aliquando licet: sed nunquam licet, ergo non valet.

27 Diccs: maiorem propositionem istius sillogismi non esse moraliter cidentem; quia bene stat, *absolutionem absentis* esse validam, & tamen nunquam licere ex precepto aliquo Diuino omnino indispensabili: ac proinde, qui simul defenderet, esse validam, nunquam tamē licitam, nihil affereret contra Ecclesiæ definitiōnem. Ita recentior quidam, & à censura, ut vidimus, eam liberat Thomas Hertado supra citatus *tom. I. resol. mor. tract. 3. cap. 4. resolut. 30. num. 168. & seq.* Fateor, eum, qui has duas propositiones simul defenderet, nullum errorem committere. Ceterum improbabiliter, & sine ullo fundamento adiutueret eiusmodo præceptū diuinum indispensabile. Quis enim suaderet sibi poterit, *Sacramentum ex sua institutione validum*, & à Christo Domino institutum in animarum (principiè ex hac vita decedentium) fauorem, tanto rigore ab ipso prohiberi, pro momento, à quo dependet æternitas; & in circunstantijs, quibus moraliter certum est, pœnitētem damnandum, si in *absentia* non absoluatur? Quapropter P. Vazquez supra citatus merito oppositum docet. Et doctissimi alij recentiores hoc præceptū Diuinum omnino indispensabile absque ullo prorsus fundamento consingi, iure optimo iudicant, censentes non posse *absolutionem absentis* reddi illicitam pro omni casu, nisi ex defectu valoris: quia neque ex præcepto Diuino indispensabili, vt dixi, neque ex præcepto pure Ecclesiastico, vt euineunt fundamenta supra iacta. Fatendum igitur est, per bonam, necessariamque consequentiam deduci, *absolutionem absenti collatam* esse inualidam; ex eo quod definitum habeamus ab Ecclesia, nunquam licere: & quod certum moraliter sit, quod si valeret, aliquando liceret: ac proinde propositionem oppositam non esse probabilem. Ideò utramque propositionem, in eodem gradu, damnatam esse, ait Suarez *sup. tom. 4. in 3. p. disput.*

19. sect. 3. nū. 16. * Tum quia in hoc Sacramento hæc duo non separantur; tum quia hic erat cardo controversiæ; nam si ex se non licet, ideo est, quia Sacramentum non potest ita perfici. * Quem sequuntur Vazquez, & Fagundez supra citati, & communiter Doctores, qui post decretum Clementis scripsierunt, ut videre est apud *Toletum lib. 3. summ. cap. 6. Coniuncta disput. 4. dub. 10. num. 89. Valentiam 3. p. disput. 7. quæst. 11. p. 1.*

28 Iam verò quod hæc propositio: *nunquam licet absentem absoluere*, quam tertio loco probandam posuimus, sit ab Ecclesia definita, probatur: quia opposita est damnata, ut falsa in decreto Clementis VIII. Neque obstat, quod Pontifex in suo decreto, ut definitio tantum dicat, damnare propositionem hanc; *licere absentem absoluere*: Quamuis enim non dicat, damnare afferentem, aliquando, seu in aliquo casu licere; hic est sensus propositionis damnatae, quia eius defensores non dicebant, semper, & pro omni casu licere; sed aliquando. Sicut quando Ecclesia definit, non licere mentiri, nec fornicari, definit, nunquam licere. Quod autem sensus prædictus sit, qui continetur in propositione definita, probo efficaciter, duplice fundamento. Primum est, intentiōnem Pontificis fuisse comprehendere in suo decreto omnes casus, etiam extremae necessitatis; quia inter casus, in quibus Doctores, ante Clementem, tuebantur, licere absoluere absentem, præcipuus erat casus extremae necessitatis, & tamen * auditis votis PP. (Inquit decretum) & re, cfr. Illustris Cardin. contra haereticam prauitatem generalibus Inquisitoribus, matr. & diligenter considerata, præcepit, ne unquam prædicta propositione, tāquam aliquo casu probabilis defendatur, neque ad proximū quouis modo deducatur: * ergo verbis expressis intendit Pontifex illam propositionem, eiusque usum, quouis modo, & pro omni casu, etiam extremae necessitatis, prohibere: si enim id non intendisset, grauiissimè quidem deliqueret; rigidis adeo, & universalibus verbis utrū; quia per illa omnibus Ecclesiæ Doctoribus, Episcopis, & fidei tribunalibus occasione errandi tribuisset, in re grauiissima, in perniciem animarum vergente. Dubitabile enim non est, quod prædictum decretum innumeris Christi fidelibus suam damnationem attulisset, qui sub conditione saltem

tem in absentia absoluti, salvi forsitan facili fuisse, & absolutionis defectu misere perierunt.

29 Imitò non solum Clemens V IIII, sed eius successores grauissimam contrahissent culpam, & in posterum contraherent, si communem hanc totius Ecclesie existimationem DL. alio insitam non abolerent; ne deinceps plures alij occasione huius ignorantiae perirent. Quæ quidem omnino intolerabilia, & scandalosa sunt. Ergo euidentissimum est, Pontificem intendisse quamcumque absolutionem Sacramentalem in absentia, quovis modo, siue absolute, siue conditionate, quovis casu, etiam extremæ necessitatis, prohibere; idque successores Clementis, etiam post eius declarationem à nobis suprà adductam, tanquam omnino firmum, & indubitatum habuisse.

30 Et sanè si casus extremæ necessitatis excludendus foret, eo quod non videatur humanæ prohibitioni subiectus, alij etiam casus excludi possent, vt si, verb. grat. negari non possit absolutione absque vita dipendio, aut alio grauissimo damnno confessarij, vel pœnitentis: idque planè conuincunt, si quid probant, ea quæ ex decreto Pij V. & alijs, adduximus suprà §. 2. Neque congrua ratio reddi potest, cum hæc Pontificalia lex in alijs casibus grauissimæ necessitatis obliget. Nam licet verum sit, leges humanas posse aliquando obligare cum vita detimento; vnde probabimus eiusmodi legem talem esse? imò oppositum suadetur ex Vazquez suprà citato asserente, ea, quæ sunt de iure Diuino circa Sacraenta non obligare cum periculo vita. Quomodo igitur obligabunt, quæ de iure tantum humano sunt? Ergo vel casus extremæ necessitatis in decreto Clementis comprehenditur, vel alij etiam casus excludendi sunt.

31 Secundum fundamentum, quo, cū doctissimis recentioribus à me consultis, moueret est; quia legitima, definitiuaque condemnatio Clementis, qua tanquam ad minus falsam, temerariam, & scandalosam partem oppositam censurauit, fuit absque villa exceptione toti Ecclesie proposita, & ab vniuersis eius Pastoribus, & Tribunalibus fidei, & ab omnibus Doctribus, etiam ab illis, qui notitiam declarationis postea editæ habuerunt, ab omnibus, inquam, his per annos ferè septuaginta fuit vniuersaliter intellecta, & qua-

libet exceptione positivè exclusa, nemine reclamante indubitanter acceptata: Quapropter in Indice expurgatorio Inquisitionis Hispaniæ iubetur, vt in margine Doctorum, qui eam sententiam ante decretum Clementis defensabant, scribatur, *illam esse prorsus, seu omnino reiectam, atque damnatam.* Quæ quidem verba se extendunt ad omnes casus, quos illi Doctores locis ibi notatis ex prelerant: quorum præcipuus erat casus extremæ necessitatis. Nequit igitur modo prædicta Clementis condemnatio probabilem aliquā exceptionem admittere; alias tota Ecclesia longo tempore errauillet, intelligendo casum extremæ necessitatis fuisse damnatum, cum re vera damnatus non esset, sed ab hac censura adeò distaret, vt in illo præceptum charitatis obligaret ad absolutionem in absentia conferendam. Quis autem audebit propositionem adeo dissonā, & Catholicarum aurium offensiā proferre! Hinc fit eodem sensu, & rigore intelligendam, & intellectam fuisse ab vniuersa Ecclesia definitionem illam Clementis, *non licet absentem absoluere, ac illam: non licet fornicari, aut mentiri:* ac proinde sicut hæc nullam pati potest exceptionē, ita neque illa.

32 Ceterum, in animarum solarium notandum est: non quanicumque distantiam confessarij sufficere, vt absolutione datur conferri absenti; si enim confessorius in ea sit distantia, vt videat pœnitentem, aut alio sensu illum percipiat, non est absens, sed moraliter præsens, vt bene aduertit Suarez tom. 4. in 3. p. disp. 19. sect. 3. n. 13. ibi.* Illa ergo propinquitas, quæ sufficit ad sensibilem designationem, & loquitionem cum alio, ad huiusmodi formam validè, & efficaciter conferendā sat erit.* Ac proinde validè, licetque poterit illum per internuntium confessio, nem exigentem, aut signa doloris exhibetem absoluere. Ita etiā Ochagavia tract. 2. de Confes. q. 41. n. 6. Diana 5. p. tract. 13. resol. 59. Benzon. de fuga pestis, q. 5. Molfessius 1. p. Sum. tract. 7. cap. 5. n. 59. Quibus cōsentit M. Prado tom. de Pœnit. q. 3. de qualitate confes. dub. 1. n. 38. & Leander à Sacram. disp. 2. q. 30. Imò nonnulli docti recētores, ab eo consulti iudicarunt, sufficere ad præsentiam moralem, quod confessarius sit in ea distantia, vt videat domum moribundi, in qua continetur, quod putat probabile ipse P. Leander q. cest. 31. licet longè

longè multò probabilius iudicet oppositum, cum sapientissimo Patre suo Prouinciali Fr. Francisco à S. Iuliano, & P. Gasp. Hurt, quos consuluit. Quod mihi certum videtur, quia pronomine demonstratio designari nequit persona, quæ nullo sensu percipitur, ideoque non sufficit, quod dominus in qua habitat videatur: alias si tubo optico à longè perspiceret, absoluere etiam posset. Quod nemo dicere audebit.

§. IV.

Fundamentis partis oppositæ, & obiectiōnibus alijs satisfit?

33 **A**D fundamentum partis oppositæ, quod hoc syllogismo contineatur: *Probabile est modo, absolutionē absentis esse validam, sed absolutionē valida nulla prohibitione Ecclesiastica potest, reddi illicita pro casu extremæ necessitatis; ergo probabile est modo, absolutionem absentis esse licitam pro casu extremæ necessitatis.* Respondeo: post decretum Clementis nullā, neque extrinsecam probabilitatem habere opinionem adstruentem valorem absolutionis in absentia, ut constat ex dictis §. præcedenti, num. 25. Quapropter dicendum est, verba declarationis Clementis factæ Card. Bellarmino, in qua Pontifex dixit: *Se nihil decernere de validitate, seu invaliditate absolutionis restringenda esse, ita ut nil aliud significant, quam nil decernere directè, seu non condemnare directè abolutionis valorem, sed tantum indirectè.* Ratio est, quia valor Sacramenti inter absentes, & eius usus illicitus pro omni casu cohædere non possunt, ut docent communiter Theologi, ideoque vel restringenda sunt verba decreti è Cathedra Pontificia toti Ecclesiæ matura consideratione proposita, & nulla restrictione recepta; vel limitanda sunt verba priuatae declarationis Pontificis. At qui decreti verba restringi non possunt, cum Pontifex expresse intenderit comprehendere casum extremæ necessitatis, ut vniuersalis Ecclesia semper intellexit: ergo verba priuatae declarationis restringenda sunt: cui facit, quod verba decreti maiorem rigorem, & proprietatem præseverant. Et sanè quis non rideret verba clarissima, vniuersalissimaque decreti authentici, Pontificia autoritate, & matura consideratione pronunciata, restringi, ut verba priuatae declarationis (quam nullum esset crimen negare) in omni vni-

uersalitate, & extensione possibili verificantur?

34 Pontifex igitur solum declarauit Bellarmino, in suo decreto non condemnasse propositionem afferentem, Sacramentum inter absentes validum esse, nam esse damnatam aliquam propositionem propriè loquendo, idem sonat, ac esse direcțe oppositam alicui expressæ damnationi: hæc autem non extat, cum tantum dicat Pontifex: *non licere:* ac proinde nil aliud declarat, quam quod iam aliqui recentiores notauerant (vt Coninch, Villalobos, & alij) ipsius decreti verbis manuducti, quorum opinionem declaratio Clementis confirmavit; quæ id solum ad summum operari potest, vt cuique absque villa censuræ nota, licitum sit defensare valorem Sacramenti inter absentes, dum modo simul defendat, eius vium illicitum esse pro omni casu; sicut esset prohibitus, si Pontifex condemnasset valorem.

35 Ad minorem concedo Pontificem non posse, vi sui præcepti prohibēris, reddere illicitam, pro casu extremæ necessitatis, absolutionem alias validam. Respondeo tamen decretum Clementis non reddere illicitam absolutionem absentis pro casu extremæ necessitatis, quatenus præceptivum est, sed supponere quatenus definitivum, declarans, & definiens, vt falsam doctrinam afferentem, id licere; quæ tam ex subiecta materia, quâni ex sensu totius Ecclesiæ, nullius casus exceptionem admittit. Quapropter ex eo quod Ecclesia nequeat suis præceptis ligare cum periculo damnationis æternæ, nil deducitur contra veram, & Catholicam sententiam, quânos defendimus, afferentes absolutionem absenti collatam in nullo casu licere, & consequenter invalidam esse. Nec Clemens VIII. excludere potuisset in suo decreto omnem casum, ita ut confessarius nullo modo in aliquo casu absentem absolve. re posset, nisi supponeret, id esse illicitum ex natura rei; nam si ex natura rei in aliquo casu liceret, posset esse casus, in quo ex præcepto naturali confessarius tene. retur absolutionē absenti conferre, quod proinde humano præcepto prohiberi non posset. Id ergo censetur Pontifex supponere, dum pro omni casu illicitam declarat, & præceptum prohibens cum tanta amplitudine imponit. Quo discursu ad alios casus vtuntur Dicastillo de Sacram. tom. 2. tract. 8. disp. 12. dub. 7. nn. 14. & Card. de

de Lugo *de Sacram. Pœnit. disp. 23.n.94.* & Thomas Hurtado *tom. 2. resol. mor. tract. 6. cap. 11. resol. 32. §. 13. n. 187.* Quia lex, aut prohibitio, inquit, non obligat, nec prohibere potest, medio ex se non illico vti quando interuenit alia maior, & stricior obligatio iuris naturalis.* Quod in casu praesenti contingeret, si absolutio in absentia non foret inualida ex natura rei.

36 His, ni fallor, plenè satisfactum est ratione dubitandi pro parte contraria. Cui potest etiam breuias responderi, permittendo, aut concedendo, utramque præmissam seorsim, & diuisiuè probabile esse post decretum Clementis, non tamen esse probabile coniunctum ex utraque, ut potè ex quo deducitur conclusio opposita propositioni definitæ ab Ecclesia: sicut probabile est, bonum opus morale naturale esse meritorium: & rursus probabile est, opus morale bonum naturale posse fieri sine gratia, & tamen non est probabile posse fieri opus meritorium sine gratia. Cuius ratio est, quod licet singulae præmissæ seorsim sint probabiles, non tamen est probabile coniunctum, eo quod inferat conclusionem oppositam propositioni definitæ: quapropter affirmare teneamus probabilitatem unius præmissæ compleri in esse talis per falsitatem alterius. Quod valde obseruare oportet.

37 Obijcies eodem tenore verborum damnat Pontifex cōfessionem absenti factam, & solutionem absenti collatam: & tamen plures sunt Doctores afferentes, in casu virginis necessitatis licere confiteri Sacerdoti absenti, vt illis citatis docimus supra: ergo Pontificis definitio non est universaliter intelligenda, quoad solutionem absensis, ita vt in nullo casu licet; sed potius ad casus illos restrigenda, qui virginissime necessitatis non sint. Respondeo primò: Doctores sentientes Pontificem definire, etiam diuisiuè non licere confiteri absenti, sentire etiam debere consequenter in nullo casu licere: ac proinde talem confessionem inuallidam esse. Alios verò, qui sentiunt id licere, in casu necessitatis, teneri dicere cōsequenter, Pontificem non damnasse, vt falsam, propositionem afferentem: licere confiteri absenti, sed afferentem, licere ab eodem absenti solutionem obtinere, ratione cuius damnata fuit copulativa illa in decreto Clementis contenta, vt ex supra dicitis q. 4. n. 14. satis constat. Quod si dixe-

ris, hanc decreti expositionem fuisse rejectam ab ipso Clemente VIII, & a Paulo V. anno 1605. vt refert Lugo *de Pœnit.* *disp. 17. sect. 4. n. 65.* Respondeo, hoc non fauere absolutioni in absentia, sed si aliquid probat, euincere, nec confessionem absenti factam vlo in casu licere. Respondeo secundò: post Clementem, & Paulū V. plures Doctores oppositum docuisse de confessione in absentia, quod signum est, Pōtificem solum damnasse expositionem illam, nimirum: *Copulatiuam tantum esse prohibitam*, quatenus innuit, neutram illius partem seorsim esse damnatam: & bene quidem, alias posset quis ab absente absolvi, si eidem praesenti confessus fuisset. Et in hoc sensu verissimum est, non tantum copulatiuam esse damnatam, quia aliqua eius pars diuisiuè etiam sumpta damnata fuit, imò, & propter illam complexum. Non me latet Auersam q. 10. de *Pœnit.* *secl. 17. §. Quinto tandem*, aliter explicate decretum Clementis, nimirum intendisse damnare utramque partem diuisiue, absolutionem nimirum pro omni casu, confessionem vero extra casum necessitatis tantum: sed gratis hoc dicitur. Si enim utrumque membrum propositionis in decreto suo expressè Clemens dñauit cum ipse prohibeat, neque unquam aliquo casu ad praxim ducatur Auersa expositionem explosit.

38 Obijcies secundò: Pontifex solum damnat propositionem afferentem, licere absentem absoluere, quæ quidem damnatio, vt potè odiosa, de absoluta tantu absolutione intelligenda est, non de conditionata: ergo saltē sub conditione licet absente absoluere in casu extremae necessitatis, vt afferuit Peña citatus supra num. 6. cum alijs recentioribus, apud Henriquez. Huic sequelæ multum fauere videtur Villalobos *in Summ. tom. 1. dissc. 37. n. 7.* ubi loquens de confessione absenti facta, existimat, quod in opinione docente æquè fuisse à Clemēte damnatam, ac absolutionem absenti collatam, potest nihilominus in absentia confessus absoluui postea sub conditione à Sacerdote praesenti: cuius ratione reddens, inquit.* Porque alli no determina el Papa, que la cōfession hecha en ausencia, no es valida, si no solo dice, que no se siga tal opinion, y no obstante podrá ser verdadera delante de Dios: aunque yo no creo, que lo es, y por esto digo, que le podrán absolver de-

debaxo de condicione.* Hæc ille; cuius ratio, si quid probat, idem planè euincit de absolutione absenti collata; nimis posse conferri sub conditione, quia ibi, iuxta hunc Doctorem, non decernit Pontifex abolutionem in absentia esse inualidam, sed tantum prohibet eius præxim: debet ergo addere, quod hoc non obstante; posset esse vera coram Deo: & consequenter posse ab solui sub conditione. Ac proinde dum Author iste *diffic. 6. n. 8.* dicit non licere absenti absoluere, iuxta præfata solutionem, si consequenter loquatur, intelligendus videtur: nihil non licere absoluere absolute, non vero non licere absoluere sub conditione.

39 Fauet etiam Ioannes Sanchez *in Selectis, disp. 44. n. 31.* dicens: Sacerdotem existimat falso opinionem afferentem, sufficere ad absolutionem, quod poenitens per nutus, vel signa eam petierit, teneri adhuc absolutionem impertiti; * nam cum possit, inquit, poenitens salvatur, si a parte rei forte esset Sacramentū validum, periculo frustrandi Sacramentū tenetur se exponere confessarius, ob poenitentis salutem, quia magis obligat Charitas, quam Religio. * Si igitur cum periculo frustandi Sacramentum, tenetur confessarius ex præcepto Charitatis poenitentem absoluere, propter contingentiā illam, quod forte à parte rei erit validum, licet ipse falso existimet, quanto magis tenebitur absoluere sub conditione infirmum absenti in ultimo virte discrimine constitutum: quandoquidem absolvens sub conditione nullo periculo frustandi Sacramentum exponit? Ergo licet decreto Clementis coactus iudicet falso opinionem de valore Sacramenti, inter absentes, tenebitur absoluere sub conditione.

40 Vrgetur ex P. Thom. Sanchez *lib. 2. de Matri dispensatione, num. 8.* afferente, quod opinio, quæ alijs non iudicaretur probabilis, facit esse talem vrgens necessitas, & periculum, quod ex opposita sequeretur; pro qua citat Sotum, & Nauarrum, & adducit exemplum moribundi, qui absente Sacerdote signa contritionis ostendisset; quam opinionem, ait, ratione periculi sustineri posse, licet parum probabilis sit, pro quo argumento plura diximus q. 4. n. 39. & 40. Ergo licet opinio afferens, licere sub conditione absenti absoluere, alijs non iudicaretur probabilis,

facit talem esse vrgens necessitas, & periculum, quod ex opposita sequeretur. Opiniō enim, quæ Sacramento nocere non potest, & infirmo potest prodere, non est cur alijs omnibus non præferatur, vt probat Ioannes Sanchez *supr. num. 32.* Ergo potest Sacerdos sub conditione absoluere moribundum absensem, immo, & tenetur, nam quoties potest, ad id ex Charitate adstrictus est, vt docent P. Vazquez, Suarez, Coninch, Joannes de la Cruz, Sylvius, & alij communiter, quos refert, & sequitur Diana *3. p. tract. 3. resol. 9.* melius enim est cum Sacramento dubio succurrere infirmo, quam absque ullo relinquere, vt sœpè diximus.

41 Nihilominus, quod sub conditione liecat absenti ab soluere, nullatenus sustineri potest: est enim expressè prohibitum in decreto Clementis per illa verba: neque ad præxim quoniam modo deducatur. Nam qui sub conditione absenti absoluueret, iam aliquo modo ad præxim opinionem deduceret. Et quidem fundamenta, quæ pro communī, veraque sententia adduximus, vel id euincunt, vel nil probant: tum quia omnis ab solutio habet implicitam conditionem, si possum ex communī prudentium restrictione; ac proinde nil operaretur Clementis decretum: tum quia Doctores aliqui eius ætatis de absolutione absentiis sub conditione loquebantur. Et decretum Pontificis ab universa Ecclesia sic intellectum fuit, vt absolutionem etiam sub conditione comprehenderet: cum igitur ex definitione Ecclesiae certum habeamus, prædictam absolutionem sub conditione, in quous casu, esse illicitam: & consequenter improbabile sit, esse validam; omnino præcluditur aditus ad illam conferendā. Ac proinde non magis licebit absoluere sub conditione hominem absenti, quam non recte dispositum, vel quam animal irrationale præens.

42 Nec rationes dubitandi efficaces sunt: non prima, quia Villalobos id expressè negat de absolutione: ex quo recte arguitur inefficacia, & inconvenientia suæ rationis pro confessione in absentia. Non secunda, quia iudicans opinionem falsam, nequit iuxta illam operari, nisi probabilis iudicetur ab alijs probatae authoritatis, quibus iudicium submittat, vt bene docet Joannes Sanchez *disp. 44. n. 31.* & tradunt communiter Doctores.

ctores. Non tertia, quia nequit necessitas probabilem facere opinionem, quæ etiam pro casu extremitate necessitatis est ab Ecclesia condemnata. Concludendum igitur est in nullo casu, nulloque modo, neque ab solutè, neque conditionatè, licet absentem absoluere, & oppositum esse ad minus falso, temerarium, & scandalosum.

43 Ex dictis deduces, acriori censura iniurandam aliorum opinionem, qui non solum absentem absoluti posse docuerunt, sed etiam per scriptum: ut benè notauit P. Henriquez lib. 1. de Sacram. in genere, cap. 8. n. 5. in Glos. litt. L. vbi sic scribit: * Paludanus disp. 3. q. 1. Petrus de Soto tit. de confessione, lect. 11. Nauarro cap. 21. n. 36. Fr. Mancius in præf. (nempè quæst. 60. art. 6.) aiunt, valere absolutionem peccatorū per scriptum, vel nutus, sicut valet sententia judicialis, &c. Quæ sententia est pericula plena, quia forma Baptismi, & Pœnitentiae ex scriptura Matthæi 28. Ioannis 20. colligitur à Concilijs Florentino, & Tridentino, sess. 7. Can. 4. & sess. 14. cap. 3. Can. 9. & traditio approbat, Christum instituisse in vocali oratione. Sotus disp. 4. quæst. unica, art. 4. c. l. 10. & recentiores dicunt, oppositum esse hereticum contra communem Ecclesiæ consensum, & Cœciliorum, excepto solo matrimonio. * Idemque repetit lib. 1. de Pœnit. cap. 11. n. 6. in Glos. litt. M. vbi ait, communem sententiam esse certam, * & oppositum esse errorem. * Videas quæsto, M. Dominicum de Soto in 4. disp. 1. q. 1. art. 6. vbi disputat, * vtrum in significacione Sacramentorum, requirantur verba? * Cui hac conclusione responderet: * Quod Sacraenta rebus, & verbis constent, veritas est Catholicæ fidei, cuius proinde negatio heresis esset manifesta. *

§. V.

Qua nota dignus esset, qui contra censorum Clem. VIII. opinaretur.

44 Si autem inquiras, qua censuta notandus, qui affirmaret non esse falsam, temerariam, & scandalosam propositionem assenserent, licet in aliquo casu absentem absoluere? Respondeo, ad minus esse errorem in fide, vel errori proximum, quia talis assertio opponitur conclusioni deductæ ex una præmissa de fide, & altera evidenti. De fide enim est (secundum plerosque Theolo-

gos) Ecclesiam errare non posse in his censuris statuendis. Ita Malderus hic q. 11. art. 2. cuius sententiam valde probabilem esse, dicit P. Coninch disp. 18. dub. 8. n. 134. & Verricelli tom. 1. quæst moral. tract. 4. q. 16. n. 4. & insuper evidens est, præfatas censuras assertioni de licita absolutione absentis, Clementem VIII. statuisse. Cui faciunt Doctores assentes, esse de fide, Pontificem toti Ecclesiæ quoad mores legem proponentem errare non posse. S. Antoninus 3. part. tit. 12. cap. 8. §. 2. Ioannes de Neapoli quodlib. 11. Cano de locis Theologicis, lib. 5. cap. 5. Molina de Inquisit. tom. 2. disp. 325. Suarez de Fide, disp. 5. sect. 8. n. 7. Turrianus 2. 2. disp. 16. dub. 2. Castro Palao tom. 1. tract. 4. disp. 1. puncto 5. §. 3. nam alioquin tota Ecclesia in errorem induci posset: lex autem prohibens absolutionem absentis, & esse illicita declarans, etiam in casu extremitate necessitatis, ad mores, & ad Religionem pertinet, & toti Ecclesiæ proposita est: ergo Ecclesiam in ea ferenda errare non potuisse, fide sanctum est. Vnde, qui præfatam assertionem his censuris afficiendam non esse pertinaciter assenseret, errorem in fide admitteret, vel errori proximus esset. Dixi ad minus hac censura afficiendum, nam re benè inspecta heresim incurriteret, quia sentiret, Ecclesiam posse errare, & de facto errasse in qualificatione propositionum, & in legibus toti Ecclesiæ in his, quæ ad mores, & Religionem pertinent, statuendis; quod hereticum censeo: est enim contra illud Ioannis 14. Qui docebit vos omnem veritatem, vbi infallibilis assentientia Spiritus Sancti promittitur.

45 Si vero aliquis solum assereret, licet in absentem absoluere ex natura rei, & ex Sacramenti institutione, non esset hereticus, quia propositio contraria non est definita, ut ad fidem pertinens: esset vero temerarius, & scandalosus, & falso dicens: quapropter M. Bañez, Malderus, & Coninch, quos refert, & sequitur Lugo tom. de Fide, disp. 20. sect. 3. n. 108. & 113. aduertunt, grauius errare, qui dicit, Ecclesiam errare posse, vel errare in his censuris, quam qui solum assereret, esse veram propositionem ab Ecclesia iudicatam temerariam, & scandalosam.

46 Restat tamen adhuc milii scrupulus in re præsenti, quia Pontifex declarat, & definit, esse falsam propositionem asserentem, licet absentem absoluere; atque qui

qui Ecclesiæ iudicium infalibile est, ergo vel fide certum est, præfatam absolutionem non esse licitam: vel saltem absque errore in fide aliud aleti nō potest. Quia in his censuris latuendis errare non posse, ita certum est, ut oppositum, ut minimū, sit erroneum, vel errori proximū, ut ait M. Bailez in p̄t̄senti q. 11. art. 2. in fine, quæ sequitur Cardin. de Lugo supr̄i n. 109. & Turrianus to. de Fide, disp. 55. dub. 5. §. Dein de in alijs, & disp. Select. p. 1. disp. 30. dub. 3. Nam qui tuetur propositionē; quā Ecclesia, ut falsam, dānauit, cogitur per euidentē consequentiam ad dicendum, Ecclesia deceptā fuisse in ea cēlura. Difficultas hēc me cogit afferere, Pontificē dū ut falsam dānauit propositionem afferentem, licet tum esse absentem absoluere, eius contradictoriam declarasse, & definisse ut veram, ad eumque gradum certitudinis euexisse, ut opposita, quæ ante decretum Clementis fallia, temeraria, & scandalosa ab ipso fuit declarata, sit iam post decretum in eo gra du constituta, quod qui eam defendērit, vel hæresim, vel errorem incurrit, ut potè sentiens, & docens Pontificē errare posse, & de facto errasse in censura inferenda: decretum enim hoc (etsi in Congregatione sanctæ & generalis Inquisitionis Romane) editū fuit * assentia & mandato Vicarij Christi, cui est facta à Christo promissio, ut non possit deficere in tradenda doctrina, è Cathedra. * Sic M. Prado tom. de Pœnit. q. 3. de qualitate confes. Sacram. dub. 2. n. 4. 1. qui etiam dub. 1. n. 20. ait. Pontificē è Cathedra absolutionē absentis dānasse; tamet si sacrae Congregationis generalis Inquisitionis nomine prodierit.

47 Secus verò dicendum, si Ecclesia nō ut falsam, sed ut temerariam, vel scandalosam, vel malè sonātem illam propositionē dāmisset: tunc enim, qui his censuris affectā, verant esse verbis affirmaret, nō cogeretur dicere, Ecclesiā deceptā fuisse in illis inferendas: rectè enim stare potest, aliquā propositionem non esse falsam, & tamen esse cōtra communē sensum Doctorum, & Patrū; idèque temerariā: & similiter occasionē ruinæ spiritualis auditoribus præstare, eos ad peccata inclinādo, vel ab exercitio virtutum autocando, idèque scandalosam; & tamen sensum Catholicū continere, licet voces frequētius in hæretico accipi soleant, idèque malè sonantes, & pīarū aurium offensiæ sint. Qui ergo aliquā propositionem eiusmodi censu

ris affectā adhuc veram affirmaret, nō ideo cogeretur fateri Ecclesiā in illis inferendas deceptam fuisse: respondere enim posset, se affirmare propositionē temerariam, vel scandalosam, &c. Si verò talem esse negaret, erroris aperti conuinceretur; atfirmaret enim, Ecclesiā errasse in qualificatione propositionum:

48 Rogabis, quænā culpa esset, veram sentire, & affirmare propositionē p̄fatis censuris affectā? Responder Suarez tom. de Fide, disp. 19. sect. 6. hos assensus, & assertiones non carere peccato, cū ab Ecclesia, & Concilijs dānentur, & grauiter puniātur, nec possint sine imprudentia admitti. An verò sit mortale, vel veniale? Nō determinat. Afferit verò n. 5. malitiā quasi intrinsecā huiusmodi actuum, nempe quā ex vi obiecti habent distinctā ab accidentali malitia, quæ ex circumstatijs oriri potest, pertinere ad vitij curiositatis, in materia supernaturali, oppositum virtuti studiositatis, iuxta illud Pauli ad Romanos 12. Non plus sapere, quod oportet sapere, & Ecclesiast. 3. Altiora te, ne queasieris, & fortiora te, ne scrutatus fuēris, & in plurib⁹ operibus Dei noli esse curiosus. Peccatum autē curiositatis per se, & ex suo genere solumq; esse vetiale, tradit P. Lessius lib. 4. cap. 4. dub. 11. n. 83. & videtur sumi ex D. Tho. 2. 2. q. 167. art. 1. Ex circumstantia verò graue potest esse peccatum, & alijs virtutibus oppositū. Quādoque enim erit cōtra fidem, ut si ex prolatione propositionis malè sonantis periculum sit, quod auditores in suspicionem hæretici sensus à proferente intentum deviant, vel inde ipi in errorem aliquem inducantur: Quandoque contra iustitiam, vel religionem, si per scandalosam propositionem, occasionem alijs præbeat peccandi in his materijs, & sic in alijs.

49 Est tamē maximē notandum discrimen inter censuras: si enim quis interius sentiret veram esse propositionem, quam Ecclesia ut temerariam dānauit, si nulla de nouo ratio hucusque à nemine producta accessisset, non posset non errorē contra fidem incurtere; quia talis actus involuit iudicium de grāti fundamēto sufficienti ad prudenter a sentiendū: quod non extitit, declarauit Ecclesia, dū propositionē, ut temerariam dānauit; quapropter, qui veram modo illam sentit, & suum assensum prudentem censet, aperte iudicat nō esse temerariā, & perconsequens Ecclesiā errasse in qualificatione propositionis (si

censura cum non lateat.) Quod absque heresi, vel errore in fide non evenire, constat ex superioris dictis. Secus vero es-
set, si propositio, neque ut falsa, nec ut te-
meraria, sed solum ut scandalosa, vel pia-
rum aurium offensiua damnata fuisset.
Quia recte compatitur iudicium de veri-
tate propositionis cum assensu de scanda-
lo, & offensione, si in actum externum
prodeat. Qui autem scandalosam non ne-
garet, decreto Pontificio non opponere-
tur. Vide alia infra disp. 8. quest. 5. a n. 32.

DISPUTATIO SEPTIMA.

De Ministro huius Sacramenti.

QUESTIONE I.

*Vtrum solus Sacerdos sit Minister ido-
neus? & quid ultra ex parte illius
ad valorem absolutionis
requiratur?*

Ico primò solum Sacerdotem
ele Ministrum Sacrameti Poenitentiae, etiam si peccatorem: est dogma
fidei ex Tridentino sess. 14. cap. 6. & Can.
9. & 10. Sicut & in sui ordinatione potes-
tatem absoluendi à peccatis accipere, li-
cet sola hæc ad valorem absolutionis nō
sufficiat, ut capite 7. Concilium diffinit;
dum inquit: Nullius momenti absolu-
tionem eam esse debere, in quem Sacerdos or-
dinariam, aut delegatam iurisdictionem non
habet. Ex quo omnes Theologi euidenti
consecutione deducunt, stare posse Sacer-
dotem absque villa iurisdictione, & con-
sequenter absque proxima potestate ab-
soluendi, saltem à lethalibus alias non
confessis. Quia ab his, quæ virtute abso-
lutionis sunt directè remissa, sicut & à
venialibus, ut pote materia libera confes-
sionis, omnes Sacerdotes ex vi sua ordi-
nationis iure diuino posse absoluere, sen-
tiunt Paludan. Capreolus, Caietanus, So-
tus, & alij, apud Vazquez hic quest. 93. art.
1. dub. 6. Quos sequuntur Coriolanus
de casib. reseru. p. 1. sect. 3. n. 8. & Molfessius
tract. 7. cap. 15. a num. 66. Et saltem ex iure
Ecclesiastico, & pia Matris Ecclesiae con-
cessione. Sacerdotes omnes hanc potesta-
rem habere, est communis Theologorum
sententia ylii, & consuetudine comproba-
ta, sicut & nullatenus omnibus concessam

ad absoluendū à mortalibus non confessis.

2. Quapropter quorundam antiquorum sententiam, quæ omnibus Sacerdotibus, ex vi suæ ordinationis sufficiēti iuri-
sictionem ad absoluendū ab omnibus peccatis (eius tamen vium ab Ecclesia de
facto esse prohibitum) concedebat; post
Tridentinum, esse erroneam dicit Fagun-
dez 2. prec. Eccles. lib. 7. cap. 1. n. 11. & hære-
ticam censet Vazquez quest. 93. artic. 1. cap. 2.
Quæ quidem centura potiori iure invrē-
da allorum sententiæ, quos referunt Thomi,
Sanchez lib. 3. de Matrim. disp. 2. n. 27. &
Machado tom. 1. lib. 1. p. 2. tract. 1. docum. 8.
asserenti fore validam confessionem, quæ
ex communi errore quis faceret, cum nō
Sacerdote, imo, & cum fœmina: quasi Ec-
clesia posset supplere defectum potestatis
ordinis, & tollere impedimenta iuris na-
turalis, & diuini: aut communis error iuri-
sictionem ad absoluendum à peccatis
in laicum, etiam fœminam, deriuare po-
tuisset. Quod ipsi putant, non minori de-
mentia, quam errore.

3. An vero, licet laicus à peccatis ab-
soluere nequeat, ut fide Sanctum est, queat
tamen in casu necessitatis vicem Sacer-
dotis supplere, ut ei confessio fieri possit?
questio longè dñersa est. Quām attigit
D. Thomas in 4. dist. 17. q. 3. art. 3. quest. 2.
& affirmatiuè rei pōdit verbis, quæ subne-
cto.* Ad secundam questionem dicendū,
quod sicut Baptismus est Sacramētū ne-
cessitatis, ita & Poenitentia. Baptismus au-
tem qui est, yel (ut in antiq. uulnibus editio-
nibus legitur) quia est Sacramētū neces-
sitatis, habet duplē Ministrum: unū cui
ex officio baptizare incumbit: aliū, cui
ratione necessitatis, baptissimi dispensatio
comittitur. Et ita etiam Minister Poenite-
tiae, cui confessio facienda est ex officio, est
Sacerdos: sed in casu necessitatis (attende)
etia laicus vicem Sacerdotis supplet, ut ei
confessio fieri posset.* Et iterum infra, lu-
culentius effectum gratiæ sanctificantis,
qui ex Dei misericordia eiusmedi confessio
subsequitur, sic explicat.* Defectū
Sacerdotis summus Sacerdos supplet: &
confessio laico ex defectu Sacerdotis facta
Sacramentalis est quodammodo, quamvis
non sit Sacramētū perfectum, quia de-
est ei id, quod est ex parte Sacerdotis. *
Hactenus D. Thom. quæ iterum repetit
Opus 65. de officio Sacerdotis, §. De cautela
in confessione habenda.

4. D. Thomam sequitur M. Rayne-

rius de Pisis in Sum. seu Pantheologia, verb.
Confessio, cap. 17. ibi: * Dico, quod in casu
necessitatis, scilicet, quando imminet pe-
riculum mortis, sufficit laico confiteri. Et
summus Sacerdos, scilicet Deus supplet
Sacerdotis defectum, & hoc propter desi-
derium poenitentis. Et quamvis ille con-
fessus laico in necessitatibus articulo, sit mi-
sericordiam consecutus à Deo, eo quod
mandatum Dei, sicut potuit implevit, non
tamen adhuc est reconciliatus Ecclesia,
vt ad Sacramēta Ecclesiæ admitti debeat,
nisi prius absoluatur à Sacerdote. Hæc D.
Thomas in 4. dist. 17. art. 3. q. 2. * Sic Ray-
nerius. Quæ si vera, sufficiet ad iustificatio-
nem in articulo mortis, quod laicus peccato-
ris confessionem audiat, licet absolu-
ere nequeat (vt fide Sanctum est) siquidē
per confessionem laico factam peccator
reconciliatur Deo supplenti Sacerdotis
defectum, quoad effectum gratiæ.

5 Cæterum in opusculo pro Iesuitis
cum Soto, & alijs communiter, ostēdi hu-
ijsmodi tentiam, pietati solum innixā
esse; quia de lege ordinaria nemo extra
Sacramētū iustificari potest, absque actu
contritionis. Confessio autem laico facta
non est Sacramētum, & contrarium di-
cere esset aperta hæresis. Videatur M. So-
tos in 4. dist. 24. quæst. 1. art. 4. vers. Hoc au-
tem, ibi: * Quo circa, inquit, non dubito,
quoniam Sanctus Thomas in Summa, nun-
quam tale verbum dixisset. Est enim dicere,
quod Deus peccatorem sine Sacramē-
to, & contritione iustificat, quod esset ma-
nifestarius error. * Sic ille.

6 Omittere verd non possum adno-
tare Baronium, vt de more habet, Ama-
dæum, D. Thomæ verba referentem, tract.
de Eucharist. prop. 1. num. 4. acriter carpe-
re, & de calumnia in D. Thomam expo-
stulare disput. 2. sect. 4. art. 2. §. 2. fol. 254.
Verum cum Amadæus formalia D. Thomæ
verba referat, nullaque fraus inter-
ueniat, nulla malitiosa interpretatio, nul-
la mendax informatio, capere non pos-
sum, cur Baronius veram, & fidelem ver-
borum excriptionem calumniam bla-
teret. Sensus D. Thomæ apertissimus est,
confessionem in casu necessitatis posse
fieri laico, deficiente Sacerdote, & huius
defectum Deum supplere, non quoad va-
lorem Sacramēti, quia laicus absoluere
non potest, sed quoad effectum gratiæ iu-
stificantis. Tribuit itaque huic confessio-
ni, quod distinct. 6. quæst. 1. art. 2. attribue-

rat baptismo, deficiente intentione bap-
tizantis. Quod pietate magis, quam ratio-
ne nititur. Ut tradunt communiter eius
discipuli, de quo plura tract. 4. de Sacr. q. 3.

7 Exponit D. Thomam Baronius vbi
suprà cum P. Nicolai, dicens: * Sed P. Ni-
colai huic veneno morbi antidotum
apposuit eruditis notis ad illam quæstiū-
culam: non esse mentis D. Thomæ parem
statuere necessitatem ut rijsque Sacramē-
ti (Baptismi, scilicet, & Poenitentiae) neque
enim, inquit, baptismus adultis, sed par-
vulis dumtaxat confertur; quia cum re-
medium supplere nequeant vlo modo,
quoad illos absolutæ est necessitatis, &
ideo conferri oportuit à laico. Poeniten-
tia autem ad adultos pertinet, quam cum
supplere possint interno dolore, non est
par necessitas cōfirēndi laico, &c. Quam-
uis in signum quoddā Christianæ profes-
sionis prædicta confessio fieri possit. * Sic
Baronius. Fateor discrimen, sed expositio
superflua: nec contra Amadæū, quia nul-
libi imposuit D. Thomæ, quod parē vtrius
que Sacramēti necessitatem fecerit, nec
quod deficiente Sacerdote, dixerit necessariū
esse confiteri laico; sed quod cōfes-
sio illi fieri possit: quod D. Thom. expre-
sè tradit, & Baronius cum P. Nicolai ad-
mittit, licet vterque consulto omiserit,
quod D. Thomas ibi addit; nempe, Deum
Sacerdotis defectum supplere, & iterum
dist. 24. q. 1. art. 2. quæst. 3. ad 2. vbi de non
baptizato, ad ordines tamen promoto, sic
ait. * Non est Sacerdos, nec cōfiscere potest,
nec absoluere in foro poenitentiali. Sed ta-
men piè credi potest, quod quantum ad
ultimo effectus Sacramētorum, summus
Sacerdos suppleret defectum, *

8 Non inferior, licitū, & fructuosum
esse in articulo mortis, deficiente Sacer-
dote, peccata in genere coram laico ex-
plicare, ad ostensionem doloris, & deside-
riū Sacerdotis, vt hic postea adueniens,
infirmū, licet sensibus destitutum, ex asta-
tuum testimonio, absoluere possit. Imò, &
ad signa contritionis exhibenda, si de il-
la certus non sit, ex charitate propria te-
neri. Quod asserere debet omnes, qui mo-
ribundum sensibus destitutum, qui nulla
signa contritionis dedit, absolvi non pos-
se, defendunt. Et in hoc sensu admitti po-
test sententia M. Sententiarum in 4. dist.
17. cap. 4. dicentis, confessionem in casu
necessitatis non solum posse, sed debere
fieri laico. Videatur Henriqucz tomo. 1.

lib. 6. cap. 2. n. 7. & in Glos. litt. O. vbi causas refert, propter quas laicus confessionem alterius audire possit, sed nullo modo, inquit, est praeceptum, licet utile sit.* Primo, vt laicus peccata audit a sacerdoti superuenienti, nomine infirmi: secundo, vt iunet ad contritionem excitandam, & ad consilium, aut restitutionem faciendam. (Pro qua refert Victoria, Ledesmam, Armillam, Nauarrum, Mantuum, & alios) Tertio, vt in articulo mortis Clericus absoluat ab excommunicatione, etiam rescripta, aut conferat indulgentias.* Sic ille.

8. Addunt alij, in articulo mortis, deficiente Clerico, laicū posse ab excommunicatione validē absoluere. Ita sentiunt Joannes Sanctius in *Selectis disp. 44. n. 7.* Bartholomaeus de Ledesma de *excommunicatione dub. 4.* D. Antoninus 3. p. tit. 17. cap. 4. casu 7. Ioannes de la Cruz, Tabiena, Ioannes Valerus, & alij, quorum sententiam probabilem putat Leander *disp. 11. quest. 7.* Addit Thom. Sanchez *lib. 2. Summ. cap. 13. n. 13.* non solum posse, sed debere laicū, in praedicto casu, impetrari absolutionem ab excommunicatione, cui cōsentit Leander, eo quod Doctores citati, & plures alij probabiliter doceant, posse. Quod est valide notandum. Sicut & quod, alij citatis, tenet Quintana dueñas *tom. 1. singularium, in appendice ad tract. 9. in Iubile pro mortis articulo, dub. 4.* nimurum, posse etiam laicum, deficiente Clerico, applicare moribundo indulgentias concessas pro mortis articulo, si requiratur applicatio (qua ipse, nunquam requiri, censet, & probat vbi supra *dub. 3.*) Harum assertio ratio est, quia pia mater Ecclesia in eo articulo constitutis, quidquid beneficij impendere potest, deficiente Sacerdote, per laicos, conferre censetur, dum illorum capacitatem non excedat. Monet vero Sanchez, vt absolutus ab excommunicatione a nō Sacerdote, absoluatur iterum ab illo post mortem, vt certus sit valor absolutionis, ne exponatur periculo carendi suffragijs publicis Ecclesiae, quæ excommunicato non prosunt.

9. Assentiri tamen non possum M. Victoria in *Summa de confessione, n. 142.* cōcedenti laico facultatem absoluendi a venialibus per modum cuiusdam Sacramentalis: verba eius sunt: * Imo ipse Sacerdos, cum celebrat, absoluatur de venialibus a laico in confessione generali, auctoritate Ecclesiae, quæ habet potestatē supra

venialia, sicut per tunsonem pectoris, vel aquam benedictam, quia licet talis confessio non sit Sacramentum, est tamen quoddam Sacramentale.* Licet enim cōcedatur, quod ipse confessioni attribuit, nempe, quod ipsius virtute, vt actus poenitentis est, venialia remittantur; nullum est fundamentum ad asserendum virtute absolutionis a laico impensis, aliqua remitti, quia, neque vt actus iurisdictionis, cum laicus sit illius incapax, neque vt actus Sacramentalis, quia Ecclesia talem non instituit. Quapropter hæc sententia omni prorsus fundamento est destituta.

10. Dico secundò: ultra iurisdictionē Sacerdotis opus esse ad valorem absolutionis, quod eam approbationem ipse habeat, quam definit Trident. *sess. 23. cap. 15.* dicens: Nullum etiam Regularē posse confessiones secularium, etiam Sacerdotū audiēre, neque ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale Beneficiū habeat, aut ab Episcopis per examen; si illis videbitur esse necessariū, aut alias idoneus iudicetur, & approbationem, que gratis detur, obtineat. Ex quo inferunt communiter Doctores, absolutionē secularis a non approbato collatam esse nullam. Quamvis contrarium absque fundamento vlo defendat Croulers in *Regul. S. Franc. cap. 7 leet. 3 fol. 498.* vbi censet solum esse a Concilio prohibitam, non vero inualidatam. Verba enim illa nō posse nullitatem actus important. Nec audiendus est Barbola in *Collectan. ad Trident. sess. 23. cap. 15.* vbi citatis Molfesio, Coroliano, & Ioanue Valero, inquit, ignoranter Confessum non approbato, manere coram Deo absolutum. Id enim gratis dicitur, si sola mortalia consiteatur.

11. In articulo autem mortis, quoslibet Sacerdotes, etiam non approbatos, imo, & degradatos, irregulares, & excommunicatos, posse validē & licet, alij deficiētibus, absoluere a quibuscumque peccatis, & censuris, constat ex *Trid. sess. 14. cap. 7.* Nec bene Nauartus *cap. 26. n. 26.* & Sotus in *4. dist. 18. q. 4. art. 4.* de Sacerdote heretico negant. Quia vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus. Nec credibile est, cu periculo salitis æternæ animarum, vsum Sacramenti in earum fauorem instituti, prohibitum esse, ne dum inualidum. An vero si simplex Sacerdos licet possit absoluere, quando adest approbatus, vel etiam superior, cui peccata reseruata possunt subiisci? sub lice est apud Doctores. Sed pars

QVÆSTIO II.

Vtrum Parochi extra casum necessitatis possint sibi eligere confessarium? an etiam non approbatum ab Ordinario?

pars affirmativa probabilius mihi videtur. Quia Tridentin. vbi suprà expresa, nulla adhibita limitatione, sic definit. *In articulo mortis omnes Sacerdotes quoslibet paenitentes à quibusvis peccatis, & censuris absoluere possunt.* Amplissima ergo hæc concessio non est à nobis coarctanda.

12 Adde; grauissimos Doctores, ex hoc Tridentini loco deducere, iure nostro in eo contento, absolutum ab excommunicatione reseruata in articulo mortis, nō teneri, eo cunctate, comparere coram superiori, prout olim tenebatur *ex cap. Eos qui, de sent. excommun.* Ita P. Sà verb. *Absolutio ab excommun. n. 6.* Petrus Merchantius tom. 1. tract. 2. tit. 4. q. 7. concl. 3. & Millardus in *Sum. Paroch. de Pœnit. cap. 97. n. 10.* Quod limitant alij ad casum, quo censura non sit deducta ad forum contumelium, sic Cœlestinus, & alij, apud Diana p. 5. tract. 14. resol. 5. 9. & p. 10. tract. 14. resol. 6. 3. vbi pro hac opinione refert Ianuariū, & M. Texeda: vel quando excommunicatione non habeat onus satisfaciendi causæ, ob quam incurritur, ita Nauarrus *cap. 26. n. 27. Auila de Censuris, p. 2. cap. 7. disput. 3. dub. 4. concl. 1.* Quod putat probabile Filiiuc. tom. 1. tract. 13. cap. 7. n. 151. Sed quid, quid de his sit. Certam est non esse impoñendū paenitenti onus comparandi, quādo in articulo mortis, vel extra illū absolvitur à censuris virtute Bullæ Cruciatæ, vel Lubilæi, alias pricilegium nil operaretur, vt benè Thom. Sanchez in *Sum. lib. 2. cap. 13. n. 31.* Ioannes Sanctius in *Selectis, disp. 12. n. 5.* Trullench in *Bull. libr. 1. §. 7. cap. 2. sub. 5. n. 12.* & alij apud ipsos. Id autem locum non habet in hæretico; nam Bulla nil circa hæresim concedit, vt aduentunt Doctores citati. Quia in generali facultate, semel in vita, & iterum in articulo mortis, absoluendi à reseruatis etiā in Coena Domini, excipitur, in Bulla Hispana, hæresis crimen, ex speciali cōcessione Gregor. XIII. facta in quoddam motu proprio, qui incipit *Officij nostri partes,* anno 1576. Vnde Bulla, nec pro articulo mortis, quidquani concedit circa absolutionem ab hæresi, sed Tridentini tantum concessioni standum est. An etiam extensiōnē à Doctoribus citatis adhibitæ? Sup̄ premum sanctæ Inquisitionis Tribunal consulere oportet. Ego interim onus comparandi hæretico externo iniungere, non omitterem. Nec assentiar principio, ex quo oppositum inferatur,

1 **D**plex sub hoc titulo exagitat⁹ quæstio: Prima, an Parochi possiat in confessarium eligere, quem maluerint Sacerdotē approbatum ab Ordinario, sed alias carentem iurisdictione? Secunda, an etiam ab Ordinario non approbatum? Duplex hæc quæstio à non nullis confunditur, sed immerito: valde enim diuersæ sunt, quia recte compatitur, Sacerdotem esse approbatum; & tamen iurisdictionem ad absoluendū non habere: vt quoad reseruata contingit; à quibus ex defectu solius iurisdictionis Sacerdos, alias approbatus, absoluere nequit. Cuius distinctionis ratio à priori est, quod approbatio nil est aliud, quā quædam publica sententia, seu Ordinarij iudicium de sufficientia Sacerdotis ad audiendas confessiones: iurisdictio autem est quædam gratia, quam liberaliter facit Pontifex, vel Episcopus, vel Parochus, dum suas illi oves iudicandas committit. Hoc posito.

2 Primò certum est, *ex cap. ultimo de Pœnit. & remis.* Episcopos, & inferiores Prælatos exemptos habere facultatē eligendi confessarium; cuius concessionis rationem exprimit textus, ibi: *Ne pro dilatione paenitentie periculū immineat animarum, permittimus Episcopis, & alijs Superioribus, nec non minoribus Prælatis exceptis, vt etiam præter sui Superioris licentiam, prouidum, & discretum, sibi possint eligere Confessorem.*

3 Et tamen non leuis difficultas, an Parochi, in præfato iuris capite, comprehendantur sub illa particula *Prælati minores*, ac proinde validē, & licitē non minus, quam Episcopi, extra casum necessitatis, pro suo nutu, in aliena Diœcesi, vel Parochia Confessorem prouidum, & discretum eligere possint, et si alias carentem iurisdictione? Affirmant nonnulli, quorū sententiam probabilem innuit P. Suarez tom. 4. in 3 part. disp. 2. 8. sect. 2. n. 7. dicens: * Ita sentiunt Sylvester, & Angelus, cum Panormitanō; sed in rigore, probabilis videtur contrarium. * Sylvestri verba sunt verb. *Confessor. I. question. 8.* ibi:

* Qui possint eligere confessorem? Et dico, quod sunt Episcopi, & Prælati Superioris, & similiter Prælati inferiores exempti, ut Abbates, & huiusmodi. Notandum tamen, quod ut eligere possint prædicti inferiores, requiritur primo, quod sint Prælati, capiendo largè Prælatos, etiam pro Sacerdotibus Curatis, ut dicit Panormitanus in dicto cap. finali, qui largè dicuntur Prælati. * Quibus facit Margarita Confessorum, fol. 136, ubi ait: Dicendum est igitur, quod Curatus largè dicitur Prælatus, & aliquomodo etiam strictè, quia in certis casibus habet jurisdictionem in foro contentioso. Vnde secundum Sanctum Thomam in 4. dist. 18. potest excommunicare pro furto, & rapina, & similibus: & secundum Panormitanum possunt eligere Confessorem, sicut Episcopi, facit cap. sua de Clerico egrotante. * Hactenus M. Baltanas, quem refert, & sequitur Vega 1. part. Sum. cap. 75, ubi sic: Segun Panormitano, puede el Cura elegir Confessor para si, ni mas, ni menos, que el Obispo, ut est in ille, y esta opinion tuuo tambien Margarita Confessorum. * Quibus consentant Pasqualius dec. 105. & alijs.

4. Verum contra omnino sententia tenet res eum Suarez ubi supra, que sequuntur P. Granados tract. 10. disput. 5. num. 4. & Molfesius tract. 7. cap. 15. nro. 38. ubi ait, hanc esse responsionem omnia. Egidius disp. 8. n. 51. & plures alij. Quorum ratio est, primo, quia Parochi nunquam in iure simpliciter, & absolutè dicuntur Prælati, quia potius in Clementina Dadum de sepulturis fit aperte distinctio inter Parochos, & Prælatos. Secundo, quia licet nomine Prælatorum Curati venire possint, non ideo prefato iuris priuilegio frui possent, quia solis Prælati inferioribus exceptis conceditur. Curati autem non sunt excepti ab Episcoporum iurisdictione. Quod si forte aliquis exceptus sit, & immediatus Pontifici Summo, in hoc tantum locum habere poterit opinio Panormitani, Sylvestri, & aliorum; quia ut bene ait Suarez supra: verba textus probabiliter ei accommodari possunt, propter rationem, cui innititur, ne pro dilatatione poenitentiae, periculum immineat animarum; quia non est facile, Pontificem adire. Vnde ni Sacerdotem, alias iurisdictione carceritem, eligere posset, non satis illi prauisera fuisset, ut anima periculum vitaret. Et, nac indice, pro solis Parochis exceptis

ris adduci potest Sylvester ubi supra; ait enim, ut eiūmodi elegant. * Secundo requiritur, quod sint exempti, quod in Episcopo, & Superioribus, non requiritur tecum Panormitanū, ibi. * Ergo Curatis non exceptis, non concedit Sylvester facultate eligendi Confessore, et exceptis tantum.

5. Quoad Prælatos vero Regulares, ut Provinciales, Ministros, Priores, Guardianos, Rectores, & alios Superiores locales, contineunt se omnes, potest ex iure eligere sibi confessarium, quia vere sunt Prælati, & exempti, licet alijs Prælati maioribus subsint, vel Generali, vel Abbatii. Ita contra Hostiem, Panormitanum, & Angelini, tradunt Suarez ubi supra disp. 27. sec. 2. n. 10. Lugo disp. 19. n. 4. & disp. 20. n. 67. Vazquez que est. 93. artic. 2. dub. 4. Diana 3. part. tract. 2. refol. 1. & part. 4. tract. 4. refolut. 1. & plures, quos citatos sequitur Pasqualius dec. 96. n. 2. Et ante omnes Sylvester, verb. Conf. s. 1. qu. s. 8. que refert Amadeus Guimerius in opere pro Jesuitis, tract. de Penit. prop. 16. ubi eius formalia verba adducit.

6. Vnde valde miror desidiani Vincentij Baronij in opere contra Amadæum disp. 2. sec. 3. fol. 245. ubi non solum contrariam sententiam Sylvestro attribuit, sed enormis impostura Amadæum insimulat, dicens: * Quoad Sylvestrum attinet, aduerto, non bona fide referri, sic enim habet: Præter exemptos, qui immediate subduntur Papæ, Prælatos, qui habent superiore Abbatem, Generalem, vel eiusmodi, id est, Episcopum, eligere comuni iure non posse quemlibet Sacerdotem in confessarium. * Hec Baronius, quibus Sylvestro & verba, & sententiam imponit, nempe, quam ab alijs traditam refert, & declarat. En. eius verba: * Exempti habentes immediate supra se Abbatem, vel Generalem, & huiusmodi, eligere communis iure non possunt, secundu Hostiem, quod ibi Panormitano placet, & hoc sequitur Angelus. Sed Petrus de Palude (attende) retinet contrarium dicens: Quod Prior, si est Prelatus, & exemptus, licet sub sit Abbati, & Maioribus, hoc potest sine licentia eorum, quia hoc priuilegium (inquit) de eligendo Confessorem equaliter conceditur Episcopis, & minoribus Prælati exceptis. Hoc sequitur Archi. & hoc tene: quia constitutio est gravosa, & late interpretanda. * Ergo apertissime Baronius contradicit Sylvestro, & sententiam, quam ibi rejecit, attribuit; & ex-

industria imponit, ut Amadeo calumniam inferat. Maneat ergo omnino certum, iuxta opinionem Sylvetri, Prælatos inferiores exemplis posse communim iure confidorem eligere, licet supra se habeant Abbatem, vel Generalem, & huiusmodi. Quid ut negaret Baronius, verba a se conficta Sylvetru affingere coactus est.

7 Restat vero non leuis difficultas, an Curati extra suam Parochiam, licet non extare, ex consuetudine tamen, habeant facultatem eligendi confidorem, nempe, alias approbatum ab Ordinario, sed iurisdictione carentem? Affirmant plures ex antiquis; Holtiensis, Raymundo, Alensis, Gerlon, & alij apud Suarez disp. 27. sect. 3. quos post Tridentinum sequuntur Narratus in cap. placuit, num. 30. & sequentibus. M. Sotus in 4. dist. 18. quæ est. 4. art. 2. §. Similiter & omnes. Vbi uic sribit: * Curati consuetudine habent, ut possint sibi eligere confidores, præter quam in casibus reteruatis. Qui vero, & universi simplices Sacerdotes eadem gaudent facultate, ut libi promiscue quemicumque elegant Sacerdotem. * Idem tenent M. Ledesma, & alij, quos sequitur Vega vbi supra 1. part. Sum. cap. 75. ibi: * Dize bien Ledesma, que los Curas, por la costumbre que ay, pueden elegir para si Confidores, los quales lo, pueden absolver, sino es de los casos reteruados. * Quorum sententia, si recte explicetur, sustineri potest, ut bene sit Suarez.

8 Sit igitur prima conclusio: Ex sola consuetudine nullus habere potest facultatem eligendi confidarium, alias carentem iurisdictione. Sic P. Suarez vbi supra, Vazquez tom. 4. in 3. part. q. 93. art. 2. dub. 2. num. 5. Caietanus, & alij communiter. Probature ex cap. si Episcopus de Penit. & remission. in 6. Vbi Bonifacius VIII. definit, nulla consuetudine introduci posse, ut aliquis, præter superioris licentiam, confessorem sibi eligere possit. Vnde probant communiter Theologi, iurisdictionem esse iure divino necessariam, & a solo Pontifice, aut Episcopo, vel Parocco in proprias oves communicabilem. Iuri autem divino nulla consuetudo derogatur potest: esset enim corruptela, non consuetudo, ut docent communiter Theologi. Vnde in infero, eradenda esse verba Magistrorum Sotii loco supra citato ex editione Methynæ a Campi anno 1579. Vbi cum sibi obiecisset præcitatum caput, si Episcopus,

respondet: * Nudam consuetudinem contra illud vos præualetere posse, * quod fultineri non posse, centeo; quia alias innanis prorsus esset Pontificis deciso. Quapropter mihi suadeo, verba illa non esse M. gnt. Sotii, sed per errorum Typographi irrexisse, ly nudam cum deberet dicerenullam. Quod non obscurè colligitur ex subsequentibus, quæ congruam capitum explicationem præferunt: & ipsemet ex presit inferioris art. 3. §. * In introitu. *

9 Dico secundo: si videntibus, & tantib[us] Paltoribus, alicubi introducta fuerit consuetudo ligandi confidarium, poterunt tuta conscientia Curati, etiam extra suam Parochiam & alij Sacerdotes illi itare; quia Prælati carentur iurisdictionem electis conferre, dum videntes silent; ideoque iurisdictionis non ex consuetudine, sed ex legitima concessione Prælati promanaat, & ex vitalis concessionis à successoribus non reuocatae continuatur. Vnde consuetudo, si propriè loquendum sit, non dat facultatem eligendi confidorem, sed est signum concessæ, & virtute consensus taciti superioris perseverantis. Ex quibus consequenter deducitur, Prælatum, ex cuius tacito consenti continuatur consuetudo, posse pro suo libito, contraria expressa voluntate, illam abrogare, & penitus abolere, quin præcedens consuetudo allegata vlo modo præualetere possit. Hac ratione explicantia est consuetudo, quam Curati, & alij omnes Sacerdotes seculares obtinuerunt, eligendi confidarium, de qua testatur M. Sotus vbi supra, P. Vazquez, quæst. 93. citata art. 1. dub. 4. n. 2. in fine. P. Gaspar Hurtado disp. 10. de P. en ir. dist. 12. Suarez disp. 27. sect. 3. Vega, & alij. Quibus consentit Vincentius Baronius 2. part. Manuscripta disp. 2. sect. 3. fol. 245. Et tamen quod Parochus in sua Parochia possit, videtur certum, quia quem subditis potest, sibi eligere non prohibetur. Potest autem pro subditorum confessionibus quenlibet approbatum expondere.

§. I.

Quid de electione confidarij non approbati, post Tridentum?

10 Ratior est difficultas, utrum habentes facultatem eligendi confidarium alias carentem iurisdictione, possint post Tridentinum (vbi receptum fuerit) eligere etiam non approba-

batum ab Ordinario? Ad cuius decisionem præmittere oportet Tridentini verba *sej. 23. cap. 15. vbi:** Decernit sancta Synodus; nullum etiam Regularem, posse confessiones secularium, etiam Sacerdotum, audire; nec ad id idoneum reputari; nisi aut Parochiale beneficium habeat, aut ab Episcopis per examen, si illis videbitur esse necessarium, aut alias idoneus iudicetur, &c. Priuilegijs, & consuetudine quacumque, etiam immemorabili, non obstantibus.* His positis.

11 Omnes ex iure habentes facultatem eligendi confessariorum posse, etiam post Tridentinum, eligere non approbatum ab Ordinario, afferit Thomas Hurtado *tom. 1. variar. quest. resol. tract. 3. cap. 1. ref. 12. cum Villalobos, Ioanne de la Cruz, Miranda, & alijs quos refert.* Quos sequitur Pasqualigus *in decis. moral. à decis. 85.* Et in terminis, quod Parochi, seu Curati possint; affirmat *decis. 105. n. u. 6. ibi:** Existimo, posse eligere etiam non approbatum ab Ordinario.* Probat, quia per Tridentinum non reuocatur priuilegium Parochis concessum, *cap. fin. de Pœnit.* & *remission.* ut potè in corpore iuris insertum, cuius priuilegia non reuocatur per clausulas generales, & sicut non reuocatur quatenus fauet eligentibus, quia Tridentinum specialem mentionem de ipso non fecit, ita neque in ordine ad eligendos, ob eamdem rationem: cum Pasqualigo conuenire debent, qui afferunt idem quod Episcopis priuilegium, ex iure Parochis competere. Panormitanus, Vega, & Baltazar citati *num. 3.*

12 Huic sententiae dissentire non possunt M. Gallo, M. Ioannes de Orellana, & doctissimi alij Magistri, quos citatos sequitur ex eodem instituto M. Petrus de Ledesma *in Sum. tom. 1. de Sacram. Pœnit. cap. 12. conclus. 5. §. La segunda sentencia.* Et Ludouicus de S. Iuan, *quest. 6. de Pœnit. art. 2. diffic. 12.* Quorum sententiam probabilem putat M. Ioannes de la Cruz *in direct. part. 2. de Sacram. Pœnit. quest. 5. dub. 6. concl. 2.* & amplectitur Thomas Hurtado *tom. 2. resol. moral. tract. 12. cap. 1. num. 2024.* Hi inquam, dissentire nequibunt, quia afferunt, Parochium, post Tridentinum, posse Sacerdotem simplicem non approbatum ab Ordinario exponere, ad audiendas suorum Parochianorum confessiones. Quod ante illos tenuit M. Soto *in 4. dist. 18. q. 4. art. 3. vers. Postremum du-*

bium. Parochus enim potest, Sacerdotem, quem subditis exponit, sibi eligere: nam vt ex D. Thoma, D. Antonino, & alijs tradit M. Ioannes Martinez de Prado *tom. 2. quest. moral. cap. 2 1. §. 6. num. 64.** Potest Praelatus vti licentij, quas subditis concedit, & concedere confessario, vt cum absoluat, & cum illo dispenset, sicut potest committere dispensare cum alio.* Quæ sententia est expressa D. Thoma *in 4. dist. 21. q. 1. art. 5. quest. 4. ad 1.** Eis, inquit, quæ autoritate iurisdictionis dantur alijs, potest etiam Praelatus vti, tam in temporalibus, quam in spiritualibus.* Et est communis opinio Doctorū apud Sanchez *lib. 8. de Matrim. disp. 3.* Est ergo necessaria consequatio ex una opinione ad aliam, ac proinde Parochium posse confessarium non approbatum sibi eligere, quem suis ouibus exponere potest.

13 Vrgetur ex doctrina Ludouici à Cruce, *disp. 1. cap. 2. dub. 2 3. n. u. 20. afferentis.* Eminentissimos Cardinales posse ex sibi subditis, & commensalibus eligere confessorem non approbatum à Diocesano, cuius egregiam rationem (inquit Thomas Hurtado) reddit Naldus, verb. *Cardinalis, num. 8. nempe quia certum est, Cardinales esse proprios Sacerdotes sua familie, & per se, vel per alios posse hoc munus Parochie in illos exercere.* Sed apertius loquitur Naldus, ibi: *Nam si possunt (inquit) hanc facultatem supradictæ familie, vt supra, concedere, non erit ambigendum, posse & erga se ipsos vti eadem autoritate.* Atqui certissimum est, Parochium in subditos, & Parochianos illam exercere posse: ergo non minis, quam Domini Cardinales, confessarium, quem subditis expondere, sibi eligere poterit. Idem ergo iudicium de vtraque opinione ferendum est: atque adeò ū ex iure, post Tridentinum, potest pro subditis non approbatum designare, (vt pluribus suadere contendit Thomas Hurtado vbi supra) poterit etiam ex iure non approbatum sibi eligere.

14 Ex quo principio Parochium posse sua iurisdictione alteri Parocco communicata validè, & licet vti, & beneficium absolutionis, sicut & subditos, ab illo obtinere; tradunt Henriquez *lib. 6. cap. 8. num. 2. Layman lib. 5. tract. 6. cap. 10. num. 4.* Nauarrus *cap. placuit. num. 4. 9. de Pœnit. dist. 6.* Suarez *disp. 2 8 sect. 4. n. u. 18.* Coninch, Fagundez, & plures alij, quos citatos sequuntur Bösius de Jubilao, *sect.*

3. casu 2. §. 4. num. 126. Leander à Sacram. tom. 1. de Pœnit. tract. 5. disp. 11. quæst. 34. Et Thomas Hurtado vbi supra, tom. 2. tract. 12. cap. 1. num. 2026. Ergo si Curatus post Tridentinum possit simplici Sacerdoti, & non approbat ab Ordinario suam iurisdictionem pro suis subditis delegare; poterit etiam ab illo absolu: habet enim potestatem ordinis, & iurisdictionis. Ergo vel necessariò dici debet, iurisdictionem non esse post Tridentinum delegabilem non habenti approbationem in Concilio stabilitam, vel posse Parochum post Tridentinum Sacerdotem non approbatum in confessarium sibi eligere. Cuius ratio à priori est, quia Prælatus potest quoad se, quod potest quoad subditos: duas enim personas representat, aliam superioris, secundum quam iurisdictionem delegat; alteram hominis, vel partis communitatis, secundum quam iurisdictioni subiicitur: expedit enim, vt hi, qui alijs, sibi etiā facultatem facere possint, ne sint peioris conditionis quam subditi. Quod desinuit ex D. Thom. Caetano Soto, Taberna, Sylvester, D. Antonino, Suarez, Salas, Molina, Azor, & alijs, quos sequuntur Pasqualius decif. 86. & alijs communiter.

15 Denique ex alio capite probant nonnulli, Curatum posse eligere confessarium non approbatum ab Ordinario, nimis ex consuetudine legitimè introducta. Ita videntur sentire Vega 1. part. Sum. cap. 75. Vbi sic: * Dize bien Ledesma, que los Curas, por la costumbre que ay, pueden elegir para si Confesores, los cuales los puedan absolver, sino es de los casos reservados. Y yo se auer puesto en practica una Cura doctissimo la opinion de Margarita, y de Panormitano (sup. nam. 7.) fundandose en esta costumbre, que dice Ledesma que ay. * Et expressè hanc sententiam, non solum quoad Parochos, sed quoad alios etiam Sacerdotes, tenet M. Dominicus de Soto in 4. dist. 18. quæst. 4. art. 2. §. Similiter & omnes. Vbi ait: * Curati non sunt Prælati, & ideo in proprium Sacerdotem habent solum Episcopum. Quamquam consuetudine habeant, vt possint sibi eligere confessores, præterquam a casibus reservatis. Quin vero & uniuersi simplices Sacerdotes eadem gaudent facultate, vt sibi promiscue quemicumque eligant Sacerdotem; quapropter & cunctumque de Religiosis consideri possunt, quamquam huiusmodi Religiosus, nec

sit expositus ab Episcopo, nec à suo Prælato. * Sic post Tridentinum M. Sotus in editione Methyne à Campi, qua vtor, anno 1579. Cui consentit nouissimè Vincentius Baronius eiusdem instituti in M. nuduci ad Theolog. moral. par. 2. contra Amadæum Guimenium, disput. 2. sect. 3. fol. 245. Vbi sic. * Absit, vt Curatis ius auferam, quod illis revera confert Panormitanus, & Soto relatus ab Amadæo, apposita tamen hac, quam racet, conditione; si Episcopi videant subditos promiscue sibi eligere confessores, & silent. Hoc enim silentio, addita consuetudine, cententur contentire, & facultatem permittere. * Sic ille, sed immixtò Amadeum reprehendit, quod conditionem a Soto apositam tacuerit: non enim conditionaliter loquutus fuit Soto, sed absolute: * Cum p. r. effecti (inquit) superiores videant subditos promiscue sibi eligere confessores, & silent, conniuerent censentur, eamdemque permettere facultatem. * Concedit ergo illam Parochis, quia superiores vident, & silent; quo silentio coniuctudo firmatur, & facultas eligendi non approbatum, non ex nuda consuetudine, sed ex tacito cōtenuo Episcopi continuatur. Omitto Baronium testari, secum Panormitano sentire: hunc autem concedere Parochis ex iure facultatem eligendi confessarium, quæ Episcopis competit, constat ex dictis supra num. 3. & 15. quapropter nec tacitum Episcopi consensum desiderare debet, sicut nec Panormitanus desiderat. Nec dissentuer conclusioni M. Sotus, si antecedens concederet, quia dist. 18. q. 4. art. 3. vers. Postremum dubium, expressè asserit eos, qui habent facultatem eligendi confessari um idoneum, siue per Pontificium diploma, siue a Parochiali Sacerdote, posse eligere quemicumque Sacerdotem, etiamsi nec beneficium Parochiale habeat, nec per Episcopum sit expositus. Quod post Concilium Tridentinum à tanto Doctore assertum miror. Nec potest de tempore dubitari, quia comprobatur testimonio ipsius, dist. 15. q. 1. artic. 2. vers. Et ad maiorem. Vbi Tridentinam Synodus refert, eiusque authoritate se protegit.

16 Quod autem Sacerdos sufficienter censematur approbatus ad confessiones audiendas, per licentiam tacitam Episcopi, est communis Doctorum sententia; & ratio est efficax, quia, vt constat ex superiori dictis, consensus tacitus superioris est suffi-

sufficiens dare iurisdictionem; ergo & approbationem; consequitio est evidens, quia haec est de iure humano, post Tridentinum introducta: illa vero ex divino, ut inferunt communiter ex cap. se Episcopus, supradicto citato: ergo si Episcopus videat, vel sciat Curatos, vel simplices Sacerdotes eligere confessarium non approbatum, & eis non contradicat, cum faci è possit; eo silentio, electum sufficienter approbat, & iudicium de sufficientia confessoris eligenti committit; nam qui tacet in his, quæ ad ipsum pertinent, & in quibus tenetur contradicere, consentire videtur, ex regula iuris 10. in 6. Sic Sylvester, Soto, Becanus, Henriquez, Homobonus, Toletus, Fagundez, & alij, quos citatos sequitur Diana 3. part. tract. 4. resol. 68. Thomas Sanchez lib. 3. de Matrim. disp. 35. n. n. 20. & 21. Ioannes Santius in selectis, disp. 44. & plures alij, quos citat, & sequitur Bosisius de Jubileo, sect. 3. casu 2. §. 4. num. 135. Bardi in Bullam, tract. 5. cap. 1. sect. 9. à num. 120. & P. Mendo in Bullam, disp. 22. cap. 11. num. 115.

17 Difficultas ergo solum est, an de facto talis existat consuetudo: illa enim, quæ ante Concilium Tridentinum extitit, per ipsum fuit retocata, illis verbis: *Privilégis, & consuetudine quacumque, etiam immemorabili non obstantibus.* Ergo si post Tridentinum de novo inducta non fuerit, nequibunt Curati ex hoc capite excusationem pretendere: ac proinde ex nullo,

§. II.

Indicium Authoris.

18 **N**Vllus secularis, licet Sacerdos, aut Parochus, potest post Tridentinum eligere confessarium non approbatum ab Ordinario. Ita P. Gaspar Hurtado de Pœnit. disp. 10. diffic. 13. Vbi postquam diffic. 12. recensuit eos, qui vel ex iure, vel ex consuetudine possunt sibi eligere confessarium absque licentia proprij, inter quos numeravit Parochos, & omnes alios Sacerdotes, etiam simplices; statim sequente, diffic. 13. citata, inquiri; * an habentes facultatem eligendi confessarium, possint eligere Sacerdotem simplicem, & non approbatum? * Et responderet negatiuè; his verbis. * Certum est post Tridentinum non posse à pœnitente seculari eligi in confessarium nisi Sacerdotem, qui vel sit Parochus, quamvis alias

alienus, vel qui sit approbatus ab Ordinario: quia in Tridentino Sess. 23. cap. 15. decernitur nullum posse audire confessiones secularium, nisi approbatum ab Ordinario, vel habentem Beneficium Parochiale.* Sic Hurtado, à quo decreto solù excipit Religiosos, circa quorum confessiones, nil Concilium innouauit, idèque cuicunque Sacerdoti non approbato ab Ordinario, nec Beneficium Parochiale habenti, possunt modo, sicut ante Concilium, de licentia tantum suorum Prælatorum, validè, & licetè confiteri, ut docent communiter Theologi. Suarez disp. 28. sect. 4. num. 5. Vazquez quest. 93. art. 2. dub. 3. Lugo disp. 21. num. 2. Diana 3. part. tr. 2. ref. 3. & 30. & part. 3. tr. 1. ref. 86. Thomas Hurtado tom. 2. resol. mor. tr. 12. cap. 1. §. 2. dub. 5. num. 2071. & plures alij, quos citatos sequitur Leander à Sacramento, tom. 1. tr. 5. disp. 11. q. 45.

19 Hanc exceptionem extendunt aliqui ad Equites militares D. Ioannis, D. Iacobii, Alcantarae, & Calatravae. Sic Leander ubi supradicta cum Ioanne Santio in selectis, disp. 49 num. 10. 11. & 13. subaectens quest. 47. ita debere sentire omnes, qui affirmant prædictos milites esse verè Religiosos. Et in terminis posse sine scrupulo confiteri seculari Sacerdoti non approbato per Episcopum, ait Thomas Hurtado sup. num. 2072. Et ita docere Ricium, Vidal, Nouarium, & Martinum à sancto Iosepho, refert Diana part. 10. tr. 16. resol. 76. Quorum opinionem de iure veram esse, licet consuetudo sit in contrarium, dicit ipse Diana ubi supra, & præixerat par. 8. tit. 7. q. 96. cui subscriptis P. Amicus tom. 8. disp. 15. sect. 3. n. 97.

20 Sed quidquid de his sit, nullum Sacerdotem, etiam Regularem, posse secularium etiam Sacerdotum confessiones, post Tridentinum excipere, quin Beneficium Parochiale habeat, aut Episcopi approbationem, ut omnino certum supponit Gaspar Hurtado ubi sup. diffic. 13. citata; & esse in Tridentino definitum, ait P. Vazquez tom. 4. in 3. part. quest. 93. art. 2. dub. 5. num. 5. * Post Concilium, inquit, iam certissimum est, neque ex generali, neque speciali commissione, concedi posse licentiam eligendi confessarium non approbatum ab Episcopo: quod definitum est in Tridentino Sess. 23. decreto de reformat. cap. 15. &c. ea ergo deficiente (approbatione) definit Concilium non esse

esse nullum Sacerdotem idoneum ad iudicandum, & absoluendum in hoc Sacramento.* Sic Vazquez, quem sequutus est Gaspar Hurtado verbis ex illo datis n. 18.

21. Quapropter animaduertere hic non omittam recentiores quosdam quæstiones diuersas confundentes, Doctori Gaspari Hurtado imposuisse sententiam afferentem, Parochum post Tridentinum posse sibi eligere in confessarium Sacerdotem simplicem non approbatum ab Ordinario: cum ille expresse contrarium certissimum esse docuerit: & ex consuetudine solum concesserit facultatem eligendi carentem iurisdictione, non verò non approbatum: æquiparat enim ibi Parochos habentibus priuilegium Bullæ Cruciatæ, quo ad electionem confessarij, pro non releruatis. Ideòque diffic. 12. pri-
mam facultatem ex consuetudine illis concedit, secundam verò expresse negat
diffic. 13. non solum Parochis, sed quibus-
vis etiam Prælatis, & Episcopis seculari-
bus; quibus ex cap. Ne pro dilat. de Penit.
& remis. facultas eligendi confessarium
proutum, & discretum conceditur. Quia
post Tridentinum nullus talis censematur,
nisi ab Episcopo approbatus; aut Benefi-
cium habens Parochiale. Quod docent
Saarez disp. 28. sect. 4. num. 7. Card. de Lu-
go disp. 21. sect. 1. num. 3. Nauarrus, Ricius,
Barbosa, Fillueius, Azor, Fagundez, &
plures alij, quos citatos sequuntur Diana
3. part. tr. 2. resol. 3. Pasqualig. decis. 86. &
Leander ubi sup. q. 28.

22. Qia verò certitudine id tenen-
dum? Grauis est difficultas. Sed quoad
Parochos nouissimam decisionem habe-
mas ab Alexandro Septimo die 24. Sept.
anno 1665. qui hanc propositionem: *Qui
Beneficium Curatum habent, possunt sibi eli-
gere in confessarium simplicem Sacerdotem
non approbatum ab Ordinario, damnauit ut
minimum ut scandalosam, & sub pena
excommunicationis prohibuit. Vnde ne-
mini in posterum similem confessarium
eligere licebit, nec prætextu alicuius pri-
uilegiū ex iure sibi competentis; nec ex
consuetudine tacito superiorum consen-
su continuata.* Et quidem, ut à viris do-
ctissimis accepi, nunquam post Tridentinum
in Hispania talis consuetudo vi-
guit.

23. Ex quibus infertur primò, fal-
sam esse opinionem M. Petri de Ledesma,
& aliorum, quos sequutus est Thom. Hur-

tado ubi sup. nu. 12. afferentes posse Paro-
chum post Tridentinum ad confessio-
nes subditorum excipiendas, simplicem
Sacerdotem, ab Ordinario non approba-
tum exponere. Ratio est aperta: quia si
alijs posset, illum sibi eligere valeret, vt in
confesso est apud omnes; sed sibi eligere
non valet, vt constat ex decreto Alex. VII.
ergo. Ideò sententiam præfataam Petri de
Ledesma, iam diu vt improbabilem reie-
cerunt P. Suarez disp. 28. sect. 4. num. 11. di-
cens: * neque tutam, nec practicè proba-
bilem sibi videri, * & apertius P. Fagun-
dez, precepto secundo, lib. 7. cap. 2. num. 43.
Ioannes Sanctius in selectis, disp. 48. nu. 11.
Caspensis in cursu i heologico, tom. 2. tr. 24.
disp. 5. sect. 7. n. 64. Martin. de S. Ioseph in
monitis confess. tom. 1 lib. 1. tr. 24. de Pœnit.
num. 5. Quos citatos sequitur Diana 3. par.
tr. 4. resol. 146. & par. 10. tr. 16. resol. 75. & Pe-
trus Fay in Addit. ad 3. p. q. 8. art. 5. Vbi ad-
ducit declarationem Eminentissimorum
Cardinalium Concilij interpretum. Cui insistens nouissimè Illustrissimus Domini-
nus D. Alfonso de la Peña & Montene-
gro, in aureo suo itinerario pro Indorum
Parochis, lib. 1. tr. 7. Sess. 1. num. 3. fol. 98. dc
præfata M. Ledesma opinione loquens,
ait. * Ya no se puede seguir esta opinion,
ni ponerla en practica, despues que los
Illustrissimos Cardenales declararon, que
no tienen los Curas facultad para apro-
bar Confessores en sus Beneficios. * Et
quidquid sit de præfata declaratione, sit
nec ne authentica, conclusio certissima
haberi debet, vt potè necessaria consecu-
tionē deductā ex decreto Alex. VII. vt su-
prà expendimus. Quapropter sustineti
vtterius non potest opinio M. Sotí supra
citati num. 15. in fine. ubi habentem facul-
tatem à suo Parocco ad confitendum al-
teri, docet posse eligere non approbatum
ab Ordinario. * Et ratio, inquit, est, quia ad
absolutionem solum requiritur potestas or-
dinis, & iurisdictionis. * Quod apertè fal-
sum est, nam post Tridentinum non est
capax iurisdictionis, qui Beneficium Pa-
rochiale non habet, vel approbationem
ab Ordinario, vt definitur Sess. 22. cap. 5.

24. Infertur secundo, facultatem con-
cessam Parochis in cap. Placuit, & cap.
Omnes utriusque sexus de Pœnit. & remis.
exponendi pro subditorum confessioni-
bus, quemlibet Sacerdotem prudentis iu-
dicio idoneum, absque alia approbatio-
ne, vel abrogatam esse per Concilium Tri-
den-

dentinum, et si illius mentionem non fecerit. Vel ut alij asserunt, id necessarium non fuit ad nouum hoc ius instituendum, quia Parochis non est ablatum priuilegium, & facultas, quam habebant delegandi iurisdictionem Sacerdoti idoneo, sed Concilium declarauit, quis in posterum per confessarium idoneum (seu prudum, & discretum, vt in textu dicitur) habendus sit. Qua declaratione semel posita, nequit de cætero alteri iurisdictione delegari.

25 Præter quam quod, vt bene adnotat Cardin. de Lugo *disp. 21. de Penit. secl. 1. num. 6.* hoc Tridentini ius potissimum fuit inductum, ne Parochi sua potestate abutentes oves suas in ebris confessarijs tradicerent, vt nonnulli fecerunt. Vnde Concilij declaratio exceptionem hanc non paritur, alias inconuenientibus non occurrit. Quapropter nullatenus audi ridebet Thomas Hurtado *vbi sup. tr. 12. cap. 1. dub. 1. num. 2028.* dum ait; Concilium Tridentinum solùm intendisse declarare, quid intelligatur per confessarium idoneum in Bullis, & priuilegijs, quibus Summus Pontifex concedit facultatem eligendi confessorem idoneum, non vero quid intelligendum in iure canonico, quando in illo similis facultas concessa reperitur. Hæc enim interpretatio est omnia voluntaria, & extorta, & verbis Tridentini repugnans, quia universaliter decerit, nullum ad potestatem iurisdictionis, quo ad secularium confessiones etiam Sacerdotum excipiendas, idoneum in posterum reputari, nisi approbationem ab Episcopis obtinuerit, ergo post Concilium nullus est capax accipiendo iurisdictionem delegatam, neque ex iure, neque ex Bulla, aut priuilegio, si prefata approbatione careat. Ex quibus sit reiiciendam prorsus sententiam asserentem Religiosos iniuste reprobatos ab Episcopo posse confessiones excipere. Quam post Trident. ausi sunt defendere Ioannes de la Cruz *de stat. Relig. lib. 2. cap. 6. dub. 1.* & Thom. Hurt. *tom. 2. 77. moral. tr. 12. cap. 1. num. 1887. & 1896.* ex M. Soto in *4. disp. 18. q. 4. art. 3.* Quam Dian. *par. 6. tr. 7. ref. 60.* testatur inter Doctores in clytæ Sorbone esse communiter receptam; ceterum sustineri in posterum non potest, quia vt scandalosa, damnata, & prohibita est, ab Alex. VII. die 24. Sept. anno 1665.

26 Cum his vero restet cohæret po-

testas Parochi, ad exponendum, pro suis ouibus, quemcumque alium Parochum, vel Sacerdotem approbatum, & si alias iurisdictione carentem. Est communis Theologorum sententia; quia ad delegationem iurisdictionis acceptandam, qui libet predicatorum sufficientem habet approbationem, nec ad inconuenientia vitanda, maior alia requiritur. Ita tradunt Suarez *disp. 28. secl. 4. M. Candidus disquis. 24. art. 65. n. 10.* Filliucius, Toletus, Henriquez, Egidius, & alij, quos pro valida, & licita expositione alterius Parochi, refert Leander *tract. 5. disp. 11. qu. est. 58.* item Na uarrus, Trallenç, Henriquez, Ioannes de la Cruz, quos pro cuiusvis approbati expositione, siue ab Episcopo Dioecesano, siue ab alio quopiam Episcopo, refert & sequitur Leander *vbi sup. quast. 59.* Quorum sententia valde probabilis est, non vero certa, quia circa Episcopum à quo habenda sit approbatio, grauissima est inter Doctores controversia, de qua alibi,

QVÆSTIO III.

Dubia nonnulla occurrentia circa approbationem confessarij.

1 CVM certum nobis sit ex Tridentino, nullum, etiam Regularem, posse confessiones secularium, etiam Sacerdotum, audire; neque ad id idoneum reputari, nisi aut Parochiale beneficium habeat, aut ab Episcopis per examen, aut alias idoneus iudicetur; dubitari potest, an Prælati Regulares, & superiores locales, Priors, Guardiani, Rectores, & similes ipso iure censeantur habere approbationem à Tridentino requisitam, ita vt absque alia Episcopi Dioecesani, secularium confessiones virtute Bullæ Cruciatæ excipere possint? Partem affirmatiuam sustinent, ex præclarissimo Dominicanorum cœtu, M. Mancius, M. Gallo, M. Medina, & M. Bañez, quos refert Henriquez *lib. 6. cap. 6. num. 2. in gloss. litt. E. & F.* Vbi sic: * Quartò addunt Mancius, Gallo, Fr. Medina, Bañez, & alij Dominicanii, Prælatus Monasterij aquatur habenti Parochiale Beneficium, & est in re Ordinarius, & eligibilis per Bullam à secularibus, sine approbatione Episcopi. Hæc tamen in praxi sunt magis cogitanda. * Hæc Henriquez vbi supra, & iterum *lib. 7. de Indulgencij, cap. 12. in gloss. litt. K.* Quorum doctrina innititur opinioni

Caietani in sum. verb. Excommunicatio, cap. 72. Vbi ait: Prælaturam Regularem * e. le Officium Ecclesiasticum, quod Beneficio æquiparari videtur. * Cui consentit Vicentius Baronius 2. part. Manuduct. contra Amadeum, disp. 2. sect. 5. fol. 272. In deque cum Caietano contendit, pecunia dita ob prælaturam regularem, & simoniam contrahi, & pœnas contra simoniaicos in collatione Beneficij a iure impositas: consulto vero omittit Baronius illatione a præclaris Thomistis, ut suprà deductâ, quod ad electionem confessarij virtute Cruciatæ; forsitan quia legitimam agnouit.

2. Quibus addit M. Barnabam Gallego in Bullam Cruciatæ, cap. 9 dub. 84. Vbi sic ait: * No puedo dexar de confessar que me agrada mucho la opinion del P. M. Fr. Diego Nuño in addit. ad 3. p. q. 8. art. 5. dub. 8. en la solucion del nono argumento; el qual dice, que tiene para si por euidente, que si se concede, que el Parrocho, solo por serlo, sin otra aprobacion del Ordinario, es elegible por virtud de la Bula (lo qual no admite el Maestro Nuño) se ha de conceder tambien, que los Prelados de las Religiones, solo por serlo, sin otra aprobacion del Ordinario, pueden ser elegidos por la Bula. Y asi lo enseñan los PP. MM. Mancio, Gallo, Medina, Bañez, y Juan Valero, Möge Cartujo (in differ. vtriusq; fori, verb. Nullitas, diffic. 5.) lo tiene expressamente.*

3. Eamdem sententiæ sequuntur Hieronymus de Llamas 1. p. methodi, cap. 6. §. 6. & 7. pag. 63. Ludouicus de S. Iuan, q. 6. de Pœnit. art. 6. dub. 4. pag. 467. Brunus Cassaing de Privileg. Regular. p. 2. tract. 5. cap. 2. prop. 1. Reuer. P. Delgadillo tom. de Pœnit. cap. 19. dub. 34. Et probabilem putant P. Salas in manuscriptis. Ludouicus à Cruce in expositione Bullæ, disp. 1. cap. 2. dub. 11. n. 8. Angelus Bossius tract. de Iubilæo, casu 2. §. 2. n. 53. Martinus de S. Ioseph in monitis confes. tom. 1. lib. 1. tract. 24. de Pœnit. n. 19. Zepedes de exemptione Regularium, cap. 6. n. 141. & Diana 5. p. tract. 12. res. 52. Et valde probabilem, & securam in praxi vocat Thomas Hurtado tom. 2. resol. mor. tract. 12. cap. 1. res. 34. dub. 2. n. 1868. & sequentiibus. Quorum ratio est, quia ex Tridentino approbatus est ad secularium confessiones, qui habet Beneficiū Parochiale: Prælati autem Regulares, ut potè curam animalium habentes, Beneficiū Parochiale habere censentur: poterunt ergo eligi virtute Cruciatæ, non minùs, quam alij Parochi extra suam Parochiam,

4. Cæterum contraria omnino sententia tenenda est, quā cum Rodriguez, Fagundez, Tamburino, & Cardinali de Lugo, defendit P. Quintanadueñas de Iubilæo duarum hebdomadarum, cap. 1. P. Sua. rez de Pœnit. disp. 28. sect. 4. n. 21. Candidus disquisit. 24. art. 64. n. 5. P. Mendo in Bullam, disp. 2. 2. cap. 2. n. 30. Petrus de Ledesma cap. 13. de Pœnit. diffic. 4. & 6. post 1. conclusionem, & alij communiter. Probatur, quia Prælatura Regularis, et si curam animalium habeat, & subditis Sacra menta administret, non tamen est Beneficiū Parochiale: hoc enim ex cōmuni Theologorum sensu: est ius percipiendi reditus propter officium administrandi sacerdotalibus sibi subditis Sacra menta, & sepulturam, ex iurisdictione ordinaria in ipsis. Vnde Parochus definitur, qui auctoritate Episcopi alicui Parochiali Ecclesie est præfector, ut plebi, seu populo, sacram divisioni Verbi, & Sacramentorum pabuli, ad pacendos animos, subministret. Quæ definitia Prælatis Regularibus non conuenit, ut ex terminis patet. Vnde quamvis Parochis æquiparari dicantur, eo quod in Regularibus sibi subditos, eam curam habeant, quā Parochi in populum sibi commissum, seu in sacerdtales suæ Parochiæ, non idèò ex hoc principio deduci potest, eam ex Tridentino approbationem, quoad secularium confessiones ipsis competere, quæ Beneficiū Parochiale habentibus. Alias sicut Parochi, qui Beneficiū Parochiale habuerunt, sed iam non habent, possunt adhuc eligi virtute Cruciatæ, eo quod approbatio, quæ Parochio simul cū Parochiali Beneficio concessa fuit, adhuc persenerat, & sola iurisdictio cessauit (ut docent Manuel Rodriguez in addit. ad Bullam, §. 9. n. 4. Villalobos tom. 1. tract. 27. claus. 9. §. 1. n. 4. & tract. 9. de Pœnit. diffic. 55. n. 4. Et Basilius de Leon, quem reteret, & sequitur P. Mendo in Bullam, disp. 22. citata, cap. 2. n. 34. Acosta in explicat. Bullæ, q. 39. Petrus Fay in addit. ad 3. part. q. 8. art. 5. disp. 3. concl. 4. ad 3. Thomas Hurtado tom. 2. tract. 12. cap. 1. resol. 34. dub. 3. n. 1878. Et putat probabile Ioannes de la Cruz, part. 2. de Pœnit. quæst. 5. dub. 8. conclus. 4. ita similiter Prælati Regulares, qui semel superiores locales alicuius Conuentus extitissent, possent de cætero, postquam suo munere functi sunt, ubi que eligi virtute Bullæ Cruciatæ, quod in nullius viri docti mentem venire potest;

5 Secundò probatur, quia si Prælati, vel superiores locales Regularium venient nomine habentiū Beueñcium Parochiale, in decreto Tridentini, eo quod Parochis, quoad animarum subditorum curam, & equiparentur, eodem prorsus fundamento dici deberet, sub Episcoporum voce, à quibus Concilium approbationē obtinendam expressit, venire etiam Generales, & Prouinciales Religionum; quia, vt Theologi communiter fatentur, eiusmodi Prælati Episcopis & equiparantur: at qui nemo, nisi temere, dicere audebit, Generales, vel Prouinciales Religionum posse post Tridentinū sibi subditos approbare quoad sacerdotalium confessiones: ergo quo ad rem hanc, sicut isti non veniunt, in Conciliij decreto, Episcoporum nomine, ita neque illi, Parochorum.

6 Tertiò probatur, quia si superiores locales eo ipso censerentur habere approbationem, quæ habentibus Parochiale Beneficium ex Tridentino competit, sequeretur manifestè, eiusmodi Prælatos absque noua Episcopi approbatione, sacerdotalium confessiones audire posse, etiā si pœnitentes nullo priuilegio per Bullam Cruciatam, vel Iubilatum sibi concessio, quoad electionem confessarij pótirentur. Ratio est aperta, quia Regularibus approbatis iuxta formam Tridentini summii Ecclesiæ Pastores iurisdictionē in omnes Christi fideles delegarunt: ergo eiusmodi superiores locales, cum nec approbatio sufficiens, nec iurisdictione delegata deficiat, poterunt ubique absque alia approbatione sacerdotalium confessiones audire. Consequitur hæc est necessaria, quā ideo, iuxta sua principia, tenuerant ex Doctoribus supra citatis M.M. Mancius, Gallo, Medina, Bañez, Ioannes Valero, & putant probabilem Martinus de S. Ioseph, Thomas Hurtado, Zepedes, & Diana.

7 Verum horū Doctorum sententia sustineri non potest, maximè post Bullā Innocentij X. in causa Angelopolitana edita die 9. Maij anno 1648. in qua in responsione ad nonum dubium, sic habetur. * Non vtrū Regularis quicumque, etiam societas Iesu possit administrare Sacramentum Pœnitentiaæ sacerdotalibus absque licentia Episcopi Diocesani, si in aliena Diocesi approbatus sit? Respondetur, Regulares, etiā societas Iesu, in una Diocesi ab Episcopo approbatos, ad confessiones perfornarū sacerdaliū audiendas, nequaquam posse in alia Diocesi huiusmodi cōfessiones

audire, sine approbatione Episcopi Diocesani.* Ex quibus verbis per legitimam consequentiā duo inferuntur: Primū, superiores locales conuētus siti in Diocesi Toletana nequire in alia Diocesi, absque Episcopi approbatione cōfessiones sacerdotalium audire, quod est cōtra Doctores supra citatos. Secundū, Regulares nullibi posse eas excipere absque Episcopi Diocesani approbatione. Atqui Prælati maiores Generales, & Prouinciales, qui superiorem localē constituit, & electione ipsa ad animarum subditorum curam idoneum declarant, non sunt Episcopi Diocesani: ergo præfati superiores locales non habent approbationem requisitam, vt iurisdictione ad sacerdotalium confessiones excipiendas à Pontifice delegata censeatur.

8 Dices pro aduersarijs, Bullam Innocentij X. non obstat, quia eius mens solū fuit, non Regularem quemcumque in una Diocesi approbatū posse virtute suorum priuilegiorum, in alia absque noua Diocesani approbatione, seu licentia, sacerdotalium confessiones audire, vt constat ex dicto proposito verbis illis: *Vtrū Regularis quicumque: rectè autem cohæret, non quicumque Regularem id posse, sed Prælatos tantum. Respōdeo, decisionem dubij nullum Regularem excludere; quod facile ex illa euincitur, quia superior localis unius conuentus ex vi sui muneris maiorē approbationem habere nequit, quam quicumq; alias doctus Regularis ab Episcopo approbatus, sed hic non potest in alia Diocesi absque noua Episcopi Diocesani approbatione, vel licentia, sacerdotalium (qui priuilegio Bullæ Cruciatæ non fruatur) confessiones audire, vt decernit Innocentius X. ergo neque ille. Roboratur ex Tridentino ſel. 2.3. c.15. vbi nullum Regularem absque Episcopi approbatione ad sacerdotalium cōfessiones idoneum reputari decernit: quod cū nullum excipiat, nec discriminē inter Prælatos, & alios Regulares constitutū, eadem pro omnibus statuta est lex. Ideo nullum Regularem, cuiuscumque gradus, & dignitatis existat, posse sacerdotalium confessiones excipere, absque Diocesani approbatione, est communis Doctorum sententia, quā tenent Suarez, Rodriguez, & alij, quos referunt, & sequuntur Diana 2.p.tract.16.ref.46. & p.8.tract.1.ref.86. Card. de Lugo disp. 1. ſel. 1.n. 10. Granado tract. 10. disput. 5.n. 5. P. Bardi in Bullam, tract. 5. cap. 2. ſel. 1.n. 6. P. Mendo in Bullam, disp. 2.2. cap. 2. n. 30. & alij.*

§. III.

Quid de Graduatis in Theologia, vel
in iure?

9 R Ogabis, an Concilium Tridentinum in suo decreto de approbatione ab Episcopis requisita pro sacerdotiū confessionibus, comprehendat Sacerdotes graduatos in Theologia, aut iure Canonico? Negatiū respōdent doctissimi PP. Magistri Salmantenses ex Ordine Prædicatorum, Mancius, Gallo, Medina, Bañez apud Henrīq. lib. 6. cap. 6. n. 2. in glos. lit. E. & F. quos sequutus est Lamas 1. p. method. cap. 7. §. 7. Et Thom. Hurt. eorum sententiam probabilem vocat, imò & va de probabilem, tom. 2. ref. moral. tract. 12. c. 1. dub. 1. n. 1866. & seq. Cuius ratio (inquit Hurtado) est; *nam quamvis nō possit eligi, nisi approbatus ab Episcopo, vel quia alias ab eo indicentur idonei; eo tamen ipso, quod Episcopo constet, talem esse Laurea Doctoratus insignitum, iudicatur ab eo idoneus, & si non eo ipso cōferatur iurisdictio. *Ex quo principio cum præcitat Magistris censer, præfatos laureatos (imò & Lectorē Theologiae, aut egregiū Prædicatorem publicum, vt inquit Domini citati) absque Episcopi approbatione posse eligi in confessarios virtute Bullæ Cruciatæ, vel Iubilæi. Pro qua opinione refert Emanuel Rodrig. in addit. ad Bullæ explicationē, §. 9. n. 4. vers. A la qual duda. Gutierrez lib. 1. Canonicarum, cap. 27. n. 2. usque ad 27. Henrīq. lib. 6. de Pœnit. c. 6. §. Varijs modis, Ludouicum à Cruce, disp. 1. c. 2. dub. 6. Trullench in expositione Bullæ, lib. 1. §. 7. cap. 1. dub. 4. n. 5. & Valeatum in differ. verb. Nullitas, differentia 5. num. 3. vers. Sexto fallit in fine.

10 Sed miror Thomam Hurtado aūsum fuisse, hanc sententiam valde probabilem vocitare in prima editione Lugdunensi anno 1651, cum ignorare non potuisse, per sanctum Inquisitionis Tribunal expunctionem fuisse ex Hieronymo de Lamas in Expurgatorio, anno 1640. Præter quā quod est contra Bullam Pij V. expeditam anno 1571. octauo Idus Augusti, in qua decreuit, & declarauit, decretum Concilij Tridentini de approbatione Regularium ad audiendas sacerdotiū confessiones ab Episcopis facienda * obseruari debere in omnibus Regularibus, etiamsi sint Doctores, aut in Theologia ex superiorum licentia graduati, vel promoti. *

11 Ideò contraria prorsus sententia tenēda est cum communi Doctorum. Ita Suarez disp. 2. sect. 4. n. 3. Petrus de Ledesma cap. 12. post 5. concl. pag. mihi 419. Filiius, Lugo, Layman, Bossius, Tamburinus, Lezana, Barbosa, Molfelsius, Machado, Bassus, & alij, quos referunt, & sequuntur M. Barnabas Gallego in Bullam, cap. 9. dub. 9. 2. Leanda Sacram. tom. 1. tract. 5. disp. 11. q. 48. & 50. & M. Hyacinthus Donatus tom. 4. addit. ad practicam, tract. 4. q. 3. Et opositam sententiam esse improbabilem dicunt Fagundez 2. præcept. Eccl. les. lib. 7. cap. 2. n. 67. & P. Mendo in Bullæ Cruciatæ, disp. 2. 2. cap. 10. n. 109. quorum censura mihi placet. Ratio est aperta, quia ad confessiones sacerdotiū excipiendas, est conditio, sine qua non, quod Sacerdos per examen, aut aliás ab Episcopo iudicetur idoneus: stare autem potest, aliquem esse Doctorem, vel insignem Prædicatorem, & tamen idoneum ad confessiones ab Episcopo non iudicari: tum, quia non omnes graduati, vt ait M. Donatus supra, suat Doctores, quamvis dicantur Doctorati; tum, quia aliud est, esse Doctorem in Theologia speculativa, & aliud in casibus moralibus. Tum, quia licet quis in doctrina non deficiat; prauis tamen moribus imbutus esse potest. Secundò probatur, quia iudicunt Episcopi (vel iurisdictionē Episcopalem habentis) de idoneitate Sacerdotis secularis, vel Regularis, ad sacerdotiū cōfessiones, debet exterius verbo, vel scripto manifestari: est enim velut sententia lata de sufficientia cōfessarij, quia, licet iniuste, negata nullus Sacerdos secularis (vt fatetur Thom. Hurt.) reputatur ad confessiones idoneus: ad hoc enim requirit Conciliū, quod de idoneitate * approbationem obtineat, priuilegijs, & consuetudine quamque, etiam immemorabili, non obstantibus. *Doctores autē sacerdotiū, nec virtute priuilegijs, vñquā potuerunt absque approbatione Ordinarij confessiones sacerdotiū excipere: Regulares vero, iure antiquo, approbatione iniuste denegata, eo ipso approbati censebantur. Videatur Leander vbi sup. disp. 11. q. 8; vbi communis contra cōmunem. Post Tridentinum res aliter se habet, vt dixi sup. q. 2. n. 25. vbi contraria grauium Doctorū sententiā, vt scandalosam damnatam notaui. Tenendum ergo est tanquam omnino certum, post Concilium Tridentinum, nullum Sacerdotē, et si graduatū in iure Canonico, vel Theologia, posse eligi virtute Bullæ

Cruciatae, vel Iubilæi ad sacerdotalium confessiones, quin ab Episcopo Dioecesano, ut supra dictum est, approbationem obtinuerit, quia Concilium omnes comprehendit.

12 Nec Doctores, quos pro contraria sententia (quā valde probabilem putat) adducit Thom. Hurt. supra, fideliter refert: illi enim, quos mihi consulere licuit, oppositum expressè afferunt. Et in primis P. Henriquez lib. 6. cap. 6. §. Varijs modis, quo citatur ab Hurtado, nil de hac re: numero autem secundo præcedēti, vbi quæstionem attigit, sic ait: * Nec potest vir, quantum muis habeat testimonium spectateæ doctrinæ, sacerdotalis, aut Regularis, etiā Doctor, aut Prælector Theologie, & Canonum, sine prædicta approbatione Episcopi censeri idoneus, & eligibilis ab alio Parocho per Iubilæum, aut Bullæ præuilegiorum. * Hæc Henr. quibus ut patet contra Hurtado aperte pugnat. Pro eius verò sententia *in glos. lit. E. Patres Dominicanos* supra citatos, & Doctores alios adducit, dicens: * At Mancius, Gallo, Fr. Medina, Bañez, Sebastianus Perez Episcopus Oxfordensis, Doctor Petrus Martinez Complutensis aiunt, idoneum esse iure Licentiatū in Theologia, aut Canonibus, quia Academia iam nomine Papæ examinavit, & Lector Theologie, aut egregius Prædicator publicus. * Insuper infideliter etiam refert Hurt. pro sua sententia Egidiū Trullench *in expos. Bull. lib. 1. §. 7. c. 1. dub. 4. n. 5.* quia ibi nil de hac quæstione. Illam verò exagitat *dub. 1. n. 6.* & ab impostura se purgat apertissimis verbis, dicens: * Conciliū expressè re quirit approbationem factam ab Episcopo, ita ut nō sufficiat, quod quis sit Doctor in Theologia, vel iure Canonico; aut quod cōmuni consensu iudicetur ad istud munus idoneus, quia voluit Concilium tamē approbationē ex iurisdictione, & iudicio Episcopi pendere, sicut pender Parochorum institutio, omnemque exceptionem exclusit, cum simpliciter dixerit: *Nullum etiam Regularem, &c.* adeo ut nemo ratione doctrinæ, aut sanctitatis, aut dignitatis cuiuscumque, excipiendus videatur, nisi habeat Parochiale Beneficium. * Hæc Trullench.

13 Denique non nisi per summā calumniam pro sua sententia adduxit Thomas Hurtado, Emanuel Rodriguez *in addit. ad Bullam Cruciatæ, §. 9. n. 4.* ibi enim solum afferit, approbatu ab Episcopo vt idoneum, non cōcessa iurisdictione, posse

eligi virtute Cruciatæ, vel Iubilæi, quidquid alijs contradixerint. Verba eius sunt: * A la qual duda se responde, que bista la dicha aprobacion, como lo dice Cano, al qual sigue Gutierrez, y otros hombres doctos, porque la Bula, y el Concilio Tridētino solamente pidē, que el Confessor sea aprobado: y el juzgar a uno por idoneo, y apto para confessar, es una muy verdadera aprobacion: por lo qual el aprobado de ta manera puede por virtud de la Bula confessar, o por virtud de otro privilegio, o costumbre de jurisdicion actual. * Hacenus Manuel Rodriguez de aprobato ab Episcopo, non cōmissa Episcopali in suas oves iurisdictione, vbi nec verbum de quæstione præsenti pro Doctoratis in iure Canonico, vel Theologia, quos neque hic, neque alibi, iure ipso approbatos, & per Bullam Cruciatæ eligibiles tradidit. Autores alios, quos pro se allegat Hurtado videre non licuit, forsitan meliori fide illos citat. Nec eius sententia sustineri potest; sed potius ex ipso, sicut ex llamas, iuxta præscriptum Expurgatoriū indicis, expungenda est.

QUESTIONE IV.

Vtrum confessarius, qui ex ignorantia vinclibili, seu graniter culpabili, non præcepit pœnitenti restitucionem, ad eam, illo non restituente, maneat obligatus?

1 N Egatiuam sententiam defendit Gaugericus Hispanus *in addit. ad sum. Caetani edita duaci anno 1613. verb. Restitut. fol. 607.* & sequitur M. Marcus Serra 2. 2. q. 6 2. art. 7. *dub. 1. fol. mihi 227. in editione Valentina anno 1643.* Vbi sic. * De confessariis, qui tacent, & non praepiunt pœnitentibus ut restituant, quæ restituere tenentur, &c. si tacent ex ignorantia crassa, & affectata, inquit Nauarrus manere obligatos ad restituendum. P. Lefsius hoc limitat ad eos, qui ex officio curam habent animarum, ut sunt Episcopi, & Parochi: nam Religiosi non tenentur, &c. Sed neque hos neque illos ad restitucionem teneri, etiam si culpabiliter omiserint obligare pœnitentem ad restituendum, multorum est sententia, quos refert & sequitur Diana 1. p. tr. 2. misc. ref. 1. Nam confessarius non tenetur ex iustitia proficere temporalibus creditorum bonis, cum ab eis mercedeni non accipiat: sed

sed solum tenetur ex charitate, & religione, procurare bonum spirituale pœnitentis, quod si negligat, non obligando illum ex ignorantia vincibili ad restituendum, peccabit quidem contra religionem, sed non contra iustitiam, siveque non tenebitur ad restitutionem; nisi forte illi consulat ut non restituat, nam tunc ut consulens ad restitutionem tenebitur, iuxta dicta conclusione secunda. * Hæc M. Serra. Huius sententiae fundamenta paulò ante ipse iecerat, contra nonnullos afferentes, ex violata charitate, oriū obligationem restituendi, eo quod indirecte sit causa iniuste damnificationis proximi. Quos reiçit, transcriptis verbis M. Sotii 4.de iustitia, quæst.7.art.2. Vbi sic: *Melius tamen Scotus. Et reliqui id negant, (ait M. Soto vbi supra) persistendum namque est in illa superius asserta regula, quod sola contaminata charitas; nisi iustitia violetur, necessitatem restitutionis non inducit.* Hæc Sotus: quem sequitur Serra vbi supra dicens, causam indirectam iniuste damnificationis non teneri restituere, nisi ex iustitia sit obligata * ad impediendum. * Ex quo principio, ut vidi mus, confessarium non obligantem pœnitentem, ab onere restituendi eximit: cuius proinde sententia, Doctores omnes præmissis inhærentes a sentiri debent. Ideoque eam tuentur Suarez, Rebellus, Gaspar Hurtado, Lessius, Thomas Sanchez, & alij, quos sequuntur Diana 2.par. tr.16.ref.1. & Leander à Sacramento, tomo 1.tr.5.de Pœnit. disp.11. quæst.138. Quibus addit Filiucium tomo 1.tr.7. cap. 12. quæst.7.num.634. Egidium de Sacram. disput.8.dub.17.num.144. Bonacinam de restitut. disp.1. quæst.2. puncto 11.num.13. Malederum 2.2.tr.5.cap.3. dub. 24. Reuerendis P. Delgadillo tomo de Pœnit. cap. 19. dub.43. Et Fr. Franciscum a Iesu Maria, Carmelitam Excalceatum, & sui Religiosissimi Ordinis bis Difinitorem Generalem 1.part. Cursus Theologie Moralis, tr.6. de Pœnit. cap. 12. punct. 4. fol. 516. quos sequitur Marcus Vidal in Arca salutari, tr. de Sacr. Pœnit. inquis. 12.num.7. & 8. dicens esse communem.

2. Quorum unum est fundamentum ex doctrina subtilis Scoti, M. Sotii, & aliorum vbi supra petitum, & à M. Serra probatum, nempe obligationem restitutionis solum oriri ex violatione iustitiae contra personam damnificatam, confess-

sarius autem ex officio, vel nulli ex iustitia, vel soli pœnitenti tenetur, non illius creditoribus, quia non temporalibus istorum bonis, sed spiritualibus illius, ex officio prospicere debet. Et sic in terminis tradit Card. de Lugo disp. 22. sect. 3. num. 67. dicens: *Quod est communis tam sententia; & plures pro illa refert,*

§. I.

Animadversio in Baronium.

3. His prædictis, Vincentius Baroniensis in opere contra Amaðeum, disp. 2. sect. 3. fol. 244. in fine, in illum inuehitur, dicens: * Immerito præsidia quæ ille ex M. Serra, & ex Gaugerico Caetani interprete, quia hi authores eam non tinentur. * Sed aperte fallitur: ut constabit legenti verba M. Serra supra data, num. 1. Et quæ ex Gaugerico, vbi supra citato subnecro. * An ergo, inquit, confessarius non iniungens pœnitenti restitutionem, vbi debet, teneatur ipsem restituere, &c. Nauarrus affirms sequutus Rosellam, & Angelum. Idem Toletus: sed videtur distinctione opus esse. Vel enim confessarius habet se merè negatiuè circa restitutionis in iunctiōnem, sicut mutus: & sic non videtur obligari per illam taciturnitatem, etiam si sponte, & ex malitia omittat consulere. Quia mutus, ut hic docet author (nempe Caetanus) non tenetur restituere, nisi quando debet consulere ex officio, siue (quod idem est) ex iustitia. Confessarius autem etiam si aliquando teneatur admonere pœnitentem ex iustitia, tamen iustitia illa non est respectu tertij, qui damnum patitur, sed duntaxat respectu pœnitentis. * Sic ibi. Quoad hos ergo authores non potuit apertius Baronius de falsitate conuinci. In reliquis autem sic insurgit. * Incredibilis esset temeritatis, & audacie, futilebus nescio, quibus distinctionibus, vnde onus restitutionis repetatur, ab illo liberare Sacerdotem, quod soli pœnitenti, quo ad bona spiritualia sit ex officio adstrictus, etiam si suo (attende) non solum silentio, quod satis graue peccatum est; sed etiam suo consilio, causa sit damni à pœnitente illati alijs, &c. Quis neget confessarium huius consilii authorem, si inde pœnitens credat se

ab hoc onere restitutionis exemptum, ut non sit à Sacerdote monendus sui officij, vel restitutio, loco pœnitentis à confessario facienda? Qui hoc negauerit, nescio an vltum sit admissurus iuris naturalis principium.* Sic Baronius.

4. O felix homo, nullus tibi hostis. Vbi apud Amadeum citatam invenisti authorem vltum afferentem, eum qui suo consilio eximit pœnitentem ab onere restitutionis, ad quam teneri censet; seu quempiam alium, qui sic est causa danini alijs illati; non manere eius loco adstrictum restituere? Nullibi profectò: quia hoc delirium in nullius mentem venit. Et quod in Baronij, valdè miror, cum ipse met ubi supra opinionem ab Amadeo ex alijs excerptam referens, sic scribat.
* Eximit ab omni restitutionis onere confessarium, qui ex ignorantia vincibili, pœnitenti non iniunxit restitutionem bonorum, quae iniuste possedit. Non ergo de confessario consulente omissionem restitucionis, sed de non præcipiente pœnitenti restitucionem, ad quam tenetur, quaestio procedit. Hunc autem ab omni restitucionis onere exemptum esse, docent M. Serra, Gaugericus & reliqui Doctores citati, vt eorum collatis locis apertissime constat. Omnes verò uno ore, & calamo uno, confessarium consulentem pœnitenti, ne restituat, si ex ignorantia culpabili errorem commiserit, ad restituendum, eius loco, obligant, ut potè iustitiae violatorem. Aliud enim est consulere danum, aliud non impedire: illud contra iustitiam esse, omnes fatentur, idèoque & obligationem restituendi. Istud verò in non obligato ex iustitia ad impediendum (vt in hoc casu, secundum citatos autores, contingit) soli charitati, aut religioni opponitur. Quo semel statuto, constans est apud ferè omnes conclusio, in cuius præsidium, ut verbis fideliter exscriptis, ostendi, merito vocati sunt M. Serra, Gaugericus, & reliqui supra citati. Qui ergo, Baronii, autores illi sunt, quos incredibilis temeritatis, & audacie insimulas? Qui, quos criminaris, quod sutilibus distinctionibus ab onere restitutionis liberent Sacerdotem, qui non solum silentio, sed etiam sua consilio causa sit damni à pœnitente illici? Nulli profectò. Ut quid ergo hostem finisti? Ut calumniam instruetes? A page.

Probabilior sententia.

5. **Q**uamvis valdè mihi probabilis sit opinio M. Serra, & aliorum eximentium, ab omni restitucionis onere, confessarium, qui ex ignorantia grauius culpabili solo silentio est causa indirecta damni illati, seu non impediens, cum posset admonendo pœnitentem de obligatione restituendi, qua tenetur: nihilominus contraria sententia probabilior videtur, quam tenent M. Nuggus in Addit. ad 3. part. tom. 2. q. 8. art. 4. dub. 4. Zanardus in direct. precept. 7. cap. 26. dub. 3. Sylvester, verb. Vtura 7. q. 2. in fine. Vbi ait teneri ad restitucionem confessarios absoluentes eos, qui tenentur restituere, si ex denegatione absolutionis fuit et facta restitutio. Et Nauarrius in manuali, cap. 17. num. 22. Qui ait confessarium tacentem ex ignorantia crassa, & affectata, manere obligatum restituere, si pœnitens, non restituat. His aquiesco, nam quando ex circumstantijs constat pœnitentem ignorare, vel dubitare de obligatione restituendi, silentium confessarij æquiualeat consilio, seu sententia eximenti pœnitentem ab onere restitucionis: se etenim haber, ac si expressè dicaret: *Non teneris restituere, & indecū omnes ab obligatione restituendi æquè se liberos credunt, siue silentio, siue consilio, confessarij iudicium ipsis innoscet;* ergo non aliter sentire debemus de confessario tacente, quando tenetur admonere pœnitentem de obligatione restituendi, ac de consulente ut non restituat, seu dicente non esse obligatum. Ideo hanc sententiam ultra citatos iure tenuerit Nauar. Medina, Clavis Regia, Sallo, Aragon, P. Molina, & alijs apud Bonacinam ubi supnum. 15. P. Layman tom. 1. sect. 5. de iust. tract. 2. cap. 2. nn. 4. Toletus lib. 3. cap. 16. n. 13. Rosella, Angelus, Petrus de Nauarra, & alijs apud Lessum lib. 2. de iust. cap. 13. dub. 10. n. 77. Qui optimè tradit cap. 7. num. 33. cum Ioanne de Medina confessarium Theologum, vel iuristam, qui ex ignorantia grauius culpabili dixerit contractum quempiam esse licitum, qui reuera est illicitus, teneri ad restitutioinem damni sequuti, nec aliter Magistrum, vel confessarium eximi posse ab hoc onere, quam habendo evidentiam moralem, (aut probabilem opinionem) quod licite possit pœnitens restitucionem omittere, aut

aut quidpiam aliud efficere, ex quo damnum proximo vidit imminentem; quia cui libet est ius, ne in eius præiudicium alter decipiatur, cui principio innixus Marcus Vidal, ubi supra, suam sententiam limitat, dicens: Confessariū m, qui malitiosè non admoneret pœnitentem de obligatione restitutionis, ad hanc teneri, quia dolus ex natura sua est iniustus ei, in cuius præiudicium cedit, & ideo ut causa indirecta damni facit contra iustitiam. Vnde ni opinione probabili ductus confessarius, vel doctor procedat, non solum grauiter delinquet, in consilio, vel doctrina tradendis, vel omittendis, sed ab obligatione restituendi eximi non poterit, nili forte pœnitentem potenter restituere postea doceat, quid debeat facere, & de errore in confessione commisso, vel in consilio præstito admoneat. In hoc enim casu solli pœnitenti, & non confessario imputabitur, si ille restitutionem omittat, vt bene ait Lugo disp. 22. sect. 3.

QVÆSTIO V.

An confessarius muneris suo satisfaciat, interrogando pœnitentem, an doleat de peccatis, & affirmanti credere debeat?

REm hanc in disputationē adduco, quia Theologaster (nec quod quis) opinionem affirmatiuam eximiū Doctoris Francisci Suarez tom. 4. in 3. par. disp. 32. sect. 2. num. 2. ausus est sugillare. * Quando pœnitens, inquit Suarez, non habet sufficientia signa doloris, potest, & debet confessarius interrogare pœnitenti, an ex animo detestetur peccatum? Cui affirmanti credere tenetur, & hoc idem dicendum est de proposito in futurū, quādo ex confessione non oritur specialis aliqua obligatio restituendi, vel relinquendi occasionem proximam peccandi, sed solum communis, & generalis obligatio non peccandi de cetero. * Sic ille supra, & iterum tom. 2. de Relig. lib. 3. cap. 8. nu. 7. ibi: * De proposito credendum est pœnitenti, non obstante quacumque præcedēti frequentia, & inconstantia eius, quia sicut potest mutari in malum, ita etiam in bonum, & ipse est sui accusator, defensor, & testis. * Hæc est sententia P. Suarez innixa principio apud Theologos indubitato, scilicet, in rebus merè spectantibus

ad forum conscientię, pœnitenti pro se, & contra se credendum esse.

2 Quapropter eiusmodi sententiam pluribus in locis tenuit aperte D. Thomas, vt iam olim dixi. *Quodlibeto 1. art. 12.* * Respondeo, dicendum, quod in foro iudicali creditur homini contra se, sed non pro se: in foro autem pœnitentiae creditur homini pro se, & contra se. * Et ad secundum. * Dicendum, quod spiritualis pastor vultum pecoris sui deber diligenter agnoscere, considerando exterius vitam eius, sed per modum confessionis non potest diligenter scrutari, sed oportet, quod credat ea, quæ sibi a subdito dicuntur. * Idem tradiderat in 4. dist. 17. quæst. 3. quæstiunc. 5. ad secundum, ibi: * Quantum ad hanc cognitionem, non potest maiorem certitudinem accipere, quam vt subdito credat, quia hoc est ad subueniendum conscientię ipsius; vnde in foro confessionis creditur homini pro se, & contra se. * Hæc D. Thom. quem sequuntur communiter discipuli, Turrecremata cap. Quæ pœnitent de Pœnit. dist. 1. n. 18. M. Bartholomaeus Famus in Armilla, verb. Absolut. nu. 30. M. Tabiena ibidem quæst. 24. nu. 45. & alij, quos citatos sequitur Iohannes Sanctius in Selectis, disp. 8. n. 1. & disp. 9. n. 7. Quibus additum Filliucium tom. 1. tract. 7. num. 354. & Dicastillo de Pœnit. disp. 10. dub. 29. n. 571. vbi ait: * Pœnitenti affirmanti, se habere retractationem, & propositum non pœcandi credendum est. * Et Henriquez libr. 6. cap. 20. & cap. 26. §. 4. quos sequitur Leader à Murcia, dicens esse communem, in disquisitione in 1. 2. D. Thom. e. disp. 1. resolut. 10. lib. 2. ibi: * Pœnitenti fides habenda est de vero proposito emenda, sicut de alijs, quæ contra se, & pro se dicit, vt notauit D. Thom. Opusculo 26. art. 6. Henriquez suprà, & communiter Doctores. * Cui cōsonat Machado tom. 2. lib. 7. par. 2. tract. 3. docum. 2. fol. 606. vbi ex communi sententia Doctorum, quos ibidem refert, cōcludit: * Todas las veces, que el penitente tuviere verdadero dolor de sus pecados, no debe ser excluido del beneficio de la absolución. Acerca de lo qual se ha de estar a lo que él dixere, y debe darle el Confessor credito, como en todas las demás cosas, que contra si, o en su fauor dixeret. *

3 Hanc communem sententiam omnino veram censeo, tum propter rationem D. Thomæ nuper adductam; tum quia,

quia, ut ait Thomas Sanchez lib. 2. de Matri-
trim. disp. 45. n. 2. nemo ita saluti tue im-
memor pœnititur, ut quarens Deo re-
conciliari, in interno foro falsum depo-
nat, * & ita, inquit, farentur omnes. * Di-
ctis consonat M. Sotus in 4. dicit. 18. quest.
2. art. 4. vers. At postquam de confessarij in-
terrogationibus, ubi quarens, * vtrum te-
neantur interrogare poenitentes? * sic ait.
* Respondetur, & est notandum, quod of-
ficium per se confessarij non est interro-
gare, sed audire poenitentem, * & inferius,
* Igitur prudentia Sacerdotis sit, ubi poe-
nitens cordatus apparet, neque tanta sar-
cina peccatorum onus, dicitque se di-
lignantiam fecisse pro sua virili, & iudicio
suo, nullius esse oblitum delicti, nil am-
plius interrogare. * Si vero tanta pruden-
tia præditus non appareat, nec tantam suæ
conscientiae curam gerere. * Ea, inquit,
prorsus interroget, quæ secundum suum
statum, & officium verisimile est incurris-
se, citra molestam minutiarum scrutatio-
num. * Quæ obseruare oporteret confes-
sarios, ne poenitentibus molesti sint.

4. Rogabis, an etiam debeat confessarius credere poenitenti offerenti relinquere occasionem proximam peccandi, & eius proposito contentus absoluere? Ut respondeam, suppono, eam dici occasio-
nem proximam peccandi, quæ ex suo ge-
nere talis est, ut frequenter homines si-
milis conditionis ad peccatum mortale inducat, vel experientia constet, in hoc
homine talern effectum habere: potest
enim contingere, ut respectu unius occa-
sio proxima sit, quæ respectu alterius ta-
lis non est. Videatur Suarez disp. 32. sect. 1.
n. 4. Hinc aliqui apud Card. de Lugo dis-
put. 14. sect. 10. occasionem proximam pec-
candi definunt: *Quia nunquam, vel ferè*
nunquam visitur homo, absque novo pecca-
to: & ita cum Sanchez de Matri- libr. 9.
disp. 45. num. 6. Nauarro, Suarez, Corduba,
Trullench, & alijs, eos citans explicat Lea-
der à Sacram. hic disp. 7. q. 32. Vtramque
explicationem approbat Card. de Lugo
vbi supra, & credo esse satis conformem
communi Doctorum sensui: quāuis Na-
uarrus in Summ. cap. 3. num. 10. & 11. asse-
rat, neminem quem ipse viderit, occa-
sionem proximam pro dignitate definisse,
His positis.

5. Prima sententia afferit, habentem
occasioneim proximam absolui non posse,
si prius eam reliquerit, nec eius propo-

sito fidendum. Ita Rodriguez tom. 2. Sum.
cap. 46. n. 17. Nauarro cap. 16. nn. 2. Mar-
garita Confess. fol. 30. & Capeaula de ca-
sibus reseruatis in fine, fol. 386. Contrari
vero sententiam tueruntur viri doctissimi,
Suarez disp. 32. sect. 3. Ioannes Sanctius in
Sele. lis. disp. 10. n. 4. Tabiena verb. Concu-
binatus, n. 2. Quam veriorem censeo: quia
ut poenitens absoluatur, non debet prius
exequi, quidquid facere tenetur, sed sat
est doleat de omissione culpabili præte-
rita, & habeat propositum efficax non pec-
candi de cætero; in quo continetur inten-
tio efficax ejiciendi. V.g. concubinam, &
relinquendi occasionem quamlibet aliam
proximam peccandi, ut potè quæ se ipsa,
si voluntaria, est peccatum mortale; ratio-
ne proximi periculi reincidendi. Qui enim
sic dispositus accedit, sufficientem habet
dispositionem, ut confessarius absolutio-
nem ipsi impendat. Quapropter eum, qui
ante confessionem, cum posset, non resti-
tuit, absoluendum esse, si verum habeat
propositum restituendi; docet Sylvester
verb. Confessio, q. 12. Imò, & quod durius
est, poenitentem etiam antequam denun-
tiat confessarium, qui ad inhonestam in cō-
fessione sollicitauit, absolvi posse, si firmi-
ter proponat, quam primum possit de-
nuntiare, purant Sanctarellus de hæresi,
cap. 9. dub. vñico, nn. 16. & Nauarrus apud
ipsum testans de praxi sacrae Pœnitentiariæ. Freitas q. 21. n. 25. Ortiz in Sum. cap.
29. n. 9. Quod admitti tantum potest, vi-
gente necessitate communionis, vel vi-
tandi scandali, maximè, quando Minister
Tribunalis sanctæ Inquisitionis longè di-
stat. Sic enim hujus mandatum, & quod
continetur in Bulla Gregorij XV. quæ inci-
pit *Vniuersi Dominici gregis exponunt*
communiter Doctores apud Leandrum à
Sacram. tom. 2. tract. 5. disp. 13. q. 48.

6. Maior est difficultas, an si poenit-
tens aliquoties proposuisset concubinam
ejicere, vel iniuste ablatum (prout potest)
restituere, & virtute huius propositi fuil-
set à confessario absolutus, possit ter, vel
quater, si promissis non fraterit, retenta
concubina, vel restitutione non præce-
dente, à peccatis absolvi? Respondet affir-
matiùe Ioannes Sanctius vbi supra n. 24,
pro se adducens Medinam, Cordubam,
Angelum, Sylvestrum, Tabienam, Armil-
lam, Citeranum, D. Antoninum, & Suare-
z: & nouissime cum Candido, & Grafi-
cio, Granado, & alijs, idem tradit Leander
diss. 13. q. 48.

disp.7.q.25. & 51. Probat, quia ex eo quod ter, vel quater fregerit propositum, non est graue indicium defectus dispositionis presentis: aliquid enim fragilitati humanæ tribuendum est.

7 Verum quando nulla iusta causa, saltem pœnitentis iudicio, ad non relinquentiam occasionem proximam peccati, adfuerit; si semel & bis absolutus proposito defecisset, ego tertio non absolvarem, nisi obligationi, qua adstringitur, eiendi concubinam, vel soluendi debita, quæ potest, prius satisfecisset. Neque enim prudens iudicium de eius firme proposito non peccandi concipere possem: & experientia didici occasionem raro relinquere, qui ad confessionem sic accedit. Nec audiendi sunt nonnulli Neotherici, qui afferunt confessarium posse absolutiōnem impendere, licet sibi certo constet aliunde pœnitentem non esse recte dispositū, quod in hoc foro semper stari debat eius dictis, & secundum allegata, & eius testimonio probata, sententia absolutiōnis, vel retentionis sit ferenda; sicut in foro externo ex testimoniū depositione, licet iudici contrarium constet. Sed hæc sententia est falsa omnino, & contra omnes Theologos: nec paritas quidpiam probat, quia in foro externo, iuxta opinionē D. Tho. contra Scotum, ad rectam Reipublicæ gubernationem, notitia tantum publica iudicem vti, maximopere oportet: in foro autē conscientiæ, cum bono animæ ipsius pœnitentis tantum consulat, nequit confessarius, qui iudex, & medicus simul est, venenum ei, loco medicinæ, applicare, quale esset indispositum absolvare, nouo eius peccato cooperando, & Sacramentum irritum administrando, quod à gravi culpa nullatenus potest eximi. Ideo que confessarium, qui ex alijs circumstantijs iudicat pœnitentem non habere dolorem, & propositum, quantumcumque ipse affirmet se dolere, non posse illum absoluere, docent Suarez, Reginaldus, Sanchez, quos citatos sequitur Granda *contr.7.tract.10. disp.9.* Henriquez *lib.4.cap.24.nu.4.* Lugo *disp.14.num.166.* & aliij communiter. Id autem contingit, quando non relictæ occasione proxima, tertio post absolutionem relapsus ad confessionem accedit.

8 Aliud verò esset, si pœnitens, qui bis absolutus concubinam tamen non eiectus, modo reprehensus a Confessario, de-

novo eliceret extraordinarium aliquem dolorem, & efficacissimum propositum relinquendi statim occasionem, ex quo posset confessarius prudenter iudicare, executionem non differendam. Nam cū pœnitens expertus non sit fractionem propositi adeo efficacis, potest prudenter censere ei statum, & confessarius ita se habere, ac si numquam talis pœnitens de occasione proxima domi retenta se accusasset, & consequenter fidem illi præstans absoluere. Quia licet sūpè proposito minus efficaci defecctit, non verò intensissimo, quo ex Dei auxilio affectum in his circumstantijs se agnoscat. Ita cum Layman, & Nauarra tradit Bauni *tom. I. de Sacram. tract.4. de Pœnit. q.15.* Imò addo posse in predicto casu pœnitentem absolui ratione propositi non peccandi de cætero, licet non proponat eiēcere, quam ut concubinam habuerat. Pro hoc asserto me iudice militat Card. de Lugo *disp.14. scilicet. 10. num. 151.* ubi ex communi Doctorum afferit, extraordinarium dolorē, & propositum non peccandi cum fœmina domi retenta, facere, quod haec retentio non censeatur in posterum occasio proxima peccandi: * Quia homo, inquit, sic armatus fortior multo est, quam erat prius, ac proinde probabilem possumus de ipso sperare victoriam temptationum, a quibus antea semper superabatur. * Ergo cum voluntate non eiēciendi concubinā (si aliunde non sit scandalum, vt notant communiter Doctores) compatitur dolor efficax, & propositum non peccādi, quod in habente occasionem proximam voluntariam non inuenitur. Vnde, quæ antea talis cœlebatur, desinit esse talis. Hæc enim est vis, & efficacia feruotissimi doloris, & propositi non peccādi. Ideo citato Cardin. de Lugo, id iure tradit Tamburin. *in Methodo, lib.3. cap.3. §.3. n.6.* Qui addunt idem dicendum, quando occasione proxima non relictæ, pœnitens proponeret efficaciter alia media de nouo adhibere, quibus positis prudenter censeri posset non futuram deinceps peccandi occasionem. Quod à fortiori verum etiam erit, quando ob aliquod inconveniens, vel impedimentum, quod de nouo supervenit, occasio proxima desinat esse. Ut cum Graffio, Lopez, Fernandez, & Sanctio tenet Leander *disp.7. quest.41.*

9 Similiter, si pœnitens nullam occasionem proximam extrinsecam habe-

ret, sed ex fragilitate carnis sèpius labetur. V.g. iuvenis, qui in pollutiones voluntarias frequenter reincideret, posset toties quoties absolui; si eum vitæ præterita pœniteret & proponeret efficaciter, auxilio Dei, non peccare de cætero. Est enim ad absolutionem rectè dispositus, nilque ex obligatione, & necessitate Sacramenti, ad eius receptionem præmittere adstringitur præter id, quod valor, & effectus Sacramenti, ut præviam dispositiōnem, iuxta declarationem Cōcilium, exigunt. Ita P. Thomas Sanchez *tom.1.Sum.lib.2.cap.32.n.45.* vbi loquens de habente consuetudinē blasphemandi, inquit. * Secundò dico, quando nil curæ apposuit ad emendam, admonitusquè est sèpè in alijs confessionibus, posse adhuc in rigore loquendo statim absolui, si verè doleat de præteritis, & in posterum emendationem firmiter proponat, quia nullam occasionem extrinsecam habet, vt vel sic necessario impediatur absolutio, sed ex fragilitate carnis, sicut in alia vitia, &c. * Sic ibi, & iterum *lib.3.cap.5.n.16.* Et in terminis (vt aiunt) tradit M. Zanardus *p.1.cap.2.de fornic.fol.mihi 812.* ibi: * Sicut absolui-mus blasphemos, gulosos, ac alios sèpè sèpius eisdem peccatis peccantes; ita etiā possumus ab o[u]ere illos, qui ex fragilitate carnis, sèpè meretricantur, dummodo promittant, Deo adiuuante, pro possibili ab his abstiner. * Hos sequuntur Castro Palao *tom.3.tract.14.disp.1.punct.9.n.6.* Bauni in *Theol.mor.tract.4.q.15.fol.96.* Leander à Sacram. *tract.5.disp.7.q.36.* & q.49. vbi pro se refert Henriq. Suarez, Reginald. & Azorium. Idem docet Leander à Murcia Capuccinus in *disquis.mor.libr.2.disput.1.apud quem M.Sotus, Valentia, Egidiu, Sà, Ioannes Sanctius, & alij.* Qui bus subscrifit Thomas Hurtado *tomo 1.resol.moral.tract.1.cap.1.* & *cap.3.resol.2.nu.36.* & *37.* Vbi ex verbis Christi Domini, *Luce 17.* vt à Chrysostomo, D. Augustino, & ab alijs SS. Patribus expositis, sic infer: * Ex quibus tale coligo, meo iudicio, validum argumentum. Christus dicit, quod si peccauerit quis in die *Septuagies septies*, si pœnitent, debeat absolui. Ergo quamuis sèpissimè cadat, si speret auxilio Dei non cadere in futurum, potest concipere propositum emendandæ vitæ, & dolorem de præteritis. Consequētia est euidens, quia Christus id non putat impossibile, siquidem id præcipit Petro. At-

que ita si Petrus tenetur dimittere, &c. poterit Confessor absoluere illum, qui ei in occasione proxima peccandi venialiter, iniò, & mortaliter, si occasio fiat ei involuntaria (& iterum *cap.5.num.9.*) Quare de illo idem judicium debet ferri, ac de alio, qui habet consuetudinem peccandi, vnde etsi *Septuagies septies* cadat, toties debet absolui.*

10 Quibus faciunt plures alij Doctores, qui de consilio tantum putant, di ferre absolutionem habenti consuetudinem peccandi, quos citatos sequitur ipse Hurtado *tom.1.resol.mor.tract.1.cap.6.nu.206.* dicens: * Communis sententia est ferè omnium Doctorum afferentium, saluberrimum consilium fore, denegare ad tempus absolutionem irretitis, aut consuetudine peccandi, aut occasione proxima (nimis, quam nō tenetur vitare.) Sic Suarez, Sanchez, Ledesma, Rodriguez, Ludouic. Lopez, Sayrus, Villalobos, Henrīq. Azor, Gaspar Hurtado. Quos omnes iterum vidi, & loquuntur de habente consuetudinem, vel iurandi, vel blasphemandi, vel occasionem proximam, à qua, quia sui iuris non sunt, separari non possunt. * Si ergo de consilio tantum est absolutionem differre, poterit confessarius peccatores huiusmodi statim absoluere; quia recta dispositio præsens rectè compatitur cum consuetudine præterita, & cum omissione diligentia ad eam extirpandam: & vt rectè cum M. Soto, & Valentia, ait Ioannes Sanctius in *Selectis, disp.9.n.6.* * à peccato omissionis non vitandi prauam consuetudinem, tunc aliquis desistit, quando dolet de peccatis, & de mala consuetudine præterita.*

11 Addit Sanctius *num.11.* non solum posse Confessarium in his casibus statim absoluere, sed teneri, nec posse absolutionem differre, si pœnitentē vero dolore, & proposito affectum censeat. Cui consentit Moure in *Sum.3.p.cap.6.nu.25.* dicens esse communem, & tenent Sotus, Ledesma, Nauarrus, & alij, apud Henriq. *lib.6.de Pœnit.cap.26.n.5.in Glos.litt.Z.* Quos cum Illastris, ac Reuer. P.M. Fr. Petro de Tapia, sequitur M. Acatius de Velasco, Episcop. Oriolensis, *tom.1.resol.mor.verb. Absolutio.* & iterum *resolut.194.folio 390.* dicens: * El oficio recto del Confessor pide, que auiendo oido de confession, llevando el penitente bien dispuesto, le debe absolver, pena de pecado mortal. Así lo

enseñó el Ilustríssimo y Reuerendissimo Fr. Pedro de Tapia. * Quos, alijs citatis, sequitur Fr. Leander à Murcia in *disquis. lib. 2. disp. 1. resol. 14. fol. 158. num. 3. & seq.* * Hec sententia, inquit, mihi semper arrisit, quia, vt experientia docet, eos, qui in confessionibus audiendis exerceuntur, differre absolutionem, regulariter non est remedium, sed potius medium, quo in desperationem ruant, vel quo odiosa reddatur eis confessio, &c. Hanc experientiam, quam ego habeo, & multi graues viri, qui confessionibus audiendis frequenter vacant, similiter habuisse retulerunt. * Hec ille cum citatis. Quorum sententiam pluribus comprobat P. Dicastro *to. 2. de Sacram. tract. 8. disp. 10. dub. 29. num. 573.* Quae sunt valde notanda à confessarijs pro huic Sacramenti praxi, ne peccata in futuram multiplicant, dum præcauere intendunt. Prudentis tamen medici iudicio remittendum censeo, an aliquando absolutionem differre expediat, aliqui enim sunt pœnitentes, quibus hoc remedium saluberrimum fore, prudentissimè celeri potest. Vnde Confessarius, licet iudicis munere præcisè considerato, teneretur absolutionem impendere, cum tamen medicus simul sit, qui ad præcauendum in futurū debet etiam ex munere attendere, nō est, cur ei illicitum dicatur, hanc medelam applicare, quoties conuenientem iudicauerit. Quinimò & debebit, vt benè ait Cardin. de Lugo *disp. 14. sect. 10. num. 171.* dicens esse communē sententiam experientia comprobata.

DISPUTATIO OCTAVA. De Ministro in ordine ad casus reseruatos.

REseruatio peccati nil aliud est, quam ablatio iurisdictionis à reliquis Sacerdotibus inferioribus; ita vt a solo reseruant, vel ab eius superiore, vel de eorum licentia, possit ab alio Sacerdote directe absolvi, neque aliter cessare potest obligatio confitendi, qua iure diuino peccatores adstringuntur.

QUESTIO I.

Qui, & quod sint casus reseruati?

Certum est primò apud Doctores, nullum peccatum veniale

esse de facto reseruatum, licet lato saltem modo reseruari possit, auferendo iurisdictionem ad absoluendum. Certum est secundò, peccata mortalia interna reseruari posse, vt cum Caietano, Soto, Coninch, Bonacina, & alijs docet Trullench in *praxi Sacram. cap. 10. dub. 1. n. 4.* De facto tamen nullum mortale internum reseruatum est, sed solum externum; imò non quodcumque, sed illud tantum, quod secundum quantitatem operis externi, & non sola relatione ad conseatum internum, constat certo esse mortale. Ita Henriquez de *Penit. libr. 3. cap. 14. n. 6. in Gloss. lit. H.* vbi plures pro hac sententia adducit. Eam etiam tenent Granado *2. 2. tract. 15. disp. 13. n. 14.* Thomas Sanchez in *Sum. lib. 2. cap. 8. n. 7.* Suarez *tom. 4. de Religione, lib. 2. cap. 18. n. 12.* Lugo de *Penit. disp. 20. sect. 2. n. 15.* & Diana *4. p. tract. 4. resol. 163.*

2 Ex hac doctrina valde noranda, inferunt Doctores citati, reseruato peccato externo contra castitatem (vt in Societate reseruatur) necessarium esse ad incurram reseruationem opus aliquod externum, quod ex se mortale sit: vt oculi, verb. grat. & tactus impudici; nam si actio externa de se leuis sit, vt visio curiosa, tactus manus, &c. non erit casus reseruatus, quamvis actus internus, seu intentio, ex qua procedit, sit grauius peccaminosa. Ex eodē fortè principio docent alijs, pollutionem ex turpibus cogitationibus ortam, quamvis peccatum mortale sit, non esse reseruatum; quia effusio illa, inquiunt, est actio, vel passio de se non mala, sed indifferens; ac proinde vt sit reseruata, opus est, quod procuretur per medium aliquod externum, quod de se peccatum mortale sit. Ita cum Coriolano, & Giorgio Kienē sentit Diana *4. p. tract. 4. resol. 61.*

3 Si autem solum reseruetur lapsus carnis voluntarius opere consummatus (qualiter in alijs Religionibus reseruatur) nō erit reseruatum quodlibet peccatum mortale externum contra castitatem, sed illud tātum, quod in sua specie consummatum fuerit, vt fornicatio, pollutio, sodomia, & bestialitas. Ita Suarez suprà, a quo non dissentit Lugo *num. 15.* Ex quo poterit aliquis fortasse inferre, ruptionem vasis fœminei absque seminis effusione, non esse casum reseruatū in alijs religionibus extra Societatem, quia non est actus consummatus in specie fornicationis, ad hoc enim opus est, vt docet Lugo *disput. 16. sect.*

secl.5.nu.238.quod cum effectu inferatur
damnum proli: hoc autem absque effu-
sione semenis nō magis per hunc actum,
quam per alios factus impudicos infertur.

4 Iam quot sint casus reseruati, longum foret sigillatum recensere, cum di-
uersi in Diocesisibus reseruari soleant; vi-
de Palaum tom.4.de Pœnit.tract.23.punct.
15.vbi minutum refert, & explicat. Hoc
modo dicere sufficiat: omnes casus Episcopis
reseruati virtute Cruciatæ absolui
possunt: Præterea omnes casus Pontifici
reseruati, dummodo occulti sint, reserua-
tionem Pontificiam amittunt, & Episco-
pis iure communi Tridentini reseruati
manent. Quapropter toties quoties ab-
solui poterunt. Ita P.Thomas Sanchez in
Sum. tom.1.lib.4.cap.54.n.37. Quem sequi-
tur Diana p.1.tract.5.resol.2. & p.8. tract.7.
resol.67. duodecim Authores pro hac par-
te adducens: quos ad vigintiquinque de-
ducit Thomas Hurtado tom.1. resol.mor.
tract.5.cap.4.resol.17. §.2. & alijs, apud Leā-
drum, tom.4.de Censuris, tract.2.disput.17.
quæst.45. & 46. Quamuis quoad casus cō-
tentos in Bulla Coenæ, sub lite sit, an per
eius publicationem, facultati Tridentini
derogatum fuerit. Videantur Leander à
Sacramento, & Diana vbi suprà.

5 Insuper obseruandum, Episcopum
non solum in foro interno, sed etiam in
externo absoluere posse directè ab omni-
bus Pontifici reseruatis, etiam non occul-
tis, mulieres, pueros, senes, valetudinarios,
alijsqè personas Pontificem adire impe-
ditas, vt tradit Palao suprà §.4. cum Sua-
rez disp.30. secl.3. iuxta textus in cap. Mu-
res, cap. Noscitur, & alijs, ex identitate ra-
tionis, qua in illis probatur, posse absolu-
ere ab excommunicatione ob percussio-
nem Clerici, nimirum, vt animarum peri-
culum vitetur, quod eset, si nimium ab-
solutorio differri deberet. Imò Parochum
etiam posse suos subditos directè absolu-
re à reseruatis Pontifici, vel Episcopo, si
eos adire non possint, & instet necessitas
communicandi, vel celebrandi, quæ omitti
non possint, sine scandalo, aut infamia
nota, tradit Palao ex tex. in cap. Nuper, de
sententia excommunicationis. Monet tamen
cum Soto, Cano, & Ledesma, pœnitētem
sic absolutum manere cum obligatione
comprendi coram Pontifice, vel Episco-
po, aut eorum delegato, cum commodè
possit. Et sanè, qui eiusmodi onus nega-
uerit, tenebitur consequenter ad superius

dicta asserere, omnes casus Pontifici, vel
Episcopo reseruatos amittere reseruatio-
nem, eo ipso, quod ab impeditis superio-
rem adire committantur: nam vt ait Sá-
chez suprà, casus Papales, desinunt esse ta-
les per generalem constitutionem conce-
dentem eos in perpetuum cuicunque
Episcopo, quod à fortiori dici deberet de
concessis in perpetuum cuius Parocho,
ni alias pœnitens cum onere comparen-
di maneat; quod est valde notandum, pro
dicendis quæst.4. vbi de hoc onere dispu-
tabimus. Vide Diana part.9. tract.7. re-
solut.9. 10. & 11.

6 Casus, qui in Religionibus ex de-
creto Clementis VIII. reseruari possunt,
& non plures, nisi de consensu Generalis
Capituli, aut Congregationis Provincialis,
sunt undecim. Primò: veneficia, incan-
tationes, sortilegia. Secundò: apostasia à
religione, siue habitu dimisso, siue reten-
to, quando eo peruenit, vt extra septa
monasterij fiat. Tertiò: nocturna, ac fur-
tiua à monasterio egressio, etiam nō ani-
mo apostatandi facta. Quarto: proprietas
contra votum paupertatis, quæ sit pecca-
tum mortale. Quintò: iuramentum fal-
sum in iudicio regulari, seu legitimo. Sex-
tò: procuratio, auxilium, seu consilium
ad abortum faciendum post animatum
fætum, etiam effectu nō subsequito. Sep-
timò: falsificatio manus, seu sigilli offi-
cialis Monasterij, aut Conuentus. Octauo:
furtum de rebus Monasterij, seu Conuen-
tus in ea quantitate, quæ sit peccatum mor-
tale. Nonò: lapsus carnis voluntarius ope-
re consummatus. Decimo: occisio, aut
vulneratio, aut grauis percussio cuiuscum-
que personæ. Undecimo: malitiosum im-
pedimentum, aut retardatio, aut apertio
litteratum à superioribus ad inferiores, vel
ab inferioribus ad superioribus.

7 Ultra hos casus reseruantur etiam
in Societate. Primò, peccatum mortale,
(nempè exterius, quod de se manifeste-
tale sit) contra aliquod ex tribus votis,
vel contra alia vota, quæ profecti emit-
tunt. Secundò: periurium, vel falsum testi-
monium. Tertiò: furtum. Quartò: seditio
in superiore, vel diuilio à capite cum
grauis damno Religionis. Quintò: detra-
ctio, & discordiarum seminatio inter Fra-
tres. Sextò: accipere, vel mittere furtum
litteras materiam peccati mortalis conti-
nentes. Septimò: tacuisse impedimentum
aliquid excludens à Societate, vel menti-
tum

tum esse in examine ad eius ingressum in graue Societatis inco[n]nodum. Octauo, quodlibet peccatum habens annexam excommunicationem in bullis, aut decretis Societatis. Que omnia sigillatim explicit Palao ubi supra alia vero, que in Ecclesia Pontifici, alijs e[st]e Prelatis reseruantur, poterunt per otium apud Doctores videri.

QVÆSTIO II.

*Vtrum, qui ignorat reseruationem,
illam incurrit?*

1. **D**uplicem reseruationem apud Theologos inuenio, aliam, quam pœnalem in odium peccati vocat; aliam, quam medicinalem, quæ ad bonam Ecclesiæ gubernationem intetur. Quoad primam multorum opinio est, non incurri ab illam ignorantie. Ita Thomas Sanchez lib. 9. de Matrim. disp. 32. n. 8. talemque putat esse reseruationem Sixti V. contra male promoto ad ordines. & probabile putat Lugo de Pœnitent. disp. 2. n. 11. P. Petrus Hurtado 2. a. tom. 1. disp. 84. se[ct]. 1. & ex Molina, & Ledesma videtur tene[re] Fagundez 2. præcep. Ecclesiæ, libr. 8. cap. 1. n. 28. Fundamentum defumitur ex probabili Doctorum sententia assertente, nullam pœnam incurri ab ignorantie, etiam si conscientia prohibitionis actus, cui est imposita. Quam cum Henriquez, Sarez, Nanarro, Lopez, Vega, & Rodriguez tenet Thomas Sanchez supra num. 13. Itio ab incursione pœna excusare ignorantiam, etiam mortaliter culpabilem dummodo non sit ex militia affectata, vel ex nimia negligencia, & tali, quæ dolo & equiparetur, tenet ex Portel Sanchez, & alijs, Diana 3. p. tract. 5. Miscellan. resol. 13.

2. Quoad reseruationem vero aliam, quæ non pœna, sed medicina dici solet, communis Doctorum sententia affirmat, incurri etiam ab eo qui illam ignorat. Ita Sanchez, Lugo & Fagundez supra, & contraria sententiam vocat improbabilem P. Petrus Hurtado loco citato. Probant, quia reseruatio ista non est pœna, sed limitatione iuri[dict]ionis ad absoluendum, quæ ad bonam Ecclesiæ gubernationem valde conductis, ignorantia autem pœnitentis non potest tribuere iurisdictionem confessario.

3. Secunda sententia supponit, om-

nem reseruationem esse pœnam. Ita sentit Paludanus in 4. d[icit] 34. quæst. 2. artic. 1. Jacobas de Graffis tom. 1. lib. 5. de adultis, consilio 3. num. 13. Veloctius de casibus reseruatis, p. 2. quæst. num. 203. & quæst. 17. num. 66. & alijs, quos nomine suppresso, refert Hurtado ubi supra, quos equividentur Diana 2. part. tract. 1. Miscellan. resolut. 1. Qui proinde tenentur dicere non incurri ab ignorantie: & ita tradit ipse Diana part. 10. tract. 14. resolut. 63. dicens esse satis probabile, pro quo adducit Na[u]arrum, Graffum, & Iauarium. Et nouissime aperte illam tenet Quintanae[n]dænas in ingui. tract. 3. de Pœnitent. singul. 1. vbi inter alias obseruationes pro reseruatis, sic inquit: * Omitto pures, quia peruersi inter Doctores. Quarum prima erat, quod ignorantia reseruationis, siue iuris, siue facti, etiamsi culpabilis sit, seu vincibilis, excusat a reseruatione. * Quod iterum repetit, & probat tom. 2. tract. 4. singul. 8. Quibus partim consentit Thomas Hurtado tom. 2. r. resolut. Moral. tract. 12. cap. 1. num. 1123. folio 323. ibi: * Diana part. 6. tract 6. resolut. 42. sentit esse probabile, id quod ego quoque sentio, idem esse dicendum de casuum reseruatione, a qua liber est ignorans inuincibiliter. * Nec longè sunt ab hac sententia qui reseruationem, ad bonam Ecclesiæ gubernationem ordinatam, vocant pœnalem, & odiosam, vt Thomas Sanchez in Sum. lib. 1. cap. 1. o. num. 74. & 78. Bonacini de Sacramentis, disput. 5. quæst. 7. punct. 5. §. 4. num. 1. Reginaldus tom. 1. lib. 1. cap. 11. n. 113. Coriolanus, Chapeauila, Naldus, Homobonus, & alijs, apud Dianam 6. p. tract. 6. resolut. 42. Fauet etiam Ledesma apud Fagundez supra, qui reseruationem absolue vocat pœnam. Stant apertius pro hac sententia omnes, qui assentunt, nullam pœnam incurri ab ignorantie illam, quod defendunt Nanarro, Sylvester, Angelus, & alijs, apud Sanchez lib. 9. de Matrim. disp. 32. num. 20. & ipse putat probabile, num. 21.

4. Suadetur hæc sententia, quia formalitas medicinæ non destruit rationem pœnae: istæ enim formalitates recte in eadem entitate compatinntur, vt patet in pœnitentia Sacramentali, quæ pœna, & medicina simul est, iuxta Tridentinum, & in excommunicatione, quæ vt ait Sanchez n. 13. * ex una parte est medicina & ex altera est pœna: * ergo benèstat reserua-

tionem esse medicinam ad Ecclesiæ rectâ gubernationem conducentē, & simul esse pœnam. Vnde argumentum sic cōficitur. Excommunicatio quia rationem pœnæ participat, non incurritur ab ignorante il- lam, licet simul includat rationem medicinæ conducentis ad rectam Ecclesiæ gubernationem: Ergo reseruatio, quia ratio nem pœnæ participat, non incurritur ab ignorantе, licet simul includat rationem medicinæ conducentis ad rectam Ecclesiæ gubernationem. Nec contrariæ sententia fundamentum premere idetur, & in aduersarios retorqueri potest, quia omnis reseruatio, etiam illa, quæ ab ipsis adstruitur ut pœna; verè est ablato iurisdictionis absoluendi, & tamen ignorantia eiusmodi reseruationis efficit, quod absolu- tio sit valida, impediendo ablationem iurisdictionis, ut ipsi fatentur, eo quod talis ablato fuerit in pœnam: ergo idem de omni reseruatione, etiam medicinali dici poterit: quia omnis reseruatio, ut ex dictis constat, rationem pœnæ participat. In hanc sententiam valde inclinat Diana *suprà resol. 4. 2. citata*: verum quia contraria, inquit, est communis, fatetur, se non au- dere ab illa recedere.

5 Cæterū licet præfata sententia pro- babilis sit, probabilius tamen existimo, re- seruationem simpliciter factam, quæ ad bonam Ecclesiæ gubernationem, & po- puli Christiani disciplinam refertur, in- currī à quolibet, et si inuincibiliter illa m- ignoraute. Moueor, quia opposita senten- tia solum fundatur in probabilitate opini- onis afferentis, ignorantiam pœnæ ab eius incursione excusare, quæ quidē opini- o, ut videre est apud Doctores, solum pro- cedit in pœna, cui primario conuenit ra- tio pœnæ, & secundario ratio medicinæ, & non è contra. Pœna enim, & punit deli- cta præterita, & præcauet in futurum, ne alia comittantur: reseruatio autē, & si pœnæ rationem contineat, non tamē pri- mario, sed secundario, ut ferè vniuersi Do- ctores fatentur apud Sanchez *in Sum. lib. 2. cap. 4. num. 4.* & tenet expreſſe Fagun- dez *suprà num. 28.* quia ratio primaria re- seruationis non est, ut puniat delicta, sed ut medeatur in posterum, ad quod necel- sarium est, ut medicina à prudentiori me- dico applicetur, idque ad prudentem Ecclesiæ gubernationem maximè con- ducit.

6 Sed nondum plenè exhausta vide-

tur difficultas, nam iuxta communē Do- ctorum sententiam, ut videre est apud Suarez *disput. 29. secl. 2. num. 8.* Sanchez *in Sum. lib. 2. cap. 8. num. 5.* & Card. Lugo hic *disp. 20. secl. 2. num. 15.* Pontifex ferē nun- quam referuerat peccatum sine excommuni- catione, & peccatum ratione cenſuræ reſeruatur. Vnde non leuis insurgit diffi- cultas, nam si cenſura tantum est, quæ reſeruatur, non verò peccatum, nisi ratione cenſuræ, ut volunt Durand. & Cajetan. apud Suarez *suprà*, & tenet expreſſe Tru- llench *in praxi Sacramentorum, lib. 4. cap. 10. dub. 2. co ipso*, quod pœnitens habue- rit ignorantiam cenſuræ, nullam reſeruati- onem incurret, ac proinde à quolibet approbatō poterit à peccato absolui. Si verò non solum cenſura, sed etiam pec- catum per se, & immediatè reſeruatum sit, ut existimant Thomas Sanchez, Sua- rez, & Lugo, parum ad rem facit, nam ut omnes Theologi fatentur, ita inter se connexa sunt peccatum, & cenſura, ut il- lud sine ista minimè reſeruetur, ita ut su- blata excommunicatione cuiuscumque peccati Pontifici reſeruati, possit quilibet confessarius approbatus ab illo absoluere: ergo si pœnitens ignorauerit cenſuram peccati hæresis, verb. grat. non erit peccatum hæresis reſeruatum, quia licet pœnitens in tale peccatum inciderit, non tamen reseruationem incurrit, vt potè cenſuram ignorans.

7 Sequela ista videtur mihi omnino tenenda, eamque de hæretico loquens (quod est valdè notandum) tenet expreſſe Thom. Sanchez *lib. 2. Sum. cap. 8. num. 5. in fine.* Et cum Henriquez amplectitur Trullench *suprà cap. 10. citato, dub. 2. n. 2. in fine.* Vbi planè fatetur, cum, qui ratio- ne ignorantia non incurrit cenſuram, noui incurrire reseruationem peccati. Et cum Vazquez, & alijs idem tradit Palao *tom. 4. tractat. 23. punct. 15. §. 2.* Et cum Egidio, Granado, Layman, & Hurtado tenet Leander *disput. 12. quest. 16.* Addit Crouzers apud Dianam *6. part. tract. 6. Miscellan. resolut. 61.* ob hæresim occul- tam non incurri excommunicationem; ex quo planè deducitur, iuxta superius dicta, hæresim occultam non esse ca- sum reſeruatum, sed postle à quouis ap- probato absolui. Verum hæc doctrina Crouzers est omnino falsa, & contra cō- munem Doctorum; & graui cenſura no- tanda.

S 8 Aduertendum tamen est , inaduentiam, seu obliuionem actualem excommunicationis, seu poenæ, etiam excusare ab illarum incursione, vt benè à paritate de ignorantia, probat Sanchez lib.4. Sum. cap. 22. n. 18. & ex illo Diana 3. p. tract. 5. resol. 41. Obliuio enim , inaduententia, & ignorantia inuincibilis, sicut æquipantur in ordine ad excusandum à culpa , vt cum Suarez, Azor, & alijs Theologis communiter tradit Sanchez lib.1. Sum. cap. 16. n. 8. ita etiam in ordine ad excusandum à poena, quod est maximè obseruandum ad plurium casuum resolutionem. Hinc co- iux incestuosus cum consanguinea uxoris in primo, aut secundo gradu, excusatur ab incursione poenæ priuationis petendi debitum, non solum ob ignorantiam; sed etiam ob inaduententiam, aut obliuionem actualem talis poenæ, vt cū Portel, & alijs tradit Diana 3. p. tract. 5. resol. 12. & part. 4. tract. 2. resol. 36. & 85. Et putat probabile Sanchez lib. 9. de Matrimonio, disp. 32. n. 50. Hinc etiam, quicunque sibi imponens poenam sub conditione, si actionem aliquam efficiat, vel præceptum transgredivit, excusatur à poena, si eius immemor delinquat, vt tradit Sanchez libro 4. Sum. cap. 22. citato. Hinc denique pro nostro casu consequenter infertur, obliuionem , seu inaduententiani reseruationis, etiamsi coniunctam cum notitia prohibitionis actus externi, excusare ab incursione reseruationis, in opinione suprà relata, vniuersaliter afferente, ignorantiam poenæ, quæcumque illa sit, excusare ab eius incursione. Quod notare oportet pro reseruatione censuratum, cuius notitia erit etiam necessaria iuxta hanc opinionem.

QVÆSTIO III.

An dubium de peccato reseruato tollat eius reseruationem? & quid, si post absolutionem cefset dubium?

I 9 Vppono ex communi Doctorū, in Ecclesia esse potestatem reseruandi peccata dubia , vel quia potest auferre ab inferioribus Sacerdotibus iurisdictionem ad absoluendum, qua etiam ratione reseruari possunt venialia, & mortalia semel confessa, vel quia potest obligare poenitentem ad subijcienda clavibus peccata dubia coram superiori. Quod

tenent communiter Doctores existimantes eiūmodi peccata e se materiam necessariam confessionis. Qua opinione supposita (licet nos contrariam probabilem esse docuerimus disput. 1. quæst. 5. de integritate confessionis) inquiri solet, an in dubio maneat casus reseruatus.

2 Duplex potest esse dubium , vel facti ; vt cum quis dubitat, an commiserit peccatum , quod habet annexam reseruationem ; vel iuris, vt cum certus de peccato commisso, dubitat, an sit reseruatum. De utroque dubio quæstio procedit. In dubio iuris, eam proponit Thom. Sanchez lib.1. Sum. cap. 10. num. 73. & respondet, in eiūmodi dubio non censeri casum reseruatum , pro quo citat Suarez, & Henriquez , & tanquam certum tenet cum Bonacina, Trullench in praxi Sacramentor. cap. 10. dub. 9. num. 3. & supponit Quintanadueñas tom. 1. tract. 3. de Pœnitent. singul. 11. & 18. num. 9. In dubio autem facti proponitur à Cardin. de Lugo disput. 20. num. 16. & respondet similiter , in tali dubio non censendum casum reseruatum , pro quo ultra Suarez, & Henriquez adducit Filliicum, & Hurtado , pluresque alios , quos refert Diana 4. part. tract. 3. resolut. 4. Quibus cum Sanchez , & Bonacina consentit Trullench suprà , & est communis Doctorum sententia contra Frias, Armillam & Cordubam.

3 Probant communiter Doctores. Primo, quod reseratio est odiosa, atque adeò ad casus tantum certos restringenda. Secundo, quia reseruato vero castitatis, intelligitur de voto certo , & non de dubio, vt benè Sanchez lib.4. Sum. cap. 40. num. 26. & cap. 44. num. 3. ergo reseruato peccato mortali, intelligitur de peccato certo, & non de dubio. Præfata ratio non solum probat in dubio facti , sed etiam in dubio iuris, quia poenitens de peccato mortali certus, suam possidet libertatem ad confitendum cuilibet Sacerdoti , in mortalia iurisdictionem habenti. Ergo possessione certa priuari non potest per dubium superitiens , vt docent communiter Doctores : ergo si facta sufficienti diligentia, dubius adhuc maneat, an peccatum sit reseruatum , poterit à quolibet approbato absolvi , quia melior est conditio possidentis. Hæc sententia quoad utramque partem mili placet;

4 Maior est difficultas, an qui post cōfessionem peccati mortalis tub dubio, cognoscit certo, fuisse mortale reseruatū, teneatur, p̄o eius absolutione ad superiorē recurrere? Ratio dubitandi est, quia poenitens verē commisit casum reseruatū, & si casus habeat annexam excommunicationem reseruatam, illam contraxit: ab his autem nondum est à legitimo superiori absolutus; ergo veritate postea comperta, tenebitur pro absolutione ad illum recurrere. Card. de Lugo vbi suprā nn. 20. & ex illo Leander disp. 12. qu. 12. respondent, non teneri, quia poenitens, dū casus manebat dubius, verē fuit ab eo directè absolutus per Sacerdotem habentē iurisdictionem delegatam à reseruāte, vel à Pontifice, qui in illis circunstantijs cui libet approbato eam committit: sed directè absolutus à peccato, seu excommunicatione reseruatis, non tenetur p̄o absolutione iterum ad superiorē recurrere: ergo, &c. Minor, in qua est difficultas, probatur. Quia vis reseruationis in eo sita est, quod superior impedit, ne alias cōfessariis de hoc, vel illo peccato iudicet: si autem semel in his, vel illis circunstantijs concedat alteri Sacerdoti facultatem absoluendi ab illo, non potest obligare ad illud iterum sibi confitendum, quia poenitens iam plenē satisfecit præcepto diuino confessionis.

5 Hæc ratio intentum conuincit, in opinione, asserente, peccatum confessum ut dubium non deberi, dubio cessante, vt certum confiteri, quam alibi impugnauimus. Verum in nostra parui ponderis est; nam, cum non obstante prima absolutione directa, vt potè conditionata, teneatur iure diuino poenitens, cessante dubio, iterum confiteri peccatum, vt certum, poterit superior sibi reseruare iurisdictionem ad absolutionem directam absolutā. Ergo, sicut quando poenitens confessus est peccatum, ut dubium, tenetur, dubio cessante, iterum confiteri vt certum Sacerdoti approbato; ita si comperiat, fuisse reseruatum, tenebitur coram superiore cōparere: nullo enim fundamento dici potest, P̄otificem substulisse reseruationem, manēte obligatione, se iterum de illo accusandi.

6 Si verò dubium non caderet suprā peccatum, sed suprā reseruationē, seu censaram: vt si quis, verb. grat. se accusasset de peccato certo, & quia dubium erat, an re-

seruationem, vel excommunicationē haberet annexam, absoltus fuisset ab inferiori Sacerdote; existimocum Card. de Lugo, in tali euentu non teneri poenitentē, dubio cessante, corā superiori comparere. Probatur ex doctrina, quam ex Sanchez in Sum. lib. 4. cap. 44. n. 10. adducunt Lugo disp. 20. scil. 2. n. 22. & Trullench in Decalogum, tom. 1. lib. 2. dub. 3. n. 24. Nam qui in dubio, an votum esset reseruatum, obtinuit dispensationem illius, non teneatur, veritate postea detecta, ad Pontificem pro dispensatione recurrere, eo quod dispensatio obteta, dum erat dubia reseruatio, non fuit conditionalis, nec eius valor à futuro euentu dependens: ergo à simili in nostro casu, qui in dubio, an peccatum fuisset reseruatum, absolutionē obtinuit à potente directe, & absolute in illis circunstantijs absoluere, non tenebitur, veritate reseruationis postea detecta, ad superiorē pro alia absolutione recurrere, quia prima non fuit conditionalis, sed absoluta, & à futuro euentu independens, talisque naturæ, vt nulla maneat in poenitente obligatio iterum confitendi illud peccatum, vt potè, quod non vt dubium, sed vt certum confessus est.

7 Quod diximus de reseruatione peccati, in dubio, dicendum est etiam de reseruatione censuræ: nam licet possit Ecclesia concedere facultatem absoluendi à censura dubia sub onere reincidendi, si non cōpareat coram superiore, dum primum sibi constet, fuisse reseruatum: non tamen constat, Ecclesiam de facto ita statuisse. Et vt benè notat Lugo suprā, non potest absolui ad reincidentiam, nisi in causis à iure expressis, qualis præsens non est.

QVÆSTIO IV.

An possit superior concedere facultatem absoluendi à reseruatis sub oneore comparandi coram illo?

1 E X vi præcisè reseruationis, seu iuris reseruandi peccata, non posse, ac proinde, non manere onus comparandi, casu, quo superior prædicta facultatem cōcessisset, si ex alio capite obligatio comparandi non oriatur, docent expressè P. Vazquez q. 93. art. 1. dub. 6. à n. 11. vbi, remelius considerata, retractat sententiam, quam

Quam sequutus fuerat quæst. 91. art. 3. dub. 6. 7. & 8. Et cum Nauarro, Paludano, & alijs, Ioannes Sanchez in Selectis, disp. 12. num. 3. Quibus nouissimè accessit Lugo disput. 15. jec. 6. num. 115. An verò sit aliud caput, ex quo obligatio comparendi possit ori? negant moderni quidā apud Suarez disp. 30. sect. 5. n. 7. & in eam inclinat Durandus, & tenent Holchot. & Carthusian. quos citat Suarez, & alij, apud Trullench in praxi Sacramentor. lib. 4. cap. 10. dub. 9 n. 16. Item Croulers in Regula Sancti Francisci, cap. 7. lect. 2. fol. 697. & Thomas Hurtado ubi infrā.

2 Vera tamen, & communis Doctorum sententia oppositum tenet. Conueniant igitur, superiori posse concedere licentiam, sub onere comparendi, & subditum manere sub mortali cōstrictum ad comparendum. Ex quo autem capite hec obligatio oriatur; non omnes eodem modo explicant. Alij enim existimant, oriū ex sola voluntate superioris: Ita plures apud Ioannem Sanctum suprà n. 2. Id autem bene, cum Vazquez, ipse impugnat; quia superior solum habet ius ad applicandā, vel subtrahendā materiam, id est, ad concedendā, vel negandā Sacerdoti inferiori iurisdictionem ad absoluēdum: semel verò applicata, seu concessa iurisdictione, nihil aliud potest, quia iam est collata ultima sententia, & pœnitens non tenetur bis confiteri ideū peccatum.

3 Ideò alij aiunt, onus comparendi consurgere ex eo, quod superior concedit confessario facultatem absoluendi à reseruatis cum conditione, vt iniungat in pœnitentiam subdito, vt coram superiori compareat. Verum, vt benè tradit Vazquez quæst. 93. artic. 1. dub. 6. num. 12. hoc onus comparendi firmum non est, quia prædicta pœnitentia potest ab alio confessario commutari, imo, & ab ipso pœnitente, vt ait Lugo, lucrando indulgentiam aliquā plenariam. Omitto, Ioannem Sanctum suprà num. 6. existimare, superiori non posse concedere facultatem absoluendi cum conditione, quod eiusmodi pœnitentia iniungatur, ac proinde ea non iniuncta, validè absolui pœnitentem, & ab onere comparendi manere liberum.

4 Alij verò putant, onus comparendi prouenire ex voto, vel iuramento, quod pœnitens efficiat: potest enim superior non aliter concedere facultatem, nisi iu-

ramento, vel voto ad comparēdum se adstringat. Carterum, neque hic dicendi modus firmior est præcedenti; quia eiutmodi votum, & iuramentū possunt virtute Cruciatæ commutari: & saltem quod ies superius non concedat facultatem sub onere emittendi tale votum, seu iuramentum, nec à pœnitentibus emittatur, vt de facto contingit, non erit obligatio comparendi.

5 Propter hæc cōmuni dicendi modus est, subditum manere obligatum ad comparendum, ex vi cuiusdam pacti, quo per usum facultatis eligendi Cōfessarium pro reseruatis, scilicet obligat ad comparendū coram superiori. Ita Pater Vazquez suprà num. 13. Ioannes Sanctius num. 3. citato. Lugo suprà num. 115. & cum Nauarro, Henriquez, Egidio, & alijs, Castro Palao tom. 4. tract. 23. punct. 15. §. 5. num. 15. & alij communiter. Probatur, quia superior potest non concedere facultatem absoluendi aliter, quam dependenter a consensu subditi, scilicet obligantis ad comparendum, illum quidem non cogens ad istam obligationem subeundam, sed liberū relinquent usum prædictæ facultatis, quasi uti velit, teneatur comparendi. Si verò nolit, habeat se tanquam non habens copiam confessarij, vt benè Suarez disp. 30. sect. 5. n. 12. & Lugo ubi suprà.

6 Et sic declarauit R. P. Mutius Vitelleschius, Præpositus Generalis nostræ Societatis, anno 1617. intelligendam cōcessionem pro nostris iter agéribus factam: ait enim, obligationem illam, nimirum comparendi coram superiori, scilicet conditionem, sine qua nullo modo societas cōcedit facultatem; ideoque, qui non habet animum acceptandi, vel implendi, non posse vi illa facultate, & in usu eius facultatis tacitè contineri acceptationem conditionis, qua subditus se obligat. Et hanc obligationem comparendi coram superiori sub mortali esse, declarauit R. P. N. Generalis Claudius Aquauua, vt testatur Suarez tom. 4. de Religion. tract. 10. lib. 8. cap. 5. n. 1. Ex quibus constat, in nostra Societate, ex usu prædictæ facultatis, cōtrahi obligationem grauem comparendi, etiam ab ignorantе tale onus annexum; nam qui efficaciter vult, actionem aliquā validè exercere, eadem efficacitate, saltem implicitè, vult, quæ ad eius valorem necessaria sunt. Cum autem valor absolutionis stare non possit absque

iurisdictione, à superiori delegata & hæc non delegetur, nisi sub conditione obligationis comprehendendi, non potest non efficaciter illam velle, qui vult efficaciter vadere ab solui.

7. Vnde saltem in Societate, non potest locum habere doctrina, quam ex Vazquez, & Galpare Hurtado disput. 11. diffic. 12. adducit, & sequitur Diana 4. p. tract. 4. resolut. 119. assertens, subditum sub censure comprehendendi absolutum, non teneri comparere, si ante absolutionem ignorauit onus, ut benè cum Egidio tradit Palao *suprā num. 16.* & Leander *disput. 12. quest. 68.* licet oppositum putet etiam probabile: secus forsitan erit in alijs Religionibus, vbi superiorum mens nō fuerit, sicut in Societate, declarata. Imo fortè validè absoluetur subditus, licet scilicet simulet, acceptare obligationem comprehendendi, dummodo alijs bona fide existimet, non tene ri ad illam acceptandam, quia non conceditur facultas dependenter à vera acceptance ex vero animo adimplēdi, sed dependenter ab acceptance externe. Et ita intelligendus est Suarez *suprā num. 19.* Est tamen aduentum, quod si quis ex Societate sit tanquam hospes in aliquo Collegio, si dia ibi moraturus sit, (puta spatio vnius, vel alterius circiter mensis) potest, si in reseruatum incidat, immo, & tenetur, coram superiori talis Collegij comprehendere, ac si esset proprius eius subditus, sine obligatione comprehendendi, coram alio superiore: secus verò, si minori spatio sit moraturus: in tali enim euētu eodem modo est de illo philosophandum, ac de reliquis iter agentibus. Ita decisum est in instructione de reseruatione, cap. 6. num. 6.

8. Verum, nec istum dicendi modum videtur petare firmum P. Vazquez *quest. 91. art. 3. dub. 7. n. 28.* ubi ait, quod licet ipse ex contractu supra dicto onus illud comprehendendi obligans sub mortali, oriri posse existimet, videri tamen alicui posset, non esse materiam contractus. Primo, quia promittens Petro, se ei confessurum omnia peccata, quæ antea fuerat confessus, non tenetur ex iustitia stare promissioni, sed potest absque culpa graui mutare voluntatem, & non adimplere promissum. Secundo, quia contractu & mutua voluntate, nequit quis superiori obligari, nisi in his, quæ respiciunt materiam iustitiae, cedendo iuri suo: secus in alia materia: hæc

autem promissio non versatur circa materiam iustitiae; nec refert, inquit Vazquez, quod superior concitterit sub conditione licentiam, & celerit iuri suo reseruandi peccatum illud, & quod subditus promiserit comprehendere, quia re vera illam promissionem non obseruare, non esset contra iustitiam, sed contra fidelitatem, quæ, in opinione plurium, obligationem grauem non inducit. Hæc Vazquez, quæ latius indicant, ipsum putare probabile, ex praedicto pacto, non posse grauem comprehendendi obligationem consurgere. Cui cū alijs contenti Dicatilio de Pœnit. *disput. 11. 2. num. 209.*

9. Quod efficaciter suadetur ex his, quæ ipse Vazquez postea docet *q. 93. art. 1. n. 17.* nam cum facile posset virtute praedicti pacti defendere (vt multi defendant apud Henriquez *lib. 2. de Pœn. cap. 16. n. 4.*) constitutionem quamdam Cisterciensem, (quæ iam est revocata a Clemente VIII. vt cum alijs tradit Leander *disp. 3. q. 51.*) in qua Monachis præcipitur, vt peccata, quæ confessarij, deputatis a superiori intra annum confitentur, teneantur iterū Abbatis, in fine anni, confiteri: talis pacti nō meminit, sed absolute asserit, illam constitutionem, non alia ratione potuisse obligare, quā ratione voti, & iuramenti.* Sixtus enim IV. eam confirmavit secundum opinionem quorundam, repugnantibus viris doctis. * Hæc Vazquez, quibus fatis innuit, se non quiescere praefato communione dicendi modo. Quapropter nonnulli, quos sappresso nomine retinet Suarez *suprā*, absolute docuerunt, etiam admissio hoc genere pacti, & obligationis, subditū non peccare mortaliter non comprehendere. Sed quid immoror? Ita ex parte docuit P. Vazquez in manuscriptis de Pœnitentia, quæ in Bibliotheca nostræ Collegij Cöplutensis obseruantur, *quest. 91. citata, art. 3. dub. 7.* in quibus sic lego.* Quis non videat, esse ridiculum assere, hanc esse materiam contractus, vt quis superiori se obliget, & cur si nolit postea comprehendere, reus erit mortaliter saltem. * Et nouissime multis argumentis id probat Thom. Hurtado *tum. 1. resolut. moral. tract. 5. cap. 5. resol. 23.* & licet concludat, se Ecclesiæ iudicio, & sapientiorum submittere, apeirè sentit, ex praedicto pacto non manere subditū obligatum sub mortali ad comprehendendum.

10. Nihilominus à communis dicendi modo recedere non audeo; & contrarium op-

opinionem esse improbatam, dicit Suarez *suprā*. Est enim, in illo pacto, contractus quidam onerosus, facio, ut facias, cedo iuri meo, ut te obliges ad comparendam: qui quidem contractus verus est, & in re graui Ecclesiastice discipline, & iuri Prælatorum grauiter conducens, cuius violatione graue illis infertetur damnum; ac proinde non pertinet ad nudam fidelitatem. In quo deficit paritas de proximante alteri confessionem, quin aliud interueniat. Nec est, cur res spirituales excludantur à materia contractus, alias duo Sacerdotes non manerent mutuo grauiter obligati ad faciendum sicutum, licet pactum iniij sent de mille pro totidem celebundi. Existimat Trullench *in praxi*, lib. 4. cap. 10. dub. 9. n. 16. prædictam obligationem comparendi coram superiore, non esse ad confitendum denuo Sacramentaliter peccata reseruata, sed ut pœnitentia reddat rationem peccati commissi, & satis actionis impositæ, acceptando aliam si superior imponere voluerit. Sed oppoitum ipsum ipse docuerat, cap. 2. dub. 4. n. 10. cum Bonac. & alijs. Ego vero arbitrio superioris remittendum censeo. Nam cum subditus sit iam à peccato reseruato directe absolutus, obligatio ex contractu superaddita, sicut ex voluntate superioris ortum habuit, ita pro eius nutu cessare potest.

11 Addo, subditum indicantem non teneri ad comparendum, non posse virtutem predicæ concessionis, à reseruatis absolvi, quia superior non intendit concedere facultatem eligendi confessarium pro reseruatis subdito, non manenti obligatio ad comparendum: si vero semel absolutus opinionem mutet, ab isto onere probabilitate excusabitur.

QVÆSTIO V.

Vtrum Regulares, post decretum Urbani VIII. anno 1628. potuerint absolvere à casibus contentis in Bulla Cœne?

§. I.

Notabilia præmitto.

1 A plenam huius questionis intelligentiam suppono, causas in Bulla Cœne contentos plures esse. Quoram summam hic referam, reliqua

brevitatis causa explicatione, quam apud authores hac de re tenentes quisque facile inveniet. Igitur causas reseruatis in Bulla Cœne sunt. 1. Hæretici cuiusque sectæ, eorum fautores, libros hæreticos legentes, tenentes, aut imprimentes, & schismatici. 2. Appellantes a Pontifice ad futurum Concilium, eorumque fautores. 3. Piratae atque eorum receptatores, & fautores. 4. Naufragorum Christianorum cuiuscumque generis bona, etiam in littoribus inuenta subripientes. 5. Imponentes noua pedagia, & gabellas, vel eas augentes. 6. Falsificantes litteras Apostolicas, aut falso fabricantes. 7. Diferentes arma, & alia usui bellico idonea ad Turcas, vel alios Christiani nominis inimicos, & ad reipublicæ Christianæ statuta pertinencia isdem in dannum Christianorum miniantes. 8. Impedientes eos, qui via Thalia, & aqua necessaria Romam conculcent. 9. Ad Sedem Apostolicam venientes, vel ab ea recedentes, sua aut aliorum opera ledentes, & sine iurisdictione vexantes in curia commorantes. 10. Romipetas, ac peregrinos etiam in urbe mortates, vel abeuntes ledentes. 11. Offendentes S.R.E. Cardinales, & alios Prælatos. 12. Ad Romanam Curiam pro negotijs suis recurrentes per se, vel per alios ledentes. 13. Appellantes à grauamine, vel futura executione litterarum Apostolicarum ad laicam potestatem. 14. Executionem litterarum Apostolicarum, aut aliarum expeditionum impeditentes, & prohibentes ad gratias impetrandas accedentes. 15. Iudices sæculares, qui Ecclesiasticas personas trahunt ad sua Tribunalia, qui que Ecclesiasticam libertatem tollant, aut in aliquo perturbant. 16. Impedientes Prælatos, ne sua iurisdictione vtantur; quique illorum, & delegatorum iudicia eludentes ad curiam sæcularem recurrent, aut contra illos decernunt, præstantesque auxiliū. 17. Vsurpantes Sedis Apostolicæ, & quamcumque Ecclesiastum iurisdictiones, vel etiam fructus sequestrantes. 18. Imponentes decimas, & alia onera personis Ecclesiasticis, Monasterijs, aut eorum fructibus. 19. Iudices sæculares, qui se interpenunt in causis criminalibus contra Ecclesiasticas personas. 20. Occupantes bona, aut terras Ecclesiæ Romanæ, & illius iurisdictionem usurpantes. Hi sunt causas Bullæ Cœne Pontifici reseruati, à quibus (si quatuor

excipias, nempe hæreticum relapsum, chismaticum, litteras Apostolicas talisificantem, & ad infideles prohibita deferentem) poterant olim Regulares absoluere ex conceit. Urbani IV. & Sixti IV. ut notant communiter Doctores. Sunt & plures alij extra Bullam Cœnæ Pontifici reseruati, de quibus non dispiro, quia certissimum est absoluere posse a Regularibus virtute priuilegiorum. Et ita supponitur, vel, ut potius dicam, exprimitur in ipso Urbani VIII. decreto.

2. Praemitto secundo casus Episcopis reseruatis, alios esse ab homine, nempe quos ipsi in suis Diocesibus reseruant, qui pro singulis non idem sunt: alios esse à iure. Quorum nouem recensentur in gloss. extran. sup. *Cathedram de sepulturis*, verb. à iure. Et solum quinque exprimit M. Hyacinthus Donatus in addit. ad pract. tom. 4. tr. 4. q. 3. 8. Quos omitto: quia ut ipse assertit cum Suarez tom. 4. in 3. p. disp. 29. sect. 3. num. 6. Seclusa consuetudine ex solo iure communi nullum peccatum est Episcopis reseruatum. Quod efficaciter probat Suarez per singula discurrendo. Et ut etiam Ludouico à Cruce, & Lazana dicit Donatus, nullus est in iure textus, quo dicantur reseruari, sed tamen dicuntur reseruata à iure consuetudinis, quia olim communicer reseruabantur, à quibus virtute priuilegiorum Urbani IV. & Sixti IV. Eugenij IV. Iulij Secundi, & Pauli Tertiij poterant Regulares, quoscumque absoluere, ut videre licet apud Quintana, ducis, tom. 1. sing. 16. siue ab homine, siue à iure reseruarentur.

3. Cæterum iure notio Concilij Tridentini, sess. 24. de reformat. cap. 6. omnes & quicunque casus Papales occulti, etiā heresis crimen, Episcopis reseruantur, vel ut ait P. Henriquez, lib. 6. de Pœnit. cap. 14. num. 7. ad finem, de hac Tridentini concessione loquens: *Restituit Episcopis sublatam olim iurisdictionem, quam habebant iure communi, aut divino.* Quam ex iure ipso annexam esse dignitati Episcopali, tenent plures apud ipsum sup. in gloss. litt. K. Et post Tridentinum magis certum est: quia iurisdictione non annexa personæ, sed perpetuo dignitati, vel officio, non est degata, sed ordinaria, & potestatis ordinariae iura habet, ut docent Bart. Bald. Imola, Sylvest. Cour. Passarel. & alij, quos citatos sequitur Thom. Sanchez lib. 2. de matrim. disp. 40. num. 14. Unde omnes ca-

sus Pontifici reseruati, si occulti sint, Papalem reservationem amittunt, & consequenter manent de iure Episcopis reseruati, à quibus proinde toties quoties absoluere poterunt, quicumque priuilegium habeant absoluendi à casibus Episcopis reseruatis. Ita P. Thomas Sanchez in sum. tom. 1. lib. 4. cap. 54. num. 2. Auersa & alij, quos citatos sequitur Diana 3. part. tom. 2. ref. 13. §. Nota quarto. Et in additionib. ref. 17. & p. 8. tract. 7. ref. 71. Bassus in florib. Theol. mor. verb. *Hæresis*, nu. 18. Thomas Hurtado tom. 1. resol. mor. tr. 5. cap. 4. ref. 16. num. 127. Marcus Vidal in *Arca vitalis de casis reseruatis* inquis. 1. à num. 121. P. Medo in *Bull. Cruc. disp. 23. cap. 5. nu. 61.* Leander à Sacram. tom. 4. tr. 17. quest. 84. apud quem Trullench in *Bull. lib. 1. §. 7. cap. 2. dub. 6. num. 5.* Crouzers, Marcellus, Oliuerius, Macuchellus, & Ioannes de Soria, & alij, quos sequitur Illustris. M. Acatius de Velasco, tom. 1. resol. mor. verb. *Absolucion*, ref. 5. num. 11.

§. II. Questionis resolutio.

4. **Q**uamuis casus Bullæ Cœnæ occulti sint casus Episcopales de iure, Episcopis post Tridentinum reseruati, ut putant omnes qui censem facultatem in Concilio illis concessam, ubi supra, non fuisse postea revocatam per Bullam Cœnæ (quod tenent supra triginta Doctores, quos referunt Thomas Hurtado tom. 1. tract. 5. cap. 14. ref. 17. §. 2. Diana 1. par. tr. 5. ref. 2. & Leand. tom. 4. tr. 2. disp. 17. quest. 45. & 46.) nihilominus tenendum est Regulares post decretum Sacrae Congregationis iussu Urbani VIII. die 17. Nou. anno 1628. non potuisse absoluere sacerdtales à casibus occultis Bullæ Cœnæ. Ratio est, quia ut in prefato decreto declaratur, per Bullam Cœnæ revocantur quorumvis Regularium priuilegia, si quæ habebant ad absoluendam ab eiusmodi casibus, ibi: *Quemadmodum, nec (reuxisse) indulta absoluendi à casibus contentis in Bulla, quæ in die Cœnæ Domini legi consuevit, ut potè per annuam ipsius Bullæ publicationem sublata.*

5. Dices per Bullam Cœnæ solum revocari facultatem absoluendi, quando casus sunt publici, secus quando occulti. Sic Diana part. 4. tr. 4. ref. 239. Bassus in Flor. verb. *Hæresis*, nu. 18. Leand. à Sacram. tom. 4. tr. 2. disp. 17. quest. 85. & alij quos se- qui-

quitur M. Texeda, tom. 1. lib. 2. tr. 1. cont. 18. num. 14. ibi: * Cum clausula Bullæ Coenæ possit explicari de reuocatione facultatis concessæ absoluendi à casibus reseruatis publicis, & notorijs, de illis reuera, & non de occultis explicanda est. * Vndè per Bullam Coenæ nō derogari Regularium priuilegijs, sustinent M. Souffrai in Bull. cap. 23. disp. 100. concil. 7. num. 13. Peyrinus de priuile. minim. tom. 1. Const. 4. Sixti IV. Bau- ni. tom. 1. tr. 4. de Pœnit. quæst. 3. 2. & tom. de censur. disp. 3. de absolu. tr. 2. quæst. 26. M. Hinojosa in director. decis. Regul. verb. Con- firm. gratia. Leander à Murcia cap. 21. in 7. Regul. S. Franc. Croulers ad cap. 7. eiusdem Regulæ, & M. Cardidus tom. 1. disq. 22. art. 49. qui sua opera luci dedit, decem post annos, postquam decretum Urbani pro- dijst: ut adnotat Leander à Sacram. sup. q. 78. in fine. Respondeo horum Doctorum sententiam forte sustineri non posse, post nouissimum Alex. Septimi decretum die 24. Septemb. anno 1665. ex quo nobis cō- stat Ecclesiam non tollerare expositio- nem illam Bullæ Coenæ pro casibus tan- tum publicis. Inter alias enim propositio- nes, quas vti scandalosas damnat, & pro- hibet; tertia est: Sententia afferens Bullam Coenæ solum prohibere absolutionem hæ- resis, & aliorum criminum, quando publica sunt, & id non derogare facultati Tridentini, in qua de occultis criminibus sermo est; anno 1629. 18. Iulij, in consistorio sacrae Co- gregationis Emin. Cardinalium visa, & tol- erata est. Licet enim censura, & prohibitio solum afficiat directè huius propositio- nis prædicatum, seu testimonium afferen- tis visam, & toleratam fuisse à sacra Congregatione ex positionem illam Bullæ Coenæ pro solis delictis publicis; tamen indirectè cathegoricam inclusam, saltem quoad Regulares, comprehendit, alias nō esset; cur vt scandalosa rejiceretur fal- sa testantis assertio.

6 Secundo exploditur, quia ibidem damnatur expreſſè, vt scandalosa sequens propositio: Prælati Regulares possunt in fo- ro conscientiae absoluere quoscumque ſecu- lares ab heresi occulta, & ab excommunicati- one propterea incusa. Nec facile caput aliud huius notæ inuenies, quam esse ca- sum in Bulla Coenæ Domini contentum; à quo proinde Regulares absoluere ſecu- lares nequeunt, etiam concesso casum Episcopalem esse, quod haec tenus afferere datum non est. Fateri ergo debemus

post decretum sacræ Congregationis iuf- fu Urbani VIII. per annuam Bullæ Coenæ publicationem derogari priuilegijs Regulariuni ad absoluendam à calibus occultis in ea contentis: alias Sum. Pont. Alex. Septimi, vt scandalosam non dam- nasset opinionem Doctorum contrarium afferentium. Vndè in locis, vbi Bulla Coenæ recepta est, quam tumuis certum sup- ponatur casus occultos in ea contentos esse Episcopales, nequibunt Regulares virtute priuilegiorum, & confirmatio- num, quæ hucusque obtinuerunt, vel in posterum obtinebunt, ab illis ſeculares absoluere, niſi nouum Bullæ Coenæ dero- gans priuilegium impetrant. Quod si in eo non exprimatur, nunquam concessum intelligi debet.

7 An verò Prælati Regulares virtute Tridentini possint sibi subditos ab eius- modi casibus etiam hæresis absoluere? extra regna, & Prouincias Inquisitionis Hispaniarum supremo Tribunal sub- iecta? Quæſio longè diuersa est à dupli- principio dependens: nempe, quod Epis- copi erga sibi subditos, id modo possint, virtute facultatis in Tridentino eis con- cessa; & quod Prælati Regulares, v.g. Ge- neralis, & Prouincialis, sub nomine Epis- coporum in clausula Tridentini veniant. Et utrumque principium est probabile, pluresque recenset authores, quos refero in opusc. pro Iesuitis, tr. de fide Prop. 2. & te- nent alij apud Leandr. a Sacram. sup. q. 41. 45. & 46. & q. 72. Quibus adde M. Hino- josa in direct. disquis. regul. verb. Absolutio. 1. vbi ait: * Absolutio a quibuscumque casibus occultis etiam Sedi Apostolica reseruatis, quæ in foro conscientiae licet Episcopis per Concil. Trident. sess. 24. cap. 6. licet etiam Prælati ordinarijs Prouin- cialibus, Prioribus, &c. ex declaracione iuris Concilij. * Sie ibi. Addit hic recen- tor Pium V. declarasse, Concilium, no- mine Episcoporum, quoad absolutionē, comprehendisse omnes Prælatos Reli- gionum etiam superiores locales, neque his derogari, dum facultas Episcopis in Tridentino cōcessa non reuocetur: quod multis suadere contendit, verb. Conferma- tio gratia, fol. 111. sed me iudice à veritate deviat. Quia Pius V. Concilium non de- clarauit: Sed ne, inquit, Priors conuentua- les, & alij superiores deteriores conditionis sint, quam laici, & clerici, concedimus eis, vt ipsi per se ipſos idem omnino possint in ſibi

sibi subditos, quod possunt Episcopi in clericos, & laicos sibi subiectos, quo ad absoluendum, & dispensandum, & alia ibidem (nempe in dicto cap. 6.) concessa, vbi notandum hy concedimus: quod priuilegium à Pio V. de nouo indultum importat. Quo proinde ut potè per decretum sacræ Congregationis reuocato, & extincto, & què ac alijs; nequibunt Priors, & alij superiores locales subditos absoluere à casibus Bullæ Coenæ. Nec audiendus est M. Hyacinthus Donatus 1. par. praxis, tr. 13. de reh. o. priuile. quæst. 17. num. 25. dum ait: * Tam prædictum nouissimum decretū Urbani VIII. quam consimiles declarationes p̄fatae Congregationis debent intelligi respectu secularium, & quando delicta sunt publica, non autem in ordine ad Regulares* pro hac parte referens Molfess. Naldum, Vegam, Sousam, Portellum, & Peyrinum. Non inquam placet, quia virtute priuilegiorum, nil possunt Regulares quo ad casus Bullæ Coenæ, etiam circa religiosos, ut constat ex illis decreti verbis: Non posse quempiam absoluere; ac si secus egerint, absolutiones irritas fore. Quapropter ad ius commune in Tridentino contentum pro Generalibus, & Prouincialibus, quo ad sibi subditos, recurrendum est.

QVÆSTIO VI.

In Regulares post decretum Urbani VIII. die 17. Nov. anno 1628. potuerint absoluere à casibus, quos Episcopi sibi reseruarunt?

I Non dispiuto, an modo absoluere possint? Quia post nouissimum decretum Alex. VII. die 24. Septemb. anno 1665. damnantis ut scandalosam hanc propositionem: Mendicantes possunt absoluere à casibus Episcopis reseruatis, non obtenta eorum ad id facultate, non licet in controvèrsiam id vocare, sed certissimè tenendum virtute suorum priuilegiorum neutiquam ab eiusmodi casibus absoluere posse. Qui autem in singulis diœcesis reseruentur, prolixum esset hic transcribere; quapropter cuiuscumque diœcesis statuta spectanda sunt: qui cōmunitate reseruari solent, refert Barbosa alleg. 50. cum consule. Ego eos tantum exscribam, qui in hac Toletana reseruantur. 1. Contra Parochos, & Beneficiatos, qui fideles ex aliena Parochia ad suam

transmigrare cogunt, vel inducunt. 2. Cōtra occupantes, vel retinentes Ecclesiæ bona, aut impedientes exactiōem reddituum Ecclesiasticorum, aut extractionem fructuum. 3. Contra non adimplentes Ecclesiæ præceptum, tempore ab ipsa præscripto, & constitutionibus Synodalibus designato. 4. Contra habentes copulam carnalem cū religiosa professa, cū consanguinea, vel affini in primo, vel secundo gradu, aut cum filia confessionis. 5. Contra peccatum nefandum, aut bestialitatem perpetrantes. 6. Contra iurantes falso in alterius præiudiciū. 7. Contra blasphemates publice. 8. Contra beneficos, incantatores, & superstitionis. 9. Contra falsificantes quodcumque instrumentum publicum. 10. Contra iniçientes manus violentas in patrem, vel matrem. Ab his igitur delictis nullus Regularis virtute priuilegiorum potest absoluere, & contrarium asserere, est prohibitum sub pena excommunicationis latæ sententiae Summo Pontifici reseruata.

2 Quæstio ergo præsens solum est, vtrum ante eiusmodi Alex. VII. decretum, post constitutionem Urbani VIII. anno 1628. editam, potuerint Regulares ab illis absoluere? Affirmarunt plures Manuel Rodriguez, Bauni, Quintanadueñas, & alij, quos citatos sequuntur Leander à Sacram. tom. 4. tract. 2. disp. 17. quæst. 79. in fine. Thom. Hurtado tom. 1. resol. moral. tract. 5. cap. 4. resol. 16 num. 127. M. Acatius de Velasco Episcopus Oriolensis tom. 1. resol. moral. verb. Absolutio, resol. 8. P. Mendo in Bull. Crnc. disp. 23. cap. 4. & M. Candidus de cens. disquis. 2. artic. 51. Sed non omnes ex eodem fundamento. M. Acatius de Velasco sacræ Congregationis decretivim eneruat, dicens: * Pero aunque este, y otro cualquier decreto de las sagradas Congregaciones tienen grandissima autoridad, y sin urgentissimas razones, o causas, no se deben dexar de obseruar, singularmente en los que priuan de jurisdicion, como el referido (nempe ius su Urbani VIII. editum) con todo no faltan Doctores, que dizan, que los tales decretos aprobados por el Papa, y mandados obseruar por su Santidad, que no tienen fuerça mas que de opinion probable, desuerte, que qualquiera queda con facultad de seguir lo contrario.* Et iterum infra num. 4. * Siento, que no tienen fuerça de ley, ni que es necesario el seguirlas, si no

no que podrá libremente seguir lo contrario el que tuviere bastante fundamento para hacerlo, y con él podrá con seguridad apartarse de la declaracion de los Eminentissimos Señores Cardenales arriba referida.* Sic sentit M. Acatius de V. alio de supra adducto decreto sacræ Congregationis, de mādato Urbani VIII. edito, & ab eodem approbato; subiectens num. 6. in fine. * Y se ha de advertir, que la confirmation Pontificia dese, y de los demás decretos, no añade a la declaracion de los Eminentissimos Cardenales, mas que confirmar su probabilidad.* Sic ille. Cui consonat Brunus Cassinh ex Ordine Minorum de Priuilegijs Regul. p. 1. tr. 5. cap. 2. prop. 2. dicens istud decretum esse sententiam Doctorum à Pontifice approbatam, quæ non magis obligat, quam sententia aliorum Doctorum, cum non sit lex, nec publicata admodum legis, nec habeat clausulam reuocatoriæ, quæ necessaria est ad dicta Regularium priuilegia reuocanda. Sic Brunus, & aliij, quibus consentit Delgadillo tom. de Pænit. cap. 21. dub. 21. dicent præfatas declarationes iussu Clementis, & Urbani VIII. editas * esse magnæ authoritatis, non tamen sufficere ad tollendā probabilitatem sententiæ, quam tot grauissimi authores docent, & Ecclesia non prohibet.*

3. Ceterum hoc fundamentum omnino mihi displicet, vt potè quo, omnia sacræ Congregationis decreta hucusque edita ad abroganda Regularium priuilegia ad absoluendum à casibus Episcopis reseruatis, etiam intra Italiam, penitus eliduntur; quod concedi minimè potest. Alius Sunimus Pontifex Alex. VII. non dandinasset, vt scandalosam opinionem concedentem Regularibus, post decreta Clementis VIII. & Urbani VIII. potestarem absoluendi à prædictis casibus, cum nullum ex eius praxi scandalum suborum, supponatur. Ergo necessariò fatendum est supra adductum sacræ Congregationis decretum, & similia à Pontifice approbara, & ab omnibus, ad quos pertinent, obseruari mandata, non esse meras Eminentis. Cardin. declarationes (de quibus loquuntur Sanchez, Diana, Ledesma, & Villalobos, quos pro sua singulari opinione male adducit Acatius) sed vim legis obtinuisse; ac proinde vbi cùmque terrarum, saltem vbi legitime promulgata, & intimata fuerint, debuisse omnino ob-

seruari; nec oppositum ullam potuisse probabilitatem sortiri.

4. Ideo alij ex alio capite difficultatem fugere conantur, respondentes, decretum sacræ Congregationis iussu Urbani VIII. editum, vim non obtinuisse ad abrogandam facultatem Regulariū. Quia sacræ Congregatio solum declarauit: * *Per confirmationes priuilegorum, quas Regulares à Sede Apostolica, post sacrum Concilium Tridentinum obtinuerunt, nequaquam reuixisse priuilegia prius ab eodem Concilio, ac deinde etiam ipsius Congregationis decretis sublata, atque extincta absoluendi à casibus Episcopis reseruatis.** Priuilegia autem Regularium, ad huiusmodi absolutionem, nunquam fuerunt à Concilio Tridentino sublata, vt docent Henriquez, Medina, Corduba, Petrus de Soto, Rodriguez, Ludouicus à Cruce, Quintanadueñas, & aliij, quos citatos sequitur Leander à Sacram. tom. 4. trac. 2. disp. 17. quæst. 79. Ergo virtute talium priuilegorum idem possunt modo, quod ante Tridentinum: sed anteà, vt omnes concedunt, poterant Regulares absoluere a casibus Episcopo reseruatis: ergo & modo. Sic discurrent Quintanadueñas tom. 1. singularium tract. 3. singul. 14. & Leander à Sacram. vbi suprà quæst. 77.

5. Sed non placent, quia authores assertentes, non fuisse reuocata per Tridentinum Regularium priuilegia ad absoluendum à casibus Episcopis reseruatis, scripserunt ante declarationem sacræ Congregationis de mādato Urbani VIII. in qua oppositum expressè continetur, & à Tridentino extinta fuisse, declaratur, & per ipsum etiam decretum extinguntur: quapropter Quintanadueñas, & Leander verbis decreti Urbani VIII. innitentes illorum authoritatem eleuare debuissent, non ea se protegere. Ideo que eorum authoritas nil deseruire potest ad probabilitatem, adhuc extrinsecam, huic opinioni conciliandam.

6. Instant Quintanadueñas, & Leander, licet concedatur prædicta priuilegia fuisse sublata, & extinta per Tridentinū, & postea per sacræ Congregationis decretum, & decretum: nec reuiri cere per confirmationes priuilegorum factas, faciendasque; possunt tamen reuiri scire per nouam omnium priuilegorum concessionem, quia oppositum nullibi declaratur: atqui plures Pontifices de novo illa

illa concesserunt, ut Pius V. anno 1567. Clemens VIII. anno 1582. Sixtus V. anno 1587. (quorum verba ex Bullis excepta referunt.) Imò & ipse Urbanus VIII. anno 1625. in Bulla, quæ incipit: *In plenitudine potestatis, cuius tenorem refert M. Acatius de Velasco tom.1. resol. moral. verb. Absol. resol. 7. priuilegia omnia Ordini Prædicatorum concessa innouauit, & de novo concessit; & ut ait Acatius.* Pretendio por ella su Santidad de Urbano VIII. reualidar, no solo los priuilegios, no reuocados por los Sumos Pontifices predecesores suyos, sino tambien los que realmente fueron reuocados, porque esto significan las palabras: *In nouamus, & de novo concedimus*, como está dicho arriba.* Ex quibus num. 3. colligit: * Que están oy todos los priuilegios de los regulares puestos en la misma fuerça, que tenian antes que los reuocassen. * Ergo licet virtute confirmationis priuilegiorum Regulares non possint vti prius extintis, & sublati per Tridentinum, poterunt tamen vi nouæ eorumdem concessionis ab alijs Pontificibus postea emanare.*

7. Imò addit cum alijs M. Donatus ex eodem Prædicatorum Ordine; & per nouas confirmationes ex certa scientia factas reuiuiscere: sic tradit in 3. part. praxis resolutio. rerum Regularium tract. II. quest. 17. in fine, ibi: * Illud deniq; aduertunt, ly priuilegio Regularium semel sublata, & extinta, per subsequentes confirmationes nequam reuiuiscere, vt dicitur in dicto decreto Urbani VIII.) procedere de confirmatione facta in forma communi, secus autem si fieret ex certa scientia, vt constat ex decisio. 1. part. tract. 9. claus. 3. num. 6. ibi: * Clausula ex certa scientia posita in confirmatione priuilegiorum, restituit priuilegia reuocata, &c. quia habet vim nouæ concessionis, vt pluries decisum refert Rota Romana. * Et tract. 11. de confirmat. priuilegior. quest. 2. num. 10. * Hinc, si Dominus Papa confirmaret Regularium priuilegia ex certa scientia, absque alio superaddito, & sine vlla limitatione, reuiuiscerent, atque reualidarentur omnia alia priuilegia, tam per generalia concilia, quam per suos predecesores reuocata, & annullata. * Quod autem clausula ex certa scientia in nonnullis confirmationibus priuilegiorum Regularium contineatur, notat Quintanadueñas ubi suprà singul. 17. num. 5.

8. Sed nec hoc fundamentum solidum est, quia sacra Congregatio per ly confirmationes priuilegiorum obtentas, & obtainendas; intendit etiam comprehendere nouam concessionem in genere; aliter diminuta, & cassa fore declaratio, cum Eminentis Cardinalibus latere non potuerint præstatæ priuilegiorum, post Tridentinum, nouæ concesiones. Ergo dum in specie facultas absoluendi à casibus Episcopis reseruatis de novo non concedatur, nequibunt Regulares virtute priuilegiorum, quæ ante, & post prædictam declarationem sacra Congregationis obtinuerunt, eiusmodi absolutionem impendere.

9. Omittit, in Bullis Pij V. Clementis VIII. & Sixti V. de novo concedentibus Regularium priuilegia, expressè containeri clausulam, dñmmodo Tridentino non contrariantur; atque adeò nec vi confirmationis ex certa scientia, nec vi nouæ concessionis reuiuiscere potuerunt, cum exceptionem contrarietatis ad Tridentinum omnes nouæ concesiones, aut confirmationes contineant. Quod autem per Tridentinum sublata, extinctaque fuerint, declarat sacra Congregatio Cardinalium, quam ab omnibus obseruari Pontifex præcipit. Nec aliud credi potest Urbani VIII. intendisse in Bulla, *In plenitudine*, (quamvis Tridentini non meminerit) dum omnia Ordinis Prædicatorum priuilegia restituit, & de novo concessit: alias virtute huius nouæ concessionis, etiam intra Italiam, non obstantibus decretis Clementis VIII. & Urbani VIII. & declarationibus Eminentis Cardinalium, potuerint Regulares à reseruatis Episcopis absoluere, quod apertè militat contra nouissimum Summi Pontificis Alex. VII. decretum, in quo eiusmodi doctrinam, & scandalosam, damnauit. Ut omittam, in generali concesione non venire, quæ in specie non concederentur, vt in præsenti contigisse, aduersarij fateri tenentur.

10. Instant secundo. Priuilegium Regularium, ad absoluendum à casibus Episcopis reseruatis, insertum esse in corpore iuris, vt ex Clementina dudum, & extra uaganti inter cunctas, docent D. Antoninus, Tabiena, Armilla, & communiter Doctores, vt testatur, eos sequens, Manuel Rodriguez tom. 1. quest. Regularium, quest. 66. art. 2. In generali autem priuilegiorum derogatione non comprehenditur insertum in corpore iuris, vt cum pluribus,

bus, quos citat, tradit Sanchez tom. 2. Consil. lib. 7. cap. 1. dub. 21. Ergo cum Tridentinum in derogatione priuilegiorum absoluendi a peccatis, ius commune non expresserit, in suo antiquo robore manebit; atque adeò, licet Regulares virtute priuilegiorum, quæ aliunde habuerint, nequeant à reseruatis Episcopis absoluere, poterunt tamen ex vi iuris communis, quod non est propriè priuilegium, ut notat Sanchez supra.

11 Hoc fundamento conuictus Eligius Bassæus, verb. *Casus reseruatus*, nu. 37. in fine, totum planè concedit quoad Patres Ordinis Prædicatorum, & Minorum, quibus ex iure communali id competit. * Dici potest, inquit, quod hi Patres possunt a dictis absoluere, quamvis aliorum Regularium priuilegijs sit derogatum vittute prædicti (nempè Clementis VIII.) decreti. * Hæc ille. Quæ sunt valde notanda, quia etiam intra Italianam prædictis Religiosis concedit, absoluendi facultatem, quam reliquis denegat.

12 Ceterum intra Italianam audiendus non est, quia in declaratione primi decreti Sacrae Congregationis de mandato Clementis VIII. facta anno 1602. die 26. Nouembris, abrogantur omnia Regularium priuilegia ad absoluendum intra Italianam a reseruatis Episcopo, & à contentis in Bulla Cœnæ, cum hac clausula: *Etiam si pro illorum sufficienti derogatione de illis, eorumque totis tenoribus, ac formis, specialis, specifica, expressa, & individua, & de verbo ad verbum, non autem per clausulas generales idem importantes, mentio, seu que eius alia expressio habenda, seu alia exquisita forma seruanda esset, tenores huiusmodi, ac si de verbo ad verbum, nil penitus omisso, & forma in illis tradita seruata inserti forent, presentibus pro expressis habentes, quoad ea, quæ presentibus aduersantur, illis aliis in suo labore permansuris, hac vice dumtaxat, specialiter, & expressè derogamus, contrarijs quibuscumque non obstantibus.* Sic ibi, quæ postea innouauit, & confirmauit Sacra Congregatio anno 1617. de mandato Pauli V. cuius declarationem adducit M. Donatus 3. part. praxis, tract. II. quest. 17. Quibus priuilegio inserto in corpore iuris sacram Congregationem de mandato Clementis VIII. intendisse derogare, videtur mihi certissimum. Alias oleum, & operam perdidisset; idque constat ex

pluribus, quæ congerit Thom. Sanch. lib. 2. de matrim. disp. 44. Præterquam quod Diana par. 9. tr. 6. resol. 5 1. cum Lezana, & Castro Palao, inquit, in iure non contineari priuilegium, quod supponitur, sed absoluendi ab his, a quibus possunt Parochi.

13 Respondent alij prædictam doctrinam intra Italianam locum habere posse, pro qua decretum Clementis editum fuerat, secus in Hispania, quam sola sacra Congregationis declaratio iussu Urbani edita comprehendit. Hæc enim in Hispania Provincijs promulgata non fuit, prout opus erat, vt Regularium priuilegia ad absoluendum a reseruatis Episcopo, reuocata manerent: sic tradunt non pauci; Quintanadueñas singul. 15. num. 3. Mendo in Cruc. disp. 23. cap. 4. M. Acattius de Velasco tom. 1. resol. moral. verb. *Absolutio*, resol. 8. numer. 8. * Tengo por cierto, que el sobredicho decreto, o declaracion de la Sacra Congregacion dicha (nempè ex mandato Urbani VIII.) no está aceptado en los Reynos de España, como consta del uso contrario, y por consiguiente no obliga. * Leander à Sacramento. tom. 4. tract. 2. disp. 17. quest. 78. §. Tertio probo. * Quia sicut lex non obligat ante sufficientem, & authenticam promulgationem: ita nec reuocatio priuilegijs, cum sit quædam lex; sed hæc priuilegiorum reuocatio non est Regularibus sufficienter intimata, aut promulgata, &c. vt affirmant omnes Religiosi, ac Prelati: ergo. * Sic ibi, & iterum quest. 79. §. Rursum.

14 Thomas Hurtado tom. 1. resol. moral. tract. 5. cap. 4. resol. 16. num. 127. * Sed an sit in Hispania promulgatum, vsuque receptum, niaminem dubito, quare ad minus in foro interno mihi probabile est, posse Regulares vti in hac parte suis priuilegijs. * Eligius Bassæus, verb. *Casus reseruatus*, num. 12. * Sacra Cardinallium Congregatio de speciali mandato Clementis VIII. edidit decretum 9. Ianuarij anno 1601. quo pro Italia constituit, vt Regulares non possint absoluere a casibus reseruatis Episcopo, per quam restrictionem pro Italia satis indicatur, posse extra Italiam, non obstante alio decreto eiusdem Sacrae Congregationis in contrarium edito ex mandato Sanctissimi Domini nostri Urbani VIII. anno 1628. die 17. Nouembris, quod in

Belgio nostro promulgatum non est.* Et inferius n. 38. post ad dictum ad verbum Urbani VIII. decretum, concludit: * Unde hodie hoc decretum à priuilegiariis seruandum est, ubi authenticè publificatum, & vsu receptum est. * Eiusmodi autem decreta ad sui obligationem exigere, ut in singulis Dioecesibus, & Provincijs promulgentur, tradunt M. Bartholomaeus de Medina, M. Sotus, M. Victorellus, Angelus Molina, & alij, quos citatos sequitur Diana 1.p. tract. 10. de legibus, resol. 8. apud quem probabile putant Layman, Beccanus, Homobonus, Lessius, Vazquez, & Granado, & sequuntur Trullench in Cruciatam, lib. 1. §. 7. dub. 9. n. 20. Quintanadueñas tom. 1. singular. tract. 3. sing. 15. num. 3. Miranda, Sa, Conradus, Ludouicus à Cruce, & alij quos referunt.

15. Insuper suadetur hæc sententia, ex his quæ doctissimus P. Mendo addit in Bullam Cruciatæ, disp. 23. cap. 4. n. 49. & seq. nimirum Gregorium XIII. in Bulla prima ipsius, quæ incipit *equum reputamus*, cuius meminit Diana tom. 7. tract. 10. resol. 29. concessisse Religiosis Societatis, ut nullius priuilegij reuocatio eis præiudicet, nisi sit illis intimata per trihas distinctas litteras eundem tenorem continententes, tribus distinctis vicibus, ut intelligunt graues Doctores apud ipsum Dianam supræ. Reuocatio autem priuilegij absoluendi poenitentes à peccatis Episcopis reseruatis non est sic intimata societati; nec seniel post decretum Urbani VIII. saltem in Hispania; ut omnes nostri (inquit) fatentur.

§. Vnicus.

Vera sententia.

16. **V**Num in hac parte, ut probabilius supponi debet, quod etiamsi præfata sacra Congregationis decreta essent vbiique authenticè promulgata; potuissent adhuc Regulares absoluere à casibus de iure communii Episcopo reseruatis, quia nec intra Italiam à Clemente VIII. neque extra Italiam ab Urbano VIII. est sublatum Regularibus priuilegium absoluendi à casibus de iure Episcopis reseruatis, sed ab illis, quos Episcopi sibi reseruarunt, aut in posterum reseruabant, ut loquens de Clementis VIII. decreto, tradit expressè Diana 3.

part. tract. 2. resol. 13. §. Nota quarto. Et in terminis decreti Urbani VIII. tenet cum Auera part. 3. tract. 7. resol. 71. Quos sequitur M. Hyacinthus Donatus in Addit. ad proxim. tom. 4. tract. 4. quest. 30. num. 3. Vbi sic. * Quibus item adde, quod cum in dictis decretis dicitur, quod Regulares, in vim suorum priuilegiorum, nequeant absoluere à casibus Episcopo loci reseruatis, non debet intelligi de casibus, qui de iure dicuntur, & sunt Episcopis reseruati, de quibus infra: sed de his qui expressè ab eisdem Episcopis locorum reseruantur. Quod diligenter aduerte, ac in praxi contingat errare; ut benè notant Ludouicus à Cruce in expositione Bullæ Cruciatæ, disp. 1. cap. 3. dub. 5. Lezana, verb. Casus, num. 5. Et Zelpedes de exēp. Regul. cap. 6. dub. 112. * Sic ibi. Quibus consentiunt Marcus Vidal in Arca vita: li de casibus reseruat. in quis. 1. à num. 121. Leander, Quintanadueñas, & alij supra citati. Ergo non obstantibus decretis Summorum Pontificum Clementis, & Urbani VIII. Regulares vbiique poterunt absoluere à casibus de iure Ordinario Episcopis reseruatis, quales iuxta communem Theologorum opinionem, sunt omnes Papales occulti. Dixi communem, quia eam defendunt supra triginta Doctores, quos refert Thomas Hurtado tomo 1. resol. moral. tract. 5. cap. 4. resol. 17. §. 2. & tom. 2. tract. 12. cap. 1. num. 1036. & alij quos sequitur M. Acatius de Velasco tom. 1. resol. moral. verb. Absolutio, resol. 5. & 7. Diana tr. de Bulla, resol. 28. & 3. part. 1. 2. resol. 13. & in Addit. post 3. part. resol. 17. item Bardi, Croulers, Marullus, Basilius, Oliuerius, Mucuchellus, Iohannes de Soria, & alij quibus citatis adhæsit Leander à Sacram. tom. 4. tract. 2. disp. 17. quest. 84.

17. Discursus iste legitimus est, vimque suam retinet, etiam post nouissimum decretum Alexandri VII. damnantis ut scandalosam hanc propositionem: *Mendicantes possunt absoluere à casibus Episcopis reseruatis, non obtenta eorum ad id facultate.* Quia Summus Pontifex solū damnat ut scandalosam opinionem, cui Regulares inixi, non obstantibus decretis Clem. VIII. Pauli V. & Urbani VIII. authenticè promulgatis, adhuc priuilegiorum prætextu, a casibus, quos Episcopi sibi reseruerant, absolvabant: non vero damnauit opinionem, quæ Regulatibus cōcedit posse ab.

absoluere à casibus de iure Ordinario Episcopis reseruatis, quales de facto sunt omnes Papales occulti, ut potè in Tridentino in perpetuum Episcopis concessi (si contentos in Bulla Cœnæ excipias, ab his enim, & si occultis nequibunt Regulares virtute priuilegiorum absoluere, ut diximus quælibet præcedente.) Tota hæc doctrina confirmatur ex decreto Sacra Congregati, iussu Urbani VIII. supra citato; in quo postquam sublata declaratur facultas absoluendi à casibus contentis in Bulla Cœnæ, aut Ordinario loci reseruatis; ait Sacra Congregatio.* Ab alijs vero casibus, & censuris Sedi Apostolica reseruatis, siquidem Regulares habeant à Sede Apostolica absoluendi facultatem, illam extra Italiam minimè sublatam esse eiudè Sacrae Congregationis decretis hac de re editis, iussu sanctæ memorie Clem. VIII.* Quæ quidem facultas cum nec iussu Urbani VIII. sublata fuerit, poterunt extra Italiam Regulares ab omnibus casibus Papæ reseruatis, exceptis contentis in Bulla Cœnæ, & quæ Episcopi sibi reseruarunt seculares absoluere, ut benè tradit Lezana i. p. Sum. cap. 19. num. 16.

18 Est tamen hic aduertendum, Regulares virtute suorum priuilegiorum absoluere posse ab omnibus casibus Pontifici reseruatis supra memoratis, non solùm quando occulti sunt, sed etiam si publici. Vnde etiam dato eiusmodi casus occulitos non esse Episcopales, sed semper manuisse Papales; idèque virtute Cruciatæ semel tantum in vita, & semel in morte absolu posse, virtute tamen priuilegiorum religionis, tanq; publici, quāni occulti toties quoties absolui possunt, ut patet ex priuilegio Pauli Tertiij Iesuitis concessio in Bulla, quæ incipit *Dilecte filij*, expedita anno 1545. ibi: *Necnon illis ex vobis, qui præbyteri fuerint, quorumcumque vtriusque sexus Christi fidelium ad vos vnde cumque accendentium confessiones audiendi, & ab omnibus, & singulis eorum peccatis, criminibus, excessibus, & delictis quantumcumque grauibus, & enormibus, etiam Sedi Apostolica reseruatis; & à quibusvis ex ipsis casibus resultantibus sententijs, censuris, & poenit. Ecclesiasticis (exceptis contentis in Bulla, quæ in die Cœnæ Domini solita est legi) absoluendi, &c.* In hoc enim priuilegio nulla ponitur limitatio, pro casibus non contentis in Bulla Cœnæ; ac proinde tam a publi-

cis, quam ab occultis facultas absoluendi conceditur, sicut & à poenis, & censuris ex illis resultantibus.

19 Secunda conclusio. Quamuis in hoc priuilegio facultas contineatur absoluendi à casibus, quos Episcopi sibi reseruarunt, in illis nempe verbis *etiam Sedis Apostolice reseruatis*, quæ inferioribus prælatis reseruata concedunt, ut docent communiter Theologi; hæc tamen facultas reuocata est per sacram Congregationem decreto supra dato, cui nulla solemnitas deficit ex requisitis, ut vim obtineat, etiam in Hispania: quia quidquid cū alijs dixerit P. Mendo *suprà* ad reuocationem priuilegii Iesuitis concessi, non requiritur modo solemnitas illa intimationis; sufficit enim quod de societate expressa mention fiat, ut constat ex stylo curiae: propt̄ remeliū considerata tradit Diana p. 10. tr. 13. ref. 22. Præter quod, ut ipsem et refert p. 11. tr. 2. ref. 9. Urbanus VIII. die 5. Nouemb. anno 1631. declarauit omnes cōstitutiones Apostolicas comprehendere omnes Regulares, nisi expresse excipiuntur, nec ipsis prodesse clausulas quascunq; que in contrarium suis priuilegijs superadditas. Idque verum esse supponit Alex. VII. dum ut scandalosam dñauit, & prohibuit opinionem afferentem posse modo Regulares absoluere à casibus, quos Episcopi sibi reseruarunt, aut in posterum reseruabant.

20 Dices præfatum Alexandri decretum non esse in Hispania authenticè promulgatum, nec Regularibus intimatum, ergo in Hispania res manent modo sicut antea. Respondeo primo obiectionem istam falsum principium supponere, nēpē necessitatē promulgationis authenticæ in singulis Provincijs, ut decreta sacrae Congregationis iussu Pontificis edita obligent. Dixi *falsum principium*, quia ita expresse à posteriori colligitur, ex hoc nouissimo Alexandri decreto. Quia non obstante, quod decretum Urbani VIII. reuocans facultatem absoluendi à casibus Episcopis reseruatis, quo potiebantur Regulares, non fuerat in Hispania authenticè promulgatum (ut apud Doctores Hispanos indubitatū est) damnauit ut scandalosam præfataū opinionem, quæ ex hoc capite, vsum priuilegiorum, quoad absolutionem ab eiusmodi casibus, licitum illic concedebat, quæ quidem damnatio, vel in Hispania locum habere nequit:

vel necessariò dicendum, eamdem indirec-
tè, & implicitè in vni opinioni afferenti
non sufficere ad obligationem inducen-
dam, decreta Pontificum, vel sacra Congre-
gationis Cardinaliæ, corum iussu edi-
ta, ad valvas S. Petri foisse affixas. Primum
dicere nefas esset, alias decretis Alexandri
damnantis ut scandalosam prædicta pro-
positionem, extendi non posset ad prouincias
in quibus decreta aliorum Pontifi-
cum non fuissent authenticè promulgata:
ut potè in quibus ex defectu conditio-
nis ad obligationem legis, nullum ex non
obseruantia scandalum saboriri potuiss-
et. Ergo necessariò dicendum secundum.

21 Respondeo secundo, quod licet
decreto Alex. VII. ut prohibitiuum pra-
xis contrariae opinionis, nequirit vim le-
gis obtinere, in singulis prouintijs, quin in
eisdem promulgaretur (ut putant plures
Doctores, quos citatos inuenies apud Dia-
nam p. 1. tr. 10. ref. 8. contra plures id ne-
gantes) tamèn ut est declaratio Pontificis,
in materia doctrinæ ad mores, vel ad fidè
pertinentis, & qualificatio, & censura
propositionum, qua ut scandalosæ, teme-
rariæ, vel erroneæ notantur, ut locum
vbique terratum habeat, maiorem publi-
cationem nō exigit, quam si grauiori alia
nota, v.g. hæreses fuissent affectæ, cum
ab eadem potestate omnes notæ proman-
tent: ideòque vnde cumque certa moralitat-
er notitia decreti Pontificis habeatur,
omnes obligat, nec ulli licet dubitare ta-
lem esse propositionem, qualis à Pontifi-
ce declaratur, iuxta notam inustam.

22 Rogabis, qua certitudine tenen-
dum, Ecclesiam & eius caput errare non
posse, in eiusmodi, & similiuna proposi-
tionum, qualificatione, & censura? Hanc
difficultatem attigi, sup. disp. 6. q. 5. nn. 4. 2.
& seq. & iuxta ibi dicta. Respondeo id ita
certum esse, ut alijs errore proximum, alijs
erroneum, alijs hæreticum oppositū pro-
nuntient, ut videre licet apud Cardin. de
Lugo tom. de Fide, disp. 20. sect. 3. nn. 108.
Quamuis enim defendere propositionem
contradictoriè oppositam illi, quam Ec-
clesia ut scandalosam damnauit, contingen-
tere posset, absque errore in fide; secus ve-
rò tueri non esse scandalosam; quia id es-
set afferere Ecclesiam in suo iudicio er-
rasse: quod, ut prædixi, aut errorem, aut
hæresim sapit. Vnde qui post decretum
Summi Pontificis Alex. VII. affirmaret
Mendicantes posse vbique à casibus Epis-

copis reseruatis absoluere; vnum è duobus
sentire necesse est; aut se defendere propo-
sitionem (scandalosam, aut Ecclesia erra-
scit. Verum cum hoc ultimum determina-
tè concedere non cogatur, nil affirmaret
ex quo euidenter posset erroris conuinci;
tametsi non leuē suspicione contraheret.

23 Dices hoc verum esse, quando Ec-
clesia, vel Pontifex, ut eius caput, è Cathe-
dra propositionem aliquam damnat, &
infamia nota invicit, secus quando non ut
Ecclesiæ caput, sed ut Doctor particula-
ris, seu ut præsidet alicui Dominorū Car-
dinalium Congregationi, ut in præsenti
contingit. Quadragesima enim, & quinque
propositiones, anno 1665. & 1666. dam-
natæ ut scandalosæ (quarum duodecima
est, de qua disputarius) non in Bulla Pon-
tificia, sed in decreto sacrae Congregatio-
nis Generalis sanctæ Romanae, & vniuersali
Inquisitionis prodierunt. Quas San-
ctis. Alex. ut illius Præses, post earum ex-
amen, pluribus in sacra Theologia Magi-
stris, & deinde Eminentis, & Reuerendis.
D.D. Cardinalibus, contra hæreticam pra-
uitatem Inquisitoribus, commissum, re-
maturè considerata, decreuit, ut minimū
tanquam scandalosas damnandas, & pro-
hibendas, sicut eas damnat, & prohibet. Quæ
quidem damnatio, & prohibitio non à Se-
de Apostolica, sed à Suppreno sanctæ In-
quisitionis Romanae Tribunalí pridijse
censenda est: ac proinde longè minoris
authoritatis habenda, ut potè non à Pon-
tifice ut ab Ecclesiæ capite. Audio non-
nullos sic distinguere, sed apud me nō be-
nè audiunt. Nam quod Summus Pontifex
Emin Card. consilio, præmisso examine,
auditis votis in doctrina morum declarat,
non video cur non pariter uerentia susci-
piendum, & æquè certum habendum, ac
si in Bulla speciali, & Motu proprio, ut à
suppreno Ecclesiæ capite. Adde pro hac
parte stare vniuersam Theologorum pha-
langem, quia post simile decretum Cle-
mentis VIII. sub eadem forma datum in
Generali sanctæ Romanae, & vniuersalis
Inquisitionis, in qua die vigesima mensis
Iunij, anno 1602. opinionem afferente
licere absoluere absentem *adminus vti*
falsam, *temerariam*, & *scandalosam dam-
nauit*, ac *prohibuit*. Omnes uno ore fa-
tentur, de hac re dubitare non licere:
& tanquam à Sede Apostolica, & à sup-
preno Ecclesiæ capite id declarante,
in vniuersa Ecclesia, hæc damnatio, &
pro-

prohibitiō recepta est: & licet in Tribunali Romane Inquisitionis, & in eius decreto evulgata, nihilominus eam referens Palao tom. 4. tr. 23. disp. 21. p. 5. hoc decretum Motu proprio, vocat dicens: Sed iam de hac redubitare non iacet quia Clemens VIII. in Motu proprio, & in Cathedra Pontificem id docuisse, ait Prado tom. de Pœnit. q. 3. de confess. n. 20. Nullum ergo inter haec agnoscunt discrimen. Res sanè grauissima est, & digna, quæ Ecclesia iudicio expressè discernatur; secus ob nullius Doctoris autoritatem ab asserto di-
maoucar.

QVÆSTIO VII.

Verum validè absoluatur, qui bona fide confiteatur casum reseruatum Sacerdoti non habenti iurisdictionem?

1. Iohannes Praepositus in 3. part. quest. 9. de reseruatis casuum dub. 7. n. 38. respondet, ciuiusmodi absolutiōnem videri validam, siue poenitentis signoret, casum esse reseruatum, siue id ieiatis; ignoret tamen Sacerdotem non posse ab illo absoluere. Addit verò, sic absolutum manere cum onere comparandi, si postea cognoscat, fuisse defectum iurisdictionis. Cui consentit Diana p. 9. tract. 8. resol. 29. Hoc verò secundum non probat Praepositus, sed supponit. Primum autem suadere conatur, quia Ecclesia hic & nunc tacitè dat iurisdictionem in fauorem animarū, alioquin intumici manerent anxijs de suis confessionibus, cum plerique Sacerdotes ignorent casus reseruatos, nec proprium sit poenitentium eos scire, vel Sacerdotis potestatem inuestigare: ergo siue Sacerdos peccet, siue non, va ida erit absolutio, si poenitentis bona fide procedat. Quid ego in hac parte sentiam, tripliei dabo conclusionē. Sit prima.

2. Si poenitentis simul cum reseruatis, confiteatur alia peccata non reseruata, circa quæ confessarius iurisdictionem habeat, valida erit absolutio: manebit tamen poenitentis cum onere comparandi coram superiore, pro absolutione reseruati, si postea cognoscat defectum iurisdictionis. Ita sentiunt Lugo disp. 19. sect. 2. n. 31. Suarez disp. 21. sect. 2. n. 3. & 12. qui sic intelligit verba illa Tridentini, nil posse in casibus reseruatis. Non enim dixit Concilium, nil posse in personam habentem casus reser-

uatos. Probatur primo, quia ut benè Lugo supra, idem est nō recordari alicuius peccati, & ignorare inculpabiliter obligacionem illud confitendi alteri Sacerdoti: sed qui mortalium oblitus, venialia tantum confitetur simplici Sacerdoti, validè absoluuntur quod ad eum certum est, vt Suarez suprà. 10. assertat, oppositum esse falsum, & improbabile) ergo qui ignorans obligationem confitendi alteri Sacerdoti, confitetur casum reseruatum non habenti iurisdictionem, validè etiā absoluetur, si bona fide peccata alia nō reteruata subjiciantur.

3. Confirmatur, quia sicut aliqua lethalia sunt reseruata superiori, sic omnia mortalia sunt reseruata Sacerdoti approbato ab Ordinario: sed qui simul cum venialibus confitetur bona fide mortalia simplici Sacerdoti, validè absoluuntur: ergo qui simul cum reseruatis confitetur aliqua non reseruata non habenti iurisdictionē, validè etiam absoluetur. Discursus est legitimus. Minor, in qua est difficultas, traditur ex presso à Leandro disp. 11. q. 14. pro qua citat P. Suarez disp. 31. sect. 2. n. 8. P. Fagundez lib. 1. Decalogi c. 2. 16. n. 12. & Trullench ibidem cap. 3. dub. 7. Probatur ex doctrina P. Sanchi in Sum. lib. 2 c. 13. n. 15. & expressius lib. 1. c. 9. n. 35. Vbi sic inquit, *Quoniam in confessionibus semper quisquam fatetur aliqua venialia cum mortalibus, & quilibet Sacerdos certam invenialia iurisdictionem habeat; ideo cum poenitentis non ponat obicem, & sit certa iurisdictio, in aliquam materię partē, erit certus confessionis valor. * Eandem sententiam tenent Iohannes Santius in selectis disp. 4. 4. n. 24. Diana 1. p. tract. 13. resol. 1. & Lugo disp. 19. n. 28. asserens, illam tenere Bonacinam, Granad. Castro Palao, Turrian. Lessium, Malderū, & calios, qui ex hoc fundamento efficaciter probant, Sacerdotem posse licet, & validè absoluere a mortalibus, quoties fuerit opinio probabilis circa iurisdictionem in mortalibus, quia si poenitentis venialia simul confiteatur, omnino certus erit confessionis valor; ergo si poenitentis simul cum reseruatis confiteatur alia, in quæ Sacerdos certam iurisdictionem habet, licet nullam habeat in reseruata, absolutio erit valida.

4. Adde, iuxta prefatam doctrinam non solum fore validam absolutionem, quando Sacerdos ex ignorantia inuincibili indicaret, habere iurisdictionem, sed etiam quando ex malitia absolutionem

impenderet. Ratio est, quia totus Sacra-
menti valor sub istit ratione iurisdictionis
certæ in peccata venialia: hæc autem non
tollitur per notitiam confessarij circa de-
fectum iurisdictionis in mortalia: ergo
acecedente bona fide pœnitentis, cui ma-
la Sacerdotis fides obitare non potest, va-
lida erit absolutio à mortalibus, etiam si
à simplici Sacerdote collata. Ita in termi-
nis P. Suarez disp. 26. sect. 6. n. 9. & P. Præ-
posit. vbi supra. Quibus non dissentiet Egi-
dius disp. 8. dub. 13. n. 103. in fine.

5. Affero secundo, contra Præposi-
tum, ex eius principijs deduci, non esse
obligandum pœnitentem ad iterum cō-
parendum, licet postea cognoscat, defe-
ctum iurisdictionis interuenisse: quod ip-
se negat, & meritò. Sequela probatur: quia
in principijs huius Doctoris absolutur
directè à casibus reseruatis a Sacerdote iu-
risdictionem habente, ex concessione Ec-
clesie pro illis circumstantijs. Ergo nullū
manet onus cōparendi: Consequentiam
probo a paritate; nam confessio facta co-
ram Sacerdote absoluente, ex opinione
tantum probabili iurisdictionis, non est
iteranda, licet pœnitens postea cognos-
cat, confessarium, re ipsa, aliunde non ha-
buisse iurisdictionem. Cuius ratio est se-
cundum Doctores, quia in tali casu, Ec-
clesia supplet iurisdictionem, quam con-
fessarius re ipsa non habebat: sicut sup-
plet, quando est error communis. Ita Suá-
rez, Sanchez, Henriquez, Lessius, Egidius,
Pocius, Villalobos, Vazquez, Sancius, Sa-
las, & alij, quos citat, & sequitur Diana 3.
par. tract. 2. resol. 3. Botsius tom. 1. de Con-
scient. n. 384. & Leander disp. 5. quæst. 83.
Sed iuxta principia Patris Præpositi, pœ-
nitens in nostro casu absolutur directè à
reseruatis a Sacerdote iurisdictionem ha-
bente pro his circumstantijs, ex concessio-
ne Ecclesie: ergo licet postea certò cog-
noscat, talem Sacerdotem aliunde non ha-
buisse iurisdictionem, non tenebitur ad
iteruni cōparendum coram superiore.
Patet consequentia, quia nullum alias in-
teruenit votum, iuramentum, seu pastū:
sed hoc est contra omnes Theologos: er-
go opinio P. Præpositi non sibi constat.
Propter hæc.

6. Affero tertio: si pœnitens sola re-
seruata confiteatur Sacerdoti non haben-
ti iurisdictionem, absolutio erit nulla. Fü-
ndamentum est, quia nulla alia materia
subiecta, idem est, nil posse in reseruata, ac-

nil posse in personam casus reseruatos ha-
bentem, cum nulla detur materia, circa
quam confessarius iurisdictionem habeat,
& ratione cuius, reliqua indirectè remit-
tantur. Hanc sententiam supponunt Suá-
rez, & Lugo supra, & Sanchez in Sum. lib.
2. cap. 8. n. 5. Et probatur, quia licet
error communis tribuat iurisdictionem,
ut cum Diana 3. p. tract. 4. resol. 122. & cum
Molfessio, & Poncio, tradit Thom. Hurtado
tom. 2. resol. mor. tract. 12. n. 2018 non
tamen error particularis vnius, vel alterius,
sicut è contra scientia priuata pœni-
tentis de defectu iurisdictionis confessa-
rii non obicit, ut ab eo absoluatur, si alias
sit error communis circa iurisdictionem,
ut ex Sanchez, Bonacina, & alijs notat
Leander disp. 5. quæst. 79. dāmmodo indu-
cendo confessarium, non peccet mortaliter,
quod contingit, quoties confessarius
non delinquat grauiter in administra-
tione Sacramenti. Ratio est, quia si bona fides,
licet priuata, pœnitentis, facere pos-
set, quod Ecclesia iurisdictionem confer-
ret, nulla absolutio ex defectu iurisdictionis
invalida foret. Ex quo seque retur, sim-
plicem Sacerdotem posse etiam validè ab-
soluere à mortalibus, licet nulla alia ad-
hiberetur materia. Quod nullatenus su-
stineri potest.

QUESTIO VIII.
*An teneatur confessarius se conformare
opinioni Regularis exigentis absolu-
tionem à reseruatis virtute
Cruciatæ?*

1. Ratiō difficultandi sumitur ex
pluribus declarationibus Pon-
tificum, quibus clausulam Cruciatæ, in
qua omnibus Christi fidelibus conceditur
facultas eligendi confessarium pro abso-
lutione reseruatorum, explicuerunt, seu
limitarunt, declarantes suæ mentis non
esse Regulares quoad hunc articulum
comprehendere. Inter alias, duæ extant
nouissimæ: Alia Clementis VIII. alia Ur-
bani VIII. ille etenim constitutione per-
petuò validura declarauit: *Facultatem, &
concessionem sanctæ Cruciatæ, aliorumque
indulctorum, quantum ad predictum articu-
lum eligendi confessarium, & absoluendi à
casibus reseruatis, non habere locum cum fra-
tribus, & sororibus quorumcumque Ordini-
num, &c.* Et Clementis vestigijs insistens
Vr.

Urbanus, die 19 Junij, anno 1630, in Bulla, que incipit: *Innovationis constitutionis felicis recordationis Clematis Papæ VIII.* Post memoratam prædictam constitutionem, ait: *Nihilominus siue nobis non sine animi molestia innotuit, non nulli Ordinis Predicatorum, preteritu eiusdem sancte Crucis, Confessarium huiusmodi, qui eos, ut preferuntur (nimis a reseratis) absolvat, eligere posse pretendant. Nos præmissis ob viare voientes, prefate Clementis declarationi inherentes, illamque tenore presentium innouantes, ac quatenus opus sit ampliantes, motu proprio, & ex certa scientia, deque Apostolica potestatis penitidine, perpetuo declaramus, concessionem sancte Crucis, aliorumque in ultorum quantum ad predicitum articulum eligendi Confessarium, & absoluendi à casibus reseruatis, etiā in Bulla Cœna Domini contentis, cum Fratribus, & Monialibus quorumcumque Ordinum, locū minime habuisse, nec habere, nec illis ullomodo suffragari potuisse, neque posse.*

2 Hæc Pontificum decreta, si benè expendantur, planè conuincunt, per Bullam Crucis non concedi Regularibus privilegium ad eligendum Confessarium pro absolutione reseruatorum: & consequenter non posse eius virtute absolucionem exigere, nec Confessarium eos absolvere.

3 Nihilominus, quia his decretis, & constitutionibus non obstantibus, extant adiuc opiniores circa usum Crucis pro Regularibus, quoad articulum eligendi Confessarium, posset aliquis pro parte affirmatiua Regularibus fauēte sic arguere. Confessarius, semel audita confessione, tenetur, le conformare opinioni pœnitentis, licet ipse falsam, & improbabile existimet, dummodo inter Doctores probatæ auctoritatis probabilis reputetur (vt docent Sotus, & Valentia, quos refert, & sequitur Thom Sanchez in *Summ. libr. I. cap. 9. n. 30.* Ioannes Sanctius in *Select. disp. 44. n. 31. & 35.* Diana 2. p. tract. 13. resol. 11. & cum Henriquez, Basilio, Candido, & alijs Machado *tom. I. disp. 1. tract. artic. 6. & Mercado de controverſ. cap. 15.* addens, debere se illi conformare, si opinio pœnitentis non sit error, que quidem obligatio adeo stricta est, ut sub mortali teneatur, si de mortalibus fuerit confessio, vt existimat Ioannes Sanchez *disp. 33. n. 54.* Thomas Sanchez *supra num. 24.* Diana *supra resol. 11. & ex Suarez, Lugo disp. 22. sect. 2.*

nu. 4. 8. Tambarinus in Methodo expedit. Confess lib. 3 cap. 9. §. 1. num. 3. & 4. contra Vazquez, Montecinos, & Salas, apud Dianam existimantes, subveniali tantum teneri. Sed opinio pœnitentis regularis circa usum Crucis pro absolutione reseruatorum reputatur probabilis inter Doctores probatæ auctoritatis: ergo licet Confessarius falsam, & improbabilem existimet, tenebitur se illi conformare, & absolutionem impendere.

4 Vedit fortasse Lugo discursus difficultatem, quare ad illam fugiendam statuit doctrinam communem alterentem, Confessarium debere se conformare opinioni pœnitentis, non habere locū, quando opinio versatur circa iurisdictionem, quia iam non agitur de permittenda pœnitenti sua opinione, sed de amplexenda illa in operatione propriā, quod facere non potest, nisi iudicet esse probabilem. Hunc dicendi modum delupiit ex Valentia 2. 2. *disp. 5. quæst. 7. punct. 4. in fine,* & ex Thoma Sanchez *supra num. 3.* illumque amplectitur Sanctius in *Selectis*, nam licet *disp. 44. n. 35. §. Qualiter.* Existimet, questionem esse de nomine, an titulus dicens Confessarius permittere opinionem pœnitentis; an verò eam sequi: quia permettere nil aliud videtur esse, quam illam sequi per principia extrinseca. Nihilominus *cadem disp. num. 10. §. sed valde notandum*, assérerit, quod licet communis doctrina defendat, Confessarium teneri, sequi opinionem pœnitentis: * Id tamen verum non est, quando ob id non absolvit, quia putat non habere iurisdictionem. * Et infra, rem nostram in terminis attingens, ait: * Ex quo deducitur, constrictum non esse Confessarium sentientem, Bulla Crucis non prodesse Regularibus, confessionem excipere Regularis, oppositā sententiam amplectentis. * Quem sequuntur Pontius de Matt. *lib. 4. cap. 25.* Castro Palao *tom. I. tract. 1. disp. 2. punct. 4. num. 4.* & Verricelli *tom. I. qq. mor. tract. 2. q. 28. n. 9.* Et non licere vti iurisdictione probabili, reliqua certa, multis suadent Marchatius, Oquedo, & Bardi, apud Dianam, *p. 9. tract. 7. resolut. 59.*

5 Verum hæc doctrina difficultate non vacat. Primo, quia inter Doctores asserentes, Confessarium teneri, sequi opinionem pœnitentis, si ab alijs Doctoribus probabilis reputetur, Vazquez 1. 2. *tom. I. disp. 5. 2. cap. 7.* exempli adhibet in casu, quo

quo opinio pœnitentis circa confessarij iurisdictionem versatur. Ut si Confessarius, inquit, existimat, talem casum esse reservatum: contra vero pœnitens oppositum cum alijs Doctribus probabiliter censem. Quapropter in quocumque casu teneri confessarium se conformare opinioni pœnitentis, tradit cum Vazquez Oviedo 1.2. tract. 5. controuers. 3. punct. 6. num. 73. & 74. & nulla adhibita limitatione id tenent apud ipsum, Suarez, Salas, Azor, Bonacina, Egidius, Torres, Sayrus, Filiuc. Sotus, Montesinos, Granado, & alij.

6 Secundo, quia licitum est sequi, & amplecti, in operatione propria, opinionem, quam per principia intrinseca iudicat confessarius improbabilem, & falsam, si tamen per principia extrinseca probabilis sit, ut tradunt ipsemet Lugo disp. 25. de Pœnit. sec. 6. num. 109. & ex Vazquez, Lessio, Salas, Egidio, & Sayro, Ioannes Sanchez in Selectis, disp. 41. n. 7. quibus consonat Machado supra cū Doctoribus, quos citat. Quo fundamento nixi obligant confessarium ad absoluendum moribundum in pluribus casibus, licet improbabilem à principijs intrinsecis iudicet opinionem.

7 Iana vero, si respondeas, neque extrinsecè esse probabilem contrariam, post decretum Urbani VIII. Contra esse videatur: quia, ut in simili ait Vazquez 1. 2. disp. 6. 2. cap. 4. n. 17. Si difficultatem ortam ex lege, & decreto, recentiores aliqui notarunt, & conati sunt eam dissoluere, non debemus existimare, illorum opinionem carere probabilitate, ut eam sequi non possimus. Igitur cum hac in praesenti reperiantur, & recentiores notauerint difficultatem ex decretis Clementis & Urbani VIII. subortā, poterit confessarius per principia extrinseca iudicare probabilem opinionem pœnitentis Regularis, & consequenter iuxta illam operari. Ergo tenebitur sub mortali, auditā confessione, illum absoluere. Nam, ut ex communi Doctorum sententia tradit Sanctius in Selectis, disp. 33. n. 54. in fine, quoties confessarius potest licet beneficium absolutionis impendere, ad illud exigendum habet ius iustitiae pœnitentis: licet autem potest, quando pœnitente est opinio extrinsecè probabilis circa iurisdictionem confessarij. Ergo si absolutionem non impendat, faciet contra iustitiam, vel, saltem contra charitatem: graue enim onus esset obligare pœnitentem ad sua crimina alteri detegen-

da. Igitur si post citatas constitutiones Clementis, & Urbani VIII. sit adhuc extrinsecè probabile, priuilegium Cruciatæ prodesse Regularibus, tenebitur confessarius eius virtute pœnitentem absoluere, licet eius opinionem improbabilem, & falsam existimat, iuxta superius dicta.

8 Nec obstat, quod opinio hæc minus tuta, minusque probabilis sit. Quia ut docuimus tract. 1. de opin. probab. q. 5. per tutam, licitum est tunc, & probabilius reliqua, minus tutam, minusque probabilem, dum probabilis sit, amplecti: pro qua plures ibi adduximus, & sexaginta auctores pro hac parte refert Bardi in Selectis, lib. 11. quest. unica. * Qui, inquit, cuiuscumque hominis intellectum recte dispositum mouere possunt: & ideo non solum turā, & probabilem, verum etiam moraliter certam opinionem hanc reddunt, & probabilitatem oppositæ ita minuunt, ut hodie post talium Doctorum sensum, parum probabilitatis involuat: imò peccatis rationibus, quas prædicti auctores adducut, videtur ipsa sententia opposita constituta veluti in confinio improbabilium. * Hactenus P. Bardi. Ex his planè constat, huius questionis decisionem ad hunc cardinem deuolui, an post decretum Urbani VIII. sit saltem extrinsecè probabile, Bulla Cruciatæ prodesse Regularibus, quoad articulum eligendi confessarium? Sed quia plures opiniones hac de re extant, eas obiter referre, ferreque iudicium, opus erit.

§. I.
Referuntur, & expenduntur opiniones pro
Regularibus quoad electionem Con-
fessarij virtute Cruciatæ.

1 Q Vatuor apud Doctores reperio. Prima asserit, Regulares virtute Cruciatæ, posse à quolibet Sacerdote ab Ordinario approbatō absolui à peccatis mortalibus nō reseruatis. Ita expressè post decretum Clementis VIII. Manuel Rodriguez in Sum. tom. 3. cap. 7. n. 2. in fine, dicens, sic iudicasse multos Doctores Salmantenses, quibus consentit Diana 1. p. tract. de Bulla, resol. 14. Eamdem sententiam post decretum Urbani defendunt F. Leader à Sacramento tom. 1. tract. 5. disp. 12. q. 62. & cum Ludouico à Cruce, Quintana dueñas ad Pœnitentie Sacramentum, tract. 3. singul. 18. vbi ait: Plures doctissimos re-

centiores hanc partem indubitanter tueri, Barriabas Gallego, Martinus de S. Ioseph, Thomas Hurtado, & alij, apud Diannam p. 1. tract. 11. resolut. 14. & p. 9. tract. 6. resolut. 10. in fine, & p. 11. tract. 6. Misceilan. resol. 38. P. Escobar in Theolog. moral. libr. 7. Problem. 33. n. 560. & non parum fauet P. Castro Palao tom. 4. tract. 25. punct. 8. §. 3. dum ait per cōstitutionem Urbani VIII. id non prohiberi; secus per Clem. VII. & Gregor. XIII. cōstitutiones. Quod alijs non placet, itē Ludon. à Cruce, & Man. Rodriguez, quos citatos sequitur, & multis illustrat doctissimus P. Mēdo tom. in Bull. Cruciatæ, disp. 24. cap. 18. & 19. & in Appendix disput. 1. cap. 10. & in statera opin. mor. diss. 14. q. 7. Et quod possit eligere ex confessarijs sui ordinis, tradit Delgadillo de Pœnitent. cap. 21. dub. 24. Et plures ex scriptoribus id upponere vt certum, testatur Trullench in expositione Bullæ, lib. 1. §. 7. cap. 1. dub. 9. n. 25. per haec verba: *Hoc videtur certū posita constitutione Urbani, & Clementis VIII. posse Regulares eligere Confessarium ex approbaris, etiam extra Religionem, si non habeant peccata reseruata Sedi Apostolice, ac suis superioribus, ut tener Rodriguez, & supponunt Doctores citati: nam solum loquuntur de peccatis reseruatis.* Hanc opinionem latè probat Quintanaduenas, contra Lugo ex proœmio constitutionis Clementis, & Urbani VIII. quas supra retulimus.

10 Ad alia vero iudicata, quæ adducit Lugo, ex Gregorio XIII. Clemente VIII. & Gregorio XV. in quibus Regularibus Societatis Iesu in speciali prohibetur, vti facultatibus Cruciatæ publicatæ, vel publicandæ, respondent Quintanaduenas n. 9. & P. Mendo in Bulla, disp. 24. cap. 9. n. 213. eodem modo explicanda, nimirum, quoad reseruatorum absolutionem: non vero quoad alia. Quod non leuiter suadetur ex eo, quod in 6. Congregatione Generali, tantum prohibetur defendere, Bullam Cruciatæ prodesse nostris, quod absolutionem à casibus reseruatis. Adit vero Quintanaduenas n. 14. * Praxim oppositam in nostra Societate credo, esse, & huic standum planè cen' eo. * Ita ille, & ego, quia non est satis exploratum, quod possint vti Cruciatæ, quoad non reseruatos, & oppositum docent cum Suarez, Palao tom. 4. tract. 25. punct. 8. §. 3. num. 3. & Cardin. de Lugo disput. 20. sect. 9. a n. 194. Quorum sententiam verissimam esse ait

M. Ioannes Martinez de Prado *sup. q. 6. §. 2.* & alijs omisis probatur: Quia Clemens VIII. in Motu edito pro omnibus Regularibus expressè inquit: *Sue mentis fuisse, quod Fratres, & Moniales, quantum ad Sacramentum Pœnitentie, & confessionis administrationem, dispositioni suorum Prelatorum subiecti sint.* Quam constitutionem Urbanus, inquit, se innouare & ampliare. Illa autem vniuersaliter interdicit usum Cruciatæ quoad absolutionem, siue peccata sint reseruata, siue non: vt conitat ex illius constitutione, in illis verbis. Quod Regulares; * quantum ad Sacramentum Pœnitentie, & confessionis administrationem, ordinariae Prælatorum suorum dispositioni subiecti sint. * Super quorum intelligentia testatur Cardinalis de Lugo *vbi supra* se consuluisse Illusterrimum D.M. A. Maraldum, à quo ex præscripto Urbani ea constitutio fuit constructa, disposita, & subscripta; & hunc sensum appropiobasse, & miratum fuisse, quod in alio hæc voces ab ullo intelligerentur. Non ergo admittenda quorumdam expeditio, qui ad reseruata haec Urbani verba limitant: sicut etiā constitutionem Gregorij XV. in qua eis prohibetur: *Confessarium sibi eligere virtute Cruciatæ.*

11 Secunda opinio asserit, Regulares posse virtute Cruciatæ eligere Confessarium pro absolutione eorum reseruatorum, quæ non Prælati Religionis, sed Pontifici reseruantur. Ita nouissime Quintanaduenias *supra singulari 26. num. 3. & 4.* Probat ex Proœmio Bullarum, quia Clemens VIII. ait, quod prædicti Religiosi prædictis facultatibus vti præsumebant in detrimentum Regularis discipline. Et Urbanus VIII. *Nos præmissis, quantum nobis ex alto conceditur obuiare, atque directioni consulere volentes, præfati que Clementis predecessoris nostri declarationi inhærentes, &c.* Ex quarum proœmio constare videtur, Pontifices solum prohibere usum Cruciatæ, quantum ad illos casus, qui pro Regulari disciplina obseruanda, Prælati Regularibus reseruantur. Igitur à reliquis casibus, qui in generali pro Christianæ vita reformatione reseruantur, vt in tota Ecclesia à Papa, & in Diœcesibus ab Episcopis, recte possunt utriusque sexus Regulares virtute Cruciatæ absolvi.

12 Verum haec doctrina difficultate non vacat, quia Urbanus VIII. in suo decreto expressè declarat, concessionem san-

contra

atæ Cruciatæ, quoad prædictum articulū eligendi Cōfessariū, & absoluendī à predictis casib⁹ reseruatis, etiam in Bulla Cœnæ contentis, cum Regularibus locum nō habere. Igitur non solū prohibet vñsum Cruciatæ, quoad casus Prælatis Religio-
nis, sed etiam Summo Pontifici, pro bono Ecclesiæ regimine, reseruatos. Et ita supponit Trullench *suprà*, & tenet Delgadillo de Pœnitent. cap. 21. dub. 25. & expressè tradit P. Mendo in Bullam, disp. 24. cap. 19. num. 19. 8. & mihi etiam placet, quia mens Urbani VIII. est, quod Regulares quoad reseruata Sedi Apostolicæ, eidem maneāt subiecti, quin virtute Cruciatæ eximātur, ut constat ex verbis illis: *Nostre intentio-
nis fuisse, & esse, quod Sedi Apostolicæ quoad
sibi reseruata subiecti sint.* Ergo opinio Quintanadueñas sustinenda non est.

13 Tertia opinio asserit, Regulares possè eligere Confessarium pro reserua-
tis suis Prælatis, dummodo eliant ex Cō-
fessarijs domus, illis nimirū, qui pro sub-
ditorum confessionibus sunt deputati. Ita post Clementem VIII. docuit ut probabili-
le Villalobos in *Sum. tract. 27. clausula 9.
§. 2. n. 12.* Vbi inquit, ita sensisse viros do-
ctissimos Alphonsum Curiel, Antolinez
Augustinianum, Cornejo Carmelitanū,
& Hernandez de Campo Franciscanum,
cūm primarios sacræ Theologie Le-
ctores in Academia Salmantina, & PP.
Collegij Societatis Iesu eiusdem Ciuitatis.
Putat etiam probabile Ioannes de la
Cruz lib. 1. cap. 9. dub. 12. afferens, ita iudi-
casse Henriquez, Bañez, Vincentium, Lu-
nan, & alios. Et hanc sententiam post de-
cretum Urbani VIII. tenet nouissimè Lu-
douicus de S. Iuan, alterens, nonnullos ita
docere & putat probabile Diana illū ci-
tans 4. p. tract. 4. resol. 43. & Leander à Sa-
cram. disp. 12. quæst. 60. quia contraria,
quam sequitur, vocat multo probabilior-
rem, & non esse improbabilem dicit Thom-
as Hurtado Clericus Minor, tom. 2. tract.
9. cap. 12. licet plus contendere videatur,
dum inquit: * *Vrbanum tantum prohibe-
re, eligere Confessarium extra Religio-
nenā.* * Et nouissimè hanc sententiam re-
ferens, non improbat M. Ioannes Marti-
nez de Prado in *Theolog. moral. cap. 6. q. 5.
§. 6.* Quod, in hoc præcipue Authore, sufficiens signum approbationis est.

14 Hanc opinionem verbis, quæ se-
quuntur, probat Villalobos *vbi suprà.*
* Porque así lo cōcede su Santidad à to-

dos los Christianos, que toman la Bula,
y no obstant los fundamentos de la parte
contraria. Porque al primero se responde,
que los Sumos Pontifices no pueden arar
las manos á sus sucesores; y así por las
concessiones nuevas están reuocadas las
antiguas. Y vemos, que despues de todas
las antiguas, fue estilo en la religiō apro-
uecharse de la Bula quanto a esto, hasta
que vinieron los Breves de los Padres Do-
minicanos, y Carmelitas (nimirū consti-
tutiones Pij V. & Clementis VIII.) a las
quales responde esta opinion, que no de-
rogaron esto, sino el poder elegir Confes-
sor de fuera de la Religion, que absuelva
de los casos reseruados, como consta de la
relacion, que en ellas se pone al princi-
pio, entendiendo la bien en aquellas pala-
bras: *Et illorum prætextu eligunt Confesso-
rem aliquando, præter eos, qui à suis Præla-
tis eorum confessionibus deputati sunt, quod
aliquando in speciale eorum virgit derimē-
tum.* Y así las entienden los Padres, que
citamos por esta sentencia, y auiendo Bu-
la nueva, seria esto mas llano, porque se
responderia como á las antiguas. * *Hæc
Villalobos.* In quibus duo expēdēda sunt.
Primò, viuente adhuc Clemente, putauit
hunc Doctorem suam opinionem proba-
bilem, propter fundamentum desumptū
ex citato procēmio constitutionis. Secū-
dum, existimare per nouam cōcessionem
Bullæ à nouo Pontifice factam reuocari
omnia decreta, constitutiones, & declara-
tiones à prædecessoribus edita, quibus
vñsum Cruciatæ pro absolutione reseruato-
rum Regularibus prohibetur.

15 Verum præfata opinio est omni-
no improbabilis. Primò, quia falso nititur
fundamento: nam procēmum illud, licet
cum ea restrictione (nimirū *præter eos,*
*qui à suis Prælatis eorum confessionibus de-
putati sunt*) reperiatur in Bulla Pij V. pro
Dominicanis edita (quam ad verbum ad-
ducit Manuel Rodriguez, post explicatio-
nem Cruciatæ) & in Bulla priuata Clemē-
tis VIII. pro Carmelitis Excalceatis: Simi-
lis autem restrictio non apponitur in
procēmio Bullæ Clementis, posteà edita
pro omnibus Regularibus mēdicantibus,
& non mendicantibus, cuius hic tenore est:
*Quod cum in Bulla Cruciatæ, & alijs pri-
uilegijs, detur facultas eligendi Confessarium
idoneum ab Ordinario approbatum, qui pos-
sit à resernatis absoluere. Nonnulli prædi-
ctis facultatibus vñ presumebant, in detri-
men-*

mentum eorum regularis disciplinæ. Quod ad verbum repetitur, & innouatur in cōstitutione Vrbani VIII. Igitur illa opinio, ex proœmio constitutionis Clementis, nullum habet subsidium.

16 Iam vero, quod nullam probabilitatem sortiri possit, ex alio principio apud patronos Cruciatæ valde familiari, nempe, per nouam Bullæ concessionem a novo Pontifice, omnes antiquas reuocari: constabit planè, ex infra dicendis, in impugnatione quartæ opinionis.

§. II.

Quarta, & laxior opinio pro Regularibus cum fundamentis proponitur.

17 Qavta opinio absolutè, & sine aliqua restrictione aferit, posse Regulares virtute Cruciatæ, etiam repugnantibus Prælatis, eligere pro reseruatis quemcumque Confessarium ab Ordinario approbatum. Sic ante Vrbani VIII. decretum, docuerunt Ioannes Valerus in differenti, utriusque fori, verbo Bullæ, differet. conclus. 5. Egidius Trullench in expositione Bullæ lib. 1. §. 7. cap. 1. dub. 9. in 1. editione, ubi pro se citat Clarum, & Rium de Mendoza, Ludouicum Lopez, & Sotum. Alphonsus Perez de Lara lib. de tribus gratijs, fol. 27. Sotus in 4. dist. 18. quæst. 4. art. 3. id 1. Ludouicus Lopez 2. p. instruct. cap. 8. §. Preterea hic, fol. mihi 822. Freitas in Memoriali particuari de hoc pùclo, Eusebius de Herrera Augustinianus in decisionibus moral. decision. 9. per totam. Ioannes de la Cruz lib. 1. de statu Religioso, cap. 2. dub. 12. plures citans, Ioannes Sanctius in Selectis, disp. 44. n. 10. & 13. Basilius Pœcius de Matrim. lib. 5. cap. 20. n. 7. & præcipue lib. 8. cap. 19. §. 2. num. 13. & 14. & latius in manuscriptis de Pœnitent. ubi ait: hanc sententiam tenuisse M. Bañez, Ioannem Vincentiam Lunam, & Antolinez. Et quondam tenuit P. Thom. Sanchez in manuscriptis, vt constat ex verbis, quæ ex illo adducit Quintanadueñas tom. 2. singul. tract. 4. singul. 7. num. 4. & ita declarauit Commissarius Cruciatæ Lusitanæ, die 7. Martij, anno 1630. & hanc opinionem esse probabilem indicat Corduba de Indulgentijs, quæst. 49. & pro alijs Religiosis à Societate Iesu, Castro Palao tom. 4. tract. 25. disp. unica, punct. 8. §. 2. & ea videntes, se non auderet condēnar, dicit Manuel Rodriguez in expositione Bullæ, §. 9. fol. mihi

86. §. Lo sexto digo, & tom. 1. quæst. regular. quæst. 21. art. 8. fol. 215. & probabilem ele responderunt multi Doctores Salmantenses hac de re consulti, pro qua doctus Machado tom. 1. lib. 1. fol. 24. citat Candidum pro se adducentem Patrem Henriquez; sed hunc male, quia lib. 7. cap. 22. in Glo. litt. X. tantum dicit, hoc fieri ex cōsuetudine per superiores tolerata. Vnde non pro omnibus Regularibus; sed in aliquibus Religionibus vium Cruciatæ à superioribus permisum concedit.

18 Denique post Vrbani VIII. decretum prohibentis Regularibus vium Cruciatæ quoad reseruata, prædictam sententiam non esse improbabilem, tradunt Ludouicus a Cruce in expositione Bullæ, disp. 1. cap. 1. dub. 12. n. 2. & Petrus de Leon, apud Dianam in addit. ad 3. p. resol. 9. & se non audere nota improbabilitatis inutere dicit Diana p. 11. tract. 6. resol. 37. Et non carere probabilitate, si constitutio Vrbani VIII. non sit à subditis acceptata, inquit Trullench in 2. editione Bullæ Cruciatæ lib. 1. §. 7. cap. 1. dub. 9. n. 19. quem sequitur Thomas Hurtado tom. 2. resol. moral. tract. 9. cap. 5. n. 74. & probabilem putat M. Candidus, apud Dianam p. 8. tract. 7. resol. 78. & Leander a Sacramento tom. 1. tract. 5. disp. 12. quæst. 5. 8. ubi ait. * De præfata Vrbani Bulla fuisse eidem supplicatum per Commissarium Generalem de ordine, & mandato Regis Philippi Quarti. Quia, inquit, supplicatione posita, dum contrarium non constet de response Pontificis, non renuam cōcedere esse probabilem. * Cui facit doctrina M. Serra 1. 2. q. 95. art. 3. §. Nūc ergo, ubi ait, dum ab aliqua lege Pontificalia supplicatur, * interim eius obligatio suspenditur, & non peccat, qui illam non seruat; & legislator auditæ supplicatione, etiam si nil respondeat, sed tacet, censetur consentire, & legis obligationem tacite auferre. * Et absolute sequuntur Remigius in Sum. tract. 5. cap. 5. §. 2. num. 8. & iterum in nouo appendice. Iuniparus à Drepano de casibus reseruatis, p. 3. disp. 7. q. 5. cap. 3. & sequentibus: ubi ex diuersis Religionibus in confirmationem suæ sententiae adducit subscriptionem quatuordecim Qualificatorum Tribunalis sanctæ Inquisitionis Regni Siciliae. M. Acacius de Velasco tom. 1. resol. moral. verbo Bullæ, resol. 128. n. 15. in editione Valentina, anno 1656. ubi sic ait. * Todos los Regulares, licita y validamente pueden sin licencia de

de sus Prelados; en virtud de la Bula de la Santa Cruzada, elegir siempre que quisieren Confessor aprobado por el Ordinario, el qual los pueda absolver de todos los casos referuados, aunque lo estén a sus Superiores, y al Papa, de la manera que los seglares. * Sic Illustri. Acatius. Quem sequitur ex eodem instituto Antistes alter. M. Arauxo in decisionibus moral. tract. 1. q. 8. num. 28. fol. 51. & probabilem putat M. Ioannes Martinez de Prado tom. 1. quest. mor. cap. 6. de Bulla, quest. 5. addens, pro hac sententia militare omnes Doctores supradicatos, & qui ante decretum Vrbani post Clemenciam VIII. scripserunt: * Quia in substantia, inquit, idem decreuerant alij Pontifices, & præcipue Clemens VIII. cuius constitutionem innouat Vrbanus. Unde quoad hoc, opinio, quæ illo tempore erat probabilis, modo eamdem retinet probabilitatem. * Quibus adde Mag. Barnabam Gallego in Bullam Cruciatæ, capit. 12. clausula 12. fol. 178. Vbi post adducta Vrbani VIII. decreti verba, cōcludit: * No obstante esto, en auiendo nueva concessione de la Bula de otro Pontifice, sino declarare, que no es su intencion, que les valga a los Religiosos, quanto a la absolucion de los casos referuados a sus Prelados, parece, que el Religioso que tuviere la Bula, se podra conformar, si quiere, con la opinion de los que dizan, que pueden los Religiosos ser absueltos de los casos referuados a sus Prelados, teniendo la Bula de la Santa Cruzada. * Denique hanc sententiam nouissimè multis tuetur M. Fr. Antonius Baco Augustinianus in Sum. Hispano idiomate cusa Maiorice, anno 1661. disp. 36. cap. 11. & probabilem putant Fr. Christophorus à Sancto Iosepho tom. 1. recept. opin. 1. p. fol. 130. à num. 7. & Ludovicus à Concept. tom. 2. exam. tract. 1. §. 2. verb. Bulla, illatione 1. n. 5.

19 Plura sunt, quæ ad illam firmam congerunt citati Doctores, quæ videri possunt apud Trullench, Leandrum, & Lugo disp. 20. sect. 9. feligam præstantiora. Primo, quia Commisarius Cruciatæ, ex delegatione Pontificis, ante promulgationem Bullæ, singulis annis, absolute derogat omnibus priuilegijs eius expeditioni contrarijs: talia autem sunt superioribus Religionum concessa à Clemente, & Vrbano VIII. ne eorum subditi possint pro reseruatis Confessarium eligere. Secundo, quia semel promulgata, & as-

sumpta per Regulares Bulla Cruciatæ, non potest reuocari priuilegium in ea contumeliam eligendi Confessarium, nisi Pontifex iussit, vnicuique restitu eleemosynam contributam: nam cum sit priuilegium concilium per modum contractus, non potest aliter reuocari, vt docent Matienus, Gregorius Lopez, & alij, quos sequuntur Thom. Sanchez de Matrimon. lib. 9. disput. 33. num. 9. & 10. & cum Henriquez, Manuel Rodriguez, Bonacina, & Salas, Castro Palao tom. 1. tract. 3. disp. 4. punct. 21. §. 2. & Quintanadueñas tom. 1. singul. tract. 8. appendicis ad Jubileum anni Sancti, singul. 14. num. 2.

20 Tertio, quia supradicta Religionum priuilegia, post Bullæ Cruciatæ promulgationem, quando singulis annis fit, non sunt ad instantiam Prælatorum per Papam reualidata, & post reualidationem à superioribus subditis notificata, & per notificationem à subditis acceptata, quæ omnia ad eorum obligationem requiriuntur, iuxta opinionem Soti, & Medinæ, quos adducit Manuel Rodriguez in explicacione Bullæ, §. 9. n. 24. Quartò, quia vt supra diximus ex Villalobos, & tradit Trullench, loco citato, Pontifex solum declarat suam intentionem pro Bullis à se concedendis, & concessis: non verò pro concedendis à suis successoribus: ergo isti, saltem post nouam Bullæ concessionem (quæ singulis sexensijs fit) derogant intentioni, & declarationibus à prædecessoribus factis. Igitur mortuo Pontifice, qui suam intentionem declarauit, poterunt Regulares, virtute Cruciatæ à novo Pontifice concessæ, eligere Confessarium pro reseruatis.

21 Et ita planè videtur sentire Diana in additionibus post 3. p. resolut. 9. vbi postquam de verbo ad verbum retulit decretum Vrbani, sic concludit: * Ex supradicta Bulla apparet, saltem dum viuit Vrbanus, non posse Regulares virtute Bullæ Cruciatæ eligere Confessarium extra ordinem pro casibus reseruatis. * Sentit igitur esse probabile, quod eo mortuo possint eligere. Et expressè ita sentiunt Trullench in 2. editione, lib. 1. cap. 7. & Caudius, apud Leandrum supra quest. 61. vbi pro se adducit Henriquez, Nauarr. Rodriguez, & alios, & ipse Leander consentire videatur, & aliquo modo fauet Palao supra tr. 25. punct. 3. §. 3. n. 3. Quibus adde Ioannem de la Cruz de statu Religioso, lib. 1. cap. 6. vbi post-

postquam dub. 12. conclus. 1. predixerat, in aliquibus Religionibus speciali Papæ concessione tautum esse, ne Religiosi vtan- tur priuilegijs eligendi Confessarium pro reseruatis, sine licentia sitorum Prælato- rum: conclus. 3. sic ait: *Probabile est, præ- dicta priuilegia suspendi per Bullas con- cessis ab alijs Pontificibus; & sic Religiosi sumendo Bullam Cruciatæ possunt elige- re Cofedorem, & absoluiri a reseruatis iux- ta tenorem eius; ita Henriquez, & Anto- linez, & ita fertur tenuisse Bañez, Ioannæ Vincentium, Lunam, & alios. * Hæc M. Cruz cui consentit Gallego ubi supra, & cum Mag. Candido tom. 2. disquis. 24. prob- abile putat Ludovicus à Concept. tom. 2. ex animis veritatis, tract. 1. verb. Casus reser- uari, §. 3. num. 1.

22 Quintò, quia verbis legis statum est, secundum interpretationem iuris, etiā si legislator extra legem dicat, se aliter intellexisse, vt sentiunt P. Sa, verb. Lex, n. 15. Bonacina tom. 2. disp. 1. de legibus, punct. 8. n. 16. Salas, Nuarro, & alij. A Papa qui- dem Innocentio IV. declarante suam metem, circa constitutionem à se antea factam, recessit Hostiensis, & cum eo alij Doctores, vt refert P. Sa supra; sed verba Bullæ Cruciatæ comprehendunt Regula- res, quoad articulū eligendi Confessarium pro reseruatis: ergo verbis Bullæ standum est, quantumvis Pontifex extra Bullam dixerit, se aliter intellexisse.

23 Sexto, quia Pontifex, quādō vult, Regulares non comprehendendi in aliquo indulto Cruciatæ; in ipsamet Bulla illos expre se excludit, vt cernere licet in indulto laeticiniorum tempore quadrage- simæ, in quo excipit Regulares ante se- xagesimam annum: sed in indulto eligendi Confessarium pro reseruatis, non excipiuntur; ergo comprehenduntur: patet consequentia, quia exceptio firmat regu- lam in contraria. Nec obstat posunt de- clarationes Clementis, & Urbani VIII, in oppositam adductæ: istæ enim ad terrorē potius, quam ad reuocationem priuilegiij Cruciatæ editæ videntur. Nam ad quid, in- quiunt, tanto tam prolixo jure decretorū, & Bullarum processu opus erat, quando unico tantum verbo Bullæ Cruciatæ in- ferto, poterat facilimè Pontifex ab in- dulto eligendi Confessarium regulares ex- cludere, sicut exclusit à laeticiniorum in- dulto? Hoc argumentū virget M. Martinez de Prado ubi supra. to. 1. cap. 6. q. 5. de Bulla

n. 31. inde concludens. * Et suspicor, quod medium unicum & facile, ad tollendam probabilitatem oppositæ opinionis, esset, in summario Bullæ Hispanæ id exprime- re. Et dum (Commissarij Cruciatae) nō ex- preserint, vel decipiunt Regulares in re grauiissima, vel opinio eit probabilis au- thoritate, & ratione. * Sic ille.

§. III.

Bullam Cruciatæ Regularibus nō prodeße, pro absolutione reseruatorum, vera, & communis sententia est.

24 **H**anc tenent innumeri Theo- logi, vel vt satis dicā, excep- tis pro contraria citatis, omnes vt omnino certam defendunt. M. Martinus de Le- defma 2. p. 4. q. 29. art. 2. conclus. 2. MM. Ioannes Gallus, Bartholomæus de Medina, & Petrus Ibañez, quos refert Viualdus de absolut. n. 25. M. Petrus de Ledesma de Sa- cram. Pœnit. cap. 13. conclus. 1. dub. 15. M. Joānes à S. Thoma in explicazione Doctrinæ Christ. 2. p. notat. 2. pro casibus reseruatis. Miranda tom. 2. Manual. Prælator. q. 34. art. 15. conclus. 2. citans Cordubam, Collecto- rem, & Passarellum, Portel tom. 2. Respon- sa 3. 4. & 5. & in Dubijs Regu. verb. Cru- ciata, n. 1. Hieronymus Rodriguez resol. 3. n. 25. cum Emanuele Rodriguez tom. 3. addit. Sum. cap. 7. n. 2. Nicolaus Garcia de Beneficijs 2. p. c. 5. n. 64. Llamas Bechius, Coriolanus, & alij, apud Dianam 1. p. tract. 11. resolut. 14. Martinus de S. Joseph, & alij, apud ipsum Dianam p. 11. tr. 5. resol. 37. quos ipse, tum ibi, tum alijs in locis sequitur.

25 Ex Authoribus Societatis omnes ad unū. P. Suarez de Relig. tom. 4. tract. 9. lib. 2. cap. 16. n. 3. Reginaldus in Praxi tom. 1. lib. 8. cap. 3. sect. 3. n. 37. Castro Palao tom. 4. tract. 25. pœtl. 8. §. 2. n. 2. Lugo de Penit. disp. 20. sect. 9. à n. 153. usque ad 194. P. Ban- di in explicat. Bullæ Cruciatæ p. 1. tract. 2. cap. 5. sect. 2. P. Mendo in Bullam, disp. 24. cap. 12. & 13. usque ad 18. in appendice disp. 1. cap. 9. & in statera dissertat. 14. q. 6. Fragoso tom. 2. p. 2. lib. 2. disput. 7. n. 16. & 25. Escobar de Mendoza lib. 7. Problemate 32. n. 359. & alij, quos, ne lectori fastidiū pariam, lubens omitto.

26 Huius cōmuni sententiae funda- mētum firmissimum est, vt potè innixum, constitutioni Urbani V IIII. quam anno 1630. ad omnes opiniones pro Regula- ribus funditus euertendas, in tota Dei Ecclesiæ publicari iussit, ex qua sic

euidens conficitur argumentum. Regulares non possunt eligere Confessarium virtute Cruciatæ, nisi comprehendantur in clausula vniuersali Bullæ, per quam omnibus Christi fidelibus hoc priuilegium conceditur; sed Pôtifex auctoritate Apostolica declarat, Regulares non comprehendendi in tali clausula; ergo dum clarioribus alijs verbis non exprimantur, nō poterunt eius virtute à reseruatis absolui. Major est euidens, & à nemine dubitata. Minor probatur ex decreto nouissimo Vrbani VIII. qui, vt opinandi licentiā cohiberet, alta mente perpendens, quod mortuo Clemente VIII. qui aliorum Pontificum declarationes priuatas, ad omnes Regulares extenderat, prætendebant adhuc priuilegium Cruciatæ quoad articulum eligendi Confessarium pro reseruatis, ipsis prodeße; auctoritate Apostolica, & de plenitudine potestatis, constitutione perpetuo valitura, declarauit, concessionem sanctæ Cruciatæ, quantum ad prædictum articulum eligendi Confessarium, & absoluendi à calibus reseruatis, cum Fratribus, & Moniaibis quorumcumque ordinum locum non habuisse, neque habere, neque illis modo suffragari posuisse, neque posse.

. 27 Ex quibus per evidentem consequiam conuincitur apertæ falsitatis, tam opinio afferens, mortuo Clemente, per nouam Bullæ concessionem, eius declarationē abrogari, quām opinio defensens, per nouam Cruciatæ publicationē, renocari omnia priuilegia, & declaratio-nes eius expeditioni contraria: qualia sunt Prælatorum Regularium, ne subditi vir-tute Bullæ absoluantur, ut potè impedi-entia Regularium cōtributiones, & elemo-synas pro Bulla Cruciatæ assumenda. Illa-tio, inquam, est euidens, quia auctoritate Apostolica regula infallibili veritatis no-bis constat, Bullam Cruciatæ non fuisse suffragata Regularibus mortuo Clemente; nec per nouam concessionem succe-soris, nec per nouam Cruciatæ publica-tionem, fuisse renocatam declarationem prius à Clemente factam; quandoquidem, ante decretum Vrbani in nouantis cōsti-tutionem Clem̄tis, ita præcesserat noua ab ipso Vrbano Cruciatæ cōcessio, & pu-blicatio. Imò & trium aliorum Pontificū, qui, post Clementem, Vrbanum præcesserunt, nem̄ Leo XI. Paul. V. & Gregor. XV. quorum nullus pro omnibus Reli-

giosis prohibuit usum Cruciatæ; & tamen Regularibus nullo modo suffragari po-tentia, auctoritate Apostolica Vrbanus de-clarat: ergo præfatæ opiniones post de-cretum Vrbani VIII. nullatenus sustineri possunt, sed tanquam omnino improba-biles reiçiendæ sunt.

. 28 Hæc si expendissent recentiores, nullus fortan ausus fuisset afferere, Bulla Cruciatæ prodeße posse Regularibus, ne mortuo quidem Vrbano, id enim planè conuincit discursus à nobis factus. Qua-propter eorum incuria (quorum syllabū ad hanc conclusionem cruendam, omnibus prælectis, protraxi, num. 18.) in præfa-tis decreti verbis, prout ad præteritum re-feruntur, expendendis, omnem recentiorū auctoritatem penitus eleuauit, ita vt eorū opinioni nulla, neque extrinſeca proba-bilitas subesse possit, quia nullus hucusque directè respondit ciratis decreti verbis ad præteritum relatis, specialiterque adiun-ctis ad debellandas, funditusque euertendas omnes opiniones causas Regularium agētes, quoad absolutionē reseruatorū. Hæc est communis opinio omnium timorato-rum, & contrariam non esse securam dicit M. Joannes à S. Thomas *sprā*; & esse improbabilem omnino dicunt Mendoza, Frago-sus, & alijs locis citatis; & neque extrinſecē probabilem esse ait P. Mendo. Et se non vi-dere, quomodo iam opinio illa possit am-plius sine grauioris censuræ nota sustineri, in-quit Lugo *sprā* n. 168. & non solum esse manifeſte falfam, sed non immerito à non-nullis temerariā ad minus censerī, dicit Bar-di loco citato n. 59. ibi pro hac censura ad-ducit Portelium tom. 3. *Respons. mural. casu* 50 nu. 17. & sexta Congregatio Generalis Societatis Iesu, decreto 5. prohibuit, ne ul-lus ipsorum auderet, vel docere, vel in praxi contrarium sententiam tenere, quod & præ-ceperunt Reuer. PP. Generales, & ab om-nibus iniuiolabiliter obseruatur.

§. IV.
Aduersariorum fundamenta eneruantur.

. 29 **A**d primum respōdeo Illustris-mū Commissarium Cruciatæ post decretū Vrbani, nō posse derogare priuilegijs Prælatorum Regularium, ne subditi virtute Cruciatæ à reseruatis absoluātur, nec posse aliter explicare, seu interpre-tari Cruciatam; quia hæc facultas exp̄tessē auferitur ab illo per Vrbanum VIII. his verbis: *Sublata eis, & eorum cuilibet, quanis aliter*

aliter iudicandi, & interpretandi facultate, declarando irritum, & inane, si secus super his à quoquam, quavis auctoritate, scienter, vel ignoranter, contigerit attentari.

30 Ad secundum iuxta hæc facile respondet, in falsa suppositione fundari. Nulli enim Regularium post assumptam Bullam Cruciatæ reuocatur priuilegium eligendi Confessarium pro reseruatis; sed ex vi cius constitutionis, tale priuilegium nulli regularium postea concessum fuit, in Bulla Cruciatæ. Præterquam quod constitutio Urbani non fuit reuocatio alicuius priuilegij concessi Regularibus per Cruciatam, sed quædam iuridica declaratio prædictæ Bullæ, & indulti in ea cōtent: ac proinde opus non fuit, quod elemosyna contributa singulis restituï iuberetur. Nec quod modo assumentibus Bullam restitui iubeatur, vt à priuilegio eligendi Confessarium pro reseruatis, excluantur. Omitto, nonnullos sentire, priuilegium onerosum reuocari posse ex iusta causa, etiam non soluta compensatione. Vide Palao *suprà* to. 4. tr. 25. p. 4. l. 8.

31 Ad tertium respödeo: reuocationem priuilegij nulla Regularium acceptatione indigere, quia non versatur circa actiones subditorum, sed circa actionem legislatoris, declarando suam voluntatem in concessione priuilegij, vt benè tradant Palao *suprà*, & Garcia de Beneficijs 2. p. cap. 5. n. 68. idèque tantum requiritur, eiusmodi reuocationem in Curia Romana publicari; & quod in notitiâ priuilegia, perueniat, vt docent Suarez de legibus, lib. 3. cap. 40. Vazquez, Azor, Tann. Poncius, Lorca, Filiuc. Granado, Salas, & alij duodecim Doctores, quos citatos sequitur Diana 1. p. trach. 10. resol. 8. & pro nostro causa ita expressè decernit Urbanus in sua Bulla dicens: * Has litteras sic publicatas (nempè Rome) omnes, & singulas personas, vbiique existentes ita afficer, ac si omnibus personaliter intimatæ essent. *

32 Ad quartum constat ex dictis, per constitutionem Urbani redditas fuisse improbables opiniones afferentes, per nouam Bullæ concessionem, vel publicationem, reuocari declarationes Pontificum antea factas circa clausulæ eligendi Confessarium. Alias falso dixisset Urbanus, post nouam ab ipso, & ab alijs Pontificibus concessionem, & publicationem, mortuo Clemente factam, Bullam Cruciatæ Regularibus suffragari non potuisse;

& simulatè etiam dixisset, non sine animi molestia sibi innotuisse, Regulares prætextu eiusmodi opinionis uti facultatibus Cruciatæ.

33 Dices: ante constitutionem Urbani VIII. præcesserat constitutio Clementis VIII. declarans, Bullam Cruciatæ non prodeesse Regularibus quoad articulum eligendi Confessarium pro reseruatis, & tamè plures, & grauitissimi Doctores iupræ citati defensabant, posse eligi virtute Cruciatæ postea publicata, vel de novo ab eodem Pontifice concessæ, vel saltem ab eius successoribus: sed eadē, quæ tunc fundamenta modo extant post decretum Urbani: ergo & eadem probabilitas extrinseca, & intrinseca. Respödeo breuiter sum, Pontificem Urbani VIII. nō solum declarasse Bullam Cruciatæ non habere locum cū Regularibus, vt fecerat Clemens, sed neque habuisse, nec suffragari potuisse post declarationem Clementis, sublata Cōmissarij facultate reuocandi eiusmodi declarationem: Per quæ verba aperte declarat, prædictam opinionem fuisse falsam, omnique fundamento destitutam. Quod quidem satis expresserat Clemens VIII. ni aduersarij cœcurire vellent, appellas præsumptionem, & prætextū viam Cruciatæ, postquam alij sui prædeceensores oppositū declarauerant. Et magis hoc urget quoad Religiosos Societatis, quia Gregor. XIII. declarauit, non esse, nec fore inquam mentis suæ, aut Sedis Apostolicæ, Cruciatæ illis prodeesse quoad prædictum articulū. Verbum enim illud Sedis Apostolicæ cōprehendit Bullas à successoribus concedendas, vt benè expendunt Lugo, Mēdo, Leander, & alij, ni oppositum ab illis exprimatur.

34 Nec fundamentum, quod adducit Leander, de supplica Urbano facta per Cōmissarium Generale Cruciatæ, potest vim nostri dictus labefactare. Primo, quia de illa non constat authenticè, nec maius fundamentū habet, quam ipsum affirmare, ita accepisse ab Illustris. Arauxo. Secundo, quia illa admissa propter auctoritatem tanti viri non suffragatur opinioni contraria, quia vel facta fuit, vt reuocareretur decretum Urbani iam publicatum, & vim obligandi habens, quale de facto extitit ex communi consensu Theologorum, vel vt non publicaretur, & sic eius vis obligandi impidiretur? Et neutrum obtinuit Commissarius, vt eius silentium comprobat, alias reuocationem, vel suspen-

sionem decreti Vrbani publicasset, ut Regulares, ad subsidium suis eleemosynis ferendum bello, contra Ecclesias inimicos, excitarentur, & nullus in posterum ab via Cruciatæ retraheretur.

35 Ad quintum respondeo, esse improbabile verbis legis standum, licet legislator extra legem dicat, se aliter intellexisse, si alias, ut in præsenti contingit, per aliâ nouam legem declareret priorem. Omitto opinionem illam in quocumque casu esse tatis difficilem, quia, ut benè P. Suarez de *legibus, lib. 6. cap. 1. n. 16.* mens legislatoris vtcumque sufficienter cognita est verbis legis præferenda: anima enim legis intentione legislatoris est, ut docent communiter Theologi, & iurisperiti.

36 Ad sextum, omisssis solutionibus P. Suarez, Cardin. de Lugo, & P. Bardis *suprà cap. 5. sect. 2. §. 3. n. 55.* fateor, me congruam rationem non inuenire, cur Pontifex, cù id facilius esset, non exceperit expressè in Cruciata Regulares, quoad articulum eligendi Confessarium pro reseruatis. Hoc tamen remouere nos nequit ab opinione præfixa, nec quis cordatus aliud sentire potest, ni imprudenter, & temerè afferat, Pontificem fideles decipere in re grauisima ad mores, & animatum salutē pertinente, dum Apostolica auctoritate declarat, Bullam Cruciata quoad prædictū articulum Regulatibus suffragari non potuisse, nec posse. Hæc enim propositio, & declaratio à perniciössimo mēdacio excusari nequirit, si Bulla Cruciata Regularibus suffragari potuisset, & posset. Quis autem Catholicus talia proferre audebit?

37 Maneat igitur omnino certum, decreta, & constitutiones Sedis Apostolicae circa clausulam Bullæ Cruciatae, aliorumque indultorum in generali concedētiū facultatem eligendi Confessariū pro reseruatis, Regularibus nullo modo suffragari posse, ut sua constitutione perpetuo valitura Sedes Apostolica declarauit. Quapropter, si aliquis postea Pontifex intendisset, Regularibus concedere priuilegium Cruciata quoad prædictum articulū, deberet illos exprimere, ut de eius intentione sufficienter constare posset; & ita videmus exprimi in Iubilæo anni Sancti, quod singulis 25 annis, & iam frequenter ex aliqua urgentissima Ecclesiæ causa concedi solet (& Religiosis omnibus, etiā Societatis suffragatur, ut benè notat Mendō *supra sect. 15. n. 170.* quia in eoderoga-

tur priuilegijs quibusvis Religionibus cōcessis.) Ex quo etiam planè colligitur, Pontificem non intendere Regulares comprehendere, dum eorum in specie non meminerit: quando enim aliud intendit, eorum expressa mentionem facit. Quibus non parum fauet regula illa iuris in 6. cap. 2. de pœnitentijs, & remissionibus. Sub clausula generali non comprehenduntur particularia, quæ non esset quis verosimiliter in specie concessurus.

38 Ex omnibus hucusque dictis cōcluditur, nullum Confessarium, etiam deputatum à Prælatō pro subditorum confessionibus, posse absoluere Regularem exigentem virtute Cruciatae absolitionē à reseruatis. Quod si aliquis eius virtute absolutus fuerit, tenebitur confessionem reseruatorum iterate, vt potè quæ, saltem directè, in præcedenti, remissa non fuerint. Nec audiendus Ioannes Martinez de Prado *vbi supra, dum n. 28.* ait: *Dico tertio, propter prædictas Pontificum cōstitutiones, ego nulli regulari consulerē, quod vteretur Cruciata, quoad absolitionem à reseruatis. Tamen si de facto illa fuisset usus, non cogarem confessiones repetere, quia illam opinionem esse improbabilem penitus, non audeo assertere. *Sic ibi. Sed falso ut probauit. Et sibi non constans: quia in eodem *tom. 1. cap. 1. de Conscientia, quæst. 3. §. 3. n. 18.* ex professo probat, & defendit per se loquendo non licere sequi opinionem minus probabilem, & minus tam. Inconsequenter ergo modo assertit, licere pœnitenti opinionem non penitus improbabilem, & minus tam amplexari.

39 Est tamen aduertendum, quæcumque Confessarium, semel audita peccatorum confessione, teneri sub mortali quaütum in se fuerit, impetrare à superiore facultatem ad absoluendum (ni alias pœnitens non ægrè ferat alteri confiteri) nā cum Confessarius possit, obtenta facultate superioris, Regularem absoluere, graue illis onus iniungeret, obligando, ut alteri confiteatur. Aduertenter dixi *audita confessione*, nam aliter ad id non tenetur, nisi fortè in ea Religione, & cum eo Confessario, cui idem esset dicere, indigeo tibi confiteri, ac in reseruatum incidi: in tali enim euentu, ex charitate saltem tenetur, quia eadē videretur militare ratio, ac si confessionem excepisset.

QVÆ.

QVÆSTIO IX.

An Confessarius possit credere pœnitenti dicenti se habere licentiam à Superiore, ut à reseruatis absoluatur?

Iesus curiosus est, eiusque resolutio communis plausu recipienda, quia communis Doctorum sententia affirmatiue respondet. Ita Abbas, Bonifacius, Stephanus, & Immola in Clemēt. 1. de Priviligijs. Henricus cap. Omnis de Post. Cruxij. n. 25. Angelus verb. Cōfess. 3. n. 32. Sylvest. ibidē 1. q. 17. Armilla verb. Absol. n. 2. quos sequitur Thom. Sanchez lib. 3. de Matrim. disp. 37. z. 1. & 2. & 6. Fundamentum est, quia pœnitenti in foro confessionis, pro se, & contra se credendum est, ut ex eodem Sanchez, Henriquez, & alijs docet Sanctius in Selectis, disp. 8. n. 1. & disp. 9. n. 7. & patet ex dictis disp. 7. q. 51. iuxta mentem D. Thomæ, & aliorum. Poterit igitur Confessarius credere Regulari, vel cuius alteri afferenti, habere a superiore licentiam, ut absoluatur à reseruatis; & consequenter absolutionem impetrari. Addo, auditis peccatis, ad id sub mortali teneri, iuxta dicta quæstione præcedenti: nam quoties Confessarius potest licet absolutionem impendere, ad illam exigendam habet pœnitens ius, ut alibi diximus ex cōmuni Doctorū, quos sequitur Sanctius in Select. disp. 33. in fin.

2 Hanc doctrinam ego limitarem in Societate, & siqua alia est Religio, in qua non sit in vsu concedere subditis facultatem, ut pro libito eligant Confessarium pro reseruatis. In his enim moraliter certum est, pœnitentem non habere licentiam à superiore religionis, sed opinioni Bullæ Cruciatæ imixtum absolutionem exigere; quam quidem opinionem, cum Cōfessarius ex Pontificio decreto sciat, nullam adhuc ex principijs extrinsecis probabilitatem habere, non poterit virtute Bullæ absolutionem impendere, sed tenebitur, ignorantiā pœnitentis, in quantum possit, auferre, & declarare, se non posse illum absoluere. Quod si de licentia pœnitentis dubitans, intendat, ut debet, in quantum possit, absoluere: & Sacramentū validum sit, eo quod pœnitens inter reseruata confitetur simul, bona fide, alia peccata, ad quæ confessarij iurisdictio extenditur; tenebitur pœnitens, veritate comperta, co-

ram superiorē, seu eius delegato comparete. Quia indirecte tantum a reseruatis absolutus est.

QVÆSTIO X.

An Confessarius, qui opinionem Bullæ Cruciatæ probabilem existimaret, posset absoluere Regularē eiusmodi priuilegij omnino ignarum, vel eo vti nolentem.

I Vm aliqui sint Confessarij, pro dolor! qui aliorū, quos doctos reputant, dictis inhärentes, probabilitē à principijs extrinsecis iudicent opinionē Cruciatæ pro Regularibus, quoad articulum eligendi Confessarij pro reseruatis. Restat adhuc singulatis difficultas, an ex suppositione, quod talēm opinionē probabilem existimaret Confessarius, posset absoluere Regularē penitus ignorantem, se habere priuilegium ad eligendum Confessarium, quod contingere posset, vel quia te vera pœnitens non assumpserat Bullā, sed Cōfessarius pro illo omnino inscio, vel quia licet Regularis Bullā suscepérit, putat tamen improbabilem opinionē, sibi fauientem: vel si probabilem iudicat, nou tamē vult adeò anticipati priuilegio absolutionem obtainere. In his ergo circumstantijs præsens difficultas procedit, quam apud nullum exagitata reperio.

2 Pars negativa suaderi videtur. Primo, quia priuilegiū nō prodest priuilegiato, priusquā de illo notitiam habeat, ut assertunt cōmuniter Doctores, quos refert, & sequitur Sanchez lib. 3. de Matrim. disp. 36. n. 2. & quando priuilegium non cōcedit, ad instantiam priailegiati, sed motu proprio, vel alio pro ipso exigente, est res magis certa, quā cum Sylvestro tenet Vazquez 1. 2. disp. 156. cap. 4. n. 33. & supponit Angelus, Sotus, Veracruz, Lopez, & alijs, apud Sanchez suprā n. 1. Suadetur secūdo, quia Pōtifax nulli cōnunicat iurisdictiōnē ad absoluendū virtute Bullæ, nisi media voluntate pœnitentis, cuius hoc priuilegiū eligendi proprium est; nam priuilegiatus non cogitur vti suo priuilegio, & multo minus, quando eius usus in aliquod ipsius detrimentū verti posset. Ergo dū Cōfessarius nō eligitur à pœnitente virtute Cruciatæ, nullā accipit à Pontifice iurisdictionem: sed pœnitens priuilegiū Cruciatæ ignarus, vel eo vti nolens, non eligit Confessarium virtute Cruciatæ ad absolutionē reseruatorum: ergo nequit Cōfessa-

rius eius virtute reseruatis illum ab oluere: & ita tradere videtur Suarez lib. 8. de legibus, cap. 25. n. 10. & 23. cui cum Ioanne Sanctio, & Gaspare Hurtado consentit Oñiedo 1. 2. tr. 1. de conse. cont. 3. p. 4. n. 43. & 44. ratione periculi, cui pœnitentem exponit.

3. Nihilominus pars affirmativa non videtur improbabilis; ac proinde si confessarius iudicaret probabilem opinionem pro Regularibus, posset licet virtute Cruciatæ pœnitentie eiusmodi priuilegij omnino ignarum, vel eovti nolentem a reseruatis absoluere. Probatur primò, quia probabile est, priuilegium prodesse priuilegiato illud ignoranti, ut docent Archidiacon. Zinus, Aluericus, Paulus, Bonifacius, & alij iuristæ, apud Sanchez *suprà num. 1.* Et de priuilegijs remuneratorijs, quale est priuilegium Cruciatæ, tradunt Sanchez *suprà num. 3.* Bonacina *de legi us disp. 1. quest. 3. punct. 3. n. 15.* & alij apud ipsos. Præterquam quod, quicumque præsumitur acceptare Cruciatam a quoquis alio pro ipso, licet inscio, assumptam, & per consequens saltem in genere, & implicitè omnia indulta, quæ in illa continentur.

4. Probarur secundò, quia eo ipso, quod pœnitens subditur confessario absoluendus, implicitè saltem vult efficaciter, eum habere iurisdictionem ad talēm astum requisitā, & consequenter in quantum potest, vult ad illam concurrēre, & quantum in se fuerit, eo modo, quo possit, confessario conferre, ne confessio fiat inualida: Ergo saltem implicitè vult acceptare, & uti quocumque priuilegio, vel medio ad hunc finem consequendum requisito: ergo si priuilegium Bullæ, etiam per alium assumptæ, possit ipsi prodesse, cunctaciter desiderat, eius virtute absoluui, casu, quo confessarius certiorem aliam iurisdictionem non habuerit. Patet consequentia, quia habens voluntatem alicuius actionis validè exercendæ, vel suscipiendæ, eo ipso habet voluntatem implicitam eorum, quæ ad prædictum astum validè exercendum, vel suscipiendum requiruntur, ut pluribus probat Lugo *disput. 15. de Pœnit. sect. 6. num. 119.*

5. Tertiò tandem probatur, quia si ex aliquo capite id non liceret confessario, maximè, quia se exponeret periculo irritandi Sacramentum; sed hoc non sequitur, ergo, &c. Minor probatur: quia eo ipso quod pœnitens simul cum reseruatis

confiteatur alia non reseruata, certus est confessionis valor, eo quod Sacerdos iurisdictione in aliquam materiæ partem certa sit: ergo si aliunde ex probabili iurisdictione circa reseruata ab illis absoluat, omnino certa, & tuta erit absolutio, ut docent Suarez, Bonacina, Diana, Granado, Palao, yterque Sanchez, Turrian, Leisius, Malderus, & alij, quos sequitur Lugo *disp. 19. sect. 2. n. 18.* Quod autem Sacerdos ex opinione probabili absoluens, non solum non delinquit contra Religionem, sed nec contra Charitatem, bene probat cum pluribus Lugo *suprà num. 30. & 33.* Et hoc procedere, quamvis minus probabilem, minus quæcumque sequatur, tradit Leander *disp. 11. q. 79.* & tenent apud illum Sanchez, Vazquez, Villalobos, Salas, Bonacina, & alij. Imò addit Suarez *disp. 26. sect. 6. n. 9.* absolutionem fore validam, licet confessarius certo sciret, se non habere iurisdictionem in reseruata: sed in hoc casu grauiter peccaret absoluens, Nihil igitur est, quod obstat posse, seu impedire valorem absolutionis, neque illam modo quo suprà collatam, reddere illicitam. Fundamenta partis oppositæ, ex dictis, sufficienter soluta manent.

QVÆSTIO XI.

*An, petita, & non obtenta facultate ab-
soluendi a reseruatis, posse Confes-
sarius ab illis directe*

absoluere?

I. **S**i hæc licentia negetur Confessario domus, pro subditorum confessionibus, deputato, certum est, cum posse pro illa vice pœnitentem absoluere: ita enim expresse decernitur ab Urbano VIII, & habetur in 4. tom. *Bullarij*, folio 237. & prius decreuerat Paulus V., cuius decisionem refert Malderus in *Sum. verb. Relig. n. 44.* An vero clausula ea pro illa vice intelligenda sit proyna vice tantum? Respondebat Alphonsus de Leon apud Diana p. 3. tract. 2. resol. 126. hoc non esse certum, & probabile esse pro pluribus vicibus valere, docet nouissime F. Ludovic. a Concept. tom. 2. examin. tract. 1. §. 1. litt. A. Sed melius Tamburinus, apud Diana oppositum tenet, quia respectu eiusdem pœnitentis hæc videtur Pontificis mens, saltem si longum tempus non interfluxerit: si enim quinque, aut sex menses, non alter de hoc pœnitente, quam de alijs nunquam

quam absolutis, ex vitalis iudicandi induit existimo.

2 Procedit igitur difficultas, quando licentia ad absoluendum petitur per aliū, qui domus confessarius non est: an inquam petita, & non obrenta, possit à reseruatis absoluere in casu necessitatis communicandi, aut celebrandi, quando nimis, absque infamia pœnitentis hec opera omitti non possent.

3 Prima sententia negat: quia iniqutias superioris negantis licentiam, non concedit iurisdictionem in reseruata. Ita Suarez disp. 27. secl. 4. conclus. 2. Alens. Llamas. Navarra & alij, quos sequuntur Layman, ib. s. tract. 6. cap. 13. num. 3. & Cardin. Lugo disp. 20. num. 148. Quapropter Doctores aliqui huius sententiae ex istimant, idem iudicium ferendum esse de tali pœnitente, quod de non habente copiam confessarij, ac proinde urgente necessitate communicandi, vel celebrandi, posse contritum Sacra menta recipere, vel administrare. Ita ex presé D. Thom. in 4. dist. 17. quæst. 3. art. 3. ad 3. per hæc verba: Si licentiā habere non potest, quia illam superior negavit, idem est iudicium, quod de illo, qui non habet copiam Sacerdotis. Quem sequitur Sotus, Caietanus, Marsilius, Sylvester, Panormitan. Henriquez, Rodriguez, Candidus, & Bonacina, quos sequuntur Fagundez infra num. 17. & alij apud Leandrum disp. 12. quæst. 66.

4 Secunda sententia affirmat, petita, & negata licentia pio, docto, & Religioso confessario, ad absoluendum à reseruatis, posse ab illis directè absoluere, instante necessitate communicandi, vel celebrandi. Ita Henriquez de Pœnit. lib. 3. cap. 13. nu. 4. & 6. & cap. 15. num. 6. Manuel Rodriguez tom. 1. Sum. cap. 5. s. nu. 10. Trullench lib. 1. Cruciatæ. §. 7. cap. 2. dub. 2. nu. 5. Naldus, verb. Religios. num. 44. Diana 3. p. tract. 2. resol. 126. Quintanadueñas tom. 1. singul. tract. 3. singul. 11. Ludouicus à Concept. 2. part. examin. tr. 1. §. 1. litt. A. & probabilem cœsent Leander supra, & Fagundez 3. præcepto Ecclesiæ, lib. 3. cap. 9. num. 17. in fine. Imò Quintanadueñas, etiam extra casum necessitatis, probabile videtur putare. Sic enim inquit: * probabile videtur id; tum maximè si ex præcepto, vel regula insit necessitas communicandi. * Particula enim maximè hoc planè indicat: sed male pro hac parte adducit Henriquez, & alios, quia ipsi expressè loquuntur in ca-

su necessitatis. Addit Quintanadueñas, hanc opinionem procedere; etiam si superior concedat facultatem cum obligatio ne comparendi coram ipso: putat enim posse absoluere, quia subditus maneat obligatus ad comparendum, idemque tenendum, inquit, quoties superior adiun nequit, & instar necessitas communicandi, pro qua citat Henriquez, Trullench, & alios.

5 Probant hi Doctores, quia in prædicto casu alij superiores maiores, nimis Generalis, vel Papa, censemur concedere facultatem ad absoluendum à reseruatis. Ratihabitio autem de præsenti & qua ualeat concessio hi, vt docent communiter Theologi apud Henriquez supra cap. 12. num. 13. & in glo. litt. S. Vrgentur, quia in casu necessitatis, & periculi animalium in mora, censemur Pontifex concedere Episcopo facultatem ad dispensandum in votu castitatis reseruato. Ergo urgente periculo infamie pœnitentis, & scandali aliorum, si communionem omittat, censemur etiam licentiam concedere, vt pius, & doctus confessarius eiusmodi Regularem absoluat, ne reseruatio, quæ in bonum subditorum ordinatur, in eorum conuertatur perniciem.

6 Probatur secundo, quia iniuste negatur licentia in casu necessitatis, quando petitur per virum prudentem, & doctum, sed licentia iniuste negata habetur in iure pro concessa, vt cum Magistro, & D. Thoma docent communiter Doctores apud Henriquez supra cap. 13. num. 4. & in glo. litt. E. ergo. Propter hæc fundamenta, ultra citatos hanc sententiam tenent plures apud Leandrum supra, & probabilem putat Trullench in præxi, lib. 4. cap. 9. dub. 8. num. 8. etiam si casus habeat annexam excommunicationem. Faciunt etiā pro hac parte Doctores absolute, & sine restrictione afferentes, superiorē teneri concedere facultatem subdito per alium petenti, licet nullum damnum extrinsecum timeat ex confessione talis peccati suo Prælato facta, sed solum ei renuat cōfiteri ob erubescientiam, vel timorē amittendi apud ipsum bonam famam, quod tenent Sotus, Ledesma, Sylvester, Angelus, Victoria, Navarr. & D. Thom. apud Suarez de Pœnit. disp. 3. secl. 4. num. 4. quia sitemur concedere facultatem, iniuste negat.

7 Quis autem, ad prædictum effatum,

etiam censendus sit confessarius pius, prudens, & doctus, non omnes conueniunt. P. Fagundez 3. precept. Ecclesiæ, lib. 3. cap. 9. num. 17. cum Sylvestro responderet, illum esse, qui approbatus est, & expositus ad confessiones audiendas. Idem sentiunt Diana 3. part. tract. 2. resol. 126. & Trullæch in praxi, lib. 4. cap. 10. dub. 9. n. 12. Probat Fagundez, quia predictus confessarius sufficit ad expediendas litteras Apostolicas, quarum inscriptio est: *Pio, & docto Magistro, vel Theologo.* P. Quintana dueñas supra tract. 3. singul. 3. virum prudentem, religiosum, & doctum illum tantum censendum existimat, qui in Regularium confessariorum eligi valeat à Prælato, licet de facto non sit ex designatis, cui consentit P. Tancredi in qq. moral. disp. 3. quæst. 41. in fine.

S. Vnicius.
Proprium placitum exponitur.

8. **A**ssertio prima sit: opinio secunda, ut hæc proposita, disciplinæ Religiosæ valde perniciosa est; nam si quilibet Religiosus approbatus ab Ordinario ad confessiones exterorum, ut supponunt Fagundez, Diana, & Trullæch, posset absque licentia Prælati, ea prius petita, & non obtenta, à reseruatis absoluere, non minor Religiosæ obseruantæ iactura ex huius opinionis praxi imminaret, quam ex vsu Bullæ Cruciatæ, cum rarissimè inueniatur in Conuentu, vel Collegio, Religiosus Sacerdos, qui approbatus non sit ab Ordinario ad confessiones: nullus igitur erit, qui petita, licet non obtenta, facultate, non possit Regulares à reseruatis absoluere. Iam vero, si omnibus id licet, ad quid concessio illa, & singulare privilium confessario dominus concessum à Paulo V. & Urbano VIII. ut petita, & non obtenta licentia, possit pro illa vice à reseruatis absoluere? Non est igitur fundamentum ad præsumendum facultatem Pontificis, neque aliorum superiorum Religionis, ex eo precissè, quod Prælatus inferior pio, & docto confessario licentiam denegauerit.

9. Assertio secunda: difficilis mihi est natentia expressa S. Thomæ, Sylvestri Boëncinæ, & aliorum supra afferentum, deficere copiam confessarij, quando superior Regularis non vult concedere prudenti, & docto confessario licentiam, ut

subditum à reseruatis absoluat, ac proinde in tali euentu posse virgente necessitate, non præmissa confessione, celebrare, vel communicare contritum. Hoc, inquam, capere non possum, quia superior iure potest cogere subditum, ut coram ipso pro absolutione compareat, vel facultatem petat per alium Sacerdotem, de quo superior maiorem habeat satisfaciem: hoc enim importat, peccatum esse reseruatum superiori; non posse ab alio absoluiri, nisi ab ipso, vel ab eo, cui suam ipse deleget iurisdictionem. Cur igitur dicendum est, non esse copiam confessarij, quando adest superior, vel alius Sacerdos, quibus absque ullo extrinseco danno, potest pœnitens confiteri?

10. Vrgetur ex decreto Clementis VIII. de casuum reseruatione, §. 2. vbi sic ait: *Non licet superioribus Regularium confessiones subditorum audire, nisi quando peccatum aliquod reseruatum admiserint, aut ipsimet subditi sponte ab eis id petierint.* Supponit igitur Pontifex, superiores posse audire confessionem subditi habentis reseruatum, licet subditus non sponte velit: ergo supponit ex vi reseruationis posse cogere subditum, ut coram ipso compareat, pro absolutione reseruatum: ergo ex eo, quod superior neget facultatem pio, & docto confessario, non ideo censendus est subditus non habere copiam confessoris, ut possit contritus communicare, sed tenebitur, vel confessionem præmittere, vel communionem omittere: idque tenendum saltem quod superior iustè licentiam negat, ut alteri confiteatur, vel ne illi, per quem de facto licentia petitur. Unde nescio, quo fundamento dixerit Fagundez apud Lugo disp. 20. sect. 4. Clementem VIII. prohibuisse, ne superior audiat confessionem subditi habentis casum reseruatum: quod bene impugnat Lugo num. 41. & est aperte falsum.

11. Pro resolutione igitur huius questionis, notandum est, ex duplice capite prouenire posse, quod facultas petita de negetur iniuste. Primò, ex eo, quod subditus habeat ex parte sui rationabilem causam excusantem a præmittenda confessione easus reseruati coram superiori, vel alio confessario, cui ipse committit: qualis esset, si graue damnum extrinsecum confessioni timeret; v. gr. quod eas reuelabunt, vel cius notitia abutentur in dama-

num ipsius pœnitentis. Secundò, ex eo, quod licet hoc deficiant, ac proinde maneat subditus iure diuino obligatus confiteri superiori, vel alteri ab eo delegato; nihilominus præ verecundia, & propria fragilitate adeo detinetur, ut superior prudenter timeat graue detrimentum spirituale subditi, si facultatem peritam denerget, v.gr. quod facebit peccatum in confessione, vel nimium illam differet, vel licentiam peccandi capiet. In hoc, inquit, casu iniuste negatur facultas, ut cum D. Thom. Sylvestro, Nauarro, & Filluci doceat Trullench in *praxi*, lib. 4. cap. 10. dub. 9. Nam licet subditus sit sibi causa huius damni, superior tamen ex suo munere debet illud impedire, & non abuti potestate, & iure reservationis, quæ ad bonum pœnitentis, & non ad eius destructionem ordinatur.

12 Hæc autem superioris obligatio ex secundo capite orta non opponitur cum obligatione, quam iure diuino habet pœnitens confitendi superiori, vel alteri, de eius licentia; alias sola verecundia, solusque timor amittendi bonam opinionem apud confessarium, excusaret subditum à confessione ante communionem præmittenda cum superiore, vel alio, cui ipse commiserit: quod prorsus falsum est. Subditus enim, ut benè docent Suarez *disput.* 30. sect. 5. n. 10. & Vazquez *quæst.* 93. art. 2. dub. 2. num. 5. & est *text. in cap.* si *Episcop. de Penit.* & *remis. in 6.* tenetur iure diuino confiteri proprio pastori, si ipse nolit suam iurisdictionem alteri committere: a quo præcepto non excusat verecundia; alias in exiguo oppido, vbi unus tantum est Sacerdos, omnes ferè Parochiani, non præmissa confessione, possent communicare, quoties absque scandalocooperationem omittere non possent; rari enim sunt, qui hac verecundia, & timore amittendi bonam opinionem apud confessarium non afficiantur.

13 Imò poterunt facere confessionem non integrum, omittendo peccatum, de quo erubescunt, quia non magis urget præceptum de integritate, quam de præmittenda confessione ante communionem, valdeque familiare est apud Theologos, ut in eisdem casibus, quibus alij docent, posse pœnitentem, non præmissa confessione mortalis, communicare; docent alij, posse omittere in confessione prædictum peccatum. Rectè igitur stat,

superiorem peccare mortaliter, si nolit, facultatem absoluendi alteri concedere; & tamen quod subditus teneatur, proprio pastori confiteri, ac per consequens, quod grauiter delinquit, si habeat propositum non confitendi, si superior talis facultatem deneget.

14 Ex his affero tertio: quories superior negat iniuste, hoc secundo modo, licentiam absoluendi subditum a reseruatis, potest confessarius, ex præsumpta de præsenti facultate aliorum superiorum, illum absoluere. Conuenio in hac conclusione cum secunda sententia, propter fundamenta ibi adducta. Et procedit etiā superior committat alteri facultatem absoluendi, quia irrationaliter obligat pœnitentem, ut alteri se prodat, cum posset alius confessarius, ut potè probus, & doctus æquè, & benè saluti spirituali subditi prospicere. Idemque dicendum est, licet facultas peteretur per confessarium iuuenem, & non benè moratum, seu tam, qui non posset ad confessiones subditorum deputari, casu, quo superior certior factus de verecundia, & nimia difficultate pœnitentis prudenter timere posset, licentiam negatam, in damnum potius, quam in subditi spirituale communum vertendam. In hoc enim euincit, eadem, quæ supra, militat ratio, ad licentiam aliorum Prelatorum præsumendā.

15 Affero quarto, si su perior probo, & docto confessario neget iniuste licentiam absoluendi subditum, alias excusatum à præcepto diuino confitendi superiori propter damnum extrinsecum, quod timet, & confessarius nolit illum absoluere; poterit urgente necessitate communicare, vel celebrare contritus. Et fortè nil aliud contendunt D. Thom. & sequaces. Ratio est, quia nequit omittere sine nota communionem, & non habet copiam confessarij. Si autem Sacerdos velit illum absoluere, poterit eidem confiteri, imò, & tenebitur ei, vel alteri, quem superior designauerit, si nullum ab eo damnum extrinsecum timeat. Nec aliter poterit communicare, cum nequeat elicere actum cōtritionis, in sensu composito cum proposito non confitendi, cum alias teneatur.

16 Hæc ratio planè etiam euincit, non posse urgente necessitate communicare, non præmissa confessione, subditū, cui superior non habenti legitimam causam excusantem ab obligatione comparen-

rendi coram superiore, vel eius delegato, nolit, & si iniuste, concedere facultatem confitendi alteri: nam cum subditus sub mortali teneatur confiteri, non potest adiūcum contritionis elicere, non adimplēdo præceptum, atque adeò si confessarius noluisset illum absoluere, teneretur, vel omittere communionem, quantumvis urgente necessitate, vel suo Prælato parere; quod si Prælatus cognita pertinacia, & obstinatione subditi, fragilitati humanae, vt debet, condescendat, facultatem concedendo, vt absoluatur; curet confessarius, cum ritè disponere, exhortando ad concipiendum dolorem de peccato prava intentionis non confitendi Prælato, nec alteri, cui ipse commiserat, & ad propositum saltem generale de cætero non peccandi.

17 Debent autem superiores in eiusmodi concessione facultatis se faciles præstare, vt ex communi Doctorum tenet Trullench supra, & aliter peccare mortaliter docent Henriquez, Sylvester, Panormit, Rodriguez, & alijs, quos sequuntur Fagundez suprà, Sotus, Angelus, & Armilla apud Turrianum disp. 31. de Pœnit. dub. 38. Audiant, obsecro, modestissimum P. Suarez apud Fagundez suprà: Crudele, inquit, Tyrannicum, & plenè periculose est, velle, & ordinare superiores antecedenter, vt subditi ipsis confiteantur. Et infrà, asserit, id velle, & ordinare, * quando moraliter cogunt subditos, vt sibi præsententur, vel confiteantur. * Quibus verbis, ait Fagundez, clarè supponit Suarez peccare mortaliter superiores eam licentiam dengando.

18 Sed ne aliquis existimet, superiorem nunquam posse absque peccato, licentiam denegare; assertio quinta sit. Superior potest iustè negare facultatem subdito, vt alteri confiteatur, vel ne confessario, per quem licentiam petit; quoties id bono pœnitentis expedire iudicauerit. Ita exprelè P. Suarez disp. 30. sect. 4. num. 4. & 11. Sylvester, Sotus, Filiucius, Bonacina, Coninch, & alijs, quos citatos sequitur Trullench in praxi, lib. 4. cap. 10. dub. 9. quibus consentit P. Henriquez cap. 13. citato num. 6. dicens: quod interdum, si frequenter esset reincidentia, posset prudenter negari: dubitari enim non potest, multoties posse Prælatos prudentissimè timere, concessionem huiusmodi facultatis non futuram vtilem pœnitenti, sed po-

tius occasionem scandali, & reincidentie in similia peccata. Idque tunc maxime, quando facultas per confessarium, qui nec pro subditorum confessionibus deputatus est, nec pro ætate, & moribus capax, vt deputetur.

19 Addit Suarez suprà num. 8. superiorem non solum posse, sed debere negare facultatem, quando hoc necessarium fuerit ad aliorum perniciem, & graue damnum vitandum, etiamsi subditus male vsutus sit tali medicina; quia tunc teneatur subditus suam conscientiam ei aperire, qui sibi, & alijs prodesse potest, & non obesse; ac proinde si nolit, non est sufficienter dispositus ad confessionem; nec facultas alteri confitendi potest ei vtilis esse.

QVÆSTIO XII.

Vtrum inferior Sacerdos possit, nulla prægente necessitate, absoluere à reseruatis, cum onere comparendi coram superiori?

1 Qvæstio procedere potest, vel de absolutione directa, vel de indirecta. Absolutio directa à reseruatis eadicitur, quæ ex iurisdictione à superiore delegata confertur, siue absolute, siue cum onere comparendi: ita vt nulla adhibita materia, præter reseruata, possit subditus ab illis absolvi; vt ex communi Doctorum tradit Henriquez lib. 3. de Pœnit. cap. 15. num. 2. Absolutio verò indirecta diciatur, quæ impeditur à Sacerdote non habente iurisdictionem in reseruata, sed in alia peccata, à quibus directè pœnitentem absolvit, & consequenter à reseruatis, eo quod unum mortale sine alio remitti non possit. Vnde fit, reseruata in tali confessione subiecta non aliter per eam absolutionem remitti, quā peccata mortalia oblita, & per consequens, debere ex præcepto diuino iterum legitimio iudici confiteri. Si de absolutione directa loquamur, certum est apud omnes, non posse ab inferiori Sacerdote, non urgente necessitate, impendi; alias per reseruationem non tolleretur iurisdictionis in reseruata, sed solum limitaretur ad absolucionem sub onere comparendi; quod manifestè repugnat Tridentino dicenti, Sacerdotes inferiores nil posse circa reseruata, vt constat ex Sess. 14. cap. 7. & can. 11. Vbi anathemate percūtit dicentes: *Casuum*

reseruationem non prohibere, quominus sacerdos à reseruatis verè absoluat. Difficultas igitur solum procedit de absolutione indirecta; nempe quando pœnitens simul cum reseruatis alia peccata confitetur, in quæ, alijs deficientibus, certa est Sacerdotis iurisdictio, in dubium tamen ratione concurrentiæ vertitur, saltem quoad licitum eius usum. His positis.

2. Prima sententia assertit absque illa necessitate, & rationabili causa, absolu posse a Sacerdote approbato cum onere, ut pœnitens sola reseruata superiori, aut eius delegato, postea confiteatur. Ita sentiant Toletus, Sylvester, & alijs, quorum sententiam referens, non improbat Diana 3. par. tract. 4. resol. 58. Et pro illa stare videntur D. Thom. Ledesma, Palodan, Richard. Gerson, & alijs auct. Henriquez lib. 3. cap. 12. in gloss. litt. Y. quia non exprimunt, requiri causam; sicut neque plures alijs, quos adducit Suarez disp. 31. sect. 2. n. 2. 1. item Henricus, Medina, Viguerius, Angelus, & Gabriel apud Luisum disp. 31. de Pœnit. dub. 3. & hanc opinionem, quando pœnitens non est adstrictus excommunicatione reseruata, amplectuntur Nauarr. de Pœnit. dub. 5. §. Caput, n. 12. & 13. Caeteranus in Sum. verb. Confessio, condit. 10. & alijs apud Bonacinam tom. 1. disp. 5. q. 7. puncto 5. num. 5. & putat probabilem Trullench in praxi, lib. 4. cap. 10. dub. 8. num. 2. Huius opinionis aliud fundamentum non reperio, quam per huiusmodi absolutionem indirectam non tolli, nec cessare reseruationem peccati, cum adhuc maneat pœnitens cum obligatione comprehendit coram superiore; & aliunde aliam adhibeat materiam, supra quam directè cadat absolutio, ne frustretur Sacramen tum.

3. Verum si probabilis esset alia opinio, quam ex Cornejo, & alijs retulimus, tract. 4. de Sacram. quest. 5. num. 2. assertens, absolutum indirectè à mortalibus posse ad communionem accedere; multum ex praxi presentis opinionis, iurisdictioni superiorum derogaretur, & non leui religiose disciplinae iusta; quia per integrum annum posset subditus absque illa causa confiteri reseruata inferiori Sacerdoti cum onere comprehendendi in fine anni coram superiore aut eius delegato. Sequela probatur, nam ex una parte preceptum confitendi proprio pastori semel tantum per se obligat in anno, & ex alia ad com-

munionem solum tenetur pœnitens suam iustificationem certam facere per confessionem, quod in praesenti eueniret. Nec obstat, Sotum, Ledesmam, & Henriquez supra citatos asserere, sic abolutum teneri latim, ac commode possit superiori praesentari: quia id gratis dicitur, nam ut supra cum pluribus docuimus, laicas, qui sola contritione premilla in aliquo casu communicauit, non tenetur, quam pri muni possit confiteri: ergo idem dicendum est de illo, qui per confessionem aliorum peccatorum iustificatus ad communionem accessit. Propter hæc.

4. Secunda, & vera sententia negat, Sacerdotem inferiorem posse licet, sine licentia superioris, absoluere à reseruatis, etiam cum onere comprehendendi, non existente rationabili causa, nempe celebrandi, aut communicandi, quando absque scandalo, & infamie nota, omitti non possent. Ita cum Soto, Cano, Durando, & alijs sentit P. Suarez disp. 31. sect. 2. num. 3. dicens, sic intelligi debere Doctores in contrarium adductos, & opposita in opinionem non posse cum probabilitate, & securitate in praxi seruari. Probatur: quia confessio iure diuino debet esse integræ ergo debet esse accusatio omnium peccatorum coram legitimo iudice, sed illa confessio, de qua loquimur, magna ex parte non esset accusatio coram legitimo iudice, cum Sacerdos, ut ponimus, non habeat iurisdictionem in omnia peccata sibi subiecta: ergo sicut absque causa virgente nequit confessio fieri non integræ, ita neque coram Sacerdote, non habente iurisdictionem in omnia peccata.

5. Confirmatur, quia alias posset etiam confiteri sola non reseruata, tacendo reseruata, ut postea superiori confiteatur. Quod licet probabile putent Alensis, & Petrus de Soto apud Suarez supra, re vera non est, ut bene Suarez num. 5. tametsi Doctores isti consequenter ad sua principia loquantur, quandoquidem idem est confiteri reseruata non habenti iurisdictionem, ac non integræ confiteri. Confirmatur secundo, quia alias pœnitens habens venialia, & mortalia posset confiteri simplici Sacerdoti non approbato cum onere comprehendendi coram approbato pro absolutione mortalium. Et similiter posset ei confiteri sola venialia cum proposito, & onere confitendi mortalia, etiam reseruata legitimo superiori, quod prorsus

sus falsum, & inauditum est.

6 Si autem fortè poenitens reseruata simili cum non reseruatis bona fide confiteatur, iudicans sibi sufficere propositum comparandi coram superiore, valida foret absolutio, quia ex una parte, ratione bonae fidei, et confessio illa formaliter integra, & ex alia Sacerdos habet iurisdictionem in aliquam partem materiæ, ac proinde, etiam si mala sui fide, absolutionem conferat, valida erit. Ita Suarez supra cum Nauarr. & Caietano, dicens, esse sententiam communem, quam tenent plures apud Henriquez lib.3.cap.15. num.1. quando peccatum non habet annexam excommunicationem reseruatam. Vide, que diximus sup. qu. est. 5.

7 Sed quid si illam habeat? Aliqui Doctores existimant, nullo modo posse, quantum virgeat necessitas communicandi, absoluī indirectè à peccatis; posse verò ad vitandum scandalum communicate, vel celebrare contritum. Ita Sotus, Valentia, & alij apud Bonacinam tom.1. disp. 5. quæst. 7. punclo 5. §. 3. num. 8. & est ferè communis inter Theologos, quorū plures refert Ioannes Santius in selectis, disp. 32. n. 11. Eorum fundamentum est, quia non ablata excommunicatione, poenitentis absolutio à peccatis est inualida.

8 Verum contraria sententia probabilior est, quam tenent Henriquez supra num. 7. Suarez disp. 31. sect. 3. num. 6. Coninch disp. 8. dub. 13. num. 106. Bonacina supra, & putat probabilem Diana 3. p. tract. 4. resol. 104. in fine. Probatur, quia etiamsi peccatum hibeat annexam excommunicationem reseruatam, potest poenitens in casu necessitatis, vt concedunt aduersarij, premissa tantum contritione, communicare, vel celebrare; ergo, eadem vigente necessitate, poterit confiteri Sacerdoti inferiori eum onere comparandi coram superiore pro reseruatis. Consequentia videtur certa; quia si scandalum vitandum excusat à præcepto diuinæ confessionis præmittendæ ad communionem, vt ipsi volant, cur non excusat à præcepto diuinæ confitendi proprio Sacerdoti, præcipue cum maneat onus comparandi? poterit ergo non solum indirectè, sed directè à reseruatis absoluī. Secundò probatur: quia ratione urgentis necessitatis censetur Pontifex concedere facultatem absoluendi à reseruatis cum onere comparandi coram legitimo iudice; ergo, ea-

dem urgente, censabitur etiam concede-re ad absoluendam à censura reseruata sub eodem onere. Tertiò, quia valde pro-babile est, excommunicationem se tenen-tem ex parte poenitentis, bona fide acce-dentis, non inualidare absolutionem à peccatis, vt tradunt Nauarr. Sotus, Couar-ruu. Caietanus, Suarez, & aliij apud San-tium sup. num. 11. citato.

9 Addit Trullench lib. 1. Cruciatæ, §. 7. cap. 2. dub. 2. num. 5. posse cum prædicto onere absoluī, quamvis non sit alia necesi-sitas, quam utilitas magna communican-di, vel celebrandi in festis, in quibus solet ex speciali deuotione. Quod deficiente excommunicatione, tenet etiam Henriquez cum Ledesma, & alijs lib. 3. cap. 12. num. 5. in glos. litt. Y. Addunt alijs seclusa necessitate communicandi posse subdi-tum non valentem recurrere ad superio-rem, confiteri cum inferiore, exprimen-do, vel subticendo reseruata, ne multum differat confessionem, aut communio-nem. Ita cum Suarez de Pœnit. tom. 4. in 3. par. sec. 2. num. 7. & cum Granado in 3. p. controuers. 7. tract. 9. disp. 5. sect. 3. n. 22. te-net Diana 5. p. tract. 13. resol. 8.

10 Sed quid si superior in crastinum adiri possit? P. Mendoza 2. 2. disp. 84. sect. 7. §. 190. Videtur posse, nec debere hominem noctu ad somnum accedere in pecca-to mortali, sine confessione. Nihilominus non audet decernere. Mihi verò sufficiens causa videtur ad præsumendam voluntätem superioris, vt absoluatur cum onere comparendi, & ita expressè tenet Car-muel in Theologia fundament. in prima edit. num. 1301. fol. mihi 651. & iterum in se-cunda num. 1836.

11 Addit Marchantius apud Dianam par. 9. tract. 7. resol. 11. §. Ex quibus, haben-tem reseruata, & non potentem adire su-periorem, posse per inferiorem Sacerdotem directè ab eis absoluī in omni casu, ne pro dilatione poenitentie, periculum immineat animarum. Quod satis proba-bile, & tutum in praxi putat Diana supra, quorum opinionem cum limitatione defendit Dicastillo de Sacram. tom. 2. tract. 8. disp. 11. dub. 17. num. 305. quando scili-cet confessarius habet potestatem absoluendi à non reseruatis. * Quia in casu, in-quicquid, urgentis necessitatis, prudenter præsumi potest superior nolle pro eo esse re-seruata, quæ alias talia sunt. * Sic ille: cuius sententiam satis probabilem vocat Dia-

Diana part. II. trac. 8. ref. 49. Aduerte tamen, peccatum mortaliiter subditum, qui ex industria di ferret confessionem visque ad horam, qua præuidet, præangustijs temporis, aut alijs circumstantijs, confessarium non valiturum adire superiorem ad impetrandam facultatem absoluendi; quia ante communionem tenetur iure diuino confiteri superiori, vel alteri de eius licentia, atque adeo non se importentem reddere ex industria.

12 Obijcies: ergo qui habet venialia, & mortalia poterit, vrgente aliqua necessitate ex dictis, confiteri simplici Sacerdoti cum onere comparendi coram approbato pro absolutione mortaliuum. Concedo sequelam, in quam valde propendet, Suarez disp. 31. sect. 3. n. 9. & satis probabilem videri, inquit Egidius Coninch disp. 8. dub. 13. n. 107. Quamuis autem præfati Doctores certum putent, fore validam prædictam absolutionem, si bona fide pœnitentis conferatur, nihilominus iudicant verosimilius, esse illicitam, quia vñs, & praxis Ecclesiæ ita videtur obseruare: non enim concedit facultatem confitendi simplici Sacerdoti, dum adeo cōscientia peccati mortalis. Si autem inquiras, cur concedat potestatem confitendi reseruata Sacerdoti approbato, non habenti iurisdictionem in illa, cum onere comparendi coram superiore, & non concedat sub eodem onere facultatem confitendi mortalia simplici Sacerdoti? Id probat Suarez aliquibus conjecturis, cui consentit Henriquez, lib. 3. de Pœnit. cap. 12. n. 4. sed me iudice parum probant, ac proinde oppositū iudico probabile. Vnde in casu necessitatis poterit pœnitens confiteri mortalia simplici Sacerdoti cū onere cōparendi corā approbato, vel cōmunicare cōtritus ob scādalu virandū, iuxta diuersas opiniones.

13 Non desinam hic adnotare singularem sententiam, quam tenet Croulers in Regulam D. Francisci, cap. 7. lech. 2. fol. 597. Vbi assentit, absolutum indirectè à casibus reseruatis excusari ab obligatione iterum confitendi, per ratihabitionem subsequētem superioris, id est, per facti approbationem, quæ quidē, ait, sufficiens est ad effectum tollendi obligationem confitendi iterum talia peccata. Cui consonare videtur Trullench in praxi, lib. 4. cap. 10. dub. 9. n. 16. Verum oppositum docent communiter Doctores, & meritò; quia per illā confessionem, vt potè non factam coram

legitimo iudice, & per absolutionem indirectam, non adimpletur præceptum diuinum confessionis. A quo nequit superior subditum eximere.

14 Ex dictis in hoc capite, decidenda venit quæstiuncula alia legentibus non ingratia. An scilicet habens casus reseruatos, & non habens Bullam Cruciatæ, nulla vrgente necessitate, possit confiteri Sacerdoti approbato cum onere assumendi Bullam, & ea assumpta, coram illo, vel alio, quem maluerit ex approbatis, comprehendendi? Affirmatiū è respondere debent (quod est valde notandum) quotquot asserunt suprà, licere pro libito pœnitentis, nulla vrgente necessitate, confiteri inferiori cum onere comparendi coram superiore, vel eius delegato, pro absolutione reseruatorum. Nos vero contrarijs principijs inhærentes oppositam sententiam cōsequenter defendimus. Afferimus verò cum Thomi Sanchez tom. 1. Sum. lib. 2. cap. 13. n. 32. absolutum ab aliquo reseruato cum onere se præsentandi, si postea vi Iubilæi, aut alterius indulti, iterum absoluatur, manere liberum ab illo onere, nec teneri superiori se præsentare. Quia iam est directè absolutus per legitimū superiorē à Summo Pontifice delegatum.

QVÆSTIO XIII.

An, qui reseruata potest confiteri inferiori Sacerdoti, ad id teneatur ante communionem?

1 **N**on dispuo cum Doctoribus asserentibus, habentem casus reseruatos, in nullo euentu, posse absque licentia superioris, nec directè, nec indirectè absolui; sed tantum posse in casu necessitatis, contritione præmissa, communicare, vel celebrare. Quod tenent Adrian, Richardus, Durandus, & alij, quos sequitur Vazquez tom. de Pœnit. quæst. 91. art. 3. dub. 9. n. 27. & 28. & tom. de Euchar. disp. 208. cap. 2. num. 7. & alij apud Sanctum in selectis, disp. 32. n. 10.

2 Procedit igitur quæstio cum his tantum Doctoribus, qui nobiscum admittunt, licere in casu necessitatis confiteri Sacerdoti inferiori, cum onere comparendi, siue absoluatur directè a reseruatis, ex præsumpta licentia superioris, ut sentiunt plures: siue indirectè tantum, ut vult Suarez disp. 31. sect. 3. Rursus præsens quæstio solum procedit, quando nō patet

aditus ad superiorem, vel (quod perinde est) quando non potest illi fieri confessio reseruati, sine gravi periculo, aut detrimen-to; quia si absque his incommodis possit a superiore peti absolutio, vel facultas cō-fitendi alteri, nulla potest esse necessitas, ob quam inferior Sacerdos possit absol-ue-re a reseruatis, etiam si cum onere com-parendi, ut constat ex dictis q. p̄ced. His positis: duo inquitimus. Primum, An o-currente necessitate communicandi, vel celebrandi, si ad superiorem non possit recurrere, teneatur pœnitens habens re-seruata confiteri inferiori Sacerdoti? Se-cundum: An etiam ipsa reseruata, cum onere tamen comparendi? Videatur Ma-chado tom. 1. fol. 381. num. 4.

2. Prima sententia vtrumque affirmat. Ita Henriquez, Suar. Filliuc. Bonac. quos citans sequitur Trullench *in praxi*, lib. 4. c. 10. dub. 8. n. 6. quibus accedunt Vega, & alijs apud Dianam 3. p. truct. 4. ref. 104. Pro-bat Trullench, quia iure diuino p̄mitti debet ad cōmunionem confessio omniū mortalium, quando talis confessio possi-bilis est, sed in p̄senti, ut ponimus, est possibilis: ergo.

3. Secunda sententia afferit, pœnitentem, licet possit, non teneri confiteri reser-uata, sed sufficere, quod mortalia non re-seruata confiteatur. Ita Alex. Petrus de So-to, Angelus, & alijs, quos sequitur Ioannes Sanch. up. Gerson, Victoria, Ledesma, &c alij apud Henrīq. lib. 3. de Pœnit. c. 15. n. 5. in glo. litt. I. Et hanc sententiam esse probabi-lem, & tutam in praxi, tenet cū pluribus Diana 2. p. tract. 14. ref. 65. Quibus accedit Filliucius tom. 1. tr. 4. c. 8. n. 213. & plures Doctores, quos nouissimè citat, & sequi-tur Fr. Leander hic disp. 12. q. 33. apud quē illam tenet expressè Castro Palao, & Tor-reblanca, & putat probabile cum Salas, & alijs, Card. de Lugo, et de Euch. disp. 14. sect. 5.

4. Assertio prima sit contra primam sententiā. Nullus tenetur confiteri pecca-ta reseruata cū onere comparendi coram superiore, vel eius delegato. Ratio est, quia aliter obligaretur pœnitens bis confiteri idē peccatum, quod nec iure diuino est p̄ceptum, nec humano p̄cipi potest, iux-tā communē Theologorū sententiam. Ex quo fit, quod quando in Religionibus con-ceditur iter agentibus facultas eligēdi con-fessarium pro reseruatis cū onere compa-rendi, nemo obligatur p̄dicta facultate vti, ut ex Suarez, & Lugo docuimus sup. q.

4. n. 5. in fin. & cum Filliucio tenet Diana ref. 65. Quapropter DD. affirmantes, sub-di-tum in p̄dicto casu teneri ad confessio-nē reseruatorum, debent consequenter di-cere, in casu necessitatis p̄sumi licentia de p̄senti concessam ad absoluendū di-rectē a reseruatis absque ullo onere cōpa-rendi: & ita, me iudice, lentiunt aliqui, quos suppresso nomine refert Henrīq. lib. 3. c. 13. n. 9. quod ipse non improbat: licet n. 10. in fine, afferat, in his, & alijs casibus se nil denun-cire, contentū aliorū sententiā mōtrasse.

5. Et quidem inficiari non possunt e. sc. probabile, posse pœnitentē directē absolu-ri a reseruatis absque onere comparendi, quies talis fuerit necessitas, ut posset contritus, nullo adstante Sacerdote, cele-brare, vel communicare. Et ita exp̄resē te-ner D. Franciscus Verde in vtroque iure Doctor in opusc. pro Caramuel, q. 12. p. 7. §. 40. n. 633. fol. 170. dicens: * Hinc cum re-seruatio sit de iure humano, non potest p̄suale-re integrati de iure diuino requi-sitæ, & consequenter ut seruetur integritas, cessat reseruatio: Ex quo iam cognoscis, quod quotiescumque quis potest fate-ri peccata confessario, confessio non est dimidiāda ob reseruationē, sed directē est absoluendus, reseruatione cessante, nō debet cessare, vel integritas, vel reseruatio, nō integritas; ergo reseruatio. * Sic ille, cuius opinionem docuerat Dicastillo tom. 2. de Sacram. tr. 8. disp. 11. dub. 17. n. 305. Vbi alle-ruit, quod si valde difficile sit adire su-pe-riorem, vel virgeat necessitas, peccatum non est reseruatum. Et putat probabile Diana p. 11. tr. 8. ref. 49. Fundamentū est, quia non est minor ratio ad p̄sumendā de p̄senti licentiam superioris ad absolutionē in isto casu conferendam absque ullo onere, quā ad eam p̄sumendam à Generali, vel Pontifice delegatam, quando petitur, & non conceditur pio, & docto confessario a superiori locali. Ergo vel v̄t̄obique, vel nullibi p̄sumenda; sed in secundo casu p̄sumit, secundum plures q. 10. citatos: ergo & in primo. Et ideo in vtroque casu idem dicendum tenet Quintanadue-nias in sing. ad pœnitentia Sacramentū, tr. 3. sing. 11. n. 7. citans Henriquez, & Trullench. Sed parum fideliter. Contrariū verò tened-um est: tū ne à communi sententia disce-damus; tū p̄cipiū, quia id videtur inten-disse Concilium, cum dixit, Sacerdotem inferiorem nihil posse in reseruata extra articulum mortis, quod saltem de absolu-tione

tione directa absque ullo onere compendi verificari debet.

6 Assertio secunda contra primam sententiam. Pœnitens habens reseruata, potest in casu questionis sola non reseruata confiteri. Conueniunt Doctores secundæ sententiae. Probatur: quia Sacerdos, ut ponimus, non est iudex respectu reseruatorum: ergo non est obligatio se de illis accusandi coram ipso, etiam ex suppositione, quod alia peccata possit, aut teneatur confiteri: vera enim accusatio, nisi coram legitimo iudice esse non potest. Non est igitur in praesenti aliud iudicium ferendum de reseruatis, quam de alijs peccatis mortalibus, quæ pœnitens posset in hac confessione ex iusta causa tacere: at qui ex eo, quod occurrat causa excusans à confessione vnius mortalis, non ideo impeditur quis cōfiteri reliqua legitimo eorum iudicii: ergo. Quod autem defectus iurisdictionis in Ministro sit sufficiens causa omittendi reseruata, constat ex Tridentino *Sess. 14. cap. 5.* Vbi confessionis integratatem ex eo probat, quod Sacerdotes sint indices, ideoque incognita causa, iudicium exercere non possint, nec æquitatem in pœnis iniungendis seruare. Cum autem Sacerdos nō habens iurisdictionem in reseruata eorum iudex non sit, non est cur pœnitens ea confiteri teneatur, & nō possit sola non reseruata, quorum præsens est iudex, subiçere. Ex his ad rationem in contrarium respondeatur: quod, vt confessio integra obligat, non sufficit, sit ut cumque possibilis, sed requiritur, quod, vt Sacramentalis, id est, quod Sacerdoti, vt iudicii omnium peccatorum possit integrè fieri: quod in praesenti non contingit. Vnde infertur, iuxta principia P. Hurtado *quæstio ne precedenti citati*, posse subditum confiteri sola non reseruata, licet superior possit adiri in crastinum, & non sit alia causa, quam voluntas non permanendi in peccato. Et laxius M. Cano *Relectione de Pœnit.* p. 5. fol. mihi 51. Vbi sic ait: * Si pœnitens sit in oppido, quod à ciuitate, in qua est superior, tribus milliaribus distet, tunc ego nō censerem, huiusmodi pœnitentē copiam confessoris habere. * Cuius sententia latam opinandi viam aperit, vel ad omittenda reseruata, vel ad celebradum, non præmissa confessione aliorum, iuxta dicta q. 13. num. 3.

7 Obijcies, licet confessarius, ut ponimus, non sit iudex reseruatorum, tamē vt

pœnitens possit directè absoluī à non reseruatis, opus est, vt sit rectè dispositus circa omnia mortalia, quæ dispositionem habet ius cognoscendi confessarius, ac proinde totam causam, & conscientiā pœnitentis: ergo vel tenetur confiteri etiam reseruata, vel omnium, etiā non reseruatorum confessionem omittere. Hæc ratio parum urget, facileque infringi potest in pœnitente habente peccatum aliquod, non reseruatum, quod ratione damni extrinseci, quod timet, potest in confessione omittere, confitendo reliqua. In hoc, inquam, casu, vt pœnitens possit absoluī ab his, quæ confitetur, opus est, vt sit rectè dispositus circa omnia, & tamē non ideo habet ius confessarius, vt omnia sibi confiteatur. Ratio igitur adducta falso nititur fundamento: confessarius enim solum habet ius cognoscendi dispositionem requisitā per peccata, quæ pœnitēs tenetur cōfiteri, qualia, vt probat i. nō sunt reseruata.

8 Assertio tertia. Habens casum reseruatum, in casu, de quo loquimur, tenetur, ante communionē p̄mittere confessionem non reseruatorum. Conuenio in hac parte cum Doctoribus primæ, & secundæ sententiae. Pro qua stare videtur Santius in *Jeclis, disp. 3 z. n. 10.* & cū alijs tradit aper. tè Leander *sup. q. 33. citata.* Ratio est, quia pœnitens iure diuino tenetur ante cōmunionem iustificationem suam certā facere per confessionem, vt alibi probauimus, sed habens casum reseruatum, id potest, confitendo peccata non reseruata: ergo ad ea confitenda tenebitur. Minor probatur ex assertione præcedenti; tum etiam, quia ad valorē Sacramenti non requiritur iurisdictio super omnia peccata, quibus pœnitens ligatus est: aliàs si oblitus reseruati confiteretur Sacerdoti approbato, invalida foret absolutio: idemque contineret, si oblitus mortalis culpe, venialia tantum confiteretur simplici Sacerdoti, quod falsum, & improbabile vocat Suarez *disp. 31. de Pœnit. sect. 3. n. 10.*

9 Assertio quarta. Potest pœnitens, si velit, confiteri etiam reseruata cum onere comparendi, est communis sententia. Probatur primo, quia ad maiorem humilitatem, & propriam confusionem licet expondere confessario defectus, & imperfectiones, supra quas non potest cadere absolutio: ergo & peccata reseruata, licet ex defectu iurisdictionis nequeat confessarius de illis directè iudicare. Secundo,

quia probabile est, in casu necessitatis cōcedi à superiori facultatem ab soluendi directe à reseruatis cum onere compārendi; quia per talem concessionem non minuitur iurisdictio superioris, & aliunde subuenitur necessitati subditi, meliori modo, & congruentiori naturæ, & integrati Sacramenti. Igitur, si pœnitens velet cum tali onere confiteri reseruata, non est, cur confiteri non possit.

10 Maior difficultas est, an qui p̄æter reseruata, solum habet venialia, teneatur, virgente necessitate communicandi, & non patente aditu ad superiorem, venialium saltem confessionem p̄æmittere? Negat Castro Palao *tom. 4. tr. 23. disp. unica punct. 15. n. 8.* si probabilitate credat esse contritum, quia non est legitimus iudex, qui confessionem excipiat illorum, quæ pœnitens confiteri tenetur: negata enim obligatione confitendi reseruata cum onere compārendi, venialia non adstringit confiteri: ac proinde solum tenetur p̄æcepto naturali diuino non accedendi in mortali ad Eucharistiam, quo non habens copiam confessoris teneretur, cui elicto contritionis actu satisfit. Ceterū si de sua contritione probabile saltem iudicium non haberet, cum communicare non possit in peccato, à fortiori tenebitur confessionem venialium, vt minimum p̄æmittere, quo suam iustificationem attritione adiuncta certam faciat.

11 Rogabis, an teneatur confiteri reseruata qui virtute Bullæ Cruciatæ, potest confessorium pro eorum absolutione eligere, an vè possit ita se gerere, ac si eam non assumpisset? Fr. Ludouicus à Conceptione loquens de p̄æcepto coahendi semel in anno, inquit habentem reseruata non teneri ad eius obseruantiam, si non sit superior, cui confiteatur. Sic tradit in *exam. verit. tom. 2. tr. 5. de Pœnit. fol. 419.** Nam probabilis, inquit, est sententia affirmans habentem Bullam non teneri audire sacrum tempore interdicti, licet possit; ergo probabile etiam erit, non teneri habentem Bullam, qua eligere possit alias idoneum, illi confiteri.* Ergo similiter non tenebitur ante communio nem confiteri habens tantum reseruata, licet virtute Bullæ possit alteri Sacerdoti approbato confiteri. Quia utrobius eadem militat ratio, nimirum quod nemo suo priuilegio vti teneatur. Ideo sic aliquos censere, ait Leander à Sacram. *disp. 7.*

de Euchar. in edit. Lugd. qu. 29. addens Filiuclum innuere id esse probabile. Ipse vero contrarium dicit esse certissimum, & Diana p. 9. tr. 3. ref. 13. cum M. Nugno in 3. p. tom. 1. q. 80. art. 4. diffic. 2. assertit oppositam sententiam esse improbabilem. Nec paritatem de p̄æcepto audiendi sacrata, a quo habens Bullam tempore interdicti excusat, (vt docent plures apud eudem 1. p. tr. 11. ref. 2.) quidquam probare autumant, quia hoc est p̄æceptum humanum Ecclesiasticum, illud vero diuinum.

12 Sed quidem solutio non satisfacit, quia sicut interdictum in tantum excusat ab obligatione audiendi Missam, in quantum ponit impedimentum ad audiendam illam, ita reseruatio eatenus excusat ab obligatione confitendi reseruata, quatenus auferit Sacerdoti iurisdictionem ad absoluendum. Ergo sicut habens Bullam non tenetur audire sacrum, licet impedimentum tollatur virtute Bullæ, possitque p̄æceptum Ecclesiasticum adimplere: ita neque alter confiteri tenebitur, licet virtute priuilegiij diuinum adimplere possit. Nec enim minus cessit impedimentum interdicti, quam defectus iurisdictionis; ac proinde vel utrumque p̄æceptum suam obligandivm retinet, vel neutrum. Congruam disparitatem non inuenio. Nec consequitionem aliter vitari censeo, quam negando practicè probabilem esse opinionem excusantem ab obligatione audiendi sacrum habentem Bullam Cruciatæ, tempore interdicti: vt cum Nauarro Soto, & alijs negat Suárez *tom. 3. in 3. p. disp. 88. sect. 6. §. Solet etiam.* Nec in his casibus, vt benè ipse ait, cogitur quis vti priuilegio; sed hoc supposito, cogitur seruare p̄æceptum, siue diuinum, siue humanum, hoc enim dicimus per accidentem in præsenti se habet: est siquidem quasi effectus formalis priuilegiij tollere inhabilitatem, & impedimentum, & hunc, in primo casu interdicti, necessario habet, & absque alio v̄su tollitur excusatio, & consequenter manet obligatio p̄æcepti. Longèque certior esse deber pro illo conclusio, quam pro confessione reseruatorum: quia ultra Bullæ requiritur, quod pœnitens positiuè aliquid efficiat, nempe electionem Sacerdotis, vt iurisdictionis ad reseruata a Pontifice illi conferatur. Estque manifesta disparitas inter huc casum, & illū de priuilegio interdicti; nā in illo oblato impedimento, nulla postea dis-

dispensatio sit in iure, quod in casu confessionis iecus sit. Quapropter authores, qui primum casum practice probabi-

lem admitunt, nequeunt secundo con sequenter dislentire, ne dum improbabilem dicere.

TRACTATVS QVARTVS

MISCELLANEVS, DE ALIIS SACRAMENTIS.

QVÆSTIO PRIMA.

Vtrum per se mortaliter Sacerdos ad ministrans sacramentum in peccato mortaliter?

1. **P**resens questione omnibus Sacramentis concernit; et ideo que illam ad omnia in equitantibus dicens, premittere opere premium duxi. Ad cuius accurateam sententiam, suppono primo ex communi Doctorum sententia, contra Adriandum & Marsilium Minimū Sacramenti conscientium peccati mortalis, non teneri ad confiendum, seu administrandum, confessionem praemittere, sed satis esse, quod actum contritionis eliciat. Solum etenim, ad recipiendam Eucharistiam, extat præceptum Christi Domini, procurandi statum gratiae per confessionem, ut constat ex Tridentino Sess. 13. c. 7.

2. Suppono secundo, questionem procedere de administrante, & simul consciente Sacramentum; v. gr. Paenitentie, aut Baptismi, non vero de administrante iam confessio, ut Eucharistiam: de hoc enim lenior est difficultas. Suppono tertio, confessari in contritione etiam praemittenda excusari, si extrema necessitas paenitentis ita urgeat, ut nequeat mortaliter se preparare ad contritionem eliciendam: hac enim necessitate occurset, excusat ratione impossibilitatis moralis se iustificandi absque periculo damnacionis aeternae paenitentis, ut ex communī Doctorum sententia tradit Gaspar Hurtado de Sacram. in genere, disp. 4. diffic. 9. & cum Lugo, & Egidio Leander disp. 11. q. 104. & 105. Idem ego dicerem in alijs casibus, si pre angustia temporis non posset confessarius ad contritionem se disponere, & alijs nequeret differre absolutionem, absque graui sui nota, & infamia apud paeni-

tatem, qui inde in noritiam prauī status confessarij deuenire potest.

3. Suppono quarto, ex triplici tantum capite posse conurgere obligacionem ad ministrandi Sacramenta in statu gratiae, nimirum ex præcepto diuino naturali, semel posita in institutione Sacramenti, vel ex præcepto diuino positivo, vel ex humano Ecclesiastico. His positis. Difficultas est, utrum quando Minister Sacramenti potest moraliter actum contritionis elicere, seu per confessionem iustificari, teneatur unum ex his praemittere, ut possit licet Sacramentum confidere, seu administrare?

§. I.

Authorum sententiae.

4. **P**rima, & communis Theologorum sententia affirmat, teneri sub mortali, tales que obligationem consurgere ex præcepto diuino naturali. Ita Vazquez tom. 2. in 3. p. disp. 136. cap. 1. vbi ait, esse constans, & indubitatū apud scholasticos, quemlibet ministruum consecratum, qui in statu peccati mortalis Sacramentum conficit, peccare mortaliter. Et P. Suarez to. 3. in 3. b. disp. 16. sect. 3. §. ultimo, reddenda est ratio. Vbi inquit, dubitari non posse, esse in Ecclesia præceptum prohibens eiusmodi administrationem in peccato mortali. Et Egidius Coninch de Sacram. q. 6. n. 24. art. 6. dicens in hoc ferè omnes conuenire. Et contrariam sententiam esse improbabilem, inquit Leander à Sacram. tom. 1. tract. 1. d. sp. 4. quest. 9. Petrus de Ledesma, Turrianus, & Diana eos citans p. 10. tract. 16. resol. 27.

5. An vero ultra præceptum naturale diuinum, detur etiam positum diuinum, vel humanum? Non conuincunt Doctores, Vazquez, & Suarez ubi supra, affirmant.

affirmant, dari etiam præceptum humanum in iure Canonico contentum: econtra verò Crouser loco allegato ait: *Ferè conuenire inter Doctores, hanc obligationem conficiendi Sacra menta in statu gratiæ non oriri ex aliquo præcepto positiuo: nullum enim tale extat.* Idem sentit Hurtado *diss. 9. citata.* Vbi ait: *Non esse prohibitum iure aliquo positivo humano, aut diuino.* Et quod tale præceptum non sit diuinum positiuum, docet etiam Vazquez supra cap. 2. dicens, esse indubitatum apud omnes scholasticos.

6 Secunda sententia absolute asserit, nullum esse præceptum, nec naturale, nec positiuum, diuinum, vel humanum obligans administrare, seu confidere Sacramentum in statu gratiæ; ac proinde Sacerdotem administrantem, seu confidentem in statu peccati mortalis, non peccare mortaliter. Ita expreßè Crouser in Regulam Sancti Francisci, lect. 21. fol. 680. quem adducit Diana 6. p. tract. 6. *Miscell.* resol. 3. & quidam vir doctus, quem tacito nomine refert Nauarrus in frâ citandus, & alij apud Turtianum in selectis, & apud Ludouicum de San Iuan, quæst. 5. de *Sacrament. in genere.* art. 1. dub. 1. conclus. 1. Vbi de hac sententia loquens, ait: * *Sé que anda muy valida en algunos.* * Illam sequuntur Llamas 1. par. sue methodi cap. 1. §. 5. pag. 4. & p. 2. cap. 2. §. 12. pag. 160. Ortiz in Sam. cap. 19. de 4. præcept. communio nis, §. 3. fol. 183. Vbi ait: * *El consagrare este Sacramento, y el darle à quien le recibe, si estas obras haze el Sacerdote en pecado mortal, no peca mortalmente.* * Et Ludouicus de San Iuan, quæst. 8. de *Pœnit.* art. 1. dub. 1. disp. 2. pag. 503. & 504. retractans, quod dixerat quæst. 5. de *Sacram. in genere.* art. 1. dub. 1. conclus. 1. ibi enim hanc opinionem vocavit. * *Cosa harto misera ble, y digna de llorar.* * Et tamen postea quæst. 8. citata, dicit: * *Administrar Sacramento en pecado mortal, no perdonado por la confessione contricion, no es pecado mortal.* *

7 Hanc sententiam esse probabilem, responderunt consulti viri doctissimi. Et nouissimè dicit esse probabilem Marcus Vidal in *Arca vitali*, tit. de *Ministro Sacramenti, inquisitione unica.* num. 69. & 75. Vbi cum contrariam sequatur, concludit: * *Attamen opposita etiam mihi probabilis vdetur, quam aperte docet Crouser apud Dianam part. 6. tract. 6. resol. 13.*

legite illum, qui ad obiecta in contrariū docte respondet. * Hæc Vidal, cui faciunt Fr. Christopherus à Sancto Iosepho infra citandus, & alij recentiores, & plures Doctores apud Dianam part. 5. tract. 13. resol. 63. afferentes, Episcopum confidentem christma, aut consecraitem Ecclesiam in peccato mortali, non peccare mortaliter. Tenuerunt etiam hanc sententiam (ut refert Sayrus de *Sacramentis*, lib. 2. cap. 7. art. 2.) Ledesma 1. par. quæst. 5. art. 6. & Henricus de Gandabo in quodlibeto 6. quæst. 30. affirmantes, posse Sacerdotem existentem in mortali ministrare, sine novo peccato, alia Sacra menta præter Eucharistiam, etiam extra casum necessitatis, dum tamen commode alius haberi non possit qui loco illius illa ministret.

8 Et saltem quod non sit præceptum naturale, innuit esse probabile Egidius suprà, dum ait: *Ferè omnes in partem contrariam conuenire.* Particula enim ferè aliquos excludit. Et Suarez id manifeste sentit, quia partem, quam sequitur, ait, esse verisimilior rem; ac proinde contrariam iudicat verisimile iuxta commune Theologorum sensum. Rursus, non esse expreßum præceptum, quo prohibetur administrare Sacra menta in peccato mortali, docent Nauarrus de *Pœnit.* disp. 6. num. 10. §. Ad secundum & Granado tract. 6. disput. 15. num. 7. cuius hæc sunt verba: * *Quod Minister peccet mortaliter in administratis Sacramentis cum conscientia peccati mortalis, non est adeò explanatum, attenta efficacitate rationis, licet certum sit propter authoritatem.* *

9 Horum tamen aliqui existimant, Ministrum existentem in mortali, licet non teneatur, se iustificare ad confidendum Sacramentum, teneri tamen elicere aliquem actum disiplentiae de peccato. Ita Christopherus à S. Iosepho tom. 1. *recept. opinion. dub. 18. de Sacram.* num. 2. fol. 304. Vbi ait: * *Temperanda est opinio hæc, quod Sacerdos debeat, habere aliquem dolorem suorum peccatorum, quæ si non habeat, non erit nisi veniale sic administrare, non verò mortale, vt nouissime docet Crouser.* * Sic ille, retractans, quod dixerat de *Baptismo*, dub. 12. num. 9. & 10. vbi hanc opinionem improbabilem esse scripsit, fol. 58. Idem sentit Ludouicus de S. Iuan supra quæst. 8. citata, vbi post alia sic ait: * *De lo dicho se sigue, que aunque el dicho Ministro no sea obligado*

do à tener contricion, à lo menos lo està à no tener complacencia actual, y à tener algú propóito de arrepéntirte.* Alios supuesto nō nine refert Leander à Sacramento tom.1.tract.1.de Sacram. in gene-re, dīp.4.q.9.vbi afferit, aliquos recentio-res, quos ipse in suis manuscriptis legit, afferere, non esse omniaò improbabile, non peccare mortaliter Ministrum sole-mnitatis, ministrando in peccato Sacramēta, dummodo prius eliciat (si tempus non vrgeat) actuū attritionis, aut habeat ali-quam diplacentiam peccati à se commis-si. Quod, sensile, fertur Doctor Ioannes Sanchez vir doctissimus, & ex Selectis dil-purationibus satis notus. Verum, si semel admittatur, non requiri contritionē, nec confessionem, per quam ad statum gratiæ restituatur, non apparet fundamentum ad aterendum sub graui præcepto, necessariam esse attritionem, & non sufficere, ca-rece complacentia actuali de peccato. Et ita sentiunt viri doctissimi à me consul-ti, & non excedere culpam venialem dixit Christophorus à Sancto Iosepho vbi su-pra.

§. II.

*N*ndatur præceptum positivum huma-num prohibens Ministro confidere Sacramentum in statu pec-cati mortalis.

10 P Ræceptum prohibens admini-strationem solemnem Sacramē-torum, in mortali, non esse diuinum positi-vum ex sola Dei voluntate impositum, vt indubitatum apud omnes schola-ticos supponit (vt diximus) Vazquez suprà disp. 136. cap. 2. Cum enim tale diuinum præ-ceptum nullibi expressum sit, nullusquè sit Scripturæ locus, vbi clarè contineatur, aut in quo Patres, & Concilia declaraue-rint, contineri; absque fundamēto adstrue-retur. Tota igitur difficultas de præcepto humano veritatur; & licet, teste Egidio, fe-re commune sit inter Doctores, non ex-tare humanum præceptum, operepre-tum tamen duxi, examinare decreta, ex quibus aduersarij illud adstruere conan-tur.

11 Ex iure igitur Canonico præceptū positivum humanum probant primò Suarez, & Vazquez suprà ex cap. ultimo de te-poribus ordinationum. Vbi Gregorius IX. sic habet: *Sacerdotes, vel alij Clerici, qui per*

reatum adulterij, homicidij, vel falsi testimo-nij, bonum conscientie reclusi peccati dicerint: respon-demus, quod si proposita crimina ordine iudicario comprobata, vel alijs notoria nō fuerint, non debent h̄i (preter reos homicidijs) post pœnitentiam, in iam susceptis, vel suscipiendis ordinibus impediri; qui si non pœnituerint, monendi sunt, & sub intermi-natione diuini iudicij obteandi, ut in testi-monium sue damnationis, in susceptis etiā ordinibus, non ministrent.

12 Verum quis non videat, verba præ-dicta non convincere intentum: in illis enim Pontifex non loquitur de Sacerdoti-bus, sed de alijs etiam Clericis, vt con-stat: inquit enim, *Sacerdotes, vel alij Cle-rici, & hos omnes, ait Pontifex, obtestando sub interminatione diuini iudicij, ut in tes-timonium sue damnationis, in susceptis or-diibus non ministrent.* Ergo si ex his ver-bis colligitur, Sacerdotes grauiter delin-quere in administratione Sacramentorū, planè etiam conuincetur, alios etiā Cle-ricos non Sacerdotes grauiter delinque-re, si in statu peccati mortalis, in suscep-tis ordinibus ministrent: & consequent Diaconos, & Subdiaconos peccatueros mortaliter canentes solemniter Epistolā, vel Euangelium in statu peccati mortalis; quod mordicus negant Suarez suprà sect. 3. & Vazquez hic cap. 4. & 5. Villalobos, Valencia, Coninch, & alij, quos refert, & sequitur Diana 3.p. tract. 4. resol. 195. Imò nec venialiter peccare, contendunt Su-a-rez, & Vazquez locis suprà relatis. Item Ostiarij, & alij Clerici minoruti Ordinū, grauiter etiam peccarent, si in statu pec-cati mortalis suo munere funderentur, quod, vt benè Coninch suprà dub. 1.m. u. 41, videtur incredibile.

13 Propter hæc fortassè Vazquez suprà cap. 4.n. 49. fatetur, prædictum Gre-goriū decretum valde difficile esse. Quapropter illud ita explicare contendit, vt Sacerdotibus prohibeatur ministratio, alijs vero ascensus ad alios ordines. Verum hæc explicatio omnino violenta est; quia de Sacerdotibus, & alijs Clericis loquitur Pontifex, cum inquit: *Vt in testimonium sue damnationis in susceptis etiam ordinibus non ministrent.* Ergo omnibus æquè prohibetur ministratio in statu peccati, ergo vel omnibus grauiter, vel nemini.

14 P. Suarez disp. 16. sect. 3. §. De alijs ve-ro duobus ministris, respōdet, præfatūm juris textūm non condere nouam legem
po.

posituam, sed tantum explicare naturalem. Benè: sed si id ipsi demus, male quidē ex hoc textu, contendit probare præceptum positivum humanum. Rursus lex naturalis per ralem textū explicata, & quæ comprehendit Sacerdotes, & alios Clericos, vt ex eius verbis constat: sed hos non obligat sub mortali, vt concedit Suarez; ergo neque illos. Igitur, ex hoc capite iuris, nulla obligatio grauis, nec naturalis, nec humana induci potest.

15 Melius igitur Coninch *vbi supra* absolutè negat, in prædicto textu contineri præceptum. Nihilominus, inquit, iure optimo Pontifex addidit verba illa: *Ne in testimonium sue damnationis ministret*, quia cum, ipso suo ministerio, profiteantur sanctitatem, testantur male viuentes, se dignos esse condemnatione. Sicut cōmuniter dicere solemus, religiosum male viuentem à suo habitu cōdemnari: qua phrasī vñus est *Apost. ad Rom. 2. dum* ait: *Se ipsos condemnare, qui faciunt, quæ in alijs damnant*. Facit ad hæc, pœnitentiam exactam à Pontifice, vt Sacerdotes peccatores in suis ordinibus ministrarent, non esse contritionem, seu dolorem de peccatis, sed pœnitentiam iniunctam, vt explicat ibi *Glossa*. Ex hoc igitur textu desumi nequit argumentum, ad probandum præceptum positivum humanū administrandi in statu gratiæ Sacraenta.

16 Secundò probant Vazquez, & Suarez ex cap. vimo de cohabitatione Clericorum, & mulierum. Vbi Gregorius IX. dicit: *Quemlibet Sacerdotem pro mortali peccato, quoad se ipsum esse suspensum*. Quod, ait Suarez, non cōtingit, quia speciali Ecclesiæ censura affectus, seu impeditus sit; sed quia ratione sui status, & peccati impeditus est. Ceterum in hoc capite, vt ex terminis liquet, non imponitur præceptum, sed ad summum supponitur. Pontifex enim sic ait: *Verum, & si quemlibet pro mortali peccato quoad se ipsum constet, esse suspensum, non debet tamen in officijs exercitari*. Hæc autem verba, qualecumque insinuant obligationem, non eam de novo imponunt, sed supponunt. Perperam igitur adducuntur, ad probandum præceptum positivum humanum ibi iniungi.

17 Respondeo secundò, in hoc capite tantum esse sermonem de Sacerdotibus celebrantibus, non de administrantibus alia Sacraenta, vt constat ex contextu. Casus enim sic se habet. Aliqui Clerici

prolapsi fuerant in fornicationem: quæstum fait à Pontifice, trūm corum officiū eslet audiendum, antequam pœnitentia? Et Pontifex respondit: *Verum, & si quemlibet pro mortali peccato quoad se ipsum constet, esse suspensum, non debet tamen in officijs exercitari*. Istud enim officium, de quo interrogatur Pontifex, an sit audiendum ante pœnitentiam, non potest aliud esse, quam officium, seu sacrificium Missæ; quia de nullo alio potest propriè dici, quod audiatur a fidelibus, & quod existens in peccato sit quoad se ipsum suspensus ad illud ministrandum. Ergo quod in hoc capite decernit Pontifex, cit, Sacerdotem existentem in mortali nō posse celebrare; si verò celebrauerit, non debere eius officium Missæ vitari, sed posse à fidelibus audiri.

18 Vnde Lugo de Sacramentis, disp. 8. sect. 9. n. 146. rectè notauit, vtrumque textum à Vazquez adductum pariter contra ipsum Vazquez pugnare: ac proinde respondet, fortassis in his textibus sermonē esse de toto officio, & exercitio Clericorum, quod etiam in non Sacerdotibus non poterat totum esse absque culpa gravi, quia, iuxta antiquos Canones, Ministri saltē altaris communicabant in Missā solemnī; vt multis probat Suarez de Eucharist. disp. 69. sect. 3. Quo eas a verum est, (ait Lugo) quod per quodlibet peccatum mortale erant Ministri suspensi ab exercitio completo, & integro suorum ordinum. Probat tertio Suarez pluribus Patrum testimonijs, quæ lubens omitto, quia illis optimè respondet Vazquez sibi, conuincens, non agere de digna Sacramentorum administratione.

19 Ex dictis clare constat, nullum in iure Canonico cōtineri præceptum, prohibens Ministris consecratis Sacramentorum administrationem, in statu peccati mortalis.

§. III. Quid de præcepto naturali Diuin?

20 **N**egant tale præceptum Doctores omnes pro secunda sententia citati. Fundamentum fortassis erit, quia non est certum ex Ecclesiæ declaratione, eiusmodi præceptum existere, & aliunde nulla adducitur ratio in contrarium, cui non respondeatur probabiliter: ergo probabile est, non dari præceptum naturale diuinum. Discursus videtur legitimus;

antecedens probatur discurrendo per singulas.

21 Prima est Caietani, quā ampliabantur Suarez supra, & Thom. Sanchez lib. 2. de Matrīm. disp. 6. n. 4. qui existimat, præceptum naturale grauius obligans ad conficiendum Sacramentum in statu gratiae inde consurgere, quod Minister sit per aliquid Sacramentum consecratus ad illud munus obeundū. Hanc verò rationem latè impugnat Vazquez disp. 136. citata, cap. 2. nec video, quomodo Suarez in illa quiescere possit. Quia consecratio Ministeri non inducit obligationem iure naturæ, ut patet: nam Diaconi, & Subdiaconi sunt consecrati ad canendum solemniter Euangelium, & Epistolam; & tamē ipsenit Suarez, cū alijs, ne venialiter quidem peccare existimat, licet in statu peccati mortalis canant. Secundo, quia Sacerdos in sua ordinatione non magis consecratur ad baptizandum solemniter, quam ad baptizandum sine solemnitate: solemnitatis enim est purè iuris Ecclesiastici; obligatio autem ministrandi Sacramenta in statu gratiae, quæcumque illa sit, oritur per te, & intrinsecè ex substanciali ritu, ipsius quæ Sacramenti sanctitate. Et sancè incredibile videtur, quod solemnitas accidetatis iuris Ecclesiastici omnino extrinseca Sacramento postulet per se Ministeri sanctitatem, quam Sacramentum ipsum per se non exigat: sed Sacerdos in peccato mortali baptizans sine solemnitate non peccat mortaliter, ut tenet Durandus in 4. dist. 5. q. 2. art. 1. Valentia de Sacramentis in genere, disp. 3. q. 5. punct. 3. & cum S. Thomas, Richardo, Sylvestro, Caietano, Soto, & alijs docet Suarez disp. 16. citata, §. Nihilominus. Ergo ex eo, quod Minister sit consecratus ad aliquid munus obeundū, non bene deducitur grauius obligatio, iure naturæ ministrandi in statu gratiae. Et ita expressè tradit Castro Palao tom. 4. de Pœnit. tract. 18. disp. unica, punct. 5. n. 11.

22 Secunda ratio est Sancti Thomæ, qua vtuntur Vazquez supra cap. 3. & Meratius tract. de Sacramentis, disp. 8. sect. 2. qui præceptum naturale ex eo probant, quod Minister Sacramenti debet conformari sanctitati ipsius Sacramenti, quod consicit, & eius primario Auctori, cuius, ut principalis agentis, instrumentum est, eius nomine agens, & vice fungens: ad hoc autem requiritur status gratiae, cum tam Deus, quam Sacramentum sanctū sit.

Verum hæc ratio facilè etiam infringitur ex dictis, quia Sacerdos baptizans sine solemnitate, est minister Sacramenti, & iustificationis: & tamen nō tenerit sub mortali se conformare sanctitati Sacramenti, neque eius primario agenti, cuius est Minister, instrumentumque, ut docent Doctores numero præcedente citati. Igitur ratio conformitatis non sufficit ad inducendum præceptum naturale, de quo disputamus. Vrgetur ex D. Thoma in 4. dist. 5. quest. 2. art. 2. ad quest. 4. Vbi non vt certum, sed tanquam probabile tradit, Ministerum Baptismi debere esse in statu gratiae: * Ad quartam, inquit, quest. dicendū, quod quicunque in peccato mortali existēs exhibet se Ministrum Ecclesie, etiam in quocumque spirituali, peccat, secundū quorū mđam opinionem satis probabile, & ideo Sacerdos baptizans cum solemnitate Ministri Ecclesie se exhibens peccat mortaliter. * Quibus videtur relinquere probabile contrarium.

23 Secundò impugnatur: quia laicus baptizans in casu necessitatis est minister baptismi ex institutione Dei, eiū quæ auctoritate instructus ministriat, ut ipse Vazquez fatetur supra cap. 3. n. 31. & tradit D. Thomas in 4. dist. 17. quest. 3. art. 3. quest. 2. ibi: * Baptismus, qui est Sacramentum necessitatis, habet duplicem Ministrum. * Et tamen laicus non tenerit sub mortali se conformare sanctitati Sacramenti, & eius primario agenti, cuius est instrumentum; ut præter Doctores pro Sacerdotibus citatos, tenent Granado, Henriquez, Praepositus, Cabrera, & alijs, quos refert, & sequitur Diana 5. p. tract. 3. resol. 23. Ergo ex eo, quod Sacerdos sit Minister Sacramenti, non infertur, debere esse in statu gratiae ad illud ministrandum, seu conficiendum. Nec Vazquez negare poterit, hoc esse probabile, cum tot, tantique Doctores docuerint. Denique prædictæ rationis robur eneruatur in Sacramento matrimonij, in quo coniuges sunt ministri talis Sacramenti, & iustificationis: & tamen quatenus administrant in peccato mortali, non peccant mortaliter, ut cum Soto, Ledesma, & alijs docet Thomas Sanchez supra, & cum Suarez, Bonacina, & Coninch, putat probabile Palao ubi supr. (secus, quatenus in peccato mortali illud suscipiunt, quod improbabiliter negarunt aliqui apud Sa in Sum. antiqua, velbo Sacramentum, n. 1. ut notatur in Sum. corre-

sta per Victorem.) Manet igitur probabile, Ministrum Sacrameti, ex eo, quod talis sit, non teneri sub mortali se conformare Sacramento, nec eius auctori, ac proinde ex hoc capite non probari, debe re confidere in statu gratiae.

24 Tertia ratio est Cardin. de Lugo *disp. 8. de Sacram. sect. 9. num. 141.* qui tota obligationem desumendam ait, ex grauitate, & sanctitate actionis, qua Sacra menta conficiuntur, & qua minister operatur in persona Christi, mediante qua, operatur gratiam habitualem. Verum, rationem istam non sufficere ad inducendam obligationem grauem, affimant omnes, qui excusant a mortali culpa Sacerdotes, & laicos administrantes baptismum in mortali, etiam si possint commodè actum contritionis elicere. Item omnes, qui excusant a mortali coniuges administrantes Sacramentum matrimonij in statu peccati mortalis: in utroque enim casu cōcurrunt grauitas, & sanctitas actionis, qua Sacra menta conficiuntur, & qua Minister operatur in persona Christi gratiam habitualem; & tamen non inde oritur obligatio grauis. Inficiari igitur non poterit Lugo, esse probabile, non colligi ex hoc fundamento grauem obligationem confidiendi Sacra menta in statu gratiae.

25 Quarta, & ultima traditur a Coninch *de Sacramentis, art. 6. nū. 32.* vbi ait, obligationem ministrandi Sacramentum in statu gratiae, oriri primario ex sanctitate, & dignitate ipsius Sacramenti; quatenus eius minister merita, & sanguinem Christi dispensat; idque in persona Christi, quam in immediate sustinet, ita ut sit unum agens cum ipso. Secundario vero, inquit, oriri ex eo, quod Minister sit singulariter per aliquod Sacramentum consecratus ad tale munus. Congessit Coninch utraque rationem, quia unam sine altera non iudicavit sufficientem ad obligationem grauem inducendam, ut constat ex doctrina, quam tradit *suprà num. 37.* Sed facile impugnatur; quia haec secunda ratio est omnino diversa: ergo quod ex unaquaque seorsim per se colligi non potest, neque ex utraque simul colligerur. Ita in simili argumentatur Vazquez *disp. 136. citata, cap. 2. nū. 17.* Præterea dispensans Eucharistiam antea consecratam, dispusat realiter corpus, & sanguinem Christi: & consequenter Christi personam in munere sustinet, & exercet actum, ad quem specialiter est co-

secratus, ut expressè facetur Coninch; & tamen administrans Eucharistia in mortalibus, non peccat mortaliter, ut docet Vazquez *suprà cap. 3. num. 39.* Meratius de *Sacram. disp. 8. sect. 2. n. 8.* Ioannes de la Cruz, Henricus, uterque Ledesma, Cabrera, & alij, quos sequitur Diana *2. tract. 3. Mis cellan. resolut. 13.* Ergo ex duplice ratione allata, simul sumpta, non deducitur gravis ministrandi obligatio, seu Sacra menta confidiendi in statu gratiae. Denique impugnatur, quia Sacerdos baptizas sine solemnitate dispensat merita Christi; idque in persona Christi, & singulariter est consecratus ad tale munus, ut etiam concedit ipse Coninch, & tamen non peccat mortaliter ministrando in mortali, ut plures *suprà citati* docent. Ergo haec secunda ratio insufficiens est, ad obligationem grauem inducendam.

26 Quæ hucusque concessimus, videli possent alicui efficere probabile, non esse præceptum naturale grauiter obligas ministrare, seu confidere Sacra menta in statu gratiae; nam cum præceptum naturale sit ipsa ratio naturalis obligationem inducens, & probabile sit, nullam esse rationem naturalem, que talera obligatio ne inducat, ut singulas expendentes probauimus; probabile etiam erit, nullum esse præceptum naturale. Tum maxime, quia vbi non constat de præcepto, non est facile imponenda obligatio sub mortali, ut bene aduertit Suarez *suprà disp. 26. sect. 3. §. De alijs vero.* Viterius, negari non potest, dubium saltem ex dictis effici tale præceptum naturale, sed in dubio, an sit præceptum, nemo illo tenetur, ut docent Sanchez *in Sum. cap. 10. num. 32.* Salas *1. 2. quest. 21. tract. 8. disp. unica, sect. 25. n. 258.* Suarez *tom. 5. in 3. p. disput. 40. sect. 5. n. 15.* Henriquez *lib. 8. de Eucharistia, cap. 45. n. 3.* in *Glos. litr. P. P. S. à verb. Dubium, n. 2.* Ergo probabile est, ex præcepto diuino, & naturali neminem sub mortali teneri, administrare Sacra menta in statu gratiae. Quod autem tale præceptum naturale sit dubium, præter dicta, suadet auctoritas Nuarri, & Granados: illius, dum ait, non esse expressum; & huius, dum inquit, non esse adeò exploratum, attenta efficacitate rationis, licet certum putet propter auctoritatem: forte aliud dicturus, si auctoritate expendisset, quam pro contraria sententia adduximus. Denique huius sententiae probabilitas muniri videtur ex doctrina Ver ricelli

ricelli tom. I. quæst. moral. tract. 2. q. 3. n. 4. dicuntur: * Signum probabilitatis intrinsecæ est, scilicet, quando Doctores communis sententie discordantes sunt in probanda sua opinione, & alij aliorum rationes, & fundamenta evertunt; quia tunc signum est ea fundamenta non coincidere, & sic admissi possunt probabilitatem oppositæ sententiae. * Auctores autem non conuenire in probanda communi sententia adstruente gratiæ statu necessitatè præcepti requisitum ad Sacramentorum administratio-nem, sed alios aliorum fundamenta evertere, constat ex hac tenus dictis; & magis contabit ex solutione argumentorum, quibus communis sententia nititur.

S. IV.

Objectionibus fit satis.

27 **O**bijcies primò Augustinū lib. 2. contra Epistol. Parmenianī, cap. 10. post modum. Vbi inquit: *Omnia Sacra menta cum ob sint indignè tractantibus, prouident tamen per eos dignè sumenti bus.* Igitur supposuit Augustinus, dari præceptum naturale ministrandi, conficiendique Sacra menta in statu gratiæ. Verum, quod ex Augustini verbis, suaderi nō pos-sit grauis obligatio, probatur: quia solum dicit obesse indignè tractantibus, non vero obesse grauiter: ergo non est, cur nos id afferamus. Dices, id deduci ex grauitate materiæ. Sed contra argumentor à paritate. Quia licet Nicolaus Papa in cap. ultim. 25. quæst. 8. dixerit, adulterum Sacerdotem ministrando Sacramentum Eucharistia, se tantummodo ledere, & unde alijs com-modum exhibet, inde sibi dispendium pre-bere; nihilominus plures Doctores, quos saprà citauimus, docent, talem Sacerdotem non peccare mortaliter, & tamen dubitari non potest, materiam esse grauissimam: igitur idem in primo casu dicere tenen-tur. Si enim verba illa Pontificis: *se ledere, sibi dispendium prebere:* non inducant obligationem grauem; quare illam indu-cent illa Augst. obesse indignè tractantibus: maioris enim ponderis non est verbū obesse, quam ledere, & dispendium prebere.

28 Præterea si verba Augustini ali- quid probant, planè eriam conuincent, tam Sacerdotes, quam laicos ministran-tes Baptismum in peccato mortali, pec-care mortaliter (imò de huius Sacramēti administratione loquebatur Parmenianus in sua Epistola, contra quam scripsit Au-

gustinus) & tamen laici in statu peccati mortalisi, seu indignè hoc Sacramentum tractantes, nō peccant mortaliter, vt cum D. Thoma, Cajetano, & Soto fatetur Suarez disput. 16. citata, sect. 4. §. Nihilominus. Igitur ex testimonio Augustini non be-nè infertur obligatio grauis ministrandi, seu conficiendi Sacra menta in statu gratiæ.

29 Testimonijs igitur Augustini, & Nicolai Papæ responderi poterit; vel ip-sos loqui de ministrantibus in peccato mortali actuali (ex hac enim administra-tione nouam culpam mortalem cōtrahi, docent plures huius sententiae patroni, vt infra videbimus.) Secus vero de ministran-tibus in peccato habituali, in quo longè minor indecentia reperitur. Vel si mauis, respondere poteris, (iuxta sententiam quorundam supra relatam, afferētem, bo-nam conscientiam ministri non esse debitam Sacramento, nisi secundum quamdam decen-tiam) solum interuenire culpam venialem in tractatione indigna Sacramenti, quan-do indignitas tantum prouenit ex defectu gratiæ habitualis ministri: licet enim mi-nistratio Sacramenti sit materia graui-sima in ordine ad effectum gratiæ, quam conseruunt suscipienti, non vero talis est in ordine ad exigendum statum gratiæ ex parte ministri, vt constat in administra-tione Baptismi à laico, & patet ex dictis.

30 Obijcies secundò plura scripturæ loca, in quibus naturale præceptum con-tineri videtur, vt Isaiae 52. Mundamini, qui fertis vasa Domini. Leuitici 21. Incensum enim Domini, & panes Dei sui offerunt, & idèo sancti erunt Deo suo. Et cap. 22. Om-nis, qui accessit ad ea, que consecrata sunt, in quo est immunditia, peribit coram Domino. Et Exodi 19. Sacerdotes, qui accedunt ad Dominū sanctificantur, ne percussent eos. Cæ-terum in his, & similibus locis interdum esse sermonem de immunditia, & sanctifi-catione legali, seu ceremoniali, fatetur expressè Suarez saprà sect. 3. citata, eadem-quæ videtur esse de omnibus ratio, qua forte ductus Vazquez eis non vtitur ad suam conclusionem probandam.

31 Obijcies tertio. Administrare Sa-cra menta in statu peccati actualis; verb. grat. cum proposito, seu affectu actuali peccandi, est peccatum grave sacrilegij contra reverentiam Sacramēti debitam; ergo & administrare cum peccato habi-tuali, non remisso per confessionem, seu

con-

contritionem. Respōdet Croulers *vbi supra* negando consequentiam. Quia in primō calū, interuenit grauiſſima irreuerentia, in ſecondō vero leuis. Quām quidē ſententiam, me iudice, tenent omnes Doctores *suprā citati num. 3.* qui aliquā diſplicentiam peccati requirunt administrādūm Sacramentum, quo manifestē indi- cant, affectum peccati actualis, dum acti administratur, importare grauem irreuerentiam; quod ſecus iudicant de adminiſtratione facta cum peccato habituali, proindequē exigunt aliquid incompoſibile cum peccato actuali, non curantes de forma incompoſibili cum habituali. Secundō repondeo per instantiam, & amice rogo: cum Sacerdos, ſeu laicus admiſtrat Baptiſtum in peccato mortaliter actuali, vel delinquit grauitate, vel non? Si primum: ergo benē ſtat, eſſe irreuerentiam grauem adminiſtrare in peccato mortaliter actuali; non verō in habituali. Si ſecondum: ergo nunquam peccabit mortaliter Sacerdos, etiamſi cum ſolemnitate miſtret.

§. V. Iudicium Auctoris.

92 **H**ec omnia diſputationis gra- tia dicta ſint: contraria enim, & communis ſententia omnino tenenda eſt, ut potē comprobata auctoritate ſan- ctæ Inquisitionis in Expurgatorio anni 1640. (in quo expungi mandatur ex Lla- mas opinio negans obligationem grauem ſe iuſtificandi, ad confiendum, Sacra- mentum) & roborata certo, & firmo consenſu Theologorum ex D. Thom. 3. p. queſt. 64. artic. 6. in corpore. vbi ſic ait: * Non eſt du- biuſ, quin mali exihentes ſe ministros Dei, & Ecclesiæ ip diſpensatione Sacra- mentorum peccet, & quia hoc peccatum pertinet ad irreuerentiam Dei, & conta- minationem Sacra-mentorum, quantum eſt ex parte ipsius peccatoris, conſequens eſt, quod tale peccatum ex genere ſuo ſit mortale. * Quod p̄adixerat in 4. diſp. 24. queſt. 1. art. 3. queſtiunc. 5. ibi: * Quicumque homo, quod ſibi competit ex ordine, facit indignè; quod iustum eſt, iniuſtè exequi- tur; & cōtra p̄ceptum legis facit, ac per hoc mortaliter peccat. * Quapropter, li- cet omnia principia ad hanc conclusio- nem labefactandam ſeorsim ſumpta pro- babilia ſint; non tamē ſunt comproba- bilia, ut potē ex quibus propositio impro-

babilis deducitur. **Vtq̄e** omnes teneantur vni, vel alteri rationi inhaerentes, aduer- tariorum fundamenta diſoluere, vel fa- tem conclusionem, vt certam admitten- tes, planè fateri, illa ratiōne conuincen- ti ad illam adduci.

34 Eſt tamē aduerendum, his non obſtantibus, probabilitum eſt, Conſefiarium non peccare mortaliter audiendō totam confiſionem in peccato, dum modo habeat propositum praemittendū contritionis ante aſſolutionem, vt docet Henriquez lib. 6. cap. 18. n. 6. in Glos. litt. V. Cardin. de Lugo diſp. 21. n. 69. Diana 1. p. tracl. 7. refol. 43. quia irreuerentia in eo co- ſiftit, quod Minister non ſit in gratia, quādo illam operatur: hoc autem praefat, quādo ab oluit, ac proinde ſufficit, quod tunc gratiæ ſtatūm confequutus fuerit.

QVÆSTIO II. *Vtrū ob grauem metum liceat vti ſi- mulatione, in administratione Sacra-mentorum?*

1 **C**ommunis Doctorum ſen- tia negat, quām adeò certam putat Palaus tom. 1. tracl. 2. diſp. 1. p. 13. n. 8. vt contrariam, non renuerit dicere, au- daciam & temeritatem videri redolere.

2 Verum alijs rigida valde hæc ce- ſura viſa eſt, & talem putauit Antonius de Ecobar tom. 1. Theolog. moral. lib. 1. ſect. 2. Problem. 26. fol. 27. * Mihi certè, inquit, mei amicissimi Patris Ferdinandi Caſtro Palao vocitantis primam ſententiam au- dacem & temerariam, nimium rigida ce- ſura videtur, dum lego graues Doctores, affirmantes in quibusdam euentibus lice- re hostiam non consecratam pro conſecrata porrigere, quā proculdubio maior eſt ſimulatio. * Sic ille, vel ideò ab impe- rito Neotherico ſugillatus.

3 Quapropter duplex in praefati- rum enucleanda venit difficultas. Prima, an in aliquo caſu liceat hostiam non co- ſecratam, veluti consecratam peccatori oculto ad vitandam infamiam porrigere? Secunda, an, hoc negato, liceat nihilominus in administratione Sacra- mentorum ſimulatio- ne vti?

§. I.

De subrogatione Hostie non consecrata, quid nonnulli senserint?

4 **P**rimam difficultatem versat M. Petrus de Ledesma i. p. *Summ. capite 12. de Eucharist.* folio mihi 27. Vbi licet negatiuam partem amplectatur, plures tamen, & graues Doctores pro affirmativa militantes refert. * La septima duda (inquit) es, si es lícito en algun caso comulgar a vno con hostia, que no estè contagrada? En esta duda algunos tienen, que si. Y así lo tiene Altisidorente. Y San Buenaventura dice, que es lícito, si se haze con consentimiento del pecador. Y lo mismo enseña Adriano. * Cum quibus sentit M. Christophorus Iabellus *tomo 1. Philosophiae Christianæ*, p. 5. *tractat. 4. capite 6. num. 50.* Vbi postquam statuit, peccatori fictionis inscio, hostiam non consecratam porrigere non licere; ait: * Secus autem esset, si ipse peteret, sibi dari hostiam non consecratam, ne indignè sumat corpus Domini; tunc enim sibi dari posset, ita tamen quod talis hostia ponatur seorsim à consecratis, ne Ecclesia decipiatur dando ei non consecratam, ac si esset consecrata. * Sic ibi. Et ante illum Albertus Magnus apud Suarez de Eucharist. *disputat. 67. sec. 4.* Quos sequitur Villalobos in *Summ. tom. 1. tractat. 7. diffic. 38. num. 7. fol. mihi 150.* vbi sic: * No es lícito darle la hostia no cōsagrada, por el peligro que ay de idolatria, como notò Ledesma. Mas si la forma que le ha de dar, la tuuiesse secreta, demanera, que los fieles no la pudiesen adorar; con consentimiento del pecador, será lícito darsela, para euitar algun grande escandalo, pues alli no auia peligro de idolatria, como dice San Buenaventura, Adriano, y Angles.*

5 Eamdem sententiam tuetur Ludouicus de San Iuan in *Summ. tomo 1. questione 7. de Eucharist. artic. 8. difficult. 3.* dicens: * Serà lícito dar al pecador oculto vna hostia no consagrada, con su cōsentimiento, para que no se infame, con quien viene, que no comulga, porque no

se comete sacrilegio en la comunión, ni se infama al proximo; y como es lícito dar la absolución cauteola, tambien la es dar la comunión. Pero esto no se ha de practicar, sino en rares casos, con saudaduria del pecador, y proponiendo deante otra hostia contagrada, que él, y el pueblo adoren. * Sic ille, & alij quos refert Diana 3. part. *tractat. 6. resolut. 33.* & 4. part. *tractat. 4. resolut. 47.* qui licet hanc opinionem non sequatur, probabilitatem tamen putat, quia contraria probabilitorem vocat, & hanc censata astia cere non audet, dicens: * Non tamen audeo sententiam affirmatiuam nota improbabilitatis inureo. * Et nouissime amplectitur Franciscus de Lugo in *p. incipit. Theolog. Moral. part. 2. cap. 6. quest. 7.* Pro eadem sententia refert Ioannem Sanctum Castro Palao in *opere morali, tom. 1. tractat. 2. disputat. 1. punct. 13. n. 10.* Sed illum ab ea eximit Diana *resolut. 84.* citata, dicens Sanctum numquam dixisse. * vt patet ex tota *disputat. 35. num. 6.* & 10. licere Sacerdoti in aliquo casu ministrare hostiam non consecratam pro consecrata. Vnde immerito aduersus illum insurgit doctus Palau. * Sic Diana pro amicissimo suo Sanctio. E benè quidem vt constabit ex dicendis *num. 10. vbi eius sententiam ipsius verbis exscribemus.*

6 Itaque Doctores citati non agnoscunt peccatum in praefata fictione administrationis Eucharistie, sceluso periculo idolatriæ, quod præcaueri sufficenter putant, si hostia non consecrata seorsim ponatur, & ita secreta existat, quod populus eam adorare non possit. Quibus fauere videtur D. Thomas *opusc. 65. de Eucharist.* Vbi ob delusionem populi, hostiam non consecratam porrigendam non esse, docet. * Caveat, inquit, Sacerdos, vt numquam porrigat sano, vel infirmo hostiam non consecratā pro corpore Christi, quia non debet populum deludere. * Ergo, si nec peccator, vt potè rei conscientia, nec populus, vt potè cui hostia non consecrata non exponitur adoranda, sed seorsim & secreto custoditur, non deludatur; licet erit, eam peccatori occulto porrigere. Cessat enim idolatriæ periculum, quod vnicè obstare videtur, secundū præfatos autores.

7 Verum hoc fundamentum cōmutiter rejicitur: quia periculū idolatriæ in-

cuitabile est. Primo, quia forsitan aliqui adorabunt illammet hostiam, quam sumit peccator: nam ut ait Cajetanus 3. part. quest. 80. artic. 6. * Præsentes indistinctè adorant, vel adorare possunt quilibet hostiam, quam deferri, vel dari cōs-piciunt. * Ad actum enim adorationis non requiritur determinatè, quod illam videant; nam quando communio fideli-bus confertur, etiam longè adstantes ado-rant, licet hostiam oculis non percipient: idemque non raro contingit, quando in Missa leuantur. Secundo, quia actus su-mendi reuerenter, & similiter ministrandi, qui propter præsentes ex parte susci-pientis, & ministrantis excusari non pos-sunt; verè sunt cultus externus, & ado-ratio, quæ Eucharistie solet, & debet ad-hiberi: à quibus materialem idolatriam separari, impossibile videtur, vt tradit D. Thom. 3. part. questione 80. artic. 6. ad 2. ibi: * Hostia tamen non consecrata nullo modo debet dari loco consecra-tæ, quia Sacerdos hoc faciens, quan-tum in se est, facit idolatrare illos, qui credunt esse hostiam consecratam, siue alios præsentes, siue etiam ipsum sumen-tem.*

8 Si autem respondeas ex Vazquez tomo 1. in 3. part. disputat. 110. cap. 5. & tom. de Eucharist. disputat. 209. capit. 1. num. 41. non esse periculum idolatriæ, licet species non sint consecratae, quia affectus summisionis internæ fertur in solum Christum, ideòque licet ibi verè non existat, ille adoratur, & est terminus interni affectus: non satisfacit: quia idolatria externa, & ficta nequit in hoc casu non interuenire, vt potè quæ, iuxta communem Theologorum sententiam, in solis externis signis summisionis con-sistit. Ergo etiam in suscipiente, vel mi-nistrante, licet interna summisione defi-ciat, cum nouerint hostiam consecratam non esse, idolatria vero externa non de-ficiet. Secundo: quia præfatum funda-mentum æquè probat, etiam ignoran-tes hostiam non esse consecratam, ex-ternè illa adorantes idolatriam non cō-mittere, quia in his etiam affectus sum-misionis verè fertur in solum Christum Domum; & hic est, qui adoratur, li-cket ibi non existat. Quod non negauit, sed ex pressis ipse Vazquez disputat. 209. citata de Eucharist. capit. 4. num. 41. dicens:

* Idolatria non committitur sine ex pres-fa intentione adorandi pro Deo id, quod re vera non est, ac proinde, qui adora-ret hostiam non consecratam appre-hendens cognitione sua ibi Christum, idola-triam non committeret. * Ergo licet ho-stia non consecrata porrigena peccato-ri populo exponeretur, nullus idolatria committeret, quandoquidem omnes cog-nitione sua ibi Christum apprehende-rent, & illum adorarent; nullusque ha-beret expressam intentionem adorandi pro Deo id, quod re vera non est. Ergo licet hostia non consecrata non ponatur seorsim ab alijs consecratis, nec se-creto custodiatur; idem prorsus tene-ris dicere, si ob solum periculum idola-triae, fictionem istam condemnes: pericu-lum enim istud, quo quis ex dictis modis res contingat, aut semper occurrit; vt vi-detur tradere D. Thoma suprà, aut num-quam, vt probat ratio nuper attacta ex P. Vazquez.

9 Hic discursus videtur aliquibus cō-cludere, aut fundamentum Patris Vaz-quez firmum non esse, aut Iabelli, & alio-rum falsum existere. Quia hostiam non consecratam, veluti consecratam popu-lo exponere, peccatum esse, & quidem grauius sacrilegio, constat ex decisione Innocentij Tertij cap. de homin. de cele-brat. Missar. vbi loquens de quodam præ-bitero, qui, eo quod esset in statu pecca-ti mortalis, Missam celebrabat absque intentione consecrandi, dicit grauius pec-casse, quam si sacrilegè consecrasset, & Eucharistiam suscepisset. * Cum falsa, inquit Pontifex, sint abiicienda reme-dia, quæ veris sunt periculis grauiora, licet is, qui pro sui criminis consci-en-tia putat se indignum, peccat grauiter, si se ingerat irreuerenter ad illud (scili-cet, ad consecrandum, & communican-dum;) grauius tamen videtur offendere, qui ita fraudulenter illud præsump-serit simulare: (attende) cum ille in solius misericordis Dei manum incidat, iste verò non solum Deo (quem illudere non veretur) sed etiam populo, quem decipit, se obstringat. * Haec Innocentius. In qui-bus grauius peccati declarat, hostiam non consecratam, veluti consecratam adoran-dam exponere, quam consecrare, & com-municare in peccato mortali, quia istud solum est contra Deum; illud verò contra Deum,

Deum, & homines. Ergo porrigitur peccatori occulto hostiam non consecratam, quam exterò è tantum ipse peccator, & minister, & alijs assistentes adorant, grauius peccatum est, quam consecratam ei communicare, quia in hoc casu solam contra Deum delinquitur: in illo autem contra Deum, & homines. Ergo vel solus cultus externus, & figura adoratio (saltem, quæ ex errore intellectus procedit) habet rationem idolatriæ, quod cuerit opinionem Patris Vazquez, aut sola simulatio, quæ in consecratione interuenit absque periculo idolatriæ, sufficit ad constituendum peccatum mortale grauius, quam sacrilegiam. Hoc secundum centet Pater Vazquez *vbi supra*, idquæ purat efficaciter probabi ex decisione Innocentij Tertij supra commemorata. Ceterum cum Pontifex grauitatem peccati in casu supra adducto de Sacerdote factè consecrante, desumperit ex iniuria facta populo assistenti laico, & nulla iniuria fiat, quando occulto peccato, de eius consensu, secreto hostia non consecrata separatim ab alijs posita porrigitur, non videtur hic casus in decisione Innocentij comprehensus, sed aliunde resolutionem deducendam, quia non loquimur de factè celebrante deludendo populum, sed de occultè ministrante: in quo casu, si periculum idolatriæ non est (vt faretur Vazquez) fictionem, & simulationem hanc non sufficere ad culpam, quando famæ peccatoris conseruandæ causa sit; docent Doctores omnes, quos suprà citauit.

§. II. Vera sententia.

SED omnino tenendum, numquam licere hostiam non consecratam, veluti consecratam peccatori occulto porrigitere. Sic cum D. Thomæ 3. part. quæst. 80. artic. 6. ad 2. docent communiter Theologi apud Ioannem Sanctum *vbi infra* num. 3. quibus adhæro. Moneor, quia licet periculum idolatriæ non adesset, vt contendit Vazquez, & fictio in Sacramentis ex causa iusta admitti possit; vt D. Bonavent. & alij existimant; numquam tamen occurtere potest eiusmodi causa. Primo: quia

peccator occultus potest actum contritionis elicere, (si confessionem præmittere non possit) & hostiam consecratam suscipere, quo famæ consulat, vel mortem non communicanti imminenter eauerit. Si autem nolit, eius malitia tribuendam est, & sua culpa damnum incurrit; vel spirituale, si indignè communiet, vel temporale, si (vt debet) à communione sacrilega abstineat. Secundo: quia licet peccator adeò esset obstinatus, vt potius eligeret sacrilegani communionem, quam à proposito peccandi desistere, & aliunde, ni communiceret, mors illi immineret, posset Sacerdos simulare se Eucharistiam in os illius immittere, vt benè docet Henriquez *libro 8. cap. 33. num. 3. vbi sic:* * Sacerdos non debet hostiam non consecratam dare peccatori occulto, ob eius finem, ne eius peccatum detegatur, quia hostia prius proponitur adoranda, quam sumenda: urgente tamen casu posset simulare se homini prius monito ministrasse, cum tamen occultè recondat hostiam in custodia. * Quem sequuntur Ioannes Sanchez in *Selectis, disput. 35. num. 9.* Diana 4. part. tractat. 4. resolut. 47. & Leander *tom. 2. tractat. 7. disputat. 7. quæst. 61.* Casum autem occurrentem propo nit Sanctius: * vt si maritus, inquit, minatus esset mortem vxori, nisi communicaret, qui videns illam communicantem, suspicionem, quam aduersus illam conciperat, deponeret; aut si vxori notum esset, maritum in Ecclesia illam obseruare, an communicet, vel minus, ad confirmandam contra eam suspicionem cōceptam: nam cum maritus non habeat ius ad cogendum vxorem communicare, sicut licet vim vi repellere, ita & fallacia contundere, retenta in mente & equiuocatione. * Sic Sanctius. Hic enim casus cum Sacramenti fictionem non contineat, nec idolatriæ periculum præseferat, sed Sacerdos præcisè concurrat ad occultādum defectum communionis, ob uitandum spirituale, vel temporale peccatoris documentum, causam iustam Sacerdoti offert ad præfata simulatione vtendum. Idemquæ dicendum puto contra Sanctum casu, quo urgente præcepto communionis, peccator non esset restè dispositus. Nec est, quod in hoc casu ea uti prohibeat; quandoqui-

dem non dissimilis simulatio in administratione Sacramenti Pœnitentia frequēs satis est Confessoribus, qui pœnitentem, quem præ indispositione absoluere non possunt, simulant signis externis absoluere propter adstantes; & absque absolutione dimitunt: quo eius famæ propiciunt, & sacrilegium irritæ absolutionis eitant. Cum igitur uno, vel altero modo ex dictis, famæ proximi, & cuilibet alteri damno graui imminentia occurri possit, quin opus sit, hostiam non consecratam loco communionis porrigitere, inde fit, ad eiusmodi fictionem iustam causam nunquam adesse, atque adeò hoc semper illicitum fore.

§. III.

Quid de simulatione in Sacramento conficiente.

11 **H**INC ad secundam difficultatem, supra positam, gradum faciens inquirō: utrum in aliquo casu licet simulatione vti in contextione, vel administratione Sacramentorum? Affirmant D. Bonavent. S. Albertus Magnus, Altisiodorensis, Adrianus, Angles, Mag. Iabel us, Villalobos, Franciscus de Lugo, & alijs suprà citati, qui hostiam non consecratam veluti consecratā aliquando porrigitere, licitum putant, quod suprà reiecamus. Affirmant etiam alijs, licet prædictum calum, de hostia non consecrata, non admittant. Ioannes Sanctius in *Seleclis, disputat. 35. citata, num. 3.* Ludouicus de S. Iuān 1. part. *Summ. tract. de Eucharist. questione 7. artic. 8. diffic. 4. folio 167.* Ioannes Præpositus in 3. part. *quest. 2. de Sacram. Matrimon. dub. 4. num. 37. & 38. Diana 3. part. tract. 6. Miscellan. resolut. 83. Antonius de Escobar vbi suprà, & alijs. Quibus consentio.*

12 Ad huius sententiae probationem supponendum est, simulationem in præsenti latè sumendam esse, & non ea stricta significatione, qua usurpat D. Thom. 2. 2. *questione 111. artic. 1.* ubi ait: * Simulatio propriè est mendacium quoddam in exteriorum signis factorum consistens. Non refert autem utrum aliquis mentiatur verbo, vel facto quocumque alio, vt suprà habitum est; unde cum omne mendacium sit peccatum, consequens

est etiam quod omnis simulatio est peccatum. * Si enim simulatio in hec trieto sensu accipiatur, certissimum est, numquam ea vti licitum esse, sicut nec mendacio. Est igitur tantummodo questione, an sicut ex iusta causa in alijs materijs, licet vti æquiuocatione in verbis, & factis, quæ latè dicitur simulatio, disimulatio potius dici debeat; et licet etiam in administratione Sacramentorum. Et quidem quod in alijs materijs, aliquando æquiuocatione, & amphibologia vti licet. * Adeo certum est (inquit Thom. Hurtado tom. 2. tractat. 7. cap. 1. numer. 8.) quod sit error in fide id negare, constat enim manifestè ex sacra pagina. * Difficultas igitur solum est, an in re nostra locum etiam habere possit? Et affirmatiuè cum ceteris respondeo. Quia simulatio ex iusta causa, ratione æquiuocationis, aut restrictionis, quæ in mente retinetur, aut ratione alterius implicata significationis ex circuitantijs desumptæ, in alijs materijs à labo mendacij immunis est, vt probauit *sup. tract. 3. de Religione, quest. 6. de Iur. m. §. 4.* ergo, & in Sacramentis. Deinde non sit irriterentia Sacramento, nec proximo i. iniia, quando ob reuerentiam Sacramenti, aut ob proximi nocumenum vitandum, iusta interueniente causa, æquiuocatione vtimur. Ergo non est cur in alijs, & non in Sacramentis, ex iusta causa, simulatione vti possimus.

13 Quapropter hanc sententiam ultra citatos probabilem putat perdoctus Angelus Maria Verricelli *tom. 1. tractatu 1. questione 10. & 11. num. 3.* * Probabile, inquit, est, licere metu mortis simulare Sacramentum Pœnitentia, vel alia, obmurmurando verba, vel preferendo sine intentione absoluendi. Probatur: quia quando non est, neque materia, neque forma Sacramenti, tunc non dicitur Sacramentum irreuerenter tractari, neque dicitur irritari. Hoc fatentur ipsi aduersarij agentes de Sacramento matrimonij, de quo omnes asserunt non committere sacrilegium contrahentem inualidè ex metu graui; etiamsi exterius proferat verba, quibus contrahi solet matrimonium. Ratio est, secundum ipsos, quia cum materia Sacramenti matrimonij sit contractus legitimus, qui tunc ob grauem metum non adest, ideo tunc non

non est materia Sacramenti, & cum non sit materia Sacramenti, neque cogitent coniuges de confectione Sacramenti, sed de contractu; consequenter non adest Sacramentum, quod irritetur, aut irreuerenter tractetur, &c. Ergo aduersarij idem docere tenentur in casu nostro, cum Sacerdos metu mortis simulat, se absoluere proferendo verba absque intentione absoluendi, quia tunc non adest materia proxima, cum pœnitens sit indispositus, neque habeat dolorem: neque adest forma: tunc enim tantum est forma, quando profertur intentione absoluendi; vt docent Pontius, Valentia, & Castro Palao: ergo non debet dici in hoc casu Sacramentum irreuerenter tractari, aut irritari. * Hec ille. Ex quibus concluditur, quod existente iusta causa excusante à labe mendacij & equiuocationem in verbis, quibus consecratio, vel administratio Sacramenti simulatur, non est cur obmetum saltem mortis, non licet simulatione huiusmodi in omnibus Sacramentis vti.

14. Hinc si hereticus (non in odium fidei) minaretur mortem Sacerdoti, nisi omnem panem in foro existentem consecraret, posset ille consecrationis verba proferre absque intentione consecrandi, absque ullo peccato contra Religionem, vel iustitiam, & absqueulla mendacij labe: habet enim iustum causam vtedi & equiuocatione. Sic Ioannes Sanchez in *Selectus, disput. 35. num. 3.* * Nec obstat, inquit, aliquos adorare talem panem, tanquam consecratum, erit enim solum idolatria materialis, quam Sacerdos in illo casu vitare non tenet: grauius namque esset consecrare, & multas particulas perire. * Sic ille. Non tamen inde inferas licere malum operari ad grauius malum vitandum: hoc enim in huius auctoris mentem venire non potuit; sed intentum illius est, non esse malum in his circumstantijs non cuitare materialem idolatriam, quam ex iusta causa permettere, licitum putat. Et quidem si ratione fictionis, vel simulationis, peccatum in praesenti casu non committitur, dissentire nequibit Vazquez *vbi supra*, quia, vt vidimus, idolatriam non iudicat, absque expressa intentione adorandi pro Deo, quod non est; ideoque de hac ratione vitandi idolatriam materia-

lem; quam ipse non videtur admittere sine formali, parum curauit. Cui ego non assentior. Nam Gentiles, qui Iouem, aut Lunam, vel Solem adorabant, omnes Patres vocant idolatras, & tamen ipsi adorabant, quam ibi existimabant, ex errore, adeste veram diuinitatem: ergo cum in casu prædicto fideles adorassent contentum sub speciebus panis, quod ex errore ipsi putarent esse Christum, verè materialem idolatriam committerent, licet à culpa propter inuincibilem ignorantiæ excusarentur, vel propter grauius malum vitandum, vt ait Sanctius supra, cui plures dissentiant.

15. Quapropter melius responderi posset, in tali euentu fideles ex circumstantia metus iniuste illati Sacerdoti, ad consecrandum omnem panem in foro existentem, debere prudenter dubitare de intentione Sacerdotis; ideoque solam posse adorare sub conditione, quod vera consecratio præcesserit, & hanc esse expressam omnium voluntatem, & talern presumendam: qua omnis idolatria etiam materialis vitatur. Ad hanc enim requiritur error, quod diuinitas vera ibi lateat, quo deficiente, idolatria materialis non est: sicut ad formalem requiritur expressa, vel implicita intentione adorandi pro Deo id, quod non est, & cum hic error in casu praesenti non adsit, sed vel parum dubium, vel suspicio; & magis debeat quinis inclinare, quod non fuerit consecratio; dicendum est, signa ipsa externa adorationis procedere ex voluntate conditionata, que ad materialem etiam idolatriam constituendam non sufficit. Ideò hanc conditionem adhibendam esse, quoties fuerit ratio sufficiens ad prudenter dubitandum (vt in praesenti contingit) bene docet Suarez *tom. 3. in 3. part. disputat. 65. sect. 2.* Cum igitur Sacerdos, qui ex graui metu verba consecrationis absque intentione profert, ad voluntatem tantum conditionatam occasionem præbeat; non est dicendum, quatenus est ex se, facere alios idolatrare, sed ad summum dubitare de consecratione. Ratione cuius expressam conditionem adhibere debent, qua posita, omnis idolatria, etiam materialis, vitatur. Hac solutione vti poterit, cui a Joanne Sanctio præstita non placuerit, licet plane non videam,

cur admitti non possit, quia nec rationi dissonat, nec est, cur cum mortis periculo, teneatur Sacerdos materialem aliorum idolatriam vitare, quando nec fidei, nec eorum saluti nocet. In alijs autem Sacramentis, simulationem admittere minus dissonat.

16 Et quidem in Sacramento Poenitentiae licitum esse simulatione vti, proferendo verba absolutionis absque intentione absoluendi, ob fugiendam mortem Sacerdoti aliter a poenitente indisposito comminatam, haud difficile percipitur. Et ita concedunt Ludouicus de S. Iuan. 1. p. Sum. tract. de Euchar. q. 7. art. 8. folio 167. Diana 3. p. tract. 6. Miscell. resol. 83. & Ioannes Sanchez vbi supra disp. 35. n. 7.* Tuc enim, inquit, iusta adest causa utendi aequiuocatione: sicut ille, cui minata fuit mors a latrone, nisi iuret, se daturum centum aureos, poterit verba iuratoria exterius proferre absque intentione.*

17 Quoad Sacramentum matrimonij ferè omnes conueniunt, hanc doctrinam esse admittendam, et si in alijs Sacramentis non admitteretur. Quod traditum Nauarro, & alijs Thom. Sanchez lib. 1. de Matrim. disput. 11. vbi gratia vitandi magni scandali existimat, posse proferri verba, aequiuocatione mente reteta, absque intentione contrahendi. * Aequiuocatione, inquit, vti, vbi iusta causa subest, communis sententia habet: vt si intelligat: Accipio te in meam, si ad id teneor; sicuti in simili afferunt Sylvester, Angelus, Nauarrus, Ludouicus Lopez, &c. Quod si opponas irritum reddi Sacramentum. Dico cum Henriquez diuersum esse in hoc Sacramento, & in alijs sentiendum: cum enim ultra Sacramenti rationes, contractus naturam induat, potest ea ratione, qua contractus est, absque Sacramenti iniuria, irritum reddi, quando causa iusta ad id cegit.* Quod iterum cum Petro de Ledesma tradit lib. 4. disp. 16. n. 1.

18 Verum licet conclusioni consentiam, rationem non probo: quia existimo, eamdem, quæ in alijs Sacramentis, in matrimonio militare; & ideo ad obiectio- nem, quam sibi opponit Sanchez, omnino negandum censeo, irritum reddi Sacramentum, quia ad hoc necessarium erat, quod adhiberetur forma Sacramenti, & tamen non resultaret ex alio defectu; quod in praesenti non contingit: quia verba absque intentione contrahendi non habent

rationem formæ, vt cum Basilio de Leon, Valentia, & Palao docet Verricelli vbi supra tom. 1. tract. 1. quest. 10. & 11.

19 Addo recte Itare posse intentionem efficiendi contractum matrimoniale, abique intentione efficiendi Sacramentum, vt contingit, quoties inter abentes contrahitur, iuxta opinionem Caetani, Victoriae, & Cani, quos citatos sequitur Francis Sylvius in 3. p. quast. 42. art. 1. quæ fito 3. concl. 2. aut saltē quando contrahentes non intendunt facere Sacramentum, vt docent Villalobos in Sum. tom. 1. tract. 13. diffic. 6. num. 4. Basilius de Leon tom. de Matrim. lib. 1. cap. 9. nu. 3. Vazquez tom. 2. in 3. p. disp. 138. cap. 5. Hurtad. Rebellus, & alij, quos sequitur Diana 3. p. tract. 4. de Sacram. resol. 255. Ergo si quis ex iusta causa (verb. grat. quia vrget contrahere per procuratorem, & quia excommunicatus est, nequid licite Sacramentum matrimonij recipere) haberet intentionem efficiendi contractum, non vero Sacramentum, non fieret Sacramentum, non tamen rediceretur matrimonium irritum, quatenus contractus est: sed nulla fieret iniuria Sacramento. Ergo ratio adæquat, cui intrat, posse dari simulationem in Sacramento matrimonij non est, quia, vt contractus, posset irritum reddi, vt volebat Sanchez. Nam optimè stat, quod maneat validum, vt contractus, & tamen quod ex iusta causa non adhibeant contrahentes formam Sacramenti, nempe verba ex intentione faciendi, quod facit Ecclesia; quia deficiente, cum desit forma, non redditur irritum Sacramentum. Sicut Poenitentia Sacramentum non dicitur irritum reddi a Sacerdote, qui postquam peccatoris reædispositi confessionem exceptit, cum tamen ex iusta causa (nempè, quia iurisdictionem se non habere meininit) absque absolutione dimittit; quia licet adfuerit materia, defecit forma, quia non adhibita, non potest dici Sacramentum irritum, sed non fuisse celebratum, in quo, quando iusta adest causa simulandi, vten- do aequiuocatione, nulla interuenit irreuerentia.

20 Ex quibus concluso in omnibus Sacramentis licitum esse ex iusta causa simulatione vti, proferendo verba formæ absque intentione requisita, & hanc conclusionem longè veriorem esse, quam illa de communione in hostia non consecrata peccatori occulto conferenda, & omni-

nino ab illa independentem, ut constat ex supra dictis, quamuis ex illa ad istam optimè valeat consequentia, ut potè à difficiori, ut bene expendit Escobar ubi supra.

QVÆSTIO III.

An Sacramento invalido, ex defectu intentionis Ministri, gratia nihilominus sanctificans à Deo conferatur?

1. **I**ntentionem Ministri necessariā esse ad valorem Sacramenti, definit Tridentinum Sess. 7. can. 11. ubi eius qualitatem simul exponit. *Si quis dixerit in Ministris, dum Sacraenta conficiunt, & conferunt, non requiri intentionem saltem faciendi, quod facit Ecclesia, anathema sit.* Hoc posito, difficultas est, an deficiente valore Sacramenti Baptismi, ex defectu eiusmodi intentionis Ministri, cerrum sit, iuxta presentem prouidentiam, infantem absque baptismo decadentem ad salutem aeternam non peruenturum?

2. Prima sententia est, in tali euentu, Deum supplere defectum baptismi, quo ad eius effectum, conferendo scilicet gratiam sanctificantem, & remissionem peccati originalis: ac proinde puerum licet sine baptismo discedentem gloriam obtenturum. Ita D. Thom. in 4. sent. dist. 6. q. 1. art. 2. quæstiuncula 1. ad 2. Vbi ait: **Si deficit mentalis intentio in baptizante puerum, piè creditur, quod Summus Sacerdos, scilicet Deus, defectum supplet, & salutem ei conferat.* Quod iterum tradit 3. p. quæst. 6. 4. art. 8. ad 2. ibi: *Quidam dicunt, quod requiritur mentalis intentio in Ministro, qua si desit, non perficitur Sacramentum, sed hunc defectum in pueris supplet Christus: in adultis autem, qui intendunt Sacramentum suscipere, supplet illum defectum fides, & deuotio.* Sed hoc satis posset dici, quo ad ultimum effectum, qui est iustificatio à peccatis. Sed quantum ad characterem, non videtur per devotionem accidentis posse suppleri. Hæc D. Thomas, quæ ex illo fideliter excerpta refert Amadeus Guimenius in opusculo pro Iesuitis tract. de Baptismo, prop. 2. num. 10. Quam sententiam, ex discipulis D. Thome sequuntur, Sylvester, Summa Confessorum, Chrysostomus Iabellus, Bartholomæus ab Angelis, Zanardus, Vigerius, & alij, ut omnes referens testatur ex eodem instituto R. M. Ioannes Marti-

nez de Prado, olim Primarius Complutensis in 3. p. q. 6. 4. dub. 7. §. 6. n. 76.

3. Eidem pietatis fundamento insitens M. Sylvester, verb. *Baptismus* 1. quæst. 5. idem consequenter asserit; licet defectus valoris baptisimi aliunde proueniat. **Si substrahatur, inquit, aliquid de essentia formæ baptismi, creditur quod suppleat Summus Sacerdos: ut si moriatur puer ante formæ perfectionem.* Idemque tradit infra q. 7. si defectus valoris proueniat ex corruptione verborum, ibi: *Sicut dictum est, §. 5. de subtractione, ita & de corruptione dicendum;* scilicet, quod si non sit facta ex malitia, etiam si sensum tollat, si moriatur puer, Deus supplet, si autem vixerit, baptizabitur sub conditione. Sic ubi supra, & verb. *Baptismus* 4. quæst. 10. num. 8. Quem sequitur M. Ioannes Baptista Corradus 2. par. q. 8. 4. & si vterque hanc partem sustineat contra D. Thomam, ut fatetur ipsemet Sylvester, illo citato.

4. Idem prorsus docent alij, quando parvuli absque Sacramento Baptismi decidunt, eo quod eis applicari non potuit. Ita Caietanus, ut refert M. Sotus in 4. dist. 5. quæst. 2. vñica, art. 2. §. Grauus autem. Vbi sic: *Ad hæc accedit modo opinio Caetani, quod parvulos sine Sacramento, dum applicari non potest, Deus ab originali liberabit.* Idemque dicturus est infra artic. 11. de illis, qui in utero moriuntur. Ab hac sententia non longè distat M. Dominicus Baltanas in Margarita Confessorum, foli mihi 199. in editione Cöplutensi anno 1554. ibi: **Queritur utrum sine baptismo, puer possit saluari?* Dicendum, quod secundum legem communem damnabitur; secundum D. Thomam, piè tamen creditur, quod si Mater prægnans faciat aliquid speciale obsequium Deo pro salvatione pueri. Si contingat abortus, vel infans ex defectu aquæ, sine baptismo moriatur, quod non damnabitur; sed ex Dei misericordia vallebit ad remissionem originalis, &c. Imò aliqui tenent, quod si quis Christianus faciat aliquid pro salute puerorum insidium, quod salvantur, quia talis tenet locum Ecclesiæ, & parentum. Non tamen hoc est certum. **Cui consonat ex eodem instituto M. Campanella, qui vi refert Vincentius Baronius 2. par. Manuductio. nis contra Amadæum Guimenium disp. 1. sect. 2. §. 3. fol. 139.* & iterum disp. 2. sect. 2. fol. 216. affirmat: * Parvulos, dum deest aqua ad baptismum, saluos fieri posse Sa-

eramento legis naturæ, id est benedictione paterna, aut alia simili ceremonia, quæ magis sit in promptu, quam aqua. * Sic discurrent Doctores citati.

5 Ceterum de fide est baptismus esse necessarium ad salutem, quod definitum habemus in Tridentino Sess. 7. can. 5. his verbis: *Si quis dixerit baptismum non esse necessarium ad salutem, anathema sit.* Necessarius autem non esset si, eo in re, & in voto deficiente (ut parvulus sine illo decedebat contingere) saluvi possent fieri. Ideoque nullum saluari posse sine baptismo, definit Sess. 6. c. 4. vbi de iustificatione ait esse translationem ab eo statu, in quo homo nascitur filius primi Adæ in statum gratiæ. * Quæ quidem translatio post Euangelium promulgatum sine lauacro regenerationis, aut eius votofieri non potest, sicut scriptum est. Nisi quis renatus fuerit ex aqua, & Spiritu Sancto, non potest introire in regnum Dei. * Hæc est Catholicorum sententia, quam tradit cum Augustino (tom. 3. lib. 7. de origine animæ, cap. 9.) D. Thom. quodlib. 6. q. 3. art. 4. Vbi sic: * Manifestum est, quod in pueris nondum habentibus usum rationis non potest esse motus fidei, & dilectionis, & ideo non possunt saluari, nisi per baptismum aquæ, vel per baptismum sanguinis, si propter Christum occiduntur, vt Augustinus dicit de innocentibus. * Sic Angelicus Praeceptor. Vbi ut adnotat R.P. Antonius de la Patra & Arteaga, ex Religiosissimo Clericorum Minorum instituto, vir doctissimus, & in D. Thomæ operibus versatissimus, tom. de Sacramentis tr. 2. de Baptismo, disp. 2. q. 2. art. 2. fol. 126. * D. Thom. sibi opponit, & respondet ad argumenta Caetani, vt patet, quam oppositus sit, in hac parte, Magistro commentator. * De sententia autem, quam cum D. Thoma ipse amplectitur, fol. 125. inquit. * Hæc resolutio ita certa visa est authoribus communiter contra Caetanum, vt plures damnificant Caetanum sententiam, iam ut hereticam, iam ut erroneam, iam ut temerariam, vt videri possunt apud Auersam, q. 66. par. 2. concil. 2. * Sic ille, & merito. M. enim Sotus, vbi supra eam expludit, dicens: * Fateor me non intelligere, quomodo valeat *citra errorem defendi*, * & aperiens. §. At vero, pluribus D. Augustini testimonijs illam confutat. M. Cabrera de Sacram. quest. 64. art. 8. disp. 1. §. 6. n. 65. & 6. inquit, esse temerariam, & erroneam. De-

nique quod secundum præsentem prouidentiam Deus supplet defectum Sacramenti Baptismi in pueris, conferendo gratiam, ita incertum ait Sotus in 4. dist. 1. q. 5. art. 8. vt sit temerarium credere. * Quod, inquit, vbi cumque locus occurrit admonere non cessabit. * Et promulgatis sicut dist. 3. q. 7. nica. art. 6. concil. 1. vbi locus occurrit, dicens esse temerarium assertere. Qualitatem censure iudicio Ecclesie relinquo. Quia propositioni vniuersali definitæ, circa necessitatem baptismi ad salutem, & adstruenti impij iustificationem, post promulgatum Euangelium, *sine lauacro regenerationis, aut eius voto, fieri non posse*, immediatè opponitur, quæ asserit pueros sine baptismo decedentes saluos fieri, negat enim baptismi necessitatem ad salutem. Quapropter ab heresos nota eximere non audet M. Ioannes de la Cruz in direct. 1. par. q. 3. de Baptismo, dub. 7. ibid. * An pueri sint baptizandi ut saluentur? * Conclusio affirmativa definita est in Tridentino: & proximus, quest. 3. dub. 1. * Aut possit quis saluari sine baptismo? Conclusio negativa definita est in Tridentino Sess. 7. can. 5. * Vide Sotum sup. dist. 1. q. 5. art. 8. §. Grauius tame; & dist. 24. quest. 1. art. 4. vers. Ad 1. iigitur.

§. I. Animaduox in Baronium.

6 A D hæc iterum inculcanda, & crambem rectam apponendam invitum metrahit Vincentij Baronij vitiligatio, in opere contra Amadæum, disp. 2. sect. 2. §. 2. fol. 212. & 217. Vbi enormiter truncatum blaterat D. Thomæ locum de intentione Ministri, ex 4. sentent. dist. 6. quest. 1. art. 2. Cuius verba cum Amadæo fideliter excerpta adduxi, vbi supra. In quem tamen ipse immiserit corditer sic invehitur. * Diuo Thomæ instruit insidias ex 4. sentent. dist. 5. (sextam lege) artic. 2. vbi referens aliorum opiniones sic præfatur. Quidam dicunt: si desit mentalis intentio baptizandi puerum, pie creditur, quod Summus Sacerdos, scilicet Deus defeluum supplet, & salutem ei conferat. At Amadæus punienda fraude, erasis primis verbis: Quidam dicunt, reliqua refert quasi dicta à D. Thoma ex propria mente, si desit intentio baptizantis suppleri a Deo. Nec contentus impiegisse in hunc errorem, adiungit alterum ad finem fe-

secundæ propositionis de baptismo Martirij. * Sic Baronius, fol. 212. Quibus non contentus, de Amadeo aperte calumnia conjugio, plausum querens, concludit fol. 217. * Aduersarij calumniam deteximus teuera seuerissimè castigandam; nisi atroc scelus maius supplicium esset qualibet pœna à nebis descendenda. Imò Deū precamur, ut quas commeruit, condonet. * Haec tenus Baronius in Amadæum.

7 Sed quem hostem petis mi homo? Tua eloquentia Bullæ facile dissellantur, & quod doleo: cecidit obliquo iestu in fundibulari caput emissus lapis. Igitur ut loco beneficij, quam enormem loci D. Thomæ truncationem incaute declamasti, gratias reponas, eius contextum, argumentum, & solutionem ob oculos ponam, ut quæ in ipso Angelico præceptore legere non vacabit, modo coactus perlegas. Argumentum quod loco citato ex 4. sent. sibi obiecit D. Thomas, contra necessitatem intentionis Ministri, est huiusmodi. * Intentio hominis non est alicui certa, nisi sibi, si ergo requiritur intentio ad baptismum, non erit certum de aliquo, quod sit baptizatus, nisi apud eum, qui baptizauit. * Huic igitur argumento (quod iterum proponit 3. par. q. 64. art. 8.) Duplum solutionem adhibet D. Thomas ubi supra: Aliam Deum supplere defectum baptismi, quoad eius effectum, conferendo scilicet gratiam sanctificantem, & remissionem peccati, non vero confici Sacramentum. Aliam vtrumque absque Ministri intentione coalescere, & Sacramentum validum, & formatum. En Angelici Præceptoris verba, ex 4. sent. dist. 6. art. 2. * Ad secundum dicendum, quod ad hoc, secundum diuerias opiniones, responderetur. Quidam dicunt, quod si desit mentalis intentionis in baptizante, non confert Sacramentum baptismi, tamen in adulto supplet fides, & deuotio defectum baptismi, ut periculum ex hoc, baptizato qui ignorat intentionem baptizantis, non proveniat. Si autem puer, pie creditur, quod Summus Sacerdos, scilicet Deus defectum suppleat, & salutem ei conferat, &c. Alijs dicunt, quod in baptismo, & alijs Sacramentis, quæ habent in forma actum externum, non requiritur mentalis intentionis, sed sufficit expressio intentionis per verba ab Ecclesia instituta: & ideo si forma seruatur, nec aliquid exteriū dicitur, quod intentionem contrariam expri-

mat, baptizatus est. * Hæc D. Thomas in 4. sent. dist. 6. art. 2. q. 1. quæst. 2. ad 2.

8 Eia Baroni liberum harum solutionum delectum tibi facio, quæ malueris elige ex propria mente à D. Thoma exhibitam. Primam à consilio ei attribuit Amadeus, & nos cum illo suprà (& si primo loco positam) ut potè distantiorē ab hæresi in Concilio Trid. Sess. 7. can. 11. damnata. Manifestum enim est minùs repugnare eius definitioni requirenti ad valorem Sacramenti intentionem saltem faciendi, quod facit Ecclesia, opinione, quæ asserit, deficiente intentione Ministri, baptismum non confici, sed quoad effectum gratiae sanctificantis Deum illum suppleret, quam quæ & baptismum etiam perfici defenderit. Illud prima solutio adstruit, hoc secunda; quam ideo censuris supra datis, Doctores invrunt, & quam non esse iuxta D. Thonæ opinionem, iure conantur adstruere M. Sotus in 4. dist. 1. quæst. 5. art. 8. & Caietanus 3. par. quæst. 64. art. 8. est enim in Concilio expressè damnata, ut ait P. Vazq. in 3. par. tom. 2. disp. 138. cap. 3. & ante illum M. Victoria in Summa, ubi de Baptismo, fol. 27. num. 34. ibi: * Secundi fidem ita tenendum, & opposita assertio est hæresis, ut definitur in Concilio Tridentino Sess. 7. can. 5. & idem fuit definitum in Florentino sub Eugenio Quarto. * Secunda ergo ex solutionibus, quæ ex aliorum mente, ad argumentum secundum soluendum, vsus est D. Thomas, vel ut potius dicam, quam ibi refert, tamquam ab eius opinione alienissima explodata est. Et prima tantum ut ex proprio Marte adhibita ei est attribuenda. Hoc prætulit Amadeus, & nos cum illo suprà. Non ergo castiganda fraude, ex loco citato erasmus verba illa, quidam dicunt, sed quia, ad solutionem ex propria mente D. Thomæ exscribendam, non conducebat. Quinimò confundebant, & non primam, sed secundam illum amplexari innuebant. Quæ si Baronius aduersisset, vel si D. Thomæ locum consuluisse, adeò misere delapsus non esset, ut nulli verborum farragini, nulli fraudi parcens solutionem à D. Thoma exhibitam errorem incaute appellaret, dicens: Nec contentus impegiisse in hunc errorem, &c.

9 Adde; non solum non vacasse Baronio D. Thomæ locum ex 4. sent. consulere, sed, quod omnem admirationem superat, nec Amadæum ipsum, quæ enor-

miter truncata se locum D. Thomæ causatur, hostem singens quem impugnaret. Ibi enim immediatè proximè, nulla facta interpolatione, post verba, quæ Baronius ab Amadæo truncata iactat (nempè quod omiserit illa, quidam dicunt) subiunxit Amadæus locum alium D. Thomæ ex 3. p. his verbis. Quod iterum tradit 3. p. q. 64. art. 8. ad 2. Vbi ait: * Quidam dicunt, quod requiritur mentalis intentio in Ministero, quæ si de sit, non perficitur Sacramentum, sed hunc defectum in pueris supplet Christus, &c. Sed hoc satis posset dici, quantum ad ultimum effectum, qui est iustificatio à peccatis. Sed quantum ad characterem, nō videtur posse suppleri. * Hæc ex D. Thoma fideliter excerpta, in eodem paragrapho, post locum ex 4. sent. adduxit Amadæus. Quorum meminisse noluit Baronius, sed silentio præteriit, ne calumnia, quam Amadæo impingit, detegretur: cum ex prefato loco ex 3. p. clarè innoteat verba illa, quidam dicunt, ex illo expressa, ne leuiter quidem, innuere D. Thomam eorum solutioni non consentire: refert enim, quosdam dicere, deficiente intentione Ministeri, Deum supplerere defectum Sacramenti quod ultimum effectum, qui est iustificatio à peccatis, ipseque suum calulum illis adjungit. Ita ne verò? Nil ergo peccauit Amadæus, cum solutionem ex proprio D. Thomæ sensu adhibitam retulit omisissemus. * Quidam dicunt (ex 4. sent.) Quinimò & laudi verti deberet silentium, quo D. Thomæ sententiam expressit, & ab alijs impouenda purgavit. Vnde grauiter Baronius peccauit, dum ex hoc capite calumniam illi instruxit, de qua tam facile convinci posset. Vbi ergo Baronii? Vbi punie- da illa fraus? Vbi enormis truncatio loci? Vbi aduersarij calumnia severissime castiganda? Vbi atrocx scelus? Inceptas quæso preces absque interruptione prosequere, nos enim tecum Dicimus preciamur, ut quas impostor commeruit penas condonet. Tuam causam ago. Verum si probbris, & contumelij doloris sensum demuleere, & lenire conaris; euome ergo & uno semel flatu ex pectora recessum toties virus in Amadæum Guimenium. Miserationi locum ipse dabit, non iræ.

10 Ceterum ne in posterum, inaudita parte, reum condemnas; & erroris notam, ignoto authore, eius sententias invras, siste paulisper, & ad ea, quæ scribis

animum aduerte, ne dum eleganter tua vota expromis, res pro votis non succedit. Et ne deterius, quid tibi contingat, monitum te velim D. Thomam non Iolum ad baptismum, sed ad alia etiam Sacramenta ex defectu Ministeri invalida, supplementum à Deo Summo Sacerdoti, eidem pietati innixum, quod ad effectum gratiæ sanctificantis periuisse. Sic in eodem libro 4. sent. dist. 24. q. 1. art. 2. quest. 3. ad 2. ibi: * Ad secundum dicendum, quod talis, (nempè qui baptizatus non est) si ad Sacerdotium promoueatur, non eit Sacerdos, nec conficeri potest, nec absoluere in foro poenitentiali: vnde secundum canones debet baptizari iterato, & ordinari: et si etiam in Episcopum promoueat, illi quos ordinat, non habent ordinem. Sed tamen (attende) piè credi potest, quod quantum ad ultimos effectus Sacramentorum, Summus Sacerdos suppleret defectum. * En Baroni, quem aggredieris Pygmæus Herculem, Te sit Achillem. Cur ergo Amadæo, v. l ex eo quod refutat, successores? Quo cœstro percitus in eum furis?

§. II.

Altera Baroni calumnia detecta.

11 Ex superitis dictis satis constat primam solutionem, quam ex duobus D. Thomæ locis fideliter excerptam, & ex propria eius mente adhibitam argumento, contra necessitatem intentionis Ministeri, sibi obiecto, elegimus, non admittere Sacramentum Baptismi confici deficiente intentione Ministeri; hoc enim dicere nefas est, sed Deum eius defectum supplerere quo ad ultimum effectum, qui est iustificatio à peccatis. Nihilominus Vincentius Baronius Amadæum hostem appetens, ei imponere non dubitauit solutionem nefandam, tanquam ex propria mente adhibitam D. Thomæ adscripsisse: nempè deficiente intentione Ministeri, validum etiam confici Sacramentum. Si Amadæo, inquit, fides nulla sit: ipse D. Thomas non omnino certus figit pedem, sed in hoc lubrico titubat, & cadit; cum supplementum aliquod intentionis ad validum baptismum necessaria, repetit à Deo Summo Sacerdote. Hæc Baronius, nullo tamen Amadæi testimonio obsignata: quod ex solo figuli cerebello ortum habere poterat. Quia Amadæus ex 4. sententia, hanc solutionem, et si secundo loco positam,

tam, consultò referre omisit, censens & meritò omnino alienam à mente D. Thomæ. Et ex 3.p.q.64.art.8.ad 2. sententiam oppositam ipsius verbis exscriptis refert, quibus Angelicus Doctor concedit defectum intentionis Ministri suppleri a Deo Summo Sacerdote, quantum ad ultimum effectum Sacramenti, non verò quo ad eius valorem. * Hoc, inquit, satis posset dici quantum ad ultimum effectum, qui est iustificatio a peccatis, sed quātum ad characterem non videtur per deuotionēm accendentis posse suppleri. * Hæc ex D. Thoma refert Amadæus. Ex quibus agnosces, quām citò Baronius sua maledicentie meritas dedit pœnas. Indulgentiae tamen, non vindictæ, ideo subiiciendus; viro enim occupatissimo, tam D. Thom. quām Amadæum, à limine tantum salutare licuit.

12 Hinc ortum habuit altera calamitia, quam ibidem Baronius affinxit, dicens *Nec contentus (Amadæus D. Thomam) impegit in hunc errorem, adiungit alterum ad finem secundæ propositionis de baptismo Martyrij. * Cum tamen ad finem huius propositionis, nullum D. Thomæ locum Amadæus citauerit; nec pro opinione de baptismo Martyrij (quo ad infantes etiam in utero existentes) aliū authorem præter Sotum adduxerit (in editione S. Lugdunensi, quæ præ manibus fuit Baronio. Licet postea in Matritensi, superaddiderit M. Corrado 2.p.q.62. M. Serra 3.p.q.66.art.12. & M. Prado eadem questione, dub.12.num.65, dicentem esse ferè communem) Nullum ergo errorem, nec D. Thomæ, cuius non meminit, nec alijs authoribus, quos refert, Amadæus adiunxit. O Baroni! sic operam, & atramentum perdis? Sic ad calumnias paginas repletas? Doleo.

§. III.

Quānam intentione ad valorem Sacramenti, ex mente D. Thomæ, sit necessaria?

13 Gravis inter Doctores est difficultas, in enoncanda mente D. Thomæ, circa intentionem in Ministro requisitam, ad conficiendum Sacramentum. Doubium suboritur ex duplice Angelici Preceptoris loco supra citato: Alio ex 4.sent. dist.6. q.1.art.2. quæst.1.ad 2. Alio ex 3.p.q.64.art.8.ad 2. In primo enim loco quorūdam opinionem refert,

nec refellit, afferentium: *Quod in baptismo, & alijs Sacramentis, que habent in forma actum externum, non requiritur mentalis intentio, sed sufficit expressio intentionis per verba ab Ecclesia instituta.* Et ideo si forma seruatur, nec aliquid exterius dicitur, quod intentionem contrariam exprimat, baptizatus est. Quam solutionem secundo adhibita m cuidam argumento oppugnanti necessitatem intentionis Ministri ad valorem Sacramenti, ostendimus supra, prodire non potuisse ex propria mente D. Thomæ. Recrudescit verò difficultas ex alio loco ex 3.p.q.64.art.8.ad 2. Vbi explosa aliorum sententia existimantum, deficiente intentione Ministri, validum nihilominus Sacramentum baptissimi perfici, eo quod Deus supplet defectum quo ad parvulos, & fides, deuotione adiuncta, quo ad adultos: concludit D. Thomas. Ideò alii melius dicunt, quod Minister Sacramenti agit in persona totius Ecclesie, cuius est Minister. In verbis autem, quæ profert, exprimitur intentio Ecclesie, quæ sufficit ad perfectionem Sacramenti, nisi contrarium exterius exprimatur ex parte Ministri, vel recipientis Sacramentum. Ergo ex mente D. Thomæ licet desit mentalis intentio in Ministro, validum tamen conficitur Sacramentum, ratione intentionis Ecclesie, quæ verbis formæ exprimitur, dum contrarium Sacerdos externe non manifestet, quantumvis internè retineat. Quod videtur coincidere cum solutione secundo loco posita in præcitato loco ex 4.sententiarum.

14 Ceterum ut benè ait Cardinalis de Lugo tom. de Sacram. disp. 3. sect. 4. num. 64. cum Caetano 3.p.q.64.art.8.ad 2. Incredibile est D. Thomam, in his locis, sensisse Sacramentum posse validè conferri absque intentione interna Ministri. Quod ex ipsomet Angelico Doctore omnium optimè ostendit P. Suarez tom. 3. in 3.p.q. 64.art.8. Quibus ego lubens aſtentior: primò, quia statim art. 10. eiusdem quæst. 64. contrarium supponit, dicens: *Cum aliquis non intendit Sacramentum conferre, sed derisorie aliquid agere, talis peruersio tollit veritatem Sacramenti: precipue quando suā intentionem exterius manifestat.* Quibus aperte tradit derisionem internam, quæ nil aliud est, quām defectus intentionis, vel voluntas non conficiendi Sacramentum, eius valorem tollere, id verò multo certius est, si præfata voluntas, seu defectus

actus intentionis exterius manifestetur.
 * Ly enim precipit (quod D. Thomas subdidit) exprimit casum minus dubium, & alium magis dubium includit, * ut optimè cum alijs tenet Barbos. dictio 274. Secundò probatur, quia in eodem art. 8. ad 3. explicans habitualem intentionem, quæ sufficit ad perfectionem Sacramenti, subnequit: *Puta cum Sacerdos accedens ad baptizandum, intendit facere circa baptizandum, quod facit Ecclesia. Vnde si postea in ipso exercicio actus, cogitatio eius ad alias rapiatur, ex virtute prime intentionis perficietur Sacramentum.* Per quæ explicandus venit, in his, quæ ad 2. dixerat. Tertio probatur, quia ibi æqualem intentionem requirit ex parte Ministri conferentis, ac ex parte adulti suscipientis, & æquè vtriusque defectum veritatem Sacramenti tollere affirmat, *Si exterius primatur.* Et tamen si interne ex parte recipientis deficiat, licet nullo actu externo manifestetur, non perficitur Sacramentum, vt tradit q. 64. art. 7. ad 2. dicens: *Si in adulto def esset intentio suscipiendi Sacramentum, effet rebaptizandus.* Ergo licet in Ministro interne tantum deficiat intentio, non perficitur Sacramentum: & mens D. Thomæ alia non est, quam id certius esse, quando intentionis defectus externe exprimitur. Quartò probatur, quia q. 64. art. 8. citato in corp. expressè asserit requiri intentionem Ministri, qua ablutio aquæ de se indifferentis ad munditiam corporalem, determinetur ad Sacramentalem effectum. Et infra ad 1. Et ideo, inquit, requiritur eius intentio, qua se subiiciat principali agenti, ut scilicet intendat facere, quod facit Christus, & Ecclesia. Quid clarius!

15 Solutionem verò argumenti, quod sibi obiecit D. Thomas, fateor difficilem: illius enim vis in eo posita. Si mentalis intentione Ministri necessaria sit ad valorem baptismi, cum hæc ipsi tantum sit nota, nullus certus esse poterit, quod baptismū suscepit: ac proinde omnes erunt semper dubij, & anxij, an ritè baptizati sint. Respondet Vincentius Baronius ubi sup. fol. 217. * Huius argumenti vim D. Thomam infingere, intentione Ecclesiae, verbis Ministri expressa, quæ tantæ est efficacia, ut priuatum Ministri errorem corrigit. * Sed quidem cum fide sanctum sit intentionem Ministri, saltem faciendi, quod facit Ecclesia necessariam esse ad valorem baptismi: si hanc ille non habeat, intentione

Ecclesiae defectum non supplebit: alijs nisi exterius exprimatur, nunquam valor Sacramenti deficere poterit ex defectu intentionis Ministri, quod hæreticum est. Intentio ergo Ecclesiae in eo tantum euētu priuatum Ministri errorem corrigerem poterit, quando iste habuerit intentionem faciendi, quod facit Ecclesia, quam tamen ipse internè irridet, puramque ceremoniam ad illudendos homines inten-tam itidicat. Ergo cum Minister catere possit intentione faciendi, quod facit Ecclesia (quoniam & contrariam internam habere) si illa necessaria sit ad valorem baptismi; & illius incerti simus, dubietas & anxietas baptismi non vitantur. Recrudescit ergo argumenti difficultas, non euacuatur solutione Baronii.

16 Aliter explicat D. Thomam Caetanus 3. p. q. 64. art. 8. ad 2. dicens: * Ad certitudinem nostram de susceptis Sacramenis, intelligendum est, sufficere intentionem Ecclesiae per verba Ministri expressam, nisi per Ministrum, aut suscipientem contrarium exprimatur. Ita quod non intendit Author, quod hæc sufficient ad perfectionem Sacramenti simpliciter, sed ad perfectionem eius secundum humanam certitudinem. Per hoc enim evitatur inconueniens, quod quilibet incertus possit esse de susceptis Sacramentis. * Sic Caetanus, quem alij Thomistæ communiter sequuntur. Sed non quiescit animus. Quia si deficiente Ministri intentione, ut concedit Caetanus, intentio Ecclesiae non sufficit, ut perficiatur Sacramentum: cum humanam certitudinem non habeamus de intentione Ministri, vnde illam habere poterimus de valore baptismi? Quod si dixeris ad huiusmodi certitudinem sufficere, quod exterius defectus intentionis non exprimatur: non facile id persuadebis baptizatis à peruersis Ministris, hæreticis, Maniis, & ab alijs infidelibus in casu ne cessitatis. Præterquam quod D. Thomas asserit, quod si desit mentalis intentione in Ministro, perficitur nihilominus Sacramentum, ratione intentionis Ecclesiae, quæ exprimitur in verbis Ministri, dum contrarium exterius ab isto, vel à suscipiente non exprimatur. Eam ergo certitudinem de suscepto baptismo cuilibet ritè baptizato concedit D. Thomas; quæ ex intentione Ecclesiae, de qua dubitare non licet, desumi potest. Hæc autem certitudo tanta est, quanta ex intentione in- ter-

teria Ministri per revelationem nota pul-
lularet. Ideoque Angelicus Praeceptor ad
omne dubium, & anxietatem expellen-
da, solam intentionem Ecclesie, que
verbis Ministri exprimitur, dicit sufficere
ad perfectionem Sacramenti. Alias enim
Ministri intentionis incerti semper du-
bij, & anxijs esse mus, an baptizati simus,
necne?

17 Propterea, inquit Cardinalis de
Lugo *vbi supra*, * non pauci censuerunt
D. Thomam in eam sententiam inclina-
se, quod sufficeret intentio faciendo exte-
rius, quod facit Ecclesia: & mirum non es-
se, cum scripsiterit ante definitionem Con-
cilij Florentini, & Tridentini. * Ab hac
ramen noxa, eum ipse vindicat, & meritò;
& eius verba supra adducta ex 3. p. q. 64. art.
tic. 8. ad 2. & ex 4. sent. dist. 6. exponit di-
cens, D. Thomas * in vitroque loco solū
agere de necessitate intentionis internæ
expressæ, & explicitæ, que si requiriretur,
videretur posse reddi dubium valorem Sa-
cramenti, saltem apud illos, quæ ignorar-
rent, an Minister talem speciali intentionem
habuerit. * Ceterum neque hæc
solutio mihi arridet: primò, quia ad in-
certitudinem baptisimi, sat est requiratur
ad valorem Sacramenti intentio interna,
namcum hæc soli Ministro sit nota, ne-
quibit accedenti ad Sacramentum esse no-
rum, quod Sacramentum suscepit, & ita
non poterit habere certitudinem salutis. In
quo sita est vis argumenti, quod sibi ob-
iicit D. Thomas. Ergo solutio illi adhi-
bita eo tendere debet, ut excludat incer-
titudinem de valore baptisimi, quin ob-
stet incertitudo, quam accedens ad Sa-
cramentum habet de interna intentione Mi-
nistri. Ad illam autem excludendam qui-
dam recurrebant ad Summum Sacer-
dotem, scilicet Deum, & ab illo supplemen-
tum intentionis Ministri necessariæ ad
valorem Sacramenti repetebant: quorum
sententiam D. Thomas reiicit; & alio-
rum approbat, qui intentionem Eccle-
sie in verbis, quæ Sacerdos profert, ex-
pressam, aiunt sufficere ad perfectionem
Sacramenti, dum exterius defectus in-
tentionis Ministri, vel suscipiens Sacra-
mentum, non exprimatur. Quorum so-
lutione admissa, nullus dubitationi de
valore Sacramenti locus relinquitur, &
consequenter argumenti difficultas fundi-
tus exhaustitur. Quæ secus integræ
perseuerat; si intentione interna Ministri

requiratur, cum non sit vnde certitudi-
nem de illa habere possimus. Secundò
displacet responso Cardin. de Lugo, quia
intactam relinquit difficultatem sub or-
tam ex solutione D. Thomæ ad 2. nem-
pè intentionem Ecclesie sufficere ad per-
fectionem Sacramenti, si nil contrarium
à Ministro exprimatur. Quæ secum pa-
titur defectum intentionis internæ in Mi-
nistro, imò & contraria, vt ex terminis
constare videtur.

18 Ideò, post rem maturè excogita-
tam, duplice conclusione respondeo. Pri-
ma sit, D. Thomæ solutionem nullaten-
us eo tendere, vt suadeat, deficiente in-
tentione interna Ministri, Sacramentum
perfici intentione Ecclesie, que illius
verbis exprimitur. Ratio est euidentis, quia
conclusio contradictoria est expreßè
ipsius D. Thomæ in eodem artic. 8. & non
semel, aut bis, sed ter: nempè, in corpo-
re, & in solutione ad 1. & ad 3. vnde nisi
timere dici non potest, ibidem ad secun-
dum sibi contradicere. Dico secundo
D. Thomam non curasse solutionem ad-
hibere, que euidenter certum baptiza-
tum relinquat, de Sacramento suscepto,
sed quæ animo peccatum. Ad conscientię
autem quietem, sufficit non posse pru-
denter dubitare de intentione necessaria
ex parte Ministri. Quod contigit, si nil
aliunde in contrarium exprimat, dum
verba ab Ecclesia instituta profert: quia
sic exprimit se habere, in illo actu ablu-
tionis, eam intentionem, quam habet Ec-
clesia, quæ sufficit ad perfectionem Sa-
cramenti, quantumuis ipse ignoret sig-
nificationem, que sub illis latet. Et sic
explicanda veniunt verba illa D. Thomæ;
quod Minister Sacramenti agit in
persona totius Ecclesie, in cuius Mi-
nistri verbis exprimitur intentione Ecclesie suf-
ficiens ad perfectionem Sacramenti. Hoc
autem sufficere ad moralem certitudi-
nem de valore Sacramenti suadetur
exemplo poenitentis cum attritione ac-
cedentis ad Sacramentum poenitentia,
qui licet euidentiam non habeat de Sa-
cerdotio confessoris, cum eius baptis-
mus, & ordo Sacerdotalis non sint ipsi
euidentia, eam tamen moralem certitu-
dinem de his habet, vt prudenter du-
bitare nequeat. Et in hoc sensu accepta
expositio Caetani, & Thomistarum
verum continet. Si vero de inten-
tione Ministri dubitetur, quia infidelis

Iudeus, vel Mahometanus, iterandus erit sub conditione baptismus, ad incertitudinem, & anxietatem expellendas.

§. IV.
Enormis Baronij impostura in Cardinalem de Lugo.

19 **C**Vm sententiam ex Caietano, Sylvestro, Margarita Cōfessor, & ex Campanella nū. 4. relatam, & reiectam, à grauiissima nota eximere, Baronius non auderet, & nullum ei effugiuOccurrit, eam deriuare tentauit in Eminentissimum Cardinalem de Lugo, fol. 216. dicens: * Campanellæ opinionē Cardinalis de Lugo munitam fuisse suffragio, qua ait, paruulos si desit aqua ad baptis-
mum, saluos fieri Sacramento legis naturalis, id est benedictione, aut precatione paterna. Quod pro de Lugo, (inquit) respondebit Amadæus, ego reponam pro Caietano, & Sylvestro. * Sic Baroarius. Ceterum ab hac, & aliis calumnijs, quas Cardinali de Lugo affinxit Campanella, se ille purgauit, tomo de fide, disp. 20. sect. 3. nū. 130. fol. 562. his verbis: * Prudenter faciet celer, si namquam nisi in scriptis censuram propositionis ibidem scriptæ profera, mo & apud se exemplar propositionis, & centuræ retineat, quo conuincere possit, siue propositio, vel censura postea alterata referatur. Inueni non semel responsa, vel censuras à me petitas, non eisdem verbis relatas, & editas; ita ut neceſſe fuerit mihi, pro meis non agnoscere. In quo (attende) aliquis querela scrupulus mihi remansit erga Patrem Thomam Campanellam, qui in suo opusculo de Prædestinatione, & Reprobatione, statim initio aliquos suos articulos refert, meo nomine subscripto, & à me simpliciter approbatos, sine illa restrictione, vel explicatione: quos tamen ego quantum meminisse potui, non ita absolute probauit, sed cum explicationibus, & limitationibus addendis, quæ ibi desiderantur. * En Cardin. de Lugo à suffragio, quo suas opiniones Campanella nunire tentauit, se in tuto posuit. Secus verò contigit Doctribus, & Magistris, quorum verba fideliter excerpta dedi. Vtinam hæc Baroarius pro Caietano, & Sylvestro reponere potuisset,

(§)

QVÆSTIO IV.

An præcepto annua communionis satisfaciant fideles, qui in Ecclesijs Regulatum tempore Paschatis Eucharistiam suscipiunt?

1 **Q**uod, excepto primo die Paschatis Resurrectionis, possint fideles, in ceteris diebus a Dominica Palmarum ad Dominicam in Albis, præcep-
tum communionis in Ecclesijs Regula-
rum adimplere, tradit Nauarrus cap. 21.
num. 52. Vbi sic ait: * El Papa Leon X. co-
cedio a qualquier Sacerdote de la Orden
de los Fray les Menores, que en qualquiera
dia del año pueda administrar la Eucaristia
a los seglares, excepto solo el Domingo
de la Resurrección, y por consiguiente
a los Dominicanos, y a todos los otros, que
participan de sus priuilegios, lo qual tam-
bién sabemos estar particularmente con-
cedido, y con mucha razó, a los Padres de
la nueua, y muy exercitada en confessar, y
comulgar, y por ello muy prouechoſa
Compañia de Iesu. Y aunque por algunos
respetos puede parecer a algunos, que esta
excepcion del dia de la Resurrección se
entienda de toda Comunion, con que se
cumple el precepto de comulgar la Pasqua.
Parecenos empero, que se ha de enten-
der de la Comunion de solo el dia de la
Pasqua, ora ella se tome para cumplir con
el precepto, ora no. Porque el dicho Papa
Leon parece auerlo declarado assaz por
las palabras que añadió a las de Nicolao
V. q concedió antes este priuilegio, y por
otras razones. * Sic ille. Que pro opiniōne
solum primū diem Paschatis excludente
ad præcepti adimplitionē exponunt non-
nulli, & sequitur P. Sà, ver. Euchar. nū. 10.

2 Quorum explicationem genuinam supponit Manuel Rodriguez tom. 1. quest. Regul. quest. 56. artic. 3. §. Ad hanc obiectio-
nem, ex priuilegijs Leonis X. Martini V.
& Sixti IV. id Regularibus concedenti-
bus, praterquam in die Paschatis, vel in
die Resurrectionis. Quod de solo primo
die Resurrectionis intelligunt. Quibus
Nauarrum explicans consentit M. Ludo-
vicius Lopez 2.p. Instruc. cap. 6. de Bulla,
fol. mihi 803. Vbi sic scribit: * Excepto so-
lo die Paschatis, ex priuilegio Leonis,
Religiosi Mendicantes possunt communi-
onem impendere laicis ad satisfa-
ciendum præcepto communionis, vt
in-

*Argum
Nauarri
pro Socie
tate Jesu.*

in situat Nauarrus in Sum. cap. 21.n.52.* Sic ille, qui benè subiungit, oportere, non obstante hoc priuilegio, quod ad satisfaciendum præcepto * laicus ad communionem recipiendam à suo Parochio remittatur.* Quod aduertit etiam P. Tamburinus eum sequutus opusc. de Commun. cap. 4. §. 4. num. 51.

3 Addunt alij, Mendicantes nullo excepto die, posse in suis Ecclesijs Eucharistiam secularibus, vnde cumque conflugtibus, ministrare in Paschate, vt satisfaciant præcepto annua communionis. Ita M. Ioannes de la Cruz in Epitom. Priuileg. lib. 2. cap. 5. dub. 4. conclus. 3. Vbi sic: * Licet Religiosis ministrare fidelibus in suis Ecclesijs Eucharistiam in Patchate, etiam ad implendam præceptum communionis, quia concessit Patribus de Guadalupe Nicolaus V. & Iulius Secundus, vt habetur in compendio istius Ordinis, §. 2. & 6. * Sic ille, in cuius sententiam valde inclinat ex eodem ordine M. Antonius de Hinojosa, verb. Eucharist. fol. 229.

4 Hanc opinionem tenet etiam Manuel Rodriguez tom. 1. quest. Regul. quest. 56. art. 3. §. Quantum ad secundum, & seq. Vbi affert priuilegia Nicolai V. Pauli III. & Iulij II. ex quibus id possunt omnes Mendicantes per participacionem priuilegorum, addens, hoc priuilegium, licet non sit in vsu, vim suam retinere: * Nam vt suprà (inquit) latè probauimus, priuilegia Minorum, & per consequens aliorum mendicantium, f erunt confirmata à Pio IV. & ab alijs Pontificibus cum clausula ex certa scientia, & de plenitudine potestatis, quæ clausula confirmat etiam priuilegia, quæ sunt per non usum abrogata. Et ibi etiam adiecimus Sixti V. confirmationem, &c. Et non solum confirmavit dicta priuilegia; sed etiam de nouo concessit, & per consequens de nouo concessit ipsis Minoribus, per viam communicationis, priuilegium Nicolai V. & Antonij Cardinalis (nimurum Pauli III.) Monasterijs Ordinis D. Hieronymi, & priuilegium Iulij Secundi concessum Fratribus Minimis. Quæ cum sint tam recenter concessa, non potest contra ea allegari non usus; presertim cum non usus minimè præjudicet ignorantibus, & talis non usus in Religionibus ex ignorantia priuilegorum fuerit introductus.* Pro eadem

opinione militat Brunius Cappaing, de Priuileg. Regul. part. 2. tract. 8. cap. 2. per torum. Vbi ait: * Quod licet Regularibus Eucharistiam in die Resurrectionis Domini- nicae secularibus porrigeret, etiam ut Ecclæsiae præcepto satisfaciant. * Idque multis suadere conatur, & ad decretum sacrae Congregationis respondet. Vide illum.

5 Eamdem sententiam cum Rodriguez, & M. Ioanne de la Cruz, tenent Beja, & Sorbus, quos citatos sequitur Diana part. 2. tract. 14. resol. 37. Vbi in terminis questionem pertractat, inquirens: * An Sacerdos Regularis, tempore Paschali, possit ministrare Eucharistiam secularibus, vt adimpleant præceptum Ecclesiasticum annua communionis? * Cui sic: * Negatiuè respondet Suarez, Portel, Gaspar Hurtado. Sed affirmatiuam sententiam non ignobiles authores docuisse constat: hi sunt Ioannes de la Cruz, Beja, Rodriguez, Sorbo, & alij, & hoc ex priuilegio, &c. Vndè ex dictis remanet satis probabilis ista sententia. Sed ego consulerem, vt Regulares in tali catu faueant Parochis, & talem sententiam in proxim non deducant.* Sic ille. Quod etiam consulit P. Bauni in Theolog. Moral. part. 1. tract. 5. quest. 19. Vbi adductis priuilegijs Martini V. & Pauli III. concludit: * Non videtur negari posse, fideles satisfacturos præcepto de communione annua, cum eam, quo cumque die à Dominica Palmarum ad Dominicam in Albis, in Ecclesijs Mendicantium acceperant. Sed id ego illis, vt faciant, non sum author ob scandalum.*

6 Idem sentit Martinus de San Joseph in Monitis confess. tom. 1. lib. 1. tract. 5. de Eucharist. num. 14. ibi: * En rigor pueden los Religiosos en sus Conventos dar a los seglares la Comunion Pasqual, por un priuilegio de Nicolo V. concedido al Monasterio de N. Señora de Guadalupe, y estendido por Pio IV. a todos los Conventos de la Orden de San Jeronimo, de que participan todos los Mendicantes, y yo juzgo tambien, que es probable. Aunque aconsejo, que en el tiempo de Pasqua, se abstengan los Religiosos deste priuilegio.*

7 Denique hanc sententiam vltra citatos tenent Ludouicus de S. Juan in Sum. quest. 8. de Eucharist. art. 3. diffic. 3. Bartholomaeus à S. Fausto de Euchar. lib. 1. q. 280. Joannes Henriquez in quest. moral. sect. 15.

Et putant probabilem Joannes de Soria *in Epilog. Sum. 9. 2. tract. 1. sect. 1. d. 7. §. Circa ministrum.* Et Leander a Sacram. *tom. 2. tract. 7. disp. 3. quæst. 19.* dicens: * Fagundez addit, hanc sententiam non posse securè amplecti; sed hoc additum non placet, quia revera est probabilis, ut benè Diana loco cirato.* Quibus consentit Machado *tom. 2. lib. 5. p. 2. tract. 6. docum. 5. n. 2. fol. mibi 330.* Et Remigius *in Præl. Confess. tract. 3. cap. 3. §. 1. n. 6.* inquiens, id esse probabile ex priuilegio Iulij Secundi, & Nicolai V. * Y por vna sentencia dada en fauor de los Padres de San Francisco, en confirmatione deite priuilegio contra los Curas, como refiere Fagundez apud Dianam. Mas no conviene, que esto se haga, sino raras vezes, con mucha prudencia, y cautela, por euitar eçandalos, y discordias. * Sic Remigius.

8 Non me latet, hanc sententiam retractasse Dianam *p. 9. tract. 9. ref. 27.* & insuper contra superius dicta militare declarationem Cardinalium in Epistola ad Archiepskopum Neapolitanum, *die 10. Martij anno 1618.* quam ad verbum adducit Diana *p. 6. tract. 7. Miscell. resol. 58. in fine.* Verum ad illam respondet Marinius de S. Ioseph vbi *supræ.* * Ni se debe dar credito al Padre Diana, quando trae declaracion de los Señores Cardenales en contrario, pues como probare abaxo, para que hagan fe estas declaraciones, han de parecer autenticas, y firmadas del Señor Cardenal Presidente de la Sacra Congregation, y legalizadas del Secretario delta, y demas desto han de ser promulgadas con los requisitos, que las demas leyes.* Quas condicione non habere prædictam declarationem, constat ex Diana vbi *supræ.* Quapropter Tamburinus *opus. de Com. cap. 4. num. 54.* vbi illam sibi obijcens, respondet: * De hac declaratione non constat authenticè. Secundò non est directa Religiosis, sed Archiepscopo. Tertiò est Epistola particularis pro Diœcesi Neapolitana, vbi forte aliquod peculiare suborietatur inconveniens.* Præterquam quod Sacra Congregatione non intendit derogare priuilegijs Mendicantiū, nec illorum villam mentionem facit, prout necessarium erat ad eorum reuocationem. Ideò Leander vbi *supræ,* non obstante hac Sacra Congregationis declaracione, cuius ipse meminit, præfatam sententiā am probabilem esse dixit, ægrè ferens,

quod Fagundez asserat, non posse securè amplecti.

9 Propter hæc illam improbare non est ausus Tamburinus loco supra citato, & multò minus aliam supra relata, que in ceteris diebus, excepto primo die Paschatis, Eucharistiam ad satisfaciendum præceptio in Ecclesijs Regularium ministrii posse concedit. Cæterum ipse neutræ practicè probabile admittit, & merito.* Has duas, inquit, opiniones relatas *n. 51. & 52.* non possum non vocare saltem speculatiuè probabiles, siquidem probabilibus rationibus nituntur, bono, ue habent authores. Et quidem prior (nempè que excipit primum diem Paschatis) videtur expeditior, ita tamen, ut neutræ iussum deducendam censeam, ne detur occasio, vel admirationis in populo, vel querelarum in Prælatis.* Sic ille. Cuius int̄stens vestigijs neutrā probabile existimo, nec credo, priuilegia allegata ad præmixtā quam reducta fuisse, quia eorū usus omnino impediret Pastores cognoscere vultū peccoris sui, & funditus cœteretur medium, quo fideles ab Ecclesia per Parochos compelluntur ad præceptum annuæ communionis adimplēdum.

10 Ex quibus fit, potiori iure audiendum non esse M. Ioannem de la Cruz *in Epit. lib. 2. cap. 5. dub. 5. concl. 2.* Vbi ait Regulares posse etiam Viatum ministrare sacerdaribus in periculo mortis constitutis. Verba eius sunt.* In sententia (quam ipse tueretur) asserente, licere Religiosis ministrare fidelibus Eucharistiam in Paschate, id videtur dicendum de ministracione Eucharistiae in articulo mortis.* Sic ille, que citatum sequuntur Brunus Cassaling. *de Priuile. Regul. p. 2. tract. 8. cap. 2.* & Portet *in Addit. ad verb. Sacramentorum administratio.* id probantes ex priuilegijs Nicolai Quinti, & Sixti Quarti, Minoribus concessis. Sed his abundè respondent P. Amicus *in Curs. Theolog. tom. 7. disp. 31. sect. 3. num. 57.* & Card. de Lugo *de Paenit. disp. 18. sect. 2. n. 52. & 53.* omnino videndi, ne illorum prætextu singularis hæc opinio, iuri Parochorum valde derogans, ad præmixtā vñquam deducatur.

11 Vnum hic adnotare oportet, Ioannem Machado *tom. 1. lib. 2. part. 4. tract. 7. docum. 1. num. 6. fol. mibi 379.* existimare, virtute Bullæ Cruciatæ, posse fideles, in quacumque velint Ecclesia, adimplere præceptum annuæ communionis. Quam op-

opinionem dicit, tenere Patrem Vazquez in 3. p. tom. 2. disp. 219. cap. 5. num. 47. &c Dianam, qui illum citatum sequitur, p. 1. tract. 11. resol. 20. Verba Machadi sunt: * Es tambien dado so entre los Doctores, si con la Bala de la Cruzada pueda comalgamar el que la tuviere, donde quisiere, y con esto cumplir Suarez defiende la parte negativa, a quien sigue Nuñio, &c. Vazquez, y otros juzgan por probabilissima, y segura en practica la parte afirmativa. * Verum aperte fallitur Machado, & non leui P. Vazquez iniuria, quia de hoc non est dubium inter Doctores, nec author vllus partem affirmatiuam docuit. Sed solus ipse deceptus auctoritate Doctorum, quibus obiter legit (vt aliquando huic auctori contingit) id falso imposuit. Quia P. Vazquez vbi supra postquam adduxit verba Bullæ latine, in qua conceditur * Eucharistiam, & alia Sacra menta, præterquam in die Paschatis recipere: * Sic ait: * Triplicem autem conceditur facultas, &c. Tertia est, vt Eucharistiam, & Sacra menta omnia, præterquam in die Paschatis recipere possint. * Et infrà: * Tertia facultas non intelligitur pro solo tempore interdicti, sed pro omni tempore, etiā si non sit interdicti. Idque tribus rationibus probari potest. Prima est, quia in Bulla, Hispano sermone transcripta, cum agitur de receptione Sacramentorum, dicitur: Y recibirel Sacramento de la Eucaristia, y los demas Sacramentos (salvo el dia de la Pasqua) aunque sea tiempo de entredicho, &c. Per diem autem Paschatis, (attende) vt capite præcedenti notauimus (ait Vazquez) intelligi debet totum tempus Paschale, intra quod præceptum Eucharistiae implendum est: nempe vt fauore Parochorum, hæc communio, qua impletur præceptum, ipsis reserueretur, (quod tenent communiter Doctores apud Dianam sup. p. 9. tract. 9. resol. 27.) Neque Religiosus virtute suorum priuilegiorum alicui Eucaristiam tribuendo, efficere possit, vt præceptum illud impleatur. Neque laici sacerdotes virtute Bullæ Cruciatæ de manu alterius communicantes, idem præceptum implere possint. * Sic Vazquez, qui non potuit clarius dicere, nec apertius de impostura Ioannes Machado conuinci, cum non solum virtute Cruciatæ, sed nec priuilegiorum Religionis, asserat expressè, præceptum annuæ communionis extra propriam Parochiam adimpleri non posse,

12 Insuper Machado aperte etiam fallitur, dum ait, Diana ex Vazq. sententiam illam defendere. Quia Diana vbi supra loquitur etiam excipiendo diem Paschatis: rogat enim sic: * An per Bullā Cruciatæ detur facultas recipendi Eucharistia (attende) præterquam in die Paschatis, de manu simplicis Sacerdotis sine licetia Parochi? * Cui respondet: * Negatiuam sententiam docet Suarez, & Nugnus. Sed pacientiorum virorum, probabilissima, & tutain praxi est contraria sententia, quam docet Vazq. in 3. p. tom. 3. disp. 219. c. 5. nu. 47. * Nullus ergo eorum opinionem illā docuit; atque adeò nec impostor pro illa imposterum citandus erit; nam ipse eam solū refert, male a se intellectam: & quod authores citati, ipse sentit, nilque de novo addit. Illis verò in mentem non venit Bullam Cruciatam continere priuilegium communicandi extra Parochiam ad adimplendum Ecclesiæ præceptum, vt constat ex dictis.

QUESTIO V.

Verum, qui ad celebrandum, vel communicandum confessus est, si postea recordetur laetabilis in confissione oblitus, teneatur ante communionem confiteri?

§. I.
Doctorum placita.

Negatiuam sententiam impo-
suit Patri Reginaldo doctus
Trullench de Sacr. lib. 3. cap. 6. dub. 4. num.
13. & quod valde miror, diligentissimus
etiam scriptor Fr. Leander à Sacram. tom.
2. tract. 7. disp. 7. quest. 21. dicens: * Aa qui
confessionem præmisit, & postea antequam
ad altare accedat, recordatur aliqui
peccati non confessi, teneatur illud
confiteri priusquam communicet.
Negarunt aliqui, quos suppresso nomi-
ne refert Cornejo, & expresse Reginal-
dus tom. 2. lib. 29. cap. 6. quest. 4. sect. 1. nu-
mer. 105. * Verum Reginaldus, nec illam
docuit, nec probabilem innuit, sed potius
impugnat, & contrarium, vt veram,
& communem amplectitur. Verba eius
sunt: * Qui ante communionem præ-
misit confessionem integrum omnium
mortaliuum peccatorum, quæ memo-
riæ occurrunt: & postea antequam

ad communionem accedit, recordatur alicuius peccati adhuc à se commissi, de quo non est confessus, (attende) tenetur per se loquendo, &c exclusis circumstantijs, quæ excusare possunt, illud confiteri, antequam communicet, quia præceptum, de quo agimus, obligat non tantum ad confitendum ante communionem, sed simpliciter ad confitenda omnia peccata mortalia, quorum quis sibi conscientia fuerit. Nec refert, quod tale peccatum oblitum iam sit remissum in confessione legitimè facta, quia non obstat remissio, quin debeat supponi clauibus, ut satis indicat Concilium Tridentinum, cum in citato capite, nec contritum quidem, & per consequens, nec consequutum remissionum suorum peccatorum mortalium, vult liberum esse a facienda eorum Sacramentali confessione, antequam ad sacram communionem accedit. * Quid clarius? Subiungit vero cum pluribus infra referendis: * Attamen ad vitandam irreuerentiam illam, quæ erga Sacramentum ipsum committeretur, recedendo indecenter coram alijs, quando ipsum administratur, ille, qui cum cæteris communicare paratus adstat ad sacra communionis linteum, non tenetur statim recedere ad confessarium, ut absoluatur directè à peccato, cuius est oblitus in sua confessione, & tunc recordatur. Pro quo aliquot autores assert Henriquez in sua Sum. lib. 8. cap. 46. §. 3. in margine litt. I. notatque, id locum habere, seclusa etiam infamia nota, & scandalo. * Hæc Reginaldus in 1. edition. Lugdun. anno 1616. loco, & capite à Trullench, & a Leandro supra citatis: qui vt ex eius verbis fideliter exscriptis patet, opinionem illi attributam neutiquam defendit, sed potius contrariam, (sicut & P. Henriquez vbi supra) & solum videtur admittere opinionem P. Henriquez de penitente iam communicaturo ad linteum altaris coram alijs adstante, de qua infra iudicium feremus.

2. Verum, quam hi autores impuserunt Reginaldo, probabilem putauit, de Sacerdote loquens doctissimus Fr. Petrus Cornejo in 3. par. 4. quest. 80. disp. unica, dub. 3. Vbi sic: * Quæres, an iste tenetur confiteri illud peccatum, (nempè oblitum in confessione) antequam celebret? Quidam negant; tum quia iste vera non habet conscientiam peccati mortalis, cum illud iam ei fuerit per ab-

solutionem remissum, quamvis teneatur confiteri tempore, quo præceptum confessionis obligat per, se semel in annum quia ideò præcipitur confessio ante communionem, quando est conscientia peccati mortalis, quia probatio requiri ab Apostolo, non debet re inqui iudicio proprio, sed confessoris. Alij verò affirmant, quia iudicant, hoc præceptum amplecere accipiendum, &c. Mihi videtur utraque sententia probabilis, sed hanc posteriorem video amplecti à viris timoratæ conscientiae. * Haec tenus Cornejo de Sacerdote celebraturo. Cuius sententiam de mandato supremi Tribunalis Sanctæ Inquisitionis Hispanæ expunctam esse, iure notat Thomas Hurtado ex Clericorum Minorum familia, tom. 1. varian. resol. tract. 3. cap. 1. resol. 14. n. 58 fol. 105. * Quæsententia, inquit, defendi iam nullo modo potest, quia expuncta est à suo authore, iudicio supremi Tribunalis Sanctæ Inquisitionis: Quod quidem (attende) verisimum est, si loquamur de Sacerdote, qui iterum celebraturus est ante tempus annua confessionis. * Sic Hurtado.

3. Ceterum pro laico, videtur ipse amplecti opinionem, quam pro Sacerdote traditam à Cornejo, expunctam refert; imò laxiorem: putat enim, laicum, qui urgente necessitate, non præmissa confessione, contritus semel communicauit, non temeri, confiteri ante tempus annua confessionis, sed posse iterum, atque iterum, non præmissa confessione, communicare, dum postea in nouum peccatum lethale non inciderit, quod Sacerdoti non concedit, sed celebraturum ad confessionem adstringit. Vide illum sup. num. 60. Vbi sic scribit: * Respondeo secundo: si sit easus, in quo laicus possit communicare, non præmissa confessione, cum sola contritione, non tenetur peccatum confiteri, & clauibus subiungere, nisi tempore annua confessionis (attende) potestque, nisi nouum peccatum committat, accedere ad communicandum. * In quibus plus Hurtado concedit, quam Cornejo; nam ei, cui, semel ex causa, nullius peccati confessione præmissa, communicare licuit, concedere videtur, si in nouum postea peccatum non recidat, sæpius communicare, licet peccata illa non confessa, quorum contritionem habuit, non confiteatur: putat enim, non teneri ante tempus annua confessionis, Verum cum hanc

hanc doctrinā à nullo Theologo sustine-
ri posse, animaduerteret; ideo licet ipse,
eam adhibuisset, dum dixit: *Respondeo se-
cundo: subiungit, & merito;* * sed hoc non
placet: quia si iste laicus habet copiam
Confessoris, tenetur confiteri: quia nō est
certus de sua contritione, & tenetur se
probare quis ante communionē, ut mo-
raliter certus accedat ad corpus Christi.*
Quod ego probabilius reproto, licet de sua
contritione certissimus esset; etiam per
reuelationem. Quia præceptum diuinum
non ideo cessaret: etsi ex verbis Tridentini
id probari nō posse contendat Arria-
gia infra citandus, eo quod Concilium so-
lum alerat teneri, quantum vis sibi cōtri-
tus videatur. & se contritum existimet, sess.
13. cap. 7. & Can. 11. qui autem ex reuelatione
se contritum nosceret, his terminis
non videtur comprehendendi, quia hæc noti-
tiæ longè excedit. Sic etiam sentiunt Ru-
bio, & Palacios, apud Amicum tom. 7. dis-
put. 26. n. 11. sed nostra sententia est proba-
bilior, quam tenet Henriquez lib. 4. cap. 4.
& plures alij.

4 Sed quid, si laicus confessus esset, &
alicuius lethalis fuisse oblitus, poterit ne,
confessione illius non præmissa, communi-
care? Respondet affirmatiuè Hurtado
supra, vbi postquam dixit, & merito, tene-
ri, confiteri, qui nullam præmisserat con-
fessionem, quantumvis cōtritus commu-
nicauerit, sic ait: * Quod secus est, si obli-
uiscatur alicuius peccati mortalis, quod
(inquit) non tenetur confiteri ante tēpus
annū confessionis, quia iam per cōfes-
sionem peccatum illud dimissum est, &
ipse sanctificatur. * Hæc Thomas Hurtado,
in quibus aperte concedit, laicum, qui
in confessione oblitus est alicuius lethali-
s, posse accedere ad communionem, nō
præmissa illius confessione, licet ante cō-
munionem recordetur; eo quod iam, per
confessionem aliorum, peccatum oblitū
est dimisum, & accedens ad Eucharistiam
mediante aliorum confessione sanctifi-
catus est. Cur autē Sacerdoti neget, quod
laico concedit? non video. Timore forsitan
incidendi in manus sanctæ Inquisitionis,
calamum cohibuit. Quia præceptum Tri-
dentini, quo præcipitur Sacerdotibus sta-
tum confiteri (non vero laicis) quando nō
præmissa confessione mortalium celebra-
runt, soloni procedit, ut ipse ibidem num.
63. fatetur: * Quando Sacerdos, necessi-
tate urgente, cum non sit copia Confesso-

ris existens in peccato mortali celebrat,
non verò in alijs casibus obliuionis, aut
malitiæ, &c. * Casus autem, de quo loqui-
tur Cornejo, casus obliuionis ei. Vnde nō
ex eo, quod vrgeat necessitas, neque ex eo,
quod non sit copia Confessoris, sed ex eo,
quod à peccato obliito indirectè absolu-
tus, sit iam sanctificatus virtute Sacramē-
ti Pœnitentiæ, asserit Hurtado, posse, non
præmissa oblii confessione, dignè com-
municare: ergo vel Sacerdoti hoc conce-
dere tenetur, maximè cum iam semel ce-
lebrauerat, vel laico negare: nam eadem
utrobique militat ratio.

5 Ideoquæ utriusque indiscriminata
probabiliter concedi posse, tradit M. Fra-
nciscus Arauxo in Vniuersitate Salmantice
olim primarius sacrae Theologie Ca-
thedralæ moderator, & postea Episcopus
Segouiensis tom. 2. m. 3. p. quæst. 80. art. 4.
n. 30. in impressione Salmantina, anno 1636.
vbi sic. * Si roges, an si quis post sumptum
debitè Eucharistiam, recordetur peccati
mortalis, nondum confesi, an teneatur
illud confiteri, priusquam iterum ad com-
munionem accedat, vel non? Respondeo,
utrumque esse probabile, sed affirmatiuè
partem potius consulere. * Verum etiū
hæc semper consulenda; negatiuam pos-
se ad proximū deseruire, cum Magistro
Arauxo consequenter ad principia iacta
concessit Præpositus in 3. p. quæst. 80. art.
5. dub. 3. n. 15. dicens: * Si aliquis sit legiti-
mè confessus, qui in confessione ex obli-
uione, vel iusta de causa aliquod pecca-
tum non explicuit, non tenetur elicere
contritionem de illo. Quo casu potest cō-
municare, antequam præmitat confes-
sionem illius peccati, quia per præceden-
tem cōfessionem, illius peccati remissio-
nem est consequatus, quamvis indirectè,
estquæ in statu gratiæ. * Sic Præpositus,
quem sequutus est Ferrantinus de scanda-
lo, dis. 1. quæst. 80. n. 2. cuius verba extant
apud Dianam p. 11. tract. 8. resolut. 40. folio
518. Et hanc opinionem probabilem pu-
tare Hieronymum Garcia in Sum. tract. 3.
diss. 5. dub. 1. p. 5. num. 50. dicit Diana p. 9.
tract. 3. resol. 4. * Vnde hanc, inquit senten-
tiam probabilem putat Hieronymus Gar-
cia. * Sed ego apud illum hanc non inue-
nio, sed longè diuersam, ex qua si ad istam
valeret consequentia, plures pro ea recen-
sere potuissent Auctores. Vide Fr. Leandrū
à Murcia in disquisit. in 1. 2. lib. 2. dispat. 4.
resol. 25. n. 15. fol. 361. Vbi pro hac senten-
tia

tia refert etiam Henriquez, Tamburinū, Reginaldum, & Hieronymum Garcia, sed isti Auctores id non docent, vt constabit ex dicendis, vbi eorum opinione propo-nam. Fauet autem Pasqualigus *in præxi de Iubileō*, quæ est. 64. n. 3. vbi ait: eum, qui post confessionem recordatus est peccati obli-ti, posse, si confessarij copia non sit, com-municare, ne omittat lucrari Iubileū.

6 Huius opinionis fundamenta pri-mus iecit M. Dominicus Baltanas in Summa, quam suppresso auctoris nomine luci-dedit Hispalis, anno 1526. *in Margarita, in-quam, Confessorum, fol. 170.* Vbi licet com-munem sententiam sequatur, hanc tamē probabilem sentit: verba eius sunt: * Qui verò confessus est, & post paululum ac-cedit ad communionem, & ibi recordatur de aliquo mortali, non peccat mortaliter communicando, proponens post commu-nionem confiteri: (attende) Præsertim, si iam est positus in loco cōmunionis, vel si non potest tunc commodè confiteri.* Ly enim *Præsertim* a perte denotat, quod possit communicare, non præmissa obli-ti confessione, licet quando illius recorda-tur, non sit positus in loco communio-nis; verius autem esse, quod possit, quando iam est in communionis loco. Sic cum communi Doctorum exponit adverbium illud *Præsertim Barbosa dīllion. 277. folio 751.* vbi sic: * Hæc dictio (*Præsertim*) ponit comparatiuè, & importat idem, quod *Maxime*, & *Precipue*: vnde exprimit ca-sum minus dubitabilem, & implicat ma-gis dubitabilem.*

7 Faciunt ad hæc alij, qui in præsen-ti casu, cum M. Baltanas *vbi supra*, ex leui causa, à præmittenda lethali obli-ti confessione excusat. Henriquez *lib. 8. de Eucharist. cap. 46.** Laicus, qui ad linteum altaris adstat, paratus communicare cum alijs, & confessionem præmisserat, excusat-ur propter reuerentiam Sacramenti, ne statim redeat ad confessarium, vt directè absoluatur à peccato, cuius fuerat obli-tus, etiam seclusa nota, & scandalō, cum iam accedat iustus, & probatus per con-fessionem. * Hæc Henriquez ibi, & *in Gloss. litt. I. & K.* vbi pro hac opinione refert Victoriam, Angelum, Tabienam, Ro-sellam, Aureolum, Cordubam, & alios. Et cum Henriquez, eius mutuatis verbis, sen-tit Bautius *in Miscell. casuum conscientia, quest. 537. fol. 347.* Quibus dissentire non videtur Martinus à S, Iosepho de *Eucha-*

riss. tract. 7. n. 13. & putat probabile Bon-a-cina *tom. 1. de Euchar. disp. 4. q. 6. p. 1. nn. 17.*
§. Si contrarium. Et hæc est opinio, quam putant probabilem Hieronymus Garcia, & alij, quos citatos sequitur Diana 3. part. tract. 4. resol. 77. non vero aliam, quam ei imposuit vbi suprà. Quibus nouissimè ad-hæsit Tamburinus *in Methodo expedite cōmunionis, cap. 1. §. 8. n. 63.* ibi: * Solum eos liberandos à præmittenda confessio-ne talis peccati oblii censeo, qui vel altu celebrant, vel ante altare ad linteum cō-municaturi expectant: hos enim, et si nul-lam notam infamiae incurant, non obli-go ad recedendum, quamvis breui reuer-suros, quia ex vna parte irreuerenter se gererent, inchoatam quasi actionem sine necessitate relinquendo, &c. Et ex alia parte non appetit clara necessitas, quia hic iam est iustus, benèquè dispositus propter absolutionem indirectam talis peccati.* Hæc ille.

§. II.

Auctoris iudicium.

8 X hac secunda opinione (§. probabilis admittatur) validissimum pro prima, suprà adducta (ex Magistro Arauxo, Thoma Hurtado, Præpo-sito, & Cornejo) argumentum desumitur ad probandum, non esse præceptum con-fitendi, ante communionem, peccatum in prævia confessione oblitum. Argumētor sic: Laicus adstat cōmunicaturus cū alijs, si non sit nota, aut scandalum; po-test licet ab altari discedere, & confessio-ne oblii præmissa, communicare; & tamen, secundum Henriquez, & alios, ad confessionem præmittendam non tenetur: ergo non est præceptum diuinum con-fitendi ante communionem peccati, quod in præcedenti confessione fuit oblitum: patet, quia alias nulla ratione excusat-ur poenitens à confessione oblii præ-mittenda. Dicere autem, præceptum non obligare in his circūstantijs; absque fun-damento iadstat. Quia præceptum præ-mittendi confessionem lethali ante cō-munionem, magis vrget, quam præceptū præmittendi iejunium naturale, cum hoc humanum, illud diuinum sit; sed qui, dum adstat altari cōmunicaturus cū alijs, recordatur, non esse iejunium, tenetur dis-cedere, si possit, sine nota, & scandalō. Imo & Sacerdos, si ante consecrationem, leno esse iejunum recordetur, tenetur dimis-tere

tertia Missam inceptā; vt tradunt D.Thom. Sotus, Ledesma, Victoria, & alijs discipuli D.Thomæ, quos cum Angelo, & Maiolo sequitur ipse met Henriquez *suprà n.3.in Glos. litt. H.* Et eit communis sententia Theologorum, quam cum Diana, Sylvester, Azor, Hurtado, Philiberto, Machado, & alijs defendit Leander à Sacram. *10. 2. tract. 7. quæst. 21.* Ergo si datur prohibitio communicandi, non præmissa læthalis oblii confessione; tenebitur, ab altaris linteo discedere, si laicus sit; vel si Sacerdos, Missam inceptam ante consecrationem dimittere, quoties absque nota, aut scandalō discedere queat. Consecutio vi detur necessaria: ergo vel dicendum est, non dari præceptum diuinum confitendi ante communionem peccatum, quod in præcedenti confessione ex obliuione, vel alia iulta causa fuit omisum: aut tale præceptum obligare, quoties absque nota, & infamia adimpleri possit. Si enim irreuerentia, quæ in recessu ab altari consideratur, non excusat non iejunum à præcepto Ecclesiastico non communicandi; qui fieri potest, vt excusat à præcepto diuino non communicandi absque præmissa peccati oblii confessione? Numquid præceptum diuinum minus vrget, quam humum? Si vero ex alio capite excusetur, nempe, quia iam accedit iustus, & probatus per confessionem: Hoc idem euincit, licet ad altare nondum accesserit, vt ex terminis pater: ergo, vel in utroque euenu tu, vel in neutro, ad oblii confessionem ante communionem tenebitur. Hæc cōsecutio est mihi evidens.

9. Propter hæc numquam assensum præbere potui secundæ opinioni, quam cum doctissimis Thomistis, & alijs suprà citatis defendit Henriquez: quia ex illa per necessariam consequentiā deducitur, pri mame esse probabilem, quam à Cornejo ex mandato supremæ Inquisitionis expūctam diximus, licet potea ex Doctoribus Hispanis eam intrudere non formidauerit Thomas Hurtado, censens de laico aliter, ac de Sacerdote iudicandum, cum tam en ex uno ad alium evidens sit consequentia. Ideo quæ utraque sententia æquè prohibita haberi debet à supremo Inquisitionis Tribunal, atque adeò improbabilis censeri; quidquid contra senserit Caramuel in *Theolog. moral. fundamentali*, fol. 17. in epist. dedicat. ad *Innocentium X.* & in 2. p. *Theol. fund. num. 12. fol. 5. & fun-*

damento 13. num. 229. & 233. Vbi contédit opinionis probabilitatem non desperdi per prohibitionem in Expurgatorio Romano, & Hispano ab utraque supra Inquisitione factam. Quod prorsus falsum est: Nec Thomas Hurtado hoc putido principio se protexit. Quapropter, eius sententiam expungendam esse, & omnino reiiciendam puto, quia etiæ accedens post confessionem, in qua ex obliuione læthale aliquod omisit, verè sit iustus, & probatus per confessionem; non tamen accedit probatus per omnium læthaliū confessionem. Et ut definit Tridentinum, *sess. 13. cap. 7.* * Ecclesiastica consuetudo declarat; eam probationem necessariam esse, ut nullus sibi conscientius peccati mortalis, quantumvis sibi cōtritus videatur, absque præmissa Sacramentali confessione, ad sacrā Eucharistiam accedere debeat. * Qui autem læthale, quod commisit, non est confessus, verè eit sibi conscientius peccati mortalis, quamuis sibi suadeat, virtute confessionis aliorum esse remissum; sicut verè esset conscientius peccati mortalis, licet moraliter certus esset, imò etiæ per reuelationem agnouisset, remissum fuisse per actū contritionis, aut per Eucharistiam bona fide ab attrito suscepit. Quia esse conscientium peccati mortalis, nil aliud importat, quam scire, fuisse commissum, & clauibus non esse subiectum, ut vniuersa Ecclesia semper intellexit. Quod inde suadetur, quia præceptum confessionis iure diuino obligat cōfiteri omnia læthalia, quæ memorie occurruunt: ergo præceptum diuinum consistendi ante communionem, obligat confiteri omnia, quæ ante illam memorie occurrerint. Nemo ergo potest ad sacram Eucharistiam accedere, nō præmissa oblii confessione, si tempore opportuno meminerit.

10. Quapropter Tamburinus *vbi suprà num. 62.* benè dixit, solo primo aspettu videri, non esse obligationem ad præmittendam confessionem in prædicto casu: * Cum præmittatur, vt dignitatē gratiæ communicaturus adquirat, & iam per confessionem prædictam gratiæ ornatum obtinuerit. Et ex alia parte præceptum de præmittenda confessione ante communionem iam obseruauerit. Ac proinde (inquit) ex vi argumenti ita dicendum esset: obstat tamen praxis fidelium, ex qua colligimus, præceptum de præmittenda confessione ante communionem, nō esse so lūm

lum de præmittenda confessione integra formaliter, sed etiam materialiter. * Sic ille. Cui consentit P. Arriaga tom.7.in 3. part. tract. de Eucharist. disp.46. sect.3. subsect.2. vbi num.21. dixit, stando rationi, videri valde probabile, per se non teneri confessionem peccati obliti præmittere ante communionem: pluraquæ congerit, * quæ (inquit num.27.) speculatiuē loquendo faciunt eam sententiam probabilem; tamen non cœleo,absolutè defendi posse, sed standum communī, &c. * Quod probat ex vſu, & praxi fidelium, quibus suadetur Christum Dominum præcepisse confessionem omnium mortalium, quorum ante ipsam communionem homo recordatur. Sed quidem vim præcepti non solum ex praxi fidelium, cum hæc in securiori opinione fundari soleat, sed ex verbis Tridentini, vt ab Ecclesia communiter receptis, & intellectis, efficaciter persuaderi, indubitanter affirmo. Prohibetur enim communio, non præmissa confessione omnium læthaliū, quæ memoriæ occurunt, seu quorum quis conscius est. Vnde contra prohibitionem faceret, qui, non præmissa obliti confessione, communicaret. Et ita firmiter tenendum contra M. Arauxo, Hurtado, Præpositum, & M. Cornejo. In quos omnes ferè Theologi insurgunt, Suarez tom.3.in 3.p. disput.66. sect.4. §. Sed huius. Fillius de Euchar. cap.8.num.215. Mercerus in 3.p. q.80.art.4.dubit.2. Aversa de sacr. Euchar. q.8. sect.6. Castro Palao tom.4. tract.21. dispu. vñica, punct.12.n.4. Coninch de Sacr. q.80.art.4.dub.2. Leander à Sacram. tom.2. tract.7. disp.7.q.21. & alij communiter.

11 Ex dictis concluditur, potiori iure reijsiendam esse opinionem aliorum afferentium, cum etiam, qui nullam præmisserat confessionem, excusari à præmittenda, si iam communicaturus in linneo altaris adsteret; etiamsi absque vlla nota, & scādalo discedere possit; atque adeò posse in tali euentu, cōtritione prius elicita, communicare. Sic tenuit M. Victoria in Summ. vbi de Eucharist. num.79. dicens: * Qui sunt ibi parati ad recipienda Eucharistiam, si ibi recordati fuerint aliqui mortaliū, securè possunt communicare, etiam ante confessionem, propter reuerentiam Sacramenti; nec de hoc dubito. * Idem docuit M. Martinus de Ledesma 1. p.4. tom.1. quest.20. art.3. post dubium 3. vbi de laicis sic ait: * Postquam iam sunt

parati ad recipiendam Eucharistiam, esto recordentur alicuius peccati, doleant de illo, & proponant quod postea confitebūtur, & hoc propter reuerentiam communionis, & mentis Domini. * Idem sentit M. Lublinus, & alij, quos refert Bonacina de Sacr. disp.4.q.6. p.1.num.17. & vt inquit Machado tom.1.lib.2. p.4. tract.8. doc.3.n. 3. fol.381. * mas de diez y seis Autores lo afirman, * quos citatos sequitur Leander à Sacram. tom.2. tract.7. disp.7.q.18. inter quos refert Dianam p.5. tract.14. resol.6. sed Diana ibi contrarium tenet. Refert etiam illum p.9. tract.3. resol.8. led hic excusat ratione scandali. * Nam difficile (inquit) videtur in tali scandalum vitari posse. * Casu autem quo nullum prudenter timeatur, id ibi non tradit.

12 Cæterum 3.p. tract.4.resolut.77. de Sacerdote, qui statim post introitū recordatur peccati mortalis, id tenet cum Soto, Victoria, & alijs; quos refert, & sequitur Leander suprā quest. 16. Quod quest. 17. extendit ad Sacerdotem existentem in altari, si antequam inchoet Missam, recordetur culpa mortalis. * Quia si laicus, inquit, potest Eucharistiam sumere, casu quo iam sacra mensa communicaturus assistens recordetur alicuius mortalis non confessi, etiam præcisa omni nota, & periculo infamia, vt statim dicimus, Quare hoc idem nequibit Sacerdos, si hoc illi accidat, iam in altari ad sacrificium celebrandum existenti. Sic debent a fortiori sentire Scotus, & Granados locis citatis, vbi absolutè dicunt, quod si Sacerdos Sacerotalibus vestibus induitus, recordetur peccati mortalis, & non habeat in promptu Confessorem, possit celebrare. * Sic Leander, & consequenter quidem.

13 Sed huic ego opinioni assentiri numquam potero, quia, vt prædicti, seclusa nota, & scandalo, non est sufficiens excusatio à præcepto diuino præmittendi confessionem læthaliū ante communionem. Et ita sentiunt communiter Doctoris cum D. Thoma 3. p. q.83. art.6. ad 2. vbi sic ait: * Si ante consecrationē aliqui prædictorum sit memor (nempè alii quid comedisse, vel bibisse, vel peccatum aliquod commisisse) tutius reputare, maximè in casu manducationis, & excommunicationis, quod Missam inceptā defereret, nisi graue scandalum timeretur. * Nec video (vt suprā animaduerti) cur Sacerdos, si ante consecrationem recordatur,

tur, non esse iejunum, teneatur Missam cæptam dimittere (ut ex communī sententia tradit ipse Leander) ratione p̄cepti non communicandi, non præmio iejunio naturali; & non teneatur recedere ab altari, quando absque nota & scandalo potest, si recordetur non esse confessum, ratione p̄cepti non communicandi, non præmissa læthalium confessione: cum hoc diuinum fortius, & antiquius p̄ceptū sit? Non me latet, Eminentissimum Caietanum, M. Fatum, M. Paludanum, & M. Baltanas olim tenuisse, p̄ceptum præmittendi confessionem ante communionem non obligare sub mortali. Verum hæc sententia falsissima, & perniciosissima est contra D. Thomam, & omnes Theologos, & a Tridentino explosa; imo & ut heretica damnata. Ut ait ex eodem instituto M. Ioannes Baptista Corradus 2. p. q. 469. licet alij ab hac nota immunit esse contendant, Petrus de Soto, Victoria, & Canus, apud Amadæum tract. de Eucharist. prop. 3. n. 8.

QVÆSTIO VI.
Vtrum Sacerdos, qui non habens copiam Confessoris, vrgente necessitate celebrauit, non præmissa mortalium confessione, teneatur postea quam primum confiteri?

ICoueniuunt ferè omnes Doctores, quod si ex malitia, habens copiam Confessoris noluerit confessionē præmittere, non tenetur postea quam primum confiteri. Ratio est, quia p̄ceptum Tridentini *sess. 13. cap. 7.* hunc casum non comprehendit: solum enim ait, * quod, si necessitate vrgente (deficiente copia Confessoris) Sacerdos absque prævia cōfessione celebrauerit, quam primum confiteatur. Ergo quando, absque necessitate, habens copiam Confessoris, non præmissa confessione, celebrauit, non ligatur p̄cepto Conciliij. Sic tenent M. Nagnus de *Sacram. tom. 2. quæst. 30. art. 4. diffic. 4. concl. 3. vbi sic:* * Laicus non habet tale p̄ceptum; atque adeò non tenetur confiteri in præsenti casu: neque Sacerdos, quādo celebrauit sine confessione ex malitia, vel negligētia, vel quia non est recordatus peccati mortalis, quando celebrauit. * Sic M. Nagnus, quem sequitur Illustris P. M. Arauxo Episcopus Segouiensis in 3. p. q.

80. art. 4. n. 29. ibi: * Si ex malitia ex tra illos casus sine prævia confessione celebret, non debet statim confiteri, aut si non celebret, sed laicorum more communicet; & idem de laicis dicendum est, etiam in p̄dictis casibus, in quibus licet, non præmissa confessione, communicare. * Hæc M. Arauxo.

2 Idem tenet Thomas Hurtado ex *Clericorum Minorum Familia to. I. tract. 3. cap. 1. resol. 14. n. 6. 2.* Vbi citatis pluribus concludit: * Conueniunt omnes isti Doctores citati, Concilium loqui solū, quando necessitate vrgente, cum non sit copia Confessoris, existens in peccato mortali Sacerdos celebrat: (attende) non verò in alijs casibus obliuionis, aut malitiæ, & similibus. * Sic ille.

3 Et hanc sententiam esse communē testatur illam defendens Leander à *Sacram. tom. 2. tractat. 7. quæst. 51.* & sequitur plures citans Diana p. 9. *tract. de Confes. ante Eucharist. resol. 26. vbi* inquirit: * An Sacerdos si voluntariè non confessus celebret, teneatur quam primum confiteri? * Cui sic responderet. * Ego puto, negatiuā sententiam tenendam esse; & ita tenet, me citato, Leandrus, Stephanus à Sancto Gregorio, Suarez, Mercerus, Granado, Arauxo, Filiucus, Nagnus, & alij communiter. Probatur, quoniam nullum est tale p̄ceptum, nisi impositum à Tridentino, sed in illo tantum fit mentio de Sacerdote celebrante sine confessione, vrgente necessitate, ergo in alijs casib⁹ nō est talis obligatio. Patet, quoniam p̄cepta poenalia non sunt extendenda magis, quam sonant. * Sic ille. Quibus adde Ioānem Sanctum in *Selectis disp. 32. n. 12. in fine. Villalobos in Sum. tract. 7. diffic. 37 n. 9. Franciscum de Lugo de Sacr. lib. 4. cap. 6. q. 8. num. 70.* & ante illum, fratrem eius Eminentissimum Cardinalem de Lugo de *Sacram. Eucharist. disp. 14. sect. 7. num. 150.* * Quia Concilium, inquit, aperte loquitur de illo, qui, necessitate vrgente, celebrauit, & in his p̄ceptis positivis non debemus arguere de vno casu ad alium. * Sic ille. Et antea Bonacina de *Sacram. Eucharist. disp. 4. quæst. 6. p. 1. num. 38.* dicens: * Hinc primò colligitur, Sacerdotem, qui ex sua malitia celebrauit in peccato mortali, non præmissa confessione, non teneri quā primū post celebrationem cōfiteri: Hic enim non dicitur celebasse vrgente necessitate, sed ex malitia: Tridentinum autē lo-

Ioquitor de Sacerdote celebrante ex necessitate, absque præmissa confessione. * Sic loquuntur Doctores, quos sequitur Mascarenhas de Sacram. tract. 4. de Eucharist. disp. 5. cap. 6. num. 212. fol. 236. Quem Theologaster nescio quis ob hanc opinionem sugillauit.

4 Sed ex dictis, non solum deducitur, opinionem Patris Mascarenhas esse communem, sed illationes ex eodem principio satis favorabiles admittendas. Cum enim Concilium sess. 13. cap. 7. solum declareret, necessarium esse, * ut nullus sibi conscientius peccati mortalis, quantumvis sibi contritus videatur, absque præmissa Sacramentali confessione ad Sacramentum Eucharistiae accedere debeat, &c. modo non desit illis copia Confessoris (& præcipiat.) *Quod si necessitate virginis Sacerdos, absque prævia confessione, celebrauerit, quā primū confiteatur.** Ex his, inquam, ultimis verbis apertè procedentibus de Sacerdote sibi conscientia peccati mortalis, non habente copiam Confessoris, & ideo, necessitate virginis, absque prævia confessione celebrante, deducunt Doctores, non esse præceptum *quam primū confitendi*, quaquecumque ex dictis conditionibus deficiente. Quia lex poenalis non est de uno casu ad alium extendenda.

5 Vnde infertur primitus, non ligare hoc præceptum laicos, nec Sacerdotes non celebrantes, sed more laicorum communicantes; nec illos, qui peccati mortalis conscientiam non fuerint, licet ex culpa graui ex defectu examinis id cuenerint: nec qui habentes copiam Confessoris non præmitunt confessionem, ante quam celebrare incipient: nec qui, dum celebrant, recordantur peccati mortalis non confessi, quod vel ob vitandum scandalum, vel aliqua probabili opinione ducti (licet possint tunc confiteri) licet omittunt: nec eos, qui absque virginis necessitate, non præmissa confessione celebrant. Videatur Diana p. 9. tract. 3. resolut. 24. & seq. Leander à Sacram. tom. 2. tract. 7. disput. 7. quest. 4. 8. & seq. & Bonacina ubi infra de Sacram. disput. 4. quest. 6. p. 1. à num. 37. Qui pro his illationibus plures Autographes congerunt,

**

162 209

§. I.
Tridentini præceptum qualiter à nonnullis explicetur.

6 EST tamen graui difficultas, quando Sacerdos non habens copiam Confessoris, necessitate virginis, non præmissa lethalis confessione, celebrauit; qua ratione intelligendum sit præceptum Tridentini, *quam primū confitendi*? Nonnulli censuerunt, ibi solum præcipi, quod confiteatur suo tempore, seu antequam iterum celebret. Sic Molfeisius in Sum. tom. 1. tract. 3. cap. 10. nu. 28. & ante illum Petrus Binsfeldius in Enchirid. Theolog. Pastoral. cap. 5. Quorum opinionem esse probabilem, saltem per principia extrinseca, dixit Diana eos citans 2. p. tract. 14. resol. 60. licet postea p. 9. tract. 3. resolut. 23. dixerit cum Auersa, rei ciendam esse, nec probabilem existimandam.

7 Idem, quod Molfeisius, tenet Thomas Hurtado tom. 1. variar. quest. tractat. 3. cap. 1. resol. 14. his verbis: * Sacerdos, qui ex iusta causa, vel iniusta, non præmissa Sacramentali confessione, celebrauit, non tenetur statim post Missam confiteri, sed sufficit, si ante primam celebrationem exequatur.* Quod magis explicat in corpore resolutionis, dicens: * Sacerdos, qui ex parentia confessarij, ad evitandum scandalum in peccato mortali celebrauit, * solum obligetur confiteri antequam iterum celebret. Et infra num. 64. Tridentini metem explicans, sic ait: * Solum est difficultas, quid denotent verba illa: *Quam primū?* Quibusdam asserentibus, significare, quam primum fuerit commoditas, & copia Confessoris. Sic Suarez, Vazquez, Sayrus, Sylvius, Nuñus, Cerola, Marchinus. Alij verò intelligunt illa verba: *Quam primum:* hoc est, priusquam celebrent. Sic Diana, Fagundez, Binsfeldius, Molfeisius, & alijs, quibus assentior. * Vnde infert Hurtado, quod Sacerdos, * qui necessitate virginis, sine prævia confessione celebrauit in mortali, si priusquam secundo celebret, etiamsi sit post annum, non cōsiteatur, duplicitis peccati est reus: * quia agit (inquit) contra duo præcepta, aliud diuinum, quo obligatur, non accedere in peccato, aliud Ecclesiasticum latum in Tridentino de confessione facienda ante celebrationem secundam.* Sic Hurtado cū alijs.

8 Quibus adde Homobonum, quem
ci-

citatum sequitur Barbosa de officio Paro.
chi p. 2. cap. 20. n. 39. dicens: * Nouissime
Homobonus de Bonis in Respons. quæst.
moral. p. 2. respons. 52. subdit, illud quam
primum moraliter arbitrio boni viri in-
telligentum esse, hoc est cum primum
iterum celebraturus est, ut post Reginal-
dum, Valentiam, & Suarez, resolutus Bonacina
de Sacram. disp. 4. quæst. 6. p. 1. n. 22. *
Sic Barbosa, sed male pro hac parte addu-
cit Jesuitas citatos, quia nullus eorum id
asserit, immo nec Bonacina id resolutus, sed
contrarium num. 37. dicens ibi, teneri
quam primum confiteri. Quod num. 41. ex-
pli cat, id est, teneri * quam primum con-
fiteri, post celebrationem. * Nec auctorem
aliquem contra refert. Vnde credo in Bar-
bosæ citationem, Amanuensis in curia,
errorem irrepsisse.

9. Plus addunt alij, nimisrum, in ver-
bis Tridentini nullum contineri præcep-
tum, sed solum consilium quam primum
confitendi. Sic M. Petrus de Ledesma in
Vniuersitate Salmantina primarius Theo-
logia: Cathedra: moderator in Summ. i. p.
tract. de Eucharist. cap. 11. ante conclus. 9. vbi
sic scribit: * Alguos enseñan, que el que
comulgó, sin que precediese la confes-
sion, está obligado por precepto, luego en
teniendo copia de Confesor, a confessar-
se. Y esto parece que significa el Concilio
en el lugar citado, y esta sentencia es pro-
bable, hablando de los Sacerdotes, de los
quales habla el Concilio. Pero a mi me pa-
rece cosa muy mas probable, lo que tiene
otros, que no es precepto. Porque no es
precepto diuino, como es cosa notoria, ni
tampoco es precepto humano. Porque el
Concilio tan solamente dice, que el tal
luego en pudiendo comodamente se con-
fiese. Y aquella palabra se confiese, no tiene
fuerza de precepto, sino de consejo. * Sic M.
Ledesma. Cuius opinionis fundamēta ie-
cit Cajetanus 2. 2. q. 186. art. 9. in respons. ad
2. vbi sic ait: * De modo vero loquendi;
puta, quia lex virtutur imperatiuo modo,
clarè liquet, quod non inducit vinculum
præcepti, modus enim huiusmodi impe-
riuum Grammaticè denotat, non iuridice. *
Quem sequitur alij apud Dianam p. 3.
tract. 6. Miscell. resol. 74. vbi inquirens: * An
verba imperatiui modi præceptum con-
tineant? * Respondet. * Prima opinio ne-
gat, supradicta verba imperatiui facite, ca-
nere (attende) abstineant, nemo audeat, &c.
præceptum continere. Ita Castrus de lege

pœnali, lib. 1. cap. 5. docum. 4. Cajetanus 2.
2. quæst. 166. (lege 186.) art. 4. (lege 9.) cir-
ca solutionem ad 2. Carbo de legibus lib. 7.
disp. 4. ad finem, &c. alij. *

10. Ideo sententiam Petri de Ledesma
amplectitur Villalobos in Summ. tom. 1. tr.
7. de Eucharist. diffic. 37. n. 7. vbi sic: * El Sa-
cerdote, que dixo Missa in confesante, por
necesidad urgente, y no tener copia de
Confesar, no está obligado a confessar-
se luego, en audiendo oportunidad. Esta
conclusion tengo por probable, y en
practica se puede seguir. Si en esta Ledes-
ma con otros. El fundamento es, porque
aunque el Concilio Tridentino dice, Quam
primum confiteatur, estas palabras no son
de precepto, sino de consejo. Y por lo me-
nos no son de precepto claro, lo qual es
necesario, para que nos obliguemos a pe-
cado mortal. Y así en practica se puede
muy bien seguir esta opinion. * Quibus
adde Ludouicum de S. Juan quæst. 7. de Eu-
charist. art. 7. dub. 2. fol. 264. & probabilem
putare videtur Diana 2. p. tract. 14. resoluci.
60. vi constat ex modo referendi. Et enie
probabiliter innuit Correjo tract. de Eu-
charist. quæst. 8. o. art. 4. dub. 3. p. 409. vt dicte
Leander a Sagrari. tom. 2. tract. 7. disput. 7.
quæst. 46. & ipse clare probabilem iudicat,
quia iolum ait: * Longe probabilius est,
contineri in dictis verbis præceptum. *
Et concientit, vt probabili Trullench lib.
3. cap. 6. dub. 4. n. 27. in fine. Et, quod mira-
bilius, hanc sententiam, vt magis com-
munem refert, & sequitur Machado tom.
1. lib. 2. part. 4. tract. 8. dub. 3. in fine, fol. mi-
hi 382. dicens: * Si bien Nauarro afirma
lo contrario, fundado en el Concilio
Tridentino, que dice: Quam primum con-
fiteatur, palabras, que el juzga inducen
precepto, así a Sacerdotes, como a legos;
y en quanto a los Sacerdotes la sigue Sha-
rez. Pero la comun, como hemos dicho,
es, que en unos, y en otros, son de solo co-
sejo. * Sic ille citans Bassæum verb. Com-
muniio, n. 39. sed aperte fallitur, dum com-
muniorem dicit.

§. II. Vera sententia:

11. Ceterū eiusmodi opiniones su-
stineri minimè possunt. Nō se-
cunda, quia negare verba Concilij quam
primum confitendi, continere præceptum
de novo impositū Sacerdotibus, ex urgente
causa, deficiente Confessario, nō præmissa

confessione celebrantibus, est contra cōmūnem Doctorum sententiam, & omnino rejeciendum. Verbis enim legis standū est, iuxta cōmūnem Doctorum interpretationem. Hac autem de p̄cepto ab omnibus fuisse intellecta, testatur P. Suarez tom. 3. in 3. p. disp. 65. sect. 7. * Ex tenore, inquit, verborum constat, quia ita sunt ab omnibus Doctoribus intellecta. * Ergo de mente Concilij p̄ceptum imponere intendentis, dubitate non licet. Sic docent Vazquez tom. 4. in 3. p. q. 90. art. 3. dub. 3. n. 8. Hurtado disp. 9. de Euchar. disp. 7. Henriquez cap. 41. n. 4. Lugo disput. 14. n. 135. Billuciūs tom. 1. trac. 4. n. 221. Diana p. 9. trac. 3. resol. 22. & alijs communiter. Quapropter nouissimè Sunimus Pontifex Alexand. VII. tāquam scandalosam damnauit, & prohibuit die 18. Martij 1666. hanc propositionem. Mandatum Tridentini factum Sacerdoti sacrificanti ex necessitate, cum peccato mortali, confitendi quam primum, est consilium, & non p̄ceptum. Ex quibus constat, prorsus corruisse opinionē Petri de Ledesma, & Villalobos negantum p̄ceptum.

12 Iam semel statuto, in verbis illis p̄ceptum contineri, omni prorsus fundamento destituta est opinio Thomae Hurtado, & sequacium afferentium, eiusmodi p̄ceptum solum esse, cōfiteri ante aliā celebrationem. Si enim ita esset, parū vel nil operarentur verba Concilij, nec novū imponerent p̄ceptum. Certissimū enim est (& ex verbis p̄cedētibus eiusdē capit. septimi constat) eum, qui à mortalibus ab olorū non est, quantumvis contritum teneri, antequam celebret, cōfiteri, si copia Confessoris non desit. Verbis ergo sub sequentibus: Quod si necessitate urgente Sacerdos absque p̄missa confessione celebrauerit, quā primum confiteatur, frustra novū p̄ceptum imponeretur, si nil de nouo sub p̄cepto inungeretur. Ergo quam primum cōfiteri, quod specialiter Sacerdotibus p̄cipitur, aliquod inuoluit, quod, in verbis antecedētibus, Christianis omnibus, ut necessarium declaratū, non p̄cōtinebatur. Hāc consequentia est evidens; & in postérū de eius veritate nemini dubitare licet: post decretum Alexandri VII. suprā memoratū, in quo vt scandalosam etiā damnauit, & prohibuit hanc propositionem: * Illa particula quam primum intelligitur, eum Sacerdos suo tempore constituitur. * Unde corruit opinio contraria num. 7. relata.

13 Si vero inquiras, quam latitudinē admittat dictio illa: Quā primū? Ioannes Sanchez in Seleclis, disp. 32. n. 14. estimat, illico finita Missa, Sacerdotem teneri, cōfiteri, pro qua citat Suarez, & Vazquez. Verum dictio illico, cui ly quā primum æquivalere dicitur, maiorem latitudinem admittit, vt videre licet apud Barbosam in Dictionario, dict. 149. vbi licet ait: * Interdum illud dicitur illico fieri, quod infra triduum sit, vt per textum in l. infra decem dies, C. Quomodo, & quando Index, & in l. fin. C. de iudicij, viduit, tollend. tradunt Mascalus de Probat. concl. 1084. num. 10. Gonzalez ad Regul. 8. Cancell. glof. 43. num. 51. Intelligitur ipso iure, vt in l. vlt. C. de iudicij, notant Socin. regula 160. in 2. fallent. Cremen. sing. 7. Tiraq. in l. s. unquam, verb. Reuertatur, n. 115. C. de reuocandis donat.

14 Imò si Barbosam consulamus de propria significatione dictionis Quā primum, responder dict. 302. * Importat hāc dictio spatium trium mensium in magnis, & duorum in paruis, vt in l. fraudem, §. Fiscalibus, ff. de iure fisca. Albertus in suo Dictionario in verb. Quā primum. & Specul. de allegat. & disput. §. Post hoc autem, n. 9. in fine. *

15 Ceterum hāc expositione in representanti admitti non potest: est enim latissima, & menti Concilij repugnans. Raro enim Sacerdos per duos, vel tres menses celebrare differt, vnde hāc latitudo aque odio a est, ac opinio concedens verba quā primum totum obligare cōfiteri ante aliā celebrationē. Quod longissimè est a mente Concilij intendentis, quod ita im Sacerdos ille confiteatur. Non tamen ideo immediatē, finita Missa, tenebitur, quia vēbenē ait P. Sanchez lib. 1. de Matrim. disp. 51. ex Holtensi, Ioanne Andrea, & Ancharr. statim intelligitur fieri, quod intra triduum sit. * Quia in iure, inquit, dicitur in continenti aliquid fieri, quod intra triduum sit, l. fin. Cod. de errore aduocatorum, ibi: Incontinenti, id est, triduo; & l. fin. 1. C. de iudicij, ibi: Illico autem, id est, intra triduum. Et confert doctrina Baldi, & Felini cap. venies et 2. de testibus n. 15. in fin. Ripæ l. 4. §. Condemnatū, ad finē, ff. de re iudicata. Mandosij de Monitoris, q. 31. num. 3. vbi docent, dici incontinenti probari, quod intra triduum probatur. * Quonū sententia ad genuinā Concilij explicacionem deseruire potest, quia eam sequentes

rigorosum verborum sensum retinemus, & aliunde, nec conscientia habendas laxamus, nec Sacerdotes nimis grauamus. Et ita expressè tradunt M. Candidus tom. 3. disp. 2. art. 2. dub. 56. P. Coninch de Sacr. disp. 23. dub. 2. n. 3. Tullench de Sacr. lib. 3. cap. 6. dub. 4. n. 26. Pellizar. in Man. Reg. tom. 2. tract. 8. cap. 2. sect. 1. n. 116. & alij.

QVÆSTIO VII.

An qui sacrilegè pluries communicauit, si actum contritionis postea eliciat, vel ateritus confiteatur, recipiat simul omnes gradus gratiæ, quos accepisset ex opere operato, si dignè semper communicasset?

§. I.

Nonnulla premituntur.

1. Vpponendum est primò pro eo: dem usurpari in præsenti, dignè suscipere Eucharistiam ac sine obice peccati mortalis: nam indignè suscipere, id est, ac reum esse corporis, & sanguinis Domini. Vnde qui ita accedit, vt illius reus non sit, dicitur, digne suscipere, quamvis deuotione, alijsque actibus dilponentibus ad maiorem gratiam suscipiendam careat.

2. Cæterum minimum gratiæ habituallis recipiet, qui mundus a mortali, nullâ positiva dispositione Eucharistiam suscipiat; nam qui minima dispositione accedit, minimum gratiæ recipere, cōgruum est. Ut benè tradit M. Serra 3. p. quæst. 62. art. 1. dub. 4. ibi: * Quamvis non sit omnino certum, probabilissimum tamen est, in his etiam, si absque alia dispositione accedant, Sacraenta gratiam causare, nam nullum obicem ponunt, & Sacraenta noni ponentibus obicem gratiam conferunt, &c. (& ad 2.) In non ponentibus obicem sine dispositione propria actuali, Sacramentum nō operatur quantum potest, sed minimum, quod potest. * Nimirū, quod operaretur ab infante susceptū, ut explicant Theologi: ex quibus Dicastillo de Eucharist. disp. 8. tract. 4. dub. 4. n. 53. * Asserendum (inquit) est, dispositionē, ac deuotionem actualem procurari quidem debere in tempore sumptionis hujus Sacramenti: ad effectum tamen quēdam communem, qui videlicet etiam in infantibus effici posset, prædictam dispositionē non esse simpliciter necessariam, sed potius ad tam effectum sufficientem esse gratiam

habitualē, & intentionem supradictam suscipiendi Sacramentum. Ita D. Thomas, Gabriel, Sotus, Victoria, Vazquez, Suarez, Coninch, Bonacina, Lugo disp. 14. n. 36. * Quod multis suadet Arriaga 10. 7. disp. 45. de Euchar. sect. 3. n. 16. dicens: * Habet autem vniuersalis hæc doctrina fundamentum in Concilijs, quæ ad horum Sacramentorum dignæ susceptionem, non aliud requirunt, quæ statum gratiæ, & specialiter de hoc Sacramento videtur, ita loqui Tridentinū sess. 13. cap. 3. solum ex Paulo requirens, quod probet se homo per cōfessionē, si in mortali sit. * Et quod caput, ita tenet expressè D. Thomas 3. p. q. 79. art. 8. in corp. reiecta opinione contraria, quæ tenuit in 4. dist. 12. q. 2. art. 1. ad 3. q. Ut notat M. Petrus de Soto de inst. Sacerd. lect. 12. de Euchar. fol. 83. vbi sic scribit. * De venialibus, quæ in ipsa sumptione Sacramenti cōmittuntur, qualis est mentis euagatio, quod proculdubio impediunt fructū Sacramenti, est sententia D. Thomas in 4. dist. 12. q. 2. artic. 1. ad 3. q. putat enim, peccato veniali manente non augeri charitatem. Cæterum ipse D. Thom. poitea, 3. p. quæst. 79. art. 8. afferuit, hoc peccatum euagationis animi, sicut non opponitur habituali gratiæ, & charitati, ita neque impedire augmentum eius. * Hæc Sotus.

3. Præmittendum est secundò, dissidium non leue esse inter Theologos, utrum Sacramentū Eucharistiae, quod ratione obiectis peccati mortalis, nō causavit gratiam, tempore susceptionis, eani postea cauget, quando peccatum ratione contritionis, vel Sacramentalis cōfessionis remittitur? Quæquidē quæstio de alijs etiam Sacramentis proponi solet, sub his terminis, An omnia causent gratiam, recedente scilicet? Et quamvis de Baptismo, propter auctoritatem Augustini, omnes affirment, de alijs vero Sacramentis non pauci negant, & de Eucharistia plures, ut videre licet apud Leandrum a Sacram. tom. 1. tract. 1. de Sacram. in genere, disp. 5. quæst. 7.

4. Verum, quod de Baptismo nos edocuit Augustinus, tradit de Eucharistia D. Thomas loco infra citando, cui consentit Caietanus tom. 1. opusc. tract. 5. q. 5. §. Cōmutati, ibi: * Augustinus primus inuenit de Baptismo, D. Thomas de alijs Sacramentis: cur non id nos sentiemus etiam de illis? * Vnde concludit: * Non oportet sapere plus, quā decet. * D. Thomas verba repertis in 4. sentent. distinct. 17. quæst. 3. art. 4.

ad 1. quest. Vbi sermonem instituens de illo, qui non contritus confitetur, sic loquitur: * Et quamvis tunc non percipiat abolitionis fructum, tamen recedente fictione, percipere incipiet; (atque) sicut etiam est in alijs Sacramentis.*

5 Nec obliquet, quod *diss. 4. quest. 3. art. 2. questione 3. ad 3. disparitatem constituerit inter Baptismum, & Eucharistiam; & huic videatur negare, quod illi concedit: longè enim alia fuit eius mēs; neque enim intendit negare, alia Sacra menta, præter Baptismum, recedente fictione, gratiam causare; sed discri men ostendere inter Sacramentū Baptismi, & Eucharistiae, ratione cuius, etiam gratis dato, Eucharistiam, recedente fictione, non causare gratiā, non ideo de Baptismo, necessariō negandū fore. * Quia in Eucharistia, inquit, non imprimitur character, cuius virtute possit ali quis virtutē Sacramenti percipere, recedente fictione, & ideō non est simile. * Per hęc autem non intendit D. Thomas, necessariū esse, quod Sacramentum characterem imprimat, ut recedente fictione, causet gratiam; alias apertē tibi contradiceret *diss. 17. citata*, vbi expresse afferit, cōfessionem informem; recedente fictione, effectum gratiæ causare, sicut & alia Sacra menta: quandoquidem Sacramentum Pœnitentiæ characterem non imprimere, vt potè quod iterabile est, dubitari non potest.*

6 Ideō pro opiniōne afferente, Eucharistiam in lethali suscep tam, causare gratiam recedente fictione (id est, peccato per pœnitentiā sublato) militant Caietanus *vbi suprà*, M. Serra de *Sacram.* *quest. 6. 2. artic. 1. dub. 3. fol. mihi 83.* & M. Ioannes de la Cruz *in Direct. 2. p. de Pœnitent. dub. 10. fol. 183. vbi sic:* * Omnia Sacra menta, etiam non imprimentia characterem, causant suos effectus, ablato impedimentoo, ita D. Thomas, Caietanus, Paludanus, & Ledesma. * Quibus adde Margaritam Confessor. à M. Dominico de Baltanas editam Hispalis, anno 1526. folio 46. vbi sic: * Cum nostra Sacra menta gratiam conferant, non effectuē, sed disposituē, quæ non imprimunt characterem, imprimunt similem dispositionem, quæ dicitur ornatus, * & infra. * Ad omnem formam sufficienter disponentem ad aliquem effectum, sequitur effectus, sublato impedimentoo, & remota fictione: in Baptismo sequitur gratia à charactere. Sed ornatus sufficienter disponit ad

gratiā, ergo sublato impedimentoo fictionis, sequitur inde gratia. * Sic ille, qui licet de Sacramento Pœnitentiæ loquatur, idem ob eamdem rationem de Eucharistiæ dicere tenetur, cum utrumque Sacramentum similem ornatum imprimat, non characterem.

7 Eamdem sententiam tenent M. Petrus de Soto *de inst. Sacerdot. l. c. 4. de Baptismo in fine*, ibi: * Augustinus rationabiliter afferuit *lib. 1. de Baptismo contra Donatistas*, quod recedente fictione incipit Sacramentum operari, &c. Hoc dicimus in Eucharistia, hoc in cunctis omnibus; nec opus est, inquirere, qua virtute Sacramenti, hoc fiat. * Et pro hac parte Capreolum, & Paludanum, colligitur ex his, quæ tradit M. Dominicus de Soto *in 4. diss. 18. quest. 3. artic. 3. in fine*. Hanc sententiam, dicens, esse D. Thomæ, amplectitur Thomas Hurtado *tom. 2. variarum rejol. tract. vlt. resol. 10. num. 5. 2 9. vbi ait:* * Quare mihi non placet sententia Martini de Ledesma afferentis, quod Sacramentum Eucharistiae, recedente fictione, non causat suum effectum, quia iterabile est. Hoc inquam mihi non placet, cum omnium Sacramentorum æqua sit ratio, quantum ad istam rationem. * Eamdem amplectitur, & multis suadet, esse probabilem Cabrera de *Sacram. quest. 6. 9. artic. 10. disp. 4. n. 9. quem citatum sequitur Diana 3. p. tract. 4. resol. 15. P. Arriaga tom. 7. de *Sacram. in genere*, *disput. 14. sect. 4. fol. 156.* P. M ascarenhas *disp. 4. cap. 5. n. 2 11. fol. 49. & Villalobos in Sum. tom. 1. tract. 5. diffic. 2. 1. vbi inquirens:* * Si los demás Sacramentos, fuera del Baptismo, recibidos con fiction, tienen su efecto, quitada la fiction? * Responde: * En esta questão no ay cosa cierta. Lo que tengo por mas probable es, que todos los Sacramentos, quitada la fiction, tienen su efecto. * Sic ibi, licet poste à *tract. 7. diffic. 3. 2. sibi constans*, oppositum de Eucharistia dicat.*

8 Et nouissimè hanc sententiam, pluribus pro ea citatis, valde probabilem putat M. Ioannes Martinez de Prado *tom. 1. de Sacram. 3. p. quest. 6. 9. nn. 9. ibi:* * Ru sus, alij id tribuunt omnibus Sacramentis, ne pè causare gratiam recedente fictione, &c. Demum alij hoc priuilegium omnibus tribuunt, excepto Sacramento Eucharistiae, &c. Hęc sententia videtur reliquis probabilior, & conformior D. Thomæ; nō tamen negamus penultimam sententiam esse valde probabilem. * Ceterum hanc

penultimam conformiorem esse D. Thomas, constat ex auctoribus supra citatis. Quibus non dissentit M. Sotus in 4. dist. 6. quest. 1. art. 8. dicens: * D. Thomas videtur hoc generaliter omnibus Sacramentis tribuere, & certe id videtur consequi ex ista solutione ad primum argumentum; quia quodlibet est opus Dei. * Ideo quæ tamquam D. Thomas sententiam, alijs citatis, illam defendit Leander a Sacram. tom. 1. tract. 1. disp. 5. q. 7. vbi ait: * Probabilius respondeo, omnia Sacra menta sicut esse suscep ta, ablata fictione, cum effectum conferre, sic D. Thomas, Cajetanus, Petrus de Soto, Bonacina disp. 1. quest. 6. p. 3. num. 3. Henriquez lib. 1. cap. 24. & 25. & alijs, quos sequitur Palaus tom. 4. tract. 18. p. 9. à num. 4.

§. II.

Questio nis r. solutio.

9 **E**X Sacramenti Eucharistiae reuincētia, & ex virtute à Christo Domino concessa ad causandam gratiam recedente fictione (id est, remissio peccato latiali, quod fuit gratiæ infundendæ obex) inseritur planè, eum, qui pluries sacramente communicauit, dum primum per contritionem, aut veram confessionem pœnituerit, recipere saltē eos gradus gratiæ, quos perceperit, si dignæ (id est, sine mortali) iuri la punitia dispositione præcedente, comunicaret: sicut ille, qui pluries Sacramentū Pœnitētia sicut, seu absque dolore sufficien tē percepit, dum primū cum dolore debito confitetur, recipit saltē eos gradus gratiæ, quos Sacramentū Pœnitētia ex opere operato causasset, si nō adfuisse obex tempore susceptionis, nēpē minimam gratiam, quam hoc Sacramentum ex opere operato causare potest. Ut cum Suarez, & alijs tradit Arriaga de Sacramentis in genere, disput. 15. & tenent non pauci infra referendi.

10 An vero in maiori mensura conferenda sit gratia, recedente fictione, in Eucharistia, vel pœnitentia, alijsvè Sacramentis? colligendum est ex doctrina D. Augustini pro Sacramento Baptismi; nam quod ille de Baptismo asseruit, dicit D. Thomas censendum de pœnitentia, de alijsquè Sacramentis, ut videre est apud M. Petrum de Soto vbi supra, cuius hæc sunt verba: * Augustinus rationabiliter asseruit lib. 1. de Baptismo contra Donatistas, quod recedente fictione, mutata videlicet voluntate illa, cum qua quis in peccato access-

sit ad Baptismum, incipit Sacramentum ipsum operari, non minus, inquit ille (nēpē Augustinus) quam si cum suscipere tur, adest illa pœnitentia. Quam piā quidem, & dignā Dei misericordia sententiam tota Ecclesia sequitur, &c. Et quamquam hæc sententia in reliquis omnibus Sacramentis non sit ita recepta, potest tamen rationabiliter credi, cum sit in omnibus eadem ratio. Ita ut nullus si ne spe cōsolationis doleat de amissione gratia Sacramenti, sed credat, quod et si cum suscepit, non satisfuerit dispositus, numquam tamen exclusus est a fructu ipsius, quandiu illum defectum supplere potest. Hoc dicimus in Eucharistia, hoc in cæteris omnibus. * Hactenus ille. Ex quibus duo nobis liquido cōlant. Primum, quod D. Augustinus (iuxta mētem Petri de Soto) planè sensit, Baptismum reuiuscere ad eum gradum gratiæ, quem contulisset, si pœnitentia, quæ nanc habetur, adfuisse tempore susceptionis Baptismi. Secundū, quod M. Petrus de Soto sentit aperiē, eodem modo philosophādū de Eucharistia, ac de Baptismo; ac proinde eamdem gratiam conferendā ex opere operato, quando, recedente fictione, Eucharistia Sacramentum reuiuscit, quæ collata fuisset, si dolor, & dispositio, quæ modo est, præcessisset tempore susceptionis Eucharistiae.

11 Hanc sententia loquentes de Baptismo defendant plures Thomistæ, quos refert, & sequitur M. Ioannes Martinez de Prado tom. 1. de Sacram. 3. p. qu. et. 69. dub. 4. §. 4. num. 29. vbi postquam pro contraria & negatiua retulit Patrem Suarez, Coninch, Castrum Palao, M. Serram, & Auer sam, sic ait: * Affirmativa sententia est cō munior, & vera, & ideo in eam magis inclinat Nuñio, tenentque Cabrera quest. 69. art. 10. disp. 1. n. 10. & 27. Candidus disquis. 16. art. 9. dub. 10. &c. admittit Vazquez disp. 159. cap. 5. (& etiam cap. 4. n. 43.) stando in ea opinione, quæ docet, Baptismum, recedente fictione, conferre gratiam ex opere operato, idem probat Lugo disp. 9. de Sacram. in genere, sect. 5. dub. 2. n. 73. * Sic ibi. Quos sequitur Dicastillo de Sacrament. Baptismi, tract. 2. disp. 2. dub. 15. num. 176. Et ante omnes M. Bannez 2. 2. q. 24. art. 6. dub. 6. concl. 4. loquens de reuiuscētia Sacramentalis gratiæ, vbi ait: * Cum ergo diximus gratiam Sacramentalē restitui pœnitenti, intelligendum est in ea quantitate restitui, quæ daretur illi, si cum præsentī

dispositione accesisset ad præterita Sacra-
menta.* Sic ex illo refert M. Prado *tom.*
de Pœnit. q. 3. 9. *dub.* 4. n. 2. & 3. illiquè tub-
scribit, dicēs: * Sic Bañez, & merito. * Quo-
rum præcipuum fundamentum est, quia
gratia Sacramentalis datur adultis in æqua-
liter iuxta vniuersiusque dispositionem,
ut tradit Concilium Tridentinum *sess.* 6.
cap. 7. cum autē attritio, seu contitio, qua
tollitur fictio, verè sit dispositio ad gratiā
virtute Baptismi antea suscepiti recipien-
dam (quia Baptismus eam non operatur
sine dispositione recipientis) sequitur inde,
iuxta præsentem dispositionem, gratiā
esse conferendam, & consequenter eam-
dem, quæ si tempore susceptionis Baptis-
mi, huiusmodi dispositio præcessisset. Quod
de alijs etiam Sacramentis dici debet.

12 Eamē sententiam defendit Tho-
mas Hurtado *vbi suprà num.* 535. dicens:
* Colligitur tertio contra Suarez, quod
gratia remissionis peccatorum, quæ cau-
satur, recedente fictione, virtute Sacra-
menti, datur iuxta mensuram præsentis
dispositionis, ita loquens de Baptismo te-
net Granado, & ratio est, quia omnia Sa-
cramenta valida, quando sunt informia
conseruant suam virtutem, & efficaciam
respectu sui effectus; atqui Sacramenta
exerunt suas vires, iuxta dispositionem
recipientis, ut est apud omnes indubita-
tum, & videtur definitum in Tridentino
sess. 6. *cap.* 7. &c. Quare actus, quo tollitur
impedimentum (attende) non est dis-
positio ad Sacramentum, quod iam antea
erat susceptum, sed ad recipiendum effe-
ctum Sacramenti, qui proportionatur
præsenti dispositioni. * Hæc Thomas
Hurtado, cui accedit M. Ioannes de la
Cruz *vbi suprà*, dicens: * Sacramentum
præcedens operatur modo, ac si esset præ-
sens.*

S. III. Consectaria.

13 **E**X dictis evidenter deducitur,
Doctores omnes, qui sentiunt,
priuilegium reuiuiscentiæ concessum es-
se omnibus Sacramentis, nullo excepto,
non posse negare Sacramentum Eucha-
ristiæ fictè susceptum, recedente fictione,
causare ex opere operato, saltem gra-
dum illum gratiæ, quem contulisset, si
absque obice fuisset susceptum. Vnde pro
hac parte necessariò stabunt Cajetanus,
Mag. Serra, Mag. Petrus de Soto, Cabre-

ra, Arriaga, Diana, Mag. Nuñio, Candido,
Hurtado, Ioannes de la Cruz, qui opi-
nionem istam sequuntur, & Mag. Prado,
qui, valde probabilem esse, dicit, illos re-
ferens vbi suprà. Qui consequenter in-
ficiari non possunt sequelam illam, quæ
nonnullis mirabilis vita est: scilicet, pœ-
nitentem eo maiorem gratiam, oblato
obice, susceptum, quo plures antea
factè communicauerit; quæ cvidenter ex
his præmissis deducitur. Nam quo plures
factè communicauit, eo plura numero Sa-
cramenta reuiuiscent; & cum eorū quod-
libet causet ex opere operato distinctum
gradum gratiæ, necesse est, quod omnia
simul maiorem gratiæ, oblato obice, cau-
sent, quam quodlibet leorsim cum mini-
ma dispositione susceptum.

14 Hæc illatio adeò cvidens est, vt ob
eam vitandam, non patui negauerint Eu-
charistia, quod alijs Sacramentis, recedē-
te fictione, concederunt. Ita Diana *p. II.*
tract. 7. *resolut.* 4. 8. §. Itaque dicendum, ibi:
* Alioqui Sacerdos, qui cum dignitate si-
bi nota contra ius, & fas celebrat, grauiſ-
simis criminibus, & censuris innodatus,
ſepiuſ etiam quotidie per longam vitam;
reciperet in fine vitæ contritus gratiæ cu-
mulum ingentem, ex tot sacrilegijs horre-
dis, quod apparet satis absurdum. * Hæc
Diana, & ita etiam cum alijs M. Ioannes
Martinez de Prado *vbi suprà* §. 3. nu. 10.
fol. 625. * Demum (inquit) alij hoc priu-
ilegium omnibus tribuunt, excepto Sacra-
mento Eucharistiæ. Ita Suarez, Coninch,
Filliueius, Lugo, Layman, Palao, Villalo-
bos, Bonacina, Trullench. Exceptionem
probant, primo ab inconuenienti; quia ex
opposito sequeretur, Sacerdotem scienter
toto vitæ curriculo in mortali peccato ce-
lebrantem, si in mortis articulo conter-
tur, vel cum attritione confiteatur, recipe-
re ingentem gratiæ cumulum corresponden-
tem omnibus Miſſis præteritis, in qui-
bus celebrandis ingentia sacrilegia com-
misit. Vnde fieret repente sanctissimus, &
eo sanctior, quo plura fuissent sacrilegia,
& multo sanctior, si singulis diebus con-
tra leges Ecclesiæ celebrasset decies, vel
centies, quod incredibile appetit, &c. *
Hæc Prado, cui tamen sequela ista parum
dissonat, quia infra de contraria, quam se-
quitur opinione, inquit: * Hæc sententia
videtur reliquis probabilior, & confor-
mis D. Thomæ. Non tamen negamus, pe-
nultimam, & primam esse valde probabi-
lem,

Iem, & idèo unusquisque in hoc punto poterit in suo sensu abundare. * Sic ille. Qui cum, ut ex dictis pater, illationem præfatam ineuitabilem censeat, iuxta sententiam concedentem Eucharistiam, recedente fictione, gratiam causare, & aliud de concedat, valdè probabilem esse sententiam istam penultimam, ex qua id necessariò sequitur; planè conuincitur, conclusionem æquè probabilem putare, ac principium; & consequenter valdè probabilem: eo enim concessio, nemo illam negare potest. Quapropter iure admittit Masearenas ubi supra disp. 4. cap. 5. num. 211. fol. 49.

15 Deducitur secundo ex dictis, in opinione afferente, iuxta mensuram præsentis dispositionis, qua peccati obex tollitur, gratiam conferendam; necessariò dicendum esse, omnes Eucharistiae sump-tiones in peccato lethali prius factas reuiuiscere postea, quoad effectum ex ope-re operato causandum, ad eos gratiæ gradus, quorum causa fuissent, si hæc numero dispositio, quæ modo datur, singulas communiones præcessisset. Hæc illatio maiorem admirationem excitat; neque tamen illi dissentire Doctores supra citati, qui admissa reuiuiscientia Eucharistiae, recedente fictione, (sicut, & Baptismi) quoad effectum gratiæ; iuxta mensuram præsentis dispositionis gratiam habitualem regulandam tradunt. Vnde pro hu-iusmodi illatione ultra alios necessariò stare debent Petrus de Soto, Caietan, Thomas Hurtado, Ioannes de la Cruz; possentque non incongruè citari M. Nuño, M. Candidus, Card. de Lugo, Vazquez, Dicastro, & alij; & pro illius probabilitate M. Prado, Cabrera, Diana, & alij, qui, vt vidi-mus locis supra citatis, Sacramentum Eu-charistiae, sicut & Baptismi, recedente fi-tione, gratiam conferre, probabile exi-stimant.

16 Neque ideo dieendum, peccato-rem habere commodum ex fictione, qua suscepit Eucharistiam: fictio enim per accidens se habet, & commodum solum habetur ex Sacramento Eucharistiae valdè suscepto, quod pluries repetitum maiorem gratiam causat, recedente fictione: sicut qui pluries Sacramentum poeniten-tiæ factæ suscepisset, maiorem postea gratiam, recedente fictione, reciperet, & eo maiorem, quo pluries validè cum fictio-ne, seu cum obice ad infusionem gratiæ,

confessus fuisset. Imò & de illo etiam ve-rificaretur, si fictio fuisset grauter pecca-minosa, quod eo sanctior euaderet, quo plura sacrilegia fidei confitendo commi-sisset. Et tamen in hoc concedendo, nul-lum datur absurdum in opinione com-muni Thomistarum, eo quod peccatum fictionis per accidens se habeat, & fructus maior non ex peccato, sed ex Sacramento sèpiùs iterato proueniat, & vt ait cum Scoto, M. Prado supra num. 27. de Baptis-mo fidei suscepito loquens: * Potius ha-bet detrimentum ex fictione, quia tem-pore, quo suscepit, & sequenti usque ad poenitentiam, qua auferitur fictio, est filius gehennæ, & omnia opera eius mortua sunt. Si autem non fuisset fictus, fuisset tunc, & usq; ad lapsum filius Regni, & ope-ra eius viua, quibus meruisset augmen-tum gratiæ, & gloriæ; ideoque id cedit in commendationem poenitentia, & diuinæ largitatis, qui tantam vim contulit Bap-tismo (adde, & Eucharistiae) vt vim habeat operandi ablato obice, ac si tunc conser-retur. Et ita omnino est afferendum.* Hæc Prado.

17 Sicut igitur, per se loquendo, me-lioris conditionis est, qui Baptismum sus-cipit dignè cum attritione, vt duo; quam qui indignè suscipit, licet postea, ablata fictio per attritionem, vt quatuor, ma-iorem gratiam virtute Baptismi recipiat, quam antea recepisset dispositus per attritionem, vt duo; & licet per se loquendo melioris est conditionis, qui initio vita baptismum suscepit, quam qui culpabi-liter differt usque articulum mortis, licet isti afferat remissionem omnimodā om-nium peccatorum totius vita, etiam quo ad poenam, quem fructum non conse-quitur, qui multis retro annis baptizatus est; ita similiter in nostro casu dicendum est. Idemque continget, absque ullo absur-do, in Sacramento poenitentia valido, fi-dei tamen suscepso. Per se enim loquendo, melioris est conditionis, qui absque fi-tione dispositus attritione, vt duo, sèpè recipit Sacramentum poenitentia, quam qui fictè etotidem recepisset; licet hic po-stea, fictio ablata per attritionem, vt quatuor, maiorem gratiam, virtute iterati-valoris Sacramenti, ex opere operato recipiat, & eo sanctior euadat, quo plura sacrilegia commiserit, & multò sanctior, si singulis diebus ter, vel quater validè, sed cum fictione Sacramentum poenitentia sus-

suscepisset: eo quod totum hoc augmentum per accidentis eveniat ex fictione; per se vero ex virtute Sacramenti, quod hac dispositione ut quatuor accedente, iuxta illam, gratiae effectum modo causat, ut docent Theologi supra citati: ergo similiter de Sacramento Eucharistia facte suscepto discutere debemus, si consequentiam seruare velimus. Dissonantia enim, quoad augmentum gratiae, reperiri nequit in uno Sacramento magis, quam in alio.

QUESTIO VIII.

*An, qui habuit voluntariam pollutionem,
possit, præmissa peccati confessione,
eodem die communicare?*

§. I.

Probabilior sententia ab autoritate suadetur.

1. **P**Artem affirmatiuam tueruntur grauissimi Doctores, quos citatos sequitur P. Maicarenhas tom. 1. de Sacram. tract. 4. cap. 7. fol. 239. dicens: * Ita tenet Sylvester, verb. Eucharist. 3. §. 10. num. 12. Nauarrus retractans se in ultima editione in Manual. cap. 21. num. 51. & cum multis Ioannes Sanchez in selectis, disp. 23. num. 30. & 31. Item Hurtado, Azor, Suarez, Layman, &c. * Quibus adde D. Thomam 3. p. quest. 80. art. 7. & alios, quos suppresso nomine refert M. Serra, ibidem fol. mihi 457. quorum sententiam probabilem ipse existimat. * Si pollutio, inquit, sit peccatum mortale, quod non est per legitimam poenitentiam deletum, à sumptrione Eucharistiae impedit ex necessitate præcepti, & sub ratione peccati mortalium; si vero reatus culpe mortalium esset à pollutione ablatus per contritionem, & confessionem, non hoc modo impediret, sed solum eo modo, quo impedit pollutio, quæ est sine peccato, vel cum solo peccato veniali, ut colligitur ex solutione quarti argumenti: de qua pollutione dicit D. Thomas non impedire ex necessitate. Quodquidam intelligit sub nullius peccati, etiam venialis reatu impedire, cum necesse sit, peccatum veniale vitare, & numquam liceat, illud committere. Vnde de coniugatis dicit sanctus Doctor hic ad secundum cum D. Gregorio, eos, qui paulo ante communionem coniugalibus vacuere amplexibus, suo iudicio relinquē-

dos esse, ut scilicet, si velint, ad communionem accedant: quia coitus coniugalis solum impedit secundum congruentiam, & non secundum necessitatem. Ex quo aperte colligitur, non impedit ex necessitate, idem esse, ac sub nullius peccati, etiam venialis reatu impedire, &c. Hæc intelligentia, & doctrina mihi probabilis videtur, sed probabiliorem, & conformiorem esse D. Thomæ iudico, impedit sub peccato veniali, quæ præcertim inter Thomistas communis est. * Hactenus M. Serra.

2. Sed, me iudice, aperte fallitur, dum opinionem, quam probabiliorem esse putat dicit, esse conformiorem D. Thomæ; nam loco ab ipso citato, nempe 3. p. quest. 80. art. 7. D. Thomas ex presé afferit, emis sionem seminis prouenientem absque peccato lethali, non impedit ex necessitate, sed ex congruitate. Quibus non solum peccatum mortale, sed etiam veniale excludere, constat ex ratione, qua vtitur: * Ex quadam vero (inquit) congruentia impedit quantum ad duo, scilicet, quia in illa reperitur quedam foeditas corporalis, &c. & oritur euagatio mentis. * Et ob hanc causam, in responsione ad secundum, afferit, impedit communionem ex congruentia coitum coniugalem, quando est sine peccato, * scilicet, propter immunditiam corporalem, & mentis distractionem. * Et paulo post: * Sed quia hoc, secundum congruentiam, & non secundum necessitatem, est intelligendum, Gregorius dicit, quod talis est iudicio suo relinquendus. * Igitur D. Thomas (sicut & D. Gregorius) nullam culpam agnoscit in eo, qui cum immunditia corporali, & mentis distractione, in statu gratiae, ad Eucharistiam accedit; alias iudicio suo non esset relinquendus. Atqui præfati solum effectus remanent, quando pollutum peccato mortali contingit, ut fatetur D. Thomas ibidem ad quartum, his verbis: * Dicendum, quod licet per contritionem, & confessionem auferatur reatus culpe, non tamen auferatur corporalis immunditia, & distractio mentis ex pollutione consequuta. * Ergo post confessiō nem, ex congruentia tantum debet à communione abstinere, sicut & post coitum coniugalem. Ergo sicut in hoc casu, ita & in illo, iudicio suo est relinquendus: poterit ergo licet communicare.

3. Propter hæc sententiam, quam proba-

babilem dixit M. Serra , probabiliorem ego puto,cum Mascarenhas supra,& alijs Doctoribus, quos citatos sequitur Leander à Sacram. tom. 2. tract. 7. de Eucharist. disp. 6. quæst. 3. Vbi sic ait: * An saltem sit peccatum veniale, accipere Eucharistiam absque aliqua iusta causa , poti pollutio- nem mortalem , etiam confessione præ- missa ? Affirmant Valentia , Ioannes de Cruce, Victoria, Graniado , Lugo, &c. sed probabilius respondet ; adhuc non esse veniale peccatum ob rationem ex Tri- dentino traditam, (nimis, quia confes- sio de peccato commisso , auferit omnem indecentiam, ob quam quis à susceptione Eucharistie impediri posset) sic Santi us in selectis, disp. 23. num. 30. & apud illum D. Thomas , & Gabriel locis citatis , Azor lib. 10. cap. 30. quæst. 14. Nauarrus , Paluca- nus, Sylvester , locis citatis , Egidius quæst. 80. art. 7. num. 42. vers. Secundo potest. Fil- lucius tract. 4. nu. 224. Lazarus , & Cha- merota apud Bonacinam , Hurtado disp. 9. de Eucharist. diffic. 13. in fine. * Sic Lean- der. Cui consentit Hieronymus Garcia in Sum. tract. 3. diffic. 5. dub. 1. num. 90. & dub. 2. num. 16. & seq.

4 Eamdem sententiam tuetur , cum Vazquez, Dicastillo de Sacram. tom. 1. tract. 8. disp. 9. dub. 14. num. 245. vbi postquam rationes contrarie proposuit, sic ait: * Hæ- ramen omnes rationes ad sumimum pro- bant , congruum quidem esse , non vero obligatorium; nam qui iam confessus , & purificatus accedit, iustus , & amicus Dei, nullam facit irreuerentiam , accedendo, nec censetur, ad mensam tanti Principis, venire pollutus. &c. Aliquos refert Vaz- quez, expreſſe docens, nullum esse pecca- tum, etiam veniale , qui post nocturnam pollutionem cum peccato , vel sine pec- cato, vel post quodcumque aliud pecca- tum, accedit ad celebrandum, delecto pec- cato per confessionem. Eamque sen- tiam probabilem putat Bonacina disp. 4. quæst. 6. quamvis absolute afferat, esse pec- catum veniale celebrare , quoties non adest iusta causa. * Sic Dicastillo, quem se- quitur Bernal de Sacram. disp. 43. scil. 1. nu. 1. & Bauni tom. 1. tract. 10. quæst. 33. fol. 457.

5 Militat etiam pro nostra sententia, unus pro mille, sapientissimus P. Francis- cus Suarez tom. 3. in 3. p. quæst. 80. disp. 66. sect. 8. Vbi sic scribit: * Dicendum est, per se loquendo, nullum esse peccarum paulo post commissum peccatum mortale , cō-

municare , præmissa confessione debita. Hæc est sententia D. Thomæ hic art. 7. ad 4. Vbi dicit: solūm peccatum mortale du- trans in anima impediare ex necessitate cō- munionem huius Sacramenti , atque in hunc modum explicat doctrinam in cor- pore articuli traditam. Clarius dist. 9. in art. 4. quæst. 3. ad 2. dicit, consulendum es- see i, qui peccauit mortaliter , vt non statim accedat ad communionem , etiam si confessus sit, nisi magna necessitas urget, vbi cum dicit , consilium endum esse, planè sentit, non esse præceptum, sed cōsilium; atque idem sentit ibi Paludanus , Maior, Gabriel, Adrianus, Sylvester, Caietanus, verb. Communion, Corduba lib. 1. quæst. 7. qui in specie loquitur de illo , qui nocte pro- xima , vel fornicatus est , vel mortaliter pollutus. Atque idem tandem docuit Na- uarrus in Sum. cap. 21. num. 51. Ratione probatur , quia nulla est lex positua hu- mana, vel diuina, quæ hanc obligationem imponat, nec generatim de omni pecca- to, neque specialiter de aliquo. Deinde ex sola ratione naturali colligi non potest, &c. Tandem olim erat consuetudo in Ecclesia quotidie communicandi , & ta- men non est verisimile, nec in hem eorum, qui quotidie communicabant , solitum esse aliquando mortaliter peccare , ergo neccesse erat, vt multi communicearent eo- dem die , quo mortaliter peccaverant, mutato tamen affectu , & delecto peccato mortali. Et ita Augustinus cum dicit , se, nec laudare, nec vituperare eum, qui quo- quotidie communicat , solūm ab eo requirit, vt conscientia peccati mortalis non gra- uetur , vt videre licet Epist. 116. & de Ec- clesiast. dogmat. cap. 53. & in cap. quotidie de consecr. dist. 2. &c. Caietanus , & Adrianus sentiunt , non solūm esse cōsilium , sed etiam semper esse aliquod peccatum ve- niale, nō int̄ rponere huiusmodi tempus (nēpē diem) præcipue si peccatum, quod præcessit, carnale fuit; tum quia est nou- nulla indecentia , tum quia semper eius- modi homo accedit sine conuenienti præ- paratione, ac deuotione. Et hoc fortasse, moraliter loquendo, ita frequentius acci- dit. At vero intrinsecè , & ex obiecto non est intrinsecè malitia in eiusmodi actu, etiam leuis , ex sola breuitate temporis interposita inter peccatum, & commu- nionem. Et ideò si ex cæteris circumstan- tijs præsentibus honestetur actus , poterit nullum esse peccatum. * Sic ille, quem se- qui-

quitar Card. de Lugo disp. 15. secl. 1. Hurtado de Eucharist. disp. 9. diffic. 13. Arriaga tom. 7. disp. 44. de Eucharist. secl. 1. num. 3. & seq. & alii.

6 Pro hac etiam sententia nouissimè pugnat Antonius Velazquez Pinto in libro aureo, cui titulus * *Tesoro de los Christianos* * pluribus in locis, præcipue fol. 358. vbi probat: * Que comulgar sin conciencia de pecado mortal, es comulgar con gran reverencia, y santidad. * Et fol. 375. * Desta costumbre (inquit) vniuersal de la Iglesia, y de la de dar tambien la comunión quotidiana a los recien bautizados, se haze euidente argumento, q quien está sin conciencia de pecado mortal, d si le tiene se confiesa dèl, está digna, congrua, y loablemente dispuesto para recibir este diuino Sacramento cada dia. Y no solo en los tiempos primitivos de la Iglesia, sino en todos, la costumbre vniuersal de la Iglesia declara, y manifiesta esto mismo, como enseñan los Concilios, y Pontifices. * Sic ille, cui consentiunt alij apud Dianam p. 11. tract. 7. resol. 15. de communione quotidiana. Quibus facit Augustinus serm. 88. parum à medio, tom. 10. quem refert D. Thomas 3. p. quest. 83. art. 2. in corp. dicens: * Si quotidianus est panis, cur post annum illum sumis, accipe quotidie, quod quotidie tibi prospicit.

7 Ided Ioannes Sanchez in selectis, disp. 23. num. 30. idem expresse tenet, dicens: * Qui in pollutionem, seu coitum incidit, post talis facti confessionem, non est à communione excludendus, licet, peccatum veniale esse, concedant Nugnus, & Ochagavia ratione corporalis iniunctitudinæ, quibus tamen non credo. Imò quamam ratione id Concilio Tridentino aduersari non videatur, percipietur difficile. Ait enim Sess. 13. cap. 7. illum dignè, & sanctè Eucharistiam suscipere, qui nullius criminis mortalis est sibi conscientis, aut si sit conscientis, dignè accedit, se per confessionem probando, ergo assere, deleto iam peccato per confessionem, adhuc si delem non esse dignum Eucharistie suscipiendæ, quia si suscipiat, peccatum veniale sit commissurus, aduersari Concilio videtur manifestè, cum sequatur, cum non accedere tunc sanctè, ac dignè, cum actionem exerceat, ex mente horum Doctorum, intrinsecè malam, & culpabilem: nec obstat distractio, licet habeatur, cum per poenitentiam, sit causa (à qua or-

tum habuit) interrupta, & distractio peccatum non erit, dum faciat quis, quantum in se est, ad expellendam illam. * Haec Santius, quem cum Hurtado, & alijs sequitur Diana 3. p. tract. 4. resol. 30. Nec dissenties M. Baltanas in Margarita Confess. fol. 195. dum ait: * Secundum Caietanum grauius peccat, qui post continuata peccata mortalia, die, quo de ipsis conteritur, & confitetur, communicat, quam qui post pollutionem ipso die communicat. * Quod autem de alijs peccatis contritus, & confessus possit eodem die communicare, est communis sententia, quam cum D. Thoma, Nauarro, Suarez, & alijs defendit Garcia in Sum. tract. 3. disp. 5. dub. 1. n. 9.

§. II. Alia eiusdem sententiae fundamenta.

8 **I**nsuper probatur haec opinio ex communi Doctorum, asserentiū, coniugem, post habitam copulam coniugalem, posse absque villa, etiam leui culpa, nec Sacramenti irreuerentia communicare. Quam tenent Angelus, verb. Eucharistia, num. 30. Nauarrus, Egidius, Hurtado, Ioannes Sancius, Dicastillo, & alij, quos sequitur Leander à Sacram. tom. 2. tract. 7. disp. 6. q. 4. Quibz adde M. Victoria in Sum. de Eucharist. num. 81. vbi ait: * Breuiter dico, quod accedere ad Eucharistiam post legitimum concubitum, non est peccatum. * Ex quibus sic conficio argumentum. Confessio Sacramentalis non minus tollit, & extinguit, post copulam illicitam, reatum culpe mortalitatem, quam status matrimonij illum impedit: ergo vel in ytroque casu potest absque veniali Eucharistia suscipi; vel in nullo: consequentia premit, quia tam in uno, quam in altero, inuenitur hebetudo mentis, seu distractio, & indeuotio, quæ ex delectatione venerea præhabita naturaliter consequitur. Ut tradit D. Thomas supra 3. p. quest. 80. art. 7. in corpore. Hic discursus aperte conuincit, aut quamcumque effusionem semenis, cum delectatione carnis contingat, & quæ impedire sub veniali communionem intra eamdem diem, aut nullam, confessione præmissa, ablato enim peccato, reliqui effectus à delectatione præterita dimanantes, ut potè naturales, non magis retrahere possunt, ac si nulla culpa præcessisset. Ergo sicut pollutio inuoluntaria, & copula coniugalis non impediunt, etiam

etiam sub veniali communionem, ut docent Doctores citati, licet effectus naturae distractionis, & hebetudinis mentis permaneant; sic nec copula illicita post confessionem sacramentalem.

9 Neque h̄is consequenter dissentire poterit M. Sotus *in 4. disp. 12. quest. 1. art. 7. prop. 2.* Vbi, ni fallor, omnia superius dicta hoc discursu corroborat; sic enim inquit. * Secundo probatur: quia ex pollutione sublata culpa, non remanet, nisi corporalis immunditia, & mentis distractio, hec autem, ut hic ait D. Thom. solū ex congruitate, & decentia impediunt, &c. Et confirmatur, quia illæ tordes, & mentis distractio tanta emergitur ex pollutione licita, scilicet ex coniugalib[us] opera, quamta ex adulterio, ergo delera culpa, non est cur magis quantum ad necessitatem impedit secunda, quam prima.* Atqui post copulam coniugalem ab illo peccato veniali habita, v.gr. causa prois, nulla est culpa, ad Eucharistiam accedere, vt cum D. Thom. D. Gregorio, D. Bonaventura, Alberto Magno, Paludano, Turrecremata, D. Antonino, Martino de Ledesma, Ludouico Lopez, Bartholomæo de Ledesma, & alijs tradidit Thom. Sanchez *lib. 9. de Matrim. disp. 13. num. 5.* quem innumeris citatis sequitur Doctor Frutos de Ayala *in Apologia sacra de la Comun. freq. §. 8. num. 72. fol. 28.* Ergo nec post confessionem pollutionis.

10 His, ut dixi, dissentire non poterit M. Sotus, quia doctrina traditæ pro coniugatis consentit vbi suprà *art. 7. prop. finem*: dicens: * Quo circa pridie, quam communicandum sit, vel saltem illa nomine irreuerentia est debitum petere, numquam tamen mortaliter: imo (attende) forsitan, nec venialis, si fiat procreandi causa, nam facere contra consilium, ex generè suo, non dicit culpam. * Sic M. Sotus, quem eisdem verbis sequitur M. Paulus de Blanchis *in disp. casuum conf. in litt. P. ful. 156. prop. 5.* Ergo idem prorsus dicendum, post pollutionem, sublata culpa, nec maior mora, vel intercedendo exigi debet, ut absque illa culpa, ad Eucharistiam, præmissa confessione, quis accedit, quām si alterius generis peccatum commisserit. Et quod magis, Ludouicus Lopez *2. part. cap. 76. fol. 215.* licet fateatur, esse irreuerentiam aliquam post coitum coniugalem, procreandi causa, ad Eucharistiam accedere; putat tamen, non sufficere ad

culpam veniale, dicens: * Nec erit venialis, nam facere contra consilium suo generare non dicit culpam. * Sed non bene irreuerentiam appellat; si nulla est culpa.

11 Addunt alij, nec esse contra consilium præmissa confessione communicare potest concubitus illicitum, aut pollutionem voluntariam, si quantum in se est, quis fecerit, ad reddendam mentem quietam: Quia si id non consequatur, distractio non erit voluntaria, ac proinde nec peccatum, sed effectus peccati, qui non impedit (nec sub consilio) Eucharistiam sumere. Ita cum Palacios, & Marcilla, tradidit Ioannes Santius *in selectis, vbi infra num. 12. & 26.** Potius ego consularem, ut illo die communicaret, præhabito maximo dolore, & præmissa confessione, ne gratia Sacramenti, & alijs effectibus careret; atque ut quietis, & animi tranquilitatem adipisceretur. Quod tenent Azor, & Filhucius, &c. * Et defendit M. Corradus *2. p. quest. 348. in fine.* Si magna deuotione dispositus accedit, dummodo non illicet post confessionem. Sed plus addit Ioannes Sanchez *ibidem disp. 23. num. 26.* dicens: * Nostra tamen sententia, licet non curet distractionem abigere; peccatum veniale non erit communicare, erit tamen sanum consilium quietem procurare, contra quod agit non procurans, at nō aget contra consilium communicando, cum adhuc existente illa voluntaria distractione, illi sit melius communicare, quam abstinere. * Sic ibi, & *num. 31.* cuius rationem tradiderat cum alijs *num. 21. in de petitam*, quod licet sit veniale, nolle distractionem illam expellere, accedendo tamen ad Eucharistiam cum tali distractione, non committitur nouum peccatum veniale, ac proinde nec de consilio esse non communicare; cum altius detur consilium de communicando, quoties licet, & absque illa culpa fieri potest. Sic opinatur Ioannes Santius, qui *num. 19.* pro hac sententia refert P. Vazquez, & M. Curiel, quam probabilem putat Doctor Frutos de Ayala *vbi suprà, §. 8. n. 73. fol. 30.*

12 Cui facit Leander à Sacram. *tom. 2. tract. 7. disp. 6. quest. 5.* Vbi sic: * Dicendum, quod licet consulendum sit coniugatis, ut nocte præcedente communione, à copula abstineant, dato tamē quod non abstinuerint, non est consulendum illis, quod non communicent, si alia non adsit causa, quia suscipere Eucharistiam illo

ille die, quo habita est copula, nullum est peccatum (etiamsi voluptatis causa) sic Santius, Medina, & Marcilla, &c. * Quod suadet Santius, quia etiam est illis consulendum, ut abstineant à copula, ut vaccent orationi, & tamen si non abstinerint, non ideo consulendum, ut orationi non vaccent, sed potius oppositum. Ergo similiter, ut ad Eucharistiam accedant.

13 Ex quibus infert Santius num. 40. nō fore validum votum emissum ab uxore, rato abstinendi à communione die habita copula, nam maius bonum est, eo die communicare, quam à communione abstinere. Quia licet abstinere ob reuerentiam sit actus virtutis, est tamen impeditus actus perfectioris virtutis. Idemque propter eamdem rationem, dicendum putat de voto non suscipiendo Eucharistiam, die habita copula fornicariæ, præmissa confessione, & vero dolore: quem sequitur Mascarenhas ubi supra tract. 4. cap. 7. fol. 239. & Doctor Frutos de Ayala in Apologia, §. 8. num. 106 fol. 38. Quæ sunt valde notanda, & valde probabilia, quia votum debet esse de meliori bono; in illis autem circumstantijs, in quibus nullum est peccatum communicare, maius bonum est, ad Eucharistiam accedere, quam abstinere. Vnde semel statuto, licitum esse, confessione præmissa, communicare, difficilè suaderi poterit, melius esse oppositum, quia inter hæc duo extrema, discrimin, & distantia notissima sunt, circumstantiæ vero, quæ exirenum ex se minus bonum, vel indifferens, maius bonum Eucharistiae sumptione constituant, difficile determinantur.

QVÆSTIO IX.

Verum non baptizatus, baptismò aquæ, possit validè ordinari, & Sacerdotiam recipere?

1 M *Irum videbitur rem adeò inter Catholicos certam in disputationem adducere. Nam quod sine baptismò nullum Sacramentum possit validè recipi, videtur definitum ab Eugenio Quarto in Concilio Florentino, post vitimam Sessionem, ubi de baptismò ait: Primum omnium sacramentorum locum tenet, quod vita spiritualis ianua est, per ipsum enim membra Christi, ac de corpore efficiunt Ecclesia. Et constat etiam ex capitulo eiusdem de Presbyteri non baptizato, & ex*

cap. si quis cod. tit. Vbi sine baptismò ordinatus præcipitur baptizari, & ordinari, ibi: Si quis Presbiter ordinatus deprehendit, se non esse baptizatum, baptizetur, & iterum ordinetur. Vnde videtur certum, non baptizatum incapacem esse ordinis Sacri, alias iterum ordinari non posse, quia Sacraenta, quæ characterem imprimunt, ut baptismus, confirmatio, & ordo, iterari non possunt, ut fide sanctum est. Iam si hoc Sacramentum sine baptismò recipi non potest, idem de alijs dicendum erit, ac proinde non baptizatum nullius capacem esse. Hoc indubitate videatur, & ita cum D. Thom. & communione Doctorum ex Concilijs Florent. & Trident. tradit Henriquez lib. 1. de Sacram. in genere, cap. 10. num. 4. & in glos. l. i. t. x.

2 Verum cum baptismus alius aquæ, alius flaminis sit, dubitari non incongruè potest, de quoniam baptismò Patres, & Cœilia loquantur, quando ad reliqua Sacraenta necessario requisitum predicant. Reth. hanc pauci attigerunt, sed disputationem inuenio apud M. Corradum 2. p. respons. quest. 72. ubi docet, baptismus flaminis sufficere ad validè recipiendum Sacramentum ordinis. Verba eius sunt: *Si sit adultus credens se esse baptizatum, & vivit, ut Christianus, hic baptismò flaminis est baptizatus, & moriens sine peccato mortali saluabitur, & si iste ordinetur Sacerdos, & Episcopus; & consecraret, ordinaret, & absoluere. *Sic ille.

3 Verum hæc sententia sustinenda non est, tum quia contra communione Theologorum sensum, & contra textum in cap. venientem suprà citatum, ubi non baptizatum baptismò aquæ, baptizari, & iterum ordinari præcipitur; tum quia est expressa contra Angelicum Praeceptorem in q. dist. 24. ad 3. quest. Vbi docet, illum baptismum ad validè suscipiendum ordinem requiri, qui characterem imprimit, baptismum autem flaminis non imprimere, certò certius est, cum iterabilis sit. * Per characterem baptismalem, inquit, efficitur homo receptius aliorum Sacramentorum. Vnde qui characterem baptismalem non habet, nullum alterum Sacramentum suscipere potest, & character ordinis baptismalem characterem præsupponit. * Et infra loquens de non habente characterem baptismi, ait: * Ad secundum dicendum, quod talis, si ad Sacerdotium promouatur, non est Sacerdos,

dos, nec confidere potest, nec absoluere in foro pœnitentiali, vnde secundum Canones debet baptizari iterum, & ordinari.* Quod idem tradit ad 4. questionem dicens: * De necessitate Sacramenti praexigitur, quod ille, qui accedit ad ordines, sit ordinis susceptius, quod comperit ei per baptismum, & ideo character baptismi præluppenitur de necessitate Sacramenti, ita quod sine eo Sacramentum ordinis preferri non potest.* Ergo iuxta D. Thomam certissimum est, baptismum aquæ, ut potè qui unus characterem imprimat, necessariò praेire debere ad ordines validè suscipiendos. Cui consentiunt omnes Theologi. Vide Suarez tom. 3. in 3. p. disp. 11. sect. 1. §. Tertio. Vbi rem sine controversia centet ex cap. si quis, & ex cap. veniens de Presbitero non baptizato. Et iterum sect. 3. § Responderi ad hæc omnia potest, dicens: Nullum Sacramentum posse habere valorem, neque effectum in subiecto non habente characterem baptismalem.

4. Addit M. Corradum, sibi ipsi contrarium, ita expressè postea docere in 2. part. Responf. qu. est. 408. ibi: * Quartitur, an ordo sumodus prærequirat aliquem characterem? Respondetur ex D. Thoma, quod quilibet ordo præsupponit characterem baptismi de necessitate, cum baptismus sit ianua omnium Sacramentorum.* Et iterum infra quest. 475. explicans, quid sit character, inquit: * Est quoddam signum indeabile, quod in anima imprimatur, & est quædam spiritualis potestas, per quam homo efficietur capax ad recipiendum, & administrandum Sacramentum. In baptismō autem homo accipit potestatem accipiendi alia Sacra menta, cum ea omnia præsupponant characterem baptismalem.* Ex quibus constat, hunc Doctorem sibi non constare, sed in hoc loco sui oblitum iure retractasse sententiam, quam quest. 72. tradiderat. Cum certissimum sit, baptismum flaminis non imprimere characterem, vt constat ex Tridentino Sess. 7. Can. 9. & ex D. Thoma 3. part. qu. est. 63. artic. 6. Quia, quæ characterem imprimunt, iterari non possunt, vt definit Concilium supra: baptismum autem flaminis iterabilem esse, nemini dubium est. Ergo baptismus flaminis non sufficit, sed de necessitate Sacramenti, requiritur baptismus aquæ ad

validè recipiendum Sacramentum ordinis.

5. Veritas hæc valido suadetur argumento ex Concilijs. Quia vt definit Florentinum, Sacramentum baptismi est ianua Sacramentorum: solus autem baptismus aquæ est Sacramentum. Ut benè tradit D. Thom. 3. part. qu. est. 66. artic. 11. ad 2. * Alia verò baptismata, inquit, (nempè sanguinis, & flaminis) conuenient cum baptismo aquæ, non quidem quantum ad rationem signi, sed quantum ad effectum baptismatis, & ideo non sunt Sacra menta. * Ergo solus baptismus aquæ est Sacramentorum ianua: ergo qui hunc non suscepit, alia Sacra menta suscipere non poterit. Verissimum hoc est, & tenendum censeo, licet de aliquo constaret fuisse, in utero sanctificatum, vt benè tradit D. Thom. in 4. dist. 6. quest. 1. artic. 1. ibi: * Dicendum, quod sanctificatus in utero debet baptizari. Primo propter acquirendum characterem, quo annumeretur in populo Dei, & quasi deputetur ad percipienda diuina Sacra menta. * Quod iterum docet 3. part. qu. est. 68. artic. 1. ad 3. Quern explicans M. Ioannes Martinez de Prado tom. 1. de Sacramentis, qu. est. 68. dubio 1. num. 10. inquit: Sanctificatis in utero necessarium fuisse baptismum aquæ: * vt essent capaces recipiendi alia Sacra menta. * Vnde consequenter ibidem tradit, cum Caetano, non baptizatis aquæ baptismō, nequire pœnitentia Sacramentum ministrari.

6. Ex dictis concluditur, non baptizatum non posse validè ordinari; ac proinde prorsus reiciendum M. Corrado, supra relatum; & quorundam opinionem, quam probabilem putavit Sylvester verb. Baptismus 6. num. 3. vbi sic: * Vtum non baptizatus, si ordinetur, recipiat characterem ordinis? Dicit Sanct. Thom. in 4. dist. 24. quod non baptizatus non potest ordines recipere, nec confidere, nec absoluere, &c. Albertus tamen putat talē, si ordinetur ad Sacerdotiū, confidere, nō virtute sua, sed Ecclesiæ, quod Summa Angeli sequitur & falsò attribuit D. Thomæ, sed prima eit verius. * Cum Alberto, & Angelo videtur consentire Glos. in cap. Apost. 1. cetero pro diuersa allegetur à Barb. de Poteſt. Epif. p. 2. alleg. 2. n. 9. vbi sic: * Non baptizatus, qui se baptizatus credit, Sacerdotio insignitū confidere nō in virtute sua, sed Ecclesiæ putat Angelus

verbo *Baptismus 7. num. 12.* Glossa vero final. in cap. *Apostol. de Presbitero non baptizato,* arbitratur, non esse Sacerdotem, neque conficeret, sed bene quoad se, & quoad alios idem credentes, tanquam verum Sacramentum conficeret, sibiique, & recipientibus prodesse. * Dixi Glossam non dilentire ab Angelo, & Alberto, quia neutra opinio Sacerdotem non baptizatum credit, sed altera admittit Sacramentum à non baptizato confici, virtute Ecclesiæ, altera Deum eius defectū suppletere, quoad ultimum effectum gratiæ. Quod piè credi posse, tradit D. Thom. vbi suprà his verbis: * Non baptizatus non potest ordinari recipere, nec conficeret, nec absoluere, neque ordinare. Piè tamen credi potest, quod Summus Sacerdos supplet, quoad ultimos effectus Sacramentorum. * Sic D. Th. & cū illo Sylv. & Corradus sup.

7 Cæterum hæc doctrina validè displaceat M. Soto in 4. dist. 5. quest. vñica, art. 2. §. *Granius autem.* * Vbi sic in illam inuehitur: * Hæc autē Dei supplementa, vbi Sacramentum, vel quidquam eius conscientiæ deest, adeò mihi nūquam persuadere potuerunt, vt si ingenuè, quod sentio, dicere mihi liceat, semper fuerim arbitratus, nō solùm temere, & absque vila prorsus ratione asserta, imò præter sententiam Catholicam, & nonnumquam cōtra. Et quo omnia ob oculos ponam, & simul eorum error patescat, gradatim illa referam. * Et iterum *infrà dist. 2. 4. q. 1. art. 4. §.* *Hoc autem,* ait, nullum habere fundamentum, quod Deus supplet defectum, & conferat gratiam. * *Quo circa, inquit, non dubito,* quod S. Thom. in Sum. numquam tale verbum dixisset. Est enim dicere, quod Deus peccatorē sine Sacramento, & contritione iustificat, quod esset manifestarius error. * Haec tenus M. Soto. Vide plura apud M. Joannem Martinez de Prado *tom. 1. de Sacram. q. 68. dub. 2. §. 2.* vbi cum M. Soto, M. Nuno, M. Candido, Vazquez, & Suarez, asserit: * Quod de nullo in particulari potest affirmari, quod receperit gratiam, deficiente Sacramento, nisi diuinando, & temerariè loquendo, absque speciali revelatione diuina. * Sed de hoc satis diximus *suprà q. 3.*

8 Rogabis, an sit de fide non baptizatum baptismus aquæ non posse validè ordinari? Respondeo rē hanc, vt cōtrouersam referri in cap. *veniens ad Apostolicam Sédē de Presbitero non baptizato.* In quo Inno-

centius III. post rē maturè excogitatam, & apud Doctores ventilatam, quotsi aliqui negatiuā partem sustinuerunt, afferentes non baptizatum posse validè ordinari, cō quod non solū per Sacramentum baptissimi, sed per fidē etiam efficiatur quilibet membrū Christi. & possit recipere Sacramentū coniugij, & Eucharistia; post hæc, inquam, *Summus Pontifex rem non desinuit, sed solummodo vt securiore partē affirmatiuam obseruari præcepit,* dicens: * *Nihilominus, quia in Concilio, apud cōpendium, legitur constitutū, quod si quis in Presbiterū ordinatus deprehenderit se non esse baptizatū, baptizetur, & iterum ordinetur.* Nos in dubitabili casu, quod tutius est sequentes, mandamus quatenus, ipsum per singulos ordines, usque ad Sacerdotium, promouere procures, & permittas cū in Sacerdotio ministrare, quia non intelligitur iteratū, quod ambigitur esse factum, nec male de Sacramento sentitur, cum illud non religionis contemptus, sed articulus necessitatis excludit. * *Vnde inferri videtur, nō esse de fide quod non baptizatus non possit validè ordinari, tū quia ibidē supponitur:* * *Quod Sacramentum coniugij, & Eucharistia à non baptizatis recipi potest.* * *Tū quia Pontifex, vt secundus, non vt certū decernit, iterū ordinandos.* Cæterum de fide esse mihi suadet post Florentinum, cuius verba dedi suprà, & ita tradit *Quintanaudēñas tom. 1. singul. tract. 1. singul. 10.* & supponunt Doctores.

QVÆSTIO X.

An qui, ob probabile dubium baptismū, ordinem Sacerdotalem iterum sub conditione recipit, possit eodem die omnes ordines, omissis etiam solemnitatibus, suscipere?

1 **A**d huius dubij decisionem præmitto cum, qui certus est non esse baptizatum, debere in iterata susceptione ordinum, feruare tempora, & interstitia, & solemnitates omnes de iure requisita: quia non est vnde lex Ecclesiastica limitari possit.

2 Præmitto secundo: ex iusta causa, licitum esse Episcopo in interstitijs dispensare, imò & minores ordines simul cum Subdiaconatu, eadem die, conferre: aut quia ex consuetudine iuri communi est derogatum, vt tradunt Nauarro, Mirandæ, Sayrus, Rodriguez, Philiberto,

Ma-

Michado, Villalobos, Sanchez; Dicastillo, &c alij, quos refert, & sequitur Leander à Sacram. tom. 2. tract. 6. de Ordine, disp. 11. q. 13. aut quia nullo id iure prohibitum est; vt putant Gurierrez, Molfelsius, Vazquez, Diana, Hurtado, & Palau eundem. Quibus consentit Dicastillo de Ordine, disp. 23. in fine.

3. Præmitto tertio: ex cap. de eo, de tempor. ordinat. Ad Subdiaconatum, nisi in quatuor temporibus, aut in Sabbatho Sancto, vel in Sabbatho ante Dominicam de Passione, nulli Episcoporum, præterquam Romano Pontifici licere aliquos ordinare.*

4. Præmitto 4. ex cap. litteras, & ex cap. dilectus eodem tit. Episcopis prohibitum esse, uno, & eodem die ad tres sacros ordines promouere. Quod iterum statutum est in Tridentino Sess. 23. cap. 13. ibi: *Duo sacerdotes non eodem die, etiam Regularibus conferantur: priuilegiis quibusvis, ac indultiis concessis non obstantibus quibuscumque.* Vnde audiendus non est M. Ioannes de la Cruz in Epitom lib. 2. c. 8. dub. 1. Neque Brunnus Cassain. cum alijs assertens, Regulares, post Tridentinum, ex priuilegio posse omnes ordines maiores uno, & eodem die recipere. Vide illum de Priuile. Regular. fol. 283. His positis.

5. Affirmatiuè respondeo quæsito. Itaque assero; quotiescumque ordines sub conditione iterantur, siue ob dubium baptismum, siue ob aliam rationem, vt quia vinum in preparatione calicis defecit, vel quia prudenter de requisito ad valorem ordinum dubitatur, posse Episcopum omnes ordines, etiam maiores, eodem die, omisis etiam solemnitatibus conferre. Moucor, quia textus omnes iuris Canonici, qui tempora, & ordinum solemnitates prescribant, aperte loquuntur de absoluta ordinum collatione, non de conditionata, quæ iam absolutam, omnibus solemnitatibus seruatis, confectam supponit: ergo cum lex ista à iure pro manatis odiosum sit, non debet ad casum in ea non comprehendendum extendi, sed potius restringi, & intra limites iuris diuini, & naturalis contineri, vt de aliis legibus penalibus tradunt communiter Doctores.

6. Confirmatur: quia de iure diuino non est prohibitum Episcopis ordines sacrum extra tempora conferre, nec omnes ordines eodem die: ergo lex id illis prohibens coarctat potestatem Episcoporum, ergo strictè interpretanda, ergo cum tan-

tum procedere, & intelligi possit deabsoluta ordinum collatione, non de conditionata, de illa tantum intelligenda est: nisi aliunde oppositum constiterit, quod in praesenti non contingit. Ergo quando ordines non absolute conferuntur, sed sub conditione, non adstringitur Episcopus obseruare tempora, nec solemnitates à iure prescripta.

7. Vrgetur ex doctrina cōmuni Theologorum, apud Sanch. lib. 8. de matrim. disp. 9. n. 3. & 5. vbi cum alijs tradit dispensationis reseruationem esse restringēdam: quod seclusa reseruatione, possit Episcopus in sua Diocesis, quidquid Pontifex in tota Ecclesia (vt cum pluribus ipse defendit lib. 1. disp. 6. n. 3. & tenet alij apud Amadeum in Opus. tract. de matrim. prop. 2.) Vnde restringendam rectè concludit: *Quod iuri, inquit, Episcoporum deroget, & ideo odiosa sit, quod fatentur omnes Doctores: *Ex quo principio plures, quos citatos sequitur Diana 3. p. tract. 5. Miscel. ref. 25. & 6. p. tract. 8. ref. 16. deducunt, reseruationem voti castitatis, solum intelligi de voto absoluto, non de conditionato, & omnes inferunt, reseruationē peccati non de peccato dubio, sed de certo intelligendam. Ergo cum Episcopi iure diuino possint omnes sacros ordines, uno & eodem die, extra tempora, & non seruatis solemnitatibus conferre, teleruatio de illis, vt supra conferendis, cum iuri Episcoporum deroget, & ideo odiosa sit, restringenda est, atque adeo solum intelligenda de absoluta ordinum collatione, non de conditionata: illa enim solummodo comprehensa; & reseruatio sublata, & regula de odiis restringendis, apprime obseruantur, quæ non minus in re praesenti, quam in alijs suum locum habere debet.

8. Vrgetur secundo: quia ex eo, quod lex inducens irregularitatem rebaptizantibus sit odiosa, & ideo restringenda; inferunt Doctores non comprehendere rebaptizantes sub conditione, sed absolute: ergo ex eo, quod lex reseruans Pontifici ordinum collationem, non seruatis temporibus, & solemnitatibus, odiosa sit, & restringenda, non comprehendet Episcopos ordinantes sub conditione, sed absolute. Ergo poterunt Episcopi eodem die omnes ordines sacros, etiam non seruatis solemnitatibus, eidem conferre. Non leua hæc.

9. Ideo hanc sententiam viri nonnulli
Nam 2. Jā

li doctissimi tacentur. Quintanaduenas tom. 1. sing. tract. 6. singul. 1. numer. 6. * Propter hec, inquit, ego etiam existimare licere eodem die omnes ordines, tam minores, quam maiores simul iterare, licet consulerem minores cum Subdiaconatu uno die, & daobus sequentibus Diaconatum, & Sacerdotiam suscipere; nisi aliquod scandalum, aut incommodum notabile ex hoc oriretur, quod quidem vitandum erit: & maximum esset in publicitate, & interstitijs, videre nempe, quem sacerdotem cognoverunt omnes, modo sacris iniciari. (& infra) Deinde solenitates omnes, quibus Sacerdotium, Diaconatus, & Subdiaconatus, vel alij minores ordines conferuntur non esse necessariò adhibendas, in hac conditionali ordinum susceptione, existimo, sed solum præcisè iteranda, quæ requiruntur ad valorem Sacramenti. * Pro eadem sententia militat P. Granado *controu. 9. de ordine, tract. 2. disp. 3.* & alij recentiores, qui censent in supplendo defectu substanciali in susceptione ordinum conimisso, solum iteranda esse, quæ omisa fuerunt, vel de quibus dubitatur; v. gr. contactus instrumentorum, vel manuum impositio simus cum prolatione formæ. * Probabile est, (inquit Granado) quod viri docti à me consulti opinantur, quovis tempore licere defectus predictos supplere. Etenim propriè loquendo, supplere eiusmo di defectus, non est ordines celebrare, sed potius perficere id, quod tempore ordinationis, imperfectè præstum est; nec enim repetendæ sunt cærenoniæ omnes, aut Sacramentum ministrandum, sicut in diebus ordinum ministrari solet, sed præcisè iteranda saltem sub conditione ea cærenonia, quæ omissa est, v. gr. iterandus contactus instrumentorum, aut quid simile, quod potius est appendix ordinum præcedentium. * Hæc Granado, cuius sententiam referens Diana p. 5. tract. 14. resol. 63. inquit: * improbabili est non audeo dicere.*

10 Quibus fauent Doctores asserentes in reualidatione matrimonij, quod in facie Ecclesiæ celebratum fuit, sufficere supplere defectum substancialem, & non esse necessarium solemnites alias adhibere; v. gr. iterum celebrare coram Parochi, & testibus. Quod in matrimonij reualidatione magis videtur urgere, eo quod Parochi, & testiū præsentia, ad eius

valorem requirantur, secus tempora, Misæ celebratio, vêtes Pontificales, & similes solemnitates ad validam collationem ordinis Sacri. Nequit ergo negari valde probabile esse, tam tempora, quam solemnitates omitti posse, in iterata sub conditione celebrationis ordinum, supplendo præcisè defectus substanciales, repetendo nimurum sub conditione materiam, & formam Sacramenti: reliqua verò cum ex solo præcepto Ecclesiastico adhibenda sint, & hoc tantum inueniamus expressum pro absoluta ordinum collatione, non leui fundamento, collationem conditionatam non comprehendere, asserere possumus.

11 Rogabis. An, qui ex dubio probabili sui baptismi, iterum sub conditione baptizatur, & ordinatur, teneatur, omnes ordines sacros iterum sub conditione recipere? P. Granado *tract. 1. de Sacram. disp. 4. num. 7. & controuers. 9. de Ordine, disp. 6.* Leander *tom. 1. tract. 1. q. 14.* & Diana p. 5. tract. 13. resol. 55. existimant, non esse necessarium aliud ordinem iterari, praeter Sacerdotium, & Episcopatum, quia a reliquis non iterandis opinio probabilis de eorum valore sufficienter excusat, &ordo Sacerdotalis, alijs non præmissis, validè suscipitur, vt docent Suarez *tom. 3. in 3. p. disp. 11. sect. 3. §. Tertio de charactere ordinis. Cominch de Sacram. Ordinis, disp. 20. dub. 10. concl. 4.* P. Sa, verb. *Ordo, num. 25.* Verricelli *in question. moral. tract. 2. q. 27. n. 11.* Diana p. 5. tract. 13. resol. 55. M. Sotus, Sanchez, & alijs cum D. Thoma *quest. 33. art. 5.* asserentes, Sacerdotem ritè ordinatum, licet alios ordines non suscepit, posse omnium ordinum functiones validè exercere, quia in eo virtualiter continentur, vt refert Quintanaduenas *supr. num. 6.*

12 Cæterum licet probabilius existimetur cum citatis Sacerdotium validè suscipi, alijs ordinibus non susceptis, & solum ex præcepto Ecclesiastico, & diuino alios ordines præmittendos. Nihilominus cum hoc definitum non sit, & forsan character aliorum ordinum, ex ordinatione diuina, vt prævia dispositio necessariò requiratur ad characterem Sacerdotij, sicut character baptismi ad characterem ordinis (quod si ita evenire contingat, necessariò consequitur nullitas ordinis Sacerdotalis, non præmissis alijs ordinibus, quantumvis opinio probabilior pro valore

lore milititer) ideò dicendum censeo, omnes sub conditione iterari debere, quoties ex probabili dubio baptismi iterari contigerit, ut bene Quintanadueñas vbi supra. Vide tract. de opinione probabili, q. 10. §. 2. num. 16. vbi ordinem Sacerdotallem, vel Episcopalem, cuius valor sub opinione sit, iterandum ex præcepto docimus, ad evitanda inconuenientia ex defensu valoris: quem maior etiam probabilitas opinionis, si re ipsa vera non sit, supplerere non potest. Vnde pro nobis contra Granado, & Dianam vbi suprà militant P. Bardi, Verricelli, Suarez, Valentia, Leander, & alii, imò & ipsi Granado, & Diana, ni inconsequenter loquantur, dissentire non possunt. Ut constat ex dictis loco citato pro iteratione ordinis Sacerdotalis, cuius valor probabilitatis terminos non transgrediat.

QUESTIO XI.

An absolute loquendo, omittere Sacramentum confirmationis sit peccatum veniale? Et quid si ordines suscipiendi?

1. **A**ffirmant plures, & graues Doctores: negat verò P. Mascatenias cum alijs tract. 3. de confirm. disp. 4. c. 3. n. 72. fol. 152. Quibus adhæteo. Quia eorum sententia innititur communi Doctorum afferentium, nullum dari præceptum recipiendi hoc Sacramentum. Videatur M. Ioannes Martinez de Prado, tom. 1. de Sacram. 3. p. q. 72. dub. 9. num. 15. vbi sic ait: * Afferendum est, nullum dari præceptum, neque diuinum, neque humani recipiendi confirmationem. Ita sumitur ex D. Thom. quest. 65. ad 3. & q. 72. art. 1. ad 3. &c. Idem docet, & quinque rationibus probat Sotus in 4. dist. 7. quest. vni ca art. 8. & Serra dicens esse communem, Suarez nouem authores referēs: alios decem refert, & sequitur Auersa, triginta authores refert Leand. tract. 3. disp. 1. q. 5. & 6. & alii communiter. * Sic Prado.

2. Hoc posito sic discursus efformo. Per se loquendo nullum datur præceptum sumendi confirmationis Sacramentum, sed vbi nullum datur præceptū, nullum est peccatum, ergo nec veniale. Discursus est legitimus. Ideò hanc sententiam tradiderunt viri doctissimi M. Petrus de Ledesma in Sum. 1. p. cap. 8. conc. 3. vbi sic: * No es pecado venial no recibir este Sa-

cramento, aun quando ay oportunidad. Esta conclusion es contra Cayetano, y contra el P. M. Soto, en los lugares citados, la razon es, porque no ay precepto diacono, ni Ecclesiastico de recibir este Sacramento, como queda ya determinado, luego no sera pecado venial no le recibir. Porque no se haze contra ley ninguna. Esto se confirma, porque de ser útil, y prouecho lo el recibir este Sacramento, no se colige ser pecado venial el no le recibir. Porque el comulgar en cierto dia, quando no ay precepto, es cosa útil, y prouecho, y con todo esto no es pecado venial el no comulgar. * Sic ille contra M. Sotū, quem de inconsequenter arguere potuisset. Nam ex argumento, quod vrget, contra nonnullos contendentes, omissionem confirmationis esse peccatum mortale negligentiæ, planè etiam deducitur, non esse veniale. Verba Sotū in 4. dist. 7. quest. vni ca art. 8. §. Et ideo, hæc sunt. * At verò isti principium pertinet: quoniam negligentia numquam est crassæ (attende) nec culpabilis, nisi quando homo tenetur aliquid facere: deberent ergo prius constabiliare esse præceptum, quam negligentiam ostendere esse culpatam. Nam quicumque quis negligentia in die pro festo non audiat sacra, non est illi peccatum, quia non tenetur. * Ergo, cum nullo præcepto (secundum ipsummet Sotum, & communem sententiam) quis tenetur hoc Sacramentum suscipere, eius omissione non erit culpabilis. Et ita ipse, ut consequenter loquat, dicere tenetur.

3. Quapropter hanc etiam opinionem tuerit doctissimus M. Serra in 3. p. quest. 72. art. 8. dub. 1. fol. 263. ibi: * Dicendum est secundo ad recipiendum hoc Sacramentum confirmationis, neminem teneri sub præcepto, per se directe ad hoc obligante. Docent hoc communiter Theologi, præsertim M. Sotus, vbi suprà. Et hoc colligitur ex D. Thoma hic ad 4. &c. Probatur secundo ex autoritate Melch'adiis Papæ, &c. Tertio, ad recipiendum confirmationem non tenentur fidèles præcepto diuino, &c. Nec præcepto Ecclesiastico, nam Ecclesia non cogit, nec determinat tempus ad confirmationis susceptionem; ergo nullo. Hinc sequitur (attende) per se loquendo nullum esse peccatum, etiam veniale, nolle confirmari, nam vbi nullum est præceptum, nullum potest esse peccatum.*

4 Quibus consentit M. Nuño Cabedo in 3.p. quest. 72.art. 8. dicens: * Quarta conclusio. Per se loquendo non est peccatum, etiam veniale, non velle suscipere hoc Sacramentum. Patet ista conclusio, quia ubi non est lex; neque prævaricatio, sed ut constat ex præcedentibus, nullum est præceptum in hac parte, ergo. * Et partim consentit M. Peado suprà num. 22. & 23. Vbi authores affirmantes committi veniale, cum citatis concordare, contendit admittens, ut veram propositionem afferentem per se, & abstractè considerando, non esse peccatum veniale, regulariter tamen loquendo tale peccatum interueniente. Verum qua parte dissentit, claudicare videtur, quia, nullum dari præceptum recipiendi confirmationem, ipse tradit art. 8. cum M. Soto, eius referens verba, quod* negligentia numquam est culpabilis, nisi quando homo tenetur aliquid facere * ergo nec venialis regulariter loquendo erit.

5 Quod probabile putat Leander à Sacram. suprà tom. 1. tract. 3. disp. 1. quest. 6. referens Ludouicum de S. Ivan, quest. 1. art. 6. concl. 3. & Granadum tract. 4. disp. 1. num. 4. verba eius sunt. * An saltem sit peccatum veniale, hoc confirmationis Sacramentum solù ex negligentia omittere? Negant Petrus Ledesm. & Ludouicus de San Juan suprà. Et per se loquendo, inquit, hoc ipsum docent Suarez disp. 38. sect. 2. Torreblanca lib. 2. præf. cap. 6. qui etiam pro hac parte refert Sotum, Henriquez, Nauarrum, Bonacinam, Egidium, & alios.*

6 Denique pro nostra sententia non leui fundamento adduci potest D. Thom. nam quamuis in terminis non disputet, an sit veniale confirmationem omittere, videtur tamen, dum negat esse de necessitate præcepti, planè sentire, esse tantum de consilio & ad solum augmentum perfectionis requisitam. Vide illum 3.p. quest. 72.art. 1. ad 3. Vbi de confirmatione, eodem modo, ac de Sacramento ordinis, & matrimonij loquitur: * Omnia Sacra menta, inquit, sunt aliqualiter necessaria ad salutem: sed quædam sine quibus non est salus: quædam vero sunt, quæ cooperantur ad perfectionem salutis: & hoc modo confirmatio est de necessitate salutis. * Et art. 8. ad 4. loquens de omitten te confirmationem, non dixit peccare, sed quod* detrimentum perfectionis pa-

teretur. * Quæ verba, ut ex terminis liquet, consilium tantum important, nam eadem proprietate dici possent de Sacramento ordinis, & de frequentia confessionis, & communionis; & tamen certum est, hæc Sacra menta, aut eorum frequentiam ad perfectionem salutis cooperari, & illa omittentem detrimentum perfectionis pati; illa vero omittere, ne veniale quidem peccatum esse. Ergo idem de confirmatione dicendum secundū D. Thom.

7 Vnde facilè diluitur fundamentum assertorium, esse peccatum veniale, eo quod, si spiritualis quædam prodigalitas, se priuare tanto fructu huius Sacramenti, quando quis commodè percipere potest. Quæ quidem ratio nimium probat, ac proinde nihil, quia eodem modo militat contra omittentem Sacramentum ordinis, & contra non frequenter accidentem ad Sacra menta pœnitentia, & Eucharistiæ, quando commodè percipere possunt. Cum se priuent horum Sacramentorum fructu, qui magnus est, & forsitan maior. Sicut ergo in his omittendis non dicitur esse prodigalitas spiritualis, nec venialis adesse culpa, eo quod omissione solum est contra consilium, non contra præceptum; sic in Sacramento confirmationis dicendum est.

8 Nec obstat Canon omnis de confec. dis. 5. vbi dicitur, quod omnes fideles hoc Sacramentum accipere debent. Nam ut respondent M. Serra, & Sotus suprà. * Canon citatus, omnis, non habet formam præcepti, sed solum determinat ius diuinum, quod est, ut non sit simpliciter necessarium, sed utile. Et hoc significat verbum istud debent, non præceptum. * Hæc Serra ex Soto, cui consonat M. Victoria in Sum. de confes. num. 143. fol. 118. vbi ait: * Hoc verbum debet non dicit præceptum. * Et expressè M. Nuño vbi sup. conclus. 3. dicens: * Hæc verba (nempè debent suscipere) non important præceptum secundum se: ergo solum consilium quod omnibus datur non se priuandi fructu spirituali Sacramentorum, quando commodè percipere possint. Ex quibus concludo, secluso contemptu, nullum esse peccatum, etiam veniale, omittere Sacramentum confirmationis, quod tum ab authoritate Doctorum id defendantium, tum à ratione superius attacta efficaciter suadetur.

9 Major est difficultas, an sit præcep- tum,

tum sub lethali obligans suscipere confirmationem, ad recipiendos ordines? Nā Trident. sess. 23. cap. 4. expressè decernit, quo d^o prima tonsura non initientur, qui sacramentum confirmationis non suscep- perint. * Ex quibus non pauci deducunt esse lethale, ordines saltem maiores, ante confirmationem recipere, quia verba Cōciliij continent prohibitionem recipiendi ordines, non præmissa confirmatione.

10 Nihilominus contraria sententia mihi arridet, quam tenent plures, & graues Magistri, quos citatos sequitur Leander à Sacram. tract. 3. disp. 1. quæst. 8. dicens: * Sed probabilius respondeo, non peccare mortaliter, sed venialiter tantum, quia non facit contra aliquod præceptum ad mortale obligans. Nam in verbis Concilij nil precipit initandis, sed precipit Episcopis, quod facere debent. Sic Sotus, Victoria, Bartholomæus de Ledesma, &c. * An vero Episcopus grauiter delinquit? Negant plures apud Leandrum tum ibi, tum quæst. 9. assertentes, neque Episcopum ordines conferentes non confirmatis peccare mortaliter, inter quos M. Sotus, Nauarrus, Torreblanca, Victoria, & alij, quos sequitur Diana p. 8. tract. 1. resolut. 47. & p. 10. tract. 11. resolut. 14. & p. 11. tract. 1. resolut. 17. Quibus addit M. Serra vbi suprà fol. 265. dicentem: * Ita sentire Nauarrum, & alios recentiores, & ad verba Concilij, inquit, respondent, ibi nil præcipi initandis, sed præscribi Episcopis, quod facere debeant, quamvis nec stricta aliqua obligatio imponatur, quia nullum est verbum, quo strictum præceptum indicetur. * Idē sentiunt plures alij. * Quæ omnia (inquit, M. Prado suprà num. 26.) probant in hoc pūto, quemlibet posse in suo sensu abun- dare.*

11 Sed rogabis an saltem sit peccatum veniale? Et ratio difficultandi est, quia, vt fatentur auctores citati, in Concilio non est præceptum, nec ex alio capite adducitur, ergo qui ordinatur non confirmatus, nullum frangit præceptum. Ergo nullum committit peccatum. Viderit discursus euidens ex suprà dictis; nam ex eo, quod non detur præceptum confirmationis per se loquendo, inferunt non esse venialem eius omissionem. Petrus de Ledesma, M. Serra, M. Nuño, Ludovicus de S. Iuan, & plures alij suprà citati: ergo ex eo, quod nullum detur præceptum prohibens recipere ordines, non præcedente confirmatione.

tione, infertur similiter non esse veniale ante confirmationem illos recipere. Ideò hanc partem consequenter ad superius dicta defendit Granado tract. 4. disp. 1. n. 9. Et non improbat illum referens Leander à Sacram. suprà quæst. 8. Nec potest, me iudice, aliter negari, quam afferendo peccatum mortale committi, quia si in Concilij verbis continetur præceptum non recipiendi ordines, non præmissa confirmatione; cum materia sit grauis, nequit non sub lethali obligare; si autem verba Concilij consilium tantum contineant, nullū erit peccatum adhuc veniale, quia agere contra consilium, ne veniale quidem est. Dicere autem dari præceptum, sed materiam esse leuem, non video, quo fundamento dici possit; quia res prohibita grauissima est, nempe ordinis susceptio, quæ quidem, ad missio præcepto, prohibetur nō præmissa confirmatione, sicut non præmissa contritione, seu confessione peccati lethalis. Nec appetat cur accipere ordines maiores, non susceptis minoribus, sit materia grauis secundam omnes, nō vero ordines suscipere, non suscepto Sacramento Confirmationis; cum utroque (vt ipsi contendunt) sit præceptum prohibēs; & insuper sit de fide, confirmationem esse Sacramentum, quod de ordinibus minoribus plures negant. Dicendum ergo est, aut nullam esse culpam ordines, etiā maiores suscipere, non præmissa confirmatione, aut esse grauem.

12 Vnum hic aduertere M. Martinum de Ledesma tom. 1. in 4. sentent. quæst. 13. artic. 12. existimare non esse de necessitate Sacramenti Confirmationis, quod vñctio adhibetur in fronte, ibi: * Nota, quod puto, non esse de necessitate Sacramenti Confirmationis, vt in fronte conferatur. * Cui consentit M. Victoria in Summ. de Confir. q. 18. Verum hanc opinionem esse plus quam temerariam, & oppositam esse de fide, dicit Basilius de Leon in Praelectione de Sacram. Confirmationis, p. 2. cap. 5. n. 5. Quia apertissime constat non solum ex vsu Ecclesie, & ex auctoritate PP. sed ex Innocentio III. in cap. vñctio de sacra Vnctione, & ex Concilio Florentino decreto de Armenis, ibi: * Ideò in fronte, vbi verecundias sedes est, confirmādus iniungitur, ne Christi nomine cōfiteri erubescat, & præcipue crucem eius, quæ Iudeis est scandalum, gentibus autem stultitia, secundum Apostolum. Propter quod crucis signo signatur.*

tur. * Et ita tradit D. Thomas 3.p. q.72. art.9. & communiter Theologi. Quapropter Suarez 3.p. tom.3.q.72. art.4. disp. 33. sect. 3. dicit, oppositam sententiam non solùm esse fallam, sed valde temerariam. Quod Bellarm. cap.8. Prop.4. ex pluribus Summis Pontificibus, & Conciliis comprobatur, & sequuntur Egidius, Fillius, Valeria, Layman, Nugius, Sotus, & alij, apud Leandrum tom.1. tract.3. disp.3.q.5.

QUESTIONE XII.
Vtrum etas ad ordines requisita compu-
tari possit a die conceptionis?

§. I.

Authores & fundamenta partis affir-
mativae.

1. **A**Tatem ad ordines statuit Trident. sess. 23. cap. 12. vbi ad Subdiaconatum vigesimum secundum, ad Diaconatum vigesimum tertium, ad Praebiteratum vigesimum quintum (incipit, scilicet) annū exigit, vt communis Theologorum sententia, & Episcoporum praxis exponit. Difficultas ergo est a quo tempore etas haec computari debeat.

2. Non defecere Doctores, qui a die conceptionis (id est, animationis fetus) computari posse existimatint, quos suppresso nomine refert P. Ioannes Praepositus in 3.p. de Sacram. Ordinis, quest. unica, dub. 17.n. 166. Quam sententiā P. Thom. Sanchez tom.2. consil. lib.7. cap.1. dub. 33.n. 8. attribuit Glossa, & Mandosio, dicens: * Nota, quod Glossa regula 17. Cancellarie, dicit etatis annos computandos esse a die conceptionis, si id vtile sit ei, de cuius etate agitur, &c. Idem Mandosius de etate minor. cap.1. n. 25. * Et eam tenet Sfortias Oddo tract. de restit. in integrum, p.1. quest. 2. art. 7. n. 48.

3. Probant primò. Quia iure ciuili a die conceptionis computatur: vt multis euincit Mandosius ubi suprà. Ex quibus concludit num. 441. * Conceptus, quoad commoda pro nato generaliter habetur. * Et confirmatur ex l. qui in vtero 7. ff. de statu homin. vbi Iuriscons. sic habet: * Qui in vtero est, perinde est, ac si in rebus humanis esset: custoditur, quoties de commodis ipsius partus queritur. * Sunt etiam aliae leges huic similes, l. qui in vtero 26. ff. eod. tit. l. quod dicimus 231. ff. de verb. significat. l. 2. §. Qui autem, ff. de excusat. tutorum, leum quidam 30. §. 1. vers. Et in eo ventre,

de adquirend. hered. * Quibus, &c alijs iuribus aperte probatur, in vtero existētem pro nato haberi, quoties de eius utilitate agitur. * Sic Didacus Yañex Faxardo in tract. de legitim. persubsequens matrimonii, fol. 18. num. 33.

4. Secundò probatur ex tex. in l. nuper, C. de nat. liber. vbi dicit Imperator. * Hoc fauore facimus liberorum, vt editionis tempus statuamus esse inspectandum; (attende) exceptis his tantummodo casibus, in quibus conceptionem magis approbari, infantium conditionis utilitas expostulat. * Ergo vniuersaliter hac regula obseruanda est, vt ait Faxardo ubi suprà. * In quibus verbis, inquit, demonstrauit, quod homo dum in vtero est, pro nato habetur, in rebus sibi utilibus. *

5. Tertiò suadetur ex tex. in l. c. seruorum 5. §. Ingenui, ff. de stat. homin. princ. instit. vers. Sufficit, de Ingenuis. Quibus probatur, conceptum ex muliere libera liberum nasci, et si mater in tempore natuitatis sit iam in seruitute redacta. Cuius legis rationem expendens Antonius Faber lib. 20. Conieclur. cap. 1. sic ait. * Cuius ratio est, quia iste talis in sibi utilibus (qualis erat libertas omnibus rebus fauorabilior, & pretiosior) pro nato haberi debet. * Sic Faber. Quem refert, & sequitur Alfonsus à Carranca in suo tract. de legitimat. part. designat. cap. 2. §. 4. n. 19.

6. Ex quo principio etatē a die conceptionis computādam ad dignitates facultates, & honores, docent piures apud Narbonam in Annal. anno 25. quest. 64. n. 1. & 2. Hinc in vtero existenti legari, & donari posse, & tutorem dari, docent communiter Iurisperiti. Quibus eiūmodi computatio etatis a die conceptionis satis familiaris est, quoties de commodis alcius agitur.

7. Ex quibus sic pro re nostra formari potest argumentum. Pro cōputanda etate, ad ordines suscipiendos, nil determinat Concilium iuri ciuili oppositum, sed iup. posito modo communī computandi, decernit annorum numerum; sed modus communis computandi in fauorabilibus est a die conceptionis, vt ex iure ciuili constat; ergo hic quoad computationem in iure Canonico est seruandus, dum oppositum ab illo non declaretur. Confirmatur primò. Quia quoad computationē numeri dierum vnius anni, non discrepat vtrumque ius, sicut nec quoad modum

computandi naturalis anni initium, & finem: ergo neque quoad numerum a nonrum, neque quoad modum computacionis discrepare debent. Ergo eadem omni no regula, que iure ciuili seruatur in fauorabilibus, seruari debet iure Canonico; atque adeò, sicut ibi à die conceptionis, ita & hic computandi sunt.

8 Confirmatur secundò ex Sanchez de Matrim. lib. 2. disp. 24. n. 22. vbi argumen tum adiuitit ex iure ciuili, ad computationem ætatis, in fauorabilibus, quæ sunt de iure Canonico, efficiendam. Ideoquè censet, quoad professionem Religionis, diem incepit non esse habendam pro completâ. * Quia fauor ipius est, vt in ea ætate, religionis status assumatur, qua plenior est deliberatio. * Confirmatur tertio. Quia ideò iure Canonico annus computandus, quoad ordines, solum constat ex 365. diebus, quod iure ciuili, in fauorabilibus sic computetur; ac proinde licet annus bissextilis diem aliam numero superaddat, tamè quia in fauorabilibus non computatur, iure ciuili; ideò nec Canonico ad ordines suscipiendos est computandus; sed annus ex 365. tantum, & non ex maiore dierum numero coalesce re debet. Quod tradit Sylvester vbi infra, & putat valdè probabile Martinus de S. Ioseph in Monit. Confess. tom. 1. lib. 1. tract. 6 de Ordine, num. 22. sic enim ait. * Para la edad de las ordenes legitima, se ha de incluir en ella el dia del año del bissiesto, como lo tiene Sanchez lib. 2. de Matrim. disp. 24. hablando de la profession, y lo mismo es para la edad de las ordenes: y se prueba, porque el dia del bissiesto es complemento de los quattro años precedentes, que faltaua para el circulo del Sol por el Zodiaco, y porque el dia veinte y ocho, y veinte y nueve de Febrero se computan por uno. Pero tengo por muy probable la opinion contraria de Sylvestro, verb. Etas. n. 5. de Panormitano in cap. querenti, de officio delegati, que dice, que en las cosas odiosas, no se ha de computar el dia del año bissiesto, sino solamente se ha de contar el año de 365. dias, caiga bissiesto, o no caiga, y parece esto se determina en la ley Cum hæres, §. Stichus, ff. de statu lib. * Idem teneant apud Dianam p. 10. tract. 11. resol. 67. Didacus de Narbona, Ricius, & Acugna: & alij apud Leandrum à Sacram. tomo 2. tract. 6. disp. 6. quæst. 20. & Pellizarius tom. 2. Manual. tract. 8. cap. 2. sect. 3. n. 170. in fi-

ne. Et expressè Henriquez lib. 10. cap. 19. n. 2. lit. K. vbi lic: * Pro ætate ordinis non computantur dies bissextri, quia fauor est; nec ad professionem, Sylvester verb. Etas, §. 3. * Et Barbota de Porest. Episcopi, alleg. 101. * Ad professionem in Religione, anno bissextili satis est ad probationem compleuisse dies 365. ita Sylvestr. Henriquez, Ricius, Bart. à Sancto Fausto. *

9 Iam quod pro computatione ætatis iure Canonico requisitæ, exclusione facta diei superadditæ in anno bissextili, militet expressè Sylvester; suadetur ex eo, quod licet (vt conitat ex tex. in l. cum hæres, §. Stichus supra citato) vbi à iure ciuili datur annus, intelligitur ex 365. diebus cōti nuius: id tamè cum Panormitano ibidem ipse limitat, dicens: * Quod si terminus statuitur per numerum annorum, aut mēsium secundum opinionem glossæ, distin guimus inter fauorabilita, & odiosa, quia in odiosis annus intelligitur de 365. die bus, licet eo anno contingat bissexturnus, fecus in fauorabilibus. * Cui principio innixus P. Thom. Sanchez lib. 2. de Matrim. disp. 24. num. 18. sic infert. Vnde suspensus per mensim, si incepit mensis Februarius bissextilis, poterit celebrare ultima Februario die. * Nimurum, quia cum suspensio sit odiosa, non computandus est dies super additus propter bissexturnus pro quo refert 18. Doctores. Quos breuitatis causa non refero.

10 Ex quibus pro opinione assetente ætatem computandam ad ordines à die conceptionis, argumentum multipliciter instauratur. Primò, quia ex eo, quod iure ciuili, l. cum hæres supra citata, annus intelligatur de 365. diebus, contendunt autores citati sic computandum iure Canonico ad ordines suscipiendos: ergo ex eo, quod iure ciuili ætas computari soleat, in sibi utilibus, à die conceptionis, eodem modo computanda etiam erit ad ordines. Secundò, quia iure Canonico annus computandus est in odiosis de 365. diebus, licet constet ex 366. in anno bissextili; nō alia ratione, nisi quia utilius est ordinando. Ergo primus annus fetus computandus est à die conceptionis, quia hæc computatio ei utilior est. Tertiò in spacio 24. annorum completorum, superadduntur sex dies bissextilis, atque adeò ætas ista claudit 24. annos completos ex 365. diebus, & alios insuper sex dies, & consequenter ille, cui sex tantum dies deficiant ad

com-

complendo; 24. annos (vt vulgo computantur) verè compleuit 24. annos de 365. diebus; & ideo poterit, eis sic computatis, die lequēti ad ordinem Præsbyteratus ascendere; non obstante, quod vulgariter nō dicatur habere 25. incepsum. Ergo similiter, licet vulgariter non dicatur quis plures annos habere, quam qui à nativitate numerantur; nihilominus hoc non impedit, quod dies, quibus in utero animatus extitit, computentur; quia attenta iuris ciuilis computatione, magis certum est, hos dies in ea claudi, quam bisextiles excludi: tametsi tam inclusio, quam exclusio pro commodo, & utilitate concedatur, cui utrumque ius innititur, vt constat ex dictis.

11. Hæc sunt, quæ pro ætate à die conceptionis computanda, magis urgere videuntur. Quam opinionem referens, non improbat Sanchez *vbi supra*, sicut nec Bonacina tract. 3. de suspensionibus in particula-ri, disp. 3. quest. 1. p. 1. n. 6. Imo in modo impugnandi, noui ei displicere, satis innuit: Iolum enim ait: *Quod ego dixi, substine- dam videtur (scilicet, à die nativitatis esse computandam ætatem) contra Sfortiam, & alios arbitrantes à die conceptionis esse computandam. * Quæ fundamenta cum anno 1643, ego congessem, & proposita fuissent viris Doctissimis, & Prinarijs sacrae Theologiae Magistris in Vtiusitate Compluteni; nonnulli responderunt, aut nullam opinionem ex his, quæ communiter probabiles habentur, talem esse, aut hanc probabilem esse debere. Sic mihi testati sunt viri alii fide digni.

12. Denique illam multis illustratam nouissimè leui dedit doctissimus Fr. Ludoicus à Conceptione in examine Theolog. moral. tom. 1. tract. 1. de Matrim. sexto casu; qui licet suffragium illi ferre non audiat, omnia vero proponit fundamenta, & difficultates omnes dissoluit. Concludens: * Sic se habent fundamenta pro se- cunda ad easum resolutione posita. Mo- do an sit probabilis iudicent docti. Per me enim probabilis non fiet.*

§. II.

*Novum eiusdem sententie praefi-
dium.*

13. P Roduxi ego fundamenta præci-
pua, vt consulto prætermisi ar-
gumentum, quod, à computatione ætatis
Christi Domini ante Baptismum, Fr. Lu-

douicus *vbi supra* adducit. Quod huiusmodi est. Christus Dominus trigesimo anno baptizatus fuit, vt dicitur p. 1. Decret. distinct. 78. Can. 4. & tradidunt PP. Augustinus, Chrysostomus, Euthimius, Ambrosius, & alijs, sed ætas Christi Domini non potuit vlo modo stare triginta annorum, nisi ætatis computatione facta à die conceptionis eius (vt videre est apud Henriquez in Sum. de fine. Homin. cap. 23. n. 7. cum glossa) ergo iuxta ius commune ætas est computanda à die conceptionis, cui iuri cum Tridentinum non derogauerit, conformare videtur. Iuris enim cōmanis correctio vitanda est, dum ex preisè illi non derogatur, vt omnes Doctores fatentur.

14. Hoc inquam argumentum, quo vtitur perdoctus P. Fr. Ludoicus à Conceptione, ego consulto prætermisi, quia vt lego apud Henriquez *supra* num. 6. in glos. liti. Y. & Z. Si ætas ad ordines computari posset, ea ratione, qua, in Christo Domino, ætas triginta annorum ad Baptismum computatur, latissima opinandi pateret via. Quia in Christo Domino numerantur triginta anni ad Baptismum, eo sensu, quo triduum mortis, ad resurrectionem. Sic enim à PP. computatio fit. Primus annus Christi Domini continet septem tan- tum dies, nimiriū à die 25. Decembribus usque ad diem 31. huius mensis. Et trigesimus annus assumit sex tantum dies, post 28. annos intermedios completos. Quapropter iuxta computationem annorum, vt à nobis communiter fit, ait Henriquez *supra*. * Quod Lucæ 3. dicuntur 30. anni, erat annus vigesimus nonus: incepitus per tredecim dies. * Scilicet, septem ex primo anno, & sex ex ultimo, & 28. anni intermedij. Vnde si computatio, quæ fit in annis 30. (Christi Domini, quoad Baptismū, ad ordines suscipiendos accommodari posset, nimis strictè opinatus fuisse Fr. Ludoicus à Conceptione, cum ætatem, ex hoc fundamento, à die conceptionis compu- tari posse scripsit, nam longè minori æta- te pro ordine suscipiendo cōcludere pos- set, & deberet; quia ætas Christi Domini à conceptione etiam computata, non sufficiat ad 30. annum attingendum, sed ad 29. incepsum per nouem menses, & 13. dies, cum solum addat hæc computatio nouem menses, quibus Christus fuit in utero B. Virginis *supra* ætatem ab Henriquez computatam, Nam Christus Dominus, quando

quando baptizatus est, solummodo habebat, à die incarnationis, 29. annum incep-
tum per nouem menses, & 13. dies, quæ
quidem ætas non attingit 30. annos in-
ceptos.

15. Vnde duo sequuntur contra do-
ctissimam Ludouicam. Primum ad rem
non facere, quod ætas Christi computetur
à conceptione, ad numerandum 30. annū
ante Baptismum, quando iudicem sic etiam
computata, nō attrigit Christus Dominus
30. annum. Secundum ex computatione
ætatis Christi Domini à PP. facta, vt re-
fert Henriquez, nullum argumentum de-
sumi posse pro ætate ad ordines compu-
tanda, quia si aliquod, planè euinceretur,
eum, qui natus est anno 1665. die 25. De-
cembbris, ordinem Presbiteratus suscipe-
re posse post viginti & tres annos cōple-
tos, & aliquos dies a summis ex anno se-
quenti, quia iste diceretur habere 25. an-
nos, ea proprietate, qua Christus dicitur
habuisse triginta, quando baptizatus est,
haberet enim 24. incepturn per 13. dies,
septem ex principio anno, & sex ex ultimo,
& 23. annos completos intermedios, quod
ad verificandam prædictam propositionē
sufficit, iuxta superius dicta, & iuxta com-
putationem tridui mortis Christi ab om-
nibus admittendam. Ergo vel computatio
30. annorū Christi Domini nullum præ-
bet argumentum ad questionis præsentis
decisionē, aut evidenter euincitur, eum,
qui non habet 24. annum incepturn (com-
putatione etiam facta à die conceptionis)
ad Sacerdotium promoueri posse, quæ
evidenter falsa sunt. Præterquam quod,
licet in Christo Domino computaretur
ætas a conceptione, nullum inde, pro alio-
rum computanda, fieri posset argumen-
tum: est enim peculiaris ratio in Christo
Domino, vt obseruat Henriquez ubi suprā,
dicens: * In solo Christo, quia in con-
ceptione fuit statim perfectus vir, cum
pleno, & permanenti rationis vsu, merito
computantur anni ab incarnatione in-
tegri. * Sic ubi suprā cap. 23. in glossa l. s.
Vnde fit ex annorum computatione iu-
re communī pro ætate Christi Domini fa-
cta, nil firmum desumi posse, pro
ætate, à die conceptionis, ad
ordines in alijs com-
putanda.

§. III.

Negativa sententia tenenda.

16. D Ro communi sententia negan-
te eiusmodi computationē ad
ordines, st̄t communiter Doctores. Qui-
bus assentior, quia ex iure Canonico nul-
lum argumentum solidum pro cōtraria
desumitur: illud enim, quod de compu-
tatione dierum anni bissextilis suprā ef-
formati, à peritioribus Theologis nō ad-
mittitur. Ex iure ēnī ciuili ad Canoni-
cum argumentum noti valere autumāt,
quando communis Doctorum expositi-
aliter intellexit, vt in præsenti contingit.
Hinc omnes, tam Theologi, quam Cano-
nistæ ætatem ad ordines, ad beneficia, ad
professionem, ad matrimonium, & alia,
ad quæ ius Canonicum ætatem determi-
natam exigit; semper computant à natu-
ritate, & solum disputant, an completa,
an incepta sufficiat, quod ex verbis Cano-
num elicere curant, (etsi de matrimonio
loquentes latius opinentur nōnulli apud
Dianam p. 5. tract. 5. resol. 16. & in aliquo
casu etiam pro ordinibus. Vide illum 2.
p. tract. 2. resol. 29. & p. 9. tract. 9. resolut. 50.
& Leandrum tom. 2. disp. 6. de Ordine, q. 6.)
Nemo autem dubitat, fore inualidā pro-
fessionem eius, qui decimum missextum an-
num completeret ex mensibus, quibus fuit
in utero, licet ipsi vtilius id esse moraliter
certum haberetur. Ergo similiter nec du-
bitari debet, illicitè promouendum ad or-
dines, & beneficia, qui annorum numerū
à Tridentino requisitum, à conceptione
computaret. Quia non tam vtilitatē per-
sonæ, quām Ecclesiastici status respicere
debemus: sicut & religioni consulinus,
quando de ætate ad professionem requi-
sita disputationem. Quapropter Thomas Sā-
chez in confil. tom. 2. lib. 7. cap. 1. dub. 33. li-
cet contrariæ sententiæ censuram nō inu-
serit, satis sibi censuram placere ibidem
ostendit, dum ea opinione proposita, sub-
nectit, * sed Couarruu. 4. Decretal. 2. p. cap.
4. n. 3. dicit, nil hac in re falsius dici pos-
se: & P. Ioannes Præpositus ubi suprā, in-
quit, * omni carere probabilitate. *

17. Ego verò licet eam non ample-
ctar, à censura cum Sánchez abstineo, tum
propter fundamenta suprā iacta, tum ob
auctoritatem Doctorum, qui à principijs
intrinsecis probabilem iudicarunt. En-
trunt enim viri doctissimi, Doctor Torre-
xon Primarius sacrae Theologiae Cathe-
drae

dræ moderator, in celeberrima Vniuersitate Complutensi. Reuerendissimus P. Fr. Leander à Sacram. diligentissimus scriptor, & suis operibus notissimus, & Magistri alij celebriores, quos iustis de causis nuncupare omitto.

18 Verum quanvis prædictæ opinio-nis praxis nulli sit consulenda; si tamē ali-quis, mala fide, ea vñus fuisset, deseruire poterit ad excusandum illum à suspensione, quia Pius Secundus, qui suspensionem im-posuit Clericis suscepientibus ordines maiores, ante legitimam ætatem, vñus est verbo *Presumpserit*, quod scientiam peccati susceptionis ordinis importat, ac proinde non solum bona fides, sed ignorantia etiā crassa, dum non sit affectata, à suspensione incurrienda excusabit, vt docent communiter Doctores, quos citatos sequitur Leander tract. 5. de Ordine, disp. 6. quest. 12. Insuper præfata opinio ei, qui bona fide Præs-biteratum suscepisset, computatione æta-tis à conceptione facta, deseruire poterit, (secundum aliquos) vt semel ordinatus, absque scrupulo celebrare posset, quia vt cum Nauarro docet Machado to. 2. Sum. lib. 4. p. 1. tract. 7. doc. 4. n. 6. * Este tal, estan-do legitimamente ordenado, tiene dere-chode exercitarse en el ordē, que recibió, y por cōsiguiente no peca en ello. * Quo-rum sententiam probabilem putant Pe-trus de Ledesma in Summ. cap. 7. de orat. vers. La tercera duda, post 1. conclus. Ludo-vicus de S. Iuan quest. 6. de Ordine, artic. 1. diffic. 3. & dub. 3. diffic. 7. conclus. 3. & alij, qui absolutè hanc partem tuentur, etiā si in quacumque ætatis computatione, legiti-mam ætatem non habeat. Quorum opinio, licet alij mihi parum probabilis sit, (quia eius fundamentum æquè probat de illo, qui mala fide ordinatus suspensione non incurrit, ratione ignorantie, vel ab incursa per Bullā Cruciatæ absolutus est, quia cum verè ordinatus sit, poterit etiam dici ius habere celebrandi) nihilominus adminiculo alterius opinionis de com-putatione à die cōceptionis, sustineri pos-tet, & ea vtentem non damnamet.

19 Advertendum verò hic est, Mag. Antonium de Hinojosa in director. deci-sion. Regularium, litt. O. fol. 326. cum Armilla, & Tabiena, contra omnes Docto-res, & Ecclesie Romanæ praxim, docere recipientem ordines maiores ante legiti-mam ætatem, vel extra tempora, vel sine interis di missorijs, non incurtere suspen-

sionem: putat enim ex Armilla Pij Secū-di extraugantem non fuisse receptam. * Sed Armilla (inquit) verb. Irregularitas, §. 82. dicit, quod non fuit recepta hæc ex-trauagans. Quorum opinioni subscriben-dum videtur. * Sed vterque fallitur, vt pra-xis contraria, & curiae itylius cuincunt. Et præfata constitutio non solum Clericos saculares (de quibus expressè procedit) sed etiam Regulares comprehendit, vt vi-dere licet apud Barbosam de potest. Episc. p. 2. Alleg. 16. n. 25.

QVÆSTIO XIII.
Verùm Religiō possint ordinari ante
legitimam ætatem à Tridentino
prescriptam?

§. I.

Quid de iure antiquo?

I Certeissimum est olim potuisse. Quia Innocentius VIII. dis-pensauit cum toto Ordine Fratrum Mi-norum, vt postquam vigesimum tertium annum attigerint, dum tamen sufficienes sint, * possint promoueri ad Sacerdotiū, & Missas celebrare, non obstante iure, ca-terisquè in contrarium facientibus. * Ita refert Brunus Cassaing. in Priuilegijs Re-gul. p. 2. tract. 7. prop. 2. subnectens: * Posse etiam Provinciales Minorum dispensare cum Fratribus sui Ordinis (attende) vt in vigesimo secundo anno incepto, ad Sacer-dotium ascendant, ex priuilegijs Ioannis Vigesimalis secundi concessio Conuētui do-mus Chartusiæ Sanctæ Trinitatis. Qui cō-cessit: *Vt omnes Monachi, & Clerici do-mus vestrae, qui nunc sunt, & erunt pro tem-pore, vigesimum secundum eorum annum at-tingentes possint ad Presbyteratum ordinē promoueri.* * Quod quidem priuilegiū, nula Prälatorum dispensatione requiīta, concessit Iulius Secundus Fratribus Mi-nimis cum reuocatione iuris communi-sis, in Bulla edita anno 1506. que inci-pit: *Dudum ad sacrum Ordinem. Vbi eis indulxit: Quod Fratres Ordinis Minimorum huiusmodi, in vigesimo secundo annos sue æta-tis, tunc & pro tempore constituti ad Pres-biteratus ordinem, alij tamen ritè, se pro-moueri facere possint.* Quo priuilegio om-nes alij Ordines Regularium ante Tridēt. per communicationē fruebantur, vt aper-tè probatur ex Bulla Leonis X. & aliorū Pontificum apud Brunum Cassaing. tract. 1. cap. 3. prop. 1. fol. 38. Et constat etiam ex his,

his, quæ in simili tradunt Mag. Ioannes de la Cruz *in Epit. priu. libr. 2. cap. 9. dub. 4.* Mag. Raphael de la Torre, Lezina, Hieronymus Garcia, & alij, apud Dianam p. 10. tral. 12. resolut. 49. & apud Leandrum tom. 3. tractat. 6. de solut. decim. disputat. 6. quest. 46. Et est communis sententia, ut cum Rodriguez, S. reo, & Miranda ait Brunus *supra*.

§. II.

*Quid post Tridentinum nonnulli sen-
se int.*

2 **D**ifficilis solum est, an vbi Concilium Tridentinum receptum est, ut in Hispania, hec modo priuilegia suscitant? nam *sess. 23. cap. 12. de Reformat.* reuocata fuisse, tradunt communiter Doctores, ex verbis illis: * Nullas in posteruni ad Subdiaconatus ordinem, ante vigesimum secundum, ad Diaconatum, ante vigesimum tertium, ad Presbiteratum, ante vigesimam quintum promoteatur, &c. Regulares quoque nec in minori ætate, nec in ea diligentii Episcopi examini ordinantur; priu legijs quibuscumque quoad hoc penitus exclusis. * Ex quibus videtur cuinci regulares, post Tridentinum, non posse ante legitimam ætatem, ut supra statutam, ordinari.

3 Nihilominus eisdem omnino priuilegijs, quibus ante Tridentinum, Regulares modo guidere sunt, priu afferant. Id quæ ex duplice capite. Primo, quia verba illa Concilij. Priuilegijs quibuscumque quoad hoc penitus exclusis: non sufficiunt, (ut ipsi putant) ad reuocanda Regularium priuilegia, quod multis suadere contendit Brunus *tral. 2. cap. 5. prop. 4. folio 49.* dicens: * Priuilegia Regularium non reuocantur per generalem reuocationem priuilegiorum, licet apponantur verba generalia, & germinata. *Priuilegijs in contrarium penitus derogatis, & exclusis:* constat ex Mariniagno Minorum, ex concessione Eugenii. Qua: ti facta Prædicatoribus, & eiusdem Eugenii, & Leonis X. priuilegio concessio Benedictinis. *Quod non possit derogari illorum priuilegijs, nisi de ipsorum ordine,* & de hisiusmodi litteris fiat de verbo ad rebum expressa mentio. Sic Rodericus cum his, quos citat *tom. I. quæst. Regular. artic. 6.* * Hec Brunus *vbi supra.* Varia adducens priuilegia, quibus

similia verba non habere vim reuocandi Regularium priuilegia suadere tentat. Secundo, quia Regularium priuilegia se habent, ut in corpore iuris inserta, hæc autem per illam clausulam non centeri reuocata, docent plures apud Brunum *supra.*

4 Tertiò, quia etiamsi per Tridentinum fuissent reuocata, ut communis sententia tenet, fuerunt postea reuocata a Summis Pontificibus, & ad suum pristinum vigorem restituta, ut docet M. Antonius de Hinojosa ex doctissimo Prædictorum Ordine *in direct. decis. Regul. verbo Conf. matio à folio 121.* Quod sic probat. * Nam licet Pius IV. (qui decreta omnia Trident. confirmauerat) ex certa scientia, & potestate s: plenitudine, confirmauerit omnia Fr. Minorum priuilegia, cum restrictione; exceptis, scilicet, contrarijs Tridentino: postmodum tamen, absque illa modificatione, confirmauit omnia priuilegia Ordinis Sanctissime Trinitatis (nimis in concessa Conuentui damus Chartus) cum quo communicant Ordines Mendicantes, licet ipse non sit de numero Mendicantium. * Ergo cum Fratribus prædicti Conuentus cœcessum fuerit, ut vidimus, quod vigesimum secundum annum astringentes ad Presbiteratus ordinem ascenere possint; id modo poterunt aliorum Ordinum Regulares.

5 Suaderet insuper idem Hinojosa ex alio priuilegio Pij V. Fratribus Prædictoribus concessio, non viue vocis oraculo, nec pro foro conscientie tantum, quale Fratibus Minoribus concederat, (de quo Henriquez *lib. 6. cap. 6. num. 6. & in Glossa, l. lit. R.*) sed Motu proprio, & absque illa restrictione. Verba eius sunt: * Pius V. viue vocis oraculo Fratribus Minoribus omnia prædecessorum priuilegia, absque illa restrictione, vel obstantia Concilij Tridentini, in foro conscientie tantum, concessit die 13. Martij anno 1568. Et idem Pius V. Motu proprio anno 1570. die 18. Ianuarij, de novo concessit Ordini Prædictorum omnia priuilegia à suis predecessoribus indulta, & volunt pro expressis haberit: Non obstantibus alijs quibuscumque Apostolicis, necnon Provinciis, Generalibus, vel specialibus constitutionibus. * Ex quibus, inquit, constat, nos redactos ad ordinum statum, quo ante Concilium Tridentinum, priuilegijs nostris, in amplissima forma, potiebantur. Quia de

nouo conceditur, non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus generalibus, vel specialibus Apostolicis.* Et insuper aliam refert concessionem paulò infra dicens: * Idem adhuc Pius V. die 27. Septembris, anno 1571. omnia, & singula priuilegia, indulta, concessiones, prærogatiuas, & alias quascumque gratias Ordini nostro (Prædicatorum) & eiusdem pro tempore existenti Ministro Generali, Fratribus, ac Monialibus, approbavit, confirmauit, innovavit, omniaquæ & singula pérpetuam obtinere firmitatem, absque villa restrictione, decreuit.* Hactenus Mag. Hinojosa. Extat etiam alia Bulla Pij V. prius edita anno 1567. in qua non solum confirmat, sed de nouo concedit omnia, & singula priuilegia Mendicantibus à suis prædecessoribus concessa, ibi: * Neenon priuilegia, facultates, indulta, fauores, & gratias tam temporales, quam spirituales, &c. modo, & forma etiam per viam communicationis, & extensionis, actiue, & passiuè inter se, & alios quoscumque ordines respectiuè, de nouo concedimus, ac si de verbo ad verbum, nullo penitus omisso exprimerentur.* Sic refert Quinta aduenias tom. I. sing. tractat. 31. sing. 17.

6 Quapropter Regulares modo posse ordines suscipere ante ætatem a Tridentino prescriptam, tradit expressè cum alijs Brunus Cassaing. ex Ordine Minorum de Priuileg. Regul. p. 2. tractat. 7. cap. 2. prop. 2. Quod probat ex priuilegijs prefatis Innocentij VIII. Ioannis Vigesimiseundi, & Iulij Secundi, nuper adiectis. * Ex quibus, inquit, manifestè patet, Fratres Minores, qui etiam in hoc ultimo priuilegio (Iulij Secundi pro Fratribus Minimis) participant, & consequenter alios, habere facultatem dispensandi super ætate constituta à iure ad ordinem Præsbyteratus, Diaconatus, & Subdiaconatus suscipiendos. Confirmatur, quia ante Tridentinū Prælati poterant suos subditos dispensare, & facere, vt assumerent Subdiaconatum in decimoctavo anno, Diaconatum in vigesimo, & Præsbyteratum in vigesimosecundo completo, ac etiam in vigesimosecundo inchoato: ergo etiam nunc illa facultate vti possunt, cum illud priuilegium sit validum etiam post Tridentinum, ybi illud receptum est. Ac sic tenet Emanuel Sà, verb. Relig. num. 56. Christophorus à Cap. Font. proximè

citatus, &c. vt aduertit Portel, subscribere debent Rodericus, Henriquez, & Scribus.* Sic Brunus. Bullam aliam Virbani V III. refert Mag. Acatius de Velasco *tomo I. verb. Absolut. resolut. 7. ex qua sic infert:* * De lo dicho se infiere manifiestamente, que están oy todos los priuilegios de los Regulares (aun los reuocados por los Pontifices) de nuevo confirmados, y puestos en la misma fuerça, que tenian antes, que los reuocaran, y reualidos de nuevo por la Santidad de Virbano Octavio.*

7 Ex his auctoribus, expressè id tenuit Sà *vbi supra*, & Hieronymus Sorbo *in Compend. Priuileg. Mendic. tit. Dispensatio, num. 15.* qui asserit modo vigere priuilegium Innocentij VIII. quo concelsit, vt Generalis, vel Provincialis Ordinis Minorum possit cum Fratribus sui Ordinis, completo anno vigesimosecundo, ad Sacerdotium dispensare. Quamuis autem ex priuilegio Ioannis XXII. & Iulij II. concessis Conuentui domus Chartusiae, & Fratribus Ordinis Minimorum, vt in 22. anno inchoato, nulla requisita Prælatorum dispensatione, possint Fratres Minores, per communicationem priuilegiorum, in supradicta ætate ad Præbiteratum ascendere, tamen in Capitulo Generali Burgensi I. cap. Statutorum prohibentur, nisi quibusdam circunstantijs concurrentibus auctoritate Apostolica adhibitis, vt notat Brunus *suprà*: Ita tali verba sunt. * Ad Sacerdotium non promouetur quis antiquam 25. annū etatis sue attigerit, & quintū Religiosis, nisi Minister Provincialis cum consilio discretorum aliter iudicauerit faciendum. Cui statuto Fratres Minores extra Galliam, & Hispaniam stare debent. * Huius statuti meminit P. Vazquez *tom. de Eucharist. disput. 246. cap. 4. num. 43.* adnotat quæ concessionem Innocentij VIII. factam fuisse viuæ vocis oraculo, & priuilegia sic concessa à Capitulo Generali suspendi posse, ac proinde prædictum priuilegium limitatum fuisse in Capitulo Burgensi, quam limitationem pro toto ordine ubique terrarum factam supponit. Sed de his alijs. Nobis sufficiat adnotare priuilegia *suprà* exscripta Ioannis XXII. & Iulij II. & Pij IV. non viuæ vocis oraculo, sed Bullis specialibus fuisse concessa Ordini Minimoru, & Conuentui Chartusie SS. Trinitatis, quibus per cōmu-

nicationem, (si modo subsistant) Minores etiam uti poterunt: si solum concessiones viuæ vocis oraculo factæ a Capitulo Generali suspendi possint; & hæc de qua loquimur, absque recursu ad Sedem Apostolicam, suspensa fuerit; vt supponitur.

8 Insuper, quod Regulares modo possint ante ætatem à Tridentino prescriptam ordinari, virtute concessionis Pij Quarti, *suprà num. 4.* memoratæ, confirmantis, absqueulla modificatione, omnia priuilegia Conuentus Chartusæ Sanctissime Trinitatis, probatur auctoritate Doctorum celeberrimæ Vniuersitatis Salmantinæ, quam adducit M. Hinojosa *vbi supra* his verbis: * Hac confirmationis Bulla ostèsa, tunc Academæ Salmantinæ affirmarunt D.D. tum Theologi, tum utriusque Iurisprudentes, posse Mendicantes vi huīus priuilegijs, non obstantibus recentis Concilij decretis, ut omnibus priuilegijs sibi iam dudum concessis. Et hæc subscriptio cum authenticò præfata Bullæ seruatur Mexici Indianorum Occidentalium, in Collegio S. Pauli Augustiniano. Hoc stante (inquit) stetisse videntur integra nostra priuilegia, ac in antiquum robat restituta, in Pontificatu Pij Quarti, qui successit Pius V. * Haec tenus M. Hinojosa, qui ut suprà vidimus, ex Motu proprio Pij V. omnia sui Ordinis priuilegia antiqua, & per Tridentinum reuocata, in suo etiam robore nunc existere, niordicus affirmat.

9 Nec contra superius dicta militare putant Bullam Gregorij XIII. quæ incipit *in tanta rerum mole edita Kalendis Martij, anno 1573.* reducentis ad terminos iuris communis, & Concilij Tridentini tres constitutiones à Pio V. pro Ordinibus Mendicantibus, alijsque rebus editas. Primo, quia Gregor. XIII. non reuocauit constitutionem Pij Quarti suprà adductam. Secundo, quia valde dubium est, an reuocauerit Motum proprium Pij V. de quo suprà; quia solum videtur reuocare constitutiones alias huius Pontificis, quibusdam alijs de rebus, quas ibi memorat. Tertio, quia non reuocat viuæ vocis oracula. * Quia oracula non dicuntur constitutiones, * vt ait Henriquez; & reuocatis priuilegijs, non intelliguntur oracula reuocata, nisi in specie reuocentur, vt cum pluribus tradit Mag. Hyacinthus Donatus p. 1. tr. 11. de Confirm. priuileg. p. 1. fol. 17. num. 17. fol. 133. Vn-

de, saltem pro foro conscientiæ vi oraculi Fratribus Minoribus concessi, & postea per Bullas Apostolicas confirmati, posse Regulares uti suis priuilegijs per Tridentinum reuocatis, tradit Henriquez lib. 6. cap. 6. n. 6. litt. R. & lib. 7. cap. 24. n. 8.

10 Insuper efficacius intentum hoc suadetur. Quia hæc Bulla Gregorij XIII. non fuit promulgata, aut saltem non fuit Regularibus intimata, vt afferit Nauar. *in Manual. cap. 27. in fine.* Cui consentiunt Peyrinus, Henriquez, Thomas à Iesu, & Hieronymus de Lamas, apud Diana p. 3. tract. 2. resolut. 107. Item Rodericus Sorbus, Medina, Portel, Cochier. Augustinus de Bellis, & alij, quos citatos sequitur Brunus Callaing. *com. de priuilegijs, tract. 1. cap. 6. prop. 6. fol. 50.* Ergo Bulla Gregorij XIII. obstat non potest.

11 Denique difficultas ex hoc capite obiecta diluitur, quia licet præfata Gregorij XIII. Bulla publicata fuisset, & recepta; tamen postea idem nec Gregorius eam reuocauit, confirmando priuilegia Minorum amplissima confirmatione, cum clausula derogatoria iuxta antedictæ constitutionis, & aliorum prædecessorum, quæ eorum priuilegijs obstat posse, sub datis die 25. Maii, anno 1573. in Bulla, quæ incipit *Ex benigna*, cuius clausulam derogatoriam ad verbum refert Brunus *vbi supra* fol. 51. prop. 6. in fine. Quapropter dum aliunde non euincatur, priuilegia antiqua Regularium per Tridentinum reuocata, numquam fuisse restituta, & falsam protus esse allegationem Antonij de Hinojosa, quoad Bullas Pij Quarti, & Pij V. difficile satis videatur, opinionem Bruni, pro ordinandis Regularibus ante ætatem à Tridentino præscriptam, improbare.

§. III.

Iudicium Authoris.

12 **V**eritatem suffragium illi ferre, nec ut probabili, possum. Tum quia non est in visu apud Regulares, quem sane non amisissent, si apud ipsos fixum non esset, præfatum priuilegium non esse post Tridentinum restitutum: tum quia Bullæ allegatae ex Pio Quarto, & Pio V. quibus præcipuum, imo, & totum præfatae opinionis fundamentum ianititur, non extant in Bullario: (semel enim, & iterum euoluto, non reperio) Tum quia Doctores, qui modo disputant, an

post Tridentinum priuilegia regularium ei contraria subsitant? non intelligunt pro foro externo, sed pro solo conscientiae foro. Hanc enim restitutionem fecisse Pium V. viuae vocis oraculo Fratribus Ordinis Minorum, constans est apud Theologos, & paucim ita referunt: de illa vero Bulla Pij Quarti, & de Motu proprio Pij V. ab Hinojosa allegatis, pauci pro foro externo suffragari meminerunt. Insuper restitutionem priuilegiorum Regularium à Gregorio XIII. factam, (de qua Brunus *vbi suprà*) P. Vazquez, ex declaratione sacrae Congregationis Concilij, assentit, pro solo conscientiae foro factam fuisse. Vide illum *tom. de Eucharist. disputat. 246. cap. 4. num. 43. ibi:* * Ut testantur Cardinales Congregationis Concilij Tridentini, postea idem Greg. XIII. haec priuilegia Mendicantibus contra Concilium Trident. restituit in foro conscientiae. * Sic Vazquez, cui consonat Henriquez *lib. 6. cap. 10. litt. B. dicens:* * Quidam Regulares habent confirmatum post Concilium Trident. priuilegium de supplemento ætatis, & fruuntur pro foro conscientiae priuilegijs per Tridentinum derogatis, ut concessit Pius V. *sup cap. 6. lit. R.* * Quod tradit etiam P. Sà, *verb. Relig. num. 56. dicens:* * Pius V. voluit, Mendicantes vti gratijs suis, & priuilegijs in foro conscientiae, non obstante Concilio Tridentino. Et quamvis eius Bullam, *vbi* eis multa cõcessit, reuocauerit Gregor. XIII. tamen polleat reuallidavit, ut testatur Congregatio Concilij. * Hæc ille.

13 Non inficio Patrem Sà inde deduxisse: * Quare videatur posse ordinari ante legitimam ætatem, * cui faret Henriquez *suprà*, dum concedit habere confirmatum post Tridentinum * Priuilegium de supplemento ætatis. * Hæc tamen doctrina, si pro solo conscientiae foro, Regularium priuilegia sint restituta, difficultas visa est Patri Vazquez *vbi suprà n. 44. & Dicastillo de Sacram. Ordinis, tractat. 6. disput. 1. dub. 21. num. 302.* Nam absque litteris dimissorijs, nullus Regularis ordinari potest, cum autem in illis veritas exprimi debeat, nequibit Provincialis testificari, subditum habere legitimam ætatem ad ordines; cum hoc falsum sit, & in priuilegio non concessum, quia nequit intelligi priuilegium, ut falsitas in litteris continetur. Si verò Regularis, veritate expressa, ordinari posset virtute huius priuile-

gij, iam illi suffragaretur in foro externo, contra id, quod supponimus. Sic autores cirati discurrunt. Cæteru, si aliunde præfata sententia improbanda non esset, his facile occurri posset cum Doctoribus alijs, qui, admissa priuilegiorum restitutione, existimat, ad ordines etiam suffragari, & litteras dimissorias veritatem continere, si superior testetur, habere legitimam ætatem, quia legitima est pro Regularibus, quam Pontifices ex priuilegio tales admittunt, quamuis non attingat ætatem iure communis à Tridentino requisita. Quapropter illam non improbavit P. Vazquez *vbi suprà*; nonnullos pro ea militare, suppresso nomine, referens.

14 Sed ut omnis opinandi aditus præcluderetur, nouissime prodij decretum sacræ Generalis Inquisitionis Romanae, in quo Sanctissimus noster Alexander VII. die 18. Martij, anno 1666. prohibuit, ut scandalosam hanc propositionem * Regulares possunt in foro conscientiae vti priuilegijs suis, quæ sunt expressè reuocata per Concilium Tridentinum. * Vnde à posteriori aperte intelligitur, priuilegia eiusmodi, quæ aliquando fuerunt reuallidata, fuisse tamen postea pro vtroque foro reuocata. Ac proinde modo improbable prorsus esse, ordinari posse Regulares ante legitimam ætatem. Et ut refert M. Donatus *p. 1. tract. 12. de Confirm. priuile. quest. 17. fol. 134. n. 23.* iam erat in specie expressè prohibitum à Sexto V. anno 1588. *confut. 91. quæ incipit Sanctum, & salutare, folio 651. Bullarij.* Quod iterum repetit *p. 3. tr. 11. fol. 196.* cui prohibitioni abique dubio innititur censura Alex. VII.

15 Addit tamen Donatus ibidem, esse probabile, Regulares quoad forū conscientiae, & quietem animarum subditorum, posse vti priuilegijs à Cœcilio feuocatis. * Quod ad absoluendum à censuris, & dispensandum in irregularitatibus contractis. * Sed post præfatum Alexandri VII. decretum, hoc dici non potest: & ipse sibi non constat, quia *tom. 4. tract. 3. quest. 17. ait, oraculo Pij V. sub anno 1566. die 13. Maij, quo declarauit, Patres Minores in foro conscientiae posset vti omnibus gratijs, & priuilegijs per antecessores Pontifices sibi concessis, etiam quoad illa, quæ fuerit abrogata per Concilium Trid. fuisse per Sixtū V. reuocatum in constitutione prædicta, quæ incipit: *s. 1. etum, & salutare.* Quam reuocationē Clemens VIII I. confirmauit, anno 1593. in con-*

constitut. quæ incipit: *Romanum Pontificem*. Quibus omnino standum est: ergo opinioni contrariæ nulla in posterum remanet probabilitas, maximè post decretum Sanctissimi nostri Alex. VII. nuper adductum, quo præfasæ reuocationes priuilegiorum, etiam pro foro conscientiæ nobis innotescunt, quas ipse confirmauit, dum opinionem Theologorum contrarium afferentiū, ut scādalosam damnauit, prohibuitque.

QVÆSTIO XIV.

Verum ad incurendum impedimentum criminis dirimens matrimonium, notitia impedimenti requiratur?

§. I.

Premittuntur nonnulla:

1 **C**rimina, quæ matrimonii subsequens quens dirimunt, possumus ad duo reducere. Primum est adulterium cù machinatione mortis alterius coniugis, effectu sublequuto. Secundum est adulterium cù promissione de contrahendo post coniugis mortem, vel cum contractu matrimonij de præsenti cum adultera.

2 Ad contrahenda eiusmodi impedimenta aliquæ conditions requiruntur, ut videre licet apud Sanchez de *Matrim.* lib. 7. disp. 7. 8. & 79. in quibus assignans Doctores non conueniunt, sed in opiniones diuiduntur verb. grat. An incurritur impedimentum criminis, quando vxor occidit maritum ad contrahendum cum adultero? Quod negant M. Victoria, M. Petrus de Ledesma, & alij, sed contra communem Doctorum. Quia leges non magis probant de marito occidente uxori, quam de vxore occidente mari- tum. Item, an sufficiat, absque adulterio mortis machinatio, quando non solus coniux alterius coniugis mortem machinatur, sed alter etiam cum quo est contrahendum? Negant nonnulli afferentes, hoc impedimentum absque adulterio numquam contrahi. Sed hoc etiam est contra communem, quia quando uterque machinatus est mortem non requiritur adulterium, sed quando alter tantum, ut ex varijs iuribus deducitur. Item, an coniugis interfectio requiratur fieri ex intentione contrahendi? Quod desiderari ad contractionem huius impedimenti, negant Cajetanus, Petrus de Soto,

Armilla, & alij. Sed contra D. Thomam, & communem Theologorum, & Canonistarum sententiam. Quia iura statuentia hoc impedimentum ad hanc intentionem respiciunt. Item, an promissio matrimonij facta, & ore tenus, sufficiat cum adulterio, an vera, & ex animo facta requiratur? Et hanc requiri docent Henriquez, Sà, & alij. Sed contra plures, quia in ordine ad extorquendum adulterium, spe futuri matrimonij, post mortem coniugis, & quæ facit promissio facta, alteri ignota, ac promissio vera: ac proinde eadem est utriusque ratio. Item: an promissio debeat procedere adulterium? Affirmat M. Ledesma apud Ioannem de la Cruz in *director.* 2. p. de *Matrim.* qu. st. 4. con. 4. Sed absque fundamento. Cum ex iure, adulterium, adiuncta promissione, matrimonium dirimat, quod utique vere datur, siue promissio antecedat adulterium, siue subsequatur. Insuper sub opinione etiam est, an promissio debeat esse mutua? An iuramento etiam firmata? An adulterium utrique delinquenti notum? Et denique, an quod vir intra vas adulteræ seminauerit? Hoc enim requiri, ait M. Corradus in *Respon. cas.* quest. 142. dicens: ita fuisse declaratum Rome, quia viro non seminante, non est adulterium in sua specie completum, nam talis copula, neque ad consummationem matrimonij, neque ad impedimentum affinitatis contrahendum est sufficiens. Quæ quidem ratio æquè probat, similiter requiri, ad hoc impedimentum contrahendum, quod frēmina etiam seminauerit, quia ea non concurrente, non sufficit e seminationi viri ad consummandum matrimonium, nec ad impedimentum affinitatis contrahendum, est probabilis multorum opinio, ut videre licet apud Sanchez de *Matrim.* lib. 2. disp. 2. n. 11. & apud Dianam 3. p. tr. 5. resol. 19. & in addit. resol. 21. & 4. p. tract. 2. resol. 43. & 5. p. tract. 13. resolut. 54. & alibi. His positis.

§. II.

Doctorum sententiae.

2 **Q**uod in præsenti inquirimus, est, an ad incurendum criminis impedimentum, sit necessarium scire, tale crimen matrimonium contrahendum dirimere? Negant communiter Doctores cum D. Thoma, apud Mag. Serram tom. 2. in 2. 2. question. 96. artic. 4. ad tertium, & apud Dianam p. 10. tract. 13.

resol. 51. Quorum fundamentum est, quia impedimentū criminis non est purē pœna delicti, sed principaliter est inhabilitas ad contrahendum, sicut & reliqua impedimenta. Ergo sicut alia ab ignorantie incuruntur, ita & istud.

4 Nihilominus contrariam sententiam tenet M. Paludanus in 4. sent. distinc. 34. quest. 1. num. 17. dicens: requiri scientiam impediti criminis, ex parte viriusque delinquentis, nec sufficere ex parte viuis. Verba eius sunt. * Item requiritur in his duobus casibus, quod uterque sciat impedimentum, de concess. præb. cap. 1. Nam altero ignorantie non ditim, ut extra eotit. propositum, &c. & cap. veniens extra. de spons. cum in Apostolica. * Sic ille. Et absolutede requiri scientiam, licet non explicet, an ex parte viriusque, docet Fernández in Medulla cas. conscient. p. 3. cap. 16. sect. 5. in fine, subiectens: pro hac sententia stare etiam Maiorem quest. 2. dist. 37. quest. 1. artic. 4. & esse communem opinionem. Eamdem amplectitur Baucius in Misc. cas. cons. tom. 2. opusc. 1. qu. est. 176. Et nouissime defendit doctissimus Fr. Leander à Murcia in disquis. in 1. 2. D. Thome libr. 2. disp. 4. resol. 22. dicens: * Pro illa state omnes, qui afferunt, irregularitatem, & alias pœnas per leges Ecclesiasticas impositas non incurri ab eo, qui illas ignorat, etiam ignorantia vincibili, & culpabili, dummodo non sit crassa, & supina, id est, dummodo non sit talis, ut ad eam vincendam, nulla, vel ferè nulla diligentia adhiberat, Nauarrus, Sylvester, Nauarra, quos refert, & sequitur Sanchez libr. 9. de Matrim. disput. 32. num. 31. & 34. * Hanc opinionem referens non improbat Diana p. 10. tract. 13. resolut. 51. Ei tamen adhaerere nō audet, dicens: se circa supra dicta magnam habere difficultatem, & nolle opinioni Baucij, tam præjudiciali sacris Tribunalibus Pœnitentiariæ, & Datariæ Romanæ calculum suum adiungere. * Nam si hæc opinio, inquit, esset admittenda, plures in contrahendis matrimonij non egerent dispensatione. * Consequentia Diana est apertissima, sed si aliunde fundamentum ex quo deducitur, non euerat, oleum, & operam perdidit. Alias pluribus in casibus, abolendæ forent opiniones circa dispensationes: omnes enim negatiæ Tribunalibus Pœnitentiariæ, & Datariæ Romanæ præjudicant, cum plures dispensationes non esse necessarias do-

ceant, ut passim apud Doctores reperies.

5 Suaderi potest sententia Paludani, & aliorum pluribus petitis argumentis, ex doctrina P. Thomæ Sanchez in libris de Matrimonio. Primum desumitur ex his, quæ de impedimento criminis tradit lib. 7. disput. 5. num. 7. vbi aperte docet, impositum esse in pœnam delicti commissi, & ad præcauendum in posterum. * Dupliciter, inquit, interdicit Ecclesia matrimonium inter aliquos: priori modo ob speciale motivum virtutis, posteriori modo in delicti admissi pœnam, aliquodquæ præcauendum damnum. * Ex quo principio deducit, copulam habitam cum fœmina, cum qua ratione impedimenti criminis, nequit iniri matrimonium, non habere circumstantiam in confessione explicandam. * Quia in ea, inquit, deficit ratio prohibitionis matrimonij, nimurum pœna delicti admissi, & ne detur ansa cœtandi mortem coniugis, ad contrahendum cum adultera. * Hæc ille.

6 Ex quibus patroni opinionis Paludani sic arguunt. Impedimentum criminis est pœna delicti commissi, & simul medicina ad alia præcauenda: sed nulla pœna, (licet simul habeat rationem medicinæ) incurrit ab ignorantie illam. Ergo neque impedimentum criminis. Minor in qua est difficultas traditur ab ipso libro 9. de Matrimon. disput. 32. num. 13. & sequent. vbi vniuersaliter de omnibus pœnis id tenendum afferit, ex cap. 2. de constitution. in 6. In quo, prepositione indefinita, quæ vniuersali æquiuale, statuitur: Ignorantiam excusare ab incursum pœnae; ac proinde ab omni pœna, ut ipse probat libro 3. disput. 44. num. 2. sic exponens indefinitas iuris propositiones. Ergo impedimentum criminis, ut poterit, quod pœna delicti est, non incurrit ab ignorantie, sed requiritur illius notitia, quia non videtur rationi consonum, quod tantum sibi quis detrimentum subsequendū ignorans subeat.

7 Confirmatur primò ex doctrina, quam probabilem, & piam vocat ipse Sanchez lib. 7. cap. 40. nu. 7. vbi loquens de impedimento dirimente, quod ad contrahendum, mortuo marito, contrahit eius vxoris, si licentiam ei dederit, vel dissimulauerit, ut ad ordinem sacrum promoueretur, sic ait: * Temperant quidam Doctores volentes, ut tunc matrimonio incundo reddatur inhabilis vxor promotioni con-

consentiens, quando fuit cōscia iuris redditis eam inhabilem, & adhuc consensū præstítit, siue cum voto, siue absque voto. Non enim rationi cōsonat (attende) vxorē huius sibi detrimenti subsequuti ex illius licentia concessionē insciā illud perpeti. Et ita docent Hostiensis, Goffredus, Asten-sis, & Gaeta. Et est opinio pia, ac probabiliſ* sic ille. Si ergo scientia huius impedimenti requiritur probabiliter ad illud cōtrahendum, cur potiori iure id in nostro casu non eueniet? In quo impedimentum criminis rationem habet pœnæ, vt fatetur ipse Sanchez *supra*, & tradit expresse Vazquez *1.2. tom. 2. disp. 168. c. 3. n. 10.* dicens: * Impedimenta ex crimine profecta verè sunt pœnæ, quale est impedimentum, quod vocant vxoricidium cum machinatione ad mortem.* Quare ergo de hoc impedimento, quod de præcedenti non est alterum? Quare de hac pœna negandū, quod de reliquis, tradunt Vazquez, & Sanchez, & passim Doctores, quos videre poteris apud Dianam *3. p. tract. 5. Miscel. resol. 13. & 67. & tract. 6. Miscel. resol. 7. & 41.*

8 Confirmaatur secundo ex ipso Sanchez *lib. 9. disp. 32. num. 18.* vbi sic scribit. * Adde annulationem actus, quando non est solemnitatis defectu, sed in delinquentis pœnam, non incurri à legis ignarisi, vt bene aduertit Anton. *cap. de constitution. num. 19.** Bene: sed annullatio matrimoniij coram Parochio, & testibus celebrati est annullatio actus, non solemnitatis defectu, sed in delinquentis pœnam à lege Pontificia proueniens, ergo à legis ignarisi impedimentum criminis incurri non poterit.

9 Vrgetur ex doctrina, quam pluribus citatis, defendit etiam Sanchez *supra n. 49.* vbi probat, ignoratiā iuris humani, statutis pœnam priuationis debiti coniugi habenti copulam cum consanguincis alterius coniugis in 1. & 2. gradu, illum eximere ab hac pœna, eo quod in reliquis pœnis hæc ratio locum habeat, ac proinde in hac priuationis debiti, eundem habere debeat. Ergo à simili in nostro casu dicendum.

10 Secundum pro hac sententia argumentum desumitur ex alia doctrina ipsius Sanchez *lib. 9. disp. 32. citata, n. 13.* vbi rationem reddens, cur excommunicatio nō incurrit ab ignorantia, sic ait: * Quia ex una parte excommunicatio est medicinalis *cap. 1. de sentent. excom. in 6.* Et ex altera est

ultima pœna, qua Ecclesia punit, teste Augustino, de correctione, & gratia cap. 15. (attende) At non esset medicina, sed potius obeset, si ignorata incurriteretur. * Ex pēdas quælo iterum rationē: ex illa enim argumentum ad hominem sic conficitur. Impedimentum criminis est pœna delicti committi, secundū quam rationem nō incurritur absque notitia, & simul est medicina ad præcauendum aliquod damnū, vt tradit ipse author *supr. lib. 7. de matrim. disp. 5.* verbis supra datis. Atqui non esset medicina, si ignoratum incurriteretur: ergo nequit incurri ab ignorantie. Nam de impedimento criminis, non aliter, ac de excommunicatione sentiendum est, cum eadē vtrobique militet ratio: sicut enim excommunicatio ignorata nequit esse medicina ad vitandum crimen, eo quod ignorata nequeat delinquētem retrahere a crimen patrando, ita similiter impedimentum propter crimen nequibit ignoratum esse medicina ad illud vitandum, cum certissimum sit, neminem eius, quod ignorat, memoria, aut timore coacteri posse. Ac proinde sicut de excommunicatione dicit Sanchez, quod ex eo quod est medicina, potius obeset, quam prodeset, si ignorata incurriteretur: idem de impedimentoo criminis, si consequenter procedat, dicere debebit. Ex vtroque enim capite, medicina, & pœna; ignorantiam, vt incurri possit, excludit.

11 Tertiò probatur, quia si propter aliquam rationem impedimentum criminis incurriteretur, ab ignorantie, maximè quia licet sit pœna, est tamen simul, & præcipue inhabilitas ad contrahendum. Sed hæc ratio parum probat; quia ipsamet inhabilitas est in pœnam criminis statuta, atque adeo quod requiritur ad incurriendum pœnam, est etiam requisitum ad inhabilitatem incurriendam. Quod exemplis evincitur. Irregularitas ex delicto, verb. grat. ex homicidio, est inhabilitas quædam ad ordines suscipiendos, & ad utendum susceptis, & tamen quia in pœnam delicti statuta est persona particulari propria autoritate occidēti, non incurritur ab ignorantie, vt alibi, pluribus citatis, ostendam. Et loquentes de alijs irregularitatibus ex delicto (verb. grat. ex eo quod quis censura ligatus celebravit, vt si excommunicatus, suspensus, vel interdictus alicuius ordinis sacri actū exercuit, vel ex eo quod scienter rebaptizauit) tenent plures Do-

stores, quos citatos sequuntur Thomas Sanchez supra lib. 9. disp. 32. M. Cornejo disp. 6. de irregularit. dub. 3. Leander à Sacram. tom. 5. de irregularitate tract. 1. disp. 4. quæst. 6. Portel in dubijs Regul. verbo, Ignorantia. num. 19. Reginaldus, Peregrinus, & alijs, quos citatos sequitur Diana, p. 3. tract. 5. resol. 67. Ergo licet impedimentum criminis, sit inhabilitas ad contrahendum, cum hæc sit statuta in poenam criminis, non incurritur ab ignorantie. Secundo excommunicatio, quæ & poena, & medicina est, sicut impedimentum criminis, est etiam inhabilitas ad actus iurisdictionis exercendos: & tamen quia hæc inhabilitas est in poenam, requirit ad sui incursionem, notitiam legis positivæ, eam imponentis; ergo. Tertiò: reseruatio peccati est ablato iurisdictionis ad absoluendum, atque adeo, re vera, reddit inhabiles inferiores Sacerdotes ad absolutiōnem impertiendam: & tamen quando in poenam delicti statuitur, non incurritur ab ignorantie talem esse reservationem, vt tradit Sanchez supra disp. 32. citata, n. 18. dicens: * Hinc deducitur, dum in noua consil. unctione reseruatur absolutio alicuius peccati in odium illius, vt fecit Sixtus V. contra male promotos ad ordines, ignorantem inuincibiliter eam constitutio nem, non incurtere hanc reservationem, quamvis se delinquere norit, quia ea reseruatio est poena statuta in odium delinquentis, &c. * Quod de omni reseruatione docent plures, vt alibi diximus, quos cum Diana p. 6. tract. 6. resol. 42. sequitur Thomas Hurtado tom. 2. variar. resol. tract. 12. cap. 1. n. 1123. fol. 323. Ergo licet impedimentum criminis sit inhabilitas ad contrahendum, non benè hinc deducitur, non exigere scientiam, vt incurritur: nam cum ipsa metu inhabilitas sit nonnumquam statuta in poenam delicti, sicut deficiente delicto non incurritur; ita nec deficiente notitia legis, in poenam delicti, illam statutentis; quia vt incurritur in poenam, & quæ requiritur notitia poenæ, ac ipsum delictum: iuxta doctrinam, quam modo sapponimus, de scientia requisita ad incurriendas poenas, & præcipue medicinales, qualis est impedimentum criminis, vt de irregularitate, & excommunicatione, & alijs, quæ simul inhabilitates quædam sūt, diximus supra.

12. Itaque sicut duplex genus est irregularitatum, aliæ enim puræ inhabilitates

sunt: vt ex defectu natalium, ex defectu lenitatis, & ex defectu corporis: ad quas incurredas nō requiritur sciētia legis: eas statuentis; aliæ vero sunt in poenam delicti statutæ, vt irregularitates omnes ex delicto, ad quas incurriendas notitia legis statuentis irregularitatē necessaria est, iuxta plurimum Doctorum opinionem, quos dedi su pra: ita similiter duplex est impedimento rum matrimonij genus: quædam enim sunt puræ inhabilitates ad contrahendum, vt impedimentum affinitatis, ex copula licta, aut etiam ex ignorantia consanguinitatis illicite habita, cognatio spiritualis, quæ contrahitur baptizando filium communem, etiam in casu necessitatis, & similia. Quæ quidem impedimenta cum non fuerint imposita in poenam delicti, sed propter alios fines, suis locis examinando, sunt puræ inhabilitates ad contrahendum; ac proinde non requiritur carum notitia, sed prorsus ignorantæ incurruntur. Alia vero impedimenta sunt, quæ non puræ inhabilitates, sed poena etiam sunt, & in criminis punitionem statuta, quæ sicut, & irregularitates ad sui incursionem notitia legis indigent: & huiusmodi censemur esse impedimentum criminis.

13. Ex dictis; videntur sibi Doctores citati encruasse fundamenta, quibus nititur Diana, cum alijs, ad contrariam sententiam suadendam; nempè ab exemplis petita ex lege Canonica, & ciuile, in quibus statuitur, ne testamento condantur absque certo numero tertium; nec professio emittratur, nisi completo integro anno novitiatus, & post annum decimum sextum: & tamen si quis (inquit Diana) ex ignorantia has conditiones omitteret, nec testamentum, nec professio valerent. Sed quidem, me etiam iudice, argumentum Diana leue est: quia vtitur statutis, quæ rationem poenæ non continent, nec inhabilitatem in delicti punitionem inducunt. Ac proinde cum nulla sit paritas, dispartatem reddere non cogimur. Sicut nec in alio simili, quod adducit, de illo, qui cum cognouisset carnaliter matrem, contraxit postea bona fide cum filia impedimentum affinitatis ignorans. Nam hoc impedimentum, vt prædicti, cum sit puræ inhabilitas, non requirit scientiam, vt incurritur: eodem enim prorsus modo incurritur, si absque illa culpa existimans inuincibiliter esse propriam uxorem, matrem cognouisset; quod secus contingit in im-

impedimento criminis, quod in pœnam delicti statutum est, quod proinde sicut deficiente delicto incurri non potest, ita nec deficiente notitia pœna, si aliunde oppositum non probetur.

14 Denique non est dubium, potuisse Ecclesiam impedimentum criminis, etiam materialis instituere, ita ut quemuis formalis adulterij malitia, aut decisionis desiceret, maneret inhabilitas ad contrahendum, tamen de facto non instituit. Similiter certum est statuere potuisse, ut etiam ab ignorantie incurriteret; ceterum dum non ita instituisse constiterit, non est cur de hoc impedimento criminis, sicut de alijs, quæ in pœnam non imponuntur, discurreamus.

§. III. Iudicium Authoris.

15 **D**edi fundamenta, quæ pro Paludani sententia congregare potui, sed contraria, & communis tenenda est. Quia sicut affinitas, & consanguinitas, & cognatio spiritualis sunt ab Ecclesia instituta impedimenta dirimenti, ne occasione conuersationis, & nimis familiaritatis, quæ ex illis generari solet, actibus dishonestis, spe matrimonij contrahendi, daretur occasio; ita similiter ut adulterijs, & homicidijs, spe matrimonij futuri, omnis precluderetur aditus, hanc inhabilitatem impedimenti criminis statuit Ecclesia, quam ab omnibus delinquentibus, siue scienter, siue ignoranter contrahivolut, sicut & cæteras, de quibus supra, quarum eadem est ratio: licet hoc impedimentum, delictum presupponat, cuius punitionem secundario, & minus principaliter intendit Ecclesia. Hoc vero non minuit vim inhabilitatis alijs impedimentis communem; ideoque maiorem impedimenti notitiam Ecclesia non exigit.

16 Secundo probatur, quia si impedimentum criminis non incurreretur ab ignorantie esse annexum delicto, nec etiam contraheretur ab illo, qui ex inconsideratione naturali, & inculpata, seu ex inaduentia, & obliuione, tempore commissi delicti, non recordaretur esse impedimentum. Nam in ordine ad excusandum à pœna; inaduentia, obliuio, & ignorantia omnino æquiparantur, vt docent Thom. Sanchez in Sum. lib. 4. cap. 2. 2;

num. 18. Suarez tom. 5. in 3. p. disp. 4. sect. 8.
num. 11. Diana 3. p. tract. 5. resol. 41. Puente,
Hurtado 2. 2. 10. 1. disp. 8. 3. §. 4. 2. & P. Bar-
di apud Dianam p. 9. tract. 6. resol. 13. dicens:
cum, qui ex inaduentia non recordatur
censu. æ, nec censuram, nec peccati reser-
uationem incurrit. (Quæ doctrina, ait
Hurtado, magna consideratione indigeret,
quia non raro hæreticus agit hæretice in-
culpata inconsideratione cœluræ) ergo si-
cūt cum censuram ignorat, nec censu-
ram, nec peccati reseruationem incurrit,
(vt tradidit Sanchez in Sum. lib. 2. cap. 8. n. 5.
in fine, & cum Vazquez de alijs Palao tom.
4. tr. 2. 3. p. n. 1. 15. §. 2. & cum Egidio, Gra-
nado, & Laymi. tenet Leand. a Sacram. tom.
de Pœnit. tract. 5. disp. 12. q. 16.) ita nec cum
peccat ex obliuione, seu inaduentia ad
censurā. Et consequenter si impedimen-
tū criminis nō incurrit, qui illud ignorat,
ita neque qui ex eius inconsideratione
crimini admittit. Sequelā hanc nemo con-
cedere audebit, nec admissionis principijs
eam facile vitare poterit. Ergo dicendum
à fortiori est incurrendum impedimen-
tum criminis, non esse necessariam illius
notitiam.

17 Ad argumenta in contrarium fa-
cile ex dictis respondetur. Ad primum, &
secundum dic, excommunicationem pri-
mo, & principaliter esse in pœnam delicti,
& secundario in medelam. Quod est de
conceptu cuiusvis alterius pœnae, in cu-
ius impositione, & taxatione legislatores
bonum reipublicæ regimen attendunt,
quam pœnarum timor, & præmij concep-
ta spes conseruat. Secus verò contingit in
impedimentis matrimonij instituendis,
quæ tuo conceptu primario non delicto-
rum punitionem, sed alios fines respi-
ciunt. Aliter enim affinitas ex copula for-
nicaria, quia delictum supponit, & ideo
rationem pœnae continere dicitur, non
contraheretur ab ignorantie ex tali copu-
la impedimentum oriri, quod nullus ex
contraria opinionis authoribus concede-
re audebit. Ad tertium dic, inhabilitatem
non esse in pœnam criminis primario in-
stitutam, sicut nec affinitatem ex copula
fornicaria, & ideo non consideranda,
quæ ad rationem pœnae, sed quæ ad inhabili-
tatem contrahendam requiratur noti-
tia. Et cum nullam desiderari ex Eccle-
sia praxi, ex communii Theologo-
rum nobis constet, his stare
debemus.

TRACTATVS QVINTVS,

DE CENSVRIS.

QVÆSTIO PRIMA.

Vtrum incurritur irregularitas ex homicidio omnino occulto?

1. **H**omicidium omnino occultum voco, quod adeò occultum est, ut nulla ratione probari possit in iudicio, neque in notitiam hominis dvenire, nisi ex confessione homicida. Hoc posito.

2. Prima sententia asserit, ex eiusmodi homicidio irregularitatem non incurri. Ita aliqui ex antiquis apud Sylvestrum verb. dispensatio, num. 12. vbi Verueillus docet, in occultis non requiri dispensationem, propter depositionem vitandam, *quia occulta (inquit) peccata non habent vindictam, sed quia de eo, super quo dispensatum est, quis acculari non potest. * Et expressius Vincen. qui ait, * quod homicida omnino occultus celebrare potest, & ordinibus uti, si egit condignam poenitentiam, quia iste non est obnoxius Ecclesie, cum peccatum sit occultum. * Sic ex illis refert Sylvestr. vbi supra, & verb. Homicidium 3. num. 11. quest. 8. Quos sequitur M. Ioannes de Tabiena verb. irregul. 5. num. 3. vbi in summario haec habet. * Homicidium si sit omnino occultum, & homicida egit poenitentiam, non indiget dispensatione. * Et licet in explicatione huius conclusionis, dispensationem cum alijs exposcat, non sibi contradicit, quia non eam exigit, quando certum est, homicidium esse omnino occultum, ut constat ex principio, quo ducitur, nempe dispensationem esse necessariam; secundum Laurent. Ioannem, Archidiaconum, & Panormitan. * ne quis constituat se iudicem in causa propria, existimando omnino occultum, quod non est. * Si ergo certum sit, homicidium esse omnino occultum, tam ipse Tabiena, quam authores, quos refert, negare consequenter debent, necessariam esse dispensationem.

3. Eamdem sententiam tenet cum alijs Manuel Rodrig. to. 1. qu. est. reg. q. 24. art. 11. vbi sic ait: * Scio, communem esse opinionem, quod vera contrahitur irregu-

laritas ex homicidio occulto primo modo; (id est omnino occulto) nullam tamen video rationem, neque autoritatem, quæ id efficaciter probet; immo omnia iura, quæ huic videntur suffragari sententiae, omnino refragari existimo. Ideò statuitur conclusio probabilis, quod per homicidium occultum, nulla contrahitur irregularitas. Hanc opinionem tenet nos etiam doctissimus Castro, &c. Et eam opinionem primo probat decretalis expressio in cap. ex tenore, de tempor. ordin. in qua sic dicit Alexand. Tertius: *Verum tamen, quia peccatum occultum est, si promoueri volunt, cum non debes aliqua ratione prohibere.*

4. Cum citatis, id esse probabile, sentit ex eadem Minorum familia Fr. Ludovicus de Miranda in Manual. tom. 2 quest. 8. art. 12. fol. mihi 89. vbi de argumento ex superiori textu esformato, inquit.* Hoc certè argumentum est fortissimum pro hac parte, ad probandum, quod irregularitas non contrahitur per peccatum, siue delictum omnino occultum.* Nihilominus contrariam sententiam ex fundamento infra examinando ipse defendit, dicens: * & hoc sufficit ad hoc, ut propter hanc solam rationem, predicta opinio videatur probabilius, & tenenda. * Hæc Miranda, in quibus, licet contrariam sequatur, nihilominus opinionem excusantem ab irregularitate homicidam omnino occultum, probabilem fatetur, neque in conscientia damnandum, qui eam fuerit amplexus. Quem sequitur ex codem ordine Brunus Callaing. de Privil. Regular. tom. 1. tract. 5. cap. 4. prop. 1. fol. mihi 243. §. Verum non leuis, dicens. * Quidam respondent, per tale homicidium omnino occultum non induci irregularitatem: haec sententia est multum probabilis, sed quia contraria est probabilius, & communior, &c.* Quibus subscriptis Anselmus Gomez Benedictinus in Thesauro scientiarum moralium cap. 20. & 41. fol. 103. Et probabilem esse fatentur etiam Possentius Recollect. quest. Mor. Misc. pro regulisibus sub sect. 3. num. 16. Machado tom. 1. lib. 1. p. 3. tract. 16. docum. 7. num. 2. fol. mihi 138. & P. Mendo in Cruciatam disp. 37. cap. 6. n. 7. quia

quia contrariam, quam sequitur vocat ve-
riorem, & communiorem. Et multis cum
Rodriguez probat P.M. Fr. Antonius Ba-
co in *sum. disp. 30. cap. 10.* cui planè assentit
Denique, probabilem esse, clare sentit
Pellizarius in *Manual. Regul. tom. 2. tract. 9.*
cap. 3. sect. 4. num. 40. ubi ait, *et si probabile,*
*non incurri irregularitatem per homici-
dium omnino occultum, quod scilicet*
nulla ratione probari possit in iudicio,
neque in notitiam hominis deuenire, nisi
ex confessione ipsius occisoris. In quo
sensu homicidium omnino occultum
vñerpatur a ferè omnibus authoribus ci-
tatis, dum defendant, vel probabile dicunt,
non inducere irregularitatem.

5 Dixi ferè ab omnibus, quia M. Ta-
bienæ vbi supra, per homicidium omnino
occultum intelligit, quod non potest pro-
bari in iudicio, dicitur: * *Eit omnino occul-
tum, prout occultum distinguitur contra*
probabile. * Et in hoc sensu usurpat Pa-
normitanus apud illum. Quod est valde
notandum, quia tunc dicitur, non esse
probabile in iudicio. secundum M. Ioan-
nem à sancto Thoma *2.2. quest. 64. disp.
23. art. 2.* * *Quando non potest iuridice*
*probari, quia nullus extat testis, vel ut plu-
rimum est vnicus solus testis, nec accep-
tione maior, nec sunt indicia, nec clamo-
rosa insinuatio.**

§. Vnicus.

Iudicium Authoris.

6 Dico primo: sententia M. Ta-
bienæ in hoc sensu, sustineri
non potest: & omnes supra citati con-
trariam certam existimant, quia non est
omnino occultum, quod duobus notum
est, ut ex terminis liquet; magis enim oc-
cultum est, quod vni tantum, quod proin-
de omnino occultum propriè dicitur.
Quapropter, nisi termini a propria signi-
ficatione alienentur, sententia Tabienæ
falla prorsus est, & in re grauissima contra
omnes, qui ex homicidio, et si in iudicio
probabile non sit, si tamen in notitiam
hominis, absque occisoris confessione,
deuenire posset, irregularitatem incurri;
certum existimant.

7 Dico secundo: idem dicendum ex
communi Doctorum, etiam si homici-
dium omnino occultum sit, in sensu stri-
cto supra exposito. Probant nonnulli, quia
ita videtur decisum à Gregorio IX. in *cap.*

*final. de tempor. ordinat. vbi rogatus Ponti-
flex, an Clerici, qui committunt adulte-
rium, periurium, homicidium, aut falsum
testimonium, permitti debeant in suscep-
tis ordinibus ministrare: ** *Responde-
mus, quod si proposita criminis ordine iudicia-
rio comprobata, vel alias notoria non fue-
rint, non debent hi (preter reos homicidij)
post paenitentiam in iam susceptis, vel exci-
piendis ordinibus impediri.* * Verum hic
textus rem non evincit, quia ex eo solum
constat, homicidas esse irregulares, licet
homicidium non sit ordine iudicatio
comprobatum, nec notorium. An vero
sufficiat, ele commissum, licet omnino
occultum sit? Non determinat Pontifex,
in hoc capite. Quidquid dicat Glossa. Re-
ste enim ita homicidium, & si nec in iu-
dicio comprobatum, nec notorium, exer-
citum ordinum impediens; & tamen se-
cus dicendum si omnino occultum sit.
8 Per quæ sat is explicatur *cap. ex tenore*
ab Alexandro III. prius editum, in quo,
non de homicidio, sed de alijs delictis, ter-
mo est. Quæ, si comprobata, aut notoria
non sint, peracta paenitentia, non impe-
diunt, ordines suscipere; nam ut cum Na-
varro, Martino de Ledesma, Castro, &
Corduba tradit Henriquez, *lib. 7. de indul-
gentijs, cap. 13. num. 5.* * Ob nullum cri-
men occultum, etiam nefandum fodo-
mix, (excepto vnico homicidio) incurrit
immediatè vlla irregularitatis pœ-
na.*

9 Efficacius igitur probatur ex eo,
quod homicidio est in iure imponita ir-
regularitas: sed homicidium, quantumuis
occultum, est verè homicidium, & actus
externus consummatus sub irregularitate
prohibitus: ergo quantumuis occultum
irregularitatem inducit. Confirmatur,
quia occidens Clericum omnino occulte
incurrit excommunicationem, ergo &
irregularitatem: æquè enim sub utraque
pœna est prohibitiu[m] tale homicidium.
Confirmatur secundo, quia excommunicat-
us celebrans, etiam si omnino occulte,
irregularitatem contrahit, secundum
communiorem sententiam; ergo & qui
alterum occidit, quantumuis occulte.
Consequentia est euidentis. Ideò contra
Castrum *lib. 2. de leg. pœnali cap. 7. t. con-
clus. 3.* & alios Doctores, oppositum tenē-
tes acriter inuehitur Suarez *disp. 40. sect.
3. num. 21.* eorum opinionem improbabili-
lem dicens, ex communi sententia Glos-
sarum,

farum, & Doctòrum. Quod prædicterat disp. 3 l. sect. 1. num. 67. Cui ego assentior, quia non solum censuræ incuruntur, etiam si delictū sit omnino occultum, vt patet de excōmunicatiōne, & suspensiōne, sed in pœnis inhabilitantibus ad aliquem effectum idem contingit, nam qui cum consanguinea vxoris in primo, vel secundo gradu rem habuit, priuat ut perendi debitum, quantumuis occultum sit delictum; & qui propriam vxorem occidit, vt cum altera contrahat, est inhabilis ad contrahendum, etiā vxoricidium omnino occultum sit, vt omnes Doctores fatentur: ergo siue irregularitas sit censura, siue tantum pœna inhabilitans ad ordinēs, à fortiori incurretur, quamvis delictum sit omnino occultum. Ideo, remelius considerata, tententiam mutauit Castro in secunda editione, & miror alios in illa persistisse.

10 Addunt nonnulli post Concilium Tridentinum, negari absque errore non posse, ex homicidio omnino occulto irregulatitatem incurri, quia id putant definitum sess. 14. cap. 7. de Reformat. & sess. 24. cap. 6. sic Leander à Sacramento tom. 5. tract. 2. disp. 10. qu. est. 5. verum cum plures post Concilium, vt vidimus, vel negaverint, vel saltem probabile oppositum iudicauerint, non ausim dicere, ibi definitum, immo nec credo argumentum ex illo efficax decumi. Quia Concilium sess. 14. cap. 7. citato, occultū homicidium vocat, quod nec ordine iudicario probatum, nec alia ratione publicum. Et de illo definit, quando voluntarium est, irregulatitatem Pontifici reseruatam inducere: nil vero de omnino occulto, etiā voluntario, decernit. In sess. autem 24. nn. 6. supponit Concilium, irregulatitatem incurri ex delicto occulto, & eius dispensationem Episcopo committit, dummodo non sit homicidium voluntarium. An vero incurritur ex delicto omnino occulto? Non explicat, nec supponit Conciliuni: ergo aliunde id probandum erit, quia totum decreti robur subsistit, dum delicta alia non omnino occulta inducant irregulatitatem ab Episcopo dispensabilem; secus vero homicidium voluntarium: huius enim irregulatitas non est ab Episcopo dispensabilis, sed per Concilium Pontifici reseruatur. In quo stat discrimen huius delicti, ab alijs occultis, quo ad dispensationem irregulatatum ex illis prouenientium. Et sic expo-

nunt Concilium plutes Doctores citati, & citandi. Quapropter aliunde probari debet, ex homicidio voluntario omnino occulto irregulatitatem incurri. Quod non ex alio capite, vt supra diximus, nisi quia homicidio est imposita à iure irregulatitatis pœna, ad quam incurriendam sufficit actus externus consummatus, cui quantumvis occulto, certissimum est, Ecclesiastim posse, irregulatitatem imponere; & quod de facto imposuerit, suadet stylus curiae, & praxis vniuersalis Ecclesie.

QVÆSTIO II.

Vtrum Episcopi, & alij iurisdictionem quasi Episcopalem habentes, possint dispensare in irregularitate prouueniente ex homicidio voluntario omnino occulto?

§. I.

Nonnulla præmittuntur.

1 **Q**uestione præcedēti statuimus, ex homicidio omnino occulto irregulatitatē incurri. Inquirimus modo: An si voluntarium sit, eius dispensatio sit Pontifici reseruata? Homicidium voluntarium in præsentiarum strictissimè accipitur pro eo, nimis, quod per insidias, aut per industria sit: quod Hispanè dici solet: *de casu pensado*: ac proinde quando non ex consilio, & matura deliberatione factum, licet in se volitum sit, & ex animo directo accidendi, vt contingit, quando ex repentina ira, vel rixa perpetratur, aut quando excedendo moderamen inculpatæ tutelæ, non dicitur voluntarium, sed casuale; quia licet metaphysicè voluntarium sit, moraliter vero, prout usitatetur à Concilio, dum concedit Episcopis facultatem ad dispensandum in omnibus irregulatibus, ex delicto occulto prouenientibus, * excepta ea, quæ oritur ex homicidio voluntario, * strictius accipitur. Quod colligitur ex illis Conciliis verbis: *Eum, qui per insidias, aut per industria occidet, proximū, de altari enlidlebeat, &c.* Et ex illis: *Si vero homicidium non ex proposito, sed casu, &c.* Et ita docent Auila, Rodrig. z, Peyrinus, Coninch, Machado, Marchinus, Hieronymus Garcia, Antonellus, Squilante, Angelus, M. Donatus, quos refert Diana p. 12. in resol. Mis-
cellanei.

cellan. fol. 217. &c probabile esse putat, tū hic, tum p. tract. 15. ref. 21. & amplectitur p. 7. tract. 2. ref. 32. Et expresse tenent Henriquez, Perez, Plaza, Salzedo, Fr. Francis-
cūs à S. Julianō, & alij, quos citatos sequi-
tur Leander à Sacram. tom. 5. tract. 2. disp.
10. q. 12. Quapropter de solo homicidio
voluntario, ut supra explicato, præsentem
modo instituam questionem; suppositi
veritatem alijs examinandam remittens.

2 Cum autem concessio generalis
Episcopis in Concilio facta ad dispensandum
in omnibus irregularitatibus ex delicto
occulto prouenientibus, fauorabi-
lis sit, quod sit Principis priuilegium,
ac proinde amplè interpetandum, vt docet
Thom. Sanchez lib. 8. de matrim. disp.
2. & sola excipiatur irregularitas ex ho-
micide voluntario, & hæc exceptio, vt
potè odiosa, strictissimè sit interpretanda,
ea scilicet ratione, qua minus concessio-
ni fauorabili deroget: scire maximopere
oportet, quod nam dicatur a Concilio de-
lictum occultum. Plures asserunt, occul-
tum in hoc Conciliū loco dici, quod ve-
rè in iudicio probati non potest: ac pro-
inde occultum accipiunt, prout opponi-
tur probabili. Sic Garcia de Beneficijs p. 2.
cap. 11. n. 46. Gutierrez lib. 1. Canon. quest.
cap. 13. n. 27. Rodriguez in Addit. ad Bull.
§. 9. in fine, & alij apud Dianam p. 7. tract. 2.
refol. 15. Alij verò communiter asserunt,
occultum in præsenti dici, quod non est
publicum, etiamsi ab aliquibus sciatur;
atque adeo si ad forum contentiosum de-
ductum non sit, posse Episcopum dispen-
sare in irregularitate ex illo suborta. Ita
Doctores communiter apud Dianam si-
p̄ta, vbi sexdecim refert, & sequitur. Qui-
bus adde M. Hyacinthum Donatum p. 2.
tract. 4. de violata clausura quest. 32. fol. 66.
& plures apud ipsum: & alios, quibus ci-
tatis, consentit Dicastillo de censuris tract.
10. disp. 4. sct. 2. n. 98. dicens, esse commu-
nem sententiam. Quia Concilium com-
mittit Episcopis dispensationem, quan-
do delicta occulta sunt, & ad forum con-
tentiosum non deducta, ergo ex eo quod
deduci possint, nil inde contra Episcopi
potestatem inferre licet, quia verificatur
nihilominus adesse quidquid requiritur
a Concilio, vt Episcopus possit dispen-
sare, nempe delictum esse occultum, & non
esse deductum ad forum contentiosum: at-
que adeo in magna ciuitate quatuor, quin-
que, aut sex vidisse testes, ait Diana, nou-

sufficiet impeditre Episcopi dispensatio-
nem, quia verè delictum dicitur occultū,
provt distinguitur à notorio, & publico,
quod docent etiam Henriquez, Sayrus,
Sanchez, & alij, quos ibidem adducit.

3 Addit, cum Nauarro, & Portel, Do-
natus *suprà n. 6.** Si delictum contingat
cōmitti in magna Congregatione, & sci-
atur immeđate, & euidenter ab octo, vel
decem illius etiam si sint viri magnæ au-
toritatis, non dicitur simpliciter noto-
rium, cum factum ignoretur à moiori par-
te illius congregationis. Nauarrus, & Por-
tel vbi supra.* Haec tenus M. Donatus ibi;
Et ipse 2. p. tract. 13. quest. 50. fol. 278. la-
tiūs discurrit, dicens *n. 6.** Quod si Pater
blasphemaret coram centum filijs, & sic de
similibus quæ sunt priuatis dominibus, nō
possunt dici notoria, quia deest loci qua-
litas.* Pro qua citat Graffium.

4 Plus addunt alijs; Episcopum vi-
gore Tridentini posse dispensare in ir-
regularitatibus ortis ex delictis etiam no-
torijs, & publicis, dum non sint deducta
ad forum contentiosum, quia in Conci-
lio idem significat, delictum esse occul-
tum, ac non esse ad forum contentiosum
deductum. Ita doctissimus P. M. Fr. Ioan-
nes à Sancto Thoma 2. 2. quest. 64. disp. 23.
n. 2. Vbi sic ait: * Vniuersaliter intelligi-
tur (nempè in decreto Trident.) delictum
occultum, quod non est deductum ad fo-
rum contentiosum, etiamsi probari pos-
sit iuridicè, & notoriū sit in ciuitate.* Quo
sequitur Anselmus Gomez in *Thesauro*
scientia moral. cap. 40. fol. 99. dicens: * Serà
occulto no estando en tela de justicia.* Cui
facit Diana *suprà p. 7. tract. 2. refol. 31.* Vbi
cum Marchino, & alijs existimat, proba-
bile esse, Episcopum posse dispensare in
homicidio casuali publico. Quod (si non
sit deductum ad forum contentiosum)
tenendum necessariò est in sententia M.
Ioannis à S. Thoma, vt ex eius verbis cō-
stat, & tradit expressè Brunus Cassaing.
tom. 1. *Privil. Regular.* tract. 4. cap. 1. proposita
5. in fine fol. mihi 169. vbi sic: * Adiunge
præmissis rationibus, quod irregularitates
semper censentur occultæ, donec ad forū
contentiosum deuenerint.* Sic ille de ir-
regularitate ex homicide voluntario ser-
monem instituens, quæ sunt valdè nota-
da. Dicitur autem delictum deductum ad
forum cōtentiosū, quādo īā iudicē est de-
latū. & parti intimatum, vt docet Sayrus
in *Thesauro*, lib. 4. c. 17. s. 21. & P. Enriq.

*lib. 14. de irreg. c. 20. à n. 4. & iuxta Barboss.
de potest. Epis. alleg. 3. 9. requiritur ut his sit
iam contestata. Vide Leand. a Sacram. tom.
4. tract. 2. disp. 17. quæst. 47. His positis.*

§. II.

Questionis resolutio.

Certum est apud Authores omnes, Episcopum dispensare posse in irregularitate proueniente ex homicidio casuali occulto, quia id Episcopis conceditur in Tridentino, dum sola irregularitas ex homicidio voluntario occulto excipitur. Ex quo capite censeo contra Dianam, & Marchinum, nullatenus posse dispensare, si homicidium casuale sit publicum, quia nullibitalem facultatem concessam inuenio. Existimo etiam contra M. Ioannem à sancto Thoma, *num. 4. citatum*, delictum dici publicum quoad hunc effectum, licet non sit deductum ad forum contentiosum: hic est enim communis peritiorum, & interpretum Concilij Tridentini sensus, & ut credo, non solum stylus curiae, sed totius Ecclesie praxis.

6 Præsens igitur quæstio solum est, an attenta explicatione præfata Tridentini, possit Episcopum dispensare in aliqua irregularitate proueniente ex homicidio voluntario? Quod autem de Episcopo dixerim, dictum puta de alijs iurisdictionem Episcopalem habentibus.

7 Conclusio sit: posse Episcopum dispensare in irregularitate proueniente ex homicidio voluntario omnino occulto, id est soli homicidæ noto. Moueor, quia Concilium solum excludit homicidium voluntarium ab illis delictis, super quorum irregularitate, dispensandi facultatem Episcopis ibi concedit; at qui nil ipsi indulget circa homicidium omnino occultum (quia de omnino occultis non est illi sermo,) ergo nullam quo ad hoc exceptionem facit. Ita ex antiquis M. Tabiena *verb. irregul.* cum Panormitan. & alijs, & Angelus *verb. homicidium, quæst. 1.* Et post Tridentinum tenent plures apud Hyacinthum Donatum *part. 3. tract. 11. quæst. 9. num. 8.* Vbi sic: * Couarru. multis allegatis, Miranda, Angelus, Lczana, & alij viri grauissimi probabiliter tenent, Episcopum posse dispensare super omni irregularitate proueniente ex crimine omnino occulto, & quod nullis potest testibus proba-

ri, neque aliter, quam per propriam confessionem sciri, &c. * Idem tenet M. Texeda *tom. 2. lib. 3. tract. 3. n. 188.* Vbi sic scribit: * Potest Episcopus dispensare in irregularitate ex homicidio (voluntario) omnino occulto orta, dummodo ita sit occultum, ut nullus aliis sciat, id delictum fuisse commissum a tali persona, nisi solus ipse homicida, &c. Probatur ista sententia, quia Concilium Tridentinum non auferit ab Episcopis facultatem dispensandi in irregularitate contracta ex homicidio omnino occulto, ergo sicut Episcopi ante Concilium poterant dispensare in prædicta irregularitate, id etiam possunt post Concilium iure communis. * Et infra: * Obijcies: Concilium Tridentinum in prædicta *sess. cap. 7.* expressè assert, quod in homicidio voluntario, etiam si fuerit occultum, non liceat dispensare. Respondeo, Concilium non loqui de homicidio omnino occulto, sed aliquando, scilicet tde illo, quod in iudicio probari non potest. Quibus ego addo, (attende) quamuis alijs sciantur aliunde, si iudicio probari non possit. * Hæc M. Texeda, cui consentit M. Bañez *2. 2. quæst. 40. art. 2. dub. 4.*

8 Eamdem sententiā cum Alfonso de Castro, Couarr. & alijs defendit Miranda *tom. 2. quæst. 8. art. 10. conclus. 1.* dicens: * In supradicta irregularitate proueniente ex homicidio voluntario omnino occulto, Episcopi dispensare possunt, cum sibi subditis. Hanc conclusionem tenent expressè Couarr. in *Clem. si furiosus de homicid. 2. p. §. 5. n. 4.* & probat ex multis Doctorum authoritatibus, quos refert, & sequitur: & præcipue ex Abbatे in *cap. extenore*, & eam etiam tenet, & probat tanquam nimis probabilem P. Alphonsus de Castro, & Angelus. Hi omnes assertūt, quod in irregularitate proueniente ex homicidio omnino occulto, & quod nullis potest testibus probari, neque aliter, quam per propriam confessionem sciri, potest Episcopus dispensare. * Et infra ad difficultatem, ex textu Cœciliū desumptam respondet, non obstare verba, quæ in eo habentur: * Nam Concilium intelligendum est de illo homicidio occulto, quod quamuis actu non sit deductum in iudicium, neque ad forum contentiosum, est tamen ex se probabile, quamuis actu in iudicio ordinatio non sit probatum; non autem de homicidio omnino oc-

occulto, de quo in præsenti loquimur, quod probari nullo modo potest. Natura conclusio verissima, & probabilissima est.* Hæc ille cum citatis. Qui laxius, quam Texeda loquuntur.

9 Quidam adde Brunus Cassainga in Privili. Regul. part. 2. tract. 5. cap. 4. prop. 1. fol. mihi 243. Vbi sic ait: * Respondeatur, posse confessarium ante dictum dispensare super irregularitate primo modo occulta (id est ex homicidio voluntario ita occulto, ut a nemine possit in notitiam hominum adduci, nisi a solo occisore) quoniam Episcopus potest super illa dispensare, ut tenent Couarr. Abbas, Castrensis, Angelus, Bannez, Viualdus, & alij.* Et ita etiam tenet cum Abbe Manuel Rodriguez tom. 1. quest. Regul. quest. 24. art. 11. Ad difficultatem vero ex Concilio subortam respondent: * Concilium loqui de homicidio, non de omnino occulto, sed tantum de illo, quod ad iudicium, & notitiam hominum deduci potest, & probari.* Sic Brunus, quæ sunt valde notanda, quia passim occurrentia.

§. III.

Consectaria.

10 Ex dictis fit, Prælatos Regulares, Generales, nimirum, & Provinciales posse cum subditis in predicta irregularitate ex homicidio voluntario omnino occulto, vigore Concilij Tridentini dispensare. Ratio est, quia nomine Episcoporum comprehenduntur in decreto Concilij, ut docent Manuel Rodriguez tom. 1. quest. Regular. quest. 61. art. 9. Bartholomaeus à Sancto Fausto lib. 3. Thesauri Relig. quest. 125. Reuer. P. Delgadillo tom. de Pœnit. cap. 21. num. 46. & alij duodecim Doctores, quos citatos sequitur Thomas Hurtado tom. 1. Ref. Moral. tract. 5. cap. 4. num. 128. fol. 285. & plures apud Dianam part. 7. tract. 2. resol. 5.

11 Ideo prefatam conclusionem intermis defendit Miranda ubi supra art. 10. conclus. 2. dicens: * Generales Ministri, & Religionum Prælati, Episcopalem, vel quasi Episcopalem iurisdictionem habentes, bene possunt dispensare cum subditis in irregularitate, proveniente ex homicidio omnino occul-

to: (nempè voluntario.) Hæc conclusio colligitur ex supradictis, nam Episcopi, ut supra dictum, id possunt, &c.* Et ut probabilem refert Lezana in Sum. tom. 1. cap. 18. num. 44. * Quando homicidium, inquit, etiæ voluntarium, & illicitam, est ita occultum, ut nullo modo sci ri, aut probari possit, probabile est apud aliquos, posse Prælatos Regulares in irregularitate propter illud contracta dispensare, quia etiam est apud illos probabile, posse Episcopos, &c. Exponunt etiam Concilium de homicidio voluntario occulto, quod aliquo modo probari potest, &c.*

12 Hanc sententiam itidem tenuit Manuel Rodriguez tom. 1. quest. Regul. quest. 24. art. 11. vbi ait: * Numquid poterit Prælatus Regularis dispensare cum subdito, qui cum esset secularis, veldum esset Monachus, fuit homicida omnino occultus? Respondeo affirmatiuè, nam secundum sententiam, quam sequitur Couarr. cum multis authoribus, quos refert, & sequitur; prædicta irregularitas non est Papæ referuata, sed Episcopis. Ac proinde sicut Episcopus potest cum suis subditis dispensare, ut supra dictum est, ita & Prælatus Regularis habens iurisdictionem quasi Episcopalem. Neque obstat Concilium Tridenti, ut obstat putauit Nauarrus. Nam id intelligenti est in homicidio occulto, quod tunc est probabile in iudicio, & non de homicidio omnino occulto, quod probari non potest. Nam Concilium evidenter innuit, quod non procedit, nisi in homicidio, quod licet ordine iudicatio non sit probatum, potest tamen probari. Verum tamen est, quod contrariam opinionem tenent viri docti, quam ego quoque in nostra sum. Confessorum sum sequutus, scilicet, quod necessarium sit recurrere ad Papam ad huiusmodi dispensationem impetrandum. At modo cum videam contrariam opinionem solido niti fundamento, eam libenter amplector. * Sic Rodriguez supra retractans opinionem, quam in Sum. docuerat cap. 178. numer. 3. Vbi de homicidio omnino occulto loquens dixerat: * Tambien en este caso es necesario recurrir al Papa por dispensacion, siendo el homicidio voluntario.* Et cum citatis sentit, imò ait, esse communem, Hieronymus Garcia

in Politica Regul. tom. 2. tract. 10. difficult. 6. dub. 5. num. 29. dicens: * Es communis opinio, que en el homicidio omnino oculto dicho (nempe voluntario) pueden dispensar los señores Obispos, y los Prelados de la Religion. * Sic ille, sed non bene, quia communis opinio est in contrarium, quando homicidium fuit voluntarium, & authores, quos ipse refert, non omnes de voluntario, sed de casuali loquuntur. In quo nulla est difficultas, quandoquidem plures supra citati idem assertant, etiam si publicum sit, dummodo non deductum ad forum contentiosum.

13 Concludendum igitur est, tam Episcopos, quam Praelatos Regulares habentes, quasi Episcopalem iurisdictionem, posse cum subditis in irregularitate ex homicidio voluntario omnino occulto dispensare, quia potestas dispensandi, cum favorabilis sit, potius extendenda, quam restringenda est. Et Concilio Tridentino probabiliter, ut supra, respondeatur.

QVÆSTIO III.

Vtrum Praelati Regulares, etiam locales, possint cum subditis dispensare in irregularitate proueniente ex homicidio voluntario non omnino occulto?

1 **P**artem affirmatiuam graues Doctores, (quibus subscrivo) sustinent ex priuilegio Praelatis Regularibus concessio. Ita sentit Reuerendiss. M. Candidus Sacri Palatij M. tomo *Disquis. moral. disquisit. 24. artic. 6* i. dub. 8. Vbi sic: * Dico: Praelati Regulares possunt dispensare cum suis subditis in irregularitate contracta ratione homicidij voluntarij, occulti tamen, &c. vi priuilegij Martini V. (Priori Monasterij S. Benedicti Vallisoleti concessi) in quo communiant Religiones Mendicantium, non solum Generales, & Provinciales, sed etiam Prepositi, & Rectores locales, &c. Nec obstat Concilium Trident. sess. 24. cap. 6. de reformat. &c. Nam licet non possint ex facultate Concilij Tridentini: possunt tamen virtute priuilegij Martini V. concessi Benedictinis, & virtute priuilegij concessi Prædicatoribus, &c. &c. Iuli Secundi,

dispensare cum subditis in irregularitate contracta ex homicidio voluntario. * Hactenus M. Candidus.

2 Idem tradit M. Joannes de la Cruz de statu Relig. lib. 1. de voto obedientie cap. 6. dub. 19. vbi sic: * Dicti Praelati Regulares possunt ad omnia dispensare cum suis subditis in irregularitate homicidij iniusti, alias occulti, & dicitur occultum secundum Nauarrum, quod non est notorium, ita quod a multis sciat, licet in iudicio probari possit. Et patet conclusio, quia Martinus V. concensit, &c. * sic ille, & alij, quos sequitur M. Acatius de Velasco tomo 1. resol. moral. verbo, *Absolutio*, resol. 2. num. 2. ibi: * Los Prelados de las Religiones pueden dispensar a sus subditos en la irregularidad, que nace de homicidio voluntario oculto. En este dicho conuenien muchos, y muy graues Doctores. * Quibus contentit Portel in Dubijs Regul. verb. Dispensare num. 8. dicens: * Possunt Praelati, etiam Conuentuales dispensare cum suis subditis super irregularitate orta de homicidio voluntario, si sit occultum, non vero si sit publicum. * Quem sequuntur Sigismundus à Bononia, Bau-nius, Bassæus, Croulers, Palauus, & plures, quos citatos sequuntur Leander tomo 5. de irregularit. tract. 2. disp. 27. quest. 3. 2 & alij apud Dianam p. 3. tract. 2. resol. 45. & p. 7. tract. 11. resol. 41. ex predicto priuilegio Martini V. quod ad verbum refert Miranda vbi supra: in quo viuæ vecis oraculo concessit Priori predicit Monasterij. (& postea omnibus Prioribus, & Abbatibus aliorum Monasteriorum) quod in foro conscientiae cum Monachis super omni irregularitate, etiam in illis casibus, in quibus Papasibi vicem reseruat, (morte videlicet, & in membrorum truncatione, & enormi sanguinis effusione) valeat dispensare, dum tamen aliquid horum trium non sit notorium, & hoc propter scandalum. Ergo licet homicidium voluntarium non sit omnino occultum, dummodo non sit notorium, poterunt Praelati omnes Regulare cum subditis in irregularitate ex illo proueniente dispensare.

3 Ideò ita cum Croulers, Bassæo, Miranda, Hieronymo Rodriguez, Vega, & alijs, sentit Thom. Hurtado tomo 2. resol. moral. tract. 12. cap. 1. num. 1166. Nec dictis obest renocatio oraculorum viuæ vocis facta à Gregorio XV. anno 1622. & ab Urbano VIII. anno 1633, quia in illa nota com-

comprehenduntur oracula olim concessa, & confirmata per Bullas speciales Pontificum, quæ proinde non iam viui oraculi, sed priuilegiij vim per Bullam Apostolicam concessi obtinuerant. Quod tenent plures apud Dianam part. 9. tract. 7. resol. 61. & p. 10. tract. 14. resol. 24. & part. 11. tract. 6. resol. 45. Videatur Hurtado vbi supra, qui eruditè, & latè de hac materia. Quando autem delictum censendum sit notorium, constat ex sapientiis dictis questione precedenti, §. 1. num. 2. Vbi plures Authores adduximus id explicantes, quos sequitur Fr. Antonius Baco Augustinianus in Sum. disp. 30. c. 13.

§. Vnicus.

Quid si homicidium voluntarium sit publicum?

4 A ffirmant adhuc plures, idem post Regulares, ac in occulto, dummodo ad forum contentiosum deductum non sit. Ita M. Antonius de Hinojosa in direct. decis. Regul. verb. Dispensatio, fol. 184. Vbi ex concessioae Eugenij Quarti Monachis Benedictinis facta, sic ait: * Imò cum Apostolica concessio expresse dicat, quod in irregularitatibus ad Sedem Apostolicam pertinentibus, dispensare possint, absque specifica restrictione; absolute concedi videtur irregularitas in genere ad Sedem Apostolicam quomodolibet pertinens, etiam si ex homicidio voluntario prouesiat, &c. dummodo ad iudicium contentiosum non fuerit deductum, &c. Prædictum priuilegium maximè notandum est, quoniam excedit plurimum concessione Martini V. * Hæc M. Hinojosa, ex cuius ultimis verbis, ut benè aduertit Leander à Sacram. tom. 5. tract. 27. quest. 33. * Claram constat, (quidquid postea limitet) posse Prælatos Regulares dispensare cum suis subditis, vi priuilegiij Eugenij IV. in irregularitate orta ex homicidio voluntario publico.*

5 Et ita expresse tenent non pauci ex alio priuilegio Pauli III. eisdem Monachis S. Benedicti concessio, vbi Prælatis indulget cum subditis, singulis annis, prima die Lunæ Quadragesimæ, super quibus viis irregularitatibus, pro tempore quavis occasione, vel causa contractis, dispensare, ita ut, si praeserta concessio reuocetur, iterum reintegri, vel restituï censeatur. Sic ibi. Su-

per qua concessione videndus omnino Machado tom. 2. lib. 5. p. 3. tract. 2. docum. 6. vbi ait: * Y assi muchos Doctores afirman, que por este priuilegio pueden los Prelados de las Religiones dijipensar con sus Religiosos en qualquiera irregularidad, que ayan incurrido, como quiera que sea, por defecto de mansedumbre, indecencia, o por delicto, aunque sea homicidio voluntario, y publico. * Ideni sentiunt Manuel Rodriguez, & Porrel apud Dianam 3. p. tract. 2. resol. 45. &c. putat probabile Leander à Sacram. vbi sapra dicens: * Probabilitet ceriè respondeo, posse Prælatos Regulares dijipensare cum suis Religiosis subditis, in irregularitate contracta ex homicidio voluntario, etiam publico, quia probabile est, ad id habere priuilegium minimè renocatum. Nam Paulus III. concessit Benedictinis, &c.* Sic ille referens Rodriguez, Portelium, Bauniun, & Machado, & tenet aperte Brunus Cassaing. vbi supra tract. 4. cap. 5. prop. 6.* Quia cum verba, inquit, præfati priuilegiij sint amplissima, amplissimè sunt interpretanda, nec nos restringere debemus. * Et improbare non audet Diana vbi supra, sed aliorum iudicio remittit.

6 Nec obest, vt advertimus § præcedenti, prefatas concessiones inter vias vocis oracula computari, quæ reuocata fuerunt à Gregorio XV. anno 1622. & ab Urbano VIII. anno 1631. Nam cum Gregorius XIII. & Paulus V. per Bullas speciales omnia priuilegia Minorum anteà confirmauerint, & innouauerint, ideo non iam viui oraculi, sed priuilegiij vim per Bullam Apostolicam concessi retinent; ac proinde reuocata non sunt; sicut neque alia vias vocis oracula ante hos Pontifices concessa, vt docent communiter Doctores, quos adduxi in opusc. præ Jesuitis tract. de Ieiunio prop. 7. num. 8. Et licet prefatae concessiones factæ fuerint Benedictinis, tamen per participationem fratribus etiam Ordinis Minorum competunt: quod sufficit, vt in confirmatione, & innouatione priuilegiorum Ordinis Minorum, comprehensa intelligantur. Et ita expresse docet Brunus vbi supra tract. 5. cap. 4. prop. 1. fol. 243. dicens: * Bulla, & si mendicentium, & Paulus V. anno 1609. illa absolute confirmauit, cumque omnia confirmauerint, & illa, quæ immediatè Mi-

norum Ordini sunt concessa, & alia, quæ per participationem possident, cum sint vera illorum priuilegia, sine dubio utraque confirmarunt.* Ergo omnia priuilegia supra adducta pro Prælatis Regularibus quoad dispensationem irregularitatis ex homicidio voluntario, siue occulto, siue publico, verè hodie subsistunt, ac proinde, illis, absque ullo scrupulo, cum subditis uti poterunt Prælati. Sic censio, probabiliter dici posse, dum de prædictorum priuilegiorum revocatione aliunde non constet.

7 Rogabis, quid si homicidium voluntarium publicum Religiosi foret deductum ad forum contentiū, & ab eo ex defectu probationis fuisse reus absolvutus? posset ne Prælatus in tali euentu in irregularitate ex illo proueniente dispensare? Respondeo, in hoc casu idem dicendum, quod Doctores communiter loquentes de potestate Epicopi, quoad alias irregularitates, quarum dispensatio ipsis committitur, quando delicta, deducta ad forum contentiū, probata non fuerint. Putant enim non pauci, non posse dici deducta ad forum contentiū cum effectu, si probata non fuerint, etiamsi medii de præsumptiis absolutionem à dilito reus absolvitur; atque adeò posse dispensari, non aliter, ac si deductæ non fuissent. Vide plures, quos citatos sequitur Diana p. 7. tral. 2. resol. 18. pro Episcopis; & eorum doctrinam ad Prælatos Regularibus, quoad dispensationem in irregularitate homicidiij voluntarij, prudenter applica.

QVÆSTIO IV.

Vtrum confessarij Regulares possint dispensare cum sacerdotalibus, in irregularitate ex homicidio voluntario omnino occulto?

1 **A**ffirmatiuam partem sustinent non pauci ex duplice priuilegio, alio Eugenij Quarti per Bullam concessio Monachis S. Benedicti in compendio Mendicantium insertam. Alio Sixti Quarti per Bullam Minimis concessio, quod habetur in libro, cui titulus, *Monumenta Ordinum*. Primum Eugenij IV. (vt videre est in citato compendio, verbo, *Absolutio*, quoad sacerdotales 2. num. 9.) concedit facultatem absoluendi: * *A quibuscumque suspensionum, excommu-*

nicationum, & interdicti sententij, alijsque Ecclesiasticis censuris, & poenis, quas à iure, vel ab homine satisfactione iniuncta, incurrit, quomodolibet censebuntur. Nomine autem poenarum, venire irregularitates ex delicto prouenientes, est multorum sententia, quam tenet Thom. Sanchez in Sum. lib. 6. cap. 5. num. 178. & alij, quos refert Suarez tom. de Censuris, disp. 40. sect. 3. num. 3. & de Relig. tom. 4. tract. 8. lib. 2. cap. 21. num. 16. vbi bene tradit, verbum *Absoluendi*, pro verbo, *Dispensandi*, sèpè solere sumi.*

2 Et ut nulla posset dubitandi ratione manere, vtroque vtitur Sextus Quartus in Bulla citata, in qua* concessit Fratribus Ordinis Minorum facultatem ad confessiones audiendas, & ab omnibus excommunicationis, suspensionis, & interdicti, & super quacumque irregularitate Ordinario, tam à iure, quam ab homine reservatis, votis, quoties opus fuerit, absoluendi, dispensandi, ac vota quacumque commutandi, sicut potest Diœcesanus. * Simile priuilegium concessit etiam Iulius Secundus, vt refert M. Hinojota vbi infra.

3 Ex quibus sic formo argumentum. Omnes confessarij Regularis, vt potè qui priuilegijs Minimorum participat, possunt cum sacerdotalibus dispensare in omnibus irregularitatibus, in quibus potest Episcopus: sed Episcopus potest dispensare in irregularitate proueniente ex homicidio voluntario omnino occulto, nempe quod nec probari potest in iudicio, nec in notitiam hominis deuenire, nisi ex confessione occisoris, vt suprà q. 2. num. 7. probatum est: ergo & confessarij Regularis. Consequentia est evidens ex præmissis. Et ideo ita expreßè tenet M. Antonius de Hinojosa in direclor. decis. Regul. verb. *Dispensatio in sacerdotales*, fol. 187. vbi ait: * Dispensare possunt fratres Confessores cum sacerdotalibus in quacumque irregularitate, super qua Ordinarius dispensare potest. Concessit Sextus Quartus, & Iulius Secundus. * Et ex eodem priuilegio idem tenent Portel in respons. tom. 1. cap. 3. num. 1. & 2. & Corduba in Sum. verb. *Absolut. casu* 43. Quos sequitur Brunus Cassaigne *Priuileg. Regul. tract. 5. cap. 4. prop. 1. vbi sic:* * Verum non leuis difficultas est, si confessarius Regularis potest dispensare (cum sacerdotalibus) super irregularitate homicidiij voluntarij omnino occulti? (nempe, quod ita occultum est,

vt à nemine possit in notitiam hominum adduci, nisi a solo occisore.) Respondeatur, posse Confessarium ante dictum dispensare super dicta irregularitate, quoniam Episcopus potest super illa dispensare, vt tenent Couarr. Abbas, Castræsis, Angelus, Bannez, Viualdus, & alij. Sed Confessarius Regularis eadē, quoad hoc, facultate pollet, ergo id similiter potest.*

4 Eamdem sententiam tenent Rodriguez, Ioannes de la Cruz, Caspensis, Basilius, Pellizarius, Martinus de S. Ioseph, & alij, apud Dianam omnia videndum p. 11. tract. 4. resol. 3. Quos sequitur Reuer. P. Leander à Marcia Capuccinus in Quæst. Regul. cap. 7. quæst. 8. n. 6 2. dicens: * Paeden dispensar en todas las irregularidades, en que dispensa el Obispo, no solo por derecho común, sino también en las que dispensa por derecho especial del Concilio Tridentino. * Sic ibi cum alijs.

5 Hec opinio, ni aliunde priuilegia reuocata ostendantur, videtur valde probabilis: ad idquè iudicandum, non parum mouet auctoritas sapientissimi Patris Magistri Arauxo, Episcopi Segouiensis, in De cœ. Moral. tract. 2. q. 11. nn. 13. vbi sic scribit: * In materia favorabili, qualis est ista de dispensando in irregularitatibus, non requiritur intrinseca probabilitas, sed sufficit extrinseca virtutum non infime notæ, ob quorum auctoritatem non potest euidenter conuinci contrarium.*

6 Dices, hoc priuilegium non esse in vsu. Verum cum pro solo conscientiae foro conce'lum fuerit, & ideo eius vsus secretissimus sit, quis poterit cum fundamento affirmare, non esse in vsu, apud doctos, saltem Regulares, peritosque; licet apud ignaros, & facultatem, quam habent, ignorantes, in vsu non fuerit? Vt omittam, priuilegia omnia per non vsuum reuocata, revalidata fuisse per Paulum V. vt tradit Ioannes de la Cruz lib. 2. cap. 5. dub. 2. conclus. 2. dicens: * Vt priuilegium per non vsuum reuocetur, requiritur notitia talis priuilegij, & non vsus centum annorum iuxta dicta cap. 2. dub. 2. tum etiam quia iuxta dicta dubio s. priuilegia etiam per non vsuum reuocata, iani sunt per Paulum V. revalidata. * Et Eugenius Quartus (vt refert Diana 3. p. tract. 2. resol. 88.) concessit Benedictinis, quod possint uti suis priuilegijs, etiam si contra illa habuerint contrarium vsrum: quo priuilegio per communicationem omnes Regulares fruuntur. Er-

go ex non vsu præfati priuilegij gratis concessso, nil contra nostram conclusionem deduci potest. Quod multis probat Martinus de S. Ioseph in Regul. Sancti Franc. in declaratione Breuium, verb. Dispensare, folio 575. Nequibunt verò Religiosi Societatis simili priuilegio uti, quia non est eis communicatum à Reuer. Patre Generali, prout in nostra Religione ad cuiusvis priuilegij participationem necessaria est, ex concessione Gregor. XIII.

7 Ceterum, quamuis, me iudice, negari prudenter nequeat, præfatum priuilegium à Sixto Quarto concessum fuisse; propter auctoritatem tot, tantorumque Doctorum id testantium; semper tamen Regularibus consulerem, vt eo non vtatur. Nam vsus talis priuilegij odiosus est Episcopis, quia raro ad illos erit laecularium recursus pro dispensatione irregularitatis. Si enim Regulares dispensent cum saecularibus in quacumque irregularitate posint Episcopi, & huiusmodi priuilegio vtantur, dispicare poterunt, vt benè expedit Diana suprà, quoties opinio probabilis pro Episcopo inueniatur; ac proinde in irregularitate veræ bigamie, quoad ordinates minores, & simplex beneficium. Secundo, super irregularitate occulta ex defectu natalium. Tertio, in irregularitate ex defectu lenitatis. Quartò, in irregularitate ex mutilatione alicuius membris. Quintò, in irregularitate propter delictū deductum ad forum contentiosum, iudicio finito, punitum. Sextò, in irregularitate occulta heresis. Septimo, in contracta in bello iusto. Octavo, in proueniente ex homicidio casuali occulto, immo etiam publico, & in ex repentina rixa orto, et si directè volito, * & ita (concludit Diana) videtur dicendum in alijs casibus, in quibus Episcopis (nenipè iure ordinario) licitum est, super irregularitate cum saecularibus dispensare. Nam in his posse Confessarios Regulares dispescere vigore priuilegij Sixti Quarti, & Iulij Secundi, tradiderunt Doctores superius adducti. * In suprà enumeratis autem posse Episcopum dispensare, est opinio Doctorum, qui videri possunt apud illum p. 4. tract. 2. in resolut. 64. 69. 71. 72. 97. & in p. 7. tract. 2. resolut. 25. 27. 29. 31. & 32. Quos sequitur Frat. Antonius Baco in Sum. disp. 30. cap. 12.

8 Quapropter vsus prædicti priuilegij omnino dissuadendus est Regularibus, vt merito consulunt Portel, & Diana ubi supra.

præ. Imò & Prælatis idem consulerem; & quod subditis, sub præcepto, præfati priuilegijs vsum prohibeant: tanta enim potestatis vsum non expedit omnibus Confessarijs Regularibus, sed ad summum Prælati, & viris alias doctrina, & morum integritate vigentibus.

QVÆSTIO V.

Verum virtute Bulle Cruciate possit absoluī, seu dispensari irregularitas ex delicto, quæ est puræ pœna peccati?

Affirmativa sententia est communis Thomistarum, quos refert, & sequitur M. Barnabas Gallego ex Ordine Prædicatorum in *Exposit. Bulle, claus. 9. p. 2. cap. 9. dub. 139.* vbi sic: * Respondo, pues, que la irregularidad contrahida por pena de delito, es verdadera, y propia censura, y así se puede absolver por virtud de la Bula, que concede, pueda el Confessor electo por ella absolver de qualesquiera pecados, y censuras. Esta doctrina es constante en la Florentissima Escuela del Angelico Doctor Santo Thomas de Aquino. * Et iterum *infra folio 140.* * Esta nuestra doctrina es común entre los Doctores de la Escuela de Santo Thomas. Enseñarla el Maestro Ledesma, el Maestro Soto, el Maestro Bartolomé de Medina, el Maestro Bañez. Los Maestros Miguel Salón, y Pedro de Aragó, el Maestro Nuño, los Maestros Fray Melchor Caño, y Fray Juan de Orellana. El Maestro Alvarez, el Maestro Cornejo, el Maestro Cabrera, y el Maestro Fray Juan de Santo Thoma se inclina a esta sentencia, y Fray Juan de la Cruz en el Directorio dize, que es probable, y que es común de los Thomistas. * Hactenus M. Gallego *vbi suprad.* qui, ultra citatos, refert Cordubam, More, Carrillo, Ioannem Gutierrez, Naldum, & Rodriguez. Vnicum huius sententiae fundamētum est, quod irregularitas, quæ est puræ pœna delicti, est censura: cum ergo per Bullam possit absolvi à censuris reseruatis Episcopis tories quoties, & à reseruatis Pontifici semel in vita, & semel in morte. Sequitur euidenter posse similiiter absolvi ab irregularitate, quæ est puræ pœna delicti.

2. Secunda verò sententia, omnino tenenda, negat irregularitatem, quæ est pœna delicti, posse absolvi, seu dispensari vir-

tute Cruciatæ, imò nonnulli contrariae improbabilitatis notam incurunt, & Antonius Gomez in *Bullam Cruciatæ ad decimam clausulam*, dicit, Sotum in hac remisero errore lapsum tuisse. Et contra Sotum, & communem Thomistarum militant, ex eadem *Florētissima Schola*, Martin de Ledesma 2. p. tom. 4. quæst. 26. art. 2. de *Irregular.* in *Regul.* 4. & Ludouicus Lopez in *Instruct. consc. q. 2. cap. 92.* Citantur etiam Matias, Petrus de Soto, Peña, & alij, & ex alijs docet expreſſe Nauarrus in *Sum. cap. 27. num. 194. & 250.* & eit communis inter Doctores Societatis, adeò, ut contrariam vocatam probabilem ab uno Patre Sà, M. Sancti Palatiū expungendam illicè iudicauit: sic corrigens: *Non est ullo modo tenenda sententia quorumdam affirmantium. Quia in contrarium est praxis Romanæ Curie, &c.* Quapropter Gibalinus de *Irregularit. cap. 6. quæst. 5.* iuste conqueritus de Magistro Sancti Palatiū, eo quod in indice librorum expurgatorio hanc sententiam expunxerit, & damnauerit in uno Emanuele Sà, cum eam sui Thomista ferre vnanimi consensu sequantur. Et *Dicastillo de Censuris, tract. 10. dub. 4. n. 86.* miratur, * id potius in Emanuele Sà iudicatum fuisse, expedire corrigi, cum tamē per tot annos in Soto, & alijs ea sententia prius fuisse typis madata. * Vnde in illo, inquit, potuisse corrigi à domeūtico, & eiusdem doctissimæ Dominicanæ Familiae Correctore, vt ea ratione inciperet iudicium à domo Dei. *

§. I.

Secunda sententia efficaciter sua detur.

3. **H**ic igitur secundæ sententiae neganti, irregularitatem ex delicto posse absolvi virtute Cruciatæ, labens adhæreo, cuius fundamēta apud Doctores passim reperies. Vnum ego superaddam, quod contrariam omnibus iniuriam reddat. Namrum, aut illam non esse probabilem, aut probabile esse, virtute Cruciatæ absolvi, & dispensari posse irregularitatem ex homicidio pronenitenti.

4. Ratio dilematis est, quia irregularitas ex homicidio est puræ pœna peccati, ergo si irregularitas, quæ est puræ pœna, possit absolvi, seu dispensari virtute Cruciatæ, negari id nequibit de irregularitate ex homicidio. Quod autem hæc puræ pœna sit, apertis cuincitum argumen-

tis. Nam Doctores, qui, purè pœnam esse, negant, in eo fundantur, quod duplex irregularitatis species in irreguaritate ex homicidio continetur: alia, quæ eit in pœnam delicti, alia ex indecentia, seu ex defectu significationis, seu ex defectu lenitatis: his enim vocibus, eadem species significari solet, quam, simul cum pœna delicti, in prædictam irregularitatem constituendam concurrere, putant auctores, qui assertunt, irregularitatem ex homicidio non esse purè pœnam; ut videre licet apud Magistrum Gallego *vbi suprà*; apud Bart. de Medina in *Summ. lib. 1. cap. 11. §. 9.* apud Mirandanum *tom. 2. quæst. 8. art. 10.* apud Henriquez de *Indulgent. lib. 7. cap. 13. n. 5. in Glos. litt. A.* apud Manuel Rodriguez *tom. 1. Quæst. Regul. quæst. 24. art. 11.* & apud Dianam *p. 4. tract. 2. resol. 85.* Itaque si ostendamus irregularitatem ex defectu lenitatis (quæ alijs verbis dicitur, ex indecentia, aut ex defectu significationis) non prouenire ex homicidio iniusto, seu propria auctoritate commissio; euidenter probabimus, irregularitatē ex homicidio esse purè pœnam delicti; ac proinde vel hanc posse per Bullam absoluī, vel nullam, quod intendit argumentum.

5 Ad tem ergo: probō, ex homicidio iniusto propria auctoritate commissio, non incurri irregularitatem ex defectu lenitatis. Primo, quia hæc irregularitas contrahitur ab (que vila culpa) occisionis, ut docent omnes Theologi apud Leandrum *tom. 5. de Irregularit. tract. 2. disp. 7. quæst. 1. ex cap. Clerici, & ex cap. sentent. sanguis.* & ex alijs iuribus. Ex homicidio autem nulla irregularitas contrahitur absque culpa, saltem veniali, imò neque absque mortali, ut docent communiter Theologi M. Sotus, M. Bañez, M. Ludovicus Lopez, & alijs quos citatos sequitur M. Ioannes de la Cruz in *Sum. p. 1. præcep. 1. in fine de Irregul. dub. 12.* & tradit Leander *supr. disp. 1. quæst. 7.* cum Navarro, Henriquez, Suarez, Auila, M. Bartholom. de Ledesma, Naiarra, Salon, Filiucio, Egidio, Reginaldo, Layman, Palao, Valdello, & alijs, quos sequuntur Diana *2. p. tract. 2. Miscell. resolut. 20.* En verba ex Narra *lib. 2. de rest. c. sp. 1. n. 45.* qui ait: * Colligo secundò non incurri irregularitatē ex homicidio, ob leuissimam culpam. Quia non est equitate positum, ut tanta pœna (pœna enim est semper irregularitas ex homicidio privatae personæ) ob leuissimam culpam incur-

ratur, imò, neque certè ob leuem. * Sic ille. Et Thom. Sanchez de *Matrim. lib. 9. disp. 5. 2. n. 34.* dicens: * Hinc deducitur, nam benè aliquos sentire, sufficere leuem culpam ad contrahendam homicidij irregularitatem. * Ergo ex homicidio non contrahitur irregularitas, ex defectu lenitatis, sed tantummodo irregularitas, quæ eit pœna peccati (quidquid contra tentat ipse Sanchez *lib. 8. disp. 21. n. 22.*) Alias ex homicidio nulla culpa commisso aliqua species irregularitatis incurreretur.

6 Secundò, quia irregularitas ex defectu lenitatis incurritur ab ignorantie inuincibiliter illam, quia satnctū efficere opus, cui imposita eit, ut docent communiter Doctores, quos citatos sequitur ipse Sanchez *lib. 9. de Matrim. disp. 32. num. 15.*

* Quia iure data opera, inquit, iure ignoranter id fiat, cui eit annexa, æquæ tollitur significatio, cuius defectu incurritur. * Sed irregularitas ex homicidio nulla incurritur ab ignorantie inuincibiliter homicidio esse impositam a iure, t docet M. Cornejo *disp. 6. de Irregul. dub. 3. conclus. 3. n. 3.* *vbi contra Dianam 4. p. tract. 2. resol. 85.* dicentem cum Merolla, in tali cau ignorantiam inuincibilem solum excusat ab irregularitate, quæ ponitur in pœna homicidij, non vero ab alia, quæ in detectum lenitatis; respondet dicens: * Stare contra hoc, quod eiusmodi irregularitas est specie diuersa ab ea, quæ propter homicidium peccaminosum incurri debet, & solum incurritur (attende) propter licitam hominis occisionem, quod nō potest in hoc casu nostro verificari. * Hæc M. Cornejo, quem citatum sequitur Leander à Sacrament. *tom. 5. de Irregul. tract. 1. disp. 4. q. 6.*

7 Et tenet exp̄s Portel in *Dub. Regul. verb. Ignorantia, n. 19.* dicens: * Præmitendum est, aliam irregularitatem colurgere ex delicto, ut ex homicidio, ex celebratione in excommunicatione, &c. in pœnam delicti. Alia verò est irregularitas, quæ non ponitur ob delictum, sed indecentia, vel defectu significationis, & consistatur non culpam, sed indecentia, quæ est bigamia, & irregularitas contracta à iudice sine culpa damnante hominem ad mortem iuste. Et quidem certum est apud omnes, hanc irregularitatem secundi generis certo contrahi, etiamsi operas operetur ex ignorantia inuincibili. Est ergo sola quæstio de irregularitate primi generis orta ex delicto, an ista, quæ pœna est,

et,& similes incurvantur ab eoperante,in-
vincibiliter ignorantie? Sotus,& Ledetma
attingant, Sanchez vero negat probabi-
lius.* Sic ille, quem refert Machado lib.1.
p.3 .tract.15 docum.3.nu.3.vbi postquam ten-
tentiam contraria propoſuit,hac pro-
babilem indicat,dicēas: * Si bien Portel,y
otros defienden,que no se incurre la ir-
regularidad del homicidio culpable,quand-
o se comete con ignorancia della.* Et
vniuersaliter nullam irregularitatem ex
delicto incurri,vbi adeſt ignorantia iuriſ
positui eam imponentis,tradunt plures
Doctores, quos citatos sequitur Sanchez
vbi suprā num.17.& expreſſe de irregula-
ritate homicidij,id eſſe probabile,ex Suau-
tez, & alijs, purat Hieronymus Garcia in
Politica Regal. tract.10. diffic.6. punch.1.n.2.
Quibus consentit Verricelli tract. de Mis-
ſion tit. 25. quæſt. 280. n.7. quos refert Diana
p.12. in fine, fol. 216. Imò & ignoratiā in-
tris etiam vincibilem, dummodo non sit
crassa,& supina excusare ab irregularita-
te homicidij incurrenda, docent Nauar-
rus,Sylveſter,Nauarra,& alijs, quos citatos
sequitur Reuer. P.Leander à Murcia Ca-
puccinus in *Disquisit.* in 1.2.D.Thomæ, dif-
fus.4. resolut.17.& estiuxta meniem Patris
Sanchez, & aliorum, quos refert disp. 32.
citata, num.34.

8 Ex quibus sic instauro argumen-
tum Si irregularitas ex indecentia, seu ex
defectu significationis, vel lenitatis incur-
rentur ex homicidio ; nulla ignorantia
iuriſ positui, seu poenæ, ab ea incurrenda
excusat, vt constat ex communi Do-
ctorum. Atqui, vt omnes citati cōcedunt,
ignorantia saltē inuincibilis excusat. Er-
go ex homicidio priuata auctoritate cō-
missio non incurritur irregularitas ex de-
fectu lenitatis.

9 Tertiò, quia irregularitas ex defe-
ctu lenitatis solum incurritur ab his, qui,
vt Ministri iustitiae, ad mortem concur-
runt, vt tradunt triginta Doctores, quos
proprijs nominibus, & citationibus ex-
preſſis refert, & sequitur Diana p.11. tract.
2. resolut. 65. & alijs, quos adduxerat 3. p.
tract.5. *Miscellan.* resol.79. dicens: * Igitur
secundum Vazquez,Turrianum, & Hurt-
tado nullum ius imponit irregularitatē
priuatis personis ex defectu lenitatis, sed
iura, in quibus supponitur hac irregula-
ritas, loquuntur tantum de Ministris iusti-
tiae, & his, qui concurrunt ad cause pro-
bationem, vel poenæ executionem. * Sic

ille,& alijs, quos sequuntur M. Serra tom
2. 2.2. quæſt. 64. artic. 3. & Leander à Sa-
cram. tom.5. de Irregul. tract.2. disp.7. quæſt.
35. & alibi. Ergo qui auctoritate priuata
alterum occidit, non incurrit irregulari-
tatem ex defectu lenitatis, sed tātummo-
do prouenientem ex delicto. Et ita ex pre-
ſe dicit Leſſius de Iust.lib.2. cap.9. duob. 21,
n.73.* Occisio, inquit, priuata auctoritate
facta non inducit irregularitatem ex de-
fectu lenitatis, sed ratione culpæ.*

10 Quarto, quia Baptismus non tollit
irregularitatem ex indecentia, seu ex
defectu significationis, seu lenitatis, vt do-
cent Archidiaconus, Hostiensis, Ioann.
Andreas, Butrius, Ancarranus, Villadie-
go, Ricardus, & alijs, quos refert Verricelli
tom.1. Quæſt. Moral. tract.1. quæſt. 19. Et est
communis apud Henriquez tom.2. lib.13,
de Irregul. cap.17. n.2. vbi explicat, quo mo-
do id eueniat, nimirum, quia eliciens ante
baptismum operationem, cui ab Ecclesia
imposta est inter fideles irregularitas ex
defectu significationis, * habet radicem,
ex qua post baptismum subiaceat irregu-
laritati. * Atqui ex homicidio propria
auctoritate ab infidieli commisso, nulla
post baptismum pullulat irregularitas, vt
cum Armilla,Sylvestro, & alijs tradit ipſe
Henriquez suprā in Glos. litt. L, dicens id
prouenire * ex generali regula, quod bap-
tismus tollit omnem poenam ex culpa,
etiam homicidij, prouenientem. * Cuius
ſententiam vt communem refert, & sequi-
tur Villalobos in Sum. tom.1. tract. 21. dif-
fic.7. n.2. inquiens.* La tienen casi todos, y
consta de un texto. Esta es la mas proba-
ble, y se ha de seguir en practica.* Ergo ex
homicidio sola contrahitur irregularitas
ex delicto : si enim aliam speciem ex de-
fectu significationis, seu ex indecentia cō-
tineret, hac post baptismum pullulasset
ex homicidio ante illum commisso, quia
Baptismus solum aufert irregularitatem,
qua est poena delicti, vt ait Henriquez su-
pra : non verò impedit speciem aliam ex
radice ante baptismum posita, post illum
suscepit subortam, qualis est irregula-
ritas ex indecentia, seu ex defectu signifi-
cationis, vel lenitatis. Vt omitram, quod
quādo indecentia oritur ex delicto, ei, cu-
ijs facultati subest irregularitas ex deli-
cto ; subest etiam indecentia, vt loquens
de facultate Commissarij Cruciatæ ad di-
fendandum in irregularitate proueniente
ex homicidio casuali docet P. Bardi in
Bull.

Bull. p. 3. tract. 2. fol. 441.* Quando indecētia, inquit, oritur ex delicto, tum quemadmodum irregularitas ex delicto subest facultati Commissarij, ita & indecētia resultans ex eodem delicto.* Cui sermonē instituens de illegitimi dispensatione cōsentit Machado, quem citatum sequitur Diana p. 7. tract. 2. resolut. 24. Ergo si irregularitas ex delicto sit dispensabilis virtute Cruciatæ, indecētia ex illo proueniens eiusdem facultati subiçetur.

11 Quintò, Episcopus, secundū omnes, potest dispensare, ex concessione Trident. in irregularitate ex homicidio casuali occulto, sed Episcopus nequit dispensare in irregularitate ex defectu lenitatis, vt docent communiter Theologi, ex quibus suprà viginti refert Diana 4. p. tract. 2. resol. 69. & alios Leander à Sacram. tom. 5. tract. 2. quæst. 134. Quos sequitur M. Candidus Disquisit. 17. art. 14. dub. 3. num. 5. *Cum Episcopis, inquit, tantum concessā sit facultas dispensandi in irregularitate contracta ex delicto ex Concil. Trident. sess. 24. cap. 6. de Reformat.* Ergo ex homicidio casuali occulto non prouenit irregularitas ex defectu lenitatis, sed tantummodo irregularitas, quæ est poena delicti. Quid plura?

§. II.

Conclusio ex præmissis.

12 Ex quibus argumentum, contra communem Thomistarū sententiam afferentem irregularitatem, quæ est poena delicti, posse absolui virtute Cruciatæ, sic vrgeo. Irregularitas ex homicidio est purè poena peccati, vt probabilit̄ saltem suadent quinque argumenta proposita, & Doctores suprà relati: ergo vel probabile est, hanc irregularitatem posse virtute Cruciatæ dispensari, vel improbabile esse debet, irregularitatē, quæ est purè poena, esse censuram virtute Cruciatæ dispensabili. Non video solutionem. Et re benè inspecta, à sequela concedenda non lögè abesse viætetur M. Arauxo 1. 2. quæst. 76. art. 4. dub. 4. vbi sic: *Hinc colligitur aliud discrimen inter huiusmodi irregularitates, ad homicidium iustum, vel iniustum consequutas, quod ab illa, quæ est poena, possunt absoluere Confessarij virtute Bullæ Cruciatæ, secus ab illa, quæ est purè inhabilitas ratione indecentiarū, vel significationis, vt tenet Cano, Soto, & Bañez, licet opposita sententia mi-

hi vetior sit, nomine censuræ in Bulla Cruciatæ solum intelligi excommunicacionem, suspensionem, & interdictum. * Irregularitatem autem ex homicidio iniusto non esse purè inhabilitatē, certo certius est. Est enim poena, secundum omnes: poterint ergo Confessarij ab illa absoluere, virtute Cruciatæ, si censuræ nomine veniat.

13 Ideò doctissimus in re morali Fr. Ludouicus à Conceptione non audens improbare Thomistarū sententiam in 2. p. Examin. verit. tract. 2. verb. Cen. §. 2. solutio, vehementer inclinat, virtute Cruciatæ, ab irregularitate ex homicidio absolui posse. * Cum nulla, inquit, alia hic excogitari irregularitas possit, præterquā ex delicto, iuxta probabilem mihi sententiam afferentem, irregularitatē ex significatione, aut ex defectu lenitatis, in locis publicis personis, & ministris locū habere. * Quod tenent omnes Doctores suprà citari, & præcipue Diana pluribus in locis, licet sibi non constans in 4. p. tract. 2. resol. 85. cum Merolla dixerit: * Quod irregularitas ex homicidio, licet videatur esse ex delicto, includit tamen præcipue defectum lenitatis.* Ad quod principium recurrent Dominicanī, & alij, qui sentiūt, irregularitatem ex delicto esse censuram dispensabilem virtute Cruciatæ, vt inde irregularitatem ex homicidio excipiant. Verum hanc limitationem rejicit Ioannes Gutierrez apud Aulam de Censuris, p. 7. disp. 10. dub. 4. qui loco citato sic scribit.* Dubitatur quartò, vtrum irregularitas contracta ex peccato possit dispensari per Bullam Cruciatæ? Prima opinio est affirmativa, ita Soto, Medina, Corduba. Hanc autem sententiam limitant Soto, & Medina (attende) quando irregularitas cōtrahitur tantum propter peccatum, non tamen quando contrahitur etiam ex defectu significationis, vt quando quis iniuste occidit hominem: hic enim est irregularis, non solum propter peccatum, sed etiam ex defectu significationis, vnde dicunt, hanc irregularitatem non posse per Bullam absoluī. A qua limitatione omnino longè differt Ioannes Gutierrez Canonizar. Quæst. cap. 3.* Sic ex illo refert Aula, quibus satis innuit, limitationem præfata m adhiberi non posse, nec excipiendā homicidij irregularitatem, si virtute Bullæ absoluī possit irregularitas, quæ est poena peccati, Quod tenere Ioannem Gu-

tier-

tieretz, refert M. Gallego *vbi suprà*, & bene, quia si limitatio à Soto exhibita illi non placeat, consequens uno hanc planè devorat. Et hanc conclusionem probabiliter denique censuit F. Ludouicus à Conceptione *tom. 2. tract. 1. §. 12. verb. Opinio 1.n. 16.* dicens: * Ergo ab omni potest ab irregularitate mortis ex voluntario homicidio, quemcumque illa sit. Probabiliter constat hæc ultima consequentia.*

14 Neque huic sententiae dissentire poterit Leander à Murcia, quia in *Ques. Regul. cap. 7. ques. 8. n. 62.* cum alijs assertit, virtute Cruciatæ posse Confessarium absoluere ab irregularitatibus, à quibus Confessarij Regulares, virtute suorum priuilegiorum, possunt sacerdotes absoluere. Et ibidem similes rit, quod predicti confessarij Regulares. * Pueden dispensar en todas las irregularidades, en que dispensa el Obispo, no solo por derecho comun, sino tambien en las que dispensa por derecho especial del Concilio Tridentino. Ergo auctor iste sentit aperte, virtute Cruciatæ, absoluvi posse ab irregularitate ex homicidio casuali occulto, id est, non publico, vel notorio, aut (vt alijs explicant) non deducto ad forum conscientium, et si alias publico. Consequentia est cuiusdam, quia in hac irregularitate posse Episcopum dispensare vigore Tridentini, & per consequens Confessarios Regulares virtute suorum priuilegiorum, et huius auctoris sententia, & aliorum.

15 Adde, si vera esset Thomistarum sententia, non solum posset virtute Cruciatæ absoluvi ab irregularitate ex homicidio casuali occulto, sed etiam ex voluntario omnino occulto; quia in hac posse Episcopum dispensare, docent non pauci, quibus suprà adhuc. Imò & posset etiam absoluvi ab irregularitate ex homicidio voluntario, licet publico, vt videtur innuere Fr. Ludonicus à Conceptione *vbi suprà*, quod horribile est dicere: sequelam probo, quia Bulla Cruciatæ nullam irregularitatem ex delicto excipit, ergo ab omnibus eius virtute absoluvi poterit. Hoc autem omni probabilitate destitutum esse, patet, tum quia Confessarius electus virtute Cruciatæ haberet potestatem, quam Concilium Tridentinum denegat Episcopis: tum quia maiorem, quam Commissarius Cruciatæ. Commissarius enim non potest dispensare in irregularitate proueniente ex homicidio voluntario; quia in-

ter irregularitates ex delicto, quas illi dispesandas concedit Pontifex, hanc expressè excipit: cuius exceptio non solum denegat dispensationem in foro externo, sed etiam in interno, vt communiter exponunt Theologi (quamvis hæc ratio parui fiat à Trullench in Bullâ Cruciatâ, lib. 1. §. 7. cap. dub. 15. Quia he duæ facultates, inquit, distinctæ sunt, & à diuersis non sit illatio.) Ergo non subiacet opinioni, quod virtute Bullæ possit absoluvi irregularitas ex homicidio, quantumvis occulto, & casuali, ne dum voluntario. Ex quibus concluditur nullam irregularitatem ex delicto esse virtute Bullæ dispensabile: alias difficile esset, absurdum illatum evitare. Quod omnino fugiendum est: quidquid contra senserint Authores citati.

QVÆSTIO VI.

An, qui abortum procuravit, dubitat vero, an fetus esset animatus, irregularitatem incurrerit?

1 **P**Artem negatiuam probabilem esse, censuit Antonius de Escobar in *Moral. Theol. tract. 4. exam. 6. cap. 5. n. 161.* sed grauis cōtra illum insurgit difficultas, ex duplice textu iuris Canonici, cap. *Ad audientiam, & cap. significasti de homicidio*, in quibus expressè decernitur, in dubio homicidiij irregularitatem incurri. Quod secus est in alijs delictis. Verum cū in hac materia sit axiomà ab omnibus receptum, irregularitatem non incurri, nisi in casibus in iure expressis, opere pretium erit, enucleare, de quo dubio loquantur h̄i textus, vt inde iudicium de p̄fata questione ferre possimus.

§. I. Notabilia.

2 **D**Ubium homicidiij multiplex potest esse. Primo, an re ipsa fuerit homicidium: quod dupliciter contingere potest, aut quia dubium est, an fetus esset animatus; aut si constiterit de animatione, dubitatur, an occisus fuerit. Secundo, quando licet certum sit, homicidium commissum, dubitatur tamen de homicida: aut quia non constat, quis vulnus inflixerit; aut si constat, à quo fuerit inflictum; dubitatur, an ex vulnere, an ex aliquo excessu subsequito, an ex incuria medici, mors prouenerit?

3 Iam de quo dubio homicidiij procedat decisio textuum iuris Canonici, nō leuis

Ienius controvèrsia est inter Doctores. Plures doctissimi sentiunt, ex prædictis juris capitibus non posse argumentum desumi, ad probandum, in dubio de animatione fœtus, irregularitatē incurri, quia expressè, inquiunt, illam decernunt non pro omni dubio homicidij, sed pro aliquo tantū dubio, nimirum, quando constat de morte alicui illata, & dubitatur, à qua causa, aut persona prouenerit. Ac proinde in dubio, an homicidium sit sequutum, non incurritur irregularitas. Sic tenet expressè Ioannes de Escobar Iurista tract. de vitroque foro art. 1. n. 74. vbi sic: * Dubio manete, an homicidium sit sequutum, nulla aderit irregularitas: sicut enim dubitans, an damnū intulerit, vel homicidium commiserit, ad restitutionem non tenetur, quæ iure naturali diuino prouenit, multominus irregularitati subiectur, quæ iuris positivi est, &c. Textus autem in dicto cap. ad Audientiam contra nos non est, cum in eo maneat certa mors famuli, cerca culpa præbiteri, & certum vulnus, contra quem est iuris præsumptio, nempe morte ex vulnerere ab eo illato sequutam fuisse. Quamvis vertatur in dubium circa circumstantiam homicidij, nempe an ex vulnerere, vel ex infirmitate, vel ex incuria medici, vel excesso vulnerati mors fuerit sequuta. Nam certo vulnerere extante, & morte vulnerati, dubium incidentis non debet attendi, ne certum pro incerto omittatur, &c. Nec quidem contrarium habemus textum dicti cap. significasti. In quo etiam habemus certum occisum, ex certo vulnerere, & à certo inficto vulnerati, habemusquæ certam eius culpam, cum cooperatus fuerit in occisione, & ita habemus certum effectum, id est, irregularitatē ex certo fasto, & ex certo iure procedente. * Sic ille. Eamdem adhibet explicationē Dicastillo tract. 10. de Censur. dub. 3. n. 6. 2. fol. 4. 20. vbi sic: * Accedit, quod iura citata, quæ dicunt in illo casu homicidij debere abstinere à susceptione, & vsu ordinari, loquuntur in casu, in quo constat de homicidio simul cum actione adhibita, quæ ex se possit influere, & iuuare: in hoc autem casu non constat de homicidio.*

4. Eodem modo explicat textus citatos doctissimus Gibalinus tom. de Irreg. cap. 4. n. 17. ex quibus hanc regulam statuit. * Quoties constat de homicidio commisso, dubiumquæ tantum existit de persona committente, censenda est irregularis, ex pecu-

liari iuris dispositione in hac materia: Quod si dubitaretur de ipso homicidij actu, an nèpè fuerit aliquis occisus, in nullo foro censendus erit quis irregularis, donec veritas commissi homicidij reperiatur. Probatur, inquit, prima pars ex cap. sign. significasti: ibi enim constabat, maleficum illum, qui Eucharistiam, & altaris ornamenti asportauerat, occisum fuisse: sed dubitabatur, an interisset ex vulnerere, quod in eius caput Sacerdos impegerat? an vero ex alijs vulneribus, quibus eum Parochiani conciderant? &c. In cap. quoque ad Audientiam cod. tit. Clemens Tertius eodem modo pronunciat habendum irregulararem præbiterū, qui dum corrigret domesticum suum, illum suo cingulo percussit, & cū interisset, dubium erat, an ex eo vulnerere? an ex alio quopiam morbo? In his casibus, ut vides, dubium erat de homicida, nō de homicidio, &c. * Ergo solū contrahitur irregularitas, de qua loquimur, qd hoc homicidium est certū, & nō quando dubium est de ipso homicidio. Probat consequentiam Gibalinus n. 22. * Quia certum est, inquit, irregularitatē in dubio homicidij non incurri, nisi ex peculiari iuris dispositione, & in casibus ab illo expressis: at qui ius non loquitur, nisi quando certum est homicidium, & hominem te vera interisse, sed dubitatur, an vulnus lethale facit? an ex alio quopiam vulnerere ab alio illato? aut medici incuria, aut denique alia quam de causa interierit, &c. Igitur in hac materia debemus stare principijs universalibus, & duabus illis regulis generalibus: nempe numquam contrahi irregularitatem, nisi in casibus iure expressis. Secundò, neminem in dubio facti censendum esse irregularem in vlo foro, praeterquam ex singulari iuris dispositione, in dubio homicidij, in casibus expressis ab illo: atque ita necessariò dicendum est, in dubio ipsius homicidij, & cædis, & nō homicidæ, nullam incurri irregularitatē. * Hactenus Gibalinus.

§. II.

Conclusio ex dictis.

S Propter hæc sententia asserens, eū, qui fecit abortū, sed dubitar, an fœtus esset animatus, non incurtere irregularitatem, valde mihi probabilis est. Eam tenet Emanuel de Moura opusc. de ensal. & incantationib. scil. 3. cap. 1. n. 27. vbi sic: * Non incurrit irregularitatem ille,

Qq qui

qui cum certus sit, inquit concurresse ad abortum, dubitat vero, an proles per abortum occisa fuerit, seu iam animata anima rationali. * Quem sequitur Ioan. Praepol. 3. p. 9. 5. de Irregul. dub. 8. n. 58. * Quia non est, inquit, ceterendus irregularis ex eo, quod in dubio homicidiij aliquis debet habeere tamquam irregularitem, quia si bene perpendantur iura ita tuerentur, ea non comprehendere presentem casum, cum omnia supponant subiectum capax mortis; nam agunt, quando constat de morte alicui illata, & dubium est, a quo ex varijs concurrentibus sit illata. In praesenti vero causa dubium versatur circa conditionem subiecti, an scilicet viueret, nec ne: vnde dispositio iuris non intelligitur de nostro dubio, & proinde non satis constat, an in praesenti casu irregularitas iure sit illata, & per consequens non est dicenda incurri. * Sic Praepositus.

6 Pro hac opinione consequenter ad sua principia (suprà iacta militat etiam Gibalinus *vbi supra* n. 26. * Quia ius, inquit, statuens irregularitatē, in dubio homicidiij, loquitur tantum in eo casu, in quo certū est fuisse commissum homicidium, & dubitatur, an Titius, qui percussit, etiā occiderit: hic autem cum dubitetur, an foetus viueret, dubitatur, an fuerit commissum homicidium: cum igitur de eo casu ius non agat, in illo non contrahitur irregularitas. * Haec ex illo, cui adharet Franciscus Bardi *tom. de Cens. disp. 6. cap. 7. §. 4. n. 2. & 3. vbi*, postquam opinionē communē proposuit, sic ait: * Nihilominus est probabilis contraria opinio. * Et rationē conclusionis reddit: * Quia dispositio illa iuris *in cap. ad Audientiam*, & in illis capitibus suprà citatis, &c. intelligi debet, quod constat de corpore delicti, licet dubitetur, an dubitans habuerit influxū in illud delictū, &c. At in casu nostro non constat de corpore delicti, cum dubium sit, an factus fuerit animatus, nec ne? seu an fuerit homo? & cum dispositio illa sit penalis, restringenda erit. Proinde nisi constat de homicidio, iudicandum est, delictum illud non esse comprehendsum sub tali dispositione, &c. Etsi attente legantur textus iuris Canonici, videbitur decisio supponere homicidium iam peractum. * Quibus faciūt Doctores alij asserentes, in dubio facti homicidiij nullum iudicandum esse irregularēm pro foro conscientię, sed pro foro tantū externo, post latam iudicis senten-

tiam pro qua nonnullos refert Leander à Murcia *in Disquisit. in 1. 2. lib. 1. disp. unica*, resol. 7. n. 34. dicens, esse probabilem.

7 Præterea hanc sententiā defendunt Pellizarius *tom. 2. tract. 7. cap. 5. n. 25. D. Franciscus Verde opusc. pro Caramuello q. 12. p. 2. §. 6. n. 569 fol. mibi 151. & Machado tom. 1. lib. 2. p. 3. tract. 17. docum. 10. n. 3. vbi sic:*

* La segunda question es, si el que está con duda, si la criatura, q por su causa se abortó, estaua animada, o no, le deba tener por irregular? La mas comú, y recibida opinion es, q si. Fundase, en que el que fue causa del aborto, está en duda de si cometió, o no homicidio, y en caso de tal duda, expressamente esta dilipuesto por el derecho Canonico, q se deba tener por irregular. No obstante, q la contraria opinio defiende Doctores de no poca autoridad: El fundamento q tienen es, porq por sola razó de duda no queda irregular, el que auíedo hecho de su parte lo que buenamente pudo para salir de la duda, le quedó todavía con ella. Ni tampoco el tal queda irregular por la disposición del derecho referida, &c. Porque si bien se consideran los dichos textos, no comprenden este caso, pues presuponen el sujeto capaz de muerte: y así la duda entonces no viene a ser sobre si era vivo, o no el sujeto, sino de si le mató, o no el q está dudoso. Mas la duda de si la criatura estaua animada, o no, es acerca de la condicion del sujeto, cōviene a saber, si estaua vivo, o no, con q viene a ser, que ya la irregularidad dispuesta por derecho en caso de duda del homicidio cometido, no aya lugar en la duda de si la criatura estaua animada, o no, por ser principio, que el mismo derecho nos enseña, que la irregularidad, que no estuviere expresa en él, no se debe admitir. * Sic ille, qui in margine citat Gomezium de Delict. cap. 3. in rubrica de homicidio, num. 2. & Baiardum in Addit. ad Iulium Clarum, quæfitione 6. 8. num. 9.

8 Hanc opinionem probabilem putat Diana 4. p. tract. 2. resol. 16. vbi, citatis pro illa Moura, & Praeposito, sic ait: * Hac sententiam videntur approbare Gomez, & Baiardus (suprà) vbi tenent, quod in dubio foetus præsumi debet animatus. Haec opinio est probabilis. * Et talem etiam reputat Leander à Sacramento *tom. 5. de Irregularit. disput. II. tract. 2. quest. 10.* quia contrariam, quam sequitur, solum vocat probabiliorem. Quam alij fun-

fundamentis sic stabilio. In dubio iuris, quando scilicet dubium est, sit necne iniare irregularitatis poena imposta, minime incurritur, vt docent Thom. Sanchez in *Summ. lib. 1. cap. 10. num. 42.* Suarez de *Censuris, disputat. 40. sect. 5. num. 1.* apud quem Nauarro, Villadiego, & Co- uarr. Quibus adde Franciscum de Lugo *1. p. dec. qu. est. 26. num. 150.* & Leandrum à Murcia in *Disquisit. lib. 1. disp. unica, resol. 7. num. 39.* apud quos communiter Doctores, eo principio duxi, quod irregularitas non incurritur, nisi in casibus in iure expressis: nullum autem est ius, quod incurri decernat in dubio iuris. Vnde cum in casu praesenti in dubio iuris versemur, eo quod plures, & grauiissimi Doctores, vt vidimus, textus iuris Canonici exponant, non comprehendere casum, in quo non constet de facto homicidio, qualis est, qui modo ventilatur: necessaria consequitione deducitur, in eo irregularitatem non incurri.

9 Secundò probatur ex regul. iuris *semper in obscuris.* Vbi statuitur, pro illa parte presumendum esse, pro qua euitatur poena, vt exponit Alciatus *regul. 3. præsumpt. 45.* ergo in dubio de animatione factus presumendum est, non esse animatum: cum agamus de euitanda irregularitatis poena. Quo fundamento viri doctissimi cœsent, in dubio, an fœtus sit mas, vel fœmina, presumendum esse fœminam: ac proinde non esse animatum ante 80. diem, iuxta communem opinionem afferentem, mares animari die 40. à conceptu, fœminas vero die 80. vt cum Aristotele, Plinio, & alijs tradunt Theologi apud Diannam *p. 7. tract. 5. resol. 6.*

10 Confirmatur, quia non est irregularis qui consuluit homicidium, dum non constiterit, fuisse commissum, * quia si hoc non constat, (air Sanchez *vbi suprà num. 44.*) nulla est possessio, & presump-
tio contra consulentem, sed factum manet omnino dubium.* Ergo saltem consulens abortum non incurret irregularitatem, quando est dubium de animatione factus. Quia dum hoc dubium adeat, vere factum est omnino dubium, cum non constat de homicidio facto. Et ita à fortiori tenere debet Sanchez *vbi suprà*, cui consentit Merolla *tom. 1. disput. 3. cap. 3. dub. 2.* & expressè docet P. Thesaurus *1. p. cap. 16.* dicens: in dubio facti de homicidio, vel abortu, si quis applicuit media falibilia ad procurandum abortum, vel homici-

dium, verb. grat. si solum mandauit, vel consuluit, vel si prægnanti fecit venæ se-
ctione sanguinem emitti, & poste non potest certiorari, an res habuerit effectū: tunc in dubio non est censendus irregu-
laris, quia non proceditur contra quem-
dam ad pœnas, nisi constet de corpore delicti, l. 1. §. Item illud sanctiendum, ff. ad sen-
t. cons. syllan. Menochius de arbitr. casu *452.*
nu. 20. & procedit tam pro foro externo,
quam interno. Sanchez in *Decalog. cap. 10.*
n. 44. lib. 1. Nauarrus *conf. 47. de homicidio.*
Quaranta §. Nota per hanc Barbos allegat.
51. n. 139.* Hæc Thesaurus, cuius ratio vel
nil probat, vel planè euincit, quories non
constat de homicidio sequito, non esse lo-
cū irregularitati, quia non constat de cor-
pore delicti. Ergo in dubio an fœtus sit ani-
matus, non erit irregularis, qui procurauit
abortum, quia non constat de homicidio
sequito, in quo consistit corpus delicti, cui
irregularitas est annexa.

11 Et hanc sententiam tenet nouissi-
mè doctissimus & Illustris. M. Acatius de
Velasco Episcopus Oriolensis ex Ordine
Prædicatorum *tom. 2. vc b. Homicidio, re-
sol. 48. n. 5. post medium, vbi sic ait:* * Ni tam-
poco el que está con duda, de si la criatura,
que por su causa abortó, est una animada, o
no, se debe tener por irregular: entiendese
atiendo hecho de su parte, lo que buena-
mente pudo para salir de la duda, y queda
todavia cō ella. Presumete, que la criatura
tiene alma, quando tiene claramente dis-
tintos sus miembros.* Addit Gibalinus
de Irregul. *cap. 4. qu. est. 1. consult. 11. num. 32.*
quod dubitans, an mandatum, vel consil-
lum suum influxerit in homicidium,
hoc etiam sequuto, non esse irregula-
rem in foro conscientia, licet in exte-
riori, si de consilio constaret declarare eti-
me incurrisse. Plus addunt alijs, dubium de ho-
micide à se patrato, videlicet, an mors
iniusta sequuta fuerit ex vi suæ, an vero
alterius tatum actionis, non esse sufficiens,
vt dubitans existimetur irregularis. Sic
P. Henriquez *lib. 14. cap. 13. num. 2. in fine.*
Vbi ad incurrendam irregularitatem re-
quirit, vt probabilius reputet, ipsum occi-
disse. Cuius sententiam non purat om-
nino improbabilem Suarez, Salas, Rebel-
lus, & alijs, quos refert P. Bardi in *explica-
tion. Bulle Cruciat. p. 3. tractat. 2. sect. 3.*
num. 51. Qui auctores ad capita prædicta
iuris Canonici dicunt, sermonem ibi es-
se pro foro externo, quorum sententia in

dubio abortus fatus animati cumdem locum habere debet.

12 Adnotandum hic est, M. Candum tom. 1. di. quis. 18. artic. 16. dub. 9. num. 8. existimare, irregularē non esse incapacem beneficij adquirēndi: atque adeo ipse beneficium poēt irregularitatē obtentum alteri cedere, atque permutare. Cui consentiunt Doctores, quos refert, & sequitur Leander à Sacram. tom. 5. de Irregul. tract. 1. disput. 3. que. 12. & 19. Et licet hæc sententia opponatur stylo Curiæ, & pluribus sacra Rotæ decisionibus, (vt videre licet apud Dianam p. 14. tract. 2. resolut. 37. & 79. & p. 11. tract. 5. Miscellan. resolut. 1.) eam tamen sequuntur 17. Doctores, quos ipse ibidem refert, existimantes stylum Curiæ obligare in foro exteriori, non autem in foro conscientiæ, & fundari in probabilitate alterius sententia, sed non tollere probabilitatem contrariae. Et saltem in dubio homicidij irregularē non esse incapacem retinendi, & adquirēndi beneficia, est communior, & verior sententia Theologorum, quam tenent Sayrus, Suarez, Salas, Molina, Sánchez, Coninch, Hurtado, & alij, quos citatos sequitur Paiao tom. 6. de Caus. disp. 6. punct. 3. num. 3. §. Notanter dixi. Quod est valde notandum.

QVÆSTIO VII.

An adulter, qui in vitæ sue defensionem cum moderamine incipiatæ tutelæ, maritum inuasorem occidit, fiat irregularis?

1 **C**ommunis Doctorum opinio negat, Sylvest. in Sum. verb. Homicidium 3. §. Quarto queritur dicto 3. ibi: * Qui occidit, aut mutilat, aliter euadere non potens, sed ad hoc ex illico ope re deductus: puta, quia noctu deprehensus est cum muliere, &c. videtur irregularis, per regulas supradictas, quia dabat operam rei illicitæ. Quam opinionem credo veram (attende) vbi iste licet impugnaretur, vt quia capitur iustè à Ministris Iustitiae pro maleficio: sed falsam, vbi impugnaretur illicitè, & consequenter licet se defendere, quia iura excipiēria, ab irregularitate homicidij voluntarij, & detendentem, de licita defensione intelligenda sunt, &c. * Quod autem adulter inuasus licet se defendat, constat ex ipso Sylvestro ibidem §. Secundo que-

ritur, dicto 6. & verb. Bulla, §. 3. & 5. & docet expressè M. Bañez de Iust. quæst. 64. artic. 7. conclus. 3. his verbis: * Licitum eit, occidere inuasorem, etiam si ille, qui inuaditur, fuerit in culpa prius, vt alter aggredieretur ipsum. Etenim, verb. grat. adulter ex iniuria, quam facit marito, non amittit ius naturæ defendendi propriam vitam, &c. * Sic ille. Quem transcriptis verbis sequitur Mag. Paulus de Blanchis in discept. cas. consc. verb. Homicid. casu 5. dub. 1. conclus. 3. folio 447. & Mag. Petrus de Ledesma in Sum. p. 2. cap. 18. post octauam conclus. diffic. 3. dicens: * Esta resolucion tienen todos los Theologos en el lugar citado. * Sic ibi, & merito: ex quo principio opinionem præfata tenuit Sylvest. suprà, & tenent communiter doctissimi alij Patres Magistri sui Ordinis.

2 M. Sotus lib. 5. de Iust. quæst. 1. art. 9. §. In tertia autem conclusione sic ait. * Si Clericus in adulterio comprehensus inuaditur, & cum moderamine inculpatæ tutelæ, inuasorem occidit, quamvis operam daret rei illicitæ, non debet irregularis censi, quia homicidiū illud non eit tunc voluntarium. Nam quamvis adulterium fecerit voluntarium, non tamen fuit per se causa homicidij, sed vulneratio, quæ nō fuit voluntaria. *

3 M. Fumus in Armilla verb. Irregul. num. 42. * Si Titius inueniatur cum uxore Petti, & inuasus à Petro, defendendo se Titius interficiat Petrum, &c. non sit irregularis, quia aliter non poterat euadere, & sic ius disponit. Et hanc tene opinionem, nam irregularitas non respicit peccatum, nec meritum. *

4 M. Ludouicus Lopez 2. p. instruc. cap. 25. de Irreg. §. Præterea. * An Clericus adulter cum adultera comprehensus à marito adulteræ, & ab eo inuasus, si causa defendendi vitam propriam, occidat illum, fiat irregularis? Corduba tenet affirmatiuam partem. At vero Sotus lib. 5. de Iust. quæst. 1. circa explicationem terriae conclusio- nis, negatiuam partem tuetur. Dicendum puto, quod opinio negatiua Soti, scilicet, quod talis Clericus occisor mariti adultere, ob sui necessariam defensionem, non est irregularis, probabilior est. & verosimili- lior, &c. Huic opinio Soti videtur patroci- nari Couarr. &c. Probatur primò ratione Soti; tum etiam probatur ratione elicita ex quadam fundamento Couarr. dicentis, quod

quod quando in hac controvèrsia irregularitatum, dicitur in regula generali, quod, is eam incurrit, qui dat operam actui illicito, ex quo sequitur mors: per actum illicitum intelligēdus est illeactus, qui prohibitus fuit ratione huius periculi, scilicet, mutilationis, & mortis (vt colligitur ex cap. tua nos de homicidio) (Eccl. si nō ratione periculi, sed ex alia causa eis talis actus prohibitus, quia tunc huius prohibitionis transgresio abesset à culpa homicidij, quæ requiritur ad irregularitatem incurram: sed sic est, quod adulterium commissum cum adultera nō est actus prohibitus ratione periculi mortis inde potētis procedere, sed ex alia causa: ergo.* Hac tenus M. Lopez.

5. M. Michael Zanardus 1. p. vbi de homicidio, cap. 2. §. Sexto dico, & seq. ibi: * Imò occidens Clericum, cum moderamine inculpare tutelæ, non incurrit irregularitatem, &c. (& inferius.) Quintò etiā valet in eo, qui dabat operam rei illicitæ, vt fuit ille, qui deprehensus est à mari-
to cum uxore sua.*

6. M. Ioannes de la Cruz 2. p. Direct. vbi de Irreg. lib. 5. conclus. 1. fol. mihi 245. ibi: * In Clement. si furiosus de homicidio, libertatur ab irregularitate, qui morteni aliter vitare non valens, suum occidit, vel mutilat inuasorem. Et intelligitur, etiam si aggressus daret operam rei illicitæ, vt si capitur cū vxore inuasoris. Ita Soto, Ludoñic, Lopez, Henriquez, cum Sylvestro, Armilla, Paludano, Victoria, Cano, Mantio, Peñz, & Medina contra Nauarrum, & alios Canonistas indistincte asserentes, quod qui dat operam rei illicitæ, ex qua sequitur mors, sit irregularis.* Sic ille, & alijs eiusdem familie, quos refert Henriquez de Irreg. lib. 14. cap. 3. num. 4. in Gloss. litt. P.

7. Eamdem sententiam tuerunt viri alijs doctissimi, quos citatos sequitur Reuer. P. Leander à Sacram. tom. 5. triclat. 2. disput. 12. quæst. 2. vbi sic probat: * Nam quamvis adulter cauṣam aliquam dederit antecedenter, committendo adulterium, & maritum adulteræ, facto ipso, prouocando, tamen iustè se defendit & licite, cum maritus illum illicite priuata auctoritate velit occidere. Ergo prædictus adulter, licet absolute in ordine ad adulteriū sit nocens, tamen in ordine ad hanc defensio- nem innocens est, ergo ipse tanquam innocens se iustè potest defendere cū mor-

te iniusti inuasoris. Ita Fagundez, Lef-
suis, Salón, Beja, Petrus de Nauarra, Mer-
cado, Sylvest. Cardosus, Ovandus, Hurtado, Corpejo, Bordonus, Pellizarius. * Qui-
bus adde Sayrum de Censuris, lib. 5. cap. 17.
n. 18. vbi decem auctores adducit, & Aui-
lam de Censuris vbi infra dub. 1. §. Sed pe-
tis, quis sic suadet: * Et benè probat Mer-
cado, quia ista iniuria non dedit alteri ius,
vt se vindicaret propria manu.*

§. Vnicus. Iudicium Auctoris.

8. **O** Pinionem istam communem, tam propter auctoritatē tot sapientissimorum, quām propter funda-
menta supra iacta, lubens amplector cum Antonio de Escobar in Moral. Theolog. tract. 4. exam. 6. cap. 5. n. 166. cuius opinio-
nem nescio quis Neothericus notare non
erubuit. Sed ad pœnam libri, authores re-
tulisse sufficiat.

9. Addunt alijs, quibus assentior, idem
prorsus dicendam, licet adulter præuide-
rit periculum occisionis mariti occasio-
ne adulterij futurum. Sic Vinaldus illos
referens tract. de Irreg. num. 212. ibi: * Co-
uarr. in Clement. de homicidio, p. 3. num. 4.
limitauit, vt adulter sit irregularis, quā-
do præuidit periculum. Sed secunda par-
te tenuit contrarium, quod aliqui pro-
babile, alijs probabilius, dixerunt esse; id
est, non incurrire irregularitate, si mo-
deramen inculpare tutelæ seruauerit, se
defendendo. Ita Sotus lib. 5. de Iust. quæst. 1.
artic. 9. vbi rationem, quæ mihi tatis pla-
cket, assignat: scilicet, quod etiamsi adul-
terium fuit omnino voluntarium, homi-
cidium inde sequutum non sic. Ita tenuit
Victoria, & Canus in publica leet. 12. q. 73.
artic. 8. & Mag. Mantius, & alijs 2. 2. quæst.
64. artic. 8. Castro citat alios. Sed quia Ma-
iolus ait in Curia Romana in facti con-
tingentia responsum fuisse, talem egere
dispensatione, tutius, & securius est, illam
impetrare. * Hec Vinaldus, qui, vt
constat ex dictis, tutam, & securam
censem præfata opinionem. Imò &
à principijs intrinsecis magis in eam
inclinare videtur cum Doctoribus, quos
citat.

10. His consonant plures, quos refert
Auila de Censuris, 7. p. de Irregul. disp. 5. sect.
3. dub. 3. vbi sic: * Probabilius est, quod
non manet irregularis. Ita Soto, Medina,
Henriquez, Nauarra, Sylvester, Tabiena,

Mercado, & alijs iuniores. Et intelligitur cōclusio, quamuis Clericus(adulter) praeuidat periculum. Probatur, nam licet peccauerit adulterando, tamē postea inuasus, licetē se defendit: ergo non sit irregularis. (& infra) Ipse aggrediens censemur causa suę mortis, eum cessando ab aggrēsione, ad quod tenebatur in foro consciētia, posset illam vitare. Ita respondet quidam iuniores, & referunt, sic respondisse Sotum consultum de hoc. * Hæc illē.

10 Huius sententia ratio est, quia adulter praeuidens periculum inuasionis à marito adulteræ proventuræ, & necessitatem inde emanaturam se constituendi in periculo patiendi, aut inferendi mortem marito, non tenetur ex iustitia, sed ad summum ex charitate à prædicto discrimine abstinere, quia adulterium non est causa per se mortis mariti, sed causa per accidens, quam sola charitas remouere obligat. Irregularitas verò ex homicidio non contrahitur ab illo, qui malitiam homicidij nō cōtrahit, ad quam cōtrahiendam requiritur delictum contra quintum Decalogi præceptum. Sic tradit, & bene cum M. Sylvestro, & alijs Villalobos in Sum. tom. 1. tract. 21. disput. 22. num. 16. * El que no impide, inquit, el homicidio, si peca solo en esto contra caridad, no queda irregular, así lo tiene Sylvestro, Nauarro, Suarez. * Quibus adde Dia nam cum alijs p. 11. tract. 6. resolut. 29. & plures apud Bonacinam de Censur. disput. 7. quest. 4. pnnct. 8. num. 37. quos sequitur M. Ioannes de la Cruz in Direct. 2. p. vbi de Irregul. dub. 10. conclus. 3. fol. mihi 248. citans D. Antoninum, Nauarrum, & Ludouicum Lopez. * Dixi, inquit, ex iustitia, nam si ex sola misericordia tenearis, non sis irregularis. * Quapropter prædictam Viualdi, & aliorum sententiam probabilē putat Diana 4. p. tract. 2. resolut. 2. in fine, & Portel in dubijs Regular. verb. Homicidium, nu. 32. & plures omnino, quos breuitatis causa non referto.

11 Ex quibus sit, prorsus rei sciendum Maiolum lib. 5. de Irregul. cap. 48. §. Tertia declaratio, asserētem, adulterum inuasum iniustē se defendere. Cuius rationem reddit: * Quod hic adulter se se iniecit in eam necessitatem, ideo cum iustē, inquit, inuadatur, iniusta est defensio. * Verū hoc principium falsissimum est, & contra omnes, & ex illo euidenter deducitur, fore licitam occisionem adulteri in flagranti cō-

prehensum (quod ut scandalosum damnavit Alex. VII. die 24. Septēb. anno 1665.) Si enim maritus iustē inuadit adulterum, iustē etiam occidere poterit, quia inuasio, & occisio eamdem in foro externo excusationem habent, ob defensionē honoris. Dicendum igitur est, maritū iniustē inuadere, & adulterū inuasum à marito iustē se defendere; atqueo adeò, si vim repellendo, ipsum occidat, non fieri irregularē.

12 Dices cum D. Thoma 2. 2. quest. 64. art. 7. ad tertium. * Quod irregularitas consequitur actum homicidij; etiamsi sit absque peccato, vt patet in iudice; & propter hoc Clericus, etiamsi se defendēdo, interficiat aliquem, irregularis est, quamvis non intendat interficere, sed se ipsum defendere. * Fateor, sic olim scripsisse D. Thomam, sed responder Eminentis. Caietanus ibidem: * Quod nouo iure in Clement. vni. ca de homicid. statutū est, quod is, qui alter mortem cuitate non valens, suum occidit inuasorem, irregularis non est, quæ lex, si tempore auctoris stetisset, nō scripsisset hoc auctor. * Sic Caietanus. Imò addunt alijs, nec secundum ius antiquum manere irregularē. Et Glossa in Clement. fe furiosus, refert Hostiensem asserētem, quod suo tempore Clemens Quartus, & curia sic tenebat.

13 An verò maritus occidens adulterum in flagranti repertum fiat irregularis? Maior est difficultas, cum verissimum sit, illicitē occidere, vt contra nonnullos docui in opusculo pro Iesuitis tractat. de Iustitia, prop. 4. Nihilominus P. Mendo in Statera Dissert. 3. ad 3. Decalogi præceptum, quest. 2. nu. 27. cum Fagundez in quinque præcepta Ecclesiæ, lib. 5. cap. 10. censem, nō incurrire irregularitatem, quia tex. in cap. Si verò aliquis, occidentem adulterum deprehēsum eum vxore, vel cum matre, sorore, vel filia, æquiparat, quoad immunitatē à poena excommunicationis, occidenti alium, vt iustē se defendat: ergo idem dicēdū quoad irregularitatem, quod Doctores communiter quoad excommunicationē, quam non incurrere, sicut nec alias penas iuris ciuilis, omnes docent. Vide Molinam tom. 3. de Iustit. tract. 3. disput. 55. num. 6. & disp. 99. n. 15. ibi citatis Antonio Gomez, & Iulio Claro, concludit dicens, esse communem Doctorem sententiam.

14 Rogabis, an adulter possit permettere sui occisionē, ne maritus inuasor illā patiatur? an potius teneatur, hūc occidere.

si aliter evadere nō posse? Respondeat Vilielobos *in sum. tom. 2. tract. 12. de homicid.* *diffic. 10. ibi*: * Quando uno no puede defender su propia vida, sino es matando al proximo, no està obligado para defenderla, à matarle. Assi lo dizen comunmente los Doctores. Hase de limitar (attende) en caso que no estè en semejante peligro espiritual, porque si se sintiesse en pecado mortal, (vt est adulterio in flagranti cōprehensio) no le auia de sufrir por el peligro de la salvacion. * Putant alij, idem assertum, licet iniurias non habeat conscientiam peccati mortalis. Sic M. Zanardus *part. vbi de homicidio cap. 2. fol. 749. vbi sic*: * Septimio dico quando aggressus est persona publica, & multum Reipublicæ necessaria, & aggressor non, &c. tenetur aggressus se tueri; nec potest voluntariè pati mortem, non resistendo aggrediēti, &c. Si sinistralis conditionis, dico, quod aggressus peccat, nisi se defendat, unde non potest pati mortem, nollendo aggredienti resistere, quia magis tenetur propriæ virtutæ, quam alienæ, vt docet D. Thom. 2. 2. *quest. 64. art. 7.* * Sic ibi. Et ante illum Abulensis *super Iosue cap. 11. quest. 11.* Imo & quemque teneri iniustum invasorem, virtutæ, honoris, & bonorum proximi, interficere, si aliter non possit illius damna impedire, tradit Ioannes Pontius, cui citato consentit Diana *part. 11. tract. 6. ref. 52. §.* Nota, sed quidem nō credam charitatem, cum tanto unius dispendio, alteri proximo subvenire, nos obligare.

QUESTIO VIII.

Vtrum damnati ad Triremes sint irregularares?

1 **S**i poena executioni mandata fuerit affirmatiū respondent Nauarrus, *confil. 43. incipit, quæritur 1. nū. 2. sub titulo de temporib. ordinand. in nouis. Card. Thuscus, verb. Infamia concl. 111. n. 5. Lezana in sum. quest. Regul. cap. 16. n. 32. Mollesius in sum. tract. 6. cap. 8. num. 14. Campanil. & alij, quos sequitur Barbosa de Poteſt. Episcop. p. 2. alleg. 42. num. 15.*

2 Negant Riccius *p. 1. decis. Neapol. decis. 119. Homobonus in consult. cas. cōſc. vol. 1. p. 4. respon. 158. Antonius de Escobar Mor. Theol. exam. 6. cap. 5. nū. 168. & Diana p. 4. tract. 2. ref. 83.* Probant, quia neque infamia, neque irregularitas incurritur, nisi in casibus expressis à iure, qualis hic non

est. Quia numquam legitur cōdemnatum ad remigandum contrahere infamiam, ex Borello *confil. 52. & alijs.* * Quæ omnia inquit Diana notent confessarij, nam hi casus sēpē in praxi accidentunt. * Idem repetit *p. 10. tract. 11. ref. 26. §.* Sed quid, vbi se magis explicās hanc sententiam moderatur, dicens. * Licet ego olim docuerim damnatos ad triremes non esse irregulares, modo existimo cum Thesauro *in praxi, p. 1. cap. 33.* si fuerint ad Triremes damnati, ex causa famosa dictam pœnam inducere infamiam, & irregularitatem. * Sed quidem nullo fundamento, pœnae triremium infamiam, quæ irregularitatem inducat, attribuit, cum potius delicto famoso attribuere debuisset. Si enim ex ipsa pœna oriaretur infamia, qualecumque fuisset delictum, licet ex se famosum non esset, dicta triremium pœna infamia, & irregularitatem induceret, vt ex terminis notum est. Nullum ergo quo ad hoc discriminem est, inter hanc & alias pœnas, quandoquidem nulla adhibita. ex delicto præcisè cōsiderato, si infamiam annexam habeat, irregularitas incurretur, secus si famosum non sit, quamvis triremium pœna puniatur. Eodem sensu, quo Diana, videtur loquutus Barbosa vbi supra, sic intellegens Doctores, quos pro prima sententia refert. Sic enim *num. 14. & 15. scribit.* * Requiritur sententia declaratoria de crimine famoso, quod infamet, vt quis dicatur infamis infamia iuris, per l. furti, &c. de his qui notant. infam. Resolutum fuit in Antonio Bonon. testam. die 1. Iunij anno 1552. coram Augustino, relata per Caput aquen. decis. 90. infamia, p. 2. Homobonus de exam. Ecclesiast. tr. 12. cap. 3. quest. 7. suppl. 2. Sigismundus a Bononia de elec. dub. 86. nū. 6. Et ideò (attende causalem) qui virgis cæsus fuit, præcedente iudicis sententia, aut ad triremes damnatus in eis stiterit, ad odines promoueri non valet, vt cōculuit Nauarrus, &c. * sentit ergo aperte requiri sententiam declaratoriam, quod crimen propter quod eiusmodi pœnae, inflictæ fuerunt, sit famosum, & quod infamet, vt quis dicatur infamia iuris notatus, & ideò ad ordines promoueri non valeat.

3 Pro decisione huius grauissimæ questionis, aliqua apud Theologos, & Canonistas communiter recepta, præmit tenda sunt. Primum, nullam irregularitatem incurri, nisi in iure sit expressa, vt con-

constat ex cap. is qui de sentent. excommunicatice. in 6. Secundum ad infamiam, ac quae in praesenti agimus, irregularitatem inducentem, nec ullam esse aliquam iuris dispositionem, vel Canonici, vel ciuilis. Quae cumque enim delicta, quibus a iure ciuili, vel per sententiam iudicis poena infamiae annexa est, eam iure etiam Canonico annexam habent, dum per istud ablata non fuerit. Sic communiret Doctores, Bernardus Diaz, Graffius, Filiuccius, Auila, Henr. Farinacius, Tamburinus, & alij, quos citatos sequitur Barbosa ubi sup. num. 2. Quia ut bene ait Suarez tom. 5. in 3. p. disp. 4. 8. de censur. secl. 2. dum infamia, per ius ciuile inducta, non reuocatur per Canonicum, ab ipso acceptatur expressè, vel tacite, ideoque vere dicitur infamia Canonica, eisdemque effectus habet, ut constat ex cap. omnes 6. q. 1.

4. Tertiò supponendum est, infamiam aliam esse iuris, aliam facti: infamia iuris dicitur, quæ à iure ipso Canonico, vel ciuili (acceptato ut supra) expressè imponitur. Infamia facti, quæ ex delicto aliquo commissio prouenit, cui licet à iure infamiae poena non sit imposta, nec per iudicis sententiam illata, propter illud tamē, delinquens apud bonos, & graues communiter notatur, & eius opinio denigrata manet. Sic Barbosa supra, & Thomas Sanchez tom. 2. consil. lib. 6. cap. 3. dub. 4. ex communione Doctorū & Felinus, Vgolinius, Sylvester, Henr. Candelab. aureum, Toletus, & alij, quos citatos sequitur Garcia de beneficijs, p. 7. cap. 8. n. 12. His positis.

5. Difficultas praesens non est, an damnati ad tritemes sint irregulares, quando delictum propter quod eiusmodi poena fuit illata, habet annexam infamiam iuris, certissimum enim est in tali eiusmodi esse irregulares. Solùm ergo in dubium vocamus, an ratione poenæ, irregularitas incurritur, tametsi delicto nulla ex iure sit infamia iniuncta? Et in hoc sensu idem est, ac inquirere, an infamia Canonica, quæ sola irregularitatem inducit, ut ait Suarez sup. secl. 2. sit annexa poenæ tritemis? Partem negatiuam sustinent Doctores pro secunda sententia citati. Quibus in facti contingentia, his diebus, subscripserunt celebriores viri in hac Matritensi curia degentes. R. P. M. Fr. Franciscus de Vrera ex Ordine Prædicatorum, olim priuarius Sacrae Theologie professor. RR. Fr. Antonius de Figueroa, & Fr. Didacus

Henriquez Regius concionator. Augustiniani. R. P. Fr. Hieronymus Cañada ex Ordine S. Basilij, Supremi Tribunalis Sanctæ Inquisitionis Qualificator. R. P. E. Blasius Tostado Carmelitanus, olim priuarius in Universitate Toletana, Regius concionator, & Supremæ Sanctæ Inquisitionis Tribunalis Qualificator. R. P. Benedictus Remigius ex Clericorum Minorum familia, & R. P. Fr. Ludouicus a Conceptione ex Ordine Excalceatorum Sanctissimæ Trinitatis, & alij, quos consului. Quibus ego meum calculum adiunxi.

6. Probatur hæc sententia, quia in toto iure Canonico, & ciuili, nulla inuenitur lex, quæ poenæ tritemum irregularitatem, aut infamiam iniungat, ut constat ex Borellio ubi supra, ex Maiolo de irregularib. 3. cap. 1. ex Thomas Sanchez Consil. lib. 2. cap. 3. dub. 6. ex Barbola de potest. Episcop. p. 2. alleg. 4. 3. ex Leandro a Sacram. tom. 5. disp. 2. 6. q. 8. & ex alijs referentibus omnibus criminibus, & casus, quibus ex iure Canonico, vel ciuili infamiae poena est iniuncta, & ex quibus infamia Canonica contrahitur. Hæc autem notatio, vel infamiae interrogatio non sit nisi à lege. Ut constat ex l. palam, §. Quæ in adulterio, ff. de ritu nuptiarum, euna alijs congestis per D. Franciscum de Amaia in l. unica, Cod. de infamibus, lib. 10. num. 5. & irregularitas non est inducenda, nisi ubi est expressa in iure, cap. is qui de sentent. excommunicatice. in 6. Vrgetur, quia in poenis ad notam infamiae incurriendam, potius causa, quam ipsa poena venit attendenda, propter insigne illud Marcelli responsu in l. ilius fustium, ff. de his, qui notantur infamia. Vbi: * Quod ictus fustium infamiam non importet, sed causa propter quam id pati meruit, si ea fuit, quæ damnato infamiam irrogaret. * Ergo si delictum cuius causa delinquens fuit ad tritemes damnatus infamia non irrogauerit, eius modo poena tritemum infamiam non importabit.

7. Dices consuetudine receptum esse, quod similis poena inter ignominiosas, & irrogantes infamiam annumeretur. Quapropter nobiles simili poena non esse plectendos, declarauit Magnæ Curie Vicaria Neapolitanæ, teste Grammatico decis. 3. 2. & tenet Couat. lib. 2. variar. cap. 9. num. 4. & in Hispania ita obseruari testatur Gomez Arias in l. 77. Tauri, num. 34. Quem, & plures id attestantes de consuetudine refert Julius Clarus in praxi critica.

min. §. fin. q. 60. vers. Et idèo, de consuetud.
Gutierrez lib. 4. practic. q. 16. num. 6. & 7.
Mastrillo decis. 261. à num. 31. p. 3. Fontanella decis. 168. à num. 10. & alij. Respondeo primo infamiam, quæ ex poena tremum se ipsa considerata oriri potest, non esse iuris, sed facti; infamia autem facti absque adminiculo legis non est infamia legalis, & Canonica, quæ ad irregularitatem inducendam requiritur. Ut docet P. Suarez tom. 5. disp. 4. 8. sect. 2. Vbi sic * dicendum est irregularitatem incurri per omnem infamiam Canonicam, & per solam illam. Prior pars constat, &c. Posterior patet, quia hæc irregularitas est impedimentum Canonicum: item quia debet esse in iure Canonico expressa, & consequenter annexa tali infamiae ex vi eiusdem iuris: & hoc est infamianus esse Canoniam. * Sicille. Quem sequitur Thomas Hurtado tom. 2. var. resol. mor. tr. 12. cap. 1. num. 1508. fol. 363. * Irregularitas, inquit, Canonica, & iuridica, quæ solùm facit ipso facto inhabilem beneficio curam animalium habenti, non incurritur, nisi exprimatur in iure, cap. 15. qui de sent. excom. in 6. Atqui quod infamis infamia facti incurrit irregularitatem iuridicam, nullus est textus. * Idem sentiunt alij Bonacina tom. 1. tr. de censuris, disp. 7. de irregul. q. 3. p. 1. num. 5. in fine. * Infamia ipsa præcisè (nempè facti, quod infame apud graues, & honestos viros censemur) non impedit exercitium ordinum susceptorum, nisi crimen tale sit, ut impedit etiam exercitium susceptorum, & inducat peculariem irregularitatem, quale est homicidium. * Sic ille pro se citans Toletum, Azorium, & Suarez. Quibus adde Villalobos in Sum. tom. 1. tr. 21. diffic. 30. num. 3. ibi: * Quanto à la infamia facti, se debe aduertir, que para que sea legal, no se induce por solo que los hombres tengan noticia de algun delito, sino es que aya algun adminiculo de derecho, esto es, que aya ley, que mande, que el tal delito sea de los que hazen a los hombres infames, porque esta es pena legal, que no se incurre sino es en los casos en que está puesta en derecho, &c. Verdad es, que quando los delitos son publicos, pierden los hombres la opinion, y quedan infamados, mas esto no es por via de pena legal, è impedimento Canonino. * Sic ille, ex Suarez supra disp. 4. 8. sect. 1. num. 3. in fine, & num. 11. Nec dissentire potest Nicolaus Garcia ubi

sup. 5. 7. cap. 8. num. 64. Vbi sic ait: * Ad tertium de irregularitate respondetur, infamem, maximè infamia facti, non esse propriè, simpliciter & absolute, strictèque irregularē, * & laxius p. 11. cap. 3. num. 113. Vbi sic. * Respondeo veriorem mihi videri sententiam Couarruu, in Clementina si furiosus, p. 1. §. 1. num. 5. qui indistinctè ait non esse irregularē notarium, seu manifestum peccatorem, & sic intelligentem textum in dicto capite finali, de tempor. ordin. * Ex quibus deducitur per infamiam facti irregularitatem non incurri, nisi Canonica fuerit, qualis non est, infamia ex tremum poena procedens, ut potè quæ nec in iure est expressa, nec ex vi iuris irregularitas est illi annexa.

8 Ex dictis concluditur infamiam facti, quæ incurrit ex poena tremum, obscurare quidem personæ estimacionem, & aliquomodo vilem illam reddere ex hominum iudicio, & apprehensione, non vero priuare vsu ordinum susceptorum, nec ad superioris ascensum impediare: id quod in Hispaniæ Regnis longè verius est, in quibus speciali Philippi Quarti schedula declaratum est poenam tremum non inducere infamiam. Sic a Regijs Ministris accepi.

QVÆSTIO IX.

An sit improbanda consuetudo, qua, quibusdam in locis, Catholici sunt Patrini filiorum Hereticorum, Ministerio Heretico baptizante?

§. I. Præmittuntur nonnulla.

1 **E**xtra controversiam est, quod Ministero Catholicō filium haeretici baptizante, possit Catholicus esse Patrinus. Difficultas igitur solum est, quādo Minister Baptismi est Haereticus. Et ratio difficultandi sumitur ex cooperazione, & participatione in sacris cum Ministero Haeretico; quæ ex duplice capite peti solet; vel ex eo, quod Minister Haereticus sit notorius excommunicatus, vel ex eo, quod Sacramentum Baptismi in peccato mortalē solemniter administraret.

2 Igitur, ut dilucidè procedamus, præmittenda est constitutio Concilij Con-

Constantiensis, in Basiliensi sub Martino V. accepta, in qua ad consulendum timoratis conscientijs, indultum est vniuersis Christianis, ut possint cum quolibet excommunicato communicare, tam in sacris recipiendis, quam extra sacra, duabus praeceps exceptis casibus, videlicet, si, aut nominatim excommunicatus sit, aut manifestus Clerici percussor, qui nulla possit tergiuersatione celari.

3. Præmittenda etiam est communior Theologorum opinio afferentium, haereticos, licet excommunicatos notorios, non idè esse nominatim excommunicatos; atque adeò non esse obligacionem illos vitandi, sed de illis, sicut de alijs excommunicatis toleratis discurrendum. Sic M. Petrus de Soto de *instit. Sacerd. lecl. 3. de excommun. fol. mihi 223.** Generaliter, inquit, excommunicatis, & haereticis, & similibus non prohibemur participare.* Et M. Petrus de Ledesma in *sum. p. 2. tract. 3. cap. 12. post conclus. 12. diffic. 4.** La quarta difficultad es, si es licito comunicar con los scismaticos, que son notorios descomulgados, sino estan descomulgados por sus propios nombres. La misma dificultad es de los Hereges notorios. La razon de dadar es, porque ya estos tales son notorios descomulgados (Por la Bulla de la Cena del Señor, y por el capitulo *excommunicamus de Haereticis*) Luego no es licito tratar, y comunicar con ellos. En contrario haze el uso de los fieles, donde ay Hereges manifestos, &c. como se ve en Francia, y en otras partes, donde ay hombres doctos, y pios, que pasan por el tal uso. A esta duda Nauarro dice, que es dura cosa condener tanta gente Christiana à pecado mortal, &c. y assi dice, que les fauorece la extrauagante; desuerte, que se puede dezir probablemente, que los descomulgados notorios no se han de euir, sino estan descomulgados por sus propios nombres, &c. Esta doctrina me parece a mi muy bien, &c. De lo qual se sigue, que probablemente se puede dezir con el mismo Nauarro, que quando los Catholicos celebran sus fiestas, y viene alguna gente simple, y sincera de los Hereges, y scismaticos à ofrecer algunas oblaciones, y a oir los oficios diuinos, los pueden deixar estar, y comunicar con ellos, porque no estan descomulgados por sus propios nombres.* Sic ille, quem sequuntur Suarez, Azor, Toledo, Hugolinus, Sayrus,

Zaballos, & alij quos citatos sequitur Thomas Sanchez in *sum. tom. 1. lib. 2. cap. 9. n. 3.* 5. & 10.

4. Et hanc sententiam esse communem inter Thomistas, & alios Doctores, constat ex Leandro de Sacram. *tom. 4. de censuris tract. 2. disp. 2. quæst. 6.* Vbi ait: * Praxi totius Ecclesie esse approbatam, cu videamus aperte per totam Germaniani, Galliam, & Angliam, Catholicos sine ullo scrupulo cum notorijs haereticis, & consequenter cum notorijs excommunicatis communicare, & ideo sic tenent D. Antoninus, Caietanus, Victoria, Sotus, Turrecremata, Ledesma, Bart. de Ledesma, Alterius dicens, nunc non esse authorem, qui ab hac sententia recedat. * Sic ille supra, vbi quadraginta Doctores pro hac opinione refert. * Qui omnes, inquit, vt iam certum docent, nullum excommunicatum esse necessariò vitandum, quamuis certum constet, incurrisse excommunicationem, si non sit nominatim declaratus excommunicatus, aut publicus percussor Clerici.* Imo addit *quæst. 8.* idem dicendum, licet nominatim fuerit aliquis declaratus haereticus, qui altra declaracionem criminis, cui constat, annexam esse excommunicationem, requiritur, quod expressè nominatim denuncietur excommunicatus. Nam decretum Concilij Constantiensis expressè determinat, neminem teneri vitare excommunicatum; nisi censura fuerit à iudice denunciata contra personam specialiter, & expressè. Pro quo citat Santium, Nauarrum, Graffium, Hurrad, Filliucium, Alterium, Baunium, Bona cinam, Reginaldum, Viualdum, Machandum, Dianam, & alios.

5. Ex quibus cuideter constat, ex vi excommunicationis non magis teneri Catholicum non communicare in sacris cum haereticis nominatim non denunciatis, quam cum quolibet alio Catholicus excommunicato tolerato: ac preinde idem esse in praesenti querere, an Catholicus posuit esse Patrinus Baptismi, quando Minister baptizas est haereticus, ac quando est Catholicus excommunicatus toleratus. Si igitur ratione excommunicationis nulli Catholicus prohibeat, esse Patrinum Baptismi, Minister Catholicus excommunicato tolerato baptizante, non prohibebitur, licet Minister sit haereticus. Consecutio videtur legitima.

6. Quod autem, Catholic excom-

mu-

municato baptizante, nulli prohibeatur, esse Patrinum; probatur, quia nec ratione excommunicationis, cum sit toleratus; nec ratione peccati Ministri, quia illi Patrinus non cooperatur, ut loquens de Parocho assistente matrimonio Catholici cum hæretico, docet Basilius de Leon *tom. de matrimonio in appendice cap. 9. §. 1. num. 5.* licet in Parocho specialis sit difficultas, nam eius aſſentia, (vbi Tridentinum receptum est) ad valorem matrimonij est necessaria: fecus Patrii ad valorem Baptismi: ideoque licet neuter sit Sacrae Matris Minister, maior tamen est concursus Parochi. Ratio autem, qua Basilius de Parocho probat, & quæ fauet Patrino: ait enim: * Non cooperari Parochum illico matrimonij contractui, quia Parochus non assit actui de se malo, sed quem culpa sua contrahentes prauè faciunt, cum possent honestè facere. Ea autem, inquit, est regula generalis, & apud me certissima, quam multis demonstravi, *lib. 5. de matrimonio. cap. 18.* Quoties vel peto actū, vel Ministro actui, quem posset alius benè præstare, & sua culpa facit male, non dico ego cooperari peccato illius, sed à culpa sum immunis omnino. * Haec tenus Basilius. Cum ergo hæreticus baptizans possit honestè ministrare, quia potest ad fidem Catholicam conuerti, & contritionis actum elicere, quem sua culpa omittit, non dicetur Baptismi Patrinus eius peccato cooperari.

7 Adde, nullum esse peccatum, poteratque necessitate Sacraenta a Ministro excommunicato tolerato, parato sua sponte ministrare, etiamsi in exercitio peccaturus agnoscatur. Ut tenent plures Doctores, & cum D. Thom. &c alijs tradit Leander à Sacram. *tom. 1. tract. 1. disp. 5. quest. 9.* & *tom. 4. tract. 2. disp. 6. quest. 17.* dicēs, ita tenere Vazquez, Sanchez, Viualdum, Bonacinam, Henriquez, D. Thomam, Ioannem de la Cruz, & ex parte Caſianum. Quibus adde M. Sotum in *4. dist. 1. quest. 5. art. 6. propos. 5.* ibi: * A quocumque per simplicem excommunicacionem præciso, si non fuerit nominatim excommunicatus, aut manifestus percussor Clericorum, sitque paratus Sacraenta ministrare, licet cuicunque tam in necessitate, quam extra, Sacraumentum percipere, perinde ac si nō esset præcisus. * Quem plures alij sequuntur, id confirmantes exemplo petentis mutuum ab usurario parato, quamvis bene noscat, illum pec-

caturum mutuando sub usuris.

§. II.
Conclusio ex premissis.

EX his, pro Patrino Baptismi, Ministro hæretico, aut excommunicato tolerato ministrante, validum argumentum conficitur, quod mihi valde probabilem reddit opinionem afferentem non esse improbandam consuetudinem, quæ in aliquibus locis viget. Nam qui petit à Ministro hæretico, seu excommunicato tolerato, & parato, ut baptismū sibi administraret, maiorem cōcursum præstat, quam Patrinus, siquidem iste præcisè leuat ex fonte; ille vero petit, & recipit baptismū, sed qui petit, & recipit, etiam extra casum necessitatis, non peccat eo quod petendo, concurret ad actionem ministrandi cum persona, quam ratione excommunicacionis vitare non tenet, & cuius peccato indignæ administrationis non cooperatur, sed actioni, quam licet Minister efficere potest, & ad quam in peccato efficiendam paratus est: ergo similiter baptismi Patrinus, Ministro hæretico baptizante, in his circumstantijs non peccabit mortaliter.

9 Secundo suadetur. Quia concurrere Catholicum cum Ministro hæretico, ut comministrum Sacramenti, quod vterque simul administraret, & recipiat, non est peccatum: ergo neque concurrere ut Patrinū baptismatis, quod alter solus administrat. Antecedens probatur: quia matrimonium Catholici cum hæretica licitum est in locis, in quibus hæretici cum Catholicis permitti sunt, ut in Germania, Gallia, & Polonia, ut cum Sanchez, M. Candido, Nauarro, Azotio, Ioanne Gutierrez, Hurtado, Palao, & alijs, dicens esse communem tenet Leander à Sacram. *tom. 2. tract. 9. disp. 12. quest. 7.* Quibus adde Villalobos *tom. 1. tract. 14. dist. 13. num. 4.* Vbi ait: * En las tierras, donde los Herejes no están denunciados, como en Alemania, y Polonia, es lícito casarse los Catholicos Herejes: que estos matrimonios los sabe, y los tolera la Iglesia, con tal que se permita vivir los Catholicos en nuestra ley sin peligro de que se perciertan. * Et Fr. Franciscum Pichon in opusc. aureo de matrimonio *disp. 5. sect. 9. num. 413. fol. 231.* Vbi sic: * Dico secundo: licet, & sine peccato potest celebrari matrimonium inter Catholicum, & hæreticum, etiam sine con-

uerione heretici, & absque spe conuersio
nis ad fidem Catholicam. Ita Nauarrus,
Azor, Reginald. Filiucius, Bellarm. Cor-
nelius, Setazio, Saliano, Salmeron, Sanchez,
Basilis Ponce. * Et ad ratione difficultan-
di, responderet num. 420. * Quia quoties pe-
to actum, vel Ministro actum, quem alius
posset bene praestare, & sua culpa facit
male, ego non dicor cooperari illius pec-
cato, sed immensis sum in culpa: alias peti-
tio matui ab usurario est peccatum,
quando est paratus usurarius, & similiter
petitio Sacramenti ab excommunicato
Parocho. * Sic ille. Pro cuius discursu stat
aperte M. Sotus in 4. dict. 1. quest. 5. art. 6.
prop. 1. dicens: * Nullo modo cooperatur
peccato alterius: solum enim ille dicitur
cooperari, qui eius peccati causa est: in
hoc autem casu, cum conferens sit para-
tissimus, & suscipiens nullatenus cum mo-
veat, sit, ut neque eius peccati simul causa
sit. Et quanvis petens sciat, quod ille non
sit contritionem habiturus, nil refert,
quia alter sibi solus est causa, sicuti dum
quis ab exposito usurario mutuum fœ-
nerato petit. * Quibus facit sententia P.
Granado in 3. p. con. 3. tract. 5. disp. 2. t. n. 10.
Vbi cum Suarez & Henr. alterit non es-
se peccatum ministrare Episcopo exer-
centi ordines in peccato mortali. * Quia
hoc non est inducere ullo modo ad ma-
lum, sed iuare ad actionem per se bona,
quam tamen alius propter suam culpam
male exercet. * Ergo ob eamdem ratio-
nem, licitum erit Catholicis Patrini mu-
nus obire, Ministro heretico baptizante,
cum iste alias paratus sit, & sua culpa male
faciat actionem, quam licite efficere po-
terat; & quam ab excōmunicato tolerato
licitum est exigere, ut docent communi-
ter Theologi, post decretum Concilij
Constantiensis, quia ut tradit M. Sotus su-
pra propos. 6. * Si per internum motum
animi conterantur, nulla inficiuntur
culpa in excommunicatione ministrando
Sacramenta. * Pro qua sententia plures
cit, & sequitur Leander, dicens esse com-
munē tom. 4. de censur. tract. 2. disp. 6. quest.
14.

10 Addunt alij, quos referunt, & se-
quuntur Diana p. 7. tract. 1. 2. resol. 3. & Leā-
der a Sacram. tom. 1. tract. 1. disput. 5. quest.
10. Nullum esse peccatum, administratio-
nem Sacramenti petere à Ministro iniquo,
etiam non parato ministrare, licet nulla
urgeat necessitas, nec maior sit utilitas pe-
-

tentis. Ceterum implicationem invo-
luit, quia maior est utilitas petentis, Sacra-
mentum suscipere, quam illius fructu ca-
rere. Ideo plures, quos pro hac parte ad-
ducit Leander, pro contraria citat quest.
seq. si aliis sit probus Minister, qui Sacra-
mentum administrare possit. Quos ipse
ibidem sequitur dicens, esse peccatum læ-
thale contra charitatem id petere à male
Ministro, qui nec commodior, nec utilior
est petenti, si adsit aliis probus Minister:
eo nimis quod sit causa: * quod aliis
peccatum committat, alias non commis-
sarius: sic Suarez, Sayrus, Granado, Nauar-
rus, Sanchez, Vazquez, Valentia, & alij,
quos citat, & sequitur Castro Palao tom.
1. tract. 6. disp. 6. punctione 10. Quorum opinio
mihi placet. Sed ad rem nostram.

11 Sententia nuper tradita de Patri-
no Baptismi, minus difficilis, & probabi-
lier erit, si hereticus sine solemnitate bap-
tizet; quia in hoc casu non ut minister ex
officio, sed veluti laicus, ac proinde absque
lethali administraret, ut cum D. Thoma,
Nauarro, Victoria, Nuño, Bonacina & alijs
tuetur Diana 3. p. tract. 4. resol. 10. & Lean-
der ubi supra tom. 1. tract. 2. disp. 4. quest. 29.
ac proinde potiori iure excusandis erit
Patrinus, & in hoc solo casu admitten-
dum nonnulli existimarent.

12 Ceterum Catholicum posse etiam
esse Patrinum Baptismi, Ministro hereti-
co solemniter baptizante; si ritu, & mo-
do Catholicis baptizet, sentit cum alijs,
& merito, doctissimus Pater Thomas
Sanchez in sum. tom. 1. lib. 2. cap. 9, dicens:
* Tandem deducitur, fas esse Catholicis, in
prædictis locis, filium heretici de sacro
fonte suscipere, si Baptismus ritu, & mo-
do Catholicis ministretur, secus si ritu
heretico, aut schismatico. Quia nullo
iure interdicitur Catholicis esse Patrinum
heretici. Ita Nauarrus, Azor, Petrus de Le-
desma. * Addit M. Serra tom. de Sacram.
quest. 67. art. 7. cum Soto, quem ipse re-
fert in 4. dict. 4. quest. unica art. 5. neque her-
etico esse prohibitum, esse Patrinum
Baptismi Catholicis: quod valde mihi
displacet, nam cum baptizatis Patrini
adhibetur, ut nutritis, & pedagogi vicem
suppleat, eos instruendo, & informando de
his, quæ ad fidem, & Christianam vitam
pertinent, nequit hoc munus hereticus
obire: secus vero Catholicus respectu fi-
lii hereticorum, quia licet baptizans sit
hereticus, non impedit, quod postea in-
fans

fans posuit instrui à Patriño Catholico in rebus fidei, imo tantum distare videtur à prohibitione, vt potius consulendum videatur, vt quo fieri possit, Patriinus hæreticus, alioquin adhibendas, viretur: quia tacitè ille professurus erat, se in hæresi instructum recenter baptizatum, vt bene notat Layman lib. 5. tract. 2. cap. 9. in fine, qui bene subnecet: * Si tamen subsit periculum scandalii, vel quod parentes hæretici, ea intentione, adhibere velint Patrinum Catholicum, vt ad suam sectam se inclinantem ea ratione ostendat, tunc Catholicus expressam protestationem premittere debet, quod baptizatus suscipere velit, vt Patriinus Catholicus, quando opus habuerit, catholicè etiam informaturus, quatenus possibile erit. * Sic Layman. Ex quo. P. Escobar in *Theolog. Moral.* tract. 7. exam. 2. cap. 4. n. 63. consuetudinem hanc non improbandam dixit, quam nec ego improbabbo, donec authoritas superiorum in contrario n. accedat.

QVÆSTIO X.

Vtrum, incidat in excommunicationem contra legentes libros hæreticorum, qui audit alium legentem, ipso autem incitante, aut iubente, vt legat?

Communior opinio Theologorum pro parte negatiua pugnat, quam tenet M. Sousa in *Bulla Cœne* cap. 2. disp. 14. num. 2. Vbi sic ait: * Ostenditur hæc conclusio. Hæc excommunicatio fertur tantum in legentes, sed qui audit, quantumcumque lectionem persuaserit, in nulla verborum proprietate dicitur legere; ergo non excommunicatur. * Sic ille cum Vgolino, quem ibi refert. Idem propterea tradit Bonacina de *excommun.* disp. 2. quæst. 5. punto 4. num. 11. ibi: * circa particulam legit aduertendum est primo, ad incurram prædictam excommunicationem requiri, vt aliquis per se ipsum legat, hic eam propriè dicitur legere. Idcirco ab hac excommunicatione excusantur, qui à famulo, vel ab alio legi audiunt, (attende) quāuis audiens sit causa, cur famulus, vel alius sibi audienti legat. Nam Bulla loquitur de legente, non vero de audiente, vel consulente, qui non dici-

tur propriè legere, sicut nec dicitur legere, qui memoriter recitat. Ita Duardus, Sanchez, Narro, Vgolinus, & alij apud Filiucium, & apud alios præfatos Doctores.* Sic ille.

2. Et hanc sententiam, ferè eisdem verbis, tradit Portel in *Addit. ad dub. Regul. verb. Libri prohibiti, num. 11.* ibi: * Non incurrit censuram Bullæ, qui audit legere librum hæreticum; audire enim non est legere, & verba legis poenalis sunt accipie da in significatione propria, & stricta. Et hoc verum censco, etiam si is, qui audit legere, induxit legentem, vt legeret. *

3. Et ferè communem esse constat, ex doctissimo Leandro à Sacram. tom. 4. tract. 3. disp. 1. §. 5. quæst. 8. Vbi inquirens: * An etiam ipse Dominus, qui vt audiat, famulo legere præfatum (hæretici) librum, iubet, eamdem quoque excommunicationem incurrat? * Respondet. * Negant quam plures Doctores, eo quod in proprietate sermonis, audire legere, non est legere, & verba legis poenalis in propria, & stricta significatione sunt sumenda. Ita Vgolinus, quem citat, & sequitur Sanchez, Filiiucus, Santarellus, Scottia, Duardus, Fagundez, Trulléch, Castro Palao, Egidius, & alij: * Sic Leander, qui hanc sententiam æquè probabilem putat, ac contrariam; pro qua alios Authores refert. Sicut & Diana p. 1. tract. de *Bulla Cruciat.* resol. 34. Quibus cum Sanchez, Palao, & Lugo consentiunt Oviedo de *fide cōtrou.* 12. p. 2. n. 20. & Antonius de Escobar tom. 1. *Theolog. Moral.* lib. 7. selt. 2. problem. 5. 9. omnes verò cōueniunt, inducentem alium ad lectionem libri hæretici peccare mortaliter, ratione moralis cooperationis ad peccatum legentis, (si legens intelligat) & forsitan etiam ratione periculi, cui audiendo errorem contra fidem exponitur. Quorum sententia mihi placet.

4. Addunt alij, (falso tamen fundamento innixi) eum, qui non habet subversionis periculum, posse licite hæreticorum libros, aut alios ab Inquisitione prohibitos, legere. Hanc propositionem esse probabilem, multis suadere conatur Illustris. Caramuel in *Theol. fundam. in editione Fracofurtensi anno 1652.* fundam. 12. quæst. 1. fol. 187. & sequent. Vbi, postquam in eius confirmationem laborauit, concludit, dicens: * Sed neque hoc militat contra Inquisitionis autoritatem: hæc enim proposito: *Nemo potest legere libros prohibitos,*

bitos, et si certus sit, sibi non ol futurum, est doctissima, probabilissima, & prudentissima, & si Inquisitores omnia tua velint esse evidentia, esse volent sede ipsa Apostolica digniores, nam præter articulos fidei, qui ad probabilitatem reduci non possunt, centena diebus singulis decreta à Pontifice emanant, quæ innituntur opinioni probabili. * Sic Caramuel.

5 Cui faciunt plures Doctores, assentes, finem adæquatum Pontificis, & Sanctæ Inquisitionis, dum prohibent, retinere, seu legere eiusmodi libros, esse periculum subversionis: cessante autem fine adæquato legis in particulari, eius obligationem cessare, est grauissimorum sententia. Quapropter maiorem, in qua est difficultas, multis suadet nouissime Doct. D. Franciscus Verde in opusc. pro Caramuele quest. 8. Corol. 85. fol. 116. num. 441. Vbi sic: * Securitatem legentium, atque habentium, esse finem adæquatum huius prohibitionis, & sic non peccare, neque in censuram incurre legentes, & retinentes absque periculo libros hereticorum, affirmarunt Felinus, Albertinus, Decianus, Mascardus, Sanchez lib. 2. in Decalog. cap. 10. num. 5. libi: Cum finis huius prohibitionis sit, ne legens imbibat heresim: & excusat legentem libros Græcos, & Latinos, quos non intelligit, Castro Palao. Nec videtur posse dissentire Pueronum afferentem, non esse excommunicatum legentem libros heretici, à quibus sunt abrasi errores, vel detractæ paginæ. Tamburin. in Decalog. lib. 2. cap. 1. §. 7. num. 36. Ouidio de fide controv. 17. punc. 3. num. 42. Marchatius tom. 2. tract. 2. lib. 2. sect. 4. quest. 2. conclus. 1. Lopus part. 4. lib. 25. dist. 3. tit. 2. apud Caramuelem fundam. 17. n. 640. qui num. 664. citat Carenam, Naldum, & alios cum Bussembao in Medulla lib. 2. tr. 1. cap. 4. dub. 3. numer. 6. * Hastenus D. D. Franciscus Verde.

S. I.

Vindicantur Iesuitæ, & Veræ sententiæ ratio traditur.

6 Verum Doctor Verde male pro hac parte adducit Tamburinum vbi supra; quia licet probabile iudicet eum pluribus, legem non obligare, cessante fine adæquato in particulari, & referat aliquos ex

hoc principio tenuisse, eum, qui legit libros prohibitos, absque periculo subversionis, scandali, alteriusve mali, non incurere peccatum, nec censuram (pro quo in margine citat Felinum, Albertinum, Marchardum, & Decianum apud Palao tract. 4. disp. 2. p. 10. §. 2. n. 8.) nihilominus contrariam sententiam iure optimo ipse propugnat, n. 41, dicens: * Verum quia re vera numquam deest adæquatus finis: difficile enim videtur deesse periculum in re tam lubrica, nec apparet periculum solum esse tantæ prohibitionis finem, est enim etiam hereticorum contemptus ex eorū exterminatione librorum enascens, &c. Quia, inquam, adæquatus finis numquam deest, nullo modo aperienda est ianua, qua eiusmodi libros impunè evoluere possis. * Hæc Tamburinus.

7 Neque P. Ouidio docet sententiam, quam ei imponit D. Verde, sed proutus oppositam, nam postquam illam retulit ab aliquibus traditam, inquit, * opositum, videlicet, in eo casu excommunicationem incurrente, docent Suarez, Sanctius, Azor, Coninch, Puente, Hurt. Toletus, Palao, &c. stultum enim, & superbum est, hominem suo iudicio in hac refidere, & præsumere ab omni periculo se esse alienum in materia ex se grauissima, & ingenti periculo exposita; est enim heresis peccata, & contagiosissima lues, quæ facilimè serpit, & maximè timenda est in his, qui se securos fingunt, &c. Quapropter mihi certissimum est, neminem prætextu securitatis, posse prædictos libros legere, aut retinere, etiam causa confutandi errores. * Hastenus P. Ouidio. Falso igitur illi imposuit Doctor Verde sententiam omnino exterminandam, & expungendam, ut potè quæ viam aperit contemnendi prohibitiones librorum, constituendo unumquemque iudicem in sua causa, circa periculum subversionis; quod sane prudenter quilibet timere potest, legendi libros hereticorum, tum in se, tum in alijs, ad quorum manus fortè deueniant, qui facile in sermone capientur, & labendi periculum, post lapsum, animaduertit. Præterquam quod, ut in plurimum subsistat finis alius prohibitionis librorum, aempe eorum Authores denigrare, vel tū ipsos, tum alios in posterum coercere, ne in præiudicium Religionis, vel morum, similes libros euulgare audeant, atque adeò nunquam cessat adæquatè finis legis.

8 Dices, & finis secundo loco positum, quandoque etiam cessare: immo Authorum librorum pœnam, eorum lectio- ne, non leuiter augeri, nempe si sapientissimus aliquis eos legat, ut refuet, cum summa Authorum suorum confusione, & ignominia. Fateor, ideoque existimo, finem adæquatum istius prohibitionis, si cut & aliarum legum communiter, esse remotionem mali, quod legislator considerat communiter coniunctū cum lectio- ne spectata secundum substantiam, quam hic, & nunc prohibet, quod quidem ma- lum, et si respectu alicuius, & in particula- rialiquo casu coniunctum non sit, hoc non efficit, quod communiter non sit coniunctum; id enim efficere, & quæ impos- sibile est, ac quod unus homo, vel unus ca- sus sint plurimi: Ergo in nullo particu- lari cessare potest finis adæquatus legis prohibentis lectio- ne librorum prohi- bitorum. Hæc solutio delimitur ex do- ctrina P. Vazquez 1. 2. disp. 16. cap. 3. num. 19. quem citatum sequitur Thomas San- chez in sum. lib. 4. cap. 15. num. 37. quam ne- cessariò sustinendam censeo, ut vitentur innumera inconvenientia ex contraria pullulantia in lege naturali, & diuina. Quò faciunt verba Iurisconsulti in l. 19. & 20. ff. de legibus. * Non omnibus, quæ à maioribus constituta sunt, ratio adæ- quata reddi potest: rationesque eorum, quæ constituuntur inquit, non oportet, alioquin multa ex ijs, quæ certa sunt sub- uerterentur. *

9 Hanc verò sententiam verissi- mam, & omnino tenendam, quoad libro- rum prohibitorum retentionem; limi- tavit Marchantius, in Tribunali Sacra- ment. tom. 2. tract. 2. tit. 2. disput. 4. dub. 5. dicens, libros non absolute prohibitos, sed cum clausula, donec corrigantur, seu expurgantur, posse retineri, donec oppor- tunè eorum correctio, aut expunctio fuerit inducta. Cui consentit D.D. Fran- ciscus Verde in Opusc. pro Caramuele, que- stion. 8. corol. 86. num. 447. fol. 117. in fine. Sed nescio sanè, quo fundamento, cum oppositum videatur clarè constare ex Bulla Gregorij XV. quæ incipit: Apo- stolarius noster, & pateat ex indice Expur- gatorio Sacri Tribunalis Inquisitionis Hispaniæ, vbi hæc habentur verba: * Ma- damos en virtud de Santa obediencia, y so pena de excomunion, &c. que de aqui adelante ninguno sea oñado a tener, ni

leer libros de los prohibidos en este in- dice, ó de los comprendidos en las re- glas generales dcl. * Quapropter San- ctissim. noster Alexander VII. vt huic opinioni aditum omnino præcluderet, eam vt scandalosam damnauit die 18. Martij anno 1666. & est 45. ex damna- tis: *Libri prohibiti, donec expurgentur, possunt retineri, usque dum adhibita dili- gentia corrigantur.* Quam docere, aut edere nisi forte impugnando sub poena excommunicationis ipso facto incurren- da, & sibi te seruatæ, prohibuit.

§. II.

Quid de libris non suspectis de- bæres?

10 **N**on omnium librorum le- citionem, aut retentionem esse prohibitam sub poena excommuni- cationis latæ sententiae, defendit Reuer. P. Fr. Franciscus Bordonus, vir doctissimus ex tertio Ordine S. Francisci in *Sacro Tri- bunali*, cap. 14. quest. 39. num. 78. Vbi sic: * Quæres, an legens alios libros prohibi- tos, seu suspensos alia ex causa, quæm hæresis, aut eiudem suspicionis, incur- rat excommunicationem, aut aliam po- nam? Exemp. grat. An sit excommuni- catus legens librum prohibitum propter obſcenitates, &c. Vel propter alios fi- nes, vt Augustini Barbosa remiſiones su- per Tridentinum, & eius Bullarium; item ad evitandas discordias inter aliquos de iurisdictione? &c. Respondeo, in his ca- sibus nulla imposita est censura contra legentes eiusmodi libros, aut scripta pro- hibita, ut colligitur ex verbis subsequen- tibus in dicto indice. Qui verò libros alio nomine interdictos legeret, aut habuerit, præter peccati mortalis reatum, quo affici- tur, iudicio Episcoporum seuerè puniatur. In edictis autem Inquisitorum non compre- henduntur eiusmodi libri, quia vt patet ex verbis relatis, quest. 23. compre- enduntur libri tractantes de hæresi, aut de illa suspecti, & non alij. * Hæc Bordo- nus.

11 Cui, in terminis editi Domino- ri Inquisitorum præcisè stando, conſen- tit Tamburinus in *Decal.* lib. 2. cap. 1. §. 7. n. 58. Vbi sic inquit: * Cū per edita (Hispa- nae Inquisitionis) præscribatur terminus

infra octo dies ostendendi eiusmodi libros; incidit ne in excommunicationem, qui vel post terminum, vel etiam numquam ostendit? Respondeo, salvo meliori iudicio, nequaquam quoad libros numero praecedenti distos (in quos certum est nullum errorem irrepsisse.) Ratio est, quia in editio nulla apparet lata excommunicatione. Dices in fine editi fulminatur excommunicatione. Respondeo, si attentè editi tenorem legas, videtur hec excommunicatione, cum sit tam rigorosa, cadere solum in heresim, ceteraque grauia delicta superius allata, non vero in eos, qui dumtaxat à tali librorum ostensione se subtrahunt, i libri, vel alias ostensi fuerint, vel certe nil erroris contineant. Quid de peccato mortalí? Respondeo: quia illud verbum *precipimus*: est nota in legibus peccati mortalis, quando materia est grauis; peccati leuis, quando materia est leuis: In nostra autem materia, quando libri nil erroris continent, videtur res esse leuis, ut modo *num. 57.* dictum est. * Sic ille.

12 Quibus quoad censuram à Sancto Tribunalí Inquisitionis impositam (de qua tantum ipsi fuerunt loquuti) nill videatur posse obijci; cum id expressum sit in indice E purgatorio anno 1640. Vbi imposita censura sic declaratur: * Con declaracion, que los que tuvieren, o leyeren libros, que se prohiben, o expurgan, o corrigen por contener heregia, o solo pecha della, *ipso facto* incurran en las censuras referidas. Pero los que tuvieren, o leyeren (attende) libros prohibidos, o expurgados por otras causas, ademas del pecado mortal, que es cierto (que por la inobediencia avran cometido) incurran en pena de excommunicatione ferenda. * En de facto non incurritur, sed comminatur, ut non obediens post monitionem imponatur.

13 Quoad peccatum vero, clarè dicitur in Ex purgatorio, ut vidimus, certum esse, fore mortale propter inobedientiam, vnde non est audiendus Tamburinus supra, dum veniale tantum existimat ex paruitate materie, sicut neque alij, qui idem suadere conantur ex alio principio desumpto ex doctrina Eminet. Caiet. verb. *Precep. transgressio*, quē sequitur M. Scrra 1.2. q. 96. art. 4. fol. 439. qui docet, legem prohibētē, seu praeipientem sub poena ex communicationis ferenda, (qualis est hæc, de qua loquimur) non obligare sub mortali. Verba Caietani sunt: * Siste tamen hic pe-

dem, & aduerte, quod inter excommunicationem latæsententiae, & comminatam excommunicationis poenam, differentia est, etiam in quantum ad peccatum transgressionis, in hoc, quod transgressor præcepti cum lata excommunicationis leuitate peccat mortaliter, &c. Transgressor autem præcepti sub comminata poena, non peccat mortaliter, quoisque transgressione non peruererit, ad hoc, quod ille dignus sit excommunicari. * Quid infra magis explicat, dicens: * Non peccat mortaliter, quoisque monitus (generaliter, vel specialiter) persevereret, tunc enim ut potest excommunicatione dignus peccat mortaliter. * Sic Caietanus, cuius verba referens Armilla verb. *lex num. 4.* non dissentit, & videntur tenere alij apud Sanchez in sum. lib. 6. cap. 4. num. 49. Vbi ait: * Si excommunicatione sit ferenda, non constat inter Doctores, an talis lex ad mortale semper obliget. Nā D. Antoninus ait: quando à iure imponitur, esse signum obligationis sub mortali, verum quando ab homine dubium esse. Alij vero afferunt, non omnem legem huiusmodi obligare sub mortali, quia antequam excommunicatione transgressor, debet præcedere monitio, vnde tunc incipiet esse mortale, quando post transgressionem legis admonitus transgressor, cessare non vult, quia tunc potest excommunicari. Sic Driedo, Armilla, Petrus de Soto, Valentia, &c. Et loquens de præcepto superioris sub hac poena imposito, idem docet Angles in floribus 2. p. quest. unica de voto, art. 4. diffic. 16. * Sic Sanchez, & Diana p. 3. tract. 6. *Miscell. resol. 76.* Vbi inquirens. * An excommunicatione ferenda obliget ad peccatum mortale? * Respondeo: * Alibi pro parte negatiua adduxi Valentiam, cui nunc addo Sotum *lett. 3. de excom. §. Primo* igitur, & Driedonem, quos citat, & sequitur ex Societate Iesu Castrus Palao in oper. Morali. tom. 1. tract. 3. disp. 1. punto 15. num. 3. Vbi ita afferit: * Si excommunicatione ferenda est, tunc plures Doctores affirmant, esse signum sufficiens transgressionis sub mortali. Et quidem si excommunicatione sine illa alia monitione, & consumacria posset inferri, censio certissimum. At quia existimo, cum censura annexa non est peccato, indigere semper alia monitione, ut imponatur, ea de causa non est sufficiens signum mortalis obligatio- nis. * Hactenus Diana ex Castro Palao.

14 Hæc sunt, quæ militant pro sententia Tamburini excusantis à lethali retenzione, & lectionem librorum, quando libri prohibiti, nec errorem, nec eius suspicionem continent, sed ob alias causas prohibentur. Verum contraria sententia alterens, prohibitionem sub censura excommunicationis ferenda sub lethali obligare, est communior, & mihi vera. Cui innixum Tribunal Sanctæ Inquisitionis, ita declarat verbis supra datis, dum ait: * Ademas del pecado mortal, que es cierto, &c. * Et sanè cum præceptum sit in virtute sanctæ obedientiæ, & mens legislatoris, ad culpam lethalem obligare, ut ex eius verbis supra datis id supponentibus, aperè deducitur, nequit ex excommunicatione ferenda contrarium inferri, & cum aliæ materia grauis sit, secundum communem sententiam, nequibit præcepti violatio à culpa graui liberari. Videatur Diana p. 11. tract. 1. resol. 1. Vbi dicitur rem discutit, & ratione, & authoritate probat, esse lethale, legere libros ab Inquisi-

toribus prohibitos, & adducit Turtianum dicentem, erroneum esse, contrarium assertare.

15 Addo, post decretum Sum. Pontificis Alexandri VII. supra adductum, non solum esse peccatum mortale, sed excommunicationem, ipso facto, Summo Pontifici reseruaram incurrire retinentem libros quacumque ex causa prohibitos. Nam si prohibiti, donec corrigantur, sub hac censura continentur, à fortiori absolute prohibiti, ut ex terminis patet. Vnde licet excommunicationem à Tribunalis Inquisitionis nō semper incurvant, ut bene Doctores citati, nequibunt in posterum deficientes à censura Apostolica incurvenda liberari. Nec id in dubium vertere post decretum Pontificis cuiquam licet. Vnde sit, potiori iure omnino reiciendos Marchantum, & D. Franciscum Verde ubi supra, dum ne veniale quidem peccatum interuenire contendunt in retenzione, quando libri sunt prohibiti cum clausula, donec expurgentur.

TRACTATVS SEXTVS MISCELLANEVS.

DISPUTATIO PRIMA, de Legibus.

QUESTIO I.

Vtrum acceptatio legis sit conditio necessaria ad eius obligationem?

I Aceptationem populi esse conditionem requisitam ad valorem, & obligationem legis, est communis Doctrinæ sententia apud Dianam p. 1. tract. 10. resol. 1. & p. 11. tract. 1. resol. 5. & tract. 2. resol. 69. Quorum ratio est, quia Principes, & Prælati, licet possint, non tamen intendunt, subditos obligare, independenter ab eorum acceptatione, ut ait Machado tom. 1. lib. 5. tract. 3. p. 4. docum. 2. num. 3. ibi: * La quinta condicion, para que la ley oblige, es, que ella sea aceptada por los subditos, lo qual consta del Derecho, y comunmente lo afirman los Doctores

Teologos, y Canonistas, aunque la ley esté legitimamente promulgada. Y la razon es, porque las leyes se promulgan debaxo de condicion, si el pueblo las aceptare. * Vnde Illust. ac Reuer. M. Tapia Archiep. Hispalensis in Catena lib. 4. quæst. 3. art. 9. num. 3.* Probabile est, inquit, in legibus ciuilibus, & secularibus valorem legis pendere ab acceptatione populi. Ita Felinus, & plures, quos refert Couarruu. Nauarros, Iason, Priedo, Armilla, Syluester, Valentia, Beccanus, & alij. * Idemque de legibus Canoniceis dicit Cajetanus in Sum. verb. Excommunicatio. 75. * Nisi consensu vtentium lex fuerit firmata, pro non lege habetur. * Et expressè Villalobos in sum. tom. 1. tract. 2. diffic. 16. num. 6. cōclus. 5. ibi: * Tambien las leyes Canonicas, sino se reciben, no obligan. Esta conclusion tienen casi todos los Doctores sobredichos, q̄ hablan generalmente, y se prueba cō las mismas razones, y textos, q̄ la segunda cōclusion, nimirū, q̄ lasdā el Principe cō esta

condicion, si las acepta el pueblo; y assi quando la mayor parte del pueblo no las recibe, no obligan.* Sic ille, & alij, quos laudatos sequitur Diana supra, & est communis apud Valentiam infra citandum. Et ita de omni lege, tam ciuili, quam Canonica, sustinet M. Ioannes de la Cruz in Epitome lib. 2. cap. 1. conclus. 2. §. Ad hoc dico. Vbi sic: * Lex præceptiuia, vel prohibitiua non obligat, dum non recipitur per maiorem partem populi. * Idem tenent Glossa in cap. vir de secundis nupt. Felinus, Nauarrus, Couarruu. Valentia, Sayro, Azor, & alij apud Salas disp. 13. sect. 1. num. 6. §. Secundam partem, ex l. de quibus, ff. de legibus. Vbi ita habetur: * Leges nulla alia ex causa nos tenent, nisi quia iudicio populi receptæ sunt. * Vt enim voluntatem legislatoris sic interpretatur, vt quando lex non est à populo recepta, velit, obligationem eius suspendi, ne detur peccandi occasio. Sic discurrunt Doctores, vt videre licet apud Dianam supra.

§. I.

Grauis contra communem difficultas, ex decreto Alex. VII. sub orta.

2 **H**ec communis sententia, de probabilitate, suspecta videatur, post decretum sacræ Congregationis Inquisitionis Romanæ, in quo Sum. Pontifex Alexand. VII. hanc propositionem: *Populus non peccat, etiam si absque ulla causa non recipiat legem à Princepe promulgatam: damnavit, vt minimum, vt scandalosam die 24. Septembris 1665.* Quam antea cum Sylvestro tenuerant Nauarrus, Dominicus, Felinus, Bonacina, Diana, Megala, Montesinos, & alij infra citandi.

3 Dixi, suspectam reddi, quia proposi-
tio ab Alexandre VII. nuper damnata, &
prohibita, tradebatur à suis Patronis, vt
conclusio necessaria consequitione deduc-
ta ex prædicta communi opinione.
Quod, ne fides penesime maneat, eorum
collatis locis, apertissimè euincā. Agmen
regat doctissimus Sylvester, M. Sacri Palati-
j verb. *Lex, quest. 6. ibi:* * Sexto queritur,
qua, & quot requirantur ad hoc, quod lex
habeat vim obligatiuam in se? Et dico,
quod multa. Primo, quod sit iusta. Secun-
do, quod sit publicè promulgata. Terti-
o, quod elapsum sit tempus, post quod
incipit obligare. Quartò, quod per infe-
riores sit suscepta, &c. Ex hoc nota pul-

chram Theoricam, quod vbi cumque lex generalis recipitur in vsu à certo genere personarum, ab alio vero non: non recipientes non peccant, saltem per longa tempora; secus si in eodem genere personarum maior pars recipit, quia minor non exculatur.*

4 Eadem principio innexus fuit Do-
ctor Montesinos Primarius Compluten-
sis in 1. 2. tom. 2. tr. de legibus disp. 13. quest.
80. num. 137. Vbi sic. * Sed quæres, peccant
ne, qui in principio legem non recipiunt,
vel qui in casu dubij non recipiunt illam,
vt obligatoriam in conscientia? Respon-
deo, non peccare, dummodo parati sint
animo obedire, & recipere ut obligatoria,
si legislator aliter tolerare noluerit: & du-
modo ex tali non receptione non sequa-
tur contemptus, aut vilipendium sanctio-
num, vel legum. * Sic ille.

5 Eodem modo discurrit Bonacina
tom. 2. de legibus, disp. 1. quest. 1. punto 4. nu-
39. * Septimo dubium est, vtrum, qui ab-
sque sufficienti ratione sunt in causa, ne lex
iusta condita ob communem utilitatem
vsi recipiatur, eamque iam promulga-
tam non feruant, aliquam culpam incur-
rant? Respondeo, duplicem in hac re sen-
tentiam assignari posse. Prima videtur Syl-
uestri, & nonnullorum aliorum, apud Do-
ctores statim citandos, existimantium, per
se loquendo non peccare, nisi graue incō-
modum reipublicæ, & communicati inde
proueniat, vt propter tale incommode
vitandum, adstringantur ad legem accep-
tandam. Ratio est, quia deest acceptatio,
qua est conditio requisita ad legis obliga-
tionem, si ergo lex non acceptetur, non
obligat, & consequenter peccare non vi-
detur, qui legem non acceptat: cùm legis-
lator solum intendat, obligare sub condi-
tione, si lex acceptetur, nisi aliter expre-
serit. Mihi distinguendum videtur: vel le-
gislator intendit obligare independenter
ab acceptatione, vel dependenter. Si inde-
pendenter ab acceptatione intendit obli-
gare, censeo, subditos peccare, non accep-
tando; quia faciunt contra superioris vo-
luntatem obligantis ad legem acceptan-
dam: si vero intendit obligare dependen-
ter ab acceptatione, non videntur pecca-
re, quia nondum posita est conditio, sub
qua legislator intendit obligare. Nobis-
cum videtur sentire Suarez supra, & Pa-
laus, Layman. * Cum igitur iuxta commu-
nem opinionem suprà expositam, quam
ipse

ipse amplectitur num. 27. & 45. semper de facto intendat obligare dependenter ab acceptatione populi (& sub hac conditione si acceptetur) planè sentit Bonacina, eos, qui primi absque causa aliqua legem non acceptant, non peccare.

6 Nrc alio fundamento ductus fuit Diana 1. p. tract. 10. resolut. 2. vbi inquiens: * An peccent subditi sine causa non recipientes legem à principio legitimè promulgatam? * Sic satisficit: * Respondeo ad propositam questionem. Si cōtrarium ex conjecturis sufficienter non constet, videtur Principes semper promulgare leges dependenter ab acceptatione subditorū, neque illos intendere obligare, & ideo, cum, qui absque sufficienti causa legem non acceptat, aliquam culpam nō incurrit, nisi graue incommodum Reipublicæ inde proueniat. Ratio est, quia acceptatio est conditio requisita ad obligacionem, & Princeps intendit solam obligare cum conditione, si lex acceptetur, nisi alter expresserit, vel vt dixi: si cōtrarium ex conjecturis sufficienter non constaret. Et ita in terminis docet Megala in 2. 2. lib. 2. cap. 6. q. 3. n. 115. & 117.*

7 Quos videtur sequi Machado tom. 1. lib. 3. p. 4. tract. 3. docum. 2. num. 5. vbi ait: * Aunque es la mas comun, y recibida opinion, que pecan los subditos, que sin causa no aceptan, ni obseruan la ley justamente promulgada. Con todo esto Sylvestro, y otros sienten lo contrario, si no es en caso, que de no aceptarla se siguiesse graue daño, o incomodidad a la Republica, ó comanidad. * Sic Machado, qui cum Sylvestro sentit, iuxta communem regulam, quam alibi ex Sanchez tradidi, & quā expressit M. Fumus in Armilla verb. Opinio, n. 3. dicens: * Doctor referens plures opiniones videtur sequi ultimam, quando aliā non firmat secundum Hostiensem in cap. 1. de Privile. lib. 6. * Quod Doctores communiter adnotant.

8 Ideò propositionem nuper damnatam, tanquam communem inter Doctores, qui existimant, acceptationem populi esse conditionem requisitam ad legem humanam, refert M. Serra 1. 2. tom. 2. quest. 95. artic. 3. fol. 40 1. vbi sic ait: * An populi consensus, & acceptatio sit conditio necessariò requisita ad legem positivam humanam? Duæ sunt de hac te Doctorum sententiaz. Prima est affirmans, quam his verbis docet Nauarrus op. 23. n. 41. * An-

tequam recipiatur saltem per maiorem partem universitatis, cuius pars est transgressor, non ligat, quoniam promulgari videtur cum conditione, si recipiatur, saltem per maiorem partem. * Citatquè pro illa Dominicum, & Felinum, illamquè tenet Driedo, & alij, quorum nonnulli eam limitant ad leges ciuiles. Nam quoad leges Pontificias, inquiunt, cum Pontifex iurisdictionem accipiat immediatè a Deo, & non à populo, ideo eius lex non pendet quoad eius obligationem à populi acceptatione (attende) ac per hoc peccat, illam non acceptando. De legibus vero ciuilibus, inquiunt, subditos sine causa non recipientes legem, à Principe legitimè promulgatam, non peccare: nam Principes, nisi contrarium ex conjecturis constet, semper promulgant leges dependenter ab acceptatione subitorum, neque illos contendunt aliter obligare. Et ideo dum quis absque sufficienti causa legem non acceptat, aliquam culpam nō incurrit, nisi graue incomodum Reipublicæ inde proueniat. Et ratio est, quia acceptatio est cōditio requisita ad obligationem, ergo, si lex non acceptetur, non obligat, & consequenter non peccat, qui illam non acceptat, quia nondum purificata est conditio, sub qua legislator intendit obligare. * Sic M. Serra. Qui licet conclusionem neget, quia existimat, consensum, & acceptationem populi non requiri ad obligationem legis: fatetur verò contraria sententiam (vt potest ex eius verbis) ex opposito, & communī principio per consequētiam legitimam deduci, & esse communem inter defensores talis principij.

9 Vim consequiæ agnouit etiam Illustris. ac Reuer. M. Tapiæ vbi supra n. 5. ideoquè ad eam vitandam tetur, probabilius esse, nullam legem egere acceptatione populi ad sui valorem. * Nam obligatio legis, inquit, oritur ex potestate superioris, & obedientia subitorum ad superiorem, siue Ecclesiasticum, siue laicū: (attende) Si autem liberum esset subditis dissentire, & resistere superiori legitimè, ac iuste præcipienti, legesquè eius respire, non dicerentur subiecti vinculo legis ex obedientia, ergo obligatio legis nō potest pendere à voluntate, & acceptatione subitorum. Hoc enim non esset ex obedientia, sed pro libito operari. * En planè concedit iuxta contraria, & communis sententiaz principia, subditos posse pro libito,

bito, ac proinde licet è leges superioris legitime promulgatas non acceptare, quibus proinde ipse dissentit.

10 Et ita etiā supponere videtur Valentia *tomi 2. disp. 7. de lege humana, quest. 5. punct. 5. folio mihi 944. ibi:* * Sequitur quarta questio, utrum necessarium sit, legem humanam acceptari, siue recipi à communitate, ut ipsam obliget. Videtur enim non esse necessarium; nam hoc ipso, quod superior precipit subditis, ut legem exequantur, obligat eos ad recipiendum illam: ergo legis obligatione non pendet ab acceptatione subditorum, sed prior, & independens ab ea est. In contrarium est doctrina communis Theologorum, & Rusticorum, ut patet apud Sylvestrum *verb. Lex, quest. 6.* & Nauarum *cap. 22. num. 41.* qui ideò docent, legem non promulgari nisi sub conditione, saltem tacita, si scilicet à communitate acceptetur: itaque nisi haec conditio ponatur, lex neque post duos menses à promulgatione, neque ante obligabit. * Sic Valentia.

§. II.

Iudicium Auctoris.

11 **F**undamenta superius adducta planè euincunt; aut opinionem communem manere iuris iter damnam, & prohibitam, ut potè ex qua propositione ab Alexandro VII. damnata, necessaria consequitione, ab eius defensoribus, deduci affirmatur; aut prædictam propositionem ex illa benè intellecta non deduci. Hoc ultimum suadere intendo, & facile assequar, si animaduertas, communem opinionem, exigentem ad obligationē legis acceptationem maioris partis communitatis, duplicum posse sensum inuoluere. Alium probabilem non inferentem propositionem damnatam; aliud cum probabilitate incompatibilem, ut potè ex quo per necessariam consequiam propositione ab Alexand. VII. ut scandalosa, damnata ducatur.

12 Hunc igitur duplicum sensum sic expono. Si Auctores illius communis opinionis intendant obligationem legis suspensam esse, quovsque à maiore parte populi fuerit sua recepta; improbabilis prorsus erit, quia ex illa sic inter lecta evidenter infertur propositio damnata. Nam quando primi sine causa legem non acceptant, certum est, non esse à maiori populi parte sua receptam; ac proinde non pec-

carent. Si verò sensus communis opinonis sit, quod licet lex promulgata statim omnes obliget ad sui acceptationem, & consequenter non acceptantes, sine causa iusta, grauiter delinquant, ut docent communiter Doctores apud Bonacinam *s. præ num. 39. legislatorem* tamen non intendere, obligationem legis perseverare casu, quo tempore sufficienti elapsa à maiore parte populi recepta non fuerit, verum continet. Quia cōunitatis resistentia, & legis transgressio iudicium apertum est, eiusmodi legem populo non conuenire, vel intolerabilem illi esse, aliam vè conditionem deficere ad iustitiam vel obligationem inducendam, requisitam. Et casu, quod nulla desideretur, benignus superior non intendit, legem suam perseverare, cū experientia nouerit, non in edificatione, sed in scandalum evasuram. Si ergo communis opinio hoc solum intendat, probabilissima est, & in hoc sensu verè dicitur, acceptationem populi esse conditionem requisitam ad obligationē legis, nimirum, continuandam; non vero ad primo inducendam: ad subditos enim ad acceptationem cogēdos, non prærequisitum acceptatio, ut ex terminis patet.

13 Ex quibus sit falsam esse opinionem Illust. Joannis de Caramuel *in Regul. S. Benedicti, disp. 52. n. 744.* vbi non solum supponit, non peccare mortaliter primos non acceptantes legem, sed asserit, non peccatores mortaliter contra illam operando, etiam postquam à maiore parte populi acceptata fuerit. Verba eius sunt: * Sed hic occurrit difficultas. Utrum lex illa obliget, si maior pars cōunitatis illam acceptauerit? Respondeo, tunc obligari totam cōunitatem, & tam acceptantes, quam non acceptantes posse cogi in cōmuni ad obseruationem legis taliter acceptata. Addo (attende) si aliquis ex non acceptantibus frangeret hanc legem in particuli, secluso scando, non peccaret. Ratio est, quia ille acceptauit legem in cōmuni, non in particuli, ad hoc enim sufficit, quod eam recipient plures, ad illud opus est, ut ab ipsomet in individuo recipiat. * Sic Caramuel. Sed nullo ductus fundamento, & in re grauissima contra omnes. Quia licet daremus, quod primi non acceptantes, ut ipse planè supponit, non peccaret, antequam à maiore parte populi acceptata fuerit: hac tamen acceptatione à maiori parte facta,

planè

planè intendit legislator omnes obligare indepedenter à singulorum cōsentu, quia iste non est conditio requisita ad obligatioem legis, sed solus consensus, seu acceptatio maioris partis, ut in consenso est apud omnes, qui constituant obligacionem legis dependentem ab acceptatione populi. Nec video, quomodo opinio Caramuelis subsistere possit, cum ex illa sequatur, omnes non acceptantes in particulari esse liberos ab obligatione legis. Quod dici non potest.

14 Si verò dubium esset, an lex sufficierter iam promulgata, congruoq; tēpore elapso, a maiori parte communitatis recepta fuisse? locum habere posset Caramuelis opinio; nam in hoc dubio legem non obligare in conscientia, si pœnalis sit; tradunt Azor, & Salas, quorū opinionem probabilem esse, propter eorū auctoritatem, & rationem dici. Illustris ac Reuer. M. Tapia Archiep. Hisp. in *Catena lib. 4. quæst. 15. art. 5. fol. 444.* cui cōsentientur Diana p. 1. tract. 10. resol. 3. Escobar in *Theolog. Moral. lib. 5. sect. 2. Problem. 14. fol. 160.* Præpositus in 1. 2. quæst. 95. disp. 1. dub. 9. n. 31. nam in dubio, an lex fuerit vñu recepta, præsumendum sit, non esse, eo quod in pœnis mitior pars sit eligenda.

15 Et absolute loquendo, id probabile putant alij, quibus adhæret M. Serra ubi suprà fol. 405. ibi: * Si quæras, an quando est dubium, sit ne lex vñu recepta, præsumendum sit, esse acceptatam? Quidam affirmando respondent, sed alij probabile esse existimant oppositum: sicquè in foro conscientie licitum esse amplecti partem, quæ negat, legem vñu receptā esse. *

16 Est tamen hic aduertendum, quod licet verissimum sit, primo non acceptantes legem, mortaliter delinquere: non tamen inde deducitur, peccaturos, si executionem suspendant, supplicantes Pontifici super tali lege. Quia talis præsumitur voluntas superioris nil imprudenter, & contra rationem præcipere intendentis. Ideo hoc licitum esse, & interim, dum Pōtifex non responderet, obligationem legis suspendi, docent communiter Doctores, Granado, Malderus, Salas, Suarez, Villalobos, & alij, apud Dianam 1. p. tract. 10. resol. 6. qui addit: * Quod si Summus Pontifex, audita cōnimitatis supplicatione, taceat, & non respōdeat dictæ supplicationi, præsumitur consentire, & legis obligationem tollere, nisi aliter ex conjecturis consta-

ret. * Sic Diana, & ante illum Castro Pala to m. 1. tract. 3. disp. 1. punct. 13. n. 15. folio 126. & Salas de *legibus* disp. 13. sect. 1. n. 6, ubi sic: * Dum expectatur reponitum legislatoris, non peccabant, qui legem non terauerint. * Et tenet cum alijs, quos citat, Thomas Hurtado tom. 2. tract. 12. cap. 1. resol. 29. num. 1814. fol. mihi 426. ibi: * Supplicatio facta a Summo Pontifice à sua lege, suspendit eius obligationem, & effectum, quoysque, non obstante supplicatione, adueniat tecūda ius. Vt in terminis tenet Villalobos, M. Sosa, Salas, Anguanus, Suarez, & alij plures, quos citat, & sequitur Salgado, &c. Quare si Pontifex taceat, & non confirmet legem, contentire videtur in eius derogationem. * Idquæ semel, & iterum tradit Leander à Sacramento tom. 1. tract. 5. disput. 12. quæst. 58. & M. Serra 1. 2. quæst. 95. artic. 3. §. Nunc ergo, cuius verba dedi tract. 4. disput. 6. quæst. 8. num. 18.

QVÆSTIO II.

Vtrum qui ex iusta causa dispensatur a Pontifice, absque vlla limitatione, ad non ieunandum per totam vitam, possit tali dispensatione vti, si causa cessaverit?

I Afirmat Escobar in *Mor. Theolog. tract. 1. ex. am. 16. cap. 4. n. 36.* & nonnulli alij ex sententia quorundam afferentium absolute dispensationem nō cessare, cessante causa. Ex quo principio hanc sententiam probat P. Salas de *legibus* disp. 20. sect. 6. n. 64. & 65. ubi sic: * Est præsens dubitatio, an si Petrus esset dispensatus ad non ieunandum per totam vitam, propter aliquam, vel alias infirmitates, quæ à peritis, & expertis medicis iudicabantur perpetuae, si illæ causæ postea omnino cessarent, an possit nihilominus Petrus licet vti illa dispensatione? &c. Aliqui recentiores probabile putant, in dicto casu Petrum posse non ieunare. * Quæstiō autē ipse sic satisfacit. * Ego in hac re satis difficulter dicerem, primo, si validia fuit dispensatio in lege propria, vel inferioris, vel superioris, vel in his, quæ pertinent ad ius diutinum, ut in votis, & iuramentis, vñus talis dispensationis contingens, post cessationem causæ, nō est ex genere suo peccatum mortale, & probabile est, nec esse veniale, sed rem omnino licitam, &c. Secundò dicerem, cum quis absolute

solutè dispensat in perpetuum in sua legge, vel sui inferioris, vel antecessoris, nulla apposita cōditione, vel restrictione, dispensatio q̄o ad ipsam perpetuitatem est valida, etiam si nulla subsit causa: si tamen vel nulla causa sit, vel insufficiens ad talē perpetuitatem, idquē ipse aduertat, peccabit venialiter tantum. Idem est, si habeat ignorantiam, vel inaduententiam culpabilem. * Ex quibus infrā in fine sectionis sextæ concludit contra Sanchez, non esse absurdum, dispensatum in perpetuum ad esum carnium propter infirmitatem, ea cessante, illis vesci, dicens: * Non peccate mortaliter, sed ad summum venialiter, quia dispensatio retinet suum valorē, donec reuocetur. * Hactenus P. Salas. Et ante illum id docuit Henriquez de Pontif. Rom. Clave lib. 4. cap. 15. in fine.

2 Cuius sententiam cum alijs, quos citat, tenet Diana p. 1. tract. 10. resolut. 41. vbi ait: * An cessante causa dispensationis, cesset ipsa dispensatio? Affirmatiuam sententiam sustinet Sanchez, & alij. Sed licet hēc sententia sit probabilis, cōtrariam probabilitorem esse iudico, quam tueruntur Pontius, Salas, Granado, Gutierrez, Sà, & alij apud ipsos, &c. Ratio est, quia per illā dispensationem verē relaxata est illa lex, ac eius obligatio extinta, ergo nō potest reuiuiscere eo quod causa cessauerit. Cæteras rationes vide apud Sanchez, qui, licet contrariam opinionem teneat, vt diximus, tamen in fine num. 13. sic asserit: *Qui hanc sententiam amplecteretur, damnari non posset, cum graves pro se auctores habeat, nec rationibus destituta sit, nec opposite ita concludant, quin solvi possint.* Vnde ex his inferatur, quod si quis (attende) esset dispensatus ad non ieunandum per totam vitam, si illæ causæ postea omnino cessarent, posset vti illa dispensatione. * Hæc Diana: qui pro hac parte non benè citat Pontium, quia in nostro casu contrarium exp̄ressè tenet libr. 8. de Matrim. cap. 20. num. 8.

3 Idem prorsus sentit Auctor casuum conscientiæ decisorum Bononiæ anno 1638. casu 1. fol. 35. vbi querens: * An Sacerdos beneficiarius dispensatus ab onere horas Canonicas recitandi, ex infirmitate oculorum, si postea conualuerit, teneatur sub mortali recitare officium? * Respondebat negatiuè. Cui consentit Zambellus in Resp. Moral. verb. Dispensatio, nn. 5. vbi ait: * Quod dispensatio habita pro necessita-

te, illa transacta, adhuc valet, & dispensatus illa vti potest. * Et putat probabile Pr̄positus in 1. 2. D. Thome, quest. 97. dnb. 3. n. 31. vbi licet contrariam sententiam sequatur; concludit, dicens: * Aliqui tamen non improbabiliter censem, quod quando dispensatio facta est, eo quod iudicio Medicorum infirmitas censeatur futura perpetua, censeri possit absoluta, & non tenetur aliquis ieunare, quamvis valetudinem recuperet. *

4 Denique hanc opinionem esse probabilem, tenent Caramuel in Theo. og. Regul. disp. 5. 2. nu. 760. & D. Franciscus Verde in opusc. pro Caram. quest. 8. coroll. 101. nu. 473. fol. 124. ex qua inferit: * Quod licet cesseret paupertas, ratione cuius fuit obtenta dispensatio ad contrahendum matrimonium cum consanguinea, adhuc potest contrahi, &c. Et potest veſci carnis, licet cesseret infirmitas, qui ob infirmitatem habuit dispensationem ad comedendum carnes. Ratio huius sententiaz est, quia iam per dispensationē non obligatur, nisi reuocetur dispensatio. * Sic ille, qui has cōclusiones deducit ex doctrina afferentium, dispensationem non cessare, cessante causa, quam tenent Antonius, Abbas, Tiraquelius, Gutierrez, Glossa, Speculator, Archidiaconus, Cardinalis Alexandrinus, Bellamera, Hēricus, Angelus, & Sylvester apud Sanchez suprà num. 13. quam probabilem ipse putat.

5 Cæterum confrariam probabiliorē ego censeo, quam sequitur P. Sanchez vbi suprà, & communiter Doctores. Quorum præcipuū fundamentum est, aditum præcludere cōclusioni, de qua procedit quaſtio, quam ex horum Doctorum opinione legitimè inferri, cum Thoma Sánchez iudico: quia absurdum (inquit) videtur, vt is, cum quo est legitimè dispensatum ad esum carnium, ratione debilitatis dubiæ, & quæ ex se non excusat, seclusa dispensatione, possit eis vesci, si integrum, et si miraculosè, valetudinem recuperet. Et quamvis principium, ex quo hæc conclusionis deducitur, improbat Sanchez nō audeat, sicut nec Palao tom. 1. tract. 3. disp. 4. p. 15. illam tamen iure vitare contēdit, dicens, in tali casu cessare dispensationē, quia dependenter à causa futura fuit cōcessa, vt docent communiter Doctores. Quorum sententia, vt voluntati rationabili Pontificis conformior, omnino amplectenda est. Licet enim verum sit, Pon-
tificem

tificem in his, quæ iuris positivi sunt, posse, etiam nulla existente causa, validè dispensare, & secundum plures etiam licet, & per consequens, si de eius mente constaret, liberum omnino ab onere ieiunandi futurum dispensatum, etiam si causa, quæ initio adfuit, postea cessaret: hæc tamē voluntas præsumi absque fundamento non potest: Quia ut optimè scripsit Illustris. ac Reuer. M. Tapia in *Catena libr. 4. quæst. 22. art. 1. n. 4.* Etiam si conditio (nempe si causa perseverauerit) non sit expressa, sed tantum tacita, seu implicita in ipsa materia legis, vel præcepti, cessante causa sub implicita conditione, cessat dispensatio sic concessa, quia in his actionibus moralibus implicitum, seu tacitum æquiperatur expresso, ut conitat ex communibus iuris regulis, & moralibus principijs.

6 Communis autem huius nostræ opinionis ratio genuina, & optima est, quam attigit Basilius de Leon *libro 8. de Matrim. cap. 20. n. 8.* nimirum, quia dispensatio in huiusmodi præceptis recitandi, & ieiunandi, quæ tractum successuum habent, licet videatur vna, est tamen virtute multiplex, sicut & obligatio Quadragesimæ; vnde cum peruenitur ad quemcumque diem, debet esse in illo causa, ut intelligere possumus, Pontificem pro eo die dispensare: est enim quasi alia dispensatio diuersa à dispensatione præcedenti. Quando autem prima dispensatio ex causa facta est, nec constat de voluntate Pontificis ad dispensandum pro altero die, etiam deficiente causa, nullum est fundamentum ad hoc existimandum. Quia sicut sine causa concedi non solet pro uno tempore, ita nec credi potest pro alio sine illa continuari.

QVÆSTIO III.

An sit licitum, uti dispensatione sine causa obtenta?

1 V Num supponimus, & alterum disputamus: supponimus, talē dispensationem datam à Papa, vel ab alio superiore, in lege sua, validam esse, ut docent Caietanus 1. 2. quæst. 97. artic. 5. Thomas Sanchez lib. 8. de Matrim. disput. 17. n. 24. vbi refert plures Summistas, & Iurisperitos, quos sequitur P. Suarez libr. 6. de legibus, cap. 19. Quorum ratio est, quia lex pendet ex voluntate imponentis illam; ergo & eius conseruatio: ergo ablata lege, codem modo se habet subditus, ac si

revera ei non fuisset imposita, licet fortasse superior peccet auferendo, sicut & peccasset, non imponendo, si bonum commune ea indigeret.

2 Disputamus, an subditus, qui absque iusta causa dispensationem obtinuit, possit absque peccato, etiam veniali, præfata dispensatione uti? Partem affirmatiuā probabilem esse, dicit Antonius de Escobar in *Moral. Theolog. tract. 1. exam. 6. cap. 4. n. 3. 2.* Quem, vel ex hoc, à quodā Theologastro suggillatum lego. Quod mirabile quidem dictu est! Quia non solū ut probabilem, sed ut veram viri doctissimi tueruntur. Ancharr. Felinus, Gigas, Angelus, Sylvester, Nauarro, Palacius, Stunica, Aragon, & alijs, apud Sanchez de *Matrim. lib. 8. disp. 18. n. 10.* * Quod (inquit ipse) fatis probabile est. * Q. ibus addel Innocentium, Cardinalem, Speculatorum, & alios simpliciter dicentes, c dispensatum manere tutum in conscientia, quos in hoc sensu intelligit Felinus in *cap. ad Audientiam 2. de Rescip. n. 4.* Et Panormitanum pro hac sententia stare, in *cap. non est de Voto*, testatur M. Victoria in *Select. de Postest. Papæ, & Concilij, n. 15.* Quorum sententiam probabilem esse, dicit P. Salas *tom. 3. de legibus, q. 97. tract. 14. disp. 20. sect. 5. n. 6.* vbi ait, Canonistas communiter affirmare, vt entem tali dispensatione, non pecare, & tuta conscientia posse illa uti; & pro hac sententia stare Vivaldum, Summam Coronam, & Patrem Vazquez afferrentem, ita tenendum, supposito, quod dispensatio sit valida. Quia tunc constat, nullum esse peccatum directè contra ipsam legem humanam; nec contra naturalem, quia lex naturalis non obligat validè dispensatum, ut se conformet cum alijs membris, nullam habentibus dispensationem,

3 Ideò hanc sententiam tenet M. Bart. de Medina in *Summ. §. 10. Del precepto del ayuno*, ibi: * El quarto modo, para que uno esté libre del ayuno es dispensació, de lo qual sea la primera regla. Quando uno justa, o injustamente tiene dispensacion para no ayunar, no está obligado a ayunar, aunque él pecaría en pedir la tal dispensación sin causa; pero si la alcanza, vale. La razon es, porque como sea esta ley humana, puede el Sumo Pontifice quitarla, o otro, como abajo se dirá. *

4 Eamdem sententiam, citans Erasmus Rodriguez, sequitur M. Petrus de Ledesma in *Sum. 2. p. tract. 17. de abstinen-*

*tia, cap. 2. post quintam conclusionem, folio
mibi 744. ibi: ** La segunda dificultad es, quando el Papa, que puede dispensar en el ayuno, y en el precepto Eclesiastico, dispensa con uno sin causa razonable, si queda libre del ayuno, desuerte, que no esté obligado a ayunar. En esta dificultad Fray Manuel Rodriguez en el lugar citado absolutamente, y sin limitacion enseña, que la dispensacion será valida, y que no pecará este tal dexando de ayunar. A esta dificultad digo lo primero, que si el Papa dispensa, entendiendo, que no ay razonable causa, ni suficiente para dispensar en el ayuno, sino que él por su libre voluntad quiere dispensar, la dispensacion es valida, y no pecara el subdito no ayunando. Esto conuence la razon de dudar (nimirum, quod sit valida dispensatio) y así se ha de entender Fray Manuel Rodriguez en el lugar citado. * Sic ille, qui, vt patet, ad exculandum à peccato vsum dispensationis, solum exigit, quod sit valida: talen autem esse, est plurium Doctorum sententia. Sed ego apud Emanuelem Rodriguez non inuenio, quod ei attribuit Ledesma: Quin potius *tom. 1. Question. Regul. quest. 22. artic. 4.* contrarium expressè tenet, dicens: * Nec vtentes illa peccabunt mortaliiter, sed venialiter, vt tenent doctissimus Soros & Nauarrus, & Victoria, * sic ibi. Et iterum *tom. 2. quest. 46. artic. 5.* & *tom. 1. Sum. in 2. edit. cap. 237. n. 1.* vnde nescio, vbi contrariam, quam ei imponit, inuenierit Ledesma.

5 Militant verò pro hac virti alij doctissimi, quos citatos sequitur Illustri. ac Reuerend. M. Tap a Archiepiscopus Hispalensis in *Catena Morali lib. 4. de legibus, quest. 21. art. 5. n. 3.* ibi: * Si dispensatio sine causa valida sit, & vltro à legislatore obligata, & concessa; probabilius censeo, subditum etiam scienter vtentem hac dispensatione nullum committere peccatum, cū Nauarro, Sylvestro, & alijs, quos citatos sequitur Suarez *lib. 6. de legibus, cap. 19. n. 14.* contra Sanchez *lib. 8. de Matrim. disp. 18. n. 12.* & 13. Ratio autem est, quia tunc subditus vtens dispensatione non cooperatur peccato dispensantis, nec agit contra legem, cum per dispensationem validā, sit ablata eius obligatio: ergo nullum committit peccatum. Quin etiam si subditus illicite petat, non peccare vtendo dispensatione illa, existimat Suarez ibidem, & fatis probabiliter, quia peccatum petendi

præteriit, vsus autem dispensationis est alia actio non prohibita, cum obligatio legis re vera sit iam per illam ablata, & alia lege non prohibetur vsus illius dispensationis. * Sic ibi, & iterum *art. 6. n. 3.* dicens: * Quamvis enim illicite petat, nō illicite ea vtitur, vt diximus *art. precedet. num. 4.* &c. Cum ex vi vtilis non conueret eam, nec cooperetur ad voluntatem dispensatoris, nisi forte decepit eum: tunc enim tenebitur in conscientia detegere fraudem dispensatori. Quod si ea detecta, non revocauerit dispensator dispensationem, poterit deinceps dispensatus ea vti, quia nullo modo iam cooperatur prauitati dispensatoris. * Quid clarius?

6 Stant etiam pro hac parte Doctores alij, quos citatos sequitur Diana *p. 8. tract. 3. resol. 9.* vbi inquit: * An vientes dispensatione à superiore facta sine causa, peccent? * Cui sic respondet. * Peccare saltem venialiter, ait Amicus, &c. sed mihi magis placet contraria sententia, quam tuentur Gordonus, Pontius, Suarez, Vazquez. Et ratio est, quia non peccat contra legem positivam, quae iam non est, nec etiam contra naturalem, quia dispensatus non tenetur ex iure naturæ se alijs conformare: habet enim causam legitimam exemptionis, scilicet, dispensationem validam, etiam si illicite obtentam, &c. Nec etiam potest esse peccatum, quia cooperatur dispensationi iniquè à superiore cōcessæ, quia solum cooperatur, cum petit, petita iam, & concessa, vtitur illa, qui vtilis non videtur specia iter esse prohibitus. * Sic ibi. Quod tradiderat etiam *1. par. tract. 10. resol. 32.* dicens: * In vtili talis dispensatione sine causa obtentæ, nullam culpā, etiam veniale committeret. Et ita ego sentio contra Layman, & Sanchez, fretus auctoritate Malderi, Suarez, & aliorum. * Quod iterum etiam tradit *resolut. 35.* Sic Diana cum citatis. Et hanc sententiæ teneret Sylvestrum, Angelum, Vazquez, Suarez, Salas, Basilius de Leon, Castro Palao, Aragon, Vivaldum, & Pasqualigum, testatur, eos citans, Leander à Sacram. *tom. 3. tract. 5. disp. 10. quest. 26.*

7 Quibus adde doctu Machado *tom. 1. lib. 3. p. 4. tract. 4. docum. 7. num. 2.* & 3. vbi sic scribit: * Si por lo menos pequeño el legislador en dispensar sus propias leyes sin causa, es question muy controversa entre los Doctores. La mas comun, y recibida opinion es, que peca, &c. Pero tambien de.

defienden muchos la contraria de que no peca, &c. Cō esta opinion se escusa de aue-
riguar, q̄ pecado sea el dispensar sin causa
(attende) y tābien si peca el q̄ vſa de la dis-
pensacion cōcedida sin causa. Su puesto q̄
tantos, y tan graues autores, como hemos
referido, defienden, q̄ ni el legislador, q̄ sin
causa disp̄sa en sus leyes, peca en manera
alguna, ni el q̄ vſa de semejante dispensaciō
por ser licita. Porq̄ Couarruu, y otros que
sienten que peca, se fundan en que es ilici-
ta la dispensacion concedida sin causa, se-
gun la primera opinion referida.*

§. Vnicus.

Contraria, & Vera sententia.

H Istamen non obstantibus, sententia
cōtraria magis mihi arridet, quam
tenent Cajetanus 1. 2. q. 96. art. 5. ad finē. M.
Soto lib. 1. de Inst. q. 7. art. 3. prope finem. M.
Serra 1. 2. q. 97. art. 4. P. Salas ubi suprā q.
97. tract. 14. disp. 20. sect. 5. n. 60. P. Amicus
tom. 5. disp. 6. sect. 7. n. 109. Azot lib. 5. instit.
moral. cap. 15. q. 3. in fine, & plures alij, quos
citos sequitur Thomas Sanchez lib. 8. de
Matrim. disp. 18. n. 11. Probatur: Quia le-
gislator, etiā si Princeps supremus, peccat
saltē venialiter, dispensando cam aliqui-
bus in proprijs legibus, vt docent cōmuni-
ter Doctores cū D. Thoma 1. 2. q. 97. art. 4.
quos referens, sequitur Thomas Sanchez
suprā n. 3. eo ducti arguento; quod eius-
modi dispensatio opponitur iuri naturae
dictanti, partē conformari debere cū to-
to: ideq̄ non solū peccat dispensatio-
nē concedendo, sed continuando: tenetur
enam, eam quoad vsum faturū reuocare:
sicut qui furatus est, dum potest, tenetur
restituere. Ergo similiter, qui absque iusta
causa dispensationē petiuit, non solū pec-
cauit petendo, vt potē cooperans peccato
concedentis, sed etiā dispensationi non re-
nuntians, vel absque iusta causa illa vtens;
quia secus tam vno, quā altero modo, pec-
cato superioris continuato cooperatur.
Præterquā quod, manente lege in ordine
ad alios, cōtra rationē est, quod absque iu-
sta causa ab illius obligatione te eximas:
offensionis quippē alijs causam præbes,
quia dispensationis vſus non minus, quam
eius concessio in aliorū iniuriam cedit: cū
alijs iniustam reddat legē, inæqualē consti-
tuēs, quæ, vt iusta sit, æqualis omnibus esse
debet. Hoc autē advenialem saltem culpā
cōstituendā sufficere, negare non audetē.
Quod intellige, si desit scandalū graue, aut
notabile aliorum documentū: tunc enim

sicut in legislatore dispensante lēthalē
peccatum esset, ita in vſu talis dispēsatio-
nis, propter eamdem rationem.

9. In hoc sensu intelligendus venit Vi-
ctoria in Relect. de Potest. Pape, & Concilij,
n. 6. vbi, hæc scribere, nō renuit: *Papa dis-
pensando in legibus, & decretis, tam Cō-
ciliarum, quām aliorū Pontificum potest
errare, & grauiter peccare. Vtinam liceret
dubitare de hac conclusione: sed videmus
quotidiè à Romana Curia tam largas, imò
omnino dissolutas dispensationes profe-
ctas, vt orbis ferre non possit, nec solum
in scandalum pusillorum, sed maiorum.*
Sic ille. Sed consuetæ, innatæ quæ modestia
immemor: fuit enim vir temperatissimus
equè, ac doctissimus.

10. Consulto non semel dixi peccatu-
rum, vtentem dispensatione absque iusta
causa: potest enim casus occurtere, quo li-
ceat vti dispensatione, quæ obtenta fuit
absque iusta causa: quia licet tunc nō ad-
fuerit ad concessionem, modo adeit ad iu-
stam continuationem, & consequenter ad
eximēdū à peccato illius vsum: sicut enim
si ab initio præcessisset, concessionem dis-
pensationis licitam redderet, & petentem
ab omni culpa excusaret: ita similiter po-
stea adueniens continuationem licita red-
dit, & talis dispensationis vsum ab omni
culpa immunem cōstituit. Quia licet dis-
pensatio, & alia gesta ab initio nulla; ne-
queant discursu temporis cōualescere: ab
initio tamē illicita, ex defectu cause, pos-
sunt illa accedente, talia esse desinere, vt
apud omnes Theologos inconcussum est,
varijsquè exemplis demonstrabile.

DISPUTATIO SECUNDA,

De Peccatis.

QVÆSTIO I.

*Vtrum habens voluntatem perpetrandi
omnia peccata venialia, solaquæ
vitandi mortalia, graui-
ter delinquat?*

N On peccare mortaliter docent nō
pauci, quorum sententiam proba-
bilem putavit Antonius de Escobar tom.
1. Theolog. Moral. lib. 3. sect. 2. cap. 8. problem.
1. fol. 83. quia contrariam, quam sequitur,
probabilior rem vocat: renuit dicere err-
tā, & merito, quia opposita plures docti-
simos patronos habet. Eam tenet vñus pro
Sf mille

mille Illust. & Reuer. P. M. Acatius de Velasco *tom. 1. resol. moral. resol. 188. n. 4. vbi contra Sanchez lib. 1. Decalogi, cap. 5. & contra Bonacina disp. 2. de Peccatis, q. 3. puct. 5. n. 13. afferentes, voluntatem committendi omnia venialia esse peccatum mortale, sic inquit: * Lo contrario tengo por mas verdadero, porq aunque los pecados veniales disponen para los mortales, pero por ellos nunca se dispone proximé, &c. Este parecer tiene tambien Castro Palao *tom. 1. tr. 2. disp. 2. p. 9. §. 3.* y lo prueba con muchas razones. * Sic ibi, & fauet Sylvester M. Sacri Palatij *verb. Peccati, q. 4. vbi inquirēs: ** Vtrū peccati veniale possit fieri mortale? * Sic responder: * Petrus de Palud. intēdit, quod illud, quod secundū se ex suo genere est veniale, potest fieri mortale huic, vel illi, quod verū est quatuor modis prædictis: nō autem eo modo, quo dicit Glossa, scilicet, quasi ipse contēptus, & vilipensio venialiū sit mortale, nisi fortè in Religioso, qui tenetur habere propositū proficiendi, quia nullibī est præceptū, quod dictam curā habeamus, sed consulitur tantū. * Sic ille, & benē quoad rem principale; sed malē, & fallo quoad id, quod addit de cōsilio, cum verē sit de præcepto sub veniali, cura vitā di venialia. Accedit M. Corradus *2. p. resp. q. 494. vbi querēs, ** an qui vult permanere obstinato animo in peccato veniali, & in illo mori, possit saluari? * inter alia, quæ pro parte affirmatiua, quā tuerit, adducit, hæc habet: * Quod autē voluntas obstinata peccandi venialiter non sit mortale, nec excludat a regno cœlorū, sed in purgatorio purgetur, expresse habetur ab ipso Sancto Doctore loco citato, *quest. 7. de Malo circa finē undecimi articuli.* * Si igitur voluntas obstinata peccandi venialiter non est mortale: cur tale erit nullū veniale vitandi? cum hæc non magis distinet, quā illa. Et ideo in terminis ita expressē tenent Ioannes Franciscus Giragus de Regimine *p. 3. dub. 44. concl. 1. & P. Oñedo 1. 2. contr. 3. tr. 6. punct. 6. nu. 81.* Granado, Palao, Gaspar Hurtado, Diana, Machado, Ludsonicus à Concepc. & alijs infrā citandi.*

2 Huius doctrinæ (quæ mihi est probabilior) ratio à priori est, quia nullū vitare veniale, sed omnia occurrentia cōmittere non est peccatum mortale, ergo neque voluntas nullū vitandi. Consequentia videtur legitima, quia malitia actus desumitur ex obiecto.

3 Non me latet, Illust. Archiep. Hisp. M. Petru de Tapia in sua Catenā Mer. lib. 3,

q. 17. art. 9. qui oppositā defendit sententiā, præfato arguento respondere: * Propositū cōmittendi omnia venialia, quotquot se obtulerint, esse mortale peccatum; non quidem propter ipsum obiectum præcisē sumptum, nam omnia venialia simul collecta non habent secundum se, nisi venialē malitiam. Ceterum continent in illo vniuersali proposito proximum periculum peccandi mortaliter. *

4 Verum hoc fundamentū solidum non est, quia proximū periculum ab illo proposito separabile est. Quapropter M. Dominicus de Soto *in 4. dist. 15. q. 2. art. 1. §. Hic aduertendum est, illi omnino non est filius; ideoquæ ausus non est determinare, esse peccatum mortale: * Non auderem, inquit, ad peccatum mortale condemnare, nisi forsan ratione imminentis periculi, dum omnia venialia contenerentur; nam vt ait in Regula Augustinus, qui minora contēnunt, in maiora paulatim defluunt. * Sic M. Sotus. Sed ex ratione, qua vtitur, planè colligitur, in proposito aliud periculum nō agnouisse, præter illud, quod inuenitur in exercitio cōtēndi minora, & proximū, & remotū potest esse, vt ex dicendis magis constabit. Et sane, vt benē aduertit P. Sales *1. 2. tom. 2. tr. 13. disp. 16. sect. 25. n. 84.* Autores non inficiantur, propositū illud absolutum sāpe esse peccatum mortale, ratione periculi, sed eo temoto, perse loquendo, mortale non esse contendunt, sicut neque ipsam frequentiam, & vilipensionem venialium; licet aliquādo ratione periculi proximi peccatum mortale sit. Itaque questionis difficultas in hoc vno cardine vertitur: An voluntas nullū vitandi veniale imbibat, per se loquendo, periculum proximum peccandi mortaliter? Affirmat M. Tapia, vt vidimus.*

5 Sed quidē ex nullo capite, illud involuere, tenent, ultra M. Acatium de Velasco, Sylvestrū, & alios supra citatos, Gaspar Hurtado *1. 2. tract. de Peccatis, disp. 3. dif. 6.* Diana *3. p. tr. 6. M. i. c. resol. 24. & cū Granado, & alijs Machado tom. 1. lib. 2. p. 1. tr. 1. docum. 5. fol. mihi 16 8. ibi: ** Si el q. está con intenció de cometer todos los pecados veniales, q se ofrecieren, peque mortalmēte! Sánchez, y otros graues autores juzgan, q si; porq el que quiere cometer todos los pecados veniales se expone a peligro de cometer algū mortal. Si biē la parte negativa de fiéde el docto Granado *in 1. 2. cōtr. 6. de Peccat. tr. 2. disp. 2. sect. 7.* Palao *tom. 1. tr. 2. disp. 2. puct. 9. §. 3. n. 5. y Diana la juzga por mas pro-*

probable. Fundanse en que cometer todos los pecados veniales, aun quādo esto fuera pos̄ible, no fuera pecado mortal, porque por el mismo caso q̄ son pecados veniales, la ofensa de suyo viene a ser venial, y no mortal.* Que doctrina videtur aperta D. Thomae 1.2.q.88.art.4.vbi disputans,* an peccatum veniale possit fieri mortale? * Ad primū argumentū desumptū ex auctoritate D. Augustini, dicentis: * Peccata minima, id est, venialia, si negliguntur occidunt. * Respōdet: * Dicendū, quod Augustinus loquitur in illo sensu, quod multa peccata venialia dispositiū causant mortale. * Quod de dispositione remota, & de periculo remoto intelligunt cōmuniter Doctores, alias consuetudo venialiū esset mortalis, siquidem esset periculum proximum peccati lēthaliter, quod est falsum, & contra D. Thomam vbi *suprā*, qui semper negat, collectionem venialium esse mortale, solumquā admittit, ad illud disponere, dicere autem debuisset, consuetudinem ipsam peccandi venialiter esse peccatum mortale, si periculum proximum, per se, inuoluere sentiret.

6 Eādem sententiam tuetur Fr. Luddouicus à Cōcept. 2.p. examinis verit. tr. 3. n. 5. & 6. p̄ò se citans Sylvestrū verb. *Pecatum*, q. 4. Salas vbi *suprā* disp. 16. sect. 26. & P. Granado 1.2. tom. 2. tr. 2. disp. 2. sect. 7. de *Peccatis*, subiectens; * nec desideriā omnia venialia simul cōmittendi, (si id possibile foret) esse mortale, nisi forte ratione periculi, quod etiā in actu externo possit dāri, non tamen in interno, nisi quis illa desideraret committere, prout foret proximum ad mortale periculum.*

7 Addit Granado vbi *suprā* n. 59. hāc sententiam, non solitū non esse contra D. Thom. sed colligi ex doctrina Caietani: * Dicendū, inquit, est, nō esse peccatum mortale, velle cōmittere omnia venialia, quād int̄a limites leuis culpæ continentur. Hāc assertiōnē amplectuntur docti Iuniores, & Sylvester verb. *Pecatum*, q. 4. &c. Colligitur etiā ex Caietano 2.2.q.186.art.2. §. *Ad eādē intentionē horū*. * Vbi docet intentionem nō proficiendi in charitate, aut bonis operibus, sed solū precepta diuina seruandi, esse quidem culpā, sed non culpā mortalem, quia int̄a limites præceptorū, saluatur dilectio Dei super omnia, vbi nomine præceptorum planè intelligit ḡtauia præcepta, ac proinde vult intentionē seruandi sola gratia præcepta, & nil amplius, non esse culpā

mortalē. * Sic ille, & benē, & iuxta mentē D. Thomae, in qua versatissimus fuit, nam D. Thom. 1.2.q.88.art.4. in corpore, in uno tātum casu admittit, id, quod ex suo genere est veniale, fieri mortale, nimirum, * in quantū constituitur in eo finis, vel in quātum refertur ad mortale peccatum. * Quod non reperitur in eo, qui omnia venialia cōmittere proponit, quia eius intentio ad ea dirigitur, in quantū intra limites veniales culpæ continentur. Qua ratione ultimus finis in illis non constituitur, neque ad mortale peccatum referuntur.

8 Quapropter merito dixit P. Granado vbi *suprā* videri in ipli terminis contradictionē inuolui, dum dicitur, peccatum esse veniale, & esse proximum periculani mortalis. Quod omnium optimē expedit Castro Palao citatus à M. Acacio de Velasco vbi *suprā*. Tum quia illud periculum non cōsistit in aliquibus venialibus tantū, vt patet, neque in omnibus simul sumptis, cum nūquam possit dati casus, in quo hāc cōmittantur. Tum quia ex opposita sententiā sequeretur, quemlibet esse obligatum sub graui peccato vitare aliqua venialia, si quidē omnia (vt defendūt aduersarij) sunt periculum proximum peccandi lēthaliter. Tum quia nostra salus non cōsisteret solū in obseruatione præceptorum obligatiū sub mortali, sed etiā in obseruatione præceptorum obligantium sub veniali, si quidem vitatio venialis ad vitationē mortalis necessaria esset. Tū denique, quia recte compati potest propositum non vitare venialia, cum proposito firmo, & efficaci non peccandi lēthaliter, quod fieri nō posset, si primum esset mortale. Sic discurrit Palao, & benē quidem.

9 Ex dictis pro hac firmando conclusione de proposito peccandi venialiter in quacūque materia, planè colligitur, id ē à fortiori dicendum de proposito cōmittendi omnia venialia in materia aliqua deterrimata, vt benē notat Granado *suprā*, nam qui committeret omnia venialia, v.gr. in materia luxuriæ, aduerteris hic, & nūc imminēre sibi ruiniā, & periculū proximum labendi; iam ea committere, non esset veniale, sed mortale. * Si autem, inquit, faceret quidquid, attentis omnibus circumstatijs, est veniale in materia luxuriæ, non potest vlo modo esse proximum periculum mortalis. * Ac proinde mortale esse nō potest propositum illa omnia cōmittendi.

10 Quale autem peccatum sit, indu-

cere aliquem ad peccatum veniale committendum? non conueniunt Doctores. Nam esse peccatum lethale, & grauius quam homicidium, tradit ex M. Soto, M. Corradus 1. p. Responf. resp. 89. §. Sequitur, fol. m. ihi 176. vbi sic scribit: * Imò, & grauius est, inducere ad unum peccatum veniale, quam committere homicidium; quia maius damnum est, & maior iactura unū peccatum veniale committere, quam sit mors corporis, qua de causa dicitur, non esse peccandum venialiter, etiam pro vita totius mundi. Has assertiones Salomon non admittit. Sed secundum Sotum admitti videntur. Vnusquisque pro captu suo accipiet, quod plus sibi quadrat.*

11 Verum sententia haec M. Corradi, & M. Sotii est expressa contra D. Thoma 1. 2. q. 73. art. 8. ad 3. vbi ait: * Grauius peccatum esse homicidium, quā peccatum inducētis alium ad fornicationē, ob solam delectationē, non attendendo ruinam illius. * Et expressius ad rem nostrā 2. 2. q. 43. art. 4. vbi ait: * Si verò scandalū passivum sit per se, puta, cū intendit inducere aliū ad peccandum, si intendat inducere ad peccandum mortaliter, est peccatum mortale: et similiiter si intendat inducere proximū ad peccandum venialiter per actum peccati mortalis: si vero intendat, inducere proximum ad peccandum venialiter per actum peccati venialis, est peccatum veniale. * Quid clarius? Imò hoc etiam esse verum, licet expressa intentione ruinæ venialis proximi, illam induceret; tradunt Caietanus in Sum. verb. Scandalum, Armilla, & Angelus ibidem: & plures apud Salas 1. 2. tom. 2. tr. 13. disp. 5. sect. 15. n. 141. vbi sic ait: * Inducere directè ad peccatum veniale, tantum est veniale, vt docēt Paludanus, Caietanus, Armilla, Tabiena, Sylvest. Angelus, Emmanuel, Medina, Couarr. Herrera, Azor, Zumel. * Quæ sententia ait Vazquez 1. 2. q. 73. art. 8. disp. 102. cap. 7. * Fuit D. Thomas 2. 2. q. 43. art. 4. si conferatur cum his, quæ docet in corpore.*

12 Ceterum haec doctrina difficultis visa est Patri Vazquez: Quapropter, si intendatur expressè ruina spiritualis proximi, et si venialis existimat, huiusmodi intentionem peccatum esse mortale contra charitatem, & in hoc sensu veram putat sententiam Soti, & Corradi; quia damnum spirituale, cum directè intenditur, tribuit specialem malitiam, & non est dubium, maius hoc esse, quam quocumque damnum

corporale. Sic discurrat P. Vazquez: sed difficultate non vacat: si enim eius ratio aliquid probat, aperte conuincit, neminem posse directè velle in se veniale m. ruinā, quin grauem: magis enim se, quam proximum, diligere tenetur. Sequelam autē admittere, communī lensi aduertatur. Omnes ergo prætato arguento respondere tenentur; præcipue, quia proximi damnificatio, si grauius sit, etiam indirectè intenta malitiam mortalem in actum deriuat; ideoquè secundum omnes lethali iter peccat, qui sagittam inferam proijcit, prævidens graue damnum proximi inde immovere, licet aliás velit, quod nullū sequatur.

13 Solutiones varias arguento Patris Vazquez Doctores adhibebant. V. ior mihi est, quod licet, quodcumque peccatum veniale sit maius malum proximo, quam mors corporalis, tamen quia illud est transiens & liberum, & medijs facilitis reparabile; ideo maius peccatum est occidere proximum irreparabiliter, quam leuem eius ruinam spirituale m. intende-re, quando non ex odio, sed ex alio fine procedit. Et sanè, si difficultas, tuborta ex ratione maioris mali, nos terrete deberet, maius esset peccatum, etiam absque expresa, & directa ruinæ intentione, inducere ad peccatum veniale, quam corporaliter occidere, quia illud maius homini detrimentum est, quam mors corporalis, quod negat Vazquez cum communī Doctorum.

14 Aliam solutionem inuenies apud Sanchez lib. 1. de Matrim. disp. 5. n. 25. vbi contra Nauarrum afferentē, cum qui promisisset liberaliter unum lacrum animo se obligandi, peccaturū mortaliter, si omittat, eo quod detrimentum spirituale ex omissione sacro, est magnū, grauius quæ quocumque temporali; sic scribit. * Se d. rigida, & minus vera est opinio: non enim m. damnum spirituale conferendū est cum temporali, aliás promittēs semel orationē Angelicā, & omittēs peccaret mortaliter, & similiter cotulens veniale: damnum enim illatū ex omissione illius orationis, & ex veniali admisso, cū spirituale sit, antefertur cui, cumque temporali. Quare ad indicadū, an sit damnum graue, conferendum est temporale cum temporeli, & spirituale cū spirituali. * Haec Sanchez, cui consentit Fagundez in quinque præcep. Eccles. præcep. 1. lib. 3. cap. 8. n. 12. & sequentibus. Cœcum hæc solutio, ni ad præcedētis fundamen-

mentum referatur, difficultatem nō euacuat, cum nulla congrua reddatur ratio, cur damnum spirituale cum temporali comparari non debeat, vt inde eius gravitatem appendere possimus.

QVÆSTIO II.

Verum in re venerea detur paritas materiae?

1 **P**artem affirmatiā tueruntur Ioannes Sanctius in Selectis, disp. 21. n. 19. in fine, & n. 25. Nauarrus cap. si quis de Penit. dist. 1. nn. 1. & 2. Villalobos, & Malederus: & faciunt Fecitas, Miranda, & alij, quibus citatis subscribit Caramuel in Regul. S. Benedicti, disput. 69. & num. 1502. & Bassus in floribus, verb. Luxuria, num. 19. apud Caramuel in Theologia Fundamentalis, fol. mihi 595. num. 1213. dicens: * Vbi leuis quedam distillatio, & spirituum commotio procuraretur, excusaretur a mortali id procurans ratione paruitatis materiae, ex sante pollutionis periculo. * Thomas Hurtado to. 1. variar. Resol. tract. 4. cap. 8. resolut. 35. n. 399. vbi ait: * Negari non potest, valde probabile esse, dari paruitatem materiae in rebus venereis, * & pluries id repetit resol. 65. §. 2. nn. 922. & §. 3. n. 932. & 934. & 935. vbi sic: * Ut autem id, quod sentio, dicam, supposita sententia probabili, quod detur paruitas materiae, tam in materia luxuriæ, tum in materia sollicitationis, &c. * Portel in addit. ad Dubia Regularium, verb. Sollicitare fœminas, n. 4. vbi sic: * Habebit hic locum ad excusandam paruitas materiae, sicut & in omni alia materia. Vnde si Confessor dicat fœminæ verba lenia, vel aliud signum, vel opus leue faciat indicativum amoris lascivii, quæ verba ad iudicium prudentis viri, nec sunt peccatum mortale, nec sufficietia ad persuadendum, credo, quod talis Confessor non sit accusandus. * Quos sequitur Merchantius in Horto past. cap. 6. respōs. 13. vbi de osculis loquens, inquit: * Si fiant in transitu, licet voluptas aliqua capretur, &c. posse secundum opinionem multorum veniale id iudicari, ob paruitatem materiae. *

2 Eamdem sententiam defendunt M. Soto de Doctrina Christiana, fol. 26. M. Samuel Lublinus in Sum. verb. Osculum, n. 3. vbi ait: * Inter solutos, quamvis eiusdem sint sexus, mortale crimen est osculari, & tangere ob solam venereum delectationem ex huiusmodi actibus consurgentem, nisi paruitas materiae excusat. * M. Zanardus

in Direct. I. part. de Sacram. Matrim. cap. 41. §. 28. vbi inquit: * Oculi, tactus, & verba obsecra nō erunt mortalia inter solutos ex paruitate materie, vel consensu, quia leuis est tactus, vel parua distillatio. * Pro eadem militat Illust. ac Reuer. P.M. Arauxo Episcopus Segoviensis, vt testatur Diana part. 7. tract. 11. resol. 28. vbi alios Authores citans, concludit: * Hanc etiam sententiam, quod videlicet in rebus venereis detur paruitas materiae, præter Authores à me alibi citatos, tenet nouissime contra me nominatum insurgens sapiensissimus M. Franciscus Arauxo Dominicanus, sacrae Theologie professor in Academia Salmanticensi in suis eruditis commentarijs in primam secundæ D. Thomæ. * Sic Diana: quam sententiam probabilem putat Bonacina de Matrim. q. est. 4. punct. 8. n. 17. quia contraria, quam sequitur, tutiorem vocat. * Secunda sententia (inquit) affirmat, dari posse paruitatem materiae in re venerea. Ita Armilla, Nauarr. Sanchez. In praxi tamen tuitior est, & consulenda prima sententia. * Et infra: * Ex dictis colligitur secundò, tutius esse in praxi assertere, quamlibet distillatione semenis voluntariam cum carnis commotione esse peccatum mortale, vt patebit ex dicendis punct. 10. n. 13. * Sic Bonacina, quibus opinionem, quam deserit, probabilem censuisse satis constat: quapropter pro illa cum adducit Bassus vbi supra, cuius fide, illum citavit Amadæus in opusc. tract. de Peccatis, prop. 3. nn. 3. sicut & Diana, Magistrum Arauxo verbis supra datis.

3 Sed vt minus bonam Vincentij Baronij, amice lector, non mireris, illius in Amadæum stomachum tibi aperiam, quæ infidelitatis redarguens, sic impedit disp. 1. sect. 1. fol. 27. * Ex duobus (inquit) agnosce, qua fide reliquos citet. Bonacinam laudat qu. est. 4. de Matrim. quo loco nil ad rem, &c. Quod vero refert ex Diana, contra se nominatum surrexisse Franciscum Arauxum Dominicanum ex primo Salmanticensi professore factum Episcopum, quod videlicet, in rebus venereis negaret paruitatem materiae, hoc omnem fidem superat, &c. Ab Arauxo fuisse hac de causa Dianam nominatum impugnatum, in hac ferè vnicula controversia, D. Thomam sequutum; quis credat de assertore D. Thomæ acerrimo, & fidissimo discipulo! *

4 Verum satius fuissest Baronio fidem Dianaæ viro eruditissimo non denegasse, quam inuidiam, tot in illum verborum strepitu, & iastantia, sibi conflasse: de mēte Bouacinae dixi satis, de sententia discipuli D. Thomæ dubitare non licet. Legas quæso Magistrum Arauxo 1. 2. quæst. 74. art. 10. dub. vltim. n. 52. fol. 388. in editione Salmantina, anno 1638. & luce meridiana clarius inuenies. Diana, loco ab Arauxo cirato, nempè 4. part. tract. 4. resol. 36. paruitatem materiæ in re venerea cum D. Thoma denegare. Econtra verò Magistrum Arauxo, et si acerrimum, & fidissimum D. Thomæ discipulum, Magistri opinionem in hac partē deseruisse. Legas, rogo iterum, Magistrum Arauxo loco suprà citato, vbi postquam limitationē quādam laxiori aliorum opinioni, à Diana adhibitam, approbavit, sic ait: *Quam limitationeni, & cautelam libenter admittimus: (attende) sed non illam, quam ipse respuit, nimurum non esse admittendam in hoc genere peccati, scilicet, libidinis, paruitatem materiæ excusantem à mortali culpa. Mirum namque esset in omnibus alijs generibus peccatorum, scilicet, sacrilegijs, mendacijs, iniustiæ, furti, &c. dari paruitatem materiæ, & non in genere libidinis, vt statim dicemus. * Et infrā §. Secundum est, de osculis loquēs, sic scribit: * Possunt eiusmodi tactus esse leues, & leuiter habitu, etiam si eorum delectatio per se intendatur ab operante, & alias sit turpis, & libidinosa, tamen est modica, & leuis materia in genere turpis delectationis: sed in alijs generibus peccatorū mortaliū, ex obiecto modica, & leuis materia excusat actū à culpa mortali, ergo patraret in nostro casu. * Haec tenus M. Arauxo Episcopus Segoniensis. In cuius sententia duo expendo. Primum expressè admittere paruitatem materiæ in re venerea. Secundum non solum excusare à lethali tam manus, & leuiores alios actus ob delectationem venereum directè intentā, ratione paruitatis materiæ, sed etiam oscula leuiter habita propter delectationem turpem, & libidinosam ex illis consurgentē.

5 Addunt alijs, absolutè loquendo venereum delectationem, quæ ex osculis cōsurgit, et si directè intentam, non refundere malitiam grauem, deficiētē sinistra alia intentione, qualis esset, si haberentur ob delectationem copulæ, vel aliarum specierum luxuriæ. Cuius sententia fuerūt Mar-

tinus de Magistris, & Gabriel, apud Sanchez de Mariæ lib. 9. disp. 46. n. 6. qui pro hac sententia refer etiam M. Vmbertram quintum Generalem Ordinis Prædicatorum in exposit. Regulæ D. Augustini, cap. 7. sextæ partis de castitate, & M. Christolomum Iabellum lib. de Philosophia Christiana 2. part. tract. 7. cap. de impudicitia, n. 10. Quos sequitur M. Petrus de Ledesma in Sum. to. 2. tract. 27. cap. 19. conclus. 4. vbi sic: *

* Los oculos entre los solteros de suyo son pecado mortal, ordenados al acto carnal libidinoso. Dixe, ordenados al acto carnal; porque si no son ordenados a este acto, no son de suyo pecado mortal. La razó es, porq los osculos, como ya queda dicho, tienen la malicia de la fornicacion; luego si se ordenan a ella son pecado mortal; y si no se ordenan a la fornicacion, no tienen razon de pecado, porq les viene el ser peccado de este fin. * Eiusdē sententiæ (inquit Thomas Sanchez vbi suprà) videtur D. Antonius Nider, Margarita Confessorum, Emmanuel Rodriguez (& paulòante) & clarè cōset esse probabile M. Sotus in 4. dist. 34. q. 1. art. 2. ad finē, vers. Ex quo fit. * Sotis verba sunt: * Non possunt lasciuè se amplexari, aut impudicè tangere, aut carnaliter osculari, quia isti tactus, & oscula per se, vt verior habet opinio, sunt mortalia, nisi inter veros coniuges. * Et videtur assentire M. Victoria, vt testatur M. Ioannes de la Cruz in Director. 6. præcep. dub. 2. & alijs.

6 Ad hanc opinionem stabiliendam, præsidium vocare tentarunt ex D. Thoma 2. 2. quæst. 154. artic. 4. in corpore. Vbi postquam dixit, oscula, & amplexus secundum suam speciem, & rationem non esse peccatum mortale, subnedit: * Alio modo dicitur aliquid esse peccatum mortale ex sua causa, sicut ille, qui dat eleemosynam, vt aliquæ inducat in hæresim, mortaliter peccat propter intentionē corruptam. * Quo exemplo videtur innuere, hiorum actuum malitiam grauem ab intentione operantis dependere. Quod clarius infrā explicat, dicens, hanc intentionem ferri debete in actum fornicationis, vel in talis actus (aut aliarum specierum luxuriæ) delectationē. * Dicitum est (inquit) quod consensus in delectationem peccati mortalis est peccatum mortale; & ideo cum fornicatio sit peccatum mortale, & multo magis aliae luxuriæ species, cōsequēs est, quod cōsensus in delectationē talis peccati sit peccatum mortale, & non solum cōsensus in actum:

&

& ideo cum oscula, & amplexus huiusmodi propter delectationem huiusmodi fiant; consequens est, ut sint peccata mortalia; & sic solum dicuntur libidinosa. Vnde secundum quod libidinosa sunt peccata mortalia.* Ergo si non fiant ob delectationem actus fornicationis, vel a iarum specierum luxurie, mortalia non erunt.

7. Quibus facit explicatio M. Araujo 1. 2. que 7. 74. art. 10. & ultim. num. 53. Vbi ait: * D. Thomas tradit, oscula posse considerari in quantum ordinatur ad actum fornicationis, & in quantum ordinantur ad solum delectationem eiusdem actus fornicationis, vel formaliter, vel concomitanter, & sic solum esse libidinosa.* Et consonare videtur ipse Angelicus Doctor in 2. scripto super libros sent. lib. 4. dist. 31. art. 4. ad 1. Vbi ait: * Dicendum, quod consensus in delectationem est mortale peccatum, non in quamcumque, sed in illam, quæ consequitur actu in peccati mortalis.* Cum autem oscula, & amplexus secundum se non sint actus peccati mortalis, vt tradit ipse D. Thomas, & communis Theologorum sententia, videtur inde concludi, non fore lethalia, nisi extrinsecè ex prava intentione operantis ordinentur ad delectationem fornicationis, vel alterius speciei luxurie, quæ sunt actus peccati mortalis; nec sufficere quod ex se, & ex natura sua ad illam ordinentur. Quibus annuere videtur M. Araujo vbi supra, que 7. 74. art. 10. num. 52. Vbi ait: * Ex D. Thoma bonitas, & malitia actus ex se indifferentis pendet ex fine, quem operans intendit; sed huiusmodi tactus sunt actus de se indifferentes, ergo eorum bonitas, & malitia moralis pendet ex solo fine operantis.* Et infra: * Dices, ordinari de se ad actum venereum, vt dispensationem præsumam; ac proinde esse mortales ex fine, ad quem per se ordinantur. Sed huic obiectio respondet, ordinari quidem ad actum venereum à natura remotè: proxime autem à sola intentione operantis. Ex quo non efficitur mortalis culpa, nisi aut ex tali fine adiuncto, aut proximo periculo in illum incidendi.* Sic M. Araujo. Quibus occurrit hic author Caietano, P. Thomæ Sanchez, & alijs, quos sequutus est Baronius disp. 1. sect. 1. §. 8. fol. 86. peccati mortalis damnantes huiusmodi oscula, ex eo quod licet ex intentione operantis non tendant ad congressum, non tamen desinunt eo referri, ex fine operis,

§. I.
Vera sententia duplici conclusione exponitur.

8. Sit prima: oscula, & amplexus libidinosa, etiam si non fiant ob delectationem concubitus, seu pollutionis, vel alterius actus luxuriosi, sed præcisè ob illam delectationem venereum, quæ ex ipsis consurgit, sunt peccatum mortale. Hæc conclusio est omnino certa. & contraria nullam habet probabilitatis speciem, & nouissimè damnata est, vt scandalosa ab Alexandro VII. die 18. Martij anno 1666. & iam diu fuit reprobata à Clemente VIII. & Paulo V. qui Inquisitoribus fidei illam defendantes denuntiari iusserunt: vt refert P. Thom. Sanchez lib. 5. sum. cap. 6. num. 12. Vbi sic: * Vnum aduertere volo, sententiam, quam lib. 9. de matrim. disp. 46. num. 7. dixi esse verissimam, nempe amplexus, & oscula libidinosa, quamvis sola venerea delectatio, quæ ex ipsis entitur, placeat, excluso alio ordine ad copulam, esse mortalia, & contraria ab aliquibus appellari temerariam, & erroneam; hodie approbatam esse à Summis Pontificibus Clemente VIII. & Paulo V. Qui Inquisitoribus fidei denunciari iusserunt afferentem in illis non committi crimen lethale.* Hæc Sanchez. Et ante illum hanc opinionem graui censura notarunt nonnulli, quo ipse refert disp. 46. citata ex lib. 9. de matrim. Vbi Nauarra dicit, esse fallam, & forte temerariam: Corduba esse erroneam, & Tabiena, oppositam esse de fide.

9. Ad evidentiam igitur huius verissimæ, & communis sententiæ præmittere oportet duplum in osculis, & tactibus delectationem reperiri: aliam sensibilem, aliam venereum: sensibilis dicitur, quæ in sensu tactus percipitur ex contactu teneritudinis, & molliciei obiecti: quæ quidem delectatio semper coniuncta est cum ipsis osculis, vel tactibus, quia natura liter, & proximè ex ipsis resultat, etiam si propter benevolentiam, aut propter necessitatem fiant: & hæc delectatio non est venerea, sicut nec delectatio, qua placet visus proprij corporis, vel alieni: quia tactus rei blandæ, sicut & visus rei pulchræ, naturaliter delectant organa visus, & tactus. Sic cum Tabiena, verb. Cogitatio, q. 8. num. 9, tradunt Sanchez lib. 9. disput. 46

num. 5. & 20. Salas 1. 2. tum. 2. quest. 74. tract. 13. disp. 5. sect. 20. num. 139. Et dicens, esse sententiam D. Thomae Araujo 1. 2. quest. 74. art. 10. dub. vlt. pro qua citat ex sua familia Vmbertum, Vigueriū, D. Antoniū, & Syluestrum; & est communis Thomitarum, illamque Vincentius Baronius in Amadæum fol. 83. 85. 108. & 109. (ex Carmelitanis Excalceatis Salmanticensibus tom. 1. in 1. 2. disp. 10.) fusè defendit, dicens, delectationem hanc diffundi per omnes sensus, & partes corporis, quatenus ex primis, & secundis elementorum qualitatibus, ex lenitate, & molitie rerum sensibilium afficiuntur, prout ipsis conueniunt: * Hanc (inquit) vocamus delectationem naturalem per omnes corporis partes, nec secretioribus exceptis, diffusam, quæ ut monet D. Thom. 2. 2. quest. 154. art. 4. expers est boni, aut mali moralis, indifferēs ad vtrūvis, quæ indiscriminatim, & veluti necessariō sensibus percipitur, admoto sensibili. * Hæc apud Baronium supra, qui subnectit; * Hanc delectationem, quacumque corporis parte excipiatur, innoxiam esse: nihil enim mali habet correctatio cuiusquam rei, quamlibet mollis, & teneræ, quacumque corporis parte, nisi accedat prouocatio aliqua seminis, & periculum aut appetitus illud spargendi extra coniugij usum. * Sic ille.

10 Delectatio autem venerea, & libidinosa dicitur illa, quæ prouenit ex serosi humoris, aut seminis, aut spirituum subseruentium generationi motu, quæ sentitur in carne circa partes libidinosas, seu in lumbis, & renibus, ut cum Salmanticis explicat Baronius supra, & cum Gaietano, & Tabiena, Thom. Sanchez lib. 9. disp. 46. num. 5. & alijs, quos suppresso nomine refert Salas vbi supranum. 141. in fine. Et sumitur ex Galeno lib. 14. de usu partium, cap. 9. & 10. Vbi ait: * Quod delectatio venerea est, quæ in carne consurgit ex motu humoris serosi incalescentis per commotionem spirituum generacioni deseruentium. * Cui consonat Augustinus lib. 14. de Ciuitate Dei, dicens, in re praesenti libidinem esse illam, quæ obsecnæ partes corporis excitantur.

11 His positis: certissima sententia est, oscula, amplexus & tactus, (etsi non turpiorum) si venerea, si libidinosa sint, esse peccatum mortale, etiamsi ab operante ad ulteriorem delectationem non referantur, quam ad illam, quæ ex ipsiusmet iusur-

git, per spirituum subseruentium generationi motum. Ita docet Sanctus Thom. in disputatis, quest. 15. de luxuria, art. 2. ad 18. Vbi sic: * Dicendum, quod tactus, amplexus, & oscula in quantum ordinantur ad actum fornicationis, consequantur confessum in actum: in quantum autem ordinantur ad solam delectationem, consequuntur coniensem in delectationem, qui est peccatum mortale. * Ergo iuxta D. Thomam delectatio venerea, quæ ex osculis insurgit, etsi sola intendatur, vel voluntariè admittatur, refundit in illa gravem malitiam. Nec eius mentem percaluerunt, qui aliter exponere moliti sunt, Idem probat Caletanus ex 2. 2. quest. 154. art. 4. Vbi dum D. Thomas inquit, confessum in delectationem fornicationis, & non solum coniensem in actum esse peccatum mortale, sub voce delectationis fornicationis, omnem veneream comprehendit. In quibus locis nullo modo fibi contradicit D. Thomas, nec sententiam mutat, vel retractat, ut ei imponit M. Ludouicus Lopez 1. part. instruct. cap. 295. §. iigit pro explicatione, dicens: * Circa hanc questionem non omnino conueniunt Doctores, nam Caietanus hic, atque Sylvestris tenent partem affirmatiuam, nempe esse peccatum lethale, quā hic D. Thom. sequitur, vbi videtur mutasse, & retractasse sententiam contrariam negatiuam, quam tenuerat in quest. de malo, quest. 15. de luxuria, art. 2. Hæc M. Lopez: Quibus nil à veritate magis alienum, ut collatis locis constat. D. Thomas sequuntur communiter Theologi. Quos recensere otiosum est.

12 Suadetur primo ex Paulo ad Galatas 5. vbi postquam præmisit opera carnis esse immunditiam, & impudicitiam, subdidit, qui talia agunt Regnum Dei non possidebunt. Sub impudicitia autem comprehendunt oscula, amplexus, & tactus libidinosos, est communis Sanctorum Patrum, & Theologorum sententia, cum Lyra ibi, & D. Thom. 2. 2. quest. 154. art. 1. ad 5. & ita expressè tradunt Ambrosius, & Cyprianus, quorum verba referunt Sanchez, & Salas supra. Secundò probatur, quia oscula, ut venerea, sunt media à natura proximè ordinata ad motum serosi humoris, vel seminis, in quem vehementer influunt, tantamque in corpore voluptatem excitant, ut periculum pollutionis frequenter annexum habeant: et

go delectatio venerea, quæ eiusmodi operationes subequitur, grauissima est, infra delectationem copulae. Confirmatur, quia ut bene docet Caietanus 2. 2. quæst. 154. art. 5. Præfata delectatio est principium, aut pars delectationis actus consummatus; actus enim fornicationis, vel pollutionis est totum quoddam successuum, sicut & motus serosi humoris, qui effusione terminatur: ergo delectatio horum actuum, ut potè subsequens motum, verè succelsiuæ est; atque adeò cum eiusdem rationis sit pars illa delectationis venereæ, quæ primo excitatur, quando motus incipit cum altera, quæ eius continuationem, & terminationem subsequitur. sit planum, delectationem venereum oscularum, & tactuum eiusdem esse malitiæ cum delectatione fornicationis; eamdemque esse delectationem continuatam; solumque distingui sicut partem a toto homogeneo. Quapropter oscula, & tactus libidinosa cōmuniter dicuntur fornicatio inchoata, ut rectè ait P. Vaz quez tom. 4. in 3. part. quæst. 91. art. 1. dub. 5. num. 33. & 1. 2. tom. 1. disp. 75. cap. 2. Et qui consentit in delectationem horum actuum, censetur consentire in delectationem concubitus. Ut Doctores omnes timorati iure sentiunt.

12. Obijcies: delectatio non est mala, nisi mala sit operatio unde captatur, sed oscula, & amplexus, secundum se, non sunt operatio mala, ergo non est mala delectatio, quæ ex ipsis captatur. Consequutio est legitima: minor expressa D. Thomæ, & discipulorum eius, vbi supra. Maiorem tradit expressè Angelicus Præceptor in 2. sent. dist. 2. 4. quæst. 3. art. 4. in corpore dicens: * Vnde si operatio est per se bona, & delectatio est per se bona, & è contrario. * Et in 4. dist. 31. q. 2. art. 3. * Secundum Philosophum in 10. Ethicorum, idem iudicium est de delectatione, & de operatione, quia operationis bona est delectatio bona, & mala mala. * Ergo cum oscula, & amplexus, operationes sint indifferentes, delectatio ex ipsis capta indifferens erit. D. Thomæ vestigia premunt discipuli. Sotus in 4. dist. 31. q. unica, art. 3. concl. 1. * Delectatio (inquit) de se neque bona, vel mala est, nisi ratione operationis unde captatur: concubitus autem coniugalis de se non est operatio mala, ergo neque delectatio illi adjuncta: quare electio huiusmodi delectationis non est ex genere suo mortalís: * cui consuat Caietanus 2. 2. quæst. 154. art. 2. §. Quo ad-

secundum multi. Vbi inquirens, cur in mulieribus seminatio voluntaria, extra concubitum naturalem, sit peccatum mortale? respondet: * Delectatio in bonitate, & malitia morali sequitur operationem, & ideo oportet, si delectatio sit mala moraliter, quod seminatio illa sit mala: ridiculum enim est dicere; quod delectatio secundum se est mala. * Ergo cum oscula, & amplexus secundum se mala non sint, necessariò videtur inferri, nec delectatio, nem sublequentem esse malam.

13. Hoc argumentum nonnullis multum negotijs facessit. Respondet Baronius vbi supra fol. 86. oscula, & amplexus secundum se esse mala, cum quis delectationi, ad quam ex fine operis ordinantur, adhæret. Verum hoc est, principium supra iactum deterere, quia probat operationem esse mala ex eo, quod delectatio mala sit: principium vero, quod ex Aristotele iecit D. Thomas, & cum eo alijs Thomistæ (quorum verba supra dedimus) oppositum suadet, nempe delectationem esse non posse malam, quia operatio, quam consequitur, mala non est. Dicere autem delectationem secundum se esse malam; ait Caietanus supra * esse ridiculum. * Præterquam quod responsio Baronij terminorum repugnantiam inuoluere videtur: nā si oscula, deficiente adhesione voluntatis ad delectationem ex ipsis consurgentem, non sunt mala, verè secundum se talia non sunt. Vnde ergo adhesione illa voluntatis malitiam sortietur? Non explicat. Respondeo ergo cum Thom. Sanchez lib. 9. de Matrim. disputation. 46. num. 20. ex principio Philippi, & D. Thomæ solum inferri, delectationem sensibilem, quæ immediate & naturaliter consequitur osculum, & tactum, ortam ex propositione obiecti sensibilis ad sensum, de qua egimus supra num. 9. non esse per se malam; quod tenent Illust. ac Reuer. P. M. Araujo Episcopus Segouiensis. M. Sousa, & alij, quos citatos sequitur Thomas Hurtado ex Clericorum Minorum Familia tract. 3. cap. 3. resol. 27. M. Candidus tom. 1. disquisit. 11. dub. 2. D. Antoninus 2. p. tit. 5. cap. 1. §. 2. M. Zanardus in direct. 1. 2. in explicat. 6. & 9. precepti, §. 13. vers. Quinto deduco. Vbi sic: * Quoniam omnis delectatio tactua, ut tactua, & sensitua est, non conuenit homini ut homo est, sed ut animal est, & sic ei non conuenit peccare; ideo si quis delectetur in osculo pulchra manus, facie,

ciei, vel gratiosi oris, & similiter in tactu mollis carnis, cuiuscumque sit partis, exclusis consensu expresso, interpretatio, & periculo consensu, (in delectationem cibicet veneream) non censes esse peccatum. * Sic ille. Item Nauarrus in *Manuuli*, cap. 16. num. 11. Fr. Franciscus Pichon in *tom de matrim. disput.* 7. num. 325. Sylvius, & alij apud Dianam 4. part. tract. 4. resol. 136. Quos sequitur Vincentius Baronius in *ope re contra Amadeum*, fol. 108. & 109. Verbis ex illo supra datis num. 9. vbi hanc delectationem sensibilem per omnes sensus, & partes corporis diffundi afferit, & non esse veneream sed naturalem, & quacumque corporis parte excipiatur, innoxiam esse. Hanc igitur talēm esse admittimus, quālis sit operatio tactus extra statum matrimonij: secus verò delectationem veneream, quā remotè ex osculis, & tactibus resultat, & proximè ex operatione alia, nempè ex motu serosi humoris, & spirituum sub cruentium generationi: hæc enim delectatio operationem aliam extra statum matrimonij grauiter prohibitam subsequitur; ac proinde nequit non illius graui malitia infici. Vnde fit, argumentum num. 12. confectum solūm concludere contra Caietanum *tom. 1. opus. 14. quest. 3.* qui, delectationem illam sensibilem oscula, & tactus naturaliter subsequuntur, dicit esse veneream: quem sibi non constans videtur sequi Vincentius Barohiu fol. 87. dum ait: * oscula, & amplexus propter solam delectationem tactus cum non sua esse peccata mortalia. * Cum tamen fol. 85. prædixisset: * qui non alia ratione afficeretur osculo mulieris, non dampnare peccati * Quod iterum tradit fol. 108. & 109. vbi innoxiam pronunciat eiusmodi naturalem delectationem, ut eius verba num. 9. data præseferunt.

§. II.

Consecaria ex prima conclusione.

14 **E**X hac tenus dictis aperte constat, oscula & amplexus libidinosa inter omnino solitos nequire à noxa lethali eximi. Restat verò examinandum, an eadem inter sponsos de futuro afficiantur malitia? Negant M. Bartholom. de Medina in *Sum. cap. 14. §. 18.* M. Ludo- uicus Lopez 1 part. *instruct. cap. 54.* M. Fumus verb. *Impudicitia. num. 2.* M. Bartholo- ma, & Petrus de Ledesma, M. Tabiena,

Menochius, Veracruz, Filiiarchus, & innumeri alij, quos sequuntur Thom. Sanchez lib. 9. de *matrim. disp. 46. num. 4. 8.* Salas 1. 2. tom. 2. *tract. 13. disp. 6. sect. 26.* Nauarius, Toletus, Sayrus, Auersa, Ioannes de la Cruz, & alij, quos refert Veiricelli *tom. 1. quest. Morat.* *tract. 4. quest. 23.* Bonacina, Reginaldus, Molfetsius, Villalobos, & alij, quos refert, & sequitur Diana p. 4. *tract. 4. resol. 131.* & est ferè communis opinio. Cuius antesignanus fuit Etainentilis. Caetanus in *sum. verb. Sponsorum peccata.* Vbi sic: * Oscula, & amplexus inter sponsos, si delectationis causa fiant, affectu maritali inchoante, absque impudicitia tamen, venialia sunt, quia sicut sponsa inchoatiè est sponsi, ita delectatio venerea coniunctionis carnalis inter eos inchoatiè permittitur inter eosdē. Cōstat enim, oscula delectationis causa facta non nisi inchoationem veneream delectationis importare. * Sic Caietanus ibi, & secunda secundæ loco supra citato, quem sequitur Nauarius in *Sum. Latīna*, cap. 16. nn. 12. dicens: * Quæ singularis determinatio fuit Cardin. Caietani 2. 2. *quest. 154. art. 4.* * Ante Caietanum etenim (ait Rebellus *part. 2. lib. 3. quest. 19. sect. 2.*) nullus ex Patribus, vel Scholasticis Doctoribus profertur, qui à peccato mortifero oscula, & tactus ex venerea delectatione captatos excusat. *

15 Mouentur Authores citati ratione à Caietano superius attacta, quia sponsalia sunt quædam inchoatio matrimonij: ergo sicut hoc eximit à lethali copulam, veneream delectationis causa habitam, ita sponsalia excusabunt oscula, & atios tactus, (dummodo turpiorum non sint) quæ sunt inchoatio copulæ, et si veneream delectationis causa habeantur.

16 Ceterum contraria sententia sustinenda est, quam sibi contrarius tenuit Caietanus in *sum. verb. Impudicitia.* Vbi sic scribit: * Impudicitia, qua homo tactibus, osculis, seu amplexibus vacat libidine, hoc est, delectationis sensibilis, quæ ibi sentitur, causa, etiamsi nullum intendatur aliud opus, &c. si hotum aliquod sie fiat à non coniugibus, peccatum est mortale: dicente Apostolo ad Galat. 5. *Quod im pudicitiam agentes Regnum Dei non consequentur.* * E. t iterum, verb. *Osculum*, dicens: * Osculum benevolentiae bonum, & latidabile est, iuxta morem patris: osculum verò libidinis, nisi inter coniuges, est peccatum mortale. * Ergo iuxta Caietanum

num oscula libidinosa inter sponsos de futuro sunt peccatum mortale: coniuges enim non sunt. Ideo ita expressè tenent Comitulus lib. 4. respons. quæst. 20. num. 4. Gaspar Hurtado de matri. disp. 10. diffic. 10. num. 48. Rebellus vbi supra part. 2. lib. 3. quæst. 19. sect. 2. Paludan. Sotus, Corradus, Pedraza, & alij apud Salas supra; Rodriguez tom. 3. sum. cap. 102. num. 1. & plures alij.

17 Probatur primo ex Apostolo cap. 5. ad Galat. quo Caietanus vtitur vbi supra, quia omnis fornicator, aut immundus nō habet hereditatem in Regno Dei: immunitia autem, iuxta communem Sanctorum PP. expositionem, oscula, amplexus, & tactus libidinosos inter non coniugatos comprehendit: ergo cum Apostolus uniuersaliter loquatur, intelligendus est de omnibus non coniugatis, à qua uniuersalitate sponsi de futuro excludendi non sunt. Secundò, quia delectatio venerea oscularum & quæ est inchoatio delectationis copulæ, ac delectatio venerea tactuum impudicorum, quæ absque eius periculo, aut vltioris consensu, inueniri etiam potest. Atqui delectatio tactuum impudicorum, omni etiam periculo secluso inter sponsos de futuro, est peccatum mortale, vt tradunt communiter Theologi, & ipsi met Doctores supra citati, Caietanus, Nauarrus, Luis Lopez, Graffius, & Bart. & Petrus de Ledesma, & alij, quos sequuntur Thom Sanchez, & Salas locis supra citatis: ergo & delectatio venerea oscularum: quamuis enim horum delectatio minor esse dicatur, utraque tamen & quæ participat prædicatum inchoatae copulæ; ac proinde ratio ista vtrique, vel neutri patricinari deber, maximè cum Authores contrariae sententiae oscula libidinosa inter sponsos de futuro non ex paruitate materiæ, sed virtute contractus sponsaliij a mortali peccato excusent.

18 Tertiò, quia vt multis probat Caietanus 2. 2. quæst. 154. art. 4. & ex illo refert, & approbat Baronius fol. 87. consensus in delectationem venereum oscularum, est consensus in delectationem fornicationis, quia licet ab eo, qui eiusmodi actus exercet, auferatur relatio ad cōfessum, & futuram illius delectationem; tamen osculum ipsum libidinosum ex se ipso ad illam ordinatur, & delectatio venerea oscularum est initium, & pars, & eiusdem ordinis moralis cum delectatio-

ne copulæ; atqui extra statum coniugij consentire in delectationem præsentem concubitus postea futuri modo excogitati, est peccatum mortale, etiam sponsis de futuro, vt contra Victoriam, & Medinam docent Nauarrus, Graffius, Ludouicus Lopez, Rodriguez, Vega, Corduba, & Vazquez, quos citatos sequitur Thom. Sanchez supra disp. 47. (quod respectu delectationis concubitus præsentis est de fide:) ergo oscula inter sponsos de futuro propter solam delectationem venereum sunt peccata mortalia. Confirmatur, quia ipso Caietano testante (vt ait Baronius fol. 87.)* est expressa Sancti Doctoris mens, oscula, & amplexus propter solam delectationem tactus cum non sua esse peccata mortalia.* Ergo cum sponsa virtute contractus sponsaliij non efficiatur sponsi, nec sua dici possit, oscula inter ipsos, propter delectationem venereum à noxa lethali non eximentur. Confirmatur secundo, nam cui prohibitus est finis, prohibita etiam sunt media ex se ipsis ad illum ordinata, sed oscula libidinosa, vt fastentur Caietanus, & Baronius supra, ex se ipsis ordinantur ad copulam sponsis de futuro prohibitam: Ergo hæc illis non licent, sed sub lethali & quæ, ac copula prohibita sunt.

19 Ad fundamentum contrariae sententiae respondeo, leuis ponderis esse ad tam singularem opinionem intrudēdam. Qui delectatio venerea oscularum penes magis, & minus distinguitur à delectatione copulæ, & hæc in illis continetur, vt finis in principio, vel vt totū successuum in prima sui parte, vt tradit Caietanus vbi supra. Contractus vero sponsalium fecus se habet respectu contractus matrimonij, vt est per se notum, atque adeo nequit ex illo argumentum desumi ad excusandas à lethali inter personas de futuro delectationes venereas oscularum, quas inter omnino solutos esse prohibitas dubitari non potest, & opposita assertio, vt minimum, vt scandalosa, ab Alexandro VII. vt supra diximus, damnata, & prohibita est.

§. III.

Iudicium Authoris de paruitate materiæ in re Venerea.

20 Ecunda conclusio. In rebus venereis non datur moraliter, & practicè paruitas materiæ: physicè ve-

re, & speculatiuè loquendo, negari non potest. Quia certum est dati quandoque ex parte obiecti leuem quādam carnis delectationem veneream, qualis est illa, quæ ex tactu ieiui manus procedere solet, non cum commotio spirituum, quæ inde excitatur, leuis ut in plurimum sit, grauem delectationem generare nequit. Præsens igitur controversia solum est, an illa delectatio, quantumvis modica, si delibetate queratur, vel admittatur grauem malitiam in actum voluntatis refundat? Quod ex dupli capite prouenire potest, vel ex eo quod ratione sui graniter prohibita sit, vel ratione alicuius periculi annexi. In quo Doctores dissident: Iulius Mercorus, quem citatum sequitur Vincentius Baronius in *Adm.cum* fol. 77. existimat, delectationem veneream obiectiuam, quantumvis modicam, ratione sui prohibitam esse sub lethali. Quæ doctrina difficultis est, alias leuis, & grauis delectatio æquè prohibita forent, & consequenter sicut lex prohibens grauem delectationem, obligat sub mortali removere omnes causas ad luxuriam pertinentes, quæ notabiliter influant in grauem spirituum commotionem, prohiberet etiam sub mortali causas orunes, quæ in leuem commotionem influxum efficacem praestarent: ut tactus manus, brachij, vellicatio & similes, quas de culpa lethali damnare, quando leuis illa delectatio venerea nec procuratur, neque voluntate admittitur, dariissimum esset, nec ab ullo, quem viderim, Theologo conceditur.

21 Dicendum ergo est, quamcumque deliberatam voluntatem circa delectationem venereum in carne, vel in appetitu sensitivo, quantumvis leue, esse peccatum mortale, non quidem malitia derivata à delectatione obiectiva physice leui, sed à periculo annexo propter moralē impossibilitatem distinguendi præticè, in re tam lubrica, materiam leuem à graui. Ita expressit N. Reu. P. Generalis Claudio Aquauia in suo decreto, cuius sententiam omnes Doctores Societatis amplectuntur; qui constanter defendunt, non dari paruitatem materiae in veneream, neminèque ex hoc capite, si delectatio deliberatè quæsita, vel admissa sit, à peccato mortali excusari posse. Ita docent Rebellus de *Iust.* part. 2. lib. 3. quest. 10. Lefsius lib. 4. cap. 3. dub. 8. n. 58. Filiucius, P. Layman, &c alij, quos refert, & sequitur

Busembaum in *Theolog. mor.* lib. 3. tract. 4. cap. 2. dub. 1. Tambutinus in *Decalog.* lib. 7. cap. 8. §. 1. n. 8. P. Vazq. 1. 2. tom. 1. disp. 115. cap. 2. num. 5. & reliqui Authores Societatis, quos sequuntur innumeris alijs, quos citat, & sequitur Diana, p. 3. tract. 5. resol. 1. & 89. part. 4. tract. 4. resol. 136. §. Notandum, & part. 5. tract. 5. resol. 5. & 9. part. 7. tract. 11. resol. 28. & part. 11. tract. 1. resol. 25. & tract. 6. resol. 53. & contrariam graui censura notant recentiores, P. Antonius de Escobar in 2. edit. *Lugdunensi Theolog. moral.* tract. 1. exam. 8. cap. 3. n. 75. inquit: * Esse falsam, improbabilem, & temerariam.* M. Lopez de Texeda in *contro. Theolog. moral.* tom. 1. lib. 2. tract. 3. contro. 13. num. 66. fol. 173. dicit.* Esse omnino elegandam à sana doctrina.* Verricelli in *quest. Moral.* tom. 1. tract. 4. quest. 16. num. 4. ait: * Esse omnino improbabile, ram per principia intrinseca, quam extrinseca, & esse falsam, temerariam, & scandalosam, & forte grauior censura dignam. * Et subnectit opinionem adtruentem paruitatem materiae in delectatione venerea esse damnata in officio sanctæ Inquisitionis ex motu Clementis VIII. & ita referre Valdellum, Magistrum Texeda, & Dianam. Sed de hoc motu authenticè non constat, & forsitan hi Doctores aequiuocationem patiuntur hanc questionem confundentes cum altera supra impugnata, & à Sum. Pontificibus damnata, nempe concedente oscula, & amplexus propter delectationem venereum ex illis consurgentem, seclusa alia sinistra intentione, non esse peccatum mortale.

22 Ceterum, quamvis ab Ecclesia damnata non sit, cum Doctoribus citatis censio omnino improbabile, & ab scholis exterminandam. Quæ si aliquando arsisit Patri Sanchez lib. 9. de *Matrim.* dis. put. 46. num. 9 & 17. eam postea retractauit in sum. tom. 2. lib. 5. cap. 6. num. 12. Et similem doctrinam Jesuitæ omnes exercitant, extatque in societate præceptum à Reuer. P. P. t. p. Generali Claudio Aquauia.* Ne ullus ex societate publicè, vel priuatè, non modo ut veram, vel probabilem, sed nec ut tolerabilem quidem doctrinam ullam ratione doceat, aut sibi placere significet, aut secundum illam consilium cuidam det, scilicet, in re venerea exigua aliquam delectationem delibera te quæsitam propter levitatem materiae excusari à peccato mortali. * Idque pro-

prohibet sub poena excommunicationis, & priuationis lecturæ, vocis actiæ, & passiæ, & inhabilitatis ad quælibet officia. Cu*ius p̄ceptum in Congregatione non a Generali in decreto 24. renouatum fuit, & extēsum ad quamcumque minimam delectationem venereum, non solum quæsitam, sed de liberatè admittam. Videatur P. Medo in stat. opin. mon. differ. 5. ad 6. Decalogi p̄ceptum, vbi innumerous ex Societate Doctores pro hac sententia refert.*

23 Ratio à priori huius verissimæ opinionis est, quia delectatio venerea, quantū uis minima, voluntatis igne succensa, grauem spirituuni cōmotiouem frequenter excitat, & consequenter grauem delectationem venereum; vt distillationes, ac titillationes carnis ex vehementissima cōmotive subortæ demonstrant. Ergo saltem ab effectu, quæsimal cum obiecto, & appetitu sensituo causare solent, graue malitiam subire, necesse est. Secundò probatur ratione qua, conclusione prima, demonstramus, delectationem ex oculis, & ampliibus libidinosis deliberatè quæsitam, graue peccatum constituere; nemipè quia omnis delectatio venerea, & libidinosa natura sua ordinatur ad copulam, vel effusionem semenis: est enim illius inchoatio, initium, & pars; & eiusdem ordinis moralis cū delectatione actus consummati. Ergo sicut deliberatè velle copulam, vel seminacionem illicitam, in quacumque etiam minima quantitate, semper est peccatum mortale; ita etiam & velle quamcumque minimam delectationem venereum, seu spirituuni commotionem, quam subsequitur.

24 Adde, delectationē obiectuam leuem, quæ sentitur in carne, & in appetitu sensituo, cū eiusdem rationis sit cum delectatione copulae, & illius pars, & initium, vt supra diximus, non posse non frequenter, propter affinitatē, comitari imaginacionē delectationis actus cōsummati: hāc autem naturaliter subsequitur tam delectatio appetitus sensitivi, quam cogitationis delectationis, alliciens, & trahens voluntatē in eius consensum. Vnde quando voluntas deliberatè cōsentit in delectationem illam, quæ leuis ab operante censebatur, est moraliter impossibile, non simul cōplaceat de graui delectatione copulae cogitare, vel de illa, qua appetitus sensitivus fruitur. Nemo ergo prudens dubitare potest, maximum labendi periculū in his discernendis subesse, & veluti anguem sub-

herba latere, & quā difficultè cuique sit, de liberatè quæsita, vel admissa delectatione leui, a gratioris cōplacentia abslinere: præcipue cum quæuis venerea delectatio deliberatè admissa mente aliquatenus perturbet, vnde maior accidet difficultas gradū siltandi, & intra certos terminos illā cohendi: ex modica enim scintilla ingens nō raro conflat in cōfusum: practicè ergo loquēdo in rebus venereis concedi non potest præmitas materia. Et ita firmitet tenēdum. Quāvis physicè, & speculatiuē leue quandoque contigere posse, inficiari nequem. In quo sensu plures ex citatis pro contra sententia exponendi sunt, ne in opinionē adeò absurdam adiūce dicantur:

QVÆSTIO III.

Vtrum licitum sit intendere delectationem, quæ ex cibis, & potu non immoratur?

1 **A**d decisionē suppono primo do-
ctissimorū opinionem afferentiū; posse dari actiones indiffertentes in individuo, quā curi D. Bonau. Scoto, & omnibus Scotistis defendit Patritius Sporer Frācis-
canus in *Tyrcinio Theol. mor. p. 2. q. 2. n. 116.*, & est expressa D. Hieronymi, Gregorij Na-
ziāeni, & aliorum Theologorū, quos se-
quitur Vazq. i. 2. tom. i. disp. 33. c. 2. &c. 3.
Suppono secundo, delectationem obiectuam perse, in genere naturæ, bona, & ap-
petibilē esse, vt constat ex Arist. 10. Ethic.
c. 2.* Nemine interrogas, cuius rei gratia
capiat voluptatem, propterea quod per se
ipsum appetibilis est ipsa voluptas.* Que
sequitur D. Th. 1. 2. q. 2. art. 6. ad 1. dicens:
*Delectationem esse propter se appetibi-
lem,* & in 4. dist. 49. q. 3. art. 4. vbiait: * De-
lectationem, vt delectationē significari, vt
quoddā bonū.* Et est communis opinio.

2 Suppono tertio: delectationem in ge-
nere moris, neque bona, neque mala esse,
sed qualis fuerit operatio, cui est annexa. Sic ex Aristot. tradit D. Tho. in 4. dist. 31. q.
2. art. 3. ibi: *Secundū Philosophum in 10.
Ethic. idē iudicium est de delectatione, &
operatione, quia operationis bona est de-
lectatio bona, & mala mala.* Que sequū-
tur communiter discipuli Caiet. 2. 2. q. 154.
art. 2.* Delectatio in bonitate, & malitia
moralis sequitur operationem, &c. ridicu-
lum enim est, dicere, quod delectatio se-
cundum se est mala.* M. Sotus in 4. dist. 31.
q. 2. n. 1. conclus. 1. * Delectatio de-
sa neque bona, vel mala est, nisi ratione

Tt ope.

operationis vnde captatur. * Sic ille, & alij.
 3 Ex quibus Salas 1. 2. tr. 9. disp. 3 / eccl. 4.
 n. 4. in fine, cōcludit, delectationem sumptuam pro obiecto delectante, interdum esse ex se honestam, vt pater in virtute Dei delectante Beatos; interdum per se malā, vt mortali, adulterari, fornicari; interdum indifferentem, vt patet de dispositione corporis, manente a visione, auditione, gustu, generatione, &c. Quod ad delectationem affectus meritò extendit Vazq. 1. 2. q. 4. art. 2. dicens: * Si sermo sit de delectatione pro affectu, & actu, dicendum est, esse aliquam delectationem moraliter malam, aliquam moraliter bonam; aliquam vero indifferentem in genere moris. * Quibus dissentire non potuit M. Texeda tom. 1. Theolog. mor. lib. 2. tr. 3. controv. 8. n. 4. & controv. 9. n. 20. Nam cum in primo loco cum Angelico Doctore statuisse, quod * eadem est bonitas, & malitia delectationis, & operationis, cuius habetur delectatio. * inde in secundo recte concludit, quod * exire in agrumi, vel deambulare propter ipsam delectationem, non est malum ex obiecto, quod indifferentes est.

4 Cum igitur Deus operationibus necessarijs ad speciei, & individui conseruationem, delectationem inseruerit, vt eas appetibiles redderet; & aliunde comedere, & bibere (sicut & generare in statu matrimonij) non sint operationes malae, sed bonae, vel saltem indifferentes; sit plenum, delectationes his operationibus adiunctas, non esse per se malas in genere moris; ac proinde aut bonas, aut indifferentes esse, sicut de delectatione ambulationis dixit Texeda supra. Ex hoc principio, voluptates gustus & quæ esse licitas, ac auditus, odoratus & aspectus; easque moderatas ex se indifferentes esse; tradunt plures doctissimi, quos adducit Bernardus Stubbio Kius in notam. 3. ad epist. 9. vbi in aduersarios sic animaduertit. * Hanc doctrinā, inquit, turpisimam censes, quā tamen docuere D. Bonau. Scotus, OKamus, Almaynus, Maior, Tabiena, Sum. Benedicti, Ludoicus Bail, & plures alij. * His positis.

§. I.

Pars affirmativa est probabilis.

5 **L**icitum esse delectationē moderatam gustus (sicut & olfatus, & auditus) directe intendere, & propter illā captandā comedere, & bibere, docēt non pauci, nec infima nota Doctores. Quorū sen-

tentia probabilis mihi est. Ioan. Maior in 4. dist. 31. q. vnic. concl. 3. * Si quis comedat plus, quam sibi sufficiat, non transcedit limites temperantiae in cibo, ob solā volup tam, non ponendo illic finē principale, nam si quis pyru, vel pulchrum pomū comedat gratia voluptatis, nō peccat. * Quā sequitur Ioan. Sanch. in select. disp. 2. n. 14. vbi sic scribit: * Deficiente documento comedere, & bibere absque necessitate, solū ob delectationē captandā, scilicet ob frigiditatem potus, vel suavitatem cibi, neutiquā contra rationē erit, sed talis comestio, aut potatio liberè fit, vt appetitus naturalis suis fruatur actibus. At velle appetū delectari suis operationibus, quā cōtra rationē non sunt, nullatenus peccatum est, cum scelus reperire, sit impossibile, nisi cōtra rationē tendat operās. Dicas quāto, quare contra rationē operatur edens, aut bibens absque fame, dum alias eius, aut potes nocturnū saluti non inferant? Nā si ob solam cibī delectationem gula cōmitteretur, deficiente etiam corporis nocturno; peccatum etiam eslet, odorari res aromaticas ob solā delectationem capiendā boni odoris, & eslet scelus res inspicere pulchras ob solam delectationem, quā viuis in visione capit; & eslet crimen audire musicam ob capiendam auditus delectationem. Quis autem damnet hāc? Igitur nec gustus sensuum, ex eo, quod appetat cibum ob solam eius delectationem, damnaire erit fas: peioris ne conditionis erit, quām alij? * Hanc etiam Iohannes Sanchez.

6 Hanc opinionem probabilē censet Bassus in floribus, verb. Gula, quia contraria, quā sequitur vocat veriorem. Et in eam inclinat Diana 3. p. tr. 5. ref. 6. & cōsentit Machado tom. 1. lib. 2. p. 5. tr. 2. dōcum. 1. n. 6. vbi hanc sententiā in ultimo loco posuit, nil contra determinans, & in margine referit pro illa Dianā vbi supra, & notissime amplectitur Martin Perez de matr. disp. 18. sect. 7. n. 9. Et unus pro mille illā sequitur Illust. ac Reu. D. D. Alphonſus de la Peña, & Montenegro Episcopus Quintensis, olim Collega in Maiori, & veteri S. Barth. Salmant. Academ. in aureo suo itinerario pro Indorum Parochis lib. 3. tract. 4. de Sacram. sect. 5. n. 10. & 11.

6 Cū stare etiam debent omnes, qui asserunt, licitum esse coniugatis generationi vacare propter delectationem. Ex uno enim casu ad alterum est euīdens cōsequentia, quia sicut generationi autho-

naturæ annexuit delectationem, ut hemines, & animalia alicerentur ad conseruationem speciei, ita & operationibus comedendi, & viuendi, ut ad individui conseruationem attenderent: & sicut delectatio comitiorum est propter comestio, & non comestio proper delectationem, ita delectatio generationis est propter generationem, & non è cōtra; & in se hæc delectatio longè maior est. Ergo si generatio ni vacare in statu matrimonij, licet propter delectationem, à fortiori licet comedere, & bibere propter delectationem. Vim illationis nemo dubitat, quia eadē prorsus est utriusque ratio, ut cum D. Thom. notat Ferrara 4. contra gentes, cap. 83, n. 7.

7 Licitum autem esse coniugatis copulam exercere propter eius delectationem, docet exp̄s Almaynus in 4. sent. dist. 26. q. 1. in fine. Vbi sic: * Virtus, quæ est circa passiones, inclinat ad fugiendas passiones excessivas, & ad capiendum passiones mediocres. Nam qui nullo modo vellit passiones habere, esset insensibilis, &c. Ergo velle mediocres capere, cum quo oportet, & ubi oportet, talis actus non est malus, sed potius bonus. Itē delectari vxore non est malum, alias quilibet cognoscens vxorem p̄ccaret, et si non est malum, non est prohibitum, quod habeatur illa voluntio, cū non feratur circa aliquid prohibitum. Ergo non est mala ex obiesto, & non habet circumstantiam mali finis, quia suppono, quod non referatur in malum finem alium. Ideo nō est actus malus, &c. Et per consequēs non oportet necessariò, quod omnis actus, quo vult actum exercere cum uxore gratia delectationis, percipiendæ, dummodo non constituat delectationem tanquā supremum finem, sit manus. * Hæc Almaynus, Iā quid sit, delectationē ultimum finē constituere, explicuerat paulò anteā dicens: * Quantū ad aliud est major difficultas de illo, qui cognovit uxorē, referendo præcisè in delectationē. Dico, quod si tanto impetu mouetur, quod æqualiter cognosceret aliā non uxori, tunc talis actus est mortalis, sed si cognoscet affectu coniugali, quod si non esset, non veller cognoscere, sed quia est uxoris, vult percipere delectationem, eam cognoscendo, &c. non peccaret.*

8 Pro eadem sententia militat doctissimus Basilius de Leon, lib. 1. de matr. cap. vlt. n. 7. * Ex genere, inquit, suo, non videatur esse aliquod peccatum in eo, quod velit

exp̄sè, non cogitando exp̄sè de alio, percipere delectationem, & voluptatē licitam. * Quem sequitur Leand. à Sacram. tom. 2. disp. 25. de debito coniugali, q. 17. & Ioannes Sanchez in select. disp. 23. n. 25. ibi: * Accedere, inquit, ad propriam uxorem hoc fine (nēpē gratia captande voluptatis) peccatum veniale non existimo, cū multis relatis a Sanchez lib. 9. de matr. disp. 11. n. 2. (nēpē Almayno, Maiore, & Zelaya, Pala cios in 4. dist. 31. disp. 2. fol. 591. & docet Basilius de Leon supra: & dicit e. Se satis probabile Veracruz 3. p. speculi, art. 16. concl. 2. in fin. adducens Albertū Magnum, E Kiū, Martinum de Magistris, quos non vi. i. *

9 Item Ioannes Machado tom. 2. lib. 6. p. 7. tract. 2. docum. 18. n. 4. fol. mihi 445. ibi: * No es menos dudolo, y controuerſo, si sea pecado en los casados apruecharse del vlo del matrimonio por solo el deleite. Sanchez, y otros diz en, q. es culpa ve. nial, por la peruersión del acto q. auiendo de ser por la generaciō, le exercia por solo el deleite. Si bien lo niegan F. Basilio de Leon y otros Autores clasicos, y diz en, que ninguna culpa se comete, y la razon es, porque como dixo Aristoteles: *Talis est delectario, quale opus de quo est.* *

10 Quibus adde Antoninum Diana 3. p. tract. 4. ref. 2 26. Vbi sic: * An coniuges vtentes copula causa voluptatis peccent venialiter? Affirmatiū rel. ponder Sanchez, &c. Sed ego puto probabiliter, nō esse peccatum veniale, &c. Quod & Gaspar Hurt. existimat verū, quando non fit ob nimiam delectationem. * Sic ille. Et cum Hurtado sentit doctissimus Pichon tom. de matrim. disp. 7. sect. 5. n. 114. Quibus consentiunt Basil. & Leand. supra; nec credo, aliquem ex citatis dissentire: si enim ob nimiam delectationem, copula vtantur, iam crit appetitus inordinatus, qui à veniali excusari non potest. Ideo sententiā sic explicatam amplectuntur ultra citatos Martinus Perez de matr. disp. 18. sect. 7. n. 9. & disp. 40. sect. 2. n. 5. Martinus de S. Joseph in monit. confes. tom. 1. lib. 1. tr. 49. de matrim. n. 9. Castro Palao tom. 5. disp. 3. punct. 3. n. 3. & Ioan. Pontius Ordinis Minorum in cursu Theolog. disp. 49. q. 2. concl. 3. n. 10. ibi: * Sed non video, inquit, cur coniuges non possint coire ob voluptatem solam, quando inde non sequeretur præiudicium generationis, aut alterius alicuius obligationis. * Et teneant plures apud Dianam p. 11. tr. 2. ref. 41. & tract. 8. ref. 35.

11 Ad authoritatem Augustini, quæ contra hæc doctrinam obijici solet, ex ab. de bono coniugii, cap. 6, respondet Pöcius, dicens: * Augustinus debet intelligi de peccato, id est defectu consistente in minoris boni electione. * Sed melius exponit Almaynus supra dum dicit: * Sed frequenter ei excessus in tali actu, & ideo Augustinus, & alij dixerūt, quod erat veniale peccatum propter vehemētem affectionem, & excessum. * Quem sequuntur, Basilius, Leander, Huttado, Martin Perez, & alij supra citati. * Entiendese (inquit Martinus de San Joseph) quando se busca demasia do de lete, que el ordinario, como dizen, se sigue de la misma obra, que en si es licita, y le ordenó la naturaleza por la necesidad del fin honesto: * nempe propter conservacionem speciei. Sic Doctores supra citati. Quæ, vt patet ex terminis, æquè locum habent in delectatione moderata gus tus vñi ciborum annexa ad conseruacionem induidui.

S. II.

Ex principijs D. Thomæ, probabilitas affirmatiæ sententiæ ostenditur.

12 Enique hæc iententia probabilis videtur in via D. Thomæ, ut ex locis afferendis constabit, nam 2. 2. q. 141. art. 5. in corpore, sic inquit: * Circa delectationes gustus, vel olfatus, vel viuis eti temperantia, & intemperantia secundario. * Atqui delectationes moderata olfatus, vel viuis directe, & expressæ intentæ, vt finis operationis visionis, & operationis, sunt iicitæ, omniq[ue] culpa carrent; et, o & delectationes moderatae gustus. Quapropter opum ē Caietan. in sum. verb. Gula. Sic scripsit: * Gula peccatum consistit non in hoc, quod cibus delectabilis delectabiliter sumatur, quoniam hoc nullum peccatum est; nisi quis sit adeo insipiens, vt putet omnem voluntariam delectationem sensibilem esse peccatum: sed consistit in hoc, quod inordinatè delectatio cibi appetitur: puta, quia plus, aut prius, quam decet, delectatio cibi appetitur. * Quem sequitur M. Acatius de Velasco tom. 2. ref. mor. verb. Gula, ref. 13. Ergo si tempore debet non plus, nec prius, quam decet, moderatam cibi delectationem quis appetat, vt finem operationis, vitium gulae non incurret.

13 Secundo D. Thomas 2. 2. q. 148. art. 1. ad 2. ad peccatum gulae, requirit ex-

cessum in cibo: & non obscure indicat, non sufficere ioram concupiscentiam delectationis. En eius verba. * Sed hoc locum, inquit, pertinet ad gulam, quod aliquis propter concupiscentiam cibi delectabim, sienter excedat mensuram in eodem. * Ego si hanc non excedat, tēd quantum cibi competentem allumat, licet propter cibi voluptatem, non committet peccatum gulae, dummodo concupiscentia nimia non sit, iuxta superius dicta pro delectatione copulæ coniugalis. Robotatur ex his, quæ tradit ipse Angelicus Doctor ibidem art. 2. in corpore, censit: * Vitium gulae consistit in concupiscentia inordinata, &c. Si vero in vno gulae intelligatur inordinatio concupiscentiae tantum secundum ea, quæ sunt ad finem, vtpote quia nimis concupiscentia delectationes ciborum, non tamē ita quod pro hoc faceret aliquid contra legem Dei, est peccatum veniale. * Ecce nimia iolum, seu immoderatas delectationes de cui, a damnat D. Thomas. Quem sequutus est Caietanus ibidem art. 3. cum gulam sic definit: * Gula consistit in immoderata delectatione cibi. * Quibus etiam facit, quod Sanctus Doctor in que. de malo, quest. 14. artic. 1. in corpore, dicit: * Gulam consistere in sumptuose cibi ex inordinata concupiscentia, nimis illa, quæ transcedit regulam rationis. * Qualis autem sit hæc regula explicit ad 1. * Dicendum, quod regula rationis hæc est, vt homo sumat cibum, secundum quod conuenit sustentationi naturæ, & bona habitudini hominis & conuersationi eorum, cum quibus vivit, vt dicitur in 3. Ethic. * Ergo quoties quis obseruauerit eiusmodi mensuram in cibo, vitium gulae non incurret: seruari autem potest, etiāsi propter delectationē cibi comedat.

14 Non meliatet D. Thomam 4. contra gentes, cap. 87. num. 7. planè assertere, inordinatum esse, cibis, & vñeris vñi propter solam delectationem. * Nam delectationes, inquit, quæ sunt in præmissis actionibus, non sunt fines actionum, sed magis ècontra. Natura enim ad hoc ordinavit delectationes in istis casibus, ne animalia propter laborem ab istis actionibus necessariis naturæ desisterent, quod contingere, nisi delectatione prouocarentur. Est ergo ordo præposterus, & indecens, si operationes propter solas delectationes exerceantur, * Sic D. Tho. quem ibide se-

sequitur Ferrarensis, & aliij communiter.

15 Ceterum hoc non tollit, contrarium sententiam esse etiam probabilem in via D. Thomæ. Quod tam ex ipso, quæ ex Ferrara suadetur ex his, quæ tradiderant; tertio contra gentes, cap. 2. Vbi Angelicus Doctor expressè docet; operationem ipsam esse etiam finem, quando propter eius delectationem fit. * Actiones, inquit, ludicæ interdum sunt finis, sicut cum quis solum ludit propter delectationem, quæ in ludo est. * Ergo cum quis comedit propter delectationem, quæ in comeditione est, verè habet pro fine ipsam operationem, non igitur ordo preposterus est.

15 Vedit difficultatem M. Ferrata, cap. 2. citato, vbi contra D. Thomæ verba sic obiicit: * Delectatio, quæ est in operatione est aliud ab actione ludicra, &c. si ergo aliquis ludat propter delectationem, quæ est in ludo, ipsa operatio ordinatur ad delectationem, tanquam ad finem, & per consequens operatio ipsa non est finis. * Huic verò obiectio sic facit satis: * Respondetur ex doctrina D. Thomæ in 4. sent. dist. 4. q. 9. quæst. 3. art. 4. quæst. unc. 3. quod delectatio consequens aliquam operationem; & ipsa operatio non sunt consideranda tanquam duo bona, sed tanquam vnum, quia ex ipsis sit vna operatio perfecta, sicut ex perfectibili, & sua perfectione. Et ideo loquitur hic D. Thom. de operatione, & delectatione tanquam de vno intento ab agente, non autem tanquam si duo intenta, quorum vnum propter aliud intendatur, contra quem sensum procedit obiectio. * Hactenus Ferrara. Ergo si quis vñatur cibis propter cibi delectationem eo modo, quo ludo propter eius delectationem, secundum D. Thomam, delectatio, & operatio comedendi considerabuntur tanquam vnum bonum, non tanquam duo, & per consequens nulla erit in ordinatio, eo quod in hoc modo tendendi, non considerentur tanquam duo intenta, & ideo operatio non ordinatur ad delectationem, tanquam ad finem, licet quis verè comedat, seu ludat propter delectationem, quæ in comeditione, & ludo reperitur.

16 Imò plus aliquis contendere posset ex doctrina D. Thomæ in 2. dist. 40. art. 5. vbi ait: * Ad virtutem pertinet non solum intendere bonum animæ, sed etiam corporis, in quantum non est contrarium

bono animæ, & rationis. * Ex quo principio M. Texeda tom. 1. Theolog. mor. lib. 2. tract. 3. contro. 9. n. 19. & 20. efficaciter probat, exire in agru, vel ambulare propter ipsam delectationem esse actus bonos. * Quare, inquit, dicendum est, actus illos, qui licet non sint necessarij ad conseruationem naturæ, tamen sunt commodi ad recreandum illam, cum quadam delectatione, sine villa necessitate, aut utilitate debita, esse moraliter bonos, quia bonum est proiecere, & repellere, quæ naturæ sunt nocua, & querere. & amplecti, quæ illam iuuare possunt, &c. Vnde (inquit) non requiritur ad bonitatem horum actuum, vt fiant causa alieuius virtutis certæ, sed sufficit, quod fiant gratia eius, quod est naturæ commodium, vt vitandi eius, quod naturæ solet præiudicare, huiusmodi enim finis naturæ congruit. * Si ergo ambulare, seu ludere propter delectationem harum operationum, quæ necessaria non sunt ad conseruationem naturæ, sed tantum commoda ad illam recreandam, pertinet ad virtutem, cur comedere propter delectationem huius actus, qui ad conseruationem naturæ est necessarius, peccati damnandum est? Cur, si non virtuosum, opus saltem indiferens non erit?

17 Afferere ego non auderem, esse actum virtutis, licet ex præiactis à M. Texeda non leniter inferri videatur, & negare id non potest Ioannes Sanchez in selectis, disp. 23. num. 25. §. Si autem quis. Vbi probat, esse actum virtutis in coniugatis copulam propter eius delectationem exerceere. Cuius rationem reddit: * Quia operans propter delectationem; operatur simul ob honestum finem ex parte operis, licet ex parte sua, id est operantis, operatur propter finem delectabilem. * Quod alijs suadere conantur ex eo, quod non est dissotium rationi, velle delectationem annexam copulæ coniugali, quæ ex se est actus iustitiae; delectatio enim carnalis ex se verè est licita, sicut & actus coniugij. Et aliunde eo quod quis operetur propter eiusmodi delectationem, non deducitur, quod operetur absque fine virtutis, quia cū finem (inquit) ipsius operis non excludat; alterius boni temporalis consecutio, reputari debet non tā finis operis, quā motuum & excitatiū illius. Quibus faciunt Caiet. Cotiarr. Gutierrez, & alijs apud Palauum tom. 5. de matr. disp. 1. pñct. 10. & disp. 3. pñct. 3. afferentes, regulariter nullum

peccatum committere contrahentem ob uxoris dotem, & pulchritudinem, & tamen hic non est finis, ad quem ordinatur matrimonium; nec vitiatur ex eo actus, quia finis iste, ut ipsi aiunt, est indifferens, & non excluditur alius intrinsecus, & bonus matrimonij. Ergo licet delectatio operationis sit finis operantis in usu cibi, & potus; cum hic indifferens sit, & non excludatur finis intrinsecus operis, nempe conseruatio individui, non erit cur, si non virtutis, saltem indifferens actus non sit: sicut de actu audiendi musicam propter delectationem philosophandam eit: quorum finis intrinsecus non est delectatio, cum operatio non sit propter delectationem, sed contra, ut tradit D. Thomas supra. Sicut ergo in his, & similibus, inuersio illa medijs, & finis non sufficit constitutere veniale culpam; (imò nec ad extrahendum ab actu virtutis, ut vult T. Exeda) ita nec in operationibus gustus.

18 Ideò de licitis tactus delectationibus loquens, ita expressè tenet Ioannes Pontius vbi supra per hæc verba: * Dices cum Isamberto, quando in exercendo actu ex se bono, & licto, ordo ei debitus subvertitur, & solum, vel saltem primo intenditur, quod est ei annexum, non autem bonum eius, & finis; tunc committitur peccatum aliquod, saltem veniale, &c. Respondeo primo negando voluptatem non esse finem aliquem copulae maritalis. Respondeo secundo negando maiorem, quando non tenetur quis intendere finem principalem ipsius, nec prohibetur ipsi illud, quod est annexum, nec ullus est actus, qui non possit haberi ob motiuum quodcumque non prohibitum, absque peccato. Non tenetur autem coniugatus hic, & nunc intendere generationem prolis, nec prohibetur ipsi agere ob delectationem alias non prohibitam, qualis est delectatio orta ex copula maritali per se: ergo non inordinatè, nec peccaminosè agit. * Sic ille de voluptatibus licitis tactus, quæ posteriori iure de gustus delectationibus procedunt.

19 An verò comedere absque necessitate pertineat ad vitium gulæ? Negant Ioannes Maior, & Ioannes Sanchez vbi supra. Sed contraria sententia est tenenda, ut potè expressa D. Augustini tom. 10. serm. 4. in die animarum. Vbi sic ait: * Quotiesquis in cibo, & potu plus accipit, quam necesse est, ad minuta peccata pertinere

nouerit. * Quem sequitur D. Thom. 2. 2. quest. 14. 8. art. 1. ad 2. Quia sicut transcedit regulam rationis, qui immoderata delectationem querit, & intendit, in cibo moderato, ita & qui cibum immoderatum, id est, plusquam conuenit sustentationi naturæ, & bonæ habitudini hominis: ut ipse inquit supra quest. 4. de Malo, art. 1. in corpore.

20 Numquam vero miscebitur peccatum mortale, (ut cum D. Thom. 2. 2. loco supra, & quest. 14. de Malo, art. 2. docent communiter Doctores) nisi quis ponat ultimum finem in cibo, & potu: hoc est, paratus sit, præceptum diuinum, aut humanum transgredi ad fruendum delectatione cibi: aut præuideat, cibum præquantitate, aut qualitate, graue da unum saluti propriæ, aut alienæ allaturum. In reliquis autem casibus, culpam veniale non excedit, ut docet Caieranus in Sum. verb. Gula, ibi: * Tunc solum est peccatum mortale, quando delectationem cibi habet quis pro ultimo fine, &c. frequenter autem est veniale, & quandoque valde graue (intra limites veniales) ut cum delectatio cibi allicit ad comedendum usque ad vomitum; & similiter cum inducit ad alia peccata, puta ad nimium sumptum, vel ad nocendum propriæ saluti, quæ secundum se iudicanda quanta sint. * Sic Caieranus, quem sequitur Nauarrus in Manual. cap. 23. num. 125. & 127. ibi: * Si puso su ultimo fin en comer, o beber, o por esto traspasso, o tuuo voluntad de traspasar algun precepto, como si por esto hurtó, o no ayundó, mortal. Y de otra manera venial, puesto que (id est quamuis) huiuscemodi comido hasta vomitar, aun aduirtiendo, que vomitaria, si tanto comiesse. Y aun con intencion de vomitar sin prouecho, ni daño notable de la salud por lo (usodicho como lo siente Cayerano). Diximos sin prouecho (atrende) porque comer algo, o mucho a consejo de Medico para vomitar por salud, virtud es, y no pecado. * Sic ille, & cum illo M. Petrus de Ledesma in Sum. part. 2. tract. 27. cap. 3.

de Gula, & alijs apud Vandellum disp. 28. num. 11.

(§)

QUESTIO IV.

An qui solicitat fœminam sine intentione executionis, ob solam ostentationem amoris, sciens certo, illam minime ad assensum eliciendam, neque ad scandalum afferendam, delinquat mortaliter?

§. I.

Quid de eiusmodi verbis sentiantur
Authores?

EX triplici capite prouenire possunt malitia verborum turpium, vel ex delectatione turpi, quæ in proferente excitatur; vel ex fine ipsis intrinseco, ad quem ex se; aut ab extrinseco, ad quem à loquente referuntur, vel ex ruina spirituali proximi, cui scandalum afferunt, & ad peccatum prouocant. Vnde apparet, quod si in casu aliquo yerba, quæ commaniter, *solicitationis*, dicuntur, ex nullo ex his capitibus malitiam mortalem subeant, difficile valde erit, rationem aliquam evidentem inuenire, qua opinio eiusmodi verba excusans à lethali improbabilitatis nota affici possit.

Igitur cum verba turpia, & inhonestas viri ad fœminam, rationem solicitationis, & inductionis ad peccandum, aut remotè, aut proximè induere possint, quamnam ex his, in casu contingentis, contrahant, ex circumstantijs iudicandum erit. Quod autem verba turpia ex se, & ex fine intrinseco, non omnia sint lethalia, tradit Angelicus Doctor 2. 2. quest. 168. artic. 3. Quem exponens Caetanus ibi, sic ait: * Author exponit se ipsum, subiungendo illam determinationem restrictiunam, scilicet, quæ de se sunt peccata mortalia, ita quod non dicit, quādo quis vtitur turpibus verbis, vel factis absolutes; sed cū illa restrictione subiuncta, quæ de se sunt peccata mortalia. * Cuius rationem reddit infra, dicens: * Apostolus enim nō replicauit ad Ephes. 5. inter peccata excludentia à Regno cœlorum, turpiloquium, cū tamen illud inter alia connumerasset tunc peccata. * Sic Caetanus ibi, & quest. 148. art. 3. in fine.

Iam quando ex se sunt mortalia, & quando non? Hoc opus. P. Thom. Sanchez lib. 9. de Matrim. disp. 46. n. 32. sic ex alijs explicat: * Caetanus ait, turpia verba solum esse venalia, si nil aliud inten-

datur præter delectationem ex ipsis consurgentem. Eamde sententiam tenet Philiacus, & videtur amplecti Alcozer. * Inferius verò num. 53. ex proprio penu sic responderet: * Turpia loqui ex quadam leuitate, non gratia delectationis venereæ captandæ, sed cuiusdam vani solatij, ob delectationem artificij, vel ob alieni vanam causam, est tantum veniale: quia nō apparet aliqua gratis inordinatio; nec finis intentus, ex cuius malitia est metienda culpa, excedit limites venialis culpæ; & in hoc sensu est vera sententia num. 32. proposita. Et ita docent D. Antoninus 2. p. tit. 5. cap. 1. §. 8. Nauarr. in Sum. Latina cap. 16. n. 1. & cap. 14. n. 42. vers. 18. Graffis 1. p. decision. lib. 2. cap. 75. Idem sentiunt Cor, duba, Arnilla, Sayrus, & alij, quos cū Caetano, & D. Antonino citat, & sequitur Salas 1. 2. tom. 2. quest. 74. tract. 13. disp. 6. sect. 14. nu. 162. dicens: * Turpia loqui ex scutillitate, vanitate, vel leuitate, vel ad ostentationem ingenij, aut ad delectandum curiosum auditorem, aut ad alium similem finem, qui non sit peccatum mortale, licet sit peccatum veniale, non tamen est mortale per se, & secluso scandalo, & periculo. Idemque est de auditione rerum turpium. Ita sentiunt Caetanus, &c. * Quando autem verba turpia sint mortalia, explicat Sanchez conclus. 3. nu. 39. ibi: * Dicere turpia ob notabilem rei turpis delectationem cogitatæ, quæ cogitatio excitat, & souetur verbis illis, est mortale, &c. Et in hoc casu verificatur, quod ait D. Thom. 2. 2. quest. 168. artic. 3. nimisrum, vtentem in ludo turpibus verbis, vel factis, quæ de se sunt lethalia, peccati mortalis reum esse. Vbi Caetanus aduertit, non dixisse abolutè, vtentem verbis, aut factis turpibus sed cum addito, quæ de se sunt lethalia, vt significet, non semper id lethale esse, nisi aliunde adiungatur mortalis malitia. * Hæc Sanchez. Et sic explicat D. Thomam, Salas suprà num. 165. dicens: * Respōdeo, non esse sensum D. Thomæ, quod verba turpia, secundum speciem suam substantialē, sint peccata mortalia, sed ex specie accidentali, quatenus grauiter prouocant ad mortale, & ideo sunt in graue detrimentum animæ. Ita Caetanus ibi, licet minus clare. * Et Lefsius lib. 4. cap. 3. dub. 8. n. 63. * Si turpiloquium fiat animo se oblectandi rebus ipsis narratis, &c. est peccatum mortiferum, sicut ipsa delectatio morosa, cuius causa sit. Simili-

ter si animo excitandi se, vel alios ad turpia, vel cum periculo in illa consentendi, etiamsi animus iste desit: si vero solum fiat ob voluptatem, quae praeceps ex ipsa narratione capit, absque ulteriori intentione, est peccatum veniale, ut docet Toretus in Sum. lib. 5. cap. 14.*

* Itaque grauis malitia verborum turpium desumitur, secundum hos Doctores, ex fine venerae rei turpis cogitatione delectationis, siue in proferente, siue in audience procurata, vel cum periculo consentendi in illam. Vnde si proferens neque in se, neque in alijs eam delectationem intendet, nec operis executionem & omni periculo, tam consensus, quam perversionis cessante, ob solam vanam amoris ostentationem verba illa, quae solicitatem sonant, proferret: difficultate de culpa lethali redargui poterit.

5 Propter haec forsan Eminentis. Caietanus, ut foeminae in uitationem ad fornicationem, vel adulterium, culpae mortalis damnaret, ad delectationem sibi, aut alijs intentam recurrit, dicens: * Sunt turpia verba de se mortalia in uitatoria verba ad mortalem lasciviam: nam si quis, vt alijs delectationem ingerat, mulierem in uitet ad adulterium, aut fornicationem, tam iocu[m] ludus, peccatum mortale esset. * Quasi diceret, sunt mortalia in uitatoria verba, aut quia proferens intendit mortalem lasciviam, ad quam in uitat, vel delectationem veneream rei turpis cogitatione, aut si hanc sibi non intendit, illa saltem profert, vt alijs delectationem huiusmodi ingerat. Si enim verba illa in uitatoria dicere, sufficeret ad peccatum grave, frusta adderet limitationem illam, * vt alijs delectationem ingerat: * quia licet nec sibi, nec alijs intendisset, peccaret mortaliter. Quod evidens signum est, Caietani sentire, si nec sibi, nec alijs delectationem veneream quis intendat, sed illa verba proferat ad vanum ostendandum amorem, & nullum periculum scandali timeat, in uitatoria verba peccatum lethale non esse.

6 Quapropter Machado tom. 1. lib. 2. p. 3. tract. 18. docum. 12. n. 5. de verbis turpibus loquens, hanc conclusionem, vt inter Doctores communem, statuit. * Acerca de las palabras deshonestas dichas con licuandad, sin otro mal fin, ó peligro de consentir en algun mal pensamiento, comunmente enseñan los Doctores por regla ge-

neral, que no exceden de culpa venial.* Et in margine citat, ultra alios, Magistrum Candidum disquisit. 11. art. 1. n. 4. Idem. quae ante illum docuit Villalobos in Sum. tract. 40. tom. 2. diff. c. 9. n. 12. fol. mihi 759; ibi: * Las palabras deshonestas comunemente son pecado venial, quando cessa el mal fin, y el peligro de pecar mortalmente: así lo tiene Cayerano. Verdad es, que podrían ser pecado mortal por razon del escandalo, lo qual seria, si las mugeres las dixiesen á los hombres, y tambien serian pecado mortal, quando en ellas huiesse notable delectacion del pensamiento de la cosa torpe, que se excita, y aumenta con aquellas palabras: así lo tiene Nauarro, Thom Sanchez, y otros.*

7 Quibus consonant Verricelli tom. 1. tract. 4. quest. 4. vbi de verbis turpibus loquens, ait: * Totam malitiam habent à fine extrinseco, ad quem ab actu interno libidinoso ordinantur: * & Doctor D. Fraciscus Verde in defensione Caramuelis quest. 4. de Delectatione, §. 13. fol. 34. * Dicere, & audire illa verba, in se non est peccatum mortale, quod intelligo remoto scandalo, & periculo consensus.*

8 Faciunt ad haec Doctores afferentes, verba induciva ad peccatum solum habere malitiam contra charitatem. Putant enim (seclusa delectatione venerea profertenis) ideò esse mala, quia alteri præbent occasionem ruinæ spiritualis. Sic Salas 1. 2. tom. 2. quest. 73. tract. 13. disp. sect. 15. n. 134. vbi ait: * Dubitabis, an inducere ad fornicationem (nempè cum alio) non solum sit peccatum scandali, sed etiam contra castitatem. Respondeo negatiuè, quia temperantia, cuius pars est castitas, non est ad alium, sed ad se ipsum. &c. Ergo inducere alterum ad fornicationem non est contra temperantiam. * Sic ille. Quem sequitur Caramuel in Regula D. Benedicti, disp. 66. n. 986. ibi: * Monachus, qui persuasione concurrit, ut alias vadat ad concubinam, peccavit quidem mortaliter; sed non contra suum votum castitatis, &c. Imo neque contra sextum preceptum Decalogi, sed contra quintum: fuit enim illis scandalo, & occasio, ut peccaret contra sextum. Præterea in hoc scandalo, seu suasione nulla voluptas sensualis reperitur, nulla venerea delectatio, neque in hanc assensu, sed solum reperitur malitia voluntatis animam alterius occidentis, & hoc est contra quintum. * Ex quibus patet, quod,

quod secundum hanc opinionem, in verbis inuitatorijs ad actum fornicationis, seclusa voluptate venerea inuitantis, & prauo fine fornicationis, vel alterius speciei luxurie, solum reperitur malitia mortalis scandalii, ratione ruinæ spirituialis proximi, quam causant. Vnde si in aliquo casu particulari hæc etiam malitia scandalii deficiat, nulla remanebit mortalism. Hæc autem in praesenti casu manifestè deficit: quia supponimus, eum, qui fœminam absque intentione ad fornicationem inuitat, certam esse, minimè ad assensum aliciendam, & nullatenus ad scandalum afferendam. Ergo inductio illa materialis malitiæ contra charitatem non continet, nec contra quintum Decalogi preceptum, ut probauit, nec contra sextum, ut tradit Caramuel supra. Ergo nullam grauiter virtuti oppositionem.

¶ 9. Hæc pars non leuiter suadetur ex communi Theologorum, assertentium, actiones peccaminosas coram alijs factas non induere malitiam scandalii, quando audientes, vel videntes, ea virtute pollent, aut adeò prauis moribus sunt imbuti, ut nec ruinam, nec eius periculum, earum occasione subeant. Sic ex communi Doctori Machado tom. 1. libr. 2. p. 2. tract. 6. docum. 14. num. 2. ibi: * La primera regla, que por cierta enseñan los Doctores, es, que nunca se comete pecado de escádalo, sino es que con efecto suceda la ruina espiritual del proximo, o probablemente se crea, que ha de suceder. De donde infieren comunmente, que los que pecan delate de otros, se ejecutan del pecado del escádalo, quando ellos son tan buenos, que de ninguna manera se incluen à pecar, por ver pecados agenos, o son tan perdidos, que los pecados agenos tampoco los inmutaran. * Sic Machado, & ante illum plures, quos sequitur Diana p. 5. tract. 7. resolut. 3. ubi sic ait: * An peccates corana alijs excusentur aliquid a peccato mortali scandalii? Respondeo, plures coram alijs peccantes excusari à peccato scandalii, vel quia videntes ita sunt in bono stabiles, ut nullo modo peccatis viles, cœscantur ad peccatum mortali, vel ira sunt desperdi, ut peccatum aliorum nil illos immutet. Ita Salas, Sanchez, Alphonsus de Leon, Castro Palaus &c. * Cum ergo fœmina quoad speciem sollicitata, de qua loquimur, eam in bono stabilitatem habeat, ut nullo modo verba inducianta ad peccatum illam mouere censeantur,

tur, non videtur apparere caput, unde eorum prolatione formalis solicitatione dicenda sit, & non potius valde materialis, cum nulla incipiatur malitia scandalii. Ergo cum aliunde in proferente nulla sit voluptas venerea, nulla rei turpis executio intendatur, nullusque grauiter peccatumodus finis verba incusat, siquidem solum ob vanitatem, seu ostentandum fœminæ vanum amorē proferantur, non erit, cur malitiæ mortalism cōdemnanda sint.

¶ 10 Ideò hanc opinionem singularem primus, quem suam, tenuit Nauarrus, quæ citatum sequitur M. Ludouicus Lopez p. 2. Instructory, capit. 58. § De casu, folio mihi 155. ubi sic scr. bit. * De casu lati dubio queritur apud Nauarrum, utrum fuit occasio mortalism, quam grauis quidam vir præbuit cuidam honorate fœmine, quando sine malo animo, urbano ieromone, illi dixit: Vis, ut in eodem lecto, o domina, nos metiamur? & puto cum Nauarro hæc occasio non esse mortalem quia licet hæc verba per se ad peccatum mortale dirigantur, tamen attenta qualitate personarum, modo dicendi, & carentia mali animi, & mali finis non est occasio mortalism. Sicut nec illa propter eamdem rationem, quam quidi magnates Hispaniæ sibi mutuo pœbuerunt, d' in alter alteram super mulam suam retro se ferret, dixit, transiendo cum suo comitatu, per locum secretum audeo loquens: Qualis locus erat hic domina, si tu alia fuisses. At illa respondit: erat quidam aptus, si tu alius fuisses: impotentiae cum insimulando. Sic Nauarrus. * Hæc M. Lopez, quem cum limitatione subiungenda, sequitur Antonius de Escobar in Summa tract. 1. exam. 8. cap. 3. nu. 89. ubi ait. * Non peccare mortaliter, qui fœminam sollicitaret, sine intentione executionis, ob solam ostentationem amoris, si sciat certo, illam minimè ad assensum alliciendam, & tam effrenata libidinis sit, qui soicitat, tantaquam iam infamia circa libidinem labore, ut nullatenus fœmina ad scandalum afferenda sit.*

S. II.

Judicium Authoris.

¶ 11 Ceterum cum verba de se, & ex sua natura inducitiva ad culpam grauem, malitiam, ad quam inducunt, contineant, nisi aliunde ex circumstantijs, ad aliud significandum, extrahatur, existimo, contrarium omnino tenendum, nisi causa quo

quod audientes ratione circumstantiarum, aliud, quam tonant, intelligent; quod cœnire posse non est dubium, cum ex impositione hominum significant. Ac proinde quando vel ratione subiecti proferentis vel occasionis, in qua dicuntur, significatione aliam audienti notam induere possint, solum materialiter inductiva erunt, & solicitationis rationem non sortieatur, & ideo tunc à graui noxa immunia censere possumus. Altero vero non auderem a culpa lethali praefata verba excusare, secluso etiam periculo, tam delectationis in se, & in alio excitandæ, quam ruine spiritualis audientis. Et in hoc sensu vera est opinio Nauarri, & Ludouici Lopez, quibus consensit Escobar *vbi supra*.

DISPUTATIO TERTIA;

De Homicidio.

QUESTIONE I.

An licitum sit, accusatorem falsum occidere? an etiam testem, & iudicem? si oppressio innocentis alicet vitari non possit?

§. I.

Doctorum placita:

IN hanc controversiā obiter incedi in Opusc. pro Jesuitis, tract. de Iustit. Prop. 1. n. 4. vbi pro parte affirmativa, quoad accusatorem falsum, adduxi Magistrum Bañez 2. 2. quest. 64. artic. 7. dub. 4. vbi inquirens: * An habeat rationem defensionis, si quis occidat eum, qui vadit ad iudicem, ut imponat falsum testimonium, propter quod erit occidendum, vel infamandus, vel amissurus bona temporalia? Respondet: * Similiter dico, quod si ille, qui vadit ad iudicem, fuerit admonitus, & noluerit retrocedere, poterit is, qui iniuriam patitur, occidere illum defendendo se, vel sua, si aliter non potest. * Sic Bañez, cuius sententiam amplectuntur M. Serra 2. 2. quest. 64. dub. 1. §. Ex hoc sequitur. Cuius verba dedi *vbi supra*. Et consentit M. Paulus de Blanchis ex eodem ordine in disceptat. casuum conscient. in litt. H. vbi de homicidio, casu 5. dub. 3. fol. 450. qui ibidem adducit verba *supra* exscripta M. Bañez.

2 Hanc sententiam (licet contrariam sequatur) probabilem putat M. Petrus de

Ledeima in Sum. tract. 8. de Iust. committitua, cap. 18. ibi: * La tercera dificultad es, en caso que uno acusa a un inocente delante del juez, por el qual delito le ha de condenar a muerte, si sera licito matar al que me va a acusar? Cayetano enseña, que en tal caso el inocente le puede matar, y desafiarle. La misma sentencia tiene Bañez, &c. Muy mas probable es, que en tal caso no es licito desafiar al acusador, ni matarlo. * Sic ille, qui, ut patet, contrariam probabilem censet.

3 Eamdem opinionem, non solum quoad accusatorem, sed etiam quoad testes, defendit M. Paulus de Blanchis *vbi supra*: * Si talis, inquit, occidatur, in culpa est oppressor ipse, qui ex sua malitia posuit me in tali litigio contra omnem iustitiam, quae iustitia petit, quod falsi accusatores, & falsi testes occiduntur, quando sunt circa res magni momenti. * Sic ibi, §. Theologus, fol. 450.

4 Idem sentit Ioannes Fraciscus Suárez in Enchiridio cas. cons. lib. 7. verb. Homicidium, §. 13. ibi: * Licet occidere testem euntem ad testificandum falsum contra me, vbi agitur ad mortem: nil enim differt, armis, vel alia iniusta via me iniundat, si certo scio, gladio oris eius me fore occidendum. * Cui consonat Strouerhoff, in 2. 2. D. Thomas, quest. 64. art. 7. conclus. 5. & plures viri docti.

5 Addunt alij, idem prorsus dicendum de accusatore, licet etiennem sit verum, si tamen occultum sit. Ita M. Bañez *supra* q. 64. art. 7. dub. 4. ibi: * Sed roget quis: quid agam ego, si quis vadit ad me accusandum de crimen vero, sed occulto, ex cuius accusatione mihi certum periculum creatur mortis, vel infamiae? Respondeatur, quod si ille non habet ius ad me accusandum, neque procedit secundum iustitiam legalem, ita me possum defendere ab illo, sicut ab imponente falsum crimen. * Sic Bañez, quem eisdem ferè verbis sequitur M. Paulus de Blanchis *supra* §. Ad instantiam, fol. 450. Quibus consonat M. Marcus Serra quest. 64. art. 7. dub. 1. dicens: * Idem erit, si quis vadit ad me accusandum de crimen vero, sed occulto, ex cuius accusatione mihi certum periculum imminet mortis, vel infamiae. * Sic ille, & sic alij.

6 En amice lector, Doctores docentes licitum esse innocentem, falsum accusatorem, & falsos testes occulte occidere.

An

An vero iniquum etiam iudicem, qui innocentem, ut supra, iniusta sententia mortis, aut infamie, opprimere intenderet, si aliter vitari non possit? subtiliorem Magistri citati.

7 Ceterum, in terminis, quod de falso accusatore, & falsis testibus, dictum est: de iudice iniquo contra innocentem iniuste procedente dicendum esse putat probabile Petrus de Nauarra lib. 2. de Restit. cap. 3. n. 35 2. ubi sic ait: * Sed rogari potest, an licet eum ad testificandum, contra me, falsum occidere? Sotus dicit, non licere, quia, inquit, non licet, in uatorem occidere, nisi in presenti aggressione, non autem in proximo. Sed ratio fruola est, cum non loquatur consequenter: ipse enim fatetur, quod licet, præuenire inuatorem insidiantem, & arma parantem. Caetanus videtur, idem docere alia ratione. Quia, inquit, defensio armata non licet, nisi contra inuidentem armis, non tamen contra eum, qui in iudicio calumnia vtitur. Sed certe non video, quid differat, armis, vel alia iniusta via me inuadiri, si certo scio, gladio oris, me fore iniquè damnandum, &c. siue ergo testis falso deponens, siue accusator falso accusans, (attende) siue iudex iniquè condemnans, verè sunt aggressores, & contra communitatem iuris ordinari efficiunt. Quare aliter ego finiendim putarem hanc cotoruersiam hac distinctione. Occidere prediletas personas publicè, non licet; priuatim, atque occultè licet. Quod occultè licet; præter supradicta, ratio est, quia ut Caetanus fatetur 2. 2. quæst. 95. nil refert, an aliquem occidas proprio gladio, an gladio iudicis, vel carnicis. * Hactenus Petrus de Nauarra.

8 Immò addunt sapientissimi Patres Magistri, idem proculus dicendum, licet iudex innocentem, secundum allegata, & probata, iuste condemnaret. Sic M. Ioannes de la Cruz cum alijs eiusdem instituti in Sum. precep. 8. de iniustitia rei, art. 3. conclus. 6. fol. mihi 12 1. ubi sic: * Sexta conclusio ex D. Thoma artic. 4. Non licet reo iuste damnato ad mortem impugnare custodes carceris; benè verò iniuste damnato; immò & innocentis (attende) iuste damnato, iuxta allegata, & probata, licet, secluso scandalo, & damnō communi, defendere se, etiam occidendo iudicem, & ministros iustitiae, si necesse sit. Ita Victoria, & Bañez 2. 2. quæst. 64. contra Sotum, & Ludouicū Lopez, * Hac M. Cruz,

9 Quibus adde plures, quorum sententiam referens, verissimam censem Villalobos in Summ. tom. 2. tract. 16. de Reo, cap. 9. quamuis in praxi afferat non sequēdam. Sic enim inquit: * Tercera conclusion. Aunque aya procedido juridicamente, si la sentencia en hecho de verdad, es injusta, porque se fundó en falsa presuncion, o falsa probanza, no obliga en conciencia. Lo qual es comun de los Doctores, &c. Quarta conclusion: En el caso de la tercera conclusion, si pudiese ser alguna vez sin escandalo, podria el reo defendese por fuerça contra el Juez, y los Ministros, que quieren executar la sentencia. Esta opinion tienen Lucas de Peña, Paris de Puteo, Hypolito, y la tuvo el Padre Victoria, a quien siguen Bañez, y Ledesma, diciendo, que es comun de los discípulos de Santo Thomas, y particularmente de Orellana, y la tiene por probable Soto, &c. Y así dice Bañez, que podria matar al Juez, y Lucas de Peña q. podria matar las guardas, y huir. Esta sentencia tengo por verdaderissima, mas en practica no se puede seguir; porque como dicen los Doctores citados, siempre ay escandalo, quando el reo se defiende desta suerte por fuerça. * Sic Villalobos.

§. II.

Vera sententia.

10 Contraria omnino tenenda est. Primo, quia si calumnia illi falso potest suam innocentiam offendere, alia erunt niedia, quibus se à calumniatore liberet: si verò innocentia demonstrari non potest, nequibit non eiusmodi occiso plura patere scandala, dum infoncat, hominem de calumnia non conuictū per insidias occisum esse. Et, ut ait Lessius lib. 2. de Inst. cap. 9. dub. 3. n. 47. si sententia illa, vel scripto, vel ipso facto, à viris doctis defendatur, sequetur facile, multos persuasos sibi ab actore iniuriam, vel calumniā inferri, ad eudem è medio tollendum aggressuros, non sine maximo Reipublicæ detrimento: facile enim credent, aliud ipsis effugium non manere, præter mortem accusatoris, vel testis, vel iudicis. Vnde infinitis homicidiis patebit aditus.

11 Non inficior, hoc fundamentum parui pensum à M. Bañez; ideoq. respōdet, haec incommoda non prouenire ex ipsa doctrina, sed ex malitia litigantium, qui

qui non prudenter examinabunt circumstantias, in quibus licitum est, falsum accusatorem, vel testimoniem occidere. Verum cum nemo, in propria causa, bonus sit iudex, opinandi aditus omnino praetuldi debet, & ideo prefatam sententiam practicè improbabiliè pronunciare debemus, propter absurdia, & inconvenientia, quæ illam sequuntur. Adeo, nec speculatiuè probabilem esse, quia ut bene ait Cardin. de Lugo tom. 1. de Iust. disp. 10. sect. 10. n. 189. ad probabilitatem etiam speculatiuam rei moralis oportet, quod materia sit talis, ut in circuitaliis humanis non afferat inconvenientia, quæ eam reddant illicitam.

12 Quapropter omnino displicet Illustris. D. D. Ioannes de Caramuel in Theolog. Fundament. edita Franco-Furti, anno 1652. fundam. 51. §. 11. num. 172. fol. mihi 492. vñ aliam versans questionem, sic ait: * Porro hanc doctrinam, si reducatur ad peaxim, esse perniciosa, non nego. At non solum probabilissimæ opiniones, sed & demonstratae, & certissimæ sunt interdum nocuae: quod alibi demonstrare me memini. Sapè enim veritatem utiliter ignorare contingit. * Sic ibi: Et iterum de re nostra in terminis fundamento 55. §. 6. num. 1150. * Hinc est, quod ego itidicem, summa inconvenientia sequi ex multis opinionibus, quæ hodiè circumferuntur, nec tamen ideo illas improbables esse. Multa enim suboriuntur ex restrictionibus mentalibus: multa ex occultis compensationibus: multa ex licentia occidiendi iniustum iudicem, aut testimoniem, quam non aucti concedunt: multa ex alijs, qui bustamen non obstantibus inconvenientibus, illæ sententiae in terminis, quibus hodiè in scholis traduntur, sunt ut minimum probabilissimæ, & à nemine dannari possunt. * Hæc Caramuel. Quod protinus falsum existimo, quia à posteriori, practica opinionis improbabilitas innoscit, nec in re ad mores pertinente, admitti debet ut probabile principium, ex quo absurdæ, contra bonos mores, illationes sequantur.

13 Concludendum igitur est, fāquam omnino certum, prefatam doctrinam nullum habere posse locum, ob inconvenientia grauissima, quæ ex illius praxi pullulare possunt. Quapropter nouissimè Santissimus Alexand. VII. die 24. Septembris, anno 1655. inter alias propositiones, hæc ut scandalosam ut minimum damnauit;

Licet interficere falsum accusatorem, falsos testes, ac etiam iudicem, à quo iniqua certa imminet sententia, si alia via non potest innocentem dampnum evitare. Et illam docere, defendere, aut edere, & de ea etiam disputatione publicè, aut priuatim tractare, nisi forsitan impugnando, sub pena excommunicationis ipso facto incurrienda, & Summo Pontifici reservata prohibetur, & insuper districte in virtute sanctæ obedientiæ, ne ad proximam aliquis eam deducat.

14 Vnde probabilitas saltem practica prefatae opinionis tot Doctorum armata phalange funditus corruit: sicut fundamentum Caramuelis, & aliorum, quos inconvenientia non terrent, ut probabilitatem practicam alijs opinionibus eiusdem furfuris non denegent.

QVÆSTIO II.
An licitum sit, occidere latronem, re valoris accepta fugientem, quando aliter recuperari non posset?

Neganit nonnulli, quos sequitur Baronius ex Ordine Prædicarum, in opere contra Amaðæum Guimeñum infra citandus, immo nullum pro contraria militare Thomistam, confidenter assertit. Sed miror hominis ausum, vel, ut portius dicam, librorum inopiam: quia affirmativa sententia adeò communis est, ut ferè omnes eam defendant. Sylvester verb. Excom. 6. quest. 9. ibi: * Si autem non me inuadit, & tamen rem meam tenere nequeo, nisi occidam, puta, quia fugit in equo meo, quem aliter habere nequeo, nisi illum sagitta occulta persecutam, &c. dici possit, in hoc casu, non esse contra legem Dei, aut naturæ illum occidere. Quia quotidie de licentia Principis mouentur arma pro temporalibus: quod fieri non posset, si esset contra legem Dei, aut naturæ. * Et antea verb. Bellum 2. quest. 1. in fine. * Svis infertur rebus, iniuria debet repelli in continentia, id est, quam primum quis poterit, licet iniuria sit facta, quia non est vindicta, sed defensio quædam. Et quando dicatur in continentia? Hoc casu Glossa in cap. significasti 2. de Homicidio, dicit, quod debet facere, quam citius poterit, Ioannes Andreas, & Hostiensis dicunt hoc verum, ut licitum sit resistere cunctis armis ad recuperationem inuasa rei, si hoc fiat, ante quam ad alia diuerteratur, alias esse gue-

guertia, & vindicta. Bartolus verò sentire videtur, quod hoc fieri debeat intra tres dies. Sed melius dicitur, quod est quam pri-
mam poterit, non diuertendo ad alia, re-
linquendo arbitrio boni, rerum qualitate
pensata. * Haec tenus Sylvester, quem ei-
dem transcriptis verbis, ex verb. Excom-
mun. 6. quæst. 9. superius adductis, sequitur
M. Dominicus Baltanas in Margarita Con-
fessor. fol. mihi 82.

2 M. Sotus de Inst. libr. 5. quæst. 1. art. 8; ibi: * Respondetur citra dubium, licere furem etiam diurnum in defensione bonorum temporalium interficere, si aliter illa eripi ab ipso nequeunt. Et ratio est, quia bona mea media sunt ad vitæ suste-
tationem, & status, atque honoris. Quapropter, sicut vita fundamentum est omni-
um bonorum, ita est, & eorum tutrix,
&c. De tempore autem defensæ, quamdiu
daret? forte dubitas: nempè utrum tunc
tantum liceat resistere, quamdiu fur rem
non arripuit, an vero etiam tunc, dum tuis
rebus onustus fugit, liceat tibi cum armis
insequi, et si aliter deprehendi nequit, etiā
iacto telo sternere? Respondetur, toto il-
lo tempore flagrantis delicti licere vim
vi repellere, etiam dum fugit. *

3 M. Ludouicus Lopez 1. p. instruci-
cap. 62. * Passus rapinam, si illum rapto-
rem non amisit à conspectu suo, quia ad-
huc inuenitur cum furto, vt aiunt, in ma-
nibus, &c. tunc secundum Mercurium po-
test vi tollere, & in defensionem suorum
bonorum passus illam rapinam potest rap-
torem occidere, si aliter ab eius manibus
nequeat prædam arripere. *

4 Mag. Cortadus 1. p. Resp. quæst. 75.
* Quantum verò ad res, si perviam iusti-
tia recuperari non possint, omnes con-
ueniunt in eam sententiam, vt liceat per-
cutere, & occidere. Sylvester, Caietanus,
D. Thomas, Sotus. Et hoc intelligendum,
vt ibidem notat Sotus, si bona illa sint ali-
quanti pretij, &c. idquè solum fieri licet
in flagranti crimine, & etiam dum fur fu-
git, sed post fugam si aliquo se iam rece-
pit, non licet cum vi aggredi, sed tenere,
quovsque iudex cum capiat. *

5 Mag. Zanardus 1. p. vbi de Homici-
dio, cap. 2. §. Nono, ibi: * Nono dico, licere
pro rebus suis defendendis, & recuperandis
alterū occidere, &c. Hoc idē licebit facere
cū fure diurno, quando primo res furata
sit alicuius momenti. Secundò, quādo il-
le, à quo subtractæ sunt res, dubius est, vel

certus probabiliter, quod res suas aliter
non recuperabit, nisi persequendo furem,
& occidendo eum, si vellet res furtivas
defendere. *

6 M. Paulus de Blanchis in Discep. ca-
suum conscient. in litt. H, vbi de Homicidio,
casu 5. dub. 1. §. Ad secundam impugna-
tionem, fol. 45 1. * Non excusamus oppresum,
quando potest repellere vim, quam pati-
tur à raptore, vel fure, capiendo ipsum,
vel quocumque alio modo recuperando
sua bona, si occidit. Hac de causa dicitur
Exodi 22. Si quis occiderit furum diurnum,
reus erit homicidij: quando scilicet, illum
capere potuit absque occidente: quando
autem non potest defendere vitam suam,
vel res suas absque occidente, tunc occi-
sor nō est reus homicidij: & hoc est, quod
intendimus in casu nostro. *

7 M. Ioannes de la Cruz in Sum. 5. pre-
cep. art. 1. de Homicidio, dub. 6. * Conclusio
affirmativa: itaq; fugientem cum equo
tuo, aut rebus aliquanti pretij, quæ aliter
certo non recuperabis, licet sagitta con-
fondere. Ita Sylvet. Soto, Bañez, & Caieta-
nus, & communiter cum D. Thoma 2. 2
quæst. 64. art. 7. & patet Exod. 22. *

8 Reuerendiss. PP. Magistros suprà ci-
tatos sequuntur communiter Doctores. Vi-
llalobos tom. 2. tract. 12. diffic. 11. * Si es li-
cito matar al ladron, quando no se puede
defender por otra via la hacienda? Respo-
do, que si: siēdo tum moderamine inculpa-
te ture. Así lo tiene Cayetano, Aragó,
Bañez, Ledesma, y es comunissima. Y dice
Bañez, que conciernen en ella los Philoso-
phos, y casi todos los Theologos, &c. Por
la misma razon tambien es licito perse-
guir al ladron, para que dese lo que lleua
hurtado, y quando no huiesse otro me-
dio, matarle por esto. Y tambien, quando
no se puede recuperar por otro camino,
porque si se pudiesse librar por justicia, no
seria la muerte inculpable. *

9 Diana p. 5. tract. 4. resol. 17. postqua
negatiuam sententiam retulit, sic ait: * Ve-
rum contrariam sententiam tenent com-
muniter Doctores. Et ita docet Tanne-
rus, qui citat Sylvestrum, Nauarrum, So-
tum, Valentiam, Aragonium, Bañez, &
Lessium. Quibus ego addo Turrianum,
Marchantium, Baldellum, Layman, Bins-
feldium, Molinam, Azorium, & Filliu-
cium, &c. contra Couartuu. esse lici-
tum occidere, vel sagitta, vel catapulta
furem, si cum re furata fugiat; quia

inuasio rei durat, donec se in tutum recipiat, vbi quiete possidere incipiat. Et quia nisi id licitum esset, defensio rerum maxima ex parte esset inutilis: possent enim fures quodlibet rapere, & statim fuga se proripere: in fuga enim, secundum opinionem Couarruu, essent tuti. Ita Doctores citati. * Hæc Diana vbi supra, & iterum p. 8. tract. 7. *Miscellan. resolut. 47.* cum Card. de Lugo testante, hanc esse communem Doctorum opinionem disput. 10. de *Iust. sect. 9. n. 179.* Quibus consentit Leander à Sacram. tom. 5. de Irreg. disp. 13. quest. 7. * Quia adhuc fure fugiente, inquit, inuasio censemur adhuc durare. Sic tenent communiter Doctores, Molina, Sylvester, Sotus, Nauarra, Lessius, Diana, Rodriguez, Reginaldus, Dicastillo, Lugo. * Imò potiori iure occidi posse iniustum inuasorem facultatum, quam honoris, multis ostende conatur Fr. Franciscus Bonæ Spei Carmelita reformatus in lib. cui titulus, *Natura Belgica ad Aquilam*, dub. 20. num. 634. * Quia bona fortunæ per se ordinata sunt ad vitam conservandam; ideo qui illa aggreditur, in casu, quo facile recuperari non possunt, nisi iniustus aggressor occidatur, censemur possessoris vitâ aggredi; & proinde contra illum agi potest, tanquam contra vitâ aggressorem, &c. * Sic ille, ex illo principio, quod concessivo, censemur concessa ea omnia, sine quibus non pervenitur ad ipsum, l. 1. ff. de iuris dict. omni. iudic. l. ad rem mobilem, §. Quis procurat. ff. de procurat. cap. preterea de officio delegati, & cap. ex his, §. Porro de verb. signif. quod verissimum esse ratio naturalis demonstrat, quando media sunt vnicè necessaria.

10 Eni amice lector, opinio illa, quam in Lessio de Iust. lib. 2. cap. 9. dub. 11. & in Escobatio in Theol. Moral. tract. 1. exam. 7. cap. 3. nescio quis censura notauit, communis est apud Theologos. Quapropter iure optimo Stubro Kius in illū, & sequaces animaduertens, in suis in quaorundā notis, ad Epist. 14. fol. 208. sic scripsit: * Omnes communiter censem, si paucos excipiās, posse quilibet defendere facultates suas, vel Patris, vel heri, etiā cum morte furis, si aliter seruari, aut recuperari non possunt, & res notabilis momenti id postuler, Caietanus, Sotus, Nauarrus, Molina, Lessius, Vazq. D. Antoninus, Sylvester, Medina, &c. Vix nullum auctorem inuenio ex innumeris ferre, qui de hoc argumento scripserunt, cuius calculo hæc sententia non donetur.*

11 Addit M. Sotus vbi supra, hæc doctrinam locum habere, licet res ablata per iudicem recuperari possit, non tamen facile. Verba eius sunt: * Iurisconsulti inferunt, quod dum spes est, via iuridica recuperandi furtum, non licet, furem occidere. Et certè si spes esset certissima, quod facilissimo negotio recuperari possit, verum apparēt, vbi autem res esset dubia, posset liberum esse domino iure vti suo.*

12 Docent etiam alij, licitum esse occidere furem, quoties res, eo non occiso, custodiri non potest, etiam si postea recuperari possit. Ita Henricus Strouerdoff. apud Dianam p. 5. tract. 4. resolut. 17. & ante illum Eminent. Caicetus & Sylvester, ut refert Mag. Ioannes Martinez de Prado tom. 2. Theol. Moral. cap. 20. quest. 4. num. 7. Quos sequitur Trullench cap. 4. dub. 6. num. 6. Quorum ratio est, quia fure magnam mihi infert contumeliam, dum res meas, me praesente, capit, ac proinde vim vi repellere licet. Sic Doctores citati. Quibus consentiunt alij, quos nouissime refert, & sequitur D. Hieronymus de Molina & Guzman in *Nouis veritatibus iuris, verit. 37. num. 20.*

13 Addunt non pauci, licitā aliquando esse bonorum recuperationem, vi adhibita, non solum quando fur, eis acceptis, fugit, sed etiam postea, quando iam res in tuto est posita. Sic tradit M. Corradus 1. p. Respons. quest. 75. ibi: * Ultimo dicitur, quod si quis rem meam subripit, in continenti possum per vim eam cripere. Si autem statim non fiat, tunc per iudicem recuperari debet: Alioquin (attende) si non potest per iudicem recuperari, ego dominus, in defectu iudicis, eam violenter recuperare possum, non suadente diabolo, sed iustitia tantum. Ita ait ibidem Sylvester. * Hæc M. Corradus.

14 Idem sentiunt alij, quos citatos sequitur Leander à Sacramen. tom. 5. de Irregular. disputat. 13. quest. 8. vbi inquirens: * An etiam licite possit quis occidere furem, qui rem suam habet positam in certo loco? * Respondebit. * Negabit Cotar. ita. cui fauere videntur S. Antoninus, Petrus de Nauarra, & alij, &c. Sed probabilius respondeo, etiā posse licite, & absque metu irregularitatis talē fure occidere, casu (ad minus) quo inuasus furem inequens in continenti illum occidat, si rem furatam non velit tradere, & nullo alio medio recu-

recuperari possit, quia tunc adhuc actus iniusionis moraliter durat. Sic Fagundez, Sylvester, Joannes à Lignano, & alijs. * Et inferius quæst. 9. inquit, posse quem ingredi domum, vbi rem furto captam in pacifica possessione fur retinet, & illum occidere, si resistat eam tradere eidem domino. * Dammodo, inquit, & remedium illi non suppetat recuperandi rem propriam per vires iuridicas, & eadem res furata in individuo extet apud furem, ut eadē dñi torques, idem pallium. Ratio est, quia in hoc casu dominus rei nos est agressor, sed defensor rei propriæ, ob quam recuperandam licitum est illi, inferre vim inuidenti. * Sic Leander, cui consentiunt Malderas 2. 2. tract. 3. cap. 1. dub. 13. §. Dico sexto. Diana p. 5. tract. 4. resol. 37. & plures doctissimi apud illos, quorum sententiam probabilem putat Bonacina disp. 2. de Rest. quæst. ultim. sect. 1. p. 10. & tueruntur alij apud Eminent. Card. de Lugo tom. 1. de Iust. disp. 10. sect. 9. n. m. 181.

15 Denique doctrinam traditam de occisione furis, re valoris accepta, fugientis, extendunt D. Antoninus, & Caietanus, quos citatos sequitur Lcslius suprà, ad Clericos, & Religiosos. Quibus cum Madero, & Sylvio consentit Diana p. 5. tract. 4. resol. 16. & cum Soto, Petro de Nauarra, Barbosa, & alijs tenet Leander à Sacram. tom. 5. disp. 13. q. 3. & 4. subiectenis: * Sic tenet ferè omnes Doctores pro nostris sententijs adducti. * Qui pro defensione rerum suarum idem putant licere Clericos, & Religiosis, quod laicis.

16 Et ante illos docuit M. Victoria in Relect. de iure Belli, n. 4. vbi sic: * Etiā iure naturali non liceret occidere pro defensione rerū, videtur, quod iure ciuili factū sit licitum. Et hoc, re vera, secluso scandalo, videtur licere, non solum laico, sed etiā Clerico, & Religioso viro. * Verū si iure naturali id non liceret, nō video, quomodo ius ciuile posset licitū reddere Clericos. Melius ergo suaderetur ex D. Antonino assertente, omnibus concessam esse defensionem rerū, quibus concessa est defensio vita. Quam omnibus, naturæ iure cōcessam, dicit Caietanus de Potestate Pape, cap. 17. & scribere nō recusavit: * Quod quilibet licetè possit occidere Papam inuasorem se defendendo. * Cui cōsentit M. Victoria illius verba referēs in Relect. 1. de Potest. Ecclesiæ ad finē, & Sylvester verb. Bellum 2. §. 2. Verum horum doctrinam non laudo, &

benè eam limitauit Fagundez in quinque precepta Ecclesiæ, lib. 5. cap. 3. n. 6. & 7. dices: non procedere, quando Principes, seu Domini sunt tam utiles bono communis Republicæ, ut secundum prudentiæ, & charitatis regulas, videatur teneri unusquisque poriū iniusta sui occisionem pati, quam inuidentem se iniuste, iuste perire.

17 Hæc scripta sufficiat, in præsumptum communis & veræ sententia allereatis omnibus, etiam Clericis, licitum esse occidere inuasorem suarum facultatum notabilis momenti, quando aliter recuperari non possunt. Quod insuper probati potest, ex cap. 6. de sententia excommunicationis in 6. vbi etiam pro defensione rerum temporalium dicitur esse licitum, vim vi repellere, quando aliter defendi non possunt. Et sane latissima latrocinijs aperiretur via, si bona propria defendere non liceret, etiam cum morte tentantis auferre: nec ius ad vitam perfectum esset, si ad media ad illam nobis necessariam deficeret. Ideo hæc opinio prorsus tenenda est, quam non solum Doctores supra citati, sed Divus Augustinus, & D. Thomas propugnant, ut restatur Eminēt. Caietanus in Sum. verb. Homicidium, vbi ait. * Licet alterum occidere, tuendo necessaria ad vitam, & virtutem, ne perdat res suas, & suorum, * & 2. 2. quæst. 5. 4. artic. 7. §. Ad huc dubium, inquit. * Est sententia D. Thomæ, & Augustini: quia Augustini auctoritas loquitur nō solum de vita corporali, sed de alijs, quæ inviti perdere possimus, sub quo ordine ponit honores, & diuitias. *

18 Quæ si animadverriset Vincen-
tius Baronius in opere contra Amadeum Guimenium, disput. 1. sect. 2. artic. 1. §. 4. fol. 148. scribere non auderet, (ne cum vt principium apud D. Thomam, & eius omnes discipulos inconcussim iactare) occisionem hominis, ob solum vitæ defensionem, licitam esse. * Respondemus (inquit) ratione, nos docere, sola auctoritate publica, homicidium licitum pet se esse: a priuata potestate numquam; sed ad summum nos illud pati, ut accidētario iunctum vitæ nostræ defensioni, * & expressius fol. 149. Mortem, inquit, aggressoris * pati & ferre possumus, non eligere; vt adiunctam inculpatæ tutelæ salutis, non honoris. * Quo nil à veritate magis alienum: honorem enim & diuitias cum morte aggressoris

defendere possumus, ut constat ex dictis; & ex communī Thomistarum sententia. Vide quæ adduximus sup. tract. 3. disput. 3. q̄. est. 3. cap. 6. num. 55. & 56. folio 217. & 218.

QVÆSTIO III.

An Proscriptum, seu Bannitum a Pontifice aut ab alio Principe licet ut
vbique occidere?

VNum supponimus, & aliud dis-
putamus. Supponimus cum
communi sententia, Principem posse con-
cedere facultatem generalem cuicumque
ad aliquem sceleratum hominem occide-
re, propter damnum Republicæ im-
minēs, quod aliter vitari non potest. Hac
vero permisio, ut benè notat Molina tom.
4. disput. 7. num. 1. nisi ex grauiſſima causā
concedenda non est, vt si esset nocentissi-
mus grassator, aut alius similis pernicio-
ſiſſimus Republicæ, qui facile compre-
hendi non posset. Sic nonnumquam con-
cedi solet facultas occidendi bannitos,
aliosq̄ sceleratos, proposito etiam pre-
mio occisor, qui auctoritate publica exci-
cutor sententia mortis constitutus. Diffi-
cultas ergo est: an bannitum, seu sceleratum
hominem, quem occidendi facultas cuius a Pontifice conceditur, liceat
vbique occidere.

2 Prima sententia asserit, non solum
bannitum a Pontifice, sed etiam a quo-
libet alio Principe, posse vbique; alterius
Principis, in cuius territorio moratur,
non requisita licentia, licite occidi. Sic
tradit M. Zanardus 1. p. vbi de *Homicidio*, cap. 3. dicens: *Hoc idem, nemp̄ facul-
tatem occidendi malefactore, potest Princeps concedere in terris alienis, quando
delictum adeo est immane, yr ad terrefa-
ciendum alios, vel ad similia crimina vi-
tanda, hoc expedire iudicauerit. Nec hoc
est perturbare statū alieni Principis, quia
in eo non intendit iurisdictionem exer-
cere, sed in eo subditum suum punire.
Et inferius: *Idem præstare valbit, quā-
do timendum esset, ne ille bannitus in
actu iterum Republicam inuadat, vel
perturberet, quia uniuersus Republicæ li-
cet, ad ea media recuperare, quæ ad eius
quietem apta reperiuntur. *Hastenus M.
Zanardus, *supra* fol. 758. & iterum fol. 799.
cap. 9. de *Bannitis*.

3 Eamdem sententiam defendit Iaco-
bus de Graffis Monachus Cassinensis in

decisionibus aureis p. 1. lib. 2. cap. 62. nn. 57.
fol. mīhi 312. vbi sic: *Sed an statutū quod
banniti, seu foriudicari occiduntur impu-
ne, & occidores premiū consequantur, ha-
beat locum in occidente extra territoriū?
Dic quod sic. Casus est in l. 3. §. final. ff. de
ficij. Vbi trans fugas ybi cūque inueniātur,
interficere licet. Potest enim constitu-
tio ligare personas etiam extra territo-
riū existentes, vt in l. magis puto, §. l. ludi,
ff. de rebus eorum, per L. fidei commissum, §.
Tractatum, ff. de iudic. Socius consil. 74. n.
17. vbi potestas statuendi in subditos non
arbitratur territorio, & ideo ubique repe-
riuntur, sunt ligati, & illos occidētes gau-
dient beneficio. Ita haldus in l. cūtis popu-
los, n. 9. C. de Sum. Trin. & Fide Cathol. Hy-
politus singul. 1. 2. 4. sequitur etiā opinione
Baldi Pisanelus ad consil. Regni Neapol.
quæ incipit: *Pauam egrum*. Quod videtur
saris rationabile, tum qua taliter occiden-
tes gerunt actū permisum, & in factis pri-
uatorū non attēditur territorium, sed an
faciant actū permisum, vel prohibitum?
tex. in l. non solum, §. Et qui in testamēto, &
ibi Glossā in principio, ff. de excusat. tutori. Tu
quia Republicæ interest, tales, ybi cūque
fuerint, perimi, ne reuertantur, & ne pro-
vincias cladi bus, furtis, ac violētijs mole-
scant. *Hac Graffis cui consentiunt, ultra
citatos, Lactantius, Finclius de casib⁹ re-
seruat. casu 4. n. 41. & Prosperus Fatinacius
in *Practica criminali*, p. 3. q. 103. n. 213. lo-
quens de illo, qui ob crimen lese Maie-
statis proscriptus, & bannitus est.

4 Verum hæc opinio est contra cō-
munem Theologorum, quæ, non petita
Principis territorij licentia, id minimē li-
cere, defendit, & merito, quia nullus iudex
potest extra territorium suum ius dicere,
aut sententiam exequi, vt constat ex l. ult.
ff. de iurisdictione omnium iudicium, &
ex cap. 2. de const. in G. vbi Doctores id cō-
muniter notat & tradit Escobar in *Theo-
log. Moral*. tract. 1. exam. 7. cap. 3. n. 3. 2. dicēs,
licitum esse, occidere bannitum: *Nontamē
posse extra territorium Principis, seu
Republicæ concedentis occidi, nisi con-
sensus saltem tacitus, vel rationabiliter
præsumptus illius Principis, in cuius ter-
ritorio iugium, interueniat. *Quia ex
tra territorium punire, vere est illuc iuris-
dictionem exercere. Quidquid auctores n.
3. citati contradixerint.

5 Hoc eum certissimum sit, dubi-
tat & merito Escobar: *Quid si proscrip-
tus

tus à Pōtifice? Est ne forsan idem statuendum, & asserendum? * Et responderet negatiuē ex Filiuicio tom. 2. tr. 28. p. 2. cap. 2. n. 24. Qui postquam sententiam communē, quoad alios Principes supra stabilitati, recēsuit; sic ait: * Hinc deduci potest si is, qui proscriptus, habeat jurisdictionem illimitatam, & per vniuersum' orbem, vt Sūmus Pontifex, hunc etiam posse mādare occisionem hominis à se proscripti in alieno territorio. * Subiectit verò, & prudenter: * Quamuis ad seruādam cuique suam iurisdictionem, nō soleant eiusmodi homicidia præcipi in alieno territorio. * Hæc Filiuicius. Ex quo Escobar; & Diana p. 5. tr. 4. resol. 24. vbi inquirens: * An liceat sūne peccato occidere bannitum extra territorium proscriptis? * Respondebat cum alijs negatiuē quoad alios Principes, & affirmatiuē quoad Pontificem: & ratione quoad vtrūque reddit: * Quia cum sit, inquit, extra territorium proscriptis, nō extenditur ad illud eius potestas, nisi ad eis licentia expressa, vel tacita, vel rationabiliter præsumpta alterius Principis, in cuius iurisdictione moratur bannitus. Nisi reus est bannitus à Summo Pontifice (attende) qui cū habeat jurisdictionem illimitatam, & per vniuersum orbem, potest mandare occisionem hominis à se proscripti in alieno territorio. * Sic ille.

6 Hanc sententiam amplector. Sed quia non tam in conclusione, quā in eius principio hærere forsan nō nemo poterit; idcō, vt mihi certū de fide, statuo, Summū Pontificem in toto orbe habere potestatē indirectam in temporalibus, nimirū, prout necessarium fuerit ad rectam in spiritualibus gubernationē. Hæc doctrina est communis inter Catholicos, qui contra Hæreticos aliter sentientes aeriter inueniuntur. M. Victoria in Relect. de Potest. Eccles. n. 11. & 12. & in Relect. de Indis insulanis, n. 29. ibi: * Papa habet potestatē temporalē in ordine ad spiritualia, id est, quantum necesse est ad administrationem rerū spiritualium. Hæc etiam est omnium Doctorū, &c. Et certè nullus legitimè Christianus deberet negare hāc potestatē. * Sic Victoria. Quē sequitur M. Hyacinthus Donatus p. 2. tract. II. de successione Monasterij q. 15. n. 6. fol. 218. dicēs: Romanus Pōtifex de rebus temporalibus in ordine ad finem spiritualem * in vniuerso mundo potest disponere absque vlla controueria, vt docent Catholici, & praxis obseruat. *

7 Eximius Doctor Franciscus Suarez in Defensione Fidei contra Regem Anglie, lib. 3. cap. 23. pluribus sacra Scripturæ auctoritatibus, & Sanctorum PP. testimonij hanc veritatem demonstrat, concludens: * Docent hoc omnes Catholici Doctores, quos supra enumeraui, & latius Bellarminus, estquē nō minus certū, quam cetera, quæ dicta sunt (nēpē de potestate Pontificis ad excōmunicandos Reges, quæ est de fide.) Imò si ea ponderentur attente, & dictum refutare errorem, & veritatem Catholica, vsu, auctoritate, & ratione cōprobata defendere, difficile nō erit. * Et iterum lib. 6. cap. 6. num. 27. * Ostendit est, inquit, lib. 3. multa Concilia Generalia hanc potestatem in Summo Pontifice recognouisse, &c. Et sèpius Summi Pontifices cum Concilijs Generalibus illa potestate vñi sunt, vt Innocentius III. in Cōcil. Lateran. & Innocentius IV. in Concilio Lugdunensi. Præterquamquod communis Ecclesiæ traditione, & consensu, hæc veritas fundata est, neque in hōc pūctō est dissensio inter Catholicos Theologos. * Hæc tenus Suarez.

8 Cuius vestigijs insistunt, contra Hæreticos huius temporis, auctores moderni. Diana p. 10. tr. 6. resol. vñica. * Pontifex secundū omnes tam Canonistas, quā Theologos, habet potestatē indirectam in temporalibus, de qua doctrina inter Catholicos non est disputandum. * Et tract. 17. de Potestate ex auctorandi Reges, resolut. 8. * In quadā, inquit, Congregatione Theologorum, cui ego interfui ex speciali mādato Sanctissimi Domini nostri Innocentij X. nūc feliciter regnantis, determinatū fuit: Propositionē hanc: Papam nullam habere potestatē in temporalibus, etiam indirecte esse hæreticam, saltē reductiū. * Et hanc censuram ei inuserat P. Adamus Tanne-
rus ex Societate Iesu in defensione Ecclesiæ libertatis, libr. 1. cap. 8. Vbi multis probat, non posse absque errore in fide, imò nec sine hæresi, potestatē in temporalibus in-
directam Romanis Pontificibus denegari. Quam sententiam doctissimè defendit M. Sotus in 4. dist. 25. q. 2. artig. 5. conclus. 5. his verbis: * Adhibetur quinta, eademquē Ca-
tholica conclusio, cōtra eorū hæresim, qui
omnem abdicant Pontifici temporalē po-
testatē. Potestas quæcumque ciuilis ea-
tenus est Ecclesiastice subiecta in ordine ad
spiritualia, vt Papa possit per suam spiri-
tualem potestatē, quoties ratio fidei,

& Religionis exegerit, non solum Ecclesiasticarum censurarum fulmine, aduersus Reges agere, eosque cogere: verum, & cunctos Christianos Principes temporalibus bonis priuare, & usque ad eorum depositionem procedere. * Hactenus M. Sotus.

9 Ex praefata igitur vera, & Catholica doctrina, sic pro opinione nostra efficaciter arguitur. Summus Pontifex habet in toto orbe indirectam iurisdictionem, & potestatem in temporalibus, prout necesse fuerit ad rectam Ecclesiae in spiritualibus gubernationem: ergo si insensus aliquis esset huic gubernationi, & spirituali fidelium bono, posset P[er]t[er]ifex illum proscribere, & mandare, ut ubique mique terrarum inueniatur, interneceatur, & consequenter facere cuique licitum talem bannitum ubique occidere. Non facile vitabis consequentiam.

10 Addunt alij, Sumnum Pontificem in toto orbe Christiano, non solum indirectam, sed etiam directam in temporalibus potestatem habere. Sic Anguanus, Comitolus, Pereira, Martha, Pellantius, & alij, & putat probabile eos referens Diana 1.p. tract. 2. de immunitate. 21. & ante illos tenuerunt alij, prout videre licet, apud Magistrum Ioannem Martinez de Prado tom. 1. Theolog. Moral. cap. 3. quest. 3. §. 3. num. 9. vbi sic ait. * Sumnum Pontificem habere directum dominium spirituale, & temporale in totum orbem, praeципue in omnes Christianos, dicunt S. Antoninus, Sylvester, Albarus Pelagius, Augustinus de Ancona, M. Ferrara, Thomas Bocio, Solorzano, soletque tribui D. Thomae. * Et hanc esse plurimum Canonistarum sententiam fatetur M. Sotus lib. 4. de Inst. quest. 4. §. Sed in hac questione, vbi sic: * Enim vero de Christo, qui rem superficie tenus cogitant, inficias ire non audent, quin fuerit in quantum homo, in temporalibus, orbis dominus, &c. Ex quo principio Doctores plurimi iuris Canonici idem Summo Pontifici tribuunt temporalium dominium, & plenissimam potestatem. * Quam sententiam apud Victoria in Relect. de Potestate Ecclesie, num. 2. & in Relect. de Indis insulanis tinentur plures: * Ita, inquit, tenet Hostiensis, & Archiep. 3.p. tit. 22. & Angelus, Anch[er]. ita tenet Sylvester, qui multo etiam largius, & benignius hanc potestatem tribuit Papae. *

11 Si haec doctrina esset vera, validius ex illa instaurari posset argumentum superius factum pro nostra opinione asserte, bannitum a Pontifice posse licet ubique occidi, cui proinde omnes Doctores nuper citati dissentire nequibunt. Verum principium hoc, praeterquam quod nullatenus necessarium est, ad prefatam conclusionem tutandam, cum potestas indirecta sufficiat, valde mihi displicet, & nullo fundamento stabilitur, ut bene probat M. Victoria vbi supra, qui erroris nota illi inuitit: * Ex quo, inquit, patet error multorum Iurisconsultorum, ut Archiepisc. Panormit. Angeli, Anch[er]. Sylvestri, & multorum aliorum, qui putant, quod Papa est dominus orbis propriè dominio temporali, & quod habet auctoritatem, & iurisdictionem temporalem in toto orbe supra omnes Principes. Hoc ego non dubito esse manifeste falsum, cum tamen ipsi dicant, esse manifeste verum. Ego puto, esse merum commentum in adulacionem, & assentationem Pontificum. * Et infra: * Glossatores iuris dominium dederunt Papae, cum ipsi essent pauperes rebus, & doctrina. * Haec Mag. Victoria, qui licet vir moderatissimus, nec sodalibus pepercit, tum quia eorum opinio de potestate directa in temporalibus totius orbis Christiani, nullum in scriptura habet fundatum, tum quia Innocentius III. Pontifex Maximus, & vir doctissimus in cap. per venerabil. Qui filii sunt legitimi: dicit, se non habere potestatem (nemp[er] directam) in temporalibus super Regem Gallie (& per consequens nec super alios Reges) ut videre licet apud M. Victoria supra. Et ita docent Suarez in Defensione Fidei lib. 3. cap. 5. num. 8. & Bellarminus tom. 2. lib. 5. de Romano Pontifice, cap. 4. & sequentibus. Hac obiter de potestate directa Pontificis prælibasse sufficiat: ut nemo deinceps odium conciliare presumat opinioni assertum, habere potestatem, & iurisdictionem indirectam, ideoque a Pontifice bannitum posse licet ubique occidi. Quod Theologaster nescio quis censura notauit.

12 Ex hoc principio, & conclusione, singulare aliud dubium excitavit Jacobus de Graffis, vbi supra p. 1. lib. 2. cap. 62. num. 60. his verbis: * Sed quid dicendum de muliere bannita, quæ ex forma statuti potest occidi, num impunè posset adulterari? Moderni simpliciter assertunt, quod non: et si

et si Nellus in tractat. Banni. in 2. p. secundi temporis, quæst. 4. 6. contrarium affirmet, quia secundum eum, si potest occidi bannita, ergo potest adulterari, cum maius sit delictum homicidium, quam adulterium. Facit tex. in l. n. que in ea, & ibi Bartol. ff. de adoptione. Sed tamen dictum Baldi, quia communiter approbat, (attende) verius videtur, tum quia adulterium est de se malum, & in eo non habet Papa ius dispensandi. * Sic ille, qui, vt ex adductis constat, opinionem Nelli, & Bartoli probabilem putat. Quæ quidem, si adulterium cū bannita licitum esse contendat, sicut & eius occasionem, aperta heres est. Sive rō solum intendat adulterij pœnam non incurrēdam ab eiusmodi adultero, eo quod cum bannita; non multum contendam: quia ius humanum, quoad hoc, locum habere potest, sicut habet in excusando à pœnis homicidij maritum occidentem uxorem in adulterio deprehensam. Nec credibile est, authores citatos aliud intendisse, et si verba latius patere videantur.

13 Ex eodem principio de potestate indirecta Pontificis in temporalibus, in toto orbe Christiano. Conclusionem alia notatu dignissimam quoad bellum indicendum deducit M. Victoria, in relectione de Indis insulan. nu. 29. fol. mihi 325. * Hac etiam ratione, inquit, discordantibus Principibus de iure alicuius Principatus, & in bella ruentibus, potest Papa esse iudex, & cognoscere de iure partium, & sententiam ferre, quam tenentur recipere Principes, ne scilicet euariant tot mala spiritualia, quot ex bello inter Principes Christianos necesse est oriri. Et licet hoc vel non faciat Papa, vel non sèpè faciat, hoc non est, quia non potest, vt dicit Dominus Durandus, sed quia timet scandalum, ne Principes putent, hoc facere per ambitionem, vel veritus rebellionem Principum à Sede Apostolica, & hac ratione potest aliquando Reges deponere, & etiam novos constituere, sicut aliquando factum est. * Hæc Victoria, cuius sententiam, pluribus pro ea citatis, sequitur, dicens, esse communem, M. Ioannes Martinez de Prado tom. I. Theologie moral. cap. 15. quæst. 4. num. 16. apud quem Lorca, Suarez, Molina, Bassæus, M. Sotus, Oviedo, Hurtado de Mendoza, & alij, quos sequitur Diana p. 6. tract. 4. resol. 2. & p. 10. tract. de Princip. Christ. fœderibus cum Turcis, vel Hereticis, resol. 7. Quibus adhæsit Villalobos in Sum.

tom. 2. tract. 5. diffic. 4. num. 4. ibi: * Quando fuiese la guerra contra Principes Christianos, y continuasse a el bien espiritual, podria el Papa meterse en ello, y disimir, y compeler por censuras, o por otro camino al rebelde. Aunque no conuendria, que se hiziese esto de ordinario, porque el Principe contra quien se sentenciasse, cobraria odio contra el Pontifice, pétando que lo auia hecho por paſión. * Sic Villalobos. Quamuis * in casu necessario (ait M. Prado supra) debent hæc humana iudicia contemnere, & censuris compellere Reges, ne fictis titulis bellum gerant, & totam Reipublicam Christianam perturbent; quod notat (inquit) Bassæus, & alij multi, quos citat, & sequitur Diana, & iam diu tradiderat M. Sotus in 4. dist. 25. q. 2. art. 1. conclus. 4. * Hæc M. Prado: quæ hic placuit adnectere, quia forsitan non se dabit occasio, & verissimam doctrinam continent.

14 Et ne Ministri Regij in Consilijs ad bellum indicendum faciles sint, animum vellem aduer tant ad aliam aquæ certam, doctissimi M. Francisci de Victoria sententiam, cui si Principes supremi, vt debent stetissent, Respublica Christiana tot non esset quassata malis, & tortam orbi vniuerso iam diu dominata fuisset. * Nullam, inquit, bellum est iustum, si conseruari majori malo Reipublicæ, quam bono, & utilitate: quantumvis aliunde supererant tituli, & rationes ad bellum iussu. Probatur. Quia Respublica non habet potestatem inferendi bellum, nisi ad tuendum se, resque suas, atque se protegendum; ergo ubi ipso bello attenuatur potius, atque atteritur, quam augetur, bellum erit iniustum, siue a Rege inferatur, siue a Respublica. Imò cum una Respublica sit pars totius orbis, & maximè Christiana Provincia pars totius Reipublicæ, si bellum utile sit vni Provinciæ, aut Reipublicæ, cum damno orbis, aut Christianitatis, puto eo ipso bellum esse iniustum. Ut si bellum Hispaniarum esset aduersus Gallos, alias ex causis iustis suscepimus, & alioquin Regno Hispaniarum utile: tamen cum maiore malo, & iactura geritur Christianitatis, puta quia Turcae occupant interim Provincias Christianorum; cesandum esset a tali bello. Hæc Victoria. Quæ vt obseruentur, maxime oportet, onanes supremos in temporalibus Principes, exhortatione Summi Pontificis,

cis, fœdus initio, ne ullus aduersus alium, bellum mouere possit, quia à maiori ipsorum parte pro iustitia cause lata sententia præcesserit. Qui autem secus indicxerit, si à Pontifice Summo admonitus non desistat, omnium arma in ipsum conuersa illico experiatur. Iustissima lex hæc foret, sanctissimum fœdus, ut versatilibus probabilitatibus, in re tanti momenti aditus omnino præcluderetur. Bellare enim, necessitatis, non voluntatis esse debet, vt ait D. Augustinus epist. 207. relatus in cap. noli 23. q. 1.

QUESTIO IV.

Vtrum ad vitandum periculum vita, vel infamiae pueræ prægnantis, licitum sit, procurare abortum fœtus inanimati?

1. PLures pro affirmata sententia, expressis nominibus, & collatis locis, adducit Diana p. 6. tract. 8. resol. 37. inter quos, quemdam Jesuitam suppresso nomine, qui, ut verum fatear, dubiæ fidei mihi est, quia non ab eo excepit Diana (ut ipsemet refert) sed à quodam viro nobili, qui ei testatus est, Jesuitam à se consultum sic respondisse. Verba Diana sunt: * Non desinam hic adnotare, quod consultus de hoc casu à viro nobili, & fideligno, testatus est mihi, doctissimum Theologum Societatis Iesu, quem ego scio, respondisse, ut supradictum est, licitum esse pro saluâda vita, & honore pueræ prægnantis procurare eius abortum ante foetus animationem. * Sic Diana ex auditis à viro nobili: sed forsitan hic sicut alias fidelignus, non benè Jesuitæ responsum perceperit: quod mirum non erit ex-pendenti, non raro viros etiam doctos decipi, referentes pro aliqua opinione vnu, vel alterum Doctorem, ubi contrariam expressè defendit. Et, quod miraberis, id in præsenti contigit ipsi Diana, qui pro eadem opinione, adducit Bordonum in Consilij Regul. res. 45. quæst. 4. num. 4. in fine. Et tamen hic author oppositum ibidem expressè docet, his verbis: * Quæres quarto: An pro conseruando honore, seu vita pueræ, vel pro conseruatione vita mulieris, possit procurari abortus? Respondeo, neutrum licet fieri potest. * Quod iterum tradit in decis. Miscell. decis. 260. fol. 223. Si ergo testis ocularis sic decipitur, quid mirum, quod vir ille nobilis testis ex au-

ditu, & in rebus Theologicis parum versatus, Jesuitæ respsnsa non calluerit?

2. Præterquam quod Jesuita consultus respondere potuit, ex aliorum sententia. Eam enim defendunt nonnulli, quos suppresso nomine refert M. Zanardus in direct. Confess. p. 1. de Sacram. Matrim. cap. 4. quæst. 17. Quos sequitur Torreblanca de Magia, lib. 2. cap. 43. num. 10. vbi sic: * Quādo ex partu concepto evidens periculum appareret, vel quod puerpera soleat ad extremum deduci, (attende) aut fama eius lœdatur, aut aliter vitæ discrimin, vel existimationis possit subire, bene poterit periculum abortionis præbere, dum fœtus tamen non erit animatus.*

3. Et hanc sententiam esse probabilem tradunt virialij doctissimi. M. Lezana Carmelitanus in Summa quæst. regul. tom. 3. verb. Abortus, num. 5. ibi: * Peccatum graue est, procurare abortum, etiam in casu, quo fœmina nobilis, aut Monialis cum viro peccauerint, & timent mortem, vel infamiam, vel scandalum, si grauidæ fiant, &c. Dicit tamen Azorius oppositam esse opinionem aliquorum, quos non refert, quā credo probabilem solum in eo casu, quo nullo alio omnino modo, nullavè via, impeditri possit infamia, aut mortis talis fœminæ; tunc enim non videtur intrinsecè malum, procurare abortum fœtus inanimati, aut impedire conceptionem ipsius.*

4. Trullench in Decalogum tom. 2. lib. 5. dub. 4. num. 1. ibi: * Aliqui existimant, si aliud non suppetat remedium, licere procurare abortum fœtus tamen inanimati, ad evitandum periculum vita, vel infamiae pueræ prægnantis, sicut diximus, licere ad evitandam mortem naturalem. Hæc autem opinio non placet Diana, & merito quidem, non tamen videtur improbabilis.*

5. Doctor D. Franciscus Verde in defensione Caramuelis contra Episcopum Placentinum, quæst. 4. de abortu, §. 3. fol. 30. postquam authores afferentes, id esse licitum, recensuit, sic ait: * Quod mihi saltem ab extrinseco sit probabile. Neque ex textu in cap. Si quis potest improbari, in quo, vt patet intuenti, est sermo de alio casu.*

6. Reuerendis. P. Fr. Leander à Murcia Capuccinus, Regius Concionator in disquis. in 1. 2. D. Thomæ lib. 2. disp. 5. res. 31. num. 14. & 24. * Aliqui Doctores contra sententia, inter quos Bassus, & Ioannes

nes Martinez citans Candidum, asserunt, istam sententiam esse improbabilem. Sed vellem doceri ab ipsis, cur improbabilius dicenda sit opinio, quæ tot firmis rationibus fulcitur, & tam graues patronos habet; quæ & adeo perspicue & solide argumentis in contrarium respondet. Si enim opinio, quæ his fulcris nititur, dicenda sit improbabilis, nullam probabilem inuenies. * Et infra postquam utriusque patris fundamenta proposuit, concludit, dicens: hec opinio * sufficienti probabilitate nō caret. * Et iterum resol. 32. num. 2. * Eamque esse sufficienter probabilem, ob allata fundamenta, mihi videtur. * Haec Leander, qui pro hac opinione refert Zambellum in *Repet. mor. verb. Medicus*, num. 11. & Bordonum, ubi supra, quos etiam recessent Diana, & Doctor D. Franciscus Verde. Verum, ut supra ostendi, Bordonus oppositum tenet, Zambellum videtur non licuit; ideoque illum non refero: fides sit penes citatres.

7. Huius tamen sententia fundamen-
ta breuiter hic attingere placuit, ne quid-
quam in hoc loco desideretur, arguunt sic.
Media, quæ licita sunt ad vitandam mor-
tem, cum ab intrinseco (nempe ab infir-
mitate) imminent; licita etiam sunt, quan-
do ab extrinseco (vt à Tyranno;) sed pro-
curare abortum foetus inanimati est lici-
tum, quando mors aliter ab intrinseco imminet, ergo & quando ab extrinseco. Discursus concludit, si præmissæ consti-
tint. Minor est communis Doctorum, quos infra dabo. Maior suadetur. Primo, quia ex eo, quod ebrietas sit licita propter sanitatem, seu ad conseruationem indi-
uidui, (ut cum D. Thoma tenent Caietanus in *Sum. verb. Ebrietas*, & 2. 2. quæst. 150. art. 2. & M. Petrus de Ledesma in *Sum. p. 2. tract. 27. cap. 3. de gula in fine*) deducunt Vi-
llalobos, Lessius, Layman, Diana, Marti-
nus de Magistris, & plures Doctores Lo-
uanenses consulti, vt refert Lessius lib. 4.
cap. 3. dub. 4. num. 66. & ex illo cum alijs
Amadeus in *opusc. tr. 2. de peccatis, prop. 2.*
licitam probabiliter esse ebrietatem, vi-
tandæ mortis causa ab extrinseco immi-
nentis, quando aliter vitari non potest.
Secundò, quia ex eo, quod Caietanus 2. 2.
quæst. 148. art. 2. §. Ad secundum vero tue-
tur, licitum esse in extrema necessitate
vesci carne humana, ne quis fame pereat,
cum alijs non suppetit cibus; deducit M.
Victoria, idem prorsus dici debere, si mors

ab alijs inferenda timeretur; * Si hoc in-
quit, in extrema necessitate est licitum,
ergo etiam si timore Barbarorum cogere-
tur aliquis comedere. Nil enim facit, an ti-
mor sit ab intrinseco, an ab extrinseco il-
latus. * Quem sequuntur Thomas San-
chez in *Sum. lib. 1. cap. 18. num. 13.* & pluri-
bus citatis Diana 3. p. tract. 6. resol. 4. 8.

8. Tertiò, quia ex eo quod in extrema
necessitate ad vitandam mortem, quæ ex
defectu alimenti ab intrinseco timeretur,
licitum sit accipere rem alienam, inferunt
non pauci (quos adduxi in *opusc. pro Iesuitis, tract. de iust. proposit. 8.*) licitum eriam id
esse, quando ex malitia aliquis tibi mor-
tem minaretur, ni rem alienam arriperes,
vel deuastares. Quod videntur sentire D.
Thomas, & Vazquez, & expreßè Palaus,
ibi, & colligitur ex Thom. Hur. tom. 2.
resol. mor. tract. 12. cap. 1. num. 1419. asseren-
te: * Licitum esse ad evitandum magnum
damnum accipere rem alienam. * Et ex
M. Petro de Ledesma 2. p. Sum. tract. 4. cap.
3. §. A esto se responde. * La necesidad ex-
trema es en dos maneras, una como intrin-
seca, que nace de adentro, otra extrinseca,
y que nace de la malicia de otro. * Ergo id
ipsum, quod matri licet, quando ei mors
ab intrinseco imminent, licebit etiam quā-
do ab extrinseco.

9. Quartò: quia ex eo, quod liceat cui-
que manum, brachium, aut pedem sibi
abscindere ad conseruationem individui,
aliter ratione infirmitatis perituri; infe-
runt M. Bañez, M. Ledesma, M. Sotus, M.
Acatius de Velasco, M. Serra, Baldellus,
(cum Lessio, Toleto, & alijs) quos circa
supra, licitum etiam esse manum, & bra-
chium sibi abscindere, si Tyrannus iube-
ret, & aliquin certam mortem iniuste
comminaretur. * Nam parum (inquiunt
Acatius, & Baldellus) videtur referre, quod
necessitas ex morbo sit inducta intrinse-
cus, & necessitas à Tyranno sit inducta
extrinsecus, & per causas voluntarias, cum
semper ipsa necessitas sit intrinseca in ip-
so homine, cui indicatur. *

10. Quinto: quia ex eo quod foetus in-
animatus sit pars viscerum matris, deduc-
tur quod sicut alias individui partes, pe-
dem, aut manum licet abscindere; liceat
etiam ad vitandum vita matris discrimē,
aborum procurare, vt docent D. Anto-
ninus, Sylvester, Armilla, Margarita Con-
fessor, Nauarrus, Corduba, Couarr, Graf-
fis, Henriquez, Vega, Palacios, & alijs, quos

citatos sequitur Thom. Sanchez lib. 9. de matri. disp. 20. num. 9. dicens: hanc intentiam esse communem, nullumque se inuenisse dissentientem. Quibus adde doctissimum M. Araujo ex Prædicatorum Ordine Epi. cop. Segouiens. in decis. moral. disp. 11. quest. 4. num. 13. Vbi sic: * Si factus nondum sit animatus, idque certo, aut probabiliter constet, tunc ob vitam matris prægnantis iuendam, si aliud remedium non suppetat, licita est abortus procuratio, eo quod tunc foetus, cum non sit anima rationali informatus, cœlestur quedam pars viscerum, quæ ad bonum, & conservationem totius, scilicet individui, ordinatur, sicut de cæteris partibus integratis vera sententia philosophatur. Vnde sicut ob vitæ conseruationem individui, (attende) licet digitum, manum, aut pedem abscindere, ita & licebit foetus in eo statu expellere: maximè cum matre percutente, foetus ille numquam animabitur.* Sic ille ex communi sententia; sed ut constat ex Doctoribus numero præcedenti citatis, licitum est, digitum, manum, aut pedem abscindere, quando aliter mores ab extrinseco, ex malitia Tyranni, imminet. Ergo similiter ob eamdem causam licebit abortum procurare.

11 Ideo præfata m consequentiam, concessis præmissis, inévitabilem esse, expressè tradit doctissimus Basilius de Leon lib. 10. de matri. cap. 13. num. 2. ibi: * Si licet euacuatio foetus nondum animati ad euitandam mortem mattis, & restituendam sanitatem, licet etiam procurare abortum nondum animatum, cum ad famam, & statum conseruandum opus erit, casus enim potest se offerre adeò premēs, ut nullo alio medio possit mulier eripi, nisi abortu foetus nondum animati. Quod tamen Sanchez negat, sed nullo conuenienti assignato discrimine.* Sic Basilius. Quem transcriptis verbis sequitur sapiensissimus Fr. Leander à Sacram tom. 5. de irregular. tract. 2. disp. 11. quest. 2. vers. Primo: & P. Thomas Sanchez vbi supra num. 8. refert Nauarram expressè etiam id inferentem, scilicet quod si licet procurare abortum ad ipsius prægnantis salutem restaurandam, quæ aliter esset peritura* licet etiam foeminæ nuptæ, aut virginis fornicanti idem efficere, quando nullo alio quæsito medio consulere possent, ne crimine detecto, famæ, viræque iacturam facerent, quia nil refert, quod periculum

ab extrinseco imminent. * Quibus facit Franciscus Galleti in Margar. casuum conscient. verb. Necessitas in fine, vbi sic ait: * Licit Sotus differentiam constituat inter primum casum, in quo periculum est ab extrinseco, & inter alium, in quo sit ab intrinseco, re vera tamen hoc idem etiam in primo casu procedit. Nil enim refert, an periculum sit ab intrinseco, an potius ab extrinseco, dummodo utrumque sit probabile, ad hoc, ut propria vexatio iuste redimatur. * Ex quibus unum è duobus concludi videtur, aut omnes casus, de quibus supra, negandos esse, aut præsentem de abortu concedendum.

12 Iam si admittas licitum esse abortum foetus inanimati ad vitandam mortem imminentem ab extrinseco, debere etiam admitti ad vitandam infamiam, suaderi potest: tum quia authores indicriminatim de vita que loquuntur: tum quia in iure, vita, & honor æquiparantur, & quandoque honori primus locus defertur. Ut multis probat D. Hieronymus de Molina, & Guzman in suo opere Nauarrum veritatum juris, veritate 27. Vbi supra duodecim authores refert, dicens, pene infinitos numerare potuisse: & constat aperte ex l. fin. tit. 13. part. 2. ibi: * Por ende pusieron los antiguos por mas estraña la ferida de la fama, que la ferida de la muerte, porque esta no es mas que una vez, è aquella es de cada dia.* Et l. 2. part. 2. tit. 19 *Gaharian ellos mala fama para siempre, que seria tan malo como muerte, o peor.* Quibus facit, cap. frequens, de restitutione spoliat. vbi dicitur: causæ bonorum, & causa vita æquiparantur.

13 Hæc tamen fundamenta præfata m conclusionem mihi persuadere non possunt, qui abortum foetus inanimati directè procurare, in nullo casu licitum admitto; quia non aliter de electione foetus inanimati, quam de effusione seminis philosophandum censeo. Nec video, cur foetus pars viscerum dicendus, potius quam semen, nec cur materiam magis elaboratam, & in formationi propinquiore, licet ex aliqua causa voluntariè expellere, cum nulla sit, quæ seminis effusionem honestare possit. Quapropter, sicut effusionem voluntariam seminis recepti, (licet absque illa delectatione ejiciendi) nulla excogitabilis causa honestare potest, ut contra Fagundez bene tradit cum Leandro, Diana p. 10, r. 14, ref. 55, eo quod eius

ei⁹ dispensati⁹ non ad individui, sed ad speciei conseruationem ordinatur: ita nulla, ob eamdem rationem, inueniri potest, quæ fœtus inanimati intentam expulsi⁹ honestet. Et potiori iure, cum ille propinquior sit ad conseruationem speciei. Quo principio argumentis in contrarium abunde satis fit.

14 Nec dicas, fœtum inanimatum esse aggressorem, ac proinde iure naturalis defensionis, quando vita matris periclitatur, posse expelli: quia si hæc ratio quid probat, etiam si animatus foret, idem euincere, (aut saltem non esset contra iustitiam) quia innocentem aggressorem licet occidere; v.gr. à montem, quando aliter, mors ab illo imminens, euadi non potest, vt docent Corduba lib. 1. quest. 38. §. Sed vt semel Petrus de Nauarra lib. 2. de restit. cap. 3. num. 347. & Sayrus in Clavi Regia, lib. 7. cap. 10. num. 23. Ergo vel fœtus inanimatus aborsus numquam licet, vel in aliquo casu admittendus, etiā animatus sit. Quod à peccato saltem contra charitatem nemo excusare potest.

15 Ut omittam, Doctores admitterentes, licitum esse aborsum fœtus inanimati, quando est medium viuè necessarium ad conseruationem vitæ matris, non idem cogi, assertere, licitum etiam fore, quando ad honorem pueræ: quia vita pretiosior est honore, ac fama, vt benè probat Nauarrus cap. inter verba, conclus. 4. alias citans, & ita docere omnes Doctores cum D. Thoma tradit Thomas Huttado tom. 1. resol. moral. tract. vlt. num. 188. fol. 507. Vnde non benè deducitur, quod si licet aborsus ad conseruandam vitam, licet etiam ad honorem.

16 Nec quando mors ab extrinsecō imminet, idem dicere coguntur, ac quando intrinsecè a morbo; quia quando intrinsecè ex morbo, à fœtu inanimato procedente, verè fœtus est quasi aggressor: vndē neque erit contra iustitiam expulsi⁹, cum ius inculpatæ tutelæ resistat, nec contra charitatem, cum nullum inde dānum illi sequatur: nec contra temperantiam, cum hæc delectationem in venereis moderetur, à qua longè abest fœtus emissio; quæ proinde soli iustitiae legali opponitur, quæ bono publico, & generis humani conseruationi prospiciens directè prohibet impedire generationem: quod proinde peccatum graue est, nisi forte actus ratione circumstantiarum à malitia

denudari possit, vt in re præsenti Doctores supra citati autumant. Quibus ego non assentior propter superioris dicta.

DISPVVTATIO QVARTA, De Restitutione.

QVÆSTIO I.

An filius possit salarium exigere à patre mercatore, vel agricultore, pro opera in illo officio ab ipso impensa?

1 P Antonius de Escobar in Moral. Theolog. tract. 3. exam. 9. cap. 4. num. 31. affirmituam sententiam probabiliter defendi posse, cehsuit.* Quia illud lucrum, quatenus ex bonis patris, ex filij opera simul proueniens, videtur partim intèr profectitia, partim inter adventitia adnumerandum. Si ergo pater totum sibi lucrum retineat, nec aliquid filio relinquit, tenetur illi salarium, quod præberet extraneo, exhibere. Saltem exigente filio. * Sic Escobar, & mesitò. Est enim valdè probabile tam à ratione, quam ab authoritate Doctorum, vt constabit ex his, quæ subiçcam ad poenam libri cuiusdam Neotherici, qui immodestè in Esto- barium insurrexit.

2 Hanc igitur opinionem probabilem esse (ne dicam veram, & communem) constat aperte ex pluribus, ac grauissimis Theologis, & Iurisperitis: eam enim te- nent Angelus, & Nauarrus apud Villalobos infra citandum, & Antonius Gomez in l. 2. 9. Tauri, num. 14. qui, vt refert Vazq. opusc. de testament. cap. 7. §. 5. dub. 11. ait, quod si ex pecunia patris, & diligentia filij, fuit lucrum adquisitum, re vera est illud diuidendum, & medietas pertinet ad patrem, & conferenda est; medietas vero est aduentitia, & ita non est conferenda.

* Vnde primo sequitur (subnectit Vazquez) quod filius, qui administrat bona patris, eo quod ille non posset, & fratres essent minores, potest in conscientia, vt Gomez docet, habere præcipuum salarium, quod extraneo commode daretur, deductis tamen, meo iudicio, expensis, quas ipse facit, plusquam fratres sui. * Sic Au- thores citati. Quorum sententiam, vt cō- muniorē inter Doctores, refert Molina

tom. 1. de inst. disp. 234. vbi ex professorem exagitans, postquam contraciam retulit, sic ait: * Bartolus vero, Nauarrus, Antonius Gomez, & communior Doctorum sententia, quam ipse, & Gregorius Lopez referunt, censem, bona, quæ filius sua industria, & bonis patris adquirit, esse quidem profectitia, quatenus bonis patris adquiruntur; at vero esse aduentitia, & propria filij, quoad proprietatem, quatenus à sua industria emanant. * (Et infra) * Nauarrus, & Antonius Gomez locis citatis, & plerique alij ex authoribus huius opinionis addunt: quando filius ita sua industria administrat pecuniam, aut alia bona patris, ut commoda omnia, & dannata sint partis (id quod regulariter fieri solet) posse eiusmodi filium post mortem patris exigere stipendium laboris, & industriae apositæ, quantum tribuendum fuisset extraneo, qui eadem bona similiter administrasset, habereque eiusmodi stipendium præcipuum ultra suos fratres. Hoc censet Nauarrus limitandum, modo si filius tacite, vel expressè protestatus esset, se eo animo bona illa administrare, ut competens accipiat stipendium, alioquin censeretur, amore, & gratitudine filiali id fecisse, atque adeò gratis, &c. & ideo neque in conscientiae foro possit quidquam accipere. * Hactenus Molina, qui, licet contrariam sententiam tueatur, fatetur tamen, ut vidimus, hanc esse communiorum.

3 Et ut talem amplectitur M. Ludovicus Lopez, quem citatum sequitur M. Corradus *tom. 2. respons. moral. quest. 110.* Vbi sic ait: * Filius sub potestate patris constitutus, qui suo labore, aut industria, ex bonis paternis, aut in eisdem adquirit; tantum plus quam cæteri fratres debet habere de bonis paternis, in quanto plus quam illi in eis querendis, laboravit sua industria, ad augenda bona: aut certè (attende) tantum, quantum mercedis solvi deberet alij extraneo, qui tantumdem laboraret, &c. Hæc est Nauarri contra Sylvestrum. Colligitur ex doctrina Bartoli, & aliorum Doctorum. At hæc conclusio intelligenda venit esse vera, accedentibus duabus limitationibus. Prima est, quod filius sustentari non teneatur. Altera est, si protestatus sit tacite, vel expressè, se eo animo seruire, ut pater ob suam operam, & laborem conferat ei tantum, quantum extraneo conferre deberet, si ei ipse filius

non iaseruiret. Hæc ait Nauarrus, &c. Hæc idem Lopez ibidem *cap. 21. secunde partis.* * Sic Corradus.

4 Eamdem tenet Villalobos in *Sum. tom. 2. tract. 13. diffic. 6. num. 4. fol. mihi 245.* Vbi sic scribit: * Quando el hijo trata los negocios del padre, puede tomar lo que quiera de llevar otro, sacando los gastos, que se hacen en sustentarlo, sino es que quiera hacerlo de gracia, como tienen Angelo y Nauarro. Aunque para esto son necesarias tres condiciones, que pone Lessio. La primera, que proteste, que quiere, que se le pague, &c. Aunque si lo deixase por miedo reverencial del padre, no parece seria esto necesario. Lo segundo, que conste, que el padre no lo podia hacer por si mismo, ni hallar otro, que lo hiziera de valde, o por menor precio. Lo tercero, que no ha de tomar para si el y su fruto de la ganancia mientras el padre vive, o no le emancipa, porque este es de su padre.*

5 Pro hac etiam sententia militat Diana 4. p. tract. 4. resol. 66. Vbi inquirens: * An filius Cauponis, mercatoris, &c. possit exigere salarium, quia patris bona administrat? * Sic resolut: * Negatiuè respondet Glossa, Petrus de Nauarra, Molina, &c. Verum ego contrariam sententiam probabilem, & tutam in præxi existimo. Cum enim in tali casu lucrum non tantum ex bonis patris, sed etiam ex filij industria proueniat, ideo partim inter profectitia, partim vero inter adventitia bona numerandum esse videtur. Ex quo infertur, quod si solus pater lucrum accipiat, nullamque eius partem filio quasi societas iure relinquat, tunc tantumdem salarii ipsi dare obligatum esse, quantum extraneo alicui deberet, saltem si filius exigat. Sin autem ob metum reverentialem petere non audeat, vel probe sciat, si perat, se repulsam laturum esse, dicendum est, filium clam à patre accipere posse. Et hæc omnia docet Layman, qui citat Lessiu, Nauarrum, Lopez, & Angelum. Unde in tali casu aduentant confessarij, non imponere poenitentibus onus restitutio- nis, nisi ultra estimationem laboris, ac industriae sua acceperint, computatis in dicta estimatione expensis, quas pater facit in illo alendo. * Hæc Diana vbi supra.

6 Pro hac sententia, ut constat ex numero dictis refertur etiam Layman, cuius authoritatii nituntur Diana, & Escobar.

Ille igitur lib. 3. tract. 4. cap. 8. n. 12. sic scribit: * Si filius familias ex bonis paternis, nomine, ac voluntate patris lucretur: v.g. filius Caupois mercatoris, neque consuetudo, neque iura permittere videntur, ut ex inde salaryum, vel partem lucri exigat. Ita docent Glossa, Sylvestris, Petrus de Narra, Diaz Medina, &c. Contrarium tamen non improbabiliter post Bartolū docent Angelus verb. *Peculium*, n. 11. Nauar. rūs cap. 17. n. 144. Lopez p. 2. *instruct. c. 21.* Lessius lib. 2. cap. 12. n. 81. cum enim lucru non tantum ex bonis patris, sed etiā ex filij industria proueniat, idēc partim inter profectitia, partim inter educatio[n]ia summandum esse videtur. Ex quo inferunt, si solus pater lucrum accipiat, &c. Tunc tamen salariaj ipsi dare obligatum esse, quantum extraneo alicui deberet, saltem si filius exigat: sin autem ob metum reuentialem petere non audeat, vel probè sciatur, si petat, se repulsam laturum esse, cōsequenter aiuat, filium clam à patre accipere posse, &c. Porro id certum est, atque omnes fatentur; si filius ex re patris non fructifera, suo periculo negotietur, ita ut propositum habeat, & rem ipsam, quā seu clam, seu mutuo accepit, & damanum, si quod patri inde euenerit, plenè restituendi; tunc lucrum omne ad filium pertine-re, tamquam aduentuum peculium. * Hactenus Layman cum Cetatis, quorum sententiam probabilissimam centeo.

7 Sed quid dicendum, si filius incepisset hæc seruitij obsequia gratis, & liberalliter patri prestare, absque animo compensandi? poterit ne salaryum postea exigere? Huic difficultati respondet in simili M. Serra 2. 2. 10m. 2. q. 66. art. 5. dub. 2. ad 3. fol. 437. * Si famulus, inquit, coactus à domino aliqua obsequia prestaret, ad quæ non tenebatur, compensationem sibi ex rebus domini facere posset, iuxta operis estimationem: secus si gratis ea prestaret; nam sic censeretur, mercedem condonare. Posset tamen mutare animum, & mercedem exigere, ab eo tempore, quo animum mutant. Si est autem probabile, ut nonnullis videtur, (attende) illum, qui gratis aliquid donauit, aut obsequium præstitit alteri inimemor debiti ex iustitia, quo illi erat obligatus, postea eum recordatur debiti ex iustitia, posse compensationem facere per rem donatam, aut obsequium, quia præsumitur, quod non fuisset tam liberalis, si debiti fuisset memor; videtur

dicendum similiter de famulo, qui gratis a iquod obsequium, ad quod non tenebatur, præstitit ignorans, aut immemor, posse illud præstare animo mercedis: posteā, scilicet, cum huius recordatur, posse sibi compensationem facere, quia similiter præsumai potest, quod non fuisset tam liberalis, si huius memor fuisset. * Hæc M. Serra. Quæ pro filiorum obsequijs, ad quæ ipsi non tenebantur, æquè militant. Vnde infertur, filium Cauponis, aut mercatoris, qui suo labore, & industria ex bonis patris lucratus est; ignorans tamen, aut immemor posse hoc obsequium præstare ex animo mercedis, licet sibi compensationem posse facere, quoties præsumi queat, quod si notitiam haberet huius doctrinæ, non gratis, sed mercedis animo præstitisset. Quod procedit, licet ab initio gratis incepisset, si postea mutaturus animum, præfatae opinionis conscientia, iure præsumatur. Quod non raro continget. Sententia vero illam, quā ut probabilem supponit M. Serra, insufficiem puto ad extinguendam obligationem iustitiae, quando gratis donata non necessitat, sed luxui creditor deseruiunt, quæ si in specie debita soluerentur, secus foret. Consecutionem vero, quam ad rem nostram deducit Serra lubens admitto. Qua se protegere poterunt, qui de salario anteā non cogitarunt, vel de illo pacisci erubuerunt.

8 Restat adhuc difficultas, quid in dubio dicendum? Præsumendum ne est filium, præstitisse laborem gratis, & liberalliter, an potius animo compensandi? Similem questionem excitat Diana p. 11. tr. 3. ref. 19. Vbi inquirit: * An in dubio filius præsumatur, impensas factas pro patre animo donandi fecisse? * Et in partem negationem inclinat ex l. 12. C. de negotijs gestis, ex qua in verb. *Si donandi animo pecunianæ dedit*; arguitur: * Filium in dubio non censes, alimenta, pietatis causa fecisse. Sed quia opinio (inquit) affirmativa est communis, teste Surdo de Alimentis, tit. 6. quæst. 9. num. 7. in fine: idēc tu cogita: nolo enim singularium opinionum authorem esse.*

9 Verum huic opinioni plurimuns fauet fundamentum, quo Doctores probant, Ecclesiasticus posse recompen-sare de fructibus beneficij, quod de patrimonialibus in suis sustentationem insump-fit, dummodo non habuerit expressam voluntatem non faciendi compensationem.

*Nam in casu dubio, inquiunt, præsumendum est, habere habitualem animum recompeniandi, cum nemo præsumendus sit, se velle iure suo priuare. Sic Molina, Nauarrus, Gratianus, D. Thomas, & Caetanus, Leisius, Palaus. * Hæc Leander a Sacramento omnes citans *tom. 6 in Decalog. tract. 5. disp. 3. qu. est. 49. fol. 119.* Ergo a simili in nostro casu, filius poterit sibi compensare de bonis patris, quæ in salario posset pro labore, & industria exigere, dum non habuerit expressam voluntatem non faciendi compensationem, quia in dubio nemo est præsumendus, se velle iure suo priuare. Probabilis consequutio est, & opinio in praxi tuta.

10 Rogabis, unde coniectare poterimus, filium non animo donandi, sed sibi compensationem faciendi, negotia patris gesisse? Respondeo ex his, quæ tradit ipse Diana vbi supra, §. Vnde si filium. Nam loquens de expensis factis à matre pro filiis, sic ait: * Difficultas est, quando colligatur, impensas factas pro filiis fecisse animo repetendi? Respondeo, quod hic animus colligitur, si expensas in librum expensarum retulit. Secundò, si mater necessitate aliqua rei suæ, vel temporis, aluir, non videtur materna pietate aluisse, & alimenta donare voluisse, &c. Item (attende) si mater negotia filij gerens, alimenta suppeditat, non censetur ex materna pietate subministrasse, nec donasse: quoniam administratio negotiorum filij suscepit matrem hæc facere cogebat; quæ ad tuendum filium, & res eius pertinebant. Atqui huiusmodi nec sitas animo donandi planè contrariatur, quia in necessitatibus nemo est liberalis, l. 18. ff. de alimento. legat. Bonellus 15. comment. 16.* Hæc ille. Ex quibus colligitur, quod si filius bona patris sua industria, & labore administravit necessitate coactus (nempè, quia pater de rebus, & bonis suis parum curaret, & nec per se, nec per alios diligentiam ad eorum augmentum adhiberet) administrationem susciperet, posset salarium extraneo debitum exigere, aut occulte accipere; quia in tali casu non præsumitur liberalis donatione, vt constat ex dictis.

11 Rogabis secundo, quid dicendum, si scires, filium occulte sibi compensationem fecisse, & Episcopus suo monitorio sub excommunicationis poena præcipiet, bona occulte accepta, etiam titulo co-

pensationis manifestare? Respondeo cum Doctore D. Franciso Verde in opusc. pro Caramuele, quæst. 8. coroll. 15. fol. 94.* Si monitoria sint ad finem, vt restituatur ablatum, & ego sciam, iustum esse retentionem acceptoris, puta compensationis, vel alio iusto titulo, non tenor reuelare, quia cessat finis monitorij. Ita Glossa Suarez, Mendoza, Lazarus. Quod cum alijs Doctoribus (*tract. de monitorijs. fol. 1. q. 9. num. 2.*) assent, verum esse, etiam si monitoria præcipiant, reuelari detinentes titulo compensationis, nam intelliguntur de compensatione iniusta. Ripa, Angelus, Comitus. * Hæc Doctor Verde. Et ante illum cum pluribus sui instituti M. Corradus 2. p. q. 453. Vbi sic: * Sed si Episcopus, in litteris suis excommunicatorijs, iubeat, reuelari eos, qui tales rem, etiam pro recuperatione suarum rerum acceperint; Sylvestris ait, quod idem ferendū est iudicium in hoc casu: scilicet, quod talis recompensator, atque eius compensationis conciū non reuelantes, ad nil tenentur, neque excommunicatione ligantur, &c. Hæc idem præfatus Doctor Lopez noster, atque etiā Sotus in 4. sent. dist. 2. q. 1. art. 1. hunc casum ponit, & ita resoluit, vt supra. * Hæc Corradus, quæ sunt valde notanda, quia passim obvia, & valde probabilia.

12 Rogabis tertio, an cui ex sola gratitudine a iquid debetur, possit illud per modum compensationis ab ingrato clam usurpare? Diana p. 7. tr. 10. ref. 19. pro parte affirmativa adducit Petrum de Nauarra lib. 3. de restit. cap. 1. n. 375. & 393. & addit, eam non improbare Machado *tom. 1. lib. 2. p. 3. tr. 2. 3. docum. 5 n. 5.* Cæterum Petrus de Nauarra solum concedit compensationem ei, cui ex charitate, seu ex iustitia, seu ex alia virtute sub peccato læthali, res debetur, nec Machado pro alia opinione refert Nauarram, vt constat ex verbis, quæ ex illo ex scripsit Diana loco supra citato. Videatur, quælo allegatus Petrus de Nauarra in edit. Lugdun. anno 1593. lib. 3. citato, cap. 1. n. 374. & 392. & constabit aperte, solum intendere, nō ex iusta iustitia debitum compensare licere, sed ex charitate etiam, vel Religione, vel fidelitate ad Deum, ad quorum solutionem potest proximus à iudice cogi, vel ad poenas dandas, si non impletat. Ad illud autem, quod ex gratitudine tantum debetur, coactioni non est locus, vt ex terminis patet. Vnde omni probabilitate destituta est

est opinio præfactis Doctribus impacta, quia nec à principijs intrinsicis, cum ratione non iuratur, nec ab extrinsecis, cum nullus author docuerit, sed Diana deceptus referat.

QVÆSTIO II.

An acceptum pro iniusta sententia, homicidio, vel adulterio, teneatis naturali, aut positivo iure restituere?

I **N**egat Lessius lib. 2. de iust. cap. 14. dub. 8. n. 52. ad quod probandum, supponit ex communi Doctorum, ante patratum maleficium peccatum esse mortale, tam accipere, quam dare, seu promittere in hunc finem consequendū. Quod ex terminis patet; nam qui dat, vel promittit, verè inducit ad peccatum, & qui recipit, vel acceptat promissionem, spondet maleficium; ac proinde, ante eius exequitionem, contractus rescindi debet, & pretium acceptum domino restitui. Difficultas igitur solum est, an maleficio contra iustitiam semel patrato, teneris pretium acceptum restituere?

§. I.

Quid de iure naturali, & diuino?

2 **Q**uod iure naturali, & diuino ne-mo teneatur, est cōmuniis Thomistarum sententia, vt testatur doctissimus M. Petrus de Ledesma in Sum. tom. 2. tract. 8. de iustit. commut. cap. 11. conclus. 6. Vbi sic ait: * Estando en solo derecho natural, y diuino, lo que se gana con obras malas, y que son pecados, no ay obligaciō de restituirlo, antes es de aquel que recibe la ganancia. El exemplo es, en lo que se dà à uno por matar à otro, ó por herirle, ó porque de vna sentencia injusta, ó porque vote mal, y contra justicia. Esta conclusiō enseñan todos los discípulos de S. Tomás en el lugar citado. Particularmente Cayetano, Soto, Bañez, Orellana, Medina, Peña, &c. La razon es, porque aunque estas obras sean pecado, pero ninguno está obligado à hazerlas de valde, y son estimables, y dignas de precio. Luego estando en derecho natural, bien se puede quedar con el precio. Esta conclusion es certissima, aunque es contra algunos Doctores. * Sic ille. Sed non benè pro se citat Caietanum quo ad acceptum pro sententia iniusta, vt infra videbimus.

3 Cum Ledesma sentit M. Corradus 1,

p. respons. quæst. 87. vbi ex Salenio sic ait: * Accepta pecunia pro opere peccati, & vt merces praui operis, cuiuscumque generis sit peccatum illud, siue contra iustitiam, vt si iudex accipiat, vt iniquè iudicet; assalinus vt alium occidat, siue contra castitatem, vt mulier accipiens, vt fornicetur; stando in iure naturæ solo, non est restituenda, & accipiens illam ab eo, qui portuit, & voluit dare, retinere potest, &c. Et infra in Additionibus loquens de turpi lucro, inquit: * Et primo dicimus, turpe lucrum promissum obligat ad solendum, &c. Nam bene stat, quod fuerit promissio turpis, & tamen post causam subsequutam, sit debita, & licita eius impletio, scilicet datio, & receptio promissi. Et licet promissio sit turpis, & non inducat obligationem adimplendi, tamen causa sequuta, obligat ad seruandam fidelitatem. Hæc est sententia Cordubæ, Medinae, & Sotii, ex D. Thoma in conscientia obseruanda, non tantum circa meretricem, sed etiam maritatam puellam, & mārem. * Cuius rationem ex D. Thoma, Salone, & M. Soto reddit infra quæst. 100. dicens: * Ratio est hæc: quia illud pretium non accipitur ex ea parte, qua est peccatum, sed qua est actus naturalis, & licet culpam annexam habeat, non ratione culpæ, vt dictum est, sed ratione laboris, & periculi, & voluptatis naturalis, vt merces, & pretium: & eadem esset ratio (inquit) si vir à muliere pretium exigeret. Quin verò æquius esset; quia plus ille, quam illa, præbet laboris, & periculi. Vnde Alexáder, vt tunc moris erat, pretium petiit à quadam muliere, vt secum rem haberet. * Sic M. Corrado. Et ante illum M. Soto lib. 4. de Iustit. quæst. 7. art. 1. ad 2. dicens: * Quapropter mulier, quæ sui corporis copiam facit, mercedem recipere potest pro voluptate, quam vir capitat, sicut posset, vt prolixi illi gigneret. Imo vtraque ratione posset etiam masculus à foemina pretium recipere, quin verò æquius, quia plus præbet. Sicut Alexáder iure naturæ potuit à duce illa Amazona, quæ illū gratia recipienda prolixi inuisit; quod & prece, & pretio, vt fertur, impertravit, &c. At verò, quia foeminis maior inest pudor, ob idque rariores sunt, quæ illi turpitudini videntur, quā viri, pretium ipsæ iustius recipiunt. * Sic M. Sotius. Sed his omissis.

4 Ad rem nostram, pro Thomistarū, quos adduximus, sententia, stare videtur D. Thomas in 4. dist. 15. quæst. 2. art. 4. ad 2.

quæstionis. Vbi ait: * Si lex prohibuit actū, ex quo quis lucratur, sed non lucrum iup posito actū, tunc quamvis adquirendo talī actū contra legem fecerit, tamen tenēdon non facit contra legem, sicut cum quis de lenocinio, vel meretricio lucratur, & idē hæc retineri possunt. * Sic Angelicus Praeceptor. Quem exponens M. Seira tom. 2. q. 6. 2. sic ait: * Exemplum ponit D. Thom. de lenocinio, & meretricibus, (attende) & idē est de sicarijs: licet enim pro nefario opere pretium accipiant, quia tamē acceptio talis pretij non est contra legem aliquam illam prohibentē, retinēri potest tale pretium. * Similiter Caietanus 2. 2. quæst. 6. 2. art. 5. ad 2. licet D. Thomas, neque hic, neque quæst. 3. 2. art. 7. neque in 4. sent. neque alibi, (vbi quæstionem tractat) de adulteris loquutus fuerit, idem ac de meretricibus ex eius mente dicendum putat: * Quando dare non prohibetur, sed causa propterquā datur, vt quādō prohibetur fornicatio, adulterium, & huiusmodi, nō prohibetur dare propter ista, vnde homo propter accepta eiusmodi seruitia, quāuis nefanda, tenetur dare, quod promittit. * Sic Caietanus, & sic etiam M. Sotus, & M. Ludouicus Lopez 1. p. Instrukt. cap. 105. §. Igitur circa quæst. dicens: * Hæc est Corduba, Metinæ, Soti q. 7. quarto libro. Vbi ait, quod meretricibus, imo & maritatis, in foro conscientiæ post habitam cuni cis copulam, tenetur soluerē, quod eis promisit, &c. Hæc est D. Thomæ, cuius rationem affert. * Et iterum 2. p. cap. 106. quæsto 7. Nec parum ad has expositiones cōfert, quod ipse Angelicus Praeceptor numquā excluderit à lucro lictio, quod accipitur pro delictis contra iustitiam patratis, sed * quæ vt rapina, vsura, & simonia. * Sic in 4. dist. 15. citata, q. 2. art. 4. ad 3. quæst. ibi: * Quādo lucrum ipsum (inquit) est lege prohibutum, vt rapina, vsura, & simonia, nō solum dicitur turpe lucrum, sed iniquum. * Nimirum, quia in illis, aut deficit voluntas donā di, & idē non trāfertur dominium, vt in rapina, & vsura contingit: aut quia res inuendibilis est, & idē iure naturali cōtrastus nullus, vt in simonia: aut saltem quia lege Ecclesiastica redditur inhabilis ad acquirendum dominium pretij simoniæcē accepti, vt alijs docent. Quod secus accidit in alijs delictis contra iustitiam in petenis vtilitatē patratis.

5 Pro eadem sententia stat etiam Sotus lib. 4. de Iustit. q. 7. §. Secundus ergo mo-

dus. Vbi prædictas actiones contra iustitiā dicit esse pretio estimabiles, (licet alias iure positivo prohibitas putet.) * Non quidem, inquit, quia actio, pro qua munus offeretur, non sit natura sua pretio estimabilis, vt si litigator, aut iudici, aut testi corrumperendo, munera offerret, aut assassinio, vt hominem interficeret. * Idē sentit Trullench in Bullā, lib. 3. casu 5. fol. 509. Vbi pro hac sententia refert D. Thomam, Lessium, & Ludouicum à Cruce. Quā plures sequuntur. Villalobos tom. 2. tr. 11. diffic. 16. concl. 7. n. 13. * Lo que se dà al juez para que dé sentencia injusta a uno; para q̄ mate a otro, &c. Estando en derecho natural no ay obligacion de restituirlo, sino solo el daño q̄ se haze a la otra parte. Esta conclusion es de casi todos los Doctores citados. * Sic ille, & alijs, quos sequitur Verrecelli 10. 1. tr. 3. q. 1. n. 16. ibi: * Infertur quartto, iudicem, qui iniquam tulit sententiam ob pretium sibi datū, vel promissum, quāuis peccauerit iniquē iudicando, non tamē peccarē, nec teneri in conscientia ad restitutionem accipiendo pretiū pro iniqua sententia. Ita Nauarrus, Angles, Petrus Nauarra, Valentia, Rebellus, Toletus, Lessius, Molina, Layman, Diana contra Caietanum. * Sic ille, & pluribus citatis consentit Henriquez de Pontific. Rom. claus lib. 4. cap. 25. n. 3. in fine.

6 Quapropter Eminentis Card. de Lugo tom. 1. de Iust. dis. p. 18. seet. 3. n. 54. iure hæc scripsit: * Communis Theologorum sententia est, attēto iure naturæ, & nisi leges reddant inhabilem ad dandum, vel accipiendum, non debere restitui, facto iam opere criminoso, quod, pro eo patrando, acceptum est. Ita Nauarrus, Syluester, Antoninus, Petrus de Nauarra, quos refert, & sequitur Turrianus, Vazquez, Lessius, Molina, & alijs communiter. Probatur ex his, quæ de turpi lucro meretricis dicta sunt; eadem enim est ratio de alijs peccatis, cū in his etiam accipiatur pro re aliqua emptori grata, & vtili, ad quam venditor non tenebatur. * Hæc Lugo. Et hæc de iure naturali. Quibus probabilior sententia satis superquæ stabilita manet.

S. II.

Quid de positivo?

7 R Estat adhuc difficultas, an iure positivo teneatur quis restitue re acceptum pro iniusta sententia, vel homicidio, alijsvc delictis contra iustitiam?

Partem negatiū mī defendunt S. Antonius, Sylvester, & alij, quos citatos sequitur doctissimus Nauarrus in *Manuali cap. 17. num. 33.* retrahens, quod anteā scripsérat: * Siempre, inquit, nos pareció mejor esto hasta aquí, (nem pē pars affirmás) adra empero nos parece mejor lo contrario, que tienen S. Antonino, Monaldo, Angelo, y Sylvestro. Lo primero, porque no ay ley, ni canon que mande esto generalmēte. Lo segundo, porque las leyes, y Canones desta materia dízen, que lo q̄ por delito se dā, no se puede repetir, ni lo que por delito se promete pedir, y no dízen que lo tomado se ha de dar a otro, &c. Lo quinto, porque es teorica de Verucilo recibidi por S. Antonino, Angelo, Sylvestro, y otros, q̄ la restituciō de lo que se ha de dar a pobres, y no a la parte interessada, no se debe de precepto, sino de consejo, quando nunca se debió a persona, ni Colegio alguno, &c. Ni por ley preceptua, ni sentencia especial se les aplicó. Y segun la comun, la restitucion en este caso se ha de hazer a pobres, y no a la parte, a lo qual es consiguiente, que no se debe restituir de precepto. Finalmēte haze, que no ay ley diuina, ni humana que esto mande. Y assi concluimos, que el que toma algo por causa que es mortalmente mala, peca mortalmente (nimis irum ante maleficium comitissimum) y de precepto está obligado a restituir el daño, que por aquel mal hizo a otro, y también lo que tomó de quien la ley especialmente lo manda restituir, como en la simonia. * Hactenus Nauarrus:

8. Eiusdem sententia sunt communiter Thomistæ, quos sequitur M. Petrus de Ledesma in *Sum. p. 2. tr. 8. de iust. cap. 11. cōcluſ. 8.* vbi contra Sotom, Manuel Rodriguez, & Cordubam sic ait: * A esta dificultad se responde, ser mas probable, que en el tal caso no ay obligación de restituir el precio antes de la sentencia del juez. Esta sentencia tienen comunmente los discípulos de S. Tomás, y muy particularmente Orellana. La razon es, porque estando en derecho natural, las tales obras son dignas de precio, como es cosa notoria, y el derecho positivo en los lugares citados no haze inhabil, ni incapaz para recibir el tal precio, como consta de las dichas leyes, y derechos (pro parte contraria allegatis) luego estando en conciencia, antes de la sentencia del juez, no ay obligacion de restituir el tal precio. *

9. Ledesmam sequitur M. Serra 2.2. *tom. 2. q. 6. 2. art. 5.* multis probans, accepit pro delictis contra iustitiam retineri posse, & non debe re restituiri ante sententiam iudicis spoliantis in pecuniam delicti. * Pater, inquit, nam ita docent communiter recentiores, illam etiam docuisse M. Orellana, refert M. Ledesma. Probatur deinde *ex l. 3. ff. de conduct. ob turpeim causam.* Vbi dicitur: *V bidantis, & accipientis turpitudō versatur, non posse repeti dicimus, veluti si pecunia detur, ut male iudicetur, &c.* Ex his autem colligi, transferri dominium, etiā quando delictum est contra iustitiam, & iniuriosum; pretiumque pro illo datum fieri accipientis ostendo. * Et infra ad secundum: * In sententia, inquit, iniusta duo considerari possunt, & quod sit iniusta, & quod sit actus utilis ei, in cuius fauorem fertur, & laboriosa, & periculosa iudici. Concedimus, quod ratiōne primi non est venalis sententia iniusta, &c. si tamen aliquid acciperet pro actione iniqua sententia, quatenus ip̄s est periculosa, & alteri utilis, non teneretur restituere, quia ut sic est pretio estimabilis. * Hactenus M. Serra supra, vbi Caietanum dicente, * subversio aeni iustitiae esse inuendibilem, * explicat, dicens: * Quod intelligendum est de iustitia ut sic, seu quatenus est formaliter peccatum. * Et bene quidem, quia nulla prorsus esse potest ratio, euf sit vendibile homicidium, vel adulterium, aliudvē delictum contra iustitiam; non verò subversio iustitiae, ut ex terminis notum est. Omnia ergo hæc * materialiter sumpta, (inquit Serra) quatenus suit quædani actiones humanæ liberè factæ, delectabiles, aut utiles vni, alteri verò laboriosæ, & periculosa, pretio estimari possunt. Ergo pretium pro illis operé consummato accipi potest, & acceptum retineri, nec tenetur restituere, qui illud accipit. *

10. Pro eadem sententia stat M. Bañez, quem citatum sequitur Villalobos *tom. 2. Sum. tract. 11. diffic. 16. ibi:* * Lo que tengo por mas probable, y verdadero es, que antes de la sentencia del juez, el que lo recibió no está obligado a restituir a nadie, sino que lo puede retener con buena conciencia. Bañez dize, que es lo mas probable, y verisimil, y lo tienen Nauarro, Lessio, y otros. El fundamento es, porque de ley natural no ay obligacion de restituir estas cosas antes de la sentencia, ni tampoco la ay de derecho positivo,

porque las leyes que quedan citadas, &c. no quitan la obligacion natural, ni obligan a que se restituya lo recibido antes de la sentencia del juez. Porque el que lo dió pudo transferir el dominio. * Sic Villalobos.

11 Idem sentit M. Ludouicus Lopez 2 p. instruct. cap. 106. §. circa predictam doctrinam. Vbi sic: * Vnde doctrina D. Thomæ (circa simoniace acceptum) videtur fundari in lege Ecclesiastica, quæ sic puniit sic agentes contra legem diuinam, ut vterque accepto, & dato simoniace sit priuatus, & vt pretium simoniacum iapa uperum eleemosynas erogetur. Neque homicida, aut index ferens iniquam sententiam, quorum primus aliquid accipit pro obligatione occidendi, & secundas pro iniqua pronuncianda sententia, pro his accepti pretij dominio priuantur, quia homicida potuit vendere actionem suam, labore, & periculum ad occidendum, quamvis iniulta fuerit promissio occidendi, & ille iudex iniquus ferendo iniquam sententiam nullam iniuriam facit danti pro ea pretium, &c. Vnde contra Caietanum facere iniustum, non videtur inuendibile. * Hæc M. Lopez, qui, vt patet, hanc sententiam in hoc loco amplectitur, licet p. 1. instruct. cap. etiam 106. de male accep. ref. probabilem tantum dixerit, (excludens Hispanie iudices) & contraria, vt probabiliorem tenuerit.

12 Et nouissimè multis illustratam defendit Illustris. P. M. Araujo Episcop. Segouiensis in decis. moral. disp. 7. part. 2. n. 4. Vbi citatis D. Antonino, Monaldo, Angelo, Syluestro, Nauarro, Bañez, & Vazquez, sic ait: * Afferimus cum his auctoribus, recipientem mercedem ob maleficium, neque iure naturali, neque iure aliquo humano teneri ante iudicis sententiam ad restitutionem, si promissum maleficium impleuit. * Cuius exemplum adhibet num. 2. v. gr. * Quod accipit iudex ob ferendam sententiam iniquam, & quod accipit testis ob ferendum falsum testimonium, & quod accipit tabelio ob falsam scripturam. * Sic ibi, & iterum num. 12. Vbi rationem reddit, * quia huiusmodi contractus, aut non est absolutus, sed conditionatus, scilicet accipe decem, vt feras sententiam iniquam, aut facias talę falsitatem, aut iniuriam alicui, quam si feceris, transfero in te dominium horum decem. Vnde sequitur, quod licet vterque

peccet contra iustitiam, recipiens vero non teneatur restituere, postquam adimpluit promissum, sed antea. *

13 Eiusdem sententie sunt plures alij Doctores, quos sequitur Trullench in Decalog. lib. 7. sect. 3. cap. 9. dub. 6. num. 2. & in Bullam Cruciatæ, lib. 3. cas. 2. eo quod leges a Doctoribus contrariae partis adductæ, nec faciunt inhabilem accipientem ad comparandum dominium, nec reddunt irritam rei acceptationem. * Quare (inquit) non tenetur quis restituere acceptum ob homicidium, sententiam iniustum, falsum testimonium, * & Angelus Maria Verricelli tom. 1. quest. moral. tract. 3. quest. 1. num. 16. ibi: * Infertur quanto, iudicem, qui iniquam tulit sententiam ob pretium sibi datum, vel promissum, quamvis peccauerit, inique iudicando, non tamen peccare, neque teneri in conscientia ad restitutionem, accipiendo pretium pro iniqua sententia. Ita Nauarrus, Angelus Nauarra, Valentia, Rebello, Tolletus, Molina, Layman contra Caietanum, & Couartu. * Idem tenet Diana alios citans p. 8. tract. 6. ref. 110. & Leander à Murcia in disquis. moral. lib. 2. disp. 2. ref. 21. dicens, esse communem. Quibus adde Leandrum à Sacram. tom. 6. in Decalog. tract. 5. disp. 4. q. 11. vbi ait: * Sic docent D. Thom. Lessius, Egidius, Palao, Trullench, & omnes. * Quibus meum calculum adiungere tam ratione, quam auctoritate cogor.

§. III. Num eiudem sententie subsidium.

14 Pro maiore huic sententiae auctoritate, & probabilitate, quæ veram reputo, cum Lessio (a nescio quo Theologiae moralis inope ideo sigillato) superaddere non omissam verba doctissimi, ac Reuerend. P. M. Ioannis Martinez de Prado tom. 2. Theolog. moral. cap. 17. q. 5. num. 36. * Ultima, inquit, opinio docet, quod etiam si leges prohibeant acceptationem, dum tamen non declarant, esse irritam acceptationem, non est opus restituere accepta pro opere peccaminoso. Et adiungit, quod iure communii non extant leges irritantes acceptationem, & ideo ante iudicis sententiam non debent restituiri. Ita Syluester, Ioannes de Friburgo, Orellana, Petrus de Ledesma, Bañez, Serra, Joannes de la Cruz, & probabiliter posse practicari, docuit Ludouicus Lopez, &c. Ultra Tho-

Thomistas est iam inter alios satis receperat sententia, tenent enim Angelus, & Monaldus, Nauarrus, Petrus de Nauarra, Villalobos, Couarruu, Azor, Lefsius, Vazquez, Molina, Bart. à Sancto Fausto, Bonacina, Trullench, & alij frequenter, &c. * Hæc ille. Qui tamen, licet a *num. 42.* multis suadere conetur contrariam sententiam esse D. Augustini, & D. Thomæ, dicens: * Videretur fere expressa D. Augustini, &c. (& iterum) Quod hæc sit mens Augustini declarant verba, quæ subiungit, &c. Sanctū Augustinum, ut de more habet, sequitur S. Thomas 2.2. quæst. 62. artic. 5. ad 2. illis verbis: *Et quia etiam ille, qui accipit, contra legem accipit, non debetibi retinere.* * Nihilominus ipse concludit pro opinione contraria, & communī Thomistarum, quam retulerat, dicens: * Ultima sententia est validē probabilis in praxi, nec constat clare, esse contrariam Sancto Augustino, aut Sancto Thomi. * Exponitquè cum Mag. Soto, D. Thomam intelligendum, quando lex ciuilis exprimeret non transferendum dominium, aut quod restituatur, si petatur. * Fundamentum prioris partis (inquit) est: quia hæc crimina etiam contra iustitiam sunt pretio estimabiliā, quia non sunt quid spirituale, aut supernaturale, sed actiones libere in utilitatem eius, qui dat premium, & in periculum eius, qui profert iniquam sententiam: ergo pactum inter ipsos est validum: leges vero, quæ reprobant conuentiones praedictas, non faciunt inhabilem recipientem premium, neque impediunt dominij translationem, quando res ipsa pecunia estimabilis est. * Hancenius M. Prado:

15 Verum hic auctor ad auctoritatē D. Augustini, quam contra suam & communem opinionem adducit, nil respōdet. Posset tamen, mutuatis verbis sapientissimi Patris Gabrielis Vazquez in operibus D. Augustini euoluendis, & exponendis diligentissimus: qui *opusc. de restit. cap. 7. dub. 4. n. 28.* sic ei satisfacit: * Sed oportet respondere ad illud Augustini in Epist. 54. ad Macedonium, quod pro se citat Adrianius: & sanè legi Augustinum, nescioquè, an aliquam dignè patiatur glossam, nisi quod ibi de consilio sanctus loquatur: aut si loquitur de præcepto, forsitan loquebatur secundum leges positivas, si quæ erant de hac re suo tempore; sed intra limites iuris naturalis ratio Nauarri hanc suam opinionem probabilem fecit. * Sic Vaz-

quez, & ex illo Eminent. Cardin. de Lugo tom. 1. de Iust. disp. 18. sect. 3. nu. 55, & Illuit. P. Mag. Arauxo *saprà num. 19.* vbi sic ait: * Augustinus aut loquitur non secundum ius naturale solum, sed secundum leges positivas humanas, quæ fortè eo tempore tales conuentiones turpes irritas faciebāt. Aut loquitur de obligatione restituendi, in foro iudiciali. *

16 Hæc inquam auctorati D. Augustini respondere potuisse M. Prado sequutus doctissimum Patrē Vazquez. Sed hunc obiter legille, ex duplice capite, mihi suadeo. Primo, quia *num. 48.* illi imponit, asseruisse, * suam opinionem esse contra D. Augustinum, & gloriari, se ab isto recedere: * quod prorsus fallum est, ut vidimus. Secundo, quia auctoritas D. Augustini adducitur ab Adriano, & ab alijs (vt videre licet apud Lugo) ad probandum, iure naturæ debere restitui acceptum pro iniusta sententia. Quod inde suadent, quia Augustinus paritate iustæ sententiæ usus fuit, dicens: * Cum autem iudicia, & testimonia (quæ nec iusta, nec vera vendenda sunt) iniqua, & falsa venduntur, multo scelerarius pecunia sumitur, quia sceleratè etiam, quamvis a voletib⁹, datur. * Quibus non obstantibus, quod solo iure naturæ attento, pecunia accepta restitui non debeat, dicit ipse M. Prado videri certum quæst. 5. citata *num. 28.* * Secundo (inquit) videtur certum, quod solo attento iure naturæ, nulla ex huiusmodi conuentione oritur obligatio restituendi. * Quod quidem verissimum est, post crimen patratū: secus antea, de quo solum casu loquitur Augustinus *vbi suprà*, ut docent communiter Thomistæ, & eius verba præseferunt. Tum quia pro iniqua sententia iam lata, iure naturæ, nec datur, nec sumitur sceleratè pecunia, sicut nec pro adulterio, nec pro homicidio commis. Tum quia restitutio in, quam ibi indicit Augustinus iniusto aduocato, cuius iniqua opera, iniqua sententia lata fuit, non de præcepto, sed de consilio procedere, indicant eius verba, quæ sequuntur. * Verumtamen (inquit) si iustitia sincerius consulatur, iustius dicitur aduocato, redde, quod accepisti, quando contra veritatem steristi, iniquitati adfueristi, &c. * Vbi cum hoc iustius dicat, iustum supponit esse contrarium, etsi ut perfectius aduocato id consulat, sicut & iudici consulendum. Nec obstat, quod Augustinus dicat, quod debet hoc facere:

nam verbum debet, solum importare consilium, tradunt doctissimi Dominicani, ut alibi notabimus.

17 Non me latet, M. Sotum libr. 4. de Inst. quest. 7. artic. 1. §. Secundus ergo modus, traditam hucusque doctrinam de pretio accepto pro alijs delictis defendantem, excipere illa. * Quæ habent annexam iniuriam contra iustitiam. Non quod actiones illæ (inquit) puta hominem occidere, aut sententiam in tuum fauorem proferre, nō sicut natura sua pretio estimabiles, sed quia actiones iniuriosæ sunt, &c. Lex fecit cum inhabilem ad recipiendum, in odium delicti, quod est cōtra iustitiam, & idcō nullum acquisiuit dominium. Quando vero delictum non est iniuriosum optimè transfertur dominium. * Sic ille. Verum in hac parte non sibi constat, quia ibidem §. Maius autem, ipse defendit, acceptū ab adultera non esse restituendum, cum tamen adulterium sit delictum iniuriosum, & cōtra iustitiam. Ea eius verba: * Sed sunt puellæ, aut maritæ, quæ semel, aut bis collabuntur, de his etiam est maior apparentia, quod non possint premium recipere, sed teneantur ad restitutionem, &c. Nihilominus & illis quoque licet, premium recipere, tenebiturque in foro conscientie, qui illis promisi, soluere. Et ratio est eadem S. Thomæ; nam licet flagitia sint lege verita, datio tamen non est prohibita, & idcō iuri naturali standum est. Quo utique iure, concessio illa corporum estimabilis est pecunia: Vxores autem in pœnali sui criminis prohibentur adquisito premio: sed tamen ante condemnationem iure naturæ illis debetur. * Haec tenus Sotus. Ex quibus deducitur, incosequenter loquutum vbi suprà, dum dixit: delicta contra iustitiam iure positivo reddere inhabilem ad acquirendum dominium, alias vxores, ante condemnationem tenerentur acceptum restituere: nec eis, semel posita lege (quam supponit M. Sotus) inhabilitate ad dominij acquisitionem, iure naturæ premium promissum deberetur.

18 Præterea absque fundamento id asseruit: tum quia Doctores communiter contrarium tenent, ut vidimus: tum quia ipse me Sotus, in his legibus exponendis, non maiorem fidem sibi arrogat, quam in alijs, quas adducit in 4. dist. 41. quest. unica, art. 4. circa hæreditatem reliquam, seu donationem factam à patre filijs spurijs: quas quidē leges reliqui omnes Doctores sem-

per intellexerunt, & receperunt absque villa limitatione, ut inhabilitantes, & impedites translationem domini. Ipse tamen Sotus aliter explicat, dicens: nō reddere inhabiles filios sæcularium, sed Clericorum, & Religiosorum tantum.* Delictum est, inquit, inter filios ex adulterio sæcularium, & filios Clericorum, quod licet utriusque priuentur hæreditate, non tamen prorsus æqualiter fiunt inhabiles ad suscipiendum: & ideo si pater adulteriæ sæcularis carēs legitima prole relinquat bona sua filio spurio: quamvis fiscus possit sibi adiudicare: nihilominus lex illa pœnalis est: & ideo quovisque filius condamnetur, potest illa bona absque culpa possidere. * Hæc Sotus vbi suprà parum sibi contrarius, & retractans, quæ vt indubitate ex legibus Hispaniae tradiderat libr. 4. de Inst. quest. 5. ad 4. nimirum filios spuriros, etiam sæcularium esse inhabiles per leges: Ad succedendum iure hæritario in bona paterna, &c. non vero extra testamentum. Ergo pater (inquit) extra testamentum bona sua donans non facit contra rigorens legis, quia lex pœnalis tantum ad id obligat, quod sonat. * Hæc Sotus, cuius sententiam erroneous esse dicit Rojas in epitome success. p. 6. num. 144. & 145. Sed ego à censura abstinenus sic virgo: ergo sicut in his legibus exponendis Sotus audiendus non est, ita neque in alijs, de quibus suprà, Idec quoad leges spuriorum; eius explicationera excusat M. Petrus de Ledesma in Addit. ad 3. part. quest. 6. 3. art. 2. conclus. 2. prope finem, his verbis: * Sed licet Sotus sequutus fuerit illam sententiam, nō mirum est, quod in re, quæ pertinebat ad ius Cæsareum, & Regium erraret, non consuls Iurisperitos, & ius ipsum: * In nostro autem casu (etsi vice versa) idem fere illi contigit; nam quem leges non reddunt inhabilem ad acquisitionem dominij, sua ille expositione reddere tentauit.

19 Vnum vero in hac parte certissimum est, tam iudicem, quam aduocatum, vel testem iniquum teneri resarcire parti læsæ damnum illatum, nisi clientela ad illud resarcendum inducat, & persuadeat. Quod melius fieri non posse, existimat Augustinus vbi suprà, quam * si suscepto suo diceret: recipe, quod mihi, cum tibi male adesse, dedisti, & redde aduersario tuo, quod, me agente, inique abstulisti. *

20 Hæc dixisse sufficiat, ad pœnam libri opinionem Lessij fugitantis: & vt lecto-

lectoribus innocentescat, qua scientia, qua prudentia, qua eruditione pollere debeat, qui alienas opiniones censurare tentat.

QVÆSTIO III.

An Iudices, & alij Ministri publici teneantur restituere munera liberaliter à litigantibus donata?

§. I.

Doctorum sententiae.

1 **N** Egatiæ sententiae inuidiam conciliauit M. Ioannes Martinez de Prado *tom. 2. Theolog. Moral. cap. 17. quest. 5. §. 7.* vbi Patri Molinæ, Cardin. de Lugo, & alijs, non leui iniuria, impotuit, quod docuerint, leges Castellæ inhabiles reddere iudices, & alios Ministros ad munera liberaliter eis oblata recipienda: non tamen teneri semel accepta restituere. Sed valde miror, virum doctum, eruditumque eos non legisse. Vterque enim expressissime negat, leges Castellæ inhabiles reddere iudices ad recipienda munera; indequè ab obligatione restituendi ante condemnationem eximunt, vt ex dicendis constabit.

2 Igitur doctissimus Pater Molina loco a M. Prado citato, nempè *tom. 1. de Iust. tract. 2. disp. 8. 8.* supponit primò, eiusmodi donationes, seclusa etiam lege positiva, quæ eas prohibeat, sèpè fieri, & accipi cum peccato, vel propter scandalum, vel propter periculum perturbationis iustitiae, vel quia non habent tantu voluntarij ex parte dantis, quantum satis sit ad transferendum dominium. Interdum tamen (inquit) iuri naturæ stando, * posse fieri, & accipi sine ullo peccato, vt quando ex amicitia datur aliquid ministro publico, etiamsi amicitia habuerit ortum ex eo, quod sit minister publicus: aut quando ex gratitudine, & gaudio rei iuste obtentæ, aliquid ex mera liberalitate illis datur. In eiusmodi namque donationibus, nil vitij ex natura rei conspicio. * Hæc Molina.

3 Ex quibus fit, iure naturæ, seclusa lege positiva, quæ Ministros reddat inhabiles adquirendi dominij, re ipsa illud adquirere, & consequenter ante sententiam iudicis non teneri, munera liberaliter eis donata restituere: quia collatio eiusmodi est vera donatio, & spectato solo iure naturæ, integrum est cuique dominium rei suæ sponte in alterum transferre. Vnde fit, eiusmodi donationes validas esse, &

translatius dominij: si aliunde non constet, esse inuoluntarias. Tales autem communiter reputari, quando lite pendente fiunt, eo quod litigantes sibi suadeant, iudices, & officiales non præstitiuros, quod ex iustitia tenentur, tradit Thomas Sanchez *lib. 3. consil. cap. vnius, dub. 2. num. 24. fol. 404.* cum M. Soto, Sandoual, & Mercado. Ita etiam, & merito docent communiter Thomistæ, quos citatos sequitur M. Petrus de Ledesma *tom. 2. Sum. tract. 8. de Iust. commut. cap. 26. conclus. 11. §. Digo lo quarto.* Secus verò de donationibus post finitam item, tunc enim voluntariæ sunt. * Quando despues de acabado el pleito (inquit) y que no se espera, que ha de auer otro, se dà algo liberalmente a los tales oficiales; la tal donacion es voluntaria, y valida, estando en derecho natural, desuerte, que no ay obligación de restituir lo que les dieren. Esto enseña Orellana, y comunmente los discipulos de Santo Thomas. La razon es, porque en tal caso cessa la razon de ser inuoluntaria la tal donacion; luego es voluntaria, y por consiguiente pasa el dominio. * Sic M. Ledesma cum reliquis D. Thomæ discipulis, quos sequitur Molina *vbi supra.*

4 Supponit secundò P. Molina, de facto iudices peccare mortaliter, accipientes munera. * Quia propter mala, & dannata (inquit) quæ eiusmodi donationes habere solent, adiuncta, iure optimo, lege positiva prohibentur: estque in Principe protestas, vt ipso iure nullas eas reddat; (non dixit reddidisse, vt male intellexit Prado) ita vt in foro conscientiae teneatur accipiens restituere, quæ ita acceperit, nulla expectata sententia. * His ita constitutis, controversia est, inquit P. Molina, * vtrum quæ accipiuntur, eiusmodi donationibus validis, spectato solo iure naturæ, obnoxia sint restitutioni in foro conscientiae, nulla expectata sententia, eo ipso, quod accepta sint contra præscriptum legis humanæ? Hic est difficultatis cardo, in quo parte in affirmatiuam nonnulli tuentur, quod in ea sint sententia, quod quando lex prohibet acceptationem aliquam, efficit accipientem incapacem rei, quæ prohibet accipere, redditque collatorem talis rei inhabilem ad transferendum dominium. Sic à nonnullis traditum refert M. lina, aduertens multos Doctores, hæc sentiam tribuisse Soto: & eam ampliavit Ioannem de Medina Doctorem Co-

tensem, & M. Bart. de Medina Ordinis Praedicatorum.

5 Ipleverò Doctores citatos impugnat, & contrarium tueretur ex illo principio apud Theologos satis trito posse, scilicet, acceptationem esse prohibitam, quin accipiens fiat inhabilis ad dominium adquirendum. Multusquè suadet, in re praesenti, id contingere.* Mihi, inquit, contraria sententia placet, nempe, quod licet peccent, qui contra prescriptam legum, e usmodi donationes accipiunt, petiuntque sint, si iure iurando ad eas non accipienda se astrinxerint, ut in hoc Regno (Lusitanie) ministri publici se adstringunt, & iudices omnes, ac Tabelliones in Regno Castellæ, &c. Nihilominus donationes, de quibus loquimur, esse validas, neque consurgere obligationem restituendi ante latram sententiam. Moreor, quoniam eiusmodi donationes, seclusa lege humana, validas sunt, &c. In primis *lex non dubium, c. de legibus*, eas validas esse, non impedit, deinde leges Lusitanie non reddunt inuallidas: etenim solum prohibent, ne iudices eiusmodi donationes accipient, &c. * Et inferius. * Leges etiam Castellæ non plus reddunt inuallidas eiusmodi donationes in eo Regno, quam Lusitanæ leges in hoc: etenim *l. 5. c. l. 3. noua collect. tit. 9.* solum prohibent, ne iudices eiusmodi donationes accipient sub pena amissionis officiorum ipso facto, & ut soluant, quod ita acceperint, & duplum fisco legis, &c. Quæ pena locum non habet ante latram sententiam. * Et infra ad argumentum pro parte contraria adductum, negat prædictas leges efficiere accipientem incapaci dominij rei, quam per eiusmodi donationes accepit: quia licet in Principe, inquit, sit potestas ad hunc effectum, * necesse est, ut constet, id sua lege intendisse. * Quod in praesenti non constare contendit. Ex quibus aperte conitat de impostura M. Prado.

6 Patris Molinæ sententiam ex codice fundamento defendit Villalobos *tom. 2. tract. 18. diff. c. 5. vbi loquens de his legibus, inquit num. 11.* * Bañez, y Pedro de Ledesma dizen, que los presentes, y dadiuas ay obligacion de restituir; porque con esta condicion tacita de que guardé el arancel, les dan el oficio, &c. Mas à esto se responde facilmente, que aqui no ay tal condicion, sino que le dan el oficio, sujeto à ces dels; pero no por ello le impiden la

translacion del dominio, pues la ley no lo dice.* Et infra: * Estas leyes no irritan lo que se haze, sino que señalan la pena.*

7 Pro eadem militare videtur Vazquez *opus de restit. cap. 7. dub. 6. num. 60.* ibi: * Vnde colligo, ut supra diximus, quod quando aliquis est inhabilis ad recipiendum munera, non potest acceptum retinere. Sed non facile constat, an iudices inhabiles sint ad dona recipienda: in legibus enim solum continetur prohibitio recipiendi, quæ non sufficit. Et in nostro Regno solum circa Secretarios, yidi legem, quæ ipsos inhabiles facit ad recipiendum munera, *L. 1. tit. 18. lib. 2. non a Recopil. immo & ad poenæ solutionem (obligare ante sententiam)* quamuis quoad hoc non obseruerur.* Et expressius *l. 2. disp. 164. cap. 3. n. 17. vbi sic ait:* * In nostro Regno prohibiti sunt aliqui ministri Regis munera accipere, ex quibus eos solum (attende) ad restitucionem obligamus, qui ipsa lege inhabiles efficiuntur, ut recipient: eos verò, qui solum prohibentur simpliciter absque decreto irritante, non obligamus ad restitucionem. * Et iterum rationem reddens *num. 21. c. 22.* * Quoties actus alicui certo generi personarum prohibetur, intuitu virtutis Religionis, aut liberalitatis contra auaritiam, vel alterius virtutis, quam iustitia, actus firmus est, & adquisitum per illum non est obnoxium restitutioni, nisi lex aliud explicet, &c. Huiusmodi existimo esse leges, quæ prohibent, ne Clerici exerceant quædam genera negotiationū, &c. Eiusdem rationis sunt (attende) leges, quæ prohibent, ne ministri Regis accipiant munera gratis oblata à certo quodam genere personarum, &c. * Quod probat, dicens: * Id, quod accipitur contra legem prohibentem hoc modo, non esse acceptum contra iustitiam, ac proinde neque contra iustitiam retineri. Quod autem non est acceptum contra iustitiam, non est obnoxium restitutioni, ut manifestum est. * Sic P. Vazquez.

8 Hanc sententiam ex fundamento Patris Molinæ tenet etiam cum alijs Diana p. 6. tract. 6. Miscell. resol. 59. in fine, ibi: * Nota hic obiter, iudices, & ministros publicos accipientes munera sola lege positiva sibi prohibita, non esse obnoxios restitutioni in foro conscientiae, nulla expectata sententia, quando data fuerint ex mera liberalitate, aut ex gratia, & gratitudine. Ita docent Molina *tom. 1. disp. 88.*

& Fagüdez loco citato (nempè in *Præcep. Decalogi tom. 2. lib. 8. cap. 27. nu. 9.*) Quidquid in contrarium afferant Sotus, & Sylvester. Quia hæ donationes, seclusa lege humana politiua eas prohibete, validæ sunt. Sed leges positivæ tam iuris communis, quam aliquorum Regnorum, licet illas prohibeant, non illas inualidant, ergo non tenentur iudices illas ante latam sententiam restituere.* Sic Diana. Vbi, vt patet ex eius verbis, donationes (de quibus supra) iure positivo prohibitas fatetur: atque adeò, dū afferit, iudices posse recipere munera eis collata ad alliciendum animum ad iultam ferendā sententiam, aut ex materia liberalitate (pro quo 3. p. tract. 6. *Miscell. resol. 4.* adducit Ioannem Franciscum Suarez, referentem Molinam, Medinam, & alios) intelligendus est de iure naturali, secluso positivo prohibente. Sicut & Molina, & Lessius loquuntur. Quibus tamen tract. 5. *Miscell. resol. 45.* impoluit, afferuisse, iudicem posse licet recipere munera, si dentur, vt maiorem diligentiam adhibeat, quam tenetur: vel vt afficiatur magis ad expediendum intra iustitiae limites negotium in fauorem dantis. Pater enim Molina, vt supra notaui, expressè afferit, huiusmodi donationes, & acceptiones propter mala, & damna, quæ adiuncta habere solent * iure optimo lege positiva prohiberi.* Pater etiam Lessius loco citato à Diana lib. 2. cap. 14. dub. 9. n. 64. solum excusat ab obligatione restituendi, non à peccato, vt aduertit Card. de Lugo *tom. 2. de Iustitia, disp. 37. sect. 11. num. 132. & seqq.* Quapropter, mala fide, ab Antonino Diana citantur pro opinione illos excusante à peccato, attento etiam iure positivo.

9 Cum Molina, & Vazquez sentit Cardin. de Lugo *supra disp. 37. sect. 11. citata.* Putat enim, eiusmodi leges prohibentes receptionem munierum, & adjacentes poenam, & obligantes in conscientia ad solutionem poenæ, & ad restituenda munera (etiam si addant ante iudicis condemnationem) nō obligare ante declarationem iuridicam criminis. Sic cum alijs tradit *num. 134.* & ad argumentum contrariae sententiae, nimis, quod * donatio illa facta contra legē prohibet, est nulla, & per consequens non transfert dominium munieris in accipientem.* Respondet *n. 135.* negando antecedens, & exponendo cum Patre Molina *l. non dubium, C. de legibus,* ex qua id deducere conantur aduersarij.

10 Hæ auctiorum loca diligenter cōgessi, vt ex illis magis innoteat aperta impostura M. Ioannis Martinez de Prado, qui, vt suprà notaui, absque ullo prorsus fundamento illis impegit, quod docuerint, iudices & alios ministros Regis, per leges, reddi inhabiles ad receptionem munierum, & incapaces dominij, & tamen simul defendant, ad restitutiohem non teneri, quod, vt patet ex dictis, prorsus falsum est, quia, vt eorum verba clamant, incapacitatem, seu inabilitatem ad dominium adquirendū negant, & ex hoc principio probant, non teneri iure positivo restituere ante sententiam iudicis.

11 Doctores alij, quos sequitur Thomas Sanchez *lib. 3. consil. cap. vniuersitatis, dub. 1.* leges (de quibus supra) exponentes, sic distinguunt. Sunt nonnullæ, quæ vniuersaliter loquentes, dicunt: *Non reciban, no tomen por si, ni por otra persona, &c.* Et istæ, inquit, tantum prohibent receptionem, & illicitam reddunt. Sunt leges aliæ, quæ strictius loquuntur, dicentes: *No puedan recibir por si, ni por otra persona, &c.* Et hæ, inquiunt, reddunt recipientes inhabiles ad recipiendum, & dantes ad transferendum dominium, & ideo inducunt obligationem restituendi acceptum, quia actum reddunt ipso iure nullum, vt docent communiter Theologi, quos Sanchez refert *num. 26.* Hæ autem leges sunt *l. 56. tit. 5. lib. 2. nouæ Recopil.* vbi dicitur: * Que el Presidente, Oidores, Alcaldes de Audiencias, & de Cortes, Alcaldes de los Hijos del Algo, Notarios, Juez de Vizcaya, Relatores, Escrivanos de Camara, Procuradores fiscales, y otros Escrivanos de los dichos juzgados, no puedan recibir por si, ni por interposita persona presentes, ni dadiua alguna de qualquier valor que sea, ni cosas de comer, ni beber, de Concejo, ni de Vniuersidad, ni de persona alguna, que trataré, o verisimilmente se espera, que tratará pleito ante ellos, durante sus oficios, ni lo puedan recibir mujeres, ni hijos en poca, ni en mucha cantidad, directe, & indirecte, ni los Letrados, ni Procuradores de pobres.* Idem decernit *l. 21. tit. 1. lib. 9. nouæ Recopil.* de Quæstoribus Erarijs, Auditóribus, & alijs officiálibus, ibi: * Ningun Contador mayor, ni menor, ni Oidores, ni oficiales de la dicha Contaduria, no puedan recibir dadiua, ni presente de ninguna persona, que tenga, o se espere, que verisimilmente tendrá negocio ante alguno dellos, aunque sea

sea cosas de comer, y beber, y aunque sean feneidos los negocios.* Reliquæ autem Hispanie leges, quæ cum hoc rigore non procedant, licet absolute prohibeant iudicibus, & alijs ministris, verb. grat. Prætoribus ordinarijs, & Rectoribus ciuitatum munerum receptionem, dicentes: *Nō recipiant &c.* non reddit, inquiunt, inhabiles ad recipiendum: & ideo licet contra prohibitiouem receperint, non tenebuntur restituere.* Huic sententia (inquit Sanchez) sauent Couarrua, Sylvestro, Nauarros, Angelus, Palacios, Monaldo, Caietanus, & Medina, Henriquez, & alij viri docti, quos ego consului. Est satis probabilis, & satis colligitur ex Nauarra *libr. 3. de restit. cap. 3. n. 14. & 15.* Vnde infertur. Auditores Regios, & alios iudices nō teneri restituere munera, quando ea receperunt ab his, qui modo item non gerunt, nec gerere, nec in proximis creditur gessuros.* Hacdenus Sanchez: quibus duas sententias oppositas suprà relatas maritare contendit.

§. II.

*Authoris iudicium quoad obligationem
restituendi.*

I2. *N*ihilominus, prædictas leges non continere inhabilitatem ad recipiendum, idèquæ iudices, & alios Ministros Regios, numquam teneri ante iudicis sententiam munera liberaliter eis donata restituere, milii probabilius est, propter fundamenta Patis Molina, & aliorum, quos suprà citavi. Quibus addet Verricelli *tom. 1. quest. moral tract. 3. quest. 4. n. 2.* apud quem Paludanus, Layman, S. Faustus, Petrus de Nauarra, Reginaldus, Nauarrus, Veja, Henriquez, Angles, Perez, Fagüez, Diana, & alij. Probatur, quia quilibet adquirit dominiū rei liberè donat, nisi à lege fiat incapax ad adquirendum dominium. Iudices autem, & alij ministri nulla lege incapaces sunt, vt constat ex Molina. Subnecit Verricelli *vbi suprà*, & benè quidem: quod si lex aliqua obliget ad restitutionem rei donata, etiā ante sententiā id intelligendum ante sententiā, qua ad talem poenam damnetur, non vero ante sententiam declaratoriam criminis, vt de similibus legibus poenaliibus docet Sanchez *in Sum. libr. 2. cap. 2. n. 20.* Aliud autem est, expressè fieri incapacem dominij rei donata.* Sed esto (inquit) iure aliquo municipali fieret expressè in-

capax: tamen eiusmodi leges numquam cum eo rigore faciunt visu receptæ, atque adeò quoad hanc partem cententur abrogata, neque obligant in conscientia, vt recte docet Salomon *2. 2. quest. 71. art. 4. in fine.* Lugo de Iust. *disp. 37. n. 134.* Qui recte ait, satis id patere ex communis praxi omnium iudicium, etiam timoratorum, qui numquam ea munera restituunt, neque à consilariis ad id obligantur.* Hacdenus Verricelli. Quæ sunt valde notanda.

I3. Quoad Secretarios vero maiore est difficultas, quia efficiunt iuramentum soluendi poenam lege impositam restituendi quadruplicatum, quod acceperint. Ergo ratione istius iuramenti tenebuntur. Verba legis sunt *l. 1. tit. 18. libr. 2. nouæ Recopil.** Mandamos, que ningun Secretario reciba dadiua, ni presente, ni agradecimiento de persona alguna, aunque sea cosa de comer, &c. sopena, que lo tornen con el quattro tanto la primera vez, y por la seguda no visen del oficio, y que juren de assilo guardas, y pagar las penas, en las cuales los condenamos desde agora (attende) por manera, que sean obligados in foro conscientia à pagarlas, sin que mas sean condenados en ellas.* Ex quibus duo videntur necessariò inferri, & peccare, si munera recipiant, ratione iuramenti, & teneri ad ea restituenda modo dicto, ante sententiam iudicis. Et ita cum pluribus tradit Thomas Sanchez *libr. 3. consil. cap. unico, dub. 1. num. 5.*

I4. Ceterum alij doctissimi, quibus adhuc, centent, posse retinere donata usque ad sententiam declaratoriam criminis, quia lex non dicit teneri restituere: neque ad id ex iuramento, neque ad poenam solutionem te obligant, nulla expectata sententia, sed solum non expectata condemnatione, fin que mas Sean condenados & ellas. Ergo ante sententiam declaratoriam criminis nulla erit obligatio restituendi. Ita Suarez de legibus *lib. 5. cap. 7. n. 8.* Rebello, Salas, Angles, Perez, Nauarra, & alij, quos citatos sequuntur Card. de Lugo de Iust. *disp. 37. sech. 11. n. 134. & seqq.* Verricelli *tom. 1. tract. 3. quest. 3.* Quibus faciunt, quæ congerit Diana *part. 11. tract. 6. resol. 47. & tract. 8. resol. 21.* §. Sed ex his erit pulchritudinum, & M. Hiacynthus Donatus in præxi resolutoria rerum Regul. *tom. 1. p. 2. tract. 15. quest. 25.* Vbi probat, exceptis censuris, nullam poenam incurri ante sententiam declaratoriam criminis. Quibus in simili facit

facit P. Thomas Sanchez libr. 4. de Matr. disp. 9. n. 2. vbi sibi obiectens legem quan-dam sic responderet.* Lex ultima finit. tit. 14. p. 5. dicens turpiter accipere aliquem ne ac-cuset, subdit. Por ende de cxi mos, que debe tor-nar io que assi recibiò, sed dic esse poenale quare solum subsequuta sententia teneri recipientem restituere.* Sic Sanchez de extorquente pecuniam, ne alterum, quem iuste poterat accuset, qui legibus restitue-re obligatur: sic & nos cum alijs, de Secre-tarijs, qui lege ad quadruplum restituen-dum adstringuntur.

§. III.

Quid quoad culpam?

15 **A** Nero sint aliqui casus, in qui bas non solum ab obligatione restituendi, sed etiā a peccato excusentur iudices munera liberaliter donata recipie-tes? Respondeat affirmatiuè Verricelli suprà q. 2. à n. 5. vbi plures authores recenset: Quibus adhærens excusat a peccato iudi-ces munera recipientes in sequentibus ca-sibus. Primo, quando extraordinarium la-bore, ad quem non tenebatur, præstitisset. Secundò, quando recipere non ratione of-ficij, seu tanquam iudex, sed ex amicitia, quā vis amicitia ex officio oriretur, vt ait Mo-lina suprà n. 6. Tertiò, quando donans ex dignitate sue personæ merito conquerere-tur, tanquam de iniuria sibi facta, si donum recusaretur. Vel quando post sententiam, nulla tamen prævia promissione, ex gau-dio, & gratitudine rei iuste obtēta, liberè donaretur. Quartò, quando recipit escu-lenta, & poculenta, quæ grandia non sunt, id est, quæ paucis diebus consumi posunt, aut quæ, attenta qualitate dantis, & reci-pientis, non reputantur magna. Quintò, si humanae leges, siue conimunes, siue mu-nicipales, receptionem munierum prohibe-tes, per contrariam consuetudinē sint ab-rogatae, vel non sint vsu receptæ à po-pulo. Ut autem tanquam vsu non receptæ non obligent, non requirūtur decem anni, sed sufficit (ait Verricelli) quod populus plu-ribus actibus legem non serueret, vt duobus, vel tribus actibus, quamvis lex paulo an-te publicata fuerit, sciente tamen, & to-lerante Principe.

16 Ex quibus deducit, & merito, vt in nostro casu lex prohibens munera dicatur non recepta, sufficere, quod maior pars li-tigantium liberè offerat munera, & iudi-ces palæ recipient, neque puniantur. Nec

obstare, quod officiales iurēt, seruare prag-maticā Regni. Iuramentum enim intelli-gitur de vsu receptis, seu quatenus sunt vsu receptæ, nō autē de alijs. Denique ex-cusaretur iudex munera recipiens, quan-do constaret, salarym, vel pretium à lege taxatū nō esse iustum. In his igitur casibus (ait Verricelli suprà cū alijs, quos citat) nec ratione legis positivæ prohibētis, nec ratione iuramenti, peccare iudices munera liberè donata recipientes: quia iuramentū est accessorium, & ideo sequitur principa-le. Vnde quoties lex ex aliquo capite obli-gare definit, cessat etiā iuramenti obliga-tio, vt docent communiter Doctores apud Dianā 2. p. tract. 3. M. scoll. resol. 6. & apud Sanchez in Sam. lib. 3. cap. 14. n. 8. Veruni nonnulli ex his casibus exp̄ressè prohibe-tut in legibus suprà citatis nouæ Recopi-lationis. Vnde ni contraria consuetudine abrogatæ sint, vel aliunde non obligēt, vim suam modo retinere, dubitandum non est.

§. IV.

Duplex obligationis effugium.

17 **R**ationes dubitandi, proponam, vt alij iudicium ferant. Prima sit: leges istas fundari in præsumptione cor-ruptionis, vt sentit P. Vazquez opusc. de re-sit. cap. 7. dub. 4. n. 29. ibi: *Cū leges prohi-beant, munera dari iudicibus, ne muneri-bus corrupti, iustitiae obliuiscantur, * & dub. 6. n. 59. dicens: *Alijs ministris prohi-betur recipere munera ab his, qui negocia habent apud ipsos, vel speratur habituros, (attēde) ne vel modo, vel in futurum cor-rumpantur, quia alij ministri corrupti possunt, vt iniquè officium exequantur. Advocatis prohibetur, ne recipiant à li-tigantibus munera in fraudē stipendij, non quia in illis timeatur corruptio, &c.* Er-go cessante præsumptione corruptionis, vel fraudis, poterunt liberaliter donata recipere. Ideò ita sentit Menochius cōfl. 342 n. 38. & in comment. de Presump. lib. 5. præ-sump. 8. dum tradit, iudices post latā senten-tiam, posse recipere munera gratis oblata: *Quia recipiēdo (inquit) munera post la-tā sententiam, cessat suspicio, & causa cor-ruptionis.* Leges autem in præsumptio-ne fundatas nō obligare, si in aliquo casu præsumptio deficiat, tenent Sylvester, So-tus, Ricardus, Adrianus, Castro, Nauarro, Couarruu. Baldo, Panormitanus, Feinus, Decius, & alijs apud Suarez lib. 3. de legi-bus cap. 23. num. 1. Quibus adde Sanchez de

Matrim.lib.7 disp.37 num.9 Salas de legibus disputat.10. secl.4. Item Valerum, Rodriguez, Homobonum, Lorcam, Vazquez, Valentiam, Montesinum, M. Arauxo, & plures, quos citatos sequuntur Thomas Hurtado tom.1. resol. moral. tractat.4. cap.8. resol. 57. num. 713. & Diana 1.p. tract. 10. de legibus, resol. 27. vnde Molina disp. 88. citata num. 12. licet peccatum mortale ratione viris iurandi semper interuenire existimet. * Si tamen (inquit) ius iurandum secludas, quando peccatum lethale esset, aut veniale, expendendum esset ex periculo peruersiōnis iustitiae, aut scandali, quod inde imminereret, &c. * Quibus faciunt Doctorates, qui explicantes clausulam illā gratia ubique in dispensationibus apponi solitam, qua prohibentur ministri munera recipere, afferunt: illā solum prohiberi, quæ animum iudicis corrumpent. Ita Gutierrez de Matrim. cap. 181. num. 2. Homobonus, & alij, quos citatos sequitur Diana part. 4. tract. 4. resolut. 84. Cuius ratio aliae esse nequit, nisi quia in alijs munib⁹ cessar legis presumptio. Ergo in nostro casu quoties haec cessauerit, prohibitio non subsistet.

18 Secunda ratio est, quia plures Doctorates afferunt, cessante fine legis in particuliari, legem cessare. Ita Scatia tract de commerci. §. 1. quæst. 1. n. 511. Nauarrus in Rubrica de iudicijs, nu. 74. Mexia de taxa panis, con. 2. à num. 29. usque ad 36. Henriquez lib. II. cap. 17. n. 2. & lit. O. Comitolus lib. 7. respons. q. 1. n. 10. Soula in Bulla Clement. VIII. de largit. muner. fundim. 3. Megala 2. 2. lib. 2. cap. 7. q. 2. 2. n. 55. Granados 1. 2. cōtron. 7. tract. 3. p. 1. disp. 15. secl. 2. quos citat, & sequitur Diana p. 1. tract. 10. resol. 28. Quibus adde iterum ipsum Dianā p. 7. tr. 10. resol. 33. Caramuel in Regul. S. Benedicti. disp. 5. n. 50. Machado tom. 1. Sum. lib. 3. p. 4. docum. 4. n. 2. Portel in Respons. Moral. p. 1. casu 21. n. 8. & probat ex optimo textu cap. cū cessante de Appellat. Finem autem harum legū esse, vitare corruptionē iudicū, tenet ultra citatos Thomas Sanchez in consil. lib. 3. cap. vni co dub. 1. n. 20. vbi cum alijs docet, non esse condemnandos iudices, qui à consanguineis sine fraude manera recipiunt. * Quia in hoc casu, inquit, cessat finis legis. * Ergo quando ex circumstantijs periculū corruptionis, & peruersiōnis iustitiae nō subsist, licet erit iudicibus, & alijs ministris iustitiae, recipere munera liberanter donatas.

19 Ex alio etiam capite posset aliquis prædictarum legum vim infringere, nimirum, quod leges poenales etiā mixtae, quæ aliquid prohibent, poenam imponentes transgressoribus, non obligant in conscientia: secundum Nauarrum, Gomez, Ioannē Andream, Matthæum Metesilam, Sceuolam, Decium, & alios, apud Villalobos in Sum. tom. 1. tract. 2. dub. 2. 2. n. 6. & probabiliter putant Filiucius, & Azor, & cū Valentia, Diana omnes citans tract. 10. de legibus, resol. 20. Leges autem istas esse poenales, tradit Molina tom. 1. tr. 2. disp. 88. §. Leges Castelle in medio, vbi sic: * Quod etiam dicunt aliqui ex Doctoribus, cum quibus disputamus, leges videlicet illas non esse poenales, falsum profecto est, ut ex forma earum est manifestum. * Et absolute leges prohibentes munera, esse poenales, docent Grām. Boerius, Boisius, Clarus, Amodæus de Castillo, & alij, quos citatos sequitur Menochius tom. de Arbit. consil. 342. Ergo vel probabile esse debet, nō obligare in conscientia sub peccato lethali, aut oīēdendū, aliquā saltē ex præmissis, ex quibus per bonā consequentiā id deducitur, claudicare.

20 Ideo hanc sententiam expreſſè ex hoc fundamento defendit nouissime Fr. Leander à Murcia Capuccinus in Disquisit. Moral. in 1. 2. D. Thome libr. 2. disp. 5. resolut. 24. num. 16. & sequentibus, ibi: * Sed quæres, an iudices recipiētes munera peccant, & teneantur ad restitutionem? In hac questione dictos iudices (& idem afferunt de alijs iustitiae ministris) peccare mortaliter, & teneri ad restitutionem, docent Sotus, Sylvester, Nauarra, Thomas Sanchez, & multi alij. Contrariam tamē sententiam quoad peccatum docent omnes, qui tenent, leges poenales non obligare in conscientia, sed soli uni ad poenam post iudicis sententiam Nauarro, Miranda, Villalobos, Reginaldo, & probabilem putant Valentia, Azor, Filiucius, quos refert, & citatos sequitur Diana 1.p. tract. 10. de legibus, resol. 17. Et licet aliqui contendant, prædictas leges esse cōuentuales propter iuramentum, & sponsionē, &c. Nullatenus cōventionalis sunt, sed poenales, & ideo stando in opinione Nauarri, & aliorū supra adductorū, non peccabunt mortaliter, nec etiam ratione iuramenti, quia iuramentum sequitur naturam actus, solumquæ addit obligationem ex virtute Religionis, ergo si actus ex se nō sit peccaminosus, iuramentū illud peccaminosum non

non reddet. Quo ad restitutionem vero non teneri ante sententiam iudicis, tenent Couatruu. Sylvester, Angelus, Gutiérrez, Nauarr. Palaeios, Monaldus, Alcozer, Nauarra, quos omnes citatos refert Thoñias Sanchez tom.1. consil. libr. 31 cap. vñico, dub. 1. num. 28. & 29. qui tenent, prædictam sententiam esse satis probabilem ex Nauatra citato. Quia licet prædictæ leges prohibeant actum dandi subditis, & recipiendi iudicibus, non tamen illam annullant. Ergo cum stando in iure naturali, & seclusa prohibitione iuris humani, illæ donationes, & acceptiones sint valide, ante sententiam iudicis non tenentur ad restitutionem prædicti iudicis, &c. Et nouissimè hanc sententiam tuctur Fagundez, quem citat, & sequitur Diana rōm. 6. tracf. 6. resol. 59. & vera que hec opinio est satis probabilis.* Hæc etenim Leander, vir quidem doctus, eruditus, & pius, cuius opinio iudicibus, & alijs iustitie ministris ingrata non erit. Verum doctissimum P. Sanchez, & Doctores, quos vbi suprà adducit, infideliter refert, quia non loquuntur, quando leges videntur his verbis: *No puedan recibir: Sed quando: No reciban:* ut videre licet apud Sanchez locis à Leandro citatis. Vnde nō eorum auctoritate, sed aliquando probabilitas huius sententiae ex superiori dictis petenda est.

21 Dices, præfatum excusationis caput ultimo loco a nobis adductum, valde infirmum esse, quia leges poenales, saltem mixtas, quæ aliquid prohibent, & poenam transgressoribus imponunt, (quales sunt, quæ iudicibus, & alijs ministris manera liberaliter donata recipere, verant) non obligare in conscientia, est improbabile, & acriori censura dignum: iuxta Mag. Sotum lib. 1. de Iust. quæst. 6. artic. 5. vbi errorem vulgi appellat: * Sed quia vulgus (inquit) nescio quo colore ait, legem, quæ obligat ad poenam, non obligare ad culpam, necesse est, errorem hunc eludere. * Quem imitatur M. Texeda tom. 1. libr. 1. tracf. 2. controvers. 16. vbi assertum Soti laudat, & contrariam sententiam non esse probabilem dicit.

22 Sed vterque fallitur. Id, quod testimonio viri omni exceptione maioris comprobo; Illustris ac Reuerendis. M. Tapiæ Archiep. Hispalens. sui instituti, olim primarij Theologæ professoris in Vniuersitat. Complut. Ille igitur in sua doctissi-

ma Catena Moral. lib. 4. de legib[us] quæst. 10. art. 4. num. 1. & 2. sic ait: * Modo inquirimus, an de facto omnes leges tam ciuiles, quam Canonicæ imponentes poenas temporales, obligent ad solam poenam, an etiam aliquando ad culpam mortalem, aut venialem pro grauitate, aut leuitate materiae præceptæ? In hac re est valde notanda sententia Martini Nauarri in Manual. cap. 23. num. 53. omnes huiusmodi leges poenales humanas, etiam præceptivas, obligare ad solam poenam temporalem imponit per ipsas, non ad poenam aeternam, neque ad culpam. Hanc sententiæ docuisse prius Jassonem, & Ludouicū Gomez, testatur Suarez, eamque probabilem censet Valentia: & Azof ait, non esse omnino condemnandum, qui eam sequutus fuerit: & Diana probabile etiam censet. Itaque omnes hi iudicat, probabile esse in praxi, non solum leges purè poenales, verum etiam poenales mixtas ex præcepto, & poena, quæ iubent, vel prohibent, hoc, aut illud heri, imponentes poenam transgressoribus, non obligare ad culpam, sed ad solam poenam, nisi certo constet, velle legislatorem obligare ad culpam. Fundamenta huius sententiae sunt, &c. Propter tantorum Doctorū auctoritatē, & tot rationum robur, hanc novam sententiam censet valde probabilem in praxi Villalobos, & ego etiam nō possum non fateri esse probabilem, & in praxi securam, donec Sedes Apostolica verū diffiniat, aut declareret. Huic enim opinioni non desunt principia practicæ probabilitatis, ut constat ex numero præcedenti. * Hæc M. Tapiæ de legibus penitibus mixtis, licet contrariam sententiæ merito probabilem iudicet. Qualem ego etiā reputo: conterido tamen, hanc esse probabilem, ideoquæne causæ meæ suprà verū faciunt videar, siq[ue] aliena Thomistis nō suspectam interpellavi, & aliorum subiungam.

23 Nec dissentit M. Corradus 1. p. q. 180. Nec M. Serra 1. 2. tom. 2. quæst. 69. art. 4. dub. 2. fol. mihi 439. vbi sic scribit: * De lege, qua præcipitur aliquid sub poena excommunicationis maioris non latæ, sed ferendæ sententiae, quidam ad mortale obligare affirmant. Alij negant. Mihi satis probabile videtur, quod Caietanus in Sum. verb. Præcepti transgressor, dicit: Transgressor præcepti sub cōminata poena nō peccat mortaliter, &c. quo usq[ue] monitus persuereret; tunc enim ut post excommunicationem dignus, peccat mortaliter,

&c. Hanc sententiam tenent alii discipuli D. Thomae rectatores. * Sic ille, ex quibus validum consicitur argumentum. Nam si lex Canonica preceptiva, quando pena spiritualis, sicut grauis, est tantum comminata, non obligat sub latitudine obligabit cuiuslibet quandoquidem omnes penas temporales sunt communiae, & publica est, quae ipso facto ante sententiam saltem declaratoriam criminis incuratur.

24. Hanc sententiam multis validis que rationibus probat Nauarro *q. 23. num. 55.* Quibus moris Villalobos *disputa. præ. tom. 1. tractat. 21. 22. num. 2.* concludit: * Conficio, que estas razones no parecen muy fuertes, y esta sentencia muy probable; y porque favorece a las animas, y la tienen tantos hombres doctos, se puede muy bien seguir en practica. * Eadem expressè tenuerunt ex eodem ordine Fr. Ludouicus de Miranda *in Manual. Prelator. tom. 2. quest. 25. art. 18. conclus. 2. fol. mohi 259.* * Nam Reges (inquit) & Principes seculares numquam expresserunt aut interpretari sunt in suis legibus, maximè penalibus, mentem, aut intentionem suam esse, aut fuisse, obligare per ipsas sibi subditos ad culpam, nec consuetudo ipsa id unquam fuit interpretata, nisi simul cum eis, seu aliqua ipsarum esset aliqua lex diuina, naturalis, aut Euangelica, aut constitutio Canonica, ex qua id ipsum colligeretur. * Hac ille.

25. Quibus consonat Thomas Hurtado *tom. 2. Resol. Moral. tractat. 8. cap. 1. resolut. 9. num. 183.* dicens: * His adiunge, valde probabile esse, & tutum in praxi, quod lex penalis pura, aut mixta non obligat, nisi expreßè id declareret legislator. Sic tenet Villalobos citans Nauarum, &c. Quibus adiunge Angelum, & Tabienam *verb. Pedagium. Valentiam, & Salas disputat. 10. de legibus, sect. 9. num. 7. & disputat. 15. sect. 1. num. 17. & seqq.* * Sic Hurtado.

26. Idem cum alijs sentit Antoninus Diana *1. part. tract. 10. de legibus, resolut. 20. ibi:* * Dicendum est igitur, esse opinionem probabilem illam, quæ asserit, omnem legem penalem, sive puram, sive mixtam non obligare in conscientia. * Proqua *resolut. 18.* refert Nicodemum de Florentia, & eam tenet Ludouicus Bexa *1. p. respons. casu 13.* & esse valde probabilem, si pena non est grauis, dicit Salomon *2. 2. quest.*

77 art. 1. tom. 1. 7. conclus. 3. §. Hac opinio.
212710 Stat etiam pro hac opinione, qo-
*dois Machado *tom. 1. libr. 3. q. 4. tract. 3. do-**

cum. 7. Vbi citans Couaryua, Merchacam, Reginaldum, & alios, inquit: * Nauarro, y otros muchos Theologos, y Juristas de-
fienden ab olutamente, que las leyes pena-
les, como quiera que lean, en ninguna ma-
nera obligan en conciencia à pecado, si-
no solamente à la pena, que en el as dispo-
ne el legislador, si no expresa lo contrario,
&c. Yatsde dice Nauarro, que lo tiene inter-
pretado la costumbre, y recibido con no-
ticia de los legisladores, y segun principio
de derecho, *consuetudo est optima legum*
interpretis. Et *tom. 2. lib. 6. p. 2. tractat. 1. do-*
cem. 8. num. 4. ait: * Los Doctores defiende-
mas comunmente, que las leyes penales
no obligan en conciencia, ni à mas que
la pena, y essa despues de la sentencia de-
claratoria. * Eiusdem opinionis est Phi-
lippus de la Cruz *in Pract. de decimis, §. 2,*
num. 5. fol. 41. vbi sic: * Tengo por cierto,
que ninguna ley penal, la quebranta-
miento obliga à culpa, sino a sus penas,
y esto quando se las aplican, en que vienen
Castro, Cayetano, y Nauarro, &c. Y aun-
que ay hombres doctos, que lleuen la opi-
nion contraria, pero yo no asiento à
ello. * Pro hac sententia stant ex antiquis
plures apud Henriquez de Pontificis Ro-
mani clave *lib. 4. cap. 7. num. 2. in Gloss. lit.*
L. & R. Et post omnes hanc sententiam
tenet Antonius de Escobar *in Theolog.*
Moral. tom. 1. lib. 5. sect. 2. cap. 17. problem. 26.
pag. 164. Cuius rationem ex alijs comuni-
niter reddit: quia legislator, qui ad poe-
nam temporalem, & eternam potest obli-
gare, si solius meminit temporalis, non
videtur intendisse obligare ad eternam.
Imò & quando pena spiritualis, & tem-
poralis mentionem facit, ad solam tem-
poralem obligare intendere, docent non
pauci apud Henriquez *suprà.*

§. V. Vera sententia.

28. **C**ontrariam nihilominus tenē-
dam censeo: ac proinde Iu-
dices, & Ministros Regios recipientes
munera liberaliter donata grauter pec-
care, quoties præsumptio, aut finis legis
non cessauerit: nec excusari posse ex
eo, quod leges prohibentes, sint penales.

Ratio

Ratio est, quam attigit P. Vazquez 1. 2.
disp. 159. cap. 2. num. 10. quia legislator huma-
nus potestatem habet obligandi in fo-
ro conscientiae, ut contra Hæreticos plu-
ribus sacra Scripturæ, Conciliorū, & San-
ctorum PP. testimonij euincit disp. 152.
cap. 2. Et naturæ lumine edocemur, cōtra
rationem esse, parentibus, & superioribus
in lictis, & honestis non obediens. Ergo si
lex sub forma præcepti tradita sit per ver-
ba præcipiendi, vel æquipollentia: nil ob-
stare potest poena imposta, quominus
vim præcepti habeat: siquidem legisla-
tor vtrunque simul facere potest, nempe
præcipere, & poenam imponere: ergo si-
cūt in conscientia ligat, quando verbistā-
tum præceptius viritur: ita & quando poe-
nam superaddit, quia hæc non infert de-
fectum intentionis obligandi, sed legisla-
torem ardentius intendere legis adimple-
tionem. Ideo hanc sententiam tenet Be-
canus in Sum. Theolog. part. 2. tract. 3. cap. 7.
quæst. 2. n. 4. Granado 1. 2. controu. 7. tract. 3.
part. 1. disp. 4. sect. 2. n. 7. Thomas Sanchez
in Sum. tom. 2. lib. 6. cap. 4. n. 60. Et commu-
nem, & veram esse, inquit Vazquez suprà
disp. 159. cap. 2.

29 Non me latet, nonnullos Catho-
licos asseruisse, nullam legem humanam,
seclusis contemptu, & scandalo, obligare
sub lethali: quorum auctoritate ad suam
tuendam sententiam, Nauarrus se prote-
xit vbi suprà cap. 23. num. 55. dicens: * Por-
que muchos Catolicos han sentido, que
ningunas leyes, aunque no tengan penas
temporales, en quanto son humanas, obli-
gan à mortal al que las quebranta, sin
menosprecio, y escandalo. * Pro quo in
margina citat Immolam, Felinum, & Ca-
ietanum, & tenent apud Caramuel in
Apologem. Epist. 4. num. 273. & 74. Marti-
nus Cromerus, Ioannes Ferro, & Serua-
tius de Lairyelz, asserentes, legem Eccle-
siasticam non obligare ad mortale, nisi
expressè in ea asseratur, fractionem esse
mortalem. Quod tenuit etiam Collecta-
rius, vt refert Angelus verb. Inobedientia.
Quibus consensit Philippus de la Cruz
in Practica de decimis, §. 2. num. 5. fol. 41.
quando lex Ecclesiastica poenam tempo-
ralem imponit. Et de legibus potesta-
tis secularis loquens, etiam si nullam
poenam imponant, tradit ipse Philippus
de la Cruz ibidem, & sequuntur Ioan-
nes Valerus in Differentijs vtriusque fori,
verb. Ignorancia, different. 2. Tapia in iure

Regni Neapolitani, libr. 1. titulo de legibus,
§. Observantur, num. 18. Quibus adde Al-
mainum de Potest. Ecclesiast. quæst. 1. cap.
10. & alios, quibus non parum faveret Ma-
chado, dum eorum opinionem non rej-
cit tom. 1. lib. 3. part. 4. tract. 3. docum. 6. fol.
544. vbi ait: * Gerson, Cayetano, y otros
defienden, que las leyes ciuiles no obligan
por si à pecado, ni tienen fuerça en el
fuero interior, si no es quando declaran
alguna ley diuina; porque las leyes ciu-
iles, y humanas (attende) no pueden obli-
gar à pecado, ni culpa en el fuero inte-
rior. Ni parece possible, que el legisla-
tor humano tenga potestad para poner
por pona de su ley à los transgressores
della la eterna del infierno. * Hæc Ma-
chado, Quibus assentitur Menchaca 1. cō-
trou. cap. 29. dicens: * Principes seculares,
nec velle, nec posse suis legibus, & præcep-
tis obligare ad poenam eternam, seu ad
culpam mortalem. *

30 Et quod miror, ex recentioribus,
hanc sententiam negantem Principibus
potestatem obligandi in foro conscientiae
tenet Fr. Philippus de la Cruz vbi
suprà, vbi ait: * Y aunque es verdad, que
ay hombres doctos, que lleuan la opini-
on contraria, queriendo dar potencia
al seglar para que así obligue, yo no
assiento à ello. * Et infra: * Las leyes de
los Principes no obligan à culpa, y esa
potestad hasta agora no se la ha dado la
Iglesia, ni se ha visto, que quando hazen
las tales leyes, digan, mandamos esto pe-
na de obediencia, ó de pecado mortal, &c.
Luego conocen no tener facultad para
ello, y así se extienden à la que tienen. *
Hæc ille:

31 Verum Catholica doctrina tenet
oppositum, & non solum Pontifici, sed
etiam Principibus, & Regibus seculari-
bus esse potestatem ferendi leges, quæ
conscientias subditorum ligent. Sic P.
Vazquez vbi suprà disput. 152. cap. 2. di-
cens: * Hanc veritatem luculentiter tractat
aduersus Hæreticos Alphonsus de Castro,
Driedo, Turrecremata, Turrianus, Domi-
nicus de Soto. & alij, &c. * Et infrà. * Fide
Catholica hæc potestas secularis (leges
condendi) asserenda est, sicut etiam Eccle-
siastica. * Et hoc esse certum, secundum fi-
dem, tradit M. Tapia in Catena Morali, libr.
4. quæst. 8. ar. 1. Quod probat cum Vazquez
ex illo ad Romanos 13. * Omnis anima
potestatis sublimioribus subdita est, qui

resistit potestati, Dei ordinationi resistit, qui autem resistunt, ipsi sibi damnationem adquirunt. * Et paulo post: Ideo necessitate subditi estote, non solum propter iram (id est, propter timorem poenae) sed propter conscientiam. * Ex quibus planè colligitur, in Principibus secularibus esse potestatem præcipendi, & leges ferendi: alias eis resistere, non est resultere Deo, cuiusque ordinationi: nec eis parere, & obedire necesse est propter conscientiam. Est ergo certum secundum fidem, præfatam potestatem habere. Quapropter P. Salas de legibus disput. 15. sect. 1. num. 7. sic iure scripsit: * Ex superioribus patet, erro-neum, aut fortè hereticum esse, dicere, leges ciuiles non obligare, nec posse oblige in conscientia. * Cui adhæret Mag. Texeda tom. 1. controv. Theolog. Moral. lib. 1. tract. 2. controv. 14. dicens: hanc conclusionem definitam esse in Concilio Constantiensi contra Ioannem Vvictor: & in Bulla Leotis X. contra Lutherum art. 17. Allegat etiam Sotus pro hac Catholica doctrina decretum Concilij Viennensis, quod refertur in Clement. Ad nostram de Hereticis: In his vero locis non definiti aperte potestatem ciuilem, leges condendi, peties Principes secularres esse, dicit Vazquez disput. 152. citata cap. 2. ex Scriptura tamen, & Ecclesiæ traditione non minus aperte probari. Et disput. 159. argumen-ta Nauarri diluens, quibus intendit probare, legem poenalem mixtam de facto non obligare in conscientia, responderet: * Ad primum dicimus, frustra allegari à Nauarro in confirmationem suæ sententiae Authores, qui docent, nullâ humanam legem conscientias obligare ad mortale: horum enim opinio non multum distat ab errore Lutheri. * Vide illos suprà num. 29.

32. Quamvis autem his censuris notari non debeat opinio tot Doctoribus superius munita, quæ supponens potestatem præcipendi, negat intentionem obligandi in conscientia, quando legislator poenam temporalem transgressoribus legis imponit: nihilominus, quia expositio eius voluntatis violentiam præfert, quandoquidem ex adjuncta poena non defectus intentionis obligandi, sed ardentius desiderium inferri deberet: ideo afferendum est, legem humanam obligationem inducere grauem, aut leuem iuxta materiæ capacitatem, quoties per-

verba præcipendi tradita fuerit.

33. Iam quæ verba legis vim præcep-ti continant? Consulatur Diana 4. part. tractat. 4. resolut. 191. apud quem de ver-bis modi imperatiui negant Caeteranus, &c alij, quibus ego adhætere non ausim, pol-quam Summus Pontifex Alexander VII. die 18. Martij, anno 1665. vt scandalosam damnauit verba opinionem afferentem, verba illa Concilij Tridentini sess. 13. cap. 7. quam primum confiteatur non continere præceptum. Videatur etiam Diana p. 10. tractat. 15. resolut. 45. vbi refutat alios afferentes cum Caeterano, in legibus ciuiliibus non tradi præceptum, quando le-gislator vtitur, his verbis: Præcipio, man-do, iubeo. In Canonicis etiam hæc verba, decerno, statuo, volumus, intendimus, man-damus, nisi aliud addatur, non continere obligationem grauem, ait Azor libro 5. cap. 6. colum. 380. secus verbum præcipio, iubeo, impeto. Tale etiam est verbum prohibeo, inhibeo, interdicto, veto: quamvis Caeteranus apud Azor de his etiam verbis dubitet. Vnum verò aduertam cum Mag. Tapia in Catena lib. 4. quest. 9. art. 2. num. 9. * quod in omnibus verbis ambiguis, cum clare non constat sensus eorum, mi-tior interpretatio est adhibenda. * Vide etiam Mag. Texeda suprà controv. 13. dub. 2. fol. 92.

QUESTIO IV.

An qui paulatim modica usurpans, ad no-tabilem quantitatem peruenit, morta-liter delinquat, & ad restitu-tionem, sub lethali, te-neatur?

§. I.

Quid de gravitate culpe?

1. Quid oad primam controv. partem certum est apud Doctores, si furtum, quo materia grauis compleetur, fiat cù ignorantia, vel inaduentia fur-torum præcedentium, non esse peccatum mortale: quia tale furtum per se est materiæ leuis, & in voluntate operantis nul-lam cum præcedentibus vniōinem habet: ac proinde non est, vnde notabilem gravitatem desumat. Solum ergo est difficultas, quando usurpans recordatur præceden-tium furtorum, an illud ultimum, quo ma-teria

teria grauis conficitur, graueni malitiam continet? Prima sententia afferit, tale factum non esse mortale. Ita Nauarrus in *Manus. cap. 17. num. 140.* Toletus *lib. 5. cap. 16. num. 4.* Verarducius in *Sum. Corona, p. 1. cap. 1. num. 28.* Vega *leb. 14. in Concilium Tridentin. cap. 11. in fine.* Graffius, Carbota, Lelsius, & alij, quos refert Dicastillo *tom. i. de Iust. lib. 2. tract. 2. disp. 9. dub. 3. n. 50.* & probabilem putant Filliucius, Rodriguez, Salas, & alij, quibus subscripte Diana *1. p. tract. de Paupertate Religiosa, refol. 34.* Quorum ratio est, quia praesens voluntas solum terminatur ad leuem materiam praesentem, nec ipsa infert notabilem damnum, sed partem, ex qua, & ex precedentibus coalescit: ergo ex memoria praecedentium non potest malitiam graueni sortiri: memoria enim non mutat obiectum voluntatis praesentis.

2 Ex Doctoribus huius sententiae non nulli inferunt, eum, qui per minuta furtam, absque peccato mortali, ad quantitatem grauem peruerit, non teneri sub lethali restituere, quia obligatio restituendi de qua loquimur, sequitur culpam, ergo obligatio gratis culpana grauem, & leuem leuem, ergo nullus tenetur sub mortali restituere, quæ solum venialiter peccando, furatus fuit. Ita expressè tenet Nauarrus *lib. 3. Conflior. in 1. edit. tit. de Regul. conf. 75. num. 27. in 2. tit. de statu Monachor. conf. 3. num. 27. in ratione secunda,* & Berarducius in *Sum. Corona, p. 1. cap. 1. num. 28.* Vbi sic ait: *Si actus furandi procedunt à voluntate intercisa, hoc est, dum homo furatur illud parum, non intendit furari maius, nec alio tempore, & posteà de nouo subuenit alia occasio furandi similiter, tunc quantumcumque reiteret huiusmodi furtam, sic conditionata, semper est veniale, nec tenetur de necessitate salutis restituere illa. Quia sicut multa peccata venialia, nunquam possunt facere unum mortale, quantumcumque simul sumpta: ita huiusmodi parua furtam, voluntate intercisa, cum unum sint, quantumcumque simul sumantur, & aliqua quantitate considerentur, numquam facient unum furtum notabile mortale, & consequenter non patient obligationem; quia semper remanent in sua natura, hoc est, sunt venialia ratione paruae quantitatis, siue furtum fiat semper eidem, siue diuersis. * Quibus facit P. Sa in *Sum. verb. Furtum, num. 8.* Vbi ait: quosdam probabiliter existimare.

non teneri sub mortali restituere, qui ab eodem minima furatur, et si peruerit ad magnam quantitatem. Et Diana vbi supra *num. 34.* vbi hanc sententiam referens, non improbat, quin imò ei adhærere videtur; & loquens de Religiosis furantibus res Monasterij, illam docet Fernandez in *Exam. Theolog. Moral, p. 1. cap. 6. §. 2. n. 12.*

3 Ceterum hæc sententia, cuiuscumque sit, improbabilis est, & à veritate prorsus aliena, vt benè ait Thomas Sanchez *lib. 7. Sum. cap. 21. num. 3.* quia velle retinere furum notabilis quantitatis, est manifestum lethale peccatum; sicut velle illud committere; quia inesse moris, retentio nil aliud est, quam acceptio continuata. Nec fundamentum partis contrariae ullius ponderis est; nam si quis, abique villa sui culpa, rem alienam magni momenti usurpat, & modo retineret, veritatis certior, sub lethali, teneretur vero domino restituere: ergo à fortiori, quando culpabilius, et si venialiter tantum, accepit. Quapropter iure Nauarr. sententiam superius traditam retractauit in *Sum. cap. 17. num. 140.*

4 Ideo alij praefata m sententiam temperant, afferentes, tunc illam quantitatem usurpatam esse sub peccato mortali restituendam, quando extaret, aut ex illa furdior factus fuisset. Secus aliter: quia nec tenetur ratione rei acceptæ, cum nullo modo extet, nec ratione iniustæ acceptio-nis, cum grauis culpa non interuenerit. Sic Diana vbi supra, pro se referens M. Lorcam, & Granado; hunc *1. 2. controvers. 6. tract. 2. disp. 2. sect. 5. num. 49.* & illum *1. 2. tom. 2. disp. 50.* Ceterum mala fide Patrem Granado pro hac opinione adducit: ille enim expressè loquitur, quando qui furatur ultimum obolum, non aduertit illo modo, tunc impleri numerum, qui constitutat magnam quantitatem, & tunc non excusat ab obligatione graui restituendi, sed solum dicit non esse certam: verba eius sunt: *Si autem illam quantitatem consumplisset, & ex illa non fuisset factus ditor, non est certum teneri sub mortali restituere; nam Henriquez *lib. de Irregul. cap. 3. §. 1. litt. K.* satis probabiliter cum multis, quos afferit, existimat, in foro conscientiae non esse obligationem grauem restituendi pecuniam, vbi culpa mortalis non adest. Vide Ledesma *2. p. 4. quæst. 18. art. 6. ad finem.* Sed dubitas, & Sotom *lib. 4. de Iust. quæst. 7. art. 2. ante solutionem argumentorum, §.*

Dubitum autem est. * P. vero Henriquez, Ledesma, & Sotus, sicut & piures alij, quos sequitur, loco supra citato a P. Granado, non loquuntur de obligatione restituendi grauem quantitatem minutis furtis subreptam; sed de obligatione restitutio- nis ex danno aliquo graui vnicar actione illato, absque culpa graui inferentis. Cuius longè alia est ratio, ut ex dicendis constabit, quia plena libertas ibi defecit, secus hic.

5 M. etiam Lorca non tradit, quod Diana illi imponit; loquitur enim de fur- tis minimis, sine continuatione morali commissis, quorum restitutio obligatio non continuatur. * Addo (inquit) nec tunc esse obligationem mortalem restituendi, nisi materia in specie perseueraret, aut dicitur ex ea factus esset, qui furtus est. Si enim consumpsisset minuta illa, sine continuatione morali accepta, non esset mortalis restitutio missio. * Ergo casu, quo acceptio parvae moralem continuationem habuerint, ut potè non nimis distantes, seu interpolatae, licet ultima peccatum mortale non sit; non insciatur M. Lorca obligationem grauem restituendi, quantumvis quantitas prius accepta consumpta fuerit, neque ex illa fur dicitur euaserit. Cuiuscumque vero sit Diana sententia, nullatenus sustinenda est. Quia obligatio restituendi per minuta furtu præcedentia contracta perseuerans vnitur cum obligatione restituendi ex ultimo furto leui resultante. Ergo ex utraque constituitur obligatio restituen- di quantitatem grauem; hæc autem grauis obligatio est, & sub lethali adstringit, siue quantitas perseueret, sine non; nec fur ex ea dicitur euaserit: sufficit enim, plena libertate acceptam fuisse, licet singulæ acceptio- nes ex paruitate materiæ à culpa lethali excusentur: à qua excusare non potest retentio, ut potè materiæ grauis, ni- si ex alio capite, ut propter impotentiam restituendi, &c. iuxta principia communis sententiæ, de qua postea. Similiter dicen- dum, si quis ignorantia invenientibili valo- ris rei alienæ, adamantis, v. gr. christalum putans usurpat, veritate comperta, te- neretur sub lethali restituere; si vero ex eodem errore alteri donasset, cu[m] dominium semper apud dominum maneat, & res in specie extet, post depulsam valoris ignorantiam, obligatio leuis in grauem transiret, ac proinde, aut donationem re-

vocare, aut saltem rei valorem restituere teneretur.

6 Propterea secunda sententia asserit ultimum furtum quantitatis leuis, qua grauis compleatur, ut procedit à voluntate formalis usurandi leueni quantitatem, non esse peccatum mortale, in quo conuenit cum prima; secus vero ut à volunta- te implicita retinendi quantitatem gra- uem ex hac, & præcedentibus coalescen- tem. Nam cum ille teneatur sub mortali illam summam restituere, non potest non mortaliter peccare dum illam retinere in- tendit. Sic P. Lessius lib. 2. de iustitia, cap. 12. dub. 8. Sayrus lib. 2. cap. 13. num. 19. P. Vazq. 1. 2. disp. 146. cap. 2. & alijs.

7 Veruna nec secunda hæc opinio omnino placet, quia non euitat absurdita, quæ primam consequuntur. Nam si pec- catum mortale non consistit in furto leuis quantitatis, qua grauis compleri nos- citur, sed in voluntate retinendi quanti- tam grauem: à mortali culpa excusa- bitur, qui illam iniuste non retineat; ac proinde, & quicumque non possit resti- tuere leues quantitates antea usurpas, quia nec accipit alienum in quantitate notabili, ut ponimus, neque habet volun- tam expressam, nec interpretatiuam iniuste retinendi quantitatem notabilem. Ex quibus infertur, hominem alioqui pauperrimum, aut Religiosum, qui per votum paupertatis non habet, vnde resti- tuat leues quantitates præcedentibus fur- tis subreptas; non peccatum mortali- ter, nec in furto, nec in voluntate retinendi, vel non restituendi ablatum. Ex quo se- quitur, posse quem graue damnum inferre cum plena libertate, & tamen à pecca- to lethali excusari: quod valde abiur- dum est, ut bene ponderat Dicastillo vbi suprà num. 55.

8 Propter hæc, tertia sententia, cui stare debet, asserit, ut potè materiæ grauis, qui ultimum furtum committit quantitatis leuis complentis notabilem, peccare mor- taliter, ratione damni grauis plena liber- tate proximo illati. Hæc est communis Doctorum opinio, quam tenent Suarez, Valentia, Azor, Rebello, Sotus, Petrus de Ledesma, & alijs, quos sequuntur Salas 1. 2. queſt. 88. tract. 13. disp. 16. ſect. 27. num. 89. Luis Lopez 1. p. instruct. cap. 93. colum. 2. queſt. 2. Thomas Sanchez vbi suprà lib. 7. cap. 21. num. 6. Ratio est, quia scienter, & cum plena libertate proximum grauiter

lædere, est peccatum mortale; qui autem auferit quantitatem leuem, qua ad notabilem furti quantitatem peruenitur, illius dominum grauiter læsum, & magnum in suis bonis nocumentum patientem perfeceta libertate constituit. nequit ergo a peccato mortali vltimam illud furtum excusari etiam si tunc non habeat commoditatem resarcendi precedentia, vel absolvat, si impotens restituere. Quo præcluditur ad hūs exemplo supra adducto de homine pauperissimo, vel Religioso pauparim modica ex occasione furante: impotentia enim restituendi precedentia furtio a non tollit grauam damnificatiōnē proximi ex omnibus furtis collectim sumptis conflatam, quā sub lethali quicunque vitare tenet. Nemo enim excusaret à lethali eum, qui leuibns istibus interpolatis proximum grauiter læderet. Ergo nec qui furtis.

§. I.I.

Quando graue proximi damnum censeatur?

RESTAT VERO DIFFICULTAS, AN GRAUE PROXIMI DAMNUM CENSENDUM SIT, EO PRÆCISE, QUOD GRAVIS QUANTITAS VLTIMO FURTO COMPLECATUR? Negant authores secundæ sententiaz, qui constituentes peccatum mortale, utimi furti quantitatis leuis, in retentione grauis ex illa, & præcedentibus coalescentis, afferunt, retentionem quantitatis grauis ad leue tempus, etiam cum quis commodè restituere potest, non esse peccatum mortale; quia vt ait Salas vbi (uprā num. 88.) sub mortali solum tenetur, non nimis restitucionem differre. Ergo qui vltimam quantitatem subripet, cum proposito non nimis differendi restitucionem quantitatis grauis; grauem proximo læsionem non inferret. Quia vt ait P. Vazquez 1.2. disp. 75. cap. 3. num. 4. * Perinde est detinere rem alienam, & usurpare: nam detinere nil aliud est, quam usurpatio quædam continuata, immo usurpatio ideo est mala, quia ordinatur ad retentionem. Ergo quoties retentione, iuxta authores secundæ opinio- nis, excusetur a peccato mortali, ratione leuis damnificationis, poterit etiam usurpatio in nostra sententia excusari. Quibus facit Lessius lib. 2. de inst. cap. 6. dub. 7. vbi loquens de Principe prohibente venationem, quæ necessaria esset ad cauenda donna, quæ feræ multiplicatae possent agris

vicinotam inferre, ad quorum restitucionem, si inferantur, tenetur; postquam statuit, non tatis esse ad eos excusandos à peccato, si dicant, se velle, sarciri donna, si quæ sequantur; quia aliud peccatum est inferre damnum, aliud nolle compensare illatum, subnectit sic: * Quamvis si verè paratus esset, totum damnum absque mota compensare, & diligenter de eo subinde inquireret, non putarem, peccare mortisfere, quia non inferret notabilem iniuriam.*

¶ Quibus adde Petrum Hurtado de Mendoza 2. 2. 20. 2. tract. de charit. disp. 173. secl. 10. subsect. 5. §. 125. vbi ait: licere cooperari ad minus furtum cum latrone ad evitandum matus, etiam respectu diueræ personæ, quando ex cooperatione non est donna passurus: * Carter enim (inquit) bonis breui tempore non est graue damnum. * Ex quo principio alter Hurtado Complutensis disp. 8. de restit. diff. 4. excusat à lethali dilationem restitutio- nis, quando creditori aliud damnum non imminet, * quia tunc, inquit ipsa dilatio non videtur graue damnificatio, seu iniuria contra creditorem. * Ex quibus infer- tur, non aliter de usurpatione rei alienæ, ac de retentione quoad illationem damni discurrendum esse: quod nos edocet D. Thomas 2. 2. q. 66. art. 3. ad 2. vbi ait: Di- cendum, quod detinere id, quod alteri debe- tur, eamdem rationem nocumenti habet, cum acceptione iniusta. Et videtur traditum à P. Vazquez vbi suprà; & quest. 72. art 6. num. 21. Vbi inquit, contra præceptum negatiuum esse peccatum retainendi alienum, sicut & accipiendi. * Retenio enim (inquit) quædam usurpatio est, immo usurpatio peccatum est propter retentionem, nam usurpare tantum, nisi sequeretur retenio aliqua inuito domino, vt si aliquis statim redderet, quod accepit, non esset peccatum eo dum taxat animo facta. * Cui consentit P. Granado 1.2. controverf. 6. tr. 2. disp. 2. sech. 5. num. 51. * Quia acceptio rei alienæ (inquit) non est mortalis, quando sit animo restituendi illam ita cito, ut ratione dilationis non inferatur domino damnum alicuius momenti. Ergo iuxta præfatos authores quoties retentione grauis quantitatis alienæ a mortali excuseatur, ratione leuis damnificationis, ut potè ad breue tempus retainenda; excusanda etiam erit acceptio animo citò restituendi, ita vt domino non inferatur damnum ali.

aliquius momenti. Hoc autem solum infertur per factum leuis quantitatis, grauem complexis, ratione voluntatis non extitendi statim, (vt diximus) vel ratione impotentiae prae inopia, vt contingit in Religioso per votum paupertatis, vel in homine alioqui pauperrimo.

11 Tertia haec sententia, cui calculum meum adiungo, maxime differt à secunda; quia secunda excusat à peccato lethali grauem damnificationem parvo furto completam, licet cum memoria precedentiam committatur ab eo, qui ab solute non potest restituere, quod iam consumperit omnes quantitates leue rius subreptas; dummodo habeat animus solvendi, si forte aliquando peruererit ad pinguorem fortunam: sic cum Lessio tradit P. Salas vbi suprà tract. 13. disp. 16. sect. 27. n. 88. & M. Serra 2. 2. 10. n. 2. qu. en. 66. art. 6. dub. 2. fol. mihi 455. * Excusari (inquit) posset a peccato mortali, si proponeret efficaciter restituere, quod prius abstulerat, aut absolute, si habet unde soluat; aut si non habet unde soluat; sub conditione, si forte aliquando peruererit ad pinguorem fortunam, & habuerit, quo soluat. Tancenim acceptio, & detentio talis oboli non continuatur cum acceptione, aut detentione praecedentium, cum sit retractata voluntas acceptio, & detentio praecedentium. * Quod putat etiam probabile P. Granado vbi suprà Tertia vero sententia, quam defendimus, id non admittit; quia eum qui quantitatem leuem, non sit potens citò restituere, non excusat à peccato mortali, ratione graui damnificationis iniuste, quæ ibi intercedit; nam qui ex actu suo, etiam leui prenoscit, proximum passurum esse notabile damnum, & illud efficit; verè est causa moralis illius damni. Vnde in nostra sententia aditus præcluditur absurdæ consequioni, excusanti à peccato graui religiosum, per minuta fura ex occasione, peruenientem ad quantitatem graue, immo & grauissimam, quod in contraria opinione difficillimum est.

S. III.

Quid de restitutione quantitatis leuis.

12 **R**ogabis, an ab onere restituendi sub lethali liberetur, qui leuem quantitatem, grauem complexis restituat? Negat cum Medina Com-

plutensi, & Corduba M. Texeda tom. 1. lib. 2. tract. 2. controv. 18. dubit. 2. n. 23. 2. 13. Verum communis, & vera sententia in contrarium stat, quam tenet Bauni in Sum. lingua vulgari, cui titulus som. desp. pag. 220. edit. 6. & ex terminis notissima est, quia posito, quod octo regales, v. gr. sint necessarij ad constituendā quantitatē grauem, retentio septem, (sic ut nec eorum acceptio) non est culpa graui; ergo neque voluntas retinendi septem; sed restituto octauo, haec solum manet; ergo. Est eidens consequentia, quia ante ablationem octaui regalis præcesserat acceptio, & retentio septem regalium, & tamen non tenebatur sub lethali eos restituere, eo quod quantitas retenta non erat graui. Ergo nec post restitutionem octaui tenebitur, cum ad pristinum statum reducatur. Ideò hanc sententiam sustinet Thomas Sanchez in sum. lib. 7. cap. 21. Vazquez opusc. de restit. cap. 9. §. 1. num. 78. Alcozer, Rebellus, Sayrus, & alijs apud ipsos, quos sequuntur lib. 3. de restit. cap. 1. num. 60. Bassus in Floribus, verb. Furtum, 1. num. 8. fol. 393. Diana 1. p. tr. de paup. ref. 34. cum Megala, Aragon, & alijs. Machado tom. 1. lib. 2. 11. 19. docum. 2. num. 2. cum Huttado, & Fagundez. Remigius in Sum. tr. 2. cap. 7. §. 1. num. 5. M. Hyacinthus Donatus in praxi, p. 2. tom. 1. tr. 15. q. 21. M. Acacius de Velasco tom. 2. ref. mor. verb. Hurto, ref. 64. cum Reginaldo, & Azor. Et cum Molina, Granado, & alijs sequitur Card. de Lugo tom. 1. de iustit. disp. 16. sect. 3. num. 41. dicens: * Ratio autem est clara, quia si ad illam summam non peruenies, non peccates mortaliter retinendo priorem summam. Ergo restitudo partem, reducitur retentio ad eundem statum, in quo non habuisset grauem malitiam; non est ergo unde illam habere possit.*

14 Adnotandum hic est furtum minima filiorum, aut Religiosorum, vel ancillarum in esculentis non pretiolis, sed ad communem usum deseruientibus, non continuari ad culpam grauem: vt docent communiter Doctores, quia Pater, superior, & dominus esse non soleat invitum ad substantiam rei acceptæ, quando nec ad vendendum, nec retinendum, nec ad usum illicitos, sed ad famis leuamen usurpatum. Ac proinde licet damnum, quod decursu temporis illis infertur, graue alias reputatur, cum non fiat invito domino quo- ad

ad substantiam; culpam grauem non constituit; nec ex ultimo furtiolo cum præcedentibus, obligatio grauis restituendi pullulat. Vnde infertur filium, vel seruum non peccate mortaliter, licet habeat animum paulatim committendi eum modi furtalevia, quia obiectum huius voluntatis non est usuratio rei grauis alienæ invito domino quoad substantiam rei acceptæ. Ita docet P. Thomas Sanchez in Sum. lib. 7. cap. 21. num. 31. quem sequitur Diana 1. p. tr. de paup. ref. 35.

QVÆSTIO V.

Vtrum peccatum mortale furti, ex suo genere, grauus sit, quam sodomia.

1. **P**eccati furti grauitatem eam esse, ut ex suo genere, sodomia malitia supereret, non pauci viri docti tueruntur. Quod hoc syllogismo probant. Maior peccatum est, ex suo genere, quod maiori virtuti opponitur, sed furtum ex suo genere opponitur iustitiae, quæ est maior virtus: sodomia temperantiae, quæ est minor; ergo furtum ex suo genere maius peccatum est, quam sodomia. Consequentia videtur legitima, & utraque præmissa est expressa D. Thomæ: alia 1. 2. quæst. 66. art. 4. in corpore. Vbi ait: * Secundum hoc, nempè secundum suam speciem, & similičiter, iustitia inter omnes virtutes morales præcellit. * Et infra: * Post fortitudinem autem ordinatur temperantia, scilicet in cibis, & venereis. * Ergo secundum D. Thomam iustitia maior virtus est, quam temperantia. Alia autem præmissa non minus expressa est D. Thomæ quæst. 73. art. 4. Vbi inquirens, * vtrum grauitas peccatorum differat secundum dignitatem virtutum, quibus opponuntur? Respondet: * Dicendum, quod virtuti opponitur aliquod peccatum, uno quidem modo principaliter, & directe, & hoc modo oportet, quod maiori virtuti opponatur grauus peccatum. * Ideoque ad tertium argumentum in oppositum, quod his sibi verbis obijcit: * Charitas est maius virtus, quam fides, & spes; odium autem, quod opponitur charitati est minus peccatum, quam infidelitas, vel desperatio, quæ opponuntur fidei, & spei: ergo maiori virtuti opponitur minus peccatum. * Ad hoc, inquit, argumentum respondebat, negando minorem, scilicet, minus peccatum esse odium infidelitate, aut desperatione: quod

inde probat, ele maius; quia odium opponitur charitati, quæ est maior virtus si de, & spe. * Ad tertium (inquit) dicendum, quod charitas non est quicumque amor, sed amor Dei, vnde non opponitur ei quodcumque odium directe, sed odium Dei, quod est grauissimum peccatum. * Ex quibus P. Salas 1. 2. tom. 1. quæst. 73. tract. 13. disp. 5. secl. 3. num. 25. sic concludit: * Quod peccatum nobilitati virtuti oppositum grauus sit, præter D. Thomam, Caietanum, Conradum, Medinam, Zumelium, & alios Thomistas, docet Scotus. * Quibus consentiant plures alij, vt restatur M. Lora 1. 2. disp. 19. de peccatis, dicens, * hanc regulam esse in vniuersum veram, non pauci Expositores S. Thomæ affirman, & omne peccatum, quod digniori virtuti opponitur, esse grauius in genere moris, & secundum malitiam formalem. * Quibus consonat M. Sotus in 4. dist. 12. quæst. 1. art. 5. Vbi sic: * Respondet autem cum Caietano, regulam D. Thomæ esse physicam, & verissimam, si intelligatur, vt debet, quod peccatum, quantum ad speciem suam, quantum est obiecti maioris, est maius; sed tamen cum dicimus ex genere suo, insinuamus, quod peccatum minus ex obiecto potest fieri maius ex circumstantijs: grauus enim est peccatum iniustitiae, quam intemperantiae, quia iustitia est præstantior virtus; & tamen peccatum fornicationis grauus est, quam furari unum argenteum. * Sic M. Sotus, cuius verba æquè euincunt, furtum graue ex suo genere, grauus peccatum esse, quam sodomiā, quia grauus est peccatum iniustitiae, quam intemperantiae; locum tamen relinquamaiori sodomiæ grauitati ex circumstantijs: de quo infra.

2. His principijs D. Thomæ, & discipulorum eius intixi partem affirmavam, vt dixi, grauissimi Doctores sustinent, inter quos P. Vazquez 1. 2. quæst. 71. art. 4. in comment. §. ultimo. Vbi sic: * Eadem ratione dicendum est, peccata luxuriae contra naturam, etiam si magis turpia apparet, & maiori nota infamiae digna sint, ex genere tamen suo, minora esse, quam peccatum furti; quia furtum iniustitiae, illa autem peccata castitati opponuntur. * Hoc principio probat M. Lopez de Texeda in Theolog. mor. lib. 2. controu. 11. lub. ult. num. 173. homicidium esse maius peccatum fornicatione, dicens: * Probatur, quia, vt docet D. Thomas, peccatum co

est grauius ex natura sua, & specie, quod opponitur directe maiori virtuti: ergo cum iustitia, cui directe opponitur homicidium, sit longe maior, & perfectior virtus, quam temperantia, cui opponitur fornicatio, longe laius est peccatum ad fornicationem inducentis, quam feminam occidentis. * Hæc Texeda, cuius verba eodem pondere suadent, furtum ex suo genere grauius esse peccatum, quam sodomiā, propter eamdem omnino rationem: est enī cōsequutio ex eisdem principijs necessariò deducta. Applica formam syllogisticam.

3. Eamdem viri alij doctissimi legitimam censentes, Patri Vazquez subscripserunt. Baptista Fragosus tom. 1. Regiminis Reip. part. 1. lib. 2. disp. 4. num. 230. fol. 230. in editione Lugdun. anno 1641. post rem vindique exagitatam, sic concludit. * Dicendum tamen est, peccata luxuriae contra naturam, etiam si magis turpia apparent; ex genere tamen suo, minora esse, quam peccatum furii, eo quod furtum iustitiae opponitur: peccata autem illa castitati contrariantur. Sic Vazq. 1. 2. quæst. 71. art. 4. in comment. §. vlt. * Hactenus Fragosus.

4. Fr. Hieronymus Garcia Ordinis S. Hieronymi in Sum. Hispana, tract. 1. diffic. 2. dub. 9. in fine, num. 24. * Afirmanos con Vazquez, que los pecados *contra naturam*, aunque mas feos, y graues sean, de su naturaleza son menores, que el hurto, y otro qualquier pecado *contra justicia*, porque los pecados *contra justicia* son mas graues, que los que son contra castidad. Luego de primo ad ultimum, venimos a concluir, que el hurto, y adulterio de suyo son mas graues, que la sodomia.

5. Sapientissimus Doctor Ludouicus Montesinos in Academia Complutensi celeberrimus, & primarius facta Theologia Cathedra moderator tom. 2. in 1. 2. quæst. 73. art. 4. in editione Complutens. anno 1622. postquam cum D. Thoma, & alijs eius expositoribus statuit esse grauius peccatum, quod opponitur præstantiori virtuti, sic ait: * Sed dubium est, utrum grauitas peccati ita sumatur ex obiecto, quod si sit unum peccatum minus graue ex obiecto, possit crescere eius malitia ratione circumstantiarum taliter, quod adaequet, aut etiam supereret malitiam alterius peccati, quod est grauius ex obiecto? Partem affirmatiuam tenet Medina, quem se-

quitur Lorca disp. 19. &c. adducitque exemplum de peccato sodomie, quod est grauius, quam homicidium, & furtum, & tamē obiectum est minus graue, quoniam est obiectum intemperantie, & obiecta aliorum peccatorum sunt iniustitiae, &c. Contrariam sententiam tenet Vazquez, & alij recentiores expositores huius articuli, &c. In hac re vix potest esse controversia, nisi de modo loquendi, &c. Quoniam si circumstantia addat malitiam diversæ speciei, potest contingere, ut ratione ipsius, peccatum, quod alias erat minus graue ex suo obiecto, fiat grauius, quam alterum: v.gr. furtum minus graue est ex suo obiecto, quam homicidium, tamē si furtum sit rei sacræ, fit grauius, quam homicidium, ratione circumstantie sacrilegij, quia sacrilegium peius est, quam homicidium. Hinc colligitur, peccatum mortale cuiuscumque speciei grauius esse quolibet veniali, quātumuis hoc grauius sit ex obiecto: v.gr. fornicatio grauius est, quam furtum veniale rei leuis. Ratio est, quia peccatum mortale dicit quoddam accidens diversæ speciei à veniali, scilicet, auersionem à Deo ultimo fine, ratione cuius simpliciter est grauius peccatum, quam veniale. Loquamus ergo de duabus peccatis mortalibus, aut duobus venialibus, facta comparatione inter se: & certum est, peccatum, quod est minus graue ex obiecto, posse habere maiorem malitiam accidentalem ex circumstantijs. Similiter est certum, peccatum, quod est peioris obiecti, habere maiorem malitiam essentialiæ. Sed difficultas est, quod sit dicendum simpliciter, & absolute grauius? Respondet D. Thomas quodlib. 1. art. 18. quem sequitur Caicetan. 2. 2. quæst. 144. art. 3. Sylvester, verb. Periurium 2. Vazquez, & cæteri expositores ci-tati, quod simpliciter est dicendum grauius peccatum, quod ex obiecto est grauius, & ita inquit D. Thomas, periurium esse grauius peccatum, quam homicidium, & ratio est, quia obiectum periurij est peius, quia contra Religionem. * Hactenus insignis Doctor Montesinos. Ex quibus infert, fornicationem accidentaliter esse grauius peccatum, quam furtum, nonverò essentialiter & ex suo obiecto. Idemque de sodomia dicendum putat num. 85. & 86. Ex quibus conuincitur, hunc Doctorem sentire, simpliciter dicendum furtum grauius esse peccatum: *Quia simpliciter*

ter est dicendum grauius peccatum, quod ex obiecto est grauius.

6 Ad huius illationis vim ex D. Thome principijs, faciunt verba Sylvestri loco supra citato à Montelinos, verb. *Periurium, quæst. 2.* Vbi eodem discursu probat, periarium esse maius peccatum homicidio, dicens: * Secundo queritur, utrum periarium sit grauius peccatum homicidio? Et dicit D. Thomas in quodlibetis, quod sic, licet homicidium grauius puniatur in Ecclesia, quia magis nocet hominibus. Summa autem Angeli tenet contrarium, quia homicidium charitati proximi, & periarium latræ opponitur, quæ est virtus minor. Sed dico, istam rationem esse ridiculosam, quia homicidium immediatè opponitur iustitia, quæ est minor latria. * Ergo sicut ex principijs D. Thomæ recte, & absolute concluditur, periarium esse maius peccatum homicidio, quia latria, cui opponitur, maior est virtus, quam iustitia, cui homicidium aduersatur: ita similiter, & potiori iure concludi debet, furtum *ex suo genere* (quod est additum diminuens) esse maius peccatum sodomia, quia immediaè opponitur iustitia, quæ est maior virtus, quam temperantia, cui sodomia. Nec obstat, quod nefandum hoc vitium grauius puniatur in Ecclesia, quam furtum; sicut nec quod grauius puniatur homicidium, quam periarium, ut ait Sylvester supra.

7 Efficax aliud argumentum sumitur ex D. Thoma 1. 2. quæst. 73. citata artic. 3. vbi cum statisset, peccata spiritualia esse grauiora, quam carnalia, sic sibi obiicit: * Adulterium grauius peccatum est, quam furtum, sed furtum pertinet ad auaritiam, quæ est peccatum spirituale: adulterium vero ad luxuriam, quæ est peccatum carnale: ergo peccata carnalia sunt maioris culpe. * Respondet. * Ad primum dicendum, quod adulterium non solum pertinet ad peccatum luxurie, sed etiam ad peccatum iniustitiae, & quantum ad hoc potest ad auaritiam reduci. * Atqui sodomia solum pertinet ad peccatum luxurie: ergo cum tantum sit carnale peccatum, minoris erit culpe, quam furtum. Hæc cosequitio, concessa antecedenti, irrefragabilis videtur.

§. I.

Animaduersio in Baronium.

8 **C**VM primam huius difficultatis speciem, ex principijs D. Thomæ subiectis, Vincentius Baronius ex opere Amadæi Guimenij comparasset, atonitus habuit, vnumque Gabrielem Vazquez consuluisse fatetur. * In quo, inquit, argumentum, quod ex illo Amadæus refert, desidero in editione Antwerpensi, quavtor, siue id numquam scripsit, siue pudor coegerit eradere. * Nec mirum viro maioribus distracto id contigerit, cum in uno volumine Patris Vazquez, quo (ipse dicit) viritur, hoc nigrum therapaginam dealbauerit. Igitur ut his, qui causa cadunt, de more est, in verba prorrumpit, & de immanni corruptela principiorum D. Thomæ expostulat *in opere contra Amadæum*, disput. 1. sect. 1. §. 9. fol. 88. & sequentib. Et quasi unus hic Apologista illationis Author esset, cum tamen purum, & fidelem relatorem egerit, in eum acriter inuechitur, nullique conuictorum generi parcit. Quæ ego, ne modestia parcam, silentio prætereo: & amicè rogo, an principia D. Thomæ superius iacta immanner adulterauerit doctissimus Sylvester M. Sacri Palati, dum ex illis, vbi supra intulit, & absque addito illo diminuente *ex suo genere*, absolute probauit, periarium esse grauius peccatum homicidio? An M. Lopez de Texeda corruperit, dum eisdem innixus persuasit, homicidium esse grauius peccatum fornicatione? Utique enim eodem argumento, eisdemque præmissis ex D. Thoma excerptis, suam conclusionem probat (ex oppositione scilicet cum maiore virtute) quibus ad suam comprobandam vtuntur P. Vazquez, Fratus Hieronymus Garcia, Montelinos, & alij. Cur, inquam, isti, & non illi de immanni corruptela principiorum D. Thomæ damnandi sunt? Cur non omnes æquè immunitate gaudebunt? Cur nos præcipue Vazq. qui cum addito diminuente *ex suo genere* id asseruit? Candidus lector expendat.

9 Vnum ego non præteream, Baronium in hac quæstione non solum principia, sed & conclusiones D. Thomæ deseruisse. Quod euidenter ostendo; quia D. Thomas expressè asserit, homicidium es-

se grauius peccatum sodomia, econtra autem Baronius, sodomiā grauius esse peccatum homicidio, quod indubitatum est; contendit & ex principijs D. Thomae se propugnare, iactat: en Baronij verba: * His ita constitutis, immanitatem nefandi peccati demonstrat D. Thomas discursu profundissimo.* Ex quo subnectit ipse: * Atqui nullum peccati genus isto magis exerrat à lege aeterna, à synderesi, & ratione: ergo nullum est execrabilius eorum, quæ in ius naturale, & humanum incurruunt.* Et iterum fol. 92. * Non potest (inquit) negari citra cæcitatem, quin nefandum illud peccatum præ ceteris, quæ ius naturale, & humanum ledunt, sit atrocissimum.* En amice lector, Baronius peccatum nefandum grauius esse afferit, quæ peccatum homicidij: quod adeò aperte ex principijs D. Thomae deduci sibi suadet, ut in Amadæum sic reforqueat: * Nisi sophistam magis, quam Theologum agere, placeret Amadæo, non dissimulasset, quod ex D. Thoma retulimus, argumentum.* Sed quidem in D. Thomae mentem numquam venit, peccatum nefandum grauius esse ceteris, quæ ius naturale ledunt: quia homicidium magis, quam peccatum contra naturam, illi aduersari, ex pressè tradit tertio contra gentes, cap. 122. per hæc verba: * Post peccatum homicidij, quo natura humana iam in actu existens destruitur, huiusmodi peccatum videtur secundum locum tenere, quo impeditur generatio humanae naturæ.* En Baroni, citra cæcitatem negauit D. Thomas, peccatum nefandum esse grauius homicidio, & mirror te non negasse, cum expressa D. Thomae verba nuper adducta apud Amadæum fideliter excerpta legeris. Quæ forsitan ignorans Thomas Hurtado tom. 1. ref. moral. cap. 8. ref. 30. num. 325. (etsi iuratus alias Thomista) ausus est, similiter dicere, sodomiā grauius esse peccatum, quam homicidium sed his omisit.

10 Ad argumentum ex principijs D. Thomae vbi supra instauratum respondeat Baronius, peccatum eo esse grauius, quo maiori virtuti opponitur, nisi ex circumstantijs, quod inferiori virtuti aduersatur, præponderet.* Alias peccatum, inquit, veniale furti, vt potè superiori virtuti aduersum, maius esset peccato mortali ordinis inferioris, verb. grat. fornicatione; imo & sodomia, & bestialitate.* Responsio hæc difficultatem non cu-

cuat, quæ ut supra diximus, solum procedit, facta comparatione inter mortalia: quando enim circumstantia est talis, quod ex veniali trahat ad mortale, bene docuit Montesinos vbi supra, peccatum mortale furti ratione aversionis a Deo, quam includit, in esse moris, specie differre à peccato leui furti, licet inesse physico, graue, & leue ad idem genus reducantur; certissimumque est, circumstantiam addentem malitiam diuersæ speciei posse grauius constituere peccatum, alias minus graue ex suo obiecto, vt constat ex dictis num. 5. Cæterum vellem ego Baronius explicasset, quæ sit circumstantia illa, quodcumque peccatum contra naturam inseparabiliter comitans, ratione cuius peccatum mortale minus graue ex obiecto, vt potè virtuti inferiori temperant oppositum, grauius euadat peccatis alijs grauioribus ex obiecto, vt potè iustitiae præstantiori virtuti aduersis. Alias quo iure Baronius posset impetrare Sylvestrum ex D. Thoma afferentem, per iurium esse maius peccatum-homicidio, quia superiori virtuti opponitur; & M. Texedam ex eodem etiam principio adstruentem, homicidium esse grauius peccatum fornicatione. Cur inquam in his casibus limitationem non patietur principium D. Thomae, ex circumstantijs præponderantibus, vt ad argumentum Patris Vazquez eneruandum singit Baronius?

II Omitto, hanc euasionem iam diu reiectam fuisse à sapientissimo Doctore Montesinos Primario Complutensi, verbis ex illo supra datis num. 5. Quam etiam impugnauit Primarius alter Sacrae Theologiae Cathedrae M. in celeberrima Vniuersitate Salmanticensi, D. Ioannes Alphonsus Curiel D. Thomæ doctrinae addicitionis 1. 2. q. 73. art. 3. §. 2. Vbi sic scribit: * Aut questio est de re, aut de nomine: si sit questione de re, dico, non sufficere grauitatem alicuius peccati ex parte circumstantiarum, quæ non dant species, vt tale peccatum sit absolute, & simpliciter grauius, quam aliud, quod sit ex parte obiectum grauius. Probatur, quoniam quantumcumque primum peccatum crescat in grauitate, quæ sumitur ex circumstantijs, semper superabitur à posteriori in grauitate substantiali, & essentiali. Ergo semper erit simpliciter, & absolute minus graue, quam posterius. Antecedens patet: quo-

quoniam grauitas ex circumstantijs est accidentalis, & grauitas, quæ sumitur ex obiecto, est substantialis. * Hæc ille cum Montesinos: Quibus enetuatum manet primum, & præcipuum fundamentum, quo Baronius vim illationis argumenti Patris Vazquez, & aliorum eleuare tentauit.

§. II.

*Solidius aliorum effugium proponitur,
& impugnatur.*

12 **D**OCTISSIMUS M. Curiel vbi supra inenarrabilem centens consequitionem Patis Vazquez, & aliorum ex principijs D. Thomæ, si peccata contra naturam soli temperantie opponantur, respondet, peccata luxuria non solum temperantie, sed iustitiae etiam aduersari. Sic tradit artic. 4. §. 2. dicens: * Fornicationem esse peccatum grauius furto, non præcisè quatenus est contra temperantiam, sed quatenus habet aliquid iustitiae admixtum. * Quid prædocuerat M. Sotus lib. 5. de iustit. quæst. 3. artic. 3. vbi sic: * Fornicatio est quodammodo contra iustitiam, quæ erga futuram prolem seruanda est. Constituitur autem principaliter in specie. intemperantie, quia non est contra personam actu existentem, sed contra illam, quæ est tantum in potentia. * Nimirum, quia impeditur generatio, si species peccati sit contra naturam: vel saltem regulariter legitima institutio, & nutritio prolis, si peccatum simplicis fornicationis sit. Sed hic Author hoc dictum postea retractavit in 4. sentent. dist. 1. 2. q. 1. artic. 5. vers. Respondetur autem: quia plaus concedit, * peccatum furti ex suo genere grauius esse peccato fornicationis, eo quod istud intemperantia, illud vero iustitiae, quæ præstantior est virtus, opponitur * ergo aperte sentit peccatum fornicationis ex suo genere non esse contra iustitiam.

13 Verum sententia præfata Magistri Curiel, & Soti lib. 5. de iustit. supra citato est expressa D. Thor. 2. 2. quæst. 154. artic. 3. vbi aperte afferit fornicationem secundum suam speciem, esse grauius peccatum furto. * Quia est (inquit) contra bonum hominis nascituri, & ideo est grauius peccatum secundum suam speciem peccatis, quæ sunt contra bona exterioria, sicut est furtum, & alia huiusmo-

di. * Quem sequuntur Cajetanus ibi. P. Azor 3. part. lib. 3. cap. 4. fol. mihi 146. Zumel 1. 2. quæst. 74. artic. 4. Sayrus lib. 2. cap. 7. num. 6. in fine. Herrera 1. 2. disp. 32. quæst. 4. & 6. P. Mendo in statuta dissert. 5. quæst. 23. & Vincentius Baronius vbi supra fol. 90.

14 Hæc doctrina, licet non paucis difficultis visa sit, neque ab omnibus recepta, vt dicit Lorca 1. 2. disput. 19. de peccatis, memb. 1. aprissima est ad præsentem difficultatem enodandam. Cæterum grauitibus alijs ex D. Thomæ doctrina subortis implicatur. Primo, quia 1. 2. quæst. 66. artic. 4. verbis ex illo supra datis numer. 1. iustitiam constituit præstantiorem virtutem temperantia in venetis, quod verum non esset, si temperantia includeret iustitiam. Secundo, quia quæst. 73. artic. 5. ad iniustitiam propriam adulterij recurrat, vt inde probet, esse maius peccatum furto, quod frustra fieret, si fornicatio simplex grauius furto peccatum esset. Tertio, quia tota ratio iniustitiae, quam præfati Doctores considerant peccato contra naturam, vel fornicationis admixtam, desumitur ex iniuria, quæ proli in potentia fit, & cui seminis mala administratio nocere potest. Hæc autem ratio malitiae, in quolibet peccato carnali, vt opposito temperantia in venetis, reperitur, vt ex Cajetano 2. 2. quæst. 154. artic. 4. tradit Curiel vbi supra §. 2. in fine. Ergo ratio hæc malitiae est formaliter inclusa in peccato intemperantia vt tali; atqui peccatum nefandum, quatenus est contra temperantiam, non est grauius furto, vt ferè omnes citati fatentur; ergo absolute, & simplicer non est grauius, quia non est alia species virtutis iustitiae condistincta à temperantia, cui tale peccatum opponatur.

15 Quartò denique, quia si peccatum nefandum, vel fornicationis, vt est præcisè contra temperantiam, non est grauius furto, neque erit graue, vt est formaliter contra temperantiam, sed solum ex circumstantia iniustitiae trahentis in aliam speciem, nam propter solum damnum prolis est mortale peccatum. Quod dicere nefas est. Præterquam quod, sicut proles ius non habet iustitiae, vt generetur, ita nec vt generetur modo conuenienti ad rectam educationem, nec vt non impediatur generatio. Ergo in pecca-

to contra naturam, & in fornicatione, nulla continetur iniustitia; alias delinquentis teneretur ex iustitia ad restitutio nem damni, quod ex prole orta ex fornicatione, subiectetur: quod in nullius mentem venit. Si autem semel detur sim plicem fornicationem non continere malitiā contra iustitiam, sed iuxta metas in temperantiae noxiā esse proli, idē à fortiori de peccato contra naturam dicendū erit. Vnde difficultas argumenti P. Vazquez, & aliorum recrudesceret, quia tempe rantia, cui eiusmodi peccatum opponitur, inferior est iustitia, cui furtum. Quapropter ei succumbere tenet M. Lopez de Texeda, qui omnia principia, quibus authores citati nituntur, absque limita tione concedit. Nam lib. 2. tr. 3. controu. 7. expressè tradit peccatum fornicationis, (& consequenter peccata contra naturā) solum opponi temperantiae: & controu. 11. dub. vlt. num. 177. inquit, iustitiam, cui op ponitur furtum, esse longè maiorem, & perfectiorem virtutem temperantiae, & peccatum, vt docet D. Thomas, eo esse grauius ex natura sua, & specie, quo maiori virtuti opponitur. Ex quibus præmissis infert, homicidium, quia iustitia aduersatur esse grauius peccatum fornicatione: vnde & furtum grauius esse, consequenter infertur; & utrumque à fortiori maius esse peccatum sodomia. Alias eius argumentum nil concluderet.

§. III.

Vera, & tenenda sententia.

16 **L**icet Doctores supra citati, & fundamenta prædicta ab omni improbabilitatis, & alterius censuræ nota immunem reddant suam opinionem; contraria tamen in sensu ab alijs Theologis communiter intento (nempè furtum secundum suam speciem esse peccatum minus graue sodomia) sustinendam censeo, quam tenuit D. Thomas tertio contra gentes, cap. 102. Vbi post peccatum homicidij, peccata contra naturam secundum locum tenere asserit. Et 2. 2. quest. 154. art. 12. vbi ait, peccatum contra naturam esse maius adulterio: adulterium autem maius est furto; ergo & peccatum contra naturam: imo & fornicationem ait ibidem art. 3. secundum suam speciem esse grauius peccatum furto. Vnde dubitari non potest, iuxta D. Thomam, furtum

mortale, ex suo genere, letius peccatum esse sodomia. D. Thomam sequuntur cō muniter Theologi. Tannerus 1. 2. disp. 4. quest. 3. dub. 2. num. 29. Valentia 1. 2. quest. 2. punct. 2. Azor lib. 4. cap. 19. quest. 4. Suarez 1. 2. disput. 2. de essentia peccati, sect. 2. Baldellus lib. 2. de peccatis in communi, disput. 2. 8. num. 4. vers. Vt tamen, & Doctores omnes societatis. M. Sotus lib. 4. de iustit. quest. 3. art. 3. & quest. 10. art. 3. Corradus, Medina, & cæteri Thomistæ 1. 2. ad artic. 4. quest. 73.

17 Probatur primo ex Genes. 3. vbi sacer textus ait: *Sodomite pessimi erant, & peccatores coram domino nimis.* Vbi septuaginta Interpretes sic legunt: *Peccatores in conspectu Dei vehementer:* quibus huius peccati grauitas, & magnitudo denotatur. Secundò probatur ex Sanctis Patribus. Chrysostomus homil. 4. super Epistol. ad Roman. ibi: * *Quodcumque delictum nominaueris, nullum huic peccato pardixeris, qui si facta sua sentirent, qui patiuntur, sexcentas utique mortes obirent, vt ne hoc paterentur.* Neque enim est hac iniuria alia illa nec grauior, nec rationis minus habens. * Similiter loquitur Augustinus lib. de Adulterinis coniugijs, cap. 9. & refertur 32. quest. 7. * *Adulterij malum (inquit) vincit fornicationem, vincit tamen ab incestu: peius enim est cum matre, quam cum alia uxore concurrere: sed omnium horum est pessimum, quod contra naturam sit, vt si vir membro mulieris ad hoc non concessero voluerit vti.* * *Ex quibus aperi tissime constat iuxta mentem Sanctorum Patrum peccatum contranaturam grauius esse peccato adulterij; ac proinde grauius furto, quod ab adulterio superatur.*

18 Tertiò probatur ratione. Quia illud peccatum censetur grauius secundum suam speciem, per quod maius, & præstantius bonum leditur, vnde quia Deus secundum se est præstantius bonū, quam homo, & homo secundum suam substantiam, quam bona externa: Ideò peccata, quae immediatè sunt contra Deum, vt hæresis, odiū, & blasfemia, grauiora sunt, quam ea, quae sunt contra proximum, vt furtum, detractio, & homicidium. Et inter ea, quae sunt contra proximum, grauiora sunt illa, quae sunt contra eius substantiam, quam quae cōtra bona externa; vt homicidium est grauius fur-

farto. Cum ergo peccatum contra naturam, contra melius bonum sit, nempē contra vitam, quae est in potentia, quam furtum, quod est contra bona externa; nequit non maius, & grauius esse peccatum, quam furtum, vt benē dixit D. Thomās supra 2.2. quest. 154. art. 3. Quem sequuntur M. Sotus, Zumel, Herrera, Sayrus, Azor, & alijs supra citati, nn. 12. & 13. & alijs, quos sequitur Salas 1.2. tom. 1. q. 73. tratt. 13 disp. 5. sect. 3. num. 38. subiectens, ferē omnes ita docere. D. autem Thomas, dum ait, fornicationem secundum suam speciem esse grauius peccatum farto, clare innuit, quod secundum quod opponitur temperantiae, grauius farto peccatum est. Quod non aliunde probat, nisi quia est cōtra maius bonum: cuius argumentum magis vrget in sodomia, & alijs peccatis contra naturam, quia quantum est ex ipsis totaliter euertunt adēquatam rationem virtutis castitatis, & ad speciem radicitus euellen-dam tendunt.

19 Ex his difficultē non erit à difficultate ex principijs D. Thomæ suborta me expedire; & vt felicius, p̄mittō, virtutē iustitiae in tota sua latitudine triplex bonorum genus pro obiecto habere: aliud eorum, quae ad vitam, aliud, quae ad honorem, & aliud eorum, quae ad diuitias pertinent. Temperantiam vērō in venereis vnum tantum honorum genus respicere, nempē eorum, quae ad vitam futurā prolis. Vnde sit primo, specie iustitiae, quae vi-tē præsenti conseruandæ consulit, melius bonū pro obiecto habere, speciebus alijs iustitiae, quae circa honores, aut diuitias versantur; ac proinde præstantiorē ceteris esse. Præterea secundum hanc rationem præcellere etiā virtutem temperantiae in venereis, quia tēperantia vitam solū in potentia, quae minus bonum est, quā vita in actu, pro obiecto habet: quapropter homicidium maius peccatum est, quā peccatum contra naturam, vt ait D. Thom. supra tertio contra gentes, cap. 122. verbis illis: * Post peccatum homicidij, quae nn. 9. si-deliter excerpta dedi. * Fit secundo, iustitiam, prout ad honorem, & diuitias cōseruanda, vel restituenda terminatur, inferio rem esse virtute tēperantiae, quia hēc maiori bono, nempē vita prolis in potentia consulit, atque adeò peccatum contra temperantiam grauius est detractione, & farto, quia vita hominis nascituri bonitate excellit honores, & diuitias. Quapro-

ter D. Thom. ubi supra quest. 154. art. 3. cī-tato, iure dixit, fornicationem secundum suam speciem esse grauius peccatum alijs, quae sunt contra bona externa, sicut est furtum, & alia huiusmodi.

20 Hinc ad argumentum ex principijs D. Thomæ supra confessum facile respondeo, & vt clarius, illud instauro * Peccatum eo est grauius, quo maiori virtuti opponitur, sed furtum ex suo genere opponitur iustitiae, quae est maior virtus: sodomia temperantiae, quae est minor; ergo furtum est grauius peccatum, quam sodomia. * Distinguo maiorē, quo maiori virtuti secundum speciem, cui immediate opponitur, concedo, secundū genus tantum nego. Et similiter distinguo minore: Iustitia, prout respicit vitam præsentem proximai, est maior virtus, quā temperantia, concedo, prout alia bona externa, nego: quia vita hominis nascituri, cui tēperantia consulit, maius est bonum, quā honores, & diuitiae, quae ista species iustitiae habent pro obiecto. His, ni fallor, enarua-tur omnino argumentum, in quātum op-pugnat communem omniū apprehen-sionem circa grauitatem peccati, & magis roboratur vera, & communis sententia asserens, peccatum sodomiae, secundū suam speciem, grauius esse, quā furtum; quia li-cet genus iustitiae præstantius sit genere temperantiae, & in hoc sensu vērē dicatur peccatum iniustitiae ex suo genere grauius esse peccato intemperantiae (quod tantum asseruit P. Vaz q.) non incōgruit, aliquam iustitiae speciem ratione differentiæ speci-ficæ à perfectione temperantiae superari, sicut in physicis contingit: cœlum nāque Empireum perfectius est, quā musca, licet genus viuentis, sub quo ista contingit, præstantius sit. Quis inquam negabit so-domiam crimen esse enormissimum flā-mis reuera vtricibus expiadū! Rectē ergo cohæret eiusmodi peccatum abſolu-tē, & simpliciter loquendo grauius esse, coram Deo, & hominibus, quolibet farto, quantumuis immani, & tamen secun-dum quid, & cum addito ex suo genere leuius farto peccatum appellari. Quia per hæc solū significare intendunt P. Vaz q. & sequaces, genus iustitiae, sub quo plu-res sp̄ecies continentur, perfectius esse, quam genus temperantiae, quia illud ha-bet pro obiecto aliquod bonorum ge-nus, nempē vitam hominis præsentis, longè excellens obiectum temperantiae.

Quod verissimum esse nemo inficiari potest. Quapropter P. Arriaga tom. 3. de *vitis, & peccatis*, disp. 42. sect. 3. n. 35. postquam de grauitate peccatorum egit, comparatione facta inter peccatum graue furti, & peccatum luxuriae contra naturam, concludit pro Patris Vazquez sententia dicens: * Solum dixit ex genere suo esse grauius, quod nos non negamus: addimus tamen non obstante ea generis diuersitate hoc indiuinduum (nempè sodomitam) esse grauius illo (scilicet furto) quod ex genere suo altius est. * Quod verissimum esse satis constat ex dictis. Nec P. Vazquez unquam negauit, quamuis Hieronymus Garcia, & alij laxius loquuti fuerint, non bene pro se illum adducentes: cum aduertere debuissent ly ex suo genere, quo semper sententiam limitauit, locum reliquise maiori grauitati specie, & indiuiduali, quam communis Theologorum sententia, aliam hon curans, ut indubitatem, & lumine naturae notam hactenus astruxit.

QVÆSTIÖ VI.

Sit ne ysura, aliquid supra sortem exigere pro obligatione non repetendi mutuum intra certum tempus?

§. I.

Sententie negantis fundamenta.

1. **R** Es sanè difficilis, & multis vni-
dique laqueis irretita, & in cuius enucleatione, alijs gratum, alijs ingratum facere, opus erit. Sed non ideo veritas tenebris inuoluta deserenda. Pro parte negante, ysuram esse, aliquid exigere pro nuper dicta obligatione, militant, quæ sequuntur.

2. Non repeteret mutuum in fine huius anni, sed dilationem concedere, est virtualiter mutuare, ergo obligatio ad non repetendum est obligatio ad virtualiter mutuandum. Ex hoc principio sic arguitur: obligatio nunc facta non repetendi mutuum in fine huius anni, est obligatio mutuandi in futurum, sed obligatio mutuandi, est pretio estimabilis, ergo & obligatio non repetendi mutuum. Consequētia est legitima, maior per se nota: minor probatur ab authoritate; quia eam ex-

pressè tueruntur D. Thom. 2. 2. q. 78. art. 2. al 2. Caier, & Aragon ibi: Salon, Bañez, Conrado, Sylvester, Medina, Palacios, Conaruu, Soto, Tabiena, Armilla, Toledo, Molina, quos refert, & sequitur Salas tract. de *ysuris*, dub. 9. num. 2. Sed quid recente immoror? ferè omnes Doctores, velut agmine facto, ducis vestigijs insistentes, in hoc conspirarunt. Ergo saltem autoritate extrinseca manet probabilis minor illa propositio. Ex maiori autem evidenti, & minori, autoritate extrinseca, probabili, deducetur ne consequens improbabile?

3. Præterea. Minor illa propositio rationis etiam pondere sic stabiliti potest. Obligatio ex iustitia ad mutuandum in posterum adimit obligato suam libertatem, cumque quasi alteri subiicit, sed hominem se ipsum sua libertate priuare in alterius obsequium est pretio estimabile: ergo obligatio ex iustitia est pretio estimabilis.

4. Ad rem igitur proprius accedendo, sic instauro argumentum. Obligatio ex iustitia ad mutuandum est pretio estimabilis, quia sic adstrictus priuatur sua libertate ad non mutuandum, sed qui se obligat ad non repetendum mutuum intra certum tempus, priuatur sua libertate repetendi; ergo obligatio ad non repetendum est pretio estimabilis.

5. Confirmatur ex communi Doctorum sententia, quam tenent Aragon, Mascaldo, Emanuel, vterque Medina, Lopez, Graffis, Angles, Nauarro, & alij, quos refert, & sequitur Salas dub. 14. qui asserunt, ysuram esse, mutuare cum pacto, ut mutuatarius postea conferat Ecclesiasticum Beneficium: & reddit rationem, quia illa obligatio ad conferendum adimit libertatem collatori, ac proinde est pretio estimabilis. Benè. Sed obligatio non repetendi mutuum intra annum adimit libertatem mutuanti, ergo est pretio estimabilis. Ergo licebit aliquid supra sortem exigere pro hac obligatione: sicut & pro dano emergente, quia pretio estimabile est.

6. Secundo argumentor ex P. Molina, Conrado, Soto, Armilla, Ioanne de Medina, Lopez, Nauarro, Aragon, & Toledo apud Salas dub. 9. num. 4. §. Præterea. Qui constanter tueruntur, eum, qui mutuavit cum pacto, ut mutuatarius aliquid supra sortem redderet, non solùm teneri restituere acceptum, & damna, quæ mutuaria-

tio euenerint, verum etiam aliquid ultra ei conferre ratione obligationis, quam suscepserat. His positis: sic insurgo. Illa obligatio, à mutuatario facta, non fuit vera, sed apparentia, ut potè quæ nullum iustitia ius contulit mutuanti, ut in confessu est apud omnes, & tamen pro illa est aliqua compensatio facienda, ut prefati Doctores afferunt, sed obligatio non repetendi mutuum intra annum, est vera obligatio, & non apparentia: ea eterum ex iustitia manet mutuans alteri ad strictus, verum quæ, & strictū ius mutuatario cōfert: ergo pro obligatione non repetendi mutuum intra annum, aliqua compensatio potiori iure, est facienda. Mirabile enim dictu esset, posse mutuariū aliquid exigere pro obligatione facta, & hoc non licere mutuāti pro obligatione vera! Quasi peioris esset conditionis, quia beneficium contulit.

7. Dices cum aliquibus: eum, qui se obligat ad non repetendum mutuum, non manere ad strictum ad mutuandum formaliter, sed solum ad virtualiter mutuandum, cum non repetere, sit virtualiter mutuare. Vnde licet pro obligatione ad mutuandum formaliter possit aliquid supra fortē exigi: secus pro obligatione ad mutuandum virtualiter. Sed amice rogo, quid ad rem, mutuatio sit virtualis, an formalis? cum realiter idem effectus resultet. Verum ne inde illus pateat aditus, effugium tibi præcludo, à fideiūsore repagulo accepto.

8. Fideiūsio, ut docet Salas *suprà dub. 11. nro. 2.* (& nullus, ut credo, inficiabitur) nil aliud est, quam obligatio ad virtualiter mutuandum, ut ex se patet: quia fideiūsio est obligatio ad soluēdum pro alio: soluere autem pro alio, est virtualiter illi mutuare. Modo sic. Fideiūsio est pretio estimabilis, potest quæ pro ea aliquid exigi, ut tenent Sotus, Salon, Nauarra, Molina, Vega, Emanuel, Ioannes de Medina, & alij: ergo obligatio ad mutuandum virtualiter est pretio estimabilis: ergo discrimen à te assignatū omnino cuanuit. Ergo licet obligationem repetendi mutuum intra annum, tantum adstringat ad mutuandum virtualiter, erit pretio estimabilis, ergo poterit pro ea aliquid supra fortē exigi.

9. Vrgetur primò. Fideiūbere, alterius nomine, ad annum, pro mille aureis, verb. grat. est pretio estimabile, licet in debito-

re nullum sit periculum, ut expressè fastentur Doctores supra citati: ergo mutuare cum obligatione non repetendi, erit pretio estimabile: nam, ut bene ait Lessius *dub. 14.* hoc est difficilis, quæ illud: plures enim inuenies, qui nomine tuo fideiūbant pro tanta summa, quam qui eam tibi velint ad annum mutuare, ut experientia conitat. Nam qui fideiūbet, cum nullum sit periculum, moraliter certus est, nullam a se pecuniam numerandā: quod si fortasse aliter contigerit, certus est, eam recuperaturum, imo potest eam statim repetere, & omne interesse. Qui vero mutuat, iam re ipsa numerat, & quidquid euenerit, non potest ante annum repetere: et si aliquod interesse cessauerit, non compensabitur, nisi de eo expressè fuerit conuentum: ergo difficilis, & estimabilis est, mutuare cum obligatione non repetendi per annum, quam pro cadem summa fideiūbere: sed pro hac fideiūsione potest aliquid exigi; ergo & pro illa obligatione.

10. Premo secundo: Fideiūsio pro mille aureis est obligatio soluēdi, si mutuarius non iter promissis: soluere autē pro mutuatario est illi virtualiter mutuare, ut constat ex dictis: virtualiter vero mutuare, nil aliud est, quam minus habere in suis bonis eam summam, donec mutuarius compenset. Ex quibus sic formo argumentum. Ideo fideiūbere est pretio estimabile, quia fideiūbens quartus est ex se, exponit minus habere in fine anni eam summam in suis bonis, & ea inuitus carere, donec mutuarius compenset, sed qui mutuat cum obligatione non repetendi intra duos annos, exponitur quatenus est ex se minus habere in fine anni eam summam mutuaram in suis bonis, & ea inuitus carere usque ad compensationem, ergo sicut illa fideiūsio est pretio estimabilis, ita & hæc mutuatio. Si enim, qui mutuat, in se suscipit onus fideiūsoris, & hic potest aliquid pro tali onere exigere, quare mutuanti id non licebit? Nonne congruum erit, ut qui incommodum sentit, sentiat commodum? Tantum ne crimen est mutualis, ut ipso facto incurrat poenam priuationis lucri, quod alter eodem suscepito onere sibi pararet? ergo licitum erit aliquid supra fortē exigere pro obligatione non repetendi mutuum intra certum tempus,

11. Hæc sunt fundamenta, quæ pro hac

hac sententia congeri possunt quam ab
solitè descendit Medina Cod. de Rest. q.
32. & M. Petrus de Ledesma 2.p. Summ.
tract. 8. cap. 33. conclus. 4. diff. 2. folio mihi
546. in edit. Salmantina, anno 1614. ubi
ait, esse communem inter discipulos D.
Thome, verba eius sunt: * Si la obligacion
de no volver à pedir es por mucho tiem-
po, se puede muy bien estimar en precio, y
por razón de aquella obligacion se pue-
de muy bien llevar el justo precio, sin
vsura ninguna. Esto enseñan todos los dis-
cipulos de Santo Thomas. La razon está
clara, porque la tal obligacion es estima-
ble con precio. * Sic ille. Quem sequitur
M. Serra 2.2. quæst. 78. art. 2. dub. 3. ibi: * Di-
cendum est secundò, licitum etiā esse mu-
tuanti, aliquid ultra sortem exigere, si se
obliget ad non repetēdam sortem, vsque
ad certum terminum. Huius oppositum
tenent Lessius, & alijs recentiores, &c. *
Quibus addit M. Acatium de Velasco tom.
2. Resol. Moral. verb. Vsurā, resol. 455. num. 1.
ubi sic: * Preguntur los Doctores, si por la
obligacion, en que se puso, de no pedirsele
hasta pasado el año, pueda llevar algo
mas ultra sortem? * Et citatis pro parte
negatiua Iesuitis, Turriano, Molina, Sa-
las, Layman, & Hurtado, responderet: * No
obstante, que esta opinion es probable, siē-
to, que la del Maestro Ledesma lo estam-
bién; y se puede seguir con mucha seguri-
dad de conciencia, con que sea poco lo
que se lleuare, como tres, ó cuatro libras
por ciento. * Et eam tuentur Cælestinus
in Compendio Theolog. Mor. tract. 11. cap. 5.
Caramuel in Theolog Fundamental, Fund.
60. §. 1. à nu. 1264. fol. mihi 623. & 636.
Fr. Philippus de la Cruz tract. unico de in-
tercessis, ful. 9. Diana 1. p. tit. 8. resolut. 4. 8. &
probabilem esse dicunt Bertrandus Loth
in Resol. Theologicis, tract. 9. q. 1. art. 4. tit. 2.
& non esse improbabilem putant Tru-
llerich lib. 6. in Dec. cap. 16. dub. 12. in fine.
Ioannes Henriquez in qq. practicis, sect.
23. q. 4. nu. 13. & Bassanus in Floribus, verb.
Vsurā, num. 9.

§. II.

Contraria & vera sententia.

12 **C**ontraria vero sententia omni-
no tenēda est. Sed ut iacula in-
torta retorquēdo disijcam; duo mihi sta-
bilienda sunt: Primum, obligationē mu-
tuandi in posterum, siue formaliter, siue
virtualiter, non esse pretio estimabilem

(omni incommodo, & periculo secluso.)
Secundum, etiam hoc gratis dato, non li-
cere, aliquid suprà sortem exigere ratione
prædictæ obligationis non reperiendi mu-
tuum. Ad primum igitur procedendo, sic
argumentum conficio.

13 Obligatio non repetendi mutuum,
est obligatio virtualiter mutuandi in po-
sterum, sed pro obligatione mutuandi in
posterum nil potest suprà sortem exigi:
ergo nec pro obligatione non repetendi
mutuum. Consequentia legitimè deduci-
tur, maior est certa, minorē probo. Primum
ab auctoritate, quia ita tenent Adrianus
in 4. materia de Rest. quæst. de Vsurā. §. Sed cō-
tra. Almainus in 4. dist. 15. quæst. 2. S. Anto-
ninus 2.p. tit. 1.c. 7. §. 10. Nauarrus cap. 17.
num. 120. & 123. Angelo verb. Vsurā 1.
quæst. 4. & Hostiensis apud illum. Salon
hic art. 2. cont. 3. Emanuel 1.p. cap. 111. n. 2.
& tom. 2. Sum. cap. 197. num. 5. Vega verb.
Vsurā, casu 76. Aragon hac quæst. 78. art. 1
ad 3. pag. 668. P. Salas tract. de Vsuris, cap.
9. 10. & 17. Fauet etiam P. Sà verb. Mu-
tuum, n. 2. Maior, Ioannes Andreas, Laurē-
tius de Rodulphis citati ab Azor p. 3. lib.
5. cap. 7. quæst. 1. & probabilem putat Mal-
derus in 2.2. tract. 5. cap. 3. dub. 4. Verum
cum pro contraria sententia auctoritas
etiam aliorum non minoris momēti mi-
litet; ad rationis pondera fidei lance li-
branda deuenientum est. Sic igitur mino-
rem illam probo. Mutuare statim non est
pretio estimabile, vt fide sanctum est, &
lumine naturali notum, ergo nec se obli-
gare ad mutuandum post mensem. Con-
sequenter patet, quia omni alio periculo,
incommode secluso, molestius est sta-
tim mutuare, quam post mensem: plures
enim inuenies, qui se obligent ad posteā
mutuandum, quam qui statim mutuent.
Qui enim modo mutuat, modo priuat
rei dominio, & in alium transfert, qui ve-
ro in posterum se obligat, toto interme-
dio tempore re sua potitur. Quare ergo
erit pretio estimabile, se obligare ad mu-
tuandum post mensem, & estimabile nō
erit, statim mutuare, cum hoc tibi mole-
stius sit, & mihi cōmodius? Mirabile qui,
dem esset, pluris valere spem beneficij, quā
gaudium, & me teneri pecuniam tibi ve-
debitam tradere, quia beneficium con-
ferre distulisti? sicut & te non posse pecu-
niam exigere, quia mutuo das, posse vero
quia mutuo dabis!

14 Vrgetur, nam si obligatio ad mu-
tu-

tuandum est pretio æstimabilis, stolidus sanè erit, qui lucrum ex mutuo ob timorem culpæ non reporteret: nam, ut bene notat Bañez supra, quid facilius, quam petenti mutuum dicere: nolo mutuare hodie, sed hodiè me obligo ad mutuandum post mensem: & ratione huius obligationis premium petere æquivalens usuris.* In quo casu nemo (inquit) negabit, tale patrum usurarium esse.* Et merito: naturali enim ratione pugnat, quod laudi, & premio tibi vertatur, quod semel dederis: alterius virtus, & pœna, quia bis dedit, cum cito dederit. Nonne hoc iniustiam manifestam continere, luce meridiana clarius est?

15 Dices, magnum esse discrimen: nam qui se obligat ad mutuandum, priuatur sua libertate, que est pretio æstimabilis. Benè. Sed qui modo tibi mutuat, priuatur etiam sua libertate: ergo si pro obligatione licet aliquid exigere, licebit etiam pro mutuatione. Probo antecedens: quia de ratione mutui essentialiter est, dominum tradere pro aliquo tempore, arbitrio contrahentium determinato. Ergo qui statim mutuat, priuatur pro aliquo tempore libertate re sua vtendi, alteri mutuandi, in aliove usus disponendi: Ergo vel pro actione mutuandi potest aliquid supra sortem exigiri, quod hereticum est: vel pro obligatione mutuandi non potest. Vtrobique enim priuatio libertatis reperitur: si ergo haec obligationem mutuandi pretio æstimabilem reddit, cur non reddet mutuationem ipsam?

16 Ecce à posteriori evidens pro nostra sententia argumentum. Pro actione mutuandi nil potest supra sortem exigiri, ut fides, & ratio naturalis docet. Ergo in actione mutuandi nil supra sortem pretio æstimabile reperitur. Hæc consequentia est Theologica. Sed in actione mutuandi est aliqua priuatio libertatis. Ergo priuatio hæc libertatis non est pretio æstimabilis. Est evidens consequentia.

17 Dices secundò: hoc argumento manifestè conuinci, obligationem ad statim, verb. grat. intra hebdomadam mutuandum, non esse pretio æstimabilem, ut docent Victoria tract. de Usuris, art. 2. Nauarra de Restit. lib. 2. cap. 2. dub. 4. illatione 2. assertens, esse opinionem D. Thome. Corradus in Sum. quest. 225. P. Reginaldus tom. 2. disput. 25. cap. 11. P. Layman lib. 3. sect. 5. tract. 4. cap. 16. n. 3. P. Lessius cap. 20. dub. 8.

secus obligationem mutuandi post mensem. Sed contra. Quia ideo obligatio mutuandi post mentem est pretio æstimabilis, secundum aduersarios, quia tecum importat priuationem libertatis, sed hoc idem contingit in obligatione mutuandi post hebdomadam: ergo. Quod verò in uno casu detur maior libertatis priuatio, quam in alio, solum probat, æstimabilitatem non esse æqualem: non autem, nullam esse. Exempli confirmo. Si conducas tuam operam per hebdomadam, & alius per mensem: non interfert, te non esse mercede dignum, sed alterum maiorem promereri: ergo ex eo, quod priuatio libertatis mutuantis fuerit tantum ad hebdomadam, non interfert, pretio æstimabilem non esse, sed non esse æstimabilem tanti, quanti si ad mensem. Ergo vel dicendum est, obligationem mutuandi in posterum non esse pretio æstimabilem, vel non inficiandum, pro actione ipsa mutuandi, posse aliquid supra sortem exigiri.

18 Secundò argumentor paritate accepta à contractu emptionis, & venditionis. Et maioris claritatis gratia ponamus, domum tuam mille aureos valentem, ab altero emi, anticipata solutione. Ille itam numerat pecuniam, & tu obligaris post annum domum tradere: quod licet nullus est, qui dubitet. Probo igitur, hunc contractum esse iniustum, si obligatio ad mutuandum sit pretio æstimabilem. Et procedo sic. Pecunia tradita, & valor domus tradende æquali lance librantur, ergo cuicunque addatur aliquid pretio æstimabile, inæqualitas constituetur: probatione non indiget. Sed ex parte videntis additur obligatio tradendi post annum, quæ est pretio æstimabilis, ut potest priuatio libertatis, ergo ut iustitiae æqualitas seruetur, opus erit, ut qui anticipatè soluit, aliquid ultra pecunia, supra domus æstimationem, numeret, pro obligatione à venditore suscepta: Quod risum mouet.

19 Confirmatur exemplo ab aduersariis admisso. Quius potest, nolle mutuare pecuniam nolenti sibi triticum, verb. grat. mutuare; quia in hoc casu exigitur muruum pro mutuo, in quo est æqualitas. Secus (inquit) si mutuum petenti dicas mutuabo, si te ad mutuandum post mensem obliges: reddunt rationem, quia licet unū muruum sit æquale alteri seorsim sumpto, non tamen ut coniuncto cum obli-

obligatione in posterum, cum hæc obligatio pretio estimabilis sit. Benè. Ergo cū pecunia non merata sit æqualis valori dominus, & obligationi in posterū tradendi simul, cū illa obligatio pretio estimabilis sit. Quid ad hæc?

20 Perpende quæso, dissontiā sententiae. Si venditor statim domum tradat, mille aurei tibi sufficiunt, si per annum prorrahatur, pretium augere teneris. Si statim alter tibi mutuerit, nil pretio estimabile facit, si beneficium differat, dignus est mercede. Inauditum sanè, ad aliquid vltre rei valorem me teneri, quia anticipatè pecuniam illi numeravi! Nonne hoc omni probabilitate destitutum, rationis lumine notum est? Ergo obligatio mutuandi non est pretio estimabilis.

21 Tertio sic argumentor. Si tibi debet centum in fine huius anni soluedas: possum modo tibi quinquaginta offerte cum pacto, ut alia non soluam ante biennium: vt ipsimet aduersarij fatentur; sed hoc est dare mutuum implicitum cum pacto, ut vicissim implicitè remutues in fine anni, ut expresse tenerit Lessius hic dubit. 8. n. 39. & dub. 3. n. 21. Ergo obligatio in posterum mutuandi non est pretio estimabilis, alias in predicto contractu interueniret usura: sed obligatio non repetendi mutuum intra certum tempus, est obligatio virtualiter mutuandi: ergo estimabilis pretio non est.

22 Quarto, fideiussio est obligatio ad mutuandum virtualiter, & tamen non est pretio estimabilis, si periculosa non sit: vt tenent Saloni art. 2. controu. 4. in fine. Sylvester verb. Usura 7. quest. 6. & verb. Fideiussor. quæst. ultim. vbi Armilla nn. 15, Tabernaria num. 16. In idem inclinat S. Antoninus 2. p. tit. 1. cap. 7. §. 45. cum Laurentio de Rodulphis. D. Bernardinus tract. de Resist. relatus a S. Anton. Caballinius quæst. 31. de Usuris. n. 251. Couarr. Conrado, Graffis, quos refert, & sequitur Salas hic dub. 11. Ergo obligatio predicta non repetendi mutuum, non est pretio estimabilis.

23 Verum quia alij contrarium tenent, sic retorqueo. Fideiubere, etiam secluso periculo, est pretio estimabile in opinione aduersariorum, quia fideiubens quatenus est ex se exponitur minus habere in suis bonis eam summam, & ea inuitus carere tempore prefijo, donec mutuarius soluerit, sed qui mutuat, eo præ-

cisè exponitur, quatenus est ex se minus habere in suis bonis summam mutuatā, caquè inuitus carere tempore prefijo, do nec mutuarius compenset: ergo actio mutuandi tanti estimabilis est, quam si fideiussio, sed pro actione mutuandi nil potest exigiri, ergo nec pro fideiussione, ergo nec pro obligatione virtualiter mutuandi, ergo nec pro obligatione non repetendi mutuum intra certum terminum.

24 Vrgentius premo: fideiussio, etiam periculo secluso, est pretio estimabilis: ergo si mutuans in se suscepit onus fideiussoris, poterit aliquid supra sortē exigere. Cur quæso, mutuanti non licet lacerari, quod alijs licet? quid enim repugnat, mutuantis, & fideiussoris munus ab eodem obiri. Sed eo præcisè, quod quis mutuauerit, in se suscepit quidquid oneris habet fideiussor, vt probauit: ergo quilibet mutuans poterit, aliquid supra sortē exigere ratione fideiussionis, quæ cum mutuandi actione reperitur: Quod hæticum est.

25 Dices cum Nauarro, Saloni, & Salas supra dub. 11. fideiussorem dictum, & in veritate mutuatorem, non committere peccatum usuræ, si pro fideiussione aliquid supra sortem exigit, esse tamen iniustitia: Sed contra. Quia ex eo, quod mutuans ipse fideiubeat, nullum damnum euenerit proximo, quod alio fideiubente, non eueneret; ergo ex eo, quod idem mutuans, & fideiussor existat, nulla infertur proximo iniustitia.

26 Et confirmatur ex doctrina aduersariorum. Mercator omni pacto secluso, statim emens infimo pretio merces, quas immeiatè antea summo vendiderat, non facit iniustitiam proximo, vt fatetur Lessius lib. 2. cap. 21. dub. 16. num. 130. Molina tom. 2. disp. 310. Azot p. 3. lib. 8. cap. 11. Bonacina de Contractibus disp. 3. quæst. 3. puncto 3. num. 20. Nauarrus, Nauarra, Homobonus, Regius, Summa Corona, Graffius, Angelus, Lopez, Vega, & alij, quos refert, & sequitur Diana tract. 8. de contract. resol. 58. Et reddunt rationem, quia ex eo, quod mercator vendiderit, non fit deterioris conditionis, quā alij, sed alij possunt vili pretio emere absque iniustitia: ergo & mercator. Benè. Sed ex eo, quod Petrus mutuo dederit, non fit peioris conditionis, quam qui non dederunt, ergo si alij possunt fideiubere, & absque iniustitia aliquid exigere pro fideiussione, ergo & Petrus

trus etiam poterit? Cōsequens est falsum, ergo & antecedens. Ergo pro obligatio-ne mutuandi virtualiter non licet, aliquid suprā sortem exigere.

27 Ratio à priori huius doctrinæ manifesta est: quia obligatio catenus est pre-tio estimabilis, quatenus alteri præbet ius ad rem, vnde ex iuris estimabilitate, libra-dæ est obligationis estimabilitas. Ius autē ad rem non est pluris estimabile, quā res, vt tenent communiter Doctores cū Bartol. l. per diuersas, C. mandari, & Baldo, leg. 2. C. ne lite pendente: Ergo ius ad mutuatio-nem non est pluris estimabile, quam mu-tuatio: consequentia est euidens. Ante-cendens probo. Ius ad 10. valet 10. ius ad 5. valet 5. & sic in ceteris, ergo ius ad rem non pluris valet, quam res: ergo ius ad mu-tuationem non pluris valet, quam mutua-tio, sed mutuatio non est pretio estimabilis, vt fides docet, ergo nec ius ad mutua-tionem, ergo nec obligatio ad mutuandū, que accipit estimabilitatem à iure, ergo licet obligationē repetendi mutuum in-tra certum tempus, sit obligatio ad mu-tuandum, non idē tenendum, esse pretio estimabilem. Deinde mutuum essentiali-ter est traditio dōminij pecunia pro ali-quo tempore: ergo intrinsecè dicit obliga-tionem non repetendi intra certum ter-minum; sed pro mutuo nil potest suprā sortem exixi, ergo nec pro obligatione.

28 Verum eam vero, & si gratis de-mus aduersarijs, obligationem mutuandi ratione sui esse pretio estimabile: adhuc non infertur, posse aliquid suprā sortem exigi pro obligatione non repetendi mu-tuum. Et ratio est, quia quotiecumque ex parte mutuantis, & mutuatarij onera sunt paria, iniustitia manifesta interuenit, si aliquid suprā sortem exigatur; sed ita res se habet in præsenti: ergo Minorem pro-bo: quia sors respondet sorti, & obligatio obligationi: obligatio enim mutuantis compensatur per obligationem mutua-tarij reddendi sortem, etiamsi casu, & na-turaliter perierit, ita vt in omni euentu non mutuanti, sed ipsi mutuatario pereat, ergo cum vtriusque onera sint paria, ne-quit absque iniustitia aliquid suprā sor-tem exigi.

29 Adfundamentū præcipuum, cui contraria sententia innititur, responderet Molina tom. 2. tract. 2. d. sp. 308. n. 11. aper-te falsum esse: quia mutuare ad annum, non est inducere super se obligationem

aliquam, sed solum ex sua liberalitate cō-cedere beneficium mutui in totum id tē-pus, sicut qui donat, traditq; rem do-natam, nullam inducit luper se obligatio-nem in futurum, esto, traditione eius rei à se abdicet potestatem ea re deinceps vtendi, aut fruendi: ergo qui mutuum dat ad annum, nullam in te inducit obliga-tionem, sed solum exercet liberalitatem concessionē beneficij mutui in totum id tempus: esto inde sequatur toto eo tem-pore, neque vti posse re, quam mutuo cō-cedit, neque posse illam repetere. Huic au-tem obligatiōni intrinsecè inhāreti mu-tuo ad certum tempus: nil superaddit al-tera in pactum deducta non repetendi in-tra tales terminum: ergo sicut prima nō sufficit inducere aliquid suprā sortem; ita nec secunda, ac proinde sicut illa sufficien-ter cōpensatur obligatione reddendi mu-tuum sic & ista: alias sequentur omnia incommoda, quæ ex usura seqvij, docent communiter Doctores, & Scriptura, Cō-cilia, & Pontifices damnant.

30 Propter hæc sententiam Ledesmæ, & aliorum, quos num. 11. citauit, graui cē-sura inurunt Doctores. P. Molina vbi suprā n. m. 10. inquit, esse, non solum nouam, & inauditam, sed etiam periculosam satis, & que viam aperit usuris. Et infra. * Est igitur eiusmodi opinio periculosa valde in-fide, ne quid amplius dicatur. * P. Amicus in Cursu Theologico. Similiter, inquit, esse sen-tentiam nouam, periculosam, & expositam palliatis usuris. Sic tom. 5. disp. 20. sect. 8. n. 131. & Palaus tom. 7. tract. 32. p. 8. ad 5. di-cit, esse sententiam valde periculosam in fide. Cuius rationem tradit Cardin. de Lugo tom. 2. de Inst. disp. 25. sect. 3. n. 17. Nam si, seclusis damno emergente, & lucro ces-sante, opinio Ledesmæ vera esset. * Reduc-cretur vno verbo tota controversia de usuris ad quæstionem de nomine inuti: ē omnino ad forum conscientiæ, & nullus contractus esset usurarius re ipsa, sed solū propter ignorantiam contrahentium, qui nesciunt distinguere titulum lucri. * Quapropter sententiam, quam prius tenuerat Diana 1. p. tract. 8. resol. 4. 8. iure retractauit p. 3. tract. 7. resol. 6. 3. & p. 11. tract. 1. resol. 2. 5. ibique libellum Philippi de la Cruz, vbi continebatur, à supremo Tribunalis sanctæ Inquisitionis Hispanæ prohibitum re-fert. Quod obseruat etiam Amadeus tr. de Usuris, prop. 3. in edit. Matrit. anno 1664. fol. 2. 27. Et nouissimè Summus Pontifex

Alexander VII. die 18. Martij, anno 1666.
hanc propositionem: *Licitum est mutuanti
aliquid ultra sortem exigere, si se obliget ad
non rependam sortem usque ad certum te-
pus: dampnauit, & prohibuit, ut scandalum
fam, ut minimum. Quam nulli in posteru
docere, defendere, aut edere, nisi ad eam
impugnandam, licebit. Hæc enim prohi-
buit sub poena excommunicationis ipso
facto incurriende, Summo Pontifici re-
seruatæ.*

QVÆSTIO VI.

*Sit ne simonia, pecuniam promittere ad
consecutionem beneficij, quando non
est intentio standi pro-
missis?*

1 C *ertissimum est, graue peccatum
esse mendacij, & inductionis, vel
cooperationis ad peccatum simoniae col-
laroris beneficij. Difficultas vero solu est,
an aliunde ex ratione sua intrinseca pro-
missio ista simoniaca sit, & penas contra
simoniacos inducat? Affirmant Nauarrus,
& alij infra citandi. Pro negatiua plures
militant, pro qua quia mihi probabilius,
stare decreui. Eam tenet Eminentius. Caie-
tanus tom. 2. opusc. tract. 9. quest. 2. vbi in-
quirens: * *Vtrum emens & adquirens Epis-
copatum, non intendendo soluere pro-
missam pecuniam, sit simoniacus?* * Res-
pondet: * In definitione simoniae dicitur,
quod est studiosa voluntas emendi, aut
vendendi, &c. Vbi igitur deest omni no-
tione emendi voluntas, ibi emptio secundu veri-
tatem non est, sed exemptionis tam modo
simulatio, &c. Vbi autem neque emp-
tio, nec venditio est secundum veritatem,
sed secundum apparentiam, ibi nec simo-
nia secundum veritatem est, sed secundum
apparentiam tantum. * Caetanum sequi-
tur M. Soto lib. 9. de Iustitia, quest. 8. art. 1.
§. Dubium hinc autem. Vbi hanc quæstio-
nem proponit: * Dubium hinc non dissi-
mulandum consurgit, utrum sicuti con-
tingit simonia mentalis sine reali; ita vice
versa, contingere realis posset absque me-
talii. Est, v.g. deceptor quispiam, atque im-
postor, qui pretium Episcopo pro Sacer-
dotio pollicetur, atque instrumento con-
firmat, absqueulla tamen implendi inten-
tione. Apparet tunc ex una parte simo-
niam oriri, quandoquidem, si hoc inno-
tuisset Ecclesia, penitus ille iuris adigere-
tur, spoliareturque Sacerdotio. Ex altera*

verò nulla videtur simonia, ut potè cum
externa operatio ex intentione sit pen-
sanda, à qua speciem sortitur. Dicendum
ergo (attende) re vera, non esse simoniam,
neque in foro conscientiae præbenda do-
natum teneri eam relinquere, ut Caieta-
nus ait quest. 10. 1. quodlib. *

2 Cum citatis sentit M. Petrus de Le-
desma 2.p. Sum. tract. 12. de Simonia, concl.
41. §. Para declaracion, fol. mihi 717. vbi sic:
* Si uno exteriormente se concierta con
el Obispo de comprar un Beneficio, pero
interiormente no tiene animo de comprar,
esta fiction puede ser pecado de mentira,
y escandalo, y de comunicar en la simo-
nia del que vende el Beneficio. Pero en
realidad de verdad no es simonia, porque
no es compra, ni voluntad de comprar, si-
no voluntad fingida. Desta simonia fingida
se ha de decir, que no tiene fuerza ningu-
na para obligar a restitucion, ni en rea-
lidad de verdad está sujeta a las penas de la
simonia. *

3 Hanc opinionem probabilem pa-
rat M. Ludouicus Lopez tom. 1. Instruci.
cap. 305. §. Igitur pro decisione, & cap. 307.
fol. 970. colum. 1. quia contrarium dicit esse
verosimilis. Et ex preisè defendit M. Arau-
xo in Decis. Moral. p. 2. disp. 14. dub. 1. nu. 6.
* Simonia, inquit, fictæ deficiunt conditio-
nes ad humanum contractum requisitæ,
ergo deficit vera ratio simoniae. * Et infrā:
* Dixi vitium simulacrum simoniae, quia hu-
iustmodi fictio alijs malitijs est affecta, qui
enim fictè pro beneficio spirituali promit-
tit alteri pretium, ad eius mentalē simo-
niā operatur, ac proinde occasionaliter
est via simoniae alterius, incurritque pec-
catum scandali, quod in eiusmodi occa-
sione ruinae, exhibito pretio, consistit, te-
ste D. Thoma quest. 43. artic. 1. & 3. & pec-
cat peccato perniciosi mendacij ratione
cuius se ipsum infamat, mintiendo, se esse
simoniacum. *

4 Eamdem opinionem defendit Vi-
llalobos in Sum. tom. 2. tract. 37. diffic. 1. nu.
14. dicens: * El que promete a otro precio
por el Beneficio, no con animo de pagar-
lo, sino solo con animo de engañarle, no es
simoniaco, &c. La razon es, porque este no
tiene voluntad de comprar, sino de enga-
ñar al otro, mintiendo: aunque pecha, por-
que induce al otro a simonia, y haze obra,
que exteriormente es simonia: de lo qual
se sigue, que puede retener el Beneficio, co-
modizan Cayetano, Soto, y Lelio. *

Idem

5 Idem sentit Petrus de Nauarra *de Restit. lib. 2. cap. 2. n. 411. diffic. 12. ibi.** Et quidem duplicit potest contingere conventionalis simonia. Primum, sine voluntate interiori emendi, sed tantum pacto exteriorus adiecto. Secundo, ita ut voluntate emendi exterior conuentio informetur. Circa primum sunt nonnulli, qui non censem, eam esse simoniæ, ac proinde, secundum istos, nulla erit restituendi obligatio. Ratio est, quia simonia est studiosa voluntas, &c. Vbi igitur voluntas non est, verè simonia esse non potest, sed apparet, & diminuta; sicut homo pictus. Ita sensit Caietanus *in tractat. de Simonia, quæst. 2. c. m. 2. opusc.* Et sequitur Sotus articulo illo primo. Benè tamen fatentur hi Doctores, peccare mortaliter multiplici nomine. Primum, quia participat peccato simoniæ mentalis alterius, scilicet vendentis, ad quod dat operam efficienter. Secundò, quia scandalizat malo exemplo proximum. Tertiò quia mentitur, & se infamat, quod idem Caietanus mortale peccatum esse censet. Verum tam Nauarrus contra existimat, esse peccatum verè simoniæ, & obligare ad restitutionem adquisitorum, si ad traditionem veritatem sit. Verum ego sententia Caietani magis acquiesco.* Hæc Petrus de Nauarra.

6 Quibus addit Bernardum Stubro-Kium Theologū Vienensem *in notis contra Venetochium in not. 3. ad Epist. 12. fol. mihi 191. vbi sic:* Accusas denique simoniæ illū, qui pecuniam promittit sine intentione solvendi, sed multi dicunt, non esse simoniæ, te, haud dubiè, longè doctiores, vt Caietanus, Sotus, Toletus, Petrus de Nauarra, Suarez. Nēpē ille, qui singit, non habet voluntatem emendi: igitur nec simoniæ mentalē, vt vocant, sola mente conceptam committit: igitur nec eam, quā dicunt conventionalē, seu pacto firmatam, que mentalē supponit. Quod dicas corrupti iudicem per promissum falso, item quē illū, à quo, qui factè promittit, accipit deinde sacerdotium: utrumque verum est, sed non est simonia, quia non obtinetur beneficium per pecuniam, sed per promissum falso, &c. Nō tamen negabit quisquam, quin ille, qui factè promittit, grauiter delinquat, & mendacium sacrilegum cum maxima irreuerentia committat. * Sic Theologus Vienensis.

7 Denique Machado *tom. 1. lib. 3. p. 3.*

tract. 3. docum. 5. num. 2. huic opinioni, ut communiori inter Theologos, cum alijs, quos refert, assentitur, dicens: * Dandan los Doctores, si la promesa de dar cosa temporal por la espiritual, o al contrario, sin voluntad de cumplir la promesa, pueda constituir verdadera simonia, &c. Nauarro liente, que si: pero la mas comun, y recibida opinion es, que en tal caso no se comete simonia conuencional. Bien es, que como dice Palao, este tal pecara en esto, pero no incurria en el fuero interior en las penas dispuestas en derecho contra ella, porque no es verdadero simoniaco, por defecto de la intencion. * Sic ille, dicens in margine: ita tenent: * Suarez, Aragon, Lessio, Valentia, & alij communiter, quos refert, & sequitur Palao *tom. 3. tract. 17. disput. 3. par. 6. num. 2.* * Vnde colliges, in merito Caietanum à Catharino reprehenum, quod hanc opinionem docuerit.

8 Hanc communem sententiam amplexatus est P. Escobar (à quodam Neotherico ideo sugillatus) *in Theologia Moral. tract. 6. exam. 2. cap. 2. n. 14.* dicens: * Simonia facta committitur, dum quis exterior rem spiritualem pro temporali promittit: vel rem temporalem pro spirituali, absque animo tradendi, & se obligandi ad rem ipsam tradendam, & hæc non est verè simonia, sicut factum aurum non est aurum. * Hæc Escobar, & plures, quos citatos sequitur Palao *tom. 3. tract. de Simonia, disp. 3. p. 6. num. 2.* * Communior (inquit) intentia est, & mihi probanda non committi simoniæ conventionalem in hoc casu. Ita tenent Caietanus, Sotus, Toletus, Petrus de Nauarra, Lessius, Suarez, Aragon, Manuel Rodriguez, & Valentia. Ratio est, quia carens animo donandi spirituale pro temporali, caret etiam animo emendi, vel vendendi: emptio enim, & venditio est datio, & commutatio unius pro alio. * Quod puncto 4. num. 5. aliter explicuerat, dicens: Ad contractum emptionis, & venditionis necessariò requiri, dationem pecuniae procedere ex voluntate commensurandi illam cum respirituali, ac illam tanti estimandi: seclusa autem hac voluntate, etiam si detur tempore cum obligatione donandi spirituale, vel econtra, nullam esse propriè simoniæ ex natura rei. Addit verò, & bene, iure Ecclesiastico quamlibet donationem cum pacto simoniæ constituere:

tametsi, ut explicat *suprà punc. 6.* ex parte facte promittentis vera simonia non sit, sed tantum peccatum inductionis ad simoniā saltem mentalem, & opus exterum promissionis simoniacæ. Propter quod, inquit, * ut benè aduentunt omnes supradicti Doctores poenas à iure infictas simoniacis, non incurrit.*

§. III.

Quid si promissioni non animus, sed executio deficiat?

9 **A**ddo, promittentem ex animo, licet simoniā veram cōmitat, si tamē postea promissis non steterit, non incurtere poenas contra simoniacos. Vide Garciam de Beneficijs tom. 2. p. 8. cap. 16. nū. 19. vbi pro hac opinione refert 28. Doctores, inter quos sunt Nauarrus, Couarruu. Ioannes Gutierrez, M. Bart. Fumus in Armilla verb. *Simonia*, n. 4. M. Viguerius cap. 5. §. 9. Summa Corona Cōfessorum 3. p. tract. de simonia, nū. 9. & 35. M. Ludouicus Lopez dicens æquiorem, & probabiliorem tom. 1. in struct. cap. 305. & 307. & est cōmunis in Schola D. Thomæ, vt testatur M. Petrus de Ledesma in Sum. 2. p. tract. 12. ad finem, vbi illam efficaci ratione probat. Sic enim scribit: * La dificultad es en caso, q̄ vno entregó la cosa espiritual, pero no se entregó el precio, si en tal caso se incurre las penas puestas contra el simoniacos, y si las incurre los simoniacos, y mediadores? La razón de dudar es, porque las penas se incurren por la perfecta simonia, y vendicion; porque en entregádose la cosa es perfecta la venta. Luego incurrense las penas, que están puestas en derecho contra los simoniacos. Por la razón dicha algunos Doctores enseñan, que se incurre. Esto tiene Cayetano, y Soto. A esta dificultad se responde, ser muy probable, q̄ no se incurren, si no es despues de entregada la cosa espiritual, juntamente con el precio. Esto enseña Nauarro, y alega otros Doctores, y esto tiene Casiodoro, y Orellana, y comúnmente los discípulos del Angelico Doctor Santo Thomas. Pruebase del estilo de la Curia Romana, que no tiene por simoniacos, sino es que se entregue la cosa espiritual, y el precio, y este estilo tiene fuerza de ley. * Sic ille.

10 Cui consonat M. Arauxo in Decis. p. 2. disp. 14. art. 6. n. 19. ibi * Quādo simonia non fuit vtrinque consummata, quia scilicet emens dedit pretium, sed nondum

acepit beneficiū, tunc pretium restituendum est ementi, quia stando in iure naturæ pretium est restituendū illi, a quo fuit iniqüe accepit, & alias Ecclesia, aut ius positivū non punit huiusmodi simoniā incompletā. * Sic ille, qui paulò *suprà n. 10.* hanc sententiā ex protesto probat, referens pro illa Nauarrū, Malderam, Lessium, Suarez, & alios loquentes de simoniā cōventionali, & sequuntur plures apud Dianam p. 10. tract. 16. refol. 15. & p. 11. tract. 6. refol. 30.

11 Sed quid, si potest obtinere beneficiū, soluas Episcopo pecuniam, non quidē à te promissam, sed ab amico, propter beneficiū tibi conferendum? Respondeat Nauarrus lib. 5. can. 10. de simonia: * Te non peccare, & per consequēs nullā contra simoniacos latā pœnā incurre, si non cōsentias in factum alterius, ratum habendo contractū, sed solum ex amicitia soluas id, quod ipse amore tui decit, vel promisit. * Sic ille. Cui ego assentior, nec existimo, esse cōtra D. Thomā 2. 2. q. 10. art. 6. Quia licet dixerit, in prædicto casu, non esse obligatiōē resignandi beneficium simoniacē collatū, * nisi forte post modū pacto consenserit, soluendo, quod fuit promissum. * Cæterū hoc intelligendum est, si solueret, vt debitum ratione contractus ab amico initi: secus si ad contractum non attendes, vellet ex gratitudine aliquid cōterie, quo sensu Nauarrus *vbi supra* loquitur cit.

12 An vero restituendum sit pretium simoniacē acceptum in ordine, beneficio, aut ingressu Religionis? Contemnit Doctores, contra Vgoliniū tabul. 4. cap. 2. §. 1. n. 1. in simonia in Beneficio, ante iudicis sententiam restitui debere: quia in hoc causis, ipso iure, datur inhabilitas ad adquirendū illius dominium. Secus in simonia in ordine, vel ingressu Religionis. Est tamē difficultas, cuinam restituendum, illi ne, qui simoniacē dedit, an pauperibus? His debere restitui, tradit D. Thontas in 4. dist. 15. quæst. 2. art. 4. ad 2. quæst. vbi ait: * In simonia acquisitum nō potest iustè retinēri, sed debet in eleemosynas erogari. * Et iterum 2. 2. quæst. 32. art. 5. ad 2. * De eo, inquit, quod est per simoniā acquisitum, potest fieri eleemosyna, quia non est debitum ei, qui dedit, sed meretur illud amittere. * Sic D. Thomas, quem ex discipulis sequuntur D. Antoninus par. 2. tit. 1. cap. 5. §. 7. M. Tabiena verb. *Simonia* quæst. 76. & 77. Caletanus verb. *Restitut.* cap. 4. & alij.

13 Nihilominus contrariam sententiam tenet M. Sotus lib. 9. de *Iustit. quæst. 8. art. 1. §. De Simonia*, vbi sic ait: *Si simonia executioni mandata sit, scilicet collatio tam pretij, quam præbende facta, tunc est dubium. Omnes enim in hoc consentire videntur, etiam D. Thomas in solutione quarti: quod restitutio pretij sit facienda vel Ecclesiæ, in qua simonia cōfessa est, vel pauperibus, &c. Atramē si res penitus inspiciatur, distinguendum est. Etenim post condemnationem, extra controvësiā, facienda esse constat restitutio Ecclesiæ, vel pauperibus, aut quemadmodum Papa iussit. Quoniam & qui dedit, ob crimen multatut ære, quod dedit, & qui recipit, dominium non acquirit. Verūtamen dum crimen non est delatum, sed in foro conscientie latet, persuadere aliud mihi non possim. quā quod restitutio pretij facienda sit ei, qui dedit. * Et infra ad sextū §. Di-
xerim, ait: * Mihi nullatenus sit probabile, posse Ecclesiæ condemnare quemquam ad pœnām, ante condēnationē de crimi-
ne: & idēc neque illum, qui pretiū dedit, priuare suo iure potuit, quādiu eius late-
ret crimen. * Sic M. Sotus cuius sententiam amplectuntur etiam M. Bañez 2. 2. q. 3. 2.
art. 7. dub. 2. & M. Bart. de Medina in *Sum. lib. 1. cap. 14. §. 21.* Quos sequitur M. Arau-
xo, curius verba habes *suprā n. 10.* Et hæc
renenda est, quia iure positivo, recipiens
preium pro beneficio, non acquirit illius
dominiū, ergo qui pretiū confert, domi-
nium non transfert: deinde ante senten-
tiā iudicis declaratoriam criminis, non
transfertur in pauperes, ergo verè manet
in primo domino: ergo ex iustitia, sicut
res aliena debet statim illi restituī. Hoc
fundamentum probabilitatem reddit hæc
sententiam. Cui facit Nauartus in *M. a. n.*
cap. 17. cuius verba dedi træcl. de *Iust. q. 3. n. 7.*

14 Vnum hic aduertere non omittā,
minime audiendum est Ioannem Pon-
tium, dum in suo *Cursu Theologico*, disput.
56. quæst. 2. conclus. 10. n. 37. afferit, haben-
tem ius litigiosum in beneficio, posse da-
re aliquid intendenti tale ius, vt defistat,
& hoc medio ipse vitet expensas, quas fac-
ceret, se defendendo verbaceius sunt: * Dis-
ficultas est, an qui habet ius in beneficio,
sed litigiosum, posset recipere ab alio præ-
tendenti ius in eodem beneficio, vel dare
aliquid, vt renuntiaret alter. Sententia cō-
muni videtur, quod non possit hoc sie-
ri absque simonia. Sed salvo meliori indi-

cio, existimare m̄, non esse simoniā, si da-
retur aliquid noa pro beneficio, quod dās
putaret, esse suum, sed vt vitaret expensas,
quas deberet facere, vt defenderet ius
suum: Nam procurare per decem num-
mos, ne quis exponeretur periculo perde-
di centum nummos, quos in lite deberet
expendere, nil prorsus habet malitiæ, ne-
que enim quod dat, est spirituale, neque
etiam illud, pro quo dat. Dare quidem ali-
quid, vt alter renuntiaret iuri positivæ, vi-
detur esse simoniā, quia ius illud est
spirituale; dare vero aliquid, vt non mo-
ueat literā ad persequendum ius suum, &
consequenter ad renuntiandum iuri suo
negatiā, hoc est non persequēdo ipsum,
non appetet simoniā, quia illa nega-
tio prosequitionis itris non est spiritua-
lis. Idem dicendum, si reciperet ab altero
aliquid, vt ipsem non prosequatur ius
suum. * Sic ille.

15 Qui his adhuc non contētus, sub-
nectit: * Sed quid? an idem dicendum de
eo, qui habēs possessionem beneficij, vel-
let illud relinquere alteri prætendenti ob
aliquid preium ab illo receptum? Reso-
lutio huius casus videtur difficultor, quia
hic dando possessionem beneficij, videtur
date rem spiritualem pro illo pretio. Res-
pondeo tamen, mihi videri, quod possit,
hoc facere ab illo simonia, quia cum non
sit certum, quod beneficium sit suum, sed
propter probabilitatē, quam habet, quod
sit suum, vellet in litigādo expensas face-
re; nullo modo appetet simonia, vt viter
illas expensas, aliquid recipere, quia neque
quod accipit, est spirituale, neq; illud, pro
quo accipit, hoc est expensæ, quas faceret
in litigio. Itaque, si qui dat, non emit ius
alterius, neque possessionem, sed solum
det alteri ratione expensarum, quas face-
ret, vt probaret, ius alterius non esse bonū,
non appetet illa simonia ex parte ipsius.
Similiter si recipiens, neque dat ius suum,
neque possessionem positivæ, sed negati-
vē tantum promittendo, vt alter accipiat
illam, sed solum recipiat aliquid, ne fa-
ciat expensas, defendendo possessionem
suam, non committit illam simoniā. *
Hactenus Pontius. Quæ si probabilia,
non parum ad praxim deseruirent. Sed
re vera, videtur hic contractus simoniā
palliare, cum ius litigiosum, mediāte pec-
unia certum fiat, & tam per illam, quam
per contractum ex iustitia obligantem,
via paretur ad beneficium, quod omnes

Theologi, ut simoniacum reprobant, cū D. Thoma 2.2. quest. 100. artic. 2. ad 5. vbi sic scribit: * Antequam alicui adquiratur ius in præbendi per electionem, vel præsionem, seu collationem, simoniacum esset aduersantium obstatula pecunia redimere. Sic enim per pecuniam pararet sibi viam ad rem spiritualem obtinendam. Sed postquam ius alicui adquisitum est, licet per pecuniam iniusta impedimenta remouere. * Sic D. Thomas, & omnes, ergo iusta impedientia ex dubio itre pullulantia per pecuniam remoueri non possunt, esset enim * aduersantium obstatula pecunia redimere.*

DISPUTATIO QVINTA,

De Ieiunio.

QUESTIO I.

An qui labore, siue ex bono, siue malo fine suscepto, vt ad aliquem occidendum, vel in sequendam concubinam, defatigatur, excusatetur a precepto ieuniij?

S. I.

Communis Doctorum sententia explicatur, & defenditur.

Impliciter hoc euoniare potest, vel præuidendo defatigationem, ex labore suscipiendo, fore incompossibilem cum ieuniio, vel absque illa prævisione. Si secundo: omnes fatentur, nullum interuenire peccatum contra præceptum ieuniij, quia, semel posita causa, defatigatus verè est impotens moraliter ieunare, & in eius appositione, cum non præuiderit periculum non ieunandi, nullum contra præceptum ieuniij peccatum commisit, sed tantummodo contra alia Decalogi præcepta, nimirum contra quintum, vel sextum, iuxta intentionem operantis. Hæc conclusio est communis, pro qua unam pro omnibus dabo Magistrum Petrum de Ledesma in Summ. p. 2. tractat. 27. cap. 2. ibi: * Digo lo primero, que es cosa cierta, y aueriguada, que si no se aduerte, que se pone

impedimento para el cumplimiento del precesto del ayuno, o no se debió aduertir, (nimirum, quia nulla dubitandi ratio occurrit) que no se peca mortalmente, quando se pone el tal impedimento. El exemplo es: Si uno por su recreacion se puso a jugar a la pelota, y no aduirtió, ni pudo aduertir, que auia de quebrantar el precesto del ayuno, ni sentirse fatigado, ni cansado, de suerte, que no pudiese ayunar. La razon es, porque en tal caso el quebrantamiento del precesto no fue voluntario en si, ni en su causa, como es cosa notoria. * Sic ille, & omnes.

2 Si verò primo modo res eueniat, nimirum præuidendo laborem suscipiendum fore incompatibilem cum ieuniio: dubium duplex examinandum occurrit. Primum. An posita defatigatione moraliter incompatibili cum ieuniio, tenetur adhuc sic defatigatus ieunare? an potius à præcepto adimplendo maneat excusatus? Secundum: an in causa peccauerit assumendo laborem illum cum prævisione euentus? Primam dubitationem proponit Filiucius tom. 2. tractat. 27. p. 2. cap. 6. num. 1 2 3. ad utramque autem responderet, his verbis. * An qui malo fine laboraret, vt ad aliquem occidendum, vel ad in sequendam amicam, vel quid simile, teneretur ad ieunium? Respondeo: talem peccatum ex malo fine, at secura defatigatione, excusatetur à ieuniio, nisi fieret in fraudem ieuniij, secundum aliquos; sed melius alij, culpam quidem esse in apponenda causa fractionis ieuniij, at ea posita excusari à ieuniio. * Hæc ille, in quibus aper-te admittit, dari peccatum contra præceptum ieuniij, quando in eius fraudem, aut ex prævisione euentus labor assumitur, quod fatetur consistere in apponenda tali causa, negat vero ea posita, etiam si in fraudem, esse postea obligationem, ieunandi. Cuius sententia verissima est & euidenti ratione probatur; tum quia impotens moraliter ieunare, non tenetur præcepto: tum quia, posita causa impediens, seu moraliter impossibile reddens ieunium, ipsa ieuniij omissione coniungi potest cum vero dolore, & contritione, & cum amore Dei super omnia. Quis enim dubitare potest, cum qui malitiosè impedimentum apposuit ieuniio, & quod auferre modo non potest,

test, quia ad preteritum non datur potestia,) posse nunc verè dolere de peccato in causa commisso, & simul proponere ex amore Dei super omnia in posterum non peccare, & peccatum commissum confiteri, licet simul habeat intentionem eodem non ieiunandi, eo quod restè nouit, sic defatigatum ad ieiunium non teneri?

3. Ideò hæc sententia communis est inter Doctores, ut videtur est apud Dianam p. 10. tractat. 14. resolut. 11. § Quare male & apud Leandrum in 5. precepta Ecclesiæ, tractat. 5. disputat. 8. quest. 157. Et 158. & illam cum Magistro Paludano defendit Sylvester verb. *Ieiunium* 24. dicens: * Et addit Petrus de Palude, quod si peregrinatio (nimis incompensabile cum ieiunio) non est necessaria, peccat ille aggrediens indiscretè, id est, eo tempore, quo ieiunandum est: ea tamen aggressa, licet incompossibile ieiunium frangere.* Sic ille, & omnes, ut ait Pasqualius de cisi. 320. * Non peccat, inquit, quando non ieiunat, quia tunc cum sit impotens ratione lassitudinis, non obligatur præcepto ieiunandi, ut communiter omnes concedunt.*

4. Quapropter Bernardus Stubro-Kius Theologus Vienensis in Notis, nota 2. in dissertationem Theologorum de Probabilitate, fol. 91. in quedam Iansenij sequacem, qui Filiucium ob præsumptum assertum fædissime denigrare non erubuit, sic inuechitur: * Filiucium tanquam blasphemum, & hæreticum traducis, eo quod dixerit, eum ad ieiunium non teneri, qui vel labore ob malam finem suscepit, vel alia sua culpa, talem infirmitatem, dispositionem, viuum debilitationem contraxerit, ut sine grauiissimo incommodo, & periculo ieiunare non possit: Quamvis expressè dixerit, eum peccare, si laboret in fraudem ieiunij ob appositi causam soluendi ieiunij; sed si re vera, ut dixi, moraliter ieiunare non potest, ad ieiunium non teneatur. Quid in hac doctrina tam nefandum, & horrendum sit, quod tam acres declamationes postulet, non video, &c. Sed tuas artes agnoscō: teneri nempe vis etiam eum, qui præceptum implere non potest. *Impotentia illa, qua culpa nostra contrahitur, à culpa numquam liberat, &c.* Agnoscis, ni fallor, nativum Iansenij vultum. Nil affin-

go. * Et infra. * Vis hominem penitus exhaustum, & semimortuum ieiunij legge teneri? Vah charitatem Fatiscam!*

5. Secunda verò pars sententie Filiiucij, scilicet, quod in causa delinquat contra præceptum ieiunij, qui peregrinationem non necessariam, aut voluntarium laborem assumit, verbi gratia, ludum pilæ, eo die, quo ieiunare tenetur, prævidens, impedimentum fore ieiunio; communior est inter Theologos, eam tenet Diana par. 10. tractat. 14. resolut. 11. ubi suprà viginti Doctores referit: * Qui omnes, inquit, asserunt, eum, qui in die ieiunij, absque villa honesta causa, sed merè voluntariè, & sua culpa ob laborem suscepimus agendo iter, vel ludendo pilæ, vel venando, vel in sequendo amicam, ita defatigatus est, ut ieiuniū feruare nequeat, & prævidit, quod ex tali labore omnino voluntariè, vel ad malam finem suscepito, secuturā erat impotentia ad ieiunandum, peccare contra præceptum ieiunij (si nota eo tempore, quo supposita iam impotentia, & necessitate frangit ieiunium, quo tamen tempore multi tenent, eum peccare, ob malam voluntatem præcedentem) saltem, quando dat antecedenter iniustam causam impotentiarum, seu necessitatis fractionis ieiunij. * Sic ille. Vbi infer alios Auctores, pro hac parte referit Filiucium loco à nobis suprà citato, & ita sentit D. Thom. 2.2. quest. 147. artic. 4. in respons. ad tertium, & ibi Caietanus, & ferè omnes Thomistæ.

§. II. Quid alij senserint?

6. Contrariam nihilominus sententiam tenet expreßè M. Petrus de Ledesma 2.p. Sum. tract. 27. cap. 3. ubi sic scribit. * La quinta dificultad es del que pone impedimento, con el qual no puede cumplir con el precepto del ayuno, si en tal peca mortalmente, poniendo el tal impedimento. El exemplo es en uno, que de su voluntad juega a la pelota, de tal suerte, que queda después tan cansado, que en ninguna manera puede ayunar. La dificultad es, si en tal caso pecó contra el precepto del ayuno, quando se imposibilitó, y se puso a jugar, aduixiendo esto? En esta

dificultad, entre los Doctores, ay diuersas sentencias, y pareceres. La primera es, que en tal caso pecó mortalmente, quado puso el tal impedimento, aduirtiendo, que se auia de seguir el quebrantamiento del ayuno, &c. La segunda sentencia es contraria à esta, que en el caso puesto no peca, poniendo impedimento al ayuno. Esto enseña Medina en su Suma, fol. 99. y pone exemplo en los caminantes de à pie, aunque tomen el camino por su paſſatiempo; y dice, que esto tiene verdad, aunque el camino se hiziese por ver à su amiga, si despues quedan cansados, y fatigados. El tal pecarà contra otro precepto de no fornicar, pero no pecarà contra el precepto de ayunar, &c. Digo, que de ordinario, aunque la primera sentencia tenga probabilidad, mas probable me parece la segunda. Pruebase con la autoridad de los Doctores, que la tienen, y con la razon que se haze en su fauor, que tiene mas probabilidad. Confirmase, porque el no jugar à la pelota, no es medio de si ordenado para el cumplimiento del ayuno; luego no està vno obligado à dexar de jugar a la pelota en orden al cumplimiento del precepto del ayuno. * Sic M. Ledesma, cum M. Bart. de Medina.

7 Cu n his sentiunt alijs Doctores: Bonacina tom. 2. disp. 2. quest. 8. punct. 1. n. 16. ibi: * Venator non peccat contra ieunij præceptum, dando se venationi, licet ob laborem ex venatione consurgentem ieunare nequeat. Id nonnulli Doctores extendunt ad eos, qui defatigantur in ludis, aut in quærenda meretrice, præudentes fore, vt postea nequeant ieunare. Quod limitandum est, modo non fiat in fraudem ieunij, seu modo non fiat intentione viajandi præceptum ieunij. * Idem sentit Rocassul in praxi Theologie Moralis tom. 2. lib. 3. de Preceptis Ecclesiæ, cap. 9. n. 153. & 154. * Et ratio, inquit, est, quia iste ius habet ad istum laborem suscipiendum, vel ad iter agendum, ad ludendum, ad venandum, quo non priuatur ob ieunium seruandum. * Cui consonat Ioannes Henriquez in Sum. sech. 16. quest. 29. vers. Y aun dize Diana. Et putat probabile Martinus de S. Joseph in Monit. Confessor. tom. 1. libr. 2. tract. 12. de Ieunio, num. 5. & fauet Bossius in Disceptat. Moral. disceptat. 4. quando ob honestam recreationem dat operaria ludo, vel venationi.

8 Pro eadem sententia militat Leand-

der à Sacramento tom. 3. in 5. præcepta Ecclesiæ, tract. 3. disputat. 8. quest. 156. vbi inquirens: * An defatigatus ex labore alsumpto ob quærendam concubinam, vel ob alium malum finem, sit exemptus à ieunio, easu quo præuiderit impotentiam futuram ad ieunandum? * Respondet. * Negant esse exemptum à ieunio, ideoquæ præfatum peccasse in causa contra præceptum ieunij, eo quod præuideret, quod talis labor foret causa non ieunandi, dedit causam. Ortiz, Homobonus, Ioaannes de la Cruz, Rodriguez, Sanchez, Trullenchi. Sed probabilius respôdeo, esse exemptum, nec peccasse adhuc in causa contra præceptum ieunij. Sic Medina. Petrus de Ledesma, Diana 1. p. tract. 9. resolut. 40. (& 52.) Filiucijs tract. 27. punct. 2. n. 123. Llamas 3. p. cap. 5. §. 21. Villalobos in Sum. tract. 23. diffic. 4. n. 11. Ioaannes Sanchez in Selectis, disp. 54. n. 20. * Sic Leander, & sic etiam Diana resol. 40. citata, vbi pro ea refert etiam Filiucion, dicens: * Hanc sententiam docet ab solutè Filiucijs Medinam sequers. * Sed vterque male Filiucion refert, quia exprestè contrarium docet vbi supra, vt ex eius verbis fideliter excerptis constat. Nam licet semel posita causa dicat non teneri ieunare: culpam tamen contra ieunij præceptum, in causæ positione fatetur interuenisse. * Sed melius alijs, inquit, culpam quidem esse in apponenda causa fractionis ieunij, at ea posita exculari à ieunio. * Et ideo ipse Diana p. 10. tractat. 14. resolut. 11. pro contraria sententia Filiucionis merito refert, & ei cum Azorio, & alijs assentitur (retractans, quod 1. p. tract. 9. resol. 40. scripsérat) dicens: * Sed in editionibus nouissimis ego putaui, non esse recedendum à sententia Azorij, & prorsus ei adhærendum existimo.

9 Neque Llamas à Leandro adductus eius sententiam tenet, sed quam communiter Doctores, & quam Filiucion supra, nimirum. * Quod potquam quis debilitatus est, & factus impotens ad ieunandum, et si impotentia nascatur ex culpa propria, &c. ad ieunium non tenetur, sed sine peccato potest cœnare de nouo. * Sic ex Llamas refert ipse Leander: hoc autem non est negare peccasse in causa contra præceptum ieunij, qui præuideret impotentiam subsequendam, eius causam eodem die apposuit: quod modo disputatur,

10. Neque Villalobos pro contraria parte iure refertur, quia expressè illi contradicit, loco à Leandro citato, nemp̄ tom. 1. tract. 2. diffic. 4. num. 11. Sic enim scribit: * Hæc de adiutorio, que el que tenía ya experiencia, que jugado a la pelota, o ocupandose en otro ejercicio semejante, no puede ayunar, tiene obligacion a dexarle, como la tiene de dexar el camino, el que camina sin necesidad.*

11. Imò neque Ioannes Sanchez potest pro illa referri, quia disp. 54. num. 20. à Diana, & Leandro citata, expressè loquitur de labore suscepto non in ipso die ieunij, sed in die antecedenti, ex quo præuidet ratione debilitatis, & lassitudinis, futuram impotentiam ieunandi pro die sequenti, quo præceptum urget. En eius verba: * Liberos etiam a ieunio existimo, qui culpa sua ita defatigati redduntur, quod ieunare non valeant, ut qui defatigatus esset ludo pila, aut nimis esset dedicatus fœminarum commissione (attende) nam tales, die, quo præceptum obligat, impotentes sunt ieunare, die vero, quo ludunt, nondum aduenit. * Sic ille: iuxta quæ explicandus num. 14. vbi noua ita clare tempora distinguit.

12. Verum pro sententia Petri de Ledesma, & Bart. de Medina, stat aperte Pasqualigus decif. 3 20. num. 6. quia non solum asserit, eum, qui ex præuisione impotentiae futuræ ad ieunium, assumit media laboriosa illicita, non peccare contra præceptum ieunij, sed neque illum, qui ex intentione non ieunandi assumit. * Et ita etiam (inquit Leander *supra quest. 157.*) tenet Rocafsal in *praxi*, tom. 2. lib. 3. cap. 9. vbi citat pro hac parte Dianam, & benè. * Quorum sententiam putat ipse probabilem. Quæ quidem à fortiori tenenda, si media laboriosa licita fuerint, & ita tenet ipse Pasqualigus *vbi suprnum. 3.* & sequenti, quem refert Leander *quest. 158.* subnēctens. * Citat etiam Pasqualigus pro sua sententia Ioannem Santium in *selectis*, disp. 54. num. 14. & 20. Dianam 1. p. tract. 9. resol. 52. & Guilinum in *sum. verb. Ieiunium*, num. 21. &c. Sed ex his Doctoribus, quos expressè pro se citat Pasqualigus, Diana oppositum sequitur. * Sic Leander, sed non benè; nam si Diana benè citatur à Pasqualigo (ut fatetur ipse Leander) pro medijs illicitis ex intentione non ieunandi assumptis; non dissentiet, quando licita fuerint. Quia verisimile non est, Dianam

sentire, non esse peccatum, contra ieunij præceptum, assumere media illicita incompatibilia cum ieunio, ex intentione non ieunandi; & peccatum contra ieunij præceptum esse, si media licita fuerint. Ergo aut Diana in utroque euentu affirmat, vel in utroque negat. Et sane 1. p. tract. 9. resol. 52. expressè loquitur de medijs licitis. & probat. * Quia ius, inquit, habet iste ad illum laborem suscipiendum, v. gr. ad iter agendum, ad ludendum pila, ad venandum, &c. quo non priuatur ob ieunium seruandum. Et hæc opinio procedit etiam, si in fraudem ieunij id ageret, nullius negotij causa itinerando, sed solo animo non seruandi ieunium. Et ita docet Santius in *selectis*, disp. 54. num. 14. * Hæc Diana.

13. Cæterum hic author pro utraque parte satis confusè loquitur, quia non exprimit, an de assumptis medijs, eo ipso die, quo adeat præceptum ieunij, an de die antecedenti, eius opinio procedat; & in hoc solo casu videtur cum Ioanne Sanchez, vbi supra consentire, ut colligitur ex fine prefatæ resol. 25. vbi concludit his verbis: * Dicendum est igitur, quod non tenetur ieunio, qui labore aliquo defatigatur, etiam si id agat in fraudem ieunij, (attende) quia dum defatigatio adquiritur, non adeat ieunij præceptum, dum verò iam adquisita est, impossibilitas adest ad ieunandum. * Ergo expressè loquitur de labore assumpto die antecedenti præceptum, sicut & Ioannes Sanchez, quæ citatum sequitur. Iuxta quæ videtur intelligendus, dum initio resolutionis inquit, eum, qui data opera, ut non ieunet, labore aliquo, quem commodè differre posset, defatigatur, excusari à ieunio, (nimurum etiam in causa.) * Quia ius habet ad illum laborem suscipiendum: v. gr. ad ludendum pila, ad venandum, quo non priuatur ob ieunium seruandum, &c. *

§. III.

Sententia Petri de Ledesma, & aliorum reicitur.

14. *C*onatus sum explicare Doctorum confusè loquutos in hac parte, & eorum minuere numerum, qui pro illa referri solent. Quia vellem sane prefatam opinionem ab scholis relegare, & tamquam indubitatam contrariam, & communem stabilire. Nam, omissa autho-

uthoritate, si ad prima rationis principia deueniamus: quid firmius, quam præceptum obligare ad media, quæ ad eius impletionem sunt necessaria, & prohibere impedimenta cum adimplectione incompatibilia? Quid notius cum, qui tenetur ad finem, teneri ad illud, sine quo, obtineri non potest? Hinc præceptum restituendi te obligat ad quærendam pecuniam, si illa et reas, & personam, qua mediante restituas, si per te absque dedecoris pericolo non possis. Hinc præceptum audieendi sacrum in die festo obligat abstinere a ludo, tempore, quo vnicum celebrandum est: & ad non longè ab Ecclesia recedendum, ita ut hora celebrandi adesse nequeas; & ad non te inebriandum, nec somnum capessendum, quando prævidetur impedimentum futurum. Item è lecto surgere, è domo exire, & viam ad Ecclesiam tendentem arripere: quæ si omittas, si ergo afflerte nequibus. Hinc qui tenetur Horas Canonicas recitare, non potest breuiarium in mare proiscere, nec lucernam noctu extinguere, si iterum accendi sequit, & similia. Quorum omnium eadem est ratio, nempe quia media sunt necessaria ad impletionem præcepti, sicut & impedimenta sunt cum impletione incompatibilia: & sicut præceptum obligat illa adhibere, sic & ista non opponere. Ergo similiter omnino in re præsent dicendum est, quia ludus pilæ, venatio, & labores alij, quos quisque experientia nouit cum ieunio incompatibles, æquè adimplectioni præcepti ieunij repugnant, ac auditioni sacri, si tempore, quo celebrandum est, assumantur; & non minus, quam projectio breuiarij, & lucerne extincio. & similia, recitationem Horarum; ieunium impediunt. Ergo eo tempore, quo ieunij præceptum obligat, nemo potest præfata impedimenta opponere.

15 Nec satisfacis, si respondeas, vni cuique suum esse ius ad ludum pilæ, aut venationem: hoc enim ius, quod alias foret, per superioris præceptum impeditum est, sicut, & libertas moralis, quæ ad non ieunandum, vel non audiendum sacrum ei jacinerat, & qua extra dies præcepti pro libito vti potest; quia superioris ius ad præcipiendum, præualet contra subditi ius; deoque illicitum reddit, quidquid iuste prohibet: cum autem præceptum ieunandi, sicut & præceptum sacri prohibeat, cum adest; opera alia exercere

cum adimplectione incompatibilia, nullum manet subdito ius ad illa præstanda, sed potius ad eorum omissionem tenetur. Benè verum est, die præcedenti ad obligationem præcepti, licetum esse opera quæque alias honesta exercere, vt iter arripere, pilæ ludere, seu venationi vacare, licet præuideatur, die sequenti ieunium, aut sacrum impediendum, quia cum hæc opera exerceantur, nondum est præceptum, postea vero cum aduenit, non ligat si adimpleri non potest. Et in hoc tantum euentu procedit ratio illa aduersiorum, de iure, quod vnicuique inest, quo per præceptum ieunij non priuatur; idque eriam locum habere debet, licet opera illicita sint, vt si venereis ita honio fragilis detut, vt præ virium debilitate, ieunare, vel è lecto surgere non possit, quia ad non peccandum contra præceptum ieunij eadem utroque militat ratio. Ceterum eo die, quo præceptum urget, omnia impedimenta, siue leita, siue illicita cum adimplectione incompatibilia, præceptum ieunij æquè prohibet, ac proinde si euentus præuideatur, non potest non esse prohibitum illa opponere. Et sic plerique ex Docto. iibus intelligendi sunt, qui pro contraria opinione communiter allegantur, vt constat ex supradictis.

16 Adde, aliqua esse præcepta adeo strictæ obligationis, vt non solum tempore, quo opus directè præceptum exercendum est, sed pro antecedenti etiam ad præsentem ligent: v. gr. qui lapsi anno tenetur creditoribus solvere, non potest in præcedenti se impotentem ad solutionem reddere, & qui ratione status Clericalis tenetur quotidie recitare, nequit hodie breuiarium, postquam recitauit, in mare proiscere, quo se in reliquum impotentem recitare constituat, quia præceptum iustitiae pro solutione debiti, & præceptum rectandi, ratione status Clericalis, strictius, quam ieunij, & auditionis sacri præcepta obligant, & ad tempus etiam antecedens adimplectionem rei directè præceptæ extenduntur. Præcepta vero ieunij, & auditionis sacri ex communi interpretatione solum exigunt, quod eo die, quo ieunandum est, & quo sacrum audiendum, pro libito in alijs non occupetur, quæ ieunium, & sacrum impedianter, utrōque cum illis incompatibilia: nec enim Ecclesia ad aliud obligare intendit, nec fideles alia obligatione agnoscent.

17 Ex dictis fit potiori iure rei sciendos nonnullos Doctores, qui opinioni Ledesme supra positæ assentientes; addunt, verum habere, licet quis ex intentione non ieiunandi assumat in ipso die ieiunij opus cum illo incompatibile absque ylla causa excusante. Quod licet consequatur dictum, sustinendū nota est: tenuerūt vero Pasqualigus vbi supra, Rocassul, Joannes Santius, & Diana apud Leandrum quæst. 157. & 158. Refert etiam pro hac parte Doctores alios, nempè Suarez, Salas, & Sanchez, seu omnes male, ut constabit ex infra dicendis. Dixi omnino rei sciendos; nam cum præcepto ieiunij expressius opponitur nolitio, seu intentio expressa non ieiunandi, quam implicita, seu interpretativa; qualis est voluntas adhibendi media, seu efficiendi opera, quæ re ipsa noscuntur incompatibilia cum ieiunio. Cum igitur hæc adhibere in ipso die ieiunij, vt probavit, peccatum sit, potiori iure tale erit intentione expressa non ieiunandi. Existimotamen contra Leandrum vbi supra duo hæc connexionem habere, ac proinde non posse unum negari admissio alio, quia si licet adhibere media incompatibilia cum ieiunio, licet etiā non ieiunare, ac proinde & id intendere: quia intentione nequit esse mala, si nec media, nec finis prohibita sunt: intendere enim finem per media, quibus licet obtinetur, prohibitum non est. Et quidem, si, vt aduersarij dicunt, adhibere illa media, est fugere obligationem præcepti; intendere non ieiunare, illis adhibitis, erit intendere per illa fugere obligationem præcepti. Vel ergo utraque opinio est admittenda, vel neutra; vt nos contendimus.

18 Dices: licitum esse obligationem præcepti fugere: v. gr. In die festo è proprio domicilio proficisci in locum, vbi festum non obligat, & ibi seruilia opera exercere: imò etiam intentione hac ex proprio domicilio discedere, & alio adire; ergo similiter licitum erit, fugere obligationem præcepti ieiunij, & ex hac intentione, ludo, aut venationi operam dare, quia factus impotens ieiunare, à præcepto excusat. Respondeo concedendo antecedens, & negando consequentiam cum Suarez tom. 1. de Religione, lib. 2. cap. 13. num. 6. & Thoma Sanchez libr. 1. Sum. cap. 12. num. 31. & sequenti. Quia præceptum illud audiendi sacram, vt supponimus, non obligat extra illum locum, er-

go cum ex illo proficisci non prohibeat, poterit quis illo exire, & intentionem habere exercendi seruilia in alio loco, vbi id non est prohibitum, quia nil facit, nec intendit contra præceptum festi sui oppidi. Præceptum autem ieiunij obligat ad obseruantiam in illo die, & in loco vbi commoratur. Ergo efficere in eisdem voluntariè opera cum ieiunio incompatibilia, seu in condere non ieiunare, non est fugere obligationem ieiunij, sed illud non obseruare, vbi & quando præceptum est, quod est frangere præceptum.

19 Addit Suarez vbi supra cap. 15. num. penultimo, eum, qui proficisci tur ex loco, vbi dies festus est, teneri manè audire sacrum, quamvis ad locum, in quo festus non est, eo die it per enturus. Verum hoc limitat Sanchez, dicens oppositum esse probabilem, & merito: si durante adhuc præcepti adimplendi commoditat, sit futurus extra limites oppidi, aut Parochie, in quibus est festum. Nam cum intra præcepti tempus, v. gr. à manè ad meridiem sit ab illo eximendum ratione loci (in quo licet celebraretur, non teneretur assistere) non est cur teneatur alibi præuenire sacrum.

20 Ex his autem nil pro aduersariorum opinione inferri poterit. (vt male illorum aliqui intulerunt cum Ioanne Sanchez supra num. 14.) Quia vbi, & quando præceptum non obligat, non est prohibitum apponere impedimenta incompatibilia cum opere præcepto, sicut nec intendere rem aibi præceptam omitte e, vbi, & quando præcepta non est: & ideo qui locum, vel tempus, in quibus non est prohibitio, ex industria querit, dicitur fugere obligationem. Intendere autem rem non efficere, vbi, & quando præcepta est, seu incompatibilia cum eius executione adhibere, non est obligationem fugere, sed violare. Vnde sit, eum, qui in die ieiunij intendit non ieiunare, seu omnino voluntariè incompatibilia cum ieiunio ponit, non posse à peccato contra ieiunij præceptum liberari quia nec locum, nec tempus obligationis fugit, sed non obseruat,

21 Ex dictis fit primo. Peregrinationem, seu iter pedestre, vel equestre quæ in aliud diem commode diffiri possunt, debere omitti in die ieiunij, si cum ieiunio compatibilis non possint. Ita D. Thom. 2. 2. quæst. 147. art. 4. ad tertium.* Si peregrinatio, inquit, & operis labor commode diffe-

differri possit, aut diminui absque detrimen-
to corporalis salutis, & exterioris uatu-
sus, qui requiritur ad conseruationem
corporalis, vel spiritualis vitæ, non sunt
propter hoc Ecclesiæ ieunia prætermittenda.* Quem sequuntur Syluester, verb.
Ieiunium, quæst. 9. M. Paludanus in 4. dist.
15. quæst. 4. num. 19. & plures alij contra M.
Bart. de Medina lib. 1. Sum. cap. 14. §. 10.
Ioannem Santium in select. disp. 51. num.
21. Leandrum à Sacramento tom. 3. in quin-
que precep. Eccles. tract. 5. disp. 8. quæst. 93. &
alios apud ipsos.

22 Fit secundo. Adhibere ex iuxta
causa media incompatibilia cum ieunio,
etiam ex prævisione incompatibilitatis,
non esse contra præceptum; quia hæc pro-
hibere non intendit Ecclesia, iuxta com-
munem Theologorum interpretationem,
& fidelium præximi. Iusta autem causa re-
putatur, quando ad propriam, vel alienam
utilitatem corporalem, vel spiritualem
labor assumptus conductit. Hinc omnes
artes valde laboriosæ, et si artifices ad sui
sustentationem, in diebus ieunijs, labora-
re non indigeant, & omnes peregrinatio-
nes ad sanctuaria permittuntur. Hinc
etiam se flagellantes in die ieunijs excus-
santur, et si ob debilitatem ieunare non
posse, experientia nouerint; ut tradunt
Filiucijs, & Ioannes Santius vbi supra.
Hinc denique quæcumque opera præ-
stantiora, quam ieunium licet efficere in
die ieunijs, quamvis incompatibilia cum
illo præuideantur; quia non intendit Ec-
clesia hæc impedire, sed tantum præcipit
ieunium illis, qui præfatis operibus ex
iuxta causæ elicitis, possunt ieunare. Et in
histantum locum habet doctrina illa ge-
neralis, quam Ledesma, Medina, Leander,
& alij supra citati pro quocumque ope-
rum genere conati sunt stabilire, licet fru-
stra, ut constat ex dictis.

QVÆSTIÒ II.

Aliqua dubiola circa præceptum ieiunijs.

1. **N**on leue inter Doctores dissi-
dium est, ex quonam capite,
gravis obligatio ieunijs Ecclesiastici pro-
ueniat? Emin. Caietanus constanter asser-
rit non prouenire ex iure scripto. Ita in
Sum. verb. *Ieiunium*. Vbi inquirens, quale
sit vinculum, quo renemur ad Ecclesiæ
ieiunia? Sic respondeat: *Ex communi in-

terpretatione videtur vinculum præcepti
obligantis ad mortale transgressores ex
inobedientia, vel contemptu, &c. Et hoc
ego non audeo ex iure scripto assertere,
quia nullibi scio scriptum esse præcep-
tum obligans ad mortale non ieunan-
tem: quamvis inueniatur præceptum, hoc
est statutum obligans. Hoc est, inuenitur
præceptum, ut distinguitur contra consil-
lium & non præceptum antonomasticæ,
quod solum obligat ad mortale, ut in verb.
Præceptum habes infra. Et propter quæ-
cum est ex iure scripto, nul um cognosco
intervenire mortale peccatum, infractio-
ne ieunijs Ecclesiæ, si desit contemptus.*
Hæc Caietanus in Summa. Quæ etiam tra-
dit 2.2. quæst. 14. art. 3. §. Ad huius eviden-
tiæ in fine: Vbi post accuratam rei dis-
cussionem concludit.* Hæc dixerim, quia
ex vi verborum, nullibi ieuniam Eccle-
siasticum inuenitur præceptum, loquen-
do de præcepto strictè.*

2. Idem omnino, quod Caietanus do-
cuit de obligatione ieunijs, sentiunt alij
de obligatione abstinenti ab ouis, & lacticinijs
in ieunijs Quadragesimæ, nimirum
non ex iure scripto, sed ex sola consuetu-
dine ortum habuisse. Cuius efficax argu-
mentum desumitur ex Caietano. Quia
textus unicus, qui de abstinentia ab his ci-
bis in iure Canonico reperitur, cap. deni-
que, dist. 4. non magis urget, quam alij tex-
tus, quibus ad præceptum ieunijs Eccle-
siæ ex iure probandum, vntunt Docto-
res, nempe cap. non licet, cap. non oportet, de
consec. dist. 3. cap. Quadragesima, de consec.
dist. 5. Sed in his non continetur præcep-
tum obligans, ad mortale, non ieunan-
tem, iuxta Caietanum. Ergo neque in illo
continetur præceptum obligans, ad
mortale, non abstinentem ab ouis, & lacticinijs
in ieunijs Quadragesimæ. Consequitio
videtur etiads.

3. Et talem censuit Vincentius Baro-
nius in opere contra Amadæum disput. 1.
sect. 1. fol. 128. Ideoque ut illam vitaret,
aliud non inueniens effugium ad consuetu-
dinem asylum configit, negans intrepide
apud Caietanum reperiendi verba, quæ circa
obligationem ieunijs, fideliter excerpta
supradedi.* Nullum, inquit, & periculoso
sum est, quod affert ad hanc immunita-
tem adstruendam Amadæus, ouorum, &
lacticiniorum usum (scilicet quatenus est
ex iure in capite denique) carere lethali
peccato, si co vacet, (nempè quatenus ex
iure

iure scripto) ipsiusmet Quadragesimalis ieiuniij violatio. Ita est. Sed unde probas ieiunium (quatenus est ex iure) solui citra lethale peccatum? Caetani, inquit, verbis. Quæ nulla prorsus apud illum extant. Vide hominis odium in ieiunium. Aduocat testimonium Caetani, quod desideratur, & aumquam extitit, vel saltem Ecclesiæ mandato sublatum est. * Sic argumenti vim fugere tentavit Baronius. Forsitan credebat in nullius viri docti manus eius scripta perventura, aliter enim hæc scripsisse non posset. Verba ex Caetano vbi supra, sicut dicitur ab Amadeo, & a nobis excerpta, in quibus eius Summa, amice lector, reperies: in editione Parisiensi anno 1530, in Salmanticensi, anno 1571, in Veneta anno 1584. & sic in alijs. Quæstio facta est. Lestores omnes Iudices sunt. Sed iam sepe monui, familiare esse Baronio, authorum verba negare, quoties ad suam causam agit. Vide huius fufaris alia trach. 3. de Pænit. disp. 3. q. 3. decircumst. Quid num. 62. &c. & disp. 6. de forma absol. q. 2. num. 22. & in fr. tr. 6. Misc. disp. vlt. in fine.

4 Ceterum una Baronius excusatione defraudandus non est, quod præ grauioris momenti occupationibus, hanc questio nem oculis latrare non licuerit, sed aliqui tyronis relatione contentus, Caetani patrocinium suscepit. Quod euidenter ex dicendis evincitur. Primo: quia Caetani locum in quo, ex iure scripto, grauem ad ieiunium Ecclesiæ obligationem oriri negat; (quem Baronius, vbi supra, in Summa Caetani desiderari dixit, & numquam extitisse, vel Ecclesiæ mandato sublatum esse) hunc inquam locum ipse met, paulò infra fol. 127. in præfata Summa existere recognoscit, & ad causam, quā ibi agit, illo vtitur dicens: * Sed quamuis (Caetanus) dubitet an ex illo capite (scilicet ex iure scripto) ieiunium violetur, concedit tamen ita esse ex inobedientia contra consuetudinem communem, quæ vim legis habet, &c. (& iusterius) Non curramus ex quo capite peccetur in legem posituam, dummodo impunitatis speluncarum transgressores non allicantur, & lactentur. * Sic Baronius. A quo nec sententia, nec verbis, nec apice discrepant, qui obligationem abstinenti ab ouis, & lacticij in ieiunijs Quadragesimæ, non ex iure scripto, sed ex consuetudine prouenire defendant. Quinimo, vt vidimus ex doctrina Caetani pro obligatione ieiunijs,

argumentum desumunt. Secundo, quia licet Amadeus in hac propositione septima, numero quarto, semel & iterum cum Villalobos, & Machado expresserit, Caetanum non ex iure scripto, sed ex sola consuetudine grauem ieiunijs obligationem subortam agnouisse, illi tamen Baronius imponit ex utroque capite illam negasse, id que ex Caetano suadere tentasse. * Amadeus, inquit, contendit transgressionem legis ieiunijs, vel nullam, aut tantum peccatum veniale esse ex Caetano in Sum. verb. Ieiunium. * Quod in Amadei mentem non venit. Tertio: quia cum Paulus de Palacios Caetani interpres, ab Amadeo supra citatus, obligationem abstinendi ab ouis, & lacticij, ieclata consuetudine, & solo iure attento, non adstringere sub mortali, sed sub veniali tantum, iuxta mentem Caetani: in alterius tamen longæ diuersæ opinione patroci iam ab Amadeo advocate Baronius supponit, & eam per calumniam illi affingit, dicens: * Omitto Palatiū falso interpretari Caetanum, quasi eximat à mortali culpa in totum, transgressores legis ieiunijs; cum tamen doceat, sin ex iure communī, latrem ex consuetudine, & inobedientia imputari ad graue peccatum. * Quod in huīus interpretis mentem non incidit, vt ex eius verbis notissimum est. Quid ad hæc Baronii Fætaris, amabo, nec Amadei opus calumne legisse, vel iterato illo Augustini, gladio, quo ipse Julianum, lib. 4. cap. 8. te percūiam: Tu autem vir honestus, & verax cum sis, abstulisti verba, quæ (ex Caetano) dixi, & (contra Amadeum, & Paulum de Palacios) dixisti, quæ finxisti: redde verba mea, & vanescet calumnia tua. Sed omisssis nugis.

5 Conclusio sit: obligationem ieiunijs Ecclesiæ, & abstinenti ab ouis, & lacticij in Quadragesima, non solum ex consuetudine, quæ vim legis habet, sed ex iure scripto in præceptis capitibus contento, prouenire. Hæc est communis Theologorum, & Canonistarum sententia; & quo ad præceptum ieiunijs, vix alium, præter Caetanum, reluctantem inueni. de præcepto autem abstinenti à lacticij, non est adeò certum, quia pro contraria militant graues Theologi, & celebres Vnuerstitates apud Amadeum sup. tr. de Ieiunio, prop. 7. Dominicus, Petrus de Alagona, Gratianus, & Glossa, Fagundez, Pellizarius, D.D. Franciscus Verde, Fr. Ludouicius

cus à Conceptione, item Academæ Regni Lusitani, Conimbricensis, & Eborensis; omnes ferè illius Episcopi, & celebriores Doctores, & Magistri Salmanticenses, & Complurenses. Est tamen cerrissimum consuetudinem abstinendi ab ouis, & lactacinijs in ieiunijs Quadragesimæ obligare; ideoque Summus Pontifex Alex. VII. anno 1666. vt scandalosam, ut minimum damnavit hanc propositionem: *Non est evidens, quod consuetudo non comedendi oua, & lactacinia in Quadragesima obliget.* Cum autem hæc consuetudo vniuersalis in Ecclesia sit; & vt omnes tradant Doctores, & dicitur l. 37. §. de legibus, consuetudo optima legum sit interpres; dubitare non debemus legem statutam, in cap. denique, dist. 4. pro abstinentia ab ouis, & lactacinijs in ieiunijs Quadragesimæ præceptum grauiter obligans continere, vt cum D. Thoma 2. 2. quæst. 147. art. 8. docent communiter Theologi.

6. Insuper à ratione efficaciter probatur. Quia verba prætitati capit is denique importare præceptum (sub veniali tamen obligans) est commune apud Doctores contraria sententia: atqui materia huius præcepti est grauis, ergo obligatio leuis esse non potest. Confirmatur: quia si decretum Alex. VII. statuentis consuetudinem abstinendi ab ouis, & lactacinijs in Quadragesima obligare, quis nunc exponeret de obligatione sub veniali, audiendus non esset, & vt menti Pontificis contraveniens puniri deberet; & tamen caput aliud non est, vnde pro obligatione graui cocludatur, præter materiæ grauitatem, ergo eadē expositio textui iuris Canonici adhiberi debet. Tertio: quia Augustini Anglorum Episcopi interrogatio continebat, an præceptum abstinendi à carnis bus in Quadragesima, importaret etiam obligationem abstinendi ab ouis, & lactacinijs? Et responderet Pontifex, quod sic. Ut exponit Glossa ibidem, idque præferunt verba illa *par est*, seu æquum, & iustum. Quæ ius nouum non inducunt, sed antiquum abstinentias Quadragesimalis exponunt: quapropter verbis præceptiis Summus Pontifex usus non est. Confirmatur, quia in aliquibus Prouincijs, vt in Belgio, & Germania, in quibus consuetudo abstinendi ab his cibis non est, illorum usum excusat Doctores, ratione consuetudinis introductæ, ergo supponunt per illam præceptum iuris esse abrogatum,

alias non ad consuetudinem, sed ad defecatum prohibitionis recurrere deberent.

7. An vero in Dominicus Quadragesimæ, ouis, & lactacinijs ut liceat? non conueniunt Doctores. Affirmant Llamas, & Antonius Gomez apud Dianam 3. p. tr. 6. M. i. ref. 80. & cum Angles, & alijs P. Mendo in Bullam, disp. 18. i. nu. 16. & de iure academico, lib. 3. q. 47. & in statera opin. moral. dissent. 14. quest. 5. & cum Corduba, Fagundez in Apolog. cap. 5. num. 35. fol. 202. Antonius de Escobar, Ioannes Henriquez, Machado, Martinus de San Joseph. Et saltem non esse improbatum dicunt Villalob. & Trullench, quos refert Diana p. 10. tr. 11. resol. 46. Quibus adde Palacios, Ludouicum à Cruce, Pasqualigo, & alios, quos citatos sequitur Tamburinus in 5. precep. lib. 4. cap. 5. num. 27. Quorum ratio est, quia secundum ius commune, ex quo obligatio abstinendi ab his cibis promanat; dies Dominicæ non appellantur dies Quadragesimales, ut potè qui numerum quadraginta dierum non compleant.

8. Verum secunda sententia extremè opposita negat ouorum, & lactaciniorum eum in Dominicis Quadragesimæ. Quæ ut probabilius mihi tenenda videtur, ratione consuetudinis, quæ sic interpretata est textura iuris, & ubique obseruatur; quæ eamdem vim in diebus Dominicis, ac in ieiunijs Quadragesimæ obtinet. Secundo probatur, quia Dominicis diebus, licet Quadragesimum numerum non complentibus, obligat præceptum abstinendi à carnis, ergo & ab ouis & lactacinijs, quia ut supra diximus ex glossa, Pontifex consultus respondit: his diebus, quibus à carnis bus in Quadragesima abstinemus, ab ouis etiam, & lactacinijs, ex vi eiusdem præcepti abstinendum: verè enim in communi loquendi modo dicuntur Dominicæ Quadragesimæ, et si numerum quadraginta dierum non compleant: quo etiam sensu dies Quadragesimæ vocantur. Ideo hanc sententiam tuentur, Pasqualigus in secunda editione retractans, quod dixerat in prima, decis. 72. P. Bard in Bull. part. 2. tract. 3. cap. 2. sect. 6. plutes referens. Item P. Henr. Vega, Villalobos, Sanchez, Santius, Rodriguez, Nugnus. Ludouicus à Cruce, Trullench, More, Corduba, Fernandez, Narbona, & alij, quos sequitur. Diana par. 3. tract. 6. M. i. ref. 80. & par. 9. tract. 8. ref. 66. Quibus adde Lezan, tom. 3. verb. Ieiunium;

niam, num. 3. & Castro Palao tom. 4. tract. 25. punct. 7. n. 4. 8. & pro hac opinione stare declarationem Eminentis. Cardinalium testatur Diana p. 10. tract. 1. resol. 46. Quamvis Tamburinus; ubi supra, de illa non constare authenticè respondeat.

J. Vnicus.
Corollaria;

EX hac conclusione inferunt nō pauci, priuilegium Bullæ Cruciatæ edendi ouia, & laeticienia, illis tatum suffragati, pro diebus Dominicis Quadragesimæ, quibus pro diebus ieiunij prodest. Atque adeò Regulares, & alios in Bulla Cruciatæ pro Quadragesima exceptos, neutiquam posse eius virtute in diebus Dominicis, ut lacticienjs. Sic P. Henriquez lib. 7. cap. 13. n. 10. & cū Ludouico Lopez tenet Vega in Sum. tom. 1. cap. 14. cap. 29. Ceterum quoad Regulares aliter sentiendū est, quia hi solum excluduntur in Bulla Latina à priuilegio edendi laeticienia in ieiunij Quadragesimalibus. Dies autem Dominicini sunt dies ieiunij Quadragesimalis, licet dies sint Quadragesimæ, vt supra notauimus: non ergo limitatio priuilegijs ad dies exprelse non exceptos extēdenda est: nec frustra ly in ieiunij super additum credendum est. Ideo ita sentiunt P. Bardi ubi supra sect. 6. num. 61. & seq. M. Nughus to. 2. in 3. p. tract. de Bulla Cruciatæ, §. 8. dub. 5. Corduba, Trullench, Barnabas Gallego, Castro Palao, Escobar, & alijs, apud P. Mendo in statera opin. mor. diss. 14. q. 5. Quos sequitur Ioannes Martinez de Prado tom. 1. Theol. Mor. cap. 6. q. 8. §. 2. n. 7. & Diana p. 1. tr. 11. de Bulla, ref. 5. & p. 9. tr. 8. ref. 66. Qui assertit non constare autheticè de quadam Pontificis declaracione in contrarium, quam allegat Rodriguez. Vnde ait Prado. * Concludamus hanc sententiam esse probabiliore, quousque illa declaratio Pontificis relata in contrarium iuridicè cōstet, & publicetur. Ergo Religiosi virtute Cruciatæ poterunt in Dominicis Quadragesimæ, ouia, & lacticienjs licite vti. Secus absque Bulla, aut alio priuilegio propter superius dicta.

10. Notare hic non præteream amplissimum concessum fuisse priuilegiū Religiosis Ordinis Militaris S. Iacobi de Veles, & S. Marci Legionensis, vt tam ipsi, quam eorum familiares, & seruitores possint * comedere in Quadragesima, & alijs diebus anni, de iure, cōsuetudine, aut alias quomodolibet

prohibitis, butyri, ouia, & alia laeticienia. * Sic refert M. Ioannes de la Cruz de statu Religioso, lib. 1. c. 6. dub. 2. 3. concl. 2. à Leone X. concessum anno 1514. subiectens. * Quo cōmunicant aliae Religiones, iuxta dicēda lib. 2. cap. 4. & seruatur Bulla in Cōuentu de Veles. * Cui à fortiori consentient Rodriguez in qq. Regul. to. 1. q. 55. art. 18. & Mirada to. 2. Man. Prelat. q. 46. art. 7. quia putat Regulares posse gaudere, & frui omnibus gratijs, priuilegijs, & indulgijs, etiā particulari loco, vel domui concessis. Et in terminis sententiā Ioannis de la Cruz se nō audere improbare, ait doctis. F. Ludou. à Concepc. 2. 2. tom. 2. exam. dit. L. verb. Laeticienia, n. 8.

II. Verū hæc sententia nullatenus sustinenta est. Quia vt exprelse deceditur cap. in Capella de priuilegijs concessum vni Ecclesiæ, Prouincia, vel loco, nequit trahi ad alia Ecclesiæ, Prouinciam, vel locū. Secundò, quia communicatio priuilegiū non habet locum in exorbitantibus, & in his quæ raro, & cū difficultate cōceduntur, prout Rota Romana sapienter declarauit decis. 214. 2. p. Recent. & decis. 55. n. 14. & 15. 1. p. decis. Et in vna Valentina decimaru 28. Nouem. 1603. corā Cardin. Lancelott. Et in vna Toletana 16. Nov. anno 1605. & ideò ita censem Butr. conf. 19. n. 9. Nauarrus to. 2. tit. de priuileg. conf. 13. n. 4. & alijs citatis Diana p. 11. tr. 3. ref. 17. §. Fa sum est, & plures alijs, & est iuxta regulam 81. de regulis iuris in 6. ubi dicitur, in generali concessionē nō venire ea, quæ quis verosimiliter interrogatus nō esset in specie cōcessurus. Tertiò probatur, quia in Bulla Cruciatæ, quoad priuilegiū edendi ouia, & laeticienia excipiūtur regulares, nisi sexagenarij fuerint. Supponit ergo Pontifex hos nō habere aliunde priuilegium. Quarto denique, quia ipsemet Pontifex Leo X. qui Religiosis Ordinis Militaris Iacobæis Cōuentus de Veles, & S. Marci Legionensis, prefatū priuilegiū concessit, declarauit, & decreuit communicationē priuilegiorum non intelligi de concessis quibusdam domibus, vel personis particularibus ordinis, vt habeatur, & notatur in supplemento Ordinis Minorum fol. 59. concess. 157. Nec obstat concessio Pij IV. de qua in dicto supplem. fol. 66. concess. 206. qui priuilegia concessa vni, vel quibusdam Monasterijs Ordinis D. Hieronymi, ad omnia & singula eiusdem ordinis tam virotum, quam mulierum extendit. Hinc enim magis conclusio nostra firmatur; cum opus fuerit speciali priuilegio, nec generalis priuilegio

communicatio ad id præstandum sufficeret. Ergo aliorum ordinum Regulares per clausulam generalem communicationis priuilegiorum, in Bullis Pontificis insertam, nullatenus poterunt ouis, & lacticinijs vti in Quadragesima, prætextu præfati Leonis X. priuilegij; Conuentui de Vclés, & Sancti Marci Legionensis olim concessi.

12 Ex quibus inferes eiusmodi priuilegium non solum non communicari regulatibus aliorum Ordinum Monachaliū, vel Mendicantium, sed nec alijs Fratribus Clericis, vel Equitibus aliorum ordinum Militarium, propter rationem superius traditam: imò nec Equitibus eiusdem Ordinis Iacobæi, nec Clericis extra Conuentus de Vclés, & Sancti Marci Legionensis commorantibus, & domicilium habentibus. Quia præfatum priuilegium est mixtum, partim locale, & partim personale, & religiosis, ad quodlibet ex præfatis tantum conuentibus pertinentibus, seu qui eorum expensis aluntur, concessis. Atque adeò reliqui tam Equites, quam Clerici ordinum Militarium eo vti nequivibunt. Bullæ autem Cruciatæ priuilegio absque ullo scrupulo vti poterunt. *Quia sub eius indulto (ut in Bulla Latinè dicitur) vescendi carnis, & ouis, & lacticinijs, comprehenduntur omnes cuiusvis Militiae regulares.* Clericos autem Fratres esse regulares Militiarum, est certo certius. Ut benè docent M. Barnabas Gallego in explicat. Bull. dub. 58. & P. Mendo in Bull. disp. 18. cap. 3. à n. 17. & tom. de Ordinib. Militar. disquis. 12. à num. 146. & in statuta opin. mor. differt. 14. q. 5. vbi efficaciter reijcit Magistrum Ioannem Martinez de Prado contendentem, sub hac voce, *Regulares Militiarum, non comprehendendi expressè Clericos Fratres Militares, sed solum Equites, & Commendatarios.* Quod aper- tissime falsum est, quia illos esse strictissime regulares, sine controversia est apud Theologos: hos verò, cum possint matriniū inire, & proprietatem bonorū habere, (cum quo secundum D. Thomā 2. 2. q. 186. art. 1. & 4. stare non potest propriè religio) propriè regulares non esse, plures docent. Ergo aequè ad minus certum est, Clericos Fratres Militares, ac Equites posse virtute Cruciatæ vti ouis, & lacticinijs in Quadragesima, & ita cū Gallego, & Mēdo supra citatis, tuetur Diana p. 11. tract. 2. ref. 53. contra Bardi, & Antonium de Escobar,

13 Aliud præfignum vnuæ voce oratione concessum à Paulō III. Minoribus de Observantia Sancti Francisci, adducit Manuel Rodriguez tom. 1. qq. Regul. quest. 21. art. 10. ad usum lacticiniorum in Quadragesima. * Modo Fratres Sacerdotes duas Missas celebrent, & Choristæ duos Psalmos Penitentiales, cum suis Litanis, & quando suspendantur Bullæ, hæc omnia iterando. * Quam concessionem testatur se vidisse, & putat non esse revocata. Verum in nulla religione est in vnu, quod mihi argumentum efficax est, regulares omnes (exceptis Militaribus) illam non admisisse, vel remittuisse. Alias hodie licet tali priuilegiis, per ea quæ de revocatione oraculorum docent plures, quos refert Amadæus tract. de Ieiunio, prop. 7. num. 8. & 9.

14 Pro coronide adnotare oportet, priuilegia hactenus concessa ad ouorū, & lacticiniorum esum in Quadragesima, locum illa indulgere in prandio, non verò in collatione serotina, in qua, nec in ieiunijs alijs extra Quadragesimam, oua, & lacticinia, aut pisces licet sumere, sed illos tantum cibos, quos consuetudo legitime recepta, ex qua collatio serotina ortum habuit, singulis locis permittit, Quapropter iure dixit Amadæus tract. de Ieiun. prop. 2. n. 2. sententiam contrariam esse contra communem Theologorum, & me iudice, prorsus falsam: licet in collatione serotina, quantitatē, non qualitatē ciborum attendi debere, dixerint Caietanus in Sum. verb. Ieiunium. M. Acatius de Velasco tom. 1. ref. Mor. verb. Ayuno, ref. 32. M. Nicolaus Molcicensis in Tyrocinio p. 2. præ. 2. n. 2. fol. 97. & alij, quorum verba fideliter excerpta refert Amadæus vbi supra. Et in terminis ad ouorum etiā esum extendunt Machaldo, Marcus Vidal, & Pasqualigis, quos ibidem adducit: & Hieronymus de Llamas 3. p. Methodi, cap. 5. §. 24. pro se referens M. Sotum his verbis. * Possunt & nimium studentes, & capite debiles, (qui male non cœnati dormiunt) aliquantulo in hoc longiores esse: Quibus Soto usque ad paris ouorum esum concedebat, neque nobis videtur in hoc largus, cum sciamus ieiunium cum illis omnibus seruari posse, quæ eius essentiae, neque saluti, neque maiori bono repugnant. * Sed in hac parte latior, quam refert Llamas, fuit Mag. Sotus, quem sequitur Vincentius Baroniūs

in opere contra Adamcum, disp. 1. §. ultimo, fol. 129 &c, quod mirabile dictu est, illum de strictiori ieiunijs obseruantia, ideo enim ex e commendat. * Adeo, inquit, antiquæ disciplinæ tenax est noster Soto, ut ipsi Doctoribus, qui ad studium, capitis dolore, & infirmitate, inepti sunt, (attende lector) permittat duo paria ororum, nullo oleo, cibo, & vix pâne adhibito. * Sic Baronius cum Soto: quorum opinione laxiore nullam, in hac materia, hactenus intueni. Quatuor enim ora, frustulo panis quâuis exiguo adiuncto, nequeunt non collatione in serotina non solum ratione qualitatis, sed quantitatissimam illicitam reddere. Et mirror Baronium, ob collationem istâ, M. Sotum antiquæ disciplinæ tenacem appellat, scum ipse met largissimâ vocet illam, quam communis Doctorum hodiè protrahit ad octo vñcias circa peccatum vulnus, vel cum ventali (vt cun alijs, ait Diana p. 9. tract. 6. resolut. 15.) ad vñcias decem communis cibi. Quam, inquit, * nostri Thomistæ haberent quasi nuperum inventum sibi ignotum, & improbarent, quasi quoddam hallucinationis, & porationis nimis, ita noxam ieiunijs, a mollioribus Theologis excogitatum genus. * Hic, studiosè lector, tuum iudicium appello: & ad examen bilancis Baronianæ te invito. Vñcias, sententias, & verba pondera: & simul imposturâ ibidem singulis Amadæum tradidisse collationem ex cibis quibuscumque, ad vñcias decem posse absque lethali protrahit: cum tamen neque ipse, nec ullus ex authoribus, quos ibi refert, id asseruerit. Curiosa alia invenies sup. fol. 288, num. 18. & 19.

DISPUTATIO SEXTA, De præcepto Charitatis Dei, & proximi.

QVÆSTIO I.

An detur speciale præceptum actus amoris Dei super omnia?

I Iusmodi præceptum dari, hominem juâ teneri actum charitatis elicere, tam ex iure naturali, quam diuino ad virtutem charitatis pertinente, est communis Theologorum sententia, quam tenent D. Thom. 1. 2. quæst. 100. art. 10. vbi sic: * Actus charitatis dupliciter

considerari potest, vno modo secundum quod est quidam actus per se, atque ita cadit sub præcepto legis, quod de hoc specialiter datur; scilicet diligere Dominum Deum tuum, & diligere proximum tuum, &c. * D. Bonaventura, Scotus, Suarez, Azor, Sanchez, & alij, quos referunt, & sequuntur Puente Hurtado 2. 2. tom. 2. disput. 174. sect. 4. P. Vazquez tom. 4. in 3. part. quæst. 8. G. artic. 2. dub. 6. in fine, & quæst. 9. artic. 1. dub. 4. num. 40. & 41. & alij communiter.

2 Probatur aperte ex Euâgeliô Matthæi 22. & Lucæ 10. vbi cum Christus Dominus interrogasset legis peritum, quoniam esset primum, & maximum mandatum in lege? ille respondit: *Dileges Dominum Deum tuum.* Cui Christus Dominus: *Reclâ iudicasti.* Si ergo inter oratione præcepta primum, & maximum præceptum charitatis est, dubitari nequit, ex verbis Christi Domini, certissimum esse dari tale præceptum dilectionis Dei, & ab alijs præceptis, & ab omnium collectione distinctum esse: quia omnium collectio non est primum, & maximum mandatum: ineptè respôdisset Iurisperitus, si rogatus, quale esset primum mandatum, dixisset: *Collectio omnium.*

3 Deinde ratione probatur, qua vtitur D. Thomas 2. 2. quæst. 44. art. 1. De alijs virtutum actibus sunt præcepta, quia nos ducunt ad nostrum ultimum finem: sed actus charitatis immediatè, & proximè ad illum nos ducit: ergo. Confirmatur, quia dubium non est, dari præceptum actus interni fidei: quod esse certum secundum fidem, ait Suarez disput. 13. de Charit. sect. 1. num. 2. ex illo Ioannis 3. *Hoc est mandatum eius, vt credamus in nomine filij eius:* atqui, vt constat ex Euângelio Matthæi 22. *Dileges Dominum Deum tuum,* est maximum, & primum mandatum: ergo eadem fidei certitudine tenendum est, dari præceptum actus interni amoris Dei. Vrgetur, quia actus charitatis non minus necessarius est ad salutem, quam actus fidei: sicut enim Scriptura Marci ultimo, dicit: *Qui non crediderit, condemnabitur.* Ita Ioannis 3. ait: *Qui non diligit manet in morte.* Ergo sicut actus fidei, quia in Scriptura præcipitur sub comminatio- ne damnationis aeternæ, obligat in omnium opinione, sub graui peccato; ita & actus Charitatis. Secundò proba-

tur, quia finis hominis est Deus, & opera virtutum sunt media ad finem hunc consequendum: atque amor mediorum procedit ex amore finis, ergo hic primo loco nobis præcipitur, quia præceptum naturale consequendi nostrum ultimum finem, est præceptum amoris eiusdem ultimi finis, ex cuius fruendi desiderio aliarum virtutum actus imperantur, & diriguntur. Et sane, ut bene inquit Baronius 2. part. *Manuduct. disp. 3. sech. 2. q. 1.* Si Deo ex præcepto credendum est, quod verax sit, & omniscius; nec fallere magis posset, quam falli: si in eo spes nostra ex præcepto ponenda est, quod nec facultas omnipotenti, nec voluntas summè bono desit ad benefaciendū; cur non eodem iure infinita bonitatis, ex præcepto est summè amandus?

4. Obijcies: Præcepta charitatis includuntur in alijs præceptis Decalogi, ergo & obseruatio præceptorū charitatis in aliorum præceptorum obseruatione; sed præcepta Decalogi obseruari possunt absque actu speciali charitatis Dei, vt tradit D. Thom. 1. 2. quest. 100. art. 10. & 2. 2. quest. 44. art. 1. ad 1. ergo & præcepta charitatis. Prima huius discursus præmissa constat ex D. Thomae art. 1. citato ad 3. vbi, cum si bi obieceret: * Si de charitate daretur aliqua præcepta, deberent poni inter præcipua præcepta, quæ sunt præcepta Decalogi, non autem ponuntur: ergo. * Respondet: * Dicendum, quod omnia præcepta Decalogi ordinantur ad dilectionē Dei, & proximi, & ideo præcepta charitatis non fuerunt connumeranda inter præcepta Decalogi, sed in omnibus includuntur. * Respondeo huiusmodi solutione innixus præcepta charitatis adçò aperta nobis esse, vt sicut præceptum de fide recta in Deum, & de spe in illo collocanda, ita de amando, non oportuerit in Decalogo evulgari. Sensus igitur solutionis D. Thomae est, præceptū dilectionis Dei, & proximi in alijs Decalogi præceptis includi tanquam primū principium, ad quod omnia reducuntur; & similiter eorum actus: Qui enim Deū, & proximū diligit, totam legem implebit. Quod de eo, qui proximū diligit, nos edocuit Paulus ad Roman. 13. eo quod ad charitatem pertineat, qua proximus diligitur propter Deum: vt ponderant S. Augustinus de *Doctrina Christiana*, cap. 30. & S. Thomas ad *Roman. 13. lec. 2.* videatur Thomas Sanchez libr. 3. in *Decalogum*, in-

propositio. vbi hanc expositionem ex ipso D. Thome, Cajetano, & Nauarro adducit. Et consilat aperte ex 1. 2. quest. 100. art. 4. ad 1. vbi ait: * Præceptum fidei presupponitur ad præcepta Decalogi, sicut præceptum dilectionis. * Ergo quod non fuerint scripta in Decalogo, validius argumentum pro illis apparet.

5. Obijcies secundò locum alium D. Thomae ex eadem quest. 44. art. 4. vbi præceptum diligendi Deum ex toto corde sic exponit: * Ad secundum dicendum, quod dupliciter contingit, ex toto corde Deum diligere. Vno quidem modo in actu, id est, ut totum cor hominis semper actualiter in Deum feratur, & ista est perfectio patriæ. Alio modo, ut habitualiter totum cor hominis in Deum feratur, ita scilicet, quod nil contra Dei dilectionem cor hominis recipiat, & haec est perfectio viæ. * Ex quibus sic arguitur. Qui diligit Deum ex toto corde, prout est perfectio viæ, verè obseruat præceptum charitatis Dei, sed quithabitualiter Deum diligit, nil contra Dei dilectionem agens, diligit Deum ex toto corde, prout est perfectio viæ: ergo. Cum autem habitualis haec dilectio, & nil contra Dei dilectionem age, re, absque actu interno amoris Dei contingere possit, seruando scilicet Decalogi præcepta, & habendo animum paratum ad dilectionem Dei (sicut de dilectione proximi tradit Angelicus Doctor 2. 2. quest. 184. art. 2. ad tertium. * Sufficit (inquit) ut feratur in singulos habitualiter, & secundum animi preparationem: *) Inde non leviter concludi videtur, præceptum diligendi Deum ex toto corde, cui præceptum dilectionis proximi simile est, satis adimpleri, iuxta principia D. Thomae, si voluntas in Deum habitualiter feratur, secundum animi preparationem, nil contra Dei dilectionem agens. Respondeo, perfectionem viæ consistere in obseruatione duplicitis præcepti dilectionis Dei, affirmatiui scilicet, & negatiui: primo obligatur homo elicere actu amoris Dei, non quidem pro semper, haec enim est perfectio patriæ, sed aliquoties in vita, ut infra dicemus. Præcepto vero negatiuo nil agendi, quod dilectioni Dei opponatur, semper, & pro semper obligatur: & sic se habens, dicitur homo habitualiter Deum ex toto corde diligere, quia nil contra Dei dilectionem recipere paratus est,

6. Obijcies tertio D. Thomi 2.2. quest. 184. art. 3. ad secundum, vbi ait: * Perfectio diuinæ dilectionis vniuersaliter cadit sub præcepto; sed transgressionem præcepti euadit, qui quomodo cūque perfectionem diuinæ dilectionis attingit: est autem infimus dilectionis gradus, vt nil supra eum, aut cōtra eum, aut æqualiter ei diligatur.* Et infra: * Non est trāsgressor præcepti, qui non attingit ad medios perfectionis gradus, dummodo attingat infimū.* Ex quibus sic: Qui nil supra Deum, aut contra Deū, aut æqualiter ac Deum diligat, præceptū dilectionis Dei adimpleret: sed nullo actu charitatis elicito, verificari potest, nil supra, aut contra, aut æqualiter ac Deum diligi; ergo & adimpleri præceptum dilectionis Dei super omnia. Cui videtur facere Caietanus 2.2. quest. 186. art. 2. dum ait: * Infra limites præceptorum communī modo seruandorum salvatur dilectio Dei super omnia. * Respondeo, D. Thomam loco supra citato supponere præceptū dilectionis Dei alijs locis à se traditū, & explicare gradum dilectionis ad illius adimplitionem requisitum: dicitquè, infimum sufficere: idēquè non esse transgressorē præcepti, qui illum attingit, id est, qui eo actu dilectionis feratur in Deum, vt nil supra eum, aut æqualiter ei diligat. Qui enim creaturam plus, aut æquè, ac Deum diligenter, neque infimum quidem charitatis gradum attingeret, & multo minus, qui contra Deum aliquod eius præceptum frangeret; quia actus dilectionis Dei etiam infimus, cum eiusmodi creaturam amore componi non potest. Itaque genuinus D. Thomæ loci sensus est, eum, qui eo actu fertur in Deum, qui secum non compatiatur alium dilectionis creaturarum supra Deum, aut contra Deum, aut æqualiter ei, non esse transgressorē præcepti charitatis, quia actus ille dilectionis, quo in Deum fertur, licet nec supremum, nec medios perfectionis gradus, attingit tamen infimum.

7. Obijcies quartō D. Gregorium Homil. 20. in Euangel. vbi ait: * Verē enim Deum diligimus, si mandata eius custodimus. * Et Augustinum sermon. 53. de tempore, vbi ait: * Dei verò dilectio in obseruatione mandatorum eius tota consistit. * Respondeo, inefficax ex his Patribus argumentum desumi: eorum enim verba solum euincunt à posteriori, & ab effectu recte colligi, Deum dilige-

re, qui mandata eius custodit, iuxta illud Ioannis 14. Si quis diligit me, sermōnem meum seruabit.

§. II.

Consectaria.

8. Ex dictis infertur nullatenus sūstineri posse opinionem asserētem non dari speciale præceptum actus charitatis, quod ex hac virtute procedat. Quam maximum errorem continere, dixit Lorca 2.2. q. 57. & vt minimū vt scandalosam damnauit Summus Pōtifex Alexander. Septimus, die 24. Septembri, anno 1665. Inter alias enim in Congregatio- ne Generali sanctæ & Romanæ Inquisi- tionis damnatas, & sub pena excom- municationis prohibitas, hæc extat. Ho- mo, nullo unquam vita sue tempore, te- netur elicere actum fidei, spei, & charita- tis, ex vi præceptorum diuinorum ad eas virtutes pertinentium. Vnde deducitur vt scandalosam in posterum reiiciendam quorūdam opinionem afferentium non dari speciale præceptum charitatis, sed generale, cui per aliorū præceptorum adimplitionem, satis fit.

9. Infertur secundò ab scholis exter- minandam sententiam eorum, qui obli- gationem ad actus internos charitatis, indirectam solum esse, defendunt, id est, non ortam ex vi præcepti diuini ad hanc virtutem pertinentis, sed ad virtutes alias. Verb. grat. ex præcepto religionis; vt quādo existenti in mortali occurrit necessi- tas communicandi, vel celebrandi, vel cō- ficiendi aliquod Sacramentum, & non ha- bet copiam Confessoris.

10. Infertur tertio defensari vterius non posse opinionem afferentium ad actum charitatis solum teneri, qui alia via iustificari non potest. Alias qui me- dio Sacramento Pōnitentiae iustificatio- nem obtinere posset, nullo unquam vita sue tempore teneretur elicere actū cha- ritatis. Quod exp̄resē damnatum est ab Alex. VII.

11. Infertur quartò falsam prorsus esse opinionem quorūdam afferentium eum, qui semel in anno dig- nè Eucharistiam sumat, adimplere speciale charitatis præceptum. Quam testuit Mag. Bannez in Vniuersitate Salmā- tina Primarius D. Thomæ Cathedræ mo-

derator 2.2.7.44.dub.1.conclus.3. §. Alij dicunt: verba eius sunt. * Nihilominus dico secundò, quod absque scrupulo credi potest, quod qui dignè sumit Eucharistiam semel in anno, adimpleat simul speciale præceptum charitatis. * Sic ille, quē suppresso nomine, refert, nec refellit M. Serra 2.2.qu.est.4.4.in fine, ubi ait: * Certum est præceptum charitatis obligare, ut pluries in discursu vite, actum dilectionis Dei, & proximi eliciat homo. Sunt nihilominus qui dicant, absque scrupulo credi posse speciale præceptum charitatis adimpleuisse eum, qui semel, in anno quolibet, dignè Eucharistiam sumpsit. * Hæc in qua sententia neutiquam in posterum sustineri potest; nam cum Eucharistia semel in anno quolibet, dignè sumi possit, quin præcedat comitetur, vel subsequatur charitatis actus, sola confessione prævia ex animo attrito procedente: sequitur manifestè hominem nullo inquam vita suæ tempore teneri elicere actum charitatis, ex vi præcepti ad hanc virtutem pertinētis. Quæ est propositio ab Alex. Septimo damnata.

§. III.

Animadversio in Baronium.

12 Quamuis doctissimus M. Bañez sententiam nuper ex ipso fideliter excerptam tenuerit: & nec eius verba Baronius ipse inficiari audeat, nihilominus suadere tentat, mala fide ab Amadæo citatum, & à prefata opinione fuisse prorsus immunem, sic disp.3.operis contra Amadæum, sect.2. §.1. fol.312. Quem ibi carpit, quod ex verbis Magistri Bañez, sic intulerit. * Videtur M. Bañez conmutasse præceptum speciale charitatis in præceptum dignè sumendi Eucharistiam, quod est æquivalenter illud negare. * Quæ consecutio legitima est: & (vt notauit Castillo de Pœnit. disp.3.num.4. & 95.) ex Bañez sententia infertur, præceptū speciale charitatis cessare in eo, qui aliunde est iustificatus. Quod hodiè asserere, & quæ nefas est.

13 Et vt prefatae consecutionis robur magis innoscet: Amadæi argumentum in Magistrum Bañez retorqueo. & simul instauro ex alio, quo ipse M. Bañez impletit M. Sotum asserentem in Baptismo adimpleri præceptum, quo omnes tenentur, diligere Deum super omnia, cum ad ultimum rationis peruenient, * Sic enim in

illum insurgit 2.2.qu.est.4.4.artic.1.dub.1. * Dicit Sotus, quod in Baptismo impletur istud præceptum, quia tunc dat homo nomine suum in militiam Christi. Sed tam non video, quomodo tunc speciale præceptum charitatis adimpleatur, quoniam parvuli habitualiter amant, sicut & credunt. Adulti vero (attende) cum sola attritione dignè suscipere possunt Sacramentum Baptismi: ergo in susceptione Baptismi non adimpletur speciale præceptum dilectionis Dei. * Hæc Bañez: quæ in illum cum Amadæo, sic vrgeo. Adulti cum sola attritione, dignè suscipere possunt Eucharistiam: ergo in susceptione Eucharistiae non adimpletur præceptum dilectionis Dei: ergo si ad aliter adimpleendum non tenentur, euvidens est, speciale præceptum charitatis, aut cessare in eo, qui aliunde iustificatus est, aut in præceptum dignè sumendi Eucharistiam esse commutatum. Ergo vel argumentum M. Bañez contra Sotum nullum est, aut Amadæi contra Bañez aperte concludit.

14 Instat Baronius, infideliter citatum M. Bañez, * quia licet dieat, satisficeri huic præcepto charitatis, cum quis semel per annum dignè sumit Eucharistiam: tamen, quasi huic responsioni diffisus addit, (quod non debuerat tacere Amadæus) huius præcepti omissionem nobis ignorantibus posse ad peccatum lethale imputari. * Verū si hæc expostulatio iusta foret, potuisset & debuisset Baronius, in Magistrum Serra, qui additamentum istud primo tacuit, primo invehi. Potuisset etiam contra Mag. Petrum de Ledesma id ipsum vrgere, qui, licet ex eodem instituto, non aliter Magistrum Bañez citatum adducit tom.2. Sum. tract.3. cap.5. post 6. conclus. Vbi sic refert: * La sexta sentencia es, que el que cumple con el precepto de la comunión, recibiendo dignamente el Sacramento de el altar, cumple con el præcepto de amar a Dios sobre todas las cosas. Esta sentencia tiene el P.M. Bañez en el lugar alegado. Esta manera de decir me parece muy dificultosa, porque el precepto del amor de Dios es muy diferente del de la Eucaristía. Luego con comulgar no cumple uno con el precepto de amar a Dios. * Hæc Ledesma: ab his tamen mala fide citatum Bañez, nec ipse Baronius dicet, cur ergo Amadæum imperit?

15 Et quidem neuter mala fidei redargui potest, quod ultimam circa præcep-

ceptum amoris Dei conclusionem omis-
serit, quia licet post nuper tradita de adim-
plitione huius precepti, per dignam sus-
ceptionem Eucharistie, M. Bañez subne-
ctat: * Tandem dico, quod fortassis, nobis
ignorantibus, aliquando eit omissione hu-
ius precepti: sicut etiam lolet esse omissione
orandi Deum. * Non dicit, esse peccatum
mortale, nec ideo hoc addidit, quia alteri
conclusioni diffusus fuerit, sed quia forsitan
plures in anno per se obligari charitatis
preceptum, & nos ignoramus. Plures enim
int̄ annū calū occurunt, in quibas
disputant Doctores, sit necne obligatio
elicendi actum speciale amoris Dei:
verbigrat. An quisque ad illum per se te-
neatur, quoties contritionem peccatorum
habere debet, aut veram eorum detesta-
tionem extra Sacramentum? An quoties
aliquem in Deum blasphemantem audit?
An quoties beneficium magnum a Deo
aceperit? An quando grauis odij Deite-
tationes int̄at? Et similes, in quibus omis-
sio huius precepti fortassis, nobis ignoran-
tibus, datur. Quæ proinde ignorantia ex
diuersitate opinionum probabilit̄ subor-
ta, à peccato, etiam veniali, ne dum mor-
tali nos excusat. Quapropter consulto M.
Bañez non dixit, nobis ignorantibus posse
ad peccatum lethale imputari, ut Baronius
illi asinxit, sed fortassis, nobis ignorantibus,
aliquando esse omissionem, sicut & orā-
di Deum. De hac ergo ignorantia incul-
pabili ex varietate opinionum, circa tē-
pus obligationis huius precepti, loquitur
Magister Bañez vbi supra, quia licet exi-
stimet, preceptum amoris Dei per se suf-
ficienter adimpleri digna singulis annis,
Eucharistie susceptione: censet tamen, &
merito, alijs etiam temporibus fortasse
per se obligare, & per ignorantiam omis-
sionem inculpabilem contingere. Hoc au-
tem eodem verborum tenore scribere po-
tuisset, quamvis ad actum speciale amo-
ris singulis annis eliciendum obligasset, vt
plures alij obligant. Sicut ergo, si hanc co-
minunem conclusionem premisisset, non es-
set argumentum diffidentiae, quod post illam
adiungeret: Fortassis, nobis ignorantibus,
aliquando est omissione huius precepti:
ita similiter, nec quod post doctrinam de
adimplitione precepti charitatis per dig-
nans sumptionem Eucharistie, adiecerit.
Nil ergo in Magistrum Bañez peccauit
Amadæus, sicut nec M. Ledesma, nec M.
Serra: Solus ergo Magister Bañez defecit,

vel si maiis, & Baronius dum illum de-
fendit, erasis verbis tanti Magistri, & alijs
ex suo penu suppositis.

§. IV.

*An obligatio eliciendi actum charitatis
Dei proueniat ex precepto affirmati-
tivo huius virtutis? An ex
negativo?*

16 **N**IL clatè determinatum ha-
bemus: ideoq; controverti
adhuc potest, an ex vi censuræ Alexan-
dri VII, damnata etiam naneat opinio
asserentium, solum dari speciale precep-
tum actus charitatis negativum, nempe,
non habendi odio Deum? Et consequen-
ter, neminem teneri ex vi precepri ad
hanc virtutem pertinentis actum chari-
tatis elicere, ni opus fuerit ad evitandum
periculum succumbendi virgenti tentatio-
ni odij Dei.

17 Ratio difficultandi precipue de-
sumitur ex obligatione eliciendi actum
fidei, quæ non occurrente necessitate pro-
fitendi fidem, prouenit secundum plures,
ex precepto negativo non dissentiendo re-
uelatis, seu non succumbendi tentationi
contra fidem, vt videre licet apud Magi-
strum Prado tom. I. quest. Moral. cap. 7. de
fide, quest. 4. §. 4. n. 15. & sequentibus. Qui-
bus facile consentient Doctores asseren-
tes, pueros, cum ad usum rationis peruen-
tiunt, non adstringi precepto dilectionis
Dei.* Quia si tunc (inquit M. Prado n. 14.)
non obligat preceptum posituum actus
fidei, nunquam obligaret, quia non est ma-
ior ratio temporis sequentis.* Imò nec in
articulo mortis esse obligationem dire-
ctam actus fidei, sed indirectam, nempe
ex alia virtute prouenientem, ad cuius
actum debeat fidei actus precedere, tracit
Sanchez, Trulléch, Bonacina, Lugo, Gra-
nado, & alijs apud Prado supra n. 17. & se-
quentib. Ergo sicut, saltem extra primum
instans usum rationis, obligatio eliciendi
actum fidei, cessante necessitate illam con-
fitendi, non oritur ex precepto posituo
huius virtutis, sed ex negativo; ita simili-
ter de obligatione eliciendi actum amoris
Dei, sentire licebit.

18 Secunda difficultandi ratio, su-
mitur ex doctrina D. Thomæ, propt à M.
Acacio de Velasco exposita tom. I. resol.
Moral, verb. Amar al proximo, resol. 55. nu.
4. Vbi cum supposuisset Angelicus Prä-

ceptoris doctrinam ex 1. 2. quæst. 100. art. 10. alferentis, actum charitatis, secundum quod est quidam actus, per se cadere sub præcepto legis: * Quod de hoc (inquit) specialiter datur: diliges dominum Deum tuum, & diliges proximum tuum. * Quibus, tam dilectionis proximi, quam Dei speciale charitatis præceptum dari, aperi-
tissime docet. Nihilominus M. Acatius vbi supra constanter defendit, nō esse obliga-
tionem diligendi proximum actu interno, & speciali charitatis, nisi ad euitandum odium, necessarium sit. Quam sententiam, vt D. Thomæ, & aliorum communem tuetur, dicens: * Santo Tomas, y comunitente los Doctores enseñan, que no debemos amar al proximo con actos internos especiales, sino es en caso, que fuese necesario para euitar el aborrecimiento. * Ex quibus sic intulit Amadæus Quid ergo? Dicemus ne, in doctrina D. Thomæ neminem reuertere Deum actu interno spe-
cialis amoris, nisi cum opus fuerit ad euitandum odium? Expende vim consequitur. Et vt luculentius. Sic instauro argumentum de utroque actu charitatis Dei, & proximi datur speciale præceptum; sed speciale præceptum charitatis proximi non obligat ad actum internum amoris, nisi cum opus fuerit adeuitandum odium, ergo neque speciale præceptum charitatis Dei. Hæc est vis consequitur, quam Amadæus lectori expendendam commendauit, & quæ obligationem ad actum charitatis Dei ex solo præcepto negatiuo huius virtutis prouenire, concessis præmissis, aper-
tè videtur concludere.

§. V.

Animaduersio altera in Baronium.

19 C Onsequutio præfata adeò ex-
osa Baronio fuit, vt in Ama-
dæum, (qui ei assensum non præstítit, vt
falso supponit) sic exclamet ubi sup. fol.
316. * Quis ista ferat? adeò præpostere ex do-
ctrina D. Thomæ sanctissima, deduci conse-
quentias impias, & absurdas? * Sit esto: Ideò
verò Amadæus vt illas vitaret, alteram ex
præmissis claudicare, iure censuit; non
maiorem, vt aliqui temerè dixerunt, sed
minorem. Nam cum speciale charitatis
præceptum de actu dilectionis Dei, & pro-
ximi deretur, vt tradit D. Thomas vbi supra,
& constat ex Eang. Matthæi 22. nequit
consequenter asseri, actum internū amo-
ris Dei per se cadere sub præcepto affig-

matiuo, non verò actum amoris proximi.

20 Verum, utraque præmissa conces-
sa, Baronius consequentiam irridet. Nec
mirum, cum præceptum speciale amoris
Dei, & proximi exponere non renuerit,
illo veteri prouet bio: Qui amat me, amat
& canem meum: quasi præceptum aman-
di proximum ea ratione se habeat respe-
ctu præcepti amandi Deum, ac præceptū
amandi canem, cum præcepto amandi
proximum: aut quasi proximi, & canis
amandi, darentur duo specialia præcepta
inter se connexa: sicut & amoris Dei, &
proximi dantur. Vnde concludit, ridicu-
lam esse argumentationē à præcepto spe-
ciali amoris proximi ad amoris Dei, di-
cens: * Canem amici non debeo singulari
affectu prosequi, sed amicitiae satisfacio,
si habeam animalium paratum ad canem di-
ligendum, cum occurrit occasio amico
teitandi affectum, eius cane non omnino
neglecto. * Ex his præmissis infert, quod
licet amoris proximi speciale præceptum
non obliget per se ad actum internū amo-
ris, nil inde concludi potest contra obli-
gationem ad actum internum amoris Dei
ex præcepto affirmatio prouenientem.
* Alias (inquit) satisfaciām præcepto cha-
ritatis in Deum, si illum eodem loco, quo
canem, reponam. * Verba hæc, cui vertam,
nescio. O Baroni! non tam imbelli te-
lēm fuit, istum verò non sensisti. Et quidē
si in obligatione amandi Deum non alia
amandi proximum contineretur, quam in
præcepto amandi proximum, obligatio
amandi eius canem; aut præceptum amandi
canem daretur simile præcepto amandi
proximum, quod, iuxta Euangelium, si-
mile est præcepto amandi Deum: discursus
Baronij irridendus non foret. Sed cum
omnia secus se habeant, & ipse ignorare
non possit, consequitur, & conscientie
morsus fugere non poterit.

21 Et vt res magis innoteſcat, ſic for-
mo argumentum. Ex eo, quod Christus
Dominus, eodem modo loquutus fuerit
de speciale præcepto charitatis Dei, & pro-
ximi, inferunt Doctores, dari præceptum
speciale diuinum, & supernaturale chari-
tatis proximi, quo ex charitate, amore su-
pernaturali tenemur proximum diligere
(quod esse de fide certum dicit Trullench
lib. I. Decalogi, cap. 5. dub. 4. n. 4.) Ergo ex eo,
quod Christus Dominus de utroque spe-
ciali præcepto charitatis Dei, & proximi
codem tenore verborum locutus fuerit:

legitimi hæc erit consequentia: actus internus supernaturalis charitatis Dei per se cedit sub præcepto affirmatiuo, ergo & actus internus supernaturalis charitatis proximi: ergo ab opposito consequentis validum erit argumentum: sed actus internus, & supernaturalis charitatis proximi in opinione D. Thomæ (vt testatur Acatius de Velasco) per se non cedit sub præcepto affirmatiuo: ergo neque actus charitatis Dei: ergo ex negata obligatione diligendi proximum actu interno charitatis supernaturalis, ex vi præcepti affirmatiui pertinentis ad virtutem charitatis, efficaciter arguitur contra obligationem amandi Deum actu interno charitatis, ex vi præcepti affirmatiui; solumquæ concedēdam ex vi præcepti negatiui speccantis ad hanc virtutem. Neque hoc argumento, vt falsò imponit Baronius ubi supra,* contendit Amadeus ex D. Thoma, præceptum charitatis amandi Deum nullum dari speciale.* Sed non dari speciale affirmatiuum, si de amando proximo non detar: * Nam cum præceptum charitatis, inquit, de virtute amoris actu, Dei scilicet, & proximi specialiter detur, iuxta illud Matthæi 22. secundum autem simile est huic: *diliges proximum tuum sicut te ipsum.* Aut utrumque sub præcepto (nempè affirmatiuo) cadere, aut neutrum formaliter dicendum est. Consequentiam desidero.* Hæc Amadeus, quibus, vt patet, speciale præceptum affirmatiuum amoris Dei non iniciatur, sed & proximi etiā concedendum intendit.

22 Quapropter meliora sapiens Baronius fol. 326, bene afferit, falsum esse, nullum dari speciale præceptum affirmatiuum dilectionis proximi, & contra expressa Christi Domini verba, Ioannis 13. *Mandatum nouum do vobis, ut diligatis inuicem.* Id vero traditum à D. Thoma *Quodlib. 4. art. 24. ad 1.* suadere tentat, fol. 327. ex quo loco oppositam conclusionem deduxit Acatius de Velasco. * Eo enim quodlibeto, & articulo ad primum (inquit Baronius) eruditè differit D. Thomas, & varias refert Patrum sententias de adolescenti Matthæi 19. &c. * Cæterum huius testimonij explicatione, non euersam, sed instauratam Acatij assertionem censeo, quia obligationem ad actum internū amoris proximi, eo loci à D. Thoma traditam fuisse, Baronius ipse suadere contendit ex eius necessitate ad obseruantiam

præceptorum secundæ tabule, quo (inquit) amore sublato, cætera nutant, nec impleri possunt, multominus collectim omnia, nisi pœnit veluti radix horum fractum singulare ex charitate affectus in proximum. Si ea (inquit) sit necessitas, & efficacia specialis dilectionis in proximum ad seruanda secundæ tabule præcepta, quid futurum putas de singulare amore in Deum, vt summum bonum ad seruanda collectim omnia præcepta? Hoc autem argumento solum euincit Baronius, iuxta D. Thoniam, loco supra citato, amorem Dei, & proximi cadere sub præcepto, vt necessarium ad aliorū præceptorum adimplitionem: quod est idē, ac dicere: dari obligationem ad eiusmodi actu internos ex vi præceptorum ad alias virtutes pertinentium, quando ad earum obseruantiam opus fuerit; quod nullus vñquam negauit. Quodlibetum ergo quartum D. Thomæ art. 24. citato, ne leue quidem suppeditat argumentum pro speciali præcepto affirmatiuo amoris proximi, ad virtutem charitatis, & non ad aliam, directè reducendo.

23 Ex alijs ergo locis D. Thomæ, probari debet obligatione elicendi actum amoris proximi ex vi præcepti affirmatiui ad hanc virtutem pertinentis; quod nullib[us] à D. Thoma (quidquid Acatius dixerit) negatum inuenio.

§. VI.

Præceptum affirmatiuum amoris Dei, & proximi efficaciter probatur.

24 Q[uod] detur obligatio elicendi actum amoris Dei non solum ex præcepto negatiuo, sed etiam ex affirmatiuo, ad virtutem charitatis pertinet: probant efficaciter fundamenta pro speciali præcepto huius actus superius iacta: Charitatis enim præcepto, quod primum, & maximum est, id negare, quod alijs virtutum præceptis conceditur, valde rationi dissonat, cum Dei dilectio totius vite Christianæ fundamentum sit: vnde à Concilijs, vniuersitate legis obseruantia dicitur: ergo sicut ex alijs virtutibus, quæ obiecta longè inferioris ordinis habent, nō solum præcepta negatiua, sed etiam affirmatiua diminant, ita ex virtutibus fidei, spei, & charitatis, quæ perfectiores sunt, & præcipue ex charitate, quæ maior omnium est. Cum igitur charitas specialis, & præstantior virtus sit, & eius actus ad salutem necessaria.

cessarius, nullo apparenti fundamento dici potest de tali actu speciale præceptum affirmatum non dari.

25 Vrgetur, quia si ex solo præcepto negatio non succumbendi tentationi vñij Dei, teneretur quis actum charitatis elicere, sequeretur, quod si homo nullo sūx virtutē tempore, eiusmodi tentatione vrgetur, nullo ad actum charitatis ex vi præcepti ad hanc virtutem pertinentis adstringeretur. Quæ est propositio ab Alessandro VII. damnata: ergo fatendum est necessario, obligationem eliciendi actum charitatis, non solum ex præcepto negatio, sed etiam ex affirmativo huius virtutis, aliquando directè prouenire. Quod argumentum præceptum affirmatum fidei, & spei æquè comprobatur.

26 Maior est difficultas circa actum amoris proximi. Dicendum tamen est, si. militari debet speciale præceptum affirmatum de actu interno supernaturali amoris proximi. Ita communiter Theologi, quos citatos sequitur M. Prado ro. 1. quæst. Moral. cap. 12. quæst. 4. §. 2. nu. 15. Probatur primò ex verbo Christi Domini, Matthæi 22. & Marci 12. *Diliges dominum Deum tuum, est primum, & maximum mandatum. Secundum simile est huic: diliges proximum tuum, sicut te ipsum.* Et Ioannis 13. vers. 34. *Mandatum nouum do vobis, ut diligatis in unum, sicut dilexi vos.* Quod præceptum secundum communem Sanctorum Patrum, & Theologorum expositionem, est affirmatum charitatis supernaturalis, nos obligans diligere proximum propter Deum. Qui quidem actus nequit non esse simul charitatis Dei. Unde Apostolus ad Roman. 13. *Qui diligit proximum legem impluit.* Ex eius verbis D. Augustinus tom. 9. tract. 9. in Primam Ioannis 4. sic infert: * *Necessare est ergo, ut Deum diligat, qui diligit fratrem.* * Secundo probatur ex D. Thom. ad locum Pauli ad Rom. 13. lec. 2. ubi sic. * *In dilectione proximi includitur dilectio Dei, sicut causa includitur in effectu.* * *Et 1. 2. quæst. 100. art. 10. & 2. 2. quæst. 44. art. 7.* explicans præceptum Christi domini, Matthæi 22. *Diliges proximum tuum, sicut te ipsum:* inquit: * *Modus dilectionis tangitur, cum dicitur, sicut te ipsum,* &c. Et hoc tripliciter, primò quidem ex parte finis, vt scilicet aliquis diligat proximum propter Deum, sicut se ipsum propter Deum debet diligere, vt sic sit dilectio proximi sancta. * *Diligere autem proxim-*

mum propter Deum, stare nequit absque actu interno charitatis supernaturalis proximi: huius ergo præceptum nobis iniuxit Christus Dominus loco supra citato. Ex hoc autem dilectionis actu præcepto, necessaria consequitione deducitur, nil contra proximum à nobis efficiendum, & illi subveniendum in necessitatibus corporalibus, sicut necessitatibus proprijs: id quæ tantum suader authoritas D. Thomæ ex quodlib. 4. art. 24. ad 1. non verò, vt quidam volunt, non dari præceptum affirmativum actus specialis, & formalis amoris proximi. Quod negari quidem non potest, ex mente D. Thomæ, alijs in locis expresa.

QVÆSTIO II.

Quo tempore obliget præceptum speciale actus interni amoris Dei super omnia.

I N hoc punto quot capita, tot sententiae: nonnullas referam. Prima assertit, præceptum charitatis Dei per se, & directè tantum obligare in articulo mortis, ita nonnulli Theologi innixi authoritati D. Thomæ. Probant primo ex 4. dij. 17. quæst. 3. ad quæstiunc. 4. vbi ad similes quæstiones decidendas, hoc iecit fundamentum. * Præcepta affirmativa non obligant ad statim, sed ad tempus determinatum: non quidem ex hoc, quod tunc commodo impleri possunt, &c. Sed ex hoc, quod tempus necessitatē vrgetem adducit. * Extra articulum autem mortis, per se loquendo, nullam necessitatē agnoscit D. Thomas ad ea, quæ sunt de necessitate salutis exercenda, vt videtur deduci ex his, quæ tradit de confessione, & Baptismo in addit. ad 3. part. quæst. 6. art. 5. in corpore, vbi ait: * *Quia quæ sunt de necessitate salutis tenetur homo in hac vita implere, idèò si periculum mortis immineat, etiam per se loquendo, obligaturali, quis ad cōfessionem faciendam, vel Baptismum suscipiendum.* * Ex quibus M. Canus in relect. de Pœnit. part. 4. §. Secunda propositio, ad obligationem amandi Deum speciali actu dilectionis, nullum tempus determinat, præter articulum necessitatis, in quo tantum hoc præceptum, sicut & reliqua affirmativa, obligare autemat. * *Nec peccat (inquit) mortaliter, qui non diligit Deum, nisi necessitatis articulus intercedat.* * Quapropter semel tantum per se in vita obligare, putat probabile Illust. M.

M. Acatius de Velasco *tom. i. art. 5. Moral.*
verb. Amor. resol. 5. in 2. dum hanc opinionem referens, inquit: * Conque se libran los fieles de muchos escrupulos. * Et sequitur Remigius *in Summa theol. 2. cap. 1. de 1. præcep. Decalogi. §. 3.* Et ab alijs traditam supponit M. Victoria *in relectio obligata peruenientis ad usum rationis. part. 3. n. 11.* Vbi de tempore quo amoris præceptum obligat loquutus, planè supponit, suo tempore sententiam fuisse communem. ait enim: * Nec videtur sufficiens solutio cōnunis, quod tenerit semel in vita. * Cui consentiunt nos signobiles Magistri quibus comuenit Iohannes Sanctius *in Scholis disp. 1. nu. 21. §. Nec frangitur. Vbi* hanc dicit, esse veriorem sententiam: * Nam supposito, quod nullum tempus determinatum signet Deus, quo debet diligere, liberum retinet hominem, ut tempore a se electo obligationem exequatur; & cum articulus mortis ultimum vitæ tempus sit, & aliud eligere nequeat, constringitur, in illo præceptum implere.*

4. Secundo probatur, quia præceptum contritionis non obligat per se ante articulum mortis: ergo nec præceptum actus charitatis. Antecedens est D. Thomas *in add. ad 3. p. q. 6. art. 5. vbi confessionem dicit obligare, quando contritio obligat.* Ad hanc autem teneri per se, neminem putat, nisi in articulo mortis, quia ex iure divino pro confessionis præcepto, sic ibi concludit, ut constat ex numero præcedenti. Et est commune Theologorum cū Caetano *in Sū. in edit. Veneta, anno 1584.* & *in antiquiori Parisiensi anno 1530. verb. Contrito, §. Tēpus autē, vbi sic ait: * Quan-* tum ad vitandum nouum peccatum transgressionis præcepti de contritione, tempus est determinatum ad articulum necessitatis, sicut in alijs affirmatiis præceptis contingit. Prima necessitas est articulus mortis, quia tenetur homo in hac vita conteneri. Secunda est suscepio, vel administratio Sacramenti, & vniuersim exercitatio cuiuscumque actus exigentis necessariò hominem sine peccato mortali.* Sic Caetanus, quem sequuntur M. Canus *vbi saprā §. 4. Propositio, & viginti DD. apud Leandrum tom. 1. tract. 5. disp. 1. quest. 37. Diana p. 5. tract. 13. resol. 33. & part. 11. tract. 8. res. 51. §. Dico itaque.* Et nouissime, quod mirabile est, hanc opinionem falsam vocat, & similiter amplectitur Vincen- tius Baronius *in opere contra Amadæum*

disp. 3. sect. 2. §. 2. fol. 315. vbi sic ait: * Præceptū contritionis est, quid posterius lapsu in peccatum; & disp. 2. probatum est, dijunctionem quamcumque non esse novū peccatum, nisi accedat negligētia, desiderio libertoris vitæ. * Ergo iuxta Baronium, qui non ex desiderio libertoris vitæ, contritionem usque ad articulū mortis difficiat, non peccabit contra præceptū poenitentiae vel charitatis. Ex horum Doctorum sententia efficax videtur summi argumentū pro licita dilatione amoris Dei usque ad mortis articulum. Instauro sic: post peccatum commissum nō minus usque præceptum contritionis, quam amoris Dei: quia contritio secundam communem Theologorum sententiam, est formaliter actus charitatis: & econtra actus charitatis est formaliter, aut virtualiter actus contritionis, ut tradit D. Thomas *in 4. dist. 17. quest. 1. ad 4. quæsiunt. ad 1.** Dicendum (inquit) quod feruor dilectionis de necessitate secum coniunctū habet odium contrarij.* Ergo si post commissum peccatum potest contritio diffiri usque ad articulū mortis: poterit etiam actus charitatis. Hæc consequitio videtur necessaria, concessis præmissis. Quod vero ante peccatum teneatur quisque actum charitatis elicere, eo autem perpetrato, usque ad mortem iterare non adstringatur, difficilē captu est.

5. Tertiò probatur ex authoritate Doctorum, qui dum extremitate oppositam sententiam defendunt: nimis præceptum amoris Dei homines obligare, dum primum instans rationis attigerint, quæ est communis inter Thomistas: inde nonnulli ex primis huius Scholæ suam conclusionem probant: quod nisi adultus in primo instanti usus rationis præcepto charitatis teneatur: * Vix (inquit) ullum præter articulum mortis assignari potest. * Sic M. Bañez, & M. Soto, quos refert Baronius *in opere contra Amadæum, disp. 3. sect. 2. art. 1. §. 1. fol. 312.* & sequitur ipse, tū ibidem, tum 1. part. Theol. mor. contra Caranuelum *disp. 2. sect. 1. art. 3. fol. 137. vbi sic ait: * Qui patiuntur instans primum rationis elabi, eoquè nos eximunt à præcepto amoris Dei, vix aliqua ratione verisimili possunt aliud tempus illi præcepto implendo designare, nisi ad finem vitæ, & mortis articulum devoluātur. ** Sic Baronius, & ante illum Mag. Prado *tom. 1. quest. moral. cap. 7. quest. 5. §. 4. n. 14. & 15. vbi*

vbi ait: * Si tunc non obligat, numquam obligaret (nempe usque ad articulum mortis) quia non est maior ratio temporis sequentis. * Ex quibus sic arguitur: ergo homini, qui in primo instanti usus rationis actum charitatis cluerit, nullum tempus ante articulum mortis assignari potest, in quo ad illum iterandum teneatur: Ergo omnes Thomistae, qui huic obligationi fecerunt satis (ut suppono) non tenebantur ad actum amoris Dei usque ad articulum mortis. Benè. Ergo reliqui Doctores extra Scholam Thomistam, qui talam obligationem pro primo instanti usus rationis non agnoscent, consequenter asserunt, præceptum speciale charitatis extra articulum mortis non obligare. Quod hæc consequutio sit legitima ex præmissis, fatentur omnes Thomistæ supra citati: atque probabilissima est sententia negans obligationem eliciendi actum charitatis in primo instanti usus rationis, ergo nequit improbari consequutio, quæ ex illa necessariò deducitur.

6 Quartò probatur argumento de sumpto ex D. Thoma in addit. ad 3. part. quest. 6. art. 5. in corpore, vbi de præcepto Baptismi loquens sic ait. * Ad Baptismū non est aliquod tempus determinatum, ultra quod, si Baptismum differat, peccatum incurrat. * Et infra. * Quia quæ sunt de necessitate salutis tenetur homo in hac vita implere, ideo si periculum mortis immineat, etiam per se loquendo, obligatur aliquis ad confessionem faciendā, vel Baptismū suscipiendum. * Ex quibus sic: Baptismus est fundamentū Christianæ vitæ, & tamen iuxta D. Thomam ante periculum mortis nullum est tempus ei suscipiendo determinatum, ultra quod, si adultus Baptismum differat, peccatum incurrat. Ergo idem de actu amoris Dei eodem fundamento dici poterit. Vrgetur: quia huic principio innixi Scotus, Durandus, Gabriel, Ricardus, Paludanus, Suarez, Valentia, Lugo, & aliij apud Leandrum à Sacramento tom. 1. tract. 5. disp. 3. q. 13. asserunt, seclusa lege Ecclesiastica, præceptum confessionis non obligare extra articulum mortis. * Quia præceptum, inquit, affirmatiuum per se non obligat, nisi in articulo necessitatis, qui per se loquendo nullus est dabilis amorem. * At qui præceptum amoris Dei est præceptum affirmatiuum, & aliud nullum est ei tempus a Christo Domi-

no, nec à iure naturali determinatum, ergo, ni ab Ecclesia determinetur, non obligabit absque ad periculum mortis.

7 Hæc sunt fundamenta, qua pro hac sententia militant, quam proinde grauissimi Doctores sequuti sunt, & videtur tenere doctissimus Nauarrus in *Summ. cap. 11. vbi per omissionem amoris Dei, solum putat peccare: Qui dimisit amare Deum, tempore quo sub pena peccati mortalitatem tenebatur ad cogitandam suam salutem ipsitatem, veluti cum imminebat mortis periculum, vel necessitas se obtulit sumendi, vel administrandi Sacramentum. Sic Nauarro pro se cirans Mag. Tabienam, & Maiores.*

§. I.

Animadversio in Baronium.

7 **S**Ententiam nuper relatam, in Spiam, & absurdam, vocat Vincentius Baronius in *opere contra Adamum*, disp. 3. sect. 2. art. 1. §. 1. fol. 314. & ultimum argumentum à paritate præcepti Baptismi desumptum, falax, & vitiosissimum appellat. * Quia non est (inquit) idem indicium de utroque præcepto: nam præceptum charitatis ad finem pertinet, & Baptismi ad media. * Verum hoc effugium nullum est, quia actus charitatis non cadit sub præcepto, vt finis aliorum præceptorum est, sed vt medium ad consequitionem gloriarum, vt benè ait M. Bañez 2. 2. q. 44. art. 1. conclus. 3: ibi: * Actus charitatis est etiam medium maxime necessarium ad assecutionem finis, & eatenus est de illo præceptum speciale, non vt habet rationem finis aliorum præceptorum, sed vt habet rationem ultimi & perfectissimi mediij ad assecutionem finis. * Ergo ex eo, quod præceptum charitatis ad finem pertineat, & Baptismi ad media, insufficiens prorsus est disparitas à Baronio tradita, maxime, vt argumentum de fallacia redarguat, cum tam actus charitatis, quam Baptismus, ve media tantum, ad assecutionem finis, sub præcepto cadant.

8 Vitiosissimum etiam nostrum argumentum appellat exclamans, numquā D. Thomam docuisse, quod de Baptismi dilatione, in loco supra citato illi adscribitur: * Nec potest (inquit) illi adscribi, nisi per summam calumniam. * Quis hæc apud Baronium legat, & fidem neget? Sed vt nullam huic Authori deberi, palam faciem: legi, & relegi D. Thoma locum su-

præ addactum ex addit. ad 3. part. quæst. 6.
artic. 5. in editione Salmanticensi (qua vtor)
anno 1553. & verba, que ex illo adduxi, si-
deliter excerpta inveni: Nec in alienum
sensum ab Amedeo detorta. Et claritatis
gratia antecedentia, & subsequentia sub-
iungam. Di putat ibi D. Thomas, * Vtrū pec-
cator teneatur statim confiteri? * Et post-
quam statuit ratione cōmunionis teneri,
subiectus est: * Alio modo obligantur aliqui
ad confessionē per se, & sic videtur eadem
esse ratio de confessionē, & de Baptismō
differendo, &c. * Præceptum autē confes-
sionis, iure diuino, per se non obligare ex-
tra articulum mortis, docent Doctores ci-
tati n. 29. & teste Suarez tom. 4. in 3. p. disp.
35. sef. 3. n. 6. est sententia D. Thomæ dist.
17. q. 3. rrt. 1. Et de præcepto Baptismi ex-
primit D. Tho. vbi supra dices: * Ad Bap-
tismum percipiendum non tenetur ali-
quis statim, postquam habuit propositum
Baptismi, neque est aliquod tempus de-
terminatum, ultra quod si Baptismū diffe-
rat, peccatum incurrit. * Ab hac autem
assertione statim excipit articulum mor-
tis, subiungens: * Quia ea, quæ sunt de ne-
cessitate salutis tenetur homo in hac vi-
ta implere: idēc si periculum mortis im-
mineat, etiam per se loquendo, obligatur
aliquis ad confessionem faciendam tūc,
vel Baptismum suscipiendum. * En aper-
tè à D. Thoma traditum, nullū esse tem-
pus extra articulum mortis, ultra quod,
si Baptismū quis differat, peccatum in-
currit. Quo ergo iure, id non posse illi
adscribi, nisi persumman calumniam, scrip-
fisti? Sed ut calamus in posterum com-
pescas, argumentum à paritate Baptismi
desumptum in te retorquo, & ex ore
tuo te iudico. * Si in primo instanti usus
rationis, homo eximeretur à præcepto
amoris Dei, vix aliqua ratione verisimili
posset aliud tempus illi præcepto imple-
do designari, nisi ad finem vitæ, & mor-
tis articulum devoluatur. * Sic faris 1.
part. Theologiae Moralis disput. 2. art. 3. folio
137. cum alijs tui instituti, quos supra dedi:
Atqui omnes Thomistæ cum D. Tho-
ma defendant, præceptum Baptismi non
obligare in primo instanti usus rationis,
(quibus non dissenties) ergo vix aliqua ra-
tione verisimili poterit huic præcepto im-
plendo, aliud tempus designari, nisi ad fi-
nem vitæ, & mortis articulum devolu-
ris. Quid ad hæc?

9 Instat Baronius, D. Thomam ibidē
addidisse: * Potest contingere, quod in di-
latione Baptismi mortale erit peccatum,
vel non erit, & hoc penitendum ex causa di-
lationis. Vnde si causa dilationis Baptismi
mortale peccatum annexum habeat, vt
potè si propter contemptum, vel aliquid
huiusmodi, Baptismū differat, dilatio erit
peccatum mortale: alias non. * Fateor,
D. Thomæ hæc esse verba, quæ licet Ba-
ronius non referat, excepte placuit, vt
ex illis D. Thomæ sensus apertius perci-
piatur. Concedo, dilationem Baptismi ex
contemptu, vel ex alio prauo fine posse
esse peccatum mortale: contendo verò, vi
consequentia, idem prorsus de dilatione
actus charitatis dei debere: & ideo defi-
ciente simili causa dilationis, sicut non
peccat mortaliter omittens Baptismum
vique ad articulum mortis, (solo atten-
to iure diuino) ita neque qui actum cha-
ritatis. Stat ergo argumentum supra con-
festuna: quod fallax, & vitiosissimum Ba-
ronius vocavit. Alijs solutionem remit-
to.

§. II. Vera sententia.

10 **E**xtreras relinquo, aliam, quæ
præceptum amoris Dei super
omnia in primo instanti usus rationis obli-
gare defendit: aliam, quæ solum in arti-
culo mortis. Primam defero, quia hæc
obligatio Authoribus tantum scholasti-
cis est nota, qui eius meminerunt: & mo-
raliter videtur certum non omnibus in
esse obligationem, quam nullus agnouit,
omnes ignorant. Secundam reicio, quia
præceptum dilectionis Dei est præcep-
tum amicitiae conciliandæ conservandæ
quæ per totam vitam cum Deo: qui est
finis, ex cuius amore, & fruenci deside-
rio cetera omnia diriguntur, & mini-
strantur. Incredibile ergo prorsus est,
quod non obliget vique ad articulum
mortis: si enim media ad consecutionem
finis, in discursu vitæ, ex præcepto adhi-
benda sunt, qui fieri potest, quod amor
finis ad finem vique vitæ differatur? Ideo
hanc sententiam, quæ communis est in-
ter Theologos, tuentur Sanchez libr. 1.
Summ. cap. 35. Suarez, & Valentia, quos re-
fert, & sequitur Castro Palao tom. 1. trac. 6
disp. 1. punct. 4. n. 4. Sotus, Bañez, Lorca, &
alijs, quos sequitur Montesinos 1. 2. q. 98.

disput. 19. quest. 2. num. 3. &c Mag. Prado vbi suprà quæ p. 3. num. 5. & 6. qui cōnstante alterunt extra articulum mortis dari obligationem elicendi actum charitatis Dei, etiam his, qui in primo instanti usus rationis actum charitatis eliciunt.

11 Iam quo tempore præceptum hoc ex virtute charitatis obliget? Non conueniunt Doctores. Certum autem est, secundum omnes, ex alijs virtutibus obligationem procedere, quoties occurrat obligatio se iustificandi ad recipiendum, vel conficiendum aliquod Sacramentum. Et similiter ex præcepto negatiuo ipsius charitatis, quemlibet teneri, actum amoris Dei elicere, quoties ad vitandum odium, opus fuerit. Difficultas solum est de præcepto affirmatiuo. Respondeo ergo, alijs sententijs omissois, nullum determinatè assignari posse: certum autem esse dari obligationem aliquoties Deum amandi. In hac conclusione ferè omnes Doctores conueniunt. P. Suarez de Charit. *disputat. 5. sect. 3. num. 4.* sic ait: * Dico teneri hominem non prouersus cessare tota vita ab hoc amore. Quare, qui per multos annos non exercet hunc actum amoris, delinquit contra charitatem. * P. Henriquez, quem refert, & sequitur Filiiacius *tractat. 2. 2. cap. 9. quest. 8. num. 2. 90.* dicit: * Saltem quinto quoque anno, hoc præceptum ligare. * Magis limitat Castro Palao vbi suprà punto 4. numer. 10. vbi ait: * Repurarem, dilationē trium annorum esse grauem. * Cui consonat P. Coninch *disputat. 24. dub. 3. numer. 53.* ibi: * Videtur omnino mortaliter peccaturus, si hoc præceptum quis ad tres, vel quatuor annos sponte differat. * Stratius alijs, singulis annis per se obligare, tradunt. Ita Petrus Hurtado de Mendoza *2. 2. disputat. 174. sect. 6. §. 26.* Lorca *2. 2. disputat. 58. sect. 3. num. 8.* Mag. Petrus de Ledesma in *Summ. tom. 2. tract. 3. cap. 5. post 6. conclus.* Alij verò nullum tempus determinare audent. Et forte ante annum obligare. inquit Mag. Prado *tom. 1. Question. Moral. cap. 12. quest. 3. num. 10.* Quapropter P. Granados *2. 2. quest. 44. controvers. 3. de Charitat. tractat. 14.* * Aliquoties (inquit) in vita erendum est, obligari nos ad hunc amorem, sed diffinire tempus magis in particulari non possum. * Et ex hoc capite, ratione igno-

rantiæ temporis huius obligationis, homines excusat à peccato, dicens: * Quoniam tempore obliget hoc præceptum, res est occulta, quod defraudet, vt facile admittamus inuincibilem ignorantiam, quæ excusat à culpa plures, qui hoc præceptum fortasse non impleuerant. * Sic P. Granados, cui lubens assentior.

12 Ad argumenta aduersariorum respondeo. Ad primum desumptum ex authoritate D. Thomæ in 4. distinct. 14, necessitatem virgensem ad præcepti amoris Dei adimplitionem, non ex periculo mortis, sed ex vita Christianæ fundamento, & institutione taxandam esse; ac proinde adulterum teneri ad actum amoris Dei nimis non differendum, sed aliquoties in vita elicendum, iuxta diuersitatem opinionum, de quibus supra.

13 Ad secundum respondeo, post lapsum in peccatum æquè obligare præceptum contritionis, ac præceptū amoris: nego autem, contritionem differri posse usque ad articulum mortis, si articulus iste differatur ultra tempus à Doctribus, pro actu amoris elicendo, designatum. Idquè D. Thomas supponit loco ab aduersarijs adducto ex addit. ad 3. part. question. 6. artic. 5. dum sic ait: * Tunc tenetur aliquis ad propositum confitendi, quando ad contritionem tenetur, scilicet, quando peccata memoriae occurront, quod præcipue in articulo mortis existit. * Ly enim, præcipue, idem importat, quod maxime: vt ostendat maiorem esse rationem de articulo mortis: exprimit enim casum minus dubium, aliumquè magis dubium includit, vt cum Bartol. Tiraquell. Burgos de Paz, & alijs tradit Barbosa in *Dictionar. iuris. dict. 272.* Quapropter licet D. Thomas ibidem concludat, confessionis præceptum per se obligare in articulo mortis, tempusquè aliud ex iure diuino non designet, limitanda tamen est conclusio ex præcedentibus, nimirum, tunc præcipue obligare. Aliud verò tempus ad eius adimplitionem virgere, non negat: ideoquè aliquoties in vita eiusmodi præceptum, sicut & amoris, vel contritionis obligare, dicendum censeo.

14 Ad tertium desumptum ex authoritate Thomistarum, qui pro solo articulo mortis præceptum amoris obli-

gaturum inferunt, si in primo instanti usus rationis non adstringat. Respondeo, illationem esse nullam, & cui ipsi etiam tenentur respondere, admissa obligatio ne pro primo instanti usus rationis, quandoquidem eos etiam, qui hoc præceptum pro eo instanti adimpleuerunt, obligant aliquoties in vita actum amoris Dei eliciendum, extra articulum mortis.

15. Ad quartum, quod adducitur ex autoritate D. Thomæ pro licita dilatatione Baptismi usque ad articulum mortis, respondeo, D. Thomam eodem modo de Baptismo, ac de confessione sentire: atque adeo eius conclusio intelligenda est, iuxta superius dicta ad secundum argumentum, nempe susceptionem Baptismi precipue obligare in articulo mortis: non verò excludit obligationem ante hunc articulum. Nec con gruè excludi potest, quia non solum Baptismus in verò, sed in re suscepitus vitæ Christianæ fundamentum est. Quapropter Caietanus 3. part. quest. 68. artic. 3. §. Et quimus, sic scripsit. * Dilatio tamen Baptismi usque ad mortis articulum licita non est: ut patet de consecrat. distinct. 4. cap. quando quis. * Cuius sententia est verissima: textus verò, quo vtitur, rem non evincit, quia solum procedit de his, qui usque ad exitum vitæ suscipere Baptismum differunt, ut liberius peccent, spe Baptismi postea salvandi.

QVÆSTIO III.

Vtrum maritus, qui uxorem adulteram suspicatur, possit ei occasionem offerre, ut in adulterio deprehensam corrigit?

PARTEM affirmatiuam tuetur Ioannes Sanctius in Selectis, disp. 35. num. 12. qui vniuersaliter afferit, * offerentem alicui occasionem ad peccandum, ut deprehensus in illo resipiscat, vel ob alium bonum finem, non peccare: qualiter excusantur Custodes nemorum se abscondentes, ut cunctes ingrediatur liberè, & deprehensi caueant in futurum illuc redire. Illud enim non est

cooperari ad peccatum, sed permittere vnum committi, vt plura cuitentur, vt tradunt Nauarrus, Nauarra, Corduba, Valentia, Molina, Manuel, Vega, & alij. * Et infra: * Eadem etiam ratione excusari parentes, & heros non auferentes, vel apponentes famulis, aut filijs occasione furandi, cum eos ad furandum propensos norunt, vt sic in furto deprehensi resipiscant, censem Nauarrus in Summa Hispania, cap. 28. addit. ad num. 3. cap. 14. §. La dezima. Corduba in Summa. quest. 5. corollar. 4. Nauarra libr. 3. de Restit. cap. 4. dub. ultim. in noua edit. num. 104. * Hancenus Ioannes Sanctius. Quem sequuntur Guilius verb. Peccatum. Layman lib. 2. tractat. 3. cap. 13. num. 5. Gaspar Hurtado de Institut. disputat. 6. diffic. 3. §. Ratio prioris est. * Quia peccanti ex malitia (inquit) potest licite tribui materia peccati, quæ alijs sit indifferentis. * Diana 3. part. tract. 5. Miscellan. resolut. 18. cuius rationem reddit. * Quia id non est formaliter cooperari ad peccatum, sed materiali, & occasionem peccati subministrando, illud permittere. Quibus faciunt asserentes, non esse peccatum mortale, subministrare materiali indifferentem ea ab usu. Petrus de Ledesma tom. 2. tractat. 27. dub. 4. & Caietanus 2. 2. quest. 147. artic. 4. in fine, alijquæ plures ex hoc capite excusantes Tabernarios, & Capones cibaria ministrantes solutris ieiunium. Quia * si omnino coenaturi sunt, (ait Caietanus) & ego inuitio eos ad mecum coenandum, non inuitio eos nisi ad locum, & societatem coenæ, & ministra illis cibos. Ex nullo autem horum appetet peccatum aliquod. * Ergo si vox adulteratura est, maritus occasionem offerens, verb. grat. solam relinquens, vel consulens, ut consanguineam visitet, non inuitat nisi ad locum, & donum consanguineæ, ut adductis testibus possit de adulterio conuincere, vel in adulterio deprehensam corriger. In his ergo, iuxta doctrinam Caietani, peccatum aliquod non appetet. Cui fauent Doctores afferentes, non peccare mortaliter, qui petit aliquid indifferentis, quo alter iam paratus est abusurus, quia haec videtur leuis cooperatio ad peccatum. Sic nonnulli apud Bonacinam tom. 2. disputat. 2. de Peccatis, question. 4. puncto 2. num. 21.

2 Et quibz caput, est sententia expressa D. Thomae q.13. de malo, artic.4. ad 19. vbi sic scribit: * Pro nullo incommodo corporali vitando, debet homo consentire in peccatum alterius: sed tamen pro aliquo incommodo vitando, potest homo licet vti malitia alterius, vel materiam ei non subtrahere, sed praebere. * Quid clarius!

§. I.

Animadversio in Baronium.

3 HVNC D. Thomae locum, nisi fideliter excerptum, enormiter tamen truncatum expostulat Baronius in opere contra Amadeum, disput.3. sect.2. §.3. folio 298. sic illum impetens: * Sed hic solito enormiori fraude elegantissimum D. Thomae locum ex quest. 3. de malo (13. voluit dicere) artic.4. ad 19. corrumpt, truncatis verbis, quæ aperte sensum D. Thomæ interpretabantur, & fraudem Amadæi refellebant. * Et exscriptis, quæ à nobis supra, subnectit: * Cur tacuisti, quæ sequuntur, verba? Sic enim protequitur Sanctus Doctor: Sicut si latro aliquem ingulareret, & ad vitandum periculum, aliquis latroni thesau rum offendret. Vides ex D. Thoma non licere quamcumque occasionem, aut materiam peccandi praebere, sed tunc tantum, cum quis vitam inuadit, atque ab homicidio semouet, permisso eius arbitrio fortunæ bonis?

4 His de Amadeo actum putat elegans Baronius, quasi exemplum, quo vtitur D. Thomas, demonstrat, extra casum imminentis mortis, ad quam iam inimicus est accinctus, licitum non esse, ex quocumque alio bono fine, materiam peccati illi praebere. Ceterum homo aperte fallitur: quia licet D. Thomas, claritatis gratia, in exemplum adhibuerit casum latronis iugum minantis, cui ad vitandum mortis periculum, ostendi posse thesaurum diripiendum, in confessio est apud omnes: non tamen propterea existimauit, in hoc solo casu esse licitum materiam peccati proximo praebere. Quinimo eo exemplo, maioris claritatis gratia, vtitur ad probandum, in alijs etiam casibus minoris momenti idem licitum fore.

5 Ad horum euidentiam, proponam

argumentum, cui D. Thomas loco citato responderet, quod est decimum octavum, & decimumnonum his verbis obiectum: * Ille, qui subministrat peccanti mortaliter, peccare videtur, sicut si quis mutuat arma furenti, aut interficere volenti: si ergo usurarius mortaliter peccat mutuans pecuniam ad usuras: videtur, quod etiam illi, qui apud eos deponunt pecunias, mortaliter peccent. Sed dicendum, quod si absque necessitate apud usurarium deponat suam pecuniam, mortaliter peccat: si vero ex necessitate à peccato excusatur. Sed contra (inquit argument. 19.) necessitas non potest esse, nisi ad evitandum aliquod damnum temporale, sed pro nullo temporali damno vitando debemus consentire, aut materiam ministrale alterius peccato: ergo pro tali necessitate non excusantur predicti à peccato mortali. * En argumentum, quod sibi obiicit D. Thomas, apertissime procedit de subministrante materiam peccato usura, quæ excusari non posse à peccato, eram si pecunia deponatur, ex necessitate offerentis, probare intendebat.

6 Huic ergo responderet D. Thomas ad decimumnonum, id negando: redditique ratione verbis à nobis supra fideliter excerptis: * Quia licet pro nullo incommodo corporali vitando debeat homo consentire in peccatum alterius: sed tamen (attende) pro aliquo incommodo vitando, potest homo licet vti malitia alterius, vel materiam ei non subtrahere, sed praebere. * En Baronii, non solum in casu imminentis mortis, sed ad vitandum longè minoris momenti damnum, concedit expressè D. Thomas, licitum esse subministrare, & praebere materiam peccati, vt pecuniam usuratio. In cuius confirmationem adducit exemplum latronis aliquem iugulare tentantis, cui, secundum omnes, ad vitandum mortis periculum thesaurus diripiendus licet ostenditur: vt apertissimo hoc exemplo falsitatis conuinceret principium, quo argumentum decimum nonum nitebatur, ad negandum, licere deponere pecuniam apud usurarium, etiā si ex necessitate offerentis.

7 Ex quibus euincitur primo, exemplum latronis, quo Baronius victoriæ intempestiuæ, & per calumniam cecinie,

cinit, non taxatiue, sed demonstratiue à D. Thoma fuisse adhibitum, ut de more est apud Doctores. Leuisimo ergo, & falso prorsus fundamento ductus est Baronius ad dicendum: * Ex D. Thoma tunc tantum licere materiam peccati præbere, cum quis vitam inuadit, atque ab homicidio semouet. * Obtrudo secundò, non nisi per summam calumniam scripsisse verba illa spongia digua: * Enormi fraude elegantissimum D. Thomæ locum truncatis verbis ab Amadæo fuisse corruptum. * Cum genuinam D. Thomæ mentem Amadæus expresserit, & nil ad rem faciens omiserit. Et quod mirabilius, ipsem Baronius, ut à nobis exposita aperte consentit *disput. 3. sect. 2. folio 299.* dum ait: * Vt licere materia indifferente, vnde alter peccandi occasionem arripiat suo vitio. * Poterit ergo Maritus vxorem, quam adulteram suspicatur, in domum consanguineæ deferre, vel consulere, vt eam visitet: vtitur enim materia indifferenti, vnde *vxor peccandi occasionem arripiat, suo vitio:* vtiturque ex necessitate consulendi honori, & vitandi damna, quæ ex adulterio noto sibi imminent, & cauendi in posterum plura peccata, quibus, ni principio obstat, sero medicina parabitur.

8 Cum D. Thoma *vbi supra* sentiunt Valentia, Molina, Rebellus, & alijs, quos sequitur Thomas Sanchez in *Summ. lib. 1. cap. 7. num. 36.* Nec sibi contrarius est Angelicus Doctor *2.2. quest. 78. artic. 4. ad 3.* vbi deponentem pecuniam apud usurarium, peccati mortalis, damnat: in hoc enim loco, sermonem instituit de illo, qui absque virgini causa pecunias apud usurarium depositit: in alio vero, quando *ex necessitate*, vt constat ex dictis.

§. II.

Vera sententia aliquibus conclusionibus exponitur.

9 **D**ico primo: numquam licet offerre occasionem vxori, eo fine, vt adulterium committat, licet ex adulterio comprobato, finis alius bonus consequendus speretur, & intendatur. Ratio est mihi evidens, quia intrinsecè malum est, proximi peccatum intendere, licet simul alter etiam finis non malus intendatur, nempè deprehensam vxorem in adulterio conuincere, vt resipiscat. Sic

D. Thom. in *4. diff. 19. quest. 2. art. 3. quæst. 2. ad 3.* vbi sic ait: * Non tamen debet aliqua occasio præberi, vt peccatum iteret, quia non sunt facienda mala, vt veniant bona. * Et credo esse communem Doctorum.

10 Dico secundò: numquam licet occasionem peccandi non auferre, eo fine, vt proximus in peccato comprehensus resipiseat. Probatur ratione conclusio präcedentis, quæ eiūmodi omissionem, malitia etiam finis, infectam demonstrat: quia medium ad finem intentum immediate conducens, est peccatum adulterij, vel furti, quod ipsamet intentione finis, explicitè, vel implicitè amatur. Tum etiam quia in estimatione morali, non subtrahere occasionem peccandi, vel illam offerre, parum distant in malitia, cum ex virtute charitatis, aut ex alia, cui peccatum à proximo committendum contrariatur, illud evitare teneamus, si absque graui in commodo possumus. Non autem evitat, qui peccandi occasionem, cum facile possit, non auferat. Hæc conclusio est contra Sotum, Petrum de Ledesma, & alios apud Sanchez de *Matrimon. lib. 1. o. disput. 12. num. 52.* assertentes, viro suplicantि adulterium vxoris licere non auferre adulterandi occasionem, vt eam possit, adhibitis idoneis testibus, de adulterio conuincere. Sed consequenter ad superius dicta tenenda mihi videtur, quia inter unum, & alterum casum non est aliud discriminem, quam in uno peccatum omissionis, in altero commissionis intervenire. Quapropter Ioann. Sanctius in *Selectis, disput. 35. num. 12. prope medium,* nullam in re morali differentiam constituit inter offerentem, & non auferentem occasionem peccandi ex bono fine: ideoque Authores omnes de his loquentes ibidem confundit.

11 Dico tertio: Quoties detrimentum alicuius momenti, ex actione indifferenti, vel ex omissione timetur, vel alia adfuerit causa sufficiens ad excusandum ab obligatione vitandi peccatum proximi, licet cuique erit, non solum non subtrahere occasionem peccandi, sed per actus indifferentes illam præbere, quamvis proximus præuideatur suo vitio peccatus. Hæc sententia absque dubio est D. Thomæ loco *supracitato ex q. 13. de malo, art. 4. ad 19.* excusantis à peccato deponentem

pecuniam a*uid* usurarium p*ro* se incommodo vitant*io*. Quem sequuntur omnes Doctores s*u*p*er*cedenti citati. cuius rationem desumo ex P. Molina *tom. 1. de Iust. disp. 115. n. 8.* vbi sic: * Licet cooperari ad peccatum a*terius*, quando quod a*cooperante* sit, est i*ntrinsecè* malum, numquā liceat: cooperari tamen aliquid, quod i*nifferens* est de se, dicendum est licere iusta de causa, & optimo fine: eto nequitia a*retinens* ad malum, & peccatū ordinetur. * Quibus faciunt Doctores afferentes, non peccare mortaliter, qui petit aliquid i*nifferens*, quo alter iam paratus est abuti. Rodriguez, & ali*j* apud Bonacinam *tom. 2. disp. 2. de Peccatis. quest. 4. punct. 2. n. 21.* Quibus cōsentit Vincentius Baronius vbi supra citatus. *fol. 299.*

12 Quae autem sit iusta causa vtendi ciuissimodis materia i*nifferenti*, seu peccandi occasionem offerendi? Respondeo, i*judicio* prudentis relinquendum, vt cum Valencia, Lessio, & Sanchez, tradit Bonacina *suprà num. 18.* Hinc Christianum se Tyranno manifestant*em*, & offerentem, quando scit ab illo occidendum, non peccare, licet occasionem illi det homocidij, est communis Doctorum sententia, si cauta iusta occurrat, vt tradit Cardinal. de Lugo *tom. 1. de Iust. disp. 10. sect. 1. n. 39.* Hinc, marito invrbanitati vertatur, quod vxorem prohibeat in domum consanguine*æ* adire, posse ex bono fine vitanda not*æ*, aditum non impedire, licet alias amasum ad adulterium eo aduocatum credat, docent viri doctissimi. Tunc enim vxoris malitia ad bonum finem vti poterit, nemp*e* ad eam in adulterio comprehensam corrigendam. Nec idē eius peccatum intendere putas: sed quod praeuidit futurum ex oblatione rei i*nifferenti*: ex suppositione quod committatur, (quod ipse nollet) intendit castigare, & corr*igere*, & peccandi occasionem radicatus euellere.

13 Vnde sit, quod licet prorsus illicium sit, occasionem vxori offerre eo fine, vt adulteretur, vt diximus suprà, & tradit P. Sa verb. *Peccatum, num. 7.* & P. Thom. Sanchez lib. 10. de *Matrim. disput. 13. n. 53.* dicens, se non videre, qua ratione id excusari valeat: ex a*lio* tamē fine eamdem occasionem pr*ebere*, si finis talis sit, qui sufficiat ad excusandum ab obligatione vitandi peccatum proximi: non est cur peccati mortalis condemnari debeat, Cō-

firmatur exemplo, quo vituit ipse Sanchez *suprà num. 52. vbrait.* Quod quando custodes nemorum se abscondunt, quo illuc cunctes ingrediantur liberè, soluāt quē poenam, peccatum mortale cōmittunt, vt benē docet Medina *Codice de Restitut. quest. 12.* * At excusantur (inquit) à culpa, quando eo fine se abscondunt, vt semel deprehensi caueant in futurum illuc redire. * Sic Sanchez pro le referens Nauarum, Cordubam, Valentiam, Nauarram, Emanuelm Rodriguez, & Veggam. Quorum ratio alia esse non potest, nisi quia finis se abscondendi non est, vt ali*j* delinquant, sed vt ex suppositione, quod nemus ingressi fuerint, comprehendantur, poenamquē debitam tolluant. Ergo similiter si maritus domi se abscondat, non vt vxor adulteretur, sed vt ex suppositione, quod delinquat, de adulterio conuincatur, & sic caueat in futurū, excusabitur à culpa: habet enim rationabilem causam ad vxoris peccatum non vitandum: actuquē i*nifferēti* vitur, vnde vxor peccandi occasionem suo vicio arripiēt.

14 Dico quartò: Non licet homini peccatum alterius permettere ex fine ignominiae, vel poenae incurriend*æ*, quibus delinquens melior efficiatur. Hæc cōclusio est contra M. Sotum de *Secreto, memb. 2. quest. 2. paulo ante 5. conclus.* vbi inquirens. * An liceat, & expediat quandoque perditum hominem permittere, in peiora prolabi criminis, vt ignominia peccatorum confusus, facilius resipiscat, & emendetur? * Responderet: * Licet nobis aliquando permettere, peccatorem ad temporis peius cadere, vt cautius resurgat. * Cui ego dissentio. Moucor, quia charitas obligat, vitare peccatum proximi, dum causa rationabilis non excusat: finis autem poenitentia*æ*, & emendationis, quæ soli Deo nota est, qui futura contingentia cōditionata cognoscit, non est homini ad permissionē causa sufficiens: forsitan enim proximus infamatus, vel in delicto cōprehensus, peior eudet. Præterquam quod si intentio huius finis excusare sufficeret, quivis eius prætextu à vitando peccato alieno se eximere posset, de proximo frequenter iudicans peccati ignominia confusum facilius emendandum.

15 Adde, plures Theologos illicium omnino reputare, permettere peccatum ex intentione poenitentia*æ*; idēq*ue* eiusmodi

modi permissionem Deo esse impossibilem: nam qui vult efficaciter finem, eadē voluntate vult media, sine quibus obtineri nequit: poenitentia autem absque peccato esse non potest. Quod Deum velle, impossibile est: Ergo cum ignominia, vel poena propter peccatum incurrienda illud necessario supponant, qui peccatum ex eiusmodi fine consequendo permittat, nequibit non ipsummet peccatum velle, quod illicitum proorsus est. Præterquam quod rarissimè licet homini peccatum proximi permettere ex quocumque alio fine, ut bene notat Petrus de Nauarra lib. 3. de Refut. cap. 4. num. 127.* Non enim (inquit) sicut Deus, ita & homo: ille enim obviare peccatis minimè tenetur, iste tenetur.*

16 Huius questionis occasione rogit Sanchez vbi supra n. 54. Num liceat viro, pactum cum uxore inire, vt amasio eius castitatem violate tentati conniveat, concedens tempus, & locum, nō vt adulterium perficiat, sed vt in criminis deprehendatur? Id culpa vacare, docent plures, teste Sanchez ibidem, & ex dictis supra conclusione tertia, necessaria consequitione videtur deduci, quia finis offerentis tempus, & locum, non est peccatum adulterij. Cæterum fundamentum, quo in quarta conclusione vtimur, contrarium euincit, nam in criminis deprehendi, essentialiter inuoluit ipsum crimen: ergo qui efficaciter intendit, vt proximus in criminis deprehendatur, verè intendit peccatum illius: quod proorsus illicitum est. Vt omittam, verba illa conniventia in communis estimatione esse veram inductionem ad peccatum, & in his circumstantijs non esse indifferentia, sed determinata ad significantium consensum in adulteriū: quæ proinde grauiter ad luxuriam amasium prouocant, & illam deperire faciunt; atque adeo à malitia denudari nequeunt.

QVÆSTIO IV.

An diuites Laici teneantur erogare proximo eleemosynam, ac superfluo?

S. I.

Quid in communib[us] pauperum necessitatibus?

Ad huius questionis enodationem præmittendum est primo. Triplicem considerari posse necessi-

tatem. Aliam extreman, nempe quando mortis periculum imminet, aut probaliter timetur. Aliam grauem, cu aliquod incommodum notabile, vt periculu probabile incidendi in grauem morbum, aut patiendi famam, aut amittendi famam, libertatem, vel statum. Aliam communem, quam communiter pauperes patientur.

2 Præmittendum secundò. Ex bonis temporalibus alia esse necessaria naturæ, nempe, quæ ad vitam: vt cibus, & potus, & huiusmodi: alia necessaria ad statum personæ, & familie, & dignitatem conseruandam, quæ dicuntur superflua naturæ: alia verò sunt, quæ naturæ, & statui personæ superfluent; quoniam tam status, quam vita sine illis conseruari possunt: & hæc sunt bona, quæ absolute, & simpliciter superflua vocantur. His positis.

3 Prima sententia assert, in communib[us] pauperum necessitatibus esse præceptum elargiendi eleemosynam de superfluo. Ita videtur sentire D. Thom. in 4. sentent. distinc. 5. quæst. 2. art. 4. quæstiunc. 1. in fine corporis, vbi sic.* Illud autem, quod necessarium reputatur ad aliquid, quod est ultra decentiam status, debet in eleemosynam dispelari, & hoc cadit sub præcepto.* Sic ibi, quem plures pro hac parte referunt.

4 Secunda tamen, & verior sententia tenet, in necessitatibus communib[us] pauperum, neminem teneri ad erogandam eleemosynam, adhuc de superfluo status, seu personæ. Ita D. Antoninus 3. p. tit. 1. cap. 24. M. Arauxo Episcopus Segouiensis 2. 2. quæst. 3. 2. art. 10. dub. 1. conclus. 3. reffrens Sylvestrum, & Armillam, cui consentit Cajetanus apud Sotum vbi infra. Item M. Victorellus, Fernandez, Malderus, Couarruu, Gabriel, Alensis, Abbas, & alii, quos citatos sequitur Diana 2. p. tract. 15. resol. 3. 2. & tract. 16. resol. 28. & 5. p. tract. 8. resol. 17. Probant. Nam si diues teneretur pauperibus in communib[us] necessitatibus erogare superflua, consequens esset, vt non posset ea donare cui vellet, aut ex eis piis aliquo sumptus ad diuinū cultum facere, vt Ecclesiam, vel Collegium ædificare, quod absurdum est. Sic discurrent.

DD. in quo non immoror, quia communis est sententia, & tenenda.

S.

§. II.

Quid in graui necessitate?

SEST igitur duplex difficultas. Prima. An in graui necessitate sit obligatio erogandi eleemosynam etiam ex necessarijs ad statum? Secunda. An saltē in extrema? De qua infra §. Quinto. Ad prima nō ergo deueniendo: Quod in graui necessitate sit praeceptum lucurrenti proximo ex superfluis naturae & statui, conueniunt omnes, ex lege charitatis cordi hominum naturaliter insitae. Quod non sit obligatio subueniendi proximo ex necessarijs ad statum tradunt D. Antoninus 2. p. tit. 1. cap. 24. ad finem. M. Turrecremata in cap. 5. cut hi. dist. 4. 7. con. 3. Sylvest. in Rosa aurea quest. 57. Caietanus in Sum. verb. eleemosyn. e largicio. Vbi extra casum extremae necessitatis non agnoscit obligationem grauem elargiendi eleemosynam, in non habente superflua ad statum.* Eleemosynam, inquit, nō facere, est peccatum mortale in duobus tantum casibus. Primus est, si quis habet de superfluo naturae & personae. Secundus, cum apparer pauper in extrema necessitate constitutus.* Sic ille. Ergo si quis non habeat eiusmodi superfluum, nec apparer extrema pauperis necessitas, non erit mortale eleemosynam non facere. Ergo in graui necessitate, non est obligatio elargiendi eleemosynam ex necessarijs ad statum. Hec est sententia Caietani. Quam propterea cum alijs sequitur Diana 4. p. tract. 4. resol. 215. & est expressa D. Thomae 2. 2. quest. 32. art. 5. in corpore, ibi: * Sic ergo dare eleemosynam de superfluo, est in praecepto: & dare eleemosynam ei, qui est in extrema necessitate. Alias autem eleemosynas dare, est in consilio, sicut de quolibet meliori bono dantur consilia.* Quod magis explicat ad 3. dicens.* Est aliquod tempus, in quo mortaliter peccat, si eleemosynam dare omittat. Ex parte quidem recipientis, cum apparer euidens, & vrgens necessitas, nec apparer in promptu, qui ei subueniat. Ex parte vero dantis, cum habeat superflua, quae secundum statum presentē non sunt sibi necessaria, prout probabiliter aetimari potest.* Et art. 6 Loquens de bonis necessarijs, ad statum propriæ personæ, & aliarum, quarum cura ei incumbit, ait: * De huiusmodi ergo eleemosynam dare est bonum, & non cadit sub praecepto, sed

sub consilio: in ordinatum esset autem, si quis de bonis proprijs tantum sibi subtraheret, vt alijs largiretur, quod de residuo non posset vitam transigere conuenienter secundum proprium statum, & negotia occurrentia.* Sic Angelicus Praeceptor, quem sequuntur Caietanus ibi, & M. Sotus lib. 5. de Iust. quest. 8. art. 1. dicens: * Caietanus legitimè D. Thomæ interpretatus, duos confessus est casus praecepti eleemosyna sub mortali, videlicet necessitatem extreamam, de necessarijs: & grauem, de superfluis (nempè naturae, & statui) in cuius confirmationem tractatum composuit de eleemosyna, &c. Hoc autem verum est, quod in graui necessitate non sit praeceptum, nisi de superfluo.* Hec sententia est hodiè communis, quam ultra citatos, tuetur M. Martinus de Ledesma 2. p. 4. quest. 8. art. 3. Nauar. in Man. cap. 24. nn. 7. Bonac. disp. 3. quest. 4. punct. 6. nn. 1. Petrus de Nauarra lib. 3. de Refut. cap. 1. nn. 358 & alijs apud ipsos, quos sequitur Granado 2. 2. contro. 3. tract. 11. disp. 2. sect. 5. num. 32. Et mihi placet. Fundamentum est, quia unicuique ius est decenter viuere, & ad decentiam sui status conservandam, ergo dum proximus extrema necessitate oppressus non existit, nemo sub lethali tenetur ex necessarijs ad statum ei subvenire, sed tantum ex superfluis, ex quibus, cum absque magno sui incommodo grauem proximi necessitatem subleuare possit, lex charitatis illum grauiter obligat.

6 Hanc communem sententiam amplectitur Gabriel Vazquez opus. de Eleemosyna, cap. 3. Quem nescio quis minus sapiens ideo reprehendit, cuius inopiam Doctorum copia superius allegata satis ostendit. Quinimò strictius illis loquutus est P. Vazquez, quia communem sententiam ipse limitat, quādō grauis necessitas versatur circa famam: in hac enim existimat, esse obligationem subueniendi proximo, non solum ex superfluis, sed etiam ex necessarijs ad statum. * Si alicui tamen, inquit, imminet periculum famæ amittenda, quia illa est pretiosior auro, & statu, seu dignitate, tenetur quis cum detrimento sui status, & tei familiaris superflue naturae, similem necessitatem propellere, & subleuare.* Verum hæc limitatio nimis stricta pluribus visa est, & contra communem Doctorum sententiam, qui, vt vidimus, absolute, nulloquè facto discrimine inter necessitatem grauem prouenientem

rem ex defectu honorum fortunæ, vel famæ; obligationem sub lethali ad eam sublevandam non agnoscunt, quia cum tanto diuitis detimento, quale est, à status decentia desicere, charitatis præceptum graviter non obligat, & nulla obligatio gravis absque urgentissimo fundamento auctoratis, vel conuincientis rationis, adstruenda est. Ex quibus constat, in graui necessitate proximi solū modo esse obligationem sub peccato lethali elargiendi eleemosynam de superfluo statui, & personæ, non vero de necessarijs.

§. III.

Quæ sint necessaria statui?

7 **S**i autem scire desideras, quæ superflua statui, seu personæ? Respondet Caietanus *in sum. verb. Eleemosyna largitio** Hoc esse iudicandum consideratis sumptibus honorabilibus, etiam filiorum familia, status munificentia, magnificentia, communibus euentibus, hæreditibus, & alijs huiusmodi; ita ut raro videatur (attende) contingere, vt homo secundum statum gloriosè viuens superfluum habeat.*

8 Respondet Nauarrus *in sum. latina cap. 24. num. 6.** Non enim tot sunt, quod putant, eiusmodi diuites, quibus sit superfluum statui, cum nec Reges, & magni Principes, qui habent thesauros ad bella, quæ probabiliter contra suas respublicas timent, aut quæ pro illis gerere debent, superflua habere censeantur. * Et *in sum. Hispana cap. 23. num. 74.** Sin peccado puede vno atesorar para comprar hacienda, rentas, ó señorío, y mudar su estado mas bajo, y peor, en otro mas alto, y mejor, por seruir en el mas libremente, o mas a Dios, que le dió talento para ello, segun lo prueba el mismo Caietano, ni por esto se dice (attende) tener superfluo para ser obligado de precepto a las limosnas, a que lo son los que lo tienen, de qui abaxo dirémos.*

9 Respondet Petrus de Nauarra *lib. 3. de restitut. cap. 1. num. 364.** Necessaria status, vt benè D. Thomas *questione illa 32.* & Caietanus *in Sum. non in puncto consistunt.* Nec necessitas alterius, qui accepturus eleemosynam, &c. Et ita iudicium hoc relinquendum prudentiæ ipsius, qui res habet. Si enim augere statum, vel mutare vult, non ex libidine avaritiae, aut in

fraudem pauperum, sed quia sincerè iudicat, sibi conuenire ob aliquos honestos fines, maiorem familiam habere, & opulentius viuere, aut ad altiorum statum cōcendere, sola eius determinatio sufficit, vt quæ ad hoc deseruiunt, necessaria dicantur, & non superflua. Vnde quia rari sunt, qui nolunt, vel statum maiorem habere, vel in infimo opulentius viuere. Ideo, vt Caietanus notat, rari sunt, qui de superfluo status teneantur. Quam ob rationem, vt suspicor, Dominicus Bannez cēsuit, de necessarijs ad statum esse graui necessitatì succurrendum.* Hæc Nauarra.

10 Respondet Manuel Rodriguez *in sum. cap. 197. conclus. 2.** El rico no tiene que escrupular, porque todo lo que le es necesario para tratarle con mas pompa, y autoridad no es superfluo a su estado. Y como ay pocos, que no quieran acrecentar sus casas, ó vivir con mas autoridad para honra suya, y de sus hijos, assi ay pocos seculares, que estén obligados a dar limosna en vna graue necesidad de lo superfluo a su estado, como lo nota Cayetano.*

11 Respondet Diana, *part. 2. tract. 16. resol. 28.** Notandum est, quod bona, quas conseruantur ad adquirendum maiorem statum pro se, & suis consanguineis, non dicuntur superflua status,* idem repetie *part. 5. tract. 8. resol. 20.* Vbi inter alios refert Malderuni 2.2. quest. 32. art. 6. dub. 4. qui docet * vix unquam contingere, vt quis habeat superfluum status, cum possit quilibet cogitare de statu augendo, immo status cum diuitijs crescat.*

12 Respondet Vazquez *Opusc. de Eleemosyna cap. 1. dub. 3. num. 26.** Appello superfluum status, vel presentis, vel futuri, quem ego licet possum adquirere, & ad illum ascendere. Nec enim teneor ego meum statum, & dignitatem amittere, vt alius non amittat suum. Et simili ratione, non teneor ego ob similem necessitatem, futurum perdere statum, quem dignè poteram conquerere. Quod expressè sensit Nauarrus, & Caietanus 2.2. & *in summa loco citato*, qui licet sentiat, de superfluo quemlibet teneri ad eleemosynam, sed non existimat superfluum, quando quis habet superfluum statui presenti, illud tamen in futurum reseruat, vt mutet in statum dignorem. Et ita (attende) vix aliquis tenetur, aut secundum opinionem Caietani, aut secundum nostram, ad elec-

Pannata
mosynam, quando tenetur tantum ex superfluo statutus. (& iterum cap. 4. dub. ultim. num. 14.) Laici, inquit, de bonis patrimonialibus possunt seruare ad statutum suum, vel consanguineorum mutandum. Vnde vix in secularibus iuuenies, etiam in Regibus, superfluum statui. * Sic ex Caetano, & alijs P. Vazquez, cuius consequentiam obseruat, & laudat M. Lorca 2. 2. disp. 39. sect. 3. num. 7. §. Addit præterea Caetanus. Vbi postquam recensuit, quæ Caetanus necessaria ad statutum appellat, concludit: * Sed si hæc sententia vera est, nil vñquam erit superfluum.*

§. IV. *Iudicium Authoris.*

13 F Ateor M. Lorca benè vbi sum quæ in mihi suadere potui, inter necessaria ad statutum numeranda, quæ non ad præsentem conseruandum, sed ad altiorrem pro successoribus adquirendum requiruntur. Et hanc fuisse antiquorum mentem, inde mihi efficaciter suadeo. Quia bona diuiserunt in necessaria ad statutum, & in superflua statui; quæ diuisio de subiecto non supponente (vt dicunt logici) foret, si præfata expositio sustinenda esset, cum nulla sint bona, quæ ad statutum maiorem, & maiorem adquirendum superflua sint. Et constat ex D. Thom. 2. 2. quest. 32. art. 5. ad 3. vbi sic rem explicat, dicens: Cum habet superflua, quæ secundum statutum præsentem, non sunt sibi necessaria. Si enim ad futurum adquirendum spestemus, inanis esset disputatio.

14 Questio igitur præsens agitanda est, supponendo alia esse bona necessaria ad statutum, alia ei superflua: & cum ex necessarijs ad statutum præsentem conseruandum, conueniant ferè omnes, non esse obligationem saltem grauem, succurrendi proximo in graui necessitate constituto; dubium solum potest esse, an ex superfluis statui præsenti teneatur? Hoc verò in dubium verti non posse à principijs intrinsecis, olim mihi indubitatum erat. Quapropter valde miratus sum, dum primum corpori authores non infimæ notæ pro parte negatiua militare, existimantes in sola extrema necessitate hanc obligationem adesse. Ita sibi contrarius tenuit postea Eminentissimus Caetanus 2. 2. quest. 71. art. 1. vt notat M. Sotus lib. 5. de Iustit. quest. 8. art.

1. Vbi sic scribit: * Caetanus in præsentia sum solam extremam necessitatem arbitratur secum afferre præceptum obligans ad mortale: dicit inguit enim tres gradus; primum extremæ necessitatis, cui sub culpa mortali succurrendum est; secundum necessitatis gradum, circa extremam, cui non occurrere venialis culpa est. Leuioribus autem succurrendre consilium est, sed illas prætermittere nulla est culpa. Mirandum est tamen quomodo sui ipsius fuerit oblitus. * Sic contra Caetanum M. Sotus.

15 Idem sentiunt Docentes alij, quos refert M. Lorca 2. 2 disp. 29. memb. 2. num. 19. * Prima, inquit, sententia asserit, etiam ex superfluis (statui) non esse præceptum dare eleemosynam, nisi extremè indigenti, vel quasi extremè communibus autem necessitatibus pauperum occurtere, etiā grauibus, non esse in præcepto, saltem ea ratione, vt peccatum mortale celeri debat omissione. Pro hac sententia plures allegantur, sed qui eam docent in hac latitudine, sunt Panormitanus, Germon, Rossella, Ioannes de Medina. Et eidem sententia adhæsit postea Caetanus in his, quæ posterius scripsit, nempe infra quest. 71. art. 1. & tom. 1. opusc. tract. 16. quest. 6. immemor eorum, quæ prius docuerat. * Hac Lorca.

16 Cum Caetano sentiunt alij viri doctissimi M. Dominicus Baltanas in Margarita Confessorum, fol. 169. ibi: * Notandum, inquit, quod sicut non tenetur quis dare eleemosynam sub præcepto, nisi existenti in articulo necessitatis extrema, & quando non apparet alius, qui velit prouidere, ita similiter facere eleemosynam spiritualem.*

17 D. Antoninus 2. part. titulo primo, cap. vigesimoquarto, §. ultimo, vbi non solum eamdem sententiam tuetur, sed pro illa adducit D. Thomam: dicens: * Esse mortale non succurrere patienti necessitatem extremam, cum verò quis (inquit) de superfluo naturæ, & personæ (id est statui) non subvenit magnas necessitates patientibus, et si non extremas sibi notas, hoc videtur esse quasi mortale, secundum Durandum, sed non secundum D. Thomam. *

18 Quibus adde Magistrum Seram 2. 2. quest. 32. art. 4. tom. 1. fol. 582. asserentem, hanc opinionem non carere probabilitate. * Præceptum, inquit, dandi eleemosynam de superfluo naturæ, & statui non obligare sub mortali, nisi necessitas sit

sit extrema, tradit Caietanus 2.2. quæst. 71. art. 1. §. Ad secundum. Nam non tenetur, (ait Caietanus) sub mortali peccato colligere hostem, qui dormiendo subdiu non morietur, nec similiter teneor sepelire mortuum, quem nullus sepelire curat, aut redimere captiuum, qui propterea non moritur, &c. Et Sanctus Antoninus secundum mentem D. Thomæ hoc esse dicit 2. p. tit. 1. cap. 24. §. 1. Vbi ait, eum qui de superfluo vtriusque necessitatis, naturæ scilicet, & personæ, non subvenit magnas necessitates patientibus, &c. Sed hæc opinio, licet non careat probabilitate, mihi omnino non placet.* Hactenus M. Serra. Vide etiam Antoninum Dianam p. 2. tract. 16. resol. 26. vbi cum Gabriele, & Ale- si opinionem Caietani amplectitur. Et licet s.p. tract. 8. resol. 14. sibi non constans contrariam teneat; hanc tamen probabilitem esse suadere contendit, qualem dicit putasse Malderum, Bonacinan, Couarruias, Cordubam, & Ioannem de Medina.

19 Ceterum hæc opinio mihi omnino displicet, & prorsus reiiciendam censeo, quod & ipse Caietanus postea meliora sapiens iure præstit tom. 2. opusc. tract. 5. cap. 6. Vbi ostendit esse contra communem Sanctorum PP. & Theologorum, & cap. 1. opinionem, quam alijs locis tradiderat, non solum retractat, sed dicit esse erro- neam, & procul ab humanis finibus opinio- nem; & M. Lorca disp. 39. num. 23. asserit. * Manifestè aduersari, non tantum torren- ti Doctorum, sed etiam scripturæ, Patri- bus, & rationi evidenti. * Et improbabili- em omaind esse, nec securam in conscië- tia, dicunt P. Suarez disp. 7. de Charitate, sect. 3. num. 6. P. Granados controuers. 3. de Charit. tract. 11. disp. 2. sect. 4. num. 18. P. Pe- trus Hurtado de Mendoza §. 82. & alijs. Ratio à priori est manifesta, ex communi illo principio naturali præcepti charita- tis, quod vnuquisque graue proximi dā- num vitare tenetur, quando potest absque graui sui dispendio. Cum autem damnum graue non solum in vita proximi, sed in honore, & bonis fortunæ contingere pos- sit, inde est, quod in his etiam ex præcepto charitatis, ac proinde sub lethali, vitare teneamur, si absque graui nostro incom- modo possimus. Graue autem nobis non est, de superfluo status ei subvenire.

20 Secundo probatur ex D. Thoma in 4. sentent. distinct. 15. quæst. 2. art. 1. quæst. 4. vbi hanc esse communem sententiam

docet.* Et ideò, inquit, dicitur commu- niter, quod dare eleemosynam de super- fluo cadit in præcepto, & similiter dare eleemosynam ei, qui est in extrema nec- sitate. * Quæ iterum tradit 2. 2. quæst. 32. art. 5. in corpore, & ad tertium. Cutus ratio- nem reddit 2. 2. quæst. 44. art. 8. Vbi ex pro- fesso probat, ordinem charitatis cadere sub præcepto: charitatis autem ordo exi- git, quod decentiam status proximi super- fluo nostri status præponamus. Ergo unus- quisque ex superfluis ad statum tenetur proximo, in graui necesse constituto, subvenire, si non sit alius, qui eam suble- uare velit.

§. V.

Quid in extrema necessitate?

21 Inc ad secundam difficulta- tem gradum faciens, inqui- ro, an ex necessarijs ad statum sit obligatio elargiendi eleemosynam, in casu extre- ma necessitatis? Prima sententia commu- nior inter Theologos affirmat, ex funda- mento infra subiiciendo. Secunda vero negat; pro qua stare D. Thomam 2. 2. q. 32. art. 6. dicunt non pauci, vt testatur M. Lorca suprà art. 9. disp. 39. memb. 1. num. 1. r. vbi adductis D. Thomæ verbis sic ait: * Hæc verba S. Thomæ ita intellexerunt multi, &c. Ut de necessario, non solum na- turæ, sed etiam statui, nulli teneamur ele- mosynam dare, etiamsi extremè indigeat. Ita exponunt sententiam S. Thomæ, Sanctus Antoninus, Gabriel, Ioannes de Me- dina, Summa Rosellæ, & alijs locis infra dandis. * Et expressè illam tenet D. Anto- ninus, vt notat M. Lopez 2. p. instrukt. cap. 106. §. iam circa fol. mihi 669. & M. Serra 2. 2. tom. 1. quæst. 32. art. 5. fol. 578. vbi D. An- tonini verba refert, & eius sententiam probabilem putat, ibi: * Dixi habenti su- perflua simpliciter: nam si solum haberet superflua secundum quid, quæ licet super- abundant naturæ, non tam statui. Pro- babile esse existimo, non teneri pauperi extreman necessitatem patienti subveni- re. Vnde Sanctus Antoninus 2. p. tit. 1. cap. 24. §. 5. ait: Cum quis sciens extreman ne- cessitatem proximi non subvenit ei de eo, quod est sua necessitatis personæ, id est ad decentiam status sui, & familiæ, & super- fluum nature, non peccaret istud omittens saltem mortaliter. Idem afferunt recentio- res nonnulli, hisque exemplis explicant.* Hæc Serra subiectens: * hoc secundum me-

mentem D. Thomæ esse, existimat D. Antonius.*

22 D. Thomæ sententiam esse, sibi suadent hi Doctores ex ciuis verbis loco supra citato, vbi postquam statuit, quod inordinatum foret, de bonis necessarijs ad statum, eleemosynam facere; subiectit excipiendos casus aliquos.* Quando occurrit, inquit, extrema necessitas alicuius priuata per ionas, vel etiam aliqua magna necessitas reipublicæ: in his enim casibus (attende) laudabiliter prætermitteret aliquis id, quod ad decentiam sui status pertinere videretur, ut maiori necessitati subveniret.* Hæc D. Thomas, in quibus non de præcepto, sed de consilio putare videatur, ergationg eleemosynæ in casu extremae necessitatis, ex bonis ad decentiam status pertinentibus, nempè de illis, quibus substractis, (ut ipse ibidem scripsit)* De residuo non posset vitam transfigere conuenienter secundum proprium statum, & negotia occurrentia.* Et ita sentit M. Texeda tom. 1. lib. 2. tract. 3. controvers. 10. n. n. 70. dicens: * Non tenemur cum magna nostra incommoditate temporali subvenire proximo existenti in extrema, vel gravi necessitate.*

23 Veram D. Thomas exponendus est, ut infra: Nam præceptum eleemosynæ obligare in extrema necessitate ad subveniendum proximo ex necessarijs ad statum, etiam si ex eo patiaris graue damnum in dignitate, & faulū externo, est communis Doctorum sententia, & verissima, ut benè docet M. Ioannes Martinez de Prado tom. 1. Theolog. moral. cap. 13. quæst. 3. n. n. 33. pro se referens M. Bañez dicentē: * Oppositam sententiam esse inhumanam.* Et Patrem Puente Hurtado de Mendoza asserentem, * non esse probabile.* Et Valentiam, & Granadum, qui dicunt, oppositum *improbabile, & non solum contra communem opinionem, sed etiam contra rationem.* Quia damnum in dignitate non est proportionatum vitæ proximi: ergo ex præcepto charitatis teneris illud subire, ut proximo in extrema necessitate constituto subveniatur.

24 An vero hæc obligatio tanta sit, ut vi eius tenearis subvenire extremam necessitatem tibi notam, patienti, etiam si à tuo statu omnino cadere opus sit? Negat cum D. Thoma, & alijs M. Prado suprà, ibi: * Dico secundo de necessarijs ad decentiam status, etiam in extrema necessi-

tate, non tenetur quis sub præcepto eleemosynam dare, ita ut ab illo statu absolute desieratur, aut omnino deprimatur. Ita S. Thomas 2. 2. quæst. 32. art. 6. illis verbis: *De eiusmodi ergo eleemosynam dare, est bonus & non cadit sub præcepto, sed sub consilio, &c.* Quem sic exponit M. Prado, & meritò. Eamdem sententiam tenent M. Bañez, Lorca, Aragon, Suarez, & Puente, Hurtado apud Prado. Et M. Petrus de Ledesma in Sum. 2. p. tract. 4. cap. 3. conclus. 11. diffic. 1. pag. mihi 245. vbi sic: * En resolucion, à esta dificultad se ha de responder, que los ricos, y que tienen grande hacienda, están obligados de bajo de precepto a dar limosna de lo necesario para su estado en estas necesidades extremas. Pero ha de ser desfuerte que no se haga mal, y daño al bien comun, deshaciéndose de las haciendas necesarias para el bien comun, y desfuerte, que quede lo necesario para su familia, y hijos.* Sic ille, & pures, quos citatos lequitur Leander à Sacram. tom. 6. in Decalog. tract. disp. 2. quæst. 17. apud quæ Arriaga, Turrianus, Egidius, Palaus, Hurtado Salmanticensis, Hurtado Complut. Molfessius, & Diana 2. p. tract. 16. resol. 26. & p. 5. tract. 8. resol. 7. & Machado, qui licet contraria communitin & receptam sententiam esse dicat, tom. 1. lib. 2. p. 2. tract. 6. docum. 6. huic suffragium ferre videtur, dicens: * Pero no obstante esto, Autores de no poca autoridad son de parecer, que el rico con detrimento, y diminucion grande de su proprio estado, no está obligado a socorrer al proximo, aunque esté apretado con extrema necesidad. Porque juzgan que es mas conueniente à la Republica, que los ricos conserven su estado, que no un hombre particular muera.* Hæc Machado. Et ex hoc fundamento eam tunc tur M. Bañez 2. 2. quæst. 32. art. 6. dub. 2. & ex illo, M. Ioannes Martinez de Prado vbi suprà.

25 Hæc sententia tam ab extrinseco propter authoritatem Doctorum, qui eam sequuntur, quam ab intrinseco, ob rationes, & fundamenta, quibus innititur, probabilissima mihi est. Quam probro. Quia si propter aliquam rationem contraria verior esset, maximè quia ordo charitatis postulat, quod bona proximi cum proprio damno conseruemus, quando proximi maius est: damnum autem proximi in vita maius est, quam nostrum in honore, vel diuinitijs, ut arguit Vazquez, &

ex illo M. Atanjo Episcopus Segouiensis
212. quest. 3. 2. dub. 1. num. 5. vbi vt certam
regulam statuit: * Quod quoties erga
necessitas proximi ad sui subleuationem
exigit non maius, aut æquale damnum in
subleuante, sed potest fieri cum minori
damno, tunc obligat præceptum ad libe-
tatem indigenti, quia est rectus ordo
naturæ, & charitatis. * Hoc est contraria
sententia fundamentum.

26 Verum solidum non est, & eu-
dentes patitur instantias. Nam rectus ordo
charitatis a se ipso incipit, & plus pro-
priam vitam, quam alienam unusquisque
conseruare tenet, & tamē, vt propriam
conseruer, non tenetur honorem amitte-
re, nec omnes diuitias expendere: potest
enim ab inimico inuasus non fugere, vt
honoris iacturam non faciat, licet fuga
extremum vita periculum vitaret: vt do-
cent communiter Doctores. Potest etiam
sue grauissimæ infirmitatis curationem
Omittere, si omnes diuitias in ea consu-
merere necessarium esset; sicut & eas nolle
tradere committanti mortem, vt eam
euiter. Si ergo propriam vitam cuius tan-
to status detimento non tenetur conser-
uare, cur alienam tenebitur? Conseguen-
tia viderur aperta. Cuius ratio à priori est,
quia vt ait Ariaga 2. 2. disp. 43. sect. 3. sub-
sect. 3. num. 3. 8. non semper quis debet mi-
nus suum malum postponere maiori
proximi. * Alioquin si necessum esset, vt
proximus saluaret suam vitam, me amit-
tere manum, aut brachium deberem hoc
permittere, quia minus malum est, me
amittere manum, quam alterum vitam. *
Vnde rectè concluditur ex necessarijs ad
statum neminem ita teneri, vt pro suble-
uanda extrema proximi necessitate de-
beat a suo statu, & dignitate omnino de-
ficere.

27 Scio, nonnullos discussionem hanc
metaphysicam potius, quam moralem exi-
stiri, quia contingere, inquit, mora-
liter non potest, quod necessitas extre-
ma proximi tor bonis, vt sublenetur, in-
digeat, vt necessarium sit tantum detri-
mentum pati. Do lubens id verum esse,
si denecessitate ab intrinseco proueniente
sermo sit; ceterum cum extrema ne-
cessitas ab extrinseco etiam prouenire
posset, vt si Tyrannus mortem alieui mi-
naretur, ni tantam pecuniarum summam
ei largiatur, quam si ad proximum a mor-

te liberandum contribuas, a tuo statu
deici opus sit; ideo non solum ad meta-
physicam, sed ad mores etiam hæc dispu-
tatio utilissima est, ne diuites timorati in
laqueos iniciantur. Vide Dianam p. 5. tract.
8. resol. 7. §. Nota.

QVÆSTIO V.

*Vtrum licitum sit desiderare alteri mor-
tem, & de illa gaudere, non quatenus
illi mala, sed quatenus desideran-
ti utilis est?*

Non esse peccatum mortale col-
ligitur ex Caetano in Summa
verb. Maledictio, vbi ait: * Requiritur ad ma-
ledictionem, qua sit culpa gratis, quod
sub ratione mali, & non sub ratione honi-
sti, vel utilis desideretur homini malum,
puta mors, infamia, damnum rerum, &c. *
Et sequitur M. Ioannes de la Cruz in direc-
tor. 1. part. tract. de homicidio, dub. 3. ibi:
* An licet, desiderare mortem, aut aliud
malum proprium, vel alienum? (Respondo) eam desiderare, vt a laboribus
liberemur, quoddam genus pusillanimi-
tatis praefersit, et si non sit peccatum mor-
tale. * Quibus adde Bonacinam tom. 2.
disp. 3. quest. 4. punc. vtr. num. 7. vbi inquit:
* A mortali excusat mater, qua mortem
filiabus exoptat, quia occasione ip-
satum male secum agitur a marito, aut
iniurijs afficitur. * Et Ioannem Sanchez
in selectis, disp. 2. num. 9. Pasqualigum de-
cis. 474. Angelum Mariam Verricelli in
quest. moral. tom. 1. tract. 5. num. 64. & Lean-
drum à Murcia in Disquisit. moral. lib. 2.
disput. 3. resol. 2. num. 14. Quorum senten-
tiae non dissentit M. Serra 2. 2. quest. 76. art.
1. §. Quidem recentiores.

2 Addunt alij, desiderium inefficax
mortis alienæ, sicut & gaudium nul-
lum esse peccatum, quando non ex odio,
sed ex motu utilitatis propriæ, vel
alienæ desideratur. Sic Mag. Conradus
part. 1. quest. 392. vbi ait: * Vniversali-
ter quotiescumque propter bonum ma-
lum preciamur, non est peccatum. * Quien
sequitur M. Michael Zanardus 2. part. di-
rector. cap. 6. de maledictione, ibi: * Nul-
lum quidem est peccatum, quando alteri
malum optatur ratione publici boni,
vel ratione boni priuati, vt dum pue-
Ddd la

la à malo viro solicitata cupit, vt infirmetur, ne eam amplius vexet, & sic discurrando, quia non est velle malum aliqui sub ratione mali.* Quibus facit Franciscus Galleti in Margarita cas. conscientiae, verb. Desiderare: * Desiderate aliquid possumus, non autem illud idem procurare: * quem ferè eisdem verbis sequitur M. Paulus de Blanchis in disceptat. casuum conscientiae, litt. P. dis. p. 5. fol. 563. §. Theologus in fine.

3 Et quod caput, hæc sententia videtur expressa D. Thomæ 2. 2. quest. 76. art. 1. vbi ait: * Si autem aliquis imperet, vel optet malum alterius sub ratione boni, sic est licitum. * Et paulò infra: * Contingit autem malum aliquod dici imperando, vel optando sub ratione duplicitis boni, quandoque sub ratione iusti, quandoque sub ratione utilis.* Et expressius in 3. sentent. dist. 30. quest. 1. artic. 1. ad 4. vbi & conclusionem tradit, & rationem reddit: * Prosperitas vnius (inquit) inducit adversitatem alterius. Vnde quia charitas ordinem habet, & plus debet diligere quis que se, quam alium; propinquos, quam extraneos; amicos, quam inimicos; potest aliquis salua charitate optare malum temporale alicui, & gaudere, si contingit, non in quantum est malum illius, sed in quantum est impedimentum malorum alterius, quem plus tenetur diligere. (& infra) sed hoc non est de malo gaudere, sed de bono, quod adiundatum est malo.*

§. I.

Animaduersio in Baronium.

4 Præfata D. Thomæ loca ab Amadeo fideliter pro ista sententia excerpta, corrupta, & truncata fuisse, expostulat Baronius, disput. 1. sect. 1. §. 3. fol. 63. & 64. dicens: * Sed vix potuit flagitious quidquam moliri Amadeus interpretatione, & corruptela question. 76. * Locum autem istum truscatum blaterat ex eo, quod omiserit verba, quæ in fine D. Tho. subnecedit. Licet enim præmisisset: * Si aliquis imperet, vel optet malum alterius sub ratione boni, sic est licitum. * Suam verò mentem, inquit, infra explicat, adiuncto exemplo: verb. grat. * Cum quis optat, peccatorem pati ægritudinem, aut aliquod impedimentum, ut melior effe-

ciatur, aut saltem ut ob aliorum nocimento cesset. * In quibus (ait Baronius) Angelicus Doctor, * bonum utile non refert ad imprecantem, sed ad illum, cui impetratur.* Sed his facile occurrit, primo quia cessatio à nocumento potest etiam in utilitatem deprecantis mortem cedere. Ergo sub ratione boni sibi utilis potest malum alteri imprecari. Secundò, quia exempla non taxatiuè, sed demonstratiuè adduci solent. Tertiò, quia ex principio, cui innititur D. Thomas, conclusio præfata rectè deducitur.* Sienim (inquit) aliquis imperet, vel optet malum, quasi ipsum malum intendens, sic maledicere erit illicitum, & hoc est maledicere per se loquendo; si autem aliquis impetrat, vel optet malum alterius sub ratione boni, sic est licitum, nec erit maledictio per se loquendo, sed per accidens, quia principalis intentio dicentis non fertur ad malum, sed ad bonum.* Sic D. Thomas, cuius verba æquè comprehendunt imprecationem mali, quando in bonum imprecantis, ac quando in eius, cui imprecatur; cum utroque intentio dicentis non ad malum, sed ad bonum feratur. Quartò, quia Angelicus Doctor inde probat, licitum esse malum temporale ob spirituale desiderare, & de illo gaudere: * Quia hoc non est per se de malo gaudere, sed de bono, quod adiunctum est malo.* Quintò, quia quest. 36. art. 2. de tristitia boni, similiter discutit, ut num. 9. videbimus. Cum igitur in casibus alijs idem contingat, idem prorsus ratio D. Thomæ de omnibus probat. Ergo conclusio inde deducenda non est limitanda, licet exemplum limitatum fuisset. Ergo ex eo quod Amadeus verba referens prætermisserit exemplum, locus D. Thomæ corruptus, aut truncatus dici non debuit.

5 Expressius id ei inicitur ex loco alio in 3. sentent. dist. 30. artic. 1. ad 4. de quo similiter Baronius expostulat, dicens: *Essere apertam, & non ferendam falsationem.* Sed peiori fide, quia in illo Angelicus Doctor mortis alienæ desiderium ad bonum utile deprecantis apertissime refert, dum ait: *Plus debet diligere quisque se, quam alterum.* Et inferius assert posse, quem salua charitate optare malum temporale alicui, & gaudere si contingit, non in quantum est malum illius, sed in quantum est impedimentum malorum alterius, quam plus teneatur

ter diligere.* Ergo D. Thomas concedit, te posse malum alteri optare, salua charitate, in quantum malum alterius impedit, tibi malum obvenire: quia plute, quam illum teneris diligere. En, ad bonum deprecantis, desiderium mali alieni refert, & tamen licitum admittit: sicut quest. 3.6. tristitiam de bono alieno ob bonum proprium conceptam.

6 Ex alio etiam capite D. Thomae locum truncatum conqueritur Baronius vbi supra, nimirum, quia Amadæus aliqua subticuit verba; nam cum D. Thomas dixisset, posse optari alicui malum temporale, * quia est impedimentum malorum alterius, quem plus tenetur diligere, vel communitatis, vel Ecclesie, * hec postrema verba: * vel communitatis, vel Ecclesie* (inquit Baronius) do lo sub. tacuit Amadæus. Sed miror hominis captum! Amadæus contendebat, quod difficiulus est, nimirum, ob priuatum imprecantis bonum licitum esse inefficax mali alieni desiderium, & ad hoc probandum ea solum usurpauit verba, quibus Angelicus Doctor id expressit. Quod vero ob bonum utile communitatis, vel Ecclesie, id etiam liceat, sub lite non est. Si vero loca truncata vocat Baronius, in quibus verba, quæ ad rem, de qua agitur, non faciunt, omittuntur, manus illi, & libentissimè da. bo. Recolat quæsto, quæ D. Thomas in Catenæ, & meliora sapiet.

7 Insuper mala etiam fide ab Amadæo pro hac parte citatos fuisse Sanctum Vincentium, Zanardum, & Serram expositulatio est Baronio in syllabo locorum, quæ in fronte libri à corruptelis vindicanda proponit; vbi ad paginam 65. se remittit. Verum ex his Authoribus Amadæus Sanctum Vincentium non adducit, unde miror, quod mala fide cirtatum inuenierit: Zanardi autem verba fideleriter exscripta refert, qui ob bonum etiam priuatum imprecantis malum, desiderium inefficax illius nullum peccatum continere affirmat, vt constat ex ratione, qua probat, nimirum, * quia non est velle malum alicui sub ratione mali, * & exemplo, quo confirmat, de pueris, quæ à malo viro solicitata cupit, vt infirmetur. * Neeam (inquit) amplius vexet, & sic discurrendo. * Cuius ultima verba, sicut & ratio, cui Zanardus innititur, alios etiam casus comprehendunt, in quibus unius, vel alterius utilitas inten-

datur iuxta Dini Thonæ doctrinam supra explicatam. Quod attinet ad M. Serram, solum dixit Amadæus, non dissentite, quod & nos supra, quia Author iste, cum referat opinionem non refutat.

§. II. Vera sententia proponitur.

8 **V**anuis plures, & grauissimi Doctores sentiant, desiderium inefficax mortis alienæ ob utilitatē propriam, verb. grat. ob hereditatem capiendam, vel ob alia motiva longè minoris momenti vita proximi, esse peccatum mortale (quos sequuntur Sayrus, Salom, & alij, quibus subscriptis P. Granados 2. 2. controv. 3. de Charitate tract. 6. disp. 2. sect. 4. adiunctis, quæ tradit disput. 3. num. 3. & consentire videtur P. Azor, tom. 3. lib. 3. cap. 24. §. Tertio queritur. Et teneat expressè Trullench in Decalog. lib. 1. cap. 6. dub. 2. num. 11. & 13. & lib. 5. cap. 1. dub. 4. num. 14. & M. Iohannes Martinez de Prado tom. 1. Theolog. moral. cap. 15. quest. 1. §. 3. num. 21. & 22.) Nihilominus contraria sententia est mihi probabilior. Primo propter autoritatem Doctorum, quos num. 1. citavi, qui illam amplectuntur quibus adde Franciscum de Arias de initiat. Christi, part. 1. tract. 7. cap. 8. vbi ait: *Desiderium mortis esse, quid indifferens, ac proinde non esse malum: * Patrem Salas 1. 2. tract. 3. disput. 6. sect. 28. num. 191, vbi de gaudio mali alieni loquens, inquit: *Licitum esse nobis delectari de ecclesione hostis, non vt fuit in vindictam, sed vt attulit hereditatem, vel intulit alia commoda, & vitauit incommoda aliqua. * Quos, innexus principijs D. Thomæ, & discipulorum eius, quæ num. 1. & 2. adduximus, sequitur Castro Palao tom. 1. tract. 6. disput. 4. punct. 1. num. 11. Vbi sic scribit: *Credo, si cum debita moderatione facias, te posse absque peccato mortalí de vita alicuius tristari, & de illius morte naturali gaudere, illamque inefficaci affectu petere, & desiderare, non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum inde sequutum, &c. Quia non gaudes de illa, quatenus proximo mala est, sed quatenus est causa tui emolumenti, & secundum hanc rationem bona esse videtur, & appetibilis. * Quibus consentit doctissimus Pat. Mendo in statuta

Damnum +

opinionum mōr. diss. 4. ad 5. Decalogi preceptum, quæst. 4. dicens, hanc sententiam esse veram.

9 Ratio à priori desumitur ex doctrina D. Thomæ loco supra citato 2. 2. quæst. 76. art. 1. vbi desiderium mali alieni sub ratione boni idèo licitum esse dicit; * quia principalis intentio non fertur ad malum, sed ad bonum. * Secundò ex his, quæ docuerat quæst. 36. art. 2. vbi de tristitia boni alieni. Sic discutit: * Cum aliquis dolet de bono alicuius, in quantum ex eo timetur nocumentum (attende) vel sibi ipsi, vel alijs bonis; talis tristitia non est inuidia, & potest esse sine peccato. * Eadem autem prorsus est ratio de complacentia de malo alterius, ac de tristitia de illius bono ex eodem motu, vt in simili tradit P. Vazquez 1. 2. disp. 111. cap. 3. num. 14. Ergo si ob nocumentum proprium, vel alienum vitandum licitum est de bono proximi tristari, licitum etiam erit de eius malo ex eodem motu gaudere, quia nec tristitiam capis de bono alterius, nisi in quantum tibi malo, nec gaudium de malo, nisi in quantum tibi bono: Ergo cum eadem ratio formalis utroque militet, nequeūt non eiusmodi affectus à malitia graui & quæ denudari; nam vt benè expendit P. Vazquez vbi suprà cap. 4. ex doctrina D. Thomæ; qui delectatur de morte proximi, ob hæreditatem capiendam, v. gr. non gaudet, quia fiat, quod proximo malum est, sed quia utilitate, vel commodo illius alicitur, & delectatur, quod non est delectari de obiecto malo. Quapropter cum Vazquez, & alijs consentit Oviedo 1. 2. tract. 6. controu. 6. n. 37. dicens: Conclusio nem hanc probare omnes rationes, quas adducunt P. Vazq. & eius sequaces pro discrimine inter affectus efficaces, & inefficaces voluntatis constituendo. Qui omnes (inquit) asserunt, posse filium delectari de morte partis propter hæreditatem capti- dam, &c. Sic enim delectari de morte non est delectari de obiecto malo. * Sic ille, sed non omnes hoc exemplum explicant.

10 Quæ diximus de gaudio, vel complacentia mortis alienæ ob proprium commodum, & quæ procedunt de inefficaci de- siderio: tum quia utriusque actus idem est obiectum, tam materiale, quam formale; tum quia desiderium inefficax non habet aliud influxum in mortem proximi, quam gaudium, licet illud antecedat, & istud subsequatur: tum etiam quia inefficax

desiderium, vt ait D. Thom. 3. sentent. diss. 31. art. 2. quæst. 2. quæstiunc. 2. ad 3. * non est voluntas simpliciter, sed conditionata, vel velleitas quædam, vt quidam dicunt. * Quapropter P. Vazq. 1. 2. disp. 115. cap. 2. ipsum desiderium inefficax complacen- tiā vocat. Vnde ex eo, quod licitum sit delectari ob salutem corporalem, vel spiritualem de pollutione, quæ in somnijs accedit (propt. cum D. Thoma in 4. diss. 9. art. 4. quæst. 1. ad 5. docent cōmuniter Theo logi) deducit Vazquez, licitum esse deside- rium pollutionis euenturæ in somnijs, aut vi sola naturæ, propter utilitatem prædi- etam: * Dummodo (inquit) desiderium nō sit causa pollutionis, sed simplex tantum complacentia illius. * Sic vbi suprà cap. 2. & 3. citans Paludanum, D. Antoninum, Angelum, Armillam, Nauarrum, & alios, quos referunt, & sequuntur Thomas Sanchez lib. 1. Sum cap. 2. num. 18. Diana 3. p. tract. 5. res. 87. Oviedo 1. 2. tract. 6. controu. 6. punct. 6. num. 5. 2. Et in terminis nostri ca- sus sic rem explicat Pasqualius decis. 474. vbi ait: * Quod quando quis desiderat ali- cuius mortem propter proprium com- modum, nil aliud ibi interuenit, nisi com- placentia conditionata de eius morte, ex suppositione, quod sit disposita à Deo. De- siderare autem, seu complacere conditio- natè in eo, quod Deus dispositerit mor- tem alterius, eo quod medium tibi sit ad commodum aliquod consequendum, non videtur esse malum, quia nec finis, nec media mala sunt. * Sic ille.

11 Propter hæc ex Doctoribus citatis nonnulli, vt vidimus, existimarent, ne ve- niale quidem peccatum interuenire, in desiderio inefficaci mortis alienæ prop- ter hæreditatem capiendam, & ob alia motiva proprij commodi non magni mo- menti. Quibus ego non subscribo. Quam- uis enim motuum utilitatis propriæ ho- nestare possit, vel saltem à malitia exime- re desiderium inefficax, vel complacen- tiā de morte proximi: id solum admit- to, quando malum vitandum magni sit momenti, quo in casu, sibi etiam potest mortem inefficaciter quisque desidera- re, verb. grat. quando acerbis morbus, grauis infamia, & honoris iactura, vt exprimit Mag. Sotus in 4. diss. 56. quæst. unica, artic. 5. post 5. conclus. vel vt alijs dicunt, quando maximus aliquis dolor, vel afflictio, vel magnum dannum tem- porale, vt explicat P. Granados contro- uers.

uerf. 3. de charit. tract. 6. disp. 2. secl. 4. n. 21.
 & disp. 3. n. 3. Franciscus de Arias, Ildefonsus Rodriguez, & alij recentiores apud illum, quos sequuntur Diana part. 5. tract. 14. resol. 92. & M. Ioannes Martinez de Prado tom. 1. resol. mor. cap. 15. q. 1. §. 3. n. 24. Secus vero quando malum leuis ponderis est.

12. Probatur ex tertio Regum cap. 19. vbi de Propheta Elia dicitur: Petiuit anima sua, ut moreretur: pertulit nimisrum vita calamitatibus plena, & ex Eccles. 30. Melior est mors, quam vita amara. Quam vt vitaret Ionas 3. Reg. cap. 4. semel, & iterum exoptauit, & à Domino ob nimiam afflictionem perieit. Ideo, mortem propriam, in pluribus casibus, licetum esse desiderare, reat docent Franciscus Galleti, & M. Paulus de Blanchis suprà num. 2. citati, & Diana 3. part. tract. 6. Miscellan. res. 84. Verricelli tom. 1. tract. 5. qu. est. 66. n. 66. & Ioannes Santius in selectis, disp. 2. num. 9. vbi sic: * Hinc infertur, licere sibi, vel proximo optare mortem ob vitandam molestam infirmitatem, mendicitatem, vitam penalem a marito foeminae inflictam, & alia huius generis, dummodo desideretur mors, vt à Deo infligenda, non ab homine inflista, vel à dœmone: non enim digna est salus tanto dolore, & mors prolongata dicitur vita miserijs repleta. * Quæ potiori iure probant de mortis alienæ desiderio ex eisdem motiuis; quia secundum ordinem charitatis, plus se, quæ proximū quisque diligere debet. Et ita concedit Granado suprà disp. 3. citata. Et M. Prado §. 3. in fine. Vbi, adductis verbis M. Soti, & Patris Granado, concludit: * quod proportionabiliter loquendo, procedit de illo, qui operat mortem proximi propter suam commoditatem. * Cuius sententiæ rationem reddunt, quod eiusmodi mala vitanda ita graui sunt, vt in morali estimatione plus, vel tantum noceant, quanti estimatur malum mortis temporalis propriæ, vel alienæ.

13. In casu vero, quo malum vitandum longè minoris momenti sit, vt ægritudo non grauis, interna aliqua afflictio non nimis molesta, & similia; difficultè erit, desiderium inefficax mortis alienæ ab omni malitia liberare. Fundamenta enim omnia, quibus Authores supra citati licitum esse, suadere tentant, solum euincunt, nullam ex obiecto participare malitiam, quia nec mors naturalis malum morale est, nec motuum proprietatis, vel commodi, ex quo desideratur. Non vero pro-

bant, illum affectum non esse inordinatum ex parte modi tendendi, & per consequens contra ordinem charitatis. Rectè enim stat, affectus inefficaces non habere malitiam deriuatam ab obiecto, & tamen per oppositionem ad virtutem, illam subire: vt contingit in delectatione morosa, qua vidua delectatur de copula constante matrimonio habita, & alijs exemplis, quibus hanc doctrinam illustrat P. Vazquez vbi supra.

14. Propterea tenendum censeo, desiderium mortis alienæ propter hereditatem capiendam, aut ob alia motiva longè minoris momenti vita proximi, peccatum esse veniale, quia etiam inefficaciter plus diligere bonum nostrum temporale leuis momenti, quam vitam proximi, quæ tanti est, inordinationem quamdam contra charitatem præseferit: quam ego cum Doctribus citatis num. 1. & 8. leueni existino. Primum, quia excessus boni vitæ proximi, quæ minus amat, partim suppletur excessu, quo quisque plus se, quam proximum diligere debet, vt bene penderat Lorca 2. 2. disp. 28. memb. 3, vbi sic ait: * Non oportet præferre maius bonum proximi minori nostro, si illud alicuius momenti est, nam quanto præcellit bonum, tantò præcellit dilectionis propria meritum. * Secundò, quia vt ait P. Suarez tom. de Charitate, disp. 9. secl. 3. etiam quo ad affectum efficacem, & apretiatuum modo charitatis, * quando nō est magnus excessus, potest prætermitti sine mortali, & celeretur res leuis, & hoc (inquit) sibi voluite Augustinus, & D. Thomas. * Ergo licet secundū ordinem charitatis maior esse debeat inclinatio ad gaudiū, & desideriū inefficax vitæ proximi, quæ proprij commodi minoris momenti, non id est contra hunc ordinem facere, peccati mortalitatis illico damnari debet. Inordinatio enim ista leuis censetur, quia nullū habet influxū in modum proximi, neque impedit firmiore dilectionem efficacem apretiatuum illiusvitæ, quæ proprij cōmodi. Vrgente enim necessitate, hoc quisque negligeret, vt extremè, vel etiā grauiter indigenti subveniret.

15. Confirmatur primo, quia secundum ordinem charitatis, plus tenetur quisque vitam suam apretiatuē diligere, quæ proximi; & tamen contra hunc ordinem operari non est peccatum mortale, sed ad summum veniale, vt tradit Suarez suprà, & alij Doctores cum ipso. Ergo licet se-

cundum ordinem charitatis teneatur quisque inefficaci etiam affectu magis diligere vitam proximi, quam proprium commodum, non erit mortale contra hunc ordinem facere, sed ad summum veniale. Qui facit D.Thom. 2. 2. quæst. 26. art. 5. ad 1. vbi sic ait: * Dum dicitur proximus magis diligendus, quam corpus proprium, intelligitur quantum ad animam, quæ est potio pars eius. * Ergo quoad alia bona temporalia excessus obligationis non est tanti aestimādus, ratione prætantioris objecti, vt etiam inefficaciter bona nostra minoris momenti plus diligere, lethalis culpæ sit damnandum. Confirmatur secundo, quia etiam inter cognatos in primo gradu, præceptum charitatis ordinem præscribit, vt tradit D.Thom. 2. 2. quæst. 26. art. 8. & sequentibus: & tamen, hunc ordinem inter Patrem, & matrem, filios, & vxorem posse absque mortali prætermitti, tradunt plures, quos suppresso nomine refert, & sequitur Lorca ibi, art. 11. num. 4. & Puente Hurtado 2. 2. disp. 154. sect. 5. §. 57. vbi ait: * Nescio sanè, an iste otto inter filios, & vxores grauitet obliget? Inclinor in partem negantem. * Si ergo quoad amorem etiam apretiatium, & efficacem, ex cuius prælatione grave proximo nocimentum subequi potest, charitatis ordo absque lethali queit aliquando prætermitti, cur non & quoad affectus inefficaces desiderij, & gaudij, ex quibus nullo in casu malum aliquod proximo imminet? Concludendum igitur est, desiderium inefficax mortis alienæ ob proprium commodum, & si longè minoris momenti vita proximi, non esse peccatum mortale, sed veniale tantum contra debitum charitatis ordinem.

QVÆSTIO VLTIMA.

Aliarum compendium pro Amadeo à Baronij vitiligatisnibus vindicando.

I PLures his decreueram superaddere quæstiones, quas historicè tantum Amadeus Guimenius prælibauit, live suam cuique authori conclusionem restituueret. Sed ne opus hoc longius, quæ par est, protrahatur, visum est à ventilatione abstinere, & brevi calamo eas tantum percurrere, quæ Amadeum ab omnibus Baronij istibus incolumem euasisse, lectori notum faciant.

2 Prima illarum sit. Dissident Doctores an liceat mutuanti aliiquid ultra sortem exigere, ratione periculi (scilicet probabilis) cui in ea recuperanda exponitur? Affirmant sexdecim authores, quos adducit Amadeus tr. de usuris, p. 1. inter quos M. Serra 2. 2. q. 77. art. 1. dub. 4. Vbi doctissimus hic Thomista pro ea referens Sylvester, verb. Usur. 1. q. 35. sic ait: Probatur ratione sumpta ex Sylvistro. Quamvis enim usura sit, si quis recipit aliiquid ultra sortem ratione mutui, non est usura, ut inquit Sylvester, si recipit ratione periculi tantam, ut premium periculi. Sic ille.

3 His tamen Baronius non conuictus Amadeum carpit, & falso pro hac sententia Sylvestrum adduxisse clamat, disput. 1. sect. 2. fol. 164. dicens: Quod ad Sylvestrum attinet, quem sue opinionis authorem sequi, ait Serra, aperte usura damnat cum Pontifice (in cap. Nauiganti) eum, qui aliiquid ultra sortem exigit, ratione periculi, nec excusari, etiamsi in se illud periculum recipiat. Et infra: Sylvester quo loco citatur, refellit Amadei propositionem ex antiquorum omnium Theologiae, & iuris Canonici consultorum interpretatione in caput Nauiganti. Hac Baronius in Amadeum, & in sui etiam instituti authores.

4 Cæterum vt omnes ego vindicare, aut infidelis citationis reos incusarem; Sylvestrum consului, & semel, & iterum legi, incredibile censens Vincentium Baronium in quæstione facti, suborta controuersia, potuisse à recto veritatis tramite deuiare, & Sylvestro insalutato, contrarium sensui, & verbis sententiam affuxisse. Ipse igitur de se loquatur. * Quæritur, (inquit Sylvester vbi suprà) quid si quis mutuet nauiganti, vel nundinas adeunti, recepturus aliiquid ultra sortem, pro eo quod suscepit in se periculum pecunia, aut mercium, si saluare redierint? Et distinguit Archi. post Laur. Ioannem de Neapol., & Ioannem Calder, & Sum. Pis. Quia est usura si recipit ultra sortem, ratione mutui tantum; non obstante ratione periculi; & est casus in dicto cap. Nauiganti. Et similiter si ratione mutui, & periculi simul; ea ratione, qua recipit ratione mutui. Non autem est usura, (attende Baroni) si recipit ratione periculi tantum, ut premium periculi: quia etiamsi non mutuaret, & periculum nauigantis vellet in se suscipere, licet perciperet premium: nec efficietur peioris conditionis per hoc, quod ei seruit

seruit mutuando : & concordat Laurent. de Rodol. & ita etiam tenet Summa Angelii, & Rosella. Supplementum autem vult indistincte, quod sit usura, per dictum caput *Naviganti*, etiam si quid recipitur ratione periculi, &c. Sed dico, quod iste non bene intellexit textum. * Sic Sylvester, quem Baronius noluit intelligere, vel forsitan non legit: quia luculentius, quam textus loquitur. Sentit ergo apertissime Sylvester cum Doctoribus, quos refert, licitum esse mutuanti, aliquid supra sortem exigere, ratione periculi sortis, quod in se recipit. Et miror Baronium tanto connatu ab hac sententia Sylvestrum eximere tentasse, cum praeter Serram, quem pro eam stare fatetur *vbi supri*, eam ipsem teat cum Gaugerico Interpreti Caietani: qui, ipso Baroio testante *folio 178.* & *179.* assertit licitum esse minoris emere ius ad *as alienum*, *si sub*it* aliquod periculum amittend*e* summe, vel sortis*. Cuius sententiam Baronius ipse laudat, & Caietano attribuit: ergo periculum amittend*e* sortis subire, pretio estimabile est: ergo aliquid supra sortem pro illo exigere, illicitem non erit: ut quid ergo Baronius a sententia, quam ipse defendit authores vindicat?

5. Approbare tamen nullatenus possum singularem opinionem M. Arauxo in *decis. Moral. de statu ciuili*, *disp. 7. p. 1. n. 12.* *vbi omni periculo secluso*, concedit esse licitum aliquid supra sortem exigere ab eo, qui pro alio mutuum petit. * Potest, inquit, recipere aliquod munus a Paulo rogante ipsum, ut mutuet Francisco, quin detur Paulo actio repetendi. Neque per hoc aperitur ostium arti iniquae fenerandi, cuius iniquitas solum in eo consistit, ut a mutuariis aliquid ultra sortem recipiatur. * Hec ille, que si vera, actum esset de usuris. Quid enim facilius, quam nolle absque intercessore mutuare? Videatur Card. de Lugo *tom. 2. de Iust. disp. 37. sect. 11. num. 126.* Sed pro sententia M. Arauxo, facit principium, quo, ad alias conclusiones, vtitur M. Prado *tom. 2. Theol. Moral. cap. 17. q. 4.* cum pluribus Thomistis, apud Amideum tract. *de Iustit. prop. 11. num. 4.* Nempe gratiam, qu*o* intercessori sit, esse pretio estimabilem.

6. Secunda. Dissidium etiam est, inter Theologos, utrum vendens credito possit carius vendere, propter periculum in recuperando pretio? Affirmat plures, quos

refert Amadeus supra, inter quos M. Serra *2. 2. quest. 77. art. 1. dub. 4.* Sylvester, Petrus de Ledesma, M. Acatius de Velasco, & sex decimi Authores, quos adducit M. Ioannes Martinez de Prado *tom. 2. Theol. Moral. cap. 27. §. 2. à num. 6. ad 10.* Quorum verbis fideliter exceptis, subnectit Amadeus *num. 5.* * Et saltem quod ratione periculi expensarum ad recuperandum pretium, possit carius vendi credito, tradunt Sotus *6. de Iustit. quest. 4. art. 1.* & Bannez *2. 2. q. 77. art. 4. dub. 6.* quibus consentit M. Prado *supra quest. 3. §. 3.* * Hec Amadeus. In quae propterea his insurgit Baronius *supra fol. 167.* & *168. Obtorto colo, & falsis criminationibus trahit Bannez, & Soto ad suam sententiam docentem legitimum esse locorum supra sortem ex solo periculo (nempe expensarum) quod timetur, nullo addito damno, quod iam acciderit.* Et his non contentus iterum inferius in illum invehitur, dicens: *Calumnias calumnijs cumular, dum Sotum 6. de Iust. quest. 4. & Bannez 2. 2. quest. 77. art. 4. dub. 6. patronos adiunxit opinionis relatæ.*

7. Cæterum M. Sotum pro nostra & communi sententia stare, constat ex Mag. Serra, & M. Prado eum pro illa referentibus *vbi suprā*. Et quod caput, ex ipsius M. Sotii verbis, que fideliter excerpta adducit Prado, cui fidem adhibere debuisset Baronius, cum Sotum consulere, ipsi non vacauerit. Loco igitur supra citato *quest. 4. art. 1. post 3. argum. §. Supers autem.* Sic M. Sotus scribit. * *Vbi omni procul fraude, bonis coniecturis timentur expēsæ, nempe dum tuus debitor a tuo loco distat: nulla est iniquitas de expensis, & laboribus, pactum cum illo inire, constitutumque pretium recipere, (attende) etiamsi nullos sit postea facturus.* Nam etiamsi esset plura expensarum, non posset amplius recipere, quam sicut conuentione firmatum. * Sic Sotus. Quibus apertissime concedit licitum esse aliquid supra sortem exigere, ratione probabilis periculi expensarum ad recuperandum pretium, & ex conuentione statutum postea recipere, etiam nullo addito damno, quod iam acciderit. Quem (inquit Salas de contractibus, tract. de *Vsur. cap. 22. num. 4.*) Scotus, & Bannez imitari videntur. Expendat ergo studiosus lector: An Amadeus falsis criminationibus usus fuerit, & calumnias calumnijs cumularit?

8. Tertia. Merces utruncas vilescent;

commune apud Theologos, & Iurisperitos axioma est. Quanti vero, non conueniunt, licet circa carum definitionē nullus dissideat, eas nē pē vltorneas dici, quas venditor emptorem non inueniens vltro tibi offert, & ab eo rogatus emis. Caetanus, & alij, quos refert, & sequitur Diana 1.p. tract. 8. resol. 53. & Ludouicus Lopez de contr. libr. 1. cap. 34. §. Respondetur, aſſerunt vilesſcere pro tertia parte. Quos idē pro hac opinione adduxit Amadæus tract. de Vſur. prop. 2. num. 4. verbis Magistri Lopez, quæ subnēto, fideliter excerptis: Secundum Caetanum, & axioma commūne, merces vltorneæ pro tertia parte ſolent vilesſcere. Caetani verò locum consulere Amadæus non curauit, tāti Doctoris eiusdem instituti testimonio contentus. Cuius silentium malè habuit Baronius, ideò què disp. 1. ſect. 2. fol. 171. qua potuit, per fas, vel nefas, occaſione in Amadæum inuehitur, dicens: *Cur Caetani locum tacuit, quo iſta doceat adeò aliena ab his, quæ ex illo retulimus verbo Emeritacuit, ne consulteretur, eiusquæ fraudis omnibus patet. * Hactenus ille. Cui ut morem ego gererem, Caetani locum, (quem, si vacasset, apud Ludouicum Lopez citatum ipse facile inueniſſet) ſedulo perquisiui, & inuentum indolui: quia vir religiosus vnum è duobus cogitūr fateri, vel Caetanum ſibi non conſtare, vel eius mentē ipſum non calluiſſe. Caetani locus extat 2.2.q.77.artic.1. §. Ad evidētiam, vbi ſic: *Modus vendendi, ſcilicet vltro offerre, & querere emptorem, manifestē, in aſtimatione hominum, vilificat rem venalem. Vltorneæ namque merces, ut in prouerbio dicitur, vilesſunt pro tertia parte. * Hac Caetanus. Legas, quæſo, Baroni, ut calamum cohibeas. Tacuit ne Amadæus, ne consulteretur, eiusquæ fraudis omnibus patet? Quid ad hęc? Non ergo fraudi locum Caetani non citatum Amadæo vertere debuisti, ſed fidei alienæ M. Ludouici Lopez tibi non ſuſpecte. Sed cui ego attribuam, neutrū te consulere voluisse? Lectores iudicent.

9 Subticere tamen non possum Caetanum non ſolū p̄fatum pretium vltornearum mercium iustum cēſere, ſed ibidem ſubnētere: *Nec redditur iniūtū pretium ex cauſa: puta quia necessitate dūtus, ac per hoc non voluntariè vendit, quia inopia, quia cogitūr quis ad vendendum, non reddit yenditionem involu-

tariam: alioquin etiā ſi rigido preio venderet, involuntaria redderetur venditio: quod conſtat eſſe falſum.* Hęc Caetanus, quem sequuntur M. Corradus in Sum. 1.p. queſt. 130. & M. Paulus de Blachis in diſcept. cas. conſc. litt. E. diſp. 1. folio 361. Quorum ſententia eſt valde notanda.

10 Quarta. Disputant Doctores, an débita immatura, id eſt, post annum, V. gr. ſoluenda, liceat anticipata ſolutione minoris emere, etiā ſi debitum liquidissimum ſit, & absque villa diffiſcultate, & labore exigibile? Negant communiter Doctores. D. Thomas opusc. 67. ad lectorē Florentinum, & opusc. 73. de Vſur. p. 1. cap. 8. Ioannes de Medina Cod. de rebus reſtituēdis, queſt. 38. circa fineſ. Bannez 2.2.q.77. de iure, art. 4. dub. 5. ſetus de Inſtit. lib. 6. q. 4. artic. 1. ad 3. Lessius lib. 2. cap. 21. dub. 8. & alij: & contrariam eſſe improbabilem diſcit P. Molina diſp. 361. & cum M. Bannez, P. Salas tract. de Vſuris, dub. 27. Multaque ſolida argumenta, ad eam improbandam, afferre Medinam vbi ſuprā, ait Gaugerius Caetani interpres in Sum. verb. Vſura in fine. Quibus ſubſcribunt M. Prado tom. 2. Theol. Moral. cap. 28. q. 1. §. 3. n. 21. & Baronius vbi ſup. fol. 178. Nam ſi huiusmodi, inquit, emptio, aut commutatio aris alieni eft licita, ſublatum eft vſurarum peccatum.

11 Contrariam tamen ſententiam amplexus eſt Emin. Caetanus in Summ. verb. Vſura in fine, §. Cogor. Cuius verba adducit Amadæus tract. de Vſuris, prop. 3. num. 7. Quem Baronius falſe allegationis incuſat, & de calumnia Caetano illata expoſtulat, fol. 78. Quo autem iure recole Caetani locum, quem in quacumque editione invenies. Et ne differas bonam Baronij fidem agnoscere. En Caetani verba. *Poſſum enim licetē emere ius tuum, quo tibi debentur ab altero mille aurei hinc ad annum: & licetē emendo dabo tibi minus mille aureis (attende) p̄ſuppoſito debito liquidissimo, & absque diffiſcultate, & labore exigibili. Quoniam ius recipiendi ad annum mille aureos, minus eſt ſecundum rem, & humanum yſum, & humanam aſtimationem, quam mille aurei. *Hęc Caetanus. Cuius ſententia probabilem eſſe dicunt M. Ioannes de la Cruz in direcſ. 1. p. p̄ac. 7. de Vſura, dub. 6. & M. Serra 2.2.q.77.art. 1. dub. 5. §. Dicendum eſt ſecundo. Addunt alij non ſolū cuidam tertio, ſed ipſi etiā debitori fas eſſe emere debitum, quod ab hinc yno anno debet,

bet, minori pretio, quam sit ipsum debitum. Sic Bernardinus de Bustos, Armilla, Conradus, Rosella, & alijs apud Sanchez in Consilij tom. 1. lib. 7. dub. 18. Ex qua sententia tot absurdum sequuntur, tot viæ usurris aperiuntur, ut iure dixerint authores prime improbabilem esse. Si enim centum aurei soluendi post annum possunt hodiè extinguiri nonaginta patatis, (vt cum Armilla dicit esse probabile Ioannes de la Cruz vbi suprà, & ex principio Caietani deducitur) qui nonaginta hodiè mutuat, poterit in fine anni centum recipere, nill euim, ut supra sortem exigit, quia illa quantitas præsens tantum valet, quantum ista fatura. Hoc argumentum contra Caietanum virgent P. Salas vbi suprà, & Caramuel in Theol. Mor. lib. 2. disp. 14. n. 799. Quod insolubile, admissò antecedenti, iudicauit M. Prado tom. 2. Theol. Moral. cap. 28. q. 1. §. 3. n. 21. Et oneri etiam succubuit Baronius sup. fol. 179.

12 Adnotat verò hic Neothericus, eiusmodi debita post annum soluenda, seu ius ad illa posse viliori pretio emi, si subdit aliquod periculum amittendæ summae, vel sortis, vel sint facienda expensæ in ea recuperanda. Cuius sententia est verissima: in qua, ait P. Salas suprà, omnes conueniunt. Sed extremè opposita Caietano, qui etiā debitum sit liquidissimum, & absque difficultate, & labore exigibile, ac proinde semoto periculis amittendi sortem, vel faciendi expensas, docet expressè ius ad illud minoris emi posse: ideo enim eius sententiam plures improbat, vt diximus. Quapropter non capio, quæ superaddit Baronius, dicens: Atque hac distinctione, & concordia opinionum evanescit argumentum, quod ex Caietani principijs depromit Caramuel. Nam cum Baronius sententiam contradictione oppositam opinioni Caietani defendat: concordiam Baronianam penitus ignore.

13 Quinta. Quæstio est inter Doctores, an usuræ, in novo testamento, à Christo Domino sub præcepto prohibeantur, Luca 6. verbis illis: Mutuum date nil inde sperantes. Affirmant communiter Doctores, quos sequuntur P. Salas tract. de Usur. dub. 3. n. 2. & Card. de Lugo tom. 2. de Iust. disp. 25. sect. 2. n. 9. & constat ex Urbano III. in cap. consuluit de usuris, vbi ex hoc loco probat prohibitionem usuratum, & ex Leone X. in Concilio Later. sess. 10. qui ait: Dominus noster (Luca Evangelista

arrestante) aperto nos præcepto obstrinxit, ne ex dato mutuo quidquam ultra sortem sperare debeamus.

14 Nihilominus, his nō obstantibus, contrariam sententiā alijs defendunt, quos sequitur M. Prado tom. 2. Theol. Mor. cap. 28. q. 1. §. 2. n. 9. his verbis.* In noua lege, solum sunt præcepta naturalia, & Theologica, & Sacramētorum: & testimonium Luce 6. si per se solum sumatur, videtur indicare consilium, & non statuere præceptum. Sed prohibetur illo præcepto Decalogi: Non furtum facies.* Sic Prado. Proculus sententia adduxit Amadeus tract. de Charitat. prop. 3. n. 2. Magistrum Domin. de Soto lib. 6. de Iust. q. 1. art. 1. conclus. 1. sed contra Amadæum, ideo inveniatur Baronius fol. 204. & falsæ allegationis inculat, dicens: Quamvis hæc Christi verba secundum totum, vt sic loquar, ambitum præcepti vim nō habeant. Certum tamen est, aliqua sui parte contineare, neque hoc negat Soto.* Et iterum infra. * Vt optimè obseruat Sotus, illa sententia Euangelica continet aliqua sui parte præceptum de lucro non optando ex pecunia, aut vlla re mutuata.* Hæc Baronius. Quibus nil à veritate magis alienum. Et in eius caput calumniam casu ram evidenter ostendo, ex ipsius M. Soto verbis, quæ subiçio.* Locus autem Euægeliij Lucæ 6. Mutuum date nil inde sperantes, ad hoc ipsum propositum adduci consuetissimum, profecto non illam habet energiam, quæ vulgo aestimatur. Quamobrem D. Thom. sacrorum sensu oculatissimus perspecto, non modo non usus est eo loco, ad afferendam conclusionem, veram ex illo quartum argumentum contra eamdem obiecit. Agnouit enim non esse prohibitionem usuræ, sed consilium mutandi, sine spe humanæ compensationis (attende.) Quare inepta glossa est, quod prius membrum sit consilium, posterius vero præceptum.* Hic Baronius vultum agnosce. Progreditur Sotus. Nulla enim illic edicetur prohibitione iniustitiae usurarum, sed commendaatio fit misericordiæ mutui. Ait verò rursus Urbanus III. cap. consuluit ex tit. cirat eumdem locū date mutuum nil inde sperantes, ad confirmandam usurarū prohibitionem. Respondeatur, quod Papa, non vbicumque citat testimonium sacræ paginae, in aliquo sensu, intendit canonizare eumdem sensum, tanquam de fide, sed ci-

tat

tar quandoque illum, secundum Doctorum opinionem.* Enamice lector, Mag. Soto ex precissimè afferit verba Christi Domini, *Luce 6.* in nulla sui parte continere praeceptum. Quo ergo iure contrariam sententiam et affinxit Baronius? ut Amadæo calumniam instrueret? Apage.

15 Ad authoritatē verò Concilij Lateranensis sub Leone X. nil M. Sotus respondit. Sed, vt mihi videtur, Baronius ipse meliora ex dictis sapiens, id pro Soto respondebit, quod, vt infra videbimus ad alia authoritatem eiusdem Concilij in casu non dissimili, pro eodem Soto respondit *fol. 175.* Nempè, circa Montes pietatis: de quibus, sic Leo X. in Concilio Lateran. sess. 10. * Sacro approbante Concilio declaramus, & definimus Mōtes pietatis ante dictos per Respublicas institutos, & auctoritate Sedis Apostolice hactenus approbatos, & confirmatos, in quibus pro corum indemnitate, aliquid moderatum ob solas Ministrorum impensas, &c. ultra sortem, absque lucro eorumdem Montium, recipitur: neque speciem mali præsse ferre, neque ullo pacto improbari. Quinimò meritorum esse, & approbari debere tale matuum: & minime usurarium esse, &c. Omnes autem Religiosos, & Ecclesiasticas, ac seculares personas, qui contra praesentis declarationis, & sanctionis formam, de cætero prædicare, seu disputare verbo, aut scripto, ausi fuerint, excommunicationis latæ sententiae poenam, priuilegio quocumque non obstante, incurtere volumus. * Hactenus Concil. Lateranense.

16 Qua tamen definitione non obstante, M. Soto *lib. 6. de Iust. q. 1. artic. 6.* post prædictam sanctionem, contrariam sententiam, ex instituto, defendit, dicens: Arbitror eiusmodi rationem Montis neutiquā ab usurpa sordibus elui posse. Et ne ille, in hac lubrica, & periculosa via, sine socio progederetur, pedissequum agere, se accinxit Baronius ubi sup. *disp. 1. sect. 2. §. 4. fol. 175.* & crimen reputans, quod verbis M. Soti, Concilij definitionem Amadæus opposuerit: inquit esse falsam, & iniquam accusationem. Lector indicet. Igitur ad tē nostram: cum vterque auctoritate Concilij vrgeretur: respondit Baronius his verbis, *Bellarminus lib. 2. de Concilijs, cap. 13.* ait dubium esse, an ultimum Lateranense Concilium vere sit Oecumenicum. Quod æquivalet dicere, non fuisse Concilium

Generale, ac proinde eos non cogere à sententia discedere, circa Montes pietatis.

17 Ceterum falso id affingit Bellarmino, quia hic Doctor contrarium expressè tenet *cap. 17.* contra nonnullos, quos *cap. 13.* dubitasse prædixerat. Ibi ergo probans ex Concilio Lateran. potestatem Pontificis supra Concilium, sic inquit. * Ad hunc locum Concilij, nil potest responderi, nisi vel non fuisse Concilium Generale, vel non definitè hoc tanquam de fide. Sed non fuisse Generale vix dici potest: nam et si fuerint Episcopi paucissimi, (nam ad centum non pervenerunt) tamen Concilium omnibus patet. Quod verò Concilium hoc rem illam non definierit propriè, vt decretum fide Catholica tenendum, dubium est. Et ideo non sunt propriè hæretici, qui contrarium sentiunt, sed à temeritate magna excusari non possunt. * Hæc Bellarminus. Et acerius Caietanus 2. 2. q. 1. artic. 10. ait, contrariam sententiam negantem Papæ potestatem supra Concilium esse damnata in Concilio Lateranensi sub Leone X. *sess. 11.* & M. Bannez 2. 2. q. 1. artic. 10. dub. 2. pag. 130. Peña, & Recentiores apud Henriquez de Pontificis Clave *libr. 3. cap. 9. num. 1. in Glos. lit. E.* dicunt esse somitem heresum, & periculosam in fide. An aliqua ex his censoris invrenda sit opinioni Soti? alijs ponderandum relinquo. Scio Angelum Maria Verricelli *tom. 1. quest. moral. tract. 4. q. 16. num. 5.* & *tract. 8. quest. 24. n. 3.* sic scribere. * Contractus Montis pietatis à Leone X. licitus declaratus, de fide est, quod sit iustus, Molina, Turrianus, Bellarminus. * Et ita supponit Salas *tract. de Usuris, dub. 33. num. 7.* Sed mitius apud illum Caietanus loquitur. Quid verò sentire debeat Baronius, et si non solum Magistro Soto, sed sibi etiam insensus, si con'equentiam seruet, apertè intelligitur ex his, quæ subiecto ex 1. p. *Theolog Moral. disp. 2. sect. 4. fol. 241.* vbi sic. Quisquis negaret (licitum esse credere Immaculatam Conceptionem Deiparae) de heresi vehementer esset suspensus: quod dubitaret de certa fide, nimurum de Ecclesiæ auctoritate emergentia circa Religionem dubia dirimendi. Sic Baronius. Cui consonat Fr. Ioannes de Casales ex eodem instituto in Candore *lilij, §. 40. fol. 175.* vbi ait: Hæreticum se probare, qui negat D. Thomæ sanctitatem, quem Apostolica Sedes toti Ecclesiæ sanctum venerandum, & imitandum proposuit. Sic sodalis: & bene qui-

quidem. Velle tam ab utroque ediscere, sit ne in Ecclesia auctoritas, dubia etiam dirimendi circa mores emergentia? Insciri neuter poterit, ideoque neque obliquum iustum fugere. Vide Verrelli sup. quest. 24. citata num. 8. * Quod Papæ, inquit, toti Ecclesiæ leges quoad mores proponens nequeat errare, declarans esse bonum, quod malum est, & econtra, & id esse de fide, docent S. Antoninus, Ioannes de Neapoli, M. Cano, Molina, Suarez, Turrianus, Castro Palao, Comitolus. * Quid plura?

18 Sexta deinde calumnia sit, quam molitur disputat. 3. sect. 2. fol. 297. dicens Amadeum fraudulentam, & sceleratam teneat defensionem propositionis, & sententiae quam tradidit Petrus Hurtado de Mendoza 2. 2. tom. 2. de Charit. disput. 153. sect. 4. §. 48. ubi dixit: *Si inimicus iniuste est me vexatur, ego possum desiderare orare quæ Deum, ut eum ē viuis tollat, si aliter inferenda mala vitari non possunt.* In cuius præsidium, vt constat ex dictis quæstione præcedenti, adduxit Amadeus tract. de Charit. prop. 10. dupl. D. Thomæ locum: alium ex 2. 2. quest. 76. artic. 1. aliuni ex 3. sententiarum distinct. 30. quest. 1. artic. 1. ad 4. ubi has duas conclusiones Angelicus Doctor statuit. Primam: *Plus debet diligere quisque se, quam alterum.* Secundam: *Posse quem salua charitate optare malum temporale alicui, & gaudere si contingit, non in quantum est malum illius, sed in quantum est impedimentum malorum alterius, quem plus tenetur diligere.* Ex quibus per necessariam consequentiam deducitur, te posse mortem iniuste desiderare, & à Deo petere, si impedimentum tibi sit malorum: cum plus te, quam illum diligere tenearis. Hanc sententiam iure adscribi D. Thomæ, fatentur discipuli, qui illum sequuntur. M. Ioannes de la Cruz in direct. p. 1. tract. de Homic. dub. 3. * Licet, inquit, desiderare alteri mortem, aut aliud malum, non ut sic ex odio, sed sive ratione boni, ut cesseret à peccāto, aut ab aliorum damno, & sic possumus desiderare ista iniuste inuadenti pro nostra defensione, si aliter non possumus ab ea liberari. * Sic Cruz, & ante illū M. Sotus lib. 5. de Iustitia, quest. 12. artic. 1. ubi sic. * Christianis hostibus, qui nos iniuste persequuntur, quando alia non patuerint via, licitum est id ipsum (nemè mortem) optare. * Quem citatum, exscriptis ver-

bis, sequuntur M. Sotus 2. 2. quest. 76. art. 1. fol. 651. & Mag. Ioannes Martinez de Prado in. 2. Theolog. Moral. cap. 23. quest. 4. §. 1. num. 2. Quibus faciunt M. Zanardus, M. Corrad. & alij, quorum verba dedit Amadeus ubi supra.

19 Ex his auctoribus fraude prorsus punienda citatos D. Thomam, & M. Soto, alios non curans dicit Baronius ubi supra. Quod ad D. Thomam attinet: iactat à se demonstratum alibi. Quoad Sotum sic modo traducit: *Nec minus, inquit, in Sotum peccat Amadeus, cum ad huius propositionis præsidium eo ex loco aduocat, ubi docet licere Christianis hostibus, id est, Turcis regionem vastantibus, mortem imprecari.* Sic Baronius, qui tam D. Thomam, quam Sotum, non ex priuato commodo, sed ex ipsius aduersarij, aut ex communii bono Ecclesiæ, desiderium malia alieni honestas, sua re conatur. Et hoc secundum, inquit, concedunt D. Thomas, eiusque discipuli.

20 Ceterum, quod D. Thomas, & alii qui ex discipulis, ex priuato etiam commodo, id licere putent, demonstrati satis quæstione præcedenti. Quod vero & M. Sotus id expresse teneat, constabit legendi locum ex illo citatum ex 5. de Iust. quest. 12. art. 1. in fine, ubi desiderium mortis alienæ, tum ob commune Reipublicæ documentum, tum ob malum priuatum ipsius desiderantis vitandum, licitum concedit. Primum tradit his verbis* *Quin etiā & mortem alicui optare possumus, licet nobis constet, viam perditionis ingressum ire, ut nostra Reipublicæ mala caueantur, pacemque & tranquilitatem contingat.* Potest enim quisque Turca mortem, & clades omnes imprecari, ut ab eius tyrannide liberemur. * Secundum non minus luculenter, in verbis sequentibus. *Quin vero Christianis hostibus, qui nos iniuste persequuntur, quando alia non patuerint via, licitum est id ipsum optare.* Hæc Sotus. Cuicunque ultima verba, *Quin vero, &c.* cum aliquid speciale præferant, quod in præcedentibus non contineatur, in quibus desiderium mortis alienæ ad commune bonum retulerat: planè inde intelligitur, ad particulare cuiusque commodum comparandum, seu graue nōcumentum vitandum in his respexisse. Alias actum ageret. Ex quibus constat Baronium Soti verba multifariam corrupisse: primò, subtricendo adverbium illud, *Quin vero, quo casuum discretio exprime-*

mebatur: secundò ex proprio penit alia superaddendo, quibus Magistri Sotiverba in alium sensum detorsit. Sic enim exposuit, *Christianis hostibus*, * id est, Turcis regionem vastantibus. * Ita Baronius vertit latinitate longè excellens. In hoc tamen loco maluit cadere Grammatica, quam causa. Nec enim *Christianis hostibus*, sed Christianorum, si cum Baronio conueniret, elegans Sotus scripsisset. Carterum Baronius ea fide Turcas Christianos fecit, qua Amadrum in opinionibus restituendis infidelem. *Eiusmodi est veri-*

tatis natura (ait Chrysostomus Homil. 57. in cap. 9. Ioannis, ex editione anni 1570. apud Guillielmum Merlin.) *Vnde magis oppugnatur, inde magis confirmatur, & quo magis obtegitur, eo clarior evadit, nisi enim ista facta fuissent, miraculum istud (nempe illuminandi cæcum) apud multos suspiculum esse potuisse: nunc vero perinde, ac si studiose agerent, ut veritatem manifestarent, ita omnia faciunt, nec aliter facere possent, si in Christi patrocinium omnia fecissent.*

FINIS.

INDEX

I N D E X
VERBORVM, ET RERVM NOTABILIVM,
QVÆ IN HOC OPERE CONTINENTVR.

A
Aborsus.

Qui dubitas de animatione fetus aborsum procurauit, non manet irregularis.
fol. 456. & seq. num. 1.

Sit nec ne licitum aborsum intendere ob vitam, vel honorem prægnantis tuerendum? fol. 512. n. 1. & seq.

Absolutio. Vide *Confessarius. Reservata.*

Ab solui nequit poenitens extra articulum mortis, confessione dimidiata.
fol. 168. n. 19.

Absolutio Sacramentalis in casu necessitatis conferri potest, nullo expresso peccato in particulari, ut moribundo, qui confessionem petierit, etiam in absentia confessarij, si testis sit, qui deponat, et si infidelis, vel hereticus. fol. 280. & 281. nu. 4. & 8. Et licet depositio fiat in absentia infirmi. fol. 282. & 283. n. 2. Sufficit testis ex auditu. fol. 284. n. 6. Exponitur decretum Clem. VIII. fol. 282. n. 5. & fol. 285. n. 11. & seq. Dubia doloris signa in casu necessitatis ad absolutionem sufficiunt. fol. 289. nu. 1. Vnde tempore pestis, ab solui posset Sacerdos virtute confessionis generalis in introitu premissæ. ibi. n. 5.

Fidelis, qui Christiano modo vixerit, ab solui potest in articulo mortis, licet nec confessionem petierit, nec illum doloris signum ediderit. fol. 290. n. 4. & seq. Quid si ut Catholicus non se gesserit? fol. 293. n. 17. & fol. 297. n. 38.

Quoties moribundus potest licite ab solui, iuxta Doctorum probatae authoritatis opinionem, peccat mortaliter Confessarius contrariae opinionis, si non absoluat. fol. 297. num. 35. & 299. num. 41. Vbi an sub conditione clargienda ab solutio? num. 42. Mortuum à peccatis absoluere, numquam licet. fol. 286. nu. 14. & seq. Nec moribundum absentem. fol. 300. & 305. num. 22. & seq. Neque sub conditione. fol. 311. num. 41. Si absolutio absentis valida foret, esset etiam licita in casu extremæ necessitatis. fol. 304. num. 14. & seq.

An laicus possit absoluere à censuris?

fol. 316. num. 8. An à venialibus. ibidem; num. 9.

Ad absoluendum requiritur approbatio, & iurisdictio. fol. 316. num. 10. In articulo mortis omnes Sacerdotes, etiam excommunicati, & quæ absoluere possunt ab omnibus peccatis, & censuris. ibi. n. 11.

Nec poenitens tenetur, si vixerit, comparere pro absolutione censuræ, ni sit hereticus. fol. 317. n. 12.

Invalidè absoluatus à Confessario habente iurisdictionem circa reservata, liber manet à reservatione. fol. 158. n. 12.

Actus amoris Dei, & proximi. Vide *Præceptum.*

Actus coniugalis.

Actus coniugalis, an in loco sacro sit prohibitus? fol. 233. n. 13.

Non impedit ad Eucharistiam accedere eodem die. fol. 418. n. 8.

Si voluptatis causa exerceatur, an veniam culpam importet? fol. 495. à n. 7.

Adulter. Adulterium. Vide *Scandalum.*

In adulterio triplex malitia speciei inuenitur. fol. 220. num. 65. Licet uterque sit coniugatus unum adulterij peccatum resultat. fol. 187. n. 11.

Est tamen utriusque status in confessione explicandus. fol. 188. n. 15.

Adulter, qui in sui defensionem cum moderamine inculpatæ tutelæ maritum occidit, non manet irregularis, licet periculum in quod se coniecit, præuiderit. fol. 460. & 461. n. 9. An teneatur se defendere contra inuasionem mariti? fol. 462. num. 14. An marito licet quandoque permittere vxori peccatum adulterij? fol. 579. & seq.

Attritio. Vide *Contritio.*

Baptismus. Vide *Ordo.*

Baptismus aquæ est Sacramentorum iunctua. fol. 420. Deficiente intentione Ministeri, nec validum est, nec eius defectu Deus supplet. fol. 391. & 421. n. 6. & 7. Si Minister hereticus ritu Catholicæ baptizet, potest Catholicus esse patrinus. fol. 468. n. 12.

Index Verborum, & rerum notabilium.

In dubio de valore Baptismi Ordo Sacerdotis susceptus iterari debet sub cōditione. fol. 61. n. 6. & fol. 424. n. 12. Baptismi praeceptum, quando obliget; fol. 576. num. 6. & fol. 579. n. 15.

Baroniūs.

Vincentij Baronij notæ in Amadæum Guimenium in illum retortæ. Prima, circa sententiam Diui Thomæ de probabilitate opinionum, & de ignoratia invincibili. fol. 36. n. 25. Secunda, circa opiniones & quæ probabiles. fol. 26. n. 3. & 4. Tertia, circa autores fauentes probabilitati opinionum. fol. 37. n. 26. Quarta, circa sententiam Soti pro opinione fauente libertati. fol. 28. n. 6. Quinta, circa attentionem sub lethali requisitam ad Horas Canonicas. fol. 91. num. 10 & 11. Vbi aliæ quatuor notæ in eundem retunduntur. Decima, & undecima, circa numerū peccatorum in vñico actu. fol. 182. n. 3. & 4. Duodecima, circa dispensationem in voto solemni castitatis. fol. 194. num. 5. Vbi qualiter ab errore Tabienam excusat, n. 7. Decimatercia, circa distinctionem specificam graduum incestus. fol. 207. num. 20. Duplex alia nota circa modum constitendi peccata contra naturam. fol. 214. à num. 42. usque ad 46. inclusiue. Decimasexta, circa firmitatem iudicij. folio 228. num. 103. Duplex nota, circa absolutionem Sacramentalem defuncti. folio 287. num. 15. & 17. Duplex alia, circa electuariorum etum in die ieuniij, & circa authores allegatos. fol. 288. num. 18. & 19. Vigesimalis prima, circa obligacionem restituendi, qua adstringitur Confessarius illam non iniungens pœnitenti. fol. 329. num. 3. Duplex nota, circa intentionem Ministri. fol. 392. num. 6. & fol. 394. num. 10. & 11. Vigesimalis quarta, circa opinionem de Baptismo Martyrij. fol. 395. num. 12. Vigesimalis quinta, circa opinionem Cardinalis de Lugo de Baptismo. fol. 398. num. 19. Vigesimalis sexta, circa deflationem virginis sponte consentientis. fol. 217. num. 54. Vigesimalis septima, circa iniustum aggresorem honores. fol. 217. num. 55. Vigesimalis octaua, circa pactum amicitiae de dono conferendo. fol. 218. num. 57. Vigesimalis nona, circa opinionem Caetani de excommunicatione. ibidem. num. 58. Trigesima, circa opusculum sexagesimum quartum, & sexagesimum quintum D. Thomæ. fol. 224. num. 85. Trigesimalis prima, circa furti quæ-

titatem in confessione explicandam. fol. 205. n. 16. & 17. Trigesimalis secunda, circa fallam citationem Thomæ Sanchez impactam. fol. 215. n. 49.

Trigesimatercia, circa gravitatem peccati sodomitæ. fol. 541. num. 8. & 9. Triplex nota, circa præceptum ieuniij, & abstinentiæ à lacticij in ieunijs Quadragesimæ. fol. 562. & 563. n. 3. & 4. Trigesimaseptima, circa collationis quantitatem. fol. 567. n. 14. in fine.

Trigesimaoctaua, circa præceptū amoris Dei. fol. 570. n. 14.

Trigesimanona, circa verba M. Bannez. fol. 570. n. 14. & seq.

Quadragesima nota, circa dilationem Baptismi. fol. 576. n. 7.

Quadragesimaprima, circa offerentem alteri occasionē peccādi. f. 580. n. 3. & seq.

Quadragesimasecunda, circa desideriū mortis alienæ. fol. 590. & 591. n. 4. 5. & 6.

Quadragesimatercia, circa premium ratione periculi amittendi sortē. f. 595. n. 2.

Quadragesimaquarta, circa opinionem Soti, & Bannez de pretio pro periculo expensarum in recuperādo pretio. fol. 595. num. 6. & 7.

Quadragesim aquinta, circa opinionem Caetani de pretio, quo vilescant merces vtroneæ. fol. 596. n. 8.

Quadragesimasexta, circa eiusdem opinionem, quoad debita immatura. fol. 596. n. 10. & seq.

Quadragesimaseptima, quoad opinionem Soti de prohibitione vñræ. fol. 597. n. 13.

Duplex alia, circa montis Pietatis. fol. 598. n. 15. & seq.

Nota Quinquagesima, circa desiderium mortis iniuncti. fol. 599. & 600. num. 18. & seq.

Beneficiū. Vide Hora.

Vt Beneficiū ad Horas Canonicas recitandas obliget, opus est suppediter fructus, qui ad tertiam partem congruae sustentationis Beneficiarij sufficiant. fol. 107. n. 12. & seq. Quæ sit in hoc tempore tertia congruae pars; fol. 106. & seq.

Beneficiarius, qui ex bonis patrimonialibus in sui sustentationem, vel in eleemosynas expendit, potest sibi tantumdem compensare ex fructibus Beneficij. fol. 517. n. 9.

Bulla Cœna.

Bullæ Cœnae casus referuntur. folio 343. num. 1. Nequeunt Regulares virtute pri-

Index Verborum, & rerum notabilium.

priuilegiorum ab illis absoluere , etiam occultis. fol. 344. nam 4. & 5. An vero eiusmodi casus occulti sint post Tridentinum Episcopales facti, ac proinde toties quoties virtute Cruciatæ ab solui possint? ibid. num. 3.

Prælatos Regulares Generales, & Provinciales posse suos subditos ab his casibus absoluere probabile est. fol. 345. n. 7. Vbi an ab heresi occulta? An superiores etiam locales idem possint? ibidem.

Bulla Cruciatæ. Vide Irregularitas. Iuramentum. Oratorium. Reservata.

Votum.

Casus reservari. Vide Absolutio. Regulares. Reservata.

Censura. Vide Irregularitas.

Qua censura dignus sit, qui propositionem à Pontifice damnatam, ut falsam, temerariam, & scandalosam, defendere ausus fuerit. fol. 312. num. 44. An Pontifex in hiis censuris ferendis, possit errare? ibid. & 352. n. 22. & seq.

Circumstantia.

Circumstantiae, quæ speciem peccati non mutant, etiamsi intra eamdem notabilitatem aggrauent, non sunt de necessitate præcepti confessionis. fol. 189.

Circumstantia coniugij, vel voti, si ex parte vtriusque delinquentis se habet, in confessione id explicandum. fol. 188. n. 12. Quod votum sit solemne, vel simplex non est necesse aperire. fol. 193. num. 3. & 6. Nequit celari circumstantia Ordinis sacri, vel voti, quoties peccatum contra castitatem patratum fuerit. fol. 194. num. 7. Vbi singularis Tabienæ, & Baronij opinio refertur, & refellitur. Qui votum iuramento confirmatum violauit, satis facit regulariter, si iuramenti violationem factetur. fol. 195. n. 9.

Circumstantia peccati cum filia confessionis, per se loquendo, non est de necessitate confitenda. fol. 198. n. 18.

Furti quantitas, quando, & quomodo explicanda? fol. 200. & 203. num. 13. & seq. Incestus omnes esse eiusdem speciei, ideoque opus non esse distinctionem gradus in confessione exprimere, qui senserint? fol. 206. n. 19. & seq.

Peccata contra naturam specie insima distinguuntur; ideoque eorum diuersitas in confessione explicari debet. fol. 213. num. 40. An eiusmodi peccata inter consanguineos malitiam incestus contineantur? fol. 210. n. 30.

Circumstantia status personæ, quæ est obiectum simplicis delectationis veneræ potest in confessione celari. fol. 222. num. 75.

Circumstantia stupri non datur, quando virgo sponte consentit. fol. 216. n. 52. & 219. num. 61. & seq. Potest vero species alia peccati contra iustitiam ex violatione virginis (& corruptæ etiam) quandoque intervenire. ibi. n. 63.

Qualitas mali voliti inefficaciter ex odio non est necessario explicanda, sicut nec qualitas contumeliaz, vel iniuriæ per detractionem, aut iudicium temerariū illatæ. fol. 225. n. 92. & seq. Quid de qualitate personæ? num. 94. Iudicij temerarij malitia species distinguitur à detractione, fol. 227. n. 99.

Compensatio.

Non est compensationi locus in debitis ex sola gratitudine. fol. 518. n. 12. Iustitiam compensationē non impedit Monitorium, licet sub poena excommunicationis manifestationem omnium bonorum præcipiat. ibid. num. 11. An filius ex bonis Patris possit sibi compensationem facere, & quando? Vide fol. 516. n. 6. & 7. & fol. 517. n. 9.

Conceptio.

Conceptionem purissimam B. Mariae Virginis ita primo instanti animationis, qui licitum esse colere, & credere, negaret, de heresi vehementer esset suspectus. fol. 9. n. 5. in fine.

Confessarius. Vide Absolutio.

Confessarius potest se conformare opinioni pœnitentis, si inter Doctores probatae authoritatis probabilis habeatur, licet ipse falsam, & improbabilem existimat. fol. 9. num. 7. Imo & tenetur quandoque. fol. 355. num. 3. In articulo mortis omnes Sacerdotes habent æqualem iurisdictionem ad absoluendum à quibuscumque peccatis. fol. 63. num. 22. & 316. num. 11.

Nequit Confessarius seclusa necessitate pœnitentem absoluere, quin omnia sua peccata clauibus antea non subiecta, ipsi subiiciat. fol. 167. n. 18. Sui complicis peccatum audire, & absoluere potest. fol. 199. num. 21. & 22.

Confessarium eligere, qui possint? fol. 317. n. 2. & seq. An Parochi, & simplices etiam Sacerdotes. ibi. n. 3. & 9. & fol. 321. n. 15. Nullus vero secularis etiam Sacerdos

Index Verborum, & rerum notabilium.

potest eligere nō approbatum ab Ordinario ,aut Beneficium Parochiale non habentem. fol. 322.n.18. Nec potest Parochus pro suis ouibus Sacerdotem non approbatum ,aut Beneficio alio Parochiali non fruentem,ad confessiones exponere. fol. 323.n.23. & 26.

Pro confessionibus Regularium excipiens, non est necessaria Episcopi approbatio Quid si militares? fol. 322.num.18. & 19. Regulares, licet Prælati, vel Magistri in Theologia, nequeunt, si approbati ab Ordinario non sint, confessiones Iaculatorium excipere. fol. 324. & 327.

Confessarius, qui ex ignorantia graui ter culpabili, nō iniunxit pœnitenti onus restituendi, potest probabilititer excusari ab obligatione, sed probabilius est ipsum reneri , altero non restituente. fol. 328. & 350.n.5.

Confessarius tenetur credere pœnitenti, circa dolorem, & propositum. fol. 331. n.3. Nisi ex circumstantijs oppositum colligatur. fol. 331.n.7.

Confessarius sollicitans in confessione denuntiari debet. fol. 200.n.24. Licet eidem sollicitanti fuerit facta confessio : & opposita intentio est damnata. ibidem.

Confessio.

Confessionis præcepto non sit satis per confessionem voluntariè nullam. fol. 168. n.21. Confessio invalida iteranda, & quomodo. fol. 167.num.17. & fol. 243. Rustici frequenter excusari possunt à confessionibus iterandis. fol. 246.nu.3. Non datur confessio valida , fructu gratiæ habitualis carens, quæ informis dici solet. fol. 253.n. 4. & seq.

Quando datur distincta confessio cum dispositione requisita , novus gradus gratiæ confertur. fol. 168.n.20.

Confessionis integritas, alia materialis, formalis alia. Ab hac integritate nullus eximitur , à materiali vero plures causæ excusat. fol. 125. & seq. Quæ ab uno peccato confitendo eximit, ab aliorum confessione non excusat, si communicadi, vel celebrandi necessitas urget. fol. 126.n.6. vbi n.7. Singulatis Sofi opinio refellitur. Integratis præcepto satisfacit, qui vnum individuum peccati pro a i o in confessione subrogat, si eiusdem sit speciei, & qualis malitiæ. fol. 127.num.3. & fol. 130 num.14. Non licet in confessione peccata palliare, confitendo noua ut antiqua. fol. 132.n.9. & seq. Qui probabiliter credit se

iam confessum fuisse, nō tenetur præcepto confessionis; et si probabilius in oppositum inclinet. fol. 136.n.1. & seq. Quid si dubitet fol. 149. à n.37.

Qui dubitat, an peccauerit, an vè mortaliter valde probabile est non teneri ad confessionem. fol. 138. & 139. & 140.n.6. Sed oppositum est probabilius. fol. 147.n. 33. Si peccatum fuerit sub dubio confessioni subiectum, debet, illo cessante, vt certum iterato explicari. fol. 152.n.11. Quid de illo qui de peccatis decem, v.g. plus minus rē, te accusavit: fol. 153.n.13. & seq.

Nequit in controvèrsum vocari obligatio confitendi peccata oblita, cum memorie occurrerint. fol. 155. & seq. Et contraria sententia est damnata, vt scandalosa. ibi. num. 2.

Qui ex vetercundia, aut ex graui culpa omittit in confessione peccatum , inuallidam efficit, à fol. 162. vsque ad fol. 167. num.16. Quid quando dolor non est integer? ibidem.

Numerus personarū quibus vna actione fit iniuria, debet in confessione aperi-ri. fol. 186.n.9. Et similiter in adulterio, & sacrilegio, quando ei niugiu, vel votum ex parte vtriusque se habet, fol. 187.n.12.

Peccatorum numerus, qui ad confessio-nis integritatē pertinet ex necessitate præ-cepti, non physicè, sed moraliter accipiē-dus. fol. 169.n.1. & seq. præcipue num. 8. 9. & 10. In actibus internis, quando plu-ralitas peccatorum sit in confessione ex-plicanda: fol. 172.n.13. & seq. An hinc non obtento sufficiat in confusione dicere media ad eius consecrationem applicata , inex-plicato numero. fol. 174. nu.18. Quando plures actus externi vnius actionis huma-næ partes reputantur, vnum peccatum con-situunt: vbi qui, & quando. ibid.n.19. Plu-res malitiæ in eodem actu, an constituant plura peccata. fol. 185.n.5. & fol. 186. n.9. Vbi an in confessione explicande?

Confessionis Sacramentalis Minister est solus Sacerdos. fol. 314. Vbi quid de confessione laico facta D. Thomas sentierit.

Confirmatio.

Non est de necessitate præcepti. fol. 425. Vñctio in fronte est de necessitate Sacra-menti fol. 427.n.12.

Coniugatus.

Delinquens cum coniugata vnum adul-terij peccatum committit, est tamen vtriusque status in confessione explicādus. fol. 187.n.11. & 12.

Index Verborum, & rerum notabilium.

Consanguinitas.

Consanguinitatis, & affinitatis gradus, an specie differant? An proximior à remoto? fol. 206. à num. 19. An diuersitas in confessione explicanda? fol. 209. num. 27. & seq.

*Confusum. Consulere. Vide Scanda-
lum.*

Qui Doctores quoad casus conscientiae contulendi? fol. 13. & 14. Qui plures consulit sincera intentione inquirendi, & inueniendi, si forte detur opinio probabilis excusans ab obligatione, securus est in conscientia. fol. 13. n. 17.

Consuetudo. Vide Lactinias.

Consuetudo peccandi non est circumstantia ex necessitate in confessione explicanda. fol. 237. n. 3. Quid si Confessarius interroget? fol. 240. nu. 13. & seq. Quomodo se accusare debeat, qui consuetudine pecandi habet? fol. 242. n. 18.

Consuetudo non sufficit ad contempnum. fol. 100. n. 15.

Contemptus.

Non requiritur ad peccandum mortaliter contra legem, vel præceptum. fol. 100. num. 15.

Contritio, & Attritio.

Alia est perfecta, quæ extra Sacramentum peccatorum iustificat: Alia imperfetta, quæ attritio dicitur. Contritio perfecta non requiritur ad valorem, neque ad effectum Sacramenti Pœnitentiae. fol. 246. & seq. Contritio perfecta semper est coniuncta cum infusione gratiæ, & remissione peccatorum. fol. 247. num. 5. Ad valorem & effectum Sacramenti Pœnitentiae sufficit attritio. fol. 248. num. 7. Et ad vitrumque necessario requiritur vera attritio. fol. 249. & seq. Vnde non sufficit voluntas suscipiendi Sacramentum, & eius effectum, nec displicentia de læthali bus commissis. fol. 250. num. 4. & fol. 251. num. 6. & seq. & 252. num. 1. & 253. num. 4. & seq. Attritio debet esse ex motu vniuersali ad omnia peccata mortalia. ibidem n. 6. & 277. n. 6.

Infamia, aut aliud malum temporale, prout à Deo in pœnam peccati infligendum, est sufficiens motivum attritionis, quæ est pars huius Sacramenti. fol. 255. n. 4. Quicumque alius doloris actus viribus naturæ elicitus absque auxilio gratiæ, neque ad effectum, nec ad valorem Sacramenti sufficit. fol. 256. num. 6. & fol. 259. num. 16. An vero requiratur quoad sub-

stantiam supernaturalis, an quoad niodum sufficiat? fol. 259. num. 17.

Ad valorem confessionis de venialibus, aut de mortalibus iam confessis, vera alicuius attritio est necessaria. fol. 260. & seq. & 268. n. 1. Reliqua autem venialia, quorum sola displicentia datur, imo & vel ex obliuione, vel etiam scienter omisfa, simul remittentur. fol. 263. à num. 15. Et forte omnia quorū complacentia deficiat, ibidem. Rectè tamen, & utiliter clauibus subiiciuntur. fol. 266. num. 24. & seq. An ad valorem, & effectum sufficiat dolor de multitudine venialium: fol. 267. num. 27.

Distinctus doloris actus ad singulas confessiones non requiritur, sed idem actus non retractatus sufficit. fol. 269. & 270. n. 7. Quæ vno inter confessionem, & dolorem sit necessaria? fol. 274. nu. 10. Non quolibet peccato subsequito, dolor retractatur. ibi. n. 13. Qui nil de confessione cogitans doloris actum elicit, potest eo non iterato postea confiteri. fol. 275. nu. 14. Absolutionem debet dolor præcedere; non est necesse, quod confessionem. fol. 275. n. 1. & seq.

Propositorum expressum, & formale vivi-
vitiale
tandi omnia mortalia non est de necessitate Sacramenti, sufficit vniuersali concepto, continetur. fol. 277. n. 4. Qui quidem dolor non solum ad effectum, sed ad valorem etiam Sacramenti est necessarius. ibi. n. 5. An sufficiat dolor virtualis inclusus in proposito formalis, & expresso ex motu vniuersali ad omnia se extendente? fol. 279. n. 1. & seq. Timor relabendi compunitur cum vero, & efficaci proposito non peccandi. fol. 278. n. 9.

Qui in articulo mortis attritione prævia absolutus est à peccatis, non tenetur ad actum cōtritionis eliciendum. fol. 52. n. 20. Quando obliget præceptum cōtritionis: fol. 575. n. 4. & 578. n. 13.

Debitum coniugale.

Concubitus coniugalis in loco sacro sit ne prohibitus? fol. 233. nu. 13. & seq. Extra casum necessitatis, ni occulte exercetur, malitiam sacrilegij cōtinet, & Ecclesia manet polluta. fol. 234. num. 16. & 236. num. 23. Quid requiratur vt casus necessitatis habeatur? Quid vt actus notorius? fol. 234. n. 17. & 18. Concubitus proper delestationem venereum, en culpa valet? fol. 495. n. 7.

Index Verborum, & rerum notabilium.

Coniux dabitans de valore matrimonij, post adhibitam diligentiam, veritate non comperta, potest debitum petere. fol. 32. n. 17. & 19.

Debita immatura. Vide Venditio.

Delectatio.

Quid sit delectatio venerea? fol. 22. n. 74. & fol. 488. n. 10. Si morosa sit, est peccatum mortale. fol. 224. n. 86. Etiam viduis, & sponsis de futuro. fol. 225. n. 88. Deliberatè quæsita, vel admissa nequit ex paruitate materiæ excusari à culpa mortali. fol. 491. & seq. & præcipue fol. 493. n. 23. & 24. Obiectum simplicis delectationis venerea, nona constituit diuersum specie peccatum, nisi intra genus luxuria ad diuersam speciem pertineat, ut actus fornicationis, & peccatum contra naturam. fol. 222. à n. 75. & fol. 223. à n. 81. Delectatio de copula specie distinguitur à delectatione de vindicta, & ideo in confessione explicanda. fol. 223. n. 83. Vbi quid senserit D. Thomas. Si vero non de simplici delectatione, sed de sola iactantia loquamur, diuersitas specifica obiecti non variat huius speciem, nec erit necesse in confessione obiecta distinguere. fol. 224. n. 84. Delectatio de copula habita, eam subsequens, idem cum illa est peccatum. fol. 176. n. 25. Delectatio sensibilis, quæ ex obiecti mollitie, sensu tactus percipitur, non est venerea, nec per se mala. fol. 487. n. 9. & 489. n. 13.

Delectationem ex cibo, & potu non immoderatam intendere, nullum est peccatum, fol. 494. n. 5.

Dispensatio. Vide Episcopus.

Papa.

Dispensatione vtens, postquam causa cessauit, mortaliter peccat. fol. 478. n. 5. Dispensatio sine causa obtenta non excusat à veniali eius usum. fol. 481. n. 8.

Dubium.

In dubio melior est conditio possidentis in omni materia, fol. 31. num. 15. & seq. Opiniones probabiles contraria dubium speculativum generant de honestate actus. fol. 32. num. 19. & fol. 36. num. 24. Dubium de præcepto naturali, vel diuino, quod facta diligentia vincit non potest, ignorantiam invincibilem præcepti constituit. fol. 32. num. 16. & 19. & 20. Quanta debeat esse diligentia? fol. 34. num. 22. Licitum est agere contra dubium speculativum, non vero contra pra-

etum, fol. 32. num. 17. & fol. 39. num. 31. In dubio de iustitia rei præcepit, an dubitus teneatur obedire? fol. 83. num. 3.

Qui dubitat, an votum emiserit, non tenetur. Qui dubitat, an recitauerit officium diuinum tenetur recitare, & qui dubitat, an confessus fuerit, tenetur confiteri. fol. 149. num. 37. & 38. An peccata de quibus dubitat, commiserit, necne? fol. 138. num. 1. & seq.

Eleemosyna. Vide Preceptum.

Episcopus.

Episcopi consecratio quot Episcopos requirat? fol. 58. n. 8. Qua certitudine tenendum vnum sufficere ex commissione Pontificis? fol. 63. n. 24. & 25.

Episcopus potest dispensare cum habente votum castitatis, ut matrimonium contrahat, si frequentes lapsus patiatur. fol. 71. num. 23.

Potest etiam dispensare in irregularitate proueniēte ex homicidio casuali occulto, & ex voluntario omnia occulito. fol. 446. n. 7.

Eucharistia. Vide Refer.

uata.

Hostiam non consecratam, loco consecratae, porrigit peccatori occulto, numquam licet. fol. 387. num. 10.

Præceptum annua cœmunionis adimpleri nequit, sine licentia Parochi, extra suam Parochiam. fol. 400. num. 9. & 11. Quid de Viatico nonnulli senserint? ibi, num. 10.

Qui conscient est peccati mortalis in præcedente cœfessione obliti, tenetur ante communionem illud confiteri, si absque nota, & scandalo possit. fol. 401. & 404. num. 8. Quid si non præmissa confessione ex iusta causa semel communicauerit? fol. 403. num. 5. Quid si ad linteum altaris existat? fol. 406. n. 11. Quid de Sacerdote post Missam inchoatam? ibi, n. 12 & 13. Quid de illo, qui recordatur non esse ieunium? fol. 404. n. 8.

Sacerdos, qui non præmissa lethalis confessione celebrauit, quando excusetur, quam primum confiteri? fol. 408. n. 6. An verba Tridentini, quam primum confirendi, præceptum importent? Qualiter intelligenda? An laicos etiam comprehendant? ibidem num. 5. & 6. & fol. 410. num. 13. & seq.

Qui plures sacrilegè communicauit,

Index Verborum, & rerum notabilium.

uit, si postea conteratur, vel attritus confiteatur, eos gratia gradus recipiet, quos ex opere operato receperisset, si haec numero dispositio singulas communiones præcessisset. fol. 415. n. 15.

Ad Eucharistiam accedere potest (confessione præmissa) qui eodem die contra cunctitatem defecerit. fol. 416. Et à fortiori, qui actum coniugalem habuerit. fol. 418. num. 8.

Excommunicatio. Vide *Hæreticus. Libri. Filius.*

Filius Mercatoris potest exigere salarium à Patre pro opera in officio impensa, & tantumdem sibi compensare, quantum deductis expensis, extraeo conferendum foret. fol. 515. & seq.

Filius spurius, siue secularis, siue Clerici non est capax hereditatis patrum, fol. 524. n. 18.

Furtum.

Furti quantitas ad mortale sufficiens, fol. 201. n. 5. & 203. n. 12. Cui speciei iustitia opposatur? fol. 201. n. 3. An quantitas sit necessario in confessione explicanda. fol. 203. nu. 13. Furtum rei sacrae, vel non sacrae, que in Ecclesia custoditur, malitiam sacrilegij continet. fol. 229. An diversie speciei? fol. 230. n. 5. Furtum quantitatis leuis, qua graue damnum scienter completur, est peccatum mortale. fol. 536. n. 8. Quando graue damnum censendum? fol. 537. n. 9. Qualiter circa obligationem restituendi discurrant, qui in furto quantitatis leuis grauem culpam non agnoscunt. fol. 535. n. 2. & 4. Leui quantitate restituta, cessat grauis obligatio restituendi. fol. 538. n. 12. Peccatum mortale furti ex suo genere grauius est, quam sodomia, secundum speciem vero longe leuis. à fol. 540. præcipue fol. 544. n. 16. Furem occidere, quando liceat? fol. 504.

Hæreticus.

Cum hæreticis, qui proprijs nemini bus denuntiati non sunt, secluso periculo peruersiōnis, non est aliter prohibitum communicare, quam cum excommunicatis toleratis, seu non denuntiatis. fol. 466. n. 3.

Hæretorum libros legentes excommunicationem incurunt, etiam cessante periculo peruersiōnis. fol. 470. & seq. n. 6. Non vero qui audit aliud legentem, licet ex eius consilio, vel mandato fol. 469. num. 1. & seq.

Do hæresi vehementer esset suspectus; qui negaret esse licitum colere, & credere Conceptionem purissimam B. Mariæ Virginis in primo instanti infusionis animæ. fol. 9. n. 5. in fine.

Homicidium. Vide *Irregularitas.*

Iniustum invasorem honoris occidere licet, quādo aliter defendi nequit. fol. 217. n. 55. Vbi in Baronium animadvertisetur.

Iniustum accusatorem, testem, vel iudicem occidere non licet. fol. 502. & seq. Quid de occisione furis? fol. 504. num. 1. Quid de occisione Banniti extra territorium mandantis? fol. 508.

Hora Canonice.

Horas Canonicas recitare cumi voluntaria distractione interna, non est peccatum mortale, sed veniale. fol. 91. nu. 9. Neque orare, actualiter peccans mortaliter. fol. 89. & 90. & 91. n. 7. & 8.

Præcepto recitandi non satisfacit Clericus secularis, qui mentaliter tantum recitat. fol. 94. & 95. An satisfaciat si oculis per librum discurrat? ibidem num. 11. 12. & 13. Quid de Regularibus. fol. 92. n. 1. & seq. & fol. 94. nu. 11. An qui priuilegio non gaudet, teneatur ea voce recitare, ut se ipsum audiat? ibidem n. 14.

Loco vnius officij nequit aliud longe breuius recitari. Nec probabile est posse quotidiè de Resurrectione. fol. 96. usque ad 103. n. 25. Quid de Monialibus, ibi, nu. 26. Quid de Equitibus Militaribus coniugatis retinentibus Caualleratos. fol. 109. n. 19. Ad obligationem recitandi ratione Beneficij, vel Pensionis, necesse est ut ad tertiam partem eōgruē sustentationis sufficiat. fol. 107. n. 12. & seq. Quid veniat nomine congruae? fol. 108. nu. 15. Quæ quantitas modo requiratur? fol. 107. n. 9. & 10.

Qui Horas Canonicas recitare omittit tenetur restituere tertiam saltem partem fructuum diei correspondentium, si Beneficium simplex, vel Pensionem habeat. fol. 108. n. 17. & 18.

Ieiunium. Vide *Lacticia.*

Ad peccandum contra præceptum iejunij non requiritur contemptus. fol. 12. num. 12.

Qui ex causa, siue licita, siue illicita factus est impotens moraliter ieunare, præcepto non ligatur. Peccauit tamē in causa, si extra casum necessitatis, eodem die, illam adhibuit præuidens euidentum. fol. 556. n. 2. & seq. & fol. 561. num. 21. & seq.

Index Verborum, & rerum notabilium.

Explicitur nonnulli Authores, qui pro parte contraria asserti solent, fol. 558. à n. 8. Referuntur, qui illi assentiuntur, fol. 557. à n. 6. & 561. n. 17.

Præceptum ieiunij, an ex iure, an ex consuetudine orum habuerit: fol. 562. n. 1. & fol. 563. n. 5.

Qui in die ieiunij comedionem interrupit, non peccat post quadrantem instaurando, fol. 175. n. 20. & 21.

Qui in die ieiunij ingitat ad cœnam, eum qui paratus est violare ieiunium, an peccet: fol. 579. n. 1.

Ignorantia.

Ignorantia inuincibilis est, quæ studio superari nō potest, fol. 33. n. 19. & fol. 36. num. 24. Tam juris, quām facti excusat à peccato, fol. 37. n. 27. & 28. Opinionum probabilium oppositio ignorantiam inuincibilem legis efficit, fol. 33. n. 19. & 20. Quanta diligentia adhibenda pro veritate invenienda, vt eius ignorantia inuincibilis constituatur: fol. 34. n. 22.

Impedimentum Matrimonij.

Impedimentum criminis ut incurritur, quæ requirantur? An etiam eius notitia ut talis? nempè scire crimen illud esse impedimentum dirimens matrimonium, fol. 437. & 441. n. 15.

Incestus.

Incestus inter consanguineos, & affines, & inter primum, & quartum gradū eiusdem linea, non distinguuntur specie secundum plures, sed oppositum est verius, fol. 206. & seq. & 209. n. 26. Similiter inter consanguineos in linea recta, & in transversali, fol. 210. n. 27. Et inter primū gradum linea rectæ, & reliquos eiusdem linea. Secus inter alios gradus inter se, ibidem, n. 28. Quid senserit D. Thomas, fol. 207. n. m. 20. & seq.

Incestus etiam malitia datur in peccatis contra naturam, in gradibus, in quibus iure naturæ est prohibitum matrimonium, fol. 211. num. 31. & seq. In quibus sit prohibitum? ibi, n. 33.

Intentio.

Ad valorem Sacramenti requiritur intentio Ministri: quæ & qualis esse debeat: fol. 391. Quid senserit D. Thomas, fol. 395. n. 13. & seq. An defectus intentionis suppleatur à Deo, quoad gratiæ habituallis infusionem, & peccatorum remissionem? fol. 391. & 394. n. 10. & fol. 422. n. 7. Quid quoad hoc supplementum Baroni scripterit? fol. 392. n. 6.

Irregularitas.

Irregularitas incurrit ex homicidio, et si omnino occultum sit, fol. 443. num. 7. Non tamen est Pontifici referuata, si homicidium voluntarium sit omnino occultum, fol. 446. n. 7. Quando sit omnino occultum: fol. 442. n. 1. & 443. n. 6. & seq. Potest dispensari ab Episcopo, & a Praelatis Regularium cum subditis, fol. 446. n. 7. & fol. 447. n. 10. & fol. 448. n. 1. Posunt etiam Praelati Regulares dispensare, licet publicum, dum ad forum contentiosum deductum non sit, fol. 449. n. 4. Si homicidium sit omnino occultum, possunt Regulares dispensare, etiam cum secularibus in irregularitate, fol. 451. n. 5.

Virtute Bullæ Cruciatæ dispensari nequit in irregularitate ex delicto, fol. 452. n. 2. Ex homicidio, sola irregularitas ex delicto incurrit, fol. 453. n. 5. & seq.

Non est irregularis adulteri, qui cū moderamine tutæ, occidit maritum, folio 460. Licet hoc præuisco periculo, eius dominum fuerit ingressus, fol. 461. n. 9.

Non est irregularis maritus, qui adulterum in flagranti repertum occidit, fol. 462. num. 13.

Damnati ad triremes, non incurunt irregularitatem ratione poenæ triremiæ, fol. 463. n. 2. & 5.

Index.

Iudex inferenda sententia, an probabiliorum opinionē circa ius teneatur amplecti: fol. 51. n. 2. & seq. & fol. 52. & 53. n. 11. Quid circa factum? fol. 53. n. 12.

Iudices contra communem sententiam iudicantes, peccant mortaliter, folio 53. num. 13.

An teneatur iudex restituere acceptum pro iniusta sententia: fol. 519. & 522. num. 14.

Iudex adquirit dominium in manerum, quæ sponte data accepit, nec tenetur ante sententiam superioris illa restituere, fol. 528. n. 12. An mortaliter delinquat accipiendo? fol. 529. num. 15. & seq. & fol. 532. num. 28.

Judicium.

Judicium practicum moraliter certum de operatione licita, recte cohæret cum iudicio speculatiuo formidoso de honestate actus, folio 42. & 27. A dubio speculatiuo circa illicitum; potest iudicium practicum discordare, fol. 32. n. 17. & fol. 39. n. 31. Ad honeste operandum iudicium practicum moraliter certū re-

qui-

Index Verborum, & rerum notabilium.

quititur, fol. 47, num. 55, & seq. Quomodo iudicium practicum moraliter certum procedere possit ex principijs probabilitibus, fol. 42, n. 37, & fol. 43, n. 40.

Vt iudicium sit temerarium, quid necessarium sit, fol. 228, n. 100. Vbi an firmiter credere compatiatur cum formidine partis opposita, num. 101.

Temere de aliquo iudicare esse iudeū, est peccatum mortale inter Hispanos, fol. 228, num. 104. In quo distinguatur iudicium temerarium à suspicione, ibi. num. 100.

Iuramentum.

Iuramenti comunitatio si in nullius praetudicium cedat, virtute Cruciatæ potest fieri, fol. 77.

Iuramentum materiæ reseruatæ, vt castitatis, vel Religionis, æquè ac votum reseruatum manet, ni forte assertorium tantum sit, fol. 79 & 80, n. 4, & 8.

Iuramenti, de eleemosyna pauperi eroganda ab ipso acceptatum, commutari nequit, fol. 82, n. 6.

Quando veritatem occultare oportet, licitum est iurare cum amphibologia, fol. 84, n. 5. Vbi de vsu restrictionum mentaliuum, & fol. 87, n. 17.

Læticinia.

Confuetudo abstinendi ab ouis, & laeticinijs in ieunijs Quadragesimæ, vix legis habet. Nec ex sola consuetudine, sed ex præcepto in iure contento grauis obligatio suborta est, fol. 563, n. 5. Quæ non solum dies ieuniij, sed Dominicos etiam dies Quadragesimæ comprehendit, fol. 564, num. 8.

An Regulares excepti in Bulla Cruciatæ, possint in Dominicis Quadragesimæ laeticinijs, & ouis, eius virtute refici, fol. 565, n. 9.

Quid de priuilegio Ordines militaris Sancti Iacobi de Vcles ad usum ouorum, & laeticiniorum in ieunijs Quadragesimæ? Vbi an alij Ordines participant, fol. 565, num. 10, & seq.

Quid de alio priuilegio ferè simili Minoribus concessò à Paulo III? fol. 563, fol. 13.

An pro collatione serotina oua, & laeticinia deseruire possint, & in qua quantitate? fol. 566, n. 14. Quid de electuarijs, in die ieuniij, D. Thomas senserit? fol. 288, num. 18, & 20.

Lex.

Lex Pontifícia vt obliget, an requira-

tur, quod in singulis Diœcesibus sit authenticè promulgata? fol. 35 i. num. 20, & seq.

Acceptatio legis à maiore parte populi non est necessaria, vt obligare incipiat, fol. 476, n. 12. Primi non acceptantes peccant mortaliter, fol. 474, n. 2.

Quid de his qui dubitant de acceptatione à maiore parte populi, post congruum tempus iam elapsum? fol. 477, n. 14.

Quando super lege supplicatur, eius obligatio suspenditur, fol. 477, num. 16. Causa dispensationis cessante, legis obligatio reuiuiscit, fol. 478, n. 5.

Legis dispensatione sine causa obtenta utens venialiter peccat, fol. 481, n. 8.

Leges contra spurious qualiter explicit M. Sotus? fol. 524, n. 18. Leges contra iudices, & alios Ministros quoad receptionem munera. Vide verbo, *Index*, & ubi sup. fol. 525, & seq.

Quot actus requirantur, vt lex usu non recepta intelligatur? fol. 529, n. 15.

Leges in præsumptione fundatae, an ea cessante obligent? fol. 529, n. 17. Cessante fine legis in particulari, legem cessare, qui teneant? fol. 530, n. 18.

Leges purè poenales, & etiam mixtas probabile est non obligare in conscientia, sed oppositum de mixtis probabilius, fol. 530, n. 19, & seq. fol. 532, n. 28.

Fide sanctum est Principes sæculares posse obligare vassallos in foro conscientiæ, fol. 533, num. 31.

Liber.

Libri Hereticorum. Vide *Hereticus*.

Si libri prohibiti non sint de heresi suspecti, an incurrat excommunicationem, qui legerit, vel retinuerit, etiamsi non absolute prohibiti, sed donec corrigantur, fol. 472, n. 13, & 473, n. 15.

Finis adæquatus prohibitionis non est periculum peruersiōnis, vt imponitur nonnullis, fol. 470, n. 5, & 6. Vbi quidam Iesuitæ vindicantur.

Locus.

Locus sacer violatur sanguinis, vel secundum effusione publica, securus si oceulta, fol. 230, n. 6. An malitia sacrilegij vitetur, quoties occultè res contingat? fol. 231, n. 9, & seq. & 232, n. 11. Quid veniat nomine loci sacri? fol. 236, n. 24. An de tabernaculis impudieis in Ecclesia occultè, vel publicè habitis, sicut de effusione seminis Theologizandum sit? fol. 235, num. 19, & seq.

Index Verborum, & rerum notabilium.

Monialis. Vide *Horæ.*

Occasio.

Occasio proxima peccandi, quæ censenda: fol. 332. n.4. An absoluendus, qui eam non reliquerit: & quoties absolu poterit: ibidem num. 5. An habenti occasionem differenda sit absolutio: an de præcepto, an de consilio hoc sit: fol. 334. num. 10. &c seq.

Occultum.

Delicti occulti nomine, quid veniat in Tridentino: fol. 445. n. 2. & seq.

Opinio.

Opinionis definitio fol. 1. & 2. In quo differentia probabilitas practica, & speculativa: fol. 4. num. 2. Vir doctus potest sibi opinionem probabilem efficiere, fol. 5. Et quandoque alijs etiam doctis, fol. 10. num. 10. & fol. 13. num. 17. Quid si ab Inquisitione fuerit expuncta: fol. 8. n. 4. Non ex eo quod opinio typis data circumferatur, debet probabilis censeri, fol. 12. num. 15. Qui Theologi ad opinionem probabilem inveniendam consulendi sunt: fol. 13. & 14. Plures consuli possunt ex intentione recta circa licitum, fol. 13. n. 17.

Non est obligatio eligendi in praxi tutiorem opinionem, fol. 15. & seq. Quod procedit licet opinio tutior, id est pro lege militans, sit probabilior, fol. 27. num. 5. & 11. Quam certitudinem hæc assertio habeat: fol. 356. num. 8.

Opiniones plures, quia sibi probabiliores, et si minus securas, amplexus est D. Thomas, fol. 20. num. 17. & seq. Quomodo explicandus in quodlib. 8. art. 13. fol. 35. num. 23. & seq.

Opinionum diuersitas non constituit conscientiam dubiam, fol. 38. num. 29. & seq. Sed ignorantiam invincibilem malitia: fol. 33. num. 19. & seq. & fol. 36. num. 24. Quæ ignorantia sit invincibilis? ibidem. Quæ diligentia requiratur pro veritate invenienda: fol. 34. num. 22.

Omnis opinione practicè probabiles æquè tutæ sunt, quoad imputabilitatem, fol. 47. & 48. Neque pro lege est tutior, quam quæ contra illam, ibi num. 57. & folio 50. num. 61. In quo sensu dici possit vna securior alia: fol. 47. n. 56.

Extra casum necessitatis nequit esse practicè probabilis opinio circa licitam administrationem Sacramenti valoris tan-

tum probabiles. fol. 60. num. 14. Nisi proximus damno imminenti cedere possit, fol. 61. num. 17.

Opinionis probabilis usus possit, necne prohiberi: fol. 505. num. 18. in fine. Improbabilitas opinionis ex inconvenientibus ex eius praxi rectè deducitur, fol. 504. num. 12.

Quam opinionem teneantur iudices amplecti in ferenda sententia. Vide verb. *Index.*

Quam Ministri Regis in imponendis tributis. Vide *Tributum.*

Quam Reges ad bellum indicendum: fol. 56. num. 7.

Oratorium.

Oratorium in domo priuata erigere virtute Cruciae nemini licet, fol. 114. n. 11. Nec Commissarius Cruciae potest licentiam concedere, fol. 115. num. 16. Nec Episcopus, nec Nuntius, fol. 111. num. 6. An verò saltem possint Oratoria approbare: ibidem, & fol. 114. n. 13.

Mortua persona, cui à Summo Pontifice indultum oratori fuit concessum, nequit virtute Cruciae in eo celebrari, fol. 119. num. 9. Potest verò ea viuente in diebus etiam in indulto exceptis, fol. 118. n. 4. & seq.

Regulares, ni ab Episcopis prohibeantur, possunt in domibus priuatis sæcularium altare portatile erigere, & in eo celebrare, vel si infirmi sint, celebrari facere, fol. 122. & seq. & fol. 124. num. 12. & seq. An verò possint aliquando Episcopo prohibentes, fol. 123. num. 10. & 11. & 124. num. 14.

An celebrare extra Ecclesiam, vel Oratorium sit mortale: fol. 121. n. 18.

Ordo.

Non baptizatus baptismio aquæ non est capax ordinis, fol. 420. num. 3. & fol. 422. num. 8.

Qui de valore sui baptismi dubitat, omnes ordines sub conditione tenetur iterato suscipere. Imo & si probabilis, aut probabilior etiam opinio pro valore militet, fol. 61. num. 16. & fol. 424. n. 12.

Qui sub conditione recipit ordines propter dubium, vel solam opinionem de valore Sacerdotij, potest eodem die omnes ordines, omisis etiam solemnitatibus suscipere, fol. 423. num. 5.

Quænamatas ad ordines requiratur? An à die

Index Verborum, & rerum notabilium.

à die conceptionis computari queat? fol. 428. & seq. Quid quoad Regulares? fol. 432. & 435. num. 12.

Oscula.

Oscula habita ob delectationem veneream, quæ ex illis consurgit, omni alia seclusa prava intentione, sunt peccatum mortale. fol. 487. num. 8. Et iam inter spōsos de futuro. fol. 490. n. 16.

Oscula antecedentia, & subsequentia copulam vnum peccatum cum illa conflat, quod ea in confessione expressa, sufficienter explicatur. fol. 173. num. 17. & 176. num. 24. Si oscula præcedant absque intentione ultra progreendi, & tamen copula subsequatur, sufficit eam cōfiteri. fol. 176. num. 2.

Sensibilis delectatio, quæ ex obiecti molitie percipitur, non deriuat in oscula malitiam grauem. fol. 487. num. 9. Quæ delectatio sit venerea? fol. 488. n. 10.

Papa. Vide Votum.

Dispensauit sèpè in voto solemini castitatis, & in matrimonio rato. fol. 17. numer. 10. Errare non potest in his, quæ ad mores pertinent. fol. 9. num. 5. & fol. 312. num. 44. Neque in censura, quam propositionibus, quas damnat, inurit. fol. 351. num. 21. & seq. Anvt caput Ecclesie decernat, quando in Congregatione Sanctæ, & Generalis Inquisitionis Romanæ doctrinam aliquam damnat, & prohibet. ibi. num. 23.

Papa dispensans sine causa in proprijs legibus, venialiter peccat. fol. 481. n. 8.

Peccatum.

Peccatum mortale non est proposi-
tum non vitandi vllum veniale. fol. 481.
& seq.

Peccata venialia, quæ & qualiter remit-
tantur virtute Sacramentorum: fol. 260.
& 262. num. 10. & seq.

Peccata mortalia extra Sacramentum
non remittuntur, absque actu perfectæ
contritionis. fol. 392. num. 5. & 422. nu-
mer. 7.

Peccatum ingerere subiectum, est ma-
teria sufficiens absolutionis Sacra-
mentalis. fol. 281. num. 2.

Peccata in confessione oblita non ab-
solvuntur direcťe. fol. 157. n. 10.

Plures actus externi vnum peccatum

constituunt, quando sunt partes eiusdem actionis moralis. fol. 147. num. 19. Quod aliquando contingit, etiamsi per contraria voluntatem fuerint interrupti. fol. 175. num. 23.

Plures copulæ, et si ab eadem voluntate absque interruptione proveniant, plura sunt peccata, sicut & plures occisiones successiua. fol. 180. n. 8. & 9.

In unica actione pluribus iniuriosa vnum est peccatum. fol. 182. num. 5. & 6. Sed numerus personarum in confessione explicandus. fol. 186. num. 9.

Penitio. Vide Horæ Canonice.

Pollutio. Vide Circumstantia Eucharistia.

Pollutio est peccatum contra naturam distinctum specie à sodomia, & bestialitate. fol. 213. num. 40.

In loco sacro, quando speciem sacrilegij contineat? Vide *Locus facer.*

An malitiam habeat incestus inter consanguineos, & affines? Vide *Incestus.*

Præceptum. Vide Lex.

Præceptum amoris Dei maximum, & primum est, daturque speciale amandi Deum super omnia, ex virtute charitatis. fol. 567. num. 1. & seq. Et contrarium dicere est datum ab Alex. VII. fol. 569. num. 8.

Non adimpletur hoc præceptum per dignam susceptionem Eucharistie, semel in anno. fol. 569. n. 11. & seq.

Obligatio eliciendi actum charitatis Dei oritur ex præcepto affirmatiuo huius virtutis. fol. 573. num. 24.

Amoris interni proximi datur speciale præceptum. fol. 572. num. 21. & fol. 573. num. 22. & 574. num. 26.

Præceptum anioris Dei, non solum obliget in articulo mortis? fol. 574. num. 1. & seq. Sed etiam aliquoties in vita, ex vi præcepti charitatis: & quoties status iustitiae ad aliquam operationem est necessarius, & non est aliud medium ad iustificationem obtainendam. fol. 578. n. 11.

Sit ne contra præceptum amoris proximi desiderare illi mortem propter tuū commodum? fol. 589. & seq. num. 8. & fol. 593. num. 13. & seq.

Præceptum succurrendi proximo eleemosyna corporali, quando obliget? fol. 580. & seq.

Præ-

Index Verborum, & rerum notabilium.

Prelatus Regularis. Vide *Irregularitas.*
Reseruata.

Priuilegium. Vide *Irregularitas.*

Priuilegiorum reuocatio, quam solemnitatem requirat? fol. 350. num. 15. & 351. num. 19. An per non usum reuocentur? fol. 451. num. 6.

In confirmatione priuilegiorum vnius ordinis, comprehenduntur omnia aliorum ordinum, quorum est participatio. fol. 449. num. 6. Quæ priuilegia communicantur? Vide fol. 565. num. 11.

Religiosi. Vide *Lætitia.*

Nequeunt ordinari ante legitimam ætatem à Tridentino præscriptam. folio 432. & 435. num. 12. Non fruuntur in foro conscientiæ priuilegijs per Tridentinum reuecatis, & assertio opposita est damnata ab Alex. VII. fol. 436. num. 14.

Absolui non possunt à reseruatis virtute Bullæ Cruciaræ. fol. 354. & 361. num. 24. & seq.

Nil possunt virtute priuilegiorum circa casus Bullæ Coenæ, licet sint occulti. fol. 343. & 344. num. 4.

Quid circa dispensationem in irregularitate ex homicidio procedente? fol. 448. & 450.

Possint ne dispensare cum habent evolutum absolutum castitatis, vt matrimonium contrahat, si frequentes lapsus patiantur? fol. 71. num. 23. & fol. 75. n. 17.

Non possunt Regulares, virtute priuilegiorum Ordinis, excipere sacerdotalium confessiones, in aliqua Diœcesi, quin approbationem ab illius Episcopo obtinuerint, secus virtute Cruciaræ. fol. 326. num. 7. & 8. Quod procedit, licet sint Prælati, vel graduati in Theologia, vel iure Canonico. fol. 325. num. 4. & 8. & 327. n. 11.

Non possunt Religiosi confessarij absoluere sacerdtales à casibus, quos Episcopi sibi reseruant, fol. 346. num. 1. Vbi ante decretum Alex. VII. potuerint? num. 2. Possunt ab alijs casibus Pontifici etiam reseruatis toties quoties absoluere. folio 350. num. 16. & seq.

Regulari afferenti se habere licentiam, vt à reseruatis absoluatur, potest confessorius fidem præstare, quando oppositum sibi non constat. fol. 365. n. 1.

Quid possit confessarius circa Regularium confessiones, si opinionem Cruciaræ eis fauentem probabilem censem? fol. 366. num. 3.

Reseruata.

Casus reseruati in Religione. fol. 336. num. 6. Qui in Diœcesi Tolerantia folio 346. num. 1. Qui in Bulla Cœnæ fol. 343. num. 1.

Qui reseruationem casus ignorat, probabile est illam non incurrere, ac proinde à quolibet confessario absolui posse. fol. 337. & seq.

An sola censura, an etiam peccatum scotsum sit reseruatum? fol. 338. num. 6. & 7.

Inadvertentia reseruationis æquivaleret ignorantia. fol. 339. num. 8. Dubium iuris, vel facti, reseruationem aufert. fol. 339. num. 2. & 3.

Qui de reseruatione dubitans confessus est, non tenetur iterum confiteri, licet peccatum reseruatum fuisse, agnoscat. fol. 340. num. 6.

Si superior concedat facultatem cum onere comparendi, & subditus ea vtratur, manebit adstrictus comparendi. fol. 341. num. 2. Vnde oriatur hæc obligatio? ibidem num. 5. & seq.

Quib[us]na fide sola reseruata confitetur Sacerdoti non habenti iurisdictionem, invalidam confessionem facit. Secus si alia non reseruata simul confiteatur. fol. 353. & 354. num. 6.

Reseruatorum absolutio ex iurisdictione probabili valida est, licet postea constet de falsitate opinionis. fol. 354. n. 5.

Quando superior iniuste negat facultatem pro absolutione reseruatorum subditi, habetur pro concessa. Si tamen confessarius electus absoluere illum nequeat, poterit urgente necessitate communicare contritus fol. 369. num. 15. Secus vero dicendum, quando poenitens iniuste resistit confiteri. ibi. num. 14. & 16. Ex urgente causa potest inferior Sacerdos à reseruatis absoluere cum onere comparendi, licet peccatum habeat annexam excommunicationem. fol. 371. & 372. numer. 8. Quid si superior in crastinum adiri possit? fol. 375. num. 6. Quid si ipoenitens non habens Bullam Cruciaræ intendat illam assumere? fol. 373. n. 14. An simplex Sacerdos possit, cum onere comparendi, aliquid absoluere? fol. 373. n. 12.

Index Verborum, & rerum notabilium.

Nemo tenetur confiteri reseruata cum onere comparandi. fol. 374. num. 4. Si vero vrgeat necessitas communicandi, vel celeb randi, probabile est inferiorem Sacerdotem posse absoluere à reseruatis absque onere comparandi, sed contrarium est probabilius. fol. 374. num. 5. Vbi an in tali casu possit sola non reseruata illi confiteri, & ante communionem teneatur? fol. 375. num. 8. & 9. Quid si nullum lethale non reseruatum habeat? fol. 376. num. 10. An priuilegio Crucis & vti obligetur? ibidem num. 11. & 12.

Restitutio.

Acceptum pro delicto patrato contra iustitiam, vt pro iniusta sententia, homicidio, &c. nemo tenetur restituere, nec consummato delicto recipiens peccat. fol. 519. & 520. num. 5. & 6. & 521. num. 7. & seq. & 522. num. 14.

Iudices recipientes munera gratis à litigantibus oblatā non tenentur restituere. fol. 528. num. 12.

Confessarius non obligans poenitentem restituere, an teneatur, illo non restituente? fol. 328. & 330. num. 5.

Qui minutis furtis ad grauem quantitatem peruenit, si eam, qua grauis completa fuit, restituat, liber manet ab onere sub lethali restituendi. fol. 538. n. 12.

Restitutio pretij simoniacè accepti, cui restituendum? fol. 554. num. 12. & 13.

Restriccio mentalis.

Quando licet vti restrictione mentali? fol. 87. num. 17. & seq. 22.

Reuiores.

Reuiores librorum de rebus fidei, vel ad mores pertinentibus tractantium, mortaliter peccant, si muri ei suo deficiant, vel minus apti obeant. fol. 13. n. 15. in fine,

Sacramentum. Vide Opinio.

Minister Sacramenti nequit validum confidere, absque intentione faciendi, quod facit Ecclesia. fol. 395. num. 13. Nec aliud sensit D. Thomas. ibidem.

Si Minister sit ad conficiendum consecratus, mortaliter delinqueret, si in peccato mortali conficiat: vt si absoluat, vel consecret, vel baptizet. fol. 384. num. 32. Quid si vt laicus absque solemnitate? fol. 381. num. 23.

Licitum est, si causa subsit, in administratione Sacramentorum vti simulatio ne. fol. 388. num. 13.

An Sacerdos, qui in peccato mortali plures absoluit, plura peccata mortalia committat? fol. 179. num. 5.

Sacrilegium. Vide Locus. Votum.

Salarium. Vide Filius.

Scandalum.

Scandalum actuum contrahit speciem illius peccati, cuius causa est directe, vel indirecte, & aliam insuper contra charitatem. fol. 197. num. 14. & seq. Quomodo sit in confessione explicandum? fol. 198. num. 16.

Qui actionem prauā alteri consulit, ex ignorantia vero illius invincibili excusandam a peccato, quam culpam contrahat? fol. 196. num. 11. & 12. Vbi an licet iuramentum consulere ignorantis invincibiliter veritatem? Scandali circumstantia non datur, quando prauum exemplum nil mouet. fol. 197. num. 15. Secus quando aliquem spirituali ruinam pallurum prudenter iudicatur. ibidem.

Qui foemina verbis inhonestis sollicitat, absque praua intentione, & absque vlo ruinae spiritualis periculo, an mortaliter deficiat. fol. 499.

Qui vxorem adulteram suspicatur, posset ne illi consulere actionem de se indiferentem, vt in adulterio deprehensam corrigat? fol. 579. & seq. Vbi quid de permissione peccati alieni. fol. 581. num. 9. & seq.

Simonia.

In quo formaliter consistat? fol. 552. num. 1. Qui pecuniam pro Beneficio promittit, absque animo standi promissis, non est simoniacus, nec poenas incurrit: peccat vero lethaler peccato scandali. ibidem, & seq. Quid si ex animo promiserit, sed tamen postea promissis non steterit? fol. 554. num. 9. & seq.

Pactum amicitiae non constituit simoniā. fol. 218. num. 57.

An qui habet ius litigium in Beneficio, possit pecuniam alteri offerre, vt à li te abstineat? An etiam possessionem relinquere? fol. 555. n. 14. & seq. Pretium simoniacè receptum, an restituendum, & cuinam? fol. 554. num. 12. & 13.

Index Verborum, & rerum notabilium.

Sodomia. Vide *Circumstantia. Furtum.*

Stuprum. Vide *Circumstantia.*

Tacitus. Vide *Delectatio. Oscula.*

Tributum. Gabella.

In imponendis tributis opinio probabilior est sequenda. fol. 52. num. 11. Quando est opinio probabilis negans obligationem soluendi tributum, vel seruandi taxam, non peccat, qui ad proximū redit. fol. 83. num. 1. & 2. & fol. 84. num. 4. Quando detur locus huic opinioni folio 55. num. 6.

Subditi tenentur soluere tributa, quando evidenter non apparet esse iniusta. fol. 54. num. 4. Quod intellige, quando Regij Ministri probabiliori opinione ad ea imponenda ducti sunt, secus si probabilitatum. fol. 55. num. 6.

An iustæ gabellæ ex obligatione soluendæ sint, licet non exigantur. fol. 56. numer. 9.

An ex probabilitate iniustitiae tributi, rectè inferatur non esse obligationem soluendi? Vide supra. & fol. 83. num. 2. & fol. 84. num. 5.

Venditio.

Actus peccaminosi, etiam si iniustitiam contineant, sunt pretio estimabiles, quatenus tibi vtiles, & operanti molesti. fol. 519. num. 2. & seq.

Qui merces pretio summo venditas, paulo post, nullo præcedente pacto, redimit infimo, nulli facit iniustitiam. fol. 550. n. 26.

Vendens credito potest carius vendere propter periculum probabile in recuperando pretio. fol. 595. n. 6.

Merces vtroneæ vilesunt, pro tertia parte. ibid. n. 8. Quid si venditor necessitas ductus vendat. ibidem num. 9.

Debita immatura si liquida sint, & absque difficultate exigibilia nequeunt anticipata solutione minoris erit. fol. 596. num. 10. & seq.

Verba.

Verba in honesta, an sint lethalia, omni alia sinistra intentione seclusa? fol. 499 & 501. num. 11.

Viuæ vocis oracula.

Viuæ vocis oracula, quæ sint reuocata? fol. 449. num. 6.

Votum.

Votum simplex castitatis, vel Religiosi emissum ab illo, cui falubrius est numerus, probabile est non esse validum. Sed probabilius oppositum. fol. 70. num. 20. Potest ad contrahendum dispensari ab Episcopo, aut commutari virtute Bullæ Cruciatæ. fol. 71. num. 23. Secus si solemne. fol. 70. num. 19.

Quæ conditions requirantur, ut votum castitatis sit Pontifici reseruatum: fol. 72. num. 1. & 2. Vbi quæ vota sint reseruata: num. 3. Quid de voto virginitatis: ibi. num. 4. Quid de voto absoluto castitatis nonnulli senserint: fol. 73. num. 8. & seq.

Votum cedens in alterius utilitatem, si ab eo tuerit acceptatum, nequit ab Episcopo dispensari, nec virtute Cruciatæ commutari. fol. 82. num. 6.

Qui voto castitatis adstrictus (peccato alterius speciei) occasio fuerit alijs peccandi contra castitatem, non peccat contra votum, & ideo non tenetur in confessione illud explicare. fol. 193. num. 2. Si verò alter castitatis voto ligatus sit, contra huius votum delinquet. fol. 196. n. 10.

Votum solemne castitatis non distinguuntur specie à simplici. Unde sufficiet de peccato contra votum castitatis se accusare, non explicando qualitatem voti. ibidem, & fol. 194. num. 5. & 6.

Verum castitatis votum Religiosi emitunt, & contrarium nequit dici absque errore. fol. 194. num. 7.

An qui ordinem sacrum suscipiunt, maneat ex voto ad castitatem obligatus fol. 195. num. 7. & 8. Si ex solo præcepto Ecclesiastico teneantur, & voluntas in actum externum non prodeat, nec efficaciter in illum tendat, non erit sacrilegiū. Secus si ex voto, cui simplex etiam delegatio venerea opponitur. ibi. num. 8.

Sit ne validum votum nubendi in aliquo casu: fol. 67. num. 8.

Quid de voto non sumendi Eucharistiam, die corporalæ habita: fol. 420. num. 13.

In votis absolutis castitatis, & Religiosi, possunt Episcopi iure Ordinario dispensare in casu virgentis necessitatis. fol. 73. An verò Regulares virtute privilegiorum, & alijs confessarij virtute Cruciatæ commutare possint: ibidem fol. 73. à numeris, 8.

Index Verborum, & rerum notabilium!

Vsura.

Vsura est prohibita in nouo testamento. fol. 597. num. 13.

Pro obligatione non repetendi mutuum intra certum terminum nequit aliquid ultra sortem exigi. fol. 548. num. 12. & 552. num. 30. Vbi contra opinio damnata notatur.

Montes pietatis prout hodie in Ecclesia permittuntur, vsuræ labem non contin-

nent. fol. 598. num. 15. Vbi de Concilio Lateranensi, num. 15, 16. & 17.

Possit ne pro fideiuersione non periculosa aliiquid exigi. fol. 550. n. 22.

Pecunias apud viuarium deponere, quādo liceat. fol. 580. num. 5. & seq.

An ab eo qui pro alio mutuum petit, licet aliiquid supra sortem exigere? folio 595. num. 5.

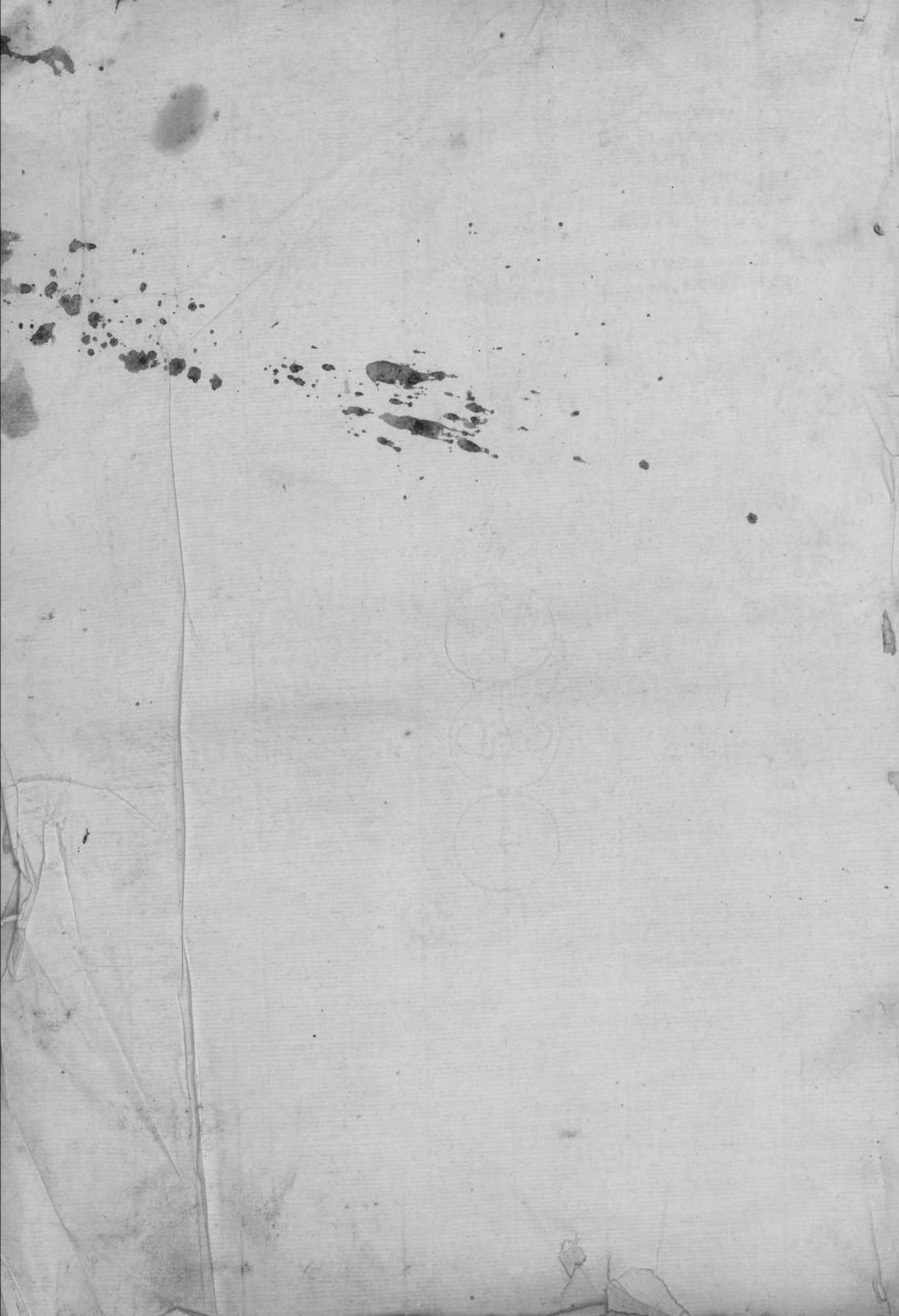
E I N I S.

E I N I E

Sight Top.

46
456431

